

SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA

ZACHARIÆ PASQVALIGI

CLER. REGVL.

SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA DE DEO COETERISQVE DIVINITVS REVELATIS

Ex Theologicis Principijs ad Scholasticę Lecturæ Methodum

DEDVCTA

A

ZACHARIA PASQVALIGO
VERONENSI CLER. REG. S.T.P.

CVM SVIS INDICIBVS:

VENETIIS, Apud Bertanos, Anno Iubilei M. DC. L.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

EMINENTISSIMO AC REVERENDISSIMO

PRINCIPI

ALOYSIO CAPPONIO

S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO,

Omnia felicitatis incrementa

ZACHARIA PASQVALIGVS.

Cler. Regul. præcatur.

IL mirum, Eminentissime Princeps, si hominem diuinum animal (a) Trismegistus; diuinitatis participem (b) Aristoteles; Dei simulacrum (c) Lactantius; Deitatis speculum (d) Prudentius; quid ex diuina mente delibatum (e) Epitectus dixere. Quippe ad Dei imaginem factum ex sacris paginis didicimus: vt non immerito cęlestis maiestatis plenus sibi ipsi admirationi sit. Verum tunc demùm omnium mentes rapit, & alto quodam stupore perfundit, quando natiua excellentia ijs ornamentis perficitur, quæ virtus, ac sapientia subministrat, dum melior illius pars diuino quodam lumine illustrata totam naturam configurat, totum hominem sibi vindicat. Quod Tibi contigisse Eminentiss. Princeps cernet quisque, & discernet, qui suos in te oculos conuerterit. Mitto Gentis tuæ genus longa maiorum serie spectabile, quà litteris illustrium, quà prudentia, quà publicis officijs, qua amicitia Principum. Mitto illarum dignitatum cumulum, quales Apostolicæ Cameræ Thesauri Præfectura; Sacra Cardinalatus purpura; Bononiensis legatio ad plures annos producta; Rauennatis Archiepiscopatus infulæ quæ Tibi amplam laudis, & gloriæ segetem obijecere: mitto inquam hæc omnia adscititia, quæ quamuis maxima, fortunæ tamen bona veteres dixere; nam hæc parerga quædam, quæ hominem exornant, non faciunt: imò, nec rectè parerga, quia à te decus accipiunt, & ornamentum. Illas vnas animi tui dotes mente obuerso, quas virtus contento studio laborauit, vt esset, quod admiratio conciperet, fama celebraret. Et qualis tua mens, nisi fertilis ager, cui Sapientiæ, & prudentiæ sæmina concredita in vberrimam messem euasere? Hinc illa omnis eruditionis copia ingenij perspicacitate commendata. Hinc illa explicandi facilitas, vt meritò difficilia, & obscura quæque perspicuitatem tibi debeant, si ingenij tui lumine perfundentur. Hinc ille in dicendo lepor, qui omnes ita afficit, vt aurea Herculis catena trahi se sentiant, nec agnoscant. Hinc illa sententiarum pondera, vel ipsius Aristarchi trutinam substinentia, quia defecata doctrina, non vmbratiles fructus, sed solidos producit. Nec minor prudentiæ tuæ prouentus, quippe rerum omnium cognitione pollens, omnia ita in prospectu habes, siue præterierint, siue nec dum aduenerint, vt ad omnem euentum paratus nouas semper Consiliorum rationes subministres. Hinc quid iustum, & honestum, quid iniustum, & turpe

a In claue circa fin.
b. lib. 1. de part. animal.
c lib. 2. c. 2.
d in Apotheosi.
e lib. 2. dissertat. 8.

turpe decernere, vtilia ab inutilibus secernere negocia quæque implicatissima extricare, & in euentum promouere felicissimum, rebus omnibus terminos suos describere, omnia cum tempore metiri, ijs opportunitates suas tribuere; decus, magnitudinem addere, ingenij tui dexteritas in priuilegium sibi asserit; vt proinde grauissima Romanæ Sedis negocia tuo quoque consilio debeant secundos euentus. Ex hac porro sapientia ac prudentia gemino veluti purissimo fonte profluit totus virtutum chorus ad illam vnam metam collimantium, vt vniuersam vitæ tuæ seriem instituant augustissimam. Inter quas illa eminet pietas, quæ seriò Deum, non perfunctoriè colere docet. Iustitia illa virtutum omnium apex, qua teipsum intra rationis metam continens perenni quadam, ac sempiterna lege inflexibilem seruas recti tenorem, vt eius, quod cuiusque est, æquus distributor pulchram pacem, beatam æqualitatem diffundas in humani generis communionem. Quam sanè abunde sensit, laudauit Bononiensis Populus, dum apud illum Pontificia legatione fungereris. Illa morum grauitas, quæ veluti interior lux animi radios suos proijcit in vultum, gestum, motum, vocem, sermonem, incessum, cultum, singulis decus suum impertiens, & humanam tibi condens maiestatem, totum te veneratione circumfundit. Magnanimitas illa, qua excelsitate quadam omnia despicis præter id, quod honestum est, ac decorum. Ignea denique illa charitas, quæ diuinis flammis exæstuans omnes quidem complectitur, sed in eos præcipuè beneficam se præbet, quibus debet, quam Rauennas populus expertus, dum exundantibus aquis pæne mergeretur, sui Pastoris adhuc memorat, & celebrat beneficentiam. Hæc cum in te Eminentissime Princeps, suspicerem, in tui venerationem rapiebar, vt quæ tantæ excellentiæ testimonium redderem tacita quadam vi cogebar. Sed nescius, qua testificatione vterer, illud demum mentem subit, quod munerum quoque oblatio non incongruum testimonium sit, quod in Heroum, imò Dei ipsius profitenda præstantia adhibeatur. Has igitur tibi offero Theologicas lucubrationes, exigui quidem momenti munusculum, si artificis peritia: at grande si materia spectetur, si quidem Deus est, qui Theologico stylo describitur. Ideo nec incongruè tuam prouocat humanitatem, quando mens rebus magnis recogitandis semper assueta habebit, quod summum est, in quod libens suos figat obtutus altissima quæque arcana contemplans cœlitus declarata. Prono itaque excipe animo, quod in deuotionis meæ testimonium exhibeo, tuoque fauore benignus adspira, vt lucis vsuram, quam liber auspicatur, sub tuis auspicijs secundo cursu teneat. Sic omnium vota in tui felicitatem conspirent: sic omnium plausus tuam excipiant prosperitatem.

D. Thom. 2.2. quæst. 103. art. 3.

LECTO-

LECTORI.

Irabitur quis, quod nouum prodeat volumen, in quo toties in Scholis decantata innumeris pene codicibus descripta repetantur. Et qui tandem, inquiet, finis scribendi? quousque nouis semper commentationib. prememur? & fortè is ex illis ipsis erit, qui quotidie in scholis declamitat, qui probæ notæ Doctoribus relictis prolixa scriptione suos Auditores onerat. Verum ne sibi ipsi infensus sit, dum mihi notam parat incurrere, audiat Ambrosium 6. lib. 1. offic. cap. 26. *Omnibus hominibus*, inquit, sapientissimus Doctor, *inest secundum naturam humanam verum inuestigare, quod ad studium cognitionis, & scientiæ trahit, & inquirendi infundit cupiditatem. In quo excellere vniuersis pulchrum videtur, sed paucorum est assequi.* Audiat, inquam, & totam perlustrans Theologicam scientiam, respondeat, quid certi producatur, præter ea, quæ diuino testimonio firmata sunt, sacrosanctis conciliorum Sanctionibus stabilita, Patrum consensu recepta? Quam opiniosi Doctores, quam labantia vniuscuiusque placita? Et si qui ad aliquod suæ scholæ lumen veluti Cinosuram se conuertunt quam parum inter se ipsos concordes, quamuis vnius doctrina sapere profiteantur? Si igitur tàm pauca certa, tam multa dubia, & adhuc iudicis sententiam expectantia, quid mirum, si quotidie Doctores aduocent, suis opinionibus verbo, scripto patrocinentur, & continua declamatione, non intermissa scriptione causam agant? Veritatis namque Patrem, testante Plutarcho, (*in quæst. Rom. quæst.* 12.) Tempus dixere sapientes; nempè quia tempore paritur, & non nisi longa assiduaque indagatione eruitur. Hinc sæpius perpensa, ac exagitata vberius splendescit, pronunciat Pontifex Summus Innocentius *Cap. graue* 31. *quæst.* 9. & nimium ipsi periculi creari, si disputantibus interdicatur inquisitio, dixit alter summus Ecclesiæ Apex Ioannes (*Extrau. Quia nonnumquam De verb. signific.* Si igitur disputationibus est locus cur mihi vitió dandum, si insitum omnibus ingenium sequar; veritatis vestigia insequar, & quas adornaui Theologicas meditationes proferam? Si quem liber inscriptione interpellat, neminem tamen facit lectorem inuitum; Si quem spontaneum ac habentem nancíscitur, sua certè illum prolixitate non fatigabit: breuitati namque quam maximè consultum, nec tamen ablegata perspicuitas; non præteritæ Doctorum sententiæ, non dissimulatæ difficultates, non aduersantium rationum pondera neglecta, sed omnia strictim, ac compendiario stylo explicata. Theologiam vniuersam tripartitam volumen quoque tripartitum exhibet. Primum illam complectitur partem, quam nostræ scholæ Professores Speculatiuam dicunt: eam scilicet cui Deus pro argumento est, naturaque illa ab omni sensu secreta, quam diuina oracula Angelum vocant. Alterum eam partem exhibet, quam moralem indigitant, in qua homo supra suam euectus naturam diuinis muneribus exornatus, atq. ad altissimi finis mensuram actiones suas, moresque componens disputandi subministrat materiam, & ea inquirendi, quæ ad æternam fœlicitatem viam sternunt. His tota absoluitur theologia diuino vt plurimum testimonio stabilita. Sacrorum Conciliorum decretis formatá, Patrum sententijs, fulgentissimi illius præsertim luminis Augustini, munita. Quia tamen commentatio omnis a labenti ingenio profecta, Ideo Catholicæ Ecclesiæ censuræ omnia subijcio; nec respuam sed libens audiam benigni Lectoris sententiam, si quid peccatum, aut minus rectè dictum iudicabit.

APPRO-

APPROBATIONES.

EX Commissione A.R.P.Generalis librum vnum,cui titulus sacra speculatiua doctrina de Deo cęterisque diuinitus reuelatis.Et Alterum,cui titulus Sacra Moralis doctrina de statu supernaturali humanæ naturæ cæterisque ipsum concernentibus R.P.D.Zacharię Pasqualigi S. Theol.professoris legi & perpendi,nec aliquid catholicæ fidei dissonum, aut bonis moribus notaui , sed omnia mira facilitate,ac breuitate explicata, accutissimè disputata, & explicata, ac in ipsa doctirnæ profunditate plana.Quare utrumque dignum censeo, vt non solum in tyronum, sed etiam prouectiorum vtilitatem euulgetur. Romæ in ędibus Sancti Andreæ de Valle die 20.Februarij 1649.

D.Alfonsus Besutius Cler. Reg. Sac. Theol. Professor.

DE mandato A.R.Patris D.Ioannis Gonzagæ nostræ congregationis Præpositi Generalis accuratè perlegi opus R. Patris D. Zachariæ Pasqualigi, cui titulus sacra speculatiua Doctrina de Deo, cæterisque diuinitus reuelatis;& opus cui titulus Sacra Moralis Doctrina de statu supernaturali humanæ naturæ,átque cęteris ipsum concernentibus,atque omnia in ijs reperi rectam fidem morumque integritátem redolere : imò clara, ac breui subtilitate explicata , vt iure suo lucem deposcere videántur.Quare vtrumque dignissimum censeo quod in publicam studiosorum vtilitatem typis mandetur hac die 20.Februárij 1649.

D.Stephanus Quaranta Cler.Reg. SS.Congregationum Rituum, ac Indicis Consultor,Sancti Officij Qualificator,ac in Vrbe examinator.

D. Io. Gonzaga Præpositus Generalis Congreg. Cler. Reg.

HAEc opera inscripta Sacrá Speculatiuá Doctrina de Deo cęterisque diuinitus reuelatis; & sacra moralis doctriná de státu supernaturali humanę naturæ, atque cæteris ipsum concernentibus á R.P.D.Zacharia Pásqualigo nostræ congregationis Theologo composita cum iuxta perfectam assertionem Patrum,quibus id commissum is fuerint recognita,et approbata,vt typis mandentur quoad nos spectát,facultatem concedimus.In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, ac solito nostræ Congregationis sigillo munitas damus . Romæ in domo nostra Sancti Siluestri Montis Quirinalis die 9.Martij 1649.

D. Io. Gonzaga Præpositus Generalis Cler. Reg.

Locus ✠ Sigilli.

D. Io. Montoyo Secretar.

Imprimatur,si videbitur Reuerendiss.D.S.P.A.Mag.Ascanius Riualdus Vic.

OPus hoc , cuius Inscriptio est Sacrá Speculatiua Doctrina de Deo,cæterisque diuinitus reuelatis, Authore A.R.P.D.Zácharia Pasqualigo Veronense Clerico Regulari, Ex commissione Reuerendissimi Patris Vincentij Candidi Sacri Apostolici Palatij Magistri , æquali attentione, & voluptate perlegi,nihilq.in eo Doctrinę SS.Patrum,sanę,& orthodoxę non consonum,subtilis ingenij acumine non pręcellens,firmisque sententijs non stabilitum reperi;Dignum itaq.vt in communem omnium vtilitatem cedat,sicut,& alia, quæ author indefesso labore dictauit, iudico. Datum Romæ in Carmelo D.Mariæ Transpontinæ die 26.Ianuarij 1649.

F.Matthæus de Orlando Carmelita Collegij eiusdem Carmeli D. Mariæ Transpontinæ Regens, ac Prouincialis Hiberniæ.

Imprimatur.

Fr.Raymundus Capisuccus Mag.et Socius Reuerendiss.P.Sac.Pal.Apost. Mag. Ordin. Prædicat.

INDEX

INDEX DISPVTATIONVM, ET SECTIONVM.

De natura, & proprietatibus Theologiæ.

De existentia, & necessitate Theologiæ. disp. 1.

De principijs, quibus vtitur Theologia. disp. 2.

De qualitate intrinseca Theologiæ. disp. 3.

De obiecto Theologiæ disp. 4.

De modo quo procedit Theologia circa suum obiectum. disp. 5.

De modo quo procedit Theologia circa suum obiectum, disp. 6.

De locis Theologicis, disp 4.

De Deo & eius natura.

De existentia Dei. disp. 7.

De modo quo Deus cognoscitur. disp. 8.

De essentia Dei. disp. 9.

De perfectione Dei. disp. 10.

De infinitate Dei. disp. 11.

De constitutiuo diuinæ essentię disp. 12.

De attributis diuinæ naturæ, disp. 13.

De simplicitate, & vnitate Dei. disp. 14.

De diuina immutabilitate, disp. 15.

De veritate, & bonitate diuina. disp. 16.

De Dei immensitate. disp. 17.

De æternitate Dei. disp. 18.

De intellectu, & sapientia, diuina.

De intellectu Dei. disp. 19.

Quo-

De primario obiecto diuinæ cognitionis. disp. 21.

De modo, quo se habet scientia Dei ad suum obiectum. disp. 22.

De obiecto secundario diuinę cognitionis. disp. 23.

De cognitione possibilium, disp. 24.

De cognitione futurorum contingentium absolutorum. disp. 25.

De cognitione futurorum conditionatorum contingentium. disp. 26.

De Diuinis ideis. disp. 27.

De voluntate Dei.

De natura diuinæ voluntatis. disp. 28.

De obiecto primario, & adæquato diuinæ voluntatis. disp. 29.

De obiecto diuinæ voluntatis. disp. 30.

De modo, quo voluntas diuina versatur circa creaturas. disp. 31.

De actu libero diuinæ voluntatis. disp. 32.

De voluntate Dei vt causa rerum. disp.33.

De voluntate signi beneplaciti, & antecedenti.disp.34.

De effectibus diuinæ Voluntatis. disp.35.

De actu diuinæ voluntatis respectu boni.disp.36.

De actibus diuinæ voluntatis circa malum.disp.37.

De diuina Iustitia. disp.38.

De alijs virtutibus disp.39.

De prouidentia Dei.

De existentia, & essentia prouidentiæ.disp.40.

De prouidentia supernaturali, & prædestinatione.disp.41.

De

De signo in quo facta est prædestinatio. disp. 42.

De prædestinatione ad gloriam disput. 43.

De effectibus prædestinationis. disput. 44.

De reprobatione. disp. 45.

De libro vitæ. disp. 46.

De visibilitate Dei.

De possibilitate visionis Dei intuitiuæ. disp. 47.

De eo quod in Deo videri potest. disp. 48.

De medio, quo Deus est visibilis, disput. 49.

De incomprehensibilitate, & ineffabilitate Dei. disp. 50.

De Deo Trino.

De existentia Trinitatis. disp. 50.

De cognoscibilitate Trinitatis. disp. 51.

De diuinis processionibus, disp. 52.

De processionibus actiuis, siue originibus. disp. 53.

De existentia diuinarum Relationum. disp. 54.

De Relationibus comparatis ad essentiam. disp. 55.

De relationibus secundum se consideratis. disp. 56.

De persona in communi. disp. 57.

De persona in diuinis. disp. 58.

De constitutiuo diuinarum personarum. disp. 59.

De identitate diuinarum personarum. disp. 60.

De

De distinctione diuinarum personarum. disp. 61.

De ijs quæ plurificantur ad Plurificationem personarum. disp. 62.

De notionibus diuinarum personarum. disp. 63.

De actibus notionalibus diuinarum personarum. disp. 64.

De distinctione, & qualitate actuum notionalium. disp. 65.

De persona patris. disp. 66.

De secunda persona Trinitatis. disp. 67.

De productione verbi. disp. 68.

De Tertia persona Trinitatis. disp. 69.

De productione Spiritus Sancti. disp. 70.

De ęqualitate diuinarum personarum disput. 71.

De circuminsessione diuinarum personarum. disp. 72.

De miſſione diuinarum perſonarum. diſp. 73.

De Deo homine redemptore.

De exiſtentia, & conuenientia Incarnationis. diſp. 74.

De neceſſitate incarnationis diſp. 75.

De cauſa finalis Incarnationis. diſp. 76.

De cauſa formali Incarnationis ſeù vnione hypoſtatica. diſp. 77.

De aſſumptione. diſp. 78.

De perſona aſſumente. diſp. 79.

De cauſa meritoria Incarnationis. diſp. 80.

De Termino Incarnationis. diſp. 81.

De Chriſti filiatione diſp. 82.

De prædicatione Chriſti. diſp. 83.

De ſubiectione, & ſeruitute Chriſti. diſp. 84.

De communicatione Idiomatum. diſp. 85.

De Gratia Christi. disp. 86.

De Virtutibus Animæ Christi. disput. 87.

De Gratia Christi vt capitis. disp. 88.

De scientia Christi in communi. disp. 89.

De cognitione Beata Christi. disp. 90.

De scientia infusa Christi. disput. 91.

De obiecto scientiæ infusæ. disp. 92.

De scientia acquisita. disp. 93.

De voluntate Christi, & eius operatione. disp. 94.

De impeccabilitate Christi. disp. 95.

De passionibus animæ Christi. disp. 96.

De merito Christi. disp. 97

De eo, quod Christus meruit. disp. 98.

An

De Christi satisfactione.disp.99.

De conditionibus iustitiæ satisfactionis Christi.disp.100.

De satisfactione puri hominis. disp.101.

De adoratione Christi. disp.102.

De intellectuali natura creata atque ad supernaturalem statum eleuata.

De existentia Angelorum. disp.103.

De natura Angelorum.disp.104.

De distinctione Angelorum.disp.105.

De intellectu Angelico disp.106.

De cognitione Angelorum. disp.107.

De modo, quo intellectus Angeli fit in actu.disp.108.

De medio cognitionis Angelicæ disp.109.

De obiecto intellectus Angelici.disp. 110.

De cognitione sui ipsius. disp. 111.

De modo, quo angelus cognoscit obiecta extra se. disp. 112.

De modo quo Angelus Deum cognoscit naturaliter. disp. 113.

De locutione Angelorum. disp. 114.

De illuminatione Angelorum. disp. 115.

De voluntate Angelorum. disp. 116.

De actu voluntatis Angelicę. disp. 117.

De loco Angelorum. disp. 118.

De comparatione Angelorum ad loca. disp. 119.

De motu Angelorum. disp. 120.

De modo, quo fit motus Angeli. disp. 121.

De Gratia Angelorum. disp. 122.

De merito Angelorum. disp. 123.

De peccato Angelorum. disp. 124.

De Beatitudine Angelorum. dis. 125.

De pœna Angelorum malorum. disput. 126.

De obstinatione Dæmonum. disput. 127.

De custodia Angelorum. disput. 128.

FINIS.

SACRA

SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA,

De natura, & proprietatibus Theologiæ.

DE EXISTENTIA, ET NECESSITATE THEOLOGIAE.

DISPVTATIO PRIMA.

An Theologia sit necessaria.

SECTIO I.

1 HEOLOGIA idem est, ac sermo de Deo, quatenus innititur reuelatis. Supponendum autem est dari Theologiam, quæ sit habitus perficiens intellectum in ordine ad cognoscẽdum Deum; cum enim dentur propositiones reuelatæ, & intellectus noster sit discursiuus, potest ex ipsis per lumen naturale deducere aliquas conclusiones, quę cõstituant Theologiã.

2 Supponendum secundo Theologiam, licèt non fuerit semper scholastico modo tractata, extitisse tamen semper in Ecclesia Dei; adfuit enim semper fides, & viri periti, qui ipsam explicabant. Vnde solum est variata secundum modum, non autem secundum substantiam.

3 Dicendum primò, *Theologiam non esse simpliciter necessariam ad salutem necessitate physica, neque singulis hominibus, neque toti Ecclesiæ.* Probatur. In tantum esset necessaria, in quantum sine ipsa non posset conseruari fides; potest autem conseruari. Tum quia non dependet ab ipsa à priori; tũ quia non implicat, quod quis ita firmiter credat, vt à nulla contraria suasione inficiatur. Dices. Est necessarium ad salutem dirigere operationes nostras: ergo opus est Theologia, quę applicet in particulari regulas vniuersales fidei. Respondetur negando consequentiam: quia hæc applicatio non fit per Theologiam, sed per consultationem, qua regula abstractè considerata applicatur materiæ particulari.

4 Dicendum secundo, *Theologiam esse necessariam toti Ecclesiæ necessitate morali, non autem singulis hominibus*; ita communiter contra Fasolum 1. *par. q.*1. *art.* 1. *dub.*3. Qui vult quod sit etiam necessaria singulis hominibus. Probatur. Ad Titum 1. *Oportet Episcopum esse amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana; & eos, qui contradicunt redarguere.* Ratio est, quia fides indiget explicatione, vt possit facilius insinuari. Vnde etiam Christus ad suam doctrinam insinuandam argumentabatur ex reuelatis in veteri testamento, vt Matthæi 22. Marci 12. Lucæ 11.

5 Obijcit Fasolus. Fides est necessaria in singulis hominibus, & in singulis hominibus potest infici: ergo cum Theologia sit necessaria ad conseruandam fidem, erit necessaria in singulis hominibus. Respondetur negando consequentiam, quia potest conseruari per Theologiam, quæ sit in alijs, cum ab ipsis possint edoceri. Instat. Non possunt expelli errores, nisi per cognitionem contrariam, quæ sit in eo, à quo expelluntur, hæc autem cognitio est Theologia: ergo Resp. Hanc cognitionem esse theologiam materialem, non autem ipsum habitum Theologiæ, de quo procedit quæstio.

An theologia sit adhesiua explicando fidem per conclusiones deductas.

SECTIO II.

6 DIcendum est, *Theologiam explicare fidem deducendo conclusiones, quæ nõ sint reuelatæ, quibus præcisè assentimur ratione discursus.* Ita communiter cum D.Thoma 1. *par. q.*1. *art.*8. contra Goffredum *quolib.*3. *q.*10. & Aureolum *q.*1. *prologi art.*3. Probatur. Ex vi discursus Theologici ita assentimur conclusioni deductæ, vt præciso quolibet alio motiuo, illi assẽtiamur, & subla-

& sublato discursu non possimus assentiri, ergo Theologicus discursus facit adhærere. Antecedens patet: nam assentimur pluribus propositionibus, quæ non sunt reuelatæ; & ideò non possumus assentiri ex motiuo fidei, sed remanet solus discursus mouens ad assensum.

7 Dicendum 2. *Discursum, quo aliqua propositio reuelata infertur ex alijs reuelatis, nedum esse declaratiuũ, sed etiam adhæsiuum*. Probatur. Si non adesset alia ratio mouens ad assensum conclusionis, talis discursus sufficienter moueret, nam posito assensu præmissarum ex vi illationis sequitur assensus cõclusionis, ergo est adhęsiuus.

8 Dicendum 3. *Conclusionem de fide, vt deductam per discursum ex quibuscunque præmissis, licet secundũ substantiam sit de fide, non est tamen de fide, vt deducta*. Probatur. Vt deducta non attingitur cum dependentia à diuino testimonio, sed à discursu, & illatione, ergo vt deducta non attingitur per fidem.

9 Obiicitur 1. Ex D. Aug. 14. de Trinitate cap. 1. vbi docet, quod per theologiam fides nutritur, defenditur, & roboratur, ergo theologia est tantum explicatiua fidei, non autem adhæsiua. Resp. negando consequentiam, quia etiã per discursum fides nutritur, & defenditur, dum ostenditur credibilitas reuelatorum, & per nouas conclusiones magis manifestantur.

10 Obiicitur 2. Ex D. Dionisio cap. 2. de Diuinis nominibus, vbi docet. Non posse de Deo aliquid dici, aut cogitari præter illa, quæ sunt reuelata, ergo Theologia nõ potest deducere nouas conclusiones. Resp. negando cõsequentiam, quia D. Dionys. intelligit de iis, quæ non sunt reuelata, nec formaliter, nec virtualiter; conclusiones autem, quas deducit Theologia, sunt reuelatæ virtualiter.

11 Obiicitur 3. Si quis negaret propositionem deductam ex reuelatis, esset hæreticus, ergo vt deducta est de fide. Resp. Si quis illam negaret simpliciter, esset hæreticus, quia negaret testimonium diuinum; si verò illam negaret, vt deductam, non esset hæreticus, quia tunc non negaret propositionem, sed connexionem illius cum præmissis.

12 Instabis. A destructione consequentis sequitur destructio antecedentis, ergo qui illam negaret, vt deductã, negaret etiam antecedẽs, atq; adeò esset hæreticus. Resp. Distinguendo consequens, esset hæreticus, si illam negaret, ex vi vtriusque illationis: nempè syllogisticæ, & materialis; secus autem si concessa illatione formæ, non admitteret illationem materiæ, tunc enim non negaret præmissas simpliciter, sed solam connexionem naturalem conclusionis cum præmissis, circa quam potest contingere error, cum attingatur per lumen naturale, & idem dicendum est etiam, quando conclusio est virtualiter reuelata.

DE PRINCIPIIS, QVIBVS VTITVR Theologia.

DISPVTATIO II.

An propositiones de fide sint principia Theologiæ.

SECTIO I.

1 Prima sententia est negatiua: ita Aureolus *quæst. 1. prologi*. Toletanus *quæst. 2.* Durandus *quæst.*

2 Prob. Nulla facultas deducit vt conclusiones propria principia, Theologia autem deducit propositiones de fide, vt conclusiones, ergo.

2 Secunda sententia est affirmatiua. Ita D. Thomas 1. *par. quæst. 1. art. 2. 3. & 5.* Fasolus *disp. 1. dub. 3.* Scotus *quæst. 1. prologi, quæst. 5.* & alii communiter.

3 Dico primo. *Propositiones reuelatas esse principia, ex quibus theologia deducit suas conclusiones*. Ita D. Dionysius *cap. 2. de Diuinis Nominibus*. Sanctus Basilius *lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 1.* Probatur. Propositiones reuelatæ continent virtualiter alias deriuatas, de obiectis, de quibus agit Theologia, ergo potest Theologia deducere has veritates, vt conclusiones.

4 Dico secundo. *Theologiam non procedere necessariò, ex immediatè reuelatis, sed sufficere si mediatè procedat*. Probatur. Ad saluandam conclusionem theologicam, sufficit si dependeat à reuelatis; saluatur autem talis dependentia, si ab ipsis mediatè procedit, nam adhuc resoluitur in reuelata.

5 Ad fundamentum in oppositũ. Resp. Nullam facultatem deducere, vt conclusiones sua principia, si sint immediata, & per se nota, secus autem si habeant medium, per quod probentur, vt contingit in principiis Theologicis.

Quomodo propositiones reuelatæ concurrant ad assensum Theologicum.

SECTIO II.

6 Prima sententia asserit, concurrere per cognitionẽ supernaturalem fidei, atq; adeò vt formaliter creditas, ita D. Tho. *q. vnica prologi. art. 3. & q. 2. ad 2.* Richardus *q. 7.* Durand. *q. 1.* Suar. *disp. 3. de fide sect. 11.* Fasol. *1. par. q. 1. art. 2. dub. 1.* Machinus *disp. 2. sect. 2.* & alii. Probant. Si non concurrerent, vt creditæ, non fundarent assensum diuersum à cæteris scientiis, ergo; sequela prob. quia assensus specificatur à medio formali, quod non est aliud, nisi ipsa principia. 2. Ex propositionibus, vt fide creditis, potest deduci aliqua theologica veritas, ergo. 3. Theologia non inniteretur testimonio diuino, atque adeò non esset certa, ergo.

7 Secunda sententia asserit concurrere, vt materialiter creditas; hoc est secundum illam veritatem, quæ per reuelationem manifestatur. Ita Maior. *q. 4. prologi*. Gabr. *q. 7.* Vasquez *1. par. disp. 4. cap. 8.*

8 Notandum est. Propositiones reuelatas, vt attinguntur per actum fidei, dicere tantum illam veritatẽ, quæ per reuelationem innotescit; quia tamen potest intellectus reflectere supra ipsas per cognitionem naturalem; ideò tunc innotescit etiam secundum veritatem virtualem, quę penetratur ab intellectu, quatenus habet pro motiuo veritatem formalem ipsarum.

9 Dico primo, *Propositiones reuelatæ non influunt in conclusionem theologicam, vt cognitę fide infusa, sed vt cognitæ naturali cognitione*. Probatur. Præmissæ influunt in conclusionem, prout ipsam continent virtualiter, atque adeò vt connexæ cum ipsa tanquam causa cum suo effectu, ergo propositiones reuelatæ influunt, vt cognitæ naturaliter. Consequentia probatur. Quia, vt continens virtualiter conclusionem, & vt connexæ cum ipsa, non attinguntur fide supernaturali, sed cognitione naturali, nam attinguntur ea cognitione, qua attingitur talis connexio, quæ cum non sit reuelata, non potest attingi per fidem.

10 Dico secundo, *Cognitio fidei applicat principia, vt possint adhiberi ad inferendas conclusiones*. Consistit autem applicatio in eo, quod diuina reuelatio reddit nobis certas tales propositiones. Probatur. Huiusmodi principia non possunt supponi, vt certa, nisi ex diuino testimonio, ergo cognitio fidei est applicatiua ipsorum.

11 Dices hæreticus non habet fidẽ, & tñ vtitur propositionibus reuelatis, vt principiis, ergo. Resp. habere fidem naturalem, quæ materialiter innititur testimonio diuino, & sufficit, vt principia supponantur tanquam certa.

12 Dico 3. *Theologia, quæ est in hæretico est eiusdẽ rationis cũ Theologia Catholici*, ita Maior. *q. 4. prol.* Scotus *in 3. dist. 13. q. 1.* Gabriel *q. 2. art. 1. & 2.* Ocham. *q. 8. art. 3.* & alii contra Bann. *1. par. q. 1. art. 2. dub. 1.* Fasol. *dub. 9.* Molin. *art. 3. disp. 2.* Amicum *disp. 1. sect. 3. & alios*. Prob. Theologia hęretici habet idem obiectum formale, & innititur veritati reuelatæ, tanquam immediato motiuo assentiendi conclusioni, ergo cum habeat eadem specificatiua, & eadem principia, erit eiusdem rationis.

12 Di-

12 Dices. Theologia hæretici non supponit in ipso fidem, ergo non est eiusdem rationis. Resp. negãdo cõseq. quia conclusio theologica non dependet per se à fide, sed solum vt ab applicante, tanquã certas veritates reuelatas.

13 Ad primum negatur sequela. Quia assensus specificatur ab obiecto formali, quod in Theologia est diuersum ab obiecto formali aliarum facultatum. Ad secundum negatur assumptum, quia vt deducatur aliqua veritas ex reuelatis, debet in ipsis penetrari, vt in sua causa. Ad tertium Theologiam non esse certam, quia innitatur testimonio diuino, sed quia innititur reuelatis obiectiuè sumptis.

An propositio euidens possit esse principium Theologicum.

SECTIO III.

14 Dicendum est *propositionẽ euidentem posse esse principiũ theologicũ.* Ita communiter. Prob. Propositio reuelata potest ratione medii termini vniri cum euidenti ad inferendam aliquam conclusionem, vt in hoc syllogismo (Homo est risibilis, Christus est homo, ergo Christus est risibilis) ergo conclusio theologica potest esse ex altera propositione euidenti. Dices talem conclusionem non esse theologicam. Contra. Talis conclusio est dependens à reuelatis, ita vt intellectus illi assentiatur ex motiuo theologico, nempè ex connexionis cum veritate reuelata, ergo est theologica.

15 Dico secundo *conclusionem theologicam, non posse esse ex purè euidentibus, ita vt non dependeat ab aliqua reuelata.* Probatur. Si esset ex purè euidentibus intellectus non assentiretur ipsi ex connexione cum veritate reuelata, atque adeò nec ex motiuo theologico: ergo non esset Theologica.

16 Quæres. An propositio deducta ex reuelatis, possit applicari per discursum, vt attingatur per habitum fidei. Respondetur. Negatiuè contra Vasquez 1. *part. disp.* 5. *cap.* 3. Vel enim attingeretur ex motiuo fidei; & tunc attingeretur vt immediatè reuelata, non autem vt deducta, vel attingeretur ex motiuo fidei, & tunc neque attingeretur per habitum fidei.

An conclusio theologica possit esse ex præmissa probabili.

SECTIO IV.

17 Dicendum est *vna reuelata, & altera probabili deduci conclusionem theologicam.* Ita Durandus *quæst.* 1. *prol. num.* 14. Palatius *quæst.* 6. & 9. Probatur. Potest probabilis connecti cum reuelata ad inferendam conclusionem, nam medius terminus, qui per reuelationem ex connexus cum vno extremo potest habere connexionem probabilem cum alio extremo: ergo potest concurrere ad conclusionem theologicam, nam in tali casu infertur veritas, quæ continetur actualiter in veritate reuelata.

18 Dices. Præmissam probabilem determinare reuelatam, vt non causet conclusionem theologicam, quæ debet esse certa. Respondetur. Licet probabilis non possit causare certitudinem, adhuc tamen reuelata concurrit secundum veritatem, quam continet virtualiter, & ideò causat conclusionem theologicam; licet non habeat totam suam perfectionem defectu certitudinis.

19 Dicendum secundo. *Supposito quod habitus sit qualitas distincta à speciebus, assensus conclusionis ex altera probabili, elicitur ab eodem habitu theologiæ.* Prob. Idem habitus elicit omnes actus, qui versantur circa idem obiectum formale à quo specificatur; quia habet cognoscibilitatem ipsius, sed hic assensus versatur circa habitum theologicum, ergo.

DE QVALITATE INTRINSECA Theologiæ.

DISPVTATIO III.

An Theologia sit habitus distinctus à Fide.

SECTIO I.

1 Prima sententia ponit duplicem habitum Fidei, supranaturalem, & acquisitum, & asserit; quod Theologia sit idem cum habitu fidei acquisito, quæ tamen pro motiuo habeat testimonium Diuinum, ita Scotus *in* 3. *distinct.* 35. *quæst. vnica.* Ocham *quæst.* 3. *prologi.* Mairon *quæst.* 4. Gabr. *quæst.* 7. & alii.

2 Secunda sententia est esse eundem habitum cum fide supernaturali: ita Syluest. *quæst.* 1. *conflati, ar.* 10. Altisiodor. *lib.* 2. *sum. tract.* 29. *cap.* 1. *quæst.* 7. Albertus *in* 1. *distinct.* 1. *ar.* 5. Fundamentum vtriusque sententiæ est; quia Theologia procedit ex reuelatis obscuro modo: ergo non potest esse alia cognitio quam fides.

3 Dicendum est, *Ecce habitum essentialiter distinctum à fide, siue acquisita, siue supernaturali:* ita Durandus *quæst.* 4. *prologi,* Argentin. *art.* 2. Palat. *quæst.* 6. Bassol. *quæst.* 5. *art.* 3. Molina 1. *par. quæst.* 1. *art.* 2. *disput.* 5. Zumel. *quæst.* 2. & alii. Prob. Fides est essentialiter assensus liber ex immediato motiuo alicuius testimonii. Assensus autem Theologicus, non est ex tali motiuo, sed ex vi discursus, & est necessarius; quia intellectus necessitatur ab euidentia connexionis conclusionis cum præmissis, ergo.

4 Dices habere testimonium pro motiuo remoto, nam assentimur conclusioni, quia assentimur præmissis reuelatis. Contra. Specificatio fit à motiuo proximo, non autem remoto. Deinde fides debet esse immediatè ex aliquo testimonio, ergo.

5 Ad fundamentũ in oppositum negatur consequentia, quia ex reuelatis interueniente discursu non potest generari fides, vt constat ex dictis. Dices principia, & conclusiones versantur circa idem obiectum, ergo pertinent ad eundem habitum. Respondetur negando consequentiam: quia versantur circa idem obiectum, sed prout dicit diuersum modum cognoscibilitatis: vnde in scientiis principia, & conclusiones constituunt diuersum habitum.

An Theologia sit habitus supernaturalis.

SECTIO II.

6 Prima sententia asserit esse supernaturalem, quoad substantiam: non tamen quoad modum, quia non est infusus, sed acquisitus: ita Fonseca *6. metaph. cap.* 1. *quæst.* 6. *sect.* 8. Molina 1. *parte quæst.* 1. *art.* 2. *disp.* 1. Fasol. *dub.* 15. Amicus *disp.* 1. *sect.* 4. & alii. Probatur motiuum, ex quo generatur, est supernaturale, nempè diuina reuelatio, seu vnio extremorum cum medio termino, quæ est quid reuelatum: ergo est habitus supernaturalis.

7 Secunda est negatiua, ita Mair. *quæst.* 4. *prologi.* Scot. *in* 3. *distinct.* 23. *quæst. vnica.* Gabri. *quæst.* 2. *art.* 1. & 2. Ocham *quæst.* 8. *ar.* 3. Nauaret. 1. *par. controu.* 8. Vasq. *disput.* 4. *c.* 4. & *alij.*

8 Dicendum est. *Theologiam esse habitum naturalem tã quòad substantiam, quàm quòad modum.* Probatur: ideò esset supernaturalis, quia concurrit testimonium Diuinum vt motiuum, & procedit ex reuelatis. Sed hoc est falsum ergo. Minor probatur. Quia tam testimonium Diuinum, quàm præmissæ non concurrunt immediatè, sed substernuntur discursui humano; atq; adeò secundum mensuram, & determinationem ipsius, & ideò determinantur, vt influant naturali modo. Confirmatur.

tur. Sequeretur quod conclusio probabilis, siue erronea esset supernaturalis, si deduceretur ex vna de fide, quod tamen est falsum: quia actus supernaturalis non potest esse falsus, sicut potest esse probabilis, & de facto talis est erronea. Ad fundamentum oppositæ sententiæ patet ex dictis.

An, & quomodo Theologia sit certa.

SECTIO III.

9 Certitudo alia se tenet ex parte obiecti, & est idem, ac esse necessarium ipsius: alia verò ex parte potentiæ; & est certitudo formalis, quæ dupliciter consideratur: nimirum ex parte subiecti, & ex parte cognitionis. Primo modo oritur ex dispositione subiecti ex eo, quod sit taliter dispositum, vt firmiter adhæreat. Secundo modo dicit firmitatem cognitionis, quatenus causatur ab obiecto, prout mouet intellectum. Prior certitudo materialiter sese habet, nec pertinet ad certitudinem assensus. Vnde quæstio procedit de certitudine posteriori.

10 Prima sententia vult, quod quando Theologia procedit ex duabus reuelatis, vel ex vna reuelata, & altera euidenti per euidentem consequentiam sit certa æqualiter cum fide, & talem conclusionem esse de fide: ita Canus *lib.6. de locis Theologicis cap.* 8. *ad* 10. Sotus 1.*post quæst.*2. Pesantius 1.*par. quæst.* 1. *art.* 5. *disput.* 1. Prob. Ex negatione talis conclusionis sequitur aliquid contra fidem, ergo. 2. Nazianzen. oratione 5. habet, Quod ea, quæ euidenter ex Sacra scriptura colliguntur, habenda sunt tamquam expressa. 3. Posita connexione reuelata vnius extremi cum medio termino, aliud extremum ex natura sua ita connectitur, ac si connexio esset reuelata, quia implicat non connecti, ergo.

11 Secunda sententia asserit, quod licet Theologia sit certior aliis scientiis ratione obiecti, est tamen minus certa certitudine formali cum obiectum non moueat secundum totam suam efficaciam. Ita Durand. *in* 3. *distinct.* 23.*quæst.* 7. Bassolus *art.* 1. Ocham *quæst.* 3. *prologi*. Alensis 1.*part. quæst.* 1. *membro* 4.*artic.* 2. & alii. Probatur. Potest stare cum fide aliqua dubitatio. Ergo multo magis cum assensu Theologico: ergo cum scientia excludat omnem dubitationem, erit magis certa. 2.Theologia in Beatis est certior, quàm nostra, solum ratione euidentiæ, nam habet idem obiectum formale, ergo.

12 Tertia sententia docet Theologiam esse certiorem omnibus scientiis naturalibus, ita Scotus *quæst.* 4. *prologi ad quartum principale*. Caietanus 1. *part. quæst.* 1. *artic.* 5. Bannes, Molina, Vasquez, ibidem Fasolus *dub.* 1.

13 Notandum 1. Certitudinem esse firmam adhæsionem, qua intellectus per assensum adhæret obiecto. Prouenit autem ex eo, quod obiectum ita determinat intellectum ad vnam partem, vt non relinquat locum alteri. Quia autem potest intellectus dupliciter ita determinari, nempè per euidentem veritatem obiecti in se ipsa manifestatam; & per veritatem manifestatam ex alicuius testimonio; ideò datur duplex certitudo, alia fundata in euidentia obiectiua: & alia fundata in veritate testificantis. Sunt autem diuersæ certitudines, tum quia sunt ex diuerso motiuo; tum quia vna est intrinsecè euidens, & alia intrinsecè obscura.

14 Notandum 2. Quod licet principia reuelata non concurrant ad conclusionem, vt cognita fide infusa, concurrunt tamen secundum illam certitudinem, quam habent à Diuino testimonio: supponitur enim intellectus ita determinatur ad vnam partem, vt non relinquatur locus alteri; & ideò quando assumit per cognitionem naturalem principia reuelata, assumit cum eadem certitudine.

15 Dico 1. *Quando Theologia procedit ex vtraque reuelata, licet conclusio non sit de fide, est tamen magis certa, quàm conclusio scientifica*. Probatur. Quo maior est certitudo præmissarum, certior est conclusio. Præmissæ autem reuelatæ sunt magis certæ, quàm euidentes naturales; implicat enim, quod diuinum testimonium fallat; non autem implicat, quod fallat euidentia naturalis, quia possumus putare euidentia, quæ non sint talia.

16 Dices, Præmissas non habere illam certitudinem, quàm confert Diuinum testimonium; quia non concurrunt, vt cognitæ per fidem infusam. Contra. Licet non concurrant, vt cognitæ fide infusa: concurrunt tamen secundum illam certitudinem, quam accipiunt à Diuino testimonio; quia intellectus assumit, vt iam certificatas per Diuinum testimonium. Ergo, sic scientia subalterna assumit principia, vt certificata in subalternante.

17 Dico 2. *Quando conclusio deducitur ex vna de fide, & altera euidenti naturali, non est magis certa, quam scientifica*. Probatur. Conclusio sequitur debiliorem partem, quia cum dependeat ab vtraque præmissa, vt à causa adæquata, non potest excedere virtutem singularum: nec vlla præmissa potest magis influere, quàm alia: ergo cum naturalis euidens non possit causare maiorem certitudinem, quam sit scientifica conclusio non erit magis certa, quam sit scientifica.

18 Ad 1. Primæ sententiæ distinguo antecedens, Negata conclusione. Sequitur aliquid contra fidem, non formaliter, sed consequutiuè. Quia si negetur vtraque illatio formæ, & materiæ, sequitur destructio antecedentis. Ad 2. Nazianzenum esse intelligendum de illis, quæ sunt reuelata in confuso; non autem de virtualibus reuelatis: Ad 3. negatur assumptum, quia illa connexio vnius extremi cum medio non certificatur à Diuino testimonio.

19 Ad 1. Secundæ sententiæ, Potest stare cum fide dubium extrinsecum, quod non sit de certitudine reuelata, quod non tollit omnimodam certitudinem assensus; non autem dubium intrinsecum. Ad 2. Theologiam in Beatis esse certiorem, non ratione euidentiæ, sed quia certitudo est altioris ordinis: ordo autem scientiæ est inferior ordine fidei, & ideò ratione euidentiæ non pertingit ad certitudinem fidei.

An Theologia sit euidens.

SECTIO IV.

20 Prima sententia est affirmatiua. Diuersimodè tamen explicatur. Aliqui volunt, esse euidentem, quatenus per lumen fidei manifestatur obiectum, de quo intellectus naturali lumine demonstrat veritates, ita Toletan. *quæst.*2. *prologi art.* 2. Alii esse euidentem, quia Theologi habent quoddam lumen supernaturale distinctum à lumine fidei, quo euidenter cognoscunt intrinsecam naturam terminorum: ita Henricus 1.*par. summæ art.* 15. *num.*46. Alii esse euidentem, quatenus principia ipsius resoluuntur in duo principia euidentia; nempè quod Deus non possit mentiri, & quod Deus reuelat, quæ nobis ab Ecclesia proponuntur, hæc enim reuelatio fit euidens ex miraculis, quibus fides confirmata est, ita Carthus. *quæst.* 1. *prologi*. Alii esse euidentem non euidentia consequentis, sed consequentiæ: ita Ocham *quæst.* 3. *prologi*. Gabriel. *quæst.*7. Alii denique esse euidentem per resolutionem principiorum in scientiam Dei, & Sanctorum, idest Beatorum, qui euidenter cognoscunt, quod nos cognoscimus obscurè: ita Albertus *tract.* 1. *summæ quæst.*1. Capreol. *quæst.*1.*prologi art.*2.& 3.

21 Secunda sententia negat, esse euidentem: ita Scotus *in* 3. *distinct.* 24. *quæst. vnica*, & *quæst.* 3. *prologi*, *quæstiuncula* 4. Ricchardus *quæstio.* 2. Paludanus *ibidem*. Aureolus *quæstio.* 12. Durandus *ibidem*;

Caieta-

Caietanus 1. *part. quæst.* 1. *art.* 2. Bannes *dub.* 1. Molina *disput.* 1. Vasquez *disp.* 4. *cap.* 8. & alii.

22 Notandum 1. Theologiam non posse esse euidentem ratione luminis fidei, cum tale lumen sit omnino obscurum; Nec etiam ratione alterius luminis distincti à fide, quia ad causandam euidentiam non sufficit lumen potentiæ, sed requiritur etiam euidens propositio obiecti.

23 Notandum 2. Principia extrinseca, in quæ resoluuntur propositiones reuelatæ, non posse causare euidentiam conclusionis, quia non faciunt apparere connexionem extremorum ab intrinseco, sed tantum in veritate reuelantis. Ex eo enim, quod sit euidens, quod verum sit, quicquid Deus reuelat; & posita etiam euidentia reuelantis, sequitur solum, quod euidens sit, verum esse, quod est reuelatum; non autem, quod veritas reuelata sit euidens in seipsa.

24 Notandum 3. Euidentiam consequentiæ non esse euidentiam conclusionis: vnde cum Theologia per assensum Theologicum attingat conclusionem, non sequitur, quod sit euidens consequentia.

25 Notandum 4. licet principia Theologiæ sint euidētia in Scientia Dei, & Beatorum, non tamen causare euidentiam in conclusione Theologica; quia influunt, vt sunt in intellectu discurrentis; & ideò nisi sint nobis euidentia, non possunt causare euidentiam in conclusione.

26 Dicendum est. *Theologiam esse omnino ineuidentem quò ad suas conclusiones deductas ex reuelatis.* Probatur. Conclusio non potest habere aliquam euidentiam, nisi eā recipiat à præmissis, sed non potest illam recipere à præmissis. Ergo minor probatur. Quia altera saltem ex præmissis semper est obscura. Conclusio autem sequitur debiliorem partem.

27 Obiicies. Scientiæ subalternæ sunt euidentes, & tamen principia ipsius non sunt euidentia, nisi in scientia subalternante. Ergo Theologia erit euidens ex eo, quod principia ipsius sint euidentia in scientia Beatorum. Respondetur negando secundum partem antecedentis. Quia principia scientiæ subalternæ, licet accipiant euidentiam à scientia subalternante, sunt tamen euidentia in seipsis respectu illius in quo est etiam scientia subalternans, & ideò possunt causare euidentiam in conclusione.

An Theologia sit vnus habitus.

SECTIO V.

28 Prima sententia asserit, esse vnum habitum specie infima: ita D. Thomas 1. *par. quæst.* 1. *art.* 3. Caietanus *ibidem*. Bannes *dubio* 1. Molina *disput.* 3. Fasol. *dub.* 1. Vasq. *disp.* 7. *cap.* 3. Scotus *quæst.* 1. *prolog.* Capreol. *quæst.* 4. *art.* 1. Richardus *quæst.* 3. Arrubal 1. *par. disp.* 3. *cap.* 7. & alii. Probant. Tota Theologia habet vniformem modum procedendi, cum semper procedat ex reuelatis, & omnia obiecta habent eundem modum cognoscibilitatis, ergo &c. 2. Habitus Theologicus generatur ex actibus circa conclusiones, quæ ratione connexionis prædicati cum subiecto sunt eiusdem rationis, ergo generatur vnus, idemque habitus.

29 Secunda sententia est negatiua, ita Durandus *quæst.* 4. *prologi*, qui ponit duplicem habitum; alium, qui explicet mysteria fidei; & alium qui deducat conclusiones. Gotfred. *quodlib.* 20. *quæst.* 1. qui ponit vnum habitum speculatiuum, & alium practicum. Machin. 1. *par. disput.* 3. *sect.* 2. qui ponit vnum habitum circa conclusiones deductas ex reuelatis, & alium circa conclusiones deductas, vnam ex vna reuelata, & alteram naturali. Molina 1. *par. quæst.* 1. *art.* 8. *disp.* 3. Granad. *tract.* 1. *disp.* 8. & alii recentiores, qui ponunt vnum habitum circa conclusiones deductas ex reuelatis; & deinde tot habitus, quot sunt conclusiones deductæ ex vna reuelata, & altera naturali.

30 Notandum 1. Habitū nō posse esse vnum, nisi principia, ex quibus procedit, sint eiusdem rationis, & habeant suam proportionalem vnitatem. Hæc autem vnitas consistit in ratione motiui; quia cum principia fundentur in obiecto, ex eo quod fundentur in eodem obiecto formali, habeant suam proportionalem vnitatem secundum vim motiuam, quia proportionali modo continent vim motiuam obiecti. Hinc principia reuelata, & naturalia possunt habere sufficientem vnitatem secundum vim motiuam, si fundentur in eodem obiecto formali.

31 Notandum 2. Modum cognoscibilitatis considerari dupliciter; Primò, vt fundatur in aliqua ratione generica, quæ non importat certam determinatam rationem in essendo; Secundo fundatur in determinata ratione obiecti in essendo, sic esse cognoscibile certò, & euidenter est modus genericus, qui conuenit omnibus obiectis scientificis; esse verò scibile secundum determinatam rationem essendi, vt secundum rationem dimensibilis, aut corporis naturalis, est modus determinatus in essendo.

32 Dico 1. *Theologia habet vnitatem secundum modum cognoscibilitatis genericum.* Probatur. Omnia, quæ considerantur in Theologia, applicantur eodem modo, nempè per reuelationem; ex quo consurgit specialis modus cognoscibilitatis, nempe cum dependentia à reuelatis, ergo.

33 Dico 2. *Hic modus cognoscibilitatis est determinabilis per alias rationes importantes specialem modum secundum determinatam rationem entis.* Probatur. Modus cognoscibilitatis scientificus est determinabilis per alias rationes speciales, quia se extendit ad diuersa obiecta, quæ attinguntur secundum proprias rationes, ergo etiam modus cognoscibilitatis cum dependentia à reuelatis; nam hic quoque se extendit ad diuersa obiecta, quæ attinguntur secundum diuersas rationes.

34 Dico 3. *Obiectum Theologiæ non habet vnicum modum cognoscibilitatis vltimò determinatū, atque adeò non est vna specie, sed multiplex iuxta diuersa obiecta formalia, quæ considerat.* Probatur. Obiecta Theologiæ fundant speciales rationes, seu modos cognoscibilitatis determinantes modum cognoscibilitatis, ex reuelatione: ergo specificant diuersos habitus, quia habitus specificantur ab obiecto, quatenus fundant specialem modum cognoscibilitatis. Antecedens probatur. Quia modus cognoscibilitatis fundatur in esse obiecti, cum dicat vim determinatam motiuam in ordine ad determinatas conclusiones. Confirmatur. Si Deus reuelet omnia principia scientiarum naturalium, adhuc distinguerentur plures habitus, quia adhuc importarent eadem obiecta secundum suas diuersas rationes: ergo etiam in Theologia, cum contineat eandem diuersitatem obiectorum.

35 Ad 1. Distinguo Antecedens. Theologia habet eundem modum procedendi genericum, & eundem modum cognoscibilitatis genericum; non autem specificum. Ad 2. negatur secunda pars antecedentis, quia connexio prædicati cum subiecto fundatur in diuerso modo cognoscibilitatis determinato; & ideò in omnibus conclusionibus est eiusdem rationis genericæ, nempè certa, & ineuidens; non autem eiusdem rationis specificæ.

DE OBIECTO THEOLOGIAE.

DISPVTATIO IV.

Quodnam sit obiectum materiale Theologiæ.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Quod cum intellectus attingit aliquod obiectum secundum specialem modum cognoscibilitatis, duo debent interuenire; nempè aliquod mouens intellectum ad illum specialem modum attingentiæ: & aliud, quod separet obiectum a bomni alio modo cognoscibilitatis. Ratio mouens est illa, quæ determinat obiectum, & constituit formaliter in ratione talis obiecti: Ratio autem separatiua est illa, qua obiectum applicatur ad talem speciale modum cognoscibilitatis; vnde distinguitur in obiecto duplex ratio. *Quæ*, seu motiua, & ratio *sub qua*. Seu applicatiua; ideò duplex ratio sub qua est distinguenda nempè mouens, & applicans.

2 Supponendum est 2. Non posse constitui aliud obiectum formale, *vt quod*, præter id, quod consurgit ex obiecto materiali, & ratione motiua; cum enim obiectum formale, *vt quod*, sit obiectum completum, debet consurgere ex materia, & forma in genere obiecti. Forma autem non potest esse aliud, quam ratio motiua. Si enim aliqua aliæ ponatur, vel substernetur rationi motiuæ, & tunc erit obiectum materiale: vel eam sibi substernet, & tunc ratio motiua non erit vltima, & formalis, atque adeò nec etiam motiua.

3 Supponendum 3. Non rectè distingui inter rationem formalem *Quæ*, & *sub qua*, quasi prima determinet obiectum ad illud esse, quod consideratur à scientia: posterior verò sit formale motiuum: quia si ratio formalis est completa, determinat obiectum, & specificat actus determinatos, & sibi commensuratos. Ex hoc autem, quod specificat, etiam mouet; quia determinat intellectum, & ideo non est necessaria alia ratio motiua.

4 Dicendum est, *Adæquatum obiectum materiale Theologiæ esse ea omnia, quæ reuelata sunt, non vt reuelata, sed prout stante reuelatione possunt aliqua alia de ipsis cognosci: ita tamen vt Deus obiectum sit primariũ*, ita Diuus Thomas 1. *par. quæst.* 1. *art.* 7. Caietanus, Bannes, Molina *ibidem*, Valquez *disp.* 7. Falol. *dub.* 1. & 2. Richardus *quæst.* 6. *prologi.* Bassol. *quæst.* 3. Scotus *ibidem*, Ariminens. *quæst.* 4. & alii. Probatur Theologia procedit necessario ex principiis reuelatis, ergo obiectũ ipsius debet subsceni reuelationi: quia debet fundare principia, ex quibus procedit. Confirmatur. De quacunque re reuelata possunt ex reuelatis ostendi aliquæ conclusiones, ergo quælibet res reuelata potest esse obiectum.

5 Dices omnia, quæ tractantur in Theologia, possunt vniri in Christo tanquam in obiecto adæquato; nam in ipso vnitur natura Diuina, & humana, ergo Christus est obiectum adæquatum. Respondetur. Non posse vniri modo sufficienti ad obiectum adæquatum, cum Christus ea non contineat tanquam partes, aut principia, aut passiones, sicut debet continere obiectum adæquatum.

An Theologia habeat vnam rationem obiecti.

SECTIO II.

6 PRima sententia vult omnia obiecta Theologiæ cõuenire in communi ratione entis Diuini, vt dicit quid analogum, ita Capreol. *quæst.* 4. *prologi. conclus.* 5. Gillius *lib.* 1. *tract.* 3. *cap.* 9. Falol. 1. *par. quæst.* 1. *art.* 7. *dub.* 6. Probatur. Ens Diuinum importat quid commune continens sub se omnia, quæ tractantur in Theologia; nam in Deo est forma Diuinitatis; in cæteris verò attributio ad ipsam, ergo.

7 Secunda sententia est negatiua: ita Aegidius 1. *par. prologi, quæst.* 3. Aureolus *artic.* 3. Bassol. *quæst.* 3. *art.* 2.

8 Dico 1. *Attributio nõ sufficit ad constituendã cõmunẽ rationẽ obiecti.* Probatur. Attributio in vno dicit formam, intrinsecam, in aliis verò denominationem à forma extrinseca. Ergo non potest importare rationem communem obiecti. Consequens probatur. Quia ex parte illorum, quæ dicunt attributionem, vel consideratur denominatio, & sunt forma, & denominatio extrinseca non sunt vna ratio; vel consideratur fundamentum denominationis, & hoc est quid diuersum à forma attributionis.

9 Dico 2. *Deus non potest habere communem rationem obiecti cum cæteris, quæ à Theologia considerantur.* Probatur. Deus consideratur à Theologia secundum rationem Deitatis. Secundum hanc autem nihil habet commune cum creatis, sed infinitè distat ab ipsis, ergo.

10 Dico 3. *Neque obiecta Theologiæ creata habent vnam communem rationem obiecti.* Probatur, vbi non sunt principia communia, non potest esse ratio communis obiecti. Obiecta autem Theologiæ non habent principia reuelata communia, quia reuelatio est circa proprias naturas ipsorum, ergo. Ad fundamentum in oppositum patet ex dictis.

Quomodo se habeat reuelatio ad obiectum Theologiæ.

SECTIO III.

11 PRima sententia asserit, esse complementum obiecti formalis motiui, ità vt obiectum formale motiuum proximum sit actus fidei; vltimum verò, in quod fit resolutio, sit reuelatio, ita Caietan. 1. *part. quæst.* 1. *art.* 3. Bannes *ibid.* Zumel *quæst.* 2. Falol. *art.* 7. *dub.* 9. Capreol. *quæst.* 4. *prologi art.* 1. Amicus *part.* 1. *disput.* 5. *sect.* 5. & 9. & alij. Probatur. Idem est obiectum formale scientiæ, & principiorum; formale autem obiectum principiorum Theologiæ est reuelatio: ergo. 2. Assensus Theologicus non innititur testimonio proprii intellectus, quia est clarum, nec testimonio creato, quia est fallibile, ergo diuino atque adeò reuelatione. 3. Actus fidei sunt formale motiuum assensus Theologici, cum ex illis deducantur. Actus autem fidei habent pro motiuo formali reuelationem.

12 Secunda sententia asserit, reuelationem esse tantum conditionem, ita Durand. *quæst.* 4. *prologi*. Ocham *q.* 8. Bassol. *quæst.* 3. *art.* 2. Valquez 1. *part. disput.* 7. *cap.* 3. Smizing. *quæst.* 2. *proœmiali, conclus.* 5. & alii.

13 Notandum 1. Omnem rationem obiecti, siue motiuam, siue terminatiuam importare aliquid reale ex parte obiecti; quia cum concurrat obiectiuo modo ad actum, debet importare aliquid quo obiectum concurrat, & specificet; quia obiectum specificat secundum integram rationem obiecti.

14 Notandum 2. Modum cognoscibilitatis fundari in in obiecto, sed variari ex diuersa applicatione obiecti; vnde etiam fundatur in tali applicatione; non quia applicatio conferat modum cognoscibilitatis obiectiuæ; sed quia facit, quod obiectum applicetur secundum diuersam rationem determinatiuam, ratione cuius fundat talem determinatum modum tendendi potentiæ circa ipsum.

15 Notandum 3. Licet assensus Theologicus habeat obscuritatem ex eo, quod procedat ex reuelatis; non tamen reuelatio refundit aliquid in ipsum, quia obscuritas non est aliquid positiuum, sed negatio euidentiæ; vnde ad causandam obscuritatem sufficit si obiectum determinetur, ne influat secundum euidentiam obiectiuam.

16 Dico 1. *Reuelatio non pertinet ad obiectum formale Theologiæ.* Probatur, Ratio formalis obiecti debet

esse intrinseca, ità vt sit aliquid de ipso obiecto, si quidem fundat proprium modum intrinsecæ cognoscibilitatis. Reuelatio autem est quid extrinsecum.

17 Dico 2. *Reuelatio constituit obiectum in statu peculiaris cognoscibilitatis, quatenus ipsum applicat, vt sit tali modo cognoscibile*. Probatur. Reuelatio applicat obiectum ad influendum in assensum Theologicum absque euidentia, & facit, quod sit cognoscibile dependenter à reuelatis, ergo.

18 Ad 1. Primæ sententiæ. Idem est obiectum scientię, & principiorum materiale, non autem formale; quia principia attingunt obiecta vt cognoscibilia, ex immediata euidentia terminorum. Ad 2. Negatur antecedens quoad primam partem, quia assensus Theologicus innititur lumini naturali, quatenus supposita reuelatione ex veritatibus reuelatis deducit nouas conclusiones. Ad 3. Negatur maior, quia actus fidei solum applicant principia.

Quænam sit ratio formalis obiecti Theologiæ.

SECTIO IV.

19 PRima sententia asserit, esse Deum sub ratione Saluatoris, & Glorificatoris; ita Durand. *quæst. 5. prologi*. Aegid. *quæst. 3*. Arimin. *quæst. 4*. Probatur. Idem est obiectum Theologiæ, & fidei. Deus autem sub ratione Saluatoris est obiectum fidei.

20 Secunda sententia vult, esse Deum sub ratione summi boni; ita Argen. *quæst. 1. prolog.* Marsil. *in 1. quæst. 2. art. 5*. Probatur. Theologia considerat Deum sub illa ratione sub qua proponitur à fide; proponitur autem sub ratione summi boni, quia proponitur, vt obiectum spei, & amoris.

21 Tertia sententia asserit; Deum sub ratione deitatis esse obiectum formale, ita D. Thom. *1. part. quæst. 1. art. 1*. Bannes *ibid.* Molina *disp. 1*. Vasquez *disp. 10. cap. 5. & 6*. Scotus *quæst. 3. prologi*. Basol. *quæst. 4. art. 1*. Ocham, *quæst. 9*. & alij. Variant tamen inter se, nam Bassolis vult, id esse verum solum quoad veritates necessarias: quòad contingentes verò vult, obiectum esse Deum sub ratione voluntatis, quia ratione voluntatis continet virtualiter veritates contingentes. Scotus verò vult, Deitatem esse obiectum, prout importat infinitatem: Alii verò. Deitatem esse obiectum secundum finitatem virtualis intellectionis, quæ nihil aliud est, quàm diuina cognoscibilitas, prout finito modo potest mouere intellectum.

22 Dico 1. *Deus sub ratione finitatis cognoscibilis non est obiectum formale*. Probatur. Ratio formalis obiectiua debet esse aliqua forma realis in ipso obiecto, quæ per se primò attingatur: hæc autem finitas, nec per se primò attingitur; nam attingitur Deus vt infinitus, nec est in Deo; imò ipsi repugnat, cum sit quoddam infinitum cognoscibile.

23 Dico 2. *Deus sub ratione voluntatis non est formale obiectum respectu contingentium*. Probatur. Ratione voluntatis non continet veritates contingentes secundum essentiam, sed secundum existentiam, quia voluntas est tantum causa existentiæ. Theologia autem eas considerat secundum essentiam.

24 Dico 3. *Deus non est obiectum formale sub ratione Saluatoris, aut Glorificatoris: siue sub alia ratione respectiua*. Probatur. Vel hæc ratio respectiua sumitur formaliter, vel fundamentaliter. Si primum: non potest esse ratio cognoscendi Diuinam essentiam, quia illi conuenit contingenter. Si secundum; se habet per modum attributi demonstrabilis de Deo, & ideò non potest considerari per modum obiecti formalis à Theologia, quia considerat Deum secundum suam essentiam.

25 Dico 4. *Obiectum formale Theologiæ, non est vnum, ita vt quod est obiectum formale respectu Dei, sit etiam respectu rerum creatarum, quæ à Theologia considerantur*. Probatur. Obiectum formale debet esse forma intrinseca obiecto materiali adæquato, sed non datur talis forma intrinseca Deo ex rebus creatis, ergo. Maior patet, quia obiectum formale importat formam determinantem cognoscibilitatem obiecti, quia autem cognoscibilitas sequitur esse proprium obiecti, non potest formali modo determinari, nisi per aliud, quod spectet ad esse ipsius, alioquin cognoscibilitas non esset propria, sed aliena. Deindè ratio formalis obiectiua ponit proportionem necessariam inter habitum, & obiectum, ergo debet esse intrinseca, vt obiectum possit attingi secundum illam mensuram, secundum quam ab ipsa substernitur habitui. Minor etiam probatur, quia ratio formalis obiectiua Dei debet ipsi cōuenire vt Deus est; quod autem conuenit ipsi, vt Deus est, non potest conuenire creaturis.

26 Dices. Veracitas Dei est ratio obiectiua formalis respectu obiecti fidei, ergo aliqua ratio in Deo poterit esse formale obiectum Theologiæ respectu rerum creatarum. Respondetur negando consequens; ideò enim veracitas potest esse formale obiectum, quia res credibilis non attingitur immediatè secundum proprium esse, sed vt stat in diuina testificatione. Diuina autem testificatio imbibit intrinsecè veracitatem. Et ideò obiectum formale coniungitur intrinsecè cum materiali. Ratio autem obiectiua, quę conuenit Deo secundum suum esse non potest coniungi intrinsecè cum creatura.

27 Instabis. Bonitas Diuina non coniungitur intrinsecè cum proximo, & tamen est ratio formalis obiectiua charitatis, ergo. Respondetur. Esse rationem formalem obiectiuam amandi proximum, vt obiectum secundarium; & proindè est ratio obiectiua amandi Deum, cui est intrinseca, vt obiectum primarium, & ratione Dei proximum. Theologia autem considerat suum obiectum, non vt secundarium, sed vt primarium; & ideò ratio formalis obiectiua debet esse ipsi intrinseca.

28 Dico 5. *Neque alia obiecta creata, quæ considerantur in Theologia, habent vnam rationem formalem obiectiuam*. Probatur. Considerantur secundum propriam naturam, secundum quam inuicem differunt; prout autem differunt, non habent vnam rationem communem. Confirmatur. Si haberent communem rationem, daretur etiam aliquod principium reuelatum omnibus commune fundatum in tali ratione, quod tamen est falsum.

29 Dico 6. *Deus est obiectum Theologiæ respectu illius partis, quæ tractat de ipso secundum rationem Deitatis*. Probatur. Quando aliquid consideratur secundum propriam essentiam, consideratur etiam secundum specialem modum proprię cognoscibilitatis, vt inductionè patet; quia essentia non potest innotescere secundum seipsam, nisi ex vi specialis cognoscibilitatis. Specialis autem modus cognoscibilitatis in Deo habetur ratione Deitatis.

30 Obiicies. Obiectum scientię debet esse notū. Deus autem secundum rationem Deitatis non est nobis notus. Ergo. Respondetur debere esse notum quoad existentiam, & suam rationem formalem. Deus autem secundum hanc est nobis notus per lumen fidei, & etiam per lumen naturale, quatenus ex creaturis cognoscitur.

31 Obiicies 2. Deus secundum formalem rationem Deitatis est obiectum visionis beatificæ, ergo non Theologiæ. Respondetur. Secundum rationem Deitatis esse obiectum materiale visionis beatificæ, formale verò esse summam intelligibilitatem. Deinde negatur etiam consequent. quia eadem ratio diuersimodè applicata potest esse formale obiectum diuersorum habituum, quia ratione diuersæ applicationis consurgit diuersus modus cognoscibilitatis.

32 Ad fundamentum primæ sententiæ. Respondetur. Idem est obiectum fidei, & Theologiæ, si loquamur de materiali, non autem si loquamur de formali.

33 Ad fundamentum secundæ sententiæ. Fidem manifestare Deum nedum sub ratione vltimi finis, sed etiam

sub

ſubtratione Dei. Theologia autem accipit pro formali obiecto Deitatem, quæ eſt prior ratione vltimi finis, quę eſt attributum demonſtrabile de Deo.

DE MODO QVO PROCEDIT Theologia circa ſuum obiectum.

DISPVTATIO V.

An procedat ſcientifico modo.

SECTIO I.

1 PRima ſententia aſſerit eſſe propriè ſcientiam: ità ij omnes qui ipſi tribuunt euidentiam: & prætetterea Argen. *quæſt.7.prolog. art.*1. Capreol.*quæſt.*1. *art.* 1. Hiſpal. *ibid.* Bannes 1.*part.quæſt.*1. *art.*7. *dub.*1. Baſſol. *dub.*14. Granad. *tract.*1. *diſp.*6. Gonzal.*diſp.*1. *concluſ.* 3. Nauaret. *controuerſ.* 4.§.4. & ferè communiter Thomiſtæ. Probatur. Scientia contra diſtinguitur ab opinione per ſolam certitudinem, vnde ſi eſſet euidens ſine certitudine, non eſſet ſcientia, ergo cum Theologia habeat certitudinem, habet conſtitutiuum ſcientiæ. 2. Theologia eſt virtus intellectualis ſemper inclinans ad verum, & non eſt habitus principiorum, neque prudentiæ, neque ars, neque fides, vt patet, ergo ſcientia.

2 Secunda ſententia eſt negatiua, ita Scotus *queſtion.*3. *prologi, quæſtiuncula* 4. *laterali*. Richard. *quæſt.*7. Aureolus *quæſt.*1. Ocham *quæſt.* 2. Molina 1. *part. quæſt.*2. *art.*2.*diſput.*1. Vaſq. *diſp.*4.*cap.*6. Amicus *diſput.*1. *ſect.* 1. Machinus *quæſt.*1. *ſect.*2. & alii.

3 Dico 1. *Theologia non participat propriam rationem ſcientiæ*. Probatur. Theologia non participat formaliter illam rationem cognitionis, quam dicit ſcientia eſſentialiter, ergo: Antecedens prob. ſcientia habet certitudinem intrinſecè euidentem, quâ obiectum manifeſtatur certum in ſeipſo: & tàm certitudo quàm euidentia habentur ab eodem ſpecificatiuo. Certitudo autem Theologiæ eſt eſſentialiter ineuidens atque adeò diuerſæ rationis, ergo.

4 Dico 2. *Theologia eſt habitus ſpecialis à cæteris diſtinctus habens ſpecialem modum procedendi circa ſuum obiectum*. Prob. Procedit cum certitudine abſque euidentia: alii autem habitus, qui ſunt virtutes intellectuales, procedunt cum certitudine, & euidentia. Ergo, &c.

5 Ad 1. Reſpond. Scientiam contra diſtingui ab opinione per talem certitudinem, nempè intrinſecè euidentem, quæ eſt diuerſa à certitudine Theologiæ. Ad 2. Eſſe ſpecialem virtutem intellectualem, quam Ariſtoteles non enumerauit inter virtutes intellectuales, quia ipſam non agnouit.

6 Quæres. An Theologia ſit ſapientia: Reſpondetur negatiuè, quia non participat conditiones conſtitutiuas ſapientiæ. Sapientia enim eſt ſcientia, & agit de omnibus ea conſiderando in communi, quod non facit Theologia; vnde non eſt maximè vniuerſalis ratione obiecti formalis. Deindè ſapientia procedit per cauſas vniuerſaliſſimas, & vtitur principiis vniuerſaliſſimis, quæ non conueniunt Theologiæ.

7 Ex dictis colligitur. Theologiam habere ſecundum ſe demonſtrationem propter quid, non autem quoad nos formaliter, ſed tantum materialiter; principia enim ex quibus procedit continent cauſam virtualem concluſionis, quæ ſufficit ad demonſtrationem: quia tamen reſpectu noſtri carent euidentia, non ſunt formaliter demonſtrationes.

8 Colligitur 2. Etiam de contingentibus, quę à Theologia conſiderantur, poſſe haberi demonſtrationes materiales, quia conſiderantur ſecundum ſuam naturam, ſecundum quam ſunt neceſſaria, & immutabilia ex intrinſeca conformitate cum idæis Diuinis.

An Theologia ſe habeat ſubalterno modo.

SECTIO II.

9 SVpponendum eſt. Scientiam ſubalternam eſſe diuerſam à ſubalternante: vnde non ſolum debet habere diuerſas concluſiones, ſed etiam diuerſam formalem rationem obiecti, quia autem debet dependere à ſubalternante, ideò accipit ab ipſo principia, quæ ſunt concluſiones ſubalternantes. Ex quo fit, quod ſcientia ſubalterna debeat ſuperaddere aliquid ſuper obiectum ſubalternantis, & ipſum conſiderare ſub illa ratione, quam ſuperaddit; alioquin non poſſet vti concluſionibus ſubalternantis pro principiis.

10 Supponendum 2. Scientiam ſubalternam non poſſe procedere ſcientifico modo, niſi habeat euidentiam ſuorum principiorum; quia autem non poteſt habere, niſi reſoluantur in principia ſubalternantis, ideò ſubalterna debet ſimul cum ſubalternante eſſe in eodem ſubiecto.

11 Prima ſententia aſſerit Theologiam ſubalternari Scientię Diuinæ, & Beatorum, ita Capreol. *quæſt.*1.*prologi art.*1. Hiſpal. *ibid.* Caietan. 1.*part.quæſt.*1.*art.*2. Gonzalez *diſp.*1. *concluſ.*4. & alii. Probant. Quia Theologia ſumit hæc principia à Scientia Diuina, & Beatorum.

12 Secunda ſententia eſt negatiua, ita Scotus *quæſt.*3. *prologi: quæſtiuncula* 5. *laterali*. Baſſolis *quæſt.*5. Bannes 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 2. *dub.*3. Faſol. *dub.* 14. Vaſq. *diſp.*6. *cap.*2. Arrubal *diſput.*2. *cap.*8. & alii.

13 Dico 1. *Theologia non ſubalternatur ſcientiæ Dei; aut Beatorum*. Probatur. Tum quia non conſiderat aliquid in ſuo obiecto, quod ſit ſuperadditum ſcientiæ Dei, aut Beatorum. Tum quia non accipit à tali ſcientia ſua principia, quæ ſunt concluſiones ipſius, ſed habet pro principiis primas veritates de Deo, vt quod ſit ens, eſſentia, &c.

14 Dices. Deus conſideratur à Theologia, vt cognoſcibilis in creaturis; vnde veluti accidentaliter contrahitur, vt cognoſcatur per ſpecies creaturarum. Contra. Quia hæc non eſt determinatio ex parte obiecti, ſed tantum ex parte modi cognoſcendi.

15 Dico 2. *Theologia non ſubalternatur alicui ſcientiæ vniuerſali*. Probatur. Quia licet vtatur principiis, & concluſionibus ſcientiarum vniuerſalium, vtitur tamen ſemper etiam aliqua præmiſſa reuelata, per quam determinatur prę miſſa vniuerſalis ad diuerſum modum cauſandi concluſiones. Scientia autem ſubalterna vtitur tantùm concluſionibus ſubalternantis.

16 Ad fundamentum oppoſitę ſententię negatur aſſumptum, nam ſumit ſua principia à reuelatione independenter à ſcientia Beatorum. Inſtabis. Theologia dependet à reuelatione, hæc reuelatio à ſcientia teſtificantis, ergo dependet à ſcientia Dei. Reſpond. Hanc dependentiam non ſufficere ad ſubalternationem, quia non eſt in eodem genere, nec eſt dependentia à concluſionibus ſcientiæ Dei, quas poſſet deducere, ſi diſcurreret.

17 Quæres. An Theologia ſubalternet ſibi ſcientias naturales. Reſpondetur negatiuè, nam ſcientiæ tam ſpeculatiuæ, quam practicæ habent ſua principia per ſe nota, nec vtuntur concluſionibus Theologicis pro principiis: alioquin non eſſet euidentes.

An Theologia procedat ſpeculatiuo modo, an verò practico.

SECTIO III.

18 SVpponendum eſt. Habitudinem cognitionis practicæ ad obiectum eſſe regulabilis ad regulatum; vnde reſpicit aliquid operabile, in quo introducat ſuam menſuram: & ideò obiectum cognitionis practicæ non ſupponitur, ſed fit à cognitione; Hinc quicquid eſt capax alicuius regulationis poteſt eſſe obiectum cognitionis

nis

nis practicæ, & proindè etiam actus intellectus, vt docent communiter cum D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 47. *art.* 2. *ad* 2. contra Scotiſtas; nam etiam aliquis actus intellectus poteſt dirigi, vt debito modo fiat ex honeſto fine, vt ſunt actus imperati.

19 Supponendum 2. Cum obiectum ſit id, quod ſpecificat rationem practici, quatenus habet rationem operabilis, fit, vt ratio practica ſumi debeat ex obiecto proximò formali; quia habitus non ſpecificatur à materiali; requiritur tamen, vt etiam obiectum materiale ſit aliquid operabile, alioquin non poſset in ipſum introduci praxis: Hinc cum dicitur, ſcientiam practicam ſpecificari à fine, debet intelligi de fine practico, qui eſt idem cum obiecto formali.

20 Prima ſententia aſſerit, Theologiam neque eſſe practicam, neque ſpeculatiuam, ſed effectiuam: ita Aegid. *part.* 4. *prologi*, *quæſt. vnic.* Tolet. *quæſt.* 10. *artic.* 7. Argen. *quæſt.* 4. *art.* 3. Probatur. Quicquid conſideratur in Theologia, vel eſt vtendum, vel fruendum; ergo obiectum amoris, ergo eſt effectiua. 2. Theologia habet propriè actum charitatis, qui non eſt praxis, alioquin daretur actus nobilior charitate, ergo non eſt practica.

21 Secunda ſententia aſserit eſse purè practicam, ita Scotus *quæſt.* 5. *prolog.* Rich. & Tartaretus *ibid.* Baſsol. *quæſt.* 6. *art.* 2. & communiter Scotiſtæ. Probatur. Theologia eſt apta conformari appetitui recto, ergo eſt practica. Antecedens prob. Obiectum ipſius eſt Deus, qui cum ſit finis vltimus, eſt etiam menſura operandi, ergo poteſt menſurare ipſam Theologiam.

22 Tertia ſententia vult, eſſe purè ſpeculatiuam; ità Marſil. *quæſt.* 3. *prologi*, *art.* 3. Henr. 1. *part. ſummæ art.* 8. *quæſt.* 3. & alij. Probatur Theologia verſatur principaliter circa Deum, & beatitudinem, quæ ſunt purè ſpeculabilia, ergo.

23 Quarta ſententia aſſerit, eſse ſimul practicam, & ſpeculatiuam, ita D. Thom. 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 4. Caietan. & Bannes *ibidem*. Molina *diſp.* 2. Vaſquez *diſp.* 8. *cap.* 6. Faſol. *dub.* 3. D. Bonau. *quæſt.* 3. *prol.* Richard. *quæſt.* 4. Ocham *quæſt.* 12. Arim. *quæſt.* 5. & alij. Differunt tamen hi Auctores, nam Nominales volunt, Theologiam eſse aggregatum ex pluribus habitibus, quorum aliqui ſunt practici, alij ſpeculatiui. Caietanus verò, Bannes, & Faſol. volunt, non eſse formaliter practicam, & ſpeculatiuam, ſed eminenter, ita vt dicat vnam formalem rationem, in qua ſit eminenter, & practica, & ſpeculatiua. Vaſquez autem vult eſſe formaliter practicam, & ſpeculatiuam, quia ratio practici, & ſpeculatiui important differentias accidentales, quæ poſsunt conuenire eidem habitui.

24 Dico 1. *Idem habitus non poteſt in ordine ad idem obiectum formale ratione ſuæ ſpecificationis eſse ſimul practicus*, & ſpeculatiuus. Probatur. Habitus non poteſt habere aliquid in ſua ſpecificatione, quod non accipiat ab adæquato ſpecificatiuo: ergo non poteſt eſſe ſimul practicus, & ſpeculatiuus: nam idem obiectum formale ſecundum eandem rationem non poteſt ſpecificari practicè, & ſpeculatiuè, quia non poteſt ſe habere, vt aliquid operabile, & non operabile.

25 Dico 2. *Theologia vt attingit obiectum formaliter operabile, eſt practica, vt verò attingit non operabile, eſt ſpeculatiua.* Probatur. Omnis facultas ſpecificatur ab obiecto formali, ergo poſitis obiectis ſpeculabilibus, & practicis ponetur habitus ſpeculatiuus, & practicus.

26 Dico 3. *Illa pars Theologiæ quæ agit de Deo eſt purè ſpeculatiua.* Probatur. Obiectum formale ipſius non eſt aliquid operabile, ergo.

27 Ad 1. Reſpondetur negando conſeq. nam licet, quicquid conſiderat Theologia, ſit vtendum, vel fruendum, non tamen conſideratur ſecundum has rationes, ſed ſecundum rationem practici, & ſpeculatiui. Ad 2. negatur aſſumptum, quia charitas eſt finis Theologi, non autem Theologiæ.

28 Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ neg. aſſumptum; nam cognitio non eſt practica, quia ſit apta conformari recto appetitui, nam ex hoc habetur, quod ſit obiectum practicum, ſed eſt illa, quæ eſt menſura operandi.

29 Ad fundamentum 3. ſententiæ. Theologiam eſse quidem ſpeculatiuam, vt quando verſatur circa Deum; quia tamen conſiderat etiam obiecta operabilia, ideò reſpectu ipſorum eſt practica.

30 Obijcies. Eadem cognitio Diuina eſt ſimul practica, & ſpeculatiua. Ergo etiam Theologia poterit eſse ſimul practica, & ſpeculatiua. Reſpondetur. Eſse ſimul practicam, & ſpeculatiuam in ordine ad diuerſa obiecta ſubordinata, nempè primarium, & formale, reſpectu cuius eſt ſpeculatiua, & ſecundarium reſpectu cuius eſt practica; vnde etiam Theologia eſt practica, & ſpeculatiua in ordine ad diuerſa obiecta. Quia tamen obiecta non ſunt ſubordinata, ſed omnia primaria, & ſpeculatiua, ideò non poteſt eſse vnus, & idem habitus.

Quomodo Theologia defendat ſua principia.

SECTIO IV.

31 ALiqua principia Theologica ſecundum veritatem materialem poſſunt probari, ſi contingat, quod non ſint immediata, & medium ipſorum contineatur in alio principio reuelato; formaliter tamen non poſſunt probari, quia vt ſtant ſub Diuino teſtimonio, habent rationem motiuam primariam, & immediatam. Vnde difficultas eſt, an Theologia poſſit deffendere ſua principia ſoluendo argumenta in oppoſitum.

32 Prima ſententia aſſerit, poſse ſolum euidenter negatiuè, quatenus intellectus experitur, ſe non conuinci, non autem euidenter poſitiuè oſtendendo poſitiuè falſitatem ipſorum: ita Caietan. 1. *part. quæſt.* 1. *artic.* 8. Vaſquez *diſp.* 11. *cap.* 3. Amicus *diſp.* 1. *ſect.* 1. Arrubal *diſput.* 7. *cap.* 4. Granad. *tract.* 1. *diſp.* 9. & alij. Probatur. Euidens eſt, propoſitiones reuelatas eſse veras, ergo euidens eſt, argumenta oppoſita poſſe ſolui.

33 Secunda ſententia aſſerit, eſse quidem ſolubilia non tamen euidenter. Ita Ocham *quæſt.* 9. *prologi*. Baſsol. *quæſt.* 5. *art.* 4. Durand. *quæſt.* 1. & alij.

34 Dico 1. *Argumenta contra reuelata in communi non ſunt euidenter ſolubilia poſitiuè.* Probatur. Argumentum non eſset euidenter ſolubile poſitiuè, niſi adeſt euidentia de eo, quod per ipſum impugnatur, nulla autem adeſt euidentia de rebus fidei, etiam in vniuerſali conſideratis. Ergo, minor prob. Nam licet ſit euidens, Deum non poſse mentiri; non tamen eſt euidens, quod reuelatio ſit à Deo. Deindè etiamſi eſset, non tamen per hoc haberemus euidentiam de reuelatis, quia euidentia inatteſtante eſt extrinſeca rei reuelatæ, & non facit euidentem veritatem ipſius, ergo.

35 Dico 2. *Argumenta contra reuelata, ſi ſint in materia ſupernaturali, neque negatiuè poſsunt euidenter ſolui.* Probatur. Vt argumentum ſit euidenter ſolubile negatiuè non ſufficit, quod intellectus experiatur, ſe non conuinci; ſed requiritur, quod ex penetratione terminorum percipiat, non habere vim conuincendi, ſed hoc in reuelatis non poteſt percipi, quando argumenta ſunt in materia ſupernaturali: ergo, minor patet. Quia à negatione effectus non licet arguere ad negationem cauſæ, cum effectus poſſit impediri, vnde fieri poteſt, quod argumentum habeat vim conuincendi, licet non conuincat.

36 Dico 3. *Argumenta contra reuelata in materia naturali poſſunt euidenter ſolui, licet aliquando non ſoluantur.* Probatur. Dum ſunt in materia naturali, non excedunt facultatem luminis naturalis; & ideò naturaliter poteſt cognoſci veritas oppoſiti.

37 Dico 4. *Omnia argumenta, licet non ſint euidenter ſolubilia, poſſunt tamen ſolui cum rationali fundamento.* Probatur. Quia poteſt reddi ratio negationis alicuius propoſitionis ex veracitate Diuina. Tum quia intellectus

poteſt

potest manuduci per aliqua exempla ad percipiendam falsitatem; Tum quia potest assignari aliqua ratio disparitatis ratione subiectæ materiæ. Tum quia credibilitas mysteriorum fidei est euidens.

38 Ad fundamentum oppositæ sententiæ respondetur, licet sit euidens posita euidentia testificationis Deum reuelare, non est tamen euidens veritas reuelata. Deindè testificatio diuina de facto non est nobis euidens.

DE LOCIS THEOLOGICIS.

DISPVTATIO VI.

De Auctoritate Diuina.

SECTIO I.

1 LOcus Theologicus est radix, seu Thesaurus quidam, ex quo eruuntur argumenta Theologica. Loca autem Theologica alia sunt intrinseca, alia extrinseca, vt docet Augustin. *lib.2. de ordine, cpa.* 1. Intrinseca sunt illa, quæ ex intrinseco rerum sumuntur, & fundantur in ipsa ratione. Extrinseca verò sunt illa, quæ extrinsecus assumuntur, & consistunt in auctoritate.

2 Supponendum est. Loca Theologica reuocari ad quatuor, cum D.Thom. 1. *par. quæst.*1. *art.*8. *ad* 3. Sunt autem Auctoritas Diuina; Auctoritas Doctorum Ecclesiæ: Auctoritas Philosophorum; & ratio naturalis: Auctoritas enim diuiditur in Diuinam, & creatam: Creata verò in Angelicam, & humanam; & quia Theologus non habet Angelicam, relinquitur humana, quæ subdiuiditur in auctoritate Doctorum Ecclesiæ, & in auctoritate Philosophorum.

3 Supponendum 2. Cum auctoritas diuina consistat in reuelatione, duplici modo haberi potest; vel per verbum scriptum, quod consistit in libris Canonicis Sacræ Scripturæ; vel per verbum traditum, quod consistit in traditionibus Apostolicis.

4 Supponendum 3. Decreta Conciliorum, Summorum Pontificum, & communem sensum Ecclesiæ reduci ad auctoritatem diuinam, quia fundatur in reuelatione, quatenus nos certificat de reuelatis.

5 Dico 1. *Dogma fidei non potest confirmari nisi ex certo, & infallibili sensu Scripturæ, seu traditionis Conciliorum, aut Summorum Pontificum, aut ex communi sensu Ecclesiæ.* Probatur. Dogma fidei debet esse certum, & infallibile; non potest autem esse tale, nisi habeatur ex infallibili testimonio.

6 Dico 2. *Tunc sensus est certus, & infallibilis, quando est ita planus, vt non possit rationabiliter aliam explicationem admittere.* Probatur. Scriptura est scripta cum assistentia Spiritus Sancti, qui non potest intendere sensum irrationabilem, ergo.

7 Dico 3. *Tunc etiam est certus, & infallibilis, quando ita congruit cum alijs locis Scripturæ, vt si aliter accipiatur, sequantur repugnantia cum alijs locis.* Probatur. Non potest Spiritus Sanctus sibi esse contrarius: ergo non potest in vno loco intendere contrarium illius, quod intendit in alio; alioquin non intenderet verum, quia vna veritas non est alteri contraria.

8 Dico 4. *Ille etiam est sensus certus, & infallibilis quo Apostoli vsi sunt in explicandis Scripturis, & quilibet ex ipsorum traditione*, ita D.Aug. *lib.*23. *contra Faustum, cap. vltim.* & communiter Patres. Probatur. Quia Apostoli fuerunt edocti à Christo circa intelligentiam Scripturarum. Lucæ 24. *Aperuit illis sensum, vt intelligerent Scripturas.* Et fuerunt speciali modo illuminati à Spiritu Sancto. Ioann. 24. *Ille vos docebit omnia.*

9 Dico 5. *Sensus approbatus ab Ecclesia est certus, & infallibilis.* Nomine Ecclesiæ intelligitur, aut Concilium generale legitimè congregatum; aut Summum Pontifex, vt caput Ecclesiæ visibilis, aut communio fidelium per totum orbem diffusa. Prob. Spiritus Sanctus assistit Ecclesiæ, vt non sinat eam errare circa res fidei, & bonos mores. Intelligentia autem Scripturarum secundum verum sensum pertinet ad fidem, & mores instruendos.

10 Dico 6. *Sensus receptus communi consensu Patrum est certus, & infallibilis.* Probatur. Deus contulit Patribus speciale auxilium ad declarandas Scripturas; quia eos constituit Doctores fidelium; esset autem contra diuinam prouidentiam, si permisisset, quod omnes communiter errarent in exponendis Scripturis circa res fidei.

11 Dico 7. *Quando nullo modo ex prædictis potest eorum verus sensus Scripturæ, verba ipsius in proprio sensu sunt accipienda, si nullum sequatur inconueniens: in hoc tamen casu sensus Scripturæ non erit certificatus*: ita D. Aug. 8. *de Gen. ad litteram, c.*1. *&* 7. Probatur. Communis sensus loquendi vsurpat verba in propria significatione, ergo etiam Scriptura.

De sensibus Sacræ Scripturæ.

SECTIO II.

12 SVpponendum 1. Eundem locum Scripturæ posse habere diuersos sensus, vt communiter docent Patres, & Scholastici: vnde alius est litteralis, & alius spiritualis. Litteralis est ille, quem Deus immediatè per verba significat, vt docet D.Thom. 1. *part. quæst.* 1. *art.* 2. Spiritualis verò, quem important voces mediantibus rebus, quas significat in litterali: quia prima significatio est vocum, secunda verò est rerum.

13 Supponendum 2. Sensum litteralem non semper habere locum, sed solum, quando non sequitur aliquod inconueniens: & ita docet D. Augustin. *lib.*3. *de Doctrina Christiana, cap.*10. *&* 11. & communiter Patres.

14 Supponendum 3. Sensum litteralem alium esse proprium, & alium Metaphoricum. Proprius est, quando voces significant secundum propriam significationem: Metaphoricus, quando voces habent significationem trãslatam, vt illud Apocalyp. 5. *Vicit Leo de Tribu Iuda.* Hic autem sensus metaphoricus est litteralis, vt docet D. Thom. 1. *part. quæst.*1. *art.*3. *ad* 10. Potest tamen dici aliquo modo spiritualis, quatenus quod significatur, tribuitur secundum aliquam proportionem rei significatæ, vt docet D. August. *lib.*3. *de Doctrina Christiana, cap.*5. Differt autem sensus litteralis metaphorico à similitudinario, quod similitudinarius explicatur semper per particulam comparatiuam: vnde verba etiam propriè significant.

15 Supponendum 4. Sensum Parabolicum esse illum, in quo aliquid explicatur per modum historiæ, quæ non est vera, sed vt facta sumitur, vt est illa Lucæ 15. de Filio Prodigo. Reducitur autem ad metaphoricum, quia continet metaphoram continuatam, vt docet Abulensis *quæst.* 28. *in cap.*13. *Matth.*

16 Supponendum 5. Sensum spiritualem, seu mysticum diuidi in eum, qui respicit operationem nostram, & in eum, qui respicit fidem; finis enim Scripturæ est nostra instructio in ordine ad finem supernaturalem, per potentias rationales nempè intellectum, & voluntatem: vnde quæ mystico modo significantur, pertinent ad has potentias. Si ergo pertinent ad voluntatem, respiciunt operationem, & consurgit sensus moralis: si verò pertinent ad intellectum, & respiciunt actum credendi, tunc, vel significat ea, quæ pertinent ad præsentem Ecclesiam, vt sunt, quæ habentur in veteri Testamento, & consurgit sensus allegoricus, vel significant, quæ sunt triumphalis Ecclesiæ, & consurgit sensus anagogicus. Vnde quatuor sensus Scripturæ. Litteralis, Moralis, Allegoricus, & Anagoricus, qui comprehenduntur his versibus.

Littera gesta docet, quid credas Allegoria.
Moralis quid agas, quò tendas Anagogia.

17 Supponendum 6. Omnes hos sensus posse reperiri in eodem loco Scripturæ. Licet non reperiantur necessariò, vt docet D. Thom. *quodlib. 6. quæst. 6. art.* 13. Non est tamen necesse, vt omnia quæ habentur in veteri Testamento, ita sint allegoria, vt significent aliquid prius gestum: hoc enim non potest conuenire ijs, quæ prophetice scripta sunt, vt docet Tertullianus *cap. 16. de Resurrect.* Item potest allegoria reperiri in nouo testamento; Vnde D. Aug. *tract. 132. in Ioann.* Explicat allegoricè quædam loca noui testamenti.

18 Supponendum 7. Sensum spiritualem, seu mysticum fuisse intentum à Spiritu Sancto, vt docet D. Tho. *1. part. quæst. 1. art. 10.* cum D. August. *lib. 3. de Doctrina Christiana, cap. 25.* Talis enim sensus est verus sensus Scripturæ: non esset autem, si non esset intentus à Spiritu Sancto: Difficultas autem est, an idem locus possit habere plures sensus litterales.

19 Prima est sententia negatiua: Ita Alensis *1. par. quæst. 1. memb. 4. art. 7.* Albertus, *1. part. sum. tract. 1. quæst. 5. memb. 2.* Henricus, *in sum. art. 16. quæst. 2. & 3.* Medina, *lib. 3. de recta fide in Deum cap. 25.* Probatur. Sacer Scriptor voluit exprimere suum conceptum, ergo cum habuerit vnum conceptum, vnus tantum est sensus litteralis: 2. Si essent plures, facerent æquiuocationem, & nihil certi haberetur. Secunda sententia est affirmatiua, ita communiter cum D. Thom. *quæst. 1. art. 10.*

20 Dicendum est; *Eundem locum Scripturæ posse habere plures sensus litterales.* Ita D. August. *11. confess.* & communiter Patres. Probatur. Sunt possibiles plures sensus litterales, quia idem locus potest conformari cum pluribus rebus: ergo fuerunt intenti à Spiritu Sancto; Quia Spiritu Sanctus vsus est verbis Scripturæ perfectissimo modo, atque adeò secundum omnem significationem. Sic illud Isaiæ 53. *Generationem eius quis enarrabit.* Intelligitur litteraliter de generatione æterna Verbi. De temporali generatione Christi, & etiam de spirituali, qua generat filios adoptiuos.

21 Ad 1. Respondetur. Licet plures sensus non fuerint intenti à Sacro Scriptore; fuisse tamen intentos à Spiritu Sancto. Ad 2. Negatur sequela, quia tunc adest æquiuocatio, quando aliquid est verum in vno sensu, & falsum in alio; omnes autem sensus litterales sunt veri.

Ex quonam sensu sint confirmanda dogmata, & eruenda principia?

SECTIO III.

22 Dico 1. *Sensus mysticus ex natura sua est sufficiens ad confirmanda dogmata, & fundanda principia Theologica.* Probatur. Sensus mysticus est intentus à Spiritu Sancto: vnde aliqua loca veteris testamenti in nouo accipiuntur in sensu mystico, ergo est infallibilis.

23 Dico 2. *Sensus mysticus non est sufficiens respectu nostri.* Ita D. Aug. *epist. 48.* Probatur. Non est certus respectu nostri, ergo.

24 Dico 3. *Sensus mysticus certus respectu nostri est sufficiens; fit autem certus, vel quia est declaratus à Spiritu Sancto; vel quia colligitur ex alijs locis litteralibus; vel quia recipitur communiter à Patribus.* Probatur. In tali casu potest ratione testimonij Diuini mouere intellectum, ergo.

25 Dico 4. *Tàm sensus litteralis, quàm Metaphoricus est sufficiens.* Probatur. Quia talis sensus est locutio Spiritus Sancti.

De Traditionibus.

SECTIO IV.

26 Dico 1. *Dantur in Ecclesia Diuinæ traditionis.* Est de fide, definitum à Tridentino *session. 4.* Probatur. Ad Thessalonicenses *cap. 2.* Itaque: *Fratres state, & tenente traditiones, quas didicistis, siue per Sermonem, siue per Epistolam nostram.* Ratio est, quia non omnia, quæ Apostoli acceperunt à Christo pro institutione Ecclesiæ, fuerunt scripta.

27 Dico 2. *Traditiones sunt necessariæ ad fidem conseruandam.* Probatur. In Scriptura habentur aliqua, quæ possent retorqueri ad prauum sensum, nisi traditio nos certos faceret de vero sensu; ergo. Hinc plura dogmata ex traditione confirmantur, vt Sacramentum extremæ vnctionis, vt docet Trident. *sess. 14. cap. 1.*

27 Dico 3. *Traditiones habent certam, & infallibilem authoritatem.* Ita Trident. *sess. 4. in Decretis de Scripturis Canonicis*, & communiter Patres. Probatur. Quia continent quæ sunt reuelata à Deo.

28 Dico 4. *Traditiones cognoscuntur verè ex triplici capite.* Primò. Si sint receptæ à Concilijs Generalibus, vt quod Sacramenta sunt instituta à Christo, præcipitur in Tridentin. *sess. 7. Canone 1.* Secundò. Si sint approbata per vniuersalem, & immemorabilem vsum Ecclesiæ, vt adoratio Eucharistiæ. Tertiò. Si confirmentur communi testimonio Sanctorum Patrum, vt remissio peccati originalis in infantibus per baptismum.

De Auctoritate Ecclesiæ.

SECTIO V.

29 Supponendum est tanquam certum de fide. Ecclesiam habere auctoritatem infallibilem: Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Et 1. Corinth. 3. *Ecclesia dicitur columna, & firmamentum.* Consideratur autem Ecclesia tripliciter, vel in capite, & dicit Vicarium Christi, ad quem spectat regimen ipsius Ecclesiæ, vel in sua vniuersalitate, & dicit vniuersam congregationem fidelium sub vno capite: vel in aliqua congregatione repræsentante totam vniuersalitatem, vt est Concilium Generale legitimè congregatum.

30 Dico 1. *Ex Ecclesiæ auctoritate, quatenus importat caput sumitur infallibilis veritas.* Probatur. Ad caput spectat regere Ecclesiam; ergo cum Ecclesia non possit errare, neque regimen ipsius potest esse fallibile; atque adeò caput non potest errare.

31 Dico 2. *Ex auctoritate Ecclesiæ, quatenus importat vniuersalem congregationem sumitur infallibile testimonium.* Probatur. Ad prouidentiam Dei spectat, ne tota collectio fidelium erret in fide, ergo. Hinc Matth. *vltim. Ecce ego vobiscum sum, vsque ad consummationem sæculi.*

32 Dico 3. *Ex auctoritate Ecclesiæ, vt importat Concilia approbata à Summis Pontificibus, desumitur veritas infallibilis.* Probatur. Quia Concilia repræsentant vniuersalem Ecclesiam, & habent assistentiam Spiritus Sancti.

De Auctoritate Sanctorum Patrum.

SECTIO VI.

33 Supponendum est auctoritatem Sanctorum Patrum esse humanam, & fallibilem. Vt docet D. Hieronym. *epist. contra error.* Ioannis Hierosolymit. Vnde etiam D. August. *lib. 2. de ordine cap. 10.* Non vult, sibi credi, nisi rationem redderet.

34 Supponendum 2. Doctrinam approbatam Sanctorum Patrum ab Ecclesia esse infallibilem, si approbetur, vt certa de fide. Si verò eligatur solum vt melior, non est infallibilis, sed tantum probabilior, quia tunc Ecclesia procedit humano modo; sicut etiam quando laudat Doctrinam alicuius Patris, quia tali pacto nihil de fide definit. Et hoc est quod habetur in cap. *Sancta Romana, distinct. 15.*

stinct. 15. Vnde, quando Concilium Lateranense præcipit vt Orthodoxam Doctrinam plurium Patrum, illam amplectitur, quatenus pertinet ad fidem, & tanquam desumptam ex reuelatis.

35 Dico 1. *Communis consensus Sanctorum Patrum asserentium aliquid pertinere ad fidem, non tamen definientium, esse de fide, non facit infallibile testimonium, etiamsi inter ipsos nulla sit dissensio.* Ità Bannes 1. *part. quæst.* 1. *art.* 4. *dub.* 59. & alij. Probatur In tali casu non docent vt Doctores fidei; nec habent assistentiam Spiritus Sancti; sed humano modo procedit, ergo.

36 Dico 2. *Communis consensus Patrum decernentium, aliquid esse de fide, si fundentur in Scriptura, continet infallibilem auctoritatem*; ita Canus *lib.* 7. *de locis cap.* 3. & alii. Probatur. Si Patres in tali casu errarent, tota Ecclesia erraret, quia definit, quòd communis eorum interpratatio Sacræ Scripturæ sit amplectenda, vt in Trident. *sess.* 4. *in Decret. de editione Sacrorum librorum*.

37 Dico 3. *Communis consensus Sanctorum Patrum non fundatus in Scriptura non habet auctoritatem infallibilem.* Ita Aug. *epist.* 19. *ad Hieronym.* Vbi habet, se ita legere omnes libros præter Sacros, vt non putet vera, quæ in ipsis habentur, nisi confirmentur per auctoritatem Scripturæ, vel per rationem. Probatur. Quia sola authoritas Diuina est omninò infallibilis.

De Auctoritate Scholasticorum.

SECTIO VII.

38 QVando Sholastici inter se dissentiunt, non faciunt aliquam certitudinem, quando autem communiter conueniunt omnes. Prima sententia asserit, non posse recedi ab vnanimi consensu ipsorum, quoad res fidei, & morum, absque errore in fide, ita Canus 8. *de locis cap.* 7. *concl.* 3. Bannes 1. *part. quæst.* 1. *art.* 8. *dub. vltim.* & alij. Probatur. Si possent errare, posset errare, & Ecclesia, cum ipsi instruant populum. 2. Ecclesia aliquando definit, quæ non habentur ex Scriptura; ex solo communi consensu Scholasticorum. 3. Scholastici non conueniunt communiter in aliqua propositione, nisi ob aliquod testimonium Scripturæ, ergo.

39 Secunda sententia asserit, esse solum temerarium recedere à tali communi consensu absque vrgenti ratione: ita Vega *lib.* 9. *in Trident. cap.* 14. Gillius, *lib.* 1. *tract.* 7. *cap.* 13. Fasol. 1. *part. quæst.* 1. *art.* 8. *dub.* 10.

40 Dico 1. *Communis consensus Scholasticorum circa res fidei, & morum non facit certitudinem infallibilem.* Probatur. Vel talis consensus est deductus ex reuelatis euidenti consequentia; & tunc non habet vim ex authoritate; sed ex suis principiis, vel nititur solum probabili ratione; & tunc non habet, nisi illam certitudinem, quam habent Scholastici, ex motiuo, quo mouentur, ergo non potest habere authoritatem infallibilem, quia illa sumitur ex motiuo probabili.

41 Dico 2. *Consensus Scholasticorum non habet maiorem certitudinem, quàm possit causare motiuum, quo mouentur: & ideò est intra ordinem humanum; & potest ab ipso recedi, ex alio motiuo maiori, aut æquiualenti.* Probatur. Tanta est certitudo auctoritatis, quanta potest causari ex motiuo, à quo desumitur; ergo, si motiuum in oppositum sit efficacius, aut æquiualens potest recedi à communi auctoritate.

42 Ad 1. Negatur sequela, quia Ecclesia vniuersalis habet assistentiam Spiritus Sancti: vnde si recipiat communem sensum Scholasticum, ipsum eleuat ad maiorem certitudinem. Ad 2. negatur assumptum. Quia Ecclesia in definiendo semper innititur reuelatis. Ad 3. Si illud testimonium Scripturæ est certum, tunc communis sensus innititur reuelatis; non autem auctoritati Scholasticorum. Si verò incertum, tunc non habetur infallibilitas.

De Historia.

SECTIO VIII.

43 HIstoria alia est Canonica, quæ continetur in Sacris libris, & est infallibilis; Alia Ecclesiastica, quæ tradit res Ecclesiæ, & alia prophana, quæ versatur circa res prophanas.

44 Dico 1. *Historia siue prophana, siue Ecclesiastica non habet auctoritatem infallibilem.* Ita communiter cum D. August. 18. *de Ciuitate Dei, cap.* 38. Probatur. Quia innititur testimonio Historici, quod est humanum, & fallibile.

45 Dico 2. *Et si omnes historici consentiant, non habetur infallibile testimonium.* Ita Gillius *lib.* 1. *tract.* 7. *cap.* 15. *contra Canum in ijsdem locis cap.* 8. Probatur. Quia non repugnat, omnes simul historicos falli. Hinc Aug. 18. *de Ciuitate cap.* 40. Docet, nunquam esse standum historiæ, quando repugnat Sacræ Scripturæ.

De ratione naturali.

SECTIO IX.

46 DIco 1. *Ratio naturalis inseruit Theologiæ, non præualendo, sed ministrando.* Ita Aug. *epist. ad Cosentium*, & D. Thom. 1. *part. quæst.* 1. *art.* 8. *ad* 2. Probatur. Debet inseruire iuxta suam qualitatem: ergo ministrando, cum habeat certitudinem inferioris ordinis, quàm sit certitudo principiorum Theologiæ.

47 Dico 2. *Inseruire declarando mysteria fidei, seu principia Theologica.* Probatur. Plura sunt quæ dependent præsertim secundum terminos à ratione naturali: sic plures sensus litterales si Scripturæ non possunt explicari, nisi auxilio rationis naturalis: vnde ratio naturalis ostendit, non posse intelligi illud Ioann. 6. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c.* De manducatione materiali, ac proindè debere intelligi de Sacramentali.

48 Dico 3. *Ministrare Theologiæ principia, ex quibus deducat conclusiones.* Probatur. Theologia non potest multoties ex reuelatis deducere conclusiones, nisi vtatur etiam aliquo principio naturali ex eo, quod medius terminus habet connexionem euidentem cum alio extremo, ergo.

49 Obijcies. Nulla scientia indiget principijs alterius; ergo. Respondetur negando conseq. Quia Theologia fundatur in duplici lumine obscuro, & claro; vnde etiam potest vti principijs aliarum scientiarum.

50 Obijcies 2. Theologia est superior scientiis naturalibus. Scientia autem superior non indiget principiis inferioris. Respondetur non indigere, si sit superior quoad vniuersalitatem obiecti, quia cum principia fundentur in obiecto, non possunt desumi à scientiis; quæ habent suum obiectum minus vniuersale. Theologia autem non est superior ratione obiecti vniuersalioris, sed ratione obiecti excellentioris, & quia resoluitur in auctoritatem diuinam.

51 Obiicies 3. Si principia aliarum scientiarum reuelarentur, melius inseruirent Theologiæ, ergo. Respondetur. In tali casu Theologia non indigeret principiis aliarum scientiarum; de facto autem indiget, quia non sunt reuelata.

SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA DE DEO VNO.

DE DEO, ET EIVS NATVRA.

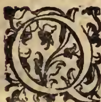
Principalius obiectum ex ijs, quæ conſiderat Theologia, eſt Deus quod ſpeculatiuo modo attingit, cum non ſit aliquod operabile; & quantum fieri poteſt ipſius naturam inquirit, vndè eſt habitus diſtinctus ab alijs, qui circa alia obiecta reuelata verſantur. Hanc ergo partem theologiæ aggredimur ab exiſtentia ipſius obiecti exordientes.

DE EXISTENTIA DEI.

DISPVTATIO VII.

Quomodo theologia ſupponat Deum eſſe.

SECTIO I.

Vidam ex antiquis philoſophis negauerunt, Deum eſſe, quos ſecuti ſunt Atheiſtę, & Politici noſtri temporis, attamen adeo notum eſt ex creaturis, Deum eſſe, vt eius cognitio dici poſſit inſita à natura, vt loquuntur Tertullianus 1. *contra Marcionem cap.*10. Ireneus *lib.* 2.*cap.*5. Clemens Alexandrinus *lib.*5.*Stromatum.* Damaſcenus 1. *De fide cap.*3. Iuſtinus *quæſt.*1. *ad Græcos*. Chriſoſt. *oratione* 12. & alij, Quo ſuppoſito. Quærimus quomodo Theologia ſupponat Deum eſſe tanquam proprium obiectum.

2 Dico 1. *Deum præſupponi à Theologia tanquam cognitum lumine naturali*. Probatur. Quia omnis facultas ſupponit proprium obiectum eo pacto, quo poteſt ſupponi, ergo cum naturali lumine notum ſit, Deum eſſe, Theologia ſupponet tanquam notum lumine naturali.

3 Dico 2. *Præſupponere Deum etiam lumine fidei cognitum, ita vt lumen fidei compleat præſuppoſitionem*. Prob. Theol. debet præſupponere obiectũ proportionato modo applicatũ, ergo per fidẽ. Cõſeq. prob. Quia non poteſt eſſe proportionato modo applicatum, niſi ſit in ſtatu proximo, in quo fundat principia, ergo cum theologia procedat ex reuelatis, debet præſupponere obiectum applicatum ſecundum eſſe reuelatum.

4 Obijcies 1. Cognitio Dei non poteſt haberi ſine ſpeciali auxilio Dei, vt docent plures Patres, ergo. Reſp. Non poſſe haberi quoad quid ſit, non autẽ quòad exiſtentiam.

5 Obijcies 2. Quilibet actus fidei debet eſſe ex diuino teſtimonio, ergo debet ſupponere Deũ eſſe, ergo per actũ fidei nõ poteſt credi, quod Deus ſit. Reſp. Nego conſequẽtiã, nã quando actus procedit ſimplici modo, ſẽper attingit obiectũ formale, & materiale ſimul, quia ex vtroq; conſtituitur cõpletũ obiectũ, vndè idẽ actus attingit ſimul diuinum teſtimonium tanquam obiectum formale, & Deum eſſe tanquam obiectum materiale.

An Deum eſſe ſit per ſe notum.

SECTIO II.

6 SEnſus quæſtionis eſt; An iſta propoſitio Deus eſt, ſit per ſe nota. Supponẽdũ autẽ; Propoſitionẽ aliã eſſe immediatã, aliã mediatã. Prima eſt in qua prędicatum immediatè ſe ipſo cõnectitur cũ ſubiecto, vt omne totũ eſt maius ſua parte. Secunda vero, eſt in qua prędicatũ per aliquod mediũ cõnectitur cũ ſubiecto, vt Homo eſt riſibilis; non poteſt autem intellectus aſſentiri huic propoſitioni, niſi aſſentiatur ratione medij.

7 Supponẽdũ 2. Propoſitionẽ immediatam eſſe etiã per ſe notã, quia innoteſcit ex ipſa connexione, terminorũ, vt docet Ariſtoteles 1.*poſteriorum cap.* 3. Quidã tamen volunt propoſitionem per ſe notã latius patere, quam immediatã, ſed non rectè. Quia intellectus non poteſt aſsentiri propoſitioni, niſi percipiat connexionẽ prædicati cum ſubiecto, hanc autem non poteſt percipere, niſi percipiat ratione medij, quando tale medium interuenit; vndè tunc propoſitio non innoteſcit per ſe ipſam, ſed ratione medij.

8 Supponendum 3. Propoſitionem per ſe notam diuidi in per ſe notam ſecundum ſe, & in per ſe notam quo ad nos; illa autem dicitur per ſe nota ſecundum ſe, & non quo ad nos, quæ habet immediatam connexionem prædicati cum ſubiecto, licet à nobis non percipiatur.

9 Prima ſententia aſserit, hanc propoſitionẽ, *Deus eſt*, non eſse per ſe notam, nec ſecundum ſe, nec quòad nos. Ita Ariminenſis *in* 1.*diſt.*2.*q.*1.*art.*2. Mayronius *ibidẽ*, Maior *ibidem*, & *corollario* 10. Probant. Propoſitio per ſe nota debet innoteſcere per ſe naturaliter abſque indigentia alterius; huiuſmodi autem non eſt hæc propoſitio *Deus eſt*. 2. Eſse non dicitur euidenter de Deo ſiue concipiatur vt primum ens, ſiue vt prima cauſa, nam aliqui dubitarunt, An detur tale ens, & talis cauſa.

10 Secunda ſententia aſserit, eſse abſolutè per ſe notum. Ita Albert. *in ſumma tractat.*3.*q.*17.*p.*2. Alenſis 1.*p.q.*3. *mem.*2. & 3. D. Bonau. *in* 1.*diſt.*8.*artic.*1.*q.*2. Toletanus *diſt.*2.*q. vnica art.*4. Argentinas *diſt.*3.*q.* 1.*ar.*3. Carthuſ. *quæſt.*2. & alij.

11 Tertia sententia asserit, esse per se notum secundum se, non autem quoad nos. Ita Diuus Thomas 1. *parte quæstione 2. articulo* 1. Caietanus, Banes, Pesantius, Cumela, Molina, Vasquez *ibidem*. Fasolus *dubitatione* 3. Durandus *in* 1. *distinctione* 3. *quæstione* 2. Ocham. *quæstione* 4. Gabriel *artic.* 2. Bassolis *quæstione* 2. Scotus *distinctione* 2. *quæst.* 2. & alij.

12 Dico primò. *Quod Deus sit concipiendo ex vna parte Deitatem, & ex alia existentiam, est per se notum*. Probatur. Illa est propositio per se nota, in qua extrema immediatè connectuntur; existentia autem immediatè per se ipsam connectitur cum Deitate, quia includitur in intrinseca ratione quidditatiua ipsius.

13 Dico secundò. *Si Deus accipiatur sub ratione primæ causæ, quod sit, est propositio per se nota*. Probatur. Existentia ratione primæ causæ se habet immediatè, ita vt ex sola penetratione extremorum appareat connexio, ergo. Antecedens probatur. Eo ipso, quod est prima causa, est causa per essentiam, & à se, esse autem vim causatiuam per essentiam ex intrinseca sua ratione dicit existentiam, nam esse per essentiam, est habere esse à se. Confirmatur. Quod est per essentiam, ex intrinseca sua ratione habet, quod sit, ergo cum prima causa sit talis per essentiam, debet illi conuenire existere ratione propriæ quidditatis.

14 Dices. Conuenire existere ratione Deitatis, cum qua identificatur, quæ est ratio essendi omnibus perfectionibus, quæ sunt in Deo. Contra. Tota Deitas habet per se ipsam immediatè, & quidditatiuè existentiam, ergo etiam ratio primæ causæ, quæ est aliquid de Deitate. Secundò quando concipitur Deus sub ratione primæ causæ, concipitur sub ratione virtutis omnino independentis, & potentis causare, ergo ex penetratione illius, quod concipitur, absque eo quod concipiatur Deitas, concipitur existentia, quia sine ipsa non saluatur ratio primæ causæ independentis, & potentis causare.

15 Dico tertiò. *Deum sub ratione primæ causæ existere, est per se notum nobis*. Desumitur ex Patribus, dum docent, Dei cognitionem esse nobis insitam, & naturalem, quod non posset saluari, nisi Deum existere sub aliquo conceptu, quem de ipso formamus, esset per se notum nobis. Probatur. Illud est per se ipsum notum nobis, quod ex penetratione terminorum absque alio medio cognoscimus, cognita autem ratione primæ causæ, & existentiæ, statim cognoscimus primam causam existere, ergo minor prob. Nõ possumus cõcipere primam causam, nisi concipiamus omnino independentem, non possumus autem concipere, nisi concipiamus existentem.

16 Dices Existentia Dei sub ratione primæ causæ colligitur ex discursu, ergo non est per se nota. Contra. Quia etiam definitio colligitur ex discursu, nam ex signis, & affectibus venimus in cognitionem conceptus essentialis rei, & tamen cum predicatur de definito, est propositio per se nota. Secundo discursus à posteriori non tollit immediationem propositionis, discursus autem, quo cognoscimus existentiam primæ causæ, est à posteriori.

17 Obijcies. Plures etiam sapientes negauerunt Deum esse; & aliqui populi nullam habuerunt cognitionem de Deo, ergo. Quod sit non est per se notum nobis. Respondetur negando consequentiam, nam insipienter negarunt, Quia non penetrabant, quid nomine Dei sub ratione primæ causæ significaretur, aut saltem id ignorabant quoad actualem considerationem, quia lumen naturale erat obseruatum ab inordinatis passionibus. Illi autem populi non habuerunt cognitionem de Deo, quia non fuit propositum obiectum. Sic si alicui non proponatur, quod omne totum est maius sua parte, hoc non cognoscit.

18 Obijcies secundo. Prima causa non potest cognosci, nisi cum ordine ad creaturas, ergo semper cognoscitur ex creaturis. Respondetur negando consequentiam, nam aliud est cognosci ex creaturis, & aliud cognosci simul cum creaturis tanquam cum termino; hoc posteriori modo creaturæ non se habent vt medium cognitionis.

19 Ad Primum respondetur. Propositionem per se notam debere per se innotescere penetratis terminis; & terminos debere posse naturaliter penetrari; Secus autem non penetratis terminis; huiusmodi autem est ista propositio *Deus est*, sumendo Deum sub ratione primæ causæ.

Instabis. Vt propositio sit per se nota, debet subiectum cognosci quidditatiuè, Deus autem non cognoscitur quidditatiuè in hac vita. Respondetur negando maior, sufficit enim, si cognoscatur, prædicatum esse de quidditate subiecti, atque adeo sufficit, si de ipso attingatur illa ratio, per quam sibi connectit prædicatum, ratio autem primæ causæ immediatè sibi connectit existentiam.

20 Ad 2. Negatur antecedens. Nam esse connectitur immediatè cum ratione primæ causæ; quod autem aliqui dubitarunt, An detur prima causa, id fuit ex illorum insipientia.

An possit à priori de Deo demonstrari existentia.

SECTIO III.

21 Prima sententia asserit, quod supposita demonstratione à posteriori, potest rursus à priori demonstrari, Deum esse. Ita Suarez *in metaphisica disp.* 29. *sect.* 3. Fundamentum est. Quia potest demonstrari à posteriori, quod Deus sit ens necessarium, ex hoc autem ostendi potest, hoc ens necessarium esse vnicum, atque adeo esse Deum.

22 Secunda sententia asserit, Beatos posse demonstrare à priori, quod Deus existat. Ita Scotus *in* 1. *dist.* 2. *q.* 2. Rubio *q.* 1. *art.* 2. Ocham. *dist.* 3. *q.* 4. Gabriel *q.* 4. *art.* 2. Arim. *q.* 4. Estilius *lib.* 1. *tract.* 8. *cap.* 4. Smiling. *tract.* 1. *de Deo vno disp.* 1. *q.* 5. Fundamentum est. Quia beati habent quidditatiuam, & definitiuam cognitionem Dei, ergo possunt per ipsam demonstrare existentiam tanquam modum.

23 Tertia sententia absolutè negat. Ita Albertus *in summa tract.* 3. *q.* 17. Henricus *in summa art.* 22. *q.* 4. Richardus *in* 1. *dist.* 3. *art.* 1. *q.* 3. Pesantius 1. *p. q.* 2. *art.* 2. Fasolus *dubit.* 1. & alij.

24 Dicendum est. *Non posse existentiam vllo pacto demonstrari de Deo à priori*. Probatur. Non potest ex natura obiecti assignari ratio, quæ sit radix existentiæ, ergo. Antecedens probatur. Existere in Deo habetur formaliter per primum conceptum ipsius, primus enim conceptus importat rationem entis, non quocumque modo, sed pro vt est propria Dei. Hæc autem est ratio entis per essentiam, quæ formali modo in suo conceptu importat existentiam.

25 Dices. Essentiam præcedere attributa cum sua existentia, atque adeo sicut possunt demonstrari attributa, posse etiam demonstrari existentiam attributorum. Contra. Quia hoc non est demonstrare existentiam de Deo, sed illa supposita, demonstrare etiam existentiam attributorum.

26 Dices 2. Prima causa existit, est propositio per se nota, ergo ex ipsa potest demonstrari, quod Deus existat, quia Deus est prima causa. Contra. Cum dicitur, Deus est prima causa, vel nomine Dei intelligitur sola ratio primæ causæ; & sic minor propositio erit identica, videlicet. *Prima causa est Prima causa*, & medium erit etiam extremum, vel intelligitur aliquid aliud, & tunc quod significatur debet importare conceptum determinatum, & proprium Dei, hic autem conceptus erit aliquid per essentiam, vnde imbibet existentiam, quæ intimè imbibitur in quacumque ratione Diuina, atque adeo non illi conueniet existentia respectu primæ causæ, sed immediatè.

27 Ad

27 Ad Fundamentum primæ sententiæ negatur secunda pars antecedentis. Nam eo ipso, quod intelligitur Deus vt ens necessarium, intelligitur etiam formaliter vt existens, & ideo non potest esse medium demonstrationis.

28 Ad Fundamentum secundæ sententiæ negatur consequentia. Nam quidquid attingitur per illam quidditatiuam cognitionem; attingitur cum existentia sibi intrinseca, & ideo non potest esse medium demonstrationis.

An Dei existentia possit demonstrari à posteriori.

SECTIO IV.

29 Ratio dubitandi est, quia ex creaturis non potest aliqua perfectio propria Dei colligi, nisi quatenus ab ipsis participatur, ergo si aliqua perfectio potest demonstrari, poterit etiam omnis, quia omnis est participabilis, atque adeo haberi poterit definitiua cognitio Dei, quod implicat. Secundo. Quia habitudo effectus ad causam non cognoscitur necessariò cognito effectu, vnde plures effectus cognoscimus, quorum causas ignoramus. Tertiò. Demonstratio debet fundari in connexione necessaria; connexio autem creaturæ cum Deo est contingens. Quarto. Adhuc demonstrationi debet supponi simplex notitia de subiecto, ergo cum ante discursum, quo à creaturis progredimur ad Deum, non supponatur simplex notitia de ipso, talis discursus non erit demonstratio.

30 Prima opinio negat Dei existentiam posse à posteriori demonstrari. Ita Bassolis *in* 1. *distinct.* 2. *quæst.* 1. *art.* 3. Adamus *quæstione vnica*. Carthus *artic.* 2. Gabriel *quæst.* 10. *artic.* 3. *dub.* 1. Allicensis *quæst.* 3. *art.* 2. & nonnulli alij, qui putant, ideo non posse demonstrari, Deum esse, quia est per se notum, vt Argentinas *in* 1. *distinct.* 3. *quæst.* 1. *artic.* 2. *ad secundum*, & Aegidius *parte prima quæst.* 1. *art.* 3.

31 Secunda opinio est affirmatiua. Ita D. Thomas *prima parte quæstione* 2. *artic.* 2. Caietanus, Pesantius, Banes, Cumel, ibidem. Vasquez *disput.* 20. Fasolus *dubitat.* 2. Herueus *in* 1. *distinct.* 3. *quæst.* 2. Hispalensis *quæstione* 3. Palatius *quæstione* 1. Scotus *quæstione* 3. Aureolus *quæstione* 2. *articolo* 3. Suarez *in metaphysica disput.* 29. *section.* 2. Smiling. *tract.* 1. *De Deo vno disput. prima quæstione* 4. *&* 6. & alij plures.

32 Dico primo. *De fide esse, Deum esse naturaliter cognoscibilem ex creaturis*. Ita communiter Patres. Probatur sapientiæ 13. *A magnitudine speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri*. Actorum 14. *Non sine testimonio se metipsum reliquit benefaciens de Cælo, dans pluuias, &c.* Ad Romanos 1. *Quod notum est Dei, manifestum est in illis, Deus enim illis manifestauit; inuisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur, ita vt sint inexcusabiles, &c.*

33 Dico secundo. *Licet de fide non sit Dei existentiam esse demonstrabilem à posteriori, est tamen de fide cognosci cognitione moraliter certa, & infallibili*. Probatur. Quia Apostolus habet, homines esse inexcusabiles, quod Deum non glorificent; quod non haberet locum, nisi Deus cum infallibilitate morali cognosceretur; quia, si tantum probabiliter, semper intellectus esset dubius, & posset homo excusari. Quia non posset dici quod eius existentia esset manifesta. Confirmatur. Quia scriptura vtitur verbis significantibus euidentiam, & cadunt supra obiectum, quod est euidenter cognoscibile. Confirmatur secundo. Quia Scriptura significat quandam necessitatem, qua intellectus cogitur ad cognitionem Dei, & hoc docent communiter Patres.

34 Dico tertio. *Esse à posteriori demonstrabilem Dei existentiam*. Probatur. Creaturæ existentes ita dependent essentialiter à Deo, vt impossibile sit existere sine Deo producente, & conseruante, ergo.

35 Dices de fide esse, Deum existere, & ideo non posse demonstrari. Respondet Diuus Thomas. Esse de fide respectu illorum, qui non possunt peruenire ad cognitionem, per demonstrationem. Respondetur secundo iuxta nostra principia, fidem non repugnare simul cum demonstratione.

36 Ad Primam rationem dubitandi negatur consequentia, nam non omnes perfectiones Diuinæ participantur à creaturis, & ideo non possunt omnes colligi ex ipsis. Ad secundam. Cognito effectu necessariò cognosci causam ipsius existere, licet multoties nos lateat, quænam illa sit; Ex omnibus autem effectibus colligitur necessariò existentia causæ vniuersalis, & hæc est Deus. Ad tertiam Creaturas existentes contingenter quidem existere, attamen posita existentia ob essentialem dependentiam, qua dependent à Deo; habere cum ipso necessariam connexionem, vnde existentia est contingens, connexio vero cum prima causa est necessaria, quia non radicatur in existentia præcisè, sed in essentia creaturæ. Ad quartam notionem subiecti præsupponi in demonstratione à posteriori, quia in hac cognita dependentia effectus, acquiritur cognitio causæ.

Quomodo demonstretur Deum esse.

SECTIO V.

37 Plures rationes solent afferri ab auctoribus, quarum tamen aliquæ infirmæ sunt, vera autem demonstratio desumitur à subordinatione causarum, & nititur duobus principijs naturali lumina euidentibus. Primum est. *Quid quid producitur, ab alio producitur*; Alterum vero. *In causis efficientibus subordinatis non posse dari processum in infinitum*, Vnde sic conficitur demonstratio. In causis subordinatis efficientibus non potest progredi in infinitum; sed in hoc rerum ordine, & experientia patet, datur subordinatio causarum, quarum nulla potest producere se ipsam, ergo sistendum in aliquo prima improducta. Primum principium declaratur per deductionem ad impossibile. Quia, si idem posset producere se ipsum, sequeretur idem esse, & non esse, assignato enim eodem instanti, esset in illo, quia produceret, quod enim producit est, ita vt in priori naturæ supponatur esse, quod vero producitur, in priori naturæ supponitur non esse. Secundum vero principium declaratur eodem pacto. Quia si in causis subordinatis progrederetur in infinitum, sequeretur, quod tota collectio causarum esset dependens, quia nulla adesset prima independens, à qua ceteræ dependerent. Rursus etiam tota esset independens, quia nulla esset causa, à qua tota illa collectio dependeret. Confirmatur. Nulla causa posset operari, quod enim in operando dependet ab alio, indiget ipso, ita vt absque eo non possit operari, ergo si progreditur in infinitum, singulæ causæ erunt dependentes, atque adeo indigentes, ergo cum non sit, qui suppleat indigentiam, nullo poterit operari. Confirmatur Secundo. Si datur processus in infinitum, omnes illæ causæ infinitæ non terminerentur aliqua prima, ergo omnes essent mediæ, & haberent aliam superiorem, à qua dependerent, ergo nulla esset causa, quia nulla posset incipere causationem ex eo, quod non posset incipere à se.

38 Dices, Omnes singulatim esse medias, non autem

autem omnes collectiuè, quia super omnes infinitas non datur aliqua prima, à qua incipiant dependere; qualibet enim assignata, adest superior mouens, & inferior mota. Contra. Quando prædicatum est essentiale, si conuenit omnibus distributiuè, conuenit etiam vti collectioni. Sic Quia homini conuenit esse rationalis essentialiter, conuenit etiam toti collectioni, esse autem causam mediam, & independentem, est prædicatum essentiale, ergo cum conueniat omnibus causis distributiuè, conuenit etiam toti collectioni.

39 Dices secundò. Non esse euidens, dari hanc essentialem subordinationem. Contra Euidens est dari causas deficientes, quæ ab aliquo accipiunt esse. Rursus est etiam euidens, Quando incipiunt, præsupponere suum non esse, atque adeo non posse ex se ipsis se promouere ad esse; quia sicuti, antequam sint nullum habent esse, ita neque habent, vndè se promoueant ad esse, sed merè potentialiter se habent, ergo debet dari aliqua causa, à qua promoueantur ad esse, quæ non sit potentialis, sed per essentiam existat.

40 Dices tertiò. Speciem posse se promouere ad esse quò ad sua indiuidua. Contra. Vel species habet esse potentiale essentialiter, vel est actus purus. Si primum, indiget alio, non secus ac indiuidua. Si secundum, ergo est Deus.

41 Dices quartò. In causis infinitis ipsam infinitatem præstare, quod præstat causa prima in causis finitis. Contra. Infinitas pertinet ad numerum causarum, non autem ad essentiam, ergo non tollit, quin singulæ causæ potentialiter se habeant, quia esse causam potentialem, & dependentem, pertinet ad essentiam, ergo extra totam collectionem infinitam causarum, adhuc debet dari causa prima independens. Hæc autem ratio valet etiam supposita mundi æternitate, quia adhuc tota collectio rerum, quæ ponitur ab æterno, debet importare aliquam causam primam independentem, quæ res alias extrahat à sua potentialitate.

DE MODO, QVO DEVS cognoscitur.

DISPVTATIO VIII.

Quibus modis Deus cognoscatur.

SECTIO I.

1 DEum cognosci quò ad existentiam ex creaturis, patet ex dictis, quia autem creaturæ participant à Deo suas perfectiones, ideo ex ipsis possumus ascendere ad cognitionem perfectionis Diuinæ, vt docet D. Augustinus *in Psalmus 26.*

2 Supponendum autem est. Quod cum Deus sit ipsum esse per essentiam, atque infinito modo se habens, non potest à nobis perfecto modo concipi; quia semper excellentiori modo se habet, quam à nobis concipiatur, cum per imagines rerum creatarum formemus nostros conceptus.

3 Supponendum secundum. Quod quando res aliqua non potest per propriam speciem cognosci, duplici via potest ipsius natura explicari. Prima est per remotionem, qua remouentur ab ipsa, quæ non conueniunt. Secunda est per affirmationem, qua tribuuntur, quæ conueniunt, & ducit in cognitionem positiuo modo.

4 Supponendum tertiò. Deum posse cognosci per affirmationem tripliciter. Vel quia perfectiones, quæ sunt in creaturis tribuantur ipsi formali modo secundum eandem rationem vel quia tribuantur modo supereminentiali. Vel denique modo causali, quia videlicet sit in ipsis vis causatiua talium perfectionum.

5 Dico primò. *Posse Deum cognosci per viam negationis remouendo ab ipso, quæ sunt in creaturis.* Ita docet D. Dionisius *cap. 7. de Diuinis nominibus*, & *cap. 2. de Cælesti hierarchia*. Probatur. Quia verè hoc modo exprimitur quoddam esse excellens, dum quæ minus sunt excellentia ab ipso remouentur.

6 Dico secundò. *Cognosci etiam ex creaturis per viam causalitatis, ita vt in se habeat secundum rationes causales, quod creaturis communicat.* Ita D. Dionisius *cap. 2. de Diuinis nominibus*. Vbi habet. *Diuina omnia, etiam quæ nobis patuerunt, solis participationibus cognoscuntur.* Probatur. Quia omnis effectus debet contineri in sua causa, & causa debet importare perfectionem, per quam contineat effectum.

7 Dico tertiò. *Posse Deum cognosci etiam per viam supereminentiæ, ita vt quæ sunt in creaturis, ponantur in ipso modo supereminentiali.* Ita D. Dionisius *cap. 1. De Diuinis nominibus*. Probatur. Quia infinitas afficit quamcumque perfectionem Diuinam, & ideo extollit ad eminentiam infinitè excellentem omnem perfectionem creatam.

8 Dico quartò. *Perfectiorem esse modum cognoscendi Deum per negationem, quam per affirmationem.* Ita D. Augustinus *lib. 5. de Trinitate cap. 1.* Ciprianus *de operibus cardinalibus in prologo*. Damascenus 1. *De fide cap. 4. & 12.* S. Maximus *Centuria secunda theologica cap. 3.* Nazianzenus *orat. 2. de Theologia*. Dyonisius *cap. 2. de cælesti hierarchia*, & *cap. 1. de mistica Theologia*. Probatur. Quod de Deo negatur, cum omni proprietate negatur; quod vero affirmatur, non affirmatur cum omni proprietate, quia affirmatur secundum id, quod est in nostro conceptu, modo videlicet finito, ergo. Quando per negationes explicamus Deum, significamus aliquid ita excellens, vt non possit explicari per perfectiones, quas negamus, & proinde explicatur illa supereminentia diuinæ perfectionis.

An possit Deus quidditatiuè cognosci.

SECTIO II.

9 CVm pro hoc statu non habeamus cognitionem Dei per propriam speciem, quæstio procedit tantum de cognitione quidditatiua, quæ acquiritur per discursum, hæc autem potest esse adæquata, & inadæquata. Adæquata non est nobis possibilis, quia creaturæ non repræsentant Deum adæquate, Vnde difficultas in hoc consistit, An conceptus illi, quos de Deo formamus, sint quidditatiui.

10 Prima sententia est affirmatiua. Ita Scotus *in 1. distinct. 3. quæst. 2.* Lichetus, & Tartaretus *ibidem*. Mayronus *quæst. 1.* Octauus *quæst. 2. Conc. 2.* Eurandus *quæst. 2.* Rub. *quæst. 3.* Ariminensis *quæst. 4.* Fassolis *quæst. 1. art. 3.* Gabriel *quæst. 3. art. 2.* & communiter. Probat. Cognoscimus de Deo, quod est ipsi maximè proprium, vt quod sit ens per essentiam, & alia eiusmodi, ergo. Secundo attingimus attributa, quæ ex natura sua non possunt attingi, nisi attingatur essentia tanquam radix ipsorum, dum autem attingitur essentia, attingitur id, quod est maximè quidditatiuum.

11 2. Sententia negat. Ita D. Tho. *1. p. q. 12. art. 2.* Caiet. *ibidem*

ibidem & *de ente*, *& eßentia cap.6.* Ferrarienſis 3.*contra gentes c.* 45. Capreolus *in* 1. *diſt.*2.*q.*1. Alenſis 1.*p.q.*2. *mem.*1.*art.*2.*&* 5. Suarez *in meta.diſp.*30.*ſec.*12.*& alij.*

12 Notādū primo. Poſſe nos habere cōceptum propriū de Deo, vt eſt cōceptus entis per eſſētiā; hic tamē cōceptus nō eſt purus, ſed mixtus cum eſſe creato, quia habetur per ſpecies rerum creatarum; vndè ita eſt proprius Dei, vt tamen improprio modo repręſentet, quia repręſentat aliquid, quod ex ſua natura non eſt veræ repræſentatio illius; &, cum tota illa repræſentatio ſit deſumpta à rebus creatis, dimminuto modo ſe habet, atque adeo aliter repręſentat, quam obiectum ſe habeat in ſe ipſo.

13 Notandum 2. Conceptū poſſe eſſe quidditatiuum ex duplici capite, videlicet, ratione obiecti, quia in ipſo attingat aliquid quidditatiuum; vel etiam ratione modi repręſentandi, quia videlicet quidditatiuo modo repræſentet, non poteſt autem eſſe perfectè repręſentatiuus, niſi etiam ſit talis ex parte modi repręſentādi, quia, ſi nō repræſentat quidditatiuo modo, ſe habet ac ſi non eſſet quidditatiuus.

14 Notandum 3. Certum eſſe, nos attingere aliquid quidditatiuum in Deo, quia attingimus id, per quod in eſſe Dei conſtituitur, vndè ſolum difficultas eſt, An attingamus quidditatiuo modo.

15 Dicendum eſt. *Nos non attingere quidditatiuo modo perfectiones diuinas.* Probatur. Perfectior eſt modus cognoſcendi Deum per negationem, quàm per affirmationem, vt docent Patres *ſectione precedenti* citati; hoc autem eſſet falsū, ſi per conceptus poſitiuos quidditatiuo modo cognoſceremus, hinc Gregorius *l.*1.*in Ezech.hom.* 8.ait. *Quantumcunque mens noſtra in contemplatione Dei profecerit, non ad illud, quod ipſe eſt, ſed ad illud, quod ſub ipſo eſt, attingit.* Si autem attingeremus quidditatiuo modo, attingeremus id, quod eſſet ipſe Deus. Confirmatur. Etiam ſi formemus plures conceptus proprios Dei, non tamen attingimus in ſe, quid ſit illud, quo fiunt proprij ipſius, niſi confuſo modo. Sic, cum attingimus infinitatem, non illam attingimus in ſe diſtinctè, ſed tantum confusè, & eam explicamus per negationem termini, ergo non attingimus quidditatiuo modo, quia cognitio quidditatiua repræſentat diſtinctè.

16 Ad 1. Nos cognoſcere quod eſt maximè proprium Dei; ſed non quidditatiuo modo. Ad 2. Nos attingere eſſentiam vt radicem attributorum, ſed non quidditatiuo modo, cum attingamus per alienum conceptum.

DE ESSENTIA DEI.

DISPVTATIO IX.

An Deus ſit ens à ſe.

SECTIO I.

1 Eſſe à ſe dupliciter accipi poteſt. Poſitiuè, & negatiuè. 1. Modo importaret, quod Deus eſſet à ſe per poſitiuum influxum, atque adeò ſe ipſum produceret. 2. Modo dicit, quod ita ſit à ſe, vt excludat cauſam, à qua accipiat eſſe; quod, licet explicetur per aliquid negatiuum, importat tamen poſitiuum fundamentum, videlicet Ens ſummè neceſſarium.

2 Dico 1. *Deum non eſſe à ſe poſitiuo modo, ita vt ſe ipſum producat.* Ita communiter, & deſumitur ex D. Anſelmo *cap.*38. *Monologij.* Baſilio 1. *contra Eunom.* Bernardo 5. *de conſideratione c.*1. & alijs. Probatur. Idem ſecūdum idem non poteſt eſſe in actu, & in potentia, ita vt ſit in illa potentia, quæ tollit eundem actum, alioquin idem eſſet, & non eſſet, ergo non poteſt Deus eſſe principium effectiuū ſui ipſius, quia, prò vt principium, eſſet; quod enim non eſt, non poteſt principiare, quia principiare dicit communicare eſſe; vndè ſupponitur quod eſſe communicatū cōtineatur in communicante. Rurſus pro vt eſſet à principio, non eſſet in actu; quia, quod accipit actum eſſendi, ſupponitur illum non habere.

3 Dices. De facto in Diuina vna perſona producitur ab alia, & tamē habent idem eſſe, nec ſequitur, quod idem ſit, & non ſit. Reſpondetur. Productionem perſonæ non eſſe ſecundum naturam, ſed ſecundum perſonam, alioquin eſſent diſtinctæ naturæ, nos autem loquimur de Deo conſiderato ſecundum naturam.

Inſtabis. Perſona Diuina ſecundum eſſe perſonæ producitur, & tamen non ſequitur, quod ſit, & non ſit ſecundum eſſe perſonæ, ergo. Reſpondetur, nego conſequentiā. Quia eſſe perſonæ eſt ipſum eſſe eſſentiæ, & ideo perſonalitas, quæ eſt terminus formalis productionis, ita producitur, vt non præſupponatur non eſſe, cum ſit eadem entitate eſſētiæ. At ſi Deus produceretur ſecundū deitatē, cū deitas nō ſit ens entitate alterius, preſupponeretur nō eſſe.

4 Dico 2. *Deum eße à ſe negatiuè.* Eſt de fide. Probatur. Exodi 3. *Ego ſum, qui ſum*; hoc eſt. *Ego ſum*, qui habeo eſſe à me, vt communiter Patres. 2. Si Deus non eſſet à ſe, haberet cauſam, à qua acciperet eſſe; hoc autem implicat, quia Deus eſt prima cauſa, ita vt ſupra ipſam non ſit alia cauſa.

5 Dico 3. *Eſſe à ſe ne dum conuenire diuinæ eſſentiæ vt præciſè ab attributis, ſed etiam omnibus attributis.* Probatur. Eſſe à ſe, & non eſſe à ſe contradictoriè opponuntur, atque adeo vnum ex ipſis debet vnicuique enti conuenire, ergo ſi attributa nō ſunt à ſe, debēt eſſe ab alio, ergo haberēt eſſe participatū. Confirmatur. Etiā ſi attributa ponāntur diſtingui ab eſſentia formaliter ex natura rei, adhuc identificantur cum ipſa, ergo ſicut eſſentia non poteſt eſſe ab alio ſecūdū ſuā entitatē, ita nec attributa. Confirmatur 2. Eſſe ab alio, & non eſſe ab alio ſunt differentiæ importantes infinitam diſtantiam, quia eſſe ab alio importat dependentiam, atque adeo limitationem. Eſſe autem à ſe importat independentiam, atque infinitatem; limitatum autem, & infinitum differunt infinita diſtantia, quod non poteſt conuenire attributis, & eſſentiæ.

6 Dico 4. *Eſſe à ſe importare differentiam diſtinguentem diuinum eſſe ab eße creato.* Ita Niſſenus *de opificio hominis cap.*16. Probatur. Quia per hoc quod Deus ſit ens à ſe, conſtituitur in eſſe ſupremo, ita vt ſecundum hoc incommunicabiliter omnino ſe habeat, non poteſt enim alteri comunicare, quod ſit à ſe, nam hic modus eſſendi deſtruitur per communicationem.

7 Dices. Differentia debet eſſe vltima, ita vt ſuperueniat omnibus alijs gradibus, eſſe autem à ſe non eſt vltima ratio Deitatis. Reſpondetur, nego anteced. Nam natura differentiæ ſaluatur per id, quod faciat differre. Eſſe autem à ſe facit differre Deum à creaturis. Et ſolum differentia debet eſſe vltimus gradus, quando ſupponit conuenientiam in cæteris. Sic etiam homo differt ab albedine per rationem ſubſtantiæ. Hinc eſſe à ſe in Deo eſt quædam ratio differentialis tranſcendentalis, quæ imbibitur in omnibus perfectionibus diuinis. Inſtabis. Sequeretur, quod creata, & diuina æquiuocè ſe haberent; vndè non poſſemus ex creaturis arguere ad increata. Reſpondetur, nego ſequelā, nā omnia diuina ſunt quidē diuerſa à creaturis ſecundum ſubſtantiam, ſed diuerſitate ſupereminentiæ, cum qua ſtat, vt quod dicimus de vno, poſſimus etiam dicere de alio habita ratione huius ſupereminentiæ; æquitoca autem non importat diuerſitatem ſupereminentiæ, ſed æqualitatis, quæ dicit, quod res differant ſecundum æqualem menſuram eſſe limitati.

8 Dices 2. Aliqui Patres docent, Deum eſſe ſibi cauſam eſſendi, ergo. Reſpondetur. Ita loqui, vt indicent, quod Deus non habet cauſam; vnde idem eſt, ac ſi dicatur, quod Deus præſtat ſibi ipſi proportionaliter formali modo, quod præſtat cauſa reſpectu cauſati.

An Deus sit ens per essentiam.

SECTIO II.

9 Esse ens per essentiam significat, quod existentia pertineat ad essentiam. Est autem supponendum, Deum esse ens summè necessarium, quia cum sit à se, & non habeat extrinsecam causam, oportet, quod habeat summam necessitatem essendi excludentem omnem possibilitatem non essendi.

10 Prima sententia asserit, existẽtiam nõ esse de essentia Dei, sed esse modum intrinsecum ex natura rei distinctum, & ideo conuenire Deo solum in secundo modo dicendi per se. Ita Mayron. *in 1.dist.2.q.1.art.2.* Bargius, & Trombetta *eadem distinctione*. Probant. Si Essentia Dei includeret in sua intrinseca ratione existentiam, quæ est quid commune creaturis, ergo non esset primò diuersa ab ipsis, nec simpliciter simplex. ergo, 2. Existentia ita aduenit essentiæ, vt non variet formalem rationem ipsius. ergo, 3. per infinitatem potest à priori demonstrari, quod Deus existat. ergo, 4. Quia esset etiam de essentia attributorum, & relationum, nam, & ipsa sunt actus purus, & ens necessarium 5. Quia esset etiam de essentia creaturę, nam quando aliqua conueniunt in communi ratione, si communis ratio est essentialis vni, est etiam essentialis alteri.

11 Secunda sententia asserit, esse de quidditate Diuinę essentiæ. Ita D. Thoma *1.p.q.3.art.4.* Caietanus; Banes, Cumel, Pelantius *ibidem* Molina *disput.1.* Fasolus *dub.1.* Scotus *in 1.dist.2.q.2.* Lichetus *ibidem*. Aegidius *dist.3.p.1.art.2.* Esillius *lib.2.trac.1.cap.5.* Suarez *lib. 1. de Deo vno c.2.* Ledesma *in quæst. radicali de Diuina perfectione*. Smising. *trac.1.de Deo vno disput.2.q.1.* & communiter.

12 Dicendum est. *Deum esse essentialiter summetipsum esse, atque adeo existentiam esse de quidditate Diuinæ essentię*. Hanc conclusionem ferè communiter tam Patres, quàm Scholastici putant esse de fide ex illo Exodi 3. *Ego sum, qui sum*, & traditur à D. Bernardo 5. *De Consideratione cap.6.* Damasceno 1. *de fide cap.12.* Hilario 1. *de Trinitate* Athanasio *oratione contra Idola*. Augustino 12. *de Ciuitate cap.2. & de cognitione verę vitæ c.7.* Nazianzeno *oratione de fide, & oratione 3. de Theologia*. Hieronymo *in 3. Ad Ephesios*. Gregorio Magno *lib.18. Moralium cap.44.* Et alijs. Probatur. Deus est ens necessarium, ita vt non possit non esse, ergo existit existentia sibi essentiali. Consequentia probatur. Si existentia non esset essentialis, quantum est ex vi suæ essentiæ præcisè, posset esse, & non esse, ergo quantum est ex vi suæ essentiæ non esset ens necessarium. Confirmatur. Repugnat Deo habere causam ratione suæ essentiæ, ergo in sua essentia importat id, per quod formaliter excluditur indigentia causæ hoc autem non est aliud, quam existentia.

13 Dices. Sufficere, si habeat existentiam sibi identificatam, & necessariò connexam. Contra. Quia adhuc ratione essentiæ præcisè non esset ens necessarium excludens indigentiam causæ. 2. Si essentia præcisè considerata non diceret formaliter existentiam, potentialiter se haberet, quod repugnat essentiæ diuinæ, cum sit actus purus. 3. Existentia est identificata essentiæ, & non conuenit ratione causæ extrinsecæ, ergo essentialiter, quia, cum essentia ex sua præcisa ratione non indigeat causa extrinseca promouente ad esse, oportet, vt ex se habeat existentiam, ratione cuius excludat hanc indigentiam.

14 Objicies. Alia est quæstio, *An Deus sit*, & alia, *Quid sit*, hoc autem non haberet locum, si existentia esset de essentia Dei. Respondetur. Ideo esse diuersam quæstionem, quia cum Diuina essentia sit infinita, non possumus vno conceptu eam explicare, sed cogimur formare diuersos conceptus inadæquatos, & secundum hos alia est quæstio *An sit*, & alia, *Quid sit*, & ideo solum sequitur, quod secundum nostrum modum concipiendi inadæquatum alia sit existentia, & alia essentia; non autem quod existentia non sit de quidditate essentiæ.

15 Dicendum 2. *Existentiam neque ratione distingui ab essentia completo conceptu*. Probatur. Si distingueretur, oporteret saluare essentiam sine existentia, vt contingit in creatis; hoc autem implicat, quia existentia constituit ipsam essentiam, cum essentia in ratione essentiæ sit actus purus.

16 Ad 1. Negatur sequela. Nam ex eo, quod existentia est de essentia Dei, sequitur, quod sit primò diuersa à creaturis, quia est etiam diuersa secundum rationem entis, quia alia est ratio entis in Deo, alia in creaturis, nam in illo est ex se formaliter existens, in creaturis vero per participationem vt dixi in Metaphysica *parte 1.disp.29. sec.6.* Neque ex hoc fit, quod essentia diuina non sit simpliciter simplex, quia existentia non componit cum essentia, sed est ipsa formaliter. Hinc non est eadem ratio existentiæ in Deo, & creaturis, quia existentia creaturæ in ratione existentiæ est participata, existentia verò Dei in ratione existentię imparticipata. Ad 2. In creatis existentiã non variare essentiam, quia supponit constitutam, & contingenter conuenit; in Deo autem constituit ipsam essentiam, & facit, vt sit ensam se essentialiter. Ad 3. negatur antecedens, nam existentia non est posterior infinitate, quia existentia transcendentaliter se habet; Ad probationem. Existentiam colligi ex infinitate eo pacto, quo partes colliguntur ex toto, videlicet à posteriori, quia infinitas includit omnem perfectionem. Ad 4. Existentiam esse etiam de essentia attributorum, quia etiam ipsa sunt ens à se. Ad 5. Negatur sequela; quia, etiamsi Deus, & creatura conueniant in ratione existendi, non tamen conueniunt in modo habendi, quia Deus illam habet à se, creaturæ verò ab alio; tunc autem ratio communis, quæ est de essentia vnius, est etiam de essentia alterius, quando eodem modo conuenit, & secundum eamdem rationem, & mensuram.

An diuina essentia sit ipsa plenitudo essendi.

SECTIO III.

17 Plenitudo essendi considerari potest vel in genere, vel secundum determinatas rationes. Primo modo dicit rationem entis illimitato modo se habentem 2. Modo dicit omnes determinatas perfectiones. Quæstio autem procedit de plenitudine essendi primo modo.

18. Dicendum est. *Diuinam essentiam importare formaliter plenitudinem essendi*. Hæc conclusio est de fide, vt docent communiter Patres, præsertim Basilius *in 1. Esaiæ*. Bernardus 5. *de consideratione circa medium*. Augustinus *de vera Religione cap.8. & lib.2. de moribus Manichæorum cap.1.* Dionisius *de Diuinis nominibus c.5.* Damascenus 1. *De fide cap. 1.* *Probatur*, Exodi 3. *Ego sum, qui sum*; per quod significatum, Deum esse absque limitatione, vt communiter Patres; & Exodi 33. *Deus dixit Moysi Ostendam tibi omne bonum*, intelligens de se ipso. Confirmatur. Scriptura tribuit Deo magnitudinem perfectionis interminatam. Psalmo 144. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis*, ergo. 2. Confirmatur Deus est prima, & vniuersalis causa, ita vt nihil sit, aut esse possit extra Deum, quod ab ipso non accipiat esse, ergo Deus in sua essentia importat plenitudinem essendi, cum habeat, quod sit communicatiuus cuiuscumque esse; & ita arguit Dionisius *cap.5. de Diuinis nominibus*, & *cap.1. de Mystica Theologia*.

19 Obijcies. Si in Deo esset plenitudo essendi, essent in ipso omnes modi essendi, & omnes rationes entis, quod implicat cum sint incompossibiles, & habeant annexas imperfectiones. Respondetur, distingo Antecedens. Essent

sent in ipso omnes modi, & omnes rationes virtualiter, non formaliter; nam plenitudo essendi importat vnicum tantum modum essendi eminentissimum, quia est illa, à qua omnis modus essendi participatur; & ideo solum virtualiter debet importare omnes modos essendi. Ex dictis Colligitur. Deum esse ens imparticipatum, quia videlicet non habet partem entis, quam ab alio accipiat, sed totam plenitudinem, quod enim est participatum, dicit intrinsecum ordinem ad illud, à quo participat.

An Deus sit actus purus.

SECTIO IV.

20 SVpponendum primo est. Potentiam aliam esse actiuam, aliam passiuam ex *9. Metaphysicorum textu 2.* Actiua est principium transmutandi aliud, in quantum aliud. Passiua est principium transmutandi ab alio, in quantum aliud. Hinc actiua dicit ordinem ad actum, quem potest facere; passiua verò ad actum, quem potest recipere. Passiua autem est duplex. Receptiua, quæ est ad aliud recipiendum, & alia obiectiua, quæ est ad esse, quam Thomistæ vocant non repugnantiam, seu possibilitatem. Receptiua importat proprium esse, sed perfectibile per vlteriorem actum; Obiectiua verò non dicit aliquod esse in se, sed tantum posse habere esse.

21 Supponendum 2. Rationem potentiæ actiuæ non repugnare cum actu puro, quia actui puro repugnat tantum potentialitas, quæ minuit actualitatem ipsius, potentia autem actiua ne dum minuit, sed etiam facit esse in actu, quia quodlibet agit, in quantum est actu. Hinc actus purus excludit tantum vtramque potentiam passiuam, quia hæc sola derogat puritati actualitatis, & dicit intrinsecam perfectibilitatem, atque adeo indigentiam; Potentia autem obiectiua dupliciter excludi potest, vel actualiter, vel etiam repugnanter; primo modo excluditur ab omnibus, quæ existunt, & ideo non sufficit ad saluandam rationem actus puri, quia adhuc tale esse potest potentiali modo se habere; vnde debet excludi etiam repugnanter.

22 Dicendum primo. *Deum esse actum purissimum.* Est de fide ex illo Exodi 3. *Ego sum, qui sum*, per quod significatur, Deum habere esse perfectissimo modo, atque adeo cum exclusione omnis potentialitatis, vt explicant communiter Patres. Probatur. Deus est causa omniũ prima, ergo est actus purissimus. Consequentia probatur. Quia si non esset actus purus, haberet in se aliquam potentialitatem; &, quia omnis potentia est in ordine ad aliquem actum, posset Deus aliquem actum recipere, ergo deberet ab alio posse recipere, atque adeo haberet causam supra se.

23 Dicendum 2. *Rationem actus puri esse de intrinseca ratione Diuinæ essentiæ.* Et contra Smising. *tractat. 1. de Deo vno disp. 2. q. 1.* qui vult, esse modum intrinsecum supponentem essentiam constitutam. Probatur. Id pertinet ad constitutionem, quod pertinet ad distinctionem. Ratio autem actus puri est id, quo actualitas Diuinæ essentiæ distinguitur ab actualitate rerum creatarum. Confirmatur. Esse à se est de formali ratione essentię, ergo etiam actus purus. Consequentia probatur. Quia esse à se dicit formaliter ipsam actualitatem essendi, cui repugnat esse ab alio; atque adeo cui repugnat omnis potentialitas.

24 Obijcies contra primam conclusionem. In Deo sunt productiones reales, ergo etiam potentia actiua, & passiua ad terminos immanentes. Respondetur, nego consequentiam, nam tunc tantum requiritur potentia passiua, quando actus immanens se habet per modum formę, & habet suam propriam naturam distinctam à producente; terminus autem productus in diuinis habet eandem omnino naturam cum producente.

25 Obijcies 2. Deus potest habere, & non habere actus liberos, ergo est in potentia. Respondetur, nego consequentiam. Nam actus liberi non important aliquid reale superadditum actui necessario, & intrinsecum, vt suo loco dicemus.

26 Obijcies 3. contra secundam conclusionem. Essentia diuina præcedit attributa, ergo est in potentia ad illa; ergo ratio actus puri non est de quidditate ipsius. Respondetur. Essentiam diuinam esse in potentia ad attributa secundum nostrum modum imperfectum concipiendi, non autem ex sui natura.

27 Obijcies 4. Actus purus explicat quantitatem diuinę essentiæ, ergo est modus, non autem essentia. Respondetur. Explicare formali modo, quatenus formaliter importat ipsam perfectionem entis per essentiam, non autem explicat mensuratiuè, & ideo non sequitur, quod sit modus.

Deducuntur nonnulla corollaria.

SECTIO V.

28 EX dictis de diuina essentia deducitur Primo. Omnem rationem accidentis esse excludendam à Deo, vt docent communiter Patres Augustinus 5. *de Trinitate cap. 7.* & *lib. 7. cap. 5.* Cyrillus Alexandrinus *li. 19. Thesauri.* Athanasius *in Apologetico pro Synodo niceno.* Leo Primus *epist. 93. ad Turibium cap. 5.* Nyssenus *homil. 5. in Canticam*, & alij. Ratio autem est, quia Deus est ens à se, & actus purus, vnde non potest habere potentiam ad aliquod accidens. Deindè cum sit essentialiter ipsa plenitudo essendi, non potest indigere aliqua extrinseca perfectione, qualis est accidentalis.

29 Deducitur 2. Omnes perfectiones diuinas ne dum identicè, sed etiam formaliter non esse accidentia, sed ens substantiale, vt docet Fasolus *prima parte q. 3. art. 6. dubitatione vnica*, & Elillius *lib. 2. trac. 1. cap. 1.* Ratio est, quia omnis perfectio formaliter, & intrinsecè essent vel, ergo ens participatum, aut imparticipatum, seu per se subsistens; perfectiones autem Diuinę formaliter sumptę non sunt quid participatum, aut inhærens, ergo quid imparticipatum, & subsistens.

30 Obijcies. Quod semel secundum suam formalem rationem est tale, semper est tale, ergo si Sapientia, aut eiusmodi perfectiones secundum suas formales rationes sunt quid accidentale, etiam in Deo erunt quid accidentale. Respondetur. Maiorem esse veram, quando ratio formalis seruat eundem modum, & mensuram, in casu autem nostro non seruat, quia hæ perfectiones reperiuntur in creaturis secundum modum entis participati, in Deo autem secundum modum supereminentiæ. Instabit. Supereminentia perficit, non autem destruit, ergo cum hæ perfectiones sint quid accidentale, supereminentia non destruet rationem accidentalitatis. Respondetur. Eo ipso, quod perficit, excludere rationem accidentis, quam importat etiam secundum suam formalem rationem.

31 Deducitur 3. Deum non esse propriè substantiam, quia substantia de sua formali ratione habet quod possit substerni accidentibus ea substentando. Quod, licet dicat perfectionem, habet tamē admixtam imperfectionem, cum dicat potentialitatem, ratione cuius est perfectibilis, & ita docet D. Thomas *in 1. dist. 8. q. 4. art. 2. Ad 2.* Durandus *q. 2.* Richardus *art. 1. q. 2.* & communiter Patres. Vnde D. Dionisius *de Diuinis nominibus* Passum docet, Deum non esse substantiam, sed supersubstantiam, & D. Augustinus *7. De Trinitate cap. 5.* concludit, Deum abusiuè substantiam vocari.

32 Deducitur 4. contra Idolatras, & Saduceos, & Manicheos, Deum non habere corpus, neque aliquid corporeum, vt certum est de fide, & docent communiter Patres Augustinus. *De essentia diuinitatis initio*, & *de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 12.* Bernardus *serm. 4. in Canticam.* Origenes *homil. 5. in Genesim.* Nazianzenus *orat. 34.* & alij. Et desumitur ex illo Ioannis 4. *Spiritus est Deus.* Et ratio est. Quia omne corpus, sicuti habet in se naturam, habet etiam principium motus, per quod potest.

test intrinsecè moueri. Rursus. Omne corpus habet partes, & est affectum accidentibus, quæ omnia repugnant Deo. Vndè Scriptura, quando tribuit corpus Deo, aut aliquid simile, intelligi debet metaphoricè, vt tali pacto explicentur Diuinæ perfectiones, vt docet Augustinus *Epist.3.ad Fortunationem.*

33 Deducitur 5. Multominus Deum posse esse materiam primam, vt voluit Dauid Vinantius, materia enim prima est merum aliquid potentiale.

34 Deducitur 6. Deum non posse esse formam spiritualem, vt voluerunt illi, qui putauerunt, Deum esse animam Mundi; Et ratio est. Quia forma ex sua intrinseca ratione est pars illius compositi, quod per ipsam constituitur; vndè est ens participatum oppositum enti per essentiam.

35 Deducitur 7. contra Esillium *lib.2.tractat.1.cap.9.* Deum non posse dici formam subsistentem. Et Ratio est, quia forma secundum suum proprium conceptum est id, quo res est, & se habet per modum recepti, etiamsi sola ratione distinguatur, quia sicut forma physica est quid physicum receptum, ita metaphysica cōsiderata secundum suam quidditatem se habet quidditatiuo modo vt quid receptum. Hoc autem Deo non potest conuenire, quia in ipso sunt idem formaliter. *Quod est*, & *Quo est*, vt docent communiter Patres Augustinus *trac.99.in Ioannem.* Hilarius *lib.8.de Trinitate*. Bernardus 5. *De Consideratione cap.7.* Anselmus *in Monologio cap.15.* & alij.

36 Deducitur 8. In Deo non esse priuationem, vt docet D. Thomas 1.*parte q.49.art.3.ad* 2. Et Ratio est. Quia vbi est priuatio, ibi est exigentia alicuius formæ, atque adeo potentialitas.

37 Deducitur 9. Neque impropriè posse esse in Deo priuationem, quatenus ab ipso remouentur formæ importantes imperfectiones, vt vult Esillius *lib.2.tract.1.cap.9.* Et ratio est. Quia priuatio siuè propriè, siuè impropriè connotat subiectum cum capacitate, vndè semper connotat imperfectionem.

38 Deducitur 10. contra Almaricum. Deum non esse essentiam aut totalem, aut partialem rerum creatarum, vt de fide est definitum in Concilio Lateranensi *c. damnamus*; Et Ratio est. Quia creatura esset essentialiter Deus, & ens per essentiam, quod destruit rationem creaturæ.

39 Deducitur 11. Deum esse viuentem perfectissima vita cognoscitiua, atque adeo intellectualem, vt est de fide Danielis vltimo. *Ipse est Deus viuens*. Apocalipsis 5. *Adorauerunt viuentem in secula seculorum*. Ioannis 14. *Ego sum via, veritas, & vita*; & Scriptura passim tribuit Deo Sapientiam, quæ non potest reperiri nisi vbi est vita intellectualis. Ratio est. Quia Deus est prima causa efficiens ordinans omnia, & gubernans hoc vniuersum, vndè debet perfectè cognoscere ordinem, quo res sunt dirigendæ.

40 Obijcies. Viuere est se mouere ab intrinseco principio; in Deo autem non potest esse aliquis motus. Respondetur viuere esse se mouere quando vita est in solo actu primo, & se mouet ad actum secundum; in Deo autem vita est essentialiter actus secundus.

DE PERFECTIONE DEI.

DISPVTATIO X.

An in Deo sit plenitudo perfectionis.

SECTIO I.

1 QVæstio procedit de plenitudine perfectionum secundum determinatas rationes. Dicendum est. *De fide esse in Deo adesse omnem plenitudinem omnis perfectionis*. Ita D.Thomas 1.*p.q.14.art.1.&* 2. Probatur Exodi 33. *Ostendam tibi omne bonum*. Sapientiæ 1. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis*. Ioannes 1. *Quod factum est in ipso vita erat*. Ratio est. Deus est ens per essentiam, ergo in ipso sunt perfectiones omnium rerum. Consequentia probatur. Ens per essentiam importat ens illimitatum in ratione essendi; atque adeo omnem rationem entis, ergo etiam omnem rationem perfectionis.

2 Obijcies. Prima Corinthiorum 15. Loquens Apostolus de Deo post vltimum iudicium ait. *Tunc erit Deus omnia in omnibus*, ergo nunc non est omnia. Respondetur. Quod tunc erit omnia in omnibus, quoad fruitionem, quia se exhibebit fruendum. Beatis tanquam summum bonum continens omnia bona.

Quomodo perfectiones omnes sint in Deo.

SECTIO II.

3 DIfficultas non procedit de perfectionibus illis, quæ ita sunt propriæ Dei, vt non possint alteri communicari, vt est ratio entis per essentiam; quia certum est formali modo reperiri in Deo, quamuis non possimus eas concipere, pro vt in se sunt; sed procedit de perfectionibus, quæ reperiuntur etiam in creaturis.

4 Supponendum est. Perfectiones esse in duplici differentia, vt docet D. Anselmus *cap. 14. Monologij*. Aliæ enim sunt simpliciter simplices, quæ nullam habent annexam imperfectionem. Aliæ secundum quid, quæ habent annexam aliquam imperfectionem. Perfectio simpliciter simplex est illa, quæ in quocunque est melior ipsa, quàm non ipsa; ex quo fit vt non debeat excludere ab eo, in quo est aliam perfectionem simpliciter simplicem. Vel enim perfectio, quæ est incompossibilis cum ipsa, est maior, vel æqualis, vel inferior. Si Primum; faceret vt subiectum peiori modo se haberet. Si secundum, non se haberet meliori modo, quia tolleret æqualem perfectionem. Si tertium, Tunc illa, quæ excluditur non est perfectio simpliciter simplex, quia posita in subiecto excludit maiorem perfectionem, & ideo non est melior ipsa, quam non ipsa.

5 Prima sententia asserit, perfectiones secundum quid esse virtualiter in Deo, perfectiones vero simpliciter simplices formali modo in ipso reperiri. Ita D. Thomas *q. 7.de potentia art.1.* Molina 1.*p.q.4.art.2.disp.2.* Pelantius *disp.1.* Cumel *q.1.* Banues *dubitat.3.* Suarez *disp.30. metaphysicali sec.1.num.9.* Smising. *trac.2. De Deo vno disp.2.q.1.* Ledesma *q.1. De Diuina perfectione conclusione* 3. ergo alij plures, qui potius id supponunt, quam disputent. Probant. Si non essent in Deo formali modo, Deus non esset perfectus, Quia cum ipsis melius se habet. 2. Quia non potest excogitari altior gradus entis, quā ille, in quo hæ perfectiones formali modo continentur. 3. Cum in Deo sint aliquæ perfectiones formaliter maximè debent esse illæ, quæ sunt simpliciter simplices. Confirmatur. Quia alioquin Deus non haberet formali modo intellectum, & voluntatem. 4. Quia nomina, quæ significant has perfectiones, dicuntur de Deo propriè.

6 Secunda sententia asserit, has perfectiones non esse in Deo formali modo, sed tantum eminenter. Ita Ochanus *in 1.dist.36.q.vnica.* Gabriel *art.1. conclusione 1.&* 2. Durandus *q.2.num.8.* Fasolus 1.*p.q.4.art.2.* & colligitur ex D.Thoma 1.*parte q.13.art.2.*

7 Notandum primo. Certum esse, omnes perfectiones tam secūdum quid, quam simpliciter simplices esse in Deo eminenter eminentiā virtuali, cum enim sit prima causa, à qua omnes istæ perfectiones participant esse, debent illas causali modo contineri. Rursus, cum Deus sit agens per intellectum, debet illas ideali modo continere. Vndè sunt in ipso secundum rationes causales consurgentes ex virtute productiua, & idea.

8 Notandum. 2. Cum Deus habeat plenitudinem perfectionis, & nos non habeamus propriam speciem, quæ repræsen-

præsentetur, vt eam aliquo modo intelligamus, cogimur simul coadunare plures perfectiones creatas, per quas, quantum, fieri potest, perfectionem Diuinam explicemus.

9 Notandum 3. Alias perfectiones secundum proprias rationes esse inuicem compossibbiles, alias verò incompossibbiles. Hinc primæ tantum aptæ sunt ad explicandam perfectionem Diuinam, quia non se inuicem destruunt, & dicuntur simpliciter simplices.

10 Notandum 4. Has perfectiones, si considerentur secundum propriam rationem formalem, non esse absolutè simpliciter simplices, quia licet cum alijs, quæ sunt in creaturis, non habeant incompossibbilitatem, habent tamen cum aliqua, quæ necessariò debet tribui Deo, tum quia in sua formali ratione mensurato modo se habent, & important partem entis; Tum quia ordinantur ad perficiendum in certo genere; Tum quia ex vi suæ formalissimæ rationis distinguuntur ab omni alio; Vndè ex intrinseco suo excludunt alias maiores perfectiones, vt est esse à se, esse infinitum, esse purum.

11 Notandum 5. Aliquas perfectiones esse inuicem incompossibiles ratione modi essendi, aliquas verò ratione propriæ quidditatis. Prima incompossibilitas est tantum respectu illarum, quæ ratione modi essendi incompossibiliter se habent; secunda verò respectu illarum, quæ exti propriæ quidditatis se inuicem destruunt. Vnde posteriori incompossibilitas facit, vt vna totaliter destruit aliam. Non autem fit, vt possimus tribuere Deo perfectiones simpliciter simplices, non autem secundum quid, quia hæ pugnant cum alijs perfectionibus diuinis, etiam secundum quidditatem, simpliciter vero simplices solum secundum modum essendi, quia videlicet finito modo se habent. Vndè cum omnia diuina finito modo concipiamus, non habent hæ perfectiones in modo concipiendi repugnantiam cum esse Diuino.

12 Dico 1. *Perfectiones simpliciter simplices non esse formali modo in Deo.* Desumitur ex Patribus Dionisio *cap. 1. de Diuinis nominibus*, vbi habet. *Itaque supersubstantiale illud Diuinum, quid quid tandem id est supræmæ bonitatis substantia eximia, neque vt verbum, aut virtutem, neque vt seruam, aut vitam, aut substantiam laudare licet vlli ex ijs, qui excellentis omnem veritatem veritatis amatores sunt, sed vt ab habitu omni, motu, vita, imaginatione, opinatione, nomine, sermone, materia, intelligentia, substantia, statu, sede, vnione, fine, infinitate. & ijs, quæ sunt, omnibus eminentissimè exceptam.* D. Maximo *centuria secunda theologica cap. 2.* vbi habet *Deus nec vnus intelligentium est, nec aliquid eorum, quæ intelliguntur; est enim supra ipsa; Siquidem circunscribitur, qui intelligit tanquam indigens habitudinem rei, quam intelligit, aut naturaliter subijcitur intelligentis. Relinquitur igitur, vt existimemus, Deum nec intelligere, nec intelligi, sed potius supra quam intelligere, & supra quam intelligi.* Damasceno 1. *Fidei cap. 8. ibi Deus supereminens vltra omnia supersubstantialis superomnia existens, superdiuinus, superbonus superplenus; omni principio, & ordini superlocatus.* Et similia habent alij Patres, quibus significant perfectiones creatas secundum proprias formales rationes non dici de Deo.

Probatur. Perfectiones creaturarū secundum suam formalem rationem habent repugnantiam cum eo, quod conuenit Deo per se primò, vt est ratio actus puri, entis per essentiam &c. ergo, non conueniunt ipsi formali modo. Consequentia probatur. Quia nulla perfectio potest tribui Deo, quæ destruat esse Diuinum. Antecedens probatur. Vel illa perfectio formaliter sumpta est quid participatum, vel non; si primum, ergo importat aliquid repugnans, cum esse Diuino. Si secundum, ergo non potest conuenire creaturæ; quia quidquid conuenit, participato modo se habet.

13 Dices. Præscindere ab esse participato, & imparticipato. Contra. Quia si præscindit, iam non est amplius perfectio creaturæ. 2. Quia secundum suam formalissimam rationem est communicata creaturæ; &, facta quacunque præcisione, semper est talis, vt possit communicari. 3. Quod præscindit ab alio, numquam in sua formali ratione illud inuoluit, istæ autem perfectiones, quando sunt in creatura, in sua formali ratione inuoluunt dependentiam, atque adeo esse participatum. 4. Tales perfectiones secundum suam formalissimam rationem perficiunt naturam secundum exigentiam ipsius; creatura autem non exigit aliquid, quod formalissimè non sit participatum.

14 Secundò probatur. Perfectiones simpliciter simplices, quæ sunt in creaturis, non possunt esse in Deo, nisi secundum illud, quod dicunt actualitatis, & puritatis, ergo non possunt esse in Deo formali modo secundum proprias rationes. Antecedens patet, alioquin essent in ipso secundum aliquam imperfectionem. Consequentia probatur. Quia secundum suas formales rationes non sunt quid purum, sed potentiale; tum quia sunt quid producibile, cum de facto producantur in creaturis; tum quia ex natura sua sunt formæ saltem metaphysicæ determinato modo perficientes; tum quia important tantum partem entis. Confirmatur. Si sumatur ex his perfectionibus id, quod est purum, & actuale; vel remanet tota ratio formalis, vel non. Si primum. Contra, quia cum talis ratio sit communicata, habet essentialiter admixtam partialitatem. Si secundum; ergo non remanet illa ratio formalis; quia omnis ratio formalis consistit in indiuisibbili. Confirmatur 2. Perfectiones secundum quid non sunt in Deo formali modo detractis imperfectionibus, ergo neque simpliciter simplices. Quia si aliqua perfectio detractis imperfectionibus non potest esse in Deo, neque etiam poterunt aliæ.

15 Dices. Has etiam perfectiones esse formali modo in Deo. Contra. Quia tribuerent suam formalem determinationem 2. Quia ex natura sua constituunt essentias, quæ Deo repugnant 3. Quia non possunt detrahi imperfectiones salua ipsarum quidditate.

16 Dices 2. Præcisis imperfectionibus non remanere easdem rationes formales, sicuti remanent in perfectionibus simpliciter. Contra. Imperfectiones non magis sunt intrinsecæ perfectionibus secundum quidquam, sit esse potentiale perfectionibus simpliciter, ergo 2. Quia in perfectionibus simpliciter nō possunt præscindi omnes imperfectiones, nisi præscindanter prędicata quidditatiua, vt limitato modo se habere, esse commensuratum Diuinis adens, &c.

17 Ad primum negatur sequella. Ad probationem non esse absolutè simpliciter simplices, quia important aliquid incompossibbile cum esse Diuino. Ad secundum. Negatur assumptum, quia ille est altior gradus entis, in quo est alia eminentior perfectio, quæ proportionaliter, sed cum infinita distantia æquiualeat istis. Ad tertium. In Deo esse perfectiones formali modo, quæ sunt absolutè simpliciter simplices quales non sunt creatæ. Ad Confirmationem. Deum, vt docent Patres, præsertim. Dionisius passim *De diuinis nominibus*, non habere intellectum, & voluntatem, sed superintelligere, & superuelle, per quem modum loquendi significatur, quod sit in Deo perfectio quædam correspondens proportionaliter nostra intelligere, & velle, sed cum eminentia infinita ipsum superans. Ad quartum nomina significare perfectionem diuinam, pro vt à nobis explicatur; Et, quia explicatur per conceptus perfectionum creatarum, ideo illam significant, vt illis substractam, non sunt autem nomina metaphorica, quia significant in ordine ad perfectiones, prout à nobis concipiuntur.

18 Obijcies. Patres docent, nomina, quæ significant perfectionem simpliciter conuenire deo, ergo conueniunt etiam perfectiones. Respondetur. Conuenire deo, non quocunque modo, sed cum supereminentia, ratione autem ipsius fit, vt non reperiantur in deo secundum proprias

rationes

rationes formali modo; sed tantum cum proportionali æquiualentia.

19 Quæres. An Deus, & mundus simul sint quid perfectius, quam solus Deus. Respondetur negatiuè cum D. Augustino 6. *De Trinitate cap.* 8. Ratio est. Quia Deus est ipsa plenitudo essendi. Vndè nulla perfectio reperitur, quæ in ipso non contineatur saltem secundum altiorem modum essendi. Deinde si esset quid perfectius, Deus solus esset quid minus, minoritas autem repugnat Deo, quia non potest stare cum infinitate.

DE INFINITATE DEI.

DISPVTATIO II.

An Deus sit infinitus.

SECTIO I.

1 INfinitas alia est secundum essentiam, quæ etiam est infinitas in essendo; alia secundum aliquid accidentale, vt esset infinitas intentionis in qualitate; cum ergo inquirimus, An Deus sit infinitus, loquimur de infinitate secundum essentiam.

2 Supponendum est. Infinitum in essendo esse illud, quod in sua essentia non habet aliquem terminum essendi, atque adeo quod in se includit omnem rationem entis excogitabilem, ita vt non dicat aliquid, quod ab ipso excludat aliquam rationem entis. Et ratio est, quia si extra ipsum esset aliquid, quod illi repugnaret, limitaretur, vt non esset illa ratio entis. Vnde essentiæ creatæ sunt finitæ; quia vna ex intrinsecis suis principijs excludit perfectiones alterius.

3 Supponendum 2. tanquam certum de fide. Deum esse infinitum in essendo. Psalmo 144. *Magnitudinis eius non est finis.* Baruc 3. *Magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus*, nomine autem magnitudinis intelligitur perfectio; & hæc veritas est etiam definita in Concilio Lateranensi, vt habetur in Capite Firmiter. Difficultas, ergo solum est, An hæc infinitas possit naturali lumine demonstrari.

4 Prima sententia est negatiua; asserit enim, tantum probabiliter id posse ostendi. Ita Ocham *quolib.3.quæst.1.* Marsilius *in 1.q.42.art.2.* Rubio *dist. 2.q.2.art.2.* Alliacensis *q.13.art.1.* Iamdunus 12. *Metaphysicorum q.15.* Suessan. *q. De infinitate primi motoris.*

5 Secunda sententia est affirmatiua. Ita D. Thomas. *Prima parte quæst. 7.art.1.* Bannes, Cumel, Pesantius, Molina *ibidem.* Vasquez *disput.25.cap.5.* Falolus *dubit. vnica.* Scotus *in 1.dist.2. quæst.1.* Ariminensis *q.3.* Ferrariensis 1. *contra gentes cap.43.* Suarez *in metaphysica disp.30.sec.2.* Smiling. *tractat.2. De Deo vno disp.2.q.1.* & alij.

6 Dicendum est. *Posse naturali ratione demonstrari Deum esse infinitum.* Probatur. Deus non habet esse receptum ab alio, ergo est infinitus in essendo. Antecedens est euidens. Quia Deus est prima causa habens esse à se. Consequentia probatur. Quod non habet partem entis, sed totam plenitudinem est infinitum in essentia. Sed quod habet esse à se, non habet partem entis; alioquin haberet esse participatum, nam pars entis dicit intrinsecum ordinem ad primum ens per essentiam, ergo. Confirmatur. Esse ab alio dicit formaliter habere partem entis, & esse finitum, vndè, sicut causa producens effectiuè limitat, ita formalis limitatio consistit in portione entis participati cum intrinseco ordine ad causam, ergo non esse ab alio erit causa non habendi partem entis, sed totam plenitudinem; quia cum affirmatio est causa affirmationis, negatio quoque est causa negationis. Confirmatur 2. Ens omnium eminentissimum est infinitum, Deus est huiusmodi, ergo. Minor patet. Quia est ens primum, à se, & per essentiam; à quo omnia participant esse. Maior probatur. Quia cum ens eminentissimum sit illud, à quo omnia participant esse, se eleuat supra omnes perfectiones ipsorum, ita vt illas in se contineat vt participabiles. Vndè dicit vnam perfectionem, quæ in se omnes alias contineat absque proprio ipsarum termino; quo determinantur, vt vna non sit alia; siquidem communicant simul in eadem superiori perfectione, ergo cum contineat omnia entia participata, tollit etiam omnes terminos formali modo ex vi propriæ perfectionis sed quod formali modo tollit omnes terminos essendi est infinitum, ergo. Confirmatur 3. Deus est ens per essentiam non habens supra se aliud ens perfectius, ergo est infinitum. Consequentia probatur. Quia in suo esse tollit omnes terminos essendi inferiorum; & ex eo, quod non habet superius, non habet terminum, quia non remanet per quid aliquid ab ipso excludatur, quod sit maioris perfectionis. Confirmatur 4. In creatis ex eo, quod aliqua natura habeat superiorem, arguitur finitas in tali ordine, & ex eo, quod simpliciter habeat superius, arguitur finitas absoluta, ergo ex eo, quod aliquid nullo pacto habeat superius, arguitur absoluta infinitas.

7 Obijcies. Si Deus esset infinitus, nullum malum esset in rebus, quia esset infinitè bonus vnum autem contrarium infinitum destruit pænitus aliud. Respondetur. Vnum contrarium destruere aliud, vbi ipsum definitur reperitur; Hinc cum bonitas infinita reperiatur solum in Deo, in ipso solum destruit omne malum. Instabis. Ad tollendum omne malum in rebus creatis nō requiritur infinita bonitas, sed sufficit finita. Si autem Deus esset infinitè bonus, posset totam hanc bonitatem comunicare, ergo Respondetur. Malum aliud esse priuatiuum, aliud negatiuum. Primum potest tolli per finitam bonitatem, quam tamen Deus necessariò non communicat, sed liberè, & ideo potest permittere defectus. Secundum non tollitur nisi per infinitam bonitatem.

8 Obijcies 2. Quod est in vno loco, ex non in alio, non est infinitum secundum locum, ergo cum Deus sit vna substantia, & non sit alia, non erit infinitus secundum substantiam. Respondetur. Esse disparem rationem, Quia, quod est in vno loco tantum, non habet id, per quod possit esse in alio loco, Deus autem habet omnes perfectiones aliarum substantiarum altiori modo.

9 Obijcies 3. Extra corpus infinitum non potest esse aliud corpus, ergo si Deus esset infinitum ens, non posset extra ipsum esse aliud ens. Respondetur esse disparem rationem. Quia, si posito infinito corpore, esset extrà ipsum aliud corpus, hoc non contineretur in illo; at omne ens, quod est extra Deum, continetur etiam in illo, quià ab ipso participat esse.

Quomodo se habeat infinitas ad Deum.

SECTIO II.

10 DIfficultas est an pertineat ad constitutiuū essentiæ, pro vt concipitur distincta ab attributis; An vero sit aliquod attributum.

Prima sententia asserit, esse modum pullulantem ab ipsa essentia, & habere rationem attributi. Ita Scotus *in 1. dist.3.q.2* Lichetus, & Tartaretus *ibidem.* Aureolus *dist. 43.q.1.art.1.conclus.3.* Gillius *lib.2.tract.1.cap.3.* Smising. *trac.2. de Deo vno disp.2.q.1.* Prob. Quia infinitas est demonstrabilis de Deitate à priori, ita vt essentia sit radix ipsius. Secundo Finitas non pertinet ad quidditatem creaturæ, ergo neque infinitas ad quidditatem Dei 3. Quia intensio non pertinet ad quidditatem qualitatis, sed est modus illius, sic etiam ratio necessarij, contingentis actus, & potentiæ sunt modi 4. Secundum Patres non cognoscimus quidditatem Dei, & tamen cognoscimus, quod sit infinitus, ergo.

10 Secunda sententia asserit, esse de essentia. Ita Argentinas

gentias *quæst. 1. prologi*. Toletanus *quæstione 6.* Fasolus *Prima parte q. 4. artic. 2. dub. 6. ad 5. obiectionem*, & *q. 7. artic. 2.*

11 Dicendum est. *Infinitatem esse de quidditate Diuinæ essentiæ*. Probatur. Illud est quidditas Deitatis, quod est radix determinatarum perfectionum, quæ se habent vt attributa, sed huiusmodi est infinitas, ergo. minor probatur. Infinitas in essendo non dicit determinatam perfectionem, sed, sicuti fundat negationem omnis termini, ita formaliter importat plenitudinem essendi; plenitudo autem essendi dicit implicitè, & veluti in radice omnes perfectiones determinatas. Confirmatur. Non potest concipi Infinitas prouenire ab essentia, ita vt illam supponat tanquam radicem sui ipsius, ergo non potest esse attributum, siue modus; de ratione enim attributi est, at supponat essentiam tanquam radicem. Antecedens probatur Essentia, vt radix præcisa ab infinitate deberet illam virtualiter continere: Non potest autem continere, quia radix debet esse proportionata, ita vt tanta sit, quantum est illud, quod pullulat, ergo cum essentia præcisa ab infinitate, sit finita, non potest esse radix proportionata pro infinitate.

12 Ad Primum negando antecedens, nam essentia Diuina non est radix infinitatis; demonstratur autem de Deitate, seu de ipsa essentia, quia nos concipimus Diuinam essentiam per plures conceptus inadæquatos, qui sunt necessariò inter se connexi ob vnitatem perfectionis, quam explicant; vnde ratione huius connexionis se inuicem inferunt. Ad secundum negatur assumptum. Finitas enim ita est intrinseca creaturæ, vt neque possit intelligi sine ipsa. Ad tertium. Non omnem modum esse essentialem, sed tantum illum, quod importat quidditatem rei; ratio autem actus, & potentiæ contingentis, & necessarij, est essentialis, quando fundatur in essentia. Ad 4. Negatur consequentia. Nam cum Patres dicunt, nos non cognoscere quidditatem Dei, intelligunt de cognitione per proprium conceptum; eodem autem modo neque infinitas est à nobis cognoscibilis, nã eã cognoscimus tantũ in confuso.

DE CONSTITVTIVO DIVINAE essentiæ.

DISPVTATIO XII.

Per quid vltimò à parte rei constituatur diuina essentia.

SECTIO I.

1 Essentia Diuina potest dupliciter considerari. Vel pro vt est à parte rei; vel secundum nostros conceptus. Primo modo importat esse reale, quod est à parte rei secundum suam propriam quidditatem. Secundo modo importat illum conceptum, quem de ipsa formamus, pro vt contra distinguitur ab attributis.

2 Prima sententia asserit, formale constitutiuum Diuinæ essentiæ esse actuale intelligere. Ita Capreolus *in 1. dist. 3. q. 2. art. 1. ad 3.* Ferrariensis 4. *contra Gentes cap. 26.* Durandus *in 2. dist. 16. q. 1.* Caietanus 1. *parte q. 93. artic. 2. & 6.* Bannes *ibidem*. Cumel *q. 27. art. 2.* Suarez *in Metaphysica disp. 30. sec. 15. nu. 15. & sec. 16. nu. 14.* Fasolus *1. parte quæst. 4. art. 2. dubitatione 8.* & alij plures ex recentioribus. Probatur. Quia per intelligere, non autem per esse à se, aut quid simile distinguitur essentia ab ijs, quæ sunt in Deo, & non sunt formaliter de essentia, vt sunt relationes 2. Quia intelligere est perfectissimus actus vitæ; & in Deo est prædicatum perfectius omnibus alijs. Confirmatur. Quia Deus per gradum intelligendi est essentialiter beatus.

3 Secunda sententia asserit rationem entis per essentiam esse formale constitutiuum. Ita Estius *lib. 2. tract. 1. c. 14.* Smising. *trac. 1. de Deo vno disp. 2. q. 2.* Ruiz. *disp. 8. de Trinitate sec. 5.*

4 Tertio sententia asserit infinitatem esse formale constitutiuum Deitatis. Ita Toletanus *q. 6. prologi art. 2. conclusione 3.*

5 Notandum primo. Ad rationem constitutiui requiri, vt sit ita proprium rei constitutæ, vt non conueniat alteri; debet enim distinguere à quocunque alio. Rursus debet importare quidquid requiritur ad ipsum constituendum; alioquin non esset adæquatum; denique debet esse perfectissima ratio ipsius constituti, cum sit actus, quo res perficitur in suo esse.

6 Notandum secundo. Diuerso modo se habere constitutiuum Diuinæ essentiæ, ac creaturarum; essentiæ enim creatæ communicant ad inuicem secundum aliquas rationes, vndè constitutiuum importat gradum superadditum illis rationibus, in quibus conueniunt; essentia autem Diuina, cum secundum omnes, & singulas rationes infinitè distet à creatis, debet constitui per aliquid, quod afficiat omnes perfectiones ipsius, & faciat eas infinitè distare à creatis.

7 Dico primo. *Intelligere siue per modum actus primi, siue per modum actus secundi non est formale constitutiuum diuinæ naturæ*. Probatur. Vel Intelligere illam constituit vt Intelligere est præcisè, vel vt Diuinum. Si Primum. Contra. Quia vt præscindit à Diuino non est perfectio propria Dei. Si secundum, ergo Id est formale constitutiuum, per quod constituitur in esse Diuino, videlicet per rationem actus puri, infinitatis. Confirmatur. Intelligere importat determinatam perfectionem; & certum gradum entis, ergo non potest esse formale constitutiuum; Consequentia probatur. Quia essentia Diuina est infinita in ratione essentiæ, ergo non potest dicere determinatam perfectionem, alioquin vt talis essentia non esset infinita in ratione essentiæ. Confirmatur 2. Essentia Diuina in sua quidditate importat exigentiam diuinarum processionum, quibus eadem natura producentis communicatur producto, ergo de suo formali non dicit intelligere, aut aliquam aliam determinatam perfectionem. Consequentia probatur. Quia debet dicere id, in quo fundatur talis exigentia, natura autem Diuina non exigit tales processiones ex vi alicuius determinatæ perfectionis, sed ex eo, quod est infinitè perfecta.

8 Dices. Deus ex vi suæ essentiæ est viuens, ergo debet dicere vitam intellectualem. Respondetur. Deum essentialiter neque esse viuentem, neque in aliquo determinato gradu, sed super omnem gradum. Vndè in sua formali essentia non debet importare gradum determinatum, aut vitam determinatam; sed vitam eminentissimam, quæ non solum habeat perfectionem vitæ, sed etiam alias perfectiones absque vllo modo, & mensura, vndè quando explicamus Deum per ipsum viuere, non explicamus adæquatè ipsius essentiam.

9 Dico 2. *Constitutiuum essentiæ Dei esse ipsam Deitatem, quatenus importat ens per essentiam, seu plenitudinem essendi*. Desumitur ex Nysseno *cap. 16. de hominis opificio*. Dionysio *cap. 5. de Diuinis nominibus*. Hilario *12. de Trinitate*. Nazianzeno *orat. 36. 38. & 49.* Ambrosio *cap. 5. de Filij diuinitate*. Damasceno *1. de fide c. 12.* Athanasio *orat. contra Idola*, & alijs. Probatur Ens per essentiã cõplectitur omnes perfectiones, ergo est ipsa formalis, essentia Dei. Consequẽtia prob. Quia Deus ratione suæ essentiæ, debet eleuari ad quandam supereminentiam essendi, qua infinitè distet à creaturis; hoc autem præstat sola plenitudo essendi, nam Deus infinitè distat à creaturis. Quia creaturæ dicunt determinatum gradum perfectionis. Confirmatur. Quando in aliquo considerantur plures perfectiones, illa est formale constitutiuum, quæ est maior: sed in Deo ens per essentiam est perfectio omnium nobilissima, quia ratione ipsius complectitur omnem rationem essendi, atque adeo omnes perfectiones, ergo.

11 Dices

11 Dices. Ens per essentiam transcendentali modo se habere, quia conuenit omnibus perfectionibus, & ideo non esse aptum, vt sit formale constitutiuum. Contra. De suo formali dicit plenitudinem essendi, plenitudo autem essendi non imbibitur in qualibet perfectione, & ideo non est transcendens, si adæquatè sumatur. Confirmatur. Ens per essentiam continet in se omnes perfectiones simplicissimo modo, ergo non continetur in qualibet perfectione seorsim.

Confirmatur 2. Diuina essentia in ratione essentiæ est illud, quo in ratione essentiæ nihil melius excogitari potest; sed non erit huiusmodi, nisi constituatur per plenitudinem essendi, ergo minor patet. Quia semper plenitudo essendi erit aliquid melius.

12 Dico 3. *Hanc plenitudinem essendi, qua constituitur Diuina essentia, debere explicari per infinitatem essendi, ita vt solum dicat complete formale constitutiuum, pro vt stat sub infinitate.* Probatur. Non potest intelligi plenitudo essendi, nisi concipiatur esse excludens omnem terminum essendi, alioquin, si haberet terminum, non esset plenitudo essendi, per solam autem infinitatem excluditur terminus. Hinc Nazianzenus *orat. 38. vniuersum id, quod est, in se implectitur, nec principium habens, nec finem habiturus velut pelagus quoddam essentiæ immensum, & interminatum.* Confirmatur. Præcisa infinitate essentia Diuina non est illa melior essentia, quæ potest excogitari, ergo Antecedens patet, quia melior est essentia, quæ positiuè se habet infinito modo, quam illa, quæ positiuè non se habet infinito modo.

13 Ad primum negatur assumptum, nam supposito, quod relationes non sint de conceptu essentiæ, adhuc essentia distinguitur ab ipsis per esse à se, sumendo ipsum Esse à se adæquatè, quia tunc importat plenitudinem essendi. Ad 2. Negatur consequentiam illam intelligere importat quidem perfectissimum gradum vitæ, & hæc perfectio est in Deo cum supereminentia, quia tamen importat gradum, seu determinatam perfectionem, ideo non potest esse constitutiuum, Quia non adæquat totam essentiam. Ad Confirmationem negatur consequentia. Nam sicut Beatitudo non est adæquata perfectio essentialis Dei, ita neque intelligere.

Quodnam sit formale constitutiuum Essentiæ Dei secundum nostrum modum concipiendi.

SECTIO II.

14 PRima sententia asserit, ipsum intelligere, prout contradistinguitur ab ipso velle, esse formale constitutiuum Diuinæ essentiæ pro vt contradistinguitur ab attributis. Ita Bannes, Cumel, Suarez *sec. præcedenti citati*, & quam plures recentiores. Probant. Intelligere conuenit Deo, quatenus ipsum, & se habet antecedenter ad alia, ergo est constitutiuum 2. Omnia attributa radicantur in ipso intelligere, vt Sapientia, Prouidentia, &c. ergo 3. Intelligere importat rationem vitæ, qua Deus viuit, ergo non potest esse attributum.

15 Secunda sententia asserit, etiam secundum nostrum modum concipiendi esse ipsum ens per essentiam formale constitutiuum. Ita indicant nonnulli ex auctoribus *sectione precedenti* allati pro secunda sententia, præsertim Estilius.

16 Dico 1. *Intelligere non est formale constitutiuum Diuinæ essentiæ pro vt contradistinguitur ab attributis.* Probatur. Ideo intelligere est constitutiuum, quia est viuere; sed etiam, velle est viuere; nam sicut in creatis dicit vitam accidentalem, ita in Diuinis transit in substantialem, ergo Confirmatur. Vita substantialis in creatis dicit non solum radicale intelligere, sed etiam velle, ergo cum in Diuinis transeat ad actuale, non solum dicet actuale intelligere, sed etiam velle.

17 Dices. Velle non dicere formaliter viuere, quia consequitur ad intelligere. Contra. Licet consequutiuè se habeat, adhuc tamen importat ipsum formale viuere, sine quo viuens non est completum in ratione viuendi. Secundo etiam in creatis principium radicale volendi consequutiuè se habet ad principium radicale intelligendi, & tamen pertinet ad vitam essentialem. ergo

18 Confirmatur. Intelligere non potest esse radix omniũ attributorum, ergo Antecedens probatur. Quia omnipotentia cum respiciat omne producibile, debet fundari in eo, quod dicit. Esse sine termino; hoc enim solum debet esse radix illius perfectionis, quæ debet continere omnem rationem entis communicabilem. Confirmatur. 2. Tunc Infinitas esset attributum, Infinitas autem non potest radicari in ipso intelligere. Confirmatur 3. Illud pro essentia debet constitui, quod est proprium Dei, & antecedit alia, huiusmodi autem non est intelligere, nam prius est, quod sit ens per essentiam, Actus purus, summa substantia, &c.

19 Dico 2. *Essentiam diuinam prout contra distinguitur ab attributis formaliter constitui per plenitudinem essendi cum infinitate.* Probatur debet semper saluari ratio formalis ipsius, ergo si à parte rei formaliter constituitur per plenitudinem essendi, debet etiam constitui secundum nostrum modum concipiendi. Confirmatur. Quia plenitudo essendi est radix omnium attributorum, nam in ipsa continentur implicitè omnes perfectiones. Confirmatur 2. Plenitudo est propria Dei, & est primum prædicatum, in quo omnia alia fundantur, nam ex eo, quod importat esse sine termino, importat etiam omnes perfectiones.

20 Ad Primum. Ex eo, quod debet constitui pro essentia id, quod conuenit Deo, quatenus ipsum, & antecedit alia, non debere constitui ipsum intelligere, sed plenitudinem essendi, quia hæc antecedit ipsum intelligere. Ad 2. Negatur assumptum. Nam non omnia attributa fundentur in ipso intelligere, vt patet ex dictis. Ad 3. Ex eo, quod Deus est essentialiter viuens, sequi tantum, quod intelligere sit de essentia ipsius, pro vt adæquatè consideratur, non autem quod sit formale constitutiuum, pro vt contradistinguitur ab attributis.

21 Instabis. Sequeretur, quod Deus ratione suæ essentiæ non viueret. Respondetur negando sequelam. Quia cum essentia dicat plenitudinem essendi, dicit etiam implicitè ipsum viuere, & solum viuere se habet vt attributum, quando explicitè consideratur, quia tunc concipitur radicari in alia perfectione anteriori.

DE ATTRIBVTIS DIVINÆ Naturæ.

DISPVTATIO XIII.

Quid, & quot sint attributa.

SECTIO I.

1 SVpponendum primo. Attributum nil aliud esse, quam quoddam prædicatum, quod Deo tribuitur, & obiectiuè importat aliquam perfectionem, quæ Deo conuenit; formaliter vero importat conceptum, seu nomen, quo illam explicamus. In præsenti autem sumitur obiectiuè ad explicandũ esse diuinũ. De ratione autem attributi est, quod conueniat Deo secundum esse absolutum, quia se debet habere per modum adiacentis respectu essentiæ diuinæ; prædicata autem personalia vel explicant esse personale, & tunc non se habent per modum adiacentis vel explicant qualitates personarum diuinarum, & tunc non sunt attributa Dei, sed Personæ.

2 Supponendum 2. Attributum non importare prædicatum methaphoricum ex ijs, quæ conueniunt Deo, vt dolor,

dolor, pænitentia, &c. hæc enim prædicata non explicant intrinsecam perfectionem Dei, sicuti debet explicare attributum. Hinc etiam excluduntur à ratione attributi prædicata illa, quæ fundantur in aliquo effectu contingenti, vt Creare, Gubernare, &c.

3 Supponendum tertiò. Ex prædicatis, quæ Deo conueniunt necessariò, quædam esse positiua, quædam negatiua; vtraque autem sufficiunt ad fundandum attributum; quia licet negatiua remoueant aliquid à Deo, adhùc tamen explicant Diuinam perfectionem, quia remouent ratione positiuè fundamenti, per quod excluditur, quod remouetur.

4 Supponendum quartò. Ex prædicatis positiuis alia esse absoluta, alia relatiua cum ordine ad creaturas, vt potentia, prouidentia, &c. quorum vnum respicit statum possibilitatis creaturarum; secundum vero statum existentiæ. Hæc autem omnia fundant attributum, quia, licet quæ respiciunt statum existentiæ, non conueniant Deo necessariò, explicant tamen Diuinam perfectionem, quia fundantur in attributis immanentibus Dei, & explicant aliquam perfectionem ipsorum.

5 Supponendum quintò. Quod, cum attributum supponat essentiam, & non aliud; sequitur vt solum supponantur, ea prædicata, quæ pertinent ad formale constitutiuum essentiæ, vt ratio entis per essentiam, actus puri, & infinitatis. Vndè cæteræ omnes rationes erunt attributa, quia supponunt conceptum essentiæ, & ab ipso veluti per explicitos conceptus extrahuntur. Difficultas autem est que sint huiusmodi attributa.

6 Prima sententia asserit esse finita. Ita Scotus *in 4. dist. 13. quæst. 1.* Vasquez *1. p. disp. 10. num. 28.* Suarez *lib. 2. de Deo vno cap. 22.* Smiling. *trac. 2. de Deo vno disput. 1. q. 1. num. 9.* & alij præsertim ex recentioribus. Probatur. Quia de facto tantum finita recensentur, ergo. Secundo. Quia scriptura non tribuit Deo infinitas perfectiones. Tertiò quia ad saluandam Dei infinitatem non requiritur infinitas extensiua, sed sufficit intensiua. Quartò. Quia non possunt excogitari aliæ perfectiones simpliciter simplices, præter illas, quæ de facto tribuuntur Deo.

8 Secunda sententia asserit, esse infinita. Ita Ocham *in 4. distinct. 13. artic. 1.* Palatius *in 1. distinct. 1. disp. 3.* Ferrariensis *3. contra Gentes cap. 56.* Bannes *1. parte quest. 12. artic. 7. dubitat. 1.* Torres *de Trinitate cap. 28. art. 2. disput. 1.*

9 Dico 1. *Attributa, quibus de facto Diuina perfectio explicatur, esse finita.* Probatur. Tum quia de facto finita assignantur tàm quæ ex creaturis colliguntur, quàm quæ ex scriptura. Tum. quia non possunt esse plura, quam sint perfectiones, quas possumus Deo tribuere, hæ autem, cum sint desumendæ ex creaturis, sunt finitæ.

10 Dico secundò. *Diuinam perfectionem posse explicari per alias, & alias perfectiones in infinitum; atque adeo attributa ex natura sua esse infinita syncathegorematicè.* Probatur. Tot possunt esse attributa, quot perfectiones simpliciter simplices, hæ autem possunt crescere in infinitum; nam stante infinitate Dei, & infinita eius communicabilitate, potest intra quodlibet genus fieri multiplicatio in infinitum, ergo etiam intra genus perfectionum simpliciter. Confirmatur. Perfectio simpliciter est communicabilis; ergo in infinitum. Consequentia probatur. Quia in Deo debet esse vis communicatiua talis perfectionis, ergo cum omnia, quæ sunt in Deo, infinito modo se habeant, hæc etiamvis communicatiua erit infinita, ergo semper alia, & alia perfectio poterit ab ipsa participari.

11 Ad primum. Respondetur de facto finita tantum recenseri, quia eorum conceptus debent desumi ex creaturis, ex quibus finitas tantum perfectiones, possumus desumere. Ad secundum scripturam implicitè tribuere Deo infinita attributa, dum tribuit infinitatem simpliciter. Ad tertium infinitatem intensiuam Dei exigere, quod ex sua natura possit explicari per infinita attributa. quia quælibet perfectio, quæ ipsi tribuatur desumpta ex creaturis, inadæquatè se habet. Ad quartum. Non posse alia attributa excogitari, quia ex creaturis non habemus alios conceptus, per quos illa explicemus, non autem ex natura rei.

An attributa distinguantur ab essentia formaliter ex natura rei.

SECTIO II.

12 SVpponendum est tanquam certum de fide. Attributa neque ab essentia, neque inter se realiter distingui, vt definitum est in Concilio Remensi, cuius definitio fuit approbata ab Eugenio III. & in capitulo *Firmiter.* definitur, Deum esse omnino simplicem, quod saluari non posset, si attributa realiter distinguerentur. Rationem affert D. Bernardus contra Gualterum *serm. 80. in Cantica.* Si attributa distinguuntur realiter ab essentia. Vel important aliquid superius, vel aliquid æquale, vel aliquid inferius. Si primum. Contra. quia cum Diuina essentia sit summum ens, non potest habere aliquid superius. Si secundum. Ergo plures Dei, quia ad saluandam æqualitatem, opus erit, vt eadem prædicata omnibus attributis conueniunt, & essentiæ. Si tertium, ergo erit quid creatum, quia omne inferius eo ipso, quod est inferius, non potest esse ens à se.

13 Supponendum secundò distinctionem formalem ex natura rei stare cum identitate reali vt docet Scotus *in 1. distinct. 2. q. 7.* Vndè non est distinctio secundum entitatem, sed tantum secundum formalitatem eiusdem entitatis, quæ dicitur ex natura rei; quia consequitur ex natura ipsorum extremorum, quatenus ex vi suæ formalitatis vnum non communicat cum alio. Hinc præcedit actum intellectus distinguentis, & dicitur etiam distinctio rationis sumendo rationem obiectiuo modo, videlicet pro quidditate; & dicitur etiam virtualis, quatenus actu non importat rem, & rem, sed ita se habet, vt æquiualeat rei, & rei. Differt autem à distinctione rationis, quia hæc fit ob imperfectionem conceptus, quatenus aut aliquid inadæquatè concipitur, vt cum concipitur quidditas non concepto modo intrinseco. Vel quando aliquod totum concipitur, & non ad modum totius, vt cum concipitur definitio distincta à definito.

14 Prima sententia asserit, attributa distingui inter, se & ab essentia ex natura rei. Ita Scotus *in prima distinctione 8. quæstion. 4.* Mayron. *quæst. 5.* Rubio *quest. 4.* Antonius Andræas *quæst. 4.* Lichetus *quest. 3.* Tartaretus *distinct. 2. parte 2. quæst. 7.* Bassolis *distinct. 22. quæst. 4.* Smising. *tractat. 2. de Deo vno disput. 1. quest. 2. sententia 4.* & communiter Scotistæ. Probant. Quia patres ponunt in Deo alteritatem, varietatem, multiplicitatem secundum attributa; & asserunt attributa circumstare essentiam veluti qualitates, quæ non possunt saluari, nisi posita distinctione formali. Secundò quæ possunt realiter separari distinguuntur realiter, ergo quæ possunt separari formaliter ex natura rei, distinguuntur formaliter, &c. Attributa autem separantur formaliter ex natura rei, nam separantur per affirmationem, & negationem, quod enim dicitur de vno, negatur de alio, & contradictoria verificantur de ipsis sit, vt quod intellectus sit principium generationis, & non spirationis. Confirmatur. Præciso actu nostri intellectus, si attributa non distinguerentur formaliter,

Filius non magis procederet, per intellectum, quam per voluntatem, & Concilia hoc definientes solum definirent discrimen à nobis concipiendum, non autem quod esset à parte rei, nec Deus tale discrimen cognosceret, ergo. Tertiò. Si non distinguerentur ex natura rei essent væræ istæ propositiones Deus intellectu vult, & voluntate intelligit. Quartò sapientia, & iustitia, prout præscindunt à Deo, & creaturis distinguuntur secundum suas formalitates, ergo etiam in Deo; quod enim conuenit communi rationi præcisè, semper illi conuenit. Quintò. sapientia est magis idemtificata sibi, quam Iustitia, ergo respectu Iustitię debet carere aliqua idemtitate, quæ non potest esse alia, quam formalis.

15 Secunda sententia negat distingui ex natura rei. Ita ij omnes, qui ponunt solum distinctionem rationis, quos infra afferemus.

16 Notandum 1. Attributa posse considerari prout sunt in obiecto, & pro vt sunt in repræsentatione nostrorum conceptuum. Differunt autem, quia in obiecto infinito modo se habent, Quia quidquid est in Deo, infinito modo in ipso reperitur. Secundo modo modificantur ab ipsa repræsentatione, quia habent illud esse, quod dat repræsentatio.

17 Notandum secundò. Omnes conceptus, quos de Deo formamus formari per similitudines rerum creatarũ; vndè id, quod concipimus de Deo, est illud, quod est in creaturis, præcisis tamen imperfectionibus. Hinc quidquid de Deo concipimus, acquirit in repræsentatione nostrorum conceptuum modum essendi, quem habent res creatæ; Ideò finito modo se habet; medium enim repræsentationis non est proprium, nec repræsentat secundum exigentiam obiecti, sed eo modo, quo repræsentat rem, cuius est proprium medium; implicat enim, quod aliter repræsentet, ac ex natura sua habet repræsentare.

18 Notandum tertiò modum, quo attributa repræsentantur posse considerari ex parte repræsentationis, & ex parte obiecti. Primò modo dicit illam mensuram, qua determinatur repræsentatio. Secundo modò dicit modum, quo se habet obiectum, quatenus terminat repræsentationem. Quando autem attributa concipiuntur, modus finitus non solum se tenet ex parte repræsentationis, vt patet; sed etiam ex parte obiecti, quia obiectum non attingitur per proprium medium, sed quod est in creaturis tribuitur Deo vndè semper nostra cognitio terminatur ad aliquid, quod sit in creaturis applicatum Deo.

19 Dico 1. *Attributa, pro vt sunt in se, & se tenent ex parte obiecti non distingui ex natura rei formaliter.* Prob. Quia Patres docent, attributa non solum dici essentialiter, sed etiam esse ipsam essentiam, ita vt essentia Dei sit esse sapientẽ, bonum &c. Hoc dici non posset, si ex natura rei formaliter distinguerentur, quia tunc essent extra essentiam. Hinc Leo Papa *ad Thurib. cap. 5.* Quidquid *dignè vtcunque sentitur, non qualitas est, sed essentia.* Basil. *De Spiritu Sancto cap. 9.* Cui *bonitas est ipsa essentia.* Augustinus 7. *de Trinitate cap. 6.* Eadem *ibi sapientia est, quæ essentia,* & *lib. 15. cap. 5.* Quæ *iustitia ipsa bonitas, & quæ bonitas ipsa Beatitudo,* & similia docent alij Patres.

20 Respondet Lychetus. Attributa dici essentialia, quatenus essentiale contradistinguitur ab accidentali; non autem quatenus significat esse intra quidditatem. Contra. Quia dicunt vnum esse aliud in abstracto, & esse ipsam essentiam. Secundo quia volunt, non aliud esse Deo, Deum esse, ac sapientem esse, quod non est aliud, quàm ratione sapientię constitui in esse Dei, quod falsum esset, si attributa ex natura rei essent extra quidditatem.

21 Respondent 2. Scotistę. Patres intelligere de idemtitate reali. Contra. Quia idemtitas realis non facit, quod attributa in abstracto sint essentia.

22 Secundo probatur. Patres docent, attributa importare ipsum esse Dei, quo Deus est. Augustinus 6. de Trin. cap. 4. *Deo hoc est esse, quod est esse fortem, aut iustum esse, aut sapientem esse.* Et lib. 7. cap. 6. *Quid enim aliud dicimus, cum dicimus hoc illi est esse, & quod sapere, nisi & est, quod sapiens est, quapropter quæ causa est illi, vt sapiens sit, ipsa illi causa est, vt sit.* Hoc autem non posset saluari, si attributa ex natura rei distinguerentur ab essentia, quia tunc non essent formalia constitutiua essentiæ. Confirmatur Deus eadem ratione formali, est Deus, viuens, intelligens, potens, &c. vndè Augustinus *in quæstione. de Trinitate* habet. *Deus eo ipso, quo est, viuit, & eo ipso, quo viuit, intelligit, & eo ipso, quo intelligit, potest, & eo ipso, quo potest est.* Confirmatur 2. In Deo non est aliud, quod habet, & id, quod habetur, ergo attributa non distinguuntur ex natura rei. Consequentia probatur. Quia posita tali distinctione non esset idem ex natura rei, quod habet, & quod habetur, quia essentia esset habens, & attributum, quod haberetur hinc Bernard. serm. 80. in Cantic. *Si quid itaque de Deo propriè dici potest, rectius, congruentiusque dicitur, Deus est magnitudo, bonitas, Iustitia, Sapientia, quam Deus est Magnus, bonus, iustus, aut sapiens.*

23 Tertiò probatur. Essentia Dei est infinita, ita vt infinitas sit saltem modus ipsius, ergo attributa non distinguuntur ex natura rei ab essentia, ita vt sint extra quidditatem ipsius. Consequentia probatur. Essentia est infinita in ratione essendi. Infinitas autem essendi importat omnem perfectionem, quia importat omnem rationem essendi. Confirmatur. Infinitas Diuinæ essentiæ est infinitas in ratione entis, cui repugnat coarctari ad certam rationem essendi, ergo non potest ex natura rei excludere attributa.

24 Respondent Scotistæ. Sufficere, si includat attributa virtualiter. Contra. Vbi est aliqua ratio formali modo, ibi debet esse formali modo id, per quod constituitur in esse tali; infinitas autem est formali modo in essentia, & constituitur in suo esse formali per omnes perfectiones, & rationes essendi.

25 Respondent secundò sufficere, si quocunque modò habeat omnes perfectiones. Contra. Infinitas includit omnem perfectionem in suo formali, & quidditatiuo conceptu, ita vt neque saluari, nisi includat omnem perfectionem, ergo debet etiam includi quidditatiuè in eo, quod est formaliter infinitum.

26 Respondent tertiò. Essentiam, & attributa habere eandem numero infinitatem, & ideo ratione ipsius esse tam perfecta attributa, quam est essentia. Contra. Eadem infinitas est in essentia, & in attributis, ergo non distinguuntur ex natura rei, quia iam sunt vnum in vna, & eadem ratione formali infinitatis. Secundo. Sequeretur, quod idem esset ex natura rei extra, & intra essentiam, videlicet infinitas; nam esset intra, quia essentia, per ipsam esset infinita; & esset extra, quia esset in attributis, quæ sunt extra essentiam.

27 Respondent quartò. Infinitatem non esse de quidditate essentiæ, sed solum conuenire illi denominatiuè. Contra. Essentia quidditatiuè est ens per essentiam, ergo habet infinitatem essendi, saltem vt modum intrinsecum. Secundò. Infinitas est in Deo, ergo est vna ratio formalis, quæ ex natura rei dicit totalitatem perfectionis, quia est de ratione infinitatis vnire formali modo in vnam rationem omnes perfectiones, hæc autem ratio non potest esse alia, quàm essentia.

28 Dico secundo. *Attributa secundum esse obiectiuum applicatum per repræsentationem nostrorum conceptuum important formalitates, quæ distinguuntur ex intrinseca sua ratione.* Desumitur ex Patribus, quatenus docẽt attributa inconstare essẽtię; Vnum non esse aliud; non signifi-

ſignificare ſubſtantiam, & alia huiuſmodi. Probatur. Attributa, & eſſentia terminant noſtram cognitionem, per eſſe obiectiuum rerum creatarum ſibi applicatum, ergo diſtinguuntur ex natura noſtra. Antecedens probatur. Quia perfectiones Diuinæ innoteſcunt nobis ſolum per conceptus rerum creatarum, ergo terminant cognitionem per eſſe obiectiuum rerum creatarum. Conſequentia probatur. Quia tale eſſe obiectiuum importat formalitates rerum creatarum, quæ diſtinguuntur ex intrinſeca ſua ratione, quia habet eſſe menſuratum, & determinatum ad certam rationem eſſendi; vndè vna formalitas non poteſt comunicare cum alia in eſſe formali.

29 Ad Primùm. Reſpondetur. Patres ponunt in eſſe Diuino Multiplicitatem, varietatem, &c. pro vt ſtat ſub eſſe obiectiuo applicato per noſtros conceptus, non ſecundum ſe. Hinc Cyrillus Alexandrinus *lib. 11. Theſauri ait. Non poteſt humana natura maius aliquid, quam ipſa concipere poſſit, de Deo dicere, noſtro enim proprio modo intelligimus, & loquimur ex illis, quæ in nobis ſunt, quaſi per exempla, maiora, hoc eſt Diuina, intelligentes*. Ad ſecundum negatur conſequentia. Nam non poſſunt inter ſe attributa, aut ab eſſentia formaliter ex natura rei ſuperari, quia ratione infinitatis eſſendi ſunt vna ſimpliciſſima ratio formalis. Ad probationem. Illam ſeparationem, quæ fit per affirmationem, & negationem, & ſecundum contradictoria, procedere de attributis, pro vt ſtant in repræſentatione noſtrorum conceptuum, & prout important illos conceptus obiectiuos, quos ex creaturis deſumptos applicamus eſſe Diuino. Si autem contradictoria comparentur ad eſſentiam, & attributa, pro vt ſe habent ex parte obiecti, tunc poſſunt enunciari de vna, & eadem formalitate, quia non retinent rationem contradictionis; cum enim habeant finitum modum ſignificandi, non adæquant eſſe infinitum, ſupra quod cadunt. Vt autem aliqua ſint contradictoria, debent adæquare id, ſupra quod cadunt; Ad Confirmationem. Cum dicitur Verbum procedere per intellectum, & non per voluntatem, non ſignificatur diſtinctio aliqua attributalis, ſed diſtinctio principij, & termini, quæ eſt à parte rei, nam Principium Filij eſt natura Diuina vt terminata vnica hypoſtaſi, principium verò Spiritus Sancti eadem natura Diuina vt terminata duplici hypoſtaſi, videlicet Patris, & Filij. Hæc autem diſtinctio eſt realis, quia eſt ſecundum hypoſtaſes, & ſimiliter etiam diſtinctio termini eſt realis, quia Filius diſtinguitur realiter à Spiritu Sancto. Et hoc eſt quod Fides docet, & Concilia definiunt, & Deus videt. Ad tertium negatur ſequela. Quia illæ propoſitiones procedunt de attributis, pro vt dicunt eſſe obiectiuum applicatum per noſtros conceptus. Ad quartum. Sapientia, & Iuſtitia, ſecundum ſuas præciſas rationes importare quid participatum, quia dicunt aliquam portionem entis, & determinatam rationem eſſendi, vndè non poſſunt ſe habere, vt quid commune Deo, & creaturis, alioquin eſſet aliquid finitum in Deo, & Deus contineretur ſub eadem ratione communi cum creaturis, vndè argumentum ſupponit falſum. Ad quintum. Sapientiam eſſe tibi magis identificatam, quam iuſtitia, ſi conſideretur ſecundum propriam rationem, & prout dicit limitatum modum eſſendi, non autem ſi conſideretur, pro vt eſt in Deo, quia tunc ſicuti caret limitatione eſſendi, ita etiam caret diſtinctione, quæ prouenit ex tali limitatione.

An attributa ſint de quidditate eſſentiæ.

SECTIO III.

30 Prima ſententia eſt negatiua. Ita non ſolum Scotiſtæ, ſed etiam Caietanus 1. *parte q.* 12. *artic.* 1. Vaſquez *diſp.* 119. *cap.* 2. Henricus 1. *parte art.* 32. *q.* 1. *Ad* 3. Albertus *in* 1. *diſt.* 8. *art.* 3. *&* 4. Gillius *lib.* 2. *tract.* 2. *cap.* 2. *&* 3. Faſolus 1. *p. q.* 4. *art.* 2. *dubit.* 1. *& ſequentibus*. Probant afferendo auctoritates Patrum, qui dicunt attributa circumſtare eſſentiæ, & eſſe aliud ab ipſa. Secundò. Quia ſaluatur ratio eſſentiæ per id, quod ſit ſubſtantia infinita viuens.

31 Secunda Sententia aſſerit, attributa eſſe de quidditate eſſentiæ. Ita Ferrarienſis 1. *contra Gentes cap.* 24. Sotus *in* 4. *diſt.* 49. *q.* 3. *art.* 3. Hiſpalenſis *in diſt.* 8. *q.* 4. *art.* 3. Toletanus *q. vnica art.* 1. Bannes 1. *p. q.* 28. *artic.* 2. *dubitat.* 3. Molina *dup.* 4. Suarez *lib.* 1. *de Deo vno cap.* 11. & alij.

32 Dico primò. *Attributa non aliquo pacto conſequi eſſentiam, niſi quia de eſſe implicito tranſeunt ad eſſe explicitum*. Probatur ſi conciperentur fluere ab eſſentia, vt virtualiter contenta in ipſa, deſtrueretur in eſſe obiectiuo ratio deitatis, ergo non poſſunt concipi fluere tali pacto, quia noſter modus concipiendi debet accomodari exigentiæ obiecti. Antecedens probatur. Illa eſſentia in illo conceptu ſe haberet potentiali modo. Implicat autem deitatem concipi cum potentialitate. Rurſus non ſe haberet vt ens per eſſentiam, quia obijceretur, vt habens determinatam rationem eſſendi; nam determinaretur, vt non eſſet illa perfectio, quam dicunt attributa.

33 Dices. Non eſſe veram rationem potentialitatis, quia non habet fundamentum in obiecto. Contra. Ergo nec in obiecto adeſt fundamentum concipiendi, quod tali pacto fluant attributa. Secundò etiamſi non adſit fundamentum, adhuc in eſſe obiectiuo aliquid tribuitur deitati, quod ipſam deſtruit.

34 Obijcit Gillius. Sequeretur quod non poſſet ſaluari prioritas eſſentiæ reſpectu attributorum, nec vnius attributi reſpectu alterius. Reſpondetur non debere ſaluari aliam prioritatem, niſi illam, per quam vnum deducimus ex alio; pro hac autem ſufficit, ſi eſſentia ratione ſuæ plenitudinis exigat explicari per omnes perfectiones, quia conſequenter exigit explicari eo ordine, qui eſt inter tales perfectiones.

35 Obijcit ſecundò. Quia ſic attributa eſſent priora eſſentia, quia conſtituerent ipſam. Reſpondetur. Id ſequitantum, ſi eſſent in eſſentia ſecundum ſuas determinatas rationes, quia tunc eſſent veluti partes; non ſunt autem, quia illæ determinatæ rationes tribuuntur eſſentiæ ad explicandam eius infinitam perfectionem.

36 Dico ſecundò. *Attributa eſſe de conceptu eſſentiæ ſecundum ſe conſideratæ, quia tum eſt ex parte obiecti*. Probatur. Eſſentiam ſecundum proprium conceptum eſt ens per eſſentiam: Ergo quidditatiuo modo ſaltem implicitè importat attributa. Antecedens patet. Quia ens per eſſentiam eſt prima ratio, quam concipimus in Deo. Conſequentia probatur. Quia ens per eſſentiam in ſua formali ratione dicit eſſe abſque vlla limitatione, & abſque vllo determinato modo eſſendi, ergo dicit plenitudinem perfectionis, atque adeo totalem perfectionem Dei.

37 Reſpondet Faſolus. Ens per eſſentiam nil aliud dicere, niſi exiſtentiam ſibi quidditatiuam. Contra. Eſſentia diuina quidditatiuè includit exiſtentiam, ergo etiam omnem rationem eſſendi. Conſequentia probatur. Quia eo ipſo, quod dicit exiſtentiam quidditatiuè, dicit etiam eſſe à ſe, & conſequenter dicit habere eſſe illimitatum. Secundò. Ens per eſſentiam dicit totalitatem entis, ita vt non ſit aliud ens extra ipſum, quod non ſit ab ipſo participatum, ergo dicit plenitudinem eſſendi.

38 Conf. Eſſentia Diuina eſt infinita quidditatiuè, ergo in

28 Confirmatur. Essentia diuina est infinita quidditatiuè, ergo in suo conceptu quidditatiuo includit omnes perfectiones. Consequentia probatur. Quia talis infinitas est infinitas in essendo, quæ coadunat in vnum omnes perfectiones.

29 Dices infinitatem coadunare omnes perfectiones tantùm identicè. Contra. Infinitas est formalis ratio identificatiua, ergo secundum illam rationem identificat, supra quam cadit, ergo cum cadat supra quidditatem, debet quidditatiuo modo identificare. Secundò essentia diuina dicit infinitatem secundum suam rationem quidditatiuam: ergo quidditatiuè dicit omnem rationem quidditatis, atque adeo omnem perfectionem.

30 Dico tertiò. *Attributa secundum esse obiectiuum, quod habent ex applicatione nostrorum conceptuum, licèt concipiantur, vt contradistincta ab essentia, adhuc tamen sunt de conceptu adæquato essentiæ, ita vt debeant ad ipsam comparari tanquam complementum essentiale eo pacto, quo plures rationes comparantur, vt partes constitutiuæ ad eandem essentiam.* Probatur. Essentia Diuina est simpliciter infinita in omni genere: ergo vt concipiatur secundum hanc infinitatem, debet ita concipi, vt nulla ratio entis sit extra ipsum, ergo quando concipiuntur attributa, vt perfectiones inuicem contradistinctè, & ab essentia, debent adhuc concipi, vt pertinentes ad intrinsecam rationem essentiæ, alioquin essentia non retineret suam infinitatem.

31 Dices. Sequeretur, attributa non consequi ab essentia, nec posse de ipsa demonstrari. Respondetur sequi, quod non consequantur ab ipsa, vt à radice continente virtualiter; non autem, quod non consequantur eo modo, quo explicauimus. Possunt autem demonstrari, quia in conceptu essentiæ implicito modo continentur, quia non aliud demonstratur, nisi quod illa perfectio reperiatur in esse diuino, & illatio fundatur in illa connexione, per quam ratione infinitatis omnes perfectiones adunantur in Deo.

32 Ad primum. Patres, vt diximus in superioribus, nihil aliud intendere, nisi quod attributa inuicem, & ab essentia distinguantur secundum esse obiectiuum applicatum per nostros conceptus. Ad secundum. Ex eo, quod diuina essentia concipitur, vt substantia infinita, concipitur etiam cum omnibus attributis, quia concipitur cum omni ratione substantiali, quæ Deo conuenit.

An essentia sit de conceptu attributorum.

SECTIO IV.

33 PRima sententia est negatiua. Ita Alensis *prima parte quæst.* 51. *memb.* 1. Albertus *in* 1. *distinct.* 8. *artic* 3. *&* 4. Capreolus *quæst.* 4. *artic.* 2. *ad secundum Aureoli contra primam conclusionem*. Hispalensis *artic.* 4. Vasquez *prima parte distinct.* 119. *cap.*2. Gillius *lib.* 2. *tract.* 2. *cap.* 7. Fasolus *prima parte quæst.*4. *art.*2. *dub.*10. *& alij*. Probant. Quando concipiuntur attributa, non concipitur essentia, quia conceptus formalis illam non repræsentat, ergo. Secundò. Quia attributa præcisè considerata non important perfectiones substantiales essendi. Tertiò. Concipiuntur emanare ab essentia; subiectum autem, à quo aliquid emanat non est de intrinseca ratione ipsius, quia non prædicatur in primo modo dicendi per se.

34 Secunda sententia est affirmatiua, ita Torres *de Trinitate quæst.* 28. *artic.* 2. *disp.* 2. *dub. vnico*. Valentia *tom* 1. *disput.* 1. *quæst.* 12. *punct.* 7. Suarez *in methaph. disp.*30. *sect.*6. & *lib.* 1. *De Deo Vno cap.* 12. Molina 1. *parte quæst.* 28. *art.* 2. *disp.* 4.

35 Dico primò. *Essentiam esse de intrinseca ratione attributorum prout se tenent ex parte obiecti.* Desumitur ex Diuo Anselmo *in Monol. cap.* 16. vbi habet. *Idem igitur est quodlibet illorum, quod omnia sunt simul, siue singula, & cum dicitur iustitia, vel essentia. Vnum significat, quod aliud, vel omnia simul, vel singula.* Augustino 15. de Trinitate cap. 5. *Non est aliud sapientia, aliud essentia.* Probatur. Attributa in proprio conceptu quidditatiuo important rationem entis, quia sunt aliquid, & hæc ratio entis non est aliud, quàm ens per essentiam, ergò in suo conceptu inuoluunt essentiam. Consequentia probatur. Quia ratio entis per essentiam est ratio essentiæ.

36 Dices. Attributa importare tantum inadæquatè rationem entis per essentiam. Contra. Ratio entis per essentiam consistit in indiuisibili ergo, aut tota, aut nihil de ipsa potest importari. Secundò. Essentia secundum proprium conceptum essentiæ non potest diuidi in plures conceptus: ergo nec ens per essentiam; diuideretur autem, si ex parte obiecti inadæquatè importaretur.

37 Dices secundò. Præscindere ab ente per essentiam. Contra. Non præscindunt ab esse reali, ergo, nec ab illa ratione, per quam formaliter sunt quid reale. Secundò. Si præscinderet, posset de ipsis negari, sicut rationalitas de animalitate.

37 Dico secundò. *Attributa considerata secundum esse obiectiuum applicatum per nostros conceptus, trahunt ad se essentiam tanquam quid coessentiale, ratione cuius subsistunt in propria quidditate.* Probatur. Attributa licet concipiantur, vt distincta ab essentia, concipiuntur tamen, vt communicantia in eadem essentialitate, ergo illam exigunt, vt quid essentiale. Antecedens probatur. Quia communicant in eadem infinitate, & & plenitudine essendi.

38 Ad primum negatur antecedens. Nam, quando concipiuntur attributa, concipitur etiam essentia implicitè, & si perfectè concipiuntur, debet concipi etiam explicitè, quia concipiuntur vt ens per essentiam. Ad secundum negatur assumptum, quia important perfectionem substantialem, cum important ipsum esse per essentiam. Ad tertium non emanare ab essentia, nisi secundum modum concipiendi explicitum, vnde debent concipi contineri in eadem essentia, vt aliquid de ipsa.

39 Obiicitur. Attributa includuntur in essentia, & essentia in attributis, ergo idem est includens, & inclusum, prius, & posterius in eodem genere causæ formalis. Resp. Nego antecedens. Nam inter essentiam, & attributa non interuenit inclusio, quia eadem perfectio, quæ est essentia, est etiam attributum, & solum adest discrimen, quod quando concipitur, vt essentia, diuerso modo explicatur, ac quando concipitur, vt attributum.

An vnum attributum sit de essentia alterius.

SECTIO V.

40 PRima sententia est negatiua. Ita ii, qui negant, essentiam esse de quidditate attributorum, & præcipuè Gillius *lib.*2.*tract.*6.*cap.*8. Et Fasolus *prima parte quæst.*4.*art.*2. *dubit.*11. Probant. Quia in scriptura aliqui effectus tribuuntur vni, & alii alteri. Secundò. Quia nomina, quibus explicantur, non sunt Synonima. Tertiò. Attributa ad inuicem habent ordinem prioritatis, & posterioritatis; vnde vnum demonstratur per aliud. Quartò. Attributa fundant diuersa prędicata intrinseca Deo, vnde dicitur Deus intellectu cognoscere, voluntate velle, & non è contra.

41 Se-

41 Secunda sententia est affirmatiua. Ita ii, qui volunt essentiam esse de quidditate attributorum.

42 Dico primò. *Attributa secundum proprium esse considerata, ex parte obiecti, ita se habere, vt vnum sit de quidditate alterius.* Desumitur ex Patribus Bernardo serm. 80. in Cantic. *Nec enim aliunde bonus, quam vnde magnus, nec aliundè iustus, aut sapiens, quam vnde magnus, & bonus.* Anselmo *cap. 16. Monologij*, vbi cum dixisset, rationale corpus, & hominem esse tria, deinde subdit. *Non sic se habere diuinas perfectiones, sed omnia in Deo dici secundum considerationem, quia vnum est quodlibet illorum, quod omnia sunt simul.* Augustin. serm. 40. de tempore. *Hoc est in Domino virtus, quod iustitia, quidquid de illo dixeris, hoc idem dices.* Probatur. Quodlibet attributum est infinitum in ratione essendi, ita vt infinitas non solum sit quasi accidentalis, sicuti esset infinitas intensiua perfectionum creatarum, sed sit infinitas secundum essentialitatem essendi: ita vt in ratione quidditatis infinito modo se habeant: ergo vnum est de quidditate alterius. Consequentia probatur. Quia posita infinitate secundum quidditatem, debet poni omnis ratio quidditatis, atque adeò omnis perfectio.

43 Dices. Attributa secundùm se præcisè esse tantum infinita in suo genere: Contra. Quia non essent infinita secundum quidditatem, nam haberent quidditatem determinatam ad certum genus; & mensuratam certa mensura. Secundò sublata infinitate in omni genere remanet aliquid finitum simpliciter secundum esse, atque adeò participatum. Tertiò, infinitas in essendo excludit terminum secundum rationem essendi; quod fieri non potest, nisi importet omnem rationem essendi.

44 Dico secundò. *Attributa secundum esse obiectiuũ applicatum per nostros conceptus esse sibi inuicem coessentialia.* Probatur. Licet concipiantur distincta, concipiuntur tamen communicare in eadem ratione actus puri, & infinitatis essendi. Ergo se habent coessentiali modo, quia ea se habent coessentiali modo, quæ communicant in eadem ratione quidditatiua.

45 Ad primùm, Respondetur effectus, qui tribuuntur vni attributo, non tribuuntur alteri, prout stãt sub repræsentatione nostrorum conceptuum, non verò secundum se. Ad secundum nomina diuinorum attributorum non esse Synonima, quia explicant diuina attributa mediantibus nostris conceptibus, atque adeò prout stant in repræsentatione ipsorum. Ad tertium. Attributa habere prioritatem, & posterioritatem quando considerantur, vt explicata per conceptus rerum creatarum. Quia sicuti tribuuntur Deo perfectiones creatæ, ita etiam tribuitur ordo ipsarum; hic autem ordo non fundatur in ipso esse diuino; inseruit tamen ad colligendam vnam perfectionem ex alia, quia cum esse diuinum exigat explicari per omnes perfectiones compossibiles, exigit etiam explicari secundum illum ordinem, quem ipsæ habent ad inuicem. Ad quartum fundare affirmationes, & negationes, quia prædicata, quæ tribuuntur Deo, procedunt secundum nostros conceptus, atque adeò cadunt supra attributa, pro vt stant in repræsentatione nostrorum conceptuum.

An attributa distinguantur ratione?

SECTIO VI.

46 Quæstio procedit de attributis consideratis secundum verum esse obiectiuum, non autem secundum illud, quod habent ex applicatione nostrorum conceptuum. Supponendum autem est. Distinctionem rationis diuersimodè assignari licet, quoad rem nulla sit diuersitas. Vnde alia est distinctio, in qua idem prorsus concipitur in vtroque extremo, vt cum idem distinguitur à se ipso; alia vero, in qua extrema differunt solum secundum esse explicitum, & implicitum, vt cum definitio distinguitur à definito. Tertia, in qua extrema differunt secundum diuersas formalitates, vt cùm distinguitur animalitas à rationalitate, & hæc distinctio magis communiter vocari solet rationis ratiocinatæ secundum conceptus adæquatos.

47 Prima sententia asserit, attributa distingui ratione ratiocinata cum fundamento in re. Ita Alensis *prima parte quæst. 23. memb. 4. artic. 1.* Aegidius *in 1. distinct. 8. parte 2. quæst. 1. art. 4.* Rubio *quæst. 4. art. 1.* Toletanus *quæst. vnica artic. 2.* Durandus *q. 3.* Carthusianus *quæst. 2.* Molina *prima parte quæst. 18 artic. 2. disp. 3.* Fasolus *quæst. 4. artic. 2. dubit. 14.* Suarez *lib. 1. de Deo Vno, cap. 13.* Et alii plures, quorum aliqui volunt, distingui secundum conceptus adæquatos; alij verò secundum conceptus inadæquatos. Probant. Quia rationes formales attributorum sunt ex genere suo distinctæ. Secundò. Quia hæc distinctio sufficit, vt aliquæ propositiones sint veræ, & aliquæ falsæ. Tertiò. Quia aliquod prædicatum independenter ab intellectu conuenit vni attributo, & non alteri.

48 Secunda sententia negat, distingui ratione. Ita Marsilius *in 1. quæst. 13. art. 2.* Ochanus *dist. 2. quæst. 2.* Gabriel *art. 2. conclus. 1.* Ariminensis *distinct. 8. quæst. 2. artic. 1.* Alliacensis *quæst. 6. art. 2.* Maior. *quæst. 1.* Aureol. *part. 3. distinctionis, art. 6.* Nouocastro *distinct. 32. q. 2.*

49 Dicendum est. *Attributa non distingui ratione, ita vt distinctio cadat supra esse proprium attributorum, quod est in Deo, & substernitur esse obiectiuo applicato per nostros conceptus, sed totam distinctionem se tenere tantum ex parte nostrorum conceptuum.* Desumitur ex Diuo Anselmo *cap. 16. Monologij*, Ibi ait, *Homo secundum varias considerationes dicitur corpus, rationalis, & Homo, illa verò summa essentia nullo modo ita est aliquid, vt illud idem secundum alium modum, aliamue considerationem, non sit omnia.* Probatur. Si distinctio caderet supra esse intrinsecum Dei, deberet vno conceptu, aliquid de ipso concipi, & aliquid non concipi, & deberet conceptus terminari ad aliquam formalitatem determinatam, quam intellectus cognosceret ratione suæ quidditatis non esse aliam: sed hoc fieri non potest, ergo minor probatur. Tunc in Deo esset aliqua determinatio secundum rationem entis; omnis autem determinatio in ratione entis importat terminum, quia importat portionem entis. Rursus illæ formalitates in esse obiectiuo incommunicabiliter se haberent in proprio esse formali, quod fieri non potest absque limitatione. Confirmatur. Non potest concipi aliquod attributum diuinum, nisi concipiatur cum intrinseca independentia: ergo non potest concipi, vt ratione distinctum ab alio. Antecedens probatur. Attributa, si distinguuntur, non debent quocunque modo distingui, sed vt diuina sunt; vt autem sunt diuina dicunt independentiam. Consequentia probatur, quia independentia fundatur in infinitate simpliciter, atque adeo supponit omnem perfectionem.

50 Dices concipi independentiam inadæquatè, prout dicit negationem causæ. Contra. Negatio causæ debet supponere fundamentum in eo, cui conuenit; fundamentum autem est tantum esse infinitum simpliciter.

51 Confirmatur secundò. Existentia est intrinseca cuicunque attributo, ita vt non possit concipi distingui ab alio, nisi concipiatur distingui secundum propriã suam existentiam: ergo non potest distingui ratione. Consequentia probatur. Eo ipso, quod concipitur attributum vt existens per essentiam, concipitur cum omni eo, quod importat quidditatiuè ipsum existere per essen-

tiam; existere autem per essentiam supponit infinitatem essendi, & sicuti non potest concipi, nisi concipiatur id, quod existit; ita etiam nisi concipiatur infinitas essendi.

52 Ad 1. Respondetur. Rationes attributales non esse ex genere suo distinctas, nisi prout habent talem mensuram quidditatis; quia autem in Deo deponunt talem mensuram ex eo, quod communicant in eadem infinitate, ideo etiam deponunt distinctionem, quæ consequitur ex esse quidditatiuo ipsarum. Ad 2. Aliquas propositiones esse veras, & aliquas falsas, quia loquimur de Deo, pro vt stat in repræsentatione nostrorum conceptuum, ratione quorum habetur distinctio. Ad 3. vnum prædicatum conuenire vni attributo, & non alteri, prout attributa stant in repręsentatione nostrorum conceptuum, non secundum se.

Quodnam sit fundamentum distinguendi attributa.

SECTIO VII.

53 Difficultas est, An hoc fundamentum, ratione cuius concipiuntur attributa per plures conceptus, sit intrinsecum Deo, An vero extrinsecum. Fundamentum intrinsecum dicitur distinctio virtualis, quæ nihil aliud est, nisi multiplicitas virtualis simplicis entitatis continens in se perfectiones saltem proportionaliter similes ijs, quæ in aliquibus distinguuntur; Fundamentum autem extrinsecum non est aliud, quam extrinseca connotata, vt sunt effectus, qui proueniant à Deo.

54 Prima sententia asserit fundamentum distinguendi attributa esse virtualem distinctionem. Ita Durandus *in 1. distinctione 2. quæst. 3.* Toletanus *dist. 8. q. vnica art. 2.* Caiet. *q. 12. de ente, & essentia.* Molina *1. p. q. 28. artic. 2. disp. 2. conclus. 7.* Egillius *lib. 2. trac. 6. c. 8.* & communiter Recentiores. Probant. Quia perfectiones Diuinæ correspondent pluribus entibus ex natura sua distinctis. 2. Reperiuntur in Deo secundum propriam rationem formalem completam, & absolutam in suo genere, ergo non distinguuntur solo connotato, sed per propriam rationem.

55 Secunda sententia asserit fundamentum esse tantum extrinseca connotata. Ita Ocham. *in 1. dist. 2. q. 2.* & alij sectione precedenti allati pro 2. sententia.

56 Dicendum est. *Fundamentum distinctionis non esse virtualem distinctionem, sed tantum extrinseca connotata.* Probatur. Non potest saluari virtualis distinctio, nisi saluentur in Deo rationes formales perfectionū creatarum cum eadem determinatione, quam habet in creatis; sed non possunt saluari, ergo. Maior patet. Quia distinctio virtualis est cum ordine ad actualem, quæ sit in alio subiecto; vndè importat easdem rationes formales cum eadem determinatione, ita vt in esse obiectiuo vna non sit alia, quod fieri non potest, nisi retineant determinationem in esse formali. Minor probatur. Talis determinatio mensurat singulas rationes determinando, ita vt in esse formali vna nō sit alia; hæc autē ratio mēsuræ repugnat Deo, quia ipsi repugnat quæcūq; limitatio etiā secūdū esse formale? Confirmatur. Posita in aliquo ratione aliqua formali, implicat, quod cōciapiatur cū opposito illius. Sic implicat quod homo concipiatur cum opposito rationalitatis, ergo cum in Deo sit ratio immensurati simpliciter, implicat, quod in ipso concipiatur quæcumque ratio mēsuræ; conciperetur autem, si in ipso adesset distinctio virtualis; quia conciperentur perfectiones Diuinæ cum illa mensura, quam habent in creatis, ratione cuius distinguuntur. Confirmatur 2. Attributa, vt Diuina sunt, habent modum essendi infinitum, vndè non habent illam determinationem, secundum quam quidditas vnius fiat extra quidditatem alterius, quia secundum quidditatem infinito modo se habet, ergo non important distinctionem virtualem. Consequentia probatur. Quia distinctio virtualis facit, quod extrema in esse obiectiuo ita exigente obiecto finito modo se habeant, & vnam sit extra quidditatem alterius.

57 Dicendo 2. *Attributa distingui ratione extrinsecorum connotatorum.* Probatur. Quando concipiuntur attributa, concipiuntur cum ordine ad extrinseca connotata, ita vt concipiantur, quatenus stant sub ipsis, ergo distinguuntur ratione connotati.

58 Ad 1. Perfectiones Diuinas non correspondere pluribus rebus distinctis cum eadem determinatione essendi, sed cum infinitate, & ideo excluditur distinctio virtualis. Ad 2. Non reperiri in Deo secundum propriam rationem habentem eundem modum, & mensuram, sed cum infinitate essendi, & ideo non possunt fundare distinctionem virtualem, nec tribuere eundem effectum formalem, vt si essent distinctæ.

DE VNITATE DEI, ET simplicitate.

DISPVTATIO XIV.

An Deus sit vnus.

SECTIO I.

1 Loquimur de vnitate, qua ita sit vnus, vt non sint plures Dij. Supponendum autem est tam contra Gentiles quam contra quosdam hæreticos, vt Manicheis, qui ponebāt duplicem Deum, vnum auctorem bonorum, & alium auctorem malorum; & Marcionem, qui ponebat vnum Deum seuerum, & iustum auctorem veteris testamenti; & alium misericordem auctorem noui testamēti. De fide esse, Vnicum tantum esse Deum. Deuteronomij 4. *Dominus ipse est Deus, & non est alius præter ipsum*, & cap. 6. *Audi Isareb Dominus Deus noster Deus vnus est*, & cap. 32. *Vide quod ego sim solus, & non sit alius preter me.* Ps. 82. *Tu solus altissimus super omnem terrā*. Io: 17. *Vt cognoscant se solum verum Deum.* Ad Galatas 3. *Deus autem vnus est.* Difficultas autem est, An possit naturaliter demonstrari, Deum esse vnum.

2 Prima sententia est negatiua. Ita Ocham. *in 1. dist. 2. q. 10.* Gabriel *art. 2.* Adamus *q. 1. art. 2.* Bassolis *q. 3. art. 3.* Maior *q. 3. art. 3.* Fundamentum, est quia putant rationes omnes, quæ afferuntur, posse solui.

3 Secunda sententia est affirmatiua. Ita D. Thomas *1. contra Gentes cap. 42.* & *1. p. q. 11. art. 3.* Ferrariensis *citato loco contra Gentes.* D. Bonauentura *in 1. dist. 2. q. 1.* Riccardus *art. 1. q. 1.* Scotus *q. 3.* Argentinas *q. 1.* Caiet. *1. p. q. 11. art. 3.* Cumel, Molina, Fasolus, Vasquez, *ibidem.* Gillius *lib. 2. tract. 3. cap. 7.* Smising. *tract. 3. de Deo vno disp. 1. q. 1.* Suarez *disp. 29. metaphysicali sec. 2. & 3.*

4 Dicendum est. *Posse demonstrari, Deum esse vnum.* Sequitur ex dictis de existentia Dei, quia eadem demonstratio, quæ à posteriori probat; Deum existere probat etiam Deum esse vnum; præterea. Probatur Deus est ens necessarium, & per essentiam, ergo est vnus. Consequentia probatur. 1. Quia, si ens per essentiam esset plurificabile, non esset maior ratio, cur in duobus, vel pluribus posset plurificari, sed posset plurificari in infinitum, vt sunt naturæ specificæ, ergo cum sit necessariò, actu daretur infinitas Deorum. 2. probatur eadem consequentia. Si plurificaretur, deberet habere aliquid reale, per quod plurificaretur, & hoc deberet esse extra quidditatem entis per essentiam, alioquin conueniret vnicuique, cui conueniret esse ens per essentiam vndè non esset ens per essentiā, quia extra ens per essētiā nō datur ens per essentiam, ergo Deus non esset secundum se totum ens per essentiam.

5 Secundò probatur. Indiuiduatio, seu singularitas est de intrinseca ratione entis per essentiam, ergo repugnat ens per essentiam plurificari; singularitas enim ponit repugnantiam ad multiplicari. Antecedens probatur. Quia cum ens per essentiam sit summè necessarium, habet intrinsecè omnem rationem entis sibi necessariam; vndè etiam habet existentiam, ergo cum singularitas sit ratio necessaria, erit ipsi intrinseca.

6 Dices. Hinc sequi tantum, non posse dari duo entia per essentiam solo numero distincta, non autem, quod non possint dari veluti specie distincta. Contra ens per essentiam, sicuti est sibi sufficiens, ita includit quidditatiuo modo omnem rationem sibi necessariam ad essendum, ergo non solum singularitatem, sed etiam omnem rationem specificam, ergo non potest specificè plurificari, quia plurificatio deberet fieri per aliquid, quod quidditatiuo modo non includeret. Secundò. Si essent plura specie, deberent singula esse ens, &c. essentiam, ergo ens per essentiam plurificaretur in illis; hoc tamen fieri non potest, quia quidditatiuo modo includit singularitatem.

7 Tertiò probatur. Deus est actus purus, & perfectissimus, ergo non potest esse multiplex. Consequentia probatur. De ratione actus puri est, quod excludat omnē rationem potentialitatis; &, quia hæc non excluditur, nisi per actum, vt illam excludat, debet habere omnem rationem actualitatis, cuius est capax ens per essentiam, ergo cum sit ens à se, est capax omnis actualitatis, quæ est à se, sed, si esset multiplex, non haberet omnem rationem actualitatis, quia multiplicitas importaret diuersam rationem actualitatis, ratione cuius vnus Deus distingueretur ab alio; & hæc actualitas esset à se, ergo non esset in quolibet omnis ratio actualitatis.

8 Obijcies. Rationes allatæ possunt explicari ad demonstrandam in Deo vnitatem personæ, ergo non sunt demonstratiuæ. Respondetur negando assumptum, quia probat solum vnitatem vnius entis summi, & vnius naturæ: pluralitas autem personarum stat cum vna, & summa natura, ita vt nullo modo ratione ipsarum habeatur plurificatio in ratione summi entis per essentiam.

Quid dicat simplicitas.

SECTIO II.

9 Supponendum est simplicitatem nihil aliud importare, quam vnitatem perfectam, qua non solum res sit vna in se, sed etiam absque vlla compositione principiorum intrinsecorum, vt docet Bernardus *serm.* 80. *in Cantic.* & 5. *de Consideratione cap.*7. Cyrillus Alex. *lib.* 1. *Thesauri cap.*8. Damascen.1. *De fide cap.*12. Basilius 1.*contra Eunom.* Duplex enim simplicitas considerari potest, Alia absoluta, alia mixta; absoluta, quæ excludit omnem multiplicitatem, mixta, quæ se habet compossibiliter cum aliqua multiplicitate, hinc etiam duplex gradus vnitatis, alter, qui excludit absolutam multiplicitatem, vt vnitas compositionis, alius verò, qui excludit omnem multiplicitatem, & est vnitas simplicitatis.

10 Supponendum secundò. Compositionem esse duplicem. Passiuam, & Actiuam. Passiua est, quæ conuenit rei compositæ, quatenus resultat ex pluribus componentibus; Actiua verò, quæ conuenit parti componenti, quatenus se exhibet composito, De ratione autem simplicitatis est, quod excludat, non solùm compositionem passiuam, sed etiam actiuam, vt sit perfecta, vt docent communiter cum Diuus Thoma *in* 1. *distinctione* 8. *quæstione* 5. *artic.* 1. & ratio est. Quia quod componit cum alio, aliquo pacto communicat in esse cum ipso; vndè saltem spectet ad integritatem ipsius. Ex hoc autem fit, quod non habeat totam suam perfectionem simplicissimo modo, quia licet in ratione partis simplici modo, se habeat, non tamen se habet quò ad totam suam integritatem essendi. Difficultas autem est. An simplicitas de suo formali dicat aliquid negatiuum; An autem aliqui positiuum.

11 Prima sententia asserit, esse aliquid negatiuum formaliter, & connotare solum positiuum tanquam fundamentum. Ita Caietanus *De ente, & essentia cap.*2. *post quæstionem tertiam*. Aureolus *in* 1. *distinctione* 8. *quæstione* 3.*artic.*2. Mayronius *quæstione* 7. *articulo* 1. Bannes *prima parte quæstione* 3. *art.*7. Molina *disput.* 2. Fasolus *dubitat.* 3. Suarez *lib.* 1. *de Deo vno cap.* 3. Probant. Quia simplicitas non addit aliquid supra esse rei simplicis, alioquin, si adderet, obstaret simplicitati, quia faceret compositionem. Secundò. Quia nec compositio addit aliquid supra compositum. ergo

12 Secunda sententia asserit importare formaliter aliquid positiuum. Ita Scotus *in* 1.*distinctione*,*quæstione* 1. *Ad Primum*. Ita Bonauentura *art.*39.2. *Ad primum*. Henricus *in summa artic.*28. *quæstione* 1. Smising. *tract.* 2. *de Deo vno distinct.*2.*quæst.*2.*num.* 42.

13 Dicendum est simplicitatem de suo formali importare positiuam rationem intrinsecam rei simplicis. Probatur. Res simplex dicit specialem rationem fundantem negationem compositionis sibi inseparabiliter connexam, ergo dicit aliquid positiuum, quo formaliter sit simplex. Antecedens patet, quia negatio compositionis est specialis negatio, quæ non potest vnicuique conuenire, vndè nec potest fundari in quacunque ratione. Consequentia probatur. Hæc specialis ratio debet esse aliquid formali modo excludens compositionem; nam in tantum alicui tribuitur, in quantum ab ipso excluditur compositio; hoc autem formale exclusiuum formali modo reddit simplex. Dices. Hoc fundamentum esse ipsam essentiam rei simplicis. Contra.

14 Quidquid sit, formali modo excludit compositionem, & est aliquid positiuum, ergo simplicitas importabit aliquid positiuum, quia importat illud, quo formaliter excluditur compositio. Secundò. Esse simplex est natura posterior sua essentia, ergo est attributum illius. Antecedens patet, quia valet regula prioritatis, nam posita simplicitate ponitur essentia, posita verò essentia, non ponitur simplicitas; quia datur aliqua essentia, quæ non sit simplex.

15 Ad primum, simplicitatem non addere aliquid distinctum supra esse rei simplicis, sed importare esse eiusdem secundum peculiarem rationem, qua excluditur compositio. Ad secundum negatur consequentia, nam compositio quoque importat rationem positiuam, intrinsecè tamen imbibitam in ipso composito, per quam formaliter excluditur pluralitas.

An simplicitas sit perfectio simpliciter simplex.

SECTIO III.

16 Prima sententia est negatiua. Ita qui negant, dicere aliquid positiuum, & præterea. Antonius, Andreas *in* 1. *distinctione* 8. *quæstione* 1. *Ad primum*. Cumel *prima parte*, *quæstione* 3. *artic.* 7. Falolus *dubit.* 3. atque alij plures Recentiores. Probant. Quia non semper est melior ipsa in vnoquoque, quam non ipsa; melius est enim esse hominem compositum, quam accidens simplex.

17 Secunda sententia est affirmatiua. Ita. Qui asserunt esse quid positiuum, & præterea Maior *in* 1. *distinctione* 8. *quæstione* 3. Durandus *parte secunda distinctionis quæstione* 1. *ad primum*, & desumitur ex D. Thoma 1. *contra Gentes*, *cap.* 18.

18 Notandum 1. Cum quæritur, An simplicitas sit perfectio simpliciter simplex, debet considerari secundum propriam rationem formalem, non autem secundum esse ma-

image
not
available

physica, & esse reale receptum metaphysice, vt contingit in creatis. Secundò natura generica secundum suum esse obiectiuum non importat differentias, cum possit esse sine qualibet ipsarum. Ergo, secundum suum esse obiectiuum non dicit rationem actus puri. Rursus. Differentia est determinatiua naturæ genericæ, atque adeò secundum suam intrinsecam rationem habet rationem receptibilis. Tertio. Natura generica ex intrinsecis suis principijs exigit esse in pluribus, ergo, ex intrinseco suo est determinabilis, atque adeò non est actus purus.

31 Secundò probatur. Si Deus constaret ex genere, & differentia, ratio generis esset indifferens, vt esset à se, vel ab alio, quia esset indifferẽs ad essendum in Deo, & creaturis, atque adeò adesse participatum, & imparticipatum, hoc autem implicat, ergo. Minor probatur. Quia quidquid est in Deo imparticipato modo se habet, & quidquid est in creatura participato modo se habet, quia creatura secundum ipsam rationem entis est quid participatum, atque adeò secundum omnia, quæ fundatur in ratione entis.

32 Tertiò probatur. Deus est infinitus in essendo. Ergo, non continetur sub genere. Consequentia probatur. Quia nullum genus continet infinitatem essendi, sed coarctatur ad determinatam perfectionem, cum non extendatur ad perfectiones aliorum generum; Rursus debet diuidi per differentiam, quæ dum diuidit genus limitat ipsum ad certam perfectionem eiusdem generis, & implicat, quod diuidatur per differentiam infinitam in essendo, nam diuidi est trahi ad certam portionem perfectionis, quæ sub illo genere continetur.

33 Dices infinitatem non tollere in Deo id, per quod res ponitur in prædicamento. Contra. Infinitas coadunat omnes perfectiones in vnam perfectionem, & tollit limitationem in modo essendi; res autem ponuntur in prædicamento ex eo, quod habent determinatam mensuram perfectionis, & determinatum modum essendi.

34 Dices secundò. Finitatem, & infinitatem esse rationes, quæ adueniunt generi. Contra. Quia licet hoc verum esset de infinitate secundum quid, non tamen valet de infinitate in essendo, quia hæc importat omnes perfectiones.

35 Dices tertiò. Conceptum communem posse abstrahi à finito, & infinito. Contra. Quia genus importat determinatam rationem essendi. Ergo non potest abstrahere ab esse infinito. Et huc pertineat, quæ dixi in metaph. disp. 28. sect. 2. & seq.

36 Ad primum. Respondetur D. Augustinum, & alios Patres docere, quædam prædicamenta dici de Deo propriè, quædam vero translatiuè, vt significent, quod ex ijs, quæ ex creaturis desumuntur, & Deo tribuuntur, aliqua tantum methaphoricè illi conueniunt; aliqua verò retinent proprietatem secundum modum, quo explicamus diuinam perfectionem; non autem quia rationes prædicamentales sint in Deo secundum proprietatem modi prædicamentalis. Ad confirmationem D. Damascen. nomine prædicamenti intelligere prædicatum; vnde tantum vult, quod prædicatum substantiæ conueniat Deo, & creaturis, non tamen secundum eundem modum essendi, vt colligitur ex contextu. Ad secundum nullum prædicatum dici de Deo quidditatiuè, & creaturis secundum eandem rationem, & modum essendi, quia Deo conuenit supereminentialiter.

An simplicitas excludat à Deo communicationem in genere analogo.

SECTIO VI.

37 Esse Deum sub genere analogo: Affirmat Gillius, *lib. 2. tract. 4. cap. 7.* Falolus, 1. *part. quæst. 3. artic. 5. dubit. 1.* Probat. Quia ex hoc non sequitur in Deo compositio metaphysica, cum genus analogum non præscindat à differentiis.

38 Dicendum est. Deum non esse sub genere analogo. Probatur. Quidquid est in Deo, infinito modo se habet secundum suam quidditatem, cum Deus sit ipsa infinitas essendi, ergo, non potest simul cum creaturis esse sub eodem genere analogo. Consequentia probatur. Quia quę sunt sub eodem genere analogo, participant cum proportione idem esse; vnde distant ad inuicem determinata distantia, quia est distantia intra idem genus; infinitum autem, & finitum distant distantia infinita. Confirmatur. Quod est sub genere, siue vniuoco, siue analogo, clauditur certis terminis essentiæ, quia non excedit in sua essentia illud genus; omne autem genus finito modo se habet, quia dicit determinatam quantitatem perfectionis. Confirmatur secundò. Deus est totus, & totaliter actus purus, ergo. Non potest conuenire cum creaturis in genere analogo. Consequentia probatur. Quia quidquid est in creaturis potentiale est; vnde, si esset in Deo idem genus analogum, esset in ipso aliquid potentiale: Hinc D. Anselm. *cap. 25. Monologij.* De Diuina natura habet: *Cum sola omnium naturarum habeat à se, sine alterius naturæ auxilio, esse quidquid est, quomodo non est singulariter, absque suæ creaturæ consortio quidquid ipsa est?*

39 Ad fundamentum in oppositum. Quidquid sit, an sequatur perfecta compositio metaphysica, aliqua tamen sequitur, quia adhuc differentia determinans genus analogum, & sequitur limitatio, potentialitas, &c. Vide, quæ dixi in Metaphys. part. 1. disput. 29. sect. 3. & sequentibus.

DE DIVINA IMMVTABILITATE.

DISPVTATIO XV.

An Deus sit immutabilis.

SECTIO I.

1 Mvtabilitas sumitur dupliciter. Prima pro ea, quæ cadit supra totum esse rei, & contingit, quando res de nouo incipit esse, aut desinit. Secunda pro ea, quæ cadit tantùm supra aliquid de re ipsa, & fundatur in capacitate subiecti, qua est capax alicuius formæ; & est propriè mutabilitas. Vtraque autem distinguitur à necessitate essendi, quia necessitas essendi habet veluti pro subiecto, & etiam pro termino ipsum esse; mutabilitas verò habet pro subiecto ipsum esse, pro termino verò illud aliter se habere, quod excludit ab ipsomet esse.

2 Dicendum est. Deum esse immutabilem, est de fide & traditur communiter à Patribus, & D. Thom. 1. *part. quæst. 9. art. 1.* & aliis communiter, Prob. num. 23. *Non est Deus, quasi homo, vt mentiatur; nec vt filius hominis, vt mutetur.* Psalm. 101. *Et sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Malach. 3. *Ego Deus, & non mutor.* Iacobi 1. *Apud quē non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Et ita definitum est in Concilio Lateranensi, vt habetur in cap. *Firmiter.* Ratio est. Quia Deus est ens primum à se. Ergo immutabilis. Consequentia probatur. Quia cum sit à se, nullam habet causam, cui subiiciatur; omne autem mutabile subiicitur alicui causæ. Rursus si est à se, non dependet ab alio, atque adeò non potest ratione dependentiæ mittere esse, aut in aliqua alia ratione mutari, quod enim mutatur est dependens, & dependet ab ipsa mutatione, tanquam à causa formali. Cōfirmatur. Cum sit à se, est semper in ipso eadem ratio essendi sibi ipsi, & habendi à se, quidquid potest habere. Ergo non potest aliquid admittere, vel de nouo recipere. Confirmatur secundò. Deus est actus purus, ergo immutabilis. Consequentia probatur. Quia actus purus excludit omnem potentialitatem ad vberiorem actualitatem, & ad non esse.

3 Dices

3 Dices mutabilitatē non pugnare præcisè cum actualitate; puritatem verò pertinere formaliter ad immutabilitatem, & ideo non posse per ipsam demonstrari. Contra. Actus purus dicit omnem rationem actualitatis, & omnis ratio actualitatis excludit potentialitatem, ergo ex vi actualitatis excluditur mutabilitas, quæ debet fundari in aliqua potentialitate.

4 Obijcies, sapientiæ 7. Omnibus mobilibus mobilior est sapientia, ergo. Respondetur dici mobiliorem metaphoricè ad significandum, quod præsto sit omnibus operibus huius vniuersi sumpta metaphora ab eo, qui hùc illùcq; discurrit, vt cunctis adsit, quibus præest.

An Deus sit immutabilis secundum actus immanentes.

SECTIO II.

5 Distinguuntur in Deo actus liberi, & necessarij, & quia necessarij sunt solum ipsa substantia Dei, ideo difficultas est de actibus liberis; eadem autem est ratio de scientia libera Dei, quæ versatur circa contingentia, ac de actibus liberis voluntatis.

Supponendum est. Quod licet actus liberi possint Deo conuenire, & non conuenire, non tamen Deus est in potentia ad ipsos, tāquam ad aliquam formam, vt docent Chrysostomus *homil. 5. in cap. 2. Ad Colossenses*, & communiter Patres. Cum enim Deus sit actus purissimus, non potest habere potentialitatem ad aliquam formam; vndè ratione horum actuum non potest mutari intrinsecè ex eo, quod possint conuenire, & non conuenire, quia talis conuenientia non est quòad aliquam formam intrinsecam, sed solum quò ad terminationem extrinsecam, vt suo loco explicabimus.

6 Supponendum secundò voluntatem Diuinam non mutari ex mutatione facta in obiecto, ita vt desinat velle, quod est præteritum, vt docent cōmuniter cum D. Augustino 11. *de Ciuitate cap. 21.* Et ratio est, quia, licet obiectum subeat mutationem, actus tamen Diuinus versatur circa ipsum, quatenus habet, quod terminet actum, & cum ijs circumstantijs, secundum quas terminat; Vndè adhuc Deus vult præterita, sed in illa circūstantia temporis præteriti, & sicut Deo nihil est præteritum, quia omnia sunt ei præsentia; ita etiam nec actus volitionis præterit. Difficultas ergo est, An possit Deus mutari terminatiuè quò ad actus liberos, ita vt possit desinere velle, quod volebat, aut econtra.

7 Dicendum est. Actus *liberos Dei neque terminatiuè posse mutari, ita vt possint de nouo ad aliquod obiectum terminari*. Ita cōmuniter omnes cum D. Thoma 1. *p. q. 14. art. 15. & q. 19. art. 7.* & est de fide. Probatur num. 23. *Non est Deus, quasi homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur*, est autem sermo de mutatione quò ad actus liberos 1. Regum cap. 15. *Pænitudine non flectetur. neque enim homo, est vt agat pænitentiam*. Prouerb. 19. *Multæ cogitationes in corde viri, voluntas autem Domini in æternum manet*. Iacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*; velle autem, & nolle importat obumbrationem vicissitudinis. Ratio est, quia si Deus mutaret terminatiuè suos actus liberos, sequeretur in ipso moralis imperfectio inconstantiæ, quæ supponit etiam physicam imperfectionem, quod enim non est physicè deficiens, nec etiam est deficiens moraliter. Sequella probatur. Tunc interuenit inconstantia, quando mutatur propositum absque nouo motiuo; est enim mutatio illa irrationabilis, quia non adest ratio mutandi; Deus autem non habet motiuum mutandi, quia ab æterno habuit plenitudinem scientiæ, nec aliquid de nouo cognoscit, quod prius non cognouerit.

8 Confirmatur vel quando mutaret propositum, cognosceret aliquid de nouo, & tunc haberet scientiam finitam, quia reciperet augmentum. Vel non, & tunc inconstanter se haberet, quia stante eadem prorsus cognitione modo vellet, & modo nollet; nec ex parte ipsius Dei posset assignari ratio talis mutationis; non enim sufficit libertas, quia, cum voluntas sequatur rationem, debet rationabiliter procedere nec mutari, nisi ex noua propositione obiecti.

9 Dices. Posse etiam scientiam mutari, quia mutantur obiecta. Contra. Licet scientia visionis supponat obiecta vt contingentia, supponit tamen vt dependentia à Diuina voluntate, & voluntas non confert illis contingentiam, nisi ratione scientiæ simplicis intelligentiæ, ergo cum hæc scientiam immutabiliter se habeat, etiam voluntas immutabiliter se habebit circa contingentiam obiectorum, cum non possit mutari, nisi ex mutatione cognitionis, ergo etiam scientia visionis, immutabiliter se habebit, quia sequitur voluntatem.

10 Dices secundò. Mutationem voluntatis non esse semper imperfectionem, vt quando mutatur in melius. Contra. Ideo in creatis non est semper imperfectio, quia mutatur ex nouo motiuo; quando autem mutatur absque nouo motiuo, semper est imperfectio, ergo in Deo semper erit imperfectio, cum numquam possit haberi noua propositio obiecti, atque adeo nec nouum motiuum.

11 Secundò probatur. Deus est æternus, ergo immutabilis secundum suos actus liberos terminatiuè. Consequentia probatur. Quia vt mutetur, non sufficit mutatio in obiecto, sed debet assignari etiam ex parte Diuinæ voluntatis, ita vt ipsa transeat de vna terminatione ad aliam, & de volente fiat nolens, aut econtra; hoc autem non potest conuenire Diuinæ voluntati, ergo. Minor probatur. Quia non potest conuenire, vt sit simul volens, & non volens respectu eiusdem obiecti, nec etiam successiuè, quia in æternitate non datur prius, & posterius; vndè omnia quæ Deo conueniunt, simul conueniunt.

12 Obijcies Scriptura tribuit Deo mutationem, videlicet pœnitentiam, &c. ergo. Respondetur. Illas mutationes tribuit Deo metaphoricè ad significandam variationem in effectibus, qui tali pacto proueniunt à Diuina voluntate immutabili, ac si mutaretur.

An immutabilitas sit propria Dei.

SECTIO III.

13 Dicendum est. *Immutabilitatem simpliciter, & absolutam ita esse propriam Dei, vt nulli creaturæ conuenire possit*. Ita communiter præsertim. D. Thomas 1. *p. q. 9. artic. 2.* & est de fide. Probatur. Numer. 23. *Non est Deus quasi homo vt mutetur, nec vt filius hominis, vt mentiatur*. Malach. 3. *Ego Deus, & non mutor*, ergo cum immutabilitas inferatur ex eo, quod non sit filius hominis, sed sit Deus, erit propria illius. Ratio est. Quia ideo Deus est immutabilis omnino, quia simplex, actus purus, infinitus, & ens à se, ergo cum hęc non possint vllo pacto conuenire creaturæ, neque etiam poterit conuenire omnimoda immutabilitas, quia si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis. Confirmatur. Omnis creatura eo ipso, quod est creatura, est quid potentiale, & dependens à prima causa, ergo mutabilis saltem secundum esse, & non esse.

14 Obijcies. D. Dionysius *cap. 4. De Diuinis nominibus*. Docet, Angelus habere vitam indeficientem, & imminorabilem à corruptione vniuersi. Respondetur. Solum velle, quod Angeli sint incorruptibiles ab intrinseco, non autem, quod non possint annihilari.

DE VERITATE, ET BONITATE Diuina.

DISPVTATIO XVI.

An, & quomodo Deo conueniat veritas.

SECTIO I.

1 Supponendum tanquam certum de fide. Deum esse verum Deum. Hæbr. 10. *Dominus autem Deus verus est*. Ioannis 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum*; Ex quo fit, vt Deus habeat suum speciale attributum veritatis eo pacto proportionaliter, quo ens creatum habet veritatem pro passione; veritas tamen Diuina est veritas imparticipata, quia fundatur in ente imparticipato.

2 Dico 1. *In Deo non est veritas in essendo eo modo, quo est in rebus creatis*. Probatur. Veritas in creatis dicit quandam coadæquationem, sed in Deo non est talis coadæquatio, ergo. Maior patet quia sicut veritas cognitionis dicit coadæquationem cum obiecto, ita veritas in essendo debet dicere coadæquationem in esse. Minor probatur. Quia cum Deus sit primum ens, non potest alteri coadæquari. Confirmatur. Res omnes creatæ commensurantur Diuinis ideis, & ratione huius commensurationis habent quod sint veræ, & in tantum deficiunt à veritate, in quantum deficiunt ab hac conformitate vt latè in Metaph. ostendi *par. 2. disp. 66. sect. 3.* sed implicat Deum conformari cum aliqua idea, ergo.

3 Dices. Deum conformari cum cognitione. Contra. Quia non conformatur cum cognitione propria, cum ab ipsa non distinguatur; nec cum cognitione creata; tum quia non mensuratur ab ipsa; tum quia excedit cognitionem creatam, cum sit maius cognoscibile, quam possit ab ipsa adæquatè attingi. Secundò. Conformari, & coadæquari, dicit mensurari, hoc autem repugnat Deo.

4 Dico 2. *Deum esse veritatem primam, & per essentiam quatenus, est id, à quo omnis res participat suam veritatem*. Probatur. Omnis veritas creata est participata, ergo debet dari veritas per essentiam, à qua sit ista participatio.

5 Dico 3. Veritatem pro vt formali modo reperitur in Deo, nihil aliud importare, quam modum taliter se habendi, & consistit in eo, quod Diuinæ perfectiones se sibi inuicem exhibeant ne dum secundum quidditatem, sed etiam secundum modum essendi. Probatur. Ex eo quod vna perfectio exigit omnes alias vt infinito modo se habentes, & insuper ex eo quod exigit communicare cum ipsis in eodem esse simplicissimo, innotescit esse Diuinum vt tale, ergo per hoc rectè explicatur veritas, quia veritas est illa, secundum quam res formaliter innotescit secundum proprium esse. Ex dictis.

6 Colligitur. Quomodo verum sit, omnia esse vera veritate Diuina, vt docet. D. Thomas *1. p. q. 16. art. 6.* Videlicet, non tanquam per formam intrinsecam, quia quælibet res habet veritatem propriam intrinsecam, sed tanquam per primum principium, à quo res omnes non solum effectiuè, sed etiam idealiter participant propriam veritatem.

Quomodo Deus sit bonus.

SECTIO II.

7 Supponendum est tanquam certum de fide, Deum non solum esse bonum. Sed etiam summum bonum, ita vt sit omne bonum. Exodi 33. *Ostendam tibi omne bonum*. Baruch 3. *Non æstimabitur alius aduersus eum*. Ratio est, quia Deus est bonus intra totam latitudinem entis, quia sicuti est ens infinitum includens omnem rationem essendi; ita etiam est bonum infinitum includens omnem rationem bonitatis, atque adeo est simpliciter bonus, vt docet. D. Augustinus 8. *De Trinitate cap. 3.* Difficultas autem est, Quomodo Deo conueniat esse bonum, videlicet, An soli conueniat esse bonum per essentiam. Ratio dubitandi est. Quia etiam creaturæ sunt bonæ formaliter secundum suam essentiam.

8 Dicendum est. *Deum esse bonum per essentiam nihil aliud significare, quam quod sit ipsa bonitas imparticipata, & hoc illi soli conuenire*. Probatur. Quia solus Deus dicitur bonus. Marci 10. *Nemo bonus, nisi vnus Deus*, Lucæ 18. *Nemo bonus, nisi solus Deus*, hoc autem saluari non potest, nisi speciali modo conueniat bonitas. Confirmatur. Vnicuique conuenit bonitas, sicut conuenit ratio entis, ergo cum Deus sit ens per essentiam, erit etiam ipsa bonitas per essentiam.

9 Dicendum 2. *Bonitatem in Deo se habere vt attributum, & esse tantum de quidditate Diuinæ naturæ eo pacto, quo cætera attributa sunt de quidditate essentiæ*. Probatur. Bonitas in Deo proportionaliter se habet, ac in creatis, ergo cum in creatis sit passio, in Deo erit attributum.

10 Ad rationem dubitandi. Essentias rerum etiam præcisè consideratas esse bonas participatiuè; quia adhùc sunt quid exemplificatum per Diuinas ideas, & dicunt intrinsecam dependentiam à Deo. Vndè res creatæ sunt bonæ secundum essentiam, non autem per essentiam, quia habent bonitatem participatam.

11 Quæres. An Deus sit bonus alijs rebus. Respondetur affirmatiuè cum D. Dionysio *cap. 2. & 3. de Diuinis nominibus*. Quia cùm sit vltimus finis rerum omnium, est etiam summum bonum ipsarum. Vndè etiam est bonus ipsis damnatis, dum illos punit, quia illos ordinat per punitionem cum debito modo ad vltimum finem, à quo per culpam se deordinauerant. Vndè. Quod damnati odio habeant Deum, prouenit ex ipsorum inordinata voluntate; non autem quia Deus non sit illis bonus.

DE DEI IMMENSITATE

DISPVTATIO XVII.

An Deus sit præsens omnibus rebus.

SECTIO I.

1 Immensitas aliquando accipitur pro ipsa infinitate perfectionis, vt accipit Augustinus *lib. de essentia Diuinitatis initio*. Tertullianus *cap. 7. Apologetici*, & tunc immensitas dicit aliquid immensurabile secundum perfectionem, aliquando vero accipitur in ordine ad locum, & importat quamdam præsentiam illimitatam, quæ nullo termino claudatur; non quidem in actu secundo, quia actus secundus dependet ab existentia termini præsentiæ sed in actu primo, & hoc pacto accipitur à nobis, & importat speciale attributum Dei.

2 Dicendum est. *Deum esse præsentem omnibus rebus*. Est de fide, & ita docent communiter Patres. Probatur. Isaiæ 66. *Cælum mihi sedes est, & terra scabellum pedum meorum*. Ierem. 23. *Cælum, & terram ego impleo* 2. Paralipomen. 6. *Cælum, & cæli cælorum te capere non possunt*. Psalm. 138. *Si ascendero in Cælum, tu illic es, si descendero in infernum ades; si sumpsero pennas meas diluculo, &c.*

3 Dices ex his colligi, tantum præsentiam Dei respectu totius

totius vniuerſi; non autem, quod ſit immenſus, ita vt eſſet præſens alteri mundo, ſi adeſſet. Contra. Vel poteſt eſſe in alijs mundis vel non. Si primum, ergo poſſet moueri ad ipſos, & fieri præſens; vndè eſſet mutabilis. Si ſecundum, ergo limitaretur ad præſentiam finitam. Secundo. Quia ſcriptura ita docet, eſſe præſentem huic mundo, vt tamen ipſum ſuperexcedat. Tertiò. Quia, ne ſit mutabilis, eſt ex neceſſitate præſens huic mundo eadem autem ratio eſſe de alijs mundis, quia ex eadem radicè prouenirct neceſſitas præſentiæ ad alios.

4 Obijcies ſcriptura tribuit Deo determinatum locum Matthei 6. *Pater noſter qui es in cælis*. Pſal. 113. *Cælum cæli Domino, terram autem dedit filijs hominum*. ergo Reſpondetur. Huiuſmodi locutionis adhiberi à ſcriptura ad explicandam præſentiam Dei ſecundum aliquos determinatos effectus, qui adhibentur in aliquibus determinatis locis, vt explicant Patres, præſertim Damaſcenus 1. *de Fide cap*. 16.

An immenſitas demonſtretur ex operatione Dei.

SECTIO II.

5 SOlet afferri hæc ratio ad probandam Dei vbiquitatem. Omne ens creatum, tanquam proprius effectus Dei, dependet ab ipſo in fieri, & conſeruari, quia eſt ens participatum, & Deus eſt ens per eſſentiam, ergo cum Deus ſit proprius producens hunc affectum, quia ita eſt ab ipſo, vt non poſſit eſſe ab alio, eſt etiam immediatum agens; agens autem immediatum debet eſſe præſens ſecundum ſubſtantiam. Difficultas autem eſt. An hæc ratio ſit demonſtratiua.

6 Prima ſententia eſt negatiua. Ita Scotus *in* 1. *diſt*. 37. Lichetus, & Bargius *ibidem*. Baſsolis *art*. 3. Mayron. *q*. 1. *art*. 2. Rubio *q*. 2. Ocham *q. vnica*. Gabriel *art*. 3. Nouacaſt. *q. vnica*. Rada controu. 28. art. 2. Smiſing. trac. 2. de Deo vna diſp. 5. num. 31. Vaſquez 1. *parte diſput*. 34. *cap*. 3.

Probant. Quia, cum Deus ſit infinitæ virtutis, poteſt operari in diſtans. Secundo. Deus operatur ad extra, per intellectum, & voluntatem, & eo ipſo, quod vult aliquid in tali tempore, & loco, exiſtit in tali tempore, & loco; poteſt autem velle aliquid in loco diſtanti. Tertiò antequam produceret mundum, non aderat ſpatium infinitum, in quo Deus eſset ſecundum ſuam ſubſtantiam, ergo prius produxit mundum, quam fieret præſens.

7 Secunda ſententia eſt affirmatiua. Ita D. Thomas 1. *parte q*. 8. *art*. 1. Caietanus, Bannes, Cumel, Peſantius *ibidem*. Molina *diſput*. 2. Faſolus *dubitat*. 2. Ferrarienſis 3. *contra Gentes cap*. 68. Albert. *in* 1. *diſt*. 37. *art*. 1. Richardus *art*. 1. *q*. 1. Aureolus *art*. 2. Durandus *q*. 1. Argentinas *art*. 1. Capreolus *q. vnica concluſione* 1. Gillius *lib*. 2. *trac*. 9. *cap*. 3. Suarez *in metaphyſica diſp*. 30. *ſec*. 7. & alij plures.

8 Dicendum eſt. *Ex Dei operatione neceſsariò colligi à poſteriori præſentiam ipſius*. Hæc concluſio traditur à Patribus, quatenus ipſi quoque colligunt præſentiam ex operatione. Sic Hieronymus *in* 66. *Iſaiæ*. Ambroſius *de Dignitate humanæ conditionis*. Theodoretus *ſerm*. 10. *de prouidentia*. Anſelmus *in Elucidario initio*. Fulgentius *de fide ad Petrum cap*. 12. Athanaſius *diſput. contra Arrium in Concilio Niceno*. Hylarius 8. *de Trinitate*, Auguſtinus *lib*. 2. *de ſermone Domini in monte cap*. 5.

Probatur. Quia ſcriptura ex Dei operatione colligit præſentiam. Pſal. 138. *Si aſcendens in Cælū, tu illic es, &c.* Deinde reddens rationem huius præſentiæ ait. *Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua*. Actorum 17. *Non longè eſt ab vnoquoque noſtrum, in ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus.*

9 Reſpondent. aſſignari tantum connexionem materialem præſentiæ, non autem formalem, quæ habeatur ex vi operationis. Contra. Quia Dauid intendit aſſignare rationem, cur non poſſit non eſſe præſens Deo, & aſſignat ex continuata operatione. Secundò Apoſtolus volebat ducere Athenienſes ad cognitionem veri Dei, & præſentiæ ipſius, & aſsumit tanquam medium aptum ad vtrumque conuincendum, conſeruationem, ergo medium ex eadem connexione, qua infert exiſtentiam Dei, infert etiam præſentiam,

10 Reſpondent. Secundò intelligi de pręſentia non quò ad ſubſtātiam ſed quò ad cognoſcibilitatem, vt ſenſus ſit, quod ſit pręſens nobis, quatenus per res creatas pręſentes poſsumus ipſum cognoſcere. Contra. Quia ſcriptura loquitur de pręſentia ſubſtantiali, vt ſignificant verba illa. *Quo ibo à Spiritu tuo, &. Non longe eſt ab vnoquoque noſtrum*, & de hac præſentia intelligunt cōmuniter Patres.

11 Reſpondent tertiò. Illa loca eſſe intelligenda de præſentia quòad aſſiſtentiam, & prouidentiam. Contra. Quià locus Pſalmi loquitur de pręſentia faciali. Secundò. Quia Apoſtolus ex ipſa prouidentia colligit præſentiam. Tertiò. Quia intelligunt de illa præſentia, qua Deus eſt præſens de facto, & hanc inferunt ex conſeruatione, & operatione.

12 Secundò probatur. Implicat eſſe productionem, niſi agrediatur ab ipſo producente, ergo poſita productione alicuius dependentis per ſe primo à tali agente, habetur ibi ſubſtantialis præſentia ipſius, vbi habetur productio, ergo cum quælibet creatura dependeat à Deo, vt Deus eſt, ita vt non poſſit Deus ratione alicuius creati conſtitui proximè in actu primo ad concurrendum, vbicumque eſt creatura, adeſt etiam Deus. Antecedens patet quia producere eſt alicui communicare eſſe; vndè oportet, quod eggrediatur ab ipſo communicante. Conſequentia prima probatur. Quia eo ipſo, quod influxus eggreditur ab agente, ponitur effectus in eſſe actuali, cum fiat extrà continentiam virtualem agentis. Rurſus non poteſt influxus egredi ab agente, niſi in eo loco, vbi eſt agens, quia dum egreditur, adhùc connectitur cum ipſo producente.

13 Dices. Sicut agens creatum agit immediatè intra totam ſuam ſphęram, ita Deum etiam poſse agere in diſtans. Contra. Ideò agens creatum poteſt immediatè agere intra totam ſuam ſphęram, quia per actiones in partes propinquas conſtituitur in ſtatu proximo, vt poſſit agere in remotas, ergo cum Deus non poſſit conſtitui in ſtatu proximo operandi per aliquid extra ſe ipſum, non poterit operari in diſtans.

14 Dices ſecundò. Operationem eſſe priorem pręſentia, & ideò non præſupponi præſentiam ad operationem. Contra. Licet operatio ſit prior natura præſentia, quià pręſentia. Supponit terminum præſentię, eſt tamen ſimul tempore, & argumentum colligit tantum præſentiam neceſſariam ad operationem concomitanter, non autem vt priorem.

15 Ad Primum negatur conſequentia. Siue enim virtus ſit finita, ſiue infinita ſemper requiritur præſentia, quæ eſt de neceſſitate actionis, vt ſic nec in creatis eſt neceſſaria ex eo, quod ſint finitę virtutis. Ad ſecundum negatur minor. Nam implicat, Deum velle aliquid diſtans à ſe ipſo, tum quià eſt immenſus, & nihil poteſt ab ipſo diſtare; Tum quia conſtituitur pręſens ex vi dependentiæ ab ipſo. Ad tertium negatur conſequentia. Nam in eo inſtanti, in quo Deus produxit mundum, fuit etiam præſens, quia præſentia actualis conſurgit ex poſitione termini, & ex vi operationis non infertur præſentia antecedens, ſed concomitans ratione dependentiæ, quam habet res producta reſpectu Dei.

An

An possit aliundè demonstrari immensitas Dei.

SECTIO III.

16 Dicendum 1. *Ex infinitate posse demonstrari immensitatem Dei*. Probatur. Infinitas Dei est infinitas simpliciter secundum omnem rationem, ergo fundat immensitatem. Consequentia probatur. Quod est infinitum secundum omnem rationem, ita est infinitum, vt maius excogitari non possit; si autem Deus non esset immensus, posset maius infinitum excogitari, videlicet Infinitum etiam secundum præsentiam. Confirmatur. Si Deo deesset immensitas, illi deesset aliqua ratio infinitatis, posset à spatio limitari, nec excluderet omnem terminum, quod est contra rationem infiniti simpliciter; nec modus præsentialitatis sequeretur modum essendi. Confirmatur. Secundò quidquid concernit ad esse rei, & modum essendi ipsius, non potest habere modum essendi, & effectum formalem oppositum, quia destrueretur effectus formalis essentiæ, ergo cum Deus secundum essentiam infinito modo se habeat, non potest aliquid pertinens ad ipsum finito modo se habere.

17 Dices. Proprietates relatiuas pertinere ad esse Dei, & tamen non se habere infinito modo. Contra. Quia infinito modo se habent ratione essentiæ, licet non propria infinitate. Secundo. Quia neque sunt quid finitum, si autem tollatur immensitas à Deo, ponitur in ipso aliquid finitum.

18 Dicendum secundò. *Etiam ex immutabilitate posse demonstrari Diuinam immensitatem*. Probatur. Deus est omnino immutabilis, ergo immensus. Consequentia probatur. Si non esset immensus, posset dari locus, cui non esset præsens; vndè posset moueri ad ipsum, quia cum possit esse præsens loco, potest esse præsens cuique loco.

19 Dices. Posse fieri præsentem absque sui mutatione per relationem præsentiæ posita in sola creatura, sicut fit de nouo creator. Contra. Non sufficeret talis relatio, sed esset necessaria latio, qua de loco, in quo est, transferretur ad locum, in quo non esset, alioquin non desineret esse in loco, in quo prius erat, & consequenter haberet locum maiorem suo adęquato.

In quo formaliter consistat præsentia Dei.

SECTIO IV.

20 Pręsentia Dei, cum sit ad alterum, dicit respectum ad ipsum; vndè etiam debet dari fundamentum huius respectus, & de hoc in præsenti inquirimus.

Prima Sententia asserit, esse quid negatiuum, videlicet non distantiam, sine positiua ratione propinquitatis. Ita Aureolus *in* 1. *dist.37.q. vnica art.* 1.

Probant simultas fundatur in re, pro vt dicit situm, Deus autem non habet situm.

21 Secunda sententia asserit, dicere aliquid positiuum, videlicet relationem rationis fundatam in positiuo fundamento. Ita D. Thomas *in* 1.*dist.*37.*q.*2. *art.*3. Capreolus *q. vnica art.*2. Hispalensis *art.*2. Ferrariensis 3. *contra Gentes cap.*68. Gillius *lib.*2.*trac.*9.*cap.*8.

22 Notandum 1. Deum longè diuerso modo esse pręsentem rebus creatis, ac sint ipsæ inter se; est enim præsentia necessaria, quæ prouenit ab infinitate essendi; vndè facit, vt Deus infinito modo præsens sit; & proinde excluduntur omnes illę rationes, quæ radicantur in finitate.

23 Notandum 2. Præsentiam esse duplicis rationis, videlicet æqualitatis, & inęqualitatis. Prima habet ex vtraq; parte idem fundamentum, vt cum corpus est pręsens alteri; vtrumque enim concurrit ad præsentiam ratione quantitatis; secunda est illa, in qua extrema sunt sibi inuicem præsentia ratione diuersi fundamenti, vt cum angelus est præsens indiuisibiliter loco diuisibili.

24 Notandum tertiò. Deo non conuenire propinquitatem propriè dictam. Ratio est. Quia propinquitas dicitur in comparatione ad distantiam, vndè supponit propinquum distare etiam ab alio, & fundatur in finitate rei propinquæ.

25 Dico 1. *Immensitatem dicere aliquod positiuum*. Probatur. Deo conuenit indistantia respectu rerum omnium, ita vt non possit non conuenire negatio distantiæ, ergo habet positiuam rationem, per quam constituatur indistans. Consequentia probatur. Quia quoties conuenit per se aliqua negatio determinata, debet supponi ratio positiua, in qua proximè fundetur.

Dices. Sufficere ipsum esse Dei. Contra. Hæc negatio debet esse determinata, ergo non sufficit esse Dei, sed erit esse Dei secundum peculiarem rationem consideratum.

26 Dico 2. *Hanc positiuam rationem præsentiæ esse pręsentiam inæqualitatis importantem præsentiam eminentialitatis, & superexcedentiæ*. Quod sit inęqualitatis patet, quia ex parte Dei concurrit actualis communicatio, quę tribuit esse creaturis; & ex parte creaturę essentialis dependentia. Probatur. Pręsentia Dei radicatur in infinitate, ergo est præsentia superexcedentiæ. Consequentia probatur. Quia præsentia correspondet modo essendi rei præsentis, ergo cum Deus sit infinitus, habebit præsentiam cum superexcedentia.

27 Dico tertiò. *Hanc præsentiam non importare propriè simultatem extremorum in ordine ad spatium*. Prob. In hac præsentia ex parte Dei non concurrit nisi esse ipsius infinito modo se habens etiam secundum esse pręsentiæ, ergo Deus, & creatura non possunt habere aliquam simultatem loci. Consequentia probatur. Quia simultas amplectitur duo extrema, & afficit ipsa secundum eandem capacitatem, simultas autem, quæ afficit creaturam, non potest conuenire Deo, quia cum sit secundum exigentiam creaturæ, finito modo se habet; vndè est diuersa ratio simultatis ex parte Dei, & ex parte creaturæ, nec est indiuisibilis simultas, sed vna, qua Deus sibi subijcit creaturam etiam secundum præsentiam, & alia, qua creatura subijcitur Deo.

28 Ex dictis colligitur. In quo differat præsentia Dei à præsentia creaturarum, præsentia enim Dei ex intrinseca sua ratione est possidens, & subijciens, præsentia vero creaturæ respectu Dei est pręsentia possessa, & subiecta ex intrinseca sua ratione.

29 Ad fundamentum primæ sententiæ distinguitur Ano. Simultates coadæquationis fundantur in esse rei, prout dicit aut situm, aut definitionem localem, non autem simultates superexcedentiæ.

An immensitas sit speciale attributum.

SECTIO V.

30 Prima sententia est negatiua, aliqui enim volunt, esse solam essentiam Dei, vt Aureolus *in* 1. *dist.*37. *art.* 1. & 3. Alij vero esse ipsam immutabilitatem, & infinitatem, vt Smiling. *trac.*2. *de Deo vno disp.*1.*n.*4. Alij verò, esse ipsam potentiam Dei, vt Albertinus *corollario* 7. *ex prędicam. Quantitatis*.

Probant. Immensitas est sola magnitudo virtutis, seu perfectionis, nam ratione ipsius Deus est aptus, vt sit præsens cuique rei, ergo. Secundò. Indistantia est pura negatio, nec opus habet speciali fundamento, quia, vt multiplicetur, sufficit terminum ipsius multiplicari, sic etiam eadē rationalitas in homine fundat negationē equinitatis, leonitatis, & cætera huiusmodi. Tertiò. Vnumquodque est pręsēs loco per id, quo ipsū attingit, Deus autē attingit per operationē, ergo ratione potētiæ habet, quod sit præsens.

31 Secunda sententia, asserit esse speciale attributum. Ita Vasquez 1. *p. disp.*25.*cap.*5. Gillius *lib.* 2.*trac.*9.*cap.*9.

32 Dico 1. *Immenſitatem eſſe attributum diſtinctum ab eſſentia*. Probatur. Eſſentia dicit totam plenitudinem eſſendi, non autem aliquam rationem determinatam, immenſitas autem dicit rationem determinatam, ergo. Confirmatur. In creatis ratio, ſecundum quam ordinantur ad præſentiam, non eſt ipſa eſſentia, ſed aliqua alia ratio, vt quantitas, aut extenſio virtualis, ergo etiam in Deo.

33 Dico 2. *Immenſitatem eſſe attributum diſtinctum a potentia*. Probatur. Potentia, & immenſitas habent diuerſum connotatum, nam potentia reſpicit creaturas vt poſſibiles, immenſitas vero vt intimè præſentes. Eſſe autem poſſibile, & eſſe præſens, non ſunt idem. Confirmatur. Præſentia ſupponit exiſtentiam termini, potentia autem non ſupponit, ſed facit.

34 Dico 3. *Immenſitatem diſtingui ab immutabilitate*. Probatur. Vel immutabilitas ſumitur adæquatè, & tunc non eſt immenſitas, quia dicit id, ratione cuius repugnat Deo omnis mutabilitas, ratione autem immenſitatis præcisè non repugnat. Vel prout dicit talem rationem immutabilitatis, videlicet ſecundum locum, & tunc ſupponit immenſitatem, ratione cuius conuenit Deo talis præſentia ſecundum quam eſt immutabilis.

35 Dico quartò. *Immenſitatem diſtingui ab infinitate*. Probatur. Infinitas importat coadunationem omnis perfectionis, immenſitas autem dicit tantum ſpecialem perfectionem. Confirmatur. Illud eſt attributum ſpeciale, quod licet dicat infinitatem, dicit tamen ſpecialem rationem coniunctam cum ipſa infinitate, huiuſmodi autem eſt immenſitas. ergo.

36 Dico quintò. *Immenſitatem eſſe ſpecialem attributum diſtinctum à cæteris*. Probatur. Quia actus illius eſt diſtinctus à cęteris, videlicet præſentia. Secundò. Quia explicat Diuinam perfectionem ſecundum ſpecialem rationem, videlicet ſecundum id, quod habet vt ſit præſens ex neceſſitate rebus omnibus. Tertiò quia fundat ſpecialem negationem determinati termini.

37 Ad 1. Diſtinguitur Ant. Immenſitas eſt ſola quantitas perfectionis Diuinæ, non adæquatè; ſed inadæquatè ſecundum ſpecialem rationē ipſius. Vndè eſſentia Diuina ratione illimitationis habet, quod ſit præſens cuique rei, quia poſita illimitatione, ponitur implicitè etiam immenſitas. Ad ſecundum. Indiſtantiam eſſe quid negatiuum, ſed fundatum in ſpeciali ratione poſitiua præſentiæ, & requirens ſpeciale fundamentum, quod tunc requiritur, quando terminus excluditur ex ſpeciali repugnātia ſecundum propriam rationem cum ſubiecto, qualis eſt diſtantia reſpectu immenſitatis; equinitas vero, & aliæ huiuſmodi differentiæ non habent ſpecialem repugnantiam ſecundum proprias rationes cum rationalitate, ſed vnam communem ſecundum rationem irrationalitatis, & ideo ſunt tantum plures termini materialiter, non verò formaliter. Ad tertium. Negatur minor. Nam Deus non habet propriè contactum ad res creatas; impropriè autem habet ſecundum ſuam eſſentiam, quia ſecundum ipſum eſt illis intimè præſens.

Quibus modis Deus ſit in rebus.

SECTIO VI.

38 SVpponendum eſt. Deum pluribus modis eſſe in creaturis, præſertim rationalibus, in quibus eſt multipliciter per dona gratiæ; præcipuè autem ſunt tres modi, quibus eſt in rebus omnibus, & in quibus omnes alij fundantur, videlicet. Per eſſentiam, Per potentiam, & per præſentiam, vt docent communiter cum Magiſtro *in prima diſtinction.* 37. Difficultas autem eſt, quid importent iſti modi, & An ſint inter ſe diſtincti.

39 Prima ſententia aſſerit, non eſſe plures, ſed exprimere tantum illum modum, quo Deus eſt vbique. Ita Aureolus in 1. *diſt*. 37. *q. vnica art*. 3.

Probat. Quia importat tantum id, quod requiritur ad integrandum vnicum modum; nam cum dicitur per eſſentiam, importat ſubiectum præſentiæ; Cum dicitur per præſentiam, exprimitur ratio formalis eſſendi vbique; Cum dicitur per potentiam, ſignificatur id, quo ratio formalis coniungitur cum materiali.

Communis ſententia eſt in oppoſitum.

40 Dico primò. *Præſentiam per eſſentiam ſignificare proprium actum immenſitatis, videlicet Deum ſecundum ſuam ſubſtantiam ita eſſe intimè preſentem rebus, vt non poſſit non eſſe præſens*. Probatur. Præſentia ſecundum ſubſtantiam conuenit etiam creaturis, ergo vt ſit propria Dei, debet importare aliquid ſpeciale, quod non poteſt eſſe aliud, niſi neceſſitas huius præſentiæ.

41 Dico ſecundò. *Præſentiam per potentiam ſignificare illum modum, quo Deus eſt in rebus, ita vt Nominatiuo modo, & poſſeſsiuo ſe habeat continendo eas continuò in ſuo eſſe per conſeruationem*. Probatur. Hoc pacto habetur ſpecialis modus præſentiæ, & exprimitur illa dependentia, & ſubiectio, quam habent creaturæ reſpectu Dei. ergo

42 Dico tertiò. *Tertium modum, videlicet per præſentiam importare præſentiam obiectiuam, qua Deus habet præſentes res omnes in ratione obiecti*. Probatur. Quia cognitio intuitiua ponit obiectum in conſpectu præſentiali modo. ergo

43 Obijcit Aureolus. Deus ratione cognitionis eſt etiam in obiecto non exiſtente, ergo non conſtituitur ſpecialis modus, quo Deus ſit præſens rebus exiſtentibus. Reſpondetur negando antecedens; nam præſentia obiectiua habetur tantum ratione cognitionis intuitiuæ, quia ſola facit attingi obiectum præſentialiter; cognitio autem intuitiua terminatur ſolum ad res exiſtentes.

44 Obijcitur ſecundò. Quia potius obiectum eſt in cognoſcente. Reſpondetur. Eſſe in cognoſcente intentionali modo, cognitio autem intuitiua facit, quod cognoſcens ſit realiter præſens obiecto, quia, cum ſit intrinſeca cognoſcenti, ponit in ipſo ſuum effectum formalem.

45 Dico quartò. *Hos modos importare diuerſas rationes præſentiæ*. Probatur. Quia in creatis ſeparabiliter ſe habent; poteſt enim aliquid eſſe præſens ſecundum ſuam ſubſtantiam, & nihil operari. Rurſus. Poteſt aliquod operari, & non cognoſcere.

46 Dico quintò. *Hos modos præſentiæ eſſe plures ſecundum noſtros modos concipiendi, ex parte autem Dei eſſe vnicum tantum modum adęquatum proprium ipſius*. Probatur. Præſentia, quæ habetur ratione immenſitatis eſt infinita ſecundum formalem rationem præſentiæ, cum fundetur in attributo, quod infinito modo ſe habet, ergo vna, & eadem præſentia importat omnes rationes præſentiæ, quę poſſunt Deo conuenire, alioquin non ſe haberet infinito modo.

47 Ad fundamentum primę ſententię. Licet omnes iſti modi compleant vnum adæquatum, adhuc tamen debent concipi vt diſtincti, quia non complent eo pacto, quo explicat Aureolus, ita vt non ſit in quolibet vna integra ratio præſentiæ, ſed integrant tanquam diuerſæ rationes formales pręſentię vnam infinitam pręſentiam.

An Deus ſit in ſpatijs imaginarijs.

SECTIO VII.

48 NOmine ſpatij imaginarij intelligitur quędam infinita capedo extra mundum, vbi Deus poſſet creare alios mundos, quam nos ad modum cuiuſdam infinitæ extenſionis imaginamur; quæ quidem non eſt aliquod poſitiuum, alioquin eſſet aliqua creatura, ſed dicitur eſſe aliquid reale negatiuum, ſeù non repugnantia.

49 Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita Maior in 1. *diſt*. 37. *concl*. 3. Palatius *diſp*. 2. Ferrarien. 4. *phyſicorum q*. 4. Caiet.

Caiet. *in cap.12. Ioannis* Fonseca 5. *Metaph. cap.15. q.9. sec.4.* Molina 1. *p.q.8. art.1. disp.3.* Cumel *concl.1.* Pelantius *disp. vnica.* Albertus *corollario 7. ex Prædicamento vbi* Suarez *in metaph. disput.30. sec.7.* Hurtadus *in phy. disp.14. sec.3.* & alij quam plures ex Recentioribus.

Probant Deus est immensus, ergo debet habere infinitam præsentiam, quam non potest habere, nisi sit præsens spatijs immaginarijs. Secundò. Implicat aliquid esse, & non esse alicubi ex eo præcisè, quod est; sed Deus erat antequam mundum conderet, ergo erat in aliquo spatio, quod non potuit esse aliud, quam imaginarium. Tertium. Si Deus prius non fuit in hoc spatio, & postea factus est præsens, quando produxit mundum, sequitur, quod fuerit mutatus per nouam præsentiam. Quartò. Posset Deus extra hunc mundum alium creare non contiguum; tunc autem esset in illo, & non diuisus à se ipso, ergo etiam in spatio intermedio. Quintò. Si Deus destrueret sphęram aeris vel in illa vastitate remaneret vel non; Si primum, ergo etiam in spatijs imaginarijs, cum sit eadem ratio, si secundum, ergo diuiditur à se ipso, cum sit in toto pleno vndequaq; circumfusum.

50 Secunda sententia est negatiua. Ita Capreolus *in 1. dist.37. art.2.* Ricchardus *art.1. q.4.* Scotus *q. vnica.* Albert. *art.4.* Argentinas *q.1. art.1. ad 4.* Durand. *q.1. & 2.* Gabriel *art.3.* Carthus. *q.1.* Marsil. *quest.39. art.2.* Rada *controu.28. art.2.* Bannes 1. *p.q.8. artic. 1.* Fasolus *dubit. 3.* Vasquez *disput.29. cap.2.* Gillius *lib.2. trac.9. cap.18.* Smising. *trac.2. de Deo vno disp.5. q.2.* & alij.

51 Dico 1. *Deum non esse in spatijs imaginarijs, ita vt habeat realem præsentiam ad ipsa.* Desumitur ex Patribus, quatenus docent, quod antequam Deus crearet mundum, non erat alicubi, sed in se ipso. Ita Tertullianus *cap. 5. contra Praxeam.* Augustinus *in Psal. 122.* Bernard. 5. *de Consideratione cap.6.* & alij. Probatur. Esse pręsens alteri est essentialiter aliquid complexum consurgens ex pluralitate extremorum, ergo non potest Deus esse in spatijs imaginarijs. Consequentia probatur. Si esset in illis, deberent esse terminus præsentiæ ipsius, quod fieri non potest, nam vel sunt aliquid; vel nihil. Si primum, ergo habent aliquid esse, atque adeo sunt aliquid creatum, & aliquod ens. Si secundum, ergo non possunt terminare præsentiam, quia ipsum nihil non potest esse terminus habitudinis realis. Confirmatur. Sequeretur, quod Deus esset in nihilo. Confirmatur 2. Præsentia est quid positiuum; vndè debet habere, terminum positiuum. Confirmatur 3. Spatia ista sunt imaginaria, ergo terminabunt præsentiam imaginario modo, ergo etiam præsentia erit imaginaria.

52 Dices. Hæc spatia esse quid reale negatiuum. Contra. Quia adest implicantia in terminis; negatio enim tollit id, supra quod cadit, vndè si cadit supra esse reale, ipsum tollet. Secundò non datur quid reale, nisi per formam realitatis, quæ est tantum vna communis omnibus realibus, ergo aut hæc spatia non sunt quid negatiuum, aut non habent formam realitatis, alioquin entia positiua realia haberent in se quid negatiuum.

53 Dices secundò. Importare non repugnantiam ad recipienda corpora. Contra. Repugnantia non potest esse realis, nisi habeat positiuum fundamentum reale.

54 Dices tertiò. Non esse purum nihil, sed priuationem cum aptitudine ad repleri. Contra. Quia priuatio non importat aptitudinem nisi ratione positiuæ potentiæ, quæ est in subiectio.

55 Dico secundò. *Deum esse extra mundum non ratione præsentiæ actualis extra aliquem terminum, sed ratione immensitatis, quatenus secundum ipsam ita terminatur ad mundum, vt tamen ab ipso non claudatur, sed habeat superexcedentiam, ratione cuius superexcedit capacitatem mundi.* Desumitur ex illo Iob. 11. *Excelsior Cęlo est* 2. Paralipomenon 6. *Quem cæli cęlorum capere non possunt.* Traditur etiam communiter à Patribus Augustino de cognitione veræ vitæ, capit. 39. *Vbique scilicet in omnibus, & extra omnes est totus.* Gregorio 10. Moral. cap. 5. *Est excelsior, quia in circumscriptione sui spiritus cuncta transcendit.* Ambrosio in cap.3. ad Ephes. *Deus autem non solum implet omnia, sed etiam excedit.* Cyrillo Hierosolimitano catęchesi 6. *In omnibus locis existens, à nullo tamen compræhensus.* Hilario 1. de Trinitate initio. *Nullus sine Deo, neque vllus non in Deo locus est, inest interior, & excedit exterior.* Concilio Ephęsino tom. 1. cap. 4. *Deitas omni loco, & mensura, omni circumscriptione, & mensurabili magnitudine superior à nullo capi compræhendiuè potest.* Probatur. Deus est immensus, ergo extra mundum non præsentia actuali, sed excessu suæ magnitudinis. Consequentia probatur. Si non esset tali pacto extra mundum, definiretur mundo quoad suam magnitudinem: Confirmatur. Deus ratione suæ immensitatis habet quidquid requiritur ex parte sui ad infinitam præsentiam, ergo de facto est extra mundum, alioquin non haberet quantum est de se infinitam præsentiam. Confirmatur secundò. Potest Deus creare alium mundum, & illi esse ex necessitate intimè præsens, ergo de facto est extra mundum. Consequentia probatur. Quia tunc esset præsens absque vlla mutatione, & motu, ergo de facto habet totum id, quod requiritur ex parte sui vt sit pręsens, quod saluari non potest nisi sit extra mundum per excessum.

56 Dices. Si Deus esset extra mundum, esset in spatio imaginario. Respondetur. Negando sequelam, quia licet non possimus cōcipere illud *Extra mundum*, nisi concipiendo aliquod spatium, nec possimus concipere Deum esse extra mundum, nisi concipiendo esse in tali spatio, ne vera tamen non est, quia esse in tali spatio dicit actualem præsentiam, quæ est quid fictum, esse autem Deum extra mundum non est aliud, quam non concludi terminis huius mundi.

57 Dices secundò. Sequeretur Deum distare ab hoc mundo. Respondetur. Interuenire distantiam secundum nostram imaginationem, quia imaginamur, Deum esse extra mundum secundum quamdam extensionem, quam tamen non habet, quia solum dicit non concludi terminis huius mundi, non autem realiter.

58 Ad primum. Distinguitur consequens. Ratione immensitatis debet habere infinitam pręsentiam in actu primo, non in actu secundo extensiuè, nam ad hunc mundum habet præsentiam infinito modo, & cum excessu. Ad secundum negatur Antecedens, nam non implicat, Quod est, nullibi esse, quia esse alicubi connotat alterum, per quod constituatur hoc alicubi; hinc si adesset vnicum tantum ens creatum, non esset alicubi. Ad tertium supponere quod secluso mundo adest spatium potens terminare præsentiam, quod tamen est falsum, vndè negatur sequela, nam non facta est in Deo mutatio, quia habebat totum, quod requirebatur ad præsentiam ex parte sui, & solum deerat terminus præsentiæ. Ad Quartum Sicut spatium extra Cœlum est merè imaginarium, ita etiam merè imaginaria esset illa distantia, qua alius mundus distaret à præsenti, vndè Deus esset in ipsa absque eo, quod distaret à se ipso. Ad quintum. Supposito, quod vacuum sit possibile, in tali casu non sequi quod Deus diuidatur à se ipso, tunc enim aliquid à se ipso diuiditur, quando secundum locum distat à se ipso, tunc autem Deus non distaret à se ipso secundum locum, quia non esset spatium reale intermedium, sed purum nihil; Deindè fieret tantum diuisio termini præsentiæ non autem substantiæ Dei, quia sicuti substantia Dei non habet aliquam extensionem, ita sine extensione est præsens vnicuique, & ideo ex diuisione facta in termino non diuiditur in se ipsa; imo sine sui à diuisione posset esse præsens terminis distantibus absque eo, quod sit præsens medio, si medium non sit capax præsentiæ.

59 Obijcies ex D. August. 11. de Ciuitate Dei c. 5. *An*

forte substantiam Dei, quam nec includunt, nec determinant, nec distendunt loco, sed de ea sicut de Deo sentire dignum est, fatentur incorporea præsentia vbique tota à tantis extra mundum spatijs absentem esse dicturi sunt,& vno tantum, atque in comparatione illius infinitatis tam exiguo loco, in quo mundus est occupatum? Non opinor eos in hæc vaniloquia progressuros. Respondetur D. Augustinum arguere ad hominem contra ponentes mundum ab eterno ex eo, quia absurdum putabant, si fuisset in tempore, quod Deus illo infinito tempore, quod præcessisset mūdū, fuisset otiosus; & ait, quod si ponitur istud tēpus precedēs mūdū ponenda etiā sunt extra mundū infinita spatia in quibus sit Deus cum sit eadem ratio; sicuti, ergo non est absurdum quod in his spatijs Deus nihil operetur, ita nec absurdum, quod ante mundi constitutionem nihil operetur; Existimat enim Diuus Augustinus eos, contra quos arguit, non esse definituros præsentiam Dei ad hunc solum mundum, cum hoc sit contra rationem immensitatis.

An, & quomodo Deo conueniat esse vbique.

SECTIO VIII.

60 Dicendum est. *Deo conuenire esse vbique vt sit proprium ipsius*. Ita communiter cum D. Thoma 1. *p.q.* 8. *art.* 4. Pro cuius explicatione.

Notandum primò de ratione vbiquitatis esse, vt constituat rem in omni loco, quod saluari non potest nisi constituat totam in toto, & totam in qualibet parte, quia si constitueret partem in parte, non constitueret vbique, nam quod esset in vna parte, non esset in alia; vndè si adesset corpus infinitum, non esset vbique.

61 Notandum secundò vbiquitatem respicere id, quod potest terminare præsentiam. Vndè vbiquitas ex natura sua ordinatur ad omnem locum possibilem; alioquin si existeret aliquid, quod posset terminare præsentiam, quod ab ipsa non attingeretur, iam non esset vbiquitas.

62 Notandū tertiò de ratione vbiquitatis esse, vt de necessitate attingat omnem locum alioquin non esset vbiquitas, cum enim nihil possit deficere à sua ratione formali, nec etiam potest deficere ab effectu formali, quando alicui exhibetur vbiquitas autem deficeret à suo effectu formali, nisi ex necessitate constitueret præsens cuicumque rei, quia tunc exhiberet effectum formalem præsentiæ, & non vbiquitatis. His annotatis.

63 Probatur conclusio. Solus Deus habet infinitatem essendi, ergo solus habet vbiquitatem. Consequentia probatur. Quia vbiquitas fundatur in infinitate essendi, cum dicat præsentiam infinitam, & necessariam.

64 Obijcies. Vbiquitas non semper conuenit Deo, vt ante mundi creationem, ergo non est proprietas ipsius. Respondetur vbiquitatem in actu primo esse proprietatem, & hoc pacto semper conuenire Deo. Quò ad actum secundum vero contingenter se habere, quia requirit existentiam creaturarum.

DE AETERNITATE DEI.

DISPVTATIO XVIII.

Quid sit æternitas.

SECTIO I.

1 Æternitas varias significationes habet, propriè autem importat possessionem proprij esse carentem principio, & fine, & excludentem omnem dependentiam, & mutabilitatem.

Supponendum autem est de fide esse, Deum esse æternum, vt definitum est in Concilio Lateranensi *cap. Firmiter*, & habetur ex pluribus locis Sacræ Scripturæ Ecclesiastici 8. *Qui viuit in æternum*. Exodi 15. *Dominus regnabit in æternum, & vltra*. Isaiæ 57. *Excelsus, & sublimis habitans æternitate*. Psal. 101. *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient*, & ita docent communiter Patres.

2 Dicendum est. *Aeternitas est interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio*. Ita Boetius 5. *De Consolatione prosa* 6. & Anselmus *cap.* 24. *Monologij*, & hæc definitio recipitur communiter ab omnibus. Dicitur autem æternitas *Possessio*, vt significetur, quod sit duratio quædam, secundum quam Deus possidet in se ipso proprium esse. Dicitur, *Interminabilis*, ad excludendum terminum huius possessionis; excluditur autem non solum secundum actum, sed etiam secundum potentiam dicitur, *Tota simul*, ad excludendum non solum intrinsecam successionem, sed etiam quæ habetur ratione termini extrinseci, videlicet præteriti, & futuri, vndè per hoc non solum distinguitur à tempore, sed etiam ab æuo, quia æuum quoque habet præteritum, & futurum. Dicitur, *Perfecta*, vt referatur ad ipsam possessionem, & per hoc determinatur ad perfectum modum possidendi, & debet intelligi quod sit perfecta secundum omnem rationem perfectionis ad significandum, quod sit possessio imparticipata, vt notat D. Thomas *in* 1. *dist.* 8. *q.* 2. *art.* 1. Dicitur, *vitæ*, vt assignetur obiectum possessionis, nomine enim vitæ intelligitur ipsum esse Diuinum, secundum quod Deus æterno modo se habet.

An æternitas sit formaliter duratio.

SECTIO II.

3 Prima sententia est affirmatiua. Ita Albertus *in* 1. *dist.* 8. *art.* 8. *ad* 2. Capreolus *dist.* 9. *q. vnica art.* 2. Ad argumenta Aureoli Vasquez 1. *p. disp.* 31. *cap.* 2. Fasolus *q.* 10. *art.* 1. *dub.* 1. Molina *disp.* 2. Gillius *lib.* 2. *tract.* 10. *cap.* 2. & alij plures.

Probant. Quia scriptura ratione æternitatis tribuit Deo dies, & annos indeficientes. Secundò. Quia ratione æternitatis intelligimus permanentiam existentiæ Diuin, sine qua non potest concipi æternitas, & ea concepta, concipitur; permanentia autem est duratio. Tertiò. Deus ratione æternitatis coexistit tempori, illud autem, quo vnumquodque coexistit tempori, est duratio. Quartò. Creaturæ comparantur cum Deo in ratione durationis, & dicuntur defectibiliter durare; Deus vero indefectibiliter; hoc autem habet ratione æternitatis, ergo

4 Secunda sententia est negatiua. Ita Aureolus *in* 1. *dist.* 9. *q.* 2. *art.* 2. asserens durationem non conuenire Deo.

5 Dico 1. *In Deo esse aliquid proportionale, quod infinito modo se habens correspondet durationi creatæ*. Probatur. Ideo creaturæ habent durationem, quia participatiuo modo permanent in suo esse actuali, sed, etiam Deus imparticipatiuo modo permanet in suo esse. ergo

6 Dico secundò. *Quod in Deo correspondet durationi creatæ non est propriè, & formaliter duratio*. Probatur. De ratio durationis est, quod ita faciat rem permanere in suo esse, vt simul etiam transferat de preterito ad futurum, ergo cum repugnet esse Diuino transferri de præterito ad futurum, implicat etiam, quod ratio permanentiæ sit duratio cum illi repugnet prædicatum essentiale durationis. Antecedens patet. Nam res omnes, quæ durant, habent in sua duratione Preteritum, & Futurum. Confirmatur. Licet duratio sit indiuisibilis, est tamen apta, vt per coexistentiam ad extrinsecam mensuram, fundet magis, & minus; ratio autem, secundum quam Deus permanet in suo esse, non potest fundare magis, & minus, quia hoc repugnat Deo, etiam in ordine ad extrinseca.

7 Dico tertiò. *Id, quod in Deo æquiualet durationi nostræ est ipsius existentia*. Probatur. Quod æquiualet durationi nostræ est id, quo essentia Diuina indefectibiliter permanet in suo esse, ergo non est aliud, quā existentia.

Conse-

Consequentia probatur. Quia ratione illius permanet indefectibiliter, nam ita ratione existentiæ est in actu, vt ratione ipsius illi repugnet deficere.

8 Dico quartò. *Aeternitas non est formaliter duratio nec id, quod æquiualet durationi.* Probatur. Alius est conceptus æternitatis, & alius durationis, ergo. Antecedens probatur. Duratio facit formaliter rem permanere in suo esse æternitas verò facit, vt Diuinum esse se extendat simul ad omnes differentias temporis, cum exclusione præteriti, & futuri; vndè æquiualet proportionaliter coexistentiæ ad tempus. ergo

9 Dices. Hoc conuenire durationi ratione suæ differentiæ. Contra. Differentia perficit durationem intra rationem durationis, ergo in Deo facit solum quod duratio infinito modo se habeat; attingere autem simul omnes differentias temporis excludendo præteritum, & futurum importat nouam perfectionem. Confirmatur. In Deo perfectio, quę est participabilis est diuersa ab ea, quę non est participabilis, ergo duratio, & æternitas non sunt idem. Antecedens patet. Quia participabile, & non participabile sunt prædicata contradictoria, vndè debent supponere illam distinctionem, quam habent aliæ perfectiones, quæ fundant huiusmodi prædicata. Consequentia prob. Quia in Deo, quod æquiualet durationi, est participabile à creatura, quæ de facto habet durationem; ęternitas vero non est participabilis, quia eo ipso, quod participaretur, totaliter destrueretur, nam esset defectibilis, mutabilis, haberet præteritum, & futurum, &c.

10 Dices. Posse aliquid esse ab æterno, & hoc pacto participare æternitatem. Contra. Quia, dato quod posset esse; neque haberet æternitatem participatam secundum rationem æternitatis, quia nullo modo participaret indefectibilitatem, nec simultatem coexistentiæ ad tempus, quia nullo modo excluderet præteritum, & futurum.

11 Ad Primum negatur consequentia. Nam in Deo, quod æquiualet diebus, & annis, est, quod æquiualet durationi, & coexistentiæ ad tempus, existentia enim equiualet durationi, & æternitas coexistentiæ. Ad secundum negatur minor, Nam concepta præcisè permanentia non concipitur æternitas, quia non concipitur ratio aliqua excludens præteritum, & futurum. Ad tertium distinguitur minor. Quod est ratio coexistendi tempori cum pręterito, & futuro, est duratio; secus autem, si faciat coexistere simul, & absoluat à præterito, & futuro, vt est æternitas. Ad quartum Deum, & creaturas comparari ad inuicem in ratione durationis, Quia Deus habet aliquid ęquiualens, quod dicitur duratio, & etiam comparantur in ratione coexistentię ad tempus, sed opposito modo, quia creaturę coexistunt tēpori transeundo de præterito ad futurum; Deus autem absque huiusmodi transitu.

An æternitas distinguatur à diuina vita.

SECTIO III.

12 Difficultas in hoc consistit; An æternitas importet de suo formali aliquod positiuum supra esse Diuinum eo pacto distinctum, quo cætera attributa distinguuntur.

Prima sententia asserit, addere tantum supra esse Diuinum negationem termini. Ita Fasolus 1. *p. q.* 10. *art.* 1. *dubit.* 2. Gillius *lib.* 2. *trac.* 10. *cap.* 6. Molina 1. *p. q.* 3. *art.* 4. *disp.* 2., qui citant plures alios, qui tamen hoc expressè non docent. Probant Aeternitas distinguitur ab alijs durationibus per interminabilitatem, quæ est tantum negatio termini, ergo. Secundò. Si concipiatur Deus esse semper, & immutabiliter, concipitur æternus. Semper autem, & immutabiliter dicunt negationem.

13 Secunda sententia asserit, esse quid positiuum secundum suam formalem rationem. Ita Mayronus *in* 1. *dist.* 8. *q.* 1. Scotus *quolib.* 6. §. *Contra istud*. Albertus *in* 1. *dist.* 8. *art.* 8. Henricus *in summa art.* 31. *q.* 1.

14 Notandum primò. In creatis aliud esse durationem intrinsecam, & aliud coexistentiam ad tempus, quod ex eo patet. Quia duratio intrinseca dicit tantum illam formam, per quam res permanet in suo esse; coexistentia verò est aliquid complexum simul cum ipso termino, & potest esse maior, & minor, & ratione ipsius res transit de præterito in futurum.

15 Notandum 2. Cum Deus nequeat transire de præterito in futurum, debet habere oppositum illius; quod dicit coexistentia. Rursus cum sit præsens tempori, oportet id, quod opponitur coexistētię, absoluere Deum à pręterito, & futuro, vt simul etiam constituat presentem, absque vlla successione pręteriti, & futuri.

16 Dicendum est. *Aeternitatem importare specialem rationem positiuam, secundum quam Deus sit totus simul præsens tempori absque successione præteriti, & futuri.* Prob. Aeternitas ponit in Deo specialem repugnantiam respectu alicuius specialis positiuum, ergo debet dicere aliquid positiuum. Antecedens patet. Quia excludit à Deo pręteritum, & futurum, ita vt habeat specialem repugnantiam cum esse Diuino. Consequentia probatur. Quia specialis repugnantia proueniens ab intrinseco Dei, debet importare specialem rationem ipsius alioquin non esset magis repugnantia cum pręterito, & futuro, quam cum aliquo alio. Confirmatur. Aeternitas explicat esse Diuinum secūdum specialem perfectionem, ergo dicit rationem positiuam. Antecedens prob. Quia per ęternitatem aliquid amplius cognoscimus de perfectione Diuina, videlicet vt ex necessitate sit pręsens indiuisibiliter omni tēpori absq; vicissitudine pręteriti, & futuri. Consequentia probatur. Quia tunc habetur specialis perfectio, quando esse Diuinum innotescit secundum aliquam specialem rationem.

17 Ad Primum respondetur. Interminabilitatem dicere aliquid negatiuum formaliter, aliquid vero positiuum ratione fundamenti; hoc autem fundamentum est id, in quo formaliter consistit ęternitas, & explicatur per negatiuum. Ad secundum distinguitur Minor Ly. *Semper, & immutabiliter* explicatur quidem per negationem, non est tamen formaliter aliquid negatiuum. Quia dicit illam pręsentiā ad omne tēpus absoluētē Deū à pręterito, & futuro.

An æternitas sit mensura Diuini esse.

SECTIO IV.

18 Prima sententia est affirmatiua. Ita Alensis 1. *p. q.* 12. *mem.* 9. *art.* 3. Albertus *in* 1. *dist.* 8. *art.* 8. Carthusianus *q.* 3. Hispalensis *dist.* 9. *q. vnica art.* 1. Ferrariensis 1. *contra Gentes c.* 15. Caietanus 1. *p. q.* 10. *art.* 5. Bannes *dub.* 2. Cumel *q.* 2. Fasolus *dubit.* 6. Gillius *lib.* 2. *trac.* 10. *cap.* 8. Ledesma *de Diuina perfectione q.* 7. *art.* 2. & communiter Thomistę.

Probant. Scriptura, & Patres contraponunt ęternitatem tempori, ergo sicut tempus est mensura rerū creatarum, ita ęternitas Diuini esse. Secundò. Mensura pręcisis imperfectionibus dicit tantū rationē cognoscēdi; ęternitas autē est ratio cognoscendi, quanta sit existentia diuina. Tertiò nō obstat quod non distinguatur ab esse Dei, quia distinctio requiritur solum, quando mensura est extrinseca, non autem quando est intrinseca. ergo

19 Secunda sententia est negatiua. Ita Durandus *in* 1. *dist.* 19. *q.* 2. Ocham *in* 2. *q.* 13. Gabriel *dist.* 2. *q.* 1. *artic.* 3. Molina 1. *p. q.* 10. *art.* 1. *disput.* 3. Vasquez *disp.* 31. *cap.* 5. Suarez *in metaph. disp.* 50. *sec.* 4. Smiling. *trac.* 2. *de Deo vno disp.* 4. *num.* 10.

20 Notandum 1. Aeternitatem posse considerari dupliciter. Precisè sine termino secundum solum esse intrinsecum, quod habet in Deitate, vt dicēs solam rationem, per quam Deus ęterno modo se habet; & potest accipi simul cū termino, & tunc dicit coexistentiam ad ipsum terminum, qui à nobis concipitur per modum cuiusdam temporis infiniti antecedentem productionem mundi.

21 Notandum 2. Mensuram esse duplicem, aliam in

eſſendo, & aliam in cognoſcendo. Prima ſe habet, *vt Quo*, ita vt in genere cauſæ formalis ſe habeat vt ratio menſuratiua; menſurat enim, quia conſtituit rem intra certos terminos; Menſura verò in cognoſcendo ſupponit menſuratum conſtitutum in ſuo eſſe; vndè menſurat, vt *Quod*, atque ad vt prius cognita. Hinc prima non eſt pura ratio cognoſcendi; ſed etiam conſtituendi, & menſurat non vt prius cognita, ſed ſimul dum cognoſcitur; ſecunda verò eſt pura ratio cognoſcendi.

22 Dico 1. *Aeternitatem non eſſe menſuram Dei vt Quod*. Probatur de ratione menſurę *vt Quod* eſt, quod ſit diſtincta, & extrinſeca menſurato, quia ſi eſſet intrinſeca, eo ipſo, quod cognoſceretur menſura, cognoſceretur etiam menſuratum, vndè non duceret in cognitionem illius vt prius cognita, huiuſmodi autem non eſt æternitas. ergo

23 Dices. Sufficere diſtinctionem rationis. Contra. Vt ratio menſuræ ſit realis, debet conuenire independenter ab intellectu; ergo debent à parte rei ſaluari conditiones neceſſariæ, atque adeo diſtinctio. Confirmatur. Ratio menſuræ dicit eſſentialem ordinem ad menſuratum; ergo vt ſit realis, & non ficta ab intellectu, debet ordo eſſe realis, atque adeo inter extrema realiter diſtincta.

24 Dico ſecundò. *Aeternitatem eſſe impropriè menſuram in eſſendo Diuini eſſe dixi impropriè*, Quia de ratione menſuræ eſt, importare terminos, intra quos aliquid includat, quod tamen non dicit æternitas; vndè erit tantùm menſura, quatenus eſt ratio ducens in cognitionem alicuius Diuinæ perfectionis. Probatur. Cognita æternitate cognoſcitur. Diuinum eſſe ſecundum ſpecialem perfectionem, ergo eſt quædam menſura Diuini eſſe in eſſendo.

25 Dico tertiò. *Aeternitatem ſimul cum termino acceptam eſſe menſuram ſecundum noſtrum modum concipiendi præſentiæ Diuinæ ad tempus, impropriè tamen.* Probatur. Terminus eſt notus ſecundum ſe, & diſtinctus à præſentia, & illam nobis notificat ſecundum quamdam infinitatem. ergo

26 Ad Primum negatur conſequentia. Nam ex eo, quod terminus contraponitur tempori, non poteſt eſſe menſura, quia ſicut tempus ex eo menſurat, quod conſtituit rem durantem in eſſe præterito, & futuro, ita ex eo, quod æternitas abſoluit à præterito, & futuro, non erit menſura; vndè, quando Patres, & ſcriptura tribuunt æternitati rationem menſuræ, loquuntur de ipſa conſiderata ſimul cum termino, quatenus ratione illius concipimus quamdam extenſionem infinitam notificantem præſentiam Diuinam. Ad ſecundum diſtinguitur antecedens. Menſura *vt Quod*, dicit rationem notificantem diſtinctam à menſurato, quæ prius cognita, ducat in cognitionem, quod non conuenit æternitati; non autem rationem cognoſcendi indiſtinctam. Ad tertium negatur antecedens. Nam menſura *vt Quod* non poteſt eſſe intrinſeca, atque adeo ſemper diſtinguitur à menſurato.

An æternitas ſit menſura durationis creatæ.

SECTIO V.

27 PRima ſententia eſt affirmatiua. Ita Alenſis 1. *parte q.12.mem.9. act. 3.* Albertus *in 1. diſt.8. art.8.* Richardus *diſt.19.art.1.q.1.* Capreolus *q. vnica. Ad primum.* Hiſpalenſis *diſt.38. q.vnica art.3.* Ferrarienſis 1.*contra Gentes cap.66.* Gillius *lib. 2. tract. 10.c.7.* Faſolus 1.*p.q.2.art. 1. dub.5.* Ledeſma *q.7. de Diuina perfectione art.3.*

Probant ex D. Anſelmo *cap.21. Proſologij*, vbi docet, quod ęternitas continet omnia ſecula. Secundò. Quia eſt duratio omnium prima, vniformis, & habet ſuam extenſionem virtualem, per quam poteſt menſurare alias durationes. Tertiò. Eſſentia Diuina eſt mẽſura rerum omnium in eſſendo, licet infinita, ergo etiam æternitas erit menſura omnium durationum. Quartò. Aeternitas, & duratio creata comparantur in ratione durationis, & non habent communem menſuram, ergo vna eſt menſura alterius.

28 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita Ocham *in 2.q.13.* Gabriel *diſt.2.q.1.art.3.* Durandus *in 1.diſt. 19.q.2.* Vaſquez 1.*parte diſput.31.cap.6.* Smiſing.*trac.2.de Deo vno diſp.4.q.1.*

29 Dicendum primò. *Aeternitatem non eſſe menſuram durationis creatæ, ſi accipiatur ſecundum præciſam rationem æternitatis*. Probatur. Inter menſuram, & menſuratum debet eſſe proportio, ergo æternitas non poteſt eſſe menſura durationis creatæ. Antecedens patet. Quia menſura debet in ſe manifeſtare menſuratum; & ideò debet ipſi proportionari in ratione manifeſtatiui. Conſequentia probatur. Quia. Infinitum, & finitum, vt talia ſunt, nullam habet proportionem, cum infinitè diſtent. Aeternitas autem infinito modo ſe habet, & omnis duratio creata finito modo. Confirmatur æternitas oppoſito modo ſe habet ad coexiſtentiam ad tempus, ergo non poteſt eſſe menſura ipſius. Antecedens probatur. Quia coexiſtentia dicit præteritum, & futurum; æternitas verò abſoluit ab eſſe præterito, & futuro. Conſequentia probatur. Quia menſuratum debet aliquo modo manifeſtari in menſura; præteritum, autem, & futurum nullo modo manifeſtantur in eo, quod habet rationem formaliter excludentem præteritum, & futurum, ſicut ſucceſsiuum non manifeſtatur in permanenti.

30 Dices. Manifeſtari ratione virtualis extenſionis. Contra. Quidquid ſit de virtuali extenſione, adhùc æternitas excludit præteritum, & futurum; ergo non poteſt eſſe manifeſtatiua præteriti, & futuri. Secundò non poteſt aliqua quantitas aliam menſurare, niſi ſaltem proportionaliter illam contineat ſecundum formalem rationem; Hinc quantitas temporis non poteſt menſurare quantitatem loci; ſed æternitas nullo modo continet rationem præteriti, & futuri. ergo

Confirmatur. Aeternitas non poteſt accipi vt menſura, niſi concurrat ad menſurandum ſecundum formalem rationem æternitatis, ergo cum eſſentialiter ſit tota ſimul, & infinita non poteſt accipi vt menſura, niſi accipiatur vt tota ſimul, & infinita. ergo non poteſt eſſe menſura, quia de ratione menſuræ eſt, quod claudat menſuratum intra aliquos terminos notos.

31 Dicendum ſecundò. *Aeternitatem quatenus accipitur ſimul cum termino, ſeu cum tempore quodam infinito, poſſe aliquo pacto menſurare durationem creatam; quatenus videlicet inadęquatè accipitur.* Probatur. Quia ratione termini poteſt accipi inadæquatè, atque adeo ſecundùm aliquos terminos, intra quos res menſurata includatur.

32 Ad Primum. Aeternitatem non continere ſæcula tanquam menſuram, ſed modo ſibi proportionato; videlicet præſentialiter, quatenus eſt pręſens omnibus ipſis. Ad ſecundum. Negatur ſecunda pars antecedentis, nam ex eo, quod ęternitas ſit vniformis, &c. non poteſt eſſe menſura, quia eſt infinita, & tota ſimul excludens præteritum, & futurum. Ad tertium eſſentiam diuinam eſſe menſuram rerum omnium idealem, quę non menſuratur per applicationem ſui ipſius, & ideo huic menſurę non obſtat infinitas, obſtat tamen menſurę quantitatiuę, quia hęc menſurat per applicationem ſui ipſius. Ad quartum negatur conſequentia. Nam ęternitas, & duratio creata comparantur ſecundum exceſſum infinitum, & ſecundum oppoſitum modum pręſentię; vt autem vnum ſit menſura alterius, aut in eadem communi menſura conueniant, debent eſſe eiuſdem rationis ſaltem proportionalis, & ſecundum aliquam identitatem fieri comparatio.

Per

Per quid formaliter compleatur æternitas.

SECTIO VI.

33 Prima sententia asserit, compleri formaliter per negationem termini tam actualis, quam possibilis. Ita Alensis 1. *parte q.* 12. *mem.* 2. *&* 4. Basfolis *in* 2. *dist.* 2. *q.* 1. *art.* 2. Molina 1. *parte q.* 10. *art.* 1. *disp.* 1. *&* 4. Falolus *dubit.* 2. Suarez *in metaph. disp.* 50. *sec.* 3. Gillius *lib.* 2. *trac.* 10. *cap.* 10.

Probant. Quia æternitas sufficienter concipitur, si concipiatur esse Diuinum cum omnimoda negatione termini in durando.

34 Secunda sententia asserit, æternitatem consistere formaliter in negatione mensurabilitatis. Ita Vasquez 1. *parte disp.* 21. *cap.* 6. & alij Recentiores. Probant Aeternitas est interminabilis, ergo dicit negationem mensurabilitatis.

35 Tertia Sententia asserit, formaliter consistere in negatione difformitatis. Ita Caietanus 1. *p. q.* 10. *art.* 1. Cumel *ibidem q.* 2.

Probant. Quia per hoc contradistinguitur ab omnibus alijs durationibus.

36 Quarta Sententia asserit consistere in triplici negatione Termini, Successionis, & dependentiæ. Ita Scotus *quolib.* 6. & Smising. *trac.* 2. *de Deo vno disp* 4. *q.* 1.

37 Dico 1. *Aeternitas de suo vltimo formali importat aliquid positiuum.* Probatur. Deus secundum suum esse à parte rei verè æterno modo se habet, ergo æternitas in esse æternitatis dicit formaliter aliquid positiuum. Antecedens patet, quia aliqua prædicata conueniunt Deo à parte rei, quæ non possunt conuenire, nisi ratione æternitatis, vt quod sit præsens tempori absque præterito, & futuro, &c. Consequentia probatur. Quia si æternitas non esset completa positiuo modo in ratione æternitatis, non posset tribuere suum effectum formalem positiuo modo. Confirmatur. Deus ratione æternitatis habet aliquid positiuum, ergo hoc positiuum est vltimum complementum. Antecedens patet. Quia alioquin Deus non se haberet perfectiori modo ratione æternitatis. Consequentia probatur. Quia tale positiuum est quid speciale contradistinctum à cæteris perfectionibus, & pertinet ad æternitatem, vt æternitas est; vndè est quid peculiare ipsius, atque adeo proprium constitutiuum. Confirmatur secundò. Deus ratione æternitatis fundat speciales negationes, ergo ratione ipsius dicit aliquid positiuum, quod sit speciale fundamentum, ergo hoc positiuum est formalis ratio æternitatis. Antecedens patet quia ratione æternitatis conuenit Deo negatio termini, successionis, difformitatis, seu præteriti, & futuri. Consequentia prima prob. Quia quando conuenit subiecto per se specialis negatio, sicut significat illi repugnare formam negatam, ita etiam connotat in subiecto specialem rationem, vndè oriatur talis repugnantia. Consequentia secunda probatur. Quia hoc speciale fundamentum est id, quod formaliter excludit omnia, quæ per tales negationes tolluntur, non possunt autem excludi nisi ab æternitate vt talis est.

38 Dico secundò. *Hoc positiuum importare modum præsentialitatis respectu temporis.* Probatur. Quia æternitas pertinet ad modum essendi in ordine ad tempus, ergo dicit rationem præsentialitatis.

39 Ex his Colligitur hanc præsentiam ex sua intrinseca ratione inuoluere vniformitatem, Quia est præsentia per essentiam; quod autem est tale per essentiam, non potest recipere variationem aliquam.

Rursus. Hanc præsentiam in sua intrinseca ratione importare infinitatem, Quia in sua ratione est independens, imparticipata, & indefectibilis, & denique. Hanc præsentiam fundare specialem rationem immutabilitatis, in ordine ad tempus; Nam cum præsentia sit vniformis, indefectibilis, fundat specialem rationem immutabilitatis oppositā mutabilitati creaturæ, qua tēporaliter mutatur.

40 Ad fundamentum primæ sententiæ. Dum concipitur esse Diuinum cum negatione termini, concipi aliquid positiuum, quod per negationem explicatur, si autem directè concipiatur negatio, non concipitur formaliter æternitas. Vndè licet æternitas dicat negationem termini mensurabilitatis, difformitatis, dependentiæ, successionis, non tamen dicit formaliter, sed consequutiuè, & per hæc patet ad fundamenta aliarum sententiarum.

An æternitas possit demonstrari de Deo.

SECTIO VII.

41 Dico 1. *Aeternitatem posse demonstrari de Deo.* Ita D. Thomas 1. *p. q.* 10. *art.* 2. Probatur. Deus est ens à se, indeficiens, immutabile, ergo æternus. Antecedens continet remotam, & proximam radicem æternitatis, Deus enim quia est ens à se, immutabiliter se habet. Quia non potest in aliquo deficere, cum sit, secundum omnia summè necessarium, nec potest de nouo recipere, cum omnia per essentiam conueniant. Consequentia probatur. Quod est omnino immutabile, non potest subire aliquam vicissitudinem; ergo cum Deus habeat præsentiam respectu temporis, se habet indefectibiliter secundum ipsam, hoc autem est esse æternum, quia excludit rationem præteriti, & futuri.

42 Obijcies. Prius est, Deum esse æternum, quam immutabilem, ergo non potest æternitas per immutabilitatem demonstrari. Respondetur. Id esse verum de immutabilitate secundum præsentiam ad tempus, non autem de immutabilitate secundum esse. Quia sicuti esse fundat præsentiam, ita immutabilitas ipsius fundat talem modum præsentiæ.

43 Obijcies secundò. Eo ipso, quod concipitur immutabilitas, concipitur etiam æternitas, ergo. Respondetur. Concipi tantùm implicitè, nam explicitè concipitur tantùm ratio quædam, per quam ponitur in Deo repugnantia ad mutari, quando verò concipitur æternitas, concipitur ratio præsentiæ.

44 Dico secundò. *Aeternitatem ita esse propriam Dei, vt nulli alteri conueniat.* Conclusio est de fide ex communi sensu Sanctorum Patrum, & Ecclesiæ fundato in scriptura, quatenus tribuit Deo æternitatem, vt quid proprium ipsius. Probatur. In solo Deo adest propria radix æternitatis, ergo soli conuenit æternitas. Antecedens probatur, Quia soli Deo conuenit esse à se, & esse omnino immutabilem.

An Deus ratione æternitatis coexistat tempori.

SECTIO VIII.

45 Supponendum est. Inter Deum, & tempus adesse aliquam habitudinem; tempus enim dependet à Deo, quia ab ipso dependent entia, & mutationes, in quibus fundatur. Vndè necessaria est illa simultas, seu præsentia fundata in dependentia, secundum quam inuicem connectuntur effectus, & causa.

46 Supponendum secundò. Coexistentiam ad tempus posse considerari dupliciter. Materialiter, & Formaliter. Primò modo dicit tantùm, quod dum fluit tempus, aliquid permaneat in suo esse. Secundò modo, Quod coexistens respiciat tempus secundum formalem rationem temporis fluentis per prius, & posterius. Vndè debet habere in se aliquam rationem, per quam fundet habitudinem ad ipsum prius, & posterius, atque adeo, quæ determinetur ad prius, & posterius.

47 Dico primò. *Deum materiali modo coexistere tempori coexistentia superexcedentiæ.* Quod coexistentia sit superexcedentiæ est de fide. Psal. 73. *Ante secula.*

Ad Titum 1. *Ante tempora sæcularia*. Ecclesiast. 24. *Ante omnem creaturam*. Probatur. Existente creatura existit etiam Deus, & permanet; imo adest realis connexio dependentiæ, ergo interuenit coexistentia materialis.

48 Dico secundò. *Deum non coexistere tempori tanquam contineatur tempore, siuè tanquam mensura, siuè quocumque alio modo*. Ita D. Anselmus *cap.19. Monologij, & 22.* Prob. Esse in tempore quocumque modo, dicit contineri ab ipso saltem impropriè; continere autem dicit esse aliquid minus, aut saltem non superexcedere.

49 Dico tertiò. *Deum non coexistere tempori præsentia formali*. Probatur. Deus non potest fundare habitudinem ad tempus prout dicit prius, & posterius, ergo non habet præsentiam formalem. Antecedens probatur. Quia fundamentum talis habitudinis non est aliud, nisi præteritum, & futurum, quod repugnat Deo; Prius enim, & posterius ex parte temporis dicit præteritum, & futurum; & ideo ratione præsentiæ formalis attingitur sub ratione præteriti, & futuri. Non potest autem haberi huiusmodi attingentia, nisi attingens subeat rationem præteriti, & futuri, non enim potest respicere futurum vt futurum, nisi respectu ipsius sit futurum.

50 Dico quartò. *Coexistentia, quam habet Deus ad tempus determinari per rationem dirigentis tempus secundum suum fluxum*. Probatur. Ista coexistentia non est per accidens, sed per se ex indigentia temporis, quod exigit; Deum non esse sibi distantem, ergo debet per aliquam specialem rationem determinari, nulla autem alia potest esse, quam directio. Tum quia tempus ipsa indiget; tum quia Deus ratione ipsius exercet suum Dominium.

51 Obijcies. Non potest vnum alteri coexistere, nisi existat in aliqua mensura duratiua; esse autem Diuinum non habet mensuram duratiuam, ergo. Respondetur. Id esse verum de coexistentia formali, non autem de materiali, & superexcedentiæ.

Quomodo se habeat æternitas ad res secundum suam præsentiam.

SECTIO IX.

52 Difficultas est, An præsentia Aeternitatis ad res creatas sit tota simul, ita vt simul attingat præterita præsentia, & futura; vndè sub alio titulo quæstio proponi solet, An res sint præsentes æternitati ab æterno.

Prima sententia est negatiua. Ita Alensis 1. *part.q.23. mem.4.art.3.* Albertus *q. 60. mem.4.art.1.* D. Bonauentura *in 1.dist.39.art.2.q.3.* Scotus *dist. 35.q. vnica* Durandus *dist.38.q.3.* Ocham *q.vnica* Gabriel *art.2.* Ariminensis *q.2.art. 2.* Carthusianus *q.2.* Palatius *disp.2.* Aureolus *dist.39.art.1. propositione 3.& dist.38.art.1.& 2.* Rada *controu.30.art.2.& 3.* Molina *1.part.q.14.art.13. disp.14.* Fasolus *dub.3.* Pesantius *disp.4.* Suarez *opusc.de scientia Dei lib.1.cap.7.* Gillius *lib.2.trac.10.cap.15.& 17.* Smising. *trac.2.de Deo vno disp.4.q.3.* & alij plures.

Probant. Quia Patres solũ ratione præsciẽtiæ, non verò realis, existẽtiæ docent, res ab æterno esse præsentes Deo. Secundò. Coexistere supponit existere, ergo cum res creatæ non existant ab æterno, nec etiam possunt ab æterno coexistere æternitati. Tertiò si coexisterent æternitati ab æterno, coexisterent etiam inter se; quæ enim coexistunt vni tertiò, coexistunt etiam inter se, hoc autem est falsum, alioquin contradictoria verificarentur de eodem ab æterno, & idem esset mortuus, & viuus ab æterno. Quartò Deus ab æterno non est producens, quia res accipiunt esse de nouo, ergo neque ab æterno adest præsentia, quia fundatur in existentia. Quintò esse præsens, & esse futurum se inuicem destruunt, ergo repugnat aliquid ab æterno esse præsens, & esse futurum in tempore.

53 Secunda sententia est affirmatiua ita D. Thomas 1. *contra Gentes cap.66.67.& 68. & q.2.de veritate, art. 12.& 1.p.q.14.art.9.& 13.* & alibi sæpè. Caietanus 1. *p.q.14. art.2.* Cumel *disp.1. conclusione 3.* Capreolus *in 1.dist.36.q.vnica art.2.* Soncinas *dist.38.q.2.* Hispalensis *q.vnica art.3.* Marsilius *in 1.q. 40.art.2.* Ferrariensis *citato loco contra Gentes*. Caterinus *opusc. de Præscientia cap.3.& 4.* Aluarez *lib.2. de auxilijs disp.8.* Ledesma *q.9.de Diuina perfectione art.2.sub artic.2.* Ruiz *disp.38. de Præscientia Dei sec.3.* & alij plures.

54 Dicendum est. *Inter æternitatem, & res omnes dari præscientiam secundum esse reale existentiæ ab æterno fundatam in sola æternitate, ita vt æternitas simul ab æterno se constituat præsentem ratione suæ virtualis latitudinis toti successioni rerum, quæ simul complectatur omnes differentias temporum, & sit præsens simul tempori præterito, præsenti, & futuro*. Ita communiter. Patres Hilarius 12. de Trinitate. *Nihil non semper cum Deo fuit, quidquid in rebus est*. Hieronymus in c.1. Ad Ephesios. *Quod electos nos ante fabricam mundi testatus est, ad præscientiam Dei pertinet, cui omnia futura iam facta sunt*. Anselmus de casu Diaboli cap.21. *Præscientia Dei non propriè dicitur præscientia, cui enim omnia semper sunt præsentia, non habet futurorum præscientiam, sed præsentium scientiam*, &c. 1. De concordia præscientiæ. *Habet Aeternitas suum simul, in quo sunt omnia, etiam quæ sunt in diuersis locis, & temporibus*. Et infra subdit. *Aliquando verum est. Quoniam aliquid non est in tempore, quod est in æternitate*. Isidorus lib. 1. de summo bono cap.6. *Omnia præsentia in eo dicuntur, quia æternitate sua omnia complectitur*; & rursus. *Præsens, Præteritum, & Futurum nostrum est habere, non Dei verbi gratia, dicimus pro præsenti, Teneo codicem, pro præterito, tenui, & pro futuro, tenebo. Vniuersitatem verò Deus tenet, & pro Tenui, & Tenebo, Tenet dicitur.* Augustinus l.2. ad simplicianum *q. 2. Si apud Deum nondum sunt, quæ futura sunt, sed ea præuenit sciendo; bis, ergo ea sentit; vno quidem modo secundum futurorum præscientiam, altero verò secundum præsentium scientiam aliquid, ergo temporaliter accedit scientiæ Dei*; & postea concludit. *Placet, ergo vt non dicamus præscientiam Dei, sed tantummodò scientiam:* Et quinta de Trinitate cap. vltimo. *Apud Deum nec præterita transeunt, & futura iam facta sunt*. D. Gregorius 2. Moralium cap. 14. *Sic in se transeuntia condidit, vt apud se transire nequaquam possint, nec tempus intus in conspectu eius defluit, quod apud nos foris decurrit, vndè fit, vt in æternitate eius fixa maneant, quæ non fixa exterius seculorum volumina emanant*. Et lib.20.cap.23. cum docuisset præscientiam non conuenire propriè Deo, subdit. *Omne, quod nobis fuit, & erit, in prospectu illius præstò est*; & infra. *In Deo nec præterita, nec futura reperiri queunt, sed cuncta mutabilia immutabiliter durant, & quæ in se ipsis simul existere non possunt, illi simul omnia assistunt*.

55 Dices. Patres esse intelligendos de præsentia obiectiua. Contra. Si esset sola præsentia obiectiua, haberent realiter res differentias præteriti, & futuri respectu Dei, quod Patres negant. Secundò. Quia excluditur præteritum, & futurum ex eo, quod æternitas omnia simul complectitur, & nihil ipsi de nouo aduenit, aut recedit. Tertiò. Quia respectu æternitatis excluditur illa successio, quam res habent inter se comparatæ.

56 Probatur. Indiuisibile, quod habet latitudinem virtualem, potest simul habere præsentiam respectu diuisibilis ea simultate, quæ opponitur non simultati diuisibilis, ergo Deus ratione æternitatis est simul præsens omnibus rebus in qualibet differentia temporis. Antecedens probatur. Quia indiuisibile, quod habet talem latitudinem, potest complecti diuisibile vt tale est. Sic anima rationalis est simul præsens omnibus partibus corporis simulatate locali, quia secundum se est tota simul in loco, ita vt secundum locum non habeat prius, & posterius, &

tamen attingit præsentialiter partes corporis, quæ non sunt simul secundum locum. Consequentia probatur. Quia æternitas Dei est indiuisibilis, & tota simul, & correspondet tempori.

57 Dices. Partes corporis simul existere, & ideo animam posse simul coexistere; res verò, quæ durant in tempore, non simul existere, & ideo æternitatem non posse simul omnia attingere præsentialiter. Contra. Partes corporis licet omnes simul existant, non tamen omnes sunt simul secundum locum; & tamen, quia anima est indiuisibilis, & tota simul in ordine ad locum, potest simul præsentialiter omnes attingere, ergo quia æternitas est tota simul, & habet simul totam suam latitudinem virtualem in ordine ad tempus, poterit simul attingere omnes differentias temporis, licet simul non existant.

58 Confirmatur. Deus non habet prius, & posterius ratione æternitatis, seu præteritum, & futurum, ergo attingit simul præsentialiter præteritum, & futurum. Antecedens est certum, alioquin finito modo se haberet, quia excederetur à duratione extrinseca, seu tẽpore, habere enim præteritum, & futurum est esse in tempore, & veluti successiuè ipsi applicari. Consequentia probatur. Si non attingeret simul præteritum, & futurum, dum esset in tempore præsenti respiceret præteritum vt preteritum, & futurum vt futurum; vndè coexistẽtia ad futurum nondũ esset, & ad præteritum esset iam transacta, hoc autem est habere præteritum, & futurum, vt contingit in Auo Angelorum.

59 Confirmatur secundò. Aeternitas in sua formali ratione præsentialitatis infinito modo se habet, ergo est simul præsens rebus omnibus præteritis, & futuris. Consequentia probatur. Quia tunc augetur præsentia, quando plus, & plus temporis attingitur, ergo cum infinitas æternitatis superexcedat omnem quãtitatẽ temporis, debet simul attingere omnes differentias ipsius. Rursus. Si non attingeret simul omnes differentias temporis, finito modo se haberet, quia determinaretur ad certam partem ipsius, & quia quantitas virtualis æternitatis non adæquaret simul quantitatem formalem temporis, & excederetur à toto tempore simul sumpto.

60 Dico secundò. *Hanc præsentiam inter æternitatem, & res non esse adæquatam respectu æternitatis, ita vt quælibet res attingatur quidem à tota æternitate, non tamen totaliter sumpta.* Probatur. Aeternitas respicit omne tempus, pro vt dicit prius, & posterius, ergo non potest correspondere totaliter vni tantum parti, alioquin non corresponderet alijs.

61 Ad primum negatur antecedens. Nam Patres tradunt quidem præsentiam rerum obiectiuam in æternitate, sed insuper etiam realem tanquam fundamentum obiectiuæ, vt patet ex dictis. Ad secundum Coexistere supponere existere, vt autem res ab æterno coexistant æternitati, non est necesse, quod ab æterno existant, sed sufficit, si æternitas ab æterno se extendat per suam virtualem latitudinem ad illam differentiam temporis, in qua res existunt. Quia fundamentum huius perennis coexistentiæ est tantum ex parte æternitatis, tunc autem deberent existere ab æterno, si fundamentum se teneret ex parte ipsarum. Ad Tertium negatur sequela. Tunc enim solum coexistunt inter se, quæ coexistunt vni tertio, quando illi coexistunt adæquatè, & totaliter, sic pes non coexistit localiter capiti, licet simul coexistant localiter respectu animæ. Neque sequitur quod verificentur contradictoria de eodem, quia, licet sint simul respectu æternitatis, non tamen sunt simul respectu temporis, & ideo non se habent contradictorio modo, neque etiam respectu æternitatis, quia non adequant totam virtualem latitudinem ipsius. Ad Quartum. Deum ab æterno producere, sed in tali, & tali circumstantia temporis, nam Ly *Ab æterno*, determinat solum connexionem æternitatis secundum præsentiam cum productione, non autem existentiam rei productæ, quia hæc determinatur per suam circumstantiam temporis. Sic anima in pede videt in oculo, quatenus se extendit ad ipsum per suam latitudinem virtualem: sic Deus ab æterno per suam æternitatem extenditur, vt producat in tali circumstantia temporis. Ad Quintum. Præsens, & futurum se inuicem destruere, quando cadunt supra idem respectu eiusdem, non autem respectu diuersorum; res autem respectu æternitatis sunt tantum præsentes, solũ autem sunt futuræ respectu temporis, & comparatę ad alias res, quæ ipsas præcedunt, atque adeo prout ingrediuntur rerum successionem.

62 Ex his colligitur. Quando res comparantur ad presentiam æternitatis, non debere sumi cum omni differentia temporis, quia sic sequeretur, quod in quocumque tempore existerent, sed debent sumi cum illa tantum differentia temporis, in qua existunt. Hinc cum dicitur ante quam res sit, est præsens æternitati, potest propositio esse vera, & falsa. Vera quidem, si Ly *Antequam* referatur ad tempus, quod ipsam præcedit, & neget existentiam rei in tempore antecedenti; Falsa autem, si absolutè neget existentiam, quia sine existentia non potest haberi presentia.

63 Colligitur secundò. Has particulas Nunc, Semper, & huiusmodi, quando adhibentur ad determinandam rerum præsentiam in æternitate, cum veritate adhiberi, si cadant supra coniunctionem presentialem eternitatis cum re, quę in tempore existit, ita vt sensus sit nunc exerceri hanc coniunctionem. Si autem cadant supra rem existentem, & supra omnem circumstantiam temporis, ita vt illa coniungat cum omni circumstantia temporis, non possunt adhiberi. Hinc etiam hęc propositio. Futura sunt simul in ęternitate, vera est, si Ly, *Simul*, se teneat ex parte ęternitatis; falsa vero, si se teneat ex parte futurorum, quia futura non sunt simul inter se, sed successiuè.

DE INTELLECTV, ET & Sapientia Diuina.

DE INTELLECTV DEI.

DISPVTATIO XIX.

Quomodo demonstretur Deo conuenire intellectionem.

SECTIO I.

1 Supponendum est ex dictis in superioribus, Deum esse intellectualem, & habere scientiam, & hoc demonstrari posse: Tum quia, cum Deus infinitus sit, debet habere omnem perfectionem simpliciter simplicem, atque adeo cognitionem. Tum quia, cum sit causa prima, debet habere nobilissimum modum operandi, atque adeo intellectum, & voluntatem. Vndè solum difficultas est, An ex immaterialitate demõstrari possit, Deum esse intellectualẽ.

2 Dicendum est. *Ex immaterialitate probari Dei intellectione*, Ita D. Thomas *in* 1. *dist.*35.*q.*1.*art.*1. & 1. *p.q.*14.*art.*1. Vbi etiam Caietanus, Bannes, Cumel, Molina, & Fasolus, Suarez in Metaph. *disput.*30.*sec.*14. Ruiz *disput.*1.*de scientia Dei sec.*3. Contra Ochamum *in* 1.*dist.* 35.*q.*1.& Gabrielẽ *q.*1.*art.*1. Prob. In cognitione fit quædã cõmunicatio inter obiectum, & cognoscens, per quam cognoscens suscipit in se ipso obiectum, vt quid concernens ad propriam perfectionem, ergo intelligens debet esse immaterialis. Cõseq. prob. Hæc cõmunicatio nõ potest fieri secũdũ esse reale obiecti, quia habet propriã mẽsurã, per quã separatur a cõmunicatione cũ quacũ q; alia re, sed debet fieri per aliquam formam, quæ sit talis communicatio, & dicat esse obiecti separatum ab ijs omnibus, quæ impe-

impediunt talem communicationem, quod fieri non potest, nisi abstrahat à conditionibus materialibus. ergo intelligens debet abstrahere à materia, alioquin non esset aptum ad has formas suscipiendas, & ad communicandum cum ipsis.

3 Dices. Ex hoc tantum sequi, non posse dari naturam intelligentem, quę non sit immaterialis, non autem quod omne immateriale sit intelligens. Contra. Ex eo, quod aliquid est immateriale fit aptũ, vt comunicet cum obiectis intelligibilibus in esse intelligibili. ergo omne immateriale erit intelligens, quia habet quidquid conuenit ratione immaterialitatis. Secundò. Quia quod est infimum in gradu immateriali est intellectiuum, vt patet in anima rationali. ergo multò magis quod est superius. Tertiò. Omne materiale non est intellectiuum, imo implicat esse. ergo, omne immateriale erit intellectiuum, Quia si affirmatio est causa affirmationis, negatio quoque, est causa negationis.

4 Obijcies sensitiua non abstrahunt à materia, & tamen sunt cognoscitiua. ergo, Respondetur. Quod sicuti cognitio sensitiua fit per formam intentionalem, quę abstrahit aliquo pacto à materia, ita etiam anima sensitiua abstrahit aliquo pacto proportionaliter.

5 Obijcies Secundò. Immateriale secundum esse positiuum non distinguitur ab intellectiuo. ergo non potest esse causa illius. Respondetur distingui secundum conceptum inadęquatum; & ideo posse esse causam virtualem; immateriale enim dicit id, quod pertinet ad esse: intellectiuum verò, quod pertinet ad operationem.

6 Obijcies Tertiò. Dantur accidentia spiritualia, quæ non sunt cognoscitiua. ergo. Respondetur nego consequentiam. Quia, quando dicitur, omne immateriale esse cognoscitiuum, debet intelligi de immateriali subsistenti; & quod est prima radix operandi, accidentia enim quia sunt entis ens, non sunt spiritualia ex se primò, sed cum ordine ad substantiam spiritualem, quia videlicet illam perficiunt intra proprium genus.

7 Obijcies Quartò. Species recipiuntur in medio diaphano, quod tamẽ non abstrahit à materia ergo. Respondetur. Recipi in ipso mortuo modo, ita vt ratione talis receptionis non ponatur communicatio cum esse obiecti; in potentia autem cognoscitiua recipiuntur in ordine ad effectum vitalem, & ad ponendam communicationem inter cognoscens, & obiectum.

8 Ex dictis colligitur quomodo hæc ratio locum habeat in Deo, videlicet proportionaliter, quia sicuti est intelligens per essentiam, ita etiam habet per essentiam formas obiectorum, quę subsistunt in esse diuino vt rationes repræsentantes, vndè etiam debet esse immaterialis per essentiam.

Quomodo Deo conueniat intellectus.

SECTIO II.

9 Supponendum tanquam certum. Deo non conuenire intellectum per modum actus primi, qui sit propriè realis potentia intellectiua. Et, si loquamur de potentia intellectiua realiter productiua, & distincta ab actu, hoc est certum de fide, vt patet ex dictis de diuina actualitate, & simplicitate; si verò loquamur de potentia ex natura rei formaliter distincta, constat ex dictis de diuinis attributis, non posse tali pacto Deo conuenire; vndè solum difficultas superest; An secundum nostrum modum concipiendi distinguendus sit intellectus per modum actus primi, & actus secundi.

10 Prima sententia asserit, intellectum in Deo se hebere per modum actus primi, Intelligere verò per modum actus secundi. Ita Henricus 1.*p. art.*36. *q.*2. Scotus *in* 1. *dist.*2. *q.*7. §. *Obijcitur.* Durandus *dist.*35. *num.*8. Molina 1.*p.q.*27.*art.*5.*disp.*2. Vasquez *disp.*102.*c.*4. Ruiz *disp.*3. *de scientia Dei sect.*4. Smiling. *tract.*3. *de Deo vno disp.* 2. *quæst.* 1. *numer.*13. & ferè communiter recentiores.

Probant. Quia vbi est actus secundus, est etiam actus primus. Secundò. Quia intellectus est potentia generatiua Verbi, quæ se habet per modum actus primi. Tertiò. In Deo non est impotentia ad intelligendum. ergo potentia. Quartò. Potuit Deus cognoscere, & nõ cognoscere cõtingẽtia, hoc autẽ est habere intellectũ per modũ actus primi.

11 Secunda sententia asserit, Deo conuenire intellectum per modũ cuiusdam radicalis intelligere, quod nihil aliud est, quam aliquod prædicatum, quod sit principium virtuale intellectionis. Ita Fasolus 1.*par.q.*14. *art.* 1. *dub.*6. & alij Recentiores.

Probant. Quia hoc principium radicale nil alium dicit, quam essentiam diuinam esse substantiam intellectualem fundantem intellectionem. Secundò. Quia substantia intellectualis vt contradistinguitur ab intellectione, dicit perfectionem in genere intellectuali. Tertiò. Quia essentia, cum sit radix attributorum, est ipsum radicale intelligere. Quartò. Quia Iustinus *q.*3. *Ad gentes* probat, quod voluntas distinguitur ab ipso velle; eadem autem est ratio de intellectu.

12 Dico primo. *In Deo non esse intellectum per modum actus primi.* Probatur. Intellectus per modum actus primi importat aliquid repugnans Deo ergo. Antecedens probatur. Tum quia, vt saluetur ratio actus primi, debet dicere ordinem ad intelligere tanquam ad actum secundum, quo perficiatur in ratione intellectiui, atque adeo debet dicere potentialitatem; Tum quia debet dicere rationem principij, & vim productiuam, nam sine ipsa non saluatur ratio actus primi. Vndè debet respicere actum secundum vt producibilem. Tum quia omnis actus primus est potentialiter actus secundus secundum statum suę potentialitatis, quia est virtus, quæ potentiali modo est actus secundus, vndè supponit quod actus secundus habeat statum potentialitatis.

13 Dico. Secundò. *Neque Deo conuenire intellectum per modum radicalis intelligere.* Probatur. Totum, quod est in creaturis potentiali modo, in Deo transit in rationem actus purissimi. ergo cum intellectualitas, quam dicit natura substantialis, sit quid potentiale, debet transire in actum purissimum. ergo non potest dari in Deo hoc intelligere radicale, quia non est aliud, quàm intellectualitas potentialis, per quam natura redditur capax ipsius intelligere tanquam actus perfectiui. Confirmatur. Radicale intelligere est in ordine ad vlteriorem perfectionem in eodem genere. ergo se habet potentialiter.

Secundò confirmatur. Vel substantia potens intelligere dicit solam rationem substantię. Vel aliquid etiam in ratione intellectualitatis. Si primum; ergo non concipitur ipsum intelligere radicale, quia radicale intelligere dicit aliquid in ratione intellectualitatis. Si secundum; ergo; cum non concipiatur ipsum intelligere, & tamen concipiatur aliquid intra rationem intellectualitatis, concipietur aliquid potentiale ordinatum ad ipsum intelligere.

14 Dico Tertiò. *Deo non conuenire intellectum secundum propriam rationem intellectus præcisis quibuscumque imperfectionibus.* Probatur. Præcisis omnibus imperfectionibus, non remanet propria ratio intellectus. ergo. Antecedens probatur. Intellectus secundũ propriam rationem contradistinguitur ab intelligere, & comparatur ad ipsum essentialiter vt principium illius; in hac autem ratione principij inuoluitur imperfectio, quia est ratio principij respectu actus immanentis, atque adeo potentialiter se habet respectu illius.

15 Respondet Ruiz. Intellectum, pro vt ponitur in Deo, non dicere rationem potentiæ, neque rationem principij, sed tantum possibilitatem intelligendi, quæ non dicit aliquam imperfectionem. Contra. Vel dicit possibilitatem secundum formalem rationem possibilitatis; vel non. Si primum, ergo dicit potentialitatem, quia est in ordine ad vlteriorem actum. Si secundum, ergo dicit tantum actualissimum intelligere, non autem intellectum contradistinctum ab intelligere.

16 Dices

16 Dices secundò. Hanc possibilitatem esse tantum non implicantiam. Contra. Omnis implicantia habet suum positiuum, in quo fundetur. Vel ergo hoc positiuum est aliquid contradistinctum ab intelligere. Vel non. Si primum; ergo se habet ad ipsum vt quid potentiale. Si secundum; ergo ratione huius implicantiæ habetur tantum intelligere, non autem intellectus.

17 Dico quarto. *Intellectum conuenire Deo per modum actualissimæ attingentiæ circa obiectum, seclusis imperfectionibus, & cum infinito modo essendi*. Probatur. Omnes perfectiones Diuinæ debent se habere proportionato modo ad esse ipsius. ergo cum esse Dei sit esse per essentiam, & actualissimum intelligere quoque debet esse huiusmodi.

18 Ad primũ primæ sententiæ. Ibi esse actum primum; vbi est actus secundus, quando actus secundus est productus. Ad secundum non dari in Deo potentiam generatiuam Verbi per modum potentiæ, sed tantum principium actualissimum productiuum. Ad tertium negatur consequentia. nam Impotentia non solum excluditur per potentiam, sed etiam per actum illi oppositum. Ad quartum negatur consequentia. Quia ex eo, quod Deus possit cognoscere, & non cognoscere contingentia, non sequitur, quod intellectus illius se habeat per modum actus primi, sed solum quod actuale intelligere potuerit terminari, & non terminari ad contingentia.

19 Ad Primum secundæ sententiæ Radicale intelligere importare essentiam Diuinam, pro vt dicit aliquid potentiale in ratione actualitatis, & ideo repugnare in Deo. Ad Secundum. Substantiam spiritualem vt contradistinguitur ab intellectione dicere perfectionem admixta imperfectione, videlicet potentialitate; & ideo non posse poni in Deo. Ad Tertium. Essentiam non esse radicem attributorum, quasi virtualiter ea contineat, sed solum pro vt continet implicitè. Ad Quartum. Iustinum loco citato distinguere velle à voluntate, pro vt dicit solam perfectionem voluntatis Diuinæ, vt patet ex contextu, & ideo non procedit contra doctrinam traditam.

An Diuino intellectui conueniant aliqua per modum actus primi.

SECTIO III.

20 Difficultas est de habitu, memoria, & specie impressa. Supponendum autem primo contra Henricum 1.*par.art*.37.*q*.1. Habitum secundum suam formalem rationem non posse conuenire Deo. Tum quia ex sua formali ratione, est ratio facilitans potentiam, aut tribuens illi posse operari, vndè est in se aliquid potentiale, & etiam supponit aliquid potentiale; Tum quia est medius inter potentiam, & actum; vndè supponit actum aut difficilè elici, aut absolutè non posse elici à potentia.

21 Supponendum Secundò. Neque Deo propriè posse conuenire memoriam secundum propriam rationem memoriæ, sumendo memoriam, pro vt dicit recordationem cognitionis præhabitæ, vt desumitur ex D. Gregorio. 17.*Moralium cap*.2. Atque adeo neque etiam recordationem, aut reminiscentiam; hæc enim omnia versantur circa præterita, quatenus talia sunt; nihil autem respectu Dei est præteritum, vndè quando memoria, & alia eiusmodi tribuuntur Deo à scriptura, sumi debent metaphoricè, vt docet idem Gregorius *lib*. 32. *Moralium cap*.6.

22 Supponendum Tertiò. Memoriam, quatenus dicit fœcundationem, seu vim productiuam Verbi conuenire Deo per modum actualis productionis, vt docent Patres; hoc enim pacto est omnino necessaria propter productionem Verbi, vt latius in materia de Trinitate. difficultas tantum superest de specie impressa.

23 Prima sententia tribuit Deo speciem impressam sublatis imperfectionibus, quatenus videlicet dicit rationem determinatiuã intellectus. Ita Ferrariensis.1.*contra Gentes cap*. 45. & 46. Capreolus *in* 1. *dist*. 35. *q*.2. *Ad argumenta Aureoli*. Carthusianus *q*.1. Henricus 1.*par.art*. 40. *q*.1.*ad secundum*. Caiet. 1.*par. q*.14.*art*.2. Molina, & Banes *ibidem*. Fasolus *dubitatione* 1. Ruiz *disp*.4. *de scientia Dei sect*. 2. & desumitur ex Diuo Thoma 1.*par*. *q*.14.*art*.2.& 4.

Probant quia species, vt dicit determinationem intellectus, nullam importat imperfectionem, & est necessaria ad intellectionem. Secundò. Scientia conuenit Deo, vt est formalis repręsentatio obiecti. ergo etiam species, vt est determinatio in ordine ad repræsentationem.

Secũda sentẽtia negat. Ita Aureol. *in* 1.*dist*.35.*p*.2.*art*.2.

24 Dico primo *Rationem speciei impressę non posse saluari in Deo*. Probatur. Species impressa secundum suam formalem rationem est determinatio potentiæ, & complementum ipsius. ergo ex intrinseca sua ratione supponit aliquid potentiale, & determinabile.

25 Dices In Deo importare solam determinationem absque eo, quod supponat determinabile. Contra. vel hæc determinatio importat rationem complementi; vel non. Si primum; ergo supponit aliquid, quod compleatur. Si secundum. ergo non est formalis ratio speciei impressę, quia hæc formaliter est quoddam complementum. Secundò. Vel intellectus est de se determinatus, vel requirit determinationem ab obiecto. Si primum; ergo determinatio est in ratione intellectus, non autem in ratione speciei. Si secundum. ergo de se est fæcundabilis ab obiecto, atque adeo potentialis.

26 Confirmatur. Species impressa continet expressam virtuali modo. ergo supponit speciem expressam, quæ possit virtuali modo se habere. ergo quando non potest potentiali modo se habere, nec etiam potest dari impressa; In Deo autem species expressa, seu Verbum non potest potentiali modo se habere.

27 Dico secundò. *Loco speciei impreßę dari in Deo fæcunditatem per modum actualis exercitij*. Probatur Verbum in diuinis correspondet speciei expressæ. ergo debet dari etiam aliquid, quod correspondeat speciei impressæ, quod actualissimo modo se habeat; hoc autem non est aliud, quàm fæcunditas.

28 Ad primum negatur antecedens. Nam species impressa, vt dicit determinationem, importat potentialitatem; & ideo repugnat Deo. Ad secundum negatur consequentia. Nam in actuali repræsentatione non inuoluitur aliqua imperfectio, sicuti inuoluitur in specie impressa; & ideo hæc non potest poni in Deo, sicut ponitur illa.

DE SCIENTIA DEI

DISP. XX.

Quanta, & qualis sit scientia Dei.

SECTIO I.

1 Dico primo. *Scientiam Dei esse infinitam*. Est de fide Ad Rom. 11. *O altitudo diuitiarum, sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius*. Ad Colossenses 2. *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ absconditi*. Probatur. Tum quia cognitio sequitur immaterialitatẽ. ergo vbi summa immaterialitas, ibi summa cognitio. Tũ quia est scientia per essentiam atque adeo secundum quidditatiuam rationem scientiæ infinito modo se habet.

2 Dico secundò. *Scientia Dei non se habet per modum actus primi, etiamsi sumatur cum omni complemento*. Probatur. Quia semper actus primus dicit ordinem ad actum secundum; hoc autem obstat infinitati. Tum quia non esset actus purissimus.

3 Dico

3 Dico Tertiò. *Scientiam Dei ita eſſe veriſſimam, vt ſit ipſa veritas, non quidem menſurata, ſed menſurans, ita vt per conformitatem ad ipſam res omnes ſint veræ.* Eſt de fide, & fundatur in ſcriptura, & communi conſenſu Patrum, præſertim Auguſtini 15. *de Trinitate cap.* 14. Fulgentio 1. *de veritate predeſtin.* Probatur. Quia, cum ſit infinita, perfectiſſimo modo ſe habet; vnde habet perfectiſſimam veritatem. Tum quia, cum ſit actus puriſſimus, dicit omnem rationem actus; ſi autem poſſet eſſe falſa, poſſet carere aliqua actualitate, illa videlicet, quę opponitur falſitati.

4 Dico Quartò. *Scientiam Dei eſſe omnino inuariabilem.* Sequitur ex dictis de immutabilitate. Probatur. Si eſſet variabilis, aut eſſet quia de actu poſſet tranſire ad non actum; & tunc eſſet defectibilis. Aut quia de non actu poſset tranſire ad actum; & tunc non eſset infinita. Aut quia de vno actu poſset ad alium tranſire, & tunc eſſet defectibilis, quia poſset aliquis actus in ipſa deficere, nec eſset actus purus, quia poſset habere alium actum.

5 Obijcies. Obiecta variantur, ergo etiam ſcientia, vt ſit conformis obiectis. Reſpondetur nego conſequentiam. Quia cum ſcientia Dei ſit infinita ſimul attingens omnem variationem obiectorum, quæ in quocumque tempore fit, ideo abſque ſui variatione manifeſtat ſtatum, quem habet obiectum in quocumque tempore, ita vt ſemper repreſentet quamlibet conditionem illius.

6 Dico Quintò. *Scientiam Dei ſimul attingere omnia attingibilia ſecundum omnes rationes, quæ in qualibet differentia temporis ſunt attingibiles.* Ita Clemens Alexandrinus *lib.6. ſtromatum. cap.* 5. Auguſtinus 11. *de Ciuitate c.*10. Cyrillus Hieroſolimitanus, *catecheſi* 6. Irenęus. *lib.*2.*cap.*47. & communiter Patres. Probatur. Scientia Dei eſt infinita, ergo cognoſcit omnia ſimul, quia ſi non cognoſceret, deeſset ipſi aliqua ratio repræſentationis. Confirmatur. Deus eſt cauſa prima, ergo cognoſcit omnia cognoſcibilia ſecundum omnes ſuas rationes. Tum quia debet cognoſcere ſe ipſum, & ſuam virtutem, vt cognoſcat, quid poſſit operari; eſt enim agens per intellectum. Tum quia omne attingibile ſecundum omnem rationem eſt dependens ab ipſo.

7 Dico 6. *Scientia Dei eſt certiſſima, & euidentiſſima.* Probatur Quia cum ſit infinita, debet in ſua quidditate inuoluere omnem perfectionem ſcientię.

Quomodo Diuina ſcientia ſe habeat in ſe ipſa.

SECTIO II.

8 Dico Primò. *Scientiam Dei eſſe ſimpliciſſimam, ita vt excludat à ſe omnẽ pluralitatẽ actuum.* Ita D. Thomas 1. *par. q.*14. *art.*7.& communiter, & deſumitur ex Damaſcena 1. *de Fidei cap.*19. Probatur. Debet in Deo dari vna cognitio infinita in quidditate cognitionis, ergo cognitio Diuina non poteſt habere plures actus. Antecedens probatur. Quia Deus perfectè cognoſcit ſe ipſum, alioquin non daretur cognitio adæquans ſummum cognoſcibile, ergo cum Deus ſit ſummum ens, & infinitum, cognitio quoque ipſum adæquans debet eſſe ſumma, & infinita. Conſequentia probatur. Quia cognitio infinita dicit omnem rationem cognitionis, ergo non poteſt dari alius actus, quia repręſentatio huius actus iam contineretur in cognitione infinita.

9 Dico Secundò. *Neque in ſcientia diuina poſſe diſtingui plures actus, ſecundum noſtros conceptus, qui dicant diuerſam rationem, aut modum formalem cognitionis, ſed ſolum plures actus veluti materiales ratione diuerſorum obiectorum.* Secunda pars patet, quia cum Deus omnia cognoſcat, poſſumus diſtinguere actũ, quo vnum, & actum, quo alium cognoſcit. Probatur. Cognitio Dei eſt comprehenſiua, ergo non poſſunt diſtinctione formali diſtingui in ipſa plures actus in ordine ad idem obiectum. Antecedens patet. quia debet reperiri cognitio, quæ ſit tanta, quanta eſt cognoſcibilitas obiecti, & hæc coadæquatio debet conuenire diuinæ, cum ſit ſumma omnium cognitio. Conſequentia probatur. Quia, ſi diſtinguerentur diuerſę rationes cognitionis, aut modi attingendi, tunc nullus actus diceret omnem rationem attingentiæ, vndè nullus comprehenſiuo modo ſe haberet, quia de ratione comprehenſionis eſt, vt attingat obiectum ſecundum omnem attingentiam, quam poteſt terminare.

10 Dico Tertiò. *Cognitionem, qua Deus cognoſcit creaturas, non poſſe ita præſcindi ab ea, qua cognoſcit ſe ipſum, quin ſemper aliquo modo concipiatur.* Probatur. Cognitio, qua Deus cognoſcit ſe ipſum, eſt infinita, ergo non poteſt concipi aliqua cognitio ita terminari ad creaturas, quin ſimul terminetur ad Deum. Conſequentia probatur. Cognitio, quæ terminatur ad creaturas, eſt aliqua ratio de infinita cognitione diuina, ergo eo ipſo, quod terminatur ad creaturas, terminatur etiam ad Deũ, quia omnis ratio cognitionis, quæ eſt in illa infinita cognitione, terminatur ad eſſe diuinum.

11 Dices. Licet eadem ratio cognitionis terminetur ad eſſe diuinum, & creatum, poſſe tamen concipi vt ſolum terminatur ad creatum. Contra. Vt concipiatur cognitio, non ſufficit, vt concipiatur ſolus terminus, ſed etiam debet concipi ratio manifeſtatiua. Hæc autem in cognitione diuina non poteſt concipi, niſi concipiatur terminari ad eſſe diuinum, quia ex ſua formali ratione facit attingi id, quod manifeſtat, omnis autem ratio manifeſtationis in cognitione diuina manifeſtat eſſe diuinum.

Confirmatur. Creaturæ ſunt obiecta ſecundaria, ergo cognitio ipſarum non poteſt præſcindi à cognitione, qua Deus cognoſcit ſe ipſum. Conſequentia probatur. nam de ratione obiecti ſecundarij eſt, vt non attingatur per ſe primo, ſed ex eo quod alius attingitur.

12 Obijcies. Cognitio diuina, quę terminatur ad Deum, eſt prior prioritate in quo cognitione, quæ terminatur ad creaturas, ergo poteſt vna concipi ſine alia. Reſpondetur nego conſequentiam, nam hæc prioritas non habet fundamentum in ipſa cognitione, alioquin cognitio, quæ terminatur ad Deum ſecundum ſuam formalem rationem non poſſet terminari ad creaturas, ſed ſolum fundatur in obiecto, quatenus creaturæ ſunt cognoſcibiles dependenter à Deo. Vnde cum dicitur, Ideo Deus cognoſcit creaturas, quia cognoſcit ſe ipſum, cauſalis eſt vera, ſi ſe teneat ex parte obiecti, falſa ſi ex parte cognitionis.

13 Dico Quartò. *Scientiam Dei non ſe habere per modum enunciationis, atque adeo non eſſe compoſitiuam.* Ita D. Thomas 1.*p.q.*14.*art.*14. & communiter. Probatur. de ratione compoſitionis eſt, quod conſurgat ex actibus diſtinctis, & quod per ipſam intellectus tendat ab imperfecto ad perfectum, ergo non poteſt eſſe in Deo. Antecedens probatur. Quando intellectus componit, prius debet apprehendere terminos ſimplices, deinde penetrare eorumdem connexionem, & circa ipſam promere actum cognitionis, quia ſi primo apprehendit connexionem ſimul cum extremis, ille conceptus eſt apprehenſio, non compoſitio, ergo.

14 Dico Quintò. *Neque formalem rationem enunciationis reperiri in ſcientia diuina.* Probatur. Quia enunciatio in ſua formali ratione non eſt perfectio ſimpliciter ſimplex; ſed importat etiam imperfectionem, quia attingit obiectum ſecundum ſpecialem rationem, videlicet ſecundum connexionem predicati cum ſubiecto, aut ſecundum ſeparationem eiuſdem à ſubiecto, ſi ſit diuiſiua, atque adeo non poteſt eſſe comprehenſiua, ergo non poteſt conuenire Deo.

15 Dico Sextò *Rationem formalem ſimplicis apprehenſionis proprìè dictæ repugnare ſcientiæ diuinæ.* Probatur. Prima attingentia cognitionis diuinæ circa quodlibet obiectum, perfectiſſimo modo ſe habet, & ipſum attingit, quantum eſt attingibile, ergo illi repugnat ratio forma-

formalis primæ apprehensionis. Consequentia probatur. quia prima apprehensio in sua formali ratione imperfecto modo se habet, & dicit ordinem ad vlteriorem cognitionem, per quam magis intellectus perficiatur. Confirmatur. Quia apprehensio excludit iudicium, nec finit intellectum quiescere circa obiecta.

16 Dico Septimò. *Scientiam Dei non esse discursiuam.* Ita D. Thomas 1. *p. q.* 14. *art.* 7. & communiter. Probatur. discursus ratione sui modi tendendi est essentialiter quidam motus intellectus, quo à cognitione vnius progreditur ad cognitionem alterius, ergo non potest conuenire Deo. Consequentia probatur. Quia hic progressus, siue fiat in tempore successiuè; siuè in instanti, semper dicit causalitatem, qua cognitio vnius causatur à cognitione alterius.

17 Dico Octauò. *Neque in cognitione diuina reperiri discursum virtualem, qui consistat in vnico actu, dicat tamen formalem rationem discursus eminenter se habentem.* Probatur. Quia discursus secundum suam formalem rationem dicit essentialiter progressum de vna in aliam cognitionem. Confirmatur. Quia licet hoc totum habeatur per vnicum actum; hic tamen actus est talis, vt ex modo attingendi obiectum possit resolui in plures actus salua formali ratione discursus, quod dicit imperfectionem, Confirmatur Secundò. Quia modus attingendi obiectum discursiuè, non est comprehensiuus ex eo, quod habet pro obiecto, & motiuo formali solam connexionem conclusionis cum præmissis, vndè non attingit obiectum quantum attingibile est.

18 Obijcies. Deus cognoscit res omnes in sua causa, ergo discursiuè. Respondetur Negando consequentiam. Quia cognitio causæ non est ratio, per quam causetur cognitio effectus, sed simplici intuitu cognoscit simul causam, & effectum, quatenus continetur in ipsa.

19 Dico Nonò. *Cognitionem Dei non esse propriè scientiam secundum suam formalem rationem consideratam.* Est contra Durandum *in* 1. *dist.* 35. *q.* 4. *num.* 6. Probatur. Quia cognitio Dei non est formaliter, nec virtualiter discursiua, vt patet ex dictis, scientia autem secundum suam formalem rationem est discursiua, cum sit essentialiter cognitio per causam. Secundò. Quando Deus cognoscit res in causa, illa cognitio non est aliud, quam comprehensio causæ, ergò non est cognitio discursiua, atque adeo nec scientifica.

20 Dico Decimò. *Cognitionem Dei non esse propriè vniuersalem, nec particularem,* Ita communiter contra Durandum *in* 1. *dist.* 35. *q.* 4. & Molinam 1. *p. q.* 14. *art.* 1. Probatur. Scientia non dicitur vniuersalis, nec particularis, nisi ex obiecto formali, seu motiuo, quia sicuti ex ipso sumit vnitatem, & distinctionem, ita etiam sumit denominationem vniuersalis, vel particularis, ergò scientia Dei nec est vniuersalis, nec particularis. Consequentia probatur. Quia Deus nihil cognoscit nisi ratione suæ essentię, essentia autem diuina non potest esse ratio cognoscendi vniuersaliter, quia cognoscere vniuersaliter est cognoscere plura obiecta, pro vt conueniunt in aliqua ratione communi, ex quo sequitur potentialitas in cognitione; quia talis cognitio adhuc est perfectibilis per attingentiam obiecti in particulari. Nec etiam est ratio cognoscendi particulariter, quia talis ratio ex intrinseco suo est determinata ad obiectum particulare.

21 Dico Vndecimò. *Scientiam Dei æquiualere supereminenti modo cognitioni vniuersali, & particulari, non quia vtrumque formaliter contineat, sed quia habet perfectiones, quæ in vtraque fundantur.* Prima pars probatur. Quia isti modi cognitionis se inuicem excludunt, nam modus attingendi vniuersaliter constituitur per id, quod præcisè attingit obiecta secundum quandam communitatem; modus verò attingendi particulariter dicit obiectum attingi secundum suam præcisam rationem. Secunda pars probatur. Quia Scientia Dei est perfectissima, vndè includit perfectiones cuiuscunque cognitionis.

22 Dico Duodecimò. *Scientiam Dei non esse reflexiuam supra se ipsam, nec etiam virtuali modo.* Probatur. Vt scientia diuina esset reflexiua sui ipsius, deberet esse obiectum sui ipsius, sed non potest esse, ergo. Minor probatur. Quia scientia diuina non est aliud, quam esse diuinum, vndè si consideretur in ratione obiecti non se habet amplius vt scientia, sed vt esse diuinum. Confirmatur. Esse diuinum vt est obiectum scientiæ diuinæ directè attingentis, dicit omnem rationem entis, atque adeo omnem rationem obiecti, ergo cum per cognitionem directam attingatur omnis ratio obiecti, quæ est in esse diuino, non remanet alia ratio obiecti pro cognitione, pro vt reflexiuo modo se habet.

23 Objicies. Sequeretur, quod Deus non cognosceret suam cognitionem, quatenus se habet per modum cognitionis, quia tali pacto potest tantum reflexo modo cognosci. Respondetur negando sequellam. Quia licet id verum sit, quando cognitio est distincta ab obiecto; non autem quando est idem, ac obiectum cognitionis directę, quia tunc attingibilitas ipsius ingreditur attingibilitatem obiecti, & eo ipso, quod obiectum attingitur secundum omnem suam attingibilitatem, attingitur etiam cognitio per modum cognitionis eadem cognitione, pro vt directo modo se habet, vndè Deus cognoscit se cognoscere, dum directe cognoscit suum esse, quia ipsum cognoscit secundum omnem rationem cognoscibilitatis.

DE PRIMARIO OBIECTO DIVINAE Cognitionis.

DISPVTATIO XXI.

An Deus sit primarium obiectum.

SECTIO I.

1 SVpponendum tanquam certum de fide. Deum cognoscere se ipsum. Ioannis X. *Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrē.* Matthei 11. *Nemo nouit filium nisi Pater, & Patrem quis nouit, nisi filius.* Ratio est, quia Deus & est summum intelligibile, cum sit summum ens, & etiam summum cognoscens; vndè debet se ipsum cognoscere. Difficultas autem solum est, An sit primarium obiectum suæ cognitionis, & An adæquatum.

2 Dicendum primò. *Deum esse primarium obiectum suæ cognitionis.* Ita D. Thomas 1. *contra Gentes cap.* 48. & communiter præsertim Recentiores, & desumitur conclusio ex D. Dionysio *cap.* 7. *de diuinis nominibus.* Probatur. Scientia diuina est infinita secundum omnē rationem, ergo etiam secundum terminationem primariam, ergò obiectum primarium debet esse infinitum, atque adeo esse diuinum. Consequentia probatur. Quia licet terminatio scientiæ diuinæ non sit realis, quia non distinguitur realiter ab obiecto, adest tamen realis correspondentia in ratione repræsentabilis, & repræsentatiui, ita vt tanta sit repræsentatio, quantum est esse repræsentabile, ergo cum repræsentatio secundum primarium modum repræsentationis infinito modo se habeat, etiam obiectum primarium debet esse infinitum.

3 Dices. Ex hoc sequi, quod scientia diuina per se primò terminetur ad esse diuinum; non autem quod esse diuinum sit illud ratione cuius alia cognoscantur. Contra. Si non esset illud, ratione cuius alia omnia cognoscuntur, per se primò terminaretur ad aliquid aliud, sed nō potest terminari, alioquin haberet maiorem terminationem, & repræsentationē, quàm sit repræsentabilitas esse diuini, quod implicat; quia repræsentabilitas esse diuini est infinita, & dicit omnem rationem repræsentabilitatis.

4 Confirmatur. Eſſentia diuina habet omnem rationem repræſentabilitatis, eſſe etiam illius, quæ eſt in creaturis, ergo ſola poteſt eſſe obiectum primarium diuinæ cognitionis. Antecedens probatur. Quia repræſentabilitas ſequitur eſſe; vndè, cum diuina eſſentia dicat omnem rationem entis, & omnes perfectiones creaturarum, dicet etiam omnem rationem repræſentabilitatis. Conſequentia probatur. Vt aliquid, præter diuinum eſſe, eſſet obiectum primarium, deberet habere aliquam repræſentabilitatem ſibi propriam, per quam terminaret per ſe primò diuinam cognitionem, & quæ non eſſet in eſſentia diuina, alioquin cognitio terminaretur ad ipſa ex vi eſſentiæ.

5 Dicendum Secundò. *Eſſe diuinum eſſe obiectum adæquatum diuinæ cognitionis*. Ita Capreolus *in 1. diſt. 35. q. 2. art. 1.* Baſſolis *q. vnica art. 2.* Mayoronus *diſt. 36. q. 3. concl. 1.* Marſilius *in 1. q. 38. art. 2.* Faſolus *1. par. q. 14. art. 2. dub. 2.* Contra Ochanum *in 1. diſt. 35. q. 5.* Gabrielem *art. 2.* qui volunt obiectum adęquatum eſſe ens rationis commune vniuocum Deo, & creaturis, & Ruiz *diſp. 12. de ſcientia Dei ſect. 3.* qui vult etiam creaturas pertinere ad obiectum adęquatum. Probatur. Illud eſt obiectum adęquatum, quod ita correſpondet cognitioni, vt nihil ſit in ipſa per modum repræſentationis, quod non ſit in obiecto per modum repræſentabilis, & econtra; quia tunc obiectum, & cognitio ſibi inuicem coadęquantur, ergo eſſe diuinum eſt obiectum adæquatum diuinæ cognitionis. Conſequentia probatur. Quia cognitio diuina ratione ſuæ infinitatis dicit omnem rationē repræſentationis, & eſſe diuinum omnem rationem repręſentabilitatis, ita vt nihil ſit in cognitione diuina per modum repræſentationis, quod non ſit in eſſe diuino per modum repræſentabilitatis.

6 Dices. Deus intelligit creaturas ſecundum proprium eſſe ipſarum, ergo eſſe diuinum non eſt obiectum adæquatum. Reſpondetur. Creaturas cognoſci quidem à Deo ſecundum proprium eſſe; ſed non ratione propriæ intelligibilitatis; quia cum intelligibilitas diuina ſit infinita, continet etiam imparticipato modo intelligibilitatem creaturæ. Vndè Deus cognoſcit creaturas cognoſcendo ſe ipſum, & ideo eſt obiectum adæquatum; creaturæ verò attinguntur ratione cuiuſdam obiectiuæ extenſionis, qua intelligibilitas, quæ eſt in eſſe Dei extenditur per participationem ad creaturas.

7 Dicendum Tertiò. *Solum eſſe diuinum eſſe obiectum formale diuinæ cognitionis*. Ita Aureolus *in 1. diſt. 35. q. 2.* Bacconius *q. 1. art. 2.* Toletanus *art. 2. & 3.* Capreolus *q. 2. art. 1.* Durandus *q. 1.* Ferrarienſis *1. contra Gentes. c. 48.* Faſolus *ſupracitatus* Ruiz *diſp. 3. de ſcientia Dei, ſec. 3.* & alij contra Ochanum, & Gabrielem *ſupracitatos*. Probatur Illud eſt obiectum formale, quod per ſe primò attingitur, & eſt ratio, vt cætera attingantur; huiuſmodi autem eſt eſſe diuinum, ergo. Minor probatur. Nam eſſe diuinum ponit debitam proportionem inter obiectum, & cognitionem, quia ſicuti cognitio eſt infinita in modo attingendi, ita eſſe diuinum eſt infinitum in modo attingibilitatis; quod autem ponit debitam proportionem per ſe primò attingitur, & eſt ratio cur alia attingantur. Confirmatur. Scientia Dei ex ſua formali ratione importat omnem rationem cognitionis, ergo eius formale obiectum debet importare omnem rationem cognoſcibilitatis. Antecedens patet. Quia ex ſua formali ratione eſt cognitio per eſſentiam. Conſequentia probatur. Quia obiectum formale debet tribuere cognitioni id, quod habet in ſua formali ratione. Confirmatur Secundò; obiectum formale determinat cognitionem; cognitio autem diuina non poteſt ab alio obiecto determinari, niſi ab eſſe diuino; Tum quia cum ſit per eſſentiam determinata, debet habere determinationem ab illo obiecto, quod per eſſentiam eſt ipſa ſcientia; Tum quia cum determinatio iſta ſit ſummè neceſſaria, & infinito modo ſe habens, debet etiam obiectum eſſe ſummè neceſſarium, & infinito modo ſe habens.

8 Obijcies. Obiectum formale Intellectus eſt verum, ergo obiectum formale intellectus diuini ſe extendit ſicut ſe extendit ipſum verum. Reſpondetur nego conſequentiam, nam obiectum formale diuini intellectus non eſt quodcunque verum, ſed illud, quod eſt proportionatum diuinæ cognitioni, & quod eſt ratio cognoſcendi; huiuſmodi autem eſt ſolum verum per eſſentiam; non autem participatum, quia ſicuti non eſt à ſe, ita nec etiam reſpectu Dei eſt ratio cognoſcendi.

An omnia, quæ ſunt in Deo pertineant ad obiectum primarium.

SECTIO II.

9 Difficultas eſt tam de attributis, quam de relationibus diuinarum perſonarum. Quod autem ſpectat ad attributa, cum ſtatutum ſit eſſe de quidditate diuinæ eſſentiæ, & dicant propriam rationem intelligibilitatis, conſequenter fit, vt pertineant ad obiectum primarium; & ideo ſecundum noſtra principia difficultas ſolum reſtat de relationibus.

10 Prima ſententia aſſerit, perſonas diuinas, vt tales, pertinere ad obiectum ſecundarium. Ita Henricus *2. part. artic. 47. q. 4.* Scotus. *in 1. diſtinc. 10. circa finem*, & *in 2. diſt. 1. quæſt. 1. art. 2.* & communiter Scotiſtæ, quos ſequitur Suarez *lib. 9. de Deo Trino. cap. 5.* & ij omnes, qui putant Verbum non procedere ex cognitione Perſonarum.

Probant Eſſentia diuina continet virtualiter omnes perfectiones etiam relationes, ergo ſola ſufficienter determinat diuinam cognitionem. Secundò. Quia ſola concurrit loco ſpeciei impreſſę.

11 Secunda ſententia aſſerit, pertinere ad obiectum primarium. Ita Ochamus *in 1. diſt. 35. quæſt. 3.* Caietanus *2. 2. quæſt. 2. artic. 8.* Molina *1. par. quæſt. 12. artic. 8. diſput. 4.* Ruiz *diſput. 5. de ſcientia Dei ſec. 5.* & alij.

Probant, Quia perſonalitates diuinæ pertinent ad integritatem eſſe diuini, & dicunt propriam rationem entis, & veritatis.

12 Notandum primo. Perſonalitates diuinas, vt tales ſunt non dicere propriam rationem entis, nec propriam perfectionem relatiuam, atque adeo nec propriam veritatem, ſed eſſe ens, perfectas, & veras entitate, perfectione, & veritate eſſentiæ. Ratio eſt, Quia in diuinis in eodem eſſe reali adeſt vnitas, & pluralitas, quia perſonæ, quæ inuicem diſtinguuntur, ſunt vnum vnitate eſſentiæ; quia autem plurificatio fit ratione relationis, ita vt ipſa præciſa non poſſit haberi, ideo in hoc eſſe diuino illæ tantum rationes plurificantur, quæ in ſua quidditate dicunt formaliter ordinem, non autem illæ, quæ non ſunt formaliter ordo. Hinc cum ratio entis, perfectionis, & veritatis non ſint formaliter ordo notionalis, non poſſunt relatiuè plurificari.

13 Notandum Secundò. Ex hoc fieri, quod perſonalitates diuinæ non ſint intelligibiles niſi ratione eſſentiæ; quia intelligibilitas ſequitur eſſe; quia tamen identificantur cum eſſentia, & illā ſemper dicunt implicitè, ideo non ſunt intelligibiles ratione eſſentiæ tanquam obiecti ipſa contradiſtincti, ſed vt conſtituentes cum ipſa vnum, & idem obiectum.

14 Notandum Tertiò. Obiectum primarium aliud eſſe vt *Quod*, & aliud vt *Quo*. Primum eſt illud, quod per ſe primò attingitur. Secundum verò eſt illa ratio, per quam conſtituitur per ſe primò attingibile; hinc totum illud eſt obiectum primarium vt *Quod*, quod afficitur ab obiecto primario vt *Quo*.

15 Dico

15 Dico Primò. *Solam essentiam diuinam esse primarium obiectum vt Quo; non autem personalitates*. Probatur. Illud solum est obiectum primarium vt *Quo*, quod est ratio, vt aliquid per se primò attingatur, huiusmodi autem est sola essentia, ergo. Minor probatur. Quia sola essentia est ens per essentiam, & sola ratio entis per essentiam facit, vt obiectum attingatur ab intellectu diuino per se primo; vnde Quia creaturæ non sunt ens per essentiam, non possunt per se primò attingit. Confirmatur. Obiectum primarium, & formale diuinæ cognitionis debet esse actus purus, quia debet esse summum intelligibile; ergo illud est tantum obiectum primarium vt *Quo*, quod est actus purus vt *Quo*, sola autem essentia est actus purus vt *Quo*.

16 Dico. Secundò. *Obiectum primarium vt Quod importare etiam diuinas personalitates, ita vt sint aliquid veluti ipsum integrans*. Probatur Illud est obiectum primarium vt *Quod*, quod afficitur à primario vt *Quo*. Personalitates autem diuinæ afficiuntur ab ente per essentiam, nam communicant in esse cum ipso, ita vt ens per essentiam sint ratio, per quam sint quid reale. Confirmatur. Cognitio diuina attingit personas diuinas vt tales, ergo afficiuntur ab obiecto primario vt *Quo*. Consequentia probatur. Quia debent habere cognoscibilitatem independentem, & imparticipatam, ergo stant: sub illa infinita cognoscibilitate, quæ fundatur in esse diuino, & dicit primarium obiectum vt *Quo*.

17 Ad primum primæ sententiæ distinguitur cōsequens, diuina essentia non determinat diuinam cognitionem, pro vt stat in repræsentatione nostrorum cōceptuum, sed pro vt est à parte rei; vndè non determinat pro vt virtualiter continet perfectiones, & relationes, sed pro vt dicit formali modo. Ad Secundum. Negatur antecedens. Nam totum esse diuinum stat loco speciei impressæ eo pacto, quo essentia diuina dicitur stare loco speciei impressæ; id autem, ratione cuius stat loco speciei impressæ, est obiectum primarium vt *Quo*. Ad fundamentum secundæ sententiæ patet ex dictis.

DE MODO, QVO SE HABET SCIENTIA DEI Ad suum obiectum.

DISPVTATIO XXII.

An dicat ordinem ad ipsum.

SECTIO I.

1 Prima sententia asserit, scientiam Dei dicere respectū realem transcendentalem ad suum obiectū tam primarium, quam secundarium. Ita Ruiz *Disp.* 5. *de scientia Dei sec.* 2. qui etiam citat plures auctores; qui tamen non loquuntur de respectu reali, sed tantum de respectu rationis.

Probat. Quia Aristoteles *in prædicamentis c.* 3. docet, scientiam esse aliquid, quia est alicuius obiecti scientia, & hæc ratio valet etiam in diuina. Secundò. Quia relatio transcendentalis in eo tantum consistit, quod vna res non possit intelligi, nisi alia intellecta ratione quidditatiuæ connexionis; hoc autem habet locum in diuina scientia, quæ non potest intelligi sine obiecto.

2 Secunda sententia negat, dicere relationem realem. Ita Aureolus *in* 1. *dist.* 27. *art.* 3. *dub.* 4. Argentinas *dist.* 35. *q. vnica art.* 1. Ricardus *art.* 1. *q.* 2. Gabriel *dist.* 27. *q.* 3. Molina. 1. *p. q.* 27. *art.* 1. *disp.* 7. Suarez *quæst. de Trinitate cap.* 3. & ferè communiter.

3 Dico. Primo. *Scientiam diuinam non dicere ordinem realem siue transcendentalem, siue prædicamentalem ad primarium obiectum*. Probatur. Cognitio diuina non distinguitur realiter à primario obiecto, ergo non potest dicere ordinem realem ad ipsum, quia non potest esse ordo realis, & connexio realis, vbi extrema non sunt realiter distincta.

4 Respondet Ruiz. Quod sicut relatio transcendentalis non requirit terminum actu existentem, ita nec requirit realem distinctionem ipsius. Contra. Quod non requirat terminum realiter existentem non tollit, quin sit essentialiter ordo, & connexio extremorum, ergo nec quod terminus debeat realiter distingui, quia hoc est de ratione ordinis. Secundò. Vel terminus est id, quod refertur; vel aliquid aliud. Non primum. Tum quia idem referetur ad se ipsum; tum quia terminus non se haberet in obliquo. Si secundum; ergo vt ordo sit realis, debet esse quid realiter distinctum.

5 Respondet. Secundò. Hoc esse proprium intellectionum, & volitionum, vt possint realiter referri ad se ipsas, quia possunt reflectere supra se ipsas. Contra. Quia reflexio non potest esse realis formalis, nisi sint distincti actus. Secundò. Quod possint reflectere supra se ipsas, non tollit quidditatem ordinis realis, nec facit, quod alio modo se habeat, ergo nec quod sit connexio realis extremorum. Vbi autem non sunt extrema realiter distincta, non adest connexio realis.

6 Dico. Secundò. *Neque scientiam Dei dicere ordinem transcendentalem realem ad obiectum secundarium, videlicet creaturas*. Probatur. Ideo scientia creata dicit relationem transcendentalem ad obiectum, quia non potest subsistere sine ipso in ratione repræsentationis; sed scientia diuina non subsistit in sua repræsentatione ratione creaturarum, ergo, maior patet. Quia ordo scientiæ est repræsentantis ad repræsentatum, vndè non potest subsistere in esse repræsentationis, nisi obiectum subsistat in esse repræsentabilis. Minor probatur. Scientia diuina est repræsentatio à se, & per essentiam correspondens secundum omnem sui rationem esse diuino, ita vt solum repræsentet creaturas ratione cuiusdam extensionis; vndè sublatis creaturis adhuc remaneret cum tota sua repræsentatione, ergo.

7 Ad Primum respondetur. Ideo Aristotelem docere scientiam dici relatiuè, quia realiter est alicuius obiecti scientia; esse autem realiter alicuius obiecti scientia, est commensurari cum ipso, & ab eodem specificari, hoc autem non conuenit realiter cognitioni diuinæ respectu diuini esse, & vllo modo respectu creaturarum. Ad Secundum. Scientiam diuinam non posse intelligi sine diuino esse non ob relationem, sed ob identitatem. Se habet autem in obliquo, quia distinguimus obiectum, & scientiam per conceptus rerum creatarum; Potest autem concipi scientia diuina absque creaturis; vt iam diximus.

An Deus cognoscat se ipsum comprehensiue.

SECTIO II.

8 Comprehensio aliquando accipitur pro perfecta cognitione in suo genere; aliquando pro cognitione possessiua, qua aliquid cognoscitur in ordine ad fruitionem, iuxta illud primæ ad Corinth. 9. *Sic currite, vt comprehendatis*; propriè autem, & rigorosè sumitur pro illa cognitione, quæ adæquat cognoscibilitatem obiecti. Hinc.

9 Supponendum est. Hanc cognitionem debere attingere omnia, quæ sunt in obiecto saltem in identitate, alioquin non clauderet in sua repræsentatione obiectum secundum totum suum esse; hinc Augustinus Epist. 112. cap. 8. *Aliud est videre, aliud totum videndo comprehēdere, quandoquidē id videtur, quod vt præsens vtcunque sentitur, totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, vt nihil eius lateat videntem, aut cuius fines*

circumspici possunt. Et quo fit, quod si in aliquo obiecto possit cognitione intuitiua videri vna formalitas altera non visa, illa cognitio non erit comprehensiua, quia tunc illud quod videbitur, non adæquatè videbitur, quia non videbitur secundum illam communicationem, qua cum alio formalitate communicat in eodem esse.

10 Dicendum est. *Deum comprehendere se ipsum*. Est de fide. Probatur prima Corinthiorum 2. *Spiritus enim scrutatur etiam profunda Dei*. Quod intelligitur de perfecta cognitione comprehensiua, vt communiter explicant Patres. Secundò. Cognitio diuina est infinita, ergo comprehensiua, quia importat omnem rationem cognitionis, atque adeo tanta est, quanta est cognoscibilitas obiecti. Tertiò. Quia modus essendi cognitionis diuinæ est infinitus; vnde continet obiectam secundum propriam mensuram ipsius, videlicet infinito modo.

11 Dicendum. Secundò. *Comprehensionem Dei ita esse propriam ipsius, vt nec de potentia absoluta possit communicari alicui creaturæ*. est de fide. Probatur. Ieremia 32. *Incomprehensibilis cogitatu*. Ad Romanos 11. *Quam incōprehensibilia sunt iudicia eius*, ita definitum est in Concilio Lateranensi in Cap. *Firmiter*. De *summa Trinitate*. Secundò. quia scriptura tribuit cognitionem Dei solis diuinis personis, quia videlicet intelligunt comprehensiuè. Matthei 11. *Nemo nouit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis nouit, nisi Filius*, & ita communiter explicant Patres. Tertiò Quia nulla cognitio creata potest esse quidditatiuè infinita, atque adeo nec continere esse diuinum secundum esse intentionale infinito modo, quod esset necessarium ad comprehensionem.

DE OBIECTO SECVNDARIO Diuinæ Cognitionis.

DISP. XXIII.

Quomodo Deus cognoscat obiectum secundarium.

SECTIO I.

1 SVpponendum est contra Auerroem *in Metaphysica comment*. 51. Deum cognoscere omnes creaturas extra se ipsum etiam infimas, & viles, vt de fide è Genesis 1. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat*. Psal. 137. *Excelsus Dominus, & humilia respicit*. Iob. 38. *Ipse fines Mundi intuetur, & omnia, quæ sub cælo sunt respicit*. Ad Hebreos 4. *Non est vlla creatura inuisibilis coram eo, omnia enim nuda, & aperta sunt oculis eius*. Ioannis vlt. *Domine omnia nosti*. Ratio autem est, quia cum sit causa vniuersalis rerum omnium operans per intellectum, debet cognoscere suos effectus secundum omnem rationem entis. Et etiam Quia cum habeat cognitionem infinitam, debet attingere omnia cognoscibilia, alioquin eius cognitio aliquid non repræsentaret. Vndè, cum D. Hieronymus *in cap. 1. Abacuc*. Docet, indignum esse Dei maiestate, vt sciat, quot in omni momento nascantur culices, non loquitur de omni cognitione, sed de illa speciali, quæ habet annexam specialem prouidentiam supernaturalem, quod colligitur ex contextu, dum subdit, quod non debemus esse iniuriosi in nos ipsos, tribuētes Deo eamdē prouidentiam circa irrationalia, quam habet de nobis. Difficultas autem est. Quomodo Deus cognoscat creaturas.

2 Prima sententia asserit, quod licet Deus ratione suæ essentiæ intelligat creaturas, per se tamen primò terminatur ad ipsas. Ita Ochamus *in 1. dist. 35*. Gabriel *q. 3. art. 3*. Aureolus *q. 2*. Bacconius *q. 1. art. 4*. Toletanus *art. 2. & 3*. Ariminensis *dist. 36. q. vnica*.

Probant Creaturæ sunt intelligibiles secundum proprium esse formale; & secundum ipsum non sunt in Deo formali modo, ergo secundum proprium esse terminant per se primò cognitionem diuinam. Secundò. Non possunt attingi secundum proprium esse distinctum, nisi attingantur in se ipsis. ergo

3 Secunda sententia asserit, Deum cognoscere creaturas in se ipso tanquam in medio cognito, ita vt cognitio non terminetur immediatè ad creaturas, sed tantum ratione essentiæ, Ita D. Thomas 1. *p. q. 14. art. 5*. Molina *ibid*. Cumel *disp. 1*. Fasolus *dubit. 1*. Banes *artic. 6*. Pesantius *ibidem*. Vasquez *disp. 60. cap. 3*. Alensis 1. *p. q. 23. mem. 1. & 2*. Albertus *in 1. dist. 35. art. 1*. Durandus *q. 1*. Argentinas *ibidem*. Capreolus *quæst. 2*. Ferrariensis 1. *contra Gentes cap. 48*. Suarez *lib. 3. de Deo vno. cap. 2*. Ruiz *de scienti a Dei. disp. 10. sect. 1. & 2.* & alij.

4 Dico 1. *Deum cognoscere creaturas in se ipso ita vt in proprio esse attingat esse omnium creaturarum*. Probatur. Creaturæ secundum totum suum esse determinatum continentur in Deo, ergo Deus cognoscendo proprium esse, cognoscit etiam creaturas. Antecedens patet. Quia esse creaturarum secundum omnem sui rationem est participatum à Deo. Consequentia probatur. Quia, quando cognoscitur aliquid adæquatè, & comprehensiuè, cognoscitur etiam quidquid in ipso secundum quamlibet rationem continetur.

5 Dices ratione huius continentiæ non posse cognosci creaturas distinctè secundum ipsarum determinatas rationes. Contra, tota determinatio, quam habent creaturæ in se ipsis, est in Deo causaliter, cum proueniat ab ipso effectiuè, ergo si cognoscit creaturas vt contentas in se ipso, cognoscet etiam omnem ipsarum determinationem. Secundò. Ante, quam Deus aliquid producat, vel cognoscit distinctè secundum propriam ipsius rationem; vel non. Si primum; ergo in se ipso cognoscit, quia in tantum cognoscit, in quantum potest communicare tale esse determinatum. Si secundum, ergo neque potest communicare; quia, cum sit agens per intellectum, debet præcognoscere id, quod communicat.

6 Dico. Secundò. *Cognitionem diuinam terminari per se primò, & immediatè ad creaturas pro vt existunt in Deo*. Probatur. Creaturæ prout existunt in Deo non sunt aliquid distinctum ab ipso Deo, ergo eo ipso formaliter quod cognitio terminatur ad esse diuinum, terminatur etiam ad esse creaturarum contentum in Deo. Confirmatur. Cognitio, qua Deus cognoscit se ipsum, est comprehensiua, ergo attingit esse diuinum secundum rationes causales creaturarum, atque adeo creaturas vt contentas in Deo.

7 Dico. Tertiò. *Cognitionem Dei, qua cognoscit creaturas secundum proprium esse contradistinctum ab ipso Deo, non terminari immediatè ad ipsas creaturas, sed ad esse diuinum tantum*. Probatur. Si cognitio diuina terminaretur immediatè ad creaturas, essent creaturæ intra obiectum adęquatum immediatum, sed hoc est falsum, ergo. Sequela patet. Quia totum id pertinet ad obiectum imediatum adæquatum, quod ratione sui immediatè potest terminare cognitionem. Minor probatur. Quia sequeretur, quod Verbum diuinum esset Verbum creaturarum, quia Verbum exprimitur de toto obiecto adæquato imediato, cuius tamen oppositum docent Patres, præsertim Anselmus *cap. 32. Monologij*; ratio est, quia Verbum diuinum fundaretur aliquo pacto in creaturis, si esset Verbum ipsarum; vndè, cum creaturæ sint defectibiles, etiam Verbū esset defectibile. Confirmatur. Quod cognoscitur vt stat sub intelligibilitate alterius, non determinat cognitionem per se primò immediatè, ergo nec creatura cognitionem diuinam. Antecedens patet. Quia terminat ratione intelligibilitatis, sub qua stat. Consequentia probatur Creaturæ habent totam suam intelligibilitatem ab intelligibilitate diuina, vndè ipsi subalternantur vt quid participatum, & dependens, ergo respectu intellectus, qui per se primò attingit diuinam intelligibilitatem, creata attinguntur vt subiecta diuinæ.

8 Dico Quartò. *Creaturas attingi à Deo per quamdam extensionem diuinæ cognitionis, qua se extendit ad id, quod participat diuinam cognoscibilitatem.* Probatur. Ita se habet cognitio in attingendo, quando est perfecta, sicut se habet obiectum in esse attingibili; creatura autem, & Deus ita se habent, vt illa sit quædam extensio diuinæ cognoscibilitatis.

9 Ad Primum respondetur. Creaturas esse cognoscibiles secundum proprium esse formale ad modum obiecti secundarij, & ideo non cognosci à Deo, nisi quatenus cognoscit se ipsum; quia autem hoc esse formale continetur in Deo causaliter, ideo cognoscuntur secundum proprium esse formale. Ad Secundum negatur sequela. Nam vt creaturæ attingantur secundum proprium esse distinctum, quod habent in se ipsis, sufficit, quod cognitio diuina ratione obiecti primarij, se extendat etiam ad secundarium.

10 Obijcies. Esse diuinum infinitè distat à creato, ergo non potest esse ratio cognoscendi ipsum, quia ratio cognoscendi fundatur in similitudine. Respondetur negando consequentiã. Quia similitudo requiritur vt vnum sit ratio cognoscendi aliud per modum imaginis, non autem vt sit ratio cognoscendi ratione continentiæ causalis; Deus autem est ratio cognoscendi creaturas per modum continentiæ causalis.

Quomodo Deus cognoscat creaturas in se ipso.

SECTIO II.

11 Difficultas procedit de illa ratione, per quam Deus formaliter cognoscit creaturas. Prima sententia asserit, Deum non cognoscere in se ipso creaturas ratione omnipotentiæ, in qua virtualiter continentur, sed esse in Deo formalem rationem repræsentatiuam creaturarum, quæ respectu intellectus diuini habet rationem speciei. Ita Ledesma *q.9. de diuina perfectione. art.2. concl.3.* Vasquez *1.par. disp.60. cap.2. & 3.* Arubal *disp.30. cap.3. & 4.* & alij Recentiores. Probant scientia antecedit omnipotentiam, ideo enim Deus potest producere, qui scit, & non econtra, vnde si per impossibile auferretur omnipotentia, non auferretur scientia, ergo omnipotentia non potest esse ratio cognoscendi creaturas. Secundò. Omnipotentia non dicit realem respectum ad creaturas, ergo non potest esse ratio illas cognoscendi. Confirmatur. Ratio omnipotentiæ in eo consistit, quod Deus possit facere, quod non implicat, vnde, si omnia implicarent, adhuc haberet omnipotentiam, & tamen non cognosceret creaturas, ergo. Tertiò. Creaturæ futuræ, aut existentes non habent necessariam connexionem, quia contingenter sunt, ergo non potest omnipotentia esse ratio cognoscendi.

12 Secunda sententia asserit, Deum cognoscere creaturas in se ipso ratione solius omnipotentiæ, non autem ratione ideæ, sed solum posse cognoscere ratione ideæ cognitione reflexa, Ita Alensis *1. part. q.23. mem.2. art.4.* Durandus *in 1. dist.35. q.2.* Bacconius *q.1. art.4.* Argentinas *q.1.* Ferrariensis *1. contra Gẽtes c.49.* Suarez *lib.3. de Deo vno cap.2.* Fasolus *1. par. q.14. art.5. dubit.3.* Ruiz *disp.10. de scientia Dei. q.4.* & alij. Probant. Cognitio ideæ supponit cognitionem essentiæ pro vt imitabilis à creaturis, ergo supponit cognitionem creaturarum, quia dum cognoscitur essentia vt imitabilis à creaturis, cognoscuntur etiam creaturæ.

13 Tertia sententia asserit, Ideas esse formalem rationem cognoscendi creaturas. Ita Altisiodorẽsis *lib.1. tract.1. cap.8. q.1.* Albertus *1. par. q.6. com.3.* Herueus *in 1. dist.35. q.1. art.3.* D. Bonauentura *art.1. q.1.* Ochamus *q.2.* Palat. *disp.1.* Aureolus *q.2. art.1. proposit.3.*

14 Dico. Primò. *In Deo adesse tantum vnicã rationem formalem completam, per quam cognoscit creaturas in se ipso.* Probatur. Non potest in Deo considerari aliqua cognitio circa creaturas, quę non sit comprehensiua, ergo in Deo est vnica tantum ratio formalis cognoscendi creaturas. Antecedens patet. Quia nisi esset cõprehensiua, non esset perfecta, & limitato modo se haberet. Consequentia probatur. Quodlibet medium cognoscendi substernit sibi obiectum secundum specialem rationẽ cognoscibilitatis, ergo non potest obiectum attingi comprehensiuè, nisi simul attingatur secundum omnes rationes cognoscibilitatis, quibus correspondet singulis medijs, ergo debet dari in Deo vnicum medium, per quod adæquatè attingantur, si enim darentur plura, per nullum adæquatè attingeretur.

15 Dico. Secundò. *Rationem, per quam Deus cognoscit creaturas in se ipso, non esse aliquam speciem per se primò ordinatam ad repræsentandas creaturas.* Desumitur ex D. Dionysio *cap.7. de diuinis nominibus*, vbi docet, Deum non cognoscere singula per species. Probatur sequeretur, creaturas esse obiectum formale, & immediatum diuinæ cognitionis, ergo. Sequela probatur. Nam species est essentialiter repræsentatiua per se primò, & illud repræsentat, cuius est species, & per se primo respicit obiectum proportionatum intellectui, cui repręsentat. Ista autem ratiò speciei, quæ esset in Deo, esset per se determinata ad repræsentandas creaturas. Confirmatur. Species est medium vt, Quo, cognoscendi, & ideò non tollit, quin cognitio per se primo attingat obiectum.

16 Dices. Hanc rationem speciei esse diuinam essentiam, quatenus est repręsentatiua sui ipsius, & etiam creaturarum. Contra. Vel repræsentat creaturas immediatè in se ipso. Vel repræsentat aliquid in Deo, quod sit ratio illas cognoscendi. Si primum, ergo cognoscit immediatè creaturas in se ipsis, & non in propria essentia. Si secundum; ergo datur in Deo aliqua ratio cognoscendi creaturas, quæ non sit species, sed obiectiuo modo se habeat.

17 Dico Tertiò. *Deum ex eo formaliter cognoscere creaturas, quia est causa earumdem.* desumitur ex D. Dionysio *c.7. de diuinis nominibus.* Etenim *si secundum vnam causam Deus omnibus existentibus esse tradidit, secundum eamdem causam sciet omnia, sicut ex se ipso existentia.* Idem docet D. Augustinus *5. de Genesi ad litteram cap.16.* Probatur Deus vt causa continet esse creaturarum, ergo ratio causæ est ratio cognoscendi. Consequentia probatur. Quia non potest cognosci causa comprehensiuè, nisi cognoscatur quidquid in ipsa continetur.

18 Dices. Creaturæ sunt obiectum secundarium, ergo ex eo, quod comprehendatur diuina potentia, non cognoscuntur. Quia quidquid ex vi comprehensionis attingitur, per se primò attingitur. Respondetur. Creaturas esse obiectum secundarium, pro vt sunt in se ipsis, & sunt quid contradistinctum à Deo, & hoc pacto non attinguntur per se primo. Prout autem continentur in Deo, sunt obiectum primarium, & per se primo attinguntur, ex eo autem, quod attinguntur in Deo, extenditur cognitio ad eas attingendas in se ipsis, vt supra diximus.

19 Dico Quartò. *Etiam rationem Ideæ esse rationem cognoscendi creaturas, ita vt pertineat ad integrandum medium cognitionis.* Ita D. Augustinus *q.46. & 83. Singula igitur proprijs sunt creata rationibus; has autem rationes vbi arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente creatoris; non enim extra se quidquam positum intuebatur, vt secundum id constitueret, quod constituebat; nam hoc opinari sacrilegum est.* Probatur. Non possunt creaturæ cognosci in causa, nisi causa completo modo se habeat in ratione causæ, ergo non possunt videri in Deo, nisi etiam concurrat idea. Antecedens patet. Quia sola causa completa completo modo continet effectus. Consequentia brobatur. Nam Idea est complementum causæ efficientis, ita vt sine ipsa non possit operari, quando operatur per intellectum, & voluntatem; determinat enim agens ad operandum tali, vel tali modo, sine qua determinatione non potest producere aliquid determinatum.

20 Ad Primum primæ sententiæ negatur scientiam antecedere omnipotentiam, pro vt omnipotentia dicit continentiam virtualem creaturarum. Vnde Deus ideo cognoscit, quia potest, & non econtra. Solum potest dici, quod scientia antecedat potentiam, pro vt consideratur secundum vltimam determinationem, in qua inuoluitur etiam decretum voluntatis; & dicitur potentia exequutiua; Hinc si auferretur omnipotentia, sicut Deus esset aliter Deus, ita etiam haberet aliam scientiam, quæ non esset scientia creaturarum. Dicitur autem potentia consequi ad voluntatem, pro vt est potentia executiua, non pro vt continet virtualiter. Ad secundum negatur consequentiam. Nam omnipotentia non est ratio cognoscendi creaturas ex vi alicuius respectus, sed quia illas in se continet. Ad confirmationem negatur secunda pars antecedentis. Nam, si omnia implicarent, neque in Deo esset omnipotentia, quia non continerentur in ipso virtualiter, ratio enim omnipotentiæ importat hanc virtualem continentiam. Ad Tertium negatur consequentia. Nam futura, & existentia cognoscuntur à Deo in se ipsis; non quia sint connexa cum Deo, sed quia manifestantur ratione infinitæ manifestationis diuinæ cognitionis; habent tamen, supposito quod existant, necessariam connexionem cum Deo, quia ab ipso essentialiter dependent.

21 Ad fundamentum secundæ sententiæ negatur cognitionem Ideæ supponere cognitionem essentiæ vt imitabilis à creaturis. Ad probationem. Ideas esse quidem rationes imitabilitatis, & ideo ingredi conceptum, quo cognoscitur essentia imitabilis, quia repræsentatiuè determinant imitabilitatem.

An Deus cognoscendo creaturas, eas producat in esse cognito.

SECTIO III.

22 Difficultas procedit de possibilibus, an videlicet ex diuina cognitione accipiant aliquod esse cognitum, quo determinent diuinam cognitionem. Prima sententia est affirmatiua; nomine autem esse cogniti non intelligit aliquod esse reale intrinsecum creaturæ, sed quoddam esse diminutum, quod dicit tum relationem rationis, tum fundamentum absolutum huius relationis, quod similiter est aliquod ens rationis. Ita Scotus *in* 1. *dist.* 36. *q. vnica, & in* 4. *dist.* 1. *q.* 2. *art.* 1. & communiter Scotistæ, præsertim Rada 1. *p. controu.* 28. *cap.* 3. Smising *tract.* 3. *de Deo vno disp.* 2. *quæst.* 3. & sequitur Ruiz *disp.* 11. *de scientia Dei. sect.* 5.

23 Secunda sententia est negatiua. Ita præsertim Caitanus 1. *p. q.* 14. *ar.* 5. Bannes *art.* 6. Çumel ibid. Suarez *in metaph. disp.* 31. *sect.* 2.

24 Dico primò. *Dum cognoscendo creaturas non producere aliquod esse cognitum ex parte ipsarum, quod se habeat vt obiectum terminans diuinam cognitionem.* Probatur. Hoc esse cognitum non potest esse aliquid reale, alioquin esset aliquid participatum, atque adeo per veram productionem productum; vnde creaturæ habuissent ab æterno aliquod esse reale. Nec potest esse aliquod ens rationis; tum quia Deus non format ens rationis; Tũ quia ens rationis terminaret cognitionem diuinam, atque adeo Deus cognosceret ens rationis, non autem creaturas, ergo.

25 Dico Secundò. *Deum cognoscendo creaturas eas producere intra se ipsum in esse cognito formaliter, pro vt se tenet ex parte cognitionis, quatenus producit Verbum, quod repræsentatiuo modo continet creaturas.* desumitur ex illo Ioannis 1. *Quod factum est in ipso vita erat;* videlicet, quia omnes creaturæ intelligibili modo existunt in Verbo Diuino. Hinc etiam Anselmus *cap.* 32. *Monologij.* docet Patrem dicere creaturas producẽdo Verbum, hoc est eas exprimere intelligibili modo in se ipso. Probatur. Verbum productum importat creaturas, quæ continentur in diuina essentia positas in esse conspicuo, & apparenti, ita vt possint per ipsum repræsentari, ergo importat creaturas secundum esse cognitum formale. Consequentia probatur. Quia esse cognitum formale non est aliud, quam obiectum constitutum in esse intentionali, seu in esse manifestatiuo, quo se manifestet cognoscenti.

An Deus cognoscat possibilia in se ipsis.

SECTIO IV.

26 Ex dictis in superioribus constant, Deum cognoscere in se ipso tanquam in causa omnia possibilia; nunc videndum est. An hæc cognitio extendatur ad attingenda possibilia in se ipsis.

Prima sententia est affirmatiua, & desumitur ex Diuus Thoma 1. *p. q.* 14. *art.* 6. *ad primum*, & 1. *contra Gentes, cap.* 66. vbi etiam Ferrariensis. D. Bonauentura *in* 1. *dist.* 39. *art.* 1. *q.* 1. Richardus *dist.* 35. *art.* 1. *q.* 4. Durando *q.* 2. Ariminensis *q. vnica* Argẽtina *quæst. vnica conc.* 4. Maior *q.* 1. *&* 2. Caietano 1. *p. q.* 14. *ar.* 6. Bannes *ibidem.* Molina *art.* 9. Vasquez *disp.* 60. *cap.* 2. *&* 3. Suarez *lib.* 3. *de Deo vno cap.* 2. Smising *lib.* 3. *de Deo vno disp.* 2. *q.* 3. Ruiz *disp.* 11. *de scientia Dei. sect.* 3. *&* 4. & sequuntur communiter Recentiores.

Probant, Creaturæ cognoscuntur à Deo perfectissimo modo, & secundum proprias rationes, & mensuram, atque adeo secundum distinctionem. Hoc autem non potest saluari, si cognoscantur tantum in causa, quia continentur in illa confuso modo. Secundò. Si Deus cognosceret creaturas tantum in se ipso, & non secundum modum, quem habent in se ipsis, re vera non cognosceret creaturas, sed tantum se ipsum.

27 Secunda sententia est negatiua. Ita Aureolus *in* 1. *dist.* 35. 1. *p. art.* 4. & *p.* 2. *art.* 4. §. *nec valet.* & *propositione* 3. *in responsione ad* 6. *&* 7. Valentia *tom.* 1. *disp.* 1. *q.* 14. *puncto* 7.

28 Dico primò. *Creaturas siue existentes, siue possibiles non esse propriè terminum diuinę cognitionis, sed tantum impropriè, quatenus videlicet sunt connexa cũ termino proprio.* Probatur. Terminus cognitionis est de intrinseco conceptu illius ita vt non possint concipi sine ipso, ergo creaturæ secundum proprium esse non sunt terminus proprius diuinæ cognitionis. Antecedens patet. Quia cognitio est intrinsecè connexa cum suo termino tanquam repræsentatio cum repræsentante. Consequentia probatur. Quod est de intrinseco conceptu alicuius, pertinet ad esse ipsius, ita vt non possit sine ipso subsistere; vnde ipso indiget. Cognitio autem diuina non indiget aliquo extra Deum, & sufficienter concipitur, si concipiatur vt repræsentatiua esse diuini.

29 Dices. Id esse verum de termino primario, non autem de secundario. Contra. Quod terminus sit de conceptu prouenit ex ratione termini, ergo si secundarius non est de conceptu, non erit propriè terminus. Secundò. Esse terminum cognitionis dicit connexionem in ratione repræsentabilis cum ipsa, vel ergo ratio secundarij tollit hanc connexionem, & tunc tollit etiam rationem termini. Vel non tollit, & tunc adhuc erit de conceptu cognitionis.

30 Dico Secundò. *Deum non cognoscere possibilia in se ipsis tanquam obiectum contradistinctum, sed solum in se ipso tanquam in causa continente.* Probatur. Non potest aliquid cognosci in se ipso, nisi sit in se ipso cognoscibile, sed possibilia non sunt in se ipsis cognoscibilia, ergo. Minor probatur, non est aliquid cognoscibile in se ipso, nisi habeat esse in se ipso, quia cognoscibilitas sequitur esse, possibilia autem, vt talia, habent solum statum possibilitatis, qui nihil aliud est, quã contineri in causa. Cõfirmatur status purus possibilitatis dicit purũ esse potẽtiale, ergo solum dicit rem contentam in causa. Confirmatur. Secundò. Vel quando possibilia attinguntur in se ipsis

ipsis attinguntur, vt communicantia in esse cum ipsa causa. Vel vt ab ipsa secundum esse separata, ita vt interueniat distinctio. Si primum, ergo non attingitur in se ipsis, quia quod attingitur in se ipso attingitur pro vt stat in mensura propria. Si secundum. Contra. Quia tunc non attingerentur secundum statum possibilitatis, nam res non separatur à causa, nisi ratione productionis, & existentiæ. Confirmatur. Tertiò. Esse possibile, & esse in se, inuicem se destruunt, ergo si possibilia cognoscuntur, vt in se, non cognoscuntur vt possibilia. Antecedens probatur. Esse in se, dicit possidere in se ipso proprium esse, esse autem possibile dicit posse possidere; actus autem, & potentia respectu eiusdem repugnat, ita vt non possit idem esse simul in actu, & in potentia.

31 Dices. Possibilia cognosci in se ipsis non dicere, quod habeant in se ipsis aliquod esse reale; sed tantum, quod possint habere, Contra. Ergo attinguntur; pro vt possunt habere esse, & non, pro vt in se ipsis habentia, ergo non cognoscuntur in se ipsis, sed tantum in eo, à quo possunt habere esse. Secundò. Possibilia, vt talia, dicunt tantum posse habere esse, non autem habere, ergo in se nihil sunt, sed tantum sunt aliquid in causa, ergo non possunt cognosci in se ipsis, quia cognitio manifestat obiectum; quod autem in se ipso non est aliquid, nec etiam est in se ipso manifestabile.

32 Dices secundò. Eo ipso, quod Deus cognoscit illud esse, quod possunt habere, cognoscere possibilia in se ipsis. Contra. Non cognoscit illud esse, quod possunt habere nisi vt adhuc contentum in causa, ergo non cognoscit in se ipsis, quod enim terminat cognitionem cum modo potentiali essendi in causa, non attingitur in seipso.

33 Dico tertiò. *Licet possibilia contineantur in Deo secundum omnes modos, & rationes, non terminare tamen Diuinam cognitionem vt inuicem distincta, sed tantum vt possibilia distingui ratione emanationis, ita vt distinctio consequatur ex mensura determinata essendi*, vndè Deus cognoscit quamdam infinitatem possibilitatis, & communicabilitatis, ex qua potest extrahere quidquid vult secundum diuersos, & infinitos modos communicationis. Probatur. Possibilia in Deo transeunt ad alium modum essendi, ergo nō continētur in Deo vt inuicē distincta. Consequentia probatur. Distinctio inter res consequitur ex determinata mensura essentię, ideo enim homo distinguitur à leone, quia habet talem mensuram essentiæ, ergo cum in Deo non habeant essentiam mensurato modo, nec etiam habebunt distinctionem.

34 Dices. Diuinas Ideas repræsentare hanc distinctionem. Contra. Esse Diuinum ideale in repręsentando se habet infinito modo, ergo non repræsentat cum distinctione actuali. Consequentia probatur. Si repræsentaret cum distinctione, haberet rationes ideales determinatas, ita vt quod repręsentaret vna, non repræsentaret alia; hoc autem repugnat infinitati, quod enim repræsentat infinito modo, non potest determinari ad repręsentandum cum mensura.

35 Ad Primum. Negatur minor. Nam ex eo, quod possibilia cognoscuntur à Deo perfectissimo modo, sequitur quod cognoscantur, prout sunt cognoscibilia; non sunt autem cognoscibilia in seipsis. Nec sequitur cognosci confuso modo, quia distinctissimè attingitur modus essendi causalis. Nec sequitur confusio in causa ex eo, quod sine distinctione in ipsa contineantur, quia confusio requirit distinctionem, sed tantùm quod communicent inuicem in quadam infinitate communicabilitatis esse Diuini. Ad secundum. Negatur sequela, solum enim sequitur, quod non cognoscantur creaturæ secundum statum existentiæ; non verò quod non cognoscantur secundum statum possibilitatis; nam re vera Deus attingit illud esse, quod potest creaturis communicare.

An non entia pertineant ad obiectum secundarium.

SECTIO V.

36 Nomine. Non entis intelligitur purum non ens, quod ita non est, vt neque etiam esse possit, vt sunt negationes, priuationes, & ipsum nihil.

Cōmunis sententia Recentiorum asserit, Deum cognoscere non ens indirectè, videlicet ratione illius positiui, cui opponitur. Ita Molina 1. *p. q.* 14. *art.* 9. Fasolus *dub.* 1. Vasquez *disp.* 61. Suarez *lib.* 3. *de Deo vno cap.* 3. Ruiz *disputat.* 17. *de scientia Dei sec.* 2. & 3. Smising. *trac.* 3. *de Deo vno disp.* 2. *q.* 6. & citant etiam D. Thomam 1. *p. q.* 14. *art.* 9. quærit. An Deus cognoscat non entia, & respondet affirmatiuè, sed nomine non entis intelligit non ens actu, videlicet possibile.

37 Dico 1. *Deum cognoscere negationes, & priuationes fundamentaliter acceptas, videlicet pro vt dicunt illud esse, in quo fundatur negatio.* Quod de suo formali aliquando dicit positiuam repugnantiam, qua excluditur id, quod negatur; aliquando verò modum essendi limitatum, ratione cuius excluduntur aliqua vel sine capacitate eorumdem, vel cum capacitate. Conclusio est de fide, & hoc tantum intendit scriptura, quando tribuit Deo cognitionem negationum, & priuationum. Probatur. Quia tali pacto sunt aliquid positiuum.

38 Dico secundò. *Deum non cognoscere aliquod non ens formaliter, siue sit priuatio, siue negatio, siue quodcunque aliud.* Probatur. Deus non potest cognoscere, quod non est cognoscibile, huiusmodi autem est non ens, quia cum intelligibilitas sequatur esse, quod non est ens, non est intelligibile.

39 Dices. Non ens habere aliquam cognoscibilitatem analogicam. Contra. Non ens opponitur enti, ita vt tollat ipsam rationem entis, quam ipsum dicit vt suum formale constitutiuum, ergo etiam tollit cognoscibilitatem, quæ fundatur in ente. Secundò. Esse ens est ratio, cur aliquid sit cognoscibile, ergo esse omnino non ens erit ratio, cur non sit omnino cognoscibile.

40 Dices secundò. Non ens non esse cognoscibile ratione sui, sed ratione alterius. Contra. De ratione cognoscibilitatis est, vt sit intrinseca, nam si sit extrinseca vni, erit intrinseca alteri, &, cum fundetur in proprio esse ipsius, erit propria illius, vndè per ipsam non poterit aliud innotescere. Secundò. Quod in se nullo pacto est cognoscibile, nec etiam potest esse cognoscibile ratione alterius, nam cognosci dicit manifestari, quod autem non habet aliquid, secundum quod possit manifestari, nullo pacto potest manifestari.

41 Confirmatur. Non ens non potest esse obiectum secundarium, ergo. Antecedens probatur. Nam obiectum secundarium debet esse connexum cum primario, & ab ipso dependere, quod non potest conuenire non enti, cum enim sit merum nihil, non potest in se habere realem connexionem, & dependentiam. Confirmatur. Secundò. Quicquid Deus cognoscit, cognoscit ratione suæ essentiæ, quatenus illud continet in se causaliter, negationes autem, & priuationes non continentur in Deo causaliter.

42 Dices. Contineri secundariò, quatenus sunt quid connexum cum ente positiuo. Contra. Negationes nullo pacto sunt causabiles, alioquin essent quid participatum, & potentiale, vndè possent habere esse positiuum, ergo nullo pacto continentur.

43 Obijcies. Deus reuelat aliqua negatiua, vt mundum non fuisse ab æterno, ergo cognoscit. Respondetur. Reuelare accomodando reuelationem nostræ capacitati, & tantum fundamentaliter, vnde quando reuelat mundum non fuisse ab æterno nil aliud reuelat, quam positiuam inceptionem mundi in tempori, quæ explicatur à nobis, &c.

44 Obijcies. Secundò. Per scientiam simplicis intelligentiæ

gentiæ ne dum cognoscit res posse esse, sed etiam non esse, ergo, Respondetur negando consequentiam. Nam cognoscit tantum possibilia secundum modum essendi potentiale, qui à nobis explicatur per negationem essendi.

An, & quomodo malum pertineat ad obiectum secundarium.

SECTIO VI.

45 Duplex est malum. Aliud pœnæ, aliud culpæ. Supponendum autem tanquam certum de fide, Deum cognoscere mala pœnæ etiam cognitione approbatiua. Ecclesiastici 11. *Bona, & mala; Vita, & mors, paupertas, & honestas à Deo sunt.* Ierem. 32. *Abduxi super Populum hunc omne malum.* Vndè tanquam causa debet mala cognoscere, &, quia vult ipse hoc malum, debet præcedere scientia approbationis. Vndè quando hæc mala consistunt in aliquo positiuo, cognoscit sicut omnia alia positiua, Quando vero consistunt in aliquo priuatiuo, cognoscit ratione fundamenti.

46 Supponendum secundò. Certum esse de fide, Deum cognoscere malum culpæ. Isaiæ 66. *Fecerunt mala in oculis meis.* Iob 11. *Videns iniquitatem eorum, nonne considerat.* Psal. 68. *Delicta mea à te non sunt abscondita.* Ratio autem est. Tum quia peccatum est offensa Dei. Tum quia pertinet ad ipsum punitio. Non tamen cognoscit scientia approbationis, quia illud non approbat, nec est causa ipsius; hinc Abacuc 1. *Mundi sunt oculi tui, ne videant malum, & ad iniquitatem respicere non poteris.* Difficultas autem est de modo, quo Deus cognoscit malum.

47 Prima sententia asserit, cognoscere in ordine ad bonum creatum, cuius est priuatio. Ita D. Thomas 1. *p. q.* 14. *art.* 10. Bannes, Molina, Pesantius *ibidem*. Fasolus *dubit.* 2. Vasquez *disp.* 62. *cap.* 2. Alensis 1. *p. q.* 23. *mem.* 3. *art.* 3. Capreolus *in* 1. *dist.* 36. *q.* 1. *art.* 1. Richardus *art.* 1. *q.* 2. Argentinas *art.* 4. Suarez *lib.* 3. *de Deo vno capit.* 3. Ruiz *disp.* 19. *de scientia Dei sect.* 3. & alij.

Fundamentum est quia malum culpæ est priuatio boni, & multoties alicuius virtutis, quæ non potest esse in Deo, vt temperantia, pænitentia, &c. priuatio autem cognoscitur in ordine ad id, quo priuat.

48 Secunda sententia asserit; Deum cognoscere malum in ordine ad se ipsum, quatenus dicit carentiam illius rectitudinis, quam præscribit ars, seu idea ipsius. Ita Altisiodorensis *lib.* 1. *cap.* 8. *q.* 1. Aegidius *in* 1. *dist.* 36. 1. *p. q.* 2. Palatius *dist.* 38. *disp.* 1. Cumel 1. *p. q.* 14. *art.* 10. *disput. vnica.* Nauaretus *ibidem* §. 1. *concl.* 3. 4. & 5.

49 Notandum 1. Malum culpæ nunquam reperiri, nisi fundatum in actu positiuo, sunt enim solum contingit, quando voluntas operatur, & non secundum debitam regulam, vndè consistit in eo, quod actus careat rectitudine debita.

50 Notandum secundò. In hac carentia rectitudinis duo posse considerari, & formalem priuationem rectitudinis, & fundamentum proximum positiuum, quod non est aliud, nisi alia mensura non debita, per quam debita excluditur. Hæc autem mensura indebita facit, quod actus inordinato modo se habeat, quia cum excludat debitam rectitudinem, excludit etiam debitum ordinem, & ponit in ipso positiuã difformitatem ad regulam, qua esset mensurandus, quia ponit aliam positiuam mensuram, quæ difformis est Regulæ, cui deberet conformari.

51 Notandum tertiò. Ex hac difformitate sequi, quod actus sit difformis alteri actu; illi videlicet, qui habet debitam mensuram, qui est actus virtutis; hæc tamen difformitas consequitur ad priorem, quia sicuti prima conformitas est respectu mensuræ, ita etiam prima difformitas.

52 Dico 1. *Deum non cognoscere peccatum sub ratione priuationis formaliter.* Probatur. Priuatio, vt talis, non est aliquid in se, cum sit tantum ablatio alicuius positiui, ergo non est aliquid in se cognoscibile.

53 Dico 2. *Deum cognoscere peccatum secundum difformitatem, & deordinationem, quam habet.* Probatur. Hæc deordinatio est realis, & habetur ratione alicuius positiui, quod est in actu, videlicet ratione illius mensuræ, qua excluditur debita mensura. ergo

54 Dices sequeretur, quod in Deo esset Idea peccati, quia esset in ipso Idea illius mensuræ, quam haberet actus malus, ratione cuius haberet deordinationem. Respondetur. Hanc mensuram ideæ esse quidem in Deo, non tamen esse rationem formalem peccati, sed solum difformitatem, quæ consurgit ex eo, quod hæc mensura ponitur in actu ex libertate voluntatis creatæ, quæ non deberet poni; hæc autem difformitas non est aliquid per se producibile, sed consurgit ex ijs, quæ per se producuntur; vndè non habet propriam Ideam, sed, sicuti se habet consequutiuè ad esse ideatum, ita etiam Diuina Idea illam tantum consequutiuè repræsentat tanquam id, quod potest fieri ex deordinatione, quam causat creatura.

55 Dico tertiò. *Deum cognoscere peccata per ordinem ad se ipsum quatenus dicit Ideas mensuratiuas moralium operationum.* Probatur. Peccatum, vt tale, est aliquid deficiens, & inordinatum, ergo cognoscitur per ordinem ad Diuinas ideas. Consequentia probatur. Quia defectus cognoscitur per respectum ad illud, à quo deficit, peccatum autem deficit à sua idea commensuratiua. Confirmatur. Ordo debitus in actione bona cognoscitur comparatiuè ad mensuram, ergo defectus in operatione mala cognoscitur ex ordine ad eandem mensuram, quatenus illi non conformatur. Confirmatur secundò; mensura est ratio cognoscendi mensuratum, & etiam oppositum illius, ergo idea Diuina est ratio cognoscendi peccatum. Antecedens patet, quia mensura ducit in cognitionem mensurati, quatenus illi coadæquatur, vnde ducit etiam in cognitionem illius, quod ipsi non coadæquatur.

Consequentia probatur. Quia idea Diuina est prima mensura cuiuscunque actus boni.

56 Dico quartò. *Deum cognoscere malum etiam per ordinem ad bonum, quod excludit, sed hanc cognitionem veluti consequenter se habere ad aliam priorem rationem obiecti.* Probatur. Deus cognoscit omne cognoscibile secundum omnem rationem cognoscibilitatis, ergo cum malum sit cognoscibile per ordinem ad bonum, quod tollit, quatenus est illi difforme, Deus cognoscet illud secundum hanc quoque rationem. Rursus hæc difformitas consequenter se habet ad aliam priorem difformitatem, ergo etiam cognitio.

Ad fundamentum in oppositum respondetur. Deum non cognoscere malum sub ratione priuationis, sed sub ratione difformitatis positiuæ, vt patet ex dictis.

DE COGNITIONE POSSIBILIVM.

DISPVTATIO XXIV.

Quomodo sit admittenda scientia simplicis intelligentiæ.

SECTIO I.

1 Supponẽdum est. Cognitionem possibilium nõ esse actum cognitionis distinctum formaliter à cognitione, qua Deus cognoscit se ipsum; non enim possunt actus distingui nisi ex obiecto, quod ita habeat propriam repræsentabilitatem, quæ non sit in repræsentabilitate obiecti alterius actus, quod non conuenit possibilibus. vndè cognitio possibilium non est aliud, quam cognitio, qua Deus attingit proprium esse cum perfectionibus omnibus, quas causaliter continet; vnde, si non adessent possibilia, Diuina cognitio, qua Deus proprium esse attingit, esset alterius rationis, quia nõ repręsẽtaret possibilia.

2 Sup-

2 Supponendum secundo, scientiam simplicis intelligentiæ non alio pacto distingui à cognitione Diuini esse, nisi quatenus intellectus noster considerat terminari ad possibilia explicitè non considerato explicitè esse Diuino; potest enim intellectus noster præscindere possibilia, & veluti extrahere ab esse Diuino, & sic concepta illa considerare tanquam terminum Diuinæ cognitionis.

3 Supponendum tertiò, Scientiam simplicis intelligentiæ versari tantum circa possibilia; nō autem circa Deum; quia in tantum est talis, in quantum attingit aliquid secundum statum possibilitatis. Hinc etiam fit, quod sit cognitio necessaria, quia, cum Deus cognoscat necessariò se ipsum comprehensiuè, cognoscit etiam necessariò quidquid potest facere. Difficultas autem est, An sit abstractiua, an vero intuitiua.

4 Prima Sententia asserit, esse abstractiuam. Desumitur ex D. Thoma 1. *contra Gentes cap. 66. & in 3. dist. 14. q. 1. art. 2.* & ita tradunt. Alensis 1. *p. q. 23. mem 4. art. 5.* Caiet. 1. *p. q. 14. art. 9.* Fasolus *art. 8. dub. 1.* Ruiz *disp. 17. de scientia Dei sec. 5.* & alijs pluribus.

Probant. Quia obiectum huius cognitionis abstrahit ab existentia. Secundò. Possibilia non cognoscuntur in se sed in alio, quod autem in alio cognoscitur, non cognoscitur intuitiuè.

5 Secunda sententia asserit, esse intuitiuam. Ita Ariminensis *in 1. dist. 36. quæst. 1.* Scotus *dist. 10. circa finem*, Maior *dist. 35. q. 2. ad 4.* Gabriel *dist. 38. art. 3. dubitat. 2.* Smising. *trac. 3. de Deo vno disp. 15. q. 1.*

6 Dicendum est. *Scientiam simplicis intelligentiæ secundum modum attingendi obiectum esse intuitiuam.* Probatur. Scientia abstractiua caret aliqua perfectione in ratione cognitionis, ergo non est tribuenda Deo. Antecedens patet, quia intuitiuo meliori modo manifestat obiectum; quod fieri non potest, nisi in ratione cognitionis meliori modo se habeat.

7 Dices. Perfectionem cognitionis Diuinæ in hoc consistere, quod sit secundum exigentiam obiecti, possibilia autem, cum non existant, non posse intuitiuè cognosci.

Contra. Cognitio Diuina non causatur ab obiecto, ergo non debet conformari exigentiæ ipsius. Secundo. Quia obiectum non potest exigere aliquid repugnans infinitati ipsius.

8 Confirmatur. Cognitio in modo manifestandi obiectum sequitur obiectum formale, ergo cognitio possibilium in Deo est intuitiua. Antecedens patet. Quia obiectum formale specificat cognitionem. Consequentia probatur. Quia obiectum formale Diuinæ cognitionis est essentia Diuina, quæ determinat cognitionem, vt intuitiuo modo se habeat.

9 Dicendum secundò. *Neq; à nobis posse concipi scientiam simplicis intelligentiæ abstractiuo modo se habere.* Probatur. Noster conceptus debet conformari exigentiæ obiecti, ita vt non concipiamus aliquid ipsi repugnans, modus autem abstractiuus repugnat Diuinæ cognitioni, quia tollit ab ipsa perfectionem debitam.

10 Ad primum respondetur. Scientiam simplicis intelligentiæ attingere possibilia non in se ipsis, sed secundum esse causale, quod habent in Deo, secundum autem hunc statum non abstrahunt ab existentia, sed existunt existentia Dei.

Ad secundum. Cognosci in alio tunc obstare intuitioni, quando non reperitur in ipso secundum illud esse, cum quo cognoscitur, vt quando aliquid cognoscitur in imagine, possibilia autem sunt in Deo secundum illud esse, cum quo cognoscuntur.

An cognitio possibilium sit practica, an speculatiua.

SECTIO II.

11 Prima sententia negat esse practicam. Ita Henricus 1. *p. art. 36. quæst. 4.* Scotus *quæ. 3. prologi.* Ocham *in 1. distint. 36. quæst. 6.*

Probant. Obiectum scientiæ practicæ debet posse se aliter habere, possibilia autem non possunt se aliter habere, cum sint summè necessaria. Secundò. Finis cognitionis practicæ est opus, finis autem cognitionis possibilium in Deo nō est opus; sed perfecta cognitio sui ipsius. Tertiò. Intellectus practicus determinat operanda ante exequutionem voluntatis, quod non cōtingit in Deo, alioquin debuissent omnia produci, cum intellectus necessariò omnia intelligat. Quartò. Sequeretur, quod verbum Diuinum esset practicum, quia in quantum procederet ex scientia practica, eius finis esset operatio, videlicet productio creaturarum.

12 Secunda sententia asserit, esse practicam, vt tamen sit etiam aliquo pacto speculatiua. Ita D. Thomas 1. *p. q. 14. art. 16.* Caietanus, & Bannes *ibidem*. Vasquez *in notatione articuli*. Suarez *lib. 3. de Deo vno cap. 4.* Fasolus *citato loco 1. p. art. 8. dub. 1.* Ruiz *disp. 16. de scientia Dei sec. 4.* & alij.

13 Dico 1. *Cognitionem de rebus esse practicam*. Desumitur ex scriptura Sapientiæ 7. *Omnium artifex sapientia*. & cap. 8. *Quis horum quæ sunt magis, quam illa est artifex*. Prouerb. 3. *Dominus sapientia fundauit terram; stabiliuit Cælos prudentia*. Ad Ephæs. 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*. Probatur. Deus operatur secundum ideam liberè cum cognitione facendorum, ergo habet cognitionem practicam. Antecedens patet ex ordine, & dispositione vniuersi. Consequentia probatur. Nam vbi est operatio ex idea, ibi est cognitio practica, quia operans dirigit suam operationē per cognitionē quę ostendit tali, & tali pacto esse operandum, ergo procedit practico modo. Consequentia probatur. Quia procedit cum cognitione, quæ è regula cuiuscunq; effectus.

14 Dico secundò. *Scientiam Dei esse practicam respectu omnium possibilium, siuè sint aliquando futura, siue non*. Neque oppositum sentit. D. Thomas *citatus*, quia docens, Deum non habere scientiam practicam de ijs, quæ nunquam erunt, intelligit de scientia practica, quæ est talis in actu secundo ratione exterioris praxis, non autem quatenus dicitur talis ab obiecto. Probatur. Scientia practica non specificatur ab actuali operatione; sed ex eo, quod intrinsecè respiciat operationem possibilem, ergo scientia Dei erit practica ex eo, quod respiciat operationē possibilem. Antecedens patet quia ordo scientiæ ad operationem est transcendentalis, qui non requirit existentiam in termino. Confirmatur. Cognitio Dei respectu omnium possibilium, cum sit perfectissima ostendit mensuram, secundum quam essent producenda, si producerentur, ergo respectu omnium possibilium est practica. Consequentia probatur. Quia cognitio practica nihil aliud dicit de suo formali, nisi quod sit regula ostendens modum alicuius operationis.

15 Dico tertiò. *Scientiam Dei esse practicam per modum artis*. Desumitur ex scripturis supra allatis. Probatur. Ars non est aliud, quam recta ratio factibilium, cui conformari debet, quod fit; omnia autem, quæ fiunt à Deo, conformantur ipsius cognitioni tanquam regulæ.

16 Dico quartò. *Esse practicam etiam per modum prudentiæ*. Probatur. Quia respicit operationes morales, vt regula ipsarum. Confirmatur. Deus est legislator, vndè omnes regulæ existunt in mente ipsius, lex autem in mente existens est prudentia.

17 Dico quintò. *Esse practicam ratione sui obiecti formalis*. Probatur. Essentia Diuina, quæ est obiectum formale, est id, in quo Deus cognoscit possibilia, proponit creaturas vt obiectum operabile, ergo est practica ratione obiecti formalis. Antecedens probatur. Essentia Diuina vt obiectum formale proponit creaturas eo pacto, quo illas continet, continet autem sub ratione operabilis, quia continet vt producibiles. Consequentia probatur. Tunc cognitio est practica ratione obiecti formalis,

malis, quando ex vi ipsius habet, quod sit regula faciendorum; hoc autem præstat essentia Diuina respectu Diuinæ cognitionis, dum repræsentat creaturas producibiles.

18 Dico sextò. *Scientiam Dei respectu creaturarum esse purè practicam*. Probatur. In tantum esset aliquo modo speculatiua, in quantum attingit essentias rerum, sed hoc ipso est practica, ergo. Minor probatur. Cognitio practica, vt patet in creatis, non respicit solum existentiam, sed etiam essentiam, vt patet in scientia prudentiali, quæ respicit specificationem actus, & in arte, quæ respicit formam artefactorum. Tum quia scientia Dei practica præscribit mensuram rerum secundum essentiam. Tum quia ipsæ essentiæ sunt quid ideatum, & habent intrinsecam conformitatem cum Diuino exemplari. Confirmatur. Tota cognitio, quam habet Deus, habet ex vi suæ essentiæ, vt est causa, ergo tota est practica. Consequentia probatur. Quia tota determinatur à ratione causæ, vt causa est, causa autem vt talis proponit obiectiuo modo effectum secundum se totum sub ratione producibilis, ita vt nihil proponat, quod non proponat sub ratione producibilis.

19 Dices. Licet repræsentet totum esse practico modo, posse tamen ob suam infinitatem repræsentare etiam speculatiuo modo. Contra. Repræsentari speculatiuo, vel practico modo non prouenit ex infinitate cognitionis, sed ex natura obiecti. Creaturæ autem non exigunt repræsentari à scientia Diuina nisi practico modo, quia solum possunt repræsentari vt quid producibile. Secundò. Cognitio speculatiua dicit repræsentationem obiecti, vel ergo hæc repræsentatio est regula operandi, vel non. Si primum, ergo non est speculatiua. Si secundum. Contra, Quia effectus est producibilis à Deo, ergo dum cognitio ipsum manifestat, proponit quomodo faciendus sit, seu vt producibilem.

20 Dico septimò. *Scientiam practicam esse scientiam simplicis intelligentiæ*. Probatur. Illa scientia est practica, quæ est regula operandorum, huiusmodi autem est scientia simplicis intelligentiæ, ideo enim res tali, vel tali pacto disponuntur, quia scientia, qua attinguntur, vt possibiles, ostendit esse possibiles secundum talem, & talem dispositionem.

21 Dico octauò. *Scientiam visionis esse practicam in actu secundo*. Probatur. Scientia visionis non dicit nouam repræsentationem supra scientiam simplicis intelligẽtiæ, alioquin, cum possit non esse in Deo, posset aliqua ratio repræsentationis non reperiri in ipso, ergo est practica. Consequentia probatur. Quia est quædam repræsentatio, cui continuò commensurantur creaturæ ratione conseruationis, quæ est quædam continuata productio.

22 Ad primum negatur maior. Nam actus morales sunt obiectum scientiæ practicæ, & tamen non possunt aliter se habere, quam exigant ex vi suæ essentiæ, & solum possint aliter se habere, quia agens creatum potest deficere; quia possibilia non sunt summè necessaria, nisi quatenus supponuntur mensurata per scientiam practicam Dei; ideo enim non possunt se aliter habere, quia debent conformari suæ mensuræ. Ad secundum. Perfectam contemplationem sui ipsius esse finem primarium Diuinæ cognitionis, qui habetur ratione obiecti primarij; productio autem creaturarum est finis secundarius, qui rursus dirigitur ad primarium, & proinde cognitio Diuina respectu possibilium est practica. Ad tertium. Scientiam practicam determinare operanda, ante quam voluntas exequatur, non tanquam vim exequutiuam, sed tanquam mensuram præscriptiuam. Hinc non fit, vt debuerint omnia produci, sed vt debuerint omnia præscribi per modum regulæ, & mensuræ. Ad quartum. Verbum Diuinum esse aliquo modo practicum, quatenus repræsentat possibilia, quia tali pacto importat exemplariter ipsas creaturas; non dicitur autem practicum, quia non est verbum creaturarum, & quia non repræsentat primariò creaturas, sed secũdariò.

An scientia simplicis intelligentiæ sit causa rerum.

SECTIO III.

23 Supponendum est tanquam certum de fide. Deum habere scientiam, quæ sit rerum causa. Psal. 103. *Omnia in Sapientia fecisti*. Prouerb. 3. *Dominus sapientia fundauit terram*. Ratio autem est, quia Deus operatur per voluntatem, vndè est necessaria scientia, quæ dirigat voluntatem proponendo, & ostendendo modum operandi.

24 Supponendum secundò. Solam scientiam non esse causam adæquatam, sed insuper requiri virtutem, in qua contineatur effectus, & voluntatem, quæ determinet exequutionem. Ratio est, quia si sola scientia esset necessaria, sicut omnia necessariò intelliguntur à Deo; ita etiam necessariò causarentur. Difficultas autem est. Quænam scientia sit causa rerum, videlicet An scientia simplicis intelligentiæ, an vero scientia visionis.

25 Prima sententia asserit, scientiam visionis esse causam rerum. Ita Cumel 1. *p. q.* 14. *art.* 1. *conclus.* 6. & tom. 1. *variarum disputationum dub.* 8. §. Hæc tamen solutio. Ripa 1. *p. q.* 14. *art.* 3. *dubit.* 4. Gonzalez *disp.* 38. Nauaretus *controu.* 53. §. 2. Aluarez 2. *de Auxilijs disp.* 16. Ledesma *de auxilijs disp.* 2. *de scientia difficultate* 1. *dub.* 4. Cabrera 3. *p. q.* 62. *art.* 1. *disp.* 17. §. 15. & plures alij ex recentioribus Thomistis.

Probant. scientia, quæ est causa rerum, est coniuncta cum decreto voluntatis, scientia autem coniuncta cum decreto est scientia visionis. Confirmatur. Quia Patres docent, Deum non ideo præscire res, quia sunt futuræ, *sed* ideo esse futuras, quia præscit. Secundò. *Si* non esset causa, futura prærequirerentur ad scientiam visionis, ergo essent obiectum motiuum, quia illud est obiectum motiuum, quod præsupponitur ad cognitionem.

26 Secunda sententia asserit, scientiam simplicis intelligentiæ esse causam rerum. Desumitur ex D. Thoma 1. *p. q.* 14. *art.* 8. Vbi docet, scientiam Dei, quatenus se habet per modum artis, esse causam rerum, & in 1. *dist.* 38. *q.* 1. *art.* 1. docet scientiam, quæ est causa rerum, antecedere decretum voluntatis, & tradunt. Herueus *in* 1. *dist.* 39. *q.* 1. Capreolus *dist.* 35. *q.* 2. *art.* 2. Aegidius *dist.* 38. *p.* 1. *q.* 1. Durandus *q.* 1. Ariminensis *q.* 2. *art.* 3. Molina 1. *p. q.* 14. *art.* 13. *disp.* 17. Fasolus *art.* 8. *dub.* 3. Suarez *lib.* 3. *de Deo vno c.* 4. *& lib.* 1. *de scientia contingenti cap.* 5. Vasquez 1. *p. disp.* 58. *cap.* 4. *&* 6. Arubal *disp.* 32. Ruiz *disp.* 15. *de scientia Dei sect.* 4. *& sequentibus.*

27 Dico primò. *Scientiam simplicis intelligentiæ importare cum causatiuam in actu primo*. Probatur scientia Dei in ratione scientiæ non potest habere aliam vim causatiuam, nisi illam, quæ consistit in ratione regulæ, & mensuræ, ergo scientia simplicis intelligentiæ est sufficiens causa in actu primo in suo genere. Antecedens patet. Quia, dum concurrit vt cognitio, non potest alio pacto concurrere, quam exhibendo id, quod in se continet, ergo cum contineat effectum per modum repræsentationis, potest concurrere solum repræsentando, & dirigendo. Consequentia probatur. Scientia simplicis intelligentiæ attingit omnia possibilia secundum omnes rationes, modos, & circumstantias, & attingit practico modo, quia dicit mensuram, secundum quam omnia fieri debent, ergo est sufficiens causa in genere sciẽtiæ, quia potest vt regula proponere quidquid fieri potest. Confirmatur. Non potest voluntas aliquid eligere, quod ipsi non proponatur ab intellectu, ergo vt exequutioni mandetur aliquid, oportet, vt secundum omnem rationem per cognitionem proponatur, ergo scientia antecedens determinationem voluntatis habet cum sufficientem causatiuam, quia debet tanquam regula continere quidquid determinat voluntas, vt possit totum ipsi proponere; sola autem simplex intelligentia an-

antecedit decretum voluntatis.

28 Dico secundò. *Scientiam simplicis intelligentiæ esse causam in actu primo respectu omnium possibilium, etiamsi non sint aliquando futura.* Probatur. Quia habet plenam vim directiuam respectu omnium possibilium, vis enim directiua consistit in repræsentatione. Confirmatur. Quia causa non constituitur per ordinem ad effectum futurum, sed possibilem. Confirmatur secundò. Quia in causa sufficit illa determinatio, qua determinetur ad effectum vt possibilem, nec est necessaria determinatio ad effectum vt futurum, vt patet in voluntate, quæ est indifferens ad vtramque partem.

29 Dico tertiò. *Scientiam simplicis intelligentiæ, dum actu causat fieri scientiam visionis, atque adeo scientiam actu causantem esse scientiam visionis.* Probatur. Scientia actu causans coniungitur cum decreto voluntatis, & cum ipso effectu ad extra actu existente, ergo fit scientia visionis. Antecedens patet. Est enim de ratione causæ, vt causans est; quod habeat effectum in actu, ita vt pertineat ad intrinsecum conceptum ipsius. Consequentia probatur. Quia scientia visionis non est alia, quam scientia simplicis intelligentiæ vt terminata ad res existentes; scientia autem simplicis intelligentiæ eo ipso, quod causat, terminatur ad existentiam. Confirmatur. Scientia visionis repræsentat obiectum in se ipso, ergo est scientia simplicis intelligentiæ, vt actu causat. Antecedens est certum. Consequentia probatur. Quia manifestatio hæc non potest esse aliud, quàm manifestatio simplicis intelligentiæ, alioquin aliqua ratio manifestationis posset non esse in Deo, quia potest non esse in ipso scientia visionis. Confirmatur secundò. Cognitio, quæ attingit obiectum vt existens, est scientia visionis; sed huiusmodi est simplex intelligentia, vt actu causat, ergo. Minor probatur. Nam attingit obiectum causando, ergo cum causet vt cognitio, attingit obiectum vt existens, quia terminus causationis est existens.

30 Dices. Attingere obiectum secundum existentiam, vt est causa, non autem vt est repræsentatio. Contra. Attingit secundum vim illam, qua causat, ergo secundum repræsentationem, quia causat ex vi ipsius.

31 Dico quartò. *Sciētiam visionis attingere suum obiectum practico modo; atque adeo non supponere, sed facere, ita vt ipsum non præcedat; influat tamen ex vi virtutis causatiuæ, quæ est prior ipso.* Est contra Suarez *lib. 1. de scientia Dei cap. 5.* Vasquez, & Fasolum *citatos*, Lessium *opusculo de gratia cap. 15.* Probatur Scientia visionis comparatur ad suum obiectum vt repræsentatio ipsius, ergo vt practico modo se habens. Consequentia probatur. Nam vt repræsentatio dicit regulam, cui conformatur obiectum; regula autem est cognitio practica.

32 Dices. Id esse verum de prima repræsentatione, quæ versatur circa obiectum possibile; non autem, pro vt versatur circa obiectum iam existens. Contra. Vt attingit obiectum existens, attingit vt habens suam mensuram passiuam ab ipsa, ergo attingit practico modo. Secundò obiectum existens dependet à continuo influxu conseruatiuo, ergo dependet practico modo à scientia; quia, cum sit idem conseruatio, & prima productio, concurrit etiam eadem vis causatiua ad conseruationem, atque adeo etiam ipsa scientia.

33 Obijcitur; sciētia practica respicit aliquid causabile, & illud supponit, scientia autē visionis nō supponit suum obiectum. Respondetur primam scientiam practicam non supponere, sed facere causabile, quia dicit intrinsecum ordinem ad vim causatiuam, à qua dependet etiam in esse possibili, scientia autem visionis, quia est practica vt causans, facit suum obiectum vt causatum.

34 Instabis obiectum debet fæcundare potentiam, ergo etiam respectu scientiæ practicæ debet præcedere. Respondetur negando consequentiam, Nam scientia practica consequitur speculatiuam, hinc obiectum speculabile fæcundat in ordine ad practicam, quia semper practicum dicit aliquid, quod virtualiter continetur in speculabili.

35 Ad primum. Scientiam, quæ est coniuncta cum decreto, non esse causatiuam, sed actu causantem, & ideo posse scientiam causatiuam præcedere decretum. Ad confirmationem. Patres per illum modum loquendi significare, quod Deus non desumat cognitionem à rebus, quod inter futuritionem, & Dei voluntatem, atque cognitionem sit ordo dependentiæ. Ad secundum negatur sequela. Quia scientia visionis est causans actu, nec præsupponit obiectum, sed facit.

DE COGNITIONE FVTVRORVM contingentium absolutorum.

DISPVTATIO XXV.

An à Deo cognoscantur.

SECTIO I.

1 NOmine futurorum contingentium absolutorum intelliguntur illa, quæ perfectè contingentia sunt, quia videlicet ex libertate causæ, à qua procedunt, possunt esse, & non esse, quia habet dominium supra suas operationes.

2 Dicendum primò. *Deum cognoscere futura contingentia absoluta.* Est de fide. Probatur Exodi 3. *Ego scio, quod non dimmittet vos.* Sapientiæ 9. *Præsciebat enim futura illorum.* Psal. 138. *Intellexisti cogitationes meas de longè.* Danielis 13. *Qui nosti omnia, antequam fiant.* Confirmatur. Si non cognosceret futura contingentia, vel cognosceret, quando actu existunt; vel non. Si primum, ergo mutaretur in cognitione, & de non cognoscente fieret cognoscens. Si secundum, ergo eius cognitio non esset infinita, quia non attingeret omne cognoscibile.

3 Dicendum secundò. *Cognitionem certā horum futurorum ita conuenire Deo, vt sit propria ipsius.* Est de fide. Probatur. Isaiæ 41. *Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis vos,* & cap. 44. *Ego primus, & nouissimus, & absque me non est Deus quis similis mei*; Deindè, vt hoc probet, subdit. *Vocet, & annunciet, & ordinem exponat mihi, ex quo constitui Populum antiquum, ventura, & quæ futura sunt annuncient eis.* Ioannis 13. *Dico vobis priusquam fiat, vt cum factum fuerit credatis, quia ego ipse sum.* Confirmatur. Cognitio creata causatur ab obiecto, aut ab aliquo supplente vicem obiecti, quod est in statu cognoscibilitatis, ergo non potest cognoscere futura, quia futura nondum habent esse, per quod possint causare cognitionem. Vndè neque etiam est debitum aliquod supplementum secundum ordinem causarum secundarum.

An futura contingentia absoluta, habeant determinatam veritatem.

SECTIO II.

4 DIfficultas contra hanc cognitionem oritur ex eo, quod hæc futura, quamdiù sunt futura, possunt esse, & non esse, vndè non habent determinatam veritatem; quod autem non est determinatè verum, non est cognoscibile cognitione certa.

Prima sententia asserit, non esse determinatè veram, nec determinatè falsam, siue considerentur in esse obiectiuo, siue in enunciatione. Ita Aureolus *in prima distinction. 39. parte prima artic. 1.* Bargius *quæstion. 1.* Bassolis *distinction. 38. quæstion. 1. artic. 3. ad primum.*

Aegidius *quæst.* 3. Argentinas *distinct.* 40. *quæst. vnica art.* 3. *ad primum, & secundum*.

Probant. Quod potest esse, & non esse, non est determinatè futurum, quod autem non habet esse determinatum, nec etiam habet veritatem determinatam. Secundò. Si essent determinatè vera, non possent non esse talia; vndè non essent contingentia, sed necessaria. Tertiò. Si essent determinatè vera, ab æterno essent talia; quod autem ab æterno est verum, est immutabile, vndè tolleretur libertas.

5 Secunda sententia asserit esse determinatè vera. Ita D. Thomas 1. *Periher. lec.* 13. 14. & 15. Alensis 1. *p. q.* 15. *mem.* 7. D. Bonauentura *in* 1. *dist.* 38. *art.* 2. *q.* 1. Ariminensis *q.* 1. *art.* 2. Richardus *art.* 1. *q.* 1. Gabriel *q.* 1. *art.* 1. Palatius *disp.* 2. Scotus *dist.* 39. *q.* 1. Vasquez 1. *p. disp.* 66. Suarez *opusc. de Præscientia cap.* 2. Ruiz *disp.* 23. *de scientia Dei sec.* 2. Smising. *trac.* 3. *de Deo vno disputat.* 2. *quæst.* 4.

6 Notandum 1. Hæc futura habere duplicem statum; videlicet in se ipsis, & in suis causis. Primo modo non habent rationem futuri, quia statim ac considerantur in se ipsis, considerantur vt extra causam, atque adeo non vt futura, sed vt iam facta. Secundo modo ita sunt in causis, vt tamen inuoluant aliquam determinationem, qua determinentur ad esse futurum, esse enim præcisè in causa dicit solam possibilitatem.

7 Notandum. Secundò. Hanc determinationem se tenere ex parte actus primi, ita enim determinat effectum, vt non faciat in actu, alioquin non esset futurum. Quia autem causa libera potest operari, & non operari, ideo hæc determinatio debet ipsam relinquere in sua indifferentia, alioquin tolleret libertatem.

8 Notandum Tertiò. Veritatem futurorum posse considerari vel pro vt reali modo reperitur in ipsis futuris; vel pro vt est repræsentatiuè in mente Diuina. Primo modo non est actu, sed est futura, quia sequitur esse. Secundo modo de facto est in actu, sicuti etiam est in actu cognitio Diuina.

9 Notandum quartò. Proportionem mentalem posse comparari ad esse horum futurorum pro vt in se ipsis considerantur, vel pro vt considerantur in repræsentatione Diuinæ cognitionis.

10 Dico primò. *Contingentia habere aliquam determinatam veritatem*. Ita D. Augustinus *lib.* 26. *contra Faustum cap.* 4. & 5. Anselmus *cap.* 17. *Monologij* Athanasius *serm. de Passione, & Cruce*. Probatur. Futura contingentia præsciuntur à Deo certà cognitione, ergo sunt determinatè vera. Antecedens est de fide. Consequentia probatur. Quia sicut, quod non est, non potest sciri, ita quod non est determinatè verum, non potest sciri scientia determinata. Confirmatur. Posito decreto Diuino de futuritione alicuius, verum est dicere, quod illud erit, ergo est determinatè verum. Consequentia patet. Antecedens probatur. Quia ex duobus contradictorijs semper vnum est determinatè verum, ergo cum istæ propositiones Petrus peccabit, Petrus non peccabit, sint contradictoriæ, altera erit semper vera iuxta decretum permissum Dei.

11 Dico secundò. *Non habere veritatem determinatam in suis causis*. Probatur. Veritas sequitur esse, ergo cum ista futura non habeant in suis causis esse determinatum, nec etiam habebunt veritatem determinatam.

12 Dico Tertiò. *Non habere veritatem determinatam in se ipsis*. Probatur. Non habent aliquam determinationem secundum esse, quamdiù non sunt extra causas in se ipsis, ergo neque determinatam veritatem. Antecedens probatur. Quibuscunque positis, quæ antecedunt operationē causæ liberæ semper causa libera est indifferēs ad operandum, & non operandum, ergo non habetur aliqua determinatio ex parte causæ, sed tantum ex parte actus.

13 Dico quartò. *Futura contingentia non esse determinatè vera vt futura, & contingentia formaliter, sed vt præsentia, & necessaria*. Ita D. Thomas 1. *p. q.* 14. *art.* 13. *in corpore, & in responsione. Ad secundum* Probatur. Futura contingentia non habent veritatem determinatam, nisi ratione esse determinati, quo determinatò modo sunt in se ipsis, ergo non habent veritatem vt futura, & contingentia, sed vt necessaria, & existentia. Consequentia probatur. Quia contingentia, & futuritio excludunt actualitatem, quia dicunt nondum esse. Rursus contingentia formaliter consistit in eo, quod res possit esse, & non esse; quod autem consideratur vt iam in suo actu essendi, necessariò est, ita, vt non possit non esse.

14 Dico quintò. *Futura contingentia habere determinatam veritatem in cognitione Diuina*. Probatur. Deus ab æterno cognoscit futura in se ipsis, pro vt erunt in tali circumstantia temporis, ergo repræsentantur in cognitione Diuina secundum suum esse determinatum.

15 Dico sextò. *Propositiones de futuris contingentibus esse determinatè veras per conformitatem cum obiecto mediante cognitione Diuina*. Probatur. Quia enunciant quod est in repræsentatione mentis Diuinæ, & quod est in repræsentatione conformatur cum obiecto futuro. ergo

16 Dico septimò. *Has enunciationes non esse vt veras per actualem conformitatem immediatam cum obiecto*. Probatur. Vel hæ propositiones respiciunt obiectum vt futurum; vel vt actuale, & præsens. Si primum, ergo non sunt determinatè veræ, quia futurum vt tale est sub contingentia, & non habet determinationem in ratione obiecti. Si secundum. Contra. Quia obiectum futurum respectu nostri nondum est in se, nec attingitur vt præsens.

17 Ad primum Respondetur. Futura contingentia non cognosci à Deo vt futura, & contingentia, sed vt præsentia, & necessaria. Ad secundum. Conceditur esse necessariò talia, si considerentur cum reduplicatione determinatæ veritatis, quia hæc fundatur in esse actuali ipsorum, quod habebunt in tali circumstantia temporis. Vndè sunt tantum contingentia specificatiuè. Ad tertium habere ab æterno suam determinatam veritatem in mente Diuina; non autem esse vera ab æterno ab intrinseco suo, quasi non accipiant suam veritatem à causa libera, & ideo non sunt immutabiliter vera, & veritas ipsorum non est absolutè ab æterno, sed tantum ex suppositione quod sint futura in tali circumstantia temporis.

An Deus cognoscat futura contingentia in suis ideis.

SECTIO III.

18 Altera difficultas circa cognitionem futurorum contingentium est ex parte medij, in quo cognoscantur, quia cum nondum existant, videntur indigere aliquo medio.

Supponendum est. Medium cognitionis aliud se tenere ex parte obiecti formalis, & aliud ex parte materialis. Primum est illa ratio, quæ mouet ad cognoscendum, & de hoc non est difficultas respectu cognitionis Diuinæ, quia, vt vidimus, essentia Diuina est medium formale, quo omnia cognoscuntur. Vndè difficultas est de medio ex parte tantum obiecti materialis.

19 Prima sententia asserit, Deum cognoscere hæc futura in suis ideis. Ita Albertus 1. *p. q.* 60. *mem.* 3. Alensis *q.* 23. *mem.* 3. Citantur etiam D. Thomas 1. *p. q.* 14. *art.* 13. Caietanus *ibidem*. Molina *disp.* 14. & 15. Bannes *concl.* 4. Cumel *disp.* 1. & nonnulli alij Thomistæ, qui tamen non docent Ideas esse primam rationem cognoscendi, sed solum supposita præsentiam in æternitate horum futurorum, cognosci ratione Idearum.

20 Secunda sententia negat, cognosci in Diuinis Ideis; Ita

Ita Scotus *in 1. distinct. 39. quæst. 1.* Mayoronus *distinct. 38. quæst. 1.* Aureolus *quæst. vnica artic. 1.* Ariminensis *quæst. 2. artic. 2.* Ocham *quæst. vnica* Bassolis *art. 1.* Vasquez *1. p. disp. 65. cap. 1.* Fasolus *quæst. 14. art. 13. dub. 10.* Ruiz *disp. 24. de scientia Dei sec. 3.* & alij.

21 Dico primò. Ideas Diuinas esse sufficientes ad repræsentanda futura contingentia. Probatur. Futura contingentia, quando existunt repræsentantur ab idæis Diuinis, ergo etiam quando futura sunt. Antecedens probatur. Quia sunt quid ideatum, & procedunt causaliter ab ipsa idea. Consequentia probatur. Nisi repræsentaret etiam, quando futura sunt, mutarentur, quia de non repræsentantibus fierent repræsentantes. Confirmatur. Non est minor repræsentatio idearum, quam sit manifestatio Diuinæ cognitionis in ordine ad creaturas, quia Deus nihil cognoscit, quod non possit facere, atque adeo cuius non habeat ideam mensuratiuam, ergo cum cognoscat futura contingentia, & possit ea facere, debet habere ideam ipsorum.

22 Dico secundò. *Non sufficere repræsentationem idearum vt cognoscantur futura contingentia, sed esse necessariam aliquam determinationem in ratione obiecti.*

Probatur. Ideæ Diuinæ sunt tantum medium formale, seu repræsentatiuum secundum exigentiam obiecti, ergo non sufficiunt pro cognoscendis futuris contingentibus. Antecedens probatur. Quia non repræsentant, quod non est repræsentabile, nec alio modo, quàm sit repræsentabile. Consequentia probatur. Quia requiritur determinatio in ratione obiecti, vt possint obiecta determinato modo repræsentari, ergo oportet dare aliquid aliud ex parte futurorum, per quod fiant determinato modo repræsentabilia. Confirmatur. Contingentia sunt indifferentia, vt hæc potius, quàm illa sint futura, ergo non sufficiunt Ideæ. Consequentia probatur. Quia Ideę repræsentant omnia siue futura, siuè non futura; vndè non sunt determinatæ vt repræsentent tanquam futura hęc potius, quam illa, ergo necessaria est aliqua determinatio ex parte obiecti.

23 Dices habere totum, quod requiritur in ratione repræsentatiua, alioquin neque possent repræsentare, quando futura actu existunt. Contra. Ad repræsentationem necessariò requiruntur duo extrema; Repræsentatiuum, & repræsentabile, ergo licet Ideę completo modo se habeant in ratione repræsentatiui, non possunt repræsentare, nisi etiam repræsentabile se habeat completo modo.

24 Obijcies. Obiectum formale se solo potest determinare cognitionem, ergo cum omnipotentia, est Ideæ, sint obiectum formale, sufficiunt pro cognitione futurorum contingentium. Respondetur obiectum formale habere totam vim determinandi in ratione obiecti formalis, non in ratione obiecti materialis, & ideo requiri determinationem in obiecto secundario, alioquin faceret illud innotescere aliter, ac est.

An Deus cognoscat futura contingentia in suo decreto.

SECTIO IV.

25 QVæstio procedit de decreto Diuino, quo determinat ipsa futura contingentia, seu quo vult concurrere cum causa libera in ordine ad suos actus; decretum autem Diuinum potest considerari, & secundum id, quod dicit in recto, & secundum id, quod dicit in obliquo. Primo modo dicit actum intrinsecum Deo, secundo modo dicit terminum ad extra. Quæstio autem procedit de decreto secundum id, quod dicit in recto, quia eo ipso, quod cognoscitur terminus, seu decretum secundum id, quod dicit in obliquo, cognoscitur etiam futurum contingens; vndè non cognosceretur in decreto, sed in se ipso.

26 Prima sententia est affirmatiua. Ita Richardus *in 1. distinct. 38. quæst. 5.* Durandus *quæst. 3.* Maior *quæst. 1. art. 4.* Scotus *dist. 39. quest. vnica §. viso de contingentia.* Caietanus *1. p. q. 14. art. 13.* Aluarez *2. de Auxilijs disp. 10. & 11.* Ledesma *q. 9. de Diuina perfectione art. 4. sub artic. 4.*

Probant. Causa determinata est ratio cognoscendi effectum determinatum, &, si sit necessaria, necessariò futurum, ergo quando est determinata, & infallibilis sicuti est decretum Diuinum, erit ratio cognoscendi effectum vt infallibiliter futurum. Secundò. Est bona illatio, Deus permisit ab æterno Petrum peccaturum, ergo peccabit, ergo cognita permissione, cognoscitur futurum peccatum.

27 Secunda sententia asserit, decretum liberum esse radicem remotam cognoscendi futura contingentia. Ita Vasquez *1. p. disp. 65. cap. 2.* Turrianus *opusculo de Præscientia disp. 1. dub. 4.*

Fundamentum est, quia decretum facit, vt futura contingentia habeant determinatam veritatem, ratione cuius cognoscuntur.

28 Tertia sententia asserit, decretum liberum esse rationem cognoscendi hæc futura supposita cognitione eorundem futurorum in statu conditionato, ita vt primò Deus cognoscat hæc futura in esse possibili, deindè esse futura conditionatè, si ponatur talis, vel talis conditio; deindè sub ratione decreti absoluti, cognoscat vt absolutè futura. Ita Suarez *lib. 1. de scientia futurorum cap. 4.* Ruiz *disp. 25. de scientia Dei sect. 5.* Fasolus *1. p. q. 14. art. 13. dubit. 11.* & alij.

Probant supposito, quod Deus cognoscat, quid sit Petrus facturus, si in tali statu cum talibus circumstantijs ponatur, & determinet de aliquo actu ipsius, prædefinitio erit certa, & infallibilis, ergo hac scientia supposita, decretum est sufficiens ratio cognoscendi.

29 Quarta sententia negat absolutè, Deum in suo decreto cognoscere hæc futura. Ita Pesantius *1. p. q. 14. art. 13. disp. 3. conclusione 3.* Smising *trac. 3. de Deo vno disp. 2. q. 4. num. 69.* Rainardus *in naturali theologia dist. 8. q. 1. art. 2. num. 37.* & ij, qui putant solum cognosci ex veritate, quam habent in se ipsis, quos infra referemus.

30 Notandum primò. Voluntatem Diuinam se habere ad modum actus purissimi, atque adeo infinito modo. Hinc totum id, quod dicit voluntas creata ratione suorum actuum, dicit ipsa Diuina in simplicissima ratione; & importat omnes volitiones, quas potest quocunque modo quodlibet obiectum attingere, & ideo non indiget aliquo superaddito, vt attingat.

31 Notandum secundò. Hinc fieri, vt secundum actualissimam volitionem indifferenter se habeat circa contingentia, quia quando vult aliquid, ita in sua ratione habet rationem volendi, vt simul etiam habeat rationem nolendi, alioquin in suo esse intrinseco non se haberet actualissimo modo.

32 Notandum tertiò. Diuerso modo comparari actum voluntatis Diuinæ ad obiectum contingens, ac actum creatum; quia actus creatus specificatur ab obiecto, atq; ab ipso habet suam determinationem, quod non contingit in actu Diuino, quia contingentia respectu ipsius sunt obiectum secũdarium. Vndè Diuina volitio habet omnem determinationem solum ex obiecto primario, & ideo non dicit in se illam specialem determinationem, qua determinato modo se habeat in ordine ad tale obiectum.

33 Notandum 4. Determinationem contingentiæ aliam esse formalem, & aliam causatiuam. Formalis, qua formali modo, fit determinatio. Causatiua verò est illa, quæ causat formalem. Hinc voluntas non se determinat nisi causatiuè causando actum, qui est determinatio formali. Vndè voluntatem determinare se ipsam ad aliquid producendum, non est aliud, quã determinare productionem sui ipsius, & ideo ex parte sui ipsius nullã dicit determinationẽ formalẽ.

34 Notandum quintò. Aliam esse connexionem necessariam, & aliam infallibilem. In prima vnum extremum habetur ex alio ex determinatione, quæ est in ipso, ita

ita vt sit determinatum ad vnum, vt quando posito igne ponitur calefactio. Secunda dicit id, quod consequitur esse in eo, à quo consequitur indeterminato modo, ita vt posset non consequi, & ideo determinatio ipsius non habetur nisi illo posito, quod consequitur, & solum ex parte causæ dicit aliquam efficaciam ordinatam ad ipsum, quæ tamen præualeat ad illud inferendum.

36 Notandum sextò. Aliud esse aliquid esse medium, ex quo inferatur, Deum cognoscere contingentia futura; & aliud esse medium, in quo illa cognoscat; Primum dicit esse radicem, vndè arguitiuè possit inferre talis cognitio, & in hoc sensu loquuntur Patres, quando dicunt, Deum cognoscere futura, quia est auctor illorum; secundum dicit, quod sit aliquid in genere obiecti faciens determinatò modo illa innotescere.

36 Dico primò. *Deum non cognoscere futura contingentia in suo decreto, quo absolutè, & efficaciter de ipsis determinet*. Probatur. Decretum Diuinum, pro vt se tenet ex parte Dei, præciso termino non habet aliquam intrinsecam determinationem, ergo non potest in ipso cognoscere contingentia. Antecedens patet ex prænotatis.

Consequentia probatur. Quia non possunt hæc futura in aliquo cognosci, nisi determinatè se habeat.

Confirmatur. Vel posito decreto voluntas creata ita sequitur determinationem voluntatis Diuinæ, vt possit non sequi; vel non. Si primum, ergo non est causa libera, quia iam in aliquo antecedenti est determinatus actus ipsius, nec ipsa se determinat, sed merè determinatur; Si secundum, ergo sicut potest non sequi, ita nondum habetur determinato modo, & ideo ex vi huius decreti non est cognoscibile tanquam aliquid determinatum. Confirmatur secundò. Vel in hoc decreto habet contingens determinationem ad vnum; vel non. Si primum, ergo sequitur necessariò, quia illud sequitur necessariò, quod sequitur ex aliquo antecedenti determinato ad vnum. Si secundum, ergo hoc decretum non potest esse ratio cognitionis certæ, & determinatæ.

37 Dico secundò. *Neque decretum permissiuum esse rationem cognoscendi peccata*.

Probatur. Posito decreto permissiuo voluntas creata, pro vt stat sub hoc decreto in sensu composito, ita est libera, vt possit operari malum, & bonum, nec illi aliquid desit necessarium ad bonum operandum, ergo ratione ipsius non potest malum determinatè cognosci, quia ratione permissionis nondum peccatum habet aliquam determinationem.

38 Ad Primum negatur consequentia. Nam posito decreto Diuino, adhuc est necessaria determinatio voluntatis creatæ, sine qua futurum contingens non se habet determinato modo, consequitur tamen infallibiliter, non quia in causa, seu decreto determinato modo se habeat, sed solum quia voluntas creata constituitur in talibus circumstantijs, vt se determinet potius in hanc, quam in illam partem. Vndè negatur paritas de causa necessaria, & libera.

Rursus decretum Diuinum non potest cognosci vt determinato modo se habens, nisi cognoscatur etiam terminus extrinsecus, vt patet ex dictis.

Ad secundum. Illam illationem esse bonam ratione infallibilis connexionis; connexio autem infallibilis non radicatur secundum suam determinationem in vno tantum extremo, quod sit determinatum ad vnum, sed in vtroque, ita, vt sit necesse vtrumque poni, vt habeatur talis determinatio; Hinc vt videatur infallibilitas, non sufficit cognosci decretum, sed insuper debet cognosci consequutio, quæ non cognoscitur, nisi etiam cognoscatur contingens in se ipso.

39 Ad Fundamentum secundæ sententiæ negatur assumptum. Nam contingentia non se habent determinato modo, nisi pro vt sunt in se ipsis, & ideo fiunt determinata ab ipsa causa libera, à qua ponuntur in esse.

40 Ad Fundamentum tertiæ sententiæ. Supponere, dari scientiam mediam, quæ est controuersa inter Theologos. Deindè ea posita, neque sufficit, vt in decreto Dei cognoscantur futura contingentia, nam adhuc non habetur determinatio ipsius futuri, Petro enim posito in talibus, & talibus circumstantijs, & decreto Diuino, quo Deus decernat Petrum tali pacto se determinare, adhuc Petrus est liber ad se determinandum in hanc, vel illam partem; & ideo futurum contingens nondum se habet determinato modo.

41 Quæres. An Deus prius cognoscat suum decretum liberum vt futurum, quam actu existens.

Respondetur negatiuè cum Molina *prima parte quæst. 14. artic. 13. disputat.* 17. Vasquez *disputat. 65. capit.* 4. Smising *tractat. 3. de Deo vno disputat. 2. quæst.* 4. contra Suarez *lib. 2. de scientia Dei capit. 6. &* 8. Ruiz *disputat. 26. de scientia Dei sect.* 4.

Ratio est. Quia futurum dicit negationem actualis existentiæ, cum qua non potest concipi decretum Diuinum, cum sit ab æterno. Vndè, licet concipiamus diuersa signa, ita vt prius concipiamus decretum possibile, deindè actu existens, non tamen potest decretum in aliquo signo esse futurum, quia futuritio pugnat cum æternitate.

An futura contingentia cognoscantur in suis causis.

SECTIO V.

42 Nomine suarum causarum intelliguntur causæ liberæ creatæ, quæ considerari possunt vel secundum nudam virtutem causatiuam, vel cum omnibus requisitis necessarijs ad causandum. Quæstio procedit de causis secundo modo.

Prima sententia est affirmatiua. Ita Bannes *prima parte quæst. 14 art. 13. dubit. prima*. Aluarez *2. de Auxilijs disput.* 12. Gonzalez *prima parte disputat.* 44. Cabrera *3. parte tom. 1. quæst. 1. artic. 3. disputat. 1. §.* 22. & nonnulli alij recentiores Thomistæ.

Probant. Futura contingentia, vt sunt in suis causis, quatenus ipsæ subijciũtur denominationi Diuinæ scientiæ, & voluntatis, habent esse determinatum, & causæ non impediuntur, ergo. Secundò. Gratia efficax habet infallibilem connexionem cum effectu, ergo in voluntate, ipsa informata cognoscet Deus futurum contingens.

43 Secunda sententia est negatiua. Ita Aureolus *in prima distinct. 38. artic. 1. proposit.* 4. Herueus *art. primo*. Capreolus *quæst. prima artic.* 2. Ferrariensis *primo contra Gentes capit.* 67. Caietanus *prima parte quæstion. 14. artic.* 13. Molina *disput.* 14. Vasquez *disput. 65. capit.* 4. Arubal *disput.* 42. Suarez *lib. primo de scientia contingentium capit.* 3. Ruiz *disput. 27. de scientia Dei, &* 73. *section.* 4. Smising *tractat. 3. de Deo vno, disput. 2. sec.* 4. & alij.

44 Dicendum est. *Futura contingentia non posse cognosci à Deo in suis causis proximè dispositis in actu primo certò, & infallibiliter*. Ita D. Thomas *1. part. q. 14. art. 13. & in 1. dist. 38. q. 1. art. 5. & q. 2. de Veritate artic. 12. Ad primum*. Probatur. Causa libera cum quauis proxima dispositione est indifferens ad operandum, & non operandum, ergo non possunt in ipsa cognosci determinatè futura contingentia.

Antecedens patet. Quia si ex vi actus primi esset determinata ad vnam partem, non posset operari liberè, & contingenter, quia non posset operari, nisi secundum illam partem, ad quam esset determinata. Consequentia probatur. Quia stante hac indeterminatione futurum contingens nullam habet determinationem in causa. Confirmatur. Scientia Dei ita debet esse certa, vt implicet esse

falsa, ergo etiam obiectum debet implicare, quod aliter se habeat; futura autem contingentia possunt aliter se habere, quamdiu sunt in causa, alioquin causa necessariò operaretur.

45 Dices. Id valere de causa libera non prædeterminata, non autem de prædeterminata, quia tunc determinatur ad vnam partem. Contra. Prædeterminatio quocumque modo ponatur, non immutat modum operandi causæ liberæ. Ergo ordine facit, quod effectus se habeat determinato modo in suo causa. Ergo nec quod possit in ipsa cognosci, quia vt cognoscatur, debet determinato modo se habere.

46 Dices secundò. Licet prædeterminatio non immutet modum operandi, facere tamen, quod causa sit determinata ad talem actum, atque adeo quod actus sit cognoscibilis in causa. Contra. Ista determinatio non excludit à causa potentiam ad oppositum, siquidem liberum arbitrium à Deo motum potest nedum non consentire, sed etiam dissentire, vt habet Concil. Trident. *sess. 6. can. 4.* Ergo non facit, vt determinato modo effectus in causa contineatur. Rursus prædeterminatio dicit essentialem ordinem ad effectum. Ergo eo ipso quod cognoscitur, cognoscitur etiam effectus vt terminus, atque adeo non in prædeterminatione.

47 Ad Primum negatur antecedens. Nam futura contingentia non habent esse determinatum, nisi prout sunt in se ipsis. Ad secundum negatur consequentia. Nam gratia efficax non pertinet ad actum primum, cum se habeat per modum actualis motionis; nec potest cognosci vt infallibiliter connexa cum actu, nisi simul cognoscatur actus, quia infallibilitas consistit in connexione, & connexio non potest cognosci, nisi simul cognoscantur termini connexi.

An Deus cognoscat futura contingentia ratione suæ efficacis cognitionis.

SECTIO VI.

48 PRima sententia asserit, Deum cognoscere futura contingentia ex eo, quod scientia ipsius est causa rerum, & indefectibilis. Ita Palatius *in 1. dist. 18. disp. 2. dub. penult.* & nonnulli alij Recentiores. Fundamentum est. Quia non aliter potest res euenire, quam sit præuisa à Deo.

49 Secunda sententia asserit, Deum cognoscere hæc futura, quia cum cognitio ipsius infinita sit, debet ad ipsa se extendere. Ita Ochamus *in 1. dist. 38. quæst. 1.* Gabriel *ar. 2.* Fundamentum est. Quia cum Diuinus intellectus sit in actu respectu omnium cognoscibilium, non indiget aliquo medio ad cognoscenda ista futura.

50 Dico primò. *Præscientiam Diuinam non esse rationem cognoscendi ista futura ratione suæ efficacitatis.* Probatur. Quia non habet in se aliquid, per quod possit determinare cognitionem Diuinam, imo ipsa debet determinari, seu supponere obiectũ determinato modo se habens. Confirmatur. Efficacia ipsius causatiua non est adæquata efficacia, nec magis respicit vnam, quàm aliam partem. Ergo non potest esse ratio, per quam contingentia determinato modo innotescant.

51 Dico secundò. *Neque infinitatem cognitionis esse rationem cognoscendi.* Probatur. Infinitas cognitionis facit in actu intellectum respectu obiecti, quod est cognoscibile, ergo vt faciat in actu determinato, debet supponere obiectum determinato modo se habens.

52 Ad fundamentum primæ sententiæ negatur consequentia. Nam infallibilitas Diuinæ præscientiæ non est causatiua; sed supponit effectum determinato modo se habere, & ideo non potest esse ratio cognoscendi, & impossibilitas, quod res aliter se habeat, est consequens, non antecedens.

An futura contingentia cognoscantur in se ipsis.

SECTIO VII.

53 PRima sententia est negatiua. Ita Nauaretus *1. p. q. 14. controuers. 54.* Gonzalez *disp. 32.* Nazarius *art. 13. contr. 2.* Aluarez *2. de Auxilijs. disp. 12.* Smising. *trac. 3. de Deo vno. disp. 2. q. 4. num. 85.* & nonnulli alij ex recentioribus Thomistis.

Probant. Contingens de se est indifferens, vt sit, vel non sit, ergo non potest esse in se ipso determinato modo cognoscibile. Secundò. Ante decretum de futuritione res omnes erant æquales siue futuræ, siue non futuræ, ergo cum ratione decreti incipiant futura à non futuris distingui, ratione ipsius fient cognoscibilia, non autem ratione sui.

54 Secunda sententia est affirmatiua, nec aliquid aliud requirit, præter veritatem, qua vera sunt in se ipsis. Ita Cumel *1. p. q. 13. ar. 13. q. 1. conclusione 4.* Falolus *dubit. 12.* Pelantius *disp. 5.* Arubal *disp. 41. & 43.* Suarez *l. 1. de scientia contingentium. cap. 8.*

Fundamentum est, quia ratione determinatæ veritatis, quam habent in se ipsis, sunt in statu proximo cognoscibilitatis.

55 Tertia sententia asserit cognosci in se ipsis, sed insuper requirit præsentiam ad æternitatem secundum esse reale existentiæ. Ita D. Tho. *1. p. q. 14. art. 1.* Caiet. *ibidem* & alij, qui ponunt hanc præsentiam, quos suo loco citauimus.

56 Dicendum primò. *Futura contingentia cognosci à Deo in se ipsis.* Ita D. Thomas *1. p. qu. 14. art. 13.* & alij. Probatur. Futura contingentia habent in se ipsis determinatam veritatem, vt probatum est, ergo cognoscuntur in se ipsis. Consequentia probatur. Quia ratione determinatæ veritatis se habent determinato modo in ratione obiecti, atque adeo sunt in se ipsis cognoscibilia.

57 Dicendum secundò. *Vt cognoscantur in se ipsis, necessariam esse præsentiam æternitatis ad ipsa secundum esse reale existentiæ.* Probatur. In quacunque differẽtia temporis, antequam sint in actu, valet, quod non habeant esse determinatum, ergo non possunt attingi vt habentia esse determinatum, nisi attingãtur, vt iam sunt in illa differentia temporis, in qua existunt, ergo non possunt attingi, nisi æternitas sit præsens ipsis, quia supponuntur existere, quando in se ipsis attinguntur, & non existunt, nisi in tali differentia temporis.

58 Dices. Sufficere, si sint præsentia secundum esse obiectiuum, vt attingantur determinato modo. Contra. Si essent præsentia solum secundum esse obiectiuum, cognoscerentur vt futura secundum esse reale, ergo non possent cognosci vt determinata, & certa; quia quàmdiu sunt futura, possunt semper aliter se habere, & non sunt determinata, nisi quando existunt.

Secundò. Esse determinatum obiectiuum supponit esse obiecti determinato modo se habentis in se ipso; & quando esse obiectiuum est infallibile, ita vt implicet aliter se habere, etiam obiectum debet esse tale, ergo cum ab æterno fuerint certa, & infallibilia, ita vt cognoscerentur determinato modo, & impossibile fuerit, quod aliter se haberent, ac cognoscerentur, debuit ab æterno supponi, futura actu existere, quod fieri non potuit nisi Deus ratione suæ æternitatis fuerit præsens cuicumque differentiæ temporis.

59 Ad Primum respondetur. Contingens esse indifferens, antequam determinetur per suam actualitatem; secus autem, quando est iam determinatum; cognoscitur autem à Deo in se ipso vt iam determinatum per suam actualitatem. Ad secundum negatur consequentia. Nam ratione decreti non possunt fieri sufficienter determinato modo cognoscibilia, quia solum

lum ratione ſui eſse actualis ſe habent determinato modo.

60 Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ. Ratione veritatis eſse in ſtatu proximo cognoſcibilitatis, ſed quia non habent veritatem determinatam, niſi dum exiſtunt, ideo debent obijci vt exiſtentia, atque adeo cum ſua differentia temporis.

Quomodo præſcientia Dei ſit neceſſaria.

SECTIO VII.

61 SVpponendum eſt; ſimpliciter non eſse neceſsarium, quod Deus præſciuerit futura, quia ſicuti potuerunt non eſse futura, ita etiam potuerunt non præſciri; ſuppoſito tamen, quod fuerint futura, neceſsarium fuit, præſciri à Deo: quia cum Diuina cognitio ſit infinita, debet attingere omne cognoſcibile, & ſimiliter etiam omne cognoſcibile exigit manifeſtari in cognitione Diuina. Vndè eſt neceſſitas ex natura rei, fundata tamen in aliqua ſuppoſitione contingenti.

62 Supponendum ſecundò. Neceſſitatem ex ſuppoſitione eſse duplicem. Abſolutam, & ſecundum quid. Prima eſt illa, quæ nullo modo variari poteſt ex eo, quod ſuppoſitio, in qua fundatur, ſit inuariabilis. Sic quod præteritum fuerit ita eſt neceſsarium, vt ſit omnino inuariabile. Secunda eſt, quando poteſt variari ex eo, quod poſſit variari ſuppoſitio. Difficultas autem eſt, Quænam neceſſitas ex his duabus conueniat Diuinæ præſcientiæ.

63 Prima ſententia aſserit, præſcientiam Dei eſse tantum neceſsariam ſecundo modo, ita vt, ſicuti ab æterno potuit non præſcire futura, ita etiam de facto poſſit non præſciuiſse. Ita Albertus 1. *p.q.61. art.6.* D. Bonauentura *in 1. diſt.40. art.1. q.1.* Scotus *q. vnica.* Durandus *q.1.* Richardus *diſt.39. artic.1. q.2.* Ochamus *diſt.38. q. vnica* Gabriel *art.2. & 3.* Ariminenſis *q.2. art.3.* Ferrarienſis *1. contra Gentes cap.67.* & alij.

Probant. Ex antecedenti neceſsariò ſequitur conſequens eiuſdem neceſſitatis, ergo ſi præſcientia ita eſt neceſsaria, vt poſſit non eſse, etiam futurum contingens ita erit neceſsariò futurum, vt poſſit non eſse; quod enim Deus præſcit, debet eſse, ne ſit fallibilis.

64 Secunda ſententia tribuit præſcientiæ neceſſitatem ſuppoſitionis prioris generis. Ita D. Thomas 1. *contra Gentes cap.87.* Capreolus *in 1. diſt.48. art.2. concluſ.6.* Molina *1. p.q.14. diſput.16.* Suarez *lib.1. de ſcientia contingentium cap.9.* Albertinus *tom.1. quæſt. theologica ex quarto principio philoſophico difficultate 2.* Ruiz *diſput. 31. de ſcientia Dei ſect.4.*

65 Dicendum eſt. *Præſcientiam Dei ſuppoſita futuritione habere neceſſitatem indiſſolubilē, ita vt impoſſibile ſit ex inuariabilitate ſuppoſitionis, Deum non præſciuiſſe.* Probatur. Præteritum ita eſt factum, vt ex indiſsolubilitate ſuppoſitionis implicet non eſse factum, ergo etiam futura ita præſciuntur, vt implicet non præſciri ex inuariabilitate ſuppoſitionis. Conſeq. probantur. Nam Patres eamdem neceſſitatem, quam tribuunt præteritis, quod fuerint, tribuunt etiam futuris, quod ſint futura, ita vt eodem pacto neceſsaria ſit in Deo præſcientia futurorum, ac cognitio præteritorum. Ita Leo Magnus *ſer. 16. de Paſſione c.2.* Anſelmus *de concordia præſcientiæ cap.1.* Hieronymus *in 2. ad Epheſios.*

Confirmatur. Quia Scriptura ſignificat futura contingentia tanquam facta per verbum præteritum. Secundò. Ad Timotheum 2. *Firmum fundamentum Dei ſtat habēs ſignaculum hoc, Cognouit Dominus, qui ſunt eius.* Confirmatur ſecundò. Præſcientia Dei inuoluit eſse præteritum reſpectu noſtri, ita vt verum ſit dicere, quod Deus præſciuerit, ergo eodem modo implicat, Deum non præſciuiſse, quo implicat, aliquid præteritum non fuiſse.

66 Dices. In æternitate nihil eſse præteritum, & ideo præſcientiam Dei non poſse conſiderari vt præteritam. Contra. Licet non poſſit conſiderari vt præterita, eſt tamen fundamentum veræ enunciationis præteritę, nam fuit verum dicere, quod Deus pręſciuerit, hęc autem veritas pręterita fieret non pręterita, ſi poſset Deus non pręſciuiſse.

67 Ad fundamentum oppoſitæ ſententię. Quod pręſcitur, eſse futurum ea neceſſitate, qua eſt neceſsaria pręſcientia: quia tamen pręſcientia non eſt abſolutè neceſsaria, ſed ex ſuppoſitione, quod videlicet futura ſint liberè futura, ideo etiam futurum contingens eſt neceſsariò futurum ex ſuppoſitione, quod ſit futurum; hoc autem non derogat contingentiæ ipſius.

An, & quomodo præſcientia ſtet cum libertate.

SECTIO IX.

68 SVpponendum tanquam certum de fide. Pręſcientiam Dei ſtare ſimul cum libertate, quia ſcriptura ita tribuit Deo hanc pręſcientiam, vt ſimul etiam tribuat homini libertatem in operando, & ſicuti ex eo, quod aliquis intueatur Petrum ambulare, non tollitur, quod ipſe liberè non ambulet, licet impoſſibile ſit, quod non videatur vt ambulans, ita licet impoſſibile ſit, quod Deus non præſciat, Petrum peccaturum, non hinc fit, quod Petrus non ſit liberè peccaturus. Difficultas autem eſt, quomodo infallibilitas pręſcientię non deſtruat libertatem, & Ratio dubitandi eſt. Quia ſi impoſſibile eſt, Deum non falli in ſua pręſcientia, impoſſibile etiam erit, quod non ſequatur futurum contingens, quod pręſcitur, quod videtur tollere contingentiam, quia contingens poteſt eſse, & non eſse.

69 Notandum primò. Propoſitionem poſse ſumi in ſenſu compoſito, & diuiſo: Senſus compoſitus eſt, in quo forma componitur cum ſubiecto: Senſus vero diuiſus eſt, quando ſubiectum ſtat ſub aliqua forma, ſed conſideratur ſeiunctum ab illa forma, vt Petrus currens poteſt ſedere: eſt enim vera propoſitio in ſenſu diuiſo, quia videlicet conſideratur Petrus, vt ſeiunctus à forma curſus: falſa autem in ſenſu compoſito.

70 Notandum ſecundò. Licet neceſſitas ſuppoſitionis ſit ſemper conſequens reſpectu illius ſuppoſitionis, in qua fundatur, poteſt tamen reſpectu alterius eſse antecedens, vt ſi Sol eſt ſuper terram, dies eſt, licet enim neceſſitas eſsendi ſuper terram ſit ex ſuppoſitione, quod Sol ſit ſuper terram, atque adeo conſequens, reſpectu tamen exiſtentię diei eſt antecedens. Hinc datur duplex neceſſitas ſuppoſitionis. Antecedens, & Conſequens, vnde reſpectu libertatis erit antecedens, ſi antecedat exercitium libertatis, erit autem conſequens, ſi ſupponat.

Notandum tertiò. Vtramque neceſſitatem eſse in ſenſu compoſito, ſed Antecedens fundatur in ſenſu compoſito antecedenti, Conſequens vero in ſenſu compoſito conſequenti. Rurſus vtraque importat neceſsariam illationem, ita vt illa poſita debeat poni actus, quem reſpicit, alioquin non eſset neceſſitas.

71 Dicendum primò. *Neceſſitatem antecedentem ex ſuppoſitione, & in ſenſu compoſito lædere libertatem.* Ita pręcipuè Diuus Anſelmus *capitulo primo de concordia præſcientiæ, & capitulo ſecundo de prædeſtinatione, & lib.2. Cur Deus homo capitulo 18.* Vbi tradit hanc duplicem neceſſitatem, &, vt ſaluet, Quomodo Chriſtus voluntariè ſit mortuus, cum ex neceſſitate fuerit mortuus, excluſa neceſſitate antecedenti, recurrit ad conſequentem.

Probatur. Neceſſitas antecedens ponit determinationem ad vnum, ergo tollit libertatem, Antecedens patet,

patet, quia necessitas, vt opponitur contingentię consistit in determinatione ad vnum, alioquin adhuc remaneret contingentia, quia posset actus esse, & non esse. Consequentia probatur. Quia ille actus non est liber, qui prouenit ex aliqua determinatione ad vnum antecedenti, tunc enim non ita prouenit, vt possit non prouenire. ergo

72 Dicendum secundò. *Præscientiam Dei esse necessariam necessitate consequenti in sensu composito, & ideo non lædere libertatem.* Ita D. Anselmus *cap.1. de concordia præscientiæ*, vbi habet. *Cum dico. Si præscit aliquid, necesse est, illud esse futurum; idem est ac, si dicam, si erit, ex necessitate erit, sed hæc necessitas non cogit, vel probibet, aliquid esse, aut non esse; ideo enim, quia ponuntur res esse, dicuntur ex necessitate esse; aut quia ponuntur non esse, affirmantur non esse ex necessitate, non quia necessitas cogat, aut probibeat rem esse, aut non esse; nam cum dico. Si erit, ex necessitate erit, hic sequitur necessitas; quæ rei positionem non præcedit. Idem valet, si sic pronunciatur, Quod erit, ex necessitate erit, non enim aliud significat hic necessitas, nisi quia quod erit, non poterit simul non esse.* Probatur. Necessitas præscientiæ supponit exercitium libertatis, quia Deus in tantum præscit, in quantum voluntas est liberè se ipsam determinatura, ergo non tollit libertatem. Consequentia probatur. Quia non tollitur libertas, quando supponitur exerceri. Confirmatur. Deus in tantum præscit futura contingentia, in quantum secundum suum esse reale existentiæ sunt illi præsentia, ergo præscit vt liberè posita in actu.

73 Ad rationem dubitandi respondetur. Illam impossibilitatem esse consequentem in sensu composito, & ideo non tollere libertatem, quia supponit exercitium ipsius.

74 Obijcies. Si Deus alicui reuelaret, eum peccaturum, non haberet libertatem ad non peccandum, quia sciret reuelationem esse infallibilem, ergo etiam præscientia tollit libertatem, quia est eadem ratio. Respondetur negando antecedens. Quia reuelatio non immutaret modum operandi, & solum esset infallibilis ex suppositione peccati futuri, atque adeo infallibilitate consequenti.

DE COGNITIONE FVTVRORVM conditionatorum contingentium.

DISPVTATIO XXVI.

An Deus cognoscat hæc futura.

SECTIO I.

1 Conditionata sunt illa, quæ per propositiones conditionatas explicantur, Vt. Si serenum erit, ibo in forum; particula autem (*Si*) sumi potest dupliciter. Primò. Si importet aliquam connexionem illatiuam, seu causatiuam; Secundò; pro vt dicit cohiunctionem simultatis, & coexistentiæ; Hinc futura conditionata sunt in duplici genere; Alia ex natura sua illatiua, in qua consequens infertur ex antecedenti, vt si Petrus curret, mouebitur, Alia vero disparata, quæ habet tantum coniunctionem existentiæ, vt si cras pluet, disputabo. Conditionata autem illatiua adhuc subdiuiduntur, alia enim sunt necessaria, quando videlicet illatio est necessaria, vt si Petrus curret, mouebitur; alia verò contingentia, quorum illatiua connexio contingens est, quæ habet locum in causis liberis, in quibus connexio consequentis cum antecedenti libero modo fit, vt si Petrus considerabit suum peccatum, pænitentiam aget. Difficultas autem est in præsenti de conditionatis non necessarijs, certum est enim Deum cognoscere conditionata necessaria, quia habent necessariam, & determinatam veritatem.

2 Dico primò. *Deum cognoscere futura contingentia conditionata, quæ inter se habent illatiuam connexionem.* Ita communiter tam veteres, quam Recentiores scholastici. Probatur. Quia scriptura tribuit Deo cognitionem huiusmodi futurorum Matthæi 11. *Si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factę sunt vobis, olim in cilicio; & cinerę pænitentiam egissent.* Sic etiam 1. Regum 23. Dauid consuluit Deum si descendet Saul in Ceilam, & tradent me viri Ceilæ in manus eius, respondit Dominus *descendet, & tradent*; & alia etiam huiusmodi habentur in scriptura, & ita etiam docent communiter Patres. Confirmatur. Contingentia ista sunt cognoscibilia, ergo à Deo cognoscuntur. Antecedens probatur. Quando sunt in actu, sunt cognoscibilia tam quam actu existentia, ergo habent, quod ex natura sua sint cognoscibilia, & vt in actu posita, & vt possibilia; atque adeo habent eandem cognoscibilitatem, quam habent cætera omnia.

3 Dico secundò. *Deum cognoscere futura conditionata etiam disparata*, Ita Fonseca *6. Metaph. cap. 2. quæst. 4. sect. 2.* Gonzalez *prima parte disput. 44. sect. 1.* Suarez *2. de scientia contingentium cap. 6.* contra Vasquez *prima parte disput. 67. num. 17.* Arrubal *disput. 45. cap. 4.* Aluarez *2. de auxilijs disp. 7. & 13.* Falsius *1. parte quęst. 14. art. 13. disput. 13. puncto 5.* Probatur. Ista conditionata sunt cognoscibilia, quando actu existunt, ergo etiam, quando se habent conditionato modo. Consequentia probatur. Dum actu existunt, supponunt suam possibilitatem, & omne, quod est verum in esse actuali, est etiam verum in esse possibili, ergo etiam in statu conditionato; quia status conditionatus dicit possibilitatem rei, & insuper addit futurum ex conditione.

Confirmatur. Conditionatum transiens ad absolutum non immutatur secundum suam naturam; sed solum secundum conditionem, ergo supponitur veritas conditionata, alioquin hæc futura neque in esse absoluto essent vera, quia sicuti in esse absoluto habent aliam veritatem à veritate conditionis, ita etiam debent habere in statu conditionato, quia, cum non sit veritas conditionis, non debet tolli ex ablatione conditionis.

4 Obijcies ista conditionata non habent connexionem dependentiæ, ergo semper ex sua natura sunt falsa. Respondetur. Esse falsa, si accipiatur conditionalis particula vt significatiua dependentiæ; secus autem si significet solum concomitantiam.

Instabis. Non possunt habere hanc concomitantiam, nisi ratione decreti Diuini connectantur, ergo ante decretum non sunt vera, post decretum autem sunt absoluta, non autem conditionata.

Respondetur. Non posse habere illam concomitantiam actualiter, nisi ratione decreti Diuini actualis, posse tamen habere possibiliter ratione decreti possibilis, quia autem potest decretum considerari per modum conditionis, ideo sunt cognoscibilia secundum veritatem, quam habent dependenter à decreto, vt à conditione, nam verum est, quod; si ponatur tale decretum, ita se habebunt, quia autem Deus cognoscit omnia cognoscibilia, quocunque modo cognoscibilia sunt, ideo cognoscet etiam hæc conditionata secundum veritatem, quam habent dependenter à decreto vt conditione in ordine ad futuritionem.

5 Dico tertiò. *Hanc scientiam non esse in Deo eminenter, sed formali modo.* Ita communiter contra Nauarretum *prima parte quæstione 14. art. 13. controuer. 56. §. 2.* qui vult, esse in Deo eminenter, quia ista futura sunt tantum opinatiuè cognoscibilia, cognitio autem opinatiua, cum sit imperfecta, non potest

esse formali modo in Deo. Probatur nullum obiectum est alio modo cognoscibile à Deo, quam secundum veritatem, quam habet, ergo nullum obiectum est cognoscibile vt opinabile. Consequentia probatur. Opinabile formaliter excludit certitudinem obiectiuam; sicut opinio excludit certitudinem formalem, & dicit posse esse verum, & non esse verum, ergo in ratione essendi dicit ita esse, vt possit non esse ex suppositione quod sit; quod implicat, ergo nullum obiectum ex sua natura est opinabile.

Confirmatur. Cognitio respectu cuiuscunque cognoscibilis est in Deo eo modo, quo determinatur ab obiecto formali, ergo cum obiectum formale determinet, vt sit formali modo, erit in Deo formali modo respectu cuiuscunque cognoscibilis.

6 Obijcit Nauaretus: Futura conditionata, quæ nunquam erunt, nullum habent esse, nisi in causis; in his autem non possunt determinatè cognosci. Respondetur. Hinc sequi non cognosci vt absolutè futura, non autem, quod non possint cognosci secundum veritatem futuritionis conditionatæ.

7 Obijcies secundò. Deus non habetur formaliter voluntatem de futuris conditionatis, ergo neque scientiam. Respondetur negando consequentiam. Quia sufficit, quod possit habere; &, cum Deus cognoscat, se posse habere decretum, cognoscit etiam, quid consequeretur ex tali decreto, si haberet, atque adeo futuritionem conditionatam.

An Deus cognoscat futura conditionata ante decretum.

SECTIO II.

8 Supponendum est. In futuris conditionatis tria posse considerari, videlicet Conditionem antecedentem, Consequens, & Connexionem consequentis cum antecedenti, quæ, vt diximus, aliquando est necessaria, aliquando contingens. Quia autem quidquid est futurum, habet futuritionem dependenter à Dei decreto, ideo respectu futuri conditionati tria veluti partialia decreta possumus distinguere. Primum, quod terminetur ad antecedens, seu ad conditionem, secundum ad consequens, & tertium ad connexionem.

9 Supponendum secundò tanquam certum apud omnes. Ex solo decreto de antecedenti in conditionatis necessarijs haberi totum futurum conditionatum absoluto modo, quia eo ipso, quod Deus decernit de conditione, decernit etiam de omnibus, quæ in ipsa imbibuntur, huiusmodi autem est connexio, quia, cum sit necessaria, est intrinseca, vnde etiam simul decernit de consequenti, quia non potest decerni de connexione, nisi etiam decernatur de extremis.

10 Supponendum tertiò. Futura conditionata disparata requirere decretum non solum de antecedenti, & consequenti, sed etiam de connexione, quia cum de se non sint connexa, debent ab extrinseco decreto connecti; hinc tota difficultas reducitur ad contingentia illatiua, in quibus connexio contingens est, & difficultas in eo consistit; An ista futura cognoscantur à Deo ante decretum de connexione consequentis cum antecedenti, & proinde detur aliqua scientia media, seu conditionata, An vero cognoscantur solum post decretum de connexione; certum est enim in omnium sententia, non posse cognosci, nisi dependenter à decreto de antecedenti, seu conditione.

11 Prima sententia asserit, Deum cognoscere ista futura conditionata ante decretum, siue decretum accipiatur absolutè, siue sub conditione, & hanc cognitionem esse certam, & infallibilem, & mediam inter scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, fundamentum autem infallibilitatis vult esse determinationem voluntatis creatæ. quia Deus præuidet, quid sit factura posito tali antecedenti. Vndè secundum hanc sententiam antequam Deus decernat circa determinationem volũtatis in tali statu positæ, videt, quid sit ipsa factura, vel non factura. Ita Molina 1. *p. q.* 14. *art.* 13. *disput.* 15. *& in Concordia q.* 14. *art.* 13. *disput.* 50. *& sequentibus*. Suarez *lib.* 2. *de Scientia contingentium cap.* 7. *&* 8. *& tom.* 1. *de gratia prolegomeno* 2. *cap.* 5. Lessius *opusc. de auxilijs cap.* 9. Albertinus *tom.* 1. *q.* 4. *theologica ex* 4. *principio philosophico dubit.* 2. Fasolus 1. *p. q.* 14. *art.* 13. *dubit.* 17. Arrubal *disput.* 46. Ruiz *disp.* 61. *de scientia Dei, & sequentibus*.

Probant, scriptura tribuit Deo cognitionem conditionatorum, quæ nunquam erunt. Lucæ 1. & Matthæi 11. *Si in Tyro, & Sidone facta fuissent hæc signa, olim in cinere, & cilicio pœnitentiam egissent*; & hæc cognitio significatur independens à decreto, alioquin. Si Tyrij dependenter à decreto fuisset acturi pœnitentiam, Christus non reprehenderet iurè Iudæos, quod visis ijsdem signis non conuerterentur, quia Deus non decreuisset ipsorum conuersionem. Secundò. Deus debet præuidere consequens contingens salua libertate arbitrij, quæ non potest saluari, nisi sinat voluntatem se determinare, & deinde videns obiectiuè determinationem ipsius, determinet de ipsa, alioquin, si prius determinaret, non eam sineret in potestate sua.

12 Secunda sententia Negat, Deum cognoscere huiusmodi contingentia independenter à decreto de connexione consequentis cum antecedenti; hoc autem decretum habet pro obiecto quamdam prædeterminationem physicam, qua causa libera prædeterminatur ad talem actum posita conditione. Ita omnes recentiores Thomistæ. Cumel *tom.* 1. *variarum disputationum disput.* 4. Tit. *vera sententia, &* 1. *p. q.* 14. *art.* 13. *disp.* 8. Ripa *dubit.* 4. *cap.* 1. *&* 5. Nauaretus *controu.* 56. Nazarius *controu.* 1. Gonzalez *disp.* 44. *&* 45. Aluarez 2. *de auxilijs disp.* 7. Mendoza *in controu. Theol. disp.* 6. *scholastica* Cabrera 3. *p. tom.* 1. *q.* 1. *art.* 3. *disp.* 1. §. 32. Ledesma *disp.* 2. *de scientia futurorum contingentium*, & sequitur etiam. Smiling *trac.* 3. *de Deo vno disp.* 2. *q.* 5. *num.* 139.

Probant. Patres docent prædestinationem non esse factã ex præuisione boni vsus liberi arbitrij; si autem Deus cognosceret, quid sit factura voluntas, & deinde decerneret connexionem actus cum voluntate posita in tali statu, prædestinaret ex bono vsu liberi arbitrij, ergo. Secundò. Patres, præsertim Augustinus *cap.* 9. *de prædestinatione sanctorum*, vt respondeant illi quæstioni, Cur aliquis ita vocetur, vt consentiat, alter vocatus non consentiat, recurrunt ad secreta consilia Dei, non autem ad scientiam conditionatam. Tertiò. Voluntas positis quibuscumque circumstantijs est indeterminata, ergo cum à causa indeterminata nõ proueniat effectus determinatus, non poterit Deus independenter à suo decreto prædeterminatiuo, cognoscere aliquid certum.

13 Notandum 1. Veritatem propositionis conditionalis consistere in illatione. Vndè etiamsi antecedens, & cõsequens sint falsa, potest propositio esse vera, si vera sit illatio, vt. Si lapis esset rationalis, esset risibilis. Hinc veritas obiectiua nõ aliud importat, nisi cõnexionẽ obiectiuã.

14 Notandum secundò. Effectus liberos habere connexionem cum causa libera quatenus dicit vim, quã potest se determinare ad ipsos, hæc autem connexio ita est libera, vt tamen sit determinata ex parte vtriusque extremi, quia licet voluntas sit indifferens ad vtramque partem etiam cum omni complemento prærequisito ad operandum, vt tamen dicit virtutem completam, per quam se determinat ad vnam partem, non potest se determinare ad aliam, & dicit ordinem in actu primo ad illam tantum partem, nam cognitio, quæ respicit vnam partem, non respicit aliam, vnde voluntas prout stat sub ipsa, se habet determinato modo. Sic in virtute cognitionis, quæ dictat esse pœnitendum, non potest se determinare ad non pœnitendum.

15 Notandum 3. dictamen, seu cognitionẽ proponentẽ

sed tantum ratione conditionis, & in tantum aliquid est futurum conditionate, in quantum est futura conditio, ergo cum conditio non habeat esse determinatum in se ipsa, nec etiam habebit futurum conditionatè. Quartò. De futuro conditionato potest negari omnis determinatio futuritionis; nam valet, quod nunquam erit præciso decreto absoluto, ergo non habet aliquam determinationem.

42 Confirmatur. In tantum conditionata ista non essent merè possibilia, in quantum ratione conditionis dicerent aliquam futuritionem, sed non dicunt, ergo. Minor probatur. Quia conditio nihil ponit in eo, cui apponitur; vndè conditio possibilitatis apposita impossibili, non ponit in ipso aliquam possibilitatem.

43 Dices. Esse disparem rationem, Quia impossibile non potest fieri possibile; sed possibile potest fieri futurum. Contra. Si conditio poneret aliquid ex natura sua in eo, cui apponitur, poneret in quocunque, ergo cum non ponat in impossibile, non ponet ex natura sua. Secundò. Quod non est capax illius, quod per aliquid ponitur formali modo, nec etiam est capax causæ ipsius; vndè quod non est capax effectus formalis, nec etiam est capax causæ formalis, ergo si conditio poneret aliquid in eo, cui apponitur, impossibile non esset capax conditionis possibilitatis. Tertiò. Per id, quod possibile fit capax futuritionis, non variat naturam conditionis, ergo per hoc non fit, quod debeat conditio ponere aliquid in ipso.

44 Dico Sextò. *In Deo respectu creaturarum non dari scientiam mediam, quæ participet de scientia visionis, & simplicis intelligentiæ, sed tantum scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis adæquatè diuidere ratione obiecti diuinam cognitionem.* Sequitur ex dictis. Probatur. Scientia simplicis intelligentiæ, & visionis fundantur in membris diuidentibus obiectum contradictorio modo, atque adeo immediatè oppositis, ergo diuisio est immediata. Antecedens probatur. Obiectum scientiæ visionis est futurum; obiectum verò simplicis intelligentiæ non futurum. ergo

45 Dices. Inter futurum, & non futurum dari medium, nempè futurum conditionatum. Contra. Esse possibile, & esse futurum fundant contradictionem obiecti terminantis, & non terminantis decretum diuinum, ergo futurum conditionatum debet altero modo ex his se habere, quia inter contradictoria non datur medium.

46 Ad 1. Primæ sententiæ respondetur. Sufficere scientiam simplicis intelligentiæ, vt cognoscantur ista futura; reprehenduntur autem Iudæi à Christo in comparatione ad Tyrios ob resistentiam voluntariam, quam ponebant diuinæ gratiæ, quam Tyrij non habebant, & ideo gratia quæ in Iudæis reperiebat obicem, non reperisset in Tyrijs. Ad Secundùm, Deum mouere voluntatem se determinare, quia ipsam mouet tantum suasiuo modo, pro quo sufficit, quod per simplicem intelligentiam cognoscat se habere medium efficax ad inferendum cum sola suasione quemcunque consensum, nec est necessè, quod obiectiuè expectet determinationem voluntatis.

47 Ad Primum secundæ sententiæ. Solum probare, quod Deus non expectet determinationem conditionatam voluntatis creatæ, vt decernat absolutè de antecedenti. Deinde nec contra hoc aliquid probat, quia quando Patres docent prædestinationem non esse factam ex præuisione boni vsus liberi arbitrij. loquuntur de bono vsu, qui fit ex viribus naturæ absolutè præuiso, non autem de bono vsu conditionato ex auxilijs gratiæ. Ad secundum. Nihil probare, quia adhuc posita scientia media est recurrendum ad secreta consilia Dei, cum non possit assignari ratio, cur Deus alicui det gratiam, quam conditionatè præuidet futuram efficacem, alteri vero non det. Ad Tertium. Voluntatem esse quidem indeterminatam, sed habere vim se determinandi; tunc autem effectus determinatus non potest prouenire à causa indeterminata, quando non habet vim se determinandi.

48 Obijcies. Ista conditionata importat connexionem solum infallibilem consequentis cum antecedenti; infallibilitas autem excludit determinationem in causa; ergo ratione antecedentis non potest cognosci talis connexio determinato modo, atque adeo nec decerni. Respondetur. Connexionem infallibilem excludere à causa determinationem physicam, non autem moralem, quæ consistit in suasione, & admittit secum suasionem ad oppositam partem; quia tamen præualet supra ipsam, reddit causam moraliter determinatam, & connexionem infallibilem; hæc autem infallibilitas in antecedenti attingitur radicaliter; formaliter verò in ipsa consequutione; quia tam in statu possibile, quàm in statu existentiæ consequens cognoscitur infallibiliter connexum cum antecedenti ex vi efficaciæ eiusdem antecedentis.

49 Obijcies, Secundò. Ante decretum absolutum ex contradictorijs alterum est determinatè verum, & alterum determinatè falsum, quia non datur medium, ergo futura conditionata habent determinatam veritatem ante decretum. Respondetur. Habere determinatam veritatem, vel falsitatem quo ad consequutionem consideratam in statu possibili, quia veritas conditionalis consistit in consequutione. Si verò considerentur secundum futuritionem, omnia sunt falsa, quia ante decretum nulla datur futuritio.

DE DIVINIS IDEIS.

DISPVTATIO XXVII.

An idea diuina dicat esse obiectiuum creaturarum.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Dari in Deo Ideas rerum omnium, vt docet D. Thomas 1. *p. q.* 15. *art.* 1. & cum eo communiter, & desumitur ex scriptura Io: 1. *Quod factum est in ipso vita erat*, quod de Ideis interpretatur Augustinus *tract.* 1. *in Ioannem*. Et ad Hebræos 11. *Fide intelligimus aptata esse secula Verbo Dei, vt ex inuisibilibus visibilia fierent*; & ita etiam docent communiter Patres. Ratio autem est, quia Deus operatur per intellectum, & voluntatem; vndè debet habere aliquid, quo operatio ipsius dirigatur, & quo determinetur voluntas, vt producat res secundum hanc potius formam, quàm illam; difficultas autem est, an huiusmodi ideæ consistant in esse obiectiuo creaturarum.

2 Prima sententia est affirmatiua. Ita Scotus *in* 1. *dist.* 35. *q.* 1. Lichetus, & Tartaretus *ibidem*. Ocham *quæst.* 5. Gabriel *art.* 2. Bassolis *dist.* 36. *q.* 2. *art.* 2. Durandus *q.* 3. Smising *tract.* 3. *de Deo vno disp.* 2. *quæst.* 7. *num.* 208. & communiter Scotistæ.

Probant. Quia creaturæ in esse obiectiuo sunt illud esse cognitum, ad cuius similitudinem Deus illas producit. Secundò. Quia etiam in mente artificis creati Idea non est aliud, nisi res facienda præconcepta. Tum quia res sic concepta est sufficiens idea. Tū quia non est aliud quod possit habere rationem Ideæ. Tertiò. Quia non essent plures ideæ, nisi consisterent in esse obiectiuo creaturarum.

3 Secunda sententia est negatiua. Ita D. Thomas *in* 1. *dist.* 36. *q.* 2. *art.* 1. 2. & 3. Ricardus *in* 1. *dist.* 36. *art.* 2. *q.* 2. & 3. & alij *sectione sequenti* citandi.

4 Dicendum est. *Esse obiectiuum creaturarum non posse habere in mente diuina rationem Ideæ.* Probatur. Esse obiectiuum dicit illam mensuram essendi passiuam, quam

quam res in esse reali est habitura, nam esse obiectiuum est illud esse, quod est communicandum, ergo non potest habere rationem Ideæ. Consequentia probatur. Idea est mensura actiua, & idea diuina est prima mensura, ergo non potest esse mensurata passiuo modo. Confirmatur. Omnis creatura secundum esse obiectiuum est quid ideatum, nam dicit certam rationem essendi, & limitato modò se habet, ergo debet supponere limitatiuum in ratione mensuræ, quo determinetur ad illum modum essendi. Confirmatur Secundò. Idea est aliquod complementum causæ, ergo cum esse obiectiuum non sit ipse Deus, si esset formalis ratio ideæ, non haberet Deus ex se completam rationem causæ; & cum esse obiectiuum se teneat ex parte creaturarum, cum Deus indigeat idea ad operandum, indigeret alicuius, quod se tenet ex parte creaturarum.

5 Ad primum negatur Creaturas in esse obiectiuo esse mensuram operandi, quia adhuc ipsæ sunt quid mensuratum. Cum autem dicitur, quod Deus producit creaturas, quales præconcipit, sensus est, quod intendat tales producere, quales cognoscit esse producendas ex vi repræsentationis, quam habet de ipsis. Ad secundum negatur assumptum. Ad primam probationem negatur, esse obiectiuum rei esse sufficiens, vt sit idea, vt patet ex dictis; Ad secundam præter obiectiuum esse, adesse cognitionem, & Verbum, quod repræsentat rem faciendam. Ad tertium Ideas diuinas non esse plures realiter, sed tantum ratione secundum nostrum modum concipiendi; intellectus enim noster cognoscens ideata, format ex ipsis quosdam conceptus, qui se habent veluti mensura actiua, & hos conceptus applicat ad explicandas, & cognoscendas diuinas ideas, quæ in se ipsis sunt vna simplicissima ratio repræsentatiua rerum omnium. Hinc autem fit, ideas diuinas esse tantum plures in ordine ad illum intellectum, qui eas concipit per alienos conceptus; nam autem ex natura sua atque adeo nec in ordine ad diuinum intellectum, quia illas cognoscit, vt in se sunt. Si autem in se ipsis haberent quocunque modo aliquam pluralitatem, se haberent limitatò modo in repræsentando, nam quod vna repræsentaret, non repræsentaret alia.

An ideæ diuinæ consistant formaliter in essentia diuina, an verò in aliquo alio.

SECTIO II.

6 CVm quæritur. An idea dicat formaliter essentiam diuinam, sumitur essentia, pro vt est imitabilis à creaturis, & vt talis nihil aliud importat, nisi esse ens participabile, ita vt per participationem possit à creaturis imitari.

Prima sententia est affirmatiua. Ita D. Bonauentura *in 1. dist. 35. art. 1. q. 1.* Ricardus *dist. 36. art. 2. q. 1.* Argentinas *q. vnica. art. 1.* Aureolus *p. 2. art. 1.* Capreolus *q. 1. art. 1.* Herueus *art. 2. & 3.* Ferrariensis *1. contra Gentes. cap. 54.* Caietanus *1. p. q. 15. art. 2.* Molina *disp. 2.* Banes *conclusione 3.* Fasolus *concl. 4.* Ruiz *disput. 82. de scientia Dei sect. 6. & 7.* & alij.

Probant. Quia essentia dicit quidquid requiritur ad rationem ideæ cum sit adæquata ratio cognoscendi creaturas. Secundò. Quia cum quælibet creatura secundum omnem sui rationem sit quid participatum, debet secundum omnem sui rationem imitari supremum ens vt participabile. Tertiò. Sola essentia diuina se habet vt *quod* tanquam obiectum cognitum, ergò etiam sola vt *quod* potest dirigere. Quarto. Idea est principium cognitionis, sola autem essentia est principium cognitionis.

7 Secunda sententia asserit consistere formaliter in cognitione, seu specie expressa, & Verbo exprimente creaturas. Ita Rubio *in 1. dist. 35. q. 2. art. 1.* Cumel *1. p. q. 15. art. 1. concl. 1.* Vasquez *disp. 72.* Suarez *in Methaph. disp. 35. sect. 1. num. 10.* & *lib. 3. de Deo vno. cap. 1.*

8 Notandum primo. Cum Verbum sit repræsentatio obiecti cogniti, hinc fit, vt quando est adæquatum obiecto, debeat repræsentare quidquid in ipso continetur. Vndè cum in essentia diuina contineantur creaturæ causaliter secundum totum esse, quod possunt ab ipsa participare, dum Verbum diuinum producitur, exprimit repræsentatiuo modo omnes creaturas possibiles secundum totum illud esse, quod possunt participare.

9 Notandum. Secundò. Imitabilitatem diuinę essentiæ, qua potest à creaturis imitari esse in ratione causæ, quatenus omnis effectus suam causam imitatur. Hinc imitabilitas completa debet fundari in adęquata ratione causæ. Vndè cum idea pertineat ad rationem causatiuam, pertinet etiam ad rationem imitabilitatis, quam dicit diuina essentia.

10 Notandum Tertio. Creaturas contineri in essentia virtuali modo, cum contineantur tantum causatiuè, in Verbo autem continentur formali modo, non quidem secundum esse reale proprium, sed secundum repræsentationem.

11 Dico primò. *Ideas diuinas non consistere formaliter in essentia, quatenus ratione virtutis causatiuæ continet creaturas.* Probatur. Virtus causatiua non continet formali modo effectum; idea autem debet continere, quia tanquam forma rei faciendę ipsam determinat, ergo. Confirmatur. Agens conformat suam operationem Ideæ, ergo debet idea formali modo repræsentare creaturas. Confirmatur Secundò. Exemplar externum formali modo repræsentat, ergo etiam Idea, nam Idea est exemplar internum, secundum quod procedit productio.

12 Dico Secundò Ideam diuinam formaliter consistere in essentia determinata per rationem Verbi, ita vt ratio Verbi sit ratio formalis Ideæ. Desumitur ex D. Anselmo. *cap. 8. Monologij.* Patet *itaque quoniam prius quam fierent vniuersa, erant in ratione summæ naturæ Quid, aut Qualia, aut Quomodo futura essent.* & D. Augustinus *6.* de Trinitate cap. 10. *Verbum perfectum, cui non desit aliquid, & ars quædam omnipotentis Dei plena omnium rationum viuentium commutabilium, & omnes vnum in ea* Ex D. Prospero sententia 141. *Nec auctor excellentior est Deo, nec ars efficacior Dei Verbo.* D. Basilio lib. 5. contra Eunomium sect. 6. *Diuinus verò character viuēs est, & verè est imago imaginis efficiens.* & ex alijs Patribus. Probatur. Verbum est repræsentatiuum exemplariter rerum omnium, ergo est Idea. Antecedens patet. Quia Verbum dum repræsentat essentiam, repræsentat etiam omnia, quæ in ipsa continentur, & est quædā expressio, in qua exprimitur quidquid vt possibile continetur in essentia diuina. Consequentia probatur. Quia Idea non est aliud, quàm forma quædam, in qua repræsentatiuo modo exprimuntur ideata. Confirmatur. Deus producendo Verbum dicit in ipso creaturas; vndè. D. Augustinus 2. de Genesi ad litteram. *Vnum Verbum ille genuit, in quo dixit omnia prius, quam facta sunt.* ergo Verbum est Idea. Consequentia probatur. Idea non est aliud, quam illud, in quo exemplariter reperitur opus faciendum; creaturæ autem eo ipso, quod exprimuntur in Verbo, reperiuntur in ipso exemplariter. Confirmatur Secundò. de ratione Ideæ est, vt formali modo contineat ideatum, cum sit forma, cui assimilatur; & Ideatum accipiat in se formali modo, quod est in Idea repræsentatiuè, ergò cum Idea non possit continere ideatum formali modo secundum esse reale, continebit secundum esse repręsentatiuum; sed solum Verbum in diuinis continet tali pacto creaturas, ergo.

13 Dices. Licet essentia præciso Verbo non contineat formali modo creaturas, continere tamen tam perfecto modo, vt possit determinare Deum ad perfectam cognitionem ipsarum. Contra Quia ex hoc sequitur, quod determinet tantum vt obiectum, non autem vt Idea. Secundò. Omne Ideatum habet suam formam, & speciem ab Idea, ergo debet effectus formali modo se-

obiectum mouere voluntatem ad operãdum suasiuo modo; ex quo fit, vt consurgit in voluntate quædam determinatio in genere suasiuo, quam dicit, vt stat sub illa suasione. Quia autem potest hæc suasio habere maiorem, & minorem vim, & ideo stante quacunque suasione, est possibilis aliqua alia, à qua superetur in efficacia; vnde cum voluntas dependeat essentialiter in operari à suasione, licet posset sequi debiliorem suasionem, non tamen sequitur eo, quod præualeat efficacior suasio.

16 Dico Primò. *Nullum futurum contingens conditionatum est cognoscibile secundum aliquam rationem futuritionis independenter à Dei decreto adæquante totũ esse ipsius, secundum quod est futurum.* Probatur. Non potest cognosci secundum aliquam rationem futuritionis, nisi cognoscatur aliquo pacto extractũ à mero statu possibilitatis, ergo nõ potest cognosci nisi dependenter à Dei decreto adæquante totam futuritionem. Anteced. probatur. Quia futurum differt à possibili secundum rationem futuritionis; vnde dicit aliquid, per quod extrahitur à mero statu possibilitatis. Consequentia probatur. Quia futuritio conuenit contingenter, atque adeo dependenter à decreto diuino, & à causa vniuersali.

17 Dices. Sufficere, si tale decretum obiectiuo modo se habeat, ita vt se teneat tantum ex parte obiecti, nec esse necesse, vt se teneat ex parte voluntatis. Contra. Decretum Dei liberum non potest esse, nisi sit à diuina voluntate, ergo eo pacto, quo se tenet ex parte obiecti, se debet etiam tenere ex parte voluntatis. Secundò. Vel hoc decretum obiectiuo modo se habens dicit tantum possibilitatem, vel aliquem alium statum. Si primum, ergo non sufficit ad fundandam aliquam futuritionem, quia vt possibile fundat tantum possibilitatem. Si secundum, ergo debet habere aliquam actualitatem.

18 Dico secundò. *Hæc futura esse cognoscibilia independenter à decreto prædeterminatiuo, & solum prærequirere decretum de conditione, seu de antecedenti, & de consequenti.* Probatur. In tantum esset necessarium tale decretum, in quantum terminaretur ad connexionem consequentis cum antecedenti, sed non est necessarium propter hanc connexionem, ergo. Minor probatur. Connexio ista non est extrinseca extremis, sed prouenit ab intrinseco, ergo eo ipso, quod decernuntur extrema, decernitur etiam connexio.

19 Dices. Connexionem esse contingentem, atque adeò posse esse, & non esse, vnde, vt sit certa, requiritur aliud speciale decretum. Contra. Vel decretum de hac connexione relinquit contingentiam. Vel non. Si primum; ergo non ponit aliam certitudinem supra illam, quam importat connexio ex natura extremorum. Non secundum, quia tolleretur, quod consequens procedat libero modo ex antecedenti. Secundò. Posito antecedenti, ex vi illius præcisè non potest non sequi consequens, quia in ipso tanquam in causa per suasionem determinata determinato modo continetur, ergo præcisè ex vi antecedentis adest sufficiens connexio certa, & determinata.

20 Confirmatur. Ex vi decreti de antecedenti potest haberi moralis certitudo de consequenti, atque adeo moralis impossibilitas de opposito, ergo sufficit tale decretum. Antecedens probatur. Omnis actus liber debet consequi ex aliqua præuia suasione, ita vt non possit aliter sequi. Rursus. Omnis actus potest efficaciter sequi ex voluntate stante quacunque suasione ad oppositum, ergo est possibilis aliqua suasio, per quam in comparatione ad alias possit inferri: ergo Deus cognoscens hanc suasionem, dum illam decernit, similiter decernit consequutionem certam.

21 Confirmatur secundo. Decretum prædeterminatiuum spectat ad efficacem motionem, qua Deus mouet ad operandum, non autem ad connexionem antecedentis cum consequenti. Ergo non pertinet ad veritatem horum futurorum cum veritas consistat in connexione. Ergo neque ad cognoscibilitatem. Anteced. patet. Quia in his futuris consequens consequitur ex intrinseca natura antecedentis, non est aptum ipsum inferre, nec requiritur ab extrinseco connectens.

22 Dico tertio. *Futura contingentia conditionata non esse cognoscibilia extra statum possibilitatis secundum aliquam rationem futuritionis, nisi dependenter à decreto absoluto de eorum futuritione.* Est contra eos, qui ponunt scientiam mediam. Desumitur autem ex D. August. quatenus reijciens errorem Semipelagianorum, quod Deus non consuleret paruulis de baptismo ex malis operibus præuisis, si superuenirent, non solum reijcit, quia non potest Deus habere rationem meritorum, vel demeritorum sub conditione, sed etiam, quia non præscit ista conditionata, sed solum quæ absolutè futura sunt, atque adeò, quaud solum ex positione Decreti diuini absoluta fiunt. Ita epist. 105. *Neque etiam morituror um etiam paruulorum potest quisquam dicere, vt huic ad percipiendum Baptismum non consulat, illi autem consulat, Deum futura eorum opera præuidere. Quomodo enim futura dicuntur, quæ nulla erunt.*

23 Quod luculenter explicat, & confirmat D. Fulgent. *lib. 1. de veritate prædest. cap. 7. & 8.* vbi inter alia ait. *Absurdè itaque dicitur, quod præscieret paruulum, si iuueret impium futurum, quem profectò non plus, quam vixit, præsciuit esse futurum, quem vtique præsciuit ad ætatem, qua impie viueret, non esse venturum.* Ex quibus patet, quod ista conditionata non cognoscuntur à Deo sub aliqua ratione futuritionis, quia non sunt absolutè futura, & sunt independentia à decreto Dei.

24 Rursus cum D. Aug. *lib. de sex quæs. Pagan. & epis. 49.* dixisset, quod Christus tunc voluit apparere, quando sciebat, & vbi sciebat, qui in eum fuerant credituri, & semipelagiani vterentur hoc loco ad probandũ, quod Deus præsciat merita, & demerita conditionata, respondet *De prædes. sanc. c. 9.* se id illo loco dixisse, quod sufficiebat ad conuincendos Paganos sine præiudicio secreti Concilij Dei, seu decreti. Vnde vult hoc Deum cognouisse dependenter à suo Decreto; seu Consilio. *Cernitis ne (inquit) me sine præiudicio latentis consilij Dei, aliarumque causarum hoc de præscientia Christi voluisse dicere, quod conuincendæ Paganorum infidelitati, qui hanc obiecerant quæstionem, sufficere videretur.*

25 Denique D. August. non agnoscit præscientiam, vbi non est prædestinatio, atq. adeo decretum, vnde cum respectu conditionatorum nullum sit decretum, nec etiam aliqua erit præscientia. Ita *de Bono perseuer. cap. 17.* in fine. *Hæc Dei dona, si nulla est prædestinatio, quam defendimus, non præsciuntur à Deo,* & c. 18. *Prædestinasse est hoc præsciisse, quod fuerat ipse facturus. Quid ergo nos prohibet, quando apud aliquos verbi Dei tractatores legimus Dei præscientiam, & agitur de vocatione electorum eamdem prædestinationem intelligere?* Nec potest recurri ad decretum conditionatum, vt constabit ex dicendis. Prob. Futura ista præciso decreto absoluto de futuritione non habent in ratione obiecti aliquã futuritionẽ, ergo non sunt cognoscibilia secundum aliquam futuritionem. Anteced. prob. Futuritio est aliquid contingens dependens à libero decreto Dei, ergo nisi decretum existat, non poterit conferre aliquam futuritionem.

27 Dices. Id esse verum de futuritione absoluta, non autem de conditionata, pro qua sufficit decretum conditionatum. Contra. Vel decretum conditionatum est intra statum possibilitatis, vel extra. Si primum; ergo nihil ponit in his futuris supra esse possibile. Si secundum, ergo actu existit; nec potest dici quod fiat extra statum possibilitatis conditionatè. Tum quia hoc non dicit, *fieri*, sed *Si fieret*, vnde absolutè relinquit intra esse possibile; Tum quia inter *Fieri*, & *Non fieri* non datur medium, vnde intra rationem obiecti absolutè, aut est extra statum possibilitatis, aut non est.

28 Confirmatur. Illud nõ participatur ab aliquo, quod potest absolutè negari de ipso, ergo futura hæc conditionata

cundum repræsentationem contineri in Idea.

14 Ad primum negatur assumptum. Ad probationem. Essentiam esse adequatam rationem cognoscendi creaturas in ratione obiecti formalis, non autem in ratione Ideæ. Ad secundum. Ex eo, quod creatura sit quid participatum, debere imitari supremum ens, quatenus dicit adæquatam rationem immutabilitatis; in hac autem adæquata ratione cōtinetur Verbum tanquam forma expressiua exemplariter creaturarum. Ad tertium. Negatur consequentia. Nam Idea est forma complens agens in ratione causatiui, & ideo se habet vt *Quo*. Dicitur autem agens respicere ad Ideam impropria loquutione, ex similitudine artificis intuentis externum exemplar; & solum significatur quod operetur in virtute repræsentationis Ideæ. Hinc Idea non debet esse obiectum cognitum, sed ratio cognoscendi. Ad quartum. Ideam esse principium cognitionis non in ratione obiecti; sed in ratione repræsentationis; essentia autem est principium cognitionis in ratione obiecti.

Quarum rerum Deus habeat ideas.

SECTIO. III.

15 DIco primò. *Deum non habere Ideas negationum, & priuationum.* Ita communiter. Probatur. Quia non habent aliquid, secundum quod possint causari.

16 Dico secundò. *Deum non habere Ideam mali, vt malum est.* Ita communiter. Probatur. Quia si haberet Ideam, non esset malum, quia sicuti omne ideatum fit ad imitationem Dei, vt primæ causæ; ita dicit aliquam participationem bonitatis, & est aliquid ordinatum.

17 Dico tertiò. *Deum non habere Ideam sui ipsius.* Probatur. Quia non est aliquid operabile.

18 Dico quartò. *Neque habere Ideas diuinarum personarum* Probatur. Quia diuinæ personæ, licet producantur, habent tamen esse à se; ideatum autem habet suam formam, & essentiam ab alio. Confirmatur. Quia Idea importat vim causatiuam.

19 Dico quintò. *Deum habere ideam omnium possibilium siue aliquando futura sint, siue non.* Ita D. Thomas 1.*p.q.*15. *art.* 3. & communiter. Probatur. Nisi haberet Ideam omnium possibilium, non se haberet completo modo in ratione causæ.

20 Dico Sextò. *Ideas diuinas repræsentare res in indiuiduo.* Ita communiter, & desumitur, ex D. Augustino *Epist.*115. Probatur. Quia indiuidua secundum esse indiuiduale sunt quid reale positiuum, & causantur à Deo in esse indiuiduali.

21 Dico septimo. *Accidentia, quæ habent propriam entitatem, habent etiam propriam Ideam.* Ita D. Thomas *q.3.de Veritate art.*7. & alij. Probatur. Quia possunt produci separata à subiecto; imo de facto in Eucharistia conseruantur separata; quæ autem seorsim possunt produci, habent propriam ideam.

22 Dico octauò. *Accidentia inseparabilia, quæ non habent propriam entitatem, non habere propriam ideam.* Probatur. Quia cum sint ens entitate subiecti, idea, quæ repræsentat subiectum, repræsentat etiam ipsa, quia repræsentat subiectum secundum omnem modificationem.

23 Dico nonò. *Genera, & species non habere proprias ideas distinctas ab ideis indiuiduorum.* Ita D. Thomas 1.*p.q.*15.*art.*3. *ad quartum.* & alij. Probatur. Idea respicit operationem, & obiectum sub ratione producibilis, ergo non datur specialis idea generum, & specierum, quia non possunt secundum se præcisè produci.

24 Dico decimò. *Materiam primam non habere specialem ideam.* Ita D. Thomas. *citatus in responsione ad tertium* Caietanus, & alij Thomistæ *ibidem.* Ruiz *disp.*84. *de scientia Dei. sect.*3. contra Molina. 1.*p.q.*15. *art.*3.*concl.*5. Fasolum *concl.*9. Vasquez *disp.* 74.*cap.*5. Suarez *lib.* 3. *de Deo vno cap.*5.*num.*13. & alios. Probatur. Licet materia habeat propriam existentiam, se habet tamen incompleto modo in suo genere, ergo non habet propriam ideam. Consequentia probatur. Quia idea repræsentat res secundum suam formam, & speciem, atque adeo repræsentat tantum esse completum cuiuscunque generis. Confirmatur. Materia, & forma faciunt vnum per se constituendo vnam naturam, ergo materia non habet propriam Ideam; Consequentia probatur. Nam vbi est vna natura, est etiam vna mensura passiua essendi, ergo etiam vna mensura actiua, atque adeo vna idea.

25 Obijcitur. Materia habet propriam entitatem, & producitur actione distincta, ergo. Respondetur. Habere propriam entitatem, sed incompletam in suo genere; vnde sicut non dicit completam speciem, ita nec habet propriam ideam; tunc autem, quæ producuntur distincta actione habent propriam ideam, quando completo modo se habent in suo genere.

DE VOLVNTATE DEI

De natura diuinæ voluntatis.

DISPVTATIO XXVIII.

An, & quomodo Deo conueniat voluntas.

SECTIO I.

1 SVpponendum est tanquam certum de fide, Deo conuenire voluntatem. Ad Romanos 12. *Vt probetis, quæ sit voluntas Dei.* Ad Ephes.1. *Vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ.* Ratio autem est non solum, quia Deus est id, quo melius nihil excogitari possit, & quia est prima causa; sed etiam quia, vt ait D. Thomas 1.*p.q.*19.*art.*1. est intelligens; cum enim ad omnem formam sequatur appetitus proportionatus, vt patet inductione, ad formam vitæ debet consequi appetitus vitalis; & ideo cum Deus sit viuens intellectualis, debet habere correspondentem appetitum.

2 Supponendum secundò. Ita ex cognitione sequi appetitum, vt implicet esse naturam cognoscitiuam, & non appetitiuam. Ratio est. Quia cognitio ex intrinseca sua ratione, sicut est apprehensiua, & iudicatiua obiecti, ita etiam est directiua appetitus, & ideo dicit ordinem essentialem ad appetitum, quem dirigat. Vnde cum tota perfectio vitalis operationis sit propter perfectionem viuentis, etiā vis ista directiua est propter perfectionem ipsius non potest autē deseruire, nisi sit capax appetitus, secundū quem dirigatur. Difficultas autem est, Quomodo conueniat Deo voluntas.

3 Dico primò. *Voluntatem non conuenire Deo per modum potentiæ volitiuæ non solum realiter, sed nec etiam formaliter respectu obiecti ad intra.* Probatur. Tum quia potentia secundum suam formalem rationem dicit vim productiuam, & respicit actum producibilem. Tum quia constituitur in esse formali potentiæ per id, quod contineat in se potentialiter actum.

4 Dico secundò. *Neque respectu obiectorum ad extra voluntas conuenit Deo per modum potentiæ in ratione voluntatis.* Probatur. Si se haberet per modum potentiæ, esset determinabilis intrinsecè, quia omnis potentia vitalis est in ordine ad actum immanentem; omnis autem potentialitas repugnat Deo. Confirmatur. Quia respiceret actum, quo perficeretur in ratione voluntatis.

5 Dico tertiò. *Neque Voluntatem Dei posse concipi per modum potentiæ, seu possibilitatis.* Est contra Ruiz

disp.2

disp. 2. de Voluntate Dei sect. 1. Probatur non potest concipi in Deo cum veritate quod ex sua formali ratione ipsi repugnat, potentia autem respectu eorum, quæ sunt ipsi intrinseca, repugnat, ita vt non possit de ipso affirmari, ergo. Confirmatur. Quia etiam sub ratione possibilitatis præcisè dicit aliquid potentiale; si verò sumatur simul cum actu, adhuc non saluatur vera ratio possibilitatis, sed tantum aliquid actualissimum. Confirmatur secundò. Quod in creatis est posse esse, seu non implicare, in Deo est actualissimum esse, in quo prima ratio realitatis sit ipsa actualitas, ergo non habet locum aliqua ratio possibilitatis.

6 Dico quartò. *Quando tribuitur Deo potētia volendi, nihil aliud significatur, quàm actualis efficacia, qua aliquid vult.* Probatur. Potentia non potest tribui secundum suam formalem rationem, & ipsum actuale operari solet appellari potentia, quatenus in ipso ostenditur potentia, quando ab ipso prouenit, ergo tribuitur, pro vt significat actualem efficaciam.

7 Dico quintò. *Voluntatem diuinam in ratione causæ respectu effectum ad extra se habere per modum potentiæ.* Probatur. Effectus ad extra est potentialis, & causatur a diuina voluntate, ergo potentialiter continetur in ipsa; quod autem potentialiter continet aliquid, est potentia respectu ipsius.

8 Dico Sextò. *Volitionem diuinam comparari ad intellectionem tanquam ad id, à quo consequitur, seu tanquam actum secundum ad actum primum, sumenda tamen actum primum non in genere intellectionis, sed solum in comparatione ad volitionem.* Extra contra Ruiz *disp. 2. de voluntate Dei sect. 1.* & Falsolum. *1. p. quæst. 19. art. 1. concl. 3.* Probatur. Intellectus mouet voluntatem ad operādum, ita vt ratione intellectionis exeat in actum, ergo. Volitio consequitur ad intellectionem. Antecedens patet. Quia cognitio proponit obiectum, in cuius virtute voluntas fit in actu. Confirmatur secundò. Verbum vt Verbum est principium Spiritus Sancti reali modo, ergo intellectio erit veluti principium virtuali modo volitionis. Consequentia probatur. Nam ex eo, quod Spiritus Sanctus procedit formaliter vt amor notionalis, requirit pro principio Verbum, ergo etiam velle essentiale requirit pro principio virtuali intelligere essentiale, cum debeat seruari eadem proportio.

9 Obijcies. Sequeretur, diuinum intelligere esse admixtum potentia, si aliquo pacto esset principium volitionis. Respondetur negando sequelam. Quia sicuti Verbum non est admixtum potentia ex eo, quod sit principium Spiritus Sancti, quia se habet per modum actualis principiationis; sic etiam intelligere; quia non aliud dicit, quàm actualissimam perceptionem obiecti, ex qua virtuali modo consequitur volitio.

An Deo conueniat ratio appetitus.

SECTIO II.

10 Appetitus alius innatus, qui est naturalis inclinatio; & alius elicitus, qui est actus potentiæ appetitiuæ. Quod spectat ad elicitum, certum est non conuenire Deo non solum vt elicitus est, quia in Deo nihil est elicitum, sed neque etiam secundum formalem rationem appetitus, vt docet D. Thomas *in 1. dist. 35. q. 1. art. 1. ad primum.* Et ratio est, quia connotat bonum absens, circa quod feratur; Deo autem nullum bonum est absens, difficultas igitur est de appetitu innato.

11 Prima sententia tribuit Deo appetitum innatum non solum circa proprium bonum intrinsecum, sed etiam extrinsecum. Ita Suarez *in metaph. disp. 30. sect. 13. n. 3.* Ruiz *disp. 1. de voluntate Dei sect. 2.* Falsolus *1. p. q. 19. artic. 1. concl. 4. & 5.* Arrubal *1. part. disp. 50. n. 4.* Amicus *disp. 14. sect. 1. num. 3.*

Probant. Bonum est quod omnia appetunt, ergo vnicuique naturæ conuenit appetitus innatus ad propriū bonum. Secundò. Actus notionales sunt necessarij, & pertinent ad complementum diuinitatis, ergo debet dare appetitus innatus ad ipsos. Tertiò. Bonum est diffusiuum sui ipsius, ergo Deus habet naturalem inclinationem ad se communicandum. Quartò. Deus habet appetitum rationale, ergo etiam innatum, quia rationalis fundatur in innatum.

12 Secunda sententia est negatiua Ita D. Thomas *in 3. dist. 37. q. 1. art. 1. Ad primum,* Vbi habet. *In Deo est voluntarius appetitus tantum, quia ipse determinat omnia, & non determinatur ab aliquo.*

13 Dicendum primò. *Non conuenire Deo appetitum innatum secundum suam propriam formalem rationem.* Probatur. Appetitus innatus est quoddam pondus naturæ, quo mouetur in proprium bonum, ita vt per ipsum determinetur ad tale bonum, non autē quo se ipsam moueat, ergo non potest conuenire Deo, quia Deus non habet superius, à quo per impressionem huius appetitus determinetur, & moueatur. Confirmatur. Appetitus innatus est tendentia in aliquem finem, ergo non potest esse prima ratio mouendi in finem, sed debet mouere secundum impressionem factam ab alio mouente. Consequentia probatur. Omnis tendentia in finem debet dirigi per cognitionem eiusdem finis, ergo cum appetitus innatus non fundetur in cognitione, debet supponere aliquod dirigens, quod finem præfigat, ergo non potest esse prima ratio mouendi.

14 Dicendum. Secundò. *Multo minus Deum habere appetitum innatum respectu creaturarum, vt sunt quid contradistinctum à Deo.* Probatur. Appetitus innatus dicit inclinationem ad bonum, quod est iuxta exigentiam naturæ, ita vt si ipsam non habeat, non sit in statu completo suæ exigentiæ, ergo cum Deus sit in statu completo absque creaturis, non habet appetitum.

15 Dicendum Tertiò. *Deum non habere aliam attingentiam, seu inclinationem circa bonum, quam actualissimam complacentiam rationalem.* Probatur. Omnis tendentia in bonum attingit ipsum sub ratione boni, ergo non potest Deus ferri in ipsum, nisi per inclinationem rationalem. Consequentia probatur. Vt attingatur sub ratione boni, debet proponi sub ratione boni. Vndè etiam omnis appetitus innatus dirigitur ab auctore naturæ; in Deo autem non potest dirigi nisi per cognitionem ipsius.

16 Ad Primum negatur consequentia. Nam ex eo, quod omnia appetunt bonum, sequitur, quod vnumquodque habeat appetitum sibi proportionatum; solus autem appetitus rationalis est proportionatus naturæ diuinæ. Ad Secundum negatur consequentiam. Nam ex eo, quod actus notionales sint necessarij, & pertineant ad complementum diuinitatis, sequitur quod Deus habeat complacentiam de ipsis, non verò, quod habeat appetitum innatum. Ad Tertium, Deum habere inclinationem voluntariam ad se communicandum; dicitur autem naturalis, quia est secundum exigentiam naturæ summi boni. Ad quartum. Appetitum rationalem fundari in innato quando est appetitus naturæ naturatæ, quia hæc non solum se mouet appetitiuè, sed etiam, pro vt est quoddam ens mouetur, quia determinatur ad certam mensuram essendi, intra quam per suum appetitum se mouet. Deus autem, quia à nullo accipit esse, non habet impressionem alicuius appetitus innati.

***

DE

DE OBIECTO PRIMARIO, Et adæquato diuinæ voluntatis.

DISPVTATIO XXIX.

An bonitas diuina sit primarium, & adæquatum obiectum.

SECTIO I.

1 OBiectum, & finis respectu voluntatis coincidunt, quia licet voluntas possit fieri in media vt media sunt, quia tamen propter se non diligit, sed prout stant sub bonitate finis, ideo ratio motiua est ipse finis. Ratio autem est quia obiectum voluntatis est bonum, in quo quiescat; sicut autem quiescere est finis formalis voluntatis, ita id, in quo quiescit est finis obiectiuus.

2 Dicendum primò. *Finem vltimum, atque adeo formale, & primarium obiectum diuinæ voluntatis esse ipsum Deum, quatenus est summa bonitas*. Ita D. Thomas *prima part. quæst. 19. artic. 1. ad tertium*, & communiter, & desumitur ex scriptura, quatenus docet, Deum dirigere omnia ad se ipsum, in quo stat ratio vltimi finis Prouerb. 16. *Omnia propter semetipsum operatus est Dominus; impium quoque in diem malum*. Probatur. Bonitas diuina est primum amabile, quia est prima bonitas, a qua omnia alia participant amabilitatem; quod autem est primum in quocunque genere, est ratio cur alia sint talia, ergo omnia sunt amabilia ratione diuinę bonitatis. Confirmatur. Tanta debet esse amabilitas in obiecto formali, quantus est amor, ergo cum amor sit infinitus, obiectum formale debet habere amabilitatem infinitam; sola autem diuina bonitas est huiusmodi.

3 Dicendum secundò. *Solam diuinam essentiam, & non personalitates esse formale obiectum vt Quo*. Ita Henricus 2. *parte artic. 47. quæst. 4.* Scotus *in 2. dist. 1. quæst. 1. artic. 2. §. Ordo naturæ*. Smising *tract. 3. de Deo vno. disp. 3. quæst. 2. num. 20.* Contra Ruiz *disp. 3. de voluntate Dei sect. 3.* & alios.

Probatur. Sola essentia habet bonitatem infinitam, & personalitates sunt tantum bonæ bonitate essentię, ita vt non habeant propriam bonitatem relatiuam, ergo non possunt esse formale obiectum *vt Quo*. Antecedens probatur, quia cum in diuinis omnis distinctio sit præcisè ratione relationis, ea tantum plurificantur, quæ sunt formaliter relatio; bonitas autem non est formaliter relatio. Confirmatur. In Deo est vna tantum ratio entis summi, quia omnes tres personæ diuinæ sunt vna summa res, vt definitur in Cap. *Firmiter*, ergo in diuinis est vna tantum bonitas, quia bonitas sequitur ens. Confirmatur secundò. Bonitas diuina vt absoluto modo se habet est infinita in omni genere, ergo sola dicit adæquatum obiectum formale. Consequentia probatur. Posita infinita bonitate in omni genere, habetur omnis ratio bonitatis excogitabilis, atque adeo vna simplicissima bonitas omnium summa, bonitas autem omnium summa adæquatur in ratione obiecti formalis cum amore summo.

4 Dicendum tertiò. *Diuinas personalitates pertinere ad obiectum formale vt quod*. Hoc tantum intendunt Patres, quando docent, quod vna persona gaudet de alia, quod Pater gaudet se esse genitorem, & alia eiusmodi. probatur. Illud est formale obiectum *vt Quod*, in quo reperitur formale obiectum *vt quo*, vt ratione ipsius attingatur. Huiusmodi autem sunt personalitates diuinæ, cum sint bonæ bonitate essentiæ, ergo.

5 Dicendum quartò. *Solam essentiam diuinam esse adæquatum obiectum diuinæ voluntatis*. Ita ij, qui idem docent de obiecto intellectus diuini contra Ruiz *disp. 3. de voluntate Dei. sect. 2.* qui vult creaturas esse partem obiecti adæquati. Probatur. Creaturæ, vt contradistinctè à Deo, non dicunt aliquam amabilitatem, secundum quam contineantur in essentia Dei, ergo non possunt esse pars obiecti adæquati. Antecedens patet, quia tota amabilitas creaturarum est participata. Consequentia probatur. Nam de ratione partialis obiecti adæquati est, quod dicat aliquam rationem obiecti, quæ sit extra aliud obiectum, respectu cuius est pars, de ratione enim partis est, quod sit extra aliam partem.

6 Obijcit Ruiz contra secundam conclusionem. Obiectum formale est diuina bonitas; personalitates autem sunt complementum huius bonitatis. Respondetur. Esse complementum in ratione termini, atque adeo complementum relatiuum; huiusmodi autem complementum est tantum bonum bonitate subiecti. Vndè etiam sunt tantum necessariæ, vt bonitas diuina sit propter se amabilis in ratione termini, non autem in ratione essendi.

7 Obijcit secundò. Trinitas vt Trinitas est pulcherrimum obiectum ratione congruentiæ terminorum, ergo est propter se amabilis. Respondetur. Esse pulcherrimum obiectum *vt Quod*, & propter se amabile *vt quod*; non autem *vt Quo*.

8 Obijcit quintò. Deus sibi displiceret, si non haberet personalitates, quia esset sterilis. Respondetur. Si adhuc esset Deus, implicat quod sibi displiceret, quia adhuc esset beatus. Deinde sibi displiceret, non quia ratione personalitatum deesset sibi aliqua bonitas, sed quia consequutiuè deesset fęcunditas, & perfectio absoluta.

9 Obijcit quartò. Sequeretur personalitates esse obiectum materiale, quod derogat dignitati ipsarum. Respondetur negando consequentiam. Nam sunt obiectum, quod est Deus, quia sunt amabiles eadem amabilitate; neque propriè præcisè sumptæ sunt obiectum materiale, quia materiale subsistit in suo esse sine formali, quod non conuenit personalitatibus diuinis.

10 Obijcit quintò contra quartam conclusionem. Deus amat creaturas secundum esse proprium ipsarum, ergo pertinent ad obiectum adęquatum. Respondetur amare vt obiectum secundarium quod non est aliud, quam amorem diuinum adæquatè terminatum per diuinam bonitatem, extendi etiam ad creaturas, quatenus sunt quid connexum cum bonitate diuina; quod autem est pars obiecti adęquati, est etiam pars termini.

Quomodo amor diuinus sit obiectum amoris.

SECTIO II.

11 SVpponendum est tanquam certum. Ipsum amorem amari à Deo, vt docet D. Augustinus 11. *de Ciuitate cap. 8.* Et ratio est, quia amor est quoddam bonum; & perfectio amantis. Difficultas autem est, Quomodo ametur, directè? an reflexè.

12 Prima sententia asserit amari reflexè Ita Ruiz *disp. 3. de Voluntate Dei. sect. 5.* & Amicus 1. *par. disp. 14. sect. 1. corollar. 2.*

Probant. Perfectior est scientia, quando aliquis scit se scire, ergo etiam amor, quo amat se amare. Secūdo. Amor distinguitur à cęteris perfectionibus, ergo etiam amatur diuerso

diuerſo amore, tertiò. quia Diuus Dionyſius *cap. 4. de diuinis nominibus*, tribuit diuino amori circularem reflexionem.

13 Dicendum eſt. *Diuinum amorem non ſe habere reflexiuo modo, ſed tantum directè amare quidquid eſt amabile in Deo*. Probatur. Amor reflexus non poſſet tendere in directum, niſi ſub ratione boni, ergo non habet obiectum, ratione cuius conſtituatur in eſſe reflexo. Conſequentia probatur. Amor diuinus eſt idem cum eſſe diuino, vndè pro vt eſt bonus, eſt aliqua ratio bonitatis de ſumma bonitate, quam dicit eſſe diuinum, ergo debet attingi directo modo, eo ipſo, quod attingitur ſumma bonitas diuina.

14 Ad Primum. Aliud eſſe amare ſuum amorem; & aliud amare reflexo modo; primum conuenit Deo, non autem ſecundum, vt patet ex dictis. Ad ſecundum negatur conſequentia. Nam omnes perfectiones diuinæ, licet ſecundum noſtrum modum concipiendi diſtinguantur, attinguntur tamen ab amore diuino ſub vna formali ratione, videlicet bonitate. Ad tertium, D. Dionyſium tribuere diuino amori illam ſolum circularem reflexionem, qua progreditur à Deo, & tendit in creaturas, & ruſus reflectitur in Deum, quia videlicet Deus amat creaturas propter ſe ipſum.

Quomodo Deus amet ſe ipſum.

SECTIO III.

15 SVpponendum tanquam certum. Deum amare ſe ipſum comprehenſiuè ita vt amor adæquet amabilitatem; cum enim ſit amor infinitus, attingit bonitatem diuinam ſecundum omnem rationem amabilitatis, & eo modo inclinatur in ipſam, quo allicit ipſam voluntatem. Vndè talis modus amandi non eſt poſſibilis alicui creaturæ, quæ non poteſt amare, niſi amore finito.

16 Supponendum ſecundò; amorem diuinum non eſſe neceſſarium neceſſitate violentiæ, quia non habet extrinſecum principium, cui ſubijciatur, ſed eſſe ſpontaneum, & voluntarium, atque adeo delectabiliter ſe habentem. difficultas autem eſt. An ſit liber.

17 Prima ſententia eſt negatiua. Ita Diuus Thomas *1. part. quæſt. 19. artic. 3.* Caietanus *ibidem* Ferrarienſis *1. contra Gentes capit. 80. & 81.* Herueus *quolib. 1. quæſt. 1.* Ariminenſis *in prima diſt. 10. quæſt. 1. arti. 2.* Capreolus *artic. 1. concluſ. 2. & 3.* Richardus *artic. 1. quæſt. 1.* Argentinas *quæſt. 1. artic. 2.* Gabriel *quæſt. 2. artic. 1.* Faſolus *prima parte quæſt. 19. artic. 3. dub. 1.* Ruiz *diſp. 4. de voluntate Dei. ſect. 2.* Amicus *1. par. diſp. 14. ſect. 1. corollar. 1.* & alij.

Probant. Quia libertas conſiſtit in eo, quod poſſit actus eſſe, & non eſſe. ſecundò. Quia non ſufficit, vt amor ſit liber, quod procedat ſpontaneè ex apprehenſione boni, alioquin motus primo primi eſſent liberi.

18 Secunda ſententia aſſerit eſſe liberum. Ita Henricus *ſecunda parte ſummæ artic. 45. quæſt. 3.* Scotus *in prima diſt. 10. quæſt. 1.* Baſſolis *quæſt. vnica artic. 3.* Maioronus *quæſt. 1.* Rubio *quæſt. 2.* & communiter Scotiſtæ.

19 Notandum primò. Certum eſſe, nullam contingentiam poſſe conuenire amori diuino, quia contingentia fundatur in delectibilitate. Vndè amor diuinus habet neceſſitatem exiſtentiæ, ita vt omnino implicet non eſſe, eſt enim ens per eſſentiam.

Notandum ſecundò. Amorem diuinum eſſe etiam neceſſarium quo ad ſpecificationem. Et ratio eſt, quia cum eſſe diuinum ſit ſummum bonum, non poteſt proponi voluntati ſecundum aliquam rationem, quæ poſſit terminare actum oppoſitum amori.

20 Notandum tertiò. Contingentiam in libertate creata prouenire ab obiecto; ideo enim voluntas poteſt oppoſitis actibus attingere obiectum, quia ex natura ſua eſt tale, vt poſſit proponi ſub oppoſitis rationibus obiectiuis mali, & boni. Sic etiam poteſt voluntas ſuum actum ſuſpendere, quia ex parte obiecti adeſt motiuum ſuſpenſionis.

21 Notandum quartò. Libertatem poſſe conſiderari ſecundum ea, quæ habet ex conditione talis obiecti, & ſecundum ea, quæ habet ex intrinſeca virtute potentiæ. Primo modo habet contingentiam, quæ cum non ſit vniuerſalis reſpectu cuiuſcumque actus voluntatis, non poteſt præciſè fundari in virtute voluntatis, quia cum omnis actus fundetur in tali virtute, habèt etiam omnia, quæ in ipſa fundantur. Secundo modo dicit procedere ex determinatione voluntatis præuio iudicio rationis.

22 Notandum quintò. Libertatem propriè non conſiſtere in contingentia, ſed contingentiam conſequi ad libertatem verſantem circa tale obiectum. Ratio eſt, quia, quando actus contingens elicitur, prouenit libero modo ex vi principij, à quo formaliter prouenit; & tamen ex vi illius non poteſt aliter ſe habere; ſi enim conſideretur voluntas vt ſe determinat ad talem actum, non poteſt ad oppoſitum ſe determinare, quantum eſt ex vi illorum, in quorum virtute ſe determinat; in his enim innoluitur iudicium mouens voluntatem, quod cum vnam tantum partem proponat, non poteſt ex vi illius voluntas ad oppoſitam ſe determinare.

23 Notandum ſextò. Quando Patres, & Concilia docent, libertatem conſiſtere in indifferentia, loqui ſecundum ſubiectam materiam; agunt enim contra hæreticos, qui tollebant indifferentiam etiam circa obiecta, quæ indifferenti modo proponuntur; & ideo docent voluntatem ita eſſe liberam, vt habeat indifferentiam, & rectè inferunt, ſi non haberet indifferentiam, non fore liberam, quia non poteſt tolli indifferentia, niſi tollatur etiã modus operandi cum determinatione radicata in iudicio rationis: ſuppoſito enim quod obiectum habeat rationem indifferentis, ſi ſub vtraque proponitur, voluntas habet indifferentiam.

24 Notandum ſeptimò. In actu poſſe conſiderari modum tendendi, & ſubſtantiam ipſius: ſubſtantia veluti materiali modo ſe habet; modus vero ſe habet veluti forma. Libertas autem non pertinet ad ſubſtantiam, ſed ad modum, quia idem actus ſecundum ſubſtantiam poteſt eſſe liber, & neceſſarius ex ſola variatione modi tendendi. Sic motus primus eſt neceſſarius, & tranſit in liberum, ſi continuetur adueniente plena aduertentia.

25 Notandum octauò. Modum tendendi, in quo conſiſtit libertas nihil aliud dicere, niſi quod actus procedat ex approbatione rationis, quæ conſiſtit in quodam iudicio practico, quo intellectus approbat tendentiam in tale obiectum, vel reprobat, quod ex eo patet, quia actus ex natura ſua contingentes, vt ſunt motus primi, poſſunt eſſe liberi, & neceſſarij; & in eo quod voluntas ex ſe ipſa cum tali determinatione, quam habeat primò ex ſe ipſa tendat in obiectum.

26 Dicendum eſt. *Deum liberè amare ſe ipſum libertate actualis exercitij*. Quia non poteſt alio modo Deo conuenire libertas, quàm in actu ſecundo. Probatur. Deus ita attingit ſe ipſum per amorem, vt talis actus fundetur in iudicio approbatiuo, & ex ſe ipſo habeat talem determinationem, ergo eſt liber. Antecedens probatur. Quia amor diuinus eſt bonus, & ſummè approbabilis, & cognitio diuina cum ſit infinita attingens omnem perfectionem diuinam ſecundum omnem rationem attingibilitatis, attingit etiam approbatiuo modo, quia hoc pacto exigit attingi. Conſequentia probatur. Quia libertas in exercitio conſiſtit in eo, quod actus fundetur in huiuſmodi approbatione, ex

vi cuius

vt cuius voluntas habeat ex se ipsa suam determinationem.

27 Ad primum. Contingentiam non esse formaliter libertatem, sed intrinsecam conditionem illius, quando versatur circa obiectum indifferens. Ad secundum. Ad libertatem non sufficere esse spontaneum, sed insuper requiri, vt actus sit ex approbatione intellectus, & ideo motus primi non sunt liberi, quia deficit approbatio; & quod determinetur ab ipsa voluntate procedente dominatiuo modo per mensuram exhibitum à ratione.

DE OBIECTO DIVINAE Voluntatis.

DISPVTATIO XXX.

An creaturæ sint obiectum secundarium diuinæ voluntatis.

SECTIO I.

1 Ratio dubitandi est. Quia creaturæ habent intrinsecam bonitatem honestam propter se amabilem; vndè si amantur à Deo, deberent amari propter se ipsas, & esse obiectum motiuum diuinæ voluntatis. Secundò. Voluntas diuina habet sufficiens bonum in esse diuino, quo adæquatè satiatur. Voluntas autem adæquatè satiata non appetit aliud bonum. Tertiò. Quia Deus non fruitur creaturis, alioquin essent finis ipsius; neque etiam vtitur, quia non sunt sibi necessariæ vt medium ad aliquem finem acquirendum. Quartò. Respectu creaturarum irrationalium non potest habere amorem amicitiæ cum non sint capaces illius; nec etiam concupiscentiæ, quia hic fundatur in indigentia concupiscentis.

2 Dicendum primò. *Deum velle creaturas*. Ita Diuus Thomas *prima parte quæst. 19. artic. 2.* & communiter, & est de fide. Probatur. Psal. 134. *Omnia, quæcunque voluit fecit.* Sap. 11. *Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti.* Confirmatur. Volitio diuina est infinita, ita vt dicat omnem rationem volitionis, ergo attingit omne volibile; creaturæ autem sunt quid volibile, alioquin non possent attingi nec etiam à voluntate creata. Confirmatur Secundò. Totum esse, quod habent creaturæ, est à Deo communicatum, ergo etiam volitum, quia Deus operatur per intellectum, & voluntatem.

3 Dicendum Secundò. *Creaturas nullo pacto habere rationem motiui respectu volitionis diuinæ.* Ita D. Thom. *prima part. quæst. 19. art. 1. ad tertium*, & communiter contra Ruiz *disputa. 5. de Voluntate Dei. sect. 3. numer. 5.* qui vult esse motiuum materiale ratione proportionis, quam in ratione medij habent ad finem.

Probatur. Creaturæ non possunt esse obiectum primarium motiuum, ergo neque etiam secundarium. Consequentia probatur. Ratio, cur non possunt esse motiuum primarium, prouenit ex ratione formali motiui, quia actus diuinus non potest habere aliquam creaturam pro motiuo; haberet autem si creaturæ essent motiuum materiale. Confirmatur. Ratio motiua importat id, quod determinat obiectum, vt habeat debitam proportionem, ergo implicat esse motiuum materiale, quia eo ipso quod est motiuum, se habet formali modo.

4 Obijcit Ruiz. Amor Dei erga creaturas rationales est Charitas, ergo debet respicere tanquam motiuum personam distinctam, cum hoc sit de ratione Charitatis. Respondetur Negando antecedes. Nam Deus non habet propriè Charitatem ad creaturas, vt diximus suo loco. Deinde sola Charitas creata habet motiuum distinctum realiter, quia sola est actus productus.

5 Obijcit secundò. Quæ amantur propter aliud, possunt habere aliquam rationem materialem motiuam, vt quando medicina amatur ratione suæ efficaciæ, ergo. Respondetur negando Antecedens, nam efficacia medicinæ non est bona, nisi ratione sanitatis; & etiam nullo modo amatur, nisi ratione sanitatis, & ideo falsum est, quod amatur propter aliud, posse habere aliquam rationem motiuam, nisi ex alio capite sit etiam propter se ipsum amabile.

6 Dicendum Tertiò. *Deum amare creaturas propter se ipsum*. Probatur. Quæ attinguntur ex aliquo formali motiuo, attinguntur propter ipsum, quia amantur ratione bonitatis ipsius; Deus autem omnia attingit ratione bonitatis propriæ.

7 Dicendum Quartò. *Creaturas non amari à Deo propter se ipsum tanquam vtiles sibi, etiamsi vtile accipiatur pro medio, quod inseruiat fini*. Est contra Ruiz *disput. 5. de Voluntate Dei. sect. 5. conclus. 1.* Smiling *tract. 3. de Deo vno. disput. 3. quæst. 2. num. 24.* & plures alios, qui docent, Deum amare creaturas, quatenus inseruiunt honori ipsius. Probatur. In tantum amarentur sub ratione vtilis, quia inseruiunt diuino honori, sed ex hoc non possunt amari propter Deum sub ratione vtilis, ergo. Minor probatur. Quia sunt tantum vtiles honori diuino; hic autem honor non est ipse Deus, sed quid extrinsecum; vndè, & ipse debet amari propter Deum, ergo] non sunt vtiles Deo, vt Deus est, & prout est ratio amandi illas. Confirmatur. Vel tota collectio creaturarum, prout includit etiam honorem, potest amari vt vtilis Deo; vel non. Si primum. Contra. Quia id est vtile, quod ad aliquid inseruit, creaturæ, autem secundum totam suam collectionem ad nihilum Deo inseruiunt cum habeat totum, quod habet à se ipso. Si secundum; ergo non potest amari sub ratione vtilis.

8 Dices. Deum ratione creaturarum possidere testimonium sui honoris. Contra. Vel hoc possidere testimonium dicit aliquid intrinsecum Deo, vel aliquid extrinsecum. Si primum; ergo cum nihil possit esse vtile in ordine ad esse intrinsecum Dei, neque ratione huius possessionis possunt creaturæ esse vtiles Deo. Si secundum; ergo cum hoc extrinsecum sit quid creatum, debet amari propter Deum eo modo, quo amantur aliæ creaturæ, & tamen non potest amari sub ratione vtilis.

9 Dicendum quintò. *Deum amare creaturas propter se ipsum nihil aliud significare, nisi quod ratione propriæ bonitatis moueatur ad conferendum esse, & bonitatem*. Probatur. Deus ita amat creaturas, vt non supponat in ipsis aliquam bonitatem, sed totam communicet, ergo amare creaturas propter se ipsum, non est aliquid, quàm ex motiuo propriæ bonitatis communicare esse. Consequentia probatur. Quia particula (*Propter*) significat ordinem progressionis amoris; amor autem progreditur à bonitate diuina ad creaturas communicando esse.

10 Dicendum sexto. *Volitionem Dei non dicere ordinem aliquem realem, siue transcendentalem, siue prædicamentalem ad creaturas*. Est contra Ruiz *disput. 5. de voluntate Dei. sect. 4.* qui pro se citat Diuum Thomam, & alios, qui tamen non admittunt ordinem realem, sed tantum rationis. Probatur. Licet relatio non pendeat a termino, terminus tamen pertinet ad

ad integrum eſſe ipſius; ita vt ſine ipſo non poſsit in ſuo eſſe ſubſiſtere, ergo volitio diuina non dicit relationem ad creaturas. Antecedens patet. Quia terminus eſt de conceptu eſſentiali relationis. Conſequentia probatur. Quia ſequeretur, quod Deus indigeret creaturis, nec poſſet ſubſiſtere ſine ipſis in ſuo eſſe. Confirmatur. Vel hæc relatio reſpiceret creaturas immediatè; vel mediante eſſentia, ſeu bonitate diuina. Non primum; quia nullus actus poteſt immediatè reſpicere obiectum ſecundarium, aut materiale ſine formali, nam ſolum ratione formalis habetur debita proportio in ratione termini. Non ſecundum; quia, vt reſpiceret mediatè, deberet reſpicere reali ordine obiectum formale, quod fieri non poteſt, cum non ſit realiter diſtinctum.

11 Obijcies non poteſt volitio creaturarum concipi ſine creaturis, ergo dicit realem ordinem ad ipſas. Reſpondetur. Non poſſe concipi ſine creaturis conſideratis in ſtatu potentialitatis, quia ſunt obiectum identificatum cum volitione; poteſt tamen concipi ſine creaturis in ſe ipſis conſideratis, ſi conſideretur præcisè ipſa volitio; ſi verò conſideretur, vt eſt volitio creaturarum, tunc debent concipi etiam creaturæ non ratione ordinis, ſed ratione reduplicationis.

12 Ad primam rationem dubitandi. Honeſtatem creaturarum non eſſe honeſtatem propter ſe abſolutè, ſed ſecundum quid, videlicet in eſſe participato. Hinc non poſſunt amari à Deo niſi vt quid communicatum, atque adeo niſi ratione diuinæ bonitatis mouentis Deum ad communicandam bonitatem. Ad ſecundam. Ex eo, quod voluntas diuina ſit adæquatè ſatiata per intrinſecam bonitatem, ſequi quod non quærat bonum extrinſecum, vt ſatietur; non autem, quod non amet practico modo communicando propriam bonitatem. Ad tertiam. Deum neque frui, neque vti creaturis propriè loquendo; quia frui, & vti ſupponunt aliquod in obiecto, ſecundum quod terminet fruitionem, aut vſum, ſed tantum amat practico modo communicando bonitatem. Impropriè autem vtitur, quatenus dando eſſe refert vſum ipſarum in vtilitatem noſtram, vt docet D. Auguſtinus *cap. 31. de Doctrina Chriſtiana*. Ad quartam. Amorem Dei erga creaturas, etiamſi ſint rationales, neque eſſe propriè amicitiam, neque concupiſcentiam, quia bonum creaturæ non proficit Deo. Eſt tamen amor concupiſcentiæ eminentiori modo, quatenus Deus ex propria bonitate mouetur ad communicandum bonum creaturis, quod eſt aliquod bonum extrinſecum ipſius, & Deus ſupremo dominio poſſidet omnes creaturas.

An Deus amet creaturas poſſibiles.

SECTIO II.

13 SVpponendum tanquam certum. Creaturas poſſibiles, pro vt continentur in omnipotentia Dei, amari ab ipſo, cum non ſint aliquid ab illo contradiſtinctum, ſed ſolum rationes cauſales, atque ideales; eo ipſo enim, quod Deus amat ſuum eſſe, amat etiam creaturas in ſe contentas. Vndè hic amor eſt neceſſarius tum quòad ſpecificationem; tum etiam quò ad exercitium, liber verò quo ad modum tendendi, ſicut eſt amor, quo Deus amat ſe ipſum. Difficultas verò eſt, an amet creaturas poſſibiles, vt ſunt quid contradiſtinctum ab ipſo Deo, & in puro ſtatu poſſibilitatis conſiderantur.

14 Prima ſententia eſt affirmatiua; aſſerit enim, Deum amare creaturas poſſibiles ſimplici complacentia inefficaci, qua ſibi complacet de ipſarum bonitate. Ita Ricardus *in prima diſtinct. 45. artic. 1. quæſt. 4. & 5.* Carthuſianus *quæſt. 1.* Baſſolis *quæſt. 2.* Caietanus *prima part. quæſt. 34. artic. 3.* Vaſquez *diſput. 79. cap. 2.* Arrubal *diſput. 53. capit. 2.* Amicus *diſput. 14. ſect. 2.* Faſolus *quæſt. 19. artic. 3. dub. 2.* Smiſing *tracta. 3. de Deo vno, diſput. 3. quæſt. 3.* Ruiz *de voluntate Dei, diſput. 6. ſect. 2.* & alij.

Probant. Creaturæ ſecundum eſſe poſſibile ſunt bonæ, & ſunt quid connexum cum diuina potentia; Deus autem neceſſariò amat quidquid eſt connexum cum ſuis perfectionibus. Secundò. Ex parte poſſibilium datur ratio, cur Deus aliqua velit, & aliqua non. Sic non poteſt velle hæreſim, ergo ante futuritionem ſupponitur aliquid in poſſibilibus, per quod poſſint eſſe obiectum amoris, & diſplicentiæ. Tertiò. Eſt perfectio noſtræ voluntatis vt feratur in ea, quæ poſſumus facere, ergo etiam diuinæ.

15 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita Albertus *prima parte quæſt. 79. mem. 2. artic. 1.* Alenſis *quæſt. 31. mem. 1.* Diuus Bonauentura *in prima diſt. 45. artic. 1, quæſt. 2.* Gabriel *articol. 1. notabili 1. & articol. 2.* Banes *prima parte quæſt. 34. articol. 5.* Cumel *diſput. 1. Ad tertium.* Nauarretus *quæſt. 19. controu. 3. §. 3.* Gonzalez *diſput. 52. ſect. 2.* Suarez *in methaph. diſp. 30. ſect. 16. n. 16.* & traditur etiam à D. Thoma *1. par. q. 19. art. 3.* dum docet, creaturas amari à Deo tantum liberè.

16 Dico primò. *Creaturas poſſibiles non habere in ſe aliquam bonitatem, ſecundum quam ſint amabiles.* Deſumitur ex Diuo Auguſtino *lib. 1. de Doctrina Chriſtiana cap. 2.* Cætera, *quę ſunt, niſi à Deo eſſe non poſſunt; & in tantum bona ſunt, in quantum acceperunt, vt ſint.*

Probatur. Non poſſunt habere in ſe bonitatem per eſſentiam, nec communicatam, ergo nullam cum omnis bonitas aut ſit per eſſentiam, aut participata. Antecedens probatur. Bonitas per eſſentiam non eſt niſi ſolius Dei; Bonitas verò participata dicit eſſentialem ordinem ad communicationem, ante decretum autem Dei non habetur aliqua communicatio.

17 Dices. Non haberent in ſe bonitatem communicatam actu, ſed quæ poteſt communicari. Contra. Implicat habere in ſe bonitatem, quę poſsit communicari, quia poſse communicari dicit nondum eſſe communicatum, atque adeo nondum eſſe in ipſis creaturis, ſed in cauſa, quæ poteſt communicare. Secundò. Communicatio actualis ponit bonitatem actu in creaturis, ergo communicatio poſsibilis dicit tantum poſſe poni, non autem eſſe in creaturis.

18 Dico Secundò. *Deum non amare creaturas poſſibiles ſimplici complacentia neceſſaria.* Probatur. Amare Dei eſt velle bonum. Vndè in tantum amat exiſtentia, in quantum vult illis bonum: ſed nullum vult bonum poſsibilibus, ergo. Minor probatur. Quia Velle bonum eſt communicare bonum; vnde quando volitio eſt actualis, etiam communicatio debet eſse actualis.

19 Dices. Amare Dei, prout dicit amorem efficacem eſse velle bonum; non autem prout dicit ſimplicem complacentiam. Contra. Non poteſt eſſe ſimplex complacentia niſi ad ſit bonum, de quo ſit, ergo cum ex parte creaturarum nullum præſupponatur bonum, quod non ſit finitum, & intrinſecè participatum, non poteſt ſupponi bonum, quod ſit obiectum ſimplicis complacentiæ, nam omne bonum, vt participatum dependet intrinſecè à volitione diuina efficaci.

20 Confirmatur. Quod amatur per complacentiam, debet eſse tale, vt poſsit in ipſo quieſcere voluntas; vndè quando aliquod bonum nondum exiſtens a nobis ama-

amatur, voluntas non sistit in illo, sed tendit ad eius assequutionem, vt in ipso existente quiescat; & impossibile est quiescere, nisi posita existentia obiecti, ergo simplex complacentia non potest conuenire Deo circa possibilia, quia, cum sit actualis, debet habere terminum actualem. Confirmatur secundò. Sequeretur, Deũ habere amorem potentialem, quia esset perfectibilis per aliam rationem amoris; sicuti enim obiectum posset fieri in actu, ita etiam amor posset habere aliam rationem amoris, qua ferretur in obiectum in actu.

21 Dico Tertiò. *Diuinam voluntatem non se habere suspenso modo circa possibilia, sed solum non habere aliquem actum eo modo, quo non habet circa ipsum nihil.* Est contra Nauaretum supra *citatum*. Probatur. Non potest aliquis circa aliquid obiectum suspenso modo se habere, nisi sit possibilis actus circa ipsum; tunc enim tantum est possibilis negatio, quando est possibilis forma; nullus autem actus voluntatis diuinæ est possibilis circa possibilia, quia vt sunt contradistincta à diuina essentia, non sunt aliquid in se ipsis, nisi actu existant

22 Ad Primum negatur creaturas possibiles habere aliquam bonitatem in se ipsis, & consequenter esse connexas cum aliqua perfectione diuina, quia sunt tantum bonæ bonitate potentiali; vnde solum possunt amari in causa, non autem in seipsis. Ad secundum distinguitur. Antecedens. Ex parte possibilium, pro vt considerantur in causa, datur ratio, cur possint attingi à diuina voluntate, non autem prout considerantur in se ipsis. Ad tertium negatur consequentia. Nam voluntatem nostram posse ferri in ea, quæ possumus facere, prout in se ipsis considerantur, est perfectio fundata in imperfectione, videlicet quod intellectus proponat possibilia tamquam habentia esse in se ipsis, per hoc enim fit ens rationis, quatenus tribuitur possibilibus modus essendi, quem non habent.

DE MODO, QVO VOLVNTAS Diuina versatur circa creaturas.

DISPVTATIO XXXI.

An se habeat libero modo?

SECTIO I.

1 Dicendum est. *Deum eße liberum circa creaturas, atque adeo ex libertate sua operari ad extra.* Est de fide contra Abailardum, Vuiclefum, Caluinum, & alios hæreticos, & traditur communiter à Patribus, & scholasticis, præsertim D. Thoma 1. *parte q.* 19. *artic.* 10. Probatur Danielis 3. *Deus potest eripere nos de camino ignis; quod si noluerit, &c.* Sapientiæ 12. *Subest tibi, cum volueris, posse.* Ad Rom. 9. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* Ad Ephesios 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suę.* Confirmatur. Sublata voluntate liberi non potest reddi ratio cur mundum non creauerit ab æterno. Confirmatur secundò. Habemus ex scriptura, Posse Deum alia facere, quæ non facit Marci 14. *Omnia tibi possibilia sunt.* Matthei 3. *Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* ergo cum hæc non faciat, debet ex voluntate sua non facere. Confirmatur Tertiò. Creaturæ non possunt amari à Deo tanquam finis, cum sint essentialiter ordinatæ ad ipsum, ergo solum possunt amari ratione ordinis, quem habent, ad finem, ergo talis debet esse amor, qualis est ordo, ergo cum ordo non sit necessarius quòad existentiam, nec etiam erit necessarius amor.

2 Obijcies. Sequeretur, Deum posse nolle suum honorem, quia posset nolle creaturas, ex quibus consurgit, quod implicat, quia, cum amor Dei circa se ipsum sit perfectissimus, debet ferri in omnia sua bona. Respondetur. Posse nolle quoad existentiam. Ad probationem. Ex eo, quod amor Dei sit perfectissimus, sequitur, vt terminetur ad omne bonum ipsius; Deus autem habet omne bonum sibi intrinsecum, & quia omne bonum extrinsecum ab ipso causaliter procedit, debet præhaberi in ipso.

3 Obijcies Secundò. Si diuina voluntas esset libera, deberet ab alio determinari, quod est absurdum. Respondetur determinare se ipsam in virtute cognitionis proponentis obiectum.

Instabis. Deus habet cognitionem omnium possibilium, ergo non adest ratio cur potius in hanc, vel illam partem determinetur in virtute cognitionis. Respondetur negando consequentiam, quia sicut voluntas creata se determinat ex libertate sua secundum hanc potius, quàm illam propositionem obiecti, ita etiam diuina.

An libertas Dei stet cum indifferentia.

SECTIO. II.

4 Cvm voluntas diuina versetur circa obiecta contingentia, ex quibus refunditur indifferentia in voluntatem creatam, difficultas est, An etiam eadem indifferentia conueniat libertati diuinæ?

Prima sententia est negatiua, asserens libertatem Dei in eo consistere, quod iudicet creaturas non habere necessariam connexionem cum se ipso. Ita Banes 1. *parte quæst.* 19. *art.* 10. *dubit.* 2. Aluarez 3. *de Auxilijs disp.* 22. *num.* 19. Ledesma *q. Vnica de auxilijs art.* 10. & 11. & nonnulli alij recentiores Thomistæ.

Fundamentum est. Quia diuina voluntas, cum sit actus purissimus, non potest habere aliquam potentialitatem; indifferentia autem importat potentialitatem.

5 Secunda sententia docet habere indifferentiã. Ita Magister *in* 1. *dist.* 45. Alensis 1. *parte q.* 21. *mem.* 2. & 3. Albertus *quæst.* 77. *mem.* 2. & 3. Henricus 1. *parte art.* 45. *quæst.* 3. & 4. Scotus *in* 1. *dist.* 8. *q.* 4. Richardus *dist.* 45. *art.* 2. *q.* 3. Durandus *dist.* 45. *q.* 4. Argentinas *dist.* 44. *q.* 1. Ariminensis *dist.* 42. *q.* 1. *art.* 1. Capreolus *dist.* 43. *quæst.* 1. & 2. Ferrariensis 1. *contra Gentes. cap.* 82. Caietanus 1. *parte q.* 19. *art.* 3. & 10. Molina *artic.* 4. *disp.* 1. & 2. Suarez *in methaph. disp.* 30. *sect.* 16. Ruiz *disp.* 7. *de voluntate Dei. sect.* 2. & *sequentibus.*

6 Notandum primò. Cum voluntas diuina versetur circa creaturas causatiuo modo; libertas ipsius debet esse libertas causatiua, vnde vt habeat indifferentiam, oportet vt vis causatiua possit causare, & non causare.

7 Notandum secundò. Cum voluntas diuina actualissimo modo se habeat, & quòad suam perfectionem excludat omnem potentialitatem; non potest se habere causatiuo modo, nisi quò ad effectus extrinsecos. Ex hoc autem fit, vt eo pacto proportionaliter comparetur secundum suum esse actualissimum ad suos effectus ad extra, quo voluntas creata secundum suum actum primum comparatur ad actus secundos.

8 Dico primò. *Diuinam voluntatem habere indifferentiam non solum ex parte iudicij rationis, sed etiam, ex parte modi tendendi in obiectum.* Desumitur ex scriptura, quatenus docet, aliqua alia potuisse fieri à Deo, quæ non fiunt; & quæ fiunt, potuisse non fieri

fieri: & quatenus tribuit Deo consilium, electionem, propositum, & alia huiusmodi, quæ non possunt saluari sine indifferentia, Et ita etiam docent communiter Patres. Probatur. Obiectum habet indifferentiam obiectiuam, sicut etiam iudicium rationis, cum debeat proponere obiectum sicuti est, ergo etiam voluntas. Consequentia probatur. Quia modus attingendi voluntatis, & attingibilitas obiecti sibi correspondent. Tum quia modus tendendi voluntatis sequitur modum proportionis obiecti, cum actus voluntatis habeat suam mensuram ab actu intellectus. Confirmatur. Creaturæ ita fiunt à Deo, vt potuissent non fieri, vt est de fide, ergo etiam voluntas diuina ita vult creaturas, vt posit non velle. Consequentia probatur. Si solum iudicium rationis esset indifferens, & voluntas ita voluit mundum, vt non potuerit non habere talem actum, iam habuit necessario; id enim est necessarium quò ad existentiam, quod non potest non esse. Si verò potuit non habere, ergo habuit indifferentiam, quia tunc voluntas est indifferens, quando potest velle, & non velle.

9 Dico secundò. *Hanc indifferentiam esse secundum potentialitatem effectus ad extra, quatenus tamquam in causa continetur in voluntate diuina*. Probatur Indifferentia diuinæ volũtatis est indifferentia causatiua, ergo debet fundari in virtute causatiua voluntatis, & respicere id, quod est causabile. Antecedens patet. Quia indifferentia voluntatis diuinæ circa creaturas correspondet modo attingendi; modus autem attingendi est causatiuus. Consequentia probatur. Quia indifferentia causatiua fundatur in virtute, à qua potest prouenire modus attingendi causatiuus. Confirmatur. Indifferentia voluntatis creatæ fundatur in virtute causatiua actuum ipsius, ergo etiam indifferentia diuinæ voluntatis in ordine ad creaturas fundatur in virtute causatiua ipsarum.

10 Dicò tertiò. *Indifferentiam voluntatis diuinæ non esse in ordine ad actus suos; sed tantum ad extrinseca obiecta, ita vt quando dicitur, posse Deum velle, & non velle, sensus sit de volitione considerata secundum suam actualem efficaciã, non autem secundum rationem volitionis*. Est contra Ruiz *disp. 7. de voluntate Dei. sect. 8.* & Nauarretum *1. p. q. 19. controuers. 5. concl. 4.* Probatur. Indifferentia de suo formali dicit potestatem, quæ possit coniungi cum actu, & non coniungi; atque adeo respicit actum, qui possit esse, & non esse, ergo de ratione ipsius est, vt dicat aliquid potentialiter se habens. Sed voluntas diuina solum potentialiter se habet in ordine ad extrinsecos effectus, non autem in ordine ad aliquam rationem actus volitionis sibi intrinsecam, cum sit per essentiam actualissima. ergo

11 Obijcies. Voluntas diuina ideo est indifferens respectu effectuum ad extra, quia potest velle, & non velle, ergo habet etiam indifferentiam ad actus volitionis. Respondetur. Ideo esse indifferentem respectu effectuum ad extra, quia potest velle efficaciter, & non velle. Velle autem efficaciter nihil aliud dicit, nisi causare, quia velle Dei circa creaturas nihil est aliud, quam communicare bonum.

12 Obijcies Secundò. Deus est liber ad se determinandum, ergo. Respondetur. Esse liberum ad se determinandum determinatione extrinseca, non autem intrinseca. Instabis. Indifferentia est prius in ordine ad actũ voluntatis, quàm ad obiectum, ergo. Respondetur. Id esse verum, quando actus voluntatis est productus; quia autem actus voluntatis diuinæ est improductus, ideo indifferentia ipsius respicit tantum actum extrinsecum, non verò intrinsecum; imo fundatur in intrinseco.

13 Ad Fundamentum in oppositum ex eo, quod voluntas diuina est actualissima non habet indifferentiam ad actum intrinsecum; potest tamen habere ad extrinsecum.

14 Quæres, An voluntas diuina habeat potentiam contradictionis. Respondetur Affirmatiuè in ordine ad effectus ad extra, vt docet Scotus *in 1. dist. 8. §. Ad argumenta pro opinione*. & alij contra Caietanum *1. par. quæst. 19. articol. 7.* Ratio est, quia potentia contradictionis nihil aliud est, quam potentia ad effectum, & eius negationem; hæc autem potentia competit voluntati diuinæ, nam ita vult mundum, vt potuerit non velle. Nec obstat, quod non posit mutari, quando aliquid semel voluit; quia mutabilitas non consequitur potentiam contradictionis, vt talis est præcisè; sed vt est defectibilis secundum suam determinationem.

An voluntas diuina possit se habere negatiuè.

SECTIO III.

15 Certum est, diuinam voluntatem habere actum positiuum circa omnia, quæ in qualibet differentia temporis existunt. Solum difficultas est, An circa ea, quę nunquam existent, habeat actum positiuum nolitionis.

Communis sententia asserit, habere nolitionem positiuam. Ita Bannes *1. par. artic. 10. ad secundum*, Gonzalez *disput. 53. numer. 11.* Fasolus *articol. 3. dubitat. 5. Ad quintam obiectionem.* Vasquez *disputat. 79. nu. 17.* Arrubal *disputat. 56. capit. 2.* Amicus *disput. 14. sect. 3. Corollar. 5.* Suarez *in Metaph. disp. 30. sect. 9. numer. 59.* & *libr. 3. de Auxilijs. capit. 13.* Aluarez *lib. 2. de Auxilijs disput. 13.* Salas *p. 2. tract. 3. disput. 1. sect. 7.* Nauarretus *1. part. quæst. 19. controu. 3. §. 3.* & communiter Recentiores.

Probant. Quia sequeretur prouidentiam Dei non esse perfectam, quia non disposuisset de rebus omnibus ab æterno cognitis. Secundò. Quia suspenso modo se haberet. Tertiò. Quia bonum est non creare ea, quæ non creauit, quatenus hoc deseruit ad ostendendum liberrimum Dominium. Quartò quia sic melius saluatur quomodo non desit Deo aliqua perfectio ex eo quod non habeat positiuum decretum de productione, quia loco illius habet positiuum decretum de non producendo.

16 Dicendum est. *Diuinæ voluntati non conuenire actum positiuum nolitionis circa ea, quæ non vult, sed nolle diuinum consistere in eo, quod nullũ habeat actum*. Probatur. Nullus actus potest conuenire voluntati diuinæ, qui non habeat suam determinationem ab obiecto, ergo non potest conuenire nolitio positiua. Antecedens probatur. Quia actus ex natura sua debet determinari ab obiecto formali, ita vt nullum obiectum posit attingi, nisi mediante formali. Vndè volitio diuina non excedit bonitatem diuinam, & ideo non fertur per se primo in aliquod aliud obiectum. Consequentia probatur. Diuina essentia in ratione obiecti formalis dicit solam bonitatem, ergo non potest determinare voluntatem diuinam ad nolitionem; nam bonum, vt bonum, non potest esse obiectum nolitionis. Confirmatur. Tota determinatio, quam habet voluntas diuina à bonitate diuina, est in ratione amoris, ita vt non alio modo, quàm per amorem ipsam attingat, ergo nec in creaturas potest ferri actu nolitionis. Confirmatur Secundò. Vel attingit immediatè obiectum per nolitionem; vel mediante essentia: Si primum; ergo creaturæ non sunt obiectum secundarium; Si secundum; ergo eodem actu nolitionis attingit propriam essentiam, quod implicat.

17 Dices. Licet diuina essentia non sit in se nolibilis; posse esse tamen rationem nolendi aliud. Contra. Non potest esse ratio nolendi aliud, nisi vt obie-

obiectum formale determinet nolitionem secundum rationem nolitionis, ergo cum omnis determinatio, quæ est ab obiecto formali, sit in ordine ad esse Diuinum, hæc quoque nolitio erit in ordine ad ipsum. Secundò. Adhuc ista nolitio respiceret creaturas, vt obiectum secundarium, ergo respiceret Diuinam essentiam vt primarium.

18 Dices 2. Diuinam essētiam esse rationem nolendi, quia cum sit bonum aliquod; rem aliquam non esse, est ratio volendi tale bonum. Contra. Aliquid non esse non est formaliter bonum, cum sit aliquid negatiuum, ergo Diuina essentia non erit ratio volendi ipsum non esse, sed tantum bonum, quod consequitur. Secundò. Ex hoc sequitur, quod Diuina essentia sit ratio volendi bonum, non autem quod sit ratio nolendi.

19 Dices tertiò. Actum, qui est volitio respectu obiecti primarij, esse nolitionem respectu secundarij. Contra. Haberet aliquam determinationem à solo obiecto secundario; implicat autem voluntatem Diuinam determinari ab obiecto secundario. Secundò. Quia voluntas Diuina haberet aliquam attingentiam in ordine ad secundarium obiectum, quam non haberet in ordine ad primarium; vndè in ordine ad primarium non diceret omnem rationem attingentiæ. Tertiò. Illa attingentia nolitiua ferretur immediatè in non esse rei, ergo voluntas Diuina haberet aliquid ad extra pro obiecto primario, & immediato. Quartò. Determinatio, quæ est in ordine ad obiectum secundarium, habetur à primario; essentia autem Diuina non potest determinare ad nolitionem.

20 Ad Primum negatur sequela. Nam sufficienter disposuit de rebus omnibus per id, quod positiuè decreuit aliquas tantum futuras; ex hoc enim sequitur, quod aliæ non sint futuræ. Ad secundum negatur sequi, quod suspenso modo se habeat, quia ad suspensionem requiritur, vt adsit obiectum potens terminare actum; obiectum autem decreti liberi. Non sunt possibilia, vt talia sunt; sed aliquid concernens existentiam rei. Ad tertium. Ex eo, quod sit bonum, non creare ea, quæ non creauit, quatenus ex ipso resultat aliquod bonum, sequitur tantum, quod Deus velit hoc bonum, non autem quod habeat nolitionem positiuam de non creando. Ad quartum negatur assumptum. Nam positiuum decretum liberū nihil superaddit intrinsecum actui necessariò; & ideo ex eo, quod Deus non habeat aliqua decreta libera, non sit, vt ei desit aliqua perfectio, quæ debeat suppleri per positiuum decretum nolitionis.

21 Quæres. An libertas Diuina non solum sit respectu creaturarum in particulari, sed etiam in communi, vt non solum possit Deus non producere hanc, vel illam creaturam, sed etiam omnem creaturam collectiuè; An vero necessariò producat aliquam, sed hanc, vel illam. Respondetur. Deum esse omnino liberum etiam circa creaturas collectiuè sumptas, vt docent communiter Patres, & ratio est. Quia sicut creaturæ in particulari possint non esse, ita etiam tota collectio; cum enim quælibet creatura in particulari sit intrinsecè defectibilis, tota etiam collectio est huiusmodi, tunc enim valet à distributiuo ad collectiuum, quando prædicatum est essentiale, vndè tota collectio potest esse, & non esse.

22 Quæres secundò. An Deo conueniat complacentia simplex circa existentiam creaturarum, qua inefficaciter velit, vt existant. Respondetur negatiuè. Ratio est, quia actus Dei liber est operatiuus, & amare creaturas, non est aliud, quàm communicare esse. Rursus actus liber tollit indifferentiam Diuinæ voluntatis; vndè requirit terminationem extrinsecam, ratione cuius tollatur hæc indifferentia. Insuper complacentia est circa bonum, vndè cum hæc complacentia non sit circa possibile, non potest dari, nisi habeat pro obiecto aliquod bonum reale existens.

DE ACTV LIBERO DIVINAE voluntatis.

DISPVTATIO XXXII.

An constituatur aliquo modo per relationem rationis.

SECTIO I.

1 Difficultas explicandi velle liberum Dei prouenit ex eo, quod potest Deo conuenire, & non conuenire. Vndè videtur dicendum, aut non esse aliquam perfectionem intrinsecam ipsius; aut aliquam intrinsecam perfectionem Dei esse contingentem.

Prima sententia ait, velle liberum esse velle necessariū, prout completur per respectum rationis ad obiectum volitum, qui consurgit ex eo, quod Deus dirigit actum necessarium ad obiectum contingens, & sicuti Deus non potest non intelligere suum velle, ita non potest non consurgere talis respectus. Ita Capreolus *in 1. dist. 45. q. 1. art. 2.* Ferrariensis *1. contra Gentes, cap. 75.* Cumel *1. p. q. 19. art. 2. dub. 1.* Bannes *art. 3.* Medina *3. p. q. 2. prohem.* Palatius *in 1. dist. 36. disp. 2.* Molina *1. p. q. 19. artic. 2. disput. 2.* Vasquez *disp. 80. n. 6.* & alij.

Fundamentum est. Quia solus respectus rationis potest Deo conuenire, & non conuenire, vndè solus potest constituere actum liberum.

2 Secunda sententia est negatiua. Ita præsertim Aureolus *in 1. distinction. 45. quæst. 1. artic. 1. conclusion. 1. & 3.* Caietanus *1. p. q. 19. art. 3.* Fasolus *dubit. 7.* Nauarretus *controu. 4. §. 1.* Suarez *in metaph. disp. 30. sect. 9. n. 31.* Arrubal *1. p. disp. 54. cap. 2.* Amicus *disp. 14. sect. 3. n. 69.* Ruiz *disp. 11. de voluntate Dei sect. 3. & sequentibus.*

3 Dicendum est. *Decretum liberum Dei non constitui aliquo pacto per respectum rationis.* Probatur. Decretum liberum est causatiuum; nullus autem respectus rationis habet efficaciam causandi. Confirmatur. Quia liberum decretum, vt tale est, applicat Diuinam scientiam ad causandum determinans productionem, vt sit potius in hoc, quam in illo tempore, cum hac potius, quam cum illa mensura. Confirmatur secundò. Vel præciso respectu rationis habetur decretum Diuinum secundum suam determinationem, vel non. Si primum, ergo sine ipso habetur complete actus liber. Si secundum, ergo determinatio, qua attingit Deus aliquod obiectum non erit realis, sed rationis. Confirmatur tertiò. Quia Deus non esset realiter liber, non esset realiter volens, quia denorminatio non desumeretur à forma reali, sed rationis.

An liberum decretum compleatur per aliquid extrinsecum.

SECTIO II.

4 Prima sententia asserit, quod licet Diuina voluntas se habeat actualissimo modo, non tamen ex se est libera in actu secundo, sed tantum in actu primo, fit autem libera in actu secundo, quatenus realiter immutat creaturam, atque adeo completur in esse libero per productionem sed extra eo pacto, quo voluntas creata fit in actu secundo suæ libertatis producendo suos actus. Desumitur ex Ocham *in 1. q. 38.* & eam tradit Fasolus *1. p. q. 19. art. 3. dubit. 8.* & Raynaldus in naturali theologia *dist. 8. q. 2. art. 4. n. 85.*

Probant. Eo modo se habet voluntas Diuina quò ad suum actum secundum, quo se habet creata quò ad suum

actum

actum primum, ergo voluntas Diuina erit libera in ordine ad effectus, qui poſſunt eſſe, & non eſſe.

5 Dicendum eſt. *Actum liberum non poſſe ſaluari per complementum ab extrinſeco effectu modo explicato.* Probatur; ſequeretur, quod intrinſecè in Deo eſſet tantum libertas in actu primo, atque adeo potentialis, quod implicat. Confirmatur, libertas in actu primo eſt intrinſecè perfectibilis per libertatem in actu ſecundo, vt patet in creatis. Confirmatur ſecundò. Quia libertas ex natura ſua completur per exercitium libertatis, ita vt ratione illius completo modo ſe habeat. Confirmatur tertiò. Libertas eſt perfectio voluntatis, ergo eo modo debet conuenire, quo conuenit voluntas, ergo cum voluntas conueniat Deo per modum actus ſecundi, eodem pacto debet etiam conuenire libertas. Confirmatur quartò. Volitio libera eſt actualis attingentia vitali modo attingens obiectum, ita vt coniungantur ſimul modus liber, & modus vitalis, ergo ſicut motus vitalis dicit aliquid intrinſecum Deo, ita etiàm modus attingendi liberè.

6 Ad fundamentum in oppoſitum negatur aſſumptum. Nam Diuina voluntas eſt quidem libera quò ad effectus, qui poſſunt eſſe, & non eſſe, libertas tamen eſt ipſi intrinſeca, & ſicut voluntas creata per actum immanentem vult obiecta ad extra, quæ poſſunt eſſe, & non eſſe, ita etiam Diuina vult liberè per quid immanens.

An actus liber compleatur per obiectum disiunctiuè acceptum.

SECTIO III.

7 OBiectum diſiunctiuè acceptum nihil aliud eſt, quàm obiectum, prout poteſt terminare volitionem, & nolitionem; ſeu prout ſe habet contradictorio modo, vt producere, & non producere.

Prima ſententia aſſerit decretum liberum Dei terminari ad obiectum diſiunctiuè acceptum, ita vt terminetur ad eſſe obiecti, vel ad non eſſe, & hoc pacto neceſſariò conuenit Deo, quia neceſſariò vult creare, aut non creare. Ita nonnulli recentiores.

8 Dicendum eſt. *Decretum Dei liberum efficax non poſſe ſaluari per actum, qui neceſſariò Deo conueniat, & reſpiciat obiectum ſub diſiunctione contradictoria, ita vt poſtea ad vnicam tantum partem terminetur.*

Probatur. Efficacia decreti liberi debet eſſe antecedens ad obiectum, ergo non poteſt eſſe in ordine ad ipſum ſub diſiunctione contradictoria. Antecedens patet. Quia ratione efficaciæ ipſius ponitur in eſſe obiectum. Conſequentia probatur. Vel reſpicit efficaciter vtramque partem contradictionis, & tunc eſſet efficax reſpectu contradictoriorum, quod dici non poteſt; Vel vnicam tantum partem determinatam, & tunc non reſpiceret obiectum. Vel hanc partem, aut illam, & tunc ſicuti non reſpiceret magis vnam, quam aliam, ita non poſſet magis vna, quam alia terminare decretum. Confirmatur. Volitio ex intrinſeca ſua ratione eſt attingentia obiecti, ergo non poteſt volitio efficax reſpicere obiectum ſub diſiunctione contradictoria. Conſequentia probatur. Attingentia obiecti eſt talis, qualis eſt attingibilitas ipſius, ergo cum diſiunctio contradictoria habeat attingibilitatem contradictoriè oppoſitam, non poteſt attingentia vnius partis eſſe attingentia alterius, alioquin ſequeretur eamdem volitionem poſſe eſſe volitionem contradictoriorum, & quod volitio productionis eſſet volitio non productionis, quod implicat. Confirmatur ſecundò. Imperium Dei exequutiuum non reſpicit diſiunctum, ſed vnam tantum partem iuxta illud. Geneſis 1. *Fiat lux*, ergo etiam decretum. Conſequentia probatur. Quia decretum, & imperium ſibi inuicem proportionantur, imperium enim exequitur, quod per decretum decernitur.

An actus liber dicat perfectionem.

SECTIO IV.

9 DIcendum eſt. *Actum liberum importare perfectionem intrinſecam Deo.* Eſt contra Ferrarienſem 1. *contra Gentes c. 25. §. Aduerte.* Probatur. Actus liber Diuinus eſt vitalis attingentia obiecti, ergo dicit perfectionem, quia vitalis attingentia dicit exercitium vitæ, quo viuens intrinſecè perficitur.

10 Dices. Dicere perfectionem, pro vt volitio eſt, non autem ſecundum rationem libertatis. Contra. Libertas eſt intrinſeca ipſi attingentiæ, & dicit quod volitio fundetur in tali cognitione, in qua radicatur libertas. Secundò. Vel libertas exercetur vitali modo; vel non. Si primum, ergo eſt aliquid pertinens ad eſſe intrinſecum exercitij vitæ. Si ſecundum, ergo libertas non erit propria viuentium, cum non ſe habeat vitali modo.

11 Dicendum ſecundò. Actum liberum Dei eſſe formali modo ſecundum rationem libertatis in ipſo Deo. Eſt contra nonnullos Recentiores aſſerentes, volitionem Dei liberam, eſſe tantum virtualiter liberam in eſſendo, in denominando verò eſſe formaliter liberam, quia in denominando dicit non ſolum actum intrinſecum, ſed etiam connotatum extrinſecum.

Probatur. Licet forma relatiua poſſit eſſe in ſubiecto, & non denominare, niſi poſito termino, non tamen abſoluta; quia, cum implicet non exhibere ſuum effectum formalem, implicat etiam non denominare. Volitio autem libera eſt forma abſoluta vitalis, cum dicat vitalem attingentiam. Confirmatur. Si eſſet tantum virtualiter libera in eſſendo, volitio Diuina eſſet tantum virtualiter in Deo; vndè Deus non eſſet formaliter liberè volens, quia velle liberè, ſicuti eſt denominatio vitalis, ita debet ſumi à forma vitali intrinſeca.

An volitio libera dicat perfectionem, quę potuerit non eſſe in Deo.

SECTIO V.

12 PRima ſententia eſt affirmatiua. Ita Caietanus 1. *p. q. 19. art. 2. & 3.* aſſerens, actum liberum eſſe perfectionem ſuperadditam actui neceſſario. Hanc autem ſententiam temperant aliqui Recentiores aſſerentes, volitionem liberam diſtingui virtualiter à neceſſaria, ſicut relatio diſtinguitur ab eſſentia, ex hoc autem ſequi, quod non ſit in Deo aliquid, quod adæquatè ſumptum potuerit non eſſe, ſed tantum aliquid, quod inadæquatè potuerit non eſſe ratione virtualis diſtinctionis.

Probant. Vel nunc exiſtit tota ratio volitionis liberè producendi alium mundum, vel non. Si primum, ergo tribuit ſuum effectum formalem, & denominat. Si ſecundum, ergo dicit aliquid, quod poſſit non eſſe. Secundò. volitio libera ratione ſuæ efficaciæ ita eſt cauſatiua rerum, vt non poſſit impediri, ergo ſi dicit aliquid, quod non poſſit non eſſe in Deo, cauſatio ipſius erit neceſſaria. Tertiò. Non poteſt fieri tranſitus de contradictorio ad contradictorium ſine mutatione alicuius realis, ergo non poteſt Deus de non volente fieri volens, niſi acquirat aliquam realem formam. Communis ſententia eſt in oppoſitum, cum qua

13 Dicendum primò. *Actum liberum Dei non importare aliquam perfectionem, quæ realiter potuerit non eſſe in Deo.* Probatur. Nihil poteſt eſſe in Deo, quod non ſit Deus, vt docent communiter Patres, quia quidquid eſt Deus, eſt ens eadem ratione entis, qua eſt Deus ipſe, ergo non poteſt actus liber dicere perfectionem, quæ potuerit non eſſe in Deo, quia aliquid, quod eſſet Deus, poſſet non eſſe. Confirmatur. Vel iſta perfectio eſt realiter ens per eſſentiam, vel non. Si primum; ergo habet ſum-

summam necessitatem essendi. Si secundum; erit ens participatum, atque adeo aliquid participatum erit in Deo. Confirmatur secundò. Quia adhuc sequeretur potentialitas, compositio, & mutabilitas in Deo.

14 Dicendum secundò. *Actum liberum neque dicere aliquid virtualiter distinctum ab actu necessario, quod inadæquatè possit non esse.* Probatur. Implicat in terminis, distingui tantum virtualiter ab aliquo, & posse non esse illo permanente, quia separatio secundum esse, & non esse, est signum distinctionis realis, ergo. Confirmatur. Quia aliqua perfectio vitalis posset non esse in Deo; vndè non esset essentialiter summum viuens. Confirmatur secundo. Vel hoc, quod virtualiter distinguitur, est ens per essentiam; vel non. Si primum, ergo habet summam necessitatem essendi. Si secundum; ergo erit quid participatum, quod implicat.

15 Dices. Esse ens per essentiam realiter, posse autem aliquam formalitatem, quæ est ens à se realiter, non esse necessariò. Contra. Non potest separari ab entitate, cum qua identificatur, si sit absoluta, vt est actus liber, ergo ratione identificationis cum ente per essentiam erit necessaria. Secundò. Si non esset necessaria, esset intrinsecè potentialis, atque adeo aliquid potentiale esset in Deo. Tertio. Hæc formalitas est intrinsecè quid reale, atque adeo ens, ergo vel ens à se; vel ab alio.

16 Ad primum Respondetur volitionem producendi alium mundum nunc existere secundum totum esse intrinsecum volitionis, non extrinsecum; nam Deum velle creare mundum ne dum dicit actum liberum, sed etiam ipsam creationem, quia velle mundum est amare mundum; amare autem Dei est communicare bonum, & ideo denominatio nō sumitur à solo actu intrinseco Dei, sed etiā ab actuali communicatione. Ad secundum. Actum liberum esse causatiuum libero modo, & ideo non progreditur ab ipso communicatio, nisi sinat progredi, & sicut voluntas creata potest suspendere suos actus, ita etiam actus Diuinus potest suspendere extrinsecam efficaciam, quia habet dominium supra ipsam. Ad tertium negatur consequentia. Nam Deum esse volentem non solum dicit habere actum liberum, sed etiam communicare bonum volitum, vndè potest fieri de non volente volens per solam mutationem extrinsecam.

An actus liber sit in Deo sub disiunctione.

SECTIO VI.

17 PRima sententia ponit in Deo quamdam formam volitionis ad actus oppositos, quæ est volitio, & nolitio sub disiunctione ratione suæ eminentiæ. Vndè hic actus, quando Deus vult aliquid, est volitio, quando verò non vult idem obiectum, est nolitio. Hinc actus liber est necessario in Deo, sed per modum volitionis, aut nolitionis. Ita Scotus *in* 1. *dist.* 39. *q. vnica.* §. *Quantum ad primum.* Lichetus 2. §. *Iuxta prædicta.* Ariminensis *q.* 1. Cumel 1. *p. q.* 19. *art.* 3. *disp.* 2. Suarez *in methaphysica disp.* 30. *sect.* 9. *n.* 36. & alij Recentiores.

Probant. In Deo non potest esse libertas, & indifferentia ad actus oppositos, cum hoc dicat potentialitatem, ergo debet idem actus esse indifferens ad opposita obiecta per modum volitionis, & nolitionis.

18 Dicendum est. *Non dari in Deo istum actum, qui sit volitio, & nolitio sub disiunctione.* Probatur. Iste actus deberet esse in se formaliter volitio, & nolitio, hoc autem implicat, ergo. Maior patet, nam vt forma tribuat suum effectum formalem, debet esse formaliter talis, ergo si idem actus inuariatus potest reddere Deum volentē, & nolentem, debet esse formaliter volitio, & nolitio. Minor probatur. Quia volitio, & nolitio respectu eiusdem obiecti se inuicem destruunt, cum vna habeat intrinsecè annexam negationem alterius. Confirmatur. Volitio Diuina infert esse obiecti, nolitio verò non esse, ergo cum contradictoria sint incompossibilia in se ipsis, sunt etiam incompossibilia in alio secundum esse virtuale, quia si semel in esse virtuali essent compossibilia, essent etiam in se ipsis.

Confirmatur secundò. Implicat, aliquem respectu eiusdem obiecti esse volentem, & nolentem non alia ratione, nisi quia sequuntur contradictoria, ergo etiam implicat, eundem actum esse simul volitionem, & nolitionem quia militat eadem ratio implicantiæ.

19 Ad fundamentum in oppositum negatur consequentia. Nam licet non sit in Deo indifferentia ad actus oppositos, ex hoc tamen non sequitur, quod idem actus sit volitio, & nolitio.

An actus liber dicat actum necessarium cum sola extrinseca terminatione.

SECTIO VII.

20 ALio modo explicatur actus liber Dei, vt videlicet sit actus necessarius, quatenus ratione suæ infinitatis habet quasi plures partes ratione distinctas in ordine ad diuersa obiecta, vndè habet vt possit attingere quodcunq; obiectum, & ideo nihil aliud requiritur, nisi extrinsecum obiectum terminans actum necessarium. Ita Antiliodorensis *lib.* 1. *cap.* 12. *q.* 1. Alensis 1. *p. q.* 34. *mem.* 1. Ruiz *disp.* 13. *de voluntate Dei sec.* 2. Arrubal 1. *p. disp.* 44. *cap.* 3. Amicus *disp.* 14. *sect.* 3. *n.* 78.

Probant. Voluntas Diuina ratione suæ infinitatis præhabet in se omnem vitalem complacentiam boni, & omnē vitalem displicentiam mali, ergo sine sui mutatione potest attingere quodlibet obiectum.

21 Dicendum est. *Non saluari actum liberum Dei ex eo, quod voluntas Diuina ratione suæ infinitatis præhabeat omnem rationem attingentiæ vitalis, ita vt possit terminari ad diuersa obiecta.* Probatur. Sequeretur, quod in voluntate Diuina essent simul actus oppositi volitionis, & nolitionis respectu eiusdem obiecti, cum possit velle, & nolle idem obiectum, ergo sequitur illa contradictio, quæ sequeretur, si quis simul vellet, & nollet idem obiectum.

22 Dices. Non sequi, Quia cum volitio sit communicatiua boni, & nolitio subtractiua, non ponuntur, nisi polita communicatione, & subtractione. Contra volitio & nolitio non reddunt volentem, & nolentem per extrinsecam communicationem, sed per vitalem attingentiam obiecti, ergo hac posita reddet volentem, & nolentem. Confirmatur quia subtractio nihil dicit, per quod possit denominare. Secundò. Deus habet effectum formalem completissimo modo vitæ infinito modo se habentis, ergo etiam habet effectum formalem omnis attingentiæ vitalis, quia omnis attingentia vitalis est aliqua ratio vitæ.

23 Probatur secundò. Actus liber Dei est efficax, & se habet causatiuo modo, ergo secundum suam efficaciam præcedit creaturas, ergo non potest dicere attingentiam in vtramque partem, quia efficax attingentia in vtramq; partem se inuicem destruit.

Confirmatur. Posito decreto efficaci non potest frustrari efficacia ipsius, ergo non potest esse secundum attingentiam in vtramq, partem, quia deberet sequi effectus in vtramque partem, quod implicat.

24 Ad Fundamentum in oppositum distinguitur antecedens. Habet in se omnem vitalem complacentiam, &c. Quando ratione attingentiæ non se inuicem destruunt, secus autem, si se mutuò destruant, nam ratione infinitatis non possunt vniri, quæ se inuicem destruunt, vt sunt volitio, & nolitio respectu eiusdem.

An

An actus liber ſit ſola complacentia de poſſibilibus.

SECTIO VIII.

25 Affirmat Aureolus in 1. *diſt.* 47. *q.* 1. *art.* 1. §. *Ex premiſsis*. Vult enim Deum non velle creaturas, niſi per complacentiam, qua ſibi complacet de omni re creabili; nec habere aliquem actum volitionis, quo determinetur ad producendum; ſed tantum liberè producere, quia potentia ipſius denominatiuo modo ſe habet ſupra effectum ad extra.

Probant. Repugnat voluntati Diuinæ, vt feratur in non habitum, ferretur autem, ſi per actum determinaretur ad rem producendam, quia res producenda non habetur. Secundò. Si haberet talem actum, ſicuti talis actus neceſſariò Deo conueniret, ita etiam neceſſaria eſſet terminatio ipſius ad obiecta ad extra, ergo neceſſariò producerentur.

26 Dicendum eſt. *Actum liberum conuenire Deo ſecundum propriam rationem actus liberi, & ideo non eſſe puram complacentiam de rerum poſsibilitate*.

Probatur. Conuenit Deo actus, qui ſit efficax, & productiuus, ergo debet conuenire actus liber ſecundum propriam rationem. Antecedens eſt de fide Pſal. 134. *Omnia, quæcumq; voluit, Dominus fecit*.

Conſequentia probatur. Complacentia pura vel eſt efficax ex ſe, vel non. Si primum, ergo cum æqualiter attingat omnia poſſibilia, eſſet efficax reſpectu omnium, vndè omnia ponerentur in actu. Si ſecundum; ergo actus liber non eſt ſola complacentia.

27 Dices. Eſſe efficacem, ſed cum Dominio, & ideo poſſe determinare externam efficaciam, vel non determinare. Contra. Pura complacentia neceſſariò attingit ſuum obiectum, actus autem liber ita attingit, vt poſſit non attingere. Secundò determinatio ad extra non poteſt ſe habere libero modo, niſi etiam adſit determinatio ad intra libero modo ſe habens, ergo debet dari actus voluntatis, in quo exerceatur libertas.

28 Confirmatur. Quia Deus non haberet actus voluntatis determinatiuos vnius potius, quam alterius obiecti, vt ſunt obiectio, Propoſitum, Prædefinitio, & alia huiuſmodi, quod eſt contra ſcripturam, quæ tribuit Deo huiuſmodi actus. Sequela probatur. Quia hi actus non dicunt vniuerſalem complacentiam, quam Deus habet de rebus omnibus, ſed ſpeciales actus, qui ſint potius vnius obiecti, quam alterius, & qui reſpiciūt determinatè exiſtentiā.

29 Ad primum reſpondetur. Voluntatem Diuinam non poſſe ferri in non habitum, ſi eſſet acquirendus, non autem, ſi feratur vt communicans eſſe; hæc enim attingentia eſt maximè digna Deo.

Ad ſecundum negatur ſequela. Quia actus liber Dei eſt indifferens ad ponendum, vel non ponendum obiectum in actu.

Quid dicat actus liber.

SECTIO IX.

30 Notandum primò. Quod ſi ſemel aliquod obiectum eſt volibile à Deo, non poteſt alio modo ſe habere, quia non eſt alio modo attingibile, quam proponatur à cognitione. Vndè cum cognitio Diuina ſit perfecta, & immutabilis, ſi ſemel proponat vno modo, non poteſt alio modo proponere. Hinc non eſt poſſibilis in voluntate Diuina aliquis actus, niſi ille, quem poteſt terminare obiectum, prout proponitur à cognitione.

31 Notandum ſecundò. Cum omnia conueniant Deo per eſſentiam, libertatem ipſius eſſe libertatem per eſſentiam, atque adeo per modum actualis exercitij. Vndè in ratione libertatis debet excludere omnem indifferentiam, quia exercitium excludit potentialitatem, atque adeo indifferentiam, & ideo actus liber non eſt talis, vt poſſit eſſe, & non eſſe.

Rurſus cum ſit libertas per eſſentiam, habet intrinſecam neceſſitatem eſſendi, quæ excludit contingentiam, & facit, vt obiectum non poſſit in ipſam refundere ſuam indifferentiam, ſicut refundit in libertatem creatam. Ex hoc autem fit, quod libertas Diuina conſiſtat in eo formaliter, quod actus voluntatis procedat formaliter ex approbatione rationis, vt ſupra declarauimus, & ſit talis ab intrinſeca tantum determinatione.

32 Notandum tertiò. Totam indifferentiam Diuinæ libertatis eſſe in ratione productiui, ita vt poſſit producere & non producere. Vndè ſicuti in voluntate creata indifferentia coniungitur cum actu primo volūtatis, quia actus ſecundus poteſt eſſe, & non eſſe, ita in Diuina debet coniungi cum actuali volitione in ordine ad effectum ad extra, quia ſolus poteſt eſſe, & non eſſe.

33 Notandum quartò. Omnia contingentia contineri in Diuina potentia ſecundum omnes ſuas rationes, & modos, vndè cum in ſe ipſis exiſtant participato modo, ſecundum hunc quoque modum continentur in Dei potentia. Hinc cum voluntas Diuina feratur in creaturas vt cōtentas in ſua potentia, debet etiam ferri in hunc modum eſſendi participatum, vndè vt attingat creaturas communicādo eſſe, non eſt opus noua ratione attingentiæ, quæ feratur in participationem paſſiuam talis eſſe, quia cum attingatur comprahenſiuè, vt eſt in Diuina eſſentia, debet etiam attingi, vt poteſt in ſe ipſa formali modo ſe habere.

34 Notandum quintò. Voluntatem Diuinam attingere contingentia medianre bonitate Diuina tamquam obiecto formali, vndè actus liber primò terminatur ad Diuinam eſſentiam, & ad creaturas contentas in ipſa, quàm terminetur ad creaturas, vt exiſtunt in ſe ipſis. Ex quo fit, quod cum actus terminetur ab obiecto formali, & obiectum formale habeat neceſſariam determinationem, ita vt non poſſit eſſe, & non eſſe, actus quoque liber ſit neceſſariò determinatus etiamſi obiectum ſecundarium non exiſtat.

35 Notandum ſextò. Cum obiecta ſecundaria poſſint eſſe, & non eſſe, conſurgit inter ipſa, & voluntatem Diuinam mediante obiecto primario quædam cōplexio contingens fundata in cauſatione. Vndè velle Diuinum, vt dicit hanc complexionem contingenti modo ſe habet, & indifferenter, non autem, pro vt eſt vitalis attingentia obiecti. Hæc autem indifferentia tollitur per ſolum effectum ad extra, nec aliquid aliud requiritur.

36 Notandum ſeptimò. Velle Diuinum dominatiuo modo ſe habere ſupra externam cauſationem, quia cum non ſit ex natura ſua neceſſaria, poteſt fieri, & non fieri extra Diuinam eſſentiam, vt autem eſſe Diuinum determinetur potius ad hoc, quā illud volendum, non eſt neceſſaria aliqua determinatio in ratione volitionis, quia ſufficit actus quo fertur in creaturas contentas in ſua potentia, ſicut vt voluntas creata eliciat potius hunc, quam illum actum, nō eſt neceſſaria aliqua præuia determinatio, quia effectiuè determinat ſuos actus, ſupra quos habet Dominium. Sic, ergo volitio Diuina effectiuè determinat cauſationē, pro vt magis, vel minus proponitur congrua à Diuina cognitione, ita vt ſemper determinet, quando proponitur vt magis congrua, quia eſt determinata à voluntate Diuina ad volendum quod eſt magis congruum.

37 Dico primò. *Actus liber importat perfectionem intrinſecam, quæ ſit attingentia vitalis.* Patet ex dictis.

38 Dico ſecundò. *Hæc perfectio eſt actus neceſſarius, quatenus attingit creaturas ſecundum modum eſſendi participatum virtualiter contentum in Diuina potentia.* Patet ex dictis.

39 Dico tertiò. *Actus liber non habet indifferentiam in ratione volitionis, ſed in ratione attingentiæ liberæ in ordine ad omnia obiecta determinato modo ſe habet ratione obiecti formalis ipſum determinantis.* Patet ex dictis.

40 Dico

40 Dico quartò. *Indifferentia actus liberi eſt tantum in ratione cauſatiui in ordine ad complexionem cum obiecto extrinſeco, quæ tollitur per actualem complexionem non per aliquid intrinſecum*. Patet ex dictis.

41 Dico quintò. *Vellè Diuinum determinari, vt cauſet ad extra, et ſic efficax in actu ſecundo radicaliter à volitione, qua eſt determinatus, vt poſsit velle tantum bonum; proximè vero à propoſitione obiecti, quatenus cognitio Diuina proponens omnia poſsibilia, propouit etiam congruentius eſſe, aliqua cauſari, quàm non cauſari, aliqua verò melius eſſe non cauſari, quam cauſari*, & ideo ſtante tali propoſitione, & velle Diuinum determinatum ad volendum bonum, actus liber eſt determinatus ad continendam, vel non continendam emanationem creaturarum. Patet ex dictis.

An actus liber Dei requirat mutationem phyſicam.

SECTIO X.

42 Dicendum eſt. De ratione decreti liberi efficacis eſſe, vt inferat mutationem phyſicam proportionatam in rebus, quæ ſit aut ſecundum aliquam entitatem, aut modum, aut relationem. Ita Vaſquez 1. *par. diſp.67.cap.4.* Nauarretus 1. *p.tom.1.controu.56.§.3.* Cabrera 3. *p tom.2.diſputat.13.§.5.* Ledeſma *diſp.2.de ſcientia cõtingẽti poteſt concl. ſecũdũ.* Amicus 1. *p.diſp.14.ſec.3.ad ſextam obiectionem*. Contra. Suarez *lib.1.de prædeſtinatione cap.15.* Faſolus 1. *p.q.19.art.3.dub.8.nu.7.* Ruiz *diſp.12.de voluntate Dei ſect.2.* Aluarez 1. *de Auxilijs cap.7.ad 10.*

Probatur. De ratione decreti liberi eſt vt habeat effectum ad extra, ergo debet inferre mutationem phyſicam. Antecedens patet. Quia omnis volitio debet eſſe alicuius volitio. Conſequentia probatur, de ratione actus liberi eſt, vt non ſupponat obiectum, quia tendit cauſatiuo modo, ergo debet facere ſibi obiectum, non poteſt autem facere ſine mutatione phyſica.

43 Dices ſufficere mutationem moralem. Contra. Eſſe morale non poteſt de ſe ſubſiſtere, ſed debet fundari in aliquo phyſico, ergo non poteſt cauſari mutatio ſecundum aliquid morale, niſi etiam ponatur phyſicum, in quo fundetur morale.

44 Obijcies. Poteſt Deus alicui remittere peccatum quoàd pænam, & culpam abſque infuſione gratiæ, ergo. Reſpondetur. Quidquid ſit de antecedenti, tunc interuenire mutationem phyſicam ſecundum actum contritionis, quo peccator conuerteretur ad Dominum. Et hæc mutatio etiam interueniret, ſi homo eſſet in ſtatu puræ naturæ, & illi remitteretur peccatum contra legem naturalem.

45 Obijcies ſecundò. Poteſt Deus alicui relaxare votũ, tunc autem non interueniret mutatio phyſica. Reſpondetur. Non poſſe efficaciter relaxare, niſi innoteſcat relaxatio, non poteſt autem innoteſcere, niſi per aliquam mutationem phyſicam, quæ ſit reuelatio, aut aliquid aliud.

46 Obijcies tertiò. Poteſt Deus velle eaſdem res cum diuerſo ordine; ſic poteſt velle Incarnationem in remediũ peccati, & non in remedium, tunc autem aderit diuerſus actus liber, & non diuerſa obiecta. ergo

Reſpondetur negando minorem, nam tunc obiecta erũt diuerſa proportionaliter ad actum liberum, videlicet ſecũdum habitudinem, & dependentiam, ſicuti etiam actus liber non eſt noua volitio, ſed tantum volitio nouæ circumſtantiæ, & hoc pacto etiam res ſe habet; quando Deus vult aliquid ex diuerſo titulo, tunc enim in rebus mutantur habitudines, & dependentia,

DE VOLVNTATE DEI VT cauſa rerum.

DISPVTATIO XXXIII.

An, & quomodo ſit cauſa rerum.

SECTIO I.

1 Suppponendum tamquam certum de fide. Deum cauſare per cognitionem, & voluntatem. Ad Eph. 1. *Qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ* Pſal. 113. *Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit*. Ratio autem eſt quia Deus, cum ſit cauſa omnium prima, non habet ſuperiorem, à qua dirigatur, ſi autem non ageret per voluntatem, deberet dirigi, quia cum omnis actio ex natura ſua debeat ordinari in finem, ſi operãs non operetur per voluntatem intendendo finem, debet ab alio ſuperiori intendi.

Rurſus niſi Deus operaretur per voluntatem, produceret ſimul quidquid poteſt producere, quia operaretur neceſſario modo. Difficultas autem eſt, An Deus cauſet immediatius per intellectum, quam per voluntatem.

2 Prima ſententia aſſerit immediatius concurrere ſcientiam. Ita Aureolus *in 1.diſt.47.p.1.art.3.concl.1.* Bannes 1. *p.q.14.art.8.* Nazarius *contr.2.* Gonzalez *diſp.38.ſec.4.* Ruiz *diſp.14.de voluntate Dei ſec.2.*

Probant. Scientia concurrit vt applicata a voluntate imprimendo formam, ſicuti ſigillus imprimit formam ceræ, dum applicatur a manu, ergo ſcientia concurrit immediatius. Secundo in effectu artificioſo proximum principium non eſt voluntas artificis, ſed ars. ergo

3 Secunda ſententia aſſerit, immediatius concurrere voluntatem. Ita Herueus *in 1.diſt.39.q.1.* Argentinas *diſt.45.art.2.* Carthuſianus *q.2.* Capreolus *diſt.35.q.2.* Durandus *ibid.* Palatius *diſt.8. diſp.2.* Vaſquez 1. *p. diſp.81.* Atrubal *diſp.55.cap.3.* Faſolus *q.19.art.4.dub.1.*

Probant. Quia in artifice intellectus proponit, & voluntas exequitur. Secundò. Quia appetitus applicat vim exequutiuam, & multoties nullum interuenit exemplar. tertiò. Quia cognitio tantum proponit, exequutio autem pertinet ad voluntatem.

4 Dicendum eſt. *Scientiam, & voluntatem æquè immediatè concurrere*. Probatur. Cauſa immediatè concurrens debet adæquare effectum ſecundum vltimam formam, ergo ad producendas creaturas debet immediatè cõcurrere ſcientia, & voluntas. Antecedens patet, quia effectus dependet immediatè à cauſa adæquata, & influxus, quo producitur, debet immediatè prouenire ab ipſa. Conſequentia probatur. Quia effectus ſecundum ſuam vltimam formam ne dum dicit aliquam bonitatem participatam, ſed etiam talem menſuram eſſendi, vndè non ſolum reſpicit voluntatem vt communicatiuam bonitatis, ſed etiam ſcientiam, vt menſuratiuam.

5 Dices. Determinationem influi in effectum à ſcientia mediante voluntate, quatenus voluntas dirigitur per cognitionem. Contra. Voluntas non fertur in effectum, niſi ſub ratione boni, ergo poteſt tantum attingere dum cauſat ſub ratione bonitatis participatæ, ergo cum in ſua vltima ratione dicat etiam veritatem participatam, debet ſub hac ratione attingi à ſcientia. Confirmatur. Voluntas influit benificatiuo modo, ergo non poteſt influere directiuo modo.

6 Confirmatur concluſio. Cauſa, quæ eſt vltimò completa in ſua ratione cauſatiua immediatè influit, quia habet debitam proportionem productiui ad producibile, qua poſita habetur immediata habitudo, voluntas autem, & ſcientia

scientia sunt vltimò completæ in suis rationibus causatiuis. ergo

7 Ad Fundamentum primæ sententiæ. Scientiam ita applicarià voluntate, vt tamen voluntas non se habeat merè applicatiuo modo, sed etiam communicatiuo modo, & ideo immediatè influit. Ad secundum. Effectum artificiosum ne dum habere artem pro principio proximo, sed etiam voluntatem, quia adhuc voluntas concurrit exequutiuo modo.

8 Ad Primum secundæ sententiæ. In artifice intellectum ne dum proponere opus, sed etiam tamquam mensuram dirigere operationem. Ad secundum. Appetitum applicare quidem vim exequutiuam; sed insuper est necessaria cognitio dirigens operationem. Vndè impossibile est appetitum operari, nisi interueniat cognitio dirigens. Ad tertium. Negatur, cognitionem concurrere tantum proponendo obiectum voluntati, nam insuper dirigit etiam operationem.

An Diuinam voluntas habeat causam?

SECTIO II.

9 Quia voluntas non potest operari, nisi habeat causam, à qua moueatur, difficultas est, An etiam voluntas Diuina ita sit causa, vt debeat ab aliquo moueri.

Supponendum autem est tanquam certum. Voluntatem Diuinam non habere causam finalem realem, vt docet D. Thoma 1.*p.q.*19.*art.*5. & D. Augustinus *q.*27.*ex* 83. Ratio autem est, quia causatio finalis supponit causationem efficientem, vndè cum actus Diuinæ voluntatis non efficiatur realiter, neque etiam habet causam realem finalem.

10 Supponendum secundò. Neque bonitatem Diuinam, aut quamuis aliam bonitatem simul cum volitione, qua attingitur, posse esse causam finalem realem respectu actuũ, qui versantur circa media, vt docet. D. Thomas *citatus*. Ratio est, quia in Diuina voluntate actus non distinguuntur realiter, & ideo non potest vnus causari ratione alterius. Habet tamen voluntas Diuina rationem volendi, videlicet bonitatem Dei, quæ tamquam obiectum formale virtuali modo mouet Diuinã volũtatẽ. Vndè quatenus cõcipimus distinctionẽ inter Diuinã bonitatẽ, & voluntatẽ, concipimus bonitatem tamquam formale motiuum volũtatis. Difficultas autem est. An voluntas Diuina habeat aliquam rationem volendi, quæ se teneat ex parte creaturarum, ita vnum obiectum sit ratio volendi alterum.

11 Prima sententia est affirmatiua. Ita Durandus *in* 1. *dist.*41.*q.*1.*n.*8. *&* 9. Maior *q.*1. Richardus *dist.* 45.*art.* 2.*q* 4. Suarez *liber* 3. *de Deo vno cap.*7.*n.*12. *& disp.*1. *de libertate Diuina sect.*1.*&* 2. Ruiz *disp.*15. *de voluntate Dei sectio.*3. Smising *trac.*3. *de Deo vno disputat.* 6. *sec.*3.*n.*88.

Probant. Quia scriptura tribuit creaturis, quod sint ratio Diuinæ volitionis. Io: 16. *Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis.* Secũdò. Quia voluntas Dei de damnatione nostra est ratione peccati, vt docent Patres. Tertiò. Quia Deus ea tantum facit, quæ ratio postulat sic fieri. Vndè Patres docent, nos debere venerari opera Dei, quorum rationem ignoramus tenentes, quod sint maximè rationabilia. Quartò. Diuina ratio proponens congruentiam obiecti est ratio, cur voluntas Diuina inclinetur potius in vnum, quam in aliud, ergo etiam obiectum.

12 Secunda sententia docet, Diuinam volitionem non habere rationem ex parte obiectorum, si consideretur vt est vitalis attingentia, secus autem, si sumatur secundum terminationem ad extrinseca obiecta. Ita Turrianus *opusc. de libero decreto Dei disp.*3.*dub.*2. Arrubal 1.*p. disp.*57. *cap.*3. Fasolus *q.*19.*art.*5.

Probant. Deus amat creaturas rationales propter ipsas amore beneuolentiæ, ergo ideo terminatur ad bonum ipsarum, quia terminatur ad ipsas. Secundò. Creaturæ ita se habent, vt vna sit finis alterius, ergo cum intentio finis sit prior volitione mediorum, terminatio intentionis ad finem erit ratio terminationis volitionis ad media. Tertio. Finis, *Cui* est id, cuius gratia amantur, quæ ad ipsum referuntur; creaturæ autem ita se habent vt vna sit finis cuius gratia respectu alterius.

13 Tertia sententia absolutè negat. Ita Albertus 1.*p.q.* 79.*mem.*1.*art.*1.*particula* 1. Alensis *q.*35.*mem.*3. Henricus *quodlibet* 4.*q.*19. Gabriel *in* 1.*dist.*14.*q.*1.*art.*2. Scotus *dist.*44.*q. vnica*. Caietanus 1.*p.q.*19.*art.*5. Bannes, Cumel, Pesantius, Molina *ibidem*. Nauaretus *controu.*7. *conclus.*2. Vasquez *disp.*82.*cap.*2.

14 Dico primò. *Solam Diuinam bonitatem esse rationem volendi ipsi Deo, non aliquid ad extra*. Probatur. Tota collectio creaturarum non potest esse ratio volendi respectu Diuinæ voluntatis, ergo nec vlla creatura seorsim. Antecedens patet. Quia tota collectio creaturarum cum excludat omnem creaturam, non supponit aliam creaturam respectu cuius sit ratio volendi.

Consequentia probatur. Toti collectioni repugnat esse rationem volendi, quia est ens essentialiter participatum, & propter aliud, hæc autem ratio valet etiam in qualibet creatura seorsim. Confirmatur. Quod est volibile propter aliud, non est volibile propter se sub eadem ratione, ergo nulla creatura potest esse ratio volendi. Antecedens patet. Quia *Propter se*, & *propter aliud*, se inuicem destruunt. Consequentia probatur. Quod non est volitum propter se, non potest esse ratio volendi aliud, quia esse rationem volendi dicit mouere voluntatem, quod autem mouet, est propter se volitum; creaturæ autem secundum nullam rationẽ possunt esse volitæ propter se à Deo, quia secundum omnem rationem se habent vt ordinatę ad Deũ. Confirmatur secundò. Creaturæ non sunt obiectum formale Diuinæ volitionis, ergo neque ratio volendi, quia ratio volendi facit *vt quo* obiectum attingi; hoc autem est esse formale obiectum.

15 Dices. Esse rationem volendi materialem. Contra. Implicat ratio volendi materialis, quia eo ipso, quod materialiter, ac secundariò se habet, substernitur alteri rationi, sub qua attingitur, vnde non potest esse ratio volendi.

16 Dices secundò. Non esse rationem volendi absolutè, sed tantum secundum quid; videlicet respectu alterius obiecti. Contra. Vt sit ratio volendi, habere debet immediatum ordinem ad volitionem, ita vt habeat in se vim inclinatiuam voluntatis, nulla autem creatura habet immediatum ordinem ad Diuinam voluntatem, cum sit essentialiter obiectum secundarium.

17 Dico secundò. *Neque creaturas esse rationes volendi respectu terminationis Diuinæ voluntatis*. Probatur. Ratio volendi, cum sit ratio obiecti, respicit per se primò ipsam volitionem, vt volitio est, ergo si non datur respectu volitionis, neque etiam potest dari respectu terminationis.

18 Dico tertiò *Deum velle res creatas secundum ordinem, quem de facto habent ad inuicem, atque adeo velle vnam esse propter aliam*. Probatur. Iste ordo est realis, & est aliquod bonum, ergo terminare debet Diuinam volitionem.

19 Dico quartò. *Obiecta, quæ sunt propter aliud seruare illum ordinem respectu ipsius, quem baberent si mediante volitione Diuina interueniret causatio finalis.* Probatur. Bonitas Diuina ne dum est ratio volendi obiectum, quod est propter aliud, sed etiam volendi dependentiam, seu ordinem in genere causæ finalis, ita vt præstet id, quod præstaret obiectum creatum, si esset ratio volendi; nam se habet infinito modo in ratione motiua, ergo causat in obiectis quidquid causaretur, si ipsa essent ratio volẽdi.

20 Dico quintò. *Voluntatem Diuinam determinari ad velle hoc propter illud ab ipsis obiectis, pro vt stant in Diuinis ideis determinatione veluti formali, determinatione verò finali à Diuina bonitate*. Probatur.

Quia

Quia sicuti ideæ determinant artificem ad operandum hoc, vel illo modo, ita etiam determinant voluntatem Diuinam ad volendum hunc, vel illum ordinem.

21 Ad Primum. Vti scripturam illo modo loquendi, vt significet ordinem, & dependentiam obiectorum ad inuicem, & quomodo ex eo quod Diuina bonitas est ratio volendi vnum, sit etiam ratio volendi alterum. Ad secundum. Voluntatem Dei de damnatione nostra non esse ratione peccati tamquam motiui, sed solum tamquam conditionis, qua posita mouetur à propria bonitate ad nos damnandum. Ad tertium. Deum facere ea, quæ ratio exigit fieri, quatenus mouetur non ab obiecto, sed à propria bonitate ad operandum secundum rationem mentis Diuinæ. Ad quartum. Diuinam rationem dum proponit congruentiam obiectorum, esse determinatiuam, non autem motiuam; illam autem proponit vt stat sub motiuo Diuinæ bonitatis.

22 Ad Primum secundæ sententiæ. Negatur antecedens. Nam Deus non amat creaturas rationales propter ipsas, sed tantum vult illis bonum ex propria bonitate. Ad secundum. Negatur consequentia, nam nulla creatura respectu Dei habet rationem finis, & ideo neque est ratio volendi, ratio enim volendi debet habere rationem finis respectu volentis. Ad tertium. Nullam creaturam respectu Dei de se esse finem, cuius gratia, sed tantum prout stat sub Diuina bonitate, & ideo est tantum ratio volendi, vt stat sub ipsa.

Qualis ordo sit inter actus Diuinæ voluntatis.

SECTIO III.

23 QVæstio procedit de ordine respectu obiecti formalis, seu respectu volitorum, pro vt volita sũt formaliter. Certum est autem hunc ordinem nõ posse esse realem, quia ordo realis requirit distinctionẽ realẽ, atque adeo excludit etiã omnẽ prioritatẽ, & posterioritatẽ, quæ fundatur in ordine reali. Vndè difficultas est tantũ de ordine rationis, An videlicet hic ordo habeat fundamentum in ipsa Diuina volitione; An verò tantum in extrinsecis obiectis.

24 Prima sententia asserit, hunc ordinẽ esse secũdum distinctionem diuersorũ actuum, qui distinguuntur ratione ratiocinata cum fundamento intrinseco in volitione Diuina. Ita Durandus *in 1. dist. 41. art. 2. q. 2.* Suarez *disp. 1. de libertate Diuina.* Arrubal *disp. 29. cap. 1.* Ruiz *disp. 22. de volitione Dei sec. 3. & 4.* & alij, qui docent, vnum actum esse rationem alterius. Probant. Inter obiecta adest realis ordo causalitatis, ergo inter decreta adest ordo rationis fundatus in ipsis. Secundò. Quia vnus actus prærequiritur ad alium. Tertiò. Quia ordo Diuinorum secretorum sæpè distat ab ordine obiectorum, nã possunt obiecta habere diuersum ordinem. Sic Incarnatio potuit esse volita in remedium peccati, & nõ in remediũ. Quartò. Peccatum non est propter bona, quæ ab ipso colliguntur, & tamen permissio peccati est propter bona, quæ indè colliguntur, ergo hic ordo non habetur ex ordine obiectorum.

25 Secunda sententia asserit, Diuina decreta habere ordinem tantum desumptum ex ordine obiectorum. Ita Aureolus *in 1. dist. 40. art. 1.* Ocham *dist. 19. q. 3.* Gabriel *in 3. distinct. 2. quæst. vnica dub. 3.* Capreolus *distinct. 1. quæ. 1. artic. 3.* Molina *1. parte quæstion. 19. articul. 5.* Vasquez *disp. 19. cap. 1.*

26 Dicendum est. *Diuina decreta, si considerentur, prout se tenent ex parte obiecti, non habere ordinem aliquem per intrinsecum fundamentum, sed totum fundamentum esse ordinem obiectorum* Probatur. Si haberent talem ordinem, ita vt ex parte vnius decreti esset aliqua ratio volitionis, quę non esset ex parte alterius, deberent poni in voluntate Diuina diuersæ rationes formales volitionum; hoc autem implicat, ergo. Sequela patet. Quia posita distinctione rationis cum fundamento intrinseco, extrema important diuersas rationes formales, quarum vna ex vi suæ formalitatis excludit aliam. Minor probatur. Positis diuersis rationibus formalibus, quælibet in ratione volitionis haberet suam propriam mensuram in ordine ad determinatum obiectum; omne autem, quod mensurato modo se habet, finitum est. Confirmatur. Vel præcisis obiectis adest in volitione Diuina fundamentum distinguendi; vel non, sed respiciendum est ad obiecta. Si primum, ergo potest distinguere intellectus, & non secundum exigentiam obiectorum. Si secundum, ergo obiecta sunt fundamentum talis ordinis.

27 Dicendum secundò. *Actus Diuinæ voluntatis, vt stant sub cõceptibus volitionũ creatarũ, habẽt inter se ordinem ex natura rei.* Prob. Quia habent illum ordinem detracta distinctione reali, quem habent conceptus obiectiui volitionum creatarum.

28 Ad primum negatur consequentia. Nam decreta Diuina non proportionantur obiectis quòad ordinem; sed solum quòad efficaciam causatiuam. Ad secundum. Vnum decretum prærequiri ad aliud, quatenus induũt conceptus obiectiuos volitionum creatarum, non autem ex natura volitionis Diuinæ, quæ simul absque ordine intrinseco attingit omnia obiecta. Ad tertium ordinem Diuinorum decretorum nunquam discrepare ab ordine obiectorum, si considerentur secundum ordinem, quem habent in statu existentiæ, quod autem ordo possit aliter se habere, non verificatur, nisi de possibilitate ipsius, non autem supposita existentia. Ad quartum. Licet peccatum non sit propter bonum indè colligendum, attamen idem est ordo in Diuinis decretis, qui est in obiectis, quia non intendit bonum, quod elicitur ex peccato nisi supposita pręuisione peccati.

DE VOLVNTATE SIGNI, beneplaciti, & antecedenti.

DISPVTATIO XXXIV.

Quid, & quotuplex sit voluntas signi.

SECTIO I.

1 VOluntas solet accipi non solum pro actu intrinseco, sed etiam pro extrinseco affectu, vt notat Anselmus *lib. de voluntate Dei initio*; Hinc diuiditur voluntas in voluntatem beneplaciti, qua dicit actum intrinsecum & in voluntatem signi, quæ dicit signa extrinseca manifestatiua Diuinæ voluntatis.

2 Supponendum autem est. Voluntatem signi diuidi in quinque signa, videlicet Præceptum, Prohibitionem, Permissionem, Consilium, & Adimpletionem, quæ omnia in scripturis nomine voluntatis significantur. Hæc autem signa non supponunt semper voluntatem veram in Deo, de obiecto, circa quod versantur, & ideo dicuntur voluntas metaphorica, quod ex eo patet, quia Deus aliquando præcipit, quod non vult fieri, vt quando præcepit Abraham, vt immolaret filium. Sic etiam Matthæi 8. & 9. præcepit cæcis, ac leprosis, ne publicarent miracula, & hoc etiam proportionaliter habet locum in consilio.

3 Prima difficultas est. An voluntas signi discordet à re significata. Respondetur. Non discordare, alioquin signũ esset

esset falsum, & Deus esset auctor falsitatis. Ratio est. Quia non significat voluntatem obiecti, quod non ponitur, sed semper significat aliquam efficacem voluntatem. Sic præceptum significat veram voluntatem obligandi, cuius obiectum est ipsa obligatio, sicuti etiam prohibitio. Consilium verò significat voluntatem suadendi, quod bonum est, cuius obiectum est ipsa suasio.

4 Secunda difficultas, An voluntas signi habeat semper adiunctam aliquam voluntatem beneplaciti. Respondetur Affirmatiuè. Quia licet non habeat semper adiunctam voluntatem beneplaciti de existentia obiecti, circa quod versatur voluntas signi; attamen interuenit semper aliqua voluntas beneplaciti, ratione cuius, vt modo explicauimus, constituitur conformitas signi ad voluntatem.

An voluntas beneplaciti semper impleatur.

SECTIO II.

5 Voluntas beneplaciti diuiditur in Antecedentem, & Consequentem, seu in conditionatam, & Absolutam, seu in simplicem complacentiam, & efficacem.

Dicendum est. *Voluntatem Dei absolutam semper impleri, atque adeo esse semper efficacem*. Est de fide, & traditur communiter à Patribus. Probatur. Esther 13. *Non est, qui possit tuæ resistere voluntati*. Isaiæ 56. *Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet*. Confirmatur. Quia non obstat libertas voluntatis, ita vt ratione resistentiæ possit reddere inefficacem voluntatem Dei, nam Deus mouere potest voluntatem vt voluerit, Prouerb. 21. *Cor regis in manu Domini, quocunque voluerit, vertet illud*. Confirmatur secundò. Si voluntas Dei absoluta non impleretur, non esset omnipotens. Sequela probatur. Vel quod vult est, possibile vel non. Si primum; ergo cum velit, & non faciat, signum est, quod non possit. Si secundum, ergo neque etiam est volibile, & ita arguit D. Augustinus *cap. 95. Enchiridij*.

6 Obijcies. Voluntas creata potest resistere voluntati Diuinæ. Actorum 7. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis*. Respondetur. Voluntatem creatam tunc resistere voluntati Diuinæ, quando non est absoluta; quando verò est absoluta, licet possit resistere, non tamen resistet, quia Deus ita mouet voluntatem, vt infallibiliter consentiat.

Quomodo Deus velit omnium salutem.

SECTIO III.

7 Vt videamus, An Deus habeat aliquam voluntatem inefficacem, videndum est qualis sit voluntas, quam habet circa omnium salutem.

Dicendum 1. *Deum velle omnium salutem*. Conclusio sic generaliter accepta est de fide. Probatur. Ezechielis 33. *Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat* 1. Ad Tim. 2. *vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Confirmatur. Deus condidit omnes in ordine ad beatitudinem, ergo vult omnium salutem. Consequentia probatur. Quia nisi vellet omnium salutem, frustra essent media, quibus ordinantur ad beatitudinem. Confirmatur secundò. Quia Christus ordinauit passionem suam pro omnium redemptione 1. Corinth. 15. *Pro omnibus mortuus est Christus*.

8 Dicendum secundò. *Deum velle omnium salutem voluntate antecedenti, seu quæ antecedat præuisionem peccati, & non supponat aliquid ex parte creaturæ, quod sit ratio salutis, sed solum ortum habeat ex Diuina bonitate*. Ita communiter Patres, præsertim Damascenus. *Dialogo contra Manicheos in fine*. Prosper. *Ad c. 8. Gallorum*. Probatur. Deus non est auctor mali, sed tantum boni, ergo Deum velle omnium salutem habetur ex voluntate antecedenti. Consequentia probatur. Salus est bonum communicatum, prima autem radix communicationis est ratione voluntatis Diuinæ. Confirmatur. Deus non supponit aliquid, ratione cuius conferat salutem, quod sit ex propria voluntate creaturæ, sicut supponit voluntas damnandi, ergo voluntas, qua vult omnium salutem, est antecedens. Confirmatur secundò. Tota prædestinatio secundum omnes suos effectus non habet causam ex parte nostri, alioquin initium salutis esset ex nobis, & non esset donum Dei contra definitionem Concilij Arausicani, & Tridentini, ergo voluntas, qua Deus vult omnium salutem, habet initium à bonitate Diuina, & non ex parte nostra.

9 Dicendum tertiò. *Ratione voluntatis antecedentis fit, vt Deus non habeat antecedenter voluntatem Dei aliquorum damnatione, atque adeo vt non cogat aliquem vt damnetur*. Ita frequenter scriptura, dum docet, Deum nolle mortem peccatoris, & Patres quatenus docent Deū, quantum est de se, velle omnium salutem. Probatur. Deus prouidit media necessaria ad salutem, & omnes deterret per minas à peccatis, ergo non habet antecedenter voluntatem damnationis, alioquin simulatè se haberet.

10 Dicendum quartò. *Obiectum huius voluntatis antecedentis non esse salutem vt assequendam, sed vt assequibilem*. Salus enim dupliciter comparatur cum homine: vel vt proximè assequibilis, & tunc dicit, quod data sint homini media necessaria ad assequutionem. Secundo modo, vt assequendam, & tunc superaddit infallibilitatem assequutionis. Probatur. Voluntas antecedens de omnium salute est conditionata, ergo non habet pro obiecto salutem vt assequendam, sed vt assequibilem. Antecedens traditur à Patribus Ambrosio *in c. 2. 1. Ad Tim.* Fulgentio *1. de Rem. pec. c. 11.* Anselmo *in c. 6. Matthæi*.

Consequentia probatur. Quia conditio cadit supra salutem vt assequendam, ergo sine conditione non potest salus se habere vt assequenda, ergo cum conditio dependeat etiam ab exercitio libertatis creatæ, & voluntas antecedens non habeat pro obiecto hoc exercitium, nec etiam poterit habere pro obiecto salutem, vt assequēdam, quia potest solum attingere salutem secundum illum statum, quem habet ante exercitium libertatis. Confirmatur salus vt assequenda est obiectum particularis prouidentiæ, quam Deus habet circa electos. ergo

11 Obijcies. Deus voluntate antecedenti vult media, vt media, ad salutem, qui autem vult media, vult etiam finem vt assequendum. Respondetur. Velle media in communi, non autem vt applicata singulis in particulari; media autem in communi respiciunt salutem vt assequibilem. Instabis. Sequeretur, Deum velle tantum, vt homines possint saluari, non autem, vt salui fiant; quod tamen est falsum, quia tunc vellet salutem solum vt possibilem, vndè non destinarentur media ad ipsam vt prius volitam. Respondetur Deum velle, homines saluari, facere duplicem sensum. Primus est, quod velit ipsis salutem vt assequendam, & hic est falsus, vt patet ex dictis. Secundus est, quod Deus velit promouere homines ad salutem, & hic est verus, quia proponit salutem, excitat ad illam amplectendam, &c. Vndè finis mediorum, quæ applicantur a Deo, est huiusmodi promotio, & hoc etiam significatur, quando dicitur, Deum inquirere nostram salutem, illam sitire, &c.

12 Obijcies 2. Oratio fit ab ecclesia vniuersaliter pro omnium salute, vt docet Apostolus 2. *Ad Timoth.* 2. ergo Deus habet volūtatem de omnium salute assequenda, quia oratio non potest fieri, nisi de ijs, quæ sunt secundum voluntatē Dei. Resp. Dum Ecclesia orat pro omnium salute, non petit omnium salutem, vt assequendam, quia, cum certum sit de fide, esse aliquos reprobos, contrairet voluntati Dei; sed solū, vt Deus promoueat hominum salutem conferendo media necessaria, &c. Orat autem indefinitè pro omnibus, quia nescit, quinam sint reprobi.

13 Ex dictis colligitur cum hac expositione stare etiam alias expositiones illius loci, *Deus vult oēs homines saluos fieri*, Quarum prima est; Quod nullus saluus fiat, nisi quem Deus vult saluum fieri, vt explicat Augustinus *cap. 8. de Prædestinatione sanctorum*. Secunda. Quod valeat in sensu accomodo, videlicet pro generibus singulorum, non autem pro singulis generum, vt idem Augustinus *cap. 103. Enchiridij*. Tertia. Quod Deus velit, omnes homines saluos fieri, quatenus facit, vt velimus saluari, vt idem August. *c. 15. de Corrept. & gratia*. Ratio est quia idem locus scripturæ potest habere plures sensus literales.

An voluntas antecedens possit esse inefficax.

SECTIO IV.

14 Prima sententia asserit, voluntatem antecedentem esse veram voluntatem beneplaciti, quæ possit esse inefficax. Ita Albertus 1. *p q. 79. mem. 2. art. 2.* Alensis *q. 26. m em. 2.* D. Bonauentura *in 1. dist. 26. art. 1. q. 1.* Richardus *ibidem*. Carthusianus *q. 1.* Durandus *dist. 27. q. 3.* Molina *1. p. q. 19. art. 6. disp. 1.* Fasolus *dubit. 1.* Vasquez *disp. 83. cap. 2. & 3.* Arrubal *disput. 60. cap. 2. & 3.* Amicus *disp. 14. sect. 4.* Suarez *lib. 3. de Deo vno capit. 8.* Smising *trac. 3. de Deo vno disp. 5. q. 2. n. 30.* Ruiz *disp. 19. de volnntate Dei, & sequentibus*.

Probant. Deus habet voluntatem, vt omnes saluentur, & dat media necessaria, ergo etiam vult salutem, alioquin simulatè se gessisset, & tamen ista voluntas non est efficax respectu omnium. Secundò. Salus reproborum est obiectum aptum Diuinæ complacentiæ, & non est imperfectio, quod voluntas non impleatur, quando est sub conditione, ergo. Tertiò. In Deo est voluntas, qua vult, vt impleamus præcepta, & tamen ista voluntas non est semper efficax. ergo

15 Secunda sententia negat, conuenire Deo voluntatem inefficacem, sed voluntatem de omnium salute esse voluntatem signi, quatenus conferendo media necessaria significat velle omnium salutem. Ita Scotus *in 1. dist. 46. q. vnica*. Ocham, & Gabriel *q. 1.* Herueus *q. 2.* Ariminensis *q. 1. art. 1. Ad tertium* Maior *dist. 45. q. vnica*. Marsilius *q. 45. art. 1.* Bannes *1. p. quæst. 19. art. 6. conclus. 2.* Cumel *disp. 2.* Nauarus *controu. 8.*

16 Dicendum est. *Deum non habere aliquam voluntatem liberam inefficacem, quæ non impleatur in illo obiecto, quod attingit.* Probatur non potest dari obiectum reale huius voluntatis, ergo neque voluntas. Consequentia patet. Quia obiectum, & voluntas se mutuò inferunt. Antecedens probatur. Vel hoc obiectum fit per talem voluntatem; vel non fit, sed supponitur. Si primum, ergo non est inefficax, quia iam operatur; Si secundum. Contra. Quia ante operationem voluntatis Diuinæ, non supponitur nisi mera possibilitas.

17 Dices. Obiectum esse aliquod bonum secundum statum existentiæ, sed inefficaciter volitum. Contra. Quia terminans volitionem Diuinam debet esse reale, ergo cum existentia inefficaciter volita non sit existentia in actu, sed tantum possibilis, obiectum huius voluntatis erit tantum bonum possibile.

18 Confirmatur. Vel hæc voluntas inefficax est operatiua, vel non. Si primum, ergo implebitur, quia non poterit, nisi operatiuo modo attingere obiectum. Si secundum, ergo non est volūtas futuritionis, quia futuritio respicit tātum voluntatem operatiuam, cū dicat aliquid producēdū. Confirmatur secundò. Hæc voluntas non potest esse inefficax ex impotentia, sed tantum ex libertate, ergo non applicat suam efficaciam, & eo ipso, quod non applicat, non vult, quia tota volitio ad extra est in ordine ad communicationem, atque adeo dicit applicationem efficaciæ. ergo

19 Ad primum. Salutem reproborum posse esse tantum obiectum complacentiæ necessariæ, non autem liberæ, & ideo, quando Deus dat media ad salutem, non intendere salutem vt assequēdam, sed vt assequibilem, neque se simulatè gerit, quia nō applicat media, nisi vt salus sit assequibilis. Ad secundum negatur consequentia. Nam nō solum est absurdum voluntatem Dei liberā non impleri, sed etiā impossibile. Quia, si adest voluntas implicat non terminari ad suum obiectum, voluntas autem libera requirit obiectum contingens atq; adeo existens. Ad tertium. Voluntatem implendi præcepta non esse voluntatem ipsius adimpletionis formaliter, sed tantum voluntatem obligandi, quia, vt habeatur adimpletio, debet præceptum ab alia voluntate applicari ad exequutionem.

DE EFFECTIBVS DIVINAE Voluntatis.

DISPVTATIO XXXV.

An malum sit effectus Diuinæ voluntatis.

SECTIO I.

1 Alio titulo agitatur quæstio, videlicet, An volūtas Dei sit malorum. Est autem certum de fide. Deum esse causam mali naturalis, & mali pænæ. Deuteronomij 32. *Congregabo super eos mala*. Ratio est quia Deus ita disposuit ordinem causarū secundarū, vt dū suos cursus agunt, vna impediat alterā, atq; adeo causetur malū naturale, vt sunt mōstra. Similiter causat mala pænæ, quia vt causa prima debet ordinare per punitionem, quod per peccatum est deordinatum.

2 Secundo etiam certum est. Deū non esse causam per se horū malorū, sed tantū per accidens, quatenus consequutiuè se habent ad aliquod bonum per se primò intentum. Ratio est. Quia malum non habet, in quo alliciat voluntatem, & ideo non est per se prosequibile. Difficultas ergo est de malo culpæ. &c.

3 Ratio dubitandi est primò. Vel Deus vult mala fieri, & tunc fiunt Deo volēte, vel vult, nō fieri, & tunc non fiet, quia est omnipotens. Secundò. Quia bonum est, mala esse, vt docet Augustinus *cap. 56. Enchiridij*, vndè Deus intendit bona, quæ supponunt mala, tanquam media, vt pænitētiam. Tertiò. Deus aliquando præcipit, quæ mala sunt, vt Abrahæ occisionem filij; Israelitis furtum, vndè etiam dicitur decipere, immittere spiritū erroris, tradere in reprobū sensum. Actorū 4. dicitur, Iudam tradidisse Christum ex præfinito consilio Dei. Confirmatur. Quia D. August. *5. contra Iuliannm c. 3.* reprǫhendit Iulianum, quod dicat, Peccatores relicti per Diuinam potentiam dicantur tradi desiderijs suis, & non per potētiā in peccata cōpelli. Conf. secundò. Idem August. *cap. 7. de Correptione, & gratia*. Docet, quod sicuti Apostoli sunt electi ad regnum Cælorū, ita Iudas fuit electus ad effundendum Sanguinem Christi. Confirmatur tertiò. Idem Augustinus *cap. 21. de natura, & gratia* habet, Deum operari in cordibus hominum ad inclinandas voluntates siue ad bonum, siue ad malum.

4 Dico 1. *De fide esse, Deum non peccare, nec posse peccare*. Prob. Deuteronomij 32. *Deus fidelis, & absq; iniquitate*. Ad Rom. 9. *Numquid iniquitas est apud Deum? Absit*. Conf. Peccatum importat defectum, Deus autem non potest deficere ex impotentia, quia est omnipotens; neq; ex voluntate, quia est ipsa rectitudo per essētiā. ergo

5 Dico secundò. *Esse de fide, Deum neque per se, neque per accidens velle peccatum positiuè*. Abacuc 1. *Ad iniquitatem respicere non potest*. Psal. 5. *Non Deus volens iniquitatē tu es*. Prob. Deus necessariò amat rectitudinē, quia amat necessariò se ipsum, qui est ipsa rectitudo per essentiā, ergo non potest velle peccatum. Consequen-

tia probatur. Quia posita necessitate vnius contradictorij; alterum est impossibile, ergo cum sit necessarium, quod rectitudo actualiter attingatur à Diuina voluntate, erit impossibile, quod non rectitudo, seu peccatum sit obiectum.

6 Dico tertiò, *De fide esse, quod Deus non velit mala fieri, aut esse*. Est definitum in concilio Arausicano *can.* 23.*&* 25. & in Tridentino *sess.6.can.6.* Probatur. Deus prohibet peccatum, ergo non potest velle, alioquin prohibendo mentiretur, quia vellet fieri, quod prohiberet. Confirmatur. Quia adhuc Deus peccaret, quia esset auctor peccati.

7 Dico quartò. *Deum permittere, vt peccata fiant, quatenus non dat auxilia efficacia, quibus impediantur*. Probatur. Cum Deus sit omnipotens, posset ita regere voluntatem, vt non peccaret, ergo cum peccet, debet peccatum permitti à Deo.

8 Obiicies. Deus scit hominem peccaturum, si non det maiora auxilia, ergo si non dat, est causa peccati, sicut nauta est causa naufragii si deserat regimen. Respondetur negando consequentiam. Quia non tenetur dare auxilia, quæ sufficiant, vt vitentur peccata. Sic si nauta exhiberet regimen necessarium, ad quod tenetur, non esset causa naufragii, aut si non teneretur exhibere.

9 Ad primam rationem dubitandi respondetur. Deum neq. velle, neq. non velle peccata fieri; sed relinquere voluntatem in sua potestate, vt se determinet ad quam partem voluerit. Ad secundam non esse bonum, mala esse, nisi occasionaliter, quatenus sunt occasio, vt inde Deus eliciat aliquod bonum. Hinc Deus non intendit illa bona, quæ supponunt peccatum, nisi præciso peccato, quia non sunt bona absolutè, sed tantum ex suppositione peccati. Ad tertiam. Aliqua, quæ sunt mala, quando præcipiuntur à Deo, desinere esse mala, vt occisio, furtum, & alia huiusmodi. Imò etiam aliqua, quæ sunt intrinsecè mala possunt desinere esse mala ex mutatione facta in materia. Sic mendacium Iacob non fuit mendacium, quia Deus immutauerat materiam trãsferendo ad ipsum primogenituram, dicitur autem Deus decipere, Indurare, &c. quia positiuè causat permissionem fundamentalem, videlicet illud positiuum, quo proximè constituitur voluntas in tali statu, vt possit deficere si velit. Rursus dicuntur peccata fieri consilio Dei non determinatiuo, sed permissiuo. Accedit etiam, quod Deus est causa eorum positiuo modo, ex quibus homo sumit occasionem peccandi; vndè secundum externam apparentiam videtur Deus præbere occasionem peccandi, re vera tamen non præbet, quia ex alio fine dat huiusmodi occasiones. Ad primam Confirmationem D. Augustinum disputare contra Iulianum, qui volebat, Deum solum exercere potentiam circa reprobos, Augustinus autem intendit exercere etiam potentiam, & Iustitiam; deferendo in pœnam præcedentis peccati, ex quo fit, quod Deus dicatur compellere ad peccata; quia subtrahendo gratiam suam, permittit quod inordinata desideria compellant. Ad secundam confirmationem. Dicitur Iudas electus ad effundendum sanguinem Christi, quia Deus præcidens proditionem ipsius, ea est Deus vsus pro salute nostra, vndè elegit electione consequenti, non autem antecedenti. Ad tertiam confirmationem. Deum operari in cordibus hominum ad inclinandas voluntates ad malum, non quia operatio illa sit ordinata ad malum ex Dei intentione; sed solum quia homo ea vtitur ad malum ex libertate sua.

Quomodo Deus concurrens ad actum peccati, non sit causa peccati.

SECTIO II.

10 Ratio dubitandi est. Quia Deus vt causa prima concurrit positiuè ad omnes actiones voluntatis, & quod est causa positiui, est etiam causa priuationis annexæ. Confirmatur. Quia sunt aliqui actus, quibus ita est intrinseca malitia, vt non possit separari, vt contingit in odio Dei.

11 Notandum primò. Quod cum Deus creauerit voluntatem, vt posset in quamlibet partem se determinare, quantum est de se habet paratum concursum ad quamlibet partem; est enim de ratione causæ vniuersalis, vt sit prompta concurrere ad omnem actum causæ particularis.

12 Notandum secundò. Voluntatem habere potentiam, vt determinet suos actus, atque adeo habere Dominium supra ipsos. Ex hoc autem fit, quod cum causa vniuersalis concurrat secundum exigentiam particularis, concurrat cum causa libera secundum determinationem, quam ipsa facit, & licet non possit facere hanc determinationem, nisi dependenter à causa prima, quia tamen non in causa prima, sed in causa creata est principium determinatiuum particulare, ideo non habetur determinatio ex vi causæ primæ formaliter, sed ex vi voluntatis creatæ. Ratio est, quia causa prima respicit obiectum mediante secunda, quam sibi subordinat, vndè sicuti causa secunda ratione subordinationis facit simul cum causa prima vnam causam totalem; ita etiam determinat ipsam, & extrahit à sua vniuersalitate, vt determinatè concurrat secundum illam determinationem, quam ipsa secum affert, atque adeo est libera secundum illam determinationem, quam ipsa facit. Vndè cum sit principium formale determinans causam in actu primo, ita etiam ex vi ipsius habetur formaliter determinatio in actu secundo. Rursus cum sola voluntas creata habeat immediatè Dominium supra suos actus, debet determinatio prouenire ab ipsa, quia determinare est exercere dominium.

13 Notandum tertiò. Cum Deus dederit voluntati, vt possit determinare suos actus, dedit etiam media necessaria, atque adeo dedit iudicium rationis informatum tam lege naturali, quam positiua, quod se habet tamquam mensura operationum, cui debent conformari, vt habeant debitam rectitudinem.

14 Notandum quartò. Diuerso modo esse comparandum actum liberum ad voluntatem creatam, & ad causam primam. Primo modo sicuti comparatur ad causam particularem, atque adeo ad causam formaliter determinatiuam ipsius, & immediatè dominatiuam, ita etiam comparatur ad causam, quæ operatur secundum regulas particulares, & continentes in speciali illam determinationem, quam debet habere à causa particulari. Secundo modo comparatur ad causam vniuersalem, quæ non operatur secundum regulas particulares, sed vniuersales, atque adeo quæ non continent illam mensuram particularem, quam debet habere actus à causa particulari. Hinc actus liber aliam mensuram debet habere in ordine ad causam primam, & aliam in ordine ad causam secundam.

15 Notandum quintò. Ex hoc fieri, quod possit actus deficere secundum vnam mensuram, & non secundum aliam. Ratio est. Quia cum voluntas creata habeat dominium supra suas operationes, habet etiam supra mensuram, quam recipiunt ex regulis particularibus; atque adeo cum sit causa defectibilis, potest in hoc deficere, quod non determinet secundum debitam mensuram. Non potest autem deficere secundum mensuram, quam habet in ordine ad causam primam, quia hæc semper operatur secundum exigentiam causæ secundæ, vndè quando causa libera ratione dominii deflectit actum à debita rectitudine, Deus cooperando adhuc operatur secundum regulas debitas vniuersales, quia hæ exigunt, vt concurrat cum causa secunda secundum illam determinationem, quã ipsa facit.

16 Ex dictis colligitur solutio difficultatis. *Deum non esse causam peccati, licet concurrat ad actum peccati, quia determinatio illa, qua actus est peccaminosus, est à causa secunda, vt à principio formaliter determinatiuo, & quia actus solum est malus, vt regulatus secundum regulas particulares causæ secundæ, non autem in ordine ad regulas vniuersales causæ*

primæ

primæ. Et hoc habet locum etiamsi actus sit intrinsecè malus.

17 Obijcies. Etiam hæretici docent, Deum non esse causam malitiæ, sed solum actus peccati. Respondetur. Hæreticos in hoc non errare, sed tantum in eo, quod volunt, Deum necessitare voluntatem, & esse causam peccati, prout dicit illam determinationem, ex qua consurgit malitia, vndè per ipsos est causa per se actus mali, vt malus est.

18 Obijcies secundò, Sequeretur, quod neque Deus esset causa actus boni, quia bonitas est in ordine ad regulas particulares causæ secundè. Respondetur negando sequelam. Nam diuerso modo Deus concurrit ad actum bonum. Nam non solum concurrit concursu vniuersali, sed etiam mouet voluntatem excitando, & concurrit per gratiam adiuuantem, quæ ex natura sua respicit opus bonum, vt ordinatum ad finem supernaturalem, & Deus intendit tale opus, & Deus est causa operis boni.

DE ACTV DIVINAE VOLVNTATIS respectu boni.

DISPVTATIO XXXVI.

An, & quomodo in Deo sit amor.

SECTIO I.

1 SVpponendum est tanquam certum de fide. In Deo esse amorem 1. Ioannis 4. *Deus Charitas est*. Ratio autem est. Quia in Deo est voluntas actualissimo modo se habens; actus autem voluntatis omnium primus, in quo alij radicantur, est amor hic autem amor conuenit Deo secundum rationem eminentissimam, & transit ad infinitatem essendi.

2 Supponendum secundò. Amorem, quo Deus amat se ipsum, non posse esse concupiscentiæ; quia concupiscentia ex propria ratione tendit in bonum ab extrinseco proueniens, & fundatur in limitatione obiecti.

3 Supponendum tertiò. Actum gaudij, & delectationis, eodem pacto proportionaliter esse in Deo, ac est amor, vt docet D. Thomas 1. *parte quæst.* 20. *art.* 1. *ad Primum, & secundum*. Ratio est. Quia sunt quædam rationes attingentiæ, quibus bonum attingitur sub ratione boni, quatenus præsens est, & possidetur; vndè imperfecto modo se haberet actus voluntatis, si sine ipsis attingeret obiectum. Difficultas autem est. Quomodo hi actus inter se distinguantur.

4 Prima sententia asserit, distingui ratione. Ita Fasolus 1. *p.q.*20. *art.* 1. *Dubit. vnica*. Ruiz *disput.* 52. *de voluntate Dei, sec.*1.

Secunda sententia negat, distingui ratione. Ita Aureolus *in* 1. *dist.*1. *q.*2.*art.*1.

5 Notandum primò. Licet concipiamus amorem vt actum distinctum à gaudio, & desiderio ex eo, quod cum vtroque coniungitur; re vera tamen non potest esse actus realiter distinctus, quia obiectum semper importat rationem determinatiuam aut gaudij, aut desiderij; nam semper aut est præsens, & sic attingitur per gaudium; aut est absens, & attingitur per modum desiderij.

6 Notandum secundò. Amorem alium esse veluti practicum, & alium veluti speculatiuum, iuxta practicam, & speculatiuam cognitionem, ex qua consequitur. Amor practicus est communicatiuus alicuius boni, speculatiuus verò non communicat, sed supponit. Hic autem duplex amor est suo modo in Deo, adest enim Amor communicatiuus, per quem procedit spiritus Sanctus, & amor speculatiuus, qui consequitur ad cognitionem, qua Deus attingit suam bonitatem.

7 Notandum tertiò. Obiectum gaudij non esse formaliter ipsam possessionem, sed esse tantum conditionem requisitam. Ratio est. Quia est actus determinatus voluntatis, vndè debet habere specialem rationem obiecti, quæ sit intra latitudinem obiecti voluntatis, atque determinet bonum in ratione boni, possessio autem non determinat, sed tantum applicat bonum in ordine ad fruitionem, vndè obiectum formale erit bonum possessum, quatenus obiectiuo modo benè afficit voluntatem.

8 Dico primò: *Amorem communicatiuum distingui à gaudio*. Probatur. Amor communicatiuus in Deo est notionalis, gaudium verò est essentiale. Amor communicatiuus producit obiectum; gaudium verò supponit, cum feratur in ipsum per modum complexus affectiui. Amor communicatiuus consequitur cognitionem practicam, aut quasi practicam, quæ proponat bonum, vt communicandum; gaudium verò cognitionem speculatiuam, aut quasi speculatiuam, quæ proponat bonum, in quo possit quiescere voluntas.

9 Dico secundò. *Amorem speculatiuum, seu amorem Dei essentialem non distingui ratione à gaudio*. Probatur. Amor Diuinus in ratione amoris est quidditatiuè infinitus, ergo non distinguitur à gaudio. Consequentia probatur. Quia gaudium est quædam perfectio vitalis in genere inclinationis, quia facit per modum quietis amplecti obiectum, ergo cum amor sit inclinatio in obiectum, vt infinito modo se habeat, debet includere gaudium. Confirmatur. Amor Diuinus est compræhensiuus, ergo non distinguitur à gaudio. Consequenti probatur. Qua debet se extendere ad omnem attingibilitatem obiecti, vt allicientis voluntatem; gaudium autem respicit obiectum vt alliciens.

10 Obijcies. Amor habet pro obiecto bonum; gaudium verò iucundum, ergo. Respondetur rationem iucundi esse intrinsecam bono, vt bonum est, & ideo simul cum ipso specificare eundem actum.

11 Obijcies secundò. Amor est complacentia boni; gaudium verò quies in bono, ergo. Respondetur negando consequentiam. Nam complacentia boni supposita possessione est formaliter ipsa quies, & quies est formaliter complacentia.

12 Obijcies tertiò. Aliud est odium, quod Deo repugnat de suis perfectionibus, & aliud tristitia de ijsdem vt absentibus, ergo etiam aliud amor, & aliud gaudium. Respondetur negando consequentiam. Quia idem actus potest habere oppositionem cum pluribus ex eo, quod contineat perfectionem oppositi, gaudium autem continet perfectionem amoris.

13 Obijcies quartò. Amor est principium gaudij, & ex gaudio colligitur amor, vt docet D. Thomas 1. *contra Gentes cap.*91. ergo. Respondetur. Amorem esse principium materiale gaudij, quia potest determinari per gaudium, & desiderium, vndè ex gaudio colligitur amor tamquam fundamento, non autem vt actus distinctus. In Deo autem neque est talis distinctio, quia obiectum non potest specificare desiderium, sed tantum gaudium.

14 Ex dictis colligitur. Neque delectationem distingui à gaudio in Deo, quia licet delectatio sit de bono vnito amanti, gaudium verò non requirat vnionem, respectu tamen Dei talis vnio ita est necessaria, vt sit essentialis obiecto.

An amor Diuinus habeat rationem Charitatis.

SECTIO II.

15 IN Charitate plura possunt considerari, videlicet, Appretiatio obiecti, Quod amor sit propter obiectum amatum; Ratio amicitiæ, & vnio effectiua. Duo priora reperiuntur in amore Diuino, sed modo eminentissimo, & infinito, vndè difficultas est de cæteris.

16 Prima sententia asserit, habere rationem Charitatis, erga ipsum Deum, & rationem amicitiæ inter Diuinas personas. Ita Ruiz *disp. 52. de voluntate Dei sec.4.* Secunda sententia est negatiua. Ita Suarez *disp. 30. in metaph. sec. 16. n. 60.*

17 Dico primò. *Deum non habere Charitatem, pro vt dicit vnionem affectiuam ad se ipsum.* Probatur. Vnio realis supponit extrema realiter distincta, ergo etiam vnio realis affectiua.

18 Dico secundò. Neque Deum habere amicitiam ad se ipsum. Probatur. Amicitia specificatur à persona distincta, quia dicit amare alium, ita vt amor sistat in ipso. Confirmatur. In amicitia requiritur beneuolentia mutua ex 8. *Ethic. capit. 2. & 3.* atque adeo pluralitas beneuolentiæ.

19 Dico tertiò. *Amor qui est inter Diuinas personas, non est amicitiæ.* Desumitur ex D. Augustino *6. de Trinitate cap. 5.* Probatur de ratione amicitiæ est, vt sit amor sistens in persona amata, ita vt non reciprocetur in amantem; nam habet pro motiuo amicum, vt docet Aristoteles *2. Magiorum moralium cap. 11.* Vna autem persona Diuina ita amat aliam, vt implicet amorem non reciprocari in amantem, nam motiuum ipsius est summum bonum, & persona amans est idem summum bonum.

20 Obijcies. Amicitia consistit in communicatione, & societate; hæc autem conuenit personis Diuinis. Respondetur, Consistere in communicatione, & societate fundata in mutuo amore, atque adeo distincto, Diuinæ autem personæ habent communicationem, & societatem ratione identitatis naturæ.

21 Obijcies secundò. Amicorum idem est velle, & sentire *1. Ethic. 15.* Diuinæ autem personæ habent idem velle. Respondetur Amicorum esse idem velle, non per identitatem voluntatis, vt in Diuinis personis, sed per concordiam voluntatum.

22 Quæres. An amor Diuinus habeat rationem amicitiæ, erga creaturas rationales. Respondetur. Negatiuè, si loquamur de amicitia propriè dicta. Ratio est. Quia amicitia habet pro motiuo formali personam redamantem; amicitia enim debet tendere in aliam personam, quæ similiter amet; amor autem Diuinus non potest habere pro motiuo formali aliquod extrinsecum, sed tantum propriam bonitatem, vndè quandò iusti dicuntur amici Dei, ratio amici non sumitur propriæ.

An amor Diuinus habeat rationem desiderij.

SECTIO III.

23 DIfficultas est de amore, prout tendit in bonum quod nondum à persona amata possidetur.

Prima sententia affirmat. Ita Suarez *de Deo vno lib. 3. cap. 7.* Vasquez *1. p. disp. 84. cap. 1.* Smising *trac. 3. de Deo vno disputation. 5. numer. 54.*

Probant. Quia bonum amici est etiam bonum amantis ergo bonum non possessum à nobis potest esse obiectum Diuini desiderij.

24 Secunda sententia negat. Ita D. Thomas *prima parte q. 19. art. 1.* Caietanus, Cumel, Molina, Bannes, Arrubal *ibid.* Fasolus *dubitat. vnica.* Ruiz *disput. 52. de voluntate Dei sec. 8.*

25 Dicendum est. *Deum non habere desiderium circa bonum personæ amatæ.* Probatur. Desiderium tendit in bonum absens pro illo tempore, pro quo desideratur pro illo autem tempore, pro quo Deus desiderat bonum, non est absens, quia pro illo tempore causat. ergo

26 Ad Fundamentum in oppositum. Respondetur. Bonum amici respectu Dei non esse absens; & ideo non posse esse obiectum desiderij.

Quomodo Deus amet omnia.

SECTIO IV.

27 SVpponendum est tanquam certum de fide. Deum diligere omnes creaturas sapientiæ 11. *Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti.* Ratio est. Quia omnis creatura habet aliquod bonum communicatum ex voluntate Dei. Vndè Deus amat etiam peccatores, & damnatos, quatenus sunt quædam naturæ bonæ. Difficultas solum est. An æqualiter omnia diligat.

28 Dico primò. *Ex parte actus amoris æqualiter omnia diligi.* Ita communiter.

Probatur. Quia cum actus in se sit infinitus, attingit etiam omnia, quantum est ex parte sui infinito modo.

29 Dico secundò. *Ex parte rei amatæ magis diligere vnum, quàm aliud, atque adeo semper magis diligere, quod melius est.*

Probatur. Quia amare Dei est communicare bonum, ergo plus amat, cui communicat plus bonitatis.

30 Dico tertiò. *Deum magis diligere vnam creaturam, quàm aliam, non esse solam denominationem extrinsecam desumptam à maiori bono communicato, sed etiam quid intrinsecum Deo secundum correspondentiam ad maius bonum extrinsecum.*

Ita Carthusianus *in tertia distinction. 32. quæstion. vnica.* Ruiz *disputation. 53. de voluntate Dei section. 1.*

Probatur. Magis diligere est communicare maius bonum, ergo in hoc, quod Deus magis diligat, includit quidquid includitur in communicatione, maioris bonis, sed in hac non solum includitur maius bonum communicatum, sed etiam voluntas Dei, vt dicit vim communicatiuam ipsi correspondens secundum maiorem vim. ergo

31 Dico quartò. *Non est possibile, Deum magis amare vnam creaturam, quàm aliam sine productione maioris boni.* Est contra Ruiz. *disputat. 53. de voluntate Dei sect. 2.*

Probatur. Amare Dei consistit in communicatione boni, ergo implicat magis amare sine communicatione maioris boni.

32 Obijcit Ruiz, Potest Deus tribuere auxilia gratiæ in eodem gradu duobus, vni quidem propter efficacem intentionem dandi bonum; alteri verò sine hac intentione, tunc autem esset maior, & minor dilectio sine communicatione maioris, & minoris boni.

Respondetur negando minorem. Nam esset communicatio maioris, & minoris boni, quia cum media habeant

habeant bonitatem à fine, meliora sunt quando finis est melior. Vndè eadem gratia collata ex intentione gloriæ est magis bona, quam si conferatur sine tali intentione.

33 Obijcit secundò. Posset Deus prædestinare Petrum propter Paulum, ita tamen, vt prædestinaret Paulum, etiamsi non prædestinaret Petrum; tunc autem licet in patria, & in via conferat æqualia bona, adesset tamen maior amor in prædestinatione Pauli, ergo. Respondetur. In tali casu amorem futurum tantum maiorem secundum quid, quia videlicet respectu Pauli non esset intuitu alterius; & similiter. Etiam bonum communicatum Pauli esset maius secundum quid, quia esset independens à communicatione facta alteri.

34 Dico quintò. *Cum hoc quod Deus amet æqualiter omnia, stat etiam quod Deus habeat æqualem curam de omnibus* iuxta illud Sapientiæ 6. *Æqualiter est illi cura de omnibus*. Probatur ista æqualitas non est aliud, quàm quod Deus gubernet omnia secundum eas leges, secundum quas exigunt gubernari. Vndè est etiam æqualitas proportionis, qua Deus tribuit vnicuique, quod est tribuendum, ergo.

DE ACTIBVS DIVINAE VOLVNTATIS Circa mala.

DISPVTATIO XXXVII.

An Deo conueniat odium.

SECTIO I.

1 Quæstio procedit de odio circa malum culpæ, & peccatoris, atque adeo de odio abhominationis, & inimicitiæ, est autem.

Supponendum tanquam certum de fide. Præciso peccato non posse Deum habere aliquod odium; quia omnia alia sunt obiecta amabilia. Sap. 11. *Nihil odisti eorum, quæ fecisti*. Ratio est. Quia odio habere est velle malum; voluntas autem diuina non potest velle malum. Rursus. Odisse est nolle ea, quæ odio habentur, vt docet Aristoteles 2. *Rethoricorum. cap.* 4. Deus autem non potest nolle aliquid esse, quod sit, atque adeo neque odio habere. Vnde sapientiæ 11. *Quomodo poßet aliquid permanere, nisi tu voluisses?*

2 Supponendum secundò. Certum esse, Deum saltem methaphoricè odio habere peccatum, quatenus circa ipsum ita se gerit, ac si odio haberet; neque ex scriptura aliquid amplius colligitur, quando docet, Deum odisse peccatum; sicuti etiam ex eo, quod tribuat Deo iram, tristitiam, lamentationem, colligitur quod conueniant Deo methaphoricè.

3 Prima sententia tribuit Deo odium propriè dictum tàm abhominationis, quàm inimicitiæ. Ita Vasquez 1. *par. disp.* 84. *cap.* 3. Arrubal *q.* 20. *num.* 6. & alij Recentiores.

Probant. Quia Deus vult peccatori malum pęnæ sub ratione mali ex displicentia personæ, quod est odium inimicitiæ.

4 Secunda sententia tribuit Deo tantum odium abominationis. Ita Molina 1. *p. q.* 20. *art.* 1. Suarez. *lib.* 3. *de Deo vno. cap.* 7. Ruiz *disp.* 54. *de voluntate Dei. sect.* 1. *&* 2. Smiling *tract.* 3. *de Deo vno. disp.* 2. *n.* 52.

Probant. Deus detestatur peccatum ex eo, quod nos amat, ergo. Secundò. Odium non est aliud, quam dissonantia appetitus ab eo, quod est repugnans; peccatum autem repugnat diuino honori. Tertiò. Quia odium de suo formali non importat inperfectionem, nam tantum dicit volitionem recedentem à malo.

5 Tertia sententia absolutè negat. Ita Aureolus *in* 1. *dist.* 40. *q.* 1. *art.* 1. *propositione* 1. *&* 2. Henricus *in summa. artic.* 46. *q.* 3. Durandus *in* 4. *dist.* 17. *q.* 7. Ferrariensis 1. *contra Gentes. cap.* 96. Capreolus *in* 1. *dist.* 45. *q.* 1. *conclus.* 8. & est D. Thomæ *citato loco contra Gentes*. Vbi docet, Deum odisse similitudinariè.

6 Dico primò. *Deo repugnat odium inimicitiæ propriè dictæ contra peccatores etiam damnatos*. Desumitur ex D. Damasceno 1. *Fidei. cap.* 14. Vbi enumerat odium, & inimicitiam inter ea, quæ conueniunt Deo methaphoricè; & D. Hieronymo *in cap.* 1. *Malachiæ*, Vbi habet, quod Deus dicitur odisse, sicut dicitur flere, dolere, &c. Probatur. Odium inimicitiæ est velle alicui malum sub ratione mali; Deus autem non vult alicui malum sub ratione mali, ergo. Minor probatur. Quia Deus non potest velle malum culpæ; malum autem pęnæ est volitum ab ipso sub ratione boni, quia est volitum sub motiuo propriæ bonitatis. Confirmatur. Vel peccator est viator, vel damnatus. Si primum, vult sub ratione boni; Tum quia castigat vt emendetur; Tum quia Deus amat peccatores. Vndè punitio est effectus amoris. Si secundum; Adhuc vult illi pęnam sub ratione boni, quia illam vult tamquam rationem formalem, qua damnatus reducitur in ordinem, à quo defecerat per peccatum, licet enim absolutè non sit bonum damnato pęnas pati, est tamen bonum ex suppositione peccati, quia est illi bonum subijci Deo secundum suam capacitatem.

7 Dico secundò. *Neque Deo conuenire propriū odium abhominationis*. Probatur. Deus non potest ferri in aliquod obiectum secundarium, nisi medio primario, ergo non potest habere actum odij. Consequentia probatur. Omnis actus diuinus debet habere suam determinationem ab obiecto formali, atque adeo potest illam solam habere, quam potest conferre. Cum autem obiectum formale sit diuina bonitas, non potest determinare ad actum odij, quia bonitas determinat tantum ad actum amoris.

8 Dices. Ex eo, quod diuina voluntas determinatur ad amorem omnis boni, consurgere actum odij respectu mali. Contra. Actus iste odij debet dicere aliquam vitalem attingentiam, ergo debet habere obiectum, quod immediatè vitali modo attingat, ergo vel attingit immediatè diuinam essentiam, & tunc Deus odio haberet se ipsum. Vel inmediatè malum, & tunc ferretur immediatè in obiectum secundarium absque primario, atque adeo determinaretur ab obiecto ad extra.

Confirmatur. Obiectum odij est aliquid contrarium voluntati, ergo Deus non potest habere actum odij. Antecedens patet. Quia odium dicit auersionem, ita vt voluntas nolit esse, quod odit, & quantum est de se, velit dextruere. Vndè, si permanet obiectum, permanet contra voluntatem odientem. Consequentia probatur. Quia Deus potest ad libitum dextruere peccatum, quando est; & non ponitur, nisi permittat poni.

9 Dices secundò. Licet peccatum non persistat contra Dei voluntatem, non esse tamen secundum inclinationem ipsius. Contra. Non sufficit ad obiectum odij non esse secundum inclinationem, quia debet esse obiectum auersionis, quod, cum faciat voluntatem auerti, persistit contra ipsam voluntatem. Tum quia in tantum auertit, in quantum non potest dextruere. Tum quia dum auertit, non approbat existentiam ipsius.

10 Dices tertiò. Peccatum esse contra regulas diuinæ rationis, atque adeo contra voluntatem, quia hæc conformatur his regulis. Contra. Quia aliud est, quod sit discordans à regulis rationis, & aliud quod existat contra Dei voluntatem. Primum est verum, & solum sequitur ex ipso, quod non sit volitum à Deo. Secundum est falsum, quia voluntas diuina permittit, esse, & ratio diuina dictat esse permittendum.

11 Dico tertiò. *Neque Deo propriè conuenit positiua displicentia*. Probatur. Displicentia opponitur complacen-

placentiæ, ergo ſicut voluntas per complacentiam quieto modo ſe habet, ita per diſplicentiam non ſe habet quieto modo, quod repugnat diuinæ. Confirmatur. Diſplicentia excludit plenam complacentiam, ergo, ſi conueniret Deo, complacentia non eſſet plena, & infinita.

12 Dico quartò. *Odium, & diſplicentia nihil aliud dicunt, niſi quod Deus non habeat poſitiuam volitionem illius, quod diſplicet, atque adeo quod non ſinat ſic permanere, ſed ordinet ad finem.* Probatur. Quia tali pacto excluditur à Deo approbatio talis obiecti, & ponitur in ipſo talis voluntas, qualis eſt proportionaliter in eo, qui odio habet: ſicut enim ipſe vellet deſtruere obiectum, ita Deus aliquo modo deſtruit, quatenus non ſinit ſic permanere, ſed redigit in ordinem.

13 Ad fundamentum primæ ſententiæ Deum non velle alicui pęnam ex diſplicentia perſonæ, ſed ſub ratione boni.

Ad Primum ſecundæ ſententiæ Deum deteſtari peccatum in quantum non ſinit permanere, neque approbat, ſed redigit in ordinem; non quia abominetur. Ad ſecundum. Odium eſſe diſſonantiam appetitus circa obiectum noxium; Deus autem non habet poſitiuam diſſonantiam circa peccatum. Ad tertium negatur aſſumptum; Quia odium dicit habere malum pro obiecto formali.

An in Deo ſit fuga, timor, triſtitia, deſperatio.

SECTIO II.

14 Dico primò. *In Deo non eſſe fugam reſpectu mali ſiue proprij, ſiue aliorum.* Ita ij omnes, qui negant in Deo deſiderium contra Suarez *3. de Deo vno. cap. 7.* Vaſquez *1. p. diſp. 84. cap. 1.* Probatur. Fuga ex intrinſeca ſua ratione eſt circa malum, quod non poteſt impediri; ideo enim voluntas fugit, quia non poteſt ipſum arcere; hoc autem non habet locum reſpectu Dei, cum poſſit omne malum impedire. Confirmatur. Omne malum fit aut Deo volente, aut ipſo permittente.

15 Dico ſecundò. *Neque timorem ſecundum ſuam propriam rationem eſt in Deo.* Ita communiter. Probatur. Tum quia obiectum timoris non habet locum reſpectu Dei, cum dicat malum, cui non poſſit reſiſtere. Tum quia malè afficit voluntatem. Tum quia, quod timetur, non plenè ſubijcitur poteſtati timentis.

16 Dico tertiò. *Neque Deo conuenire triſtitiam.* Ita communiter. Probatur. Quia triſtitia eſt quoddam malum voluntatis, cum per ipſam patiatur. Secundò in Deo eſt ſummum gaudium, ergo excludit omnem triſtitiam. tertiò. In tantum Deus triſtaretur, in quantum peccata committerentur, ſed ex hoc non triſtatur, quia obiectum triſtitiæ eſt malum inuoluntarium, nihil autem in Deo eſt inuoluntarium, cum peccatum fiat ex ipſius permiſſione.

17 Dico quartò. *Neque Deo conuenire deſperationem.* Probatur. Tum quia obiectum deſperationis eſt malum ineuitabile. Tum quia deſperatio ſupponit ſubiectionem reſpectu illus, à quo poſſet bonum ſperare.

An in Deo ſit ira.

SECTIO III.

18 Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita Lactantius *lib. de ira Dei c. 17.* Suarez *opuſc. de diuina Iuſtitia ſect. 5. & lib. 3. de Deo vno. cap. 7.* Smiſing *tract. 3. de Deo vno. diſp. 5. numer. 58.* Rainardus *in naturali theologia diſt. 8. q. 2. num. 60.*

Probant. Quia ira de ſuo formali nihil aliud dicit, quàm voluntatem, ſeu amorem vindictæ, nec eſſentialiter ſupponit dolorem illatum.

19 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita D. Bonauentura *in 1. diſt. 45. dub. 10. litterali.* D. Thomas *1. contra Gentes cap. 89.* Ferrarienſis *ibidem* Caietanus *1. p. q. 20. art. 1.* Vaſquez *diſp. 84. cap. 8.* Ruiz *diſp. 54. de voluntate Dei. ſect. 5.*

20 Dicendum eſt. *Iram non eſſe propriè in Deo ſecundum ſuam formalem rationem.* Deſumitur ex Nyſſeno tract. 2. in Pſal. cap. 15. *Non eſt ira, ſed ſicut ira appellatur retributio, quam Deus rependit.* Ambroſio in Pſal. 37. *Quia vindicat, videtur iraſci*; & idem etiam docent plures alij Patres. Probatur. Ira, licet non ſit formaliter dolor, dicit tamen eſſentialiter, & intrinſecum ordinem ad dolorem, & læſionem acceptam, ergò non poteſt eſſe in Deo. Conſequentia patet. Quia non poteſt Deus lædi, aut contriſtari ab aliquo. Antecedens probatur. Tum quia eſt appetitus inferendi viciſſim dolorem, vt docet Ariſtoteles *1. de Anima textu 16.* Tum quia eſt appetitus cauſatus ex dolore, vt docet idem Ariſtoteles *2. Rhetoric. cap. 4.* Tum quia in hoc diſtinguitur ab odio, quod odium non fundatur in dolore, vt ſimiliter docet Ariſtoteles *citatus.* Tum quia ira componitur ex triſtitia, & deſiderio vindictæ, vt docet Damaſcenus *2. Fidei cap. 16.* Confirmatur motiuum totale voluntatis diuinæ eſt bonitas diuina, ergo ira non poteſt conuenire Deo, quia non poteſt habere pro motiuo bonitatem ſub ratione bonitatis. Confirmatur ſecundò. Ira reſpicit vindictam ſub ratione mali, quia eſt appetitus recruciandi; alioquin, ſi reſpiceret ſub ratione boni, non eſſet, ira, ſed amor; Deus autem vult vindictam tantum ſub ratione boni. Tum quia ratio volendi eſt bonitas ipſius. Tum quia illam vult in ordine ad vltimum finem. Tum quia per ipſam redigit in ordinem creaturam deficientem.

21 Ad Fundamentum in oppoſitum negatur ſecunda pars antecedentis; Nam, cum ſit voluntas vindictæ, connotat eſſentialiter dolorem, & læſionem.

DE DIVINA IVSTITIA,

DISPVTATIO XXXVIII.

An Deo conueniat debitum reſpectu creaturarum.

SECTIO I.

1 Supponendum eſt. Debitum triplici modo contingere. Vel inferioris ad ſuperiorem, vel æqualis ad æqualem; vel ſuperioris ad inferiorem. Certum eſt, non poſſe Deo conuenire debitum inferioris ad ſuperiorem, quia non habet ſuperiorem; vndè non poteſt in Deo eſſe debitum obſeruantiæ, gratitudinis, religionis, & huiuſmodi. Similiter etiam neque poteſt conuenire debitum æqualis ad æqualem, cum Deus non habeat æqualem.

2 Supponendum ſecundò. Abſolutè loquendo non dari debitum in Deo, ſed tantum ex ſuppoſitione. Ratio eſt. Quia debitum debet reſpicere aliquid ad extra; Deus autem circa omnia, quæ ſunt ad extra liberè ſe habet, ita vt poſſit ea facere, & non facere.

3 Supponendum tertiò. Deum promittere 1. Ad Tim. 2. *Promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ,* Actorum 1. *ſed expectarent promiſſionem Patris.* Similiter etiam Deus fecit pactum cum hominibus. Iſaiæ 25. *Feriam vobiſcum pactum ſempiternum.* Ratione autem promiſſionis, & pacti conſurgit aliquid in Deo, ratione cuius tenetur adimplere promiſſa.

4 Prima ſententia tribuit Deo debitum propriè dictum;

non solum fidelitatis, sed etiam Iustitiæ. Ita Suarez. *opusc. de libert. Dei.disp. 2.sect. 2.* Fasolus *1.par. q.21. artic.1.dub.1.* Ruiz *disp. 56. de voluntate Dei. sect. 3. & sequentibus*, & ij omnes, qui ponunt iustitiam in Deo secundum propriam rationem. Probant. Quia Patres docent, Deum fecisse se nostrum debitorem. Secundò. Quia debitum fidelitatis nascitur ex promissione, alioquin posset Deus esse infidelis. Tertiò. Quia Deus dat vitam æternam vt mercedem sub onerosa conditione, merces autem supponit debitum. Quartò. Debitum Dei sub conditione operis excludit gratiam. Ad Rom.4. *Ei, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum*, ergo.

5 Secunda sententia negat, debitum Deo posse conuenire. Ita Durandus *in 1. dist. 27.q.2.num. 15.* Richardus *art.2. q.3.* D. Bonauentura *art. 2. q.3.* Scotus *in 4. dist.46.* in fine. Nauarretus *1.p. q.21. art.1. controu.28. §.6.* & alij, qui negant in Deo Iustitiam propriè dictam.

6 Dico primò. *In Deo non esse fidelitatem formali modo secũdum propriam suam rationem.* Probatur. Non potest in Deo specificari à motiuo formali fidelitatis, ergo non potest esse in Deo. Antecedens probatur quia formale motiuum fidelitatis est promissio exequenda, quæ est aliquid ad extra; nullus autem actus diuinæ voluntatis potest habere formale motiuum ad extra.

7 Dices: Id esse verum de specificatiuo formali, non autem de materiali, & de illo, respectu cuius distinguuntur plures actus. Contra. Eo ipso, quod se habet materiali modo, non se habet vt specificatiuum, quia substernitur alteri rationi, quæ dat actui determinationem, ergo non potest determinare actum.

8 Confirmatur. Si in Deo esset fidelitas formali modo, esset actus quidam specialis diuinæ voluntatis importãs illam constantiam circa exequutionem promissorum. Sed absque hoc speciali actu habetur totus effectus fidelitatis, ergo non est necessaria fidelitas. Minor probatur. Antequam intelligatur fidelitas, intelligitur voluntas diuina actualissimo modo se habens, & vt ipsa rectitudo per essentiam, atque adeo voluntas diuina operans ex necessitate cum summa rectitudine, ergo absque speciali actu fidelitatis habetur effectus fidelitatis; alioquin sine ipso non saluaretur rectitudo operationis. Confirmatur secundò. Ideo in voluntate creata est necessaria fidelitas, quia ex natura sua potest deficere circa exequutionem promissorum, atque adeo indiget virtute aliqua, qua stabiliatur, ergo cum voluntas diuina sit ipsa rectitudo per essentiam, ex generali ratione volitionis non indiget aliquo speciali determinatiuo circa speciale obiectum ad rectè operandum.

9 Dico secundò. *In Deo esse eminenter fidelitatem, quatenus voluntas ipsius est ipsa rectitudo per essentiam.* Probatur. Ex hoc fit, vt necessariò operetur cum summa rectitudine, ergo ex hoc habetur fidelitas eminenter, quia habetur ratio quædam, quæ facit, vt Deus seruet promissa.

10 Dico tertiò. *In Deo non esse propriè debitum respectu creaturæ.* Desumitur ex Patribus. Anselmo *in Prosologio cap.10.* Iustus *es non quia nobis reddas debitum; sed quia facis, quod decet te, summè bonum.* Prospero secundo de vocatione gentium cap. 29. *Prætenta super omnes veritate, & misericordia Dei, à quo quidem, & nemini negatur, & nulli debetur ex ijs, quæ promisit, efficitur.* Augustino 1. Confessionum cap.4. *Reddis debita nulli debens.* Basilio homilia in psal. 114. *Manet vita sempiterna illos, qui in hac vita legitimè certauerunt, non tanquam debitum operibus redditum, sed ob munificentissimam gratiam, in quo sperauerunt, exhibitam.* Bernardo sermone in Annunciatione. *Neque enim talia sunt hominum merita, vt propter ea vita æterna debeatur ex iure.* Probatur. Debitum in debitore est essentialiter connexum cum iure creditoris, ergo non potest conuenire Deo respectu creaturæ. Consequentia probatur. Quia debitum subijcit debitorem ipsi creditori; sicuti enim res quæ debetur, est sub iure creditoris: ita etiã debitor est sub iure illius; implicat autem Deum aliquo pacto subijci creaturæ.

11 Dices. Hanc non esse subiectionem, sed tantum obligationem, qua Deus voluntariè se obligat. Contra. Posita obligatione in Deo, quocunque modo se habeat, consurgit ius in creatura ad ipsum Deum, quia obligatio essentialiter connectitur cum ipso iure, ergo consurgit in Deo subiectio, qua in ordine ad hoc ius subijciatur creaturæ. Confirmatur. Non potest consurgere verum debitum, nisi consurgat verum ius: Et non potest consurgere verum ius, si sit sub potestate debentis, quia in tali casu illud ius non est ius, quia non stat sub dispositione illius, cuius est, sed sub dispositione debitoris, quod est contra rationem debiti; quia debitum non relinquit sub dispositione debitoris, sed determinat secundum exigentiam iuris alieni: sed omne ius creaturæ est sub absoluto dominio Dei, ergo. Minor probatur. Quia cum sit aliquid participatum, dependet in esse, & conseruari à Deo, & Deus est vniuersalis Dominus rerum omnium.

12 Dico quartò. *In Deo neque esse propriè debitum fidelitatis.* Probatur. Debitum fidelitatis est specialis obligatio habens promissionem pro motiuo formali. Vnde promissio est ratio obligatiua; talis autem obligatio non potest esse in Deo. Tum quia quidquid operatur ex bonitate sua, tanquam ex adæquato motiuo operatur; Tum quia posita immutabilitate voluntatis, est superflua, nec potest se exercere alia ratio constringens diuinam voluntatem. Tum quia summa rectitudo facit, vt exequatur promissa; vnde omnis obligatio est superflua, quia nihil influeret in adimpletione.

13 Dico quinctò. *Inter Deum, & creaturam dari debitum obiectiuum*; hoc est, res, quæ à Deo promittuntur, possunt habere rationem debiti obiectiui, ita vt eo pacto se habeant, ac se haberent, si fundarentur in debito formali. Desumitur ex scriptura quatenus Gloria vocatur, Merces, Corona, retributio, depositum, & alijs huiusmodi nominibus, quæ significant debitum in obiecto; Sic etiam docent Patres Fulgentius in præfatione libri Ad Monimum. *Ille auctor est debiti, qui auctor est boni.* Augustinus tract.3. in Ioannem. *Audi illum iam flagitantem debitum, qui primò indebitam susceperat gratiam.*

Probatur. Deus habet summã rectitudinem, & immutabilitatem voluntatis, ergo res, quas promittit, constituit in ratione debiti obiectiui absque eo, quod ipse fiat debitor formalis. Consequentia probatur. Posita promissione res se habet, ac si esset iam collata, quia est infallibiliter conferenda, ergo cedit in ius nostrum, atque adeo fit debita. Confirmatur. In Deo est fidelitas eminenter, atque adeo determinatio quædam ad ea operandum, quæ regulæ diuinæ rationis exigunt fieri, ergo promittendo constituit rem promissam in ratione debiti obiectiui. Antecedens patet. Quia summa rectitudo facit, vt diuina voluntas sit constans sibi ipsi, & quod in operando sequatur regulas diuinæ rationis. Consequentia probatur. Fidelitas eminenter, & determinatio ad operandum secundum regulas diuinæ rationis, habent suum effectum in obiecto; hic autem effectus est ratio debiti obiectiui. Tum quia fidelitas eminenter habet eundem effectum, quem habet fidelitas formalis. Tum quia regulæ diuinæ rationis exigunt, vt id, quod promittunt, sit debitum.

14 Dico sextò. *Hoc debitum obiectiuum non esse debitum rigorosè sumptum, sed tantum secundum quid.* Ita docent Patres Fulgentius 1. *Ad Monimum cap.11.* Bernardus *sermone 6. in Cantica.* Augustinus *Epist. 106.* Hieronymus *Dialogo contra Pelagianos*, & alij Patres, & etiam Concilium Tridentinum *sess.6.c. vltimo* Probatur Gratia & debitum se inuicem excludunt, quia gratia importat gratuitam liberalitatem, debitum verò aliquid

quid, quod non poteſt non dari, ergo vbi eſt plenum debitum, & abſolutum, ibi nulla poteſt eſſe gratia, & econtra, vbi eſt gratia, non poteſt eſſe debitũ abſolutum; quæ autem Deus dat vt debita, habent gratiam admixtam. Tum quia dantur in compenſationem meritorum, quæ non ſunt ex noſtris proprijs viribus, ſed ex gratia. Tum quia pręmium ſemper ſuperat meritum.

15 Ad primum. Quando Patres docent, Deum ſe feciſſe noſtrum debitorem, intelligunt, quod ſe fecerit debitorem denominatiuè à forma extrinſeca, videlicet à debito obiectiuo; non autem quod ſe fecerit debitorem formaliter: ita autem loquuntur, vt declarent certitudinem promiſſionis. Ad ſecundum, debitum fidelitatis naſci ex promiſſione, quando perſona poteſt ſe ſubijcere ei, cui promittit: quando verò non poteſt ſe ſubijcere, conſurgit tantum debitum obiectiuum. Quia autem Deus eſt fidelis eminenter, ideo neceſſariò ſeruat promiſſa ratione ſummæ rectitudinis. Ad tertium negatur minor. Nam ex eo, quod Deus dat vitam ęternam vt mercedem ſub oneroſa conditione, ſequitur tantum, quod vita æterna habeat rationem debiti obiectiui. Ad quartum. Probare tantum aliquid procedere à Deo vt debitum, non autem Deum eſſe debitorem.

16 Quæres. Quid importet diuina promiſſio. Reſpondetur importare tantum ſimplicem aſſertionem de aliquo, quod ſit bonum illi, cui fit promiſſio. Ita Suarez *opuſc. diuina libertate. diſp. 2. ſect. 2. nu.* 15. contra Ruiz *diſp. 56. de voluntate Dei. ſect.* 7. Ratio eſt. Quia ſola voluntas diuina ſimplex abſoluta, & efficax dandi aliquod bonum, obligat illud bonum, & conſtituit in eſſe debito; eſt enim talis voluntas communicatiua illius, quod vult ad differentiam voluntatis creatæ; per id autem quod eſt communicatiua, formaliter eſt tranſlatiua illius boni ad creaturam, atque adeo illud conſtituit ſub iure, & poteſtate creaturæ.

An in Deo ſit iuſtitia vniuerſalis, & legalis.

SECTIO II.

17 IVſtitia ſumitur dupliciter Particulariter, & vniuerſaliter. Particulariter importat ſpecialem virtutem, quæ reſpicit ius, & æqualitatem per ſe primò tanquam proprium obiectum, & definitur à Vulpiano ff. de Iuſtitia & Iure. *Iuſtitia eſt conſtans, & perpetua voluntas ius ſuum vnicuique tribuendi.* Iuſtitia verò vniuerſalis eſt duplex, alia enim complectitur omnes virtutes, & dicitur ſimpliciter vniuerſalis; alia verò complectitur illas virtutes, quæ ſunt ad alterum, & ſecundum leges, quibus dirigitur aliqua communitas, & reſpicit bonum commune, & dicitur legalis, quia eſt ſecundum leges. In preſenti autem agimus de Iuſtitia vniuerſali vtroque modo ſumpta.

18 Prima ſententia negat in Deo Iuſtitiam legalem. Ita Argentinas *in* 1. *diſt.* 46. *art.* 1. Baſſolis *ibidem*. Peſantius *prima parte q.* 20. *art.* 1. *concl.* 2. Faſolus *dub.* 1. Suarez *opuſc. de Iuſtitia Dei. ſect.* 4. *num.* 8. & alij.

Fundamentum eſt. Quia iuſtitia legalis reſpicit legem, & legislatorem vt ſuperiorem. Confirmatur. Quia importat debitum partis ad totum, quod non poteſt Deo conuenire.

19 Secunda ſententia tribuit Deo Iuſtitiam legalem. Ita Scotus *in* 4. *diſt.* 46. *q.* 1. Sotus 3. *de Iuſtitia, & iure q.* 5. *art.* 4. *ad* 1. Nauarretus 1. *parte q.* 21. *contr.* 26. §. 6.

20 Notandum primò Iuſtitiam vniuerſaliſsimam poſſe conſiderari dupliciter. Primò vt dicit omnes ſpeciales virtutes in particulari. Secundò, vt dicit formã quamdam rectificantem fundatam in omnibus virtutibus. Primò modo materialiter ſe habet, quia dicit illud, in quo fundatur illa forma, quæ eſt Iuſtitia vniuerſalis. Secundò modo formaliter ſe habet.

21 Notandum ſecundò. Iuſtitiam vniuerſalem importare quoddam debitum, non tamen propriè dictum; ſed quod eſt determinatio quædam, qua determinatur operans ad operandum ſecundum pręſcriptionem omnium virtutum. Hinc quælibet ſpecialis iuſtitia dicit ſuam propriam rationem debiti, & quia aliqua virtus eſt pars iuſtitiæ, & non eſt ad alterum, ideo non fundat debitum, cui correſpondeat ius in altero, ſed tantum debitum honeſtatis. Iuſtitia verò legalis fundat debitum ſecundum præſcriptionem legis.

22 Notandum tertiò. Iuſtitiam legalem poſſe conſiderari ſecundum eſſe participatum, & imparticipatum. Differunt. Quia primo modo reſpicit legem ſuperiorem, ſecundum quam debet operari. Secundo modo eſt ipſa ſibi lex, quatenus eſt ipſa rectitudo per eſſentiam.

23 Dico primò. *Eſſe in Deo Iuſtitiam vniuerſalem ſecundum ſuum eſſe formale.* Deſumitur ex ſcriptura Deuter. 2. *Deus Iuſtus, & rectus*; Pſal. 114. *Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis* &c. Probatur. Voluntas diuina eſt ipſa rectitudo per eſſentiam, ita vt impoſsibile ſit non operari cum ſumma rectitudine: Iuſtitia autem vniuerſalis non eſt aliud, quam forma quędam rectificans voluntatem, vt cum rectitudine operetur. Confirmatur. Ideo non eſſet in Deo, quia non ſunt in ipſo omnes virtutes, hoc autem non eſt neceſſarium; quia in Deo ſaluatur plena rectitudo ſine omnibus virtutibus, quæ non ſaluatur in creata voluntate.

24 Dico ſecundò. *Iuſtitiam legalem conuenire Deo imparticipato modo.* Probatur. Deus adminiſtrat vniuerſa ſecundum exigentiam boni communis, & ſecundum legem æternam, ſecundum quam tenetur Deus operari, ergo in Deo eſt iuſtitia legalis. Conſequentia probatur. Quia iuſtitia legalis non eſt aliud, quàm diſpoſitio quædam, qua voluntas diſponitur ad ordinandum bonum commune ſecundum leges; voluntas autem diuina hoc pacto eſt neceſſariò diſpoſita.

25 Dices. Iuſtitia reſpicit ius, ergo vbi non eſt verum ius, non poteſt eſſe vera iuſtitia; Deus autem non ſubijcitur alicui iuri. Reſpondetur. Iuſtitiam legalem participatam reſpicere ius, quia eſt in aliquo, qui ſubijcitur ſupremo legislatori; imparticipata verò reſpicit tantum leges æternas.

26 Dices ſecundò. Quod Deus det creaturæ bonum ſecundum capacitatem ipſius, eſt liberalitas, & non iuſtitia, ergo. Reſpondetur negando antecedens. Nam hæc donatio, quatenus fit ſecundum præſcriptionem legum æternarum, eſt effectus iuſtitiæ, & eſt ſecundum ius imparticipatum: cum hoc tamen ſtat quod etiam ſit effectus amoris.

27 Ad fundamentum primæ ſententiæ reſp. procedere de iuſtitia legali participata, ſicuti etiam procedit confirmatio; imparticipata autem importat tantum debitum, quod eſt ſecundum leges æternas.

An in Deo ſit iuſtitia punitiua.

SECTIO III.

28 SVmitur Iuſtitia punitiua, pro vt eſt ſpecialis virtus contradiſtincta à iuſtitia legali. Certum eſt autem de fide. Deum punire malos pręſertim in alia vita, atque huiuſmodi punitionem eſſe aliquod rectum & iuſtum; & hoc tantum colligitur ex ſcriptura, quando Deo tribuit iuſtitiam ex eo, quod punit. Quęritur autem, An ſit in Deo aliqua virtus Iuſtitiæ punitiuæ.

29 Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita D. Bonauentura *in* 4. *diſt.* 46. *artic.* 1. *q.* 4. Durandus *q.* 3. Aureolus *art.* 1. Sotus 3. *de Iuſt. & Iure q.* 3. *art.* 4. qui volunt eſſe iuſtitiam commutatiuam; alij verò volunt eſſe iuſtitiam diſtributiuam, vt D. Thomas *in* 4. *diſt.* 46. *quæſt.* 2. *art.* 2. Richardus *art.* 1. *q.* 1. Capreolus *in* 1. *diſt.* 45. *q.* 1. *art.* 1. Ferrarienſis 1. *contra Gentes cap.* 93.

30 Se-

30 Secunda sententia negat, esse in Deo secundum propriam rationem. Ita Vasquez *prima part. disp.* 85. *cap.* 4. & 86. *cap.* 2. & 3.

31 Tertia sententia asserit, iustitiam punitiuam in Deo esse partem potestatiuam iustitiæ. Ita Molina 1. *parte q.* 2. *art.* 1.

32 Quarta sententia non distinguit; à generali iustitia, quæ complectitur omnes virtutes. Ita Albertus 1. *parte quæst*, 80. *mem.* 2. *art.* 2. Alensis *q.* 39. *mem.* 1. Durandus *in* 2. *q.* 2. Bassolis *in* 4. *dist.* 46. *art.* 1. Paludanus *quæst.* 1. Smiling *tract.* 3. *de Deo vno, disp.* 4. *num.* 2.

33 Quincta sententia vult, non esse distinctam à iustitia gubernatiua. Ita Suarez *de diuina Iustitia sect.* 5. Fasolus *prima parte q.* 20. *art.* 1. *dub.* 5.

34 Notandum primò Deum non posse intendere punitionem sub ratione mali. Tum quia non est obiectum prosequibile, quia diligit omnes creaturas. Tum quia malum vt tale non potest esse ab aliqua virtute. Potest autem intendere ex diuersis motiuis bonis, principaliter tamen intendit, vt ordinet, quod deordinatum est; pertinet enim ad ipsum vt ad primam causam, & vniuersalem prouisorem redigere in ordinem causas deficientes, & ordinare ipsarum defectus. Vndè cum causa libera peccans deficiat ab vltimo fine, debet ad ipsum reordinari eo modo, quo est ordinabilis, videlicet per punitionem.

35 Notandum secundò. Deum, cum sit causa prima teneri ratione legis æternæ punire malos. Ratio est, Quia debet ordinatè disponere vniuersum; quod fieri non potest, nisi peccatum per punitionem ordinetur; Quia autem, supposito quod velit operari, & necessitate operatur secundum leges æternas; ideo supposita constitutione mundi, & prouidentia ex necessitate punit malos, quia ita exigunt leges æternæ.

36 Notandum tertiò. Pœnam debere esse comensuratam culpæ; quia tamen hæc commensuratio non per se primò intenditur in punitione, non se habet formaliter, sed materialiter, vt contingit etiam in alijs virtutibus, quæ vtuntur tali commensuratione, vt gratitudo.

37 Dico primò. *Punitionem, quæ est à Deo, principaliter prouenire à iustitia legali, ita vt hæc sola sufficiat ad exercendam punitionem.* Probatur. Iustitia legalis in Deo respicit debitum ordinem vniuersi, & exigentiam boni communis, ergo se sola est sufficiens, vt causet punitionem. Consequentia probatur. Quia punitio est pars ordinis vniuersi, & pars boni communis, & sub hac ratione intenditur à Deo. Confirmatur. Deus punit vt supremus iudex, ergo ex vi iustitiæ legalis. Consequentia probatur. Quia vt talis debet operari secundum leges æternas, secundum quas ordinat vniuersum, & disponit bonum illius.

38 Dico secundò. *Nullam aliam virtutem specialem esse necessariam vt puniat, quæ sit propria punitionis, vt talis est.* Probatur. Punitio secundum suam formalem rationem nil aliud importat, nisi ordinationem malorum, ergo non potest esse obiectum, nisi iustitiæ legalis. Consequentia probatur. Quia cum Deus puniat vt vniuersalis gubernator, non potest attingere punitionem primò, & per se, nisi prout est bonum communitatis. Confirmatur, quia alia bona, quæ secum affert punitio consequutiuè se habent, nec sunt primariò intenta à Deo, vt supremo gubernatore.

39 Dices. Deus est supremus iudex, & ita punit, vt possit non punire, ergo non habet debitum iustitiæ legalis. Respondetur negando consequentiam. Nam etiam iudex supremus inter homines potest condonare pœnam, & tamen habet debitum iustitiæ legalis, quia videlicet iustitia legalis non ita obligat ad puniendum, vt non relinquat locum condonationi pœnæ alicuius. Deus ergo supposito quod administret mundum secundum ordinem, quem instituit, habet debitum necessitatis, & rectitudinis puniendi vniuersaliter loquendo.

40 Dico tertiò. *Deum puniendo causare aliquid iustũ.* Probatur. Pœna non excedit quantitatem demeriti, sed seruatur debita correspondentia, ergo.

41 Dico quartò. *Punitionem ex vi iustitiæ legalis esse debitum communitati.* Probatur. Communitas est instituta secundum leges æternas, secundum quas dirigitur, ergo habet ius ad omne illud, quod ipsi dant leges, secundum quas est instituta, eæ autem dant punitionem vt necessariam ad bonum commune.

42 Dico quintò. *Deum in puniendo non constituere obiectum iustitiæ commutatiuæ, aut distributiuæ, sed tantum legalis.* Probatur. Totum illud iustum, quod est in punitione est effectus iustitiæ legalis, ergo non interuenit iustum alterius iustitiæ. Consequentia patet. Quia deberet interuenire illud iustum speciale, quod ponit alia iustitia. Antecedens probatur. Quia punitio in tantum est iusta, in quantum ordinat delinquentes, & consulit bono communi; hoc autem totum est effectus iustitiæ legalis.

43 Obijcies. Iustitia Dei punitiua seruat æqualitatem, ergo. Respondetur æqualitatem se habere materialiter, quia primariò intendit ordinare, quod est deordinatum.

44 Obijcies secundò. Peccatores obstinati debentur Dæmoni. Ioannis 8. *Vos ex patre diabolo estis.* ergo Deus puniendo reddit ius suum dæmoni. Respondetur, Peccatores non propriè deberi dæmoni, quasi habeat ius ad illos; sed tantum ex Dei destinatione, quæ facta est secundum iustitiam legalem.

45 Obijcies tertiò. Peccatorum pœna est debita Deo, ergo exercetur specialis iustitia. Respondetur. Esse debitam ex vi iustitiæ legalis, quia est debitum, vt omnis creatura ordinatè se habeat cum vltimo fine.

46 Obijcies quartò. Deus esset iniustus, si supra condignum puniret, ergo in punitione interuenit iustitia. Respondetur. Esset iniustus, quia faceret contra iustitiam legalem, quæ exigit, pœnam esse proportionatam delicto.

An in Deo sit iustitia specialis propriè dicta.

SECTIO IV.

47 Iustitia specialis est duplex. Commutatiua, & distributiua. Commutatiua respicit æqualitatem arithmeticam, quæ est illa, quæ tantum ponit ex vna parte, quantum est ex alia, vt si ex vna parte sint duo, & etiam ex alia similiter duo. Distributiua respicit æqualitatem geometricam, quæ consistit in eo, quod seruetur debita proportio ad personas, quibus fit distributio habita ratione meriti, & dignitatis, ita vt digniori plus tribuatur; vndè non respicit æqualitatem rei ad rem, sed rei ad personas. Difficultas est de vtraque.

48 Prima sententia tribuit Deo vtramq; iustitiam. Ita Aureolus *in* 1. *dist.* 46. *art.* 1. Suarez *disp. de Iustitia, & Iure per totam.* Valentia *prima parte disp.* 1. *q.* 21. *punct.* 1. Fasolus *art.* 1. *dubit.* 2. & 3. Aluarez 3. *part. disp.* 4. *num.* 23. Ragusta *disp.* 5. §. 6. Cabrera *q.* 1. *art.* 2. *disp.* 7. & 8., & alij Recentiores.

Probant. Iustitia commutatiua ex suo obiecto formali non includit aliquam imperfectionẽ; sicut nec etiam distributiua, quia illa dicit tantum ius contractum ad proprium, & exactum; hoc vero ius secundum proportionem geometricam attendit Deus in distributione præmiorum, ergo. Secundò. Ex eo præcisè inter homines interuenit iustitia commutatiua, quando constituitur æqualitas in commutatione; quia ius alterius obligat ad talem æqualitatem. Ius autem creaturæ obligat ad æqualitatem præmij cum merito, ergo. Tertiò. Quia virtutes, quæ rectificant actiones conueniunt Deo, cum nullam dicant imperfectionem. Quartò. In retribuenda mercede operibus bonis interueniunt conditiones iustitiæ commutatiuæ; nam seruatur æqualitas præmij ad meritum; interuenit commutatio dati, & accepti; & quod exhibetur à

tur à creatura est aliquo modo vtile Deo, quatenus cedit in honorem ipsius ergo. Confirmatur. Gloria in scriptura dicitur Corona, merces, retributio &c. & confertur ex promissione, & dicitur Deus remunerare ex iustitia, ergo.

49 Secunda sententia ponit in Deo tantum iustitiam distributiuam, non autem commutatiuam. Ita Capreolus *in prima dist.* 45. *quæst. vnica. art.* 1. *conclus.* 4. Caietanus 2. 2. *q.* 6. *art.* 4. *ad primum*. Ferrariensis 1. *contra Gentes. cap.* 93. Arragonius 2. 2. *q.* 61. *art.* 4. Bannes *prima part. quæst.* 21. *art.* 1. Nauarretus *controu.* 28. §. 1. Ruiz *disp.* 58. *de voluntate Dei. sect.* 2. & *disp.* 59.

Probant. Vbi Iustum, & æquale requirit rerum inæqualitatem; vbi est iustum distributiuum; iustum autem, & æquale beatitudinis requirit rerum inæqualitatem, ergo. Secundò. In distributione gloriæ inæqualitas proportionalis est per se intenta, ergo.

50 Tertia sententia ponit in Deo Iustitiam commutatiuam, negat autem distributiuam. Ita Azorius *tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10. *q.* 3.

51 Quarta sententia negat absolutè iustitiam propriè sumptam. Ita Alensis *prima parte quæst.* 39. *mem.* 1. Albertus *q.* 80. *num.* 2. *art.* 2. Durandus *in* 2. *dist.* 27. *quæst.* 2. Bassolis *art.* 1. Lorca *partis secūdæ disp.* 44. *de gratia*. Medina *q.* 144. *art.* 3. Molina *prima parte quæst.* 21. *art.* 1. Annibal *ibidem* Vasquez *disp.* 85. *&* 86. Smising *tract.* 3. *de Deo vno. disp.* 4. *quæst.* 5.

52 Notandum primò obiectum formale iustitiæ esse ipsum ius. Vndè cætera pertinent ad obiectum materiale. Hinc autem fit, quod præscindendo à iure tam æqualitas arithmetica, quam geometrica non sit propriè iustitia; quod etiam ex eo patet, quia gratitudo in rependendo beneficio potest vtramque æqualitatem seruare. Sic etiam misericordia in subueniendo, & obseruantia in deferendo cultu necessario seruat æqualitatē geometricam, quia tenetur deferre secundum dignitatem vniuscuiusque.

53 Notandum secundò. Aliud esse quod aliquis exerceat actum iustitiæ, aliud quod faciat exercere. Vt aliquis exerceat, oportet vt exerceat cum illo, quia habet ius, ita vt ius sit inter illos, inter quos exercetur iustitia; vt autem faciat exercere, non est necesse, vt interueniat ius, sed sufficit, vt habeat vim directiuam, secundum quam faciat exercere. Sic Iudex, quando facit, vt fiat restitutio alicui, non exercet actum iustitiæ commutatiuæ, sed facit exerceri.

54 Dicendum est, *Inter Deum, & creaturas non interuenire iustitiam propriè dictam, quæ sit specialis virtus*. Probatur. Creatura non habet verum, & proprium ius respectu Dei, nec Deus veram rationem debiti, ergo non interuenit iustitia propriè dicta. Consequentia patet, quia sine vero iure, & debito non potest saluari vera iustitia. Antecedens probatur. Deus habet supremum dominium supra res omnes, atque adeo supra omne ius creaturæ, ita vt implicet se priuare tali dominio; supremum autem dominium excludit alienum ius propriè dictum, & verum debitum. Confirmatur. Proprium ius est sub potestate illius, cuius est; nec alius potest de ipso ad libitum disponere; Deus autem potest ad libitū disponere ratione supremi dominij de omni iure creaturæ. Confirmatur secundò. Quandò Deus dat gloriam ex meritis adhuc gloria manet sub pleno dominio ipsis, nec acquirimus supra ipsam aliquod ius, quod non sit sub pleno dominio Dei, ergo.

55 Respondet Suarez. Non esse de ratione iustitiæ, vt ille, qui tribuit ius alteri, illo se priuet, quia priuatio prouenit tantum ex imperfectione domini, quod habet creatura. Contra. Implicat tribuere alteri ius suum, & retinere supra ipsum, & supra rem, quæ tribuitur plenum dominium, quia plenum dominium dicit totale ius proprium excludens alienum.

59 Respondet secundò. Diuersam esse rationem iustitiæ in Deo, & in creaturis; conuenire tamen in vna ratione magis abstracta. Contra. Non potest dari ratio magis abstracta iustitię, quàm sit obiectum formale, alioquin non haberet specificationem ab ipso; ratione autem obiecti formalis non potest Deo conuenire iustitia, cum creatura non habeat verum ius respectu Dei.

57 Respondent tertiò alij. Dari duplex dominium, vniuersale, & Particulare. Dominium vniuersale esse ipsius Dei, particulare autem creaturæ. Contra. Vel hoc dominium, & ius particulare est sub pleno dominio Dei. Vel non. Si primum, ergo non est dominium, nec ius propriè dictum. Si secundum ergo Deus non habet plenum dominium rerum omnium.

58 Respondent quartò Alij. Deum habere duplicem titulum, Domini, & Contrahentis. Vt Dominus non habet iustitiam cum creatura. Vt contrahens autem dat ex iustitia. Contra quia sunt tituli se inuicem destruentes, nam esse supremum Dominum, ita vt non possit plenum dominium alicuius rei à se alienare, dici nihil reperiri, de quo non possit ad libitum disponere; esse vero contrahens propriè dictum importat quod possit aliquod dominium à se alienare, & supponit proprium ius alterius.

59 Probatur secundò conclusio Iustitia habet pro obiecto formali, & motiuo ipsum ius; nullus autem actus volūtatis diuinę potest habere pro obiecto formali ipsum ius, cum habeat solum diuinam bonitatem.

60 Dicendum secundò. Præmium distribui à Deo secundum præscriptionem iustitiæ legalis, atque adeo habet rationem debiti obiectiui ratione eiusdem iustitiæ. Probatur. Ad hanc iustitiam pertinet benè ordinare communitatem; vt autem communitas beatorum sit benè ordinata, oportet, vt muneretur secundum quantitatem meritorum.

61 Ad primum primæ sententiæ negatur antecedens. Nam ius propriè dictum, si conueniret creaturæ, inferret imperfectionem in Deo, quia excluderet plenum dominium. Ad secundum negatur minor. Nam in Deo non est iustitia, quia non adest verum ius obligans ipsum. Ad tertium. Illas virtutes, quæ rectificant actiones conuenire Deo, si non supponant imperfectionem, iustitia autem supponit imperfectionem. Ad quartum negatur antecedens. Nam deficit principalis conditio, videlicet ius propriè dictum. Ad confirmationem. Gloriam dici mercedem, &c. quia ratione iustitiæ legalis habet rationem debiti obiectiui.

62 Ad primum secundæ sententiæ, probare tantum Deum seruare proportionem geometricam, quæ non est obiectum proprium iustitiæ specialis, nisi interueniat ius propriè dictum, quod cum non sit in creatura, non sequitur esse in Deo iustitiam distributiuam. Ad secundum. Inæqualitas proportionalis est semper per se intenta ex parte obiecti materialis, quia tamen non interuenit obiectum formale, nempe ius, neque iustitia propriè dicta interuenit.

DE ALIIS VIRTVTIBVS

DISPVTATIO XXXIX.

An in Deo sit misericordia secundum propriam rationem.

SECTIO I.

1 Misericordia respicit miseriā subleuādam. Hinc triplex acceptio. Prima pro subleuatione cuiuscunque defectus in quacunque creatura, siue existentis, siue imminentis. Secunda pro subleuatione miseriæ

feriæ creaturę rationalis: tertia pro subleuatione miseriæ iam existentis in creatura rationali; & hæc est propria acceptio.

2 Prima sententia tribuit Deo misericordiam secundum suam propriam rationem formalem. Ita Scotus *in 4. dist. 46. q. 2.* Carthusianus *q. 3.* Alensis *prima parte quæst. 39. mem. 1.* Ruiz *disp. 61. de voluntate Dei, sect. 1.* Smiling *tract. 2. de Deo vno. disp. 4. sect. 6. num. 92.*

Probant. Quia nullam includit imperfectionem, nam effectus compassionis materialiter tantum se habet.

3 Secunda sententia est negatiua. Ita Albertus *1. parte q. 8. mem. 2. art. 4.* desumitur ex D. Thoma *1. p. q. 31. art. 3.* Vbi docet, misericordiam importare affectum ex miseria aliena conceptum, qui Deo non conuenit, & *secunda secundæ q. 30. art. 2.* Vbi docet, Deum misereri propter amorem.

4 Dicendum est. Deo non conuenire misericordiam secundum suam propriam rationem. Desumitur ex D. Anselmo *cap. 10. Prosologij.* *Misericors es, non quia tu sentis affectum; sed quia nos sentimus effectum.* Probatur. Actus diuinę voluntatis potest tantum habere pro motiuo formali diuinam voluntatem, non vero aliquid ad extra; misericordia autem habet essentialiter pro motiuo miseriam alienam. Confirmatur. Subleuatio à miseria est effectus prouidentiæ, ergo. Antecedens probatur. Quia ad prouidentiam pertinet repellere defectus redigendo in ordinem quidquid deficit. Confirmatur secundo. Misericordia subleuat miseriam ex eo, quod afficitur ab ipsa, cum motiuum subleuandi sit ipsa miseria, quatenus mouet media compassione ad subleuandum; Deus autem non afficitur ex miseria alicuius.

5 Ad fundamentum in oppositum negatur assumptum: Ad probationem. Compassionem respicere miseriam sub ratione motiui, cum autem miseria sit obiectum formale misericordiæ oportet, vt compassio pertineat ad esse formale misericordię.

An in Deo sit liberalitas.

SECTIO II.

6 Liberalitas versatur circa pecuniæ largitionem, vel illius, quod pecunia æstimatur, vt docet Aristoteles *4. Ethicorum cap. 5.* Quia tamen obiectum formale est largitio, per accidens se habet, quod inter homines versetur tantum circa pecuniam, & id, quod pecunia æstimatur; vndè ex hoc capite non debet negari in Deo, vt negat Vasquez prima parte disp. 85. cap. 7.

7 Dicendum est. In Deo non esse liberalitatem secundum propriam suam rationem. Probatur. De ratione liberalitatis est, vt respiciat largitionem vt merè vtilem illi, cui fit, & non illi, à quo fit; atque adeo non potest esse volita à largiente propter se ipsum, quia statim ac est propter ipsum largientem, non est amplius liberalitas, sed actus amoris erga se ipsum; sed Deus quidquid operatur, & largitur, propter se ipsum operatur, & largitur, ergo.

8 Dices Ita largiri, vt secundum suam largitionem sisteret in creatura, si posset. Contra. Si sisteret in creatura, largitio illa esset liberalitas, ergo quia non sistit, non potest esse liberalitas.

(?)

DE PROVIDENTIA DEI.

De existentia, & essentia prouidentiæ.

DISPVTATIO XXXX.

Quomodo prouidentia Deo conueniat salua nostra libertate.

SECTIO I.

1 Prouidentia nihil aliud est, quam directio rerum in suos fines; dupliciter autem sumitur; Ab intra, & Ab extra; seu in actu primo, & in actu secundo. Primo modo dicit actum intrinsecum Dei importantem illam dispositionem, secundum quam res diriguntur. Secundo modo dicit ipsam directionem positam in actu exercito, & rebus applicatam.

2 Supponendum autem est tanquã certum de fide contra Epicureos. Deum habere prouidentiam de rebus omnibus non solum in vniuersali, sed etiam in particulari. Sap. 6. *Pusillum, & magnum ipse fecit, & æqualiter est illi cura de omnibus*, & cap. 8. *Attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter*, & c. 12. *Non est alius Deus, quam tu, cui cura est de omnibus*, & c. 14. *Tua autem Pater prouidentia gubernet* Matthei 10. *Vnus passer non cadit super terram, Et vestri capilli capitis omnes numerati sunt, &c.* Ratio autem est. Quia Deus est causa prima, & vniuersalis, vndè debet disponere ordinem, secundum quem res diriguntur in suos fines; quia, cum res habeant huiusmodi ordinem, vt experientia constat, debet hic ordo esse à causa prima, quia omne agens operatur propter finem, atque adeo ordinat operationem suam ad finem. Vndè cum Deus sit vniuersale agens, ordinat etiam res omnes tanquam suos effectus ad suos fines. Difficultas autem est. Quomodo Prouidentia stet cum libertate.

3 Ratio dubitandi est. Quia si Deus disponit de actibus liberis, aut prouidentia frustrari poterit ex libertate creata, quod implicat, cũ sit immutabilis, & efficax; aut actiones liberæ erunt necessariæ, quia non poterunt non esse. Eadē autē est ratio de prouidẽtia, & de prædestinatione.

4 Notandum 1. voluntatem non posse exire in actũ aliquem, nisi in virtute intellectus proponentis obiectũ; vndè nihil est in actu voluntatis, quod non sit proportionaliter in intellectu. Hinc fit, quod sicut omnis actus non solum absolutè est possibilis, sed etiam in comparatione aliorum, ita vt possit voluntas potius ad ipsum se determinare; ita etiam est possibilis actus intellectus, qui ratione propositionis, & suasionis potius inferat hunc in comparatione aliorum, quam cęteros.

5 Notandum secundò. Deum scientia simplicis intelligentiæ cognoscere omnes actus liberos secundum omnem habitudinem ad quoscunque actus intellectus concurrentibus quibuscunque circumstantijs; vndè etiam cognoscit, quomodo potius hic actus, quam alius consequi possit à voluntate ratione suasionis concurrentibus talibus & talibus circumstantijs, atque adeo cognoscit, quænam suasio sit efficax stantibus his, vel illis circumstantijs ad inferendum potius hunc actum, quam illum.

6 Notandum tertiò. Prouidentiam versari circa actiones liberas, & media ad ipsas libero modo inferendas. Vndè quando Deus de ipsis disponit, sicut sequitur scientiam simplicis intelligentiæ, ita etiam disponit de medijs, per quæ possunt infallibiliter inferri hæ actiones; non enim disponit de actionibus præcisè, sed de ipsis vt per talia media inferendis.

7 Notandum quartò. Actum liberum Dei posse considerari & vt dicit intrinsecam vitalem attingentiam, & vt dicit determinationem, qua tollitur indifferentia diuinæ voluntatis. Primo modo dicit intrinsecam perfectionem, & sicut se habet per modum actus primi respectu determinationis, qua tollitur indifferentia: ita etiam correspondet voluntati creatæ in actu primo consideratæ. Secundò modo dicit extrinsecum concursum, quia voluntas diuina habet tantum indifferentiam in ratione causæ respectu effectus ad extra, vt suo loco diximus, & correspōdet operationi eiusdē voluntatis, imo est idem cum ipsa.

8 Dico primò, Decretum liberum Dei, quod importatur à prouidentia primo modo consideratum esse causam operationis liberæ, non tamen officere libertati, quia est causa simul cum voluntate creata. Probatur. Deus est causa prima ratione suæ voluntatis; & voluntas creata subordinatur diuinæ, & operantur eadem indiuisibili actione, ergo non tollitur libertas operationis, quia ex vi huius subordinationis non ponitur determinatio concernens operationē, quia adhuc volūtas remanet indifferens.

9 Dico secundò. Posita determinatione diuinæ voluntatis, qua tollitur indifferentia ipsius, & per quam prouidentia determinato modo se habet, non tollitur libertas, quia non antecedit determinationem causæ liberæ. Probatur. Talis determinatio est concursus Dei, qui est idem cum operatione causæ libere, ergo non tollit libertatem talis operationis, quia non determinat ipsam antecedenter, sed tantum facit necessariam necessitate consequenti fundata in ipso esse operationis.

10 Obijcit Ruiz. *disp.* 55. *de Prædestinatione. sect.6.* Implicat intentio actus liberi vt certissima, & prudentissima, nisi præsupponatur scientia media ostendens, quæ media essent habitura suum effectum, si adhiberentur. Respondetur. Negando antecedens, nam sufficit scientia simplicis intelligentiæ, quia hęc ostendit cum qua suasione actus liber habeat infallibilem connexionem.

11 Obijcit secundò. sec.7. Posita quacunque suasione cum quocunque motiuo, adhuc physicè est possibile, non elici consensum, ergo prouidentia non habet omnimodam certitudinem. Respondetur. Esse possibile possibilitate antecedenti, non autem consequenti; infallibilitas autem non excludit potentiam ad oppositum, alioquin tolleretur libertas; & ideo oppositum semper est possibile possibilitate antecedenti.

12 Obijcit tertiò. Consequutiò infallibilis non se extendit ad omnes actiones liberas, cum sint aliquæ æquabiliter liberæ, quæ non habēt ex tota collectione motiuorum infallibilitatem, ergo. Respondetur negando antecedens. Nam omnis actus voluntatis habet connexionem infallibilem cum aliqua suasione non solum absolutè, sed etiam comparatiuè ad oppositas suasiones, quia est talis naturæ, vt possit efficaciter sequi stante quacunque suasione in oppositum; & cum sequatur ex vi alicuius suasionis, debet dari aliqua suasio, cum qua habeat infallibilem connexionem.

13 Obijcit quartò. Auctoritates D. August. & aliorum Patrum docentium, Deum vocare eodem modo, quo scit congruere, vt faciat certam suam prædestinationem, & prouidentiam. Respondetur. Vocare eodē modo, quo scit congruere non per scientiam mediam, sed per scientiam simplicis intelligentiæ, & vocatione alta, atq; secreta, qua sic agit sensum, vt accomodet assensu, vt ait D. August. epist. 10. Deinde D. August. intelligit de vocatione externa, vt alibi dictum est.

In quonam actu consistat prouidentia.

SECTIO II.

14 Eadem est ratio de prouidentia, ac de prædestinatione, quia prædestinatio est pars prouidentię. Difficultas autem est, An consistat in actu intellectus; An voluntatis; An in vtroque; certum est enim vtrumque concurrere, Deus enim quidquid operatur, per intellectum, & voluntatem operatur.

15 Supponendum autem est tanquam certum. Ad prouidentiam prærequiri scientiam simplicis intelligentiæ, quæ ostendat ordinem, quo res disponi possunt; In hac autem scientia non potest consistere prouidentia secundum suum esse completum, quia est scientia necessaria; prouidentia autem liberè conuenit Deo, & versatur tantum circa futura.

16 Prima sententia asserit, principaliter importare actum voluntatis, connotare verò actum intellectus. Ita Scotus *in* 1. *dist.*40. *q.*1. D. Bonau. *art.* 2. Ariminensis *art.* 1. Gabriel *ibid.* Aureol. *ar.*4. Vasq. 1. *p. q.* 87. *c.*3. Amicus *disp.* 15. *sect.* 1. Smising *tract.* 3. *de Deo vno. dis.* 6. *q.* 2.

Probant. Scriptura vocat prouidentiam circa electos decretum, propositum, electionem, qui sunt actus voluntatis. Secundò. Prouidentia est ordinatio efficax; efficacia autem habetur à sola voluntate. Tertiò. Nullus actus intellectus potest habere rationē prouidentiæ; non qui intercedit actum voluntatis, quia ille est necessarius; non qui subsequitur, quia est scientia visionis, quæ supponit prouidentiam.

17 Secunda sententia asserit, consistere in quodā actu intellectus, qui subsequitur intentionem finis, & electionem mediorum, qui se habet per modum imperij imperantis exequutionem ordinis rerum in finem. Ita Gonzalez 1. *par. disp.* 65. *sect.* 2. Nauaretus *q.* 22. *controu.* 29. & alij recentiores Thomistæ. Probant. Quia scriptura tribuit hunc actum imperij Deo Genesis 1. *Fiat lux &c.* & nullam habet annexam imperfectionem, & est ille, ex quo efficaciter consequitur effectus ergo. Secundò. Quia prouidentia humana exigit hunc actum vt cōplementum.

18 Tertia sententia asserit consistere in actu intellectus ordinante media ad finem, & antecedente actum voluntatis. Ita D. Thom. 1. *par. q.* 22. *art.* 1. Caietanus, & Bannes *ibidem.* Fasolus *dub.* 1. Cumel. *q.* 23. *art.* 1. *disp.* 1. Richardus *in* 1. *dist.* 41. *art.* 1. *q.* 2. Durandus *q.* 1. Capreolus *dist.* 40. *art.* 1. *&* 2. Ferrariensis. 1. *contra Gentes cap.* 6. Molina 1. *par. q.* 23. *art.* 1. *disp.* 1. Ruiz *disp. de prædestinatione. sect.* 6. & communiter Thomistæ.

Probant. Quia scriptura ponit prædestinationem in actu intellectus. Ad Rom. 11. *Non repulit Deus plebem suam, quam præsciuit*. Secundò. Predestinare, & prouidere est ordinare; ordinare autem est actus intellectus. Tertiò. Prouidentia est actus prudentiæ; prudentia autem pertinet ad intellectum.

19 Quarta sententia docet æqualiter consistere in actu intellectus, & voluntatis. Ita Alēsis 1. *p. q.* 26. *mem.* 2. Albertus *q.* 67. *mem.* 2. Marsilius *in* 1. *q.* 41. *art.* 1. *notabili* 2.

20 Dico primò. *Non consistere in illo actu imperij intimantis &c.* Probatur. Antequam intelligatur actus voluntatis diuinæ terminatus ad obiectum ad extra, non potest intelligi actus liber determinato modo se habens, ergo ad æxequendum, quod voluntas diuina decernit non potest interuenire actus imperij subsequens determinationem voluntatis. Consequentia probatur. Quando intelligitur actus diuinus terminatus ad extra, intelligitur etiā obiectum terminans, atque adeo aut existens, aut absolutè futurum, ergo cum ex vi decreti liberi pręcisè intelligatur, non potest interuenire imperium subsequens, quia si interueniret non posset intelligi obiectum absolutè futurum, aut existens, nisi præintelligeretur imperium, ex vi cuius fieret existens, aut futurum.

21 Dico 2. *Prouidentiā importare formaliter actū intellectus*. Probatur. Obiectum, quod constituitur per prouidentiā, est ordo ille, quo res ita disponuntur, vt ordinatè se habeāt ad suos fines, ergo prouidentia importat actum intellectus. Consequentia probatur. Prouidentia formalis, & obiectiua idem dicunt proportionaliter, ergo cum obiectiua dicat ordinem applicatum rebus, formalis dicet ordinem formalē abstractū à rebus; hic autem ordo non potest in alio actu consistere, quam intellectus.

22 Di-

22 Dico tertiò. *Prouidentiam importare etiam formaliter actum voluntatis decernentem ponere in rebus ordinem qui est in intellectu; vnde completur per actum voluntatis*. Desumitur ex D. Damasceno 1. de Fidei c. 29. *Prouidentia est voluntas Dei, per quem omnia, quæ sunt, conuenientem gubernationem suscipiunt*. Et Augustino de bono perseuerantiæ, cap. 14. *Prædestinatio Sanctorum nihil aliud, quam præscientia, scilicet, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicunque liberantur*. Probatur. Prouidentia non est ordo mediorum in finem quomodocunque, sed communicatiuo modo se habens, ergo debet compleri per actum voluntatis. Antecedens probatur. Quia prouidentia debet inferre suum effectum ad extra, & ponere in rebus illum ordinem, quem in se formaliter dicit, quod non potest saluari, nisi communicatiuo modo se habeat. Consequentia probatur. Quia vis communicatiua consistit in voluntate. Confirmatur. Efficax, & vltima determinatio de aliquo effectu est à sola voluntate, ergo prouidentia includit actum voluntatis. Consequentia probatur. Quia prouidentia, vt patet in prædestinatione, est efficax, ita vt implicet non sequi effectum dispositum. Confirmatur secundò. Per prædestinationem, quæ est quædam prouidentia, prædestinati certissimè liberantur, vt patet ex Augustino *citato*, & est transmissio creaturæ rationalis ad beatitudinẽ; transmittere autem, & liberare non est tantum intelligibiliter ordinare, sed etiam aliquid efficere.

23 Ad primum primæ sententię. Scripturam explicare per actum voluntatis, quia completur per ipsum. Ad secundum. Probare, quod includat actum voluntatis, ratione cuius sit efficax. Ad tertium. Illum actum intellectus habere ratione prouidentiæ, qui præscribit ordinem, hic autem est scientia necessaria antecedens decretum liberum; prouidentia autem est libera, quia ex voluntate libera æpplicatur ad influendum.

24 Ad primum secundæ sententiæ negatur secunda pars antecedentis. Nam Deus habet actum imperij antecedentem ex genere suo omnem actum liberum, non tamen est ex se efficax ad extra, sed tantum ratione voluntatis, quia solum facit, quod voluntas communicatiuo modo se habeat. Ad secundum negatur assumptum, & paritas.

25 Ad primum tertiæ sententiæ scripturam explicare prædestinationem per pręscientiam tanquam per aliquid veluti concomitans, quia præsciẽtia est simul cum prædestinatione. Ad secundum Prædestinare esse ordinare, pro vt ordinare dicit communicare ordinem rebus; hoc autem ordinare includit actum voluntatis. Ad tertium. Prouidentiam esse actum prudentiæ efficacis, & communicatiuæ, & ideo includit etiam actum voluntatis.

Quodnam sit obiectum prouidentiæ.

SECTIO III.

26 Obiectum formale esse diuinam bonitatem, certum est ex dictis de diuina voluntate; vndè difficultas est de obiecto materiali, & secundario. Cum enim prouidentia practico modo se habeat, debet constituere suum obiectum; & quia certum est, versari circa ordinem constituendum in rebus, ideo solum difficultas est, An sub obiecto claudantur sola media, quibus constituitur ordo, an etiam finis.

27 Prima sententia asserit, prouidentiam versari tantum circa media. Ita Durandus *in* 1. *dist*.41. *q*.2. *n*. 10. Vasquez *prima parte disp*.87.*cap*.4. Suarez *lib*.1.*de prędestinatione cap*.5. *num*.17.

Probatur. Prouidentia est pars prudentiæ, hæc autem versatur tantum circa media ex 6. *Ethic.cap*.9. Secundò. Obiectum prouidentiæ est obiectum gubernationis; gubernatio autem versatur tantum circa media. tertiò. Prouidentia est ratio ordinis rerum in finem, ergo non habet pro obiecto finem.

28 Secunda sententia asserit versari etiam circa finem. Ita Molina *prima parte q*. 22. *art*.1. *disp*.2. *ad primum*. Smising *tract*.3.*de Deo vno*. *disp*.6.*n*.30.

29 Dico primò *Finem Cui non esse obiectum prouidentiæ, sed materiam circa quam*. Probatur. Prouidentia est ratio ordinis rerum in finem, ergo supponit obiectum, quod ordinetur; quia cum ordo sit effectus prouidentiæ, debet supponere subiectum, in quo ponatur.

30 Dico secundò. *Finem vltimum, ad quem res ordinantur, non esse obiectum prouidentiæ quò ad suum esse*. Probatur. Prouidentia se habet practico modo, ergo debet habere obiectum operabile; finis autem vltimus quò ad suum esse non est obiectum operabile.

31 Dico tertio. *Fines, qui non sunt vltimi, sed secundum suum esse sunt producibiles, sunt obiectum prouidentiæ; vndè etiam assequutio finis vltimi, quatenus est aliquid in creatura*. Probatur. Prouidentia dicit rationem ordinis rerum in fine, ita vt faciat, vt suum finem assequantur, ergo habet pro obiecto ipsum finem. Consequentia probatur. Quia non potest facere, vt res aliqua assequatur finem, nisi illi tribuat suum finem; quod non potest facere, nisi ponat ipsum in esse. Confirmatur. Talis prouidentia vt prædestinatio habet pro obiecto talem finẽ, ergo prouidentia vt sic habet pro obiecto finem correspondentem ordini rerum vt sic, quia dicit proportionaliter, quod dicit talis prouidentia. Confirmatur secundò. Gubernatio habet finem pro obiecto, ergo etiam prouidentia, quia gubernatio non est aliud, quam prouidentia posita in exequutione. Consequentia probatur. Quia gubernare est perducere rem ad suum bonum dando illi suam perfectionem; finis autem est bonum, & vltima perfectio rei.

32 Ad primum respondetur. Prouidentiam, licet non dictet de fine in vniuersali, dictare tamen de fine in particulari, & ideo habet ipsum pro obiecto; deinde prouidentia non est pura prudentia, sed includit etiam actum voluntatis, qui intendit bonum creaturarum. Ad secundum. Gubernationem versari etiam circa finem, vt patet ex dictis. Ad tertium. Eo ipso, quod habet pro obiecto ordinem, habere etiam finem tanquam partem integrantem ordinem.

An prouidentia respiciat immediatè, & æqualiter res omnes.

SECTIO IV.

33 Dico primò. *Deum habere prouidentiam immediatam de rebus omnibus, si sumatur, prout dicit actus intrinsecos Dei*. Ita D. Thomas *prima p. q*.22.*art*.3. & communiter, & est de fide Iob 34. *Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est*. Probatur. Deus per suum actum intellectus importantem ordinem rerum, & per actum voluntatis decernentem talem ordinem respicit immediatè res omnes, ergo. Antecedens probatur. Quia iste ordo non consistit in alio, quam in actibus diuinis, quia nulla est alia causa vniuersalis, in qua iste ordo vniuersalis possit subsistere, & deriuare ad res omnes.

34 Dico secundò. *Quamuis in exequutione prouidentiæ Deus vtatur causis secundis, ipse tamen semper est immediatus exequutor illius*. Probatur. Deus immediatè concurrit ad omnes effectus, & operationes, ergo vt causa vniuersalis immediatè exequitur prouidentiam; nam omnis ordo vt quid participatum, dependet immediatè à concursu causæ primæ.

35 Dico tertiò. *Prouidentia esse æqualem proportionaliter circa omnia æqualitate geometrica*. Probatur. Vnicuique prouidet secundum suam exigentiam, quantum satis est, ergo seruat æqualitatem proportionis.

36 Dices. Homines habent æqualem capacitatem, & tamẽ vni prouidit maiora auxilia gratię, ergo. Respõdetur. Negãdo consequentiã. Quia auxilia gratię sunt in ordine super-

supernaturali, & non sunt secundum exigentiam, sed mere gratuita, & ideo illa dat secundum illam mensuram, quæ illi placet.

37 Dices secundò. Aliquibus non prouidere necessaria, vndè aliqui fame, & somno pereunt, ergo. Respondetur Deum administrare suam prouidētiam per causas secundas, atque adeo secundum cursum illarum; quia autem aliquæ causæ secundæ sunt defectibiles, ideo ex defectu alquarum, fit vt subtrahantur alicui necessaria; Deus autem ex generali prouidentia non tenetur hos defectus impedire.

38 Dico quartò, *Deum non prouidere omnibus æqualiter quò ad bona prouisa æqualitate arithmetica*. Probatur, Quia maiora bona confert vni, quam alteri.

An prouidentia semper assequatur suum finem.

SECTIO V.

39 QVæstio non procedit de prouidentia in genere, prout præscindit à creata, & diuina; tum quia non datur iste communis conceptus; tum quia certum est, prouidentiam creatam aliquando frustrari suo fine; vel quia non habet media sufficientia; vel quia non rectè applicat; vel quia deficit in electione; vel ex aliquo alio capite. Ratio autem est, quia exercetur per causas defectibiles; vndè difficultas procedit tantum de diuina.

40 Supponēdum autem est tanquam certum prouidentiam esse efficacem circa media, quæ disponit, vt docet D. Thomas 1. *parte q.22.art.*1. & est de fide. Cum enim res de facto ordinentur in finem, & Deus operetur vt prima causa ex intentione finis, ordo ille, quem habent, est ex efficacia diuinæ prouidentiæ.

41 Prima sententia asserit, non semper assequi suum finem Ita D. Thomas *q.6. de veritate art.*1. *& in* 1. *dist.* 40. *q.*1. *art.*2. Molina *prima parte q.*22. *disp.*2. Cumel *ibidem*. Fasolus *dubit.*2. Vasquez *disp.* 87. Suarez 1. *de prædestinatione, cap.* 18. Probant. Quia prouidentia circa reprobos non assequitur suum finem beatitudinis. Secundò. Cum Deus sit prouisor vniuersalis, debet exhibere prouidentiam secundum conditionem causarum secundarium, ergo cum aliquæ sint liberæ, & defectibiles, debent dirigi per media fallibilia. Tertiò. Prouidentia non adhibet necessariò media efficacia; neque est necesse omnem voluntatem diuinam impleri, vt si sit conditionata, ergo.

42 Secunda sententia asserit, semper assequi suum finem. Ita *Caietanus prima parte q.*22. *art.*1. Banes *ibidem*, Nauaretus *controu.*30. & desumitur ex D. Thoma *prima parte q.*22. *art.*4. *ad secundum*, vbi docet; Ordinem diuinæ prouidentiæ esse immobilem, quia omnia eueniunt eo modo, quo prouidentur, & *tertio contra Gentes.cap.*94. Vbi habet, quod exequutio diuinæ prouidentiæ non potest impediri.

43 Dicendum est. Prouidentiam diuinam semper assequi suum finem infallibiliter, ad quem disponit media. Ita D. Bernardus *tract. de gratia, & libero arbitrio*, vbi habet. *Nihil horum ei aduenit, quod non, pro vt vult, potenti præordinet prouidentia*. Probatur. Si prouidentia posset frustrari suo fine, posset aliquid poni in actu, quod non esset ex volūtate Dei, hoc autem implicat; quia cum sit causa prima, & vniuersalis nihil extra voluntatem ipsius fit, ergo. Sequela probatur. Positis medijs, si non poneretur finis, sequeretur impediri à creatura, cum de se sint sufficientia ad ponendum. Vel ergo hoc impedimentum est secundum dispositionem causæ primæ saltem permissiuo; vel non, Si primum, ergo coniungitur cum alijs medijs impeditiuis ad inducendum alium finem, & Deus disponit quod illa media impediantur. Si secundum, ergo impedimentum est extra dispositionem Dei, atque adeo non est ex voluntate ipsius.

Confirmatur. Prouidentia diuina versatur circa media absoluta, & efficacia, & efficaci voluntate, vt media sunt, ergo etiam circa finem; quod autem est volitum efficaciter, & absolutè, infallibiliter euenit. Antecedens patet. Quia cum respiciat ordinem rerum in finem, respicit etiam media cum ordine ad finem, atque adeo vt media sunt, & cum ponantur in esse, debent esse obiectum voluntatis efficacis. Consequentia probatur, quia volitio medij vt medium est, est etiam volitio finis, ergo volitio efficax mediorum in Deo est etiam volitio finis. Confirmatur Secundò. Omnia ratione prouidentiæ ordinantur ad finem vniuersalem, quem semper obtinent, ergo prouidentia semper obtinet finem dispositum. Antecedens patet. Quia etiam ea, quæ deficiunt reordinantur à Deo, quia vt causa vniuersalis nihil sinit inordinatum. Consequentia probatur. Res non ordinantur ad finem vltimum nisi mediantibus finibus intermedijs particularibus, & res exigit tantum ad illos fines particulares ordinari, qui sunt necessarij, vt attingatur finis vniuersalis, ergo eo ipso, quod obtinetur finis vniuersalis, obtinentur etiam particulares.

44 Dicendum secundò. *In prouidentia diuina non posse inuolui aliquam voluntatem conditionatam, cuius adimpletio dependeat à conditione ponenda ex libertate creata*. Probatur. Vel prouidentia disponit de hac conditione; vel non. Si primum, ergo conditio transit ad esse absolutum, quia posita dispositione Dei conditio eo pacto est futura, quo disponitur. Si secundum, ergo prouidentia est imperfecta, quia non disponit de omnibus, quæ ingrediuntur ordinem prouidentiæ, hæc autem conditio ingreditur talem ordinem.

45 Dices disponere, sed conditionaliter. Contra Ordo prouidentiæ est absolutus, ergo omnia, quibus integratur, absoluto modo debent se habere, vt ordo secundum omnes suas partes sit perfectus. Secundo. Si Deus non disponeret absolutè de hac conditione, causa secunda determinaret hanc conditionem, ergo causa secunda determinaret quò ad aliquam partem ordinem prouidentiæ.

46 Ad primum negatur antecedens. Nam media, quæ dat reprobo, assequuntur suum finem, qui est, quod salus fiat ipsi assequibilis. Ad secundum. Deum exhibere suam prouidentiam proportionato modo sibi, & causis secundis; vt autem sit ipsi Deo proportionata, debet esse infallibilis in assequutione finis, quia Deus vt prima causa debet ita mouere, vt efficaciter ponatur ordo intentus; vt autem sit proportionata causis liberis, sufficit si relinquat ipsi libertatem. Ad tertium negatur assumptum. Quia non potest prouenire in dispositione prouidentiæ, nisi voluntas absoluta, & efficax.

An Deus per prouidentiam prædefiniat res futuras ante cooperationem causarum secundarum.

SECTIO VI.

47 QVæstio præscindit de modo, quo prædefinitio ponitur in exequutione, & solum sensus est, An actus diuinæ voluntatis prædefiniens præcesserit cooperationem causarum secundarum. Ista autem præcessio vel potest esse secundum durationem, vel secundum causalitatem; rursus comparari potest ad effectus naturales, & ad liberos. Nunc agimus de effectibus naturalibus.

48 Supponendum autem est tanquam certum de fide. Dispositionem diuinæ prouidentiæ prædefinisse omnia antecessione æterna durationis, non solum naturalia, sed etiam libera. Ad Rom. 4. *Vocat ea,*

cat ea, quæ non sunt tanquam ea, quæ sunt. Ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*. Difficultas ergo solum est de præcessione quoad causalitatem.

49 Prima sententia asserit, prædefinitionem Dei antecedere ordine causalitatis omnem effectum, & operationem creatam. Ita quidam Recentiores Probant. Quod cooperatio causæ secundæ sit futura, oritur ex diuina voluntate, & prædefinitione tanquam ex causa, ergo. Secundò Deus in tempore præmouet causam secundam, ergo ab ęterno antecedenter prædefinit.

50 Secunda sententia asserit, prædefinitionem diuinæ prouidentiæ neque antecedere, neque subsequi, posse tamen adesse aliam prædefinitionem efficacem, quæ ordine causalitatis antecedat cooperationem causæ liberę. Ita Suarez 3. *de auxilijs cap.* 18. Bellarminus 2. *de gratia, & libero arbitrio. c.* 14. Annibal 1. *p. disp.* 65. *c.* 3. & 4. Probant. Sciptura ad significandam potentiam, & efficaciam diuinæ voluntatis docet, non posse impediri, hoc autem saluari non potest, nisi antecedenter se habeat; quia quod non possit impediri, dum concomitanter se habet, non arguit potentiam. Secundò. Pertinet ad perfectionem voluntatis diuinę ex absoluta intentione finis posse adhibere media, quibus finis intentus obtineatur; hæc autem intentio sicut præcedit ordine causalitatis exequutionem, ita etiam cooperationem causæ secundæ.

51 Notandum primò. Prędefinitionem esse actum liberum diuinæ voluntatis, quo aliquid decreuit, vndè potest dupliciter considerari; & prout dicit vitalem attingentiam intrinsecam diuinæ voluntati; & pro vt dicit terminationem ad extra, atque adeo determinationem, qua tollitur indifferentia voluntatis, quæ cum sit tantum respectu effectus ad extra, tollitur per ipsam operationem ad extra.

52 Notandum secundò. Decretum Dei liberum, vt dicit vitalem attingentiam, posse comparari cum causa secunda, & cum cooperatione ipsius. Primo modo se habet vt subordinans sibi causam secundam, cum qua constituit vnam causam totalem, ita tamen, vt causa secunda dependeat ab ipso decreto. Quartò. Secundo modo comparatur vt actus primus ad actum secundum.

53 Dico primo. *Prædefinitionem diuinæ prouidentiæ dicentem actum liberum vt importantem vitalem attingentiam esse necessario ordine causalitatis antecedentem ad cooperationem causæ secundæ.* Probatur. Omnis actus primus est antecedens causalitate ad actum secundum, ergo prædefinitio diuina hoc modo sumpta antecedit cooperationem causæ secundę. Consequentia probatur. Quia sic accepta se habet vt actus primus, nam est ratio, per quam Deus vltimò constituitur in ratione primę causę, quia voluntas est ratio operandi.

54 Dico secundò. *Prædefinitionem, vt importat determinationem, qua tollitur indifferentia diuinæ voluntatis, non posse antecedere causalitate cooperationem causæ secundæ.* Probatur. Hæc determinatio est concursus Dei ad extra, ergo non potest antecedere cooperationem causę secundę. Antecedens patet ex dictis de actu libero Dei. Consequentia probatur quia concursus Dei est idem indiuisibiliter cum cooperatione causæ secundę. vbi autem est identitas, non potest esse antecessio secundum causalitatem.

55 Dico tertio. *Præter prædefinitionem diuinæ prouidentiæ, quæ respicit exequutionem, non dari aliam, quæ per modum intentionis secundum completam rationem decreti liberi antecedat causalitate cooperationem causæ secundæ.* Probatur. Actus liber non potest concipi determinato modo se habens circa determinatum obiectum, nisi concipiatur terminatus ad tale obiectum, ergo non potest causalitate antecedere suum obiectum, ergo quando habet pro obiecto cooperationem causę secundę, non potest illam antecedere. Consequentia prima probatur. Quia terminatio actus liberi fit per operationem causæ primę terminatam ad obiectum ad extra, quę est eadem cum operatione causę secundę.

56 Dices. Etiam actionē non posse concipi sine termino, & tamen esse priorem causalitate. Contra. Quia aliud est non posse concipi sine termino; & aliud terminum ingredi intrinsecam constitutionem ipsius; cooperatio autem causę secundę, & obiectum diuinę voluntatis ingrediūtur intrinsecā constitutionē terminationis actus liberi.

57 Confirmatur. Voluntas diuina eo ipso, quod est efficax, est communicatiua illius, quod vult, quia velle Dei est amare, & amare est communicare bonum, ergo non potest dari voluntas causalitate antecedens cooperationem causę secundę. Consequentia probatur. Quia si daretur, non esset communicatiua.

58 Dices. Solam voluntatem exequutiuam esse communicatiuam, non autem intentionem. Contra. Intentio est actus voluntatis volens id quod intendit, ergo cum omnis actus diuinę voluntatis sit amor, oportet vt sit communicatio illius boni, quod amat, cum tale bonum non pręsupponatur.

59 Dico quartò. *Quando aliqua media ordinantur ad aliquos effectus naturales, Deus prædefinit tales effectus in particulari ante cooperationem causæ secundæ, non in se ipsis, sed in suis medijs.* Probatur. Exequutio mediorum antecedit operationem causę secundę respectu effectus, ad quem ordinantur; & dicit ordinem ad illum effectum in speciali, ergo cum Deus prędefiniat hæc media, vt media ad talem effectum, prędefinit etiam in ipsis effectum ante cooperationem causę secundę.

60 Ad primum primę sententiæ. Cooperationem causę secundę esse ex diuina voluntate vt causa, pro vt dicit vitalem attingentiam; non autem vt dicit determinationem, qua tollitur indifferentia. Ad secundum. Deum in tempore non pręmouere causam secundam, nisi cooperando, & manutenendo virtutem ipsius, & ponendo media, vndè ab ęterno debet tantū prędefinire in medijs.

61 Ad primum secundæ sententię. Quando scriptura docet, voluntatem diuinam non posse impediri, significat efficaciam in actu primo, atque adeo solam vitalem attingentiam, quę antecedit causalitate. Ad secundum. Pertinere ad perfectionem voluntatis habere efficacem intentionem finis, ex qua sequatur exequutio, quando voluntas non est communicatiua illius, quod vult; in Deo autem est communicatiua.

An actus liberi boni prædefiniantur à Deo.

SECTIO VII.

62 Eadem est ratio de actibus bonis, & indifferentibus, si tamen dantur, quia tota difficultas oritur ex libertate, cum qua exercentur.

Supponendum autem est. Deum prędefinire hos actus saltem concomitanter ad cooperationem voluntatis, ita tamen, vt relinquat illęsam voluntatem, & hoc voluit D. Damascenus, quando 2. *de Fide cap.* 30. & *dialogo contra Manicheos. in fine.* Negat, Deum prędefinire; intelligit enim de prędefinitione, quę determinet ad vnum, & tollat libertatem.

63 Supponendum secundò. Cum actus boni indigeant gratia excitante, vt est definitum in pluribus Concilijs, pręsertim Tridentino, hęc gratia ordine causalitatis antecedit ipsum actum, pertinet enim ad motionem, qua mouetur voluntas ad eliciendam suam operationem.

64 Supponendum tertio. Inter concursum Dei, & operationem liberam nullam interuenire realem prioritatem, aut posterioritatem, quia est idem indiuisibiliter cum ipsamet operatione libera.

65 Prima sententia asserit, Deum per modum intentionis prędefinire actus bonos ante cooperationem liberi arbitrij ordine causalitatis. Ita Suarez 1. *de Auxilijs cap.* 16. Ruiz *disp.* 32. *de Predestinatione. sec.* 2. & alij Recētiores. Probant. Potest Deus flectere voluntatē creatā, quocū-

quę voluerit, ergo potest antecedenter velle quemlibet actum. Secundò. Deus ex se habuit intentionem efficiendi Beatam virginem Matrem Dei, quod erat exequendum mediante consensu ipsius, & hæc intentio præcessit exequutionem mediorum, ergo. Tertiò. Promissio adimplenda per actum liberum antecedit, cum sit causa rei promissæ; Deus autem ex se promittit bona assequenda libero modo, ergo intentio dandi talia bona antecedit cooperationem liberam. Quartò. Habet Deus in sua potestate media efficacia ad inferendum quęlibet actum, ergo potest prædefinire ipsum ante cooperationem causæ liberæ. quinctò. Actus liber est effectus prędestinationis, ergo prædefinitio antecedit causalitate.

66 Secunda sententia asserit, prædefinire ante cooperationem causæ liberæ absolutè futuram, non autem futuram conditionatę. Rursus non prædefinire separatim à medijs, ex quibus inferuntur, sed coniunctim cum ipsis. Ita Arrubal *prima par. disp. 67. c. 4. & sequentibus*. Probat. Si prædefinitio non esset antecedens, non saluaretur efficacia diuinæ voluntatis, cui non possit resisti; quia posita cooperatione causæ liberæ non est maior efficacia diuinæ voluntatis, quam cuiuscumque causæ creatæ. Secundo. Opera, quæ nunc liberè fiunt, non possunt sine libertate procedere ab ijsdem principijs, nisi in ipsis ponatur aliquid, quod mutet modum operandi; potest autem Deus antecedenter prædefinire nihil ponendo in ipsis principijs, atque adeo non tollendo libertatem.

67 Dico primò. *Prædefinitionem voluntatis diuinæ, vt dicit vitalem attingentiam obiecti, præcisa determinatione, qua tollitur indifferentia voluntatis diuinæ, antecedere causalitate operationem liberam*. Probatur. Quia comparatur ad operationem liberam vt actus primus ad secundum, nam simul cum voluntate creata ratione essentialis subordinationis, constituit vnicam causam totalem.

68 Dico secundò, *Deum prædefinire antecessione causalitatis operationē liberam in medijs ordinatis ad ipsam libero modo inferendam, ita tamen, vt prioritas causalitatis sistat in medijs*. Probatur. Media, vt causa efficax antecedunt causalitate operationem liberam, & continent ipsam in virtute, ergo sicuti ante operationem liberā ponuntur in esse, decretum quoque de ipsis debet causalitate antecedere. Confirmatur. Media sunt virtualiter ipsa operatio, quia causatiuè se habēt, ergo dū ipsa prędefiniuntur, prædefinitur etiam operatio in ipsis medijs.

69 Dico tertiò. *Prædefinitionem diuinam, vt importat etiam determinationem, qua tollitur indifferētia voluntatis, non antecedere ordine causalitatis operationem liberam*. Probatur. Concursus diuinus, quo Deus concurrit ad operationem liberam non potest ipsam causalitatem antecedere, quia cum illa identificatur, ergo neque etiam prædefinitio. Consequentia probatur. Quia prædefinitio, cum sit actus liber, inuoluit in suo esse hunc concursum vt rationem formalem, qua tollitur indifferentia. Confirmatur. Si efficax prædefinitio causalitatę antecederet operationem liberam, tolleretur libertas. Sequela probatur. Necessitas antecedens vsum libertatis, & tollens indifferentiam, etiam si sit ex suppositione antecedenti, tollit libertatem, quia non prouenit ex ipsa libertate, vt docet Ansel *n. cap. 2. de libero arbitrio*. Necessitas autem actus liberi prædefiniti antecedenter, esset talis necessitas; quia prędefinitio faceret, vt voluntas esset determinata ad vnum, & actus esset necessariò futurus, & antecederet exercitium libertatis. Vnde non esset ex determinatione voluntatis, quia ante ab extrinseco esset determinatus.

70 Dices. Hanc prędefinitionem, licet sit antecedens, versari tamen circa actum vt libero modo futurum ex talibus medijs. Contra. Vel stantibus talibus medijs ista prædefinitio ponit necessitatem antecedentem; vel non. Si primum, ergo, cum causatiuè se habeat, infert actum necessario modo, & licet ex vi mediorum sit libero modo futurus, ex vi tamen prædefinitionis est futurus necessario modo; quia implicat, quod ex vi ipsius non sit. Si secundum, ergo poterit non esse, atque adeo prædefinitio in sensu composito poterit non esse efficax, quod implicat.

71 Dices secundò. Hanc prędefinitionem supponere vsum libertatis conditionatè futurum, & ideo non tollere libertatem. Contra. Vsus libertatis conditionatè futurus non ponit in esse actum; hæc autem prædefinitio ponit in esse secundum esse absolutum, ergo si comportat necessitatem antecedentem ad esse absolutum, facit quod secundum esse absolutum, necessario modo fiat. Secundò. Si hæc necessitas antecederet actum conditionatè futurum, tolleret libertatem quò ad illam consequutionem conditionatam, ergo quia antecedit futuritionem absolutam, tollit libertatem futuritionis absolutæ.

72 Ad primum primæ sententię negatur consequentia. Nam ex eo, quod Deus possit flectere voluntatem, quocunq; voluerit, sequitur tantum, quod antecedenter prædefiniat in medijs congruis, quibus flecti potest voluntas; & quod habeat prędefinitionem antecedentem, quatenus importat intrinsecum esse actus liberi. Ad secundum negatur, habuisse intentionem antecedentem efficiendi Beatam Virg. matrem Christi, sed ordinauit media, & prędefiniuit actus liberos cōcomitanter ad cooperationem voluntatis. Ad tertium. Promissionem diuinam esse actum liberum, & vt dicit vitalem attingentiā, est causa rei promissæ, & antecedit cooperationem liberam; non autem, vt dicit determinationem, qua tollitur indifferētia voluntatis. Ad quartum negatur consequentia. Quia media in voluntatę Dei non faciunt, vt possit per antecedentem necessitatem inferre actum liberum; sed solum quod possit prædefinire antecedenter in ipsis medijs. Ad quintum. Liberum actum esse effectum prædestinationis, pro vt prędestinatio dicit vitalem attingentiam; & prędefinitionem in medijs, non autem prout dicit determinationem tollentem indifferentiam diuinę voluntatis.

73 Ad 1. secundę sententiæ negatur sequela. Quia Deus habet media, quibus infert assensum liberum creatum infallibiliter; dicitur autem non posse resisti diuinæ voluntati in sensu composito; non in sensu diuiso, quia stāte efficacia mediorum implicat in sensu composito non sequi effectū, alias essent, & non essent efficacia. Ad secundum negatur minor. Nam eo ipso, quod ponitur prędefinitio, immutantur principia actus liberi, quia voluntas determinatur ad vnum, vnde non esset amplius domina sui actus, quia illum non determinaret.

An Deus prædefiniat actus malos.

SECTIO VIII.

74 Supponendum est certum esse. Nullo pacto posse Deum prædefinire actum malum secundum rationem malitiæ, alioquin vellet ipsam malitiam. Cum tamen actus peccati sit quid reale physicum, indiget concursu causæ primæ; & ideo Deus debet habere decretum circa ipsum de ijs omnibus, quæ tenetur exhibere vt causa prima; vndę permissio, cum non dicat positiuum concursum, non respicit actum liberum, vt positiuè prouenit à Deo, sed tantum vt deficientem à recta regula, in quo defectu consistit malitia.

75 Supponendum secundò. Quod cum Patres docent, Deum non esse causam actus mali, non possunt excludere causalitatem circa ipsum, quatenus est aliquid physicum, & prout dicit materiale peccati; quia cum sit aliquid participatum, est essentialiter dependens à prima causa. Vndè solum intendunt, quod voluntas mala, vt deficiens est, non sit à Deo, vt auctore talis defectus; & quod Deus non inducat ad malum, sicut inducit ad bonum, atque adeo quod non prædestinet ad ipsum præparando media,

quæ

quæ sint ordinata ad malitiam, vt definit Concilium Arausicanum secundum *can. 25.* & Tridentinum *sess. 6. cant. 17.* Difficultas autem est de actione mala entitatiuè sumpta.

76 Prima Sententia docet, Deum prædefinire materialem actionem peccati ita vt ex se intendat talem actionem, & ad ipsam promoueat voluntatem. Ita Capreolus *in 2. dist. 37. quæ. 1. artic. 3.* Ferrariensis *3. contra Gentes cap. 70. & 71.* Bannes *1. p. q. 14. art. 3.* & communiter Recentiores Thomistæ, & alij, qui ponunt prædeterminationem physicam ad materialem actionem peccati. Fundamentum est. Quia causa secunda non potest operari, nisi determinetur, & promoueatur à causa prima.

77 Secunda sententia asserit; Deum circa actum peccati non habere aliquam voluntatem absolutam, sed tantum conditionatam, qua vult actum illum produci, si voluntas creata voluerit. Ita Marsilius *in 1. q. 45. art. 2.* Andreas de Nouocastro *dist. 22. q. 2.* & alij. Probant. Quia Concilium Tridentinum sess. 6. can. 6. definit, Deum operari mala opera tantum permissiuè. Secundò. Quia ad prædefinitionem requiritur intentio actus vt finis, hoc autem repugnat Deo, quia non potest procurare materialem actionem peccati.

78 Tertia sententia asserit, Deum prædefinire concomitanter ad operationem liberam, Ita Conradus *1. 2. q. 79. art. 1.* Caietanus *1. p. q. 19. art. 8.* Corduba *lib. 2. q. 51. notabili 2.* Vasquez *1. p. disp. 87. q. 1.*

79 Notandum 1. Actum peccati posse considerari, & vt est secundum mensuram causæ particularis, atque adeo pro vt habet determinationem ab ipsa, & vt est secundum mensuram causæ primæ, & vniuersalis. Primo modo habet rationem defectus, & peccati, quia deficit à debita mensura. Secundo modo habet debitam rectitudinem, quia causa prima est indefectibilis.

80 Notandum secundò. Vt aliquis actus prædefiniatur in suis medijs, non sufficere, quod ponantur in actu illa media; sed debent poni cum intentione finis, & quatenus virtualiter continent talem actum, quia actus in tantum prædefinitur in medijs, in quantum ipsum virtualiter continent.

81 Dico primò. *Deum prædefinire entitatem actus mali, quatenus est secundum mensuram causæ primæ, & hæc prædefinitio, vt dicit solam vitalem attingentiam antecedit causalitate talem actum.* Probatur. Prædefinitio sic sumpta importat actum voluntatis Diuinæ, qui per modum actus primi coniungitur cum voluntate creata, & cum ipsa ratione subordinationis constituit vnam causam totalem, ergo Deus habet hanc prædefinitionem. Consequentia probatur. Quia talis actus secundum esse physicum, & vt est secundum regulas causæ vniuersalis, est positiuus effectus ipsius.

82 Dico secundò. *Deum prædefinire actum peccati physicè consideratum, & vt est secundum regulas causæ vniuersalis completa prædefinitione importante determinationem voluntatis Diuinæ, quæ tamen non antecedit sed concomitatur operationem causæ liberæ.* Probatur. Deus concurrit positiuo concursu ad talem actum, & dat illi determinationem, quam habet secundum regulas causæ vniuersalis, ergo prædefinit concomitanter. Consequentia probatur. Quia concursus positiuus est formalis determinatio, qua tollitur indifferentia Diuinæ voluntatis, ergo adest prædefinitio modo explicato concomitans cooperationem causæ liberæ, cum qua talis concursus identificatur.

83 Dico tertiò. *Deum ponere in actu media, quibus vtitur voluntas creata ad actus malos.* Probatur. Quia talia media existunt, nihil autem existit sine decreto Dei.

84 Dico quartò. *Deum in his medijs non prædefinire actus malos.* Probatur. Si prædefiniret, intenderet peccatum, quia talia media dantur non propter entitatem peccati præcisè, sed etiam, pro vt habet talem determinationem à voluntate creata, nam respiciunt actum vt est determinatio voluntatis creatæ.

85 Dico quintò. *Deum non prædefinire in his medijs actum malum quatenus secundum entitatem physicam est secundum regulas causæ primæ.*

Probatur. Quia talis determinatio est immediatè à causa prima absque vllo medio, vndè media ipsam non respiciunt.

86 Dico Sextò. *Deum constituere hæc media in debito ordine, inseruire autem actui malo ex eo, quod voluntas deficiens ea deflectat.* Probatur. Deus omnia operatur secundum leges æternas, atque adeo cum omni ordine, & rectitudine. Rursus media subiacent vsui voluntatis creatæ, ergo dum deficit, deflectit ipsa à debito ordine.

87 Ad Fundamentum primæ sententiæ. Promotionem, & determinationē causæ primæ in actu primo esse ipsum actum voluntatis Diuinæ vt dicit vitalem attingentiam, qui antecedenter se habet, in actu autem secundo sunt ipsa motio per media congrua, quę facit voluntatem operari, hæc autem non habet locum in ordine ad actus malos.

88 Ad primum Secundæ sententiæ. Tridentinum intelligere de malis operibus, vt mala sunt, quia certum est Deū concurrere, vt causam primam, ad actum peccati. Ad Secundum. Procedere tantum de prędefinitione, quæ fit in medijs antecedentibus, non autem de concomitanti.

An Deus præintendat finem ex permissione peccati assequendum.

SECTIO IX.

89 Prima sententia asserit, posse præintendere aliquem finem bonum ex permissione peccati assequendum, si sit aliquid bonum non præsupponens necessariò peccatum. Ita ij, qui docent permissionem peccati esse effectum prædestinationis. Probant. Deus permisit peccatum crucifixorum Christi ob nostram salutem ergo. Secundò. Ad Rom. 9. *Sustinuit in multa patientia vasa iræ, vt ostenderet diuitias gloriæ in vasis misericordiæ*, ergo ostensio diuitiarum fuit præintenta. Tertiò. Quia Patres docent, Deum permittere peccata, vt indè eliciat aliquod bonum. Quartò. Permissio non est volita propter se ipsam, ergo propter finem bonum. Quintò. Quia etiam homines permittunt aliqua mala ob bonum finem.

90 Secunda sententia est negatiua. Ita Vasquez *1. p. disp. 93. cap. 2.* & ij, qui docent permissionem non esse effectum prædestinationis.

91 Notandum primò. Permissionem posse considerari dupliciter. Primò præcisè, vt dicit, quod Deus sinat causam liberam in illo statu, in quo videt peccaturam, & hoc modo supra illud positiuum, quo causa libera constituitur in tali statu, non interuenit aliquid aliud positiuū, quod sit effectus Dei, sed tantum negatio maioris auxilij, quo posset Deus impedire peccatum. Secundò vt est coniuncta cum peccato, & tunc includit in suo conceptu ipsum peccatum.

92 Notandum secundò. Bona, quæ ex permissione oriri possunt, & dicunt ordinem ad ipsam primo modo sumptam, esse bona absoluta; quæ verò dicunt ordinem ad ipsam secundo modo acceptam, si ordo sit essentialis, non sunt bona absolutè, sed tantum occasionaliter, videlicet ex occasione alicuius mali existentis.

93 Notandum tertiò. Permissionem formaliter consistere in negatione, non in aliquo positiuo, alioquin, cum ex ipsa sequatur peccatum, Deus faceret aliquid ordinatum ad peccatum, atque adeo esset causa illius.

94 Dico primò. *Deum non intendere aliquem finem ex permissione formaliter sumpta obtinendum, etiamsi absolutè sit bonus.* Probatur. Ex permissione formaliter non potest obtineri aliquis finis, ergo. Antecedens probatur. Quia negatio, cum sit merum nihil, non potest esse causa alicuius positiui; medium autem debet esse causa, cum debeat conducere ad assequendum finem.

95 Di-

95 Dices. Posse esse causam negatiuam. Contra. Vel esse causam negatiuam dicit aliquam causalitatem, ratione cuius finis dependeat à medio; vel non. Si primum, ergo debet esse talis, vt inferat dependentiam, quæ tamen non potest poni in effectu, nisi per aliquid positiuum. Si secundum, ergo nullo modo est causa.

Confirmatur. Sequeretur, quod Deus vellet negationem per se primò, quia intendens finem, vult etiam directè media, hoc autem implicat, ergo. Minor probatur. Quia cum motiuum Diuinæ voluntatis sit bonitas Diuina, quidquid vult, bonificatiuo modò vult, videlicet communicando aliquod bonum, negationi autem non potest communicari aliquod bonum.

96 Dico secundò. *Deum intendere tantum illos fines, qui sequuntur ex permissione fundamentaliter sumpta, & sunt absolutè boni.* Probatur. Quia ex ipsa non potest sequi alius finis, nisi ille, quem potest inducere secundum suum esse materiale.

97 Dico tertiò. *Deum non posse præintendere finem bonum occasionaliter, seu qui essentialiter dependeat ex permissione simul cum peccato accepta.* Probatur. Si præintenderet talem finem, intenderet etiam peccatum; qui enim vult finem, vult etiam illud medium, quod est absolutè, & simpliciter necessarium, ita vt finis ab ipso essentialiter dependeat.

98 Dices. Id esse verum, quando medium est volibile ab eo, qui vult finem, peccatum autem non est volibile à Deo. Contra. A destructione consequentis sequitur destructio antecedentis, ergo cum finis non possit esse sine medio, si medium non est volibile, neque etiam finis erit volibilis. Confirmatur. Implicat, effectum existere non existente causa, à qua dependet, ergo etiam implicat aliquem velle effectum existere, & non velle existere causam; hoc autem contingeret, si quis vellet finem, & non vellet medium, à quo essentialiter dependet.

99 Dices secundò. Sufficere, si velit solam permissionem, quia, cum infallibiliter sequatur peccatū, potest etiā velle id, quod supponit peccatum. Contra. Quod supponit peccatum dependet essentialiter ab ipso, & volitio finis est virtualis volitio omnium, à quibus in esse essentialiter dependet, ergo si Deus vult id, quod supponit peccatum, ante præuisionem peccati, vult etiam peccatum.

100 Ad primum. Respondetur. Salutem populi Israelitici, & crucifixionem Christi non fuisse præintentam saltem dependenter à permissione peccati, sed præuiso peccato, tunc fuisse præintentam. Ad secundum. Dum sustinuit in multa patientia, iam supponebatur id, quod sustineret, atq; adeo supponebatur peccatum, quo supposito voluit ostendere diuitias, &c. Ad tertium. Deum non permittere peccatum ex intentione eliciendi bonum, sed sciens posse se elicere bonum, permittit, & hoc tantum volunt Patres. Ad quartum. Deum nullo modo velle permissionem formaliter sumptam, cum non sit obiectum volibile, sed tantum vult permissionem fundamentalem, quæ de se respicit finem bonum absolute, & per accidens sequitur peccatū, permissio autē formalis dicitur impropriè volita, quatenus posset impediri, & nō impeditur.

Ad quintum negatur antecedens, nam homines non possunt præintendere bonum occasionatum ex peccato, si intentio sit recta, quia implicitè intenderent peccatum.

An Deus præintendat finem, quando ad ipsum ordinat media.

SECTIO X.

101 Quæstio præcipuè procedit de fine ex humana libertate assequendo, & sensus est, An voluntas illa, quæ disponit media ad talem finem acquirendum, supponat aliam voluntatem, quæ sit intentio talis finis.

Prima sententia est affirmatiua. Ita ij omnes, qui docent, prædestinationem ad gloriam esse factam ante præuisionem meritorum. Probant. Prior est intentio finis, quàm electio mediorum, cum hæc ab illo causetur, ergo. Secundò. Si quis habeat in sua potestate media efficacia ad finem ex aliena voluntate assequendum, si applicet talia media, colligitur habere intentionem efficacem talis finis, Deus autem habet in potestate, & applicat media efficacia ad finem ex humana libertate assequendum. ergo

102 Secunda sententia, Intentionem actus liberi, quæ est in Deo versari circa ipsum vt coniunctum cum medio, non autem separatum à medio. Ita Arrubal 1. *p. disput.* 68. *cap.* 1.

103 Tertia sententia absolutè negat, Deum præintendere finem. Ita Vasquez 1. *p. disp.* 89. *cap.* 15. & alij, qui docent, prædestinationem ad gloriam esse factam post præuisa media.

104 Notandum primò: Intentionem finis esse causam electionis mediorum, posse accipi dupliciter, formaliter, & obiectiuè: primo modo dicit, quod intentio sit causa alterius actus, qui sit electio versans circa media. Secundo modo se tenet ex parte obiecti, & dicit, quod finis in ratione obiecti sit causa, quod media sint volibilia, vndè causatio est in genere formali obiectiuo, & facit quod finis sit veluti forma, cui substernantur media.

105 Notandum secundò. Voluntatem Diuinam differre à creata, quod illa est causa rerum, & volendo facit obiectum, voluntas verò creata non est causa rerum, quia habet tantum virtutem elicitiuam volitionis; vnde, vt aliquid aliud faciat, debet applicare virtutes causatiuas. Rursus voluntas Diuina non habet aliquid ad intra, quod de nouo sit ratio terminandi ad obiectum; voluntas vero creata habet actum productum de nouo, per quem terminatur ad obiectum.

106 Dicendum est. *Deum non præintendere aliquem finem ante volitionem mediorum, qui per ipsa media sit obtinendus.* Probatur. Si in Deo daretur intentio finis antecedens volitionem mediorum, poneretur finis in actu independenter à medijs; hoc autem implicat, quia supponitur, quod sit obtinendus per talia media, ergo. Sequela probatur. Volitio Diuina, quando est efficax, est causatiua illius, quod vult, quia velle aliquid, est illi communicare esse, ergo si voluntas efficax finis antecedit electionem mediorum, iam ex vi talis volitionis antecedētis electionem mediorum finis poneretur in actu. Dices. Intentionem non esse immediatè causatiuam, sed mediante electione.

Contra. Finis, vt positus in actu, est obiectum alicuius volitionis Diuinæ, quæ circa ipsum causatiuo modo se habeat, & hæc volitio non est electio, quia non habet media pro obiecto, ergo intentio causatiuo modo se habet immediatè circa finem, quia circa ipsum non versatur aliquis alius actus. Secundò. Ita se habet intentio ad finem, sicut electio ad media; sed hæc immediatè, & per se præcisè causat media, ergo. Confirmatur. Nihil est in fine, quod non sit obiectum intentionis, ergo nihil est in ipso, quod non sit causatum ab ipsa intentione.

107 Dices secundò. Intentionem ferri in finem, non vt præcisè obtinendum, sed vt obtinendum per talia media, quorum electio subsequitur. Contra. Intentio secundum se præcisè est efficax, & eo ipso, quod ponitur, ponitur etiam obiectum, quia non potest esse sine ipso, ergo si antecedit electionem, ponit in esse finem antecedēter ad media. Secundò. Eo ipso, quod intentio fertur in finem obtinendum per talia media, vult existentiam ipsius dependenter ab existentia mediorum, ergo cum non supponat media existere, vult simul existere, nam implicat, aliquid esse absolutè futurum dependenter ab existentia alterius, nisi & hoc sit absolutè futurum: nam dependens est posterius eo, à quo dependet, ergo implicat, quod Deus faciat per suam intentionem finem absolutè futurum, nisi faciat etiam media absolutè futura, ergo implicat

cat, quod intentio absoluta præcedat electionem mediorum.

108 Confirmatur. Non potest intelligi actus liber Dei determinato modo attingens obiectum, nisi terminetur ad ipsum, & habeat determinationem, qua tollitur indifferentia Diuinæ voluntatis, ergo non potest intelligi intentio præcedens electionem mediorum. Consequentia probatur. Quia terminatio Diuinæ voluntatis ad obiectum ad extra, cum sit contingens, habetur tantum ratione alicuius extrinseci, quod est operatio Dei ad extra. Rursus, cum determinatio Diuinæ voluntatis non fiat per aliquid intrinsecum, alioquin haberet voluntas intrinsecam potentialitatem; sed per extrinsecam operationem, eo ipso, quod intelligitur actus liber determinato modo, intelligitur etiam operatio Dei circa tale obiectum, ergo si intentio præcedit electionem, intelligitur etiam præcedere positio obiecti.

109 Dicendum secundò. Deum intendere finem in ipsis medijs intentione exequutiua, deinde in se ipso, ita vt intentio finis sit causa electionis mediorum obiectiuo modo, quatenus media sunt volita, pro vt stant sub bonitate finis. Probatur. Voluntas Diuina se habet causatiuo modo, ita vt velle sit causare, ergo ille ordo, qui est in causatione, est etiam in decretis Diuinis. Tum quia desumitur ex ordine ad obiecta; Tum quia ipsum decretum ratione terminationis ad obiectum includit ipsam causationem.

110 Ad primum distinguitur antecedens. Intentio finis formaliter est prior electione in voluntate, quæ mouetur ab extrinseco obiecto, quia non potest eligere, nisi moueatur à fine; non autem in voluntate Diuina, quia non mouetur ab obiecto extrinseco, respectu cuius finis tantum obiectiuo modo est prior medijs. Ad secundum. Colligi intentionem formalem antecedentem electionem, quando voluntas non est causatiua rerum eo ipso, quod vult, si autem sit causatiua, colligitur tantum intentio virtualis contenta in ipsa electione mediorum.

111 Ex dictis Colligitur. Quod cum dicitur Deus ex intentione finis eligere media, non intelligitur, quod intentio precedat electionem; sed solum, quod media terminent volitionem Diuinam, quatenus stant sub bonitate finis, ita vt finis sit directè volitus, media autem tantum ratione finis.

DE PROVIDENTIA SVPERNATVRALI, & prædestinatione.

DISPVTATIO XLI.

An, & quid sit prædestinatio, & prouidentia supernaturalis.

SECTIO I.

1 PRædestinatio idem est ac præmissio, & importat antecessionem tum causæ, quia quatenus est actus Dei ad intra est causa salutis, & mediorum ad ipsam assequendam; Tum durationis, quia ab æterno est in Deo.

2 Dico 1. *Prædestinationē, quatenus dicit actus Diuinos terminatos ad transmittendos electos ad finem supernaturalem, conuenire Deo ab æterno.* Ita communiter Patres, & est de fide. Probatur. Ad Ephes. 1. *Elegit nos ante mundi constitutionem, vt essemus sancti.* Ratio autem est, quia homines de facto perducuntur ad beatitudinem ex eo, quòd Deus ab æterno disposuit perducere, alioquin mutatus fuisset.

3 Dico secundò. *Prædestinationem conuenire Deo liberè non solum absolutè, sed etiam comparatiuè; ita vt potuerit prædestinare, quos non prædestinauit, & econtra.* Est de fide. Probatur Iacobi 4. *Vnus est legislator, & iudex, qui potest perdere, & liberare.* Ioannis 5. *Filius quos vult, viuificat.* Ratio autem est. Quia omnis effectus prædestinationis est quid contingens, cum sit quid creatum, & gratuitum.

4 Dico tertiò. *Prædestinationem formaliter non ponere aliquid in prædestinato, sed tantum causatiuè.* Ita D. Thomas 1.p.q.23.art.2. & communiter. Probatur. Quia consistit formaliter in actibus Diuinis immanentibus, qui nihil ponunt in obiecto, nisi denominationem extrinsecam. Confirmatur. Licet sit præparatio beneficiorum, quia tamen est præparatio actiua, non passiua, ideo, nihil ponit in eo formaliter, cui fit.

5 Dico quartò. *Prædestinationem esse prouidentiam supernaturalem, vndè consistit in actu intellectus, & voluntatis circa ordinem supernaturalem.* Probatur. Quia disponit ordinem creaturæ rationalis ad finem supernaturalem.

6 Dico quintò. *De ratione prædestinationis est respicere aliquem finem supernaturalem.* Ita D. Thomas 1.p. q.23.art.1. Probatur. Prædestinatio, vt sit propria, debet fieri ab extrinseco, & per extrinsecam virtutem, qua eleuetur prędestinatus, ergo debet esse ad aliquid supernaturale, quia eleuatio est tantum ad id, quod est super naturales vires.

7 Dico sextò. *Prædestinationem respicere tanquam subiectum personam rationalem.* Probatur. Quia sola est capax beatitudinis, & beneficiorum supernaturalium.

8 Dico septimò. *Prædestinationem respicere bona supernaturalia, & ea omnia, quæ conducunt ad finem supernaturalem.* Probatur. Quia habet pro obiecto ordinem supernaturalem, hic autem ordo fundatur in prædictis bonis.

9 Dico octauò. *Non omnem prouidentiam supernaturalem esse prædestinationem.* Probatur. Prædestinatio intendit finem supernaturalem beatitudinis, prouidentia autem supernaturalis non semper assequitur hunc finem, vt contingit in reprobis.

10 Dico nonò. *Prædestinationem esse partem obiectiuam integralem prouidentiæ.* Ita D. Thomas 1.p.q.23. art.1. Caiet. Bannes *ibid.* Fasolus *dub.1.* Arrubal *disp.* 63. *cap.*5. & alij. Probatur. Prouidentia totaliter accepta respicit omnes res ordinabiles in finem, atque adeo omnia media, & omnes fines, prædestinatio autem respicit aliquas res, nempè rationales creaturas, & aliqua media, & aliquem finem. ergo

11 Dico decimò. *Prouidentiam precisè consideratam, pro vt abstrahit à singularibus non esse genus respectu prædestinationis, atque adeo prædestinationem non esse partem subiectiuam illius.* Est contra Arrubal *citatum* Valentiam 1.p.q.23.*pun.*1. Smiling *trac.* 3. *de Deo vno disp.*6.*q.*2.*num.*30.

Probatur. Si prædestinatio esset pars subiectiua, deberet dari alia species prouidentiæ constituta per aliam differentiam, cum qua esset incompossibilis; hoc autem implicat, quia omnes rationes formales, quæ sunt in Deo ratione infinitatis si inuicem quidditatiuè includunt, aut saltem non sunt incompossibiles. Confirmatur. Si tali pacto distingueremus rationem prouidentiæ, conciperemus in Deo aliquid ipsi repugnans, videlicet finitatem, quia prouidentia finito modo se haberet, nam vna prouidentia non esset alia. Confirmatur secundò. Distinctio specifica fundatur in limitatione, nam prouenit ex modo essentiæ limitato. ergo

12 Dico vndecimò. *Ex parte obiecti prouidentiæ posse dari aliquam rationem genericam præcisam, & aliquas rationes determinatiuas, atque adeo prouidentiam, vt includit obiectum habere ratione ipsius, genus, & species.* Probatur. Potest sumi ratio ordinabilis vt sic ad finem, & hæc ratio est determinabilis per ordinabilitatem aut natu-

naturali, aut supernaturali modo faciendam, ergo interuenit ratio communis cum rationibus determinatiuis.

13 Dices. Ex parte obiecti dantur genus, & species, ergo etiam ex parte actus. Respondetur negando consequentiam. Quia actus Diuinus non sumit suam denominationem ab obiectis creatis.

14 Ex dictis colligitur. Quidnam sit prædestinatio, est enim illa dispositio, secundum quam Deus disponit media, quibus ordinat creaturam rationalem ad finem supernaturalem, vndè definitur ab Augustino cap. 10. de bono perseuerantiæ. *Est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicunque liberantur*, vel, vt desumitur ex D. Thoma 1. *p.q.*23.*art.*1. Est *trāsmissio creaturæ rationalis in finem vitæ æternæ*, & hæc definitio complectitur etiam prędestinationem Christi, & Angelorum, quam non complectitur definitio D. Augustini, cum Christus, & Angeli non sint liberati.

An Prouidentia supernaturalis supponat decretum de creatione.

SECTIO II.

15 Prima sententia est negatiua. Ita nonnulli recentiores. Fundamentum est. Quia vltimum in exequutione est primum in intentione, collatio autem gloriæ est vltimum in executione.

16 Secunda sententia. Prædestinationem, & decretum de creatione esse simul, ita vt prædestinatio ipsum includat. Ita Suarez 1. *de prędestinatione cap.*18.*n.*12. Prob. Quia Christus est prædestinatus, vt esset filius Dei, ergo per prædestinationem est ordinatus, vt esset, & vt ita esset.

17 Tertia sententia asserit, prædestinationem supponere tale decretum. Ita D. Thomas 3.*p.q.*1.*art.*3. *ad* 4. Alensis 1.*p.q.*28.*mem.*2. *art.* 1. Caietanus *citato loco tertiæ partis*. Vasquez 1.*p.disp.*82.*cap.*5. Fasolus *q.*23. *art.* 1. *dub.* 2.

18 Dico primò. *Prædestinationem non præcedere decretum de creatione*. Probatur. Prædestinatio includit decretum de productione gratiæ, & gloriæ; Deus autem non potuit seorsim decernere talem productionem in abstracto, quia hæc non sunt entia per se subsistentia, sed essentialiter ordinata ad subiectum. Confirmatur. Gratia est ordinata ad gratos faciendos homines, & gloria includit actus vitales, qui essentialiter petunt decerni dependenter à principio vitali. ergo

19 Dico secundò. *Decretum creationis præsupponi prædestinationi*. Probatur. Prædestinatio respicit beneficia gratiæ, vt beneficia, ergo etiam decretum de creatione. Consequentia probatur. Quia beneficium dicit essentialem ordinem ad personam, cui fit, & illam supponit. Confirmatur. Prædestinatio habet tantum pro obiecto beneficium, vndè dicitur ab Augustino, *Præparatio beneficiorum*, ergo non importat voluntatem de creatione, sed præsupponit.

Confirmatur secundò. Prædestinatio habet pro obiecto finem cuius, creatio autem finem cui, finis autem cuius supponit finem Cui; tanquam illum, à quo dependet in esse, cum sit propter ipsum.

20 Ad fundamentum primæ sententiæ respondetur. Finem *Cui*, quatenus perficitur, esse vltimum in exequutione, vndè ex ipso, & ex fine *Cuius* fit vnus totalis finis, Deindè assumptum valet tantum respectu voluntatis creatę, in qua est duplex ordo intentionis, & executionis.

21 Ad primum secundæ sententiæ. Prædestinationem Christi non respicere solam gloriam, & gratiam ipsius, sed etiam vnionem hyppostaticam, quæ pertinet ad esse ipsius, & ideo eius prædestinatio non supponit decretum de creatione. Ad secundum. Valere de ordinatione ad finem connaturalem; non autem supernaturalem, quia adhuc non ordinatur ex intrinseca sua virtute.

An Prouidentia supernaturalis supponat naturalem.

SECTIO III.

22 Prima sententia vult, Deum prius prædestinasse, & deindè instituisse naturalem prouidentiam in ordine ad supernaturalem. Ita Smising *trac.*3.*de Deo vno disp.*6.*q.*12.*nu.*748. Mendozza *controuers.* 1. *Scholastica num.*4.

Probant 1. Corinth.3. *Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei*, & ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt*, ergo omnia sunt propter prædestinatos, vt tales sunt. Secundò. Ordinatè volens prius vult finem, & prius media propinquiora fini, quam remota, natura autem rationalis secundum gratiam, & gloriam propinquiùs attingit finem vltimum, quàm secundum ordinem naturæ. Tertia. Quia constat, plures effectus rationales esse posterius volitos tanquam media ad supernaturales.

23 Secunda sententia vult, prædestinationem supponere prouidentiam naturalem. Ita Caietanus 3.*p.q.*1.*art.*3. Vasquez 1. *p. disp.* 82. *cap.* 5. & desumitur ex D. Thoma 3.*p.q.*1.*art.*3.*ad* 2. Dum docet, prædestinationem supponere scientiam futurorum.

24 Dico primò. *Prouidentia naturalis est propter se volita à Deo*. Probatur. Prouidentia naturalis, cum sit ordo rerum in finem, includit etiam vltimum finem naturalem, vt rationem volendi talem ordinem, ergo est volita à Deo propter se ipsam. Consequentia probatur. Quia vltimus finis est bonitas Diuina, propter quam Deus omnia vult, vndè quod est volitum propter ipsam, non potest esse volitum propter aliud. Confirmatur. Prouidentia naturalis immediatè attingit vltimum finem, & hæc attingentia non destruitur à supernaturali. ergo

25 Dico secundò. Prædestinatio supponit prouidentiam naturalem. Desumitur ex D. Augustino de prædestinatione, & gratia cap. 5. *Ante quam faceret nos, præsciuit nos, & in ipsa nos præscientia, cum nondū fecisset, elegit*. Probatur. Prouidentia naturalis obiectiua est à Deo propter se volita independenter à supernaturali, vndè non dependet ab ipsa in esse, & econtra supernaturalis dependet in esse à naturali, vt à subiecto, quod eleuatur, ergo naturalis præsupponitur. Consequentia probatur. Quia ordo Diuinorū actuum desumitur ex ordine obiectorum. ergo cum naturalis antecedat causalitate, & non dependeat à supernaturali, etiam decretum de ipsa antecedet.

26 Dico tertiò. *Prouidentia supernaturalis neque est ratio volendi prouidentiam naturalem, etiam vt eleuabilem*. Probatur. Naturalis secundum se est propter se volibilis; vt autem eleuabilis non est medium, sed materia, circa quam, quæ præsupponitur, & est volita ratione finis supernaturalis.

27 Ad primum respondetur. Primum locum scripturæ esse intelligendum de ordine Dominij, ita vt naturalia subijciantur Christo vt principi naturalium mediante homine, & Deo mediante Christo; supernaturalia vero sint Christi mediante homine, & ordinentur à Deo mediante Christo. Secundus vero locus debet intelligi, quod omnia cooperentur in bonum prædestinatis, quatenus illis inseruiunt aut vt media, aut vt occasio, aut alio modo, & sensus est de singulis in particulari, non autem de toto ordine prouidentiæ. Ad secundum. Valere de volente, cuius volitio non est causatiua obiecti; secus autem quando est causatiua. Ad tertium. Id esse verum de illis effectibus, vt sunt res quædam particulares, non autem vt ingrediuntur ordinem prouidentiæ, quia tunc, vt pars illius, sequuntur conditionem totius.

De

DE SIGNO, IN QVO FACTA est prædestinatio.

DISPVTATIO XLII.

An prædestinatio sit facta ante præuisionem peccati originalis.

SECTIO I.

1 QVæstio procedit de antecessione secũdum signa, quæ nos distinguimus in actibus Diuinis, quæ non sunt signa *in quo*, sed tantum *à quo*, quatenus non possumus concipere vnum actum, nisi præconcipiamus alium propter ordinem ad obiectum; Prædestinatio autem dupliciter potest sumi. Vel in particulari, vt terminatur ad singulas personas, vel in communi, vt in confuso omnes prædestinat.

2 Prima sententia asserit, prædestinationem esse factam ante præuisionem peccati originalis. Ita Scotus *in 1. dist. 41. quæst. vnica* Aegidius, Herueus *ibidem* Gabriel *in 2. dist. 20. q. vnica art. 1.* Molina *1. p. q. 23. art. 5. disputat. 1. mem. 7.* Suarez *1. de prædestinatione cap. 11.* Smiling *trac. 3. de Deo vno disp. 6. q. 2. n. 18.*

Probant. Adam fuit electus prius ad gratiam habitualem, quam præuideretur eius peccatum, ergo etiam ad gloriam, quia ordinatè volens prius vult finem quam media. Secundò. Christus fuit prædestinatus ante præuisionem peccati originalis, ergo etiam omnes ad illius exemplar. Confirmatur. Beata Virgo fuit prædestinata ante præuisionem originalis, quia non potuit præuideri, vbi non erat futurum, ergo. Tertiò. Permissio peccati originalis supponit reprobationem negatiuam vt effectus illius, ergo etiam peccatum originale. Quartò. Angeli prædestinati sunt ante præuisionem peccati, nam post præuisum omnes fuerunt damnati, ergo etiam homines.

3 Secunda sententia docet, esse factam post præuisionem peccati. Ita ij omnes, qui volunt esse factam ex præuisione meritorum, & præcipuè Capreolus *in 2. dist. 20. art. 3.* Ariminensis *in 1. dist. 41. art. 2.* Cumel *1. p. q. 23. art. 1. disp. 2.* Ruiz *disp. 13. de prædestinatione sec. 5.*

4 Dico primò. *Deum ante præuisionem peccati originalis habuisse aliquem actum ordinandi ad beatitudinem omnes homines in ipso Adamo tanquam in capite, atque adeo adfuisse prædestinationem incompleto modo, terminatam tantum ad aliquos effectus.* Probatur. Deus non potuit præuidere peccatum originale, nisi vt proueniens ab Adamo, vndè talis præscientia supponit Adam futurum & decidentem à gratia, & habentem auxilia sufficientia ad non peccandum, ergo ante præuisionem fuit decretum de ordinando homine ad beatitudinem. Consequentia probatur. Quia decretum de conferendis auxilijs ad non peccandum est decretum de ordinando homine ad beatitudinem.

5 Dices. Primam gratiam fuisse datam Adamo supposita præscientia conditionata de peccato. Contra. Posita præscientia conditionata, peccatum non est absolutè futurum, decretum autem de gratia conferenda Adamo antecedit præuisionem peccati absolutè futuri, quia non potest præuideri absolutè futurum, nisi præuideatur prouenire à persona potente non peccare.

6 Dico secundò. *Numerum prædestinatorum non fuisse determinatum ante præscientiam absolutam peccati originalis.* Probatur. Numerus prædestinatorum est quædam gratia extensiua facta dependenter à meritis passionis Christi iuxta id Isaiæ. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum*, ergo non fuit determinatus ante præuisionem passionis Christi, quia Incarnatio, licet ponatur volita ante præuisionem peccati, non tamen fuit volita passio Christi.

7 Dices. D. Augustinus 1. *Retractationum c. 13.* habet, quod si Adam non peccasset, nasceretur certus numerus prædestinatorum, ergo. Respondetur tantum velle, quod in illo casu generationes non durassent in infinitum; non autem, quod de facto numerus prædestinatorum sit determinatus ante præuisionem peccati.

8 Dico tertiò. *Prædestinationem completam fuisse factam post præuisionẽ peccati originalis.* Ita docet D. Aug. *1. ad simplicianum q. 2. & cap. 8. de bono perseuerantiæ, & cap. 7. de correptione, & gratia, & Epist. 105. 106. & 107. & in Enchirid. cap. 95. & 96.* & alibi frequenter. Prosper *sententia 307. & ad excerta Genuensium responsione 6. &* 8. Fulgentius *de Incarnatione, & gratia cap. 21. & lib. 1. Ad Monimum cap. 6. 26. & 28.* loquuntur autem non de ipsa exequutione, sed de ipso proposito Dei, quod habuit ab æterno, & volunt prædestinationem se habere per modum liberationis, qua Deus decreuit aliquos liberare à massa damnato per peccatum originale ratione suæ misericordiæ.

Probatur. Prædestinatio terminatur ad personas in particulari, & absolutè futuras ita vt aut supponat futuras, aut faciat, ergo supponit peccatum originale. Consequentia probatur. Quia non possunt homines à Deo præuideri vt absolutè futuri, nisi præuideantur vt descendentes ab Adam, ergo cum ratione descendentiæ sint infecti peccato originali, & descendentia supponat Adam peccasse, dum prędestinabat in eodem signo præuidebat peccatum.

9 Dices. Prędestinationem fuisse ante peccatum originale circa eosdem homines vt descensuros ab Adam præciso peccato originali. Contra. Non potuerunt præuideri aliter descensuri, quam eo modo, quo descenderunt, ergo cum descenderint ab ipso vt infecto, non potuerunt pręuideri vt descensuri, nisi pręuiso peccato.

10 Dico quartò. *Si Adam non peccasset, non fuissent ijdem homines prædestinati, & reprobati.* Ita Diuus Thomas *quodlibeto 3. q. 11. art. 25.* & alij Probatur. Quia tunc fuisset alius ordo, & dispositio Diuinę prouidentię, & nemo ratione peccati originalis caruisset effectu prędestinationis.

11 Obijcit Scotus *in 2. dist. 20. q. 2.* Ex D. Gregorio 4. *Moralium cap. 36.* Si Adam non peccasset, ij, qui nunc per redemptorem saluati sunt, soli ab illo nascerentur electi, ergo. Respondetur solum velle, quod in illo casu nascerentur tantum illi, qui essent prædestinati, non autem, quod ijdem numero, qui nunc, prædestinati essent.

12 Ad primum respondetur probare tantum, quod ante peccatum originale fuerit aliqua determinatio perducendi homines ad beatitudinem. Ad secundum. Controuersum esse, An Christus fuerit prędestinatus ante pręuisionem peccati, quidquid tamen sit, negatur consequentia, & disparitas est, quia prędestinatio ipsius non supponit ipsum esse, prędestinatio autem hominum supponit ipsos homines, atque adeo descendentiam ab Adam. Ad confirmationem Beatam Virginem fuisse pręuisam vt descendentem ab Adam, & cum debito contrahendo peccatum originale, ratione autem prædestinationis præseruatam fuisse, ne contraheret, vndè adhuc prædestinatio ipsius supponit pręuisionem peccati. Ad tertium. Permissionem peccati non esse effectum reprobationis negatiuè, quia negatiuum non potest habere aliquos effectus. Ad quartum Angelos non fuisse reparatos post lapsum, & ideo ipsorum prędestinatio non supponit pręuisionem peccati.

An prædeſtinatio ad gratiam ſit ex præuiſione alicuius meriti.

SECTIO II.

13 SVpponendum eſt. Quod cum prædeſtinatio terminetur ad gratiam, & gloriam, vt ſupra diximus, poſſunt in ipſa diſtingui duo decreta; alterum circa gratiam; alterum circa gloriam: Cum enim actus diuini diſtinguantur ex ordine ad obiecta, & inter gratiam, & gloriam ſit ordo cauſationis finalis, poſſumus diſtinguere vnum decretum, quod verſetur circa media, & aliud circa finem.

14 Supponendum ſecundo. Poſſe etiam nos accipere prædeſtinationem, vt importantem vnum adequatum decretum, quod ſimul terminetur ad media, & ad finem; cum enim finis ſit ratio volendi media, & media ſint tantum bona bonitate finis, hinc fit, vt vnica ſit tantum ratio, quæ ex parte obiecti ſit veluti forma determinans volibilitatem tam mediorum, quam finis. In præſenti autem diſtinguimus duplex decretum, & de illo, quod terminatur ad gratiam, quærimus, an ſupponat præuiſionem alicuius meriti: atque adeo an ex parte obiecti ſit ratio, cur gratia conferatur. Nomine autem gratiæ intelligimus illam ſpecialem, quæ vnicuique determinatè datur in ordine ad ſalutem.

15 Primus error fuit Origenis, qui aſſerebat animas fuiſſe creatas antequam infunderentur corporibus,& fuiſſe prædeſtinatas, vel reprobatas iuxta opera, quæ fecerunt antequam infunderentur. Ita *lib. 1. Periarcom. cap. 7. 8. & 9.*

Secundus fuit Pelagij, qui docuit, prædeſtinationem eſſe factam intuitu meritorum procedentium ex viribus naturalibus, vt refert Auguſtinus *hæreſi 88. & alibi*.

Tertius fuit ſemipelagianorum, qui etiam dicti ſunt Maſſilienſes, quorum auctor fuit Ioannes Caſſianus, & Fauſtus Epiſcopus Vegienſis, qui, vt habet idem Caſſianus *collat.* 13. aſſerebant, initium fidei chriſtianæ eſſe à nudo libero arbitrio, & intuitu ipſius dari gratiam, atque adeo gratiam eſſe prædeſtinatam ex merito naturali liberi arbitrij.

16 Inter catholicos autem, Prima ſententia aſſerit, bonum vſum gratiæ præuiſum à Deo eſſe rationem, cur Deus prædeſtinet ad gratiam; vult autem hunc bonum vſum fundari in ipſa gratia. Ita Henricus *quodlibeto 8. q. 5.* Alenſis *prima par. q. 28. mem. 3.* Bacconus *in 1. diſt. 45. quæſt. vnica artic. 2.* Aureolus *artic. 1.* & nonnulli alij.

Communis tamen ſententia Catholicorum aſſerit, nullam dari cauſam meritoriam prædeſtinationis ad gratiam. Ita D. Thomas *prima parte quæſt. 23. art. 5.* & alij communiter.

17 Dico primo. *De Fide eſſe, neminem eſſe prædeſtinatum ad gratiam ex operibus animæ factis ante, quam infunderetur corpori.* Probatur. Ad Rom. 9. *Cum nondum nati fuiſſent, aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt; Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.*

18 Reſpondet Origenes. Intelligi de operibus in hac vita factis. Contra. Quia negat Apoſtolus prædeſtinationem abſolutè eſſe ex operibus, ſed ex propoſito Dei.

19 Dico ſecundò. *Prædeſtinationem ad gratiam nullum ſupponere meritum.* eſt de fide definitum in Concilio Paleſtino *can. 7. 8. 11. & 12.*, & in Concilio Mileuitano *can. 4.* & in Arauſicano ſecundo *can. 2. 4. 5. 6. 14. & 17.*, & in Tridentino *ſeſſ. 6. capit. 5. & 8.* & *canone*, contra Pelagianos, & Maſſilienſes, & traditur à Patribus, præſertim D. Auguſtino, qui plures libros ſcripſit contra hæreſim Pelagianorum, & ſemipelagianorum, & eius doctrina approbatur circa hanc materiam, à Gelaſio Papa, vt habetur in cap. *Sancta Romana diſt. 15.* Probatur. Iſaiæ 55. *Inuentus ſum à non quærentibus me.* Ioannis 3. *non poteſt homo facere quidquam, niſi fuerit ei datum de cælo.* & cap. 15. *Sine me nihil poteſtis facere.* 1. Corinthiorum 4. *Quis enim te diſcernit? Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* 2. Corinthiorum 3. *Non quod ſimus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*; & Ad Epheſios 2. *Gratia ſaluati eſtis ex fide, & hoc non ex vobis, donum enim Dei eſt*, & ad Epheſios. 1. *Qui cæpit in vobis opus bonũ, perficiet.* Confirmatur. Paruuli non poſſunt prædeſtinari ad gratiam ex aliquo merito, ergo neque adulti. Conſequentia probatur. Tum quia ſcriptura non diſtinguit inter prædeſtinationem paruulorum, & adultorum, ſed vtramque ponit ex Dei miſericordia. Tum quia ea, quæ tanquam abſurda inferebant Pelagiani ex prędeſtinatione ad gratiam ſine meritis, ſequerentur etiam ex prædeſtinatione paruulorum, vt quod Deus eſſet acceptor perſonarum, & iniquus, cum aliquos paruulos prædeſtinet ſine meritis, & alios reprobet; vndè, cum in paruulis hoc non habeat locum ex eo, quod prædeſtinatio ſit merè gratuita, nec etiam habebit locum in prædeſtinatione adultorum. Ita arguit D. Auguſtinus *Epiſt. 105.*

20 Reſpondent Pelagiani. Eſſe diuerſam rationem, quia, ſi paruuli non prædeſtinantur, nullam pœnam habent poſt mortem, adulti verò traduntur ſupplicijs. Contra. Quia non traduntur ſupplicijs ex eo, quod non ſint prędeſtinati ad gratiam, ſed quia moriuntur in peccato actuali. Secundò. Tam paruuli ſunt inter ſe æquales, quando prædeſtinantur ad gratiam, quàm ſunt adulti, ergo ſi in paruulis non interuenit acceptio perſonarum, nec etiam interueniet in adultis. Tertiò paruuli puniuntur ſaltem pœna damni, ergo.

21 Confirmatur ſecundò. Si gratia prædeſtinaretur ex meritis præuiſis, non prædeſtinaretur vt gratia, ſed vt meritum, atque adeo gratia non eſſet gratia. Ita arguit Auguſtinus 4. *contra Iulianum cap. 3. & alibi.*

22 Reſpondent Pelagiani. Primam gratiam eſſe ipſum liberum arbitrium, quod gratis datur. Contra. Quia ſcriptura nomine gratię non intelligit naturam, ſed id, quod datur naturæ, vt ipſi indebitum. Secundo. Ad Romanos 4. & 11. quando Apoſtolus ait, quod ſi gratia eſſet ex operibus, non eſſet gratia, loquitur de illa, quæ ſupponit naturam, & illam perficit.

23 Reſpondent ſecundò. Gratiam eſſe legem, atque doctrinam, quę data eſt gratis. Contra ex Auguſtino 1. *de gratia Chriſti cap. 8.* quia legis cognitio, ſi deſit gratiæ auxilium, non prodeſt, ſed potius dat occaſionem præuaricationis. Secundò. Plenitudo legis eſt dilectio ex Charitate, Charitas autem diffunditur in cordibus noſtris, non per legem, ſed per Spiritum Sanctum.

24 Reſpondent tertiò Semipelagiani. Meritum, quod præcedit gratiam, eſſe de congruo, & ideo non tollere rationem gratiæ, quia eſt tantum impetratorium, non obligatorium. Contra. Si præcederet meritum de congruo, ipſe homo inciperet, contra illud ad Philippenſes 2. *Deus, qui cæpit in vobis opus bonum, perficiet.* Secundò. Quia homo ſe ipſum diſcerneret contra illud 1. Corinthiorum. 4. *Quis enim te diſcernit.* Tertiò. Quia poſſet homo aliquo modo gloriari de gratia accepta contra illud. *Quid gloriaris, quaſi non acceperis.*

25 Reſpondent 4. Fidem contradiſtingui ab operibus, & ideo ex eo, quod gratia ſit ex fide naturali, non ſequi quod ſit ex operibus. Contra. Fides, eſt quoddam opus iuxta illud Ioannis 6. *Hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum, quem miſit ille.* Secundò. Quia etiam fides eſt donum Dei, iuxta illud ad Epheſios 2. *Salui facti eſtis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt.*

26 Dico tertiò. *Deum nec de potentia abſoluta potuiſſe prædeſtinare ex bonis operibus præuiſis factis ex viribus naturalibus.* Eſt contra Ruiz *diſp. 5. de Prædeſtinatione*

tione sec. 3. Probatur. Deus non potest immutare naturas rerum, ergo nec dare gratiam ex operibus naturalibus. Consequentia probatur. Natura est ordinis inferioris respectu gratiæ, nec habet vires, quibus se sola extendatur ad supernaturalia, alioquin non essent supernaturalia, quia essent secundum vires naturæ, ergo si Deus faceret, vt opera naturalia essent aliquo modo causa prædestinationis, immutaret naturas rerum.

Confirmatur. Si ratione operum naturalium fieret prædestinatio ad gratiam, haberent aliquam congruitatem respectu gratiæ, & gratia esset debita naturæ debito congruitatis. Secundo confirmatur. Prædestinatio est ordo ad finem supernaturalem, ergo initium ipsius non potest esse à creatura, esset autem, si opera naturalia essent causa prædestinationis. Sequela probatur. Quia ordo prædestinationis est supernaturalis, ergo debet incipere à Deo vt supernaturaliter operante, quia omnis effectus requirit causam proportionatam.

27 Dico quartò. *Prædestinationem paruulorum non esse factam intuitu meritorum conditionatorum, quæ habuissent, si superuixissent.* Est de fide contra Semipelagianos. Probatur. Lucæ 19. *Venit filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat*, non dicit. *Quod periturum fuerat.* Ita Augustinus *epist.* 106. Confirmatur. Si Deus puniret peccatum sub conditione futurum, non esset verum illud sapientiæ. Quartò. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius:* Ita Augustinus *cap.* 14. *de prædestinatione Sanctorum.* Confirmatur secundò. Ad Romanos 9. Apostolus inquirens causam, cur Esau sit reprobatus, & Iacob electus, recurrit ad iudicia Dei inscrutabilia; facilis autem fuisset responsio, si Deus prædestinasset, & reprobasset intuitu operum conditionatorum. Ita Augustinus *epistola* 105.

28 Dico quintò. *Nec de potentia absoluta posse prædestinationem esse ex meritis conditionatè futuris.* Est contra Ruiz *disputat.* 5. *de prædestinatione section.* 6. Probatur. Meritum consistit in exercitio libertatis, & est alicuius meritum, nulla autem operatio libera est alicuius personæ determinatæ, nisi ab ipsa eliciatur, operatio autem conditionata à nullo elicitur. Confirmatur. Quilibet non habet magis merita conditionata, quàm demerita, ergo. Confirmatur secundò. Prædestinari ex meritis, facit, quod effectus prædestinationis dependeat in exequutione ab ipsis; implicat autem, aliquid secundum existentiam dependere ab illo, quod non existit, vt sunt merita conditionata, nec est habituum existentium.

29 Obijcit Ruiz. Deus facit, quod mors præueniat aliquos, quia scit, quod, si superuiuerent damnarentur, ergo opus conditionatè futurum est motiuum Diuinæ voluntatis. Respondetur negando antecedens. Nam Deus non accelerat mortem intuitu peccati conditionati, quia adhuc posset ab illo præseruare, sed quia impleta est illa mensura gratiæ, ad quam prædestinarat.

30 Obijcit secundò. Potest Princeps moueri ad dandum gladium alicui, quem scit benè vsurum in bello, ergo. Respondetur. Ideo posse, quia supponit in eo, cui tribuit aptitudinem ad benè vtendum, quam ipsi non dat, Deus autem dat etiam bonum vsum gratiæ.

31 Dico sextò. *Neque bonum vsum gratiæ procedentem à libero arbitrio fuisse præsuppositum prædestinationi ad gratiam.* Probatur. Quia ille, qui haberet hunc bonum vsum, se ipsum discerneret contra illud 1. Corinth. 4. *Quis autem te discernit.* Secundò. Quia homo ex proprijs viribus inciperet iustificationem contra definitionem Concilij Arausicani secundi, & Tridentini, vt supra.

32 Dico septimò. *Neque bonum vsum gratiæ conditionatè futurum esse rationem prædestinationis.* Est contra Molinam *prima parte quæst.* 23. *artic.* 5. *disputat.* 1. *mem.* 6. & 11. Probatur. Bonus vsus gratiæ conditionatè futurus est effectus prædestinationis conditionatæ, ergo non potest esse ratio prærequisita. Antecedens patet. Qui consequitur ex prædestinatione posita in esse conditionato. Consequentia probatur. Quia nullus effectus potest esse conditio prærequisita ad suam causam, cum sit natura sua posterior.

33 Dices secundum esse conditionatum posse esse conditionem prærequisitam respectu prædestinationis secundum esse absolutum.

Contra. Quia semper comparatur vt effectus ad prædestinationem, & semper retinet dependentiam secundum suam naturam.

34 Dices secundò. Hunc bonum vsum, pro vt est conditio, non fundari in gratia, sed in libero arbitrio. Contra. Quia tunc liberum arbitrium se discerneret, inciperet iustificationem, haberet aliquid ex proprijs viribus in ordine ad gratiam, quod non accepisset, & prædestinatio non esset merè ex proposito Dei.

35 Dico octauò. *Bonum vsum liberi arbitrij fundatum in gratia, quo benè vtitur ipsa gratia, non potest esse ratio prædestinationis.* Probatur. Bonus vsus gratiæ est effectus gratiæ, ergo non potest esse ratio cur Deus prędestinet. Consequentia patet. Quia non potest Deus præuidere hunc bonum vsum absolutè futurum, nisi absolutè decreuerit gratiam, effectus enim non potest esse absolutè futurus, nisi causa sit absolutè futura. Antecedens est de fide ex Celestino Papa *epist. ad Episcopos Galliæ*, in qua approbat sententiam Augustini, & Tridentinam *sess.* 6. *cap.* 15. definit. Quod nos non præuenimus gratiam, sed ipsa nos præuenit.

36 Respondet Henricus dari gratiam speciale ad hunc bonum vsum, quæ non est effectus prædestinationis, sed prouidentiæ vniuersalis. Contra. Prædestinatio amplectitur totum ordinem supernaturalem, quo homo ordinatur ad beatitudinem, hæc autem gratia est aliquid de hoc ordine. Secundò. Quia esset initium iustificationis; initium autem iustificationis, sicut est à vocatione, ita etiam est effectus prædestinationis. Tertiò. Per hanc gratiam homo primò discernitur, ergo est effectus illius propositi, quo Deus absolutè separat à massa perdita.

37 Obijciunt Pelagiani. Scriptura docet, Deum dare gratiam intuitu nostrorum operum. Matthei 7. *Petite, & dabitur vobis, quærite, & inuenietis*, & alia huiusmodi habet.

Respondetur. Non intelligere de prima gratia, sed de posteriori, quæ supponit in nobis aliquam operationem prouenientem ex gratia, vt orationem, desiderium pęnitentię, & salutis, & alia eiusmodi.

38 Obijciunt secundò. Vni dedit quinque talenta, alij duo, alij vero vnum vnicuique secundum propriam virtutem. Respondetur intelligi de gratijs gratis datis, quas Deus distribuit iuxta capacitatem.

39 Obijciunt tertiò. Bona opera moralia merentur remissionem peccatorum. Iob. 4. *Elemosina ab omni peccato, & à morte liberat*, ergo. Respondetur mereri impetratiuè, quando fiunt ex gratia, secus autem si ex viribus tantum naturę.

40 Obijciunt quartò. Deus vult omnes saluos fieri. primę Timothei secundo, cum autem non omnes sint salui, potest tantum velle conditionate, si videlicet ipsi velint, ergo debet pręcedere primam gratiam voluntas salutis.

Respondetur. Velle omnes saluos fieri voluntate pręcedenti, quatenus creauit genus humanum in ordine ad salutem; non autem voluntate consequenti, quia multos relinquit in peccato. Et quos non relinquit, sed saluat, non saluat intuitu alicuius pręcedentis voluntatis ipsorum, sed ex mera misericordia.

41 Obijciunt quintò. Eſt in poteſtate hominis, vt ſit prædeſtinatus, ergo ratione propriæ voluntatis præuenientis gratiam. Antecedens patet. Apocalypſis tertio. Poteſt quis ammittere coronam 2. Thimothei 2. Poteſt ſe facere vas in honorem. Reſpondetur negando antecedens.

Ad probationem poſſe quidam ſecundum præſentem iuſtitiam amittere coronam, & etiam in æternum, quia peccatum eſt in poteſtate cuiuſque, non autem facere ſe vas in honorem. 2. Ad Timotheum 2. dicitur quod ſi quis emendauerit ſe à peccatis, erit vas in honorem, emendare autem ſe non poteſt, niſi in virtute gratię, vt alibi paſſim habet Apoſtolus.

42 Obijciunt ſextò. D. Ioann. Chryſoſtomus, qui *homil.17. in Ioannem* ait. *Deus ſuis in nos beneficijs noſtras non præuenit voluntates, ſed à nobis incipiendum eſt, & alibi* ſimilia habet. Reſpondet Vaſquez *p.p.diſp. 81.cap.8.* Chryſoſtomum fuiſſe in errore, ſemipelagianorum; ſed. Contra quia *homilia 28. in Geneſim* docet, præuenientem gratiam tollere impedimenta ſalutis, & *homil.* 30. petitionem Cananeę initium habuiſse à gratia,& *hom.2.in Pſal.*50.Prouocat *nos Deus dicens,da & tu aliquid*. Et homil. 7. in Ioannem. *Non enim veſtris præcedentibus meritis debitum perſolui, ſed ego incepi*, & alibi ſimilia docet, ex quibus patet primam gratiam nullum ſupponere meritum. Reſpondetur igitur. Deum nos expectare, non vt tribuat primam gratiam, ſed vt det ſubſequentem, & hoc intelligunt etiam alij Patres græci, quando habent huiuſmodi loquutiones.

43 Obijciunt ſeptimò. D. Auguſtinus *in propoſitionibus in epiſtolam Ad Romanos propoſitiones* 50. habet *Fidem elegit in præſcientia, vt quem crediturum eſſe præſciuit, ipſum elegerit*, & in infra. *Quod credimus noſtrum eſt, quod autem operamur, illius*. Reſpondetur D. Auguſtinum ſcripſiſſe hunc librum antequam eſſet Epiſcopus, & quando erat in errore Semipelagianorum; hoc tamen retractauit *lib.1.retract. cap. 23. & cap.4. de Prædeſtinatione Sanctorum*. Notat, confutationem huius contineri *in quæſt.2. lib. 1. ad ſimplicianum*.

44 Obijciunt octauò. D. Auguſtinus *quæſtio. 68.* ex 83. ait quod voluntas Dei, qua miſeretur, venit de occultiſſimis meritis. Ait enim. *Venit enim de occultiſſimis meritis, quia & ipſi peccatores, cum propter generale peccatum vnam maſſam fecerint non tamen nulla eſt inter illos diuerſitas. Præcedit, ergo aliquid in peccatoribus, quo quamuis non ſint iuſtificati, digni efficiuntur iuſtificatione, vt item præcedit in alijs peccatoribus, quo digni ſint obtuſione*.

Reſpondetur intelligere de meritis in impropriè ordine ad gratiam iuſtificantem, quæ fundantur in gratia auxiliante. Vnde ſubdit. Quod Deus volentibus ſubuenit, ita tamen, vt nemo poſſit velle niſi ab ipſo vocetur.

45 Obijciuntur nono. Eundem Auguſt. *lib. ſex quæſtionum quæſtion.2.*, vbi docet Verbum non fuiſſe incarnatum, niſi quando ſciebat adeſſe, qui crederent. Reſpondetur ſenſum eſſe, quod tunc voluerit incarnari, quando exiſtebant illi, qui erant prædeſtinati à Deo ad credendum, vt ipſe explicat *cap.9. de bono perſeuerantiæ*.

46 Obijciunt decimò. Chriſtus æqualiter pro omnibus eſt mortuus, ergo ratione meriti Chriſti debetur omnibus gratia æqualis, ergo, ſi non datur, debet prouenire ex præſcientia meritorum. Reſpondetur. Chriſtum æqualiter pro omnibus eſſe mortuum quò ad oblationem prætij, non autem quoad ęqualitatem omnium beneficiorum.

47 Obijciunt decimo primò. Per ſolam gratiam ſufficientem nemo ſaluatur, ergo ſi dat hāc gratiam abſque demerito, qui illam recipiunt damnabuntur abſque demerito. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia damnatio non prouenit ratione gratiæ ſufficientis, ſed quia liberè à voluntate reſpicitur.

An prædeſtinatio ad gratiam ſupponat opus morale vt diſpoſitionem.

SECTIO III.

48 QVæſtio procedit ſuppoſito, quod poſſit dari aliquod opus bonum morale, quod fiat ex ſolis viribus naturæ, quia, ſi fit ex gratia, iam ſupponit primam gratiam aut ſi non poteſt, ceſſat difficultas.

Prima ſententia aſſerit, opera bona moralia naturalia eſſe diſpoſitionem de congruo ad gratiam, atque adeo prædeſtinationem ſupponere ipſius præuiſionem. Ita Gabriel *in 1. diſt.41. q.vnica art.3.dub.1. & in 2. diſt. 27. q.1.art.2.* Durandus *diſt.28.q* 5. Caiet. *tom.1.opuſc. trac.4.q.1.* Fundamentum eſt. Quia ſine hac diſpoſitione præuiſa Deus eſſet acceptor perſonarum.

49 Secunda ſententia aſſerit, bona opera moralia regulariter non eſſe diſpoſitionem ad gratiam, ſed tantum in aliquo caſu maximè neceſſitatis. Ita Vega *lib. 6. in Tridentinum cap.17.*

50 Tertia ſententia. Opera moralia poſse eſse diſpoſitionem non reſpectu gratiæ ſanctificantis, ſed reſpectu tantum excitantis. Ita Richardus *in 2. diſt.* 28. Gerſon *Alphabeto 4. littera M.* Sotus *de natura, & gratia cap. 5.lib.2.*

Probant. Quia talis diſpoſitio non dicit aliquod meritum neque etiam de congruo, quia opus meritorium ſupponit dignitatem perſonæ operantis, vel ſaltem proportionem operis. Secundò. Quia eſt congruum Diuinæ æquitati, vt acceptet hos actus tanquam diſpoſitionem; vndè ſcriptura promittit auxilium gratiæ peccatoribus bene operantibus. Tertiò. Natura rationalis habet capacitatem gratiæ, ergo bona opera ipſius eam diſponunt ad gratiam.

51 Quarta ſententia eſt abſolutè negatiua. Ita D. Thomas *p.2.q.109. art.6.& q.112.artic.2.& 3.* & communiter.

52 Dico primò. *Nullum opus naturale moraliter bonum eſſe diſpoſitionem aut primam, aut ſufficientem ad iuſtificationem, atque adeo prædeſtinationem ad ipſam non eſſe ex præuiſione talis diſpoſitionis*. Eſt de fide ex Concilio Tridentino *ſeſſ.6.cap. 5. & cant. 1.* vbi definit exordium iuſtificationis deſumendum eſse ex ipſa gratia præueniente. Probatur. Prima diſpoſitio ad iuſtificationem eſt fides ex Tridentino *ſeſſ.6.cap.6.* & ratio eſt, quia iuſtificatio eſt acceſsus ad amicitiam Dei. Vndè diſpoſitio debet eſse aliquis liber motus in Deum, primus autem motus eſt per fidem, ergo prima diſpoſitio non poteſt eſse aliquid naturalę, ut enim fides ſit diſpoſitio, non poteſt eſse ſine gratia Diuina, vt definitur in Tridentino *ſeſſ.6.can.3.*

53 Dices. Id valere de prima diſpoſitione conditionata, non autem de illa, quæ eſt aliqualis diſpoſitio. Contra. Ante primum motum in Deum nulla eſt omnino diſpoſitio; hic autem primus motus debet eſse per fidem. Confirmatur. Per diſpoſitionem id, quod diſponitur, accedit ad formam, ad quam diſponitur; primus autem acceſsus ad amicitiam Dei debet eſse aliquis motus in ipſum, quo homo incipiat eleuari ad ordinem ſupernaturalem.

Confirmatur. Diſpoſitio ex vi formalis diſpoſitionis dicit intrinſecam exigentiam illius, ad quod diſponit, etiamſi diſpoſitio ſit remota; nullum autem naturale poteſt exigere ſupernaturale, alioquin ſupernaturale non eſſet ſupernaturale.

54 Dico ſecundò. *Opus bonum morale ex iuribus naturæ non eſt conditio requiſita ad obtinendam primam gratiam excitantem.* Eſt de fide, & deſumitur ex Auguſtino *1. ad Simplicianum q.2. & 1.de peccatorum meritis capit. 22. & 4. contra Iulianum capit. 3.* Probatur, Concilium Arauſicanum can. 4. definit; Deum non expe-

expectare nostras voluntates, vt à peccato purgentur; expectaret autem, si esset necessarium aliquod opus morale vt conditio.

55 Dices. Concilium intelligere de illa voluntate, qua volumus purgari à peccato, non autem de omni bono opere. Contra. Concilium definit, Deum non expectare nostram voluntatem, quia de se non potest præparari ad gratiam, si autem homo poneret aliquam dispositionem, se præpararet ad gratiam. ergo

Confirmatur. Si requireretur conditio aliqua naturalis ad gratiam, homo se disponendo quæreret Deum, contra illud. Isaiæ 65. *Inuentus sum à non quærentibus me*, & gratia subijceretur labori humano, quod damnatum est in Concilio Arausicano. Confirmatur secundò. Ista dispositio se haberet per modum impetrationis, ergo gratia daretur ex impetratione nostra.

56 Dico tertiò. Actus morales bonos naturales nullo pacto posse disponere ad gratiam in quocunque genere hominum; desumitur ex D. Augustino *cap. 1. de prædestinatione Sanctorum*, vbi habet. *Fides non est ex operibus ne forte quis extollatur, solet enim dici, ideo credere meruit, quia vir bonus erat, antequam crederet, quod de Cornelio dici potest, cuius, vt narratur Actorum 10. acceptæ sunt eleemosinæ, & exauditæ orationes ante, quam crederet in Christum, nec tamen sine fide donabat, & orabat.* Probatur. Vel opera ista supponunt fidem, vel non. Si primum, ergo supponunt primam gratiam, si secundum, contra, quia prima dispositio incipit à fide.

57 Dices. Posse esse dispositionem ad fidem, licet non sint ad gratiam. Contra quia eo ipso, quod essent dispositio ad fidem, essent etiam dispositio remota ad iustificationem. Secundò sine fide impossibile est placere Deo, ergo non potest dari dispositio ad fidem. Tertiò. Quia fides esset ex operibus, contra illud. Ad Ephesios 2. *Fides non est ex operibus.*

58 Confirmatur. Hæc dispositio, esset moralis, de cuius ratione est, vt disponat dignificando, ergo Deus inueniret aliquam dignitatem ex viribus naturæ contra definitionem Conciliorum.

Dices. Potest quis audita prædicatione fidei, quamuis tunc non crediderit, postea excitari illam recogitando ad affectum fidei, ergo iste naturalis affectus erit dispositio. Respondetur negando consequentiam. Quia erit solum excitatio ad acquirendam illam naturalem instructionem, sicut etiam potest aliquis fidelis excitari ad desiderium acquirendi instructionem religionis infidelium.

59 Dices secundò. Cum peccator habeat fidem, poterit ipse saltem disponi ad gratiam per talia opera, ergo. Respondetur non posse, quia fides in ipso absque gratia se habet veluti mortuo modo, nec operatur ex vi illius.

60 Ad fundamentum primæ sententiæ negatur sequela. Nam acceptio personarum habet tantum locum in ijs, quæ dantur ex distributiua iustitia, gratia autem datur merè gratis.

61 Ad primum tertiæ sententiæ negatur consequentia. Nam eo ipso, quod opus morale non supponit dignitatem personæ, neque dicit aliquam proportionem, non potest esse dispositio, quia dispositio deesse aliquid proportionatum. Ad secundum negatur assumptum. Quia non est congruum Diuinæ æquitati, quod est contra naturam, vt quod gratia habeat pro dispositione aliquod naturale, scriptura autem promittit gratiam ijs operibus, sed factis cum auxilio gratiæ. Ad tertium negatur consequentia. Quia dispositio debet esse in eodem ordine, in quo est forma.

62 Quæres. An saltem prædestinatio ad gratiam sit, ex dispositione negatiua, qua tollitur peccatum.

Respondetur negatiuè, alioquin posset assignari ratio, cur Deus potius hunc eligeret, quam alium contra exemplum de figulo. *Ad Romanos 9.* qui ex eadem massa facit aliud vas in honorem, & aliud in contumeliam, & gratia non esset merè ex proposito Dei, sed etiam ex homine se ipsum discernente aliquo pacto, vndè quando scriptura assignat ignorantiam tanquam rationem, cur Deus misereatur, non intelligit, quod sit ratio motiua, aut dispositiua, sed tantum quod finis misericordiæ sit tollere ignorantiam, ob quam aliquis peccat, & ideo particulæ causales, quas adhibet, significant consequutionem finalem.

DE PRAEDESTINATIONE AD Gloriam.

DISPVTATIO XLIII.

An sit ex præuisis meritis.

SECTIO I.

1 Loquimur de Prædestinatione, pro vt dicit decretum dandi gloriam, & quærimus, An supponat decretum dandi gratiam, atque adeo etiam merita præuisa.

Supponendum autem est contra Valentiam *prima parte disput. 1. quæstion. 23. punc. 4. conclus. 2.* Prædestinationem ad gloriam secundum signa, quæ distinguimus in actibus Diuinis, non esse simul cum cooperatione liberi arbitrij meritoria, licet enim omnes effectus prædestinationis sint connexi cum tali cooperatione, quia tamen actus habēt illum ordinem proportionaliter, quem habent obiecta, & gloria, & merita non sint simul, sed habeant ordinem dependentiæ ad inuicem, ideo etiam actus Diuini ad ipsa terminati non sunt simul, sed habent ordinem ad inuicem.

2 Prima sententia asserit decretum de gloria esse ante præuisionem meritorum. Ita D. Thomas *q. 6. de veritate art. 2. ad 9. & in 1. dist. 41. q. 1. art. 2. & p. p. q. 23. art. 4.* Herueus *in 1. dist. 40. q. 1. art. 3.* Capreolus *dist. 41. q. 1.* Scotus *quæst. 1.* Durandus *ibidem* Ariminensis *art. 2.* Caietanus *citato loco primæ partis*. Bannes, Ripa, Cumel *ibidem* Molina *disp. 1. mem. 6.* Fasolus *art. 1. dubit. 3.* Suarez *1. de prædestinatione cap. 8.* Ruiz *disp. 8. de prædestinatione, & sequentibus*, & communiter tam Thomistæ, quam Scotistæ.

Probant. Ad Rom. 9. *Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia maior seruiet minori*, hæc autem propositio, cum sit in materia dogmatica, debet accipi vniuersaliter, & intelligi ne dum de prædestinatione ad gratiam, sed etiam ad gloriam. Confirmatur. Esau non fuit reprobatus à prima gratia, sed à gratia finali, ergo Iacob fuit prædestinatus ante præuisionem operum ad gratiam finalem, atque adeo ad gloriam, quæ est connexa cum gratia finali. Secundò, Agens intellectuale non potest velle media vt media, nisi præhabeat intentionem finis, ergo Deus non potest velle merita, nisi præhabeat intentionem gloriæ. Tertiò. Paruuli non possunt prædestinari ex meritis, ergo neque etiam alij. Confirmatur. Aliqui moriuntur in gratia, dum dormiunt, tunc autem perseuerantia non est meritum, sed donum Dei, ergo, etiam gloria non est ex meritis, cum detur ratione perseuerantiæ. Quartò. Non posset assignari ratio, cur Deus aliquibus daret media infallibilia ad salutem, & aliquibus tantum sufficientia. Quintò. Præde-

destinatio Christi ad gloriam non fuit ex meritis præuisis ergo neque etiam nostra. Sextò. Sequeretur quod, Deus non haberet specialem prouidentiam de electis vsque ad vltimum punctum perseuerantię, quia etiam reprobi habent gratiam efficacem ad plures actus bonos, & perseuerantiam pro aliquo tempore, nisi daret illis omnia media ex efficaci intentione gloriæ.

3 Secunda sententia ait, Aliquos ex speciali priuilegio esse prædestinatos ad gloriam, ante præuisa merita, vt Beatam Virginem, Apostolos, Hieremiam, & nonnullos alios, cæteros vero fuisse prędestinatos ex præuisis meritis. Ita Ochamus *in 1. dist. 41.*

4 Tertia sententia absolutè asserit, prædestinationem ad gloriam esse ex præuisis meritis. Ita D. Bonauentura *in prima distinct. 41. art. 1. quæst. 2.* Argentinas *quæst. 1. artic. 2.* Aureolus *artic. 1. & 2.* Bacconius *artic. 2.* Henricus *quodlibeto 8. quæst. 1.* Valquez *prima parte disput. 89. cap. 2. & sequentibus.* Lessius *opuscul. de prædestinatione disput. 1. artic. 2.* Turrianus *opusc. de electione ad gloriam disput. 1. dubit. 5.* Amicus *prima parte disput. 15. sec. 4.* & alij.

5 Notandum primò. Aliquid esse prius volitum contingere dupliciter. Primo modo ex parte volitionis, cum inter actus adest ordo ita, vt vnus actus prius terminetur ad obiectum, quàm alter actus. Secundo modo ex parte obiecti, & tunc prioritas est in genere formali obiectiuo, & dicit, quod aliquid vt forma determinet volibilitatem obiecti, & tunc interuenit tantum vnus actus, quo attingitur obiectum determinans, & determinatum.

6 Notandum secundò. Finem esse determinationem, cur media sint volibilia, vndè obiectiuo modo est prius volitus, quia determinat ipsa media; hæc autem determinatio fit dupliciter, Formaliter, & in recto, quando videlicet finis per se primo attingitur, media vt stant sub fine, & determinatiuè, quando videlicet finis vt terminus determinat volibilitatem mediorum, & tunc determinatio consistit formaliter in illo ordine, quem habent media ad finem. Hinc primo modo eadem volitio attingit in recto tam finem, quam media, posteriori modo attingit formaliter media, & connotatiuę vt terminum ipsum finem.

7 Notandum tertiò. Aliud esse, media esse volita in ordine ad finem, & aliud esse volita ex intentione finis. Primum dicit, quod volitio tendat in media vt causatiua finis; secundum, quod præcedat aliquis actus attingens finem in se ipso, & ratione huius sequatur alius actus tendens in media.

8 Notandum quartò. Ad saluandum, quod media sint volita propter finem, atque adeo causationem finalem inter obiecta sufficere, si media sint volita secundum determinationem, quam habent à fine. Ratio est, quia tali pacto finis ratione suæ bonitatis tribuit volibilitatem medijs, vndè media attinguntur dependenter à bonitate finis.

9 Notandum quintò. Prædestinationem habere pro fine vnionem creaturæ intellectualis cum suo vltimo fine, ita vt ipsum participet eo modo, quo potest. Duplici autem modo participat suum finem supernaturalem, videlicet in essendo, & in fruendo. Primo modo participatio fit per gratiam, quæ perficit habitualiter, & eleuat ad quoddam esse Diuinum, gratia enim est quædam participatio Diuinæ naturæ iuxta illud. *Maxima, & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hæc Diuinæ efficiamur consortes naturæ.* Secundò modo importat operationes fundatas in participatione in essendo, quæ sunt possessio ipsius finis, & fruitio.

10 Notandum sextò. Gratiam sanctificantem huius vitæ ordinari ad gratiam alterius vitæ tamquam dispositionem, disponitur enim homo ad illud esse supernaturale, quo coniũgitur suo vltimo fini, ita vt illi sint debitæ operationes beatificæ, hęc autem gratia est vita supernaturalis ipsius animæ iuxta illud Ioannis 5. *Filius quos vult viuificat.* Et ratio est, quia illud est vita, quod est principium operationum vitalium; gratia autẽ est principium illarum operationum, quibus creatura rationalis versatur circa finem supernaturalem.

11 Dico primò. *Finem primarium, & per se primò intentum, ad quem per se primò ordinantur media in prædestinatione, esse ipsum esse supernaturale in esse consumato, quod consistit in gratia consumata, & completa per omnia dona supernaturalia.* Probatur. Ad Romanos 8. *Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus*, ergo prædestinatio per se primò respicit vitam supernaturalem. Consequentia probatur. Quia prædestinatio tendit ad comunicandam imaginem, & fraternitatẽ Christi, hæc autem communicatio fit ratione gratiæ iuxta illud. *Sicut portauimus imaginem terreni, portemus, & imaginem illius, qui de cælo est.* Confirmatur. Ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sãcti, & immaculati*, ergo finis electionis est sãctitas, quæ consistit in gratia; vndè subdit Apostolus. *Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum*, ergo finis fuit adoptio, quæ formaliter habetur per gratiam. Confirmatur secundò. Quando interuenit finis *Cuius*, & finis, *Cui*, quod primò intenditur est finis, *Cui*, ergo quod primo intenditur in prædestinatione est homo constitutus in esse supernaturali. Antecedens patet. Quia finis, *Cuius*, est propter perfectionem finis *Cui*, nam est aliquid bonum propter ipsum volitum. Consequentia probatur quia esse supernaturale importat ipsam vitam supernaturalem, qua constituimur in esse filiorum Dei, & gloria est propter perficiendum hominem vt constitutum in hoc esse supernaturali, & ideo hoc esse supernaturale est finis *Cui*, gloria autem finis *Cuius.*

12 Dico secundò. *Gratiam consumatam tamquàm finem determinare volibilitatem eorum omnium; quæ, vt effectus prædestinationis, ipsam antecedunt.* Probatur. Omnes effectus prædestinationis, qui antecedunt gratiam consumatam, integrant illum ordinem, qui perducit ad ipsam gratiam, ergo determinantur ab ipsa gratia quò ad suam volibilitatem tanquam à fine.

13 Dico tertiò. *Hunc ordinem in Diuinis decretis esse constituendum, vt Deus decernat primum medium, deinde secundum, quousque perueniatur ad finem, & postea ea, quæ consequuntur finem. Ita tamen vt media terminent Diuina decreta secundum determinationem quam habent à fine.* Probatur. Media sic considerata habent vt possint terminare Diuinum decretum, etiamsi prius, non sit volitus finis, ergo prius sunt volita. Antecedens patet. Quia media non sunt volibilia, nisi ratione finis, ergo vt determinata à fine habẽt, vt possint terminare volitionem. Consequentia probatur. Quia in tantum est necessarium, vt præcedat volitio finis, in quantum debet determinare volibilitatem mediorum, sufficienter autem determinat, si in esse obiectiuo sit ratio volendi. Confirmatur. In tantum media non possent esse prius volita, in quantum volitio finis debet esse prior; sed hoc non valet de fine mediorum, sed de illo tantum, qui est finis ipsius volentis, ergo cum Deus non habeat alium finem, nisi propriam bonitatem, potest velle media ante volitionem finis rerum creatarum.

14 Dico quartò. *Gloriam decerni à Deo præuisis meritis tanquam mercedem, & tanquam hæreditatem, præuisa gratia consumata.* Probatur Iacobi 2. *Deus elegit pauperes in hoc modo diuites in fide, & hæredes regni quod repromisit Deus diligentibus se*, hoc est elegit, quos fecit diuites in fide; deindè, cum promissum consistat in decreto conferendi aliquod bonum, & respiciat diligentes, iam tale decretum supponit media. Matthei 25. dicitur regnum præparatum electis à constitutione mundi quia exercuerunt opera misericordiæ.

15 Dices explicari tantum causam exequutionis tẽporalis,

lis, non autem præparationis æternæ. Contra. Explicatur causa beatitudinis; ergo sicut media in exequutione sunt causa exequutionis, ita in præuisione sunt causa præparationis. Confirmatur. Deus ab æterno præuidit merita; & quia attingit comprehensiuo modo omne obiectum, debuit illa ab æterno attingere vt remunerabilia, ergo voluit ipsis remunerationem.

16 Dices secundò. Ex his sequi, quod sit in Deo post præuisionem meritorum alius actus iustitiæ remuneratiuæ. Contra. Decreta diuina sunt causatiua illius, quod vult voluntas diuina, ergo non debent multiplicari plus, quàm necesse sit in ordine ad communicationem; alioquin aut plus influerent, quàm esset in effectu, quod implicat; aut aliquid ipsorum frustratorium esset, & nihil influeret, quod similiter implicat; sed decretum de gloria per modum mercedis præuisis meritis est se solo sufficiens ad ponendum gloriam, ergo. Confirmatur. Quia non potest dici, quod sit idem decretum, cui addatur aliqua cōditio, quia primum esset intrinsecè decretum liberale; secundum verò actus iustitiæ remuneratiuæ. Secundò. Tale est decretum, quale est obiectum in tempore, cum sit tale ex ordine ad obiectum, ergo cum in tempore sit tantum obiectū iustitiæ remuneratiuæ, non potest decretum habere aliam rationem, quam iustitiæ. Tertiò. decretum liberum non potest concipi, nisi terminetur ad obiectum ad extra aut futurum, aut existens, ergo non potest esse multiplex, nisi sit multiplex obiectum; sed gloria siuè futura, siuè existens, semper dicit rationem mercedis, ergo. Quartò. Actus diuini liberi colliguntur tantum ex obiectis existentibus, ergo cum sit gloria tantum per modum remunerationis, non potest poni circa ipsam alius actus, quam remuneratiuus.

17 Secundò probatur ex Patribus Fulgentio 1. ad Monimum cap. 24. *Prædestinauit ad regnum, quos ad se præsciuit misericordiæ præuenientis auxilio redituros*. Chrysostomo homil. 80. in cap. 20. Matthæi. *Antequam nati sitis, quia sciebam vos huiusmodi futuros, hæc vobis à me præparata fuerunt*. Cyrillo 10. Thesauri cap. 6. *Non est meum dare primum honorem vobis petentibus, qui reseruatus est in præscientia Patris illis, quos excessus certandi commendauerit*. Epiphanio hæresi 69. *Hoc vult ostendere, quod non iuxta personarum acceptionem res ista fiat, sed pro dignitate*; loquitur autem de electione ad gloriam. Hieronymo in cap. 1. Malachiæ. *Quos præsciuit de gentibus credituros, elegit, & ex Israel eiecit incredulos*. Ambrosio 5. de fide. cap. 2. *Apostolus ait solus ait, quos præsciuit, & prædestinauit, non enim ante prædestinauit, quam præsciret; sed quorum merita præsciuit, eorum præmia prædestinauit*.

18 Respondent. Hos Patres esse intelligendos de electione secundum ordinē exequutionis; adesse tamen aliam electionem per modum intentionis ante præuisa merita. Contra. Quia ita docent elegisse post præuisa merita, vt excludant omnem aliam electionem. Tum quia loquuntur de præparatione; præparatio autem se habet per modum intentionis; Tum quia hoc dicunt, vt excludatur personarum acceptio.

19 Tertiò probatur. Electio ad gloriam est tamquam ad hereditatem, & mercedem, ergo est decreta ex præuisione gratiæ consumatæ, & meritorum. Consequentia probatur. Quia hæreditas dicit ordinem essentialem ad esse filiorum Dei, & merces ad merita, & ad labores.

20 Respondent. Deum decreuisse gloriam dandam ex meritis, non autem decreuisse intuitu meritorum. Contra. In illo signo, in quo Deus decernit gloriam vt coronam, se habet vt corona, nedum possibiliter, sed etiam efficaciter quò ad futuritionem, ergo cùm ratio coronæ dicat ordinem ad merita, non potest esse absolutè futura, nisi etiam merita sint absolutè futura. Secundò. Quæ sunt necessariò connexa, nec præcisiuè possunt separari, ergo cum merces existens, sit necessario connexa cum meritis existentibus, non possunt separari in ordine ad existentiam.

21 Respondent secundò. sufficere, si media præuideantur conditionatè futura. Contra. Quia corona absolutè futura dependet ex meritis absolutè futuris. Secundò. Quia merita conditionata non sunt merita huius determinatæ personæ, quia fiunt tantum illius de eo, quod exerceantur ab ipsa. Tertiò. Quia Deus sub conditione non magis cognoscit merita, quam demerita.

22 Respondent tertiò. Deum prius intendere gloriam secundum se; deinde velle merita, & postea præuisis meritis, decernere gloriam vt mercedem. Contra. In tantum deberet intentio gloriæ præcedere, in quantum deberet esse ratio, cur eligerentur media in ordine ad gloriam; sed non potest esse, ergo. Minor probatur. Quia finis, prout stat in intentione, est ratio eligendi media, atque adeo est ratio eligendi illa tantum, quæ ipsi proportionata sunt secundum esse, quod habet in intentione, media autem non correspondent gloriæ secundum se præcisè, sed prout est merces, ergo si secundum rationem mercedis non stat in intentione, neque etiam potest esse ratio eligendi merita vt media.

23 Respondent quartò. Primum actum intentionis gloriæ esse ex meritis in communi, deindè Deum eligere talia media, & his præuisis decernere gloriam, vt coronam tali personæ determinatæ. Contra. Primus actus intentionis supponit merita in communi, quia corona dicit essentialiter ordinem ad illa, ergo primum decretum dandi gloriam huic determinatæ personæ supponit merita ipsius in particulari.

Quartò probatur. Ideo intentio ad gloriam deberet præcedere merita, quia finis extrinsecus, prout stat in intentione, debet esse principium electionis mediorum; sed in Deo non potest esse, ergo. Minor probatur. Quia non acquirit esse intrinsecum in Deo, alioquin Deus moueretur ab obiecto extrinseco, sed sola eius bonitas est ratio vt velit, quidquid vult.

24 Dices. Intentionem finis non solum debere præcedere, vt sit principium electionis mediorum, sed etiam, vt sit ratio, cur voluntas diuina terminetur ad aliud obiectum, nam vult vnum propter aliud. Contra. Vt velit media propter finem, sufficit, si voluntas diuina terminetur ad ipsa, prout dicunt ordinem ad finem; quia esse propter finem nihil aliud dicit, nisi ordinari ad finem, ergo non est necesse, & præcedat intentio.

25 Dico quintò. *Nec de potentia absoluta posse Deum ante præuisa merita intendere gloriam efficaciter, supposito, quod sit danda ex meritis*. Probatur. Omnis actus liber diuinæ voluntatis efficax debet habere in tempore aliquod obiectum, ad quod terminetur, ergo non potest, antequam præuideat merita, vt absolutè futura, decernere dare gloriam, quæ sit danda ex meritis.

Consequentia probatur. Obiectum terminat actum diuinum ratione futuritionis, & existentiæ, quam est habiturum in tali differentia temporis, ergo si ante præscientiam meritorum adest efficax actus circa gloriam, ex vi ipsius intelligitur gloria terminans actum secundum futuritionem, & independenter à meritis, cum in illo signo non sint merita, à quibus dependeat.

Confirmatur. Eadem semper est terminatio actus diuini ab æterno, & in tempore, alioquin actus diuinus mutaretur terminatiuè, ergo si ab æterno in primo signo esset terminatio ad obiectum independens à meritis, esset etiam in tempore.

26 Dices. Deum non decernere gloriā quocunq; modo, sed dandam ex meritis. Contra. Vel in illo signo gloria terminat actū diuinū secundum dependentiam à meritis;

vel non. Si primum. Contra. Quia non potest absolutè esse futura dependentia, nisi etiam absolutè sint futura merita. Si secundum, ergo non decernitur gloria cum dependentia à meritis.

27 Dices secundò. In primo signo gloriam esse futuram inadæquatè, pro vt prouenit à voluntate Dei. Contra. In primo signo non habet futuritionem ex parte omnium causarum, ergo nullam, quia indiuisibiliter dependet ab omnibus. Secundò. Nihil est in effectu, quod non habeat dependenter à voluntate Diuina, ergo si in primo signo gloria non habet dependentiam à meritis, nunquam habebit.

28 Dico sextò. *Quidquid in tempore datur dependenter à meritis, fuit ab æterno decretum ex præuisione meriti, si consideretur vt quidam specialis effectus prædestinationis seorsim ab alijs*. Probatur. Nam si datur ex merito, dicit ordinem ad merita, atque adeo secundum hunc ordinem terminat decretum Diuinum.

29 Dico septimò. *Deum decreuisse prædestinatis ante præuisa merita gloriam non in se ipsa, sed in gratia efficaci tamquam in medio infallibili*. Desumitur ex illo Lucæ 12. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum*, verbum enim, *Complacuit*, significat gratuitam voluntatem, quæ terminetur ad regnum contentum in gratia efficaci, quod ex eo patet, quia Christus hoc dixit, vt expelleret timorem, & spem excitaret, quia ratione huius complacentiæ aderat fundamentum maximum sperandi; hoc autem fundamentum est gratia. Probatur. Media eliguntur à Deo vt media, ergo vt virtualiter continentia ipsum finem, ergo dum vult media, vult etiam finem, vt in ipsis contentum.

30 Ad primum respondetur. Scripturam esse intelligendam de prædestinatione adæquatè sumpta, quæ, vt dicemus, non supponit merita, quia inuoluit etiam gratiam, non autem de præcisa electione ad gloriam. Neq; ex eo, quod in materia dogmatica, quod dicitur de prædestinatione ad gratiam, aut de prædestinatione adæquata, debet dici de præcisa electione ad gloriam, cum non sit eadem ratio. Ad Confirmationem negatur consequentia. Nam sicut gratia finalis non est gloria, ita nec prædestinatio ad ipsam præcisè, est prædestinatio ad gloriam; vndè ex eo, quod vna ponatur gratuita, non sequitur, quod debeat poni etiam altera, deindè ibi non est sermo de prædestinatione Iacob, & de reprobatione Esau respectu gratiæ finalis, sed de prædestinatione, & reprobatione adæquata. Ad secundum. Antecedens esse verum, quando finis non solum est finis mediorum, sed etiam ipsius agentis: ita vt circa ipsum exerceat vim motiuam. Secus autem si non moueat, quia in tantum debet præintendi, in quantum debet mouere agens ad electionem mediorum; Deus autem non mouetur ab aliquo obiecto creato. Ad tertium negatur consequentia. Nam sicut paruulis non datur gloria vt merces, ita neq; ipsis prædestinatur vt merces, & ideo electio ipsorum ad ipsam non debet esse ex præuisis meritis. Ad Confirmationem. Cum quis dormiendo moritur, datur gloria ipsi intuitu perseuerantiæ vt hereditas, intuitu vero præcedentium meritorum vt corona: vndè etiam ipsis commensuratur, & ideo decernitur ex meritis præuisis. Ad quartum negatur consequentia. Nam quod Deus vni det media infallibilia ad salutem, non prouenit ex præintentione finis, sed quia illa elegit cum ordine ad finem, qui in ipsis meritis efficaciter intenditur. Ad quintum negatur consequentia. Quia Christus non habuit ex meritis; nam statim in primo instanti conceptionis fuit beatus, quia tanquã vniuersale caput debuit habere omnia dona. Ad sextum negatur sequela. Quia quælibet gratia, quæ datur prędestinatis, datur in ordine ad finem, atque adeo eligitur à Deo tamquam medium determinatum secundum suam volibilitatem à bonitate finis.

31 Ex dictis colligitur. Omnes homines eodem modo fuisse prædestinatos ad gloriam ex præuisis meritis. Rationes enim allatæ pro omnibus militant, nec ex ratione, aut ex Scriptura, aut ex Patrum auctoritate habetur fundamentũ constituendi discrimen, nam licet aliqui sint confirmati in gratia, & alij in ventre sanctificati, non per hoc fit, vt debuerint ante præcisa merita prædestinari, quia sanctificatio in ventre dicit tantum, quod tunc infundatur gratia.

Confirmatio verò in gratia dicit tantum specialem assistentiam, qua Spiritus Sanctus assistit, ne quis peccet.

32 Colligitur secundò. Angelos quoque fuisse eodem modo prædestinatos tam ad gloriam ex præuisis meritis, cum sit eadem ratio, vt de hominibus, quàm ad gratiam absque præuisione meritorum. Et licet hoc de Angelis non sit expresè definitum à Concilijs, implicitè tamen definitum fuit, quia vniuersaliter decernunt, gratiam non posse esse ex meritis.

An prædestinatio adæquata supponat merita præuisa.

SECTIO II.

33 Svmimus prædestinationem, prout terminatur ad omnes suos effectus per modum vnius decreti, atque adeo prout est decretum quoddam gratiæ, & gloriæ sub vna ratione obiecti consurgente ex formali determinatiuo finis.

34 Dicendum est. *Prædestinationem secundum esse adæquatum non habere causam moralem meritoriam, atque adeo non esse ex præuisione alicuius meriti*. Ita D. Thomas *prima p. q. 23. art. 5.* & communiter.

Probatur. Ad Romanos 9. vbi Apostolus exemplo Iacob, & Esau probat, prędestinationem non esse ex operibus, sed ex libero proposito Dei.

Dices esse intelligendum de sola prædestinatione ad gratiam. Contra. Quia loquitur de illa prędestinatione, qua quis discernitur ab alio, & constituitur vas honoris, hęc autem est prędestinatio adęquata.

35 Confirmatur. Prędestinatio explicatur à scriptura per modum creationis, quę est productio nihil supponens ex parte producti. Ad Ephesios 2. *Ipsius enim factura sumus creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ prę paraui Deus, vt in illis ambulemus*, & cap. 4. *Induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis*, ergo prędestinatio non supponit aliquod meritum, alioquin non se haberet per modum creationis. Confirmatur secundò. Prędestinatio adęquata includit totam collectionem gratiæ, & respicit puram naturam, ergo non potest esse ex meritis, quia pura natura non habet aliquam proportionem meriti ad supernaturalia.

36 Obijcies: sequeretur si prædestinatio non esset ex meritis, quod merita essent inutilia, quod superflua esset industria ad benè operandum, exhortatio, prædicatio &c. Respondetur negando consequentiam. Quia prædestinatio respicit finem mediantibus meritis, & alijs medijs, & ideo ad ipsius exequutionem necessaria est cooperatio liberi arbitrij.

37 Obijcies secundò. Deus non operatur irrationabiliter, ergo prædestinando habet aliquam rationem ex parte prædestinati. Respondetur negando consequentiam. Quia operatio Dei est rationabilis non ratione motiui extrinseci, sed quia est secundum regulas diuinæ rationis.

Quæ sit mens Diui Augustini.

SECTIO III.

38 QVia Ecclesia plurimum defert doctrinæ D. Augustini quò ad prædestinationem, ideo videndum est, quid in hac materia senserit, vnusquisque enim in suam sententiam ipsum trahere conatur.

Dico primò. *Diuum Augustinum posuisse prædestinationem ante præuisa merita; tunc autem sumpsisse prædestinationem adæquatè.* Probatur. Quia vbi tradit hanc gratuitam electionem, semper coniungit gratiam cum gloria, vt *cap. 7. de correptione, & gratia.* Quicunque, *ergo ab originali damnatione ista diuinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium, quod & procuratur eis audiendum Euangelium, & cum audiunt, credunt, & in fide, quæ per dilectionem operantur, perseuerant.* Et infra explicans ad quid electi sint ait. *Electi autem sunt ad regnandum cum Christo*; & rursus de Apostolis, & Iuda dicit. *Illos debemus intelligere electos per misericordiam, illum per iudicium. Illos ergo elegit ad obtinendum regnum suum, illum ad effundendum sanguinē suum.* Et *cap. 15. de prædestinatione Sanctorum*, cum docuisset, Christum non potuisse mereri suam prædestinationem, subdit. *Quisquis in capite nostro præcedentia merita singularis illius generationis inuenerit, ipse in nobis membris eius multiplicatę regenerationis inquirat.*

39 Dico secundò. *Diuum Augustinum potuisse etiam electionem post præuisa merita, & tunc loqui de electione ad gloriam præcisè.* Probatur. Quia ponit electionem, quæ proueniat ex discrimine eorum, qui eliguntur, ab ijs, qui non eliguntur, vt 1. Ad Simplicianum quæstio. 2. *Non ergo secundum electionem propositum Dei manet, sed ex proposito electio: idest non quia inuenit Deus opera bona in hominibus, quę eligat, ideo manet propositum iustificationis, sed quia illud manet, vt iustificet credentes, ideo inuenit opera bona, quæ iam eligat ad regnum cælorum.* Et infra. *Non tamen electio præcedit iustificationem, sed iustificatio electionem, nemo enim eligitur, nisi iam distans ab eo, qui reijcitur. Vndè quod dictum est, quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non video, quomodo sit dictum, nisi præscientia.*

40 Respondent. Diuum Augustinum scripsisse hos libros, dum esset iunior, & postea aliter docuisse. Contra nam 2. *Retractationum cap. 1.* & *de prædestinatione. c. 4.* & *de bono perseuerantiæ. cap. 12.* laudat doctrinam ibi traditam, & notat in illa citata quæstione contineri confutationem erroris Massilientium.

41 Confirmatur. *Sermone 7. de Verbis Domini secundum Mattheum*, vbi habet. *Quos voluit Dominus, elegit; elegit autem secundum suam gratiam, & secundum illorum iustitiam.* Et infra. *Ego illos elegi, quia vidi mentes eorum de me præsumentes, non de se.*

Respondent. Diuum Augustinum esse intelligendum de electione secundum ordinem exequutionis. Contra. Quia nunquam expressit electionem ad solam gloriā per modum intentionis ante præuisā merita. Secundò. Quia excludit positiuè talem electionem, dum inquit. *Non ergo secundum electionem propositum Dei manet, sed ex proposito electio.*

42 Obijcies. Donum perseuerantię per D. Augustinum est ex voluntate dandi gloriam, ergo electio ad gloriam est ante decretum de gratia. Antecedens patet ex *cap. 9. de Correptione, & gratia.* Respondetur. Diuum Augustinum in citato loco tantum docere, quod donum perseuerantiæ detur prædestinatis, quia prædestinati sunt; intelligit autem de prædestinatione adæquatè sumpta.

43 Obijcies secundò. Donum perseuerantiæ est gratuitum, vt docet D. Augustinus *cap. 6. de Correptione, & gratia,* & *cap. 13. de Bono perseuerantiæ.* ergo etiam vita æterna; quia eo ipso, quod decernitur perseuerantia, decernitur etiam vita æterna. Respondetur negando consequentiam. Quia, sicuti gloria est diuersum obiectum à perseuerantia, ita etiam terminat diuersum decretum. Vndè non fit vt si decretum de perseuerantia sit gratuitum, sit etiam gratuitum decretum de gloria. Deindè perseuerantia non decernitur vt corona, sicuti decernitur gloria.

DE EFFECTIBVS Prædestinationis.

DISPVTATIO XXXXIV.

An natura, & creatio sint effectus prædestinationis.

SECTIO I.

1 PRima sententia est affirmatiua. Ita Suarez 3. *de Prædestinatione cap. 7.* Ruiz *disp. 24. de Prædestinatione sect. 7.* qui citant etiam D. Thomam *prima p. q. 23. art. 8.*, sed ibi tantum docet, quod preces Sanctorum possunt impetrare aliquid necessarium ad prædestinationem.

Probant. Natura partim subiectiuè, partim efficienter concurrit ad alios effectus prædestinationis, ergo. Secundò. Substantia hominis posita in actu ex intentione glorificandi est maius beneficium, & melius verificatur, quod sit creata ad beatitudinem, ergo. Tertiò. Natiuitas vnius hominis potest esse effectus prædestinationis alterius, vt Natiuitas B. Virginis prædestinationis Christi, ergo etiam propria Natiuitas.

2 Secunda sententia est negatiua. Ita Vasquez *prima parte disp. 93. cap. 4.* Smiling *tract. 3. de Deo vno disp. 6. q. 5. num. 240.*, & alij.

3 Dicendum est. Naturam, & creationem non esse effectus prædestinationis. Probatur. Prædestinatio est gratiæ præparatio ex D. Augustino *cap. 10. de Prędestinatione Sanctorum*, ergo cum natura non sit gratia, non potest esse præparata à prædestinatione, atque adeo nec effectus illius. Confirmatur. Diuus Augustinus cum alijs Patribus Africanis *epist. 95. ad Innocentium*, assignans gratiam, quæ est effectus prædestinationis, excludit naturam, & ait, Aliam esse gratiam, qua prædestinati vocamur, iustificamur, & glorificamur. Confirmatur secundò. Prædestinatio ex eodem Augustino. *cap. 14. de Bono perseuerantiæ*, est præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicunque liberantur, ergo hæc beneficia, quæ sunt effectus prædestinationis, supponunt naturam, quæ liberetur.

4 Respondet Ruiz. Naturam esse effectum prædestinationis, quia prærequiritur, vt producatur gratia. Contra. Vel ex vi prædestinationis ponitur in esse; vel non. Si primum. Contra, quia prędestinatio non esset pręparatio solius gratiæ liberatiuæ. Si secundum; ergo non est effectus.

5 Respondet Suarez. Naturam præcisè spectatam non esse effectum prædestinationis, sed vt fundat gratiam, & finem intentum à prædestinatione. Contra. Vt fundat, pręsupponitur, ergo non causatur effectiuè. Secundò. D. Augustinus excludit naturam à gratia prædestinationis, & nume-

numerat cum Apostolo tres tantum effectus, videlicet Vocationem, Iustificationem, & Glorificationem.

6 Ad primum negatur consequentia. Nam ex eo, quod natura concurrit subiectiuè ad effectus prædestinationis, non potest esse effectus illius, quia subiectum præsupponitur ad operationem efficientis. Ex eo autem, quod concurrit effectiuè, non sequitur quod sit effectus prædestinationis, quia non concurrit, nisi vt eleuata per gratiam, & ideo solum eleuatio est effectus. Ad secundum. Hanc maiorem rationem beneficij implicare, quia beneficium naturę non potest esse à causa supernaturaliter operante. Homo autem dicitur creatus ad gloriam, quia est capax illius. Ad tertium. Illam solam Natiuitatem posse esse effectum prędestinationis alterius, quæ inuoluit aliquid supernaturale.

An alia bona naturalia sint effectus prædestinationis.

SECTIO II.

7 Alia bona naturalia sunt illa, quę inseruiūt aliquo pacto ipsi homini, vt ingenium, indoles, corporis dispositio, & complexio; vitę breuitas, aut longitudo, liberales disciplinæ, & alia huiusmodi. Dupliciter autem possunt considerari, vel vt merè naturalis ordinis; vel prout aliquando supernaturali modo fiunt.

8 Prima sententia est absolutè affirmatiua. Ita Molina *1. parte q.23. art.2. disp.3.* Cumel *disp. vnica, conclus. 6.* Suarez *3. de Prædestinatione c.7.* Ruiz *disp.24. de Prædestinatione sect. 2. & sequentibus* Smising *tract. 3. de Deo vno, disp.6. q.5. num.232.* & alij.

Probant. Ad Rom.8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt Sancti*, ergo cum inseruiant fini prędestinationis, sunt effectus illius. Secundò. Bona temporalia sunt obiectum spei theologicę, quatenus iuuant ad spiritualia, ergo sunt etiam effectus prædestinationis. Tertiò. Vocatio externa est effectus prędestinationis; hęc autem aliquando exercetur per res merè naturales. Quartò. Quod vocatio sit congrua, est effectus prędestinationis, ergo etiam ingenium, & indoles, quia congruitas consistit in proportione ad ipsa. Quintò. Sapientię 8. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius*, ergo mors pręmatura est effectus prędestinationis.

9 Secunda sententia asserit, illa tantum bona naturalia esse effectus prędestinationis, quę dantur ex meriti Christi. Ita Vasquez *prima parte disp.93. cap.4.*

10 Tertia sententia ait, illa bona naturalia esse effectus prędestinationis, quę per modum medij, aut dispositionis conducunt ad gloriam, vel ad incrementum illius. Ita Amicus *prima parte disp.15. sect.5. conclus.1.*

11 Quarta sententia. Ea tantum bona naturalia esse effectus prędestinationis, quæ fiunt supernaturali modo. Ita Fasolus *prima parte q.23. art.2. dub.5.* Gonzalez *disp. 82.* Arubal *disp.81.*

12 Dico primò. *Bona naturalia, quæ nullam habent supernaturalitatem, concernunt ad prædestinationem, vt aliquid de fundamento ipsius gratiæ.* Probatur. Ista bona possunt fundare aliquam gratiam, quæ sit effectus prędestinationis, ergo. Antecedens patet. Quia ex natura sua concurrunt vel vt obiecta, & vt dispositionis; vel vt conditiones, vel alio modo ad operationes humanas, ergo possunt fundare aliquam gratiam quia sicut operatio humana potest eleuari ad esse supernaturale, ita etiam talia bona possunt coniungi cum aliqua gratia, que sit in ordine ad eleuandam operationem.

13 Dico secundò. *Bona merè naturalia non esse effectus prædestinationis*. Probatur. Apostolus *Ad Rom.8.* assignans prædestinationis effectus tres tantum nominat, videlicet Vocationem, Iustificationem, & Glorificationem, vt explicat Prosper *ad excerpta Genuensium. dub. 8.* & Augustinus cum alijs Episcopis *epist. 95. ad Innocentium*, vbi excludit à gratia prædestinationis bona, quæ pertinent ad naturam.

14 Dices. Hęc bona pertinere ad vocationem, quatenus adiuuant gratiam vocantem. Contra. Vel sunt secundum se gratia prædestinationis; vel non. Si primum; ergo sunt aliquis effectus ex illis tribus. Si secundum, ergo non sunt effectus prædestinationis.

15 Confirmatur. Prędestinatio est præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur quicunque liberantur, ergo bona naturalia non sunt effectus prædestinationi. Consequentia probatur. Tum quia cum prędestinatio sit in ordine ad liberationem, supponit peccatum originale, atque adeo ordinem prouidentiæ naturalis, in quo continentur bona omnia naturalia. Tum quia nemo per bona naturalia liberatur. Confirmatur secundò. Effectus debet esse proportionatus suæ causæ; ergo cum prędestinatio sit prouidentia supernaturalis, debet effectus ipsius esse intra ordinem supernaturalem.

16 Dices. Bona naturalia esse intra ordinem supernaturalem, si accipiantur vt inseruiunt fini prædestinationis. Contra. Vel quando inseruiunt, acquirunt aliquod esse de nouo, vel non. Si primum; ergo hoc tantum erit effectus prædestinationis, si sit aliquid supernaturale. Si secundum; ergo cum sit secundum proprium esse effectus prouidentiæ naturalis non possunt esse effectus prædestinationis.

17 Dico tertiò. *Bona naturalia supernaturali modo facta esse effectus prædestinationis, si habeant infallibilem connexionem cum fine illius*. Probatur. Illud est effectus prædestinationis, quod est medium efficax ad finem assequendum; huiusmodi autem sunt hæc bona ratione infallibilis connexionis.

18 Dico quartò. *Bona naturalia supernaturali modo facta, si non habeant infallibilem connexionem cum fine prædestinationis, non sunt effectus illius*. Probatur. Effectus prędestinationis debent esse ex illo proposito, quo Deus vult saluare, ergo quæ non habent infallibilem connexionem cum salute, non possunt esse effectus prædestinationis. Antecedens probatur. Quia prædestinatio consistit in huiusmodi proposito. Consequentia probatur. Quia, cum propositum Dei non possit falli, ex intrinseca sua ratione terminatur tantum ad media infallibilia.

19 Ad primum respondetur. Omnia cooperari in bonum, vel vt media, vel vt occasiones, vel aliquo alio modo. Sola autem media sunt effectus prædestinationis. Ad secundum. Bona temporalia non esse effectus spei theologicæ, nisi prout stant sub obiecto formali illius. Non possunt autem stare sub ratione formali effectus prædestinationis, cum non sint media proportionata fini illius. Ad tertium. Vocationem externam merè naturalem non esse effectum prędestinationis, sed tantum quatenus eleuata per internam vocationem supernaturalem. Ad quartum negatur consequentia. Quia indoles non causatur ex eo, quod causetur congruitas vocationis; sed supponitur. Ad quintum. Breuitatem vitæ non esse secundum se effectum prædestinationis, sed tantum vt stet sub finali perseuerantia. Ex dictis colligitur. Quid dicendum de operationibus moraliter honestis; supposito enim, quod possint exerceri absque auxilio gratiæ; dicendum est non esse effectus prędestinationis, quia, cum sint intra ordinem naturalem, non habent illam rationem gratiæ, quę supperadditur naturę, & est propria prędestinationis; nec iuuant ad assequendum finem, cum non sint media proportionata.

(?)

An vocatio sit effectus prædestinationis.

SECTIO III.

20 CVm prædestinatio sit dispositio mediorum, quibus homo trasmittitur ad vitam æternam, consequenter versatur circa gratiam tanquam medium, quo transmittatur, atque adeo gratia est effectus illius. Nunc videndum est quænam gratia sit effectus prædestinationis, & primò inquirendum est de vocatione.

21 Dico primò. *Aliquam vocationem esse effectum prædestinationis.* Probatur. Ad Rom.8. *Quos prædestinauit, hos, & vocauit.* Ad Timot.1. *Vocauit nos vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum.* Secundò. Vocatio est medium necessarium in ordine ad finem prædestinationis, non enim potest homo libero modo tendere ad vltimum finem supernaturalem, nisi excitetur, & illuminetur, quod fit per vocationem, ergo.

22 Dico secundò. *Vocationem externam præcisè consideratam non esse effectum prædestinationis.* Est contra Ruiz *disp.22. de prædestinatione. sect.2.* Probatur. Vocatio externa, etiamsi supernaturali modo fiat, præcisè sumpta non potest habere aliquem effectum supernaturalem, nisi coniungatur cum vocatione supernaturali interna, ergo non est effectus prædestinationis Antecedens est definitum in Concilio Tridentino *sess.6. cap.16.* vbi habetur Gratiam antecedentem, qua Christus influit in singulos homines, esse necessariam ad omne opus bonum. Consequentia probatur. Quia effectus prædestinationis, quod ex natura sua ordinatur ad alium causandum, est proportionatus tali causationi. Vocatio autem externa ordinatur ad causandum consensum, & non est proportionata ad consensum supernaturalem. Confirmatur. Patres, & Concilia damnantes doctrinam Pelagij docent, vocationem externam non esse veram gratiam, quæ datur per Christum; sola autem vera gratia est effectus prædestinationis.

23 Obijcit Ruiz. 2. Corinth.1. *Hac confidentia volui prius venire ad vos, vt secundam gratiam haberetis;* hoc autem dixit quia habuerant primam gratiam per epistolam, ergo præsentia prædicantis est gratia. Respondetur esse intelligendum non de vocatione externa præcisè, sed vt coniuncta cum interna, quam Deus dat posita vocatione externa tamquam aliqua opportunitate.

24. Dico tertiò. *Illam tantum vocationem in prædestinatis esse effectum prædestinationis, quę habet infallibilem connexionem cum fine prędestinationis, atque adeo quæ est efficax.* Ita Valentia *pri.p.q.23. puncto 3.* Vasq. *disp.93.cap.3.* contra Suarez 3. *de Prædestinatione cap. 6.* Ruiz *disp.22.de prædestinatione sect.2.* Arrubal *1.par. disp.84.cap.2.* Amicum *disp.15.sect.5.num.150.* & nonnullos alios. Probatur Vocatio, quæ est effectus prędestinationis debet causari ab illo proposito Dei, quo prędestinat, ergo tantum vocatio infallibiliter connexa cum fine est effectus prædestinationis. Consequentia probatur. Quia vacatio, quæ est secundum propositum, debet esse ipsi proportionata, ergo cum propositum Dei sit infallibile, & si de vocatione vt de medio, non potest ferri nisi in vocationem, quæ sit medium infallibile.

25 Dices. Sufficere si tota collectio mediorum sit infallibilis, non autem esse necesse, vt singula media seorsim sint infallibilia. Contra. Medium fallibile non conducit ad finem, ergo non est à proposito Dei, quod semper est efficax.

26 Obijcies. Quod dirigit ad assequendum finem prædestinationis est effectus illius, bona autem omnia supernaturalia diriguntur, ergo. Respondetur. Id esse verum, si dirigantur ab ipso proposito, atque adeo si habeant infallibilem connexionem.

27 Obijcies secundò. Vocatio inefficax, licet non habeat effectum, ad quem ordinatur, habet tamen postea aliquem alium effectum, quando reuocatur in memoriam, quia est causa, vt qui recepit, accuset suam negligentiam ergo. Respondetur. Non habere postea alium effectum, vt vocatio est; sed solum vt quædam occasio obiectiua; & ideo, vt habeatur effectus prædestinationis, est necessaria alia vocatio.

An gratia per modum habitus sit effectus prædestinationis.

SECTIO IV.

28 NOmine gratiæ per modum habitus non solum intelligimus gratiam iustificantem, sed etiam alios habitus supernaturales, vt Fidem, Spem, Charitatem, & ipsam perseuerantiam finalem.

Supponendum autem est Gratiam iustificantem esse effectum prædestinationis, & de finali certum omnino est Ad Rom.8. *Quos prædestinauit, hos & vocauit; quos vocauit, hos & iustificauit.* Et ad Ephes.1. *Prædestinauit nos in adoptionem filiorum.* Gratia enim iustificans eleuat ad esse supernaturale, quod intenditur per prędestinationem.

29. Supponendum secundò. Perseuerantiam quoque esse effectum prædestinationis, vt communiter Patres docent, est enim simpliciter necessaria, vt quis assequatur finem prædestinationis; & ideo in Tridentino *sess.6.cap. 13.* definitum est; perseuerantiam esse donum, quod non potest haberi nisi ab ipso Deo.

30. Supponendum tertiò Alios habitus supernaturales esse effectus prędestinationis eo modo, quo est iustificatio; pertinent enim ad integritatem iustificationis. Vndè solum difficultas est de gratia iustificanti, quæ per peccatum interrumpitur, & de meritis, quæ mortificantur. Quæstio autem procedit ex suppositione, quod per penitentiam gratia reparetur, & merita reuiuiscant.

31 Prima sententia docet, non esse effectum prædestinationis, nisi vt reparata per pœnitentiam. Ita Valentia *prima parte quæst. 23. punct. 3.* & Vasquez *disp. 93. cap.3.*

Probant. Quia gratia, & merita sine reparatione sunt communia etiam reprobis. Secundò. Quia non conferunt ad beatitudinem, nisi vt reparata. Tertiò. Quia non habent continuationem cum alijs medijs, nisi ratione reparationis; omnis autem effectus debet cum alijs continuari.

32 Secunda sententia est absolutè affirmatiua. Ita Suarez 3. *de prædestinatione cap.4.* Fasolus *1.p.q.23.art.2. dub.3.concl.4.* Arrubal *disp.83.c.1.* Amicus *disp.15.sect. 5.concl.3.& alij.*

33 Dico primò. Gratiam interruptam per peccatum, & merita mortificata esse effectus prędestinationis. Probatur. Dum gratia reparatur, & merita retiuiscunt ne dum reduplicatiuè, sed etiam specificatiuè tribuūt prædestinato ius ad vitam æternam, vt ad hereditatem, & mercedem, ergo. Antecedens patet. Quia tale ius fundatur in gratia, vt gratia est, & in meritis, vt merita sunt. Confirmatur. Gloriam secundum quantitatem commensuratur meritis, ne dum quæ acquiruntur per pęnitentiam, sed etiam ijs, quæ reuiuiscunt, ergo quæ reuiuiscunt sunt media ad gloriam.

Confirmatur secundò Merita mortificata, & gratia interrupta retinent ordinē reparabilitatis, ita vt sint infallibiliter reparanda, ergo etiam retinent ordinem infallibilem ad vltimum finem, ergo sunt effectus prædestinationis.

34 Dices non reparari eamdem gratiam in indiuiduo. Contra. Quidquid sit, reparatur tamen in virtute præcedentis, ergo præcedens est effectus prædestinationis, quia est causa alterius effectus subsequentis.

35 Dices secundò. Gratiam reparari ratione pænitentiæ,

tię, non autem ratione gratiæ amissę. Contra. Quia alia est gratia, quæ datur intuitu pœnitentię, & alia intuitu reparationis.

36 Dico secundò. *Reparationem esse conditionem, vt gratia interrupta sit effectus prædestinationis.* Probatur. Quia mediante reparatione connectitur infallibiliter cum fine prædestinationis.

37 Ad primum respondetur, probare tantum, quod reparatio sit conditio requisita, qua posita gratia retinet ordinem ad finem. Ad secundum. Conferre ad beatitudinem secundum se posita conditione reparationis, vt patet ex dictis. Ad tertium negatur antecedens. Nam sufficit, si continuetur cum ipsa reparatione, quę est effectus quidam prædestinationis, & medium ad finem.

An opera supernaturalia vt sunt à libero arbitrio sint effectus prædestinationis.

SECTIO V.

38 Respondetur affirmatiuè cum Ruiz *disp. 22. de prædestinatione sect.* 4. Smising *tract. 3. de Deo vno. disp. 6. q. 5. num.* 252. & alij. Probatur Deus per suam gratiam ne dum excitat, & adiuuat liberum arbitrium, sed etiam facit, vt operetur, ergo bona opera, vt preueniunt à libero arbitrio, sunt effectus prędestinationis. Antecedens patet ex modo loquendi scripturæ, quæ docet, quod Deus facit, vt faciamus. Ezechielis 11. Ad Ephesios 1. & alib.; & ita etiam docet Concilium Arausicanum secundum *can. 23. & 25.* Ratio autem est, quia liberum arbitrium est omnino dependens à Deo. Confirmatur. Liberum arbitrium dependet à Deo, ergo eo ipso, quod operatio, dicit ordinem ad liberum arbitrium dicit ordinem etiam ad Deum.

39 Obijcies. Quod actus supernaturalis sit liber, non prouenit à prędestinatione, sed à libero arbitrio, ergo sub hac ratione non erit effectus prædestinationis. Respondetur. Prouenire à libero arbitrio, vt à principio formaliter denominante, & à prædestinatione, vt ab ea, quæ facit, vt liberum arbitrium operetur.

40 Obijcies secundò. Quod ex duobus habētibus ęqualia auxilia alter conuertatur, & alter non, prouenit ex libero arbitrio, ergo quod cooperatio sit à libero arbitrio non est effectus prædestinationis. Consequentia probatur. Si operatio, vt proueniens à libero arbitrio esset effectus prædestinationis, proueniret ex prędestinatione, quod ex habentibus æquale auxilium vnus conuertatur, alter non. Respondetur negando consequentiam. Nam qui conuertitur, habet gratiam, quę facit ipsum conuerti; qui verò non conuertitur, non habet.

An permissio peccati sit effectus prædestinationis.

SECTIO VI.

41 Supponendum est tanquam certum de fide. Peccatum non posse esse effectum prędestinationis, cum Deus non possit esse causa illius. Vndè quando Patres docent in prædestinatis peccata conuerti in bonum, debet intelligi occasionaliter, quatenus peccatum est aliqua occasio, ex qua Deus elicit aliquod bonum; & eodem modo permissio quoque peccati est occasio, ex qua aliquod bonum eliciatur, nec aliquid amplius colligitur ex Patrum auctoritate, quando docent permissionem esse propter bonum prędestinatorum. Solum difficultas est, An sit etiam effectus prædestinationis.

42 Prima sententia est affirmatiua. Ita Suarez 3. *de prædestinatione c. 8.* Bannes 1. *p. q. 23. art. 2. dub. 2.* Molina *art. 2. disp. 3.* Pelantius *disp. 4.* Ruiz *disp. 23. de prædestinatione sect. 1.* Fasolus *citato loco primæ partis. dub. 4.* & ferè communiter Recentiores. Probant. Quia D. Augustinus *cap. 9. de correptione, & gratia* enumerat permissionem inter ea, quę Deus vult propter bonum prędestinatorum. Confirmatur. Quia Petrus Apostolus multum profecit ex permissione sui peccati. Secundo. Permissio est effectus Dei, quo prædestinatus potest multum iuuari, ergo. Tertiò. Quia est melior modus prouidendi, si Deus velit permissionem vt effectum prædestinationis.

43 Secunda sententia est negatiua. Ita Vasquez 1. *p. q. 93. c. 2.* Arrubal *disp. 82.*

44 Dico primo. *Deum non posse intendere permissionem sub ratione permissionis.* Probatur. Deus non potest illam causare sub ratione permissionis, quia causando bonificatiuo modo se habet, & semper communicat aliquod bonum, ergo neque intendere, quia permissio vt talis non est aliquod bonum, sed subtractio boni.

Dices permissionem esse bonam, prout stat sub aliquo bono, quod simul cum ipsa intenditur. Contra. Nunquam secundum se formaliter dicit aliquam bonitatem, ergo nunquam secundum se potest esse intenta.

45 Confirmatur. Si vellet permissionem formaliter, vellet aliquid, cum quo est infallibiliter annexum peccatum, ergo etiam vellet peccatum, quia quando duo sunt infallibiliter annexa, si quis cognoscens talem connexionem vult vnum, vult etiam aliud, quomodocunque se habeat connexio.

46 Dico secundò. *Permissionem non posse esse effectum prædestinationis.* Probatur. Non est vtilis fini prædestinationis, sed secundum se dicit subtractionem beneficij, quod est effectus prædestinationis, videlicet gratiæ; quod autem non est vtile, & subtrahit effectum prædestinationis, non potest esse effectus ipsius. Confirmatur. Permissio non est bona, nisi pro vt coniungitur cum pœnitentia, ergo non potest esse volita vt medium ad prædestinationem, nisi etiam sit volita pœnitentia, ergo nisi etiam sit volitum peccatum, quia pœnitentia dicit essentialem ordinem ad peccatum, vt ad essentiale fundamentum.

47 Respondet Ruiz. Posse intendi pœnitentiam absq; eo, quod intendatur peccatum, quia cum peccatum non sit vtile, non potest amari ex intentione. Contra. Pœnitentia non potest subsistere sine peccato ob essentialem ordinem, ergo non potest quis illam velle ante existentiam peccati, nisi etiam velit peccata, alioquin vellet aliquid impossibile. Secundo. Pœnitentia est bonum occasionatum, ergo non existente peccato, non est bonum.

48 Respondet Fasolus. Pœnitentiam non esse causam per se illorum bonorum, quæ Deus colligit ex permissione peccati; & ideo non est opus vt ex intentione illorum sit volita pœnitentia. Contra. Implicat permissionem peccati coniungi cum fine prædestinationis absq; pœnitentia, effectus autem prædestinationis debet coniungi aut mediatè, aut immediatè. Secundo. Licet illa bona non dependeant per se à pœnitentia, depēdent tamen eo ipso, quod dependent à permissione; permissio enim non potest illa inferre secundum se, quia, cum sit causa negatiua, potest tantum inferre defectum.

49 Respondent tertiò alij. Sufficere, si peccatum præuideatur conditionatè futurum, vt possit intendi pœnitentia. Contra. Vel permissio, vt sit effectus prędestinationis, debet perducere ad finem mediante peccato; vel non. Si primum; ergo in eo statu, in quo est permissio, debet etiam esse peccatum, quia media subordinata, debent esse in eodem statu. Si secundum. Contra. Quia non potest perducere nisi mediante pęnitentia.

50 Ad primum Respondetur D. Augustinum ibi non loqui de effectibus prædestinationis, sed de ijs, quæ sunt occasio, ex qua Deus elicit bonum prædestinatorum, quod ex eo patet; quia enumerat etiam peccatum, quod nullo pacto est effectus prædestinationis. Ad Confirmationem D. Petrum occasionaliter profecisse ratione sui peccati, & permissionis. Ad secundum negatur assumptum, vt patet ex dictis. Nam permissio est quid negatiuum,

tiuum,

tiuum, & ideo non habet causam, potest autem prędestinatus ab ipsa iuuari occasionaliter. Ad tertium negatur antecedens. Quia permissio non perducit ad finem, sed sinit ab ipso deficere.

DE REPROBATIONE.

DISPVTATIO XXXXV.

Quid sit reprobatio.

SECTIO I.

1 Reprobatio significat refutationem; vndè in Deo importat actum illum, quo aliquos refutat in ordine ad aliquod beneficium. Solent autem reprobi diuersis nominibus appellari; sed specialiter dicuntur præsciti, non quia etiam prædestinati non sint presciti; sed quia Deus tantum præscit, non autem facit reprobos.

2 Supponendum est de fide esse dari reprobationem in Deo ab eterno. Ad Rom.9. *Iacob dilexi, Esau autem odio habui*; conuenit autem libere iuxta illud Ad Rom.9. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat.*

3 Supponendum secundò. Reprobationem non conuenire Deo metaphoricè. Ratio autem est; quia in exequutione dependet ab actibus diuinis. Vndè hi actus debent esse propriè in Deo, vt rationes causatiuæ.

4 Supponendum tertiò. Reprobationem esse quandam prouidentiam, versatur enim circa ordinem eorum, qui ob peccatum deordinati sunt; quia autem iste ordo eleuat reprobos vt modo quodam supernaturali, videlicet per punitionem ordinentur ad finem supernaturalem, ideo est quædam prouidentia supernaturalis, atque adeo consistet in actu intellectus, & voluntatis. Difficultas autem est; quinam sint isti actus.

5 Dico primò. *Hunc actum non esse scientiam simplicis intelligentiæ de peccato, & pęna possibilibus*. Probatur. Quia talis cognitio non magis attingit peccatum, quam merita possibilia eiusdem personę.

6 Dico secundò. *Neque consistere in illo actu, quo intellectus proponit talia media, quibus potest homo saluari, & tamen ex propria malitia non saluabitur*. Probatur. Hic actus pertinet ad prouidentiam, quæ confert beneficia vt media ad salutem; reprobatio autem non est talis prouidentia.

7 Dices. Prædestinatio cõsistit in actu, quo proponuntur media infallibilia, ergo reprobatio, cum illi opponatur, consistit in actu, quo proponuntur media fallibilia. Respondetur negando consequentiam. Nam opponuntur inter se, quia vna respicit beneficia, & beatitudinem, altera vero iustitiam, & pęnam; media autem fallibilia adhuc sunt beneficia, & respiciunt beatitudinem.

8 Dico tertiò. *Neque consistere in præscientia peccati*. Probatur. Reprobatio aliquid operatur ad extra; pręscientia autem peccati nihil operatur.

9 Dico quartò. *Consistere in iudicio practico, quo Deus iudicat reprobos indignos suis beneficijs, & dignos pœna*. Probatur. Quia talis actus sufficit, vt causetur totus ordo reprobationis.

10 Dico quintò. *Consistere etiam in illo actu voluntatis, qui decernit quod per tale iudicium proponitur*. Probatur. Quia reprobatio debet esse efficax, & constitutiua illius ordinis, qui ab intellectu præscribitur.

An detur aliqua reprobatio negatiua.

SECTIO II.

11 Solet duplex reprobatio constitui tam respectu gratię, quam respectu gloriæ. altera negatiua, & altera positiua. Positiua est illa, qua Deus actu positiuo excludit vel à gratia, vel à gloria; negatiua verò est, cum Deus negatiuè se habet quò ad illos effectus, quos decernit prædestinatis, aut cum positiuo actu terminatur ad aliquid negatiuum. Difficultas autem est, An detur huiusmodi reprobatio negatiua; & quia post præuisionem peccati certum est non dari, cum ad ipsum sequatur reprobatio positiua, ideo videndum est, An detur ante præuisionem peccati.

12 Prima sententia est affirmatiua. Ita Scotus *in* 1. *dist*. 41. §. *Contra istud*. Bannes *prima parte quæst*. 23. *artic*. 3. *dub*. 2. Nauaretus *controu*. 34. §. 1. Fasolus *concl*. 4. Smising. *tract*. 3. *de Deo vno. disp*. 6. *q*. 11. *num*. 729. & alij Recentiores.

Probant. Non potest assignari ratio, cur hunc prædestinet, & illum non prędestinet, ergo debet dari aliqua reprobatio, quæ non habeat causam; hæc autem potest esse tantum illa, quæ negatiuo modo se habet. Secundò. Perfectiori modo se habet agens intellectuale, si positiuè velit non agere, quæ nunquam faciet; quam si se habeat suspenso modo, quia hoc importat maiorem sapientiam, & dominium, ergo.

13 Secunda sententia est negatiua. Ita Molina *prima p. q*. 23. *art*. 3. §. *Verum hæc sententia*. Vasquez *disp*. 95. *c*. 2. Arrubal *disp*. 87. *cap*. 3. Bellarminus *lib*. 2. *de gratia, & libero arbitrio, cap*. 16.

14 Dico primò. *Non esse ponẽdum in Deo hunc actum positiuum, quo velit aliquos non prędestinare, seu quo nolit prædestinare, aut non includere in regno*. Probatur. Vel ista reprobatio negatiua præcedit pręuisionem peccati originalis; vel subsequitur. Si primum; Contra. Quia ante pręuisionem peccati originalis Deus voluntate antecedenti omnibus in Adam, vt in capite voluit salutem, & dedit gratiam, quam si conseruasset, omnes posteri habuissent, vt de fide est, atque adeo non potuit habere actum, quo nollet dare gratiam, vtpote oppositum actui, quem habuit, atque incompossibilem; nam voluisset omnes in Adam saluari, & etiam voluisset in ipso aliquos non saluari, quod implicat. Si secundum; ergo non est reprobatio negatiua, sed positiua, quia qui post præuisionem peccati originalis non habent gratiam, excluduntur actu positiuo à gratia, nam non habent gratiam in pœnam peccati, cum ratione ipsius fiant indigni omni beneficio Dei. Confirmatur. Si Deus in priori signo nollet glorificare, dum in posteriori dat media ad salutem, deberet ita dare, vt substarent huic intentioni, atque adeo vt ordinata ad malum creaturæ, quia daret vt infallibiliter inefficacia, hoc est contra rationem gratiæ, quę debet ordinari ad bonum illius, cui fit.

15 Dices. Non dare alia media pręter ea, quæ dat, non quia intendat non dare finem; sed quia non tenetur. Contra. Cum Deus voluntate efficaci intendat talem finem, tenetur in sequenti signo adhibere media congrua pro assequutione illius, ergo tenetur ex vi talis intentionis eligere media vt inefficacia.

16 Dices secundò. Ista media eligi, vt inefficacia negatiuè, non verò vt inefficacia positiuè, quatenus coniunguntur cum resistentia liberi arbitrij. Contra. Dum eliguntur vt inefficacia negatiuè, adhuc eliguntur vt non habitura suum finem, ergo adhuc eliguntur in ordine ad malum creaturæ.

17 Dico secundò. *Neque dari reprobationem merè negatiuam, seu per non actum*. Probatur. Antequam Deus positiuè reprobet, habet actum circa reprobos de ipsis ordinandis ad finem, quia decernit media, quibus ad ipsum se pro-

se promoueant, ergo. Antecedens patet. Nam omnes saltem in Adam ordinati sunt ad finem supernaturalem. Confirmatur. Reprobare est separare ab eo, à quo quis reprobatur, ergo in eodem signo, in quo Deus decernit media, quæ conducunt ad beatitudinem, non potest ab ipsa separare, ergo. Confirmatur secundò. Non dare beatitudinem non est reprobare, alioquin etiam prędestinati essent reprobi ab illis gradibus glorię, quos nō habēt.

18 Ad primum negatur consequentia. Nam ex eo, quod non possit assignari ratio, cur potius vnus, quam alius prędestinetur, non sequitur dari reprobationem negatiuam, sed solum quod aliquibus negetur gratia in pœnam peccati originalis, quę est positiua volitio pœnę. Ad secundum negatur sequela. Quia saltem in casu nostro talis actus repugnat Deo, vt patet ex dictis.

An reprobatio sit post peccatum originale præuisum.

SECTIO III.

19 PRima sententia ponit ante pręuisionem originalis reprobationem in confuso. Ita Ruiz *disput.* 13. *de prædestinatione sect.* 2.

20 Secunda sententia ponit reprobationem negatiuam. Ita Marsilius *in* 2. *q.* 13. *art.* 1. Gabriel *dist.* 20. *art.* 1. Scotus *in* 1. *dist.* 41. §. *Contra istud.* Suarez 1. *de prædestinatione cap.* 12. & alij.

Probant. Permissio originalis fuit effectus reprobationis negatiuè, ergo.

21 Tertia sententia nullam reprobationem admittit ante præuisionem originalis. Ita ij, qui docent prędestinationem esse factam ex meritis.

22 Dico primò. *Non posse Deo conuenire reprobationem in confuso*. Probatur. Reprobatio est efficax, ergo non potest concipi in confuso; quia de ratione decreti liberi efficacis est, vt terminetur ad aliquid determinatum in singulari.

23 Dico secundò. *Nullam reprobationem esse in Deo ante præuisionem peccati originalis*. Ita D. Augustinus in ijs locis, in quibus hoc ipsum docet de prędestinatione, quos supra citauimus. Probatur. Reprobatio est alicuius reprobatio, ergo supponit futuritionem reprobati. Deus autem non cognoscit homines esse futuros, nisi vt descendentes ab Adam, atque adeo vt infectos peccato originali.

24 Ad fundamentum secundę sententię negatur assumptum. Quia permissio non est effectus Dei, cum sit tantum aliquid negatiuum.

An destinatio ad pœnas sit ante præuisionem peccati.

SECTIO IV.

25 DIcendum est. *Deum non destinare aliquos ad pęnas ante præuisionem illius peccati, ratione cuius pęna infertur.* Est de fide contra Caluinum 3. *Institutionum cap.* 22. & 23. vbi asserit, Deum ex se destinare ad pœnas ante pręuisum peccatum, & deindè, vt mandet executioni suam voluntatem instigare ad peccatum. Traditur autem à D. Augustino *de bono perseuerantiæ cap.* 6. Itaque *per misericordiam eius in his, qui liberantur, & veritatem in ijs, qui puniuntur sine vlla dubitatione credamus*, & Epist. 106. *Cum per liberū arbitrium primi hominis in condemnationem vniuersa massa defluxerit, procul dubio quod ex eo fiunt vasa in honorem, non ipsius iustitiæ, quam gratia nulla præcessit, sed Dei misericordiæ; quod vero in contumeliam, non iniquitati Dei (quæ absit, vt sit apud Deum,) sed iudicio deputandum est*. & lib. 1. ad Simplicianum q. 2. *Non igitur Deus Esau hominem odit, sed odit Deus Esau peccatorem*, Et 3. contra Iulian. c. 8. *Bonus est Deus. Iustus est Deus. Potest sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest sine malis meritis damnare, quia iustus est.* Probatur Tobię 3. *Nō delectaris in perditionibus nostris.* Isaię 59. *Iniquitates vestrę diuiserūt inter vos, & Deum vestrum.* Ezechielis 18. *Nunquid voluntatis meæ est mors impij?* 2. Petri. 3. *Nolens aliquem perire*; hęc autem non possunt saluari, nisi quò ad voluntatem antecedentem, nam voluntate consequenti vult mortem, perditionem, &c. Si autem ponatur voluntas antecedens de damnatione aliquorum, non possunt verificari hæ scripturæ. Probatur secundò. Cum pęna dicat ordinem essentialem ad peccatum, si antecedenter ad culpam præuisam Deus vellet illam alicui inferre, vellet etiam peccatum ipsius, ergo. Sequela patet. Quia peccatum est medium omnino necessarium ad punitionem.

26 Dices. Non sequi quod Deus velit peccatum, quia non est medium ab ipso ponendum, nec ab ipso volibile. Contra. Si non est volibile, nec etiam erit volibilis pœna antecedenter ad ipsum, quia pęna includit peccatum, vt essentiale fundamentum. Secundò. Volitio pœnę antecedenter ad peccatum continet implicitè volitionem peccati, ergo cum Deus non possit velle peccatum, nec etiam poterit velle pœnam antecedenter.

27 Dices secundò. Sufficere si cognoscat, quod peccatum erit infallibiliter, si illud permittat; & ideo sufficit, vt ex intentione puniendi, velit permittere peccatū. Contra. Permissio non est medium sufficiens ad pœnam, sed requiritur etiam peccatum; qui autem vult finem, vult etiam omnia media necessaria. Secundò. Quia Deus vellet permissionem vt infallibiliter connexā cum peccato, nam vellet illam vt medium infallibile ad punitionem; velle autem aliquid in ordine ad peccatum, & vt infallibiliter connexum cum illo, est velle peccatum. Tertiò. Medium non potest esse ex complacentia finis, nisi sit etiam ex complacētia sui effectus, ergo non potest eligi permissio ex cōplacentia punitionis, nisi eligatur etiam ex complacentia sui effectus, videlicet peccati.

28 Probatur tertiò. Deus destinans aliquos ad pęnam, facit illam necessariā necessitate consequenti, ergo etiam peccatum debet esse in eo signo necessarium, necessitate consequenti, quia necessarium consequens non potest fundari in eò, quod non est necessarium eadem necessitate, ergo cum peccatum non sit necessarium necessitate consequenti, nisi quando est futurum, quando fit destinatio ad pœnas, aut debet supponi futurum, aut fieri futurum.

29 Probatur quartò. Velle punire non cognita culpa est actus crudelitatis, & iniustitiæ, præsertim cùm homines sint creati ad beatitudinem, & in primo parente ad ipsam ordinati, ergo.

Dices. Hoc esse verum in eo, qui non habet plenum dominium. Deus autem habet supra omnes plenum dominium. Contra. Quia dominium Dei est secundum regulas diuinæ rationis, secundum quas punitio non est iusta, & bona, nisi supponat peccatum, ergo. Secundò. Talis destinatio ad pœnas esset opposita misericordiæ, & amori; & non esset iustitia, quia non supponeret malum, ergo esset crudelitas.

30 Objicit Caluinus illud Ad Rom. 9. *Cum nondum nati fuissent, non ex operibus, &c.* ergo Deus destinat ad pœnam ante pręuisum peccatum. Respondetur Apostolum loqui de reprobatione, quæ supponit peccatum originale, & qua reprobat à gratia. Instat. Quia adhibet exemplum figuli, qui facit ex eadem massa aliud vas in honorem, & aliud in contumeliam; reprobi autem non sunt vasa contumeliæ, nisi ratione damnationis. Respondetur. Exemplum adhiberi, vt ostendat, quod Deus non facit iniuriam, si eos, qui iam sunt in statu damnationis ratione peccati originalis, relinquat in eodem statu, non conferendo ipsis beneficia, quibus plenè liberentur.

31 Objicit secundò. Deus reprobat, vt habet Apostolus, ex intentione ostendendi suam iustitiam, ergo ante pręuisionem peccati intendit damnare. Respondetur.

Aposto-

Apoſtolum docere Deum ſuſtinere peccatores, qui iam ſunt tales, vt in eis oſtendat ſuam iuſtitiam, ait enim, *Quod ſi Deus volens oſtendere potentiam ſuam ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ.* Vndè ſolum intendit iuſtitiam exiſtente peccato.

32 Obijcit tertiò. Apoſtulus ait, hominem non poſſe reſpondere Deo dicendo *Cur me feciſti ſic?* ergo damnatio eſt ex ſola voluntate Dei antecedenti. Reſpondetur. Non poſſe reſpondere, *Cur me feciſti ſic?* poſito peccato originali, quia, ſi relinquitur in ſtatu damnationis, iuſtè relinquitur, quia non tenetur Deus liberare; ſed, ſi liberat, ex gratia liberat.

33 Obijcit quartò. Prouerbiorum 30. *Omnia propter ſe ipſum operatus eſt, impium quoque in diē malum.* ergo intendit punire ex amore ſuæ iuſtitiæ, vt illam oſtendat. Reſpondetur negando conſequentiam. Nam ſenſus eſt, Quod Deus ordinet omnia ad ſe ipſum. Vndè etiam ordinat peccatores, quos in peccato relinquit, vt in ipſis oſtendat ſuam iuſtitiam, non autem quod prius intendat damnare, vt oſtendat iuſtitiam.

An peccatum originale ſit cauſa damnationis.

SECTIO V.

34 Dico primò. *Peccatum originale eſſe ſufficientem cauſam punitionis æternæ in ijs, qui moriuntur cum ipſo.* Ita D. Auguſtinus *Epiſt. 106. ad Bonifacium. Per liberum arbitrium primi hominis in condemnationem vniuerſa maſſa defluxit.* Et Epiſt. 157. *Meritò videretur iniuſtum, quod fiant vaſa iræ in perditionem, ſi non eſſet ipſa vniuerſa ex Adam maſſa damnata; quod ergo fiant inde naſcendo vaſa iræ, pertinet ad debitam pęnam.* Probatur. Quia peccatum originale importat veram culpam, qua homo conſtituitur inimicus Dei; vbi autem eſt culpa, pœna iuſta eſt.

35 Dico ſecundò. *Quando remittitur non eſſe cauſam proximam damnationis.* Probatur. *Quia ſi puniretur, non eſſet verè remiſſum*

Dices. Redire per ſubſequens peccatum. Contra. Si rediret, non eſſet plenè remiſſum.

36 Dico tertiò. *Etiamſi remittatur, eſſe tamen primā radicem damnationis.* Deſumitur ex D. Auguſtino *c. 7. de Correptione, & Gratia*; vbi habet. Omnes reprobos ex vno peccato ire in damnationem. Probatur, quia etiamſi remittatur, ſublata tamen prędeſtinatione, ſicut non fit plena liberatio, ſed tantum ſecundum præſentem iuſtitiam, ita neque eruitur homo à ſtatu damnationis plenè, quid incępit à peccato originali, ergo peccatum originale eſt prima radix.

An detur aliqua alia reprobatio.

SECTIO VI.

37 Suppnendum eſt. Quod cum Adam, vt primus parens omnium, creatus fuerit in gratia in ordine ad beatitudinem, omnes homines fuerunt ordinati in ipſo ad gratiam, & beatitudinem. Vndè, ſi ipſe non peccaſſet, ex vi talis ordinationis, omnes nati fuiſſent in gratia, & per ipſum ordinati ad beatitudinem.

38 Dico primò. *Homines ratione peccati originalis contraxiſſe meritum carendi beatitudine, & cęteris beneficijs gratiæ.* Deſumitur ex D. Auguſtino de Bono perſeuerantiæ c. 8. *de tam debita perditione, ſi neminem liberaret, non eſſet iniuſtus; ex vno quippe omnes in condemnationem, non iniuſtitia iudicati ſunt filij iræ, ſed iuſtitia.* Probatur. Quia originale, vt definitum eſt in Tridentino *ſeſſ. 5.* habet veram rationem peccati, & inficit omnes, ergo conſtituit hominem dignum, qui careat beneficijs Dei.

39 Dico ſecundò. *Deum reprobaſſe præſcitos ab illa gratia, quæ habet infallibilem connexionem cum vltimo fine, atque adeo à liberatione plena, & abſoluta; & hanc reprobationem eſſe per actum poſitiuum.* Probatur. Quia de facto non habent huiuſmodi beneficium, quod habent electi, ergo repelluntur ab ipſo, ergo per decretum poſitiuum. Conſequentia vltima probatur. Quia, cum ſint ordinati in primo homine ad gratiam, & beatitudinem, debet tolli iſta ordinatio per poſitiuum decretum, quod terminetur ad aliam ordinationem oppoſitam.

40 Dico tertiò. *Hanc reprobationem à gratia eſſe per modum pęnæ intuitu peccati originalis.* Deſumitur ex D. Auguſtino. *Epiſt. 107.* vbi loquens de gratia, habet. *Scimus eis, quibus non datur, iuſto iudicio Dei, non dari.* Et de correptione, & gratia cap. 11. *Nunc autem quibus deeſt tale adiutorium, iam pęna peccati eſt.* Probatur. Homo per originale naſcitur filius iræ, ergo meretur carentiam beneficiorum Dei in pœnam peccati.

An detur cauſa adæquata reprobationis.

SECTIO VII.

41 Summimus reprobationem, prout dicit excluſionem à gloria, & à gratia per modum vnius actus.

Prima ſententia eſt negatiua. Ita Bannes 1. *p. q. 23. art. 5. parte 2.* Cumel *diſp. 4.* Molina *diſp. 3.* Nauaretus *controu. 35. §. 3.* Suarez 2. *de auxilijs cap. 5.* Citant etiam plures ex antiquis ſcholaſticis, ſed hi tantum docent, non dari cauſam reprobationis comparatiuæ; Cur videlicet potius vnus, quam alter reprobetur.

42 Secunda ſententia aſſerit, cauſam reprobationis adęquatæ eſſe peccatum originale. Ita D. Thomas *quæſt. 6. de veritate, art. 2. ad 9.* & *lect. 3. & 4. in c. 9. Ad Romanos.* & *ſecunda ſecundæ q. 2. art. 5. ad primum* Bellarminus 2. *de gratia. cap. 16.* Valentia *prima parte quæſt. 23. parte 2. punct. 3.* Faſolus *artic. 5. dubit. 1.* Vaſquez *diſp. 88.*

Notandum primò. Certum eſſe, reprobationem comparatiuè ſumptam non habere cauſam, quia ſiue conſiderentur homines in pura natura, ſiue vt infecti peccato originali, ſunt omnes æquales; nec eſt maior ratio, cur pòtius vnus, quam alius aut prædeſtinetur, aut reprobetur, & habet Apoſtolus *cap. 9. Ad Romanos*, & ex hoc capite reprobatio, & prædeſtinatio pertinent ad iudicia Dei imperſcrutabilia.

43 Notandum ſecundum. Ratione peccati originalis omnes homines eſſe conſtitutos in ſtatu damnationis, niſi miſericorditer liberentur; prædeſtinatio autem adęquatè ſumpta ponit talem liberationem, quia ponit gratiam cum ordine infallibili ad vitam æternam; in reprobis autem non fit talis liberatio, quia non decernitur ipſis gratia cum tali ordine infallibili. Vndè dicuntur à D. Auguſtino non liberati, non abſoluti, non vocati ſecundum propoſitum; & ideo non ſunt liberati abſolutè, ſed tantum ſecundum quid, videlicet ſecundum pręſentem iuſtitiam, quando contingit, eos eſſe in gratia; & ideo neque abſolutè ſunt extracti de ſtatu damnationis.

44 Notandum tertiò. Peccatum remiſſum poſſe adhuc puniri aliqua pœna temporali, vt patet in ijs, qui in purgatorio exiſtunt. Ex quo fit, poſſe Deum in pænam originalis remiſsi negare aliqua beneficia gratiæ; atque adeo potuit ab æterno videns omnes homines infectos originali, in pęnam illius non decernere plenam liberationem per gratiam, quæ habeat infallibilem connexionem cum vita æterna: & hanc pęnam in tempore exequi poſtquam eſt remiſſum.

45 Notandum quartò. In hoc caſu peccatum originale immediatè connecti cum hac pæna, quia infertur intuitu ipſius. Hæc autē pęna cōnectitur cum finali peccato, quia

nunquam reprobus habet gratiam cum infallibili connexione cum vita æterna; & hoc pacto coalescit adequata reprobatio radicata in peccato originali.

46 Dicendum est peccatum originale esse causam reprobationis adæquatè sumptæ. Ita docet D. Augustinus *cap.8. de prædestinatione Sanctorum. Et cap. 9. & 14.* & *cap.8. de bono perseuerantiæ*, & *Epist.106.*, & alibi passim, cuius sententiam non rectè existimant parum tutam Bannes, & Cumel supra citati. Probatur. Tota reprobatio refunditur in peccatum originale, vt in primum demeritum, ergo tota reprobatio habet causam. Antecedens patet. Quia reprobatio à gratia est in pœnam originalis, cum enim Deus illam neget, debet illam velle vt pęnam, vt ordinet, quod est deordinatum. Rursus priuatio gloriæ est debita ratione originalis, & reprobus nunquam plenè liberatur à tali debito, quia licet constituatur in gratia pro aliquo tempore, cum talis gratia non dicat ordinem infallibilem ad gloriam, non plenè tollitur ordo peccati originalis ad damnationem. Confirmatur. Quia peccatum originale in reprobis dicit ordinem infallibilem ad peccatum finale, & consequenter ad damnationem, ergo licet talis ordo aliquando interrumpatur per gratiam, adhuc tamen redit per subsequens peccatum; sicut ordo gratiæ, vel gloriam in electis interruptus per peccatum, redit per subsequētē iustificationē.

47 Obijcies. Ad *Romanos 9.* Habetur, reprobationem non esse ex operibus. Respondetur. Ex hoc loco colligi tantum, quod non sit ex demeritis propria operatione contractis.

48 Obijcies secundò. Peccatum remissum non punitur, ergo originale remissum non est causa damnationis. Respondetur. Peccatum remissum posse puniri illa pęna, quæ fuit determinata, antequam remitteretur. Vndè quando originale dimittitur, potest durare pęna ipsius, quæ habetur ex subtractione gratiæ; & ratione huius pęnæ connectitur cum finali peccato, & sic est causa remota damnationis, peccatum verò finale est causa proxima.

49 Obijcies tertiò. Peccatum remissum eodem modo se habet, ac si non esset contractum, ergo. Respondetur. Eodem pacto se habere quò ad reatum culpæ; non autem quò ad pęnam; nec quò ad ordinem ad damnationem, quem retinet mediante peccato subsequenti.

De effectibus reprobationis.

SECTIO VIII.

50 Dico primo. *Creationem, & naturam non esse effectus reprobationis.* Probatur. Reprobatio supponit peccatum originale, ergo etiam creationem, & naturam.

51 Dico secundò. *Neque creationem cum talibus circumstantijs esse effectum reprobationis.* Est contra Ruiz *dis.38. de prædestinatione sec.9.* Probatur. Quia tales circūstantiæ naturales sunt effectus prouidentiæ naturalis.

52 Dico tertiò. *Neque mortem in tali tempore, & cum circumstantia peccati esse effectum reprobationis.* Probatur. Quia mors contingit secundum cursum causarum secundarum, atque adeo ex dispositione naturalis prouidentiæ. Neque Deus vult, aliquē mori in peccato, sed tantū permittit, alioquin sibi complaceret de peccato.

53 Dico quartò. *Permissionem peccati originalis non esse effectum reprobationis.* Probatur. Quia reprobatio est posterior peccato originali. Secundò. Si permissio peccati originalis esset volita à Deo, vt effectus reprobationis, esset volita ex complacentia finis reprobationis, ergo etiam ex complacentia medij, per quod conducit ad ipsam; hoc autem medium est peccatum.

54 Dico quintò. *Negationem gratiæ, quatenus fundat rationem pœnæ, esse effectum reprobationis.* Probatur. Quia talis punitio ponit aliquam rationem ordinis ex suppositione peccati.

55 Dico sextò. *Permissionem peccati non esse effectum reprobationis.* Probatur. Quia permissio est aliquid negatiuum, quod per se non causatur, sed tantum consurgit ex aliquo positiuo; Deus autem reprobando non causat aliquid positiuum, ex quo consurgat permissio, quia permissio supponit, quod voluntas fiat extra ordinem finis, & quod Deus nolit impedire.

56 Obijcies. Permissio conducit ad finem reprobationis, ergo est effectus. Respondetur. Secundum se præcisè non conducere, quia est aliquid negatiuum; sed tantum conducit ratione peccati, quod ponitur à voluntate.

57 Obijcies secundò. Reprobatio non esset certa, nisi decerneret permissionem peccati personalis. Respondetur negando sequelam. Nam reprobatio, vt dicit destinationem ad pœnas, & post peccatum personale præuisum; & ideo non debet decernere permissionem; reprobatio autem à gratia; sicut non dependet in suo esse à peccato personali, ita neque secundum certitudinem.

58 Dico septimò. *Peccatum non esse effectum reprobationis.* Est de fide. Probatur. Quia non potest esse effectus Dei, nec Deus prædestinat ad peccatum, vt definitum est in Concilio Arausicano.

59 Dico octauò. *Neque pęnam, quæ est intrinsecè annexa peccato, esse effectum reprobationis.* Probatur. Tū Quia peccatum non est obiectum pęnificum, nisi sub ratione mali; vndè si Deus causaret hanc pœnam causaret etiam malitiam peccati. Tum quia Deus non concurrit ad actum peccati, nisi vt causa prima vniuersalis, vt autē talis non causat aliquem effectū reprobationis. Tū quia pœna ista non est vera pęna, quia de ratione pęnæ, est quod sit aliqua ordinatio creaturæ ad vltimum finem.

60 Obijcies. Omne bonum mixtum peccato tribuitur Deo; pęna autem est aliquid bonum secundum quid, ergo. Respondetur Pœnam propriè dictam esse bonum secundum quid: non autem, quæ consurgit ex peccato formali, quatenus peccatum ratione suæ turpitudinis est obiectum pęnificum.

61 Dico nonò. *Deum causare pœnam formalem, quæ cōsurgit ex peccato vt obiecto pœnifico.* Probatur. Quia Deus facit, vt apprehendatur peccatum tamquam obiectum pœnificum.

62 Dico decimò. *Pęnam in reprobis esse effectum reprobationis.* Probatur. Quia est finis reprobationis, & importat illam ordinationem, qua reprobi ordinantur ad vltimum finem.

DE LIBRO VITAE.

DISPVTATIO XXXXVI.

An Deo conueniat liber vitæ.

SECTIO I.

1 Dico 1. *Deo cōuenire librū vitę.* Probatur. Exod. 34. *dele me de libro, quem scripsisti* Psal. 38. *deleantur de libro viuentium*; & alibi habentur similia.

2 Dico secundò. *Lirbum vitæ conuenire Deo metaphoricè,* Ita D.Thom. 1.p.q.24.art.1. & communiter. Probatur. Quia liber vitæ non est aliud, quam diuina præscientia, quæ ideo dicitur liber vitę, quia in ipsa exprimitur vita electorum.

3 Dico tertiò. *Librum vitæ differre formaliter à prædestinatione.* Ita D.Thomas *citatus*. Probatur. Quia liber vitæ est illa cognitio, qua cognoscuntur prædestinati vt tales, nec includit actum voluntatis, sicut includit prædestinatio, sed supponit.

4 Dico quartò. *Hunc librum vitæ esse vitæ beatificæ.* Ita D.Thomas *citat. q.art.2.* Probatur. Apocalypsis 20. *Qui non est inuentus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnū ignis.* Ratio est. Quia est solum liber electorū vt tales sunt; vt autem tales ordinantur ad vitam beatificam.

An de-

An detur in Deo liber mortis?

SECTIO II.

5 CErtum est, esse in Deo præscientiã reproborum, atque adeo reperiri in ipso id, quod potest significari per librum mortis.

Dico primo. *In scriptura, & in re adesse fundamentum constituendi librum mortis.* Ita D. Basilius *in cap.4. Isaiæ.* Nazianzenus *oratione* 9. Cyrillus *Alexandrinus in c.* 3. *Malachiæ*. Probatur Danielis 7. *Iudicium sedit, & libri aperti sunt*; & psal. 138. *In libro tuo omnes scribentur*. Ratio autem est. Quia Deus habet eamdem præscientiam respectu reproborum, quam habet respectu electorum.

6 Dico secundò. *Congruentius poni tantum librum vitæ*. Probatur. Quia eo ipso quod aliqui non sunt scripti in libro vitæ, intelliguntur damnati; tum quia Deus, cum nolit peccatum, auertit oculos a reprobis, & dicitur obliuisci ipsorum Oseæ 1. *Obliuione obliuiscar eorum*. Tum quia liber vitæ non solum importat certam cognitionem, sed etiam causalitatem, qua Deus facit electos.

An possit aliquis deleri de libro vitæ.

SECTIO III.

7 DIco primo. *Neminem posse deleri de libro vitæ deletione intrinseca ipsi libro; est de fide.* Probatur. Quia Deus in cognitione, & prædestinatione est immutabilis.

8 Dico secundò. *Posse aliquem deleri extrinseca deletione, quæ fit per carentiam gratiæ, & secundum præsentem iustitiam.* Probatur. Cum quis non est in gratia, non habet ius ad vitam æternam, ergo censetur deletus de libro vitæ.

9 Dico tertiò. *Aliquem deleri de libro vitæ secundum externam manifestationem*. Ita D. August. *in psal. 68.* Probatur. Quia per talem manifestationem, qua manifestatur aliquem non esse scriptum in libro vitę, fit quędam extrinseca deletio.

10 Dico quartò. *Aliquos deleri de libro vitæ, quatenus decidunt à gratia, quam habent pro aliquo tempore, ratione cuius ordinantur aliquo modo ad gloriam; & secundum quid dicuntur scripti in libro vitæ, vt sunt omnes reprobi, qui in hac vita sunt aliquando in gratia*. Ita D. Thomas *prima parte quæst. 24. art.* 3. Probatur. Quia dum tollitur ordo ad gloriam, fit aliqua deletio extrinseca.

DE VISIBILITATE DEI.

De possibilitate visionis Dei intuitiuè.

DISPVTATIO XXXXVII.

An Deus possit videri per essentiam à creatura.

SECTIO I.

1 SVmimus visionem pro cognitione intuitiua; est enim duplex cognitio, alia abstractiua, & alia intuitiua. Abstractiua cognitio est illa, quæ licet attingat obiectum secundum existentiam, & præsentiam, non tamen attingit præsentiali modo. Intuitiua verò quæ attingit obiectum non solum secundum existentiam, & præsentiam, sed etiam præsentiali modo ita, vt experiatur, obiectum esse præsens; vndè tota differentia consistit solum in modo attingendi, non autem in re, quæ attingitur.

2 Dicendum est. *Deum esse visibilem ab intellectu creato secundum suam essentiam*. Ita communiter cum D. Thoma *prima parte q.12. ar.1.* & est de fide definitum in Extrau. Vnigenitus, & in Concilio Florentino in litteris vnionis contra Armenos, & recentiores Græcos. Probatur prima Corinthiorum 10. *Videmus nunc per speculum, & in enigmate, tunc autem facie ad faciem; nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum*; cognitio autem faciei ad faciem est cognitio intuitiua, vndè Apostolus illam contraponit cognitioni enigmaticæ. Matthei 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in Cælis est.* 1. Ioannis 3. *Videbimus eum sicuti est*. Confirmatur. Beatitudo obiectiua consistit in Deo vt summo bono, ergo debet esse possibilis clara visio ipsius. Antecedens patet. Quia cum noster appetitus sit capax cuiuscunque boni, non potest satiari, & beatificari nisi per bonum infinitum. Consequẽtia probatur. Debet esse possibilis assequutio, & fruitio talis boni, ergo cum sit bonum spirituale, atque adeo spirituali modo assequibile, non potest esse assequibile, nisi per potentias spirituales, atque adeo nisi per visionem, quæ est operatio intellectus; & per fruitionem, quæ est operatio voluntatis.

3 Obijcies. Deus est inuisibilis, vt habetur Ad *Romanos* 1. & 1. *ad Tim.6.* ergò, &c. Respondetur. Dici inuisibilem, tum quia non potest videri oculo corporeo; tum quia neque per intellectum potest naturaliter videri.

4 Obijcies secundò ex D. Io: Chrysostomo, qui pluribus in locis docet non esse possibile Deum videri, præsertim *hom.* 7. *in Ioannem*. Respondetur D. Ioannem Chrysostomum agere contra Amoneos; vndè negat visibilitatem Dei in eo sensu, in quo ab ipsis ponebatur; volebant autem; quod Deus esset naturaliter visibilis ab intellectu creato visione comprehensiua, & ideo D. Ioannes Chrysostomus negans hominibus, & Angelis talem visionem, intelligit de comprehensiua, & quæ fit ex iuribus naturæ, & eodem modo intelligendi sunt cæteri Patres, quibus Vasquez 1. *parte disp.* 27. *c.2. &* 4. tribuit errorem, quod voluerint, Deum non esse absolutè visibilem.

5 Obijcitur tertiò. Sequeretur Deũ esse intra obiectum adæquatum intellectus, atq; adeo posse naturaliter videri.

Respõdetur negãdo secundã partẽ sequelę. Quia licet sit intra obiectũ adęquatũ, non tamẽ est intra proportionatũ, & proinde intellectus indiget aliquo proportionatiuo.

6 Obijcitur quartò. Quo perfectius est obiectum, eo perfectiorem visionem causat, cum ipsam specificet, ergo si est infinitum, causabit visionem infinitam, ergo cum non sit possibilis visio infinita, nec etiam obiectum infinitum erit visibile.

Respondetur, ommissis varijs responsionibus, quæ videri possunt apud Doctores, negando consequentiã. Quia cognitio non specificatur ab obiecto considerato secundum esse, sed secundum rationem motiui; & ideo non crescit, nisi pro vt crescit obiectum in ratione motiui; Deus autem, licet sit infinitus in essendo, non tamen in ratione obiecti motiui, nam mouet intellectum finito modo.

7 Obijcitur 5. Oculus non potest eleuari ad videndum Angelũ, ergo nec intellectus ad videndũ Deum, quia plus distat Deus ab intellectu creato, quàm Angelus ab oculo.

Respondetur negando consequentiam. Quia solũ plus distat in ratione entis, non autem in ratione obiecti, siquidẽ Angelus nullo modo est intra obiectũ oculi, cum nullo modo sit coloratus; Deus verò est intra obiectũ ĩtellectus vndè de facto illum cognoscimus cognitione abstractiua.

8 Instabis. Cognoscibilitas sequitur esse, ergo si Deus plus distat in ratione entis, plus etiam distabit in ratione cognoscibilis.

Respõdetur. Distinguo cõsequens. Plus distat in ratione cognoscibilis intensiuè, non autem extensiuè; sola autem distantia extensiua facit obiectũ extra sphærã potentiæ, quia tollit omnino proportionem; non autẽ distantia inten-

intenſiua, quia relinquit proportionaliter idem prædicatum ex parte obiecti, & potentiæ; potentia enim eſt intellectiua, & Deus, cum habeat ſuam veritatem, atque adeo rationem formalem obiectiuam intellectus, eſt intelligibilis; & ideo conueniunt proportionaliter in eodem prædicato.

An Deus poſſit naturaliter videri.

SECTIO II.

9 DIcendum eſt, *Deum non poſſe naturaliter videri.* Eſt de fide ex Concilio Viennenſi contra Beguardos, & Beguinos, & traditur communiter à Patribus, & ſcolaſticis cum D. Thoma *prima parte quæſt. 12. art. 4.* Prob. Matthei 11. *Nemo nouit Filium, niſi Pater neq; Patrem quis nouit, niſi Filius, & cui voluerit Filius reuelare,* ergo ſi non cognoſcitur, niſi mediāte reuelatione, non poteſt naturaliter videri; & ad Rom. 3. Vita æterna, quæ conſiſtit in viſione, & fruitione diuinæ eſſentiæ, dicitur gratia Dei, quia nimirum non poteſt haberi, niſi per auxilium ſupernaturale. Confirmatur. Ideo gratia eſt neceſſaria ad actus ſupernaturales, vt definitur in Concilio Arauſicano ſecundo, & in Tridentino *ſeſſ. 6.* quia ſunt ſupernaturales, & diſpoſitiones ad vitam æternam, ergo erit etiam neceſſaria ad viſionem Dei, quæ eſt ipſa vita æterna, ergo viſio erit ſupernaturalis.

10 Obijcitur. Poteſt aliquis intellectus naturaliter videre viſionem beatā Beati, ergo illam videns videbit etiam Deum, & per ipſam repræſentatum.

Reſpondetur. Quicquid ſit de antecedenti, negando conſequentiā. Quia viſio beata repræſentat Deum vt quo, & vitali modo, atque adeo ſolum reſpectu illius intellectus, cuius eſt viſio.

Inſtabis, Viſio beata dicit ordinem tranſcendentalem ad obiectum, ergo videns hanc viſionem videbit etiam hunc ordinem, atque adeo etiam obiectum. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia ordo tranſcendentalis non eſt aliud, quam ipſa repræſentatio, quæ cum ſe habeat *vt quo*, non poteſt ordo vt cognitus ducere in cognitionem repræſentati, ſicut nec poteſt ipſa repræſentatio.

11 Obijcitur ſecundò. Non obſtante infinitate adhuc Deus eſt ſub obiecto adæquato, ergo poterit videri. Reſpondetur negando conſequentiā. Quia infinitas elongat obiectum à debita proportione; vndè licet ſit intra obiectum adequatum, non eſt tamen proportionatum, quia intellectus non eſt completa potentia, ſed tantum inchoata, ita vt poſſit compleri reſpectu talis obiecti.

12 Obijcitur tertiò. Felicitas humana conſiſtit in contemplatione Dei ex 10. *Ethicorum c. 7.* ergo talis contemplatio debet eſſe naturaliter poſſibilis. Reſpondetur Humanam felicitatem, de qua ibi Ariſtoteles loquitur, conſiſtere in contemplatione Dei abſtractiua, quam acquirimus ex rebus creatis; nō autem in clara viſione Dei.

An Deus vt viſibilis ſit terminus appetitus naturalis.

SECTIO III.

13 PRima ſententia aſſerit, eſſe terminum appetitus naturalis innati. Ita Scotus *q. 1. prologi,* & *in 4. diſt. 49. quæſt. 9. & 10.* Durandus *q. 8. num. 8.* Paludanus *q. 7. art. 1.* Maior *q. 6.* D. Bonauentura *parte 1. quæſt. 2.* & communiter Scotiſtæ. Probant. Omnis homo appetit appetitu innato propriam perfectionem; viſio autem Dei eſt maxima perfectio. Secundò. Appetitus innatus habendi beatitudinem ſatiatur per viſionem Dei; ſatiatur autem ſolum per id, ad quod dicit naturalem inclinationem, ergo. Tertiò. Appetitus innatus eſt ad beatitudinem in communi, ergo ad omne id, in quo eſt talis beatitudo; alioquin, ſi non appeteret, poſita ſola naturali beatitudine, homo quieſceret.

14 Secunda ſententia eſt negatiua, Ita D. Thomas 1. *p. q. 12. art. 1.* Caietanus, & Bannes. *ibid.* Capreolus *q. 1. prologi* Suarez *lib. 2. de Deo vno. cap. 7.* & communiter Thomiſtæ.

15 Dico primò, *Creatura intellectualis habet naturalem capacitatem ad videndum Deū.* Ita D. Aug. *de prædeſtinatione Sanctorū. c. 5.* vbi habet. *Poſſe habere fidē, ſiue poſſe habere Charitatem naturę eſt hominū, in qua natura nobis data eſt poſſibilitas habēdi fidē.* Probatur. Natura intellectualis eſt ex ſe talis, vt ei non repugnet eleuari ad videndum Deum, ergo habet naturalem capacitatem, quia capacitas non eſt aliud niſi non repugnantia proueniens ex eo, quod ſubiectum ex intrinſecis ſuis principijs poſſit recipere aliquam formam.

16 Dico ſecundò, *Creatura intellectualis non habet appetitum innatum ad clarè videndum Deum.* Probatur. Appetitus innatus reſpicit bonum ſibi connaturale, atque adeo debitum, ergo cum beatitudo, ſeu clara viſio Dei nō ſit bonum connaturale, non eſt terminus appetitus innati. Antecedens patet. Quia appetitus non ſolum dicit capacitatem, ſed etiam exigentiam naturę, quæ ab intrinſeco ſe promoueat ad ſuum terminum.

17 Dico tertiò, *In creatura intellectuali eſt naturalis appetitus elicitus cognoſcendi Deum ſecundū proprium eſſe eo modo, quo eſt cognoſcibilis, præſcindendo ab eo, quod ſit tali, vel tali modo cognoſcibilis.* Probatur. Voluntas tendit naturaliter in ſuam felicitatem, ita, vt tendat ad omne bonum, quod continetur ſub Beatitudine vt ſic, ergo tendit etiam naturali modo ad cognoſcēdum Deum. Conſequentia probatur. Homo ex effectibus cognoſcit naturaliter Deum vt primam cauſam; qui autem cognoſcit effectum deſiderat naturaliter cognoſcere cauſam, ſicuti eſt cognoſcibilis: nam apprehendit talem cognitionem, vt aliquam fęlicitatem.

18 Dico quartò, *Suppoſita reuelatione, qua cognoſcitur eſſe poſſibile, Deum videri, poteſt voluntas naturali appetitu elicito id appetere.* Ita Caietan. *prima parte quæſt. 12. art. 1.* Ferrarienſis *tertiò contra Gentes cap. 41.* Probatur. Poteſt talis viſio proponi vt poſsibilis per cognitionem naturalem, ſicuti proponitur in hæretico per fidem naturalem, ergo poteſt voluntas tendere naturali appetitu in ipſam, quia poteſt naturaliter tendere in omne id, quod proponitur per cognitionem naturalem.

19 Ad primum diſtinguitur maior. Omnis homo appetit appetitu innato ſuam perfectionem connaturalem, non autem ſupernaturalem; viſio autem Dei eſt perfectio ſupernaturalis. Ad ſecundum negatur conſequētia. Quia appetitus innatus ne dum ſatiatur per terminum proprium connaturalem; ſed etiam per id, in quo talis terminus eminenti modo continetur. Viſio ergo beata ſatiat appetitum innatum, quia eminenti modo continet terminum connaturalem ipſius, nempè felicitatem naturalem. Ad tertium diſtinguitur conſequens. Poteſt appetere omne id, in quo eſt ratio beatitudinis in communi, quatenus ſtat ſub determinatione beatitudinis in communi; non autem poteſt appetere ſecundum propriam rationem ipſius, niſi talis ratio ſit connaturalis appetitui.

20 Obijcies ex D. Auguſtino 1. *Confeſſionum cap. 1.* *Feciſti nos ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te,* ergo datur appetitus innatus ad videndum Deum, & fruendum. Reſpondetur negando conſequentiam, quia D. Auguſtinus loquitur de inquietitudine, quæ oritur ex cognitione per reuelationem de poſsibilitate viſionis Dei; non autem, quæ oriatur ex appetitu innato.

21 Quæres. An appetitus elicitus ad beatitudinem, qui conſurgit ſuppoſita reuelatione, ſit abſolutus, & efficax. Reſpondetur. Affirmatiuè, quia abſoluit obiectum ab omni conditione, & appetit vt eſt in ſe, & eſt ſufficiens ad applicandam omnia media, quæ poteſt, nec obſtat, quod non poſsit omnia applicare cum ſit ſupernaturale, quia ſufficit, quod moueat ad ipſa petenda à

da à Deo, quæ petitio facit, quod est in homine in ordine ad finem.

An possit naturaliter ostendi Deum esse clarè visibilem.

SECTIO IV.

22 Prima sententia est affirmatiua. Ita Scotus *in 4. dist. 8.* Vasquez *prima parte disp. 20. c. 2.* Arrubal *disp. 15. cap. 1.* Smiling *tract. 2. de Deo vno. disp. 6. n. 41.* & communiter Scotistæ.

Probant. Quando obiectum continetur intra adæquatam potentiam, cognoscitur naturaliter, quod potentia possit circa ipsum elicere actum perfectissimum saltem supernaturali modo; Deus autem continetur intra obiectum potentiæ intellectiuæ, vndè ab ipsa abstractiuè cognoscitur. Secundò est naturaliter notum, quod id, quod conuenit inferiori in aliquo genere, conuenit etiam superiori in eodem genere; sed potentię visiuæ conuenit cognitio intuitiua totius sui obiecti; ergo etiam intellectiuę. Tertiò. Viso effectu adest naturale desiderium cognoscendi causam per fecta cognitione, ergo ex hoc ostendi potest possibilitas visionis Dei, quia Deus naturaliter cognoscitur vt causa rerum creatarum.

23 Secunda sententia est negatiua. Ita Medina *prima secundæ q. 5. art. 1.* Aluarez *disp. 28.* Montesinus *disp. 7. q. 1.* Molina *prima parte q. 12. art. 1. disp. 1.* Bannes *dub. 1.* Salmaticenses *disp. 1. dub. 3.* & communiter Thomistæ.

24 Dicendum est. Non posse naturaliter demonstrari Deum esse clarè visibilem. Desumitur ex D. Augustino *13. de Trinitate cap. 9.* vbi ait: *Fides hominem futurum verè beatum, non argumentatione humana, sed diuina authoritate promittit.* Probatur. Vt aliquid demonstretur possibile, debet probari per suas causas sufficientes, in quibus possibilitas continueatur; sed respectu visionis Dei non adsunt istæ causæ in ordine naturali, ergo. Maior patet. Quia demonstratio possibilitatis est per causam. Minor probatur, nam istæ causæ vel sunt intra ordinem naturæ; & tunc clara visio Dei esset naturaliter possibilis, quod est contra fidem, vel non sunt, & tunc non possunt naturaliter cognosci.

25 Dices. Intra ordinem naturalem adesse causas inadæquatas, nempè intellectum. Contra. Possibilitas non potest cognosci, nisi ratione causę continentis talem effectum, ergo non potest cognosci, nisi ex vi causæ adæquatæ, quia effectus, vt consistens in indiuisibili secundum suam essentiam, dependente indiuisibiliter à causa adæquata.

26 Dices secundò. Licet non possit cognosci à priori, posse tamen cognosci à posteriori ex eo, quod natura rationalis non debet relinqui inquieta. Contra. Ex hoc solum potest inferri, quod debeat dari aliquod quietatiuum; non autem, quod Deus clarè visus sit huiusmodi quietatiuum.

27 Ad primùm negatur antecedens. Quia non potest naturaliter cognosci, quod Deus vt clarè visibilis contineatur intra obiectum adæquatum intellectus; neque ex eo colligitur, quod de ipso habeatur cognitio abstractiua, quia hęc est solum cognitio per effectum, per quam Deus non cognoscitur, vt est in se, sed in effectu, vndè motiuũ cognitionis est aliquid creatum, nempè dependentia creaturæ à Deo. Et ratio est, quia Deus non est ens, sed supra ens, neque est aliquid verum, sed ipsa veritas per essentiam: & ideo eleuatur supra obiectum naturale potentiæ intellectiuæ, & necesse est, quod potentia eleuetur, vt possit ad ipsum pertingere; quod autem sit possibilis talis eleuatio, non potest naturaliter cognosci.

28 Instabis. Ex eo, quod color est obiectum potentiæ visiuę, colligimus, omnem colorem posse videri, etiamsi sit infinitus: saltem si oculus eleuetur, & ideo color est obiectum, quia talis, & talis color est obiectum, ergo quia tale, & tale ens est obiectum intellectus, erit etiam obiectum ens infinitum. Respondetur negando consequentiam. Quia infinitas non eleuaret colorem ad modum essendi superiorem in ratione coloris, nam esset infinitas accidentalis, vndè adhuc vniuocè participaret eandem rationem coloris: in Deo autem infinitas quia est in ratione entis, & essentialis, eleuat ipsum secundum rationẽ entis ad modum essendi superiorem, atque adeo ad superiorem rationem obiecti, vndè non est intra rationem entis, sed supra ens, cum sit ipsum esse per essentiam.

29 Instabis secundò. Obiectum nostri intellectus non est verum, quatenus potentiale, sed quatenus verum, ergo cum hæc ratio veri reperiatur in Deo, & sibi substernat actum purum, faciet ipsum obiectum nostri intellectus. Respondetur negando consequentiam. Quia obiectum nostri intellectus est verum, quod in suo esse formali inuoluit potentialitatem; nam ratio veri vt talis dicit conformitatem ad suam mensuram. Hæc autem ratio veri non est in Deo, quia non conformatur alicui mensuræ, sed est ipsa veritas per essentiam, & actus purus veritatis; vndè eleuatur supra obiectum intellectus.

30 Ad secundum distinguitur maior. Quod conuenit inferiori, conuenit etiam superiori seruata proportione; non autem eodem modo: in casu autem nostro potentia visiua potest cognoscere intuitiuè totum suum obiectum connaturale: vndè solum sequitur, quod etiam intellectus possit intuitiuè cognoscere totum suum obiectum connaturale. Deus autem est supra obiectum connaturale. Ad tertium. Viso effectu adesse naturale desiderium cognoscendi causam, non quomodocunque, sed quatenus talis cognitio est necessaria, ad perfectè cognoscendum effectum, & quatenus causa est cognoscibilis, vndè ex hoc non potest colligi possibilitas claræ visionis Dei, quia, vt perfectè cognoscatur creatura tanquam effectus Dei, sufficit cognitio abstractiua ipsius.

An sit possibilis creatura, à qua Deus possit naturaliter videri.

SECTIO V.

31 Prima sententia est affirmatiua. Ita Becanus *1. p. tract. 1. cap. 9. quæst. 5.* & in ipsam inclinant, Maior *in 4. dist. 49. q. 4.* Molina *prima parte q. 12. art. 5. disp. 2.*

Probant. Coniunctum ex intellectu, & lumine gloriæ est quid finitum, & tamen est illi connaturalis clara visio Dei, ergo cũ creatura intellectualis possit fieri perfectior, & perfectior in infinitũ poterit ita crescere, vt ęquiualeat illi coniuncto. Secũdò datur accidens supernaturale, ergo est etiã possibilis substantia supernaturalis, cui sit connaturale, quia cum accidens dicat ordinem essentialem ad subiectum, debet habere subiectum proportionatum, & connaturale. Tertiò. Intellectus creatus est quædam participatio intellectus diuini, ergo poterit naturaliter participare lumen, quo Deus videt se ipsum, saltem in aliquo gradu inferiori.

32 Secunda sententia est negatiua. Ita D. Thomas *1. p. q. 12. art. 4.* Bannes *ibidem.* Fasolus *dub. 1.* Gonzalez *disp. 27.* Suarez *lib. 2. de Deo vno. cap. 9.* Ledesma *q. 4. de diuina perfectione artic. 7.*

33 Dicendum est. Non esse possibilem creaturam, seu substantiam supernaturalem, quæ per suas vires connaturales possit videre Deum clarè, aut cui sit connaturale lumen gloriæ. Probatur. Sequeretur, quod tali creaturæ esset connaturalis gratia, & amicitia Dei, vt fundamentum clarę visionis ipsius; sed hoc implicat, ergo. Sequela patet. Quia si esset connaturalis clara visio Dei, esset etiam connaturalis fruitio, atque adeo Charitas, & amicitia. Minor probatur. Tum quia creatura est per naturam, & essentialiter serua Dei; inter seruum autem, & dominum

num non poteſt eſſe amicitia connaturalis. Tum quia gratia facit filium adoptiuum, adoptio autem non poteſt eſſe connaturalis illi, qui ex ſua natura eſt ſeruus. Probatur ſecundò, Ideo Deus in ratione obiecti excedit intellectum creatum, quia eſt actus purus, & ens per eſſentiam, & intellectus eſt quid potentiale; ſed poſita quacunque creatura, ſemper erit potentialis, & Deus actus purus, ergo ſemper interueniet idem exceſſus, & ideo non poterit per ſuas vires connaturales exprimere Deum intentionali modo per modum actus puri, quia non poterit tribuere cognitione in ratione repræſentatiui maiorem perfectionem, quam habeat in ſe ipſo proportionaliter, deberet autem tribuere, quia deberet tribuere rationem actus puri in repræſentando.

34 Dices. Sequeretur. Angelum inferiorem non poſſe intuitiuè videre Angelum ſuperiorem, quia exceditur in modo eſſendi, & in perfectione. Reſpondetur negando ſequelam. Quia licet excedatur in perfectione, non tamen exceditur in modo eſſendi, quia ſunt æquiualenter immerſi in potentialitate.

35 Dices ſecundò. Poſito lumine gloriæ, adhuc cognoſcens eſt potentialis, nec habet eumdem modum eſſendi cum Deo, ergo. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia licet lumen gloriæ ſimul cum intellectu ſit quid potentiale, quia tamen ſimul cum ſpecie impreſſa eſt virtus actus puri, determinat intellectum ad recipiendum, & exprimendum obiectum per modum actus puri; & ideo poteſt intellectus attingere, vt eſt in ſe, etiamſi cognoſcens non habeat eundem modum eſſendi; ex hoc enim ſolum fit, quod lumen, & ſpecies vt virtutes expreſſiuæ actus puri non poſſint eſſe connaturales naturæ potentiali, quia natura potentialis ratione ſui modi eſſendi eſt determinata ad omnia cognoſcenda ad modum entis potentialis, nam potentiæ connaturales ſequuntur principium radicale in modo cognoſcendi.

36 Dices tertiò. Non poteſt dari virtus, quæ infinito modo exprimat Deum, licet ſit virtus, quæ agat in virtute obiecti infiniti, ergo nec virtus, quę exprimat actualiſsimo modo. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia exprimere actualiſsimo modo non excludit potentialitatem in eſſendo, cum expreſsio non ſit modus menſurans ipſum eſſe; exprimere autem infinito modo excludit finitatem, quia infinitas eſt modus menſurans ipſum eſſe.

37 Dices quartò. Viſio beata eſt quid potentiale, nec habet eundem modum eſſendi cum Deo, ergo nec etiam erit neceſſarius in cognoſcente. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia in cognitione non requiritur alia proportio, niſi in ratione repræſentatiui, non autem in eſſendo; in cognoſcente autem requiritur proportio in modo eſſendi vt cognitio ſit connaturalis, quia debet ex vi ſui modi eſſendi mediante potentia formare quò ad eſſe intentionale modum eſſendi obiecti, vndè debet ipſum virtualiter continere; quod fieri non poteſt, niſi proportionetur in modo eſſendi; & ideo virtus effectiua repræſentationis actus puri per modum actus puri non poteſt eſſe connaturalis ſubſtantiæ potentiali, quia non eſt conformis virtuti radicali ipſius.

38 Dices quintò. Intellectus prò hoc ſtatu omnia intelligit materiali modo; & tamen non eſt immerſus materię, ergo modus cognoſcendi non ſequitur modum eſſendi. Reſpondetur diſtinguendo conſequens. Non ſequitur per accidens, concedo; non ſequitur per ſe, & nego; eſt autem per accidens, quod intellectus intelligat ad modum entis materialis, quia videlicet non habet ſpecies, niſi rerum materialium deſumptas ex obiectis ſenſibilibus.

39 Dices ſextò. Viſio beata eſt potentialis, ergo poteſt eſſe connaturalis naturæ potentiali. Reſpondetur. Eſſe potentialem in eſſendo, non autem in repræſentando, & ideo non poteſt eſſe connaturalis naturæ potentiali, quia connaturalitas attenditur etiam ſecundum modum repræſentationis, quia repręſentatio prouenit à virtute ſubſtantiæ.

40 Dices ſeptimò. Datur viſio beata, quæ vt forma exprimit, & repreſentat Deum, ergo poteſt etiam dari potentia, & natura, quæ vt principium vitale ipſum exprimat. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia viſio exprimit obiectum *vt Quo*, & ideo nō debet habere ſimilitudinem in modo eſsendi, & exprimit in virtute obiecti, quatenus per aliquam virtutem ſui ipſius ſe communicat cognoſcenti in eſse intentionali; potentia autem, & natura deberet exprimere effectiuè, ita vt potentia exprimeret in virtute naturæ; vndè principium radicali deberet eſse ſimile in modo eſsendi.

41 Dices octauò. Proportio in modo eſsendi non requiritur in potentia, nec in natura, vt attingat connaturaliter obiectum, ergo. Sequela probatur. Quia alioquin ſequeretur, quod potentia accidentalis non poſset attingere ſubſtantiam; rurſus nec talis proportio eſt neceſsaria in natura cognoſcitiua, alioquin potentia ſenſitiua in homine affixa organo poſset intelligere vniuerſale, quia natura, cuius eſt potentia, nempè anima rationalis, non eſt affixa organo. Reſpondetur negando ſecundum partem antecedentis. Ad probationem, non ſequi, quod potentia ſenſitiua poſsit attingere vniuerſale, quia talis potentia non eſt potentia totius animę, ſed etiam totius coniuncti, nam completur per organum in ratione potentiæ; vndè principium radicale eſt ipſa natura conſurgens ex anima, & corpore; tum quia potentia vt præciſa ab organo ſequitur gradum ſenſitiuum animæ, qui ex ſua natura eſt immerſus in materia; & in anima rationali non eſt immerſus per accidens, quia identificatur cum gradu intellectiuo.

42 Ad primum Reſpondetur. Illud coniunctum eſſe finitum, ſed inuoluere virtutem actus puri, & ideo poſſe ipſum exprimere intentionali modo; nulla autem natura creata poteſt ad hoc pertingere, quia omnis facultas connaturalis ſequitur in operando modū eſſendi ipſius tamquam principij radicalis; & ideo non ſolum eſt potentialis in eſſendo, ſed etiam in repræſentando; lumen autem gloriæ licet ſit quid potentiale in eſſendo, eſt tamen quid actuale in repręſentando, quia ſequitur naturam actus puri, cuius eſt virtus. Ad ſecundum negatur conſequentia. Quia accidens ſupernaturale, vt tale, reſpicit vt proprium ſubiectum ſubſtantiam naturalem, nam eſt eſſentialiter eleuatiuum ipſius, & ideo non debet habere ſubiectum, cui ſit connaturale, alioquin non eſset eleuatiuum, & ſupernaturalę. Ad tertium negatur conſequentia. Quia lumen gloriæ retinet ordinem ad actum purum, ita vt operetur tanquam virtus ipſius, & ideo non poteſt fieri connaturale alicui ſubſtantiæ creatæ quia non poteſt habere proportionem cum principio radicali ipſius, accidentia enim ſupernaturalia ſunt virtutes propriæ Dei, per quas concurrit ad operationes ſupernaturales.

An Deus poſſit intuitiuè videri ab oculo corporeo.

SECTIO VI.

43 Ratio dubitandi eſt. Quia Iob 19. habetur: *In carne mea videbo Deum meum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt*; & cap. 42. *Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te*. ſecundò quia D. Auguſtinus *lib. 22. de Ciuitate Dei c. 29.* videtur docere, Deum videri à beatis oculis corporeis. tertiò, Corpora poſsunt eleuari ad effectus ſupernaturales, vt ignis ad torquendos Dęmones, aqua ad cauſandam gratiam, ergo etiam oculus ad videndum Deum.

44 Dicendum eſt. *Oculus nullo modo poteſt eleuari ad videndum Deum*. Hęc concluſio ab aliquibus cenſetur eſse de fide, alij verò nolunt eſse de fide, ſed tamen proximè accedere; traditur autem communiter cum D. Thoma 1. *parte quæſt. 12. art. 3.* Probatur. Nulla potentia poteſt eleuari ad aliquod obiectum, niſi ſecūdum proportionem ſuæ ſpecificationis, ergo nec oculus ad videndum Deum.

Antecedens patet. Alioquin non operaretur vt talis potentia, sed vt alia potentia, quæ constitueretur per eleuationem. Consequentia probatur. Oculus est potentia corporea, & ex vi suæ specificationis tendit materiali modo in tale obiectum sensibile, ergo si eleuaretur ad operandum spirituali modo circa obiectum intelligibile vt tale est, eleuaretur ad operandum extra suam specificationem.

45 Dices. Potentia, quæ ex sua specificatione operatur circa obiectum potentiale, potest eleuari ad obiectum, quod sit actus purus, ergo etiam potentia materialis ad obiectum spirituale. Respondetur negando consequentiam. Quia obiectum operari potentiali modo prouenit ex imperfectione talis specificationis, quæ potest suppleri per virtutem actus puri; vndè eleuatio non est extra specificationem; eleuatio autem potentiæ materialis ad obiectum spirituale esset extra specificationem.

46 Ad primam rationem dubitandi. Respondetur. Sensum esse, quod in carne existens post resurrectionem videbit Deum redemptorem, seu Christum, qui, cum habeat corpus, est visibilis oculo corporeo, & hoc desumitur ex præcedentibus verbis, ait enim; *Credo quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursus circundabor pelle mea, & in carne mea* &c. & ita explicat D. August. *lib.22. de Ciuitate Dei cap.29.* Secundus autem locus intelligitur de auditu per fidem, per quam Iob cognoscebat Deum; post quam autem tribulatus est, cognouit Deum cognitione euidenti, quatenus ex tribulatione tanquam ex effectu acquisiuit huiusmodi euidentiam, & proindè dicit, *Nunc autem oculus meus videt te*, intelligens de oculo intellectuali. Ad secundum D. Augustinum proponere dubitationem circa hanc difficultatem, ipse vero sentit quod nequaquam possit oculus videre Deum, nam cum adduxisset plures Patres negantes, oculos posse videre Deum, concludit, *Hanc autem etiam meam sententiam esse confiteor.* Ad tertiam. Quicquid sit de antecedenti, negatur consequentia, cum sit dispar ratio, nam si corpora possent eleuari ad effectus spirituales, eleuatio non esset in ordine ad respiciendum in se cognoscitiuo modo aliquod obiectum, & ideo eleuatio non esset extra specificationem eleuati; sicut esset si oculus corporeus eleuaretur ad videndum Deum, quia eleuaretur cognoscitiuo modo, & ideo esset necessaria proportio receptiui ad receptibile modo cognoscitiuo, & vitali. Ex dictis.

47 Colligitur. Non esse possibilem potentiam sensitiuam, per quam Deus possit attingi vitaliter, & cognoscitiuo modo; nam eo ipso, quod est sensitiua, est determinata ex vi suæ specificationis ad obiectum sensibile, nec potest habere pro obiecto aliquid commune sensibili, & spirituali, tum quia hæc ratio communis non esset quid sensibile, atque adeo nec intra obiectum adæquatum talis potentiæ; tum quia in tantum est potentia sensitiua, in quantum ex vi suæ specificationis est determinata ad obiectum sensibile.

DE EO, QVOD IN DEO VIDERI potest.

DISPVTATIO XLVIII.

An per visionem intuitiuam videantur omnia quæ sunt in Deo.

SECTIO I.

1 Perfectiones, quæ sunt in Deo formaliter, aliæ sunt necessariæ, quæ ipsi necessariò conueniunt, vt sunt attributa, & aliæ liberæ, quæ possent non conuenire, vt sunt actus liberi, in præsenti autem agimus de necessarijs.

Prima sententia negat, videri omnia attributa, quatenus sumuntur cum ordine ad creaturas. Ita Ochamus in *4.q.13.art.1.* Paludanus *dist.49. q.2. artic. 1.* Gabriel *in 3.dist.14.q.1.*

Probant. Attributa sunt infinita, ergo ad ea videnda requiritur virtus infinita, nam quo plura videntur in Deo requiritur maior virtus, beati autem non habent virtutem infinitam.

2 Secunda sententia asserit, Deum non posse videri secundum omnes gradus virtualis perfectionis, secundum quos potest magis, aut minus ab intellectu creato penetrari. Ita Ferrariensis *3.contra Gentes cap.5.* Argentinas *in 3.dist.14.q.7.art 3.* Albertinus *tom.1.coroll.4.punc.7. & 8.* Salas *p.2.trac.2.disp.4.sec.2.& 3.* & alij.

Probant. Si videretur Deus intensiuè, & extensiuè secundum omnes gradus, comprehenderetur, quia nihil ipsius lateret cognoscentem, hoc autem dici non potest, ergo. Secundò. Visa tali pacto omnipotentia, viderentur omnes creaturæ possibiles; hoc autem fieri non potest, ergo. Tertiò. Deus est infinitus, ergo non potest secundum se totum penetrari.

3 Tertia sententia docet, Deum secundum se totum videri, quò ad omnem perfectionem, modum, & gradum in ipso formaliter existentem. Ita D. Thomas *p.p.q.12. art.7.ad 2. & 3.* Bannes *dub. 2.* Cumel *disp. 1.* Vasquez *disp.48.* Scotus *in 4.dist.15.q.5* Suarez *lib. 2. de Deo vno cap.22,* Smising *tract.2. de Deo vno disp.6. numer.99.* & alij.

4 Dico primò. *Ea omnia videntur in Deo, quæ necessaria sunt, vt videatur Deus sicuti est, atque adeo videntur omnia, quibus constituitur in esse vnius, & trini.* Est de fide Probatur 1. Ioannis 3. *Videbimus eum, sicuti est*, & in Concilio Florentino *in litteris vnionis* definitur beatos clarè videre Deum trinum, & vnum sicuti est, ergo debent videri omnia, quibus constituitur in esse vnius, & trini.

5 Dico secundò. *Beati de facto vident in Deo omnes perfectiones necessarias, quæ sunt in ipso formaliter, siue sint modi, siue gradus, siue quocunque alio modo se habeant.* Probatur. Omnia, quæ sunt in Deo formaliter, pertinent ad constitutionem ipsius vel secundum vnitatem, vel secundum trinitatem, ergo cum videatur Deus sicuti est vt est de fide, debent hæc omnia videri. Antecedens patet, quia, cum sit actus purus, quidquid est in ipso, se habet per modum actus, atque adeo per modum constitutiui, cum nihil accidentale possit esse in ipso. Consequentia etiam patet. Quia non potest videri sicuti est, nisi videatur secundum tale esse constitutum per talia constitutiua.

6 Dico tertiò. *Deus videtur à beatis per vnicum conceptum.* Ita communiter cum D. Augustino 13. De Tri-

Trinitate cap.16. Probatur. Visio Dei exprimitur, pro vt intellectus mouetur ab obiecto, ergo non potest exprimi, nisi per vnicum conceptum, quia obiectum mouet vnica motione indiuisibili, siquidem mouet vt summum ens per essentiam.

7 Ad fundamentum primæ sententiæ negatur assumptum. Quia attributa secundum se neque sunt finita, neque infinita, cum non habeant numerum, sed sint simplicissima perfectio infinita; numerus autem ponitur à nostro intellectu, à quo ponitur distinctio rationis inter ipsa.

8 Ad primum secundæ sententiæ negatur sequela. Quia comprahensio non consistit in eo, quod videntur omnia quæ sunt in obiecto, sed in eo, quod cognitio in modo repræsentandi adæquet cognoscibilitatem obiecti, vt dicemus suo loco. Ad secundum conceditur sequela in eo sensu, in quo infra explicabimus, & negatur minor. Ad tertium negatur consequentia, Quia licet Deus sit infinitus, est tamen indiuisibiliter visibilis, & ideo non potest videri, nisi secundum se totum penetretur, & solum sequitur quod ratione infinitatis non possit comprehendi.

An de potentia absoluta possit Deus videri secundum essentiam, & non secundum personas, aut secundum vnam rationem, & non secundum aliam.

SECTIO II.

9 Difficultas procedit de visione intuitiua, an videlicet possit videri essentia sine personis, & econtra, aut vna persona sine alia, aut essentia sine attributis, & econtra, aut vnum attributum sine alio.

Prima sententia est affirmatiua. Ita Scotus *in 1. dist. 1. q. 2. art. 2.* Lichetus, & Tartaretus *ibidem*, Palatius *disp. 3.* Bassolus *in 3. d. 14. q. 2. art. 2.* & communiter Scotistæ, & præterea Salas *p. 2. trac. 2. disp. 4. sec. 3.* Hurtadus *in metaphysica disp. 6. sec. 6.* & alij.

Probant. Pater prius origine, quam generet Filium, perfectè intelligit suam essentiam, ergo cum in hoc priori non sint productæ personæ, neque etiam videntur à Patre, sed sola essentia, ergo essentia est visibilis sine personis. Secundò. Cognito vno relatiuo intuitiuè non est necesse, quod videatur alterum, sic Dæmon cognoscit creaturam vt dependentem à Deo non cognito Deo intuitiuè, ergo visa vna persona non est necesse, quod altera videatur. Tertiò. Actus potest terminari ad obiectum primarium, etiamsi non terminetur ad secundarium, ergo potest terminari ad essentiam, etiamsi non terminetur ad relationes Diuinas, quia relationes Diuinæ sunt obiectum secundarium. Quartò. Non obstante entitate, & simplicitate Dei potest essentia communicari non communicata personalitate, ergo etiam videri. Quintò. Vnio hypostatica terminatur ad personam, & non ad essentiam immediatè, ergo etiam visio poterit terminari.

10 Secunda sententia asserit, posse videri essentiam sine personis, & sine attributis, & vnum attributum sine alio, & vnam personam sine alia, hanc tamen visionem non futuram beatam, sed confusam. Ita quidam Recentiores.

Probant. Potest aliquid videri secundum se totum, & non distinctè secundum omnes suas rationes. Sic beati de facto vident omnipotentiam, & tamen non vident omnes eminentiales continentias, seu habitudines ad creaturas, ergo. Secundò. Quando oculus videt intuitiuè albedinem, non videt omnia, cum quibus identificatur albedo, vt est ratio accidentis, qualitatis, &c. ergo non est de ratione visionis intuitiuæ, quod attingat omnia, quæ identificantur cum obiecto. Sic etiam quando intellectus cognoscit intuitiuè albedinem mediante visione, non cognoscit intuitiuè rationem accidentis, &c. Tertiò. Potest beatus ratione distinctionis virtualis intuitiuè videre essentiam communicatam, & non relationem, quod fieri non potest sine aliqua præcisione, ergo cum in visione intuitiua sit possibilis præcisio, poterit essentia videri sine attributis. Quartò. Potest videri creatura non visa eius potentia obedientiali, licet cum ipsa identificetur, vt contingit in visione naturali Angeli, quæ, cum non possit extendi ad terminum supernaturalem, neque etiam potest attingere potentiam obedientialem. ergo

11 Tertia sententia absolutè negat. Ita D. Thomas *secunda secundæ q. 6. art. 8. ad 3.* Caietanus. *ibidem.* Capreolus *in 4. dist. 49. q. 6. ar. 3. ad argumēta Aureoli cōtra primam conclusionē* Durandus *q. 3. n. 5.* Sotus *q. 3. art. 3. conclusione secunda.* Ochamus *in 1. q. 5.* Gabriel *ibidem* Banes *1. p. q. 12. art. 7. dub. 7.* Molina *art. 8. disput. 4.* Vasquez *disp. 48. art. 2. & alij.*

12 Dico primò. *Non potest videri essentia sine personis, aut econtra, nec essentia sine attributis, aut econtra, vnum attributum sine alio, nec vna persona sine alia, ita, vt non possit videri Deus, nisi videatur quidquid est in ipso formaliter, vt quid necessarium.* Desumitur ex D. Augustino *in psalmo 84.* vbi ait. *Fortè videndo Patrem, non videndo Filium, erimus beati? Ipsum audi Christum. Qui me videt, videt & Patrem, cum vnus enim Deus videtur, Trinitas videtur Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.* Et in Psalmum 85. *Vbi non vnius separatur natura, & substantia, visio separari non potest, & lib. 1. de Trinitate cap. 8. Siue ergo audiamus, ostende nobis Filium, siue audiamus, ostende nobis Patrem, tantundem valet quia neuter siue alio potest ostendi, vnum quippe sunt, sicut & ipse ait Ego, & Pater vnum sumus.* Et sequitur ex dictis in *Meth. p. 2. disput. 58, sec. 2.* vbi ostendimus in cognitione intuitiua necessariò videri totum obiectum secundum omnes rationes. Probatur. Non potest Deus intuitiuè cognosci, aut aliquid ipsius, nisi cognoscatur quidditatiuè, ergo nisi cognoscatur cum ijs omnibus, quæ sunt de quidditate, omnia autem, quæ sunt in Deo, sunt de quidditate Dei, quia secundum se totum est vnus simplicissimus actus purus.

Confirmatur. Est essentiale essentiæ identificari cum attributis, & personis, & econtra, ergo non potest vnum videri non visa hac identificatione, non potest autem videri identificatio, nisi videantur ea, quæ identificantur. Confirmatur secundò. Non potest Deus, aut aliquid ipsius intuitiuè attingi, nisi attingatur vt ens per essentiam, & vt actus purus, cum debeat attingi sub illa ratione, quæ correspondet cognitioni intuitiuæ, ergo non potest intuitiuè videri, nisi videantur omnia, quæ sunt in ipso formaliter. Consequentia probatur. Eo ipso, quod attingitur sub ratione entis per essentiam, attingitur secundum omne id, quod est formaliter ens per essentiam; ens autem per essentiam dicit formaliter omnem rationem entis, & quidditatis.

13 Dico secundò. *Non potest dari visio intuitiua Dei, quæ sit confusa, & non beatificans, per quam aliquid sine alio in Deo videatur.*

Probatur. Quod videretur per talem visionem, deberet videri sub ratione intelligibilis, ita vt intelligibilitas esset ratio formalis obiectiua, ergo non posset videri, nisi viderentur omnia, quæ sunt, in Deo. Consequentia probatur. Intelligibilitas substernit sibi omnem rationem quæ est in Deo, cum sit vna, & eadem intelligibilitas indiuisibilis, ergo applicat indiuisibiliter intellectum ad omne id, quod est per ipsum intelligibile.

14 Ad primum primæ sententiæ. Quicquid sit de antecedenti, negatur consequentia; nam fit transitus à prioritate *à quo* ad prioritatem *In quo* neque enim datur aliquod signum, in quo Pater cognoscat prius suam essentiam, & non personas, sicut non datur aliquod signum, in quo sit Pater, & non sint aliæ personæ. Ad secundum di-

distinguitur antecedens. Potest videri intuitiuè vnum relatiuum non viso alio, quando hæc relatiua non sunt vnum in essentia, & natura, secus autem si sint vnum, vt sunt personæ Diuinæ; quia tunc vnitas est ratio, cur inseparabiliter se habeant in visione, sicut inseparabiliter se habent in entitate. Ad tertium. Actum posse terminari ad obiectum primarium, & non ad secundarium, quando hæc obiecta distinguuntur realiter, secus autem si non distinguantur, deinde personalitates Diuinæ pertinent ad obiectum primarium, *vt Quod*, vt ostendimus suo loco. Ad quartum negatur consequentia. Est enim dispar ratio, ideo enim potest communicari essentia, & non relatio, quia relatio habet oppositionem ad communicari, si autem communicatio fieret sub aliqua ratione communi essentiæ, & personalitati, tunc non posset non communicari, in casu autem nostro nec relatio, nec essentia habent oppositionem ad videri intuitiuè, & cognitio intuitiua terminatur ad intelligibilitatem per essentiam, quæ sibi substernit tàm essentiam, quàm personalitates, & ideo non potest videri essentia sine personis, nec econtra. Ad quintum distinguitur antecedens. Vnio hypostatica non terminatur ad essentiam formaliter, terminatur tamen materialiter, & identicè, ratione identitatis cum personalitate; vndè negatur consequentia. Imò, sicut implicat, quod personalitas vniatur hypostaticè, & non vniatur essentia sub personalitate, ita etiam ex eo, quod Deus secundum esse intelligibile vnitur intellectui, implicat, quod non vniatur sub esse intelligibili quidquid identificatur cum ipso, atque adeo quod non videatur simul essentia, & persona, siquidem esse intelligibile substernit tam essentiam, quam personam.

15 Ad primum secundæ sententiæ negatur assumptum; & ad probationem respondetur. Omnipotentiam non habere illas habitudines, vndè, vt videatur secundum se totam, sufficit si videatur secundum continentiam eminentialem, ratione cuius Deus potest se communicare modis infinitis, & ideo non potest videri, nisi videantur omnia identificata cum ipso. Ad secundum distinguitur antecedens. Oculus non videt omnia identificata cum albedine, vt stant sub determinatione coloris, & nego. Non videt omnia sub propriis rationibus concedo, vndè negatur consequentia. Quia intellectus est potentia vniuersalis attingens obiectum sub vniuersalissima ratione entis, cui cum substernantur omnes rationes, attingit ipsas distinctè secundum proprias quidditates; oculus autem est potentia particularis, & ideo non potest attingere obiectum, nisi secundum specialem determinationem cognoscibilitatis; vnde, licet attingat ipsum totum, non tamen penetrat omnes rationes ipsius, intellectus verò non cognoscit intuitiuè colorem, tum quia attingit mediante alia potentia, tum quia non attingit per propriam speciem quidditatiuam, quæ est necessaria ad cognitionem intuitiuam, & proinde circa obiecta sensibilia procedit discursiuo modo. Ad tertium negatur minor. Nam cum Beatus videt essentiam communicatam, & non relationem; solum videt esse Dei, vt est in se, sicuti autem vt est in se, vnum non præscindit ab alio, ita nec in cognitione fit aliqua præcisio.

Ad quartum Negatur assumptum. Implicat enim, quod videatur creatura, & non videatur potentia obedientialis ipsius, quatenus est quid ipsi intrinsecum, & cum ipsa identificatum. Ad probationem. Vt cognoscatur potentia obedientialis intuitiuè, non est necesse quod cognoscatur intuitiuè terminus ipsius, sed sufficit si cognoscatur abstractiuè, nec est necesse, quod cognoscatur in particulari, sed sufficit si cognoscatur in vniuersali, pro vt dicit omne id, quod non implicat; nam potentia obedientialis est non repugnantia ad omne id, quod non implicat.

Quomodo decreta libera Dei sint cognoscibilia.

SECTIO III.

16 SVpponendum est. Actum liberum in Deo nihil superaddere intrinsecum supra actum necessariũ, sed solum importare actum necessarium pro vt causatiuo modo terminatur ad aliquid ad extra, vndè, vt cognoscatur, debet attingi actus necessarius, causatio, & terminus causatus.

17 Prima sententia asserit cognosci ex speciali reuelatione Dei, vndè Deus dicitur respectu actuum liberorum speculum voluntarium. Ita Durandus *in 3. dist. 14. q. 2. n. 4.* Vasquez *1. p. disp. 50. n. 23.* Molina *q. 12. art. 8. disp. 5. mem. 5. & 6.*

18 Secunda sententia docet, actus liberos Dei videri ex speciali concursu, & determinatione, quatenus Deus mediante lumine, & specie determinat ad videndum actũ necessarium cum connotatione obiecti ad extra. Ita Suarez *lib. 2. de Deo vno cap. 24. n. 12.* Fasolus *1. p. q. 12. art. 5. n. 112.* Machinus *disp. 9. sec. 3.*

19 Dico primò. *Viso Deo non videntur necessariò omnes actus liberi Diuini.* Ita communiter cum D. Thoma *1. p. q. 12. artic. 6. & 8.* & desumitur ex D. Dionysio *cap. 3. de Diuinis nominibus* quatenus docet, quod Angeli inferiores illuminantur à superioribus, quod non esset verum, si viderent omnia consilia Diuina. Probatur. Actus liberi possunt Deo conuenire, & non conuenire, ergo ex eo, quod videatur esse Dei, non sequitur, quod videantur actus liberi, cum non habeant connexionem necessariam cum ipso.

20 Dico secundò. *Beati ex vi visionis Dei vident actus liberos vt terminatos ad creaturas, pro vt sunt in se ipsis.* Ita D. Dionysius *citatus*, vbi docet, Angelos superiores videre in Verbo consilia Dei. Probatur. Actus liber, vt importat etiam obiectum extrinsecum, dicit vnam rationem obiecti, quatenus obiectum ad extra est obiectum secundarium, ergo potest cognosci eodem actu; quo videtur Deus, quia, vbi est vnum obiectum, potest esse vnicus actus cognitionis.

21 Dices. Effectus ad extra est obiectum secundarium respectu cognitionis Diuinæ, non autem respectu creatæ. Contra. Etiam respectu creatæ attingitur, vt stat sub primario obiecto, ergo se habet vt obiectum secundarium.

22 Dico tertiò. *Ad videndos actus liberos Dei est necessaria specialis determinatio obiectiua.* Probatur. Vbi est nouum obiectum, debet esse noua determinatio obiectiua, sed actus liber Dei est nouum obiectum, quia dicit voluntatem Diuinam non quomodocunq., sed vt causantem talem effectum, ergo

23 Dico quartò. *Hæc determinatio obiectiua est subordinata determinationi obiectiuæ, qua intellectus determinatur ad videndum Deum.* Probatur. Obiecta sunt subordinata tanquam primarium, & secundarium, ergo etiam determinatio obiectiua, quia determinatio obiectiua sequitur naturam obiecti.

24 Dico quintò. *Hæc determinatio obiectiua fit ex vi obiecti primarij in ordine ad intellectum eleuatum, quatenus actus diuinus mouet intellectum, & diuina essentiâ pro vt continet creaturas fecundat ipsum ad eas cognoscendas, etiam pro vt sunt in se ipsis.*

Probatur. Actus Diuinus in ratione obiecti habet, quod se extendat causatiuo modo ad effectus creatos, & essentia Diuina cõtinet esse creaturarum, ergo potest haberi ab ipsis determinatio obiectiua in ordine ad talem extensionem causatiuam, & ad esse creaturarum, quia quodlibet obiectum potest determinare in ordine ad cognitionem sui ipsius.

25 Obijcies. Plura decreta libera non terminantur ad obiectum

obiectum extrinsecum, vt sunt decreta conditionata, ergo non possunt hoc modo cognosci. Respondetur negando antecedens. Quia non datur decretum liberum, cui non correspondeat aliquid ad extra, vt suo loco ostendemus. Ad probationem respondetur. Non dari decreta conditionata, sed tantum ob absoluta.

26 Obijcies secundò. In decreto libero solum superadditur actui necessario effectus ad extra, ergo ad videndum actum liberum sufficiet videre effectum ad extra. Respondetur negando consequentiam. Quia actus liber non solum dicit obiectum extrinsecum, sed etiam vitalem attingentiam, qua actus necessarius coniungitur causatiuo modo cum obiecto ad extra.

An, & quomodo creaturæ sint visibiles in Deo.

SECTIO IIII.

27 SVpponendum est. Posse dupliciter aliquid in alio cognosci, nempè causaliter, & formaliter. Primò modo cognoscitur, quando attingitur actu distincto, ita tamen, vt hic actus causetur ex vi prioris ex eo, quod obiectum mouens ad sui cognitionem, moueat etiã ad cognoscendum quod in se continet, sicuti principium mouet ad cognoscendum se ipsum, & etiam conclusionem per actum distinctum. Secundo modo cognoscitur eodem actu indiuisibili, qui per se primò terminetur ad continens, & secundariò ad contentum.

28 Supponendum secundò. Eos, qui docent possibilia esse cognoscibilia in se ipsis, sumere possibilia secundum proprium esse, quod habent contradistinctum à Deo; sed cum per nos non sint aliquid extra omnipotentiam, neque etiam sint cognoscibilia in se ipsis, nisi quatenus intellectus ea cognoscens in Diuina omnipotentia, potest de ipsis seorsum sibi formare aliquem conceptum, & veluti extrahendo secundum esse obiectiuum ab ipsa omnipotentia, vndè aliud est videre creaturas in se ipsis, & aliud videre secundum proprium esse ipsarum in Deo. Primum dicit, quod creaturæ terminent cognitionem secundum illud esse, quod sunt in se ipsis, vt quid contradistinctum à Deo. Secundum dicit, quod terminent cognitionem secundum illam mensuram essendi, secundum quam virtualiter sunt in Deo, præciso tamen illo modo communicationis, quo ratione infinitatis communicant in eadem infinitate possibilitatis, vndè debent per cognitionem veluti extrahi secundum esse obiectiuum ab illa infinitate Diuinæ omnipotentiæ.

29 Prima sententia negat, creaturas videri in Deo formaliter, seu ex vi visionis, & eiusdem actus, quo videtur Deus. Ita Ochamus *in 4. q.13. art.2. & 3.* Gabriel *in 3. dist.54. art.1.* Maior *q.3.* Vasquez *1.p. disput.15. cap.6.* Vadingus *disp.6. de Incarnat. dub.6. punc.2.*

Probant. Essentia Diuina non dicit ordinem ad creaturas, ergo non potest esse medium ad ipsas cognoscendas. Secundò. Creaturæ non sunt in Deo formaliter, sed solum eminenter, quatenus est in ipso creatrix potentia, ergo illo viso non videntur formaliter. Tertiò. Sequeretur, quod necessariò omnes viderentur, quia in tantum, in quantum est causa ipsarum; causa autem ducit necessariò in cognitionem effectus. Quartò. Quo plures creaturæ viderentur, visio esset perfectior, ergo sequeretur, quod Beatus inferioris meriti esset magis beatus altero maioris meriti, quod est absurdum. Consequentia probatur. Fieri potest, quod ratione status, qui est inferioris meriti, debeat videre plures creaturas, tamquam concernentes ad statum ipsius, tunc autem haberet visionem beatam perfectiorem.

30 Secunda sententia asserit, videri formaliter eodem actu indiuisibili, quo videtur Deus. Ita D. Thomas *1. p.q.12. art.4.* Caietanus, Medina, Bannes *ibidem*. Molina *disp.5.* Fasolus *dub. 1.* Alensis *2. p.q.23. mem.5.* Scotus *q.3. prologi.* Richardus *in 3. dist. 14. art.1. q.3.* Durandus *dist.49. q.3.* Amicus *1. p. disput. 9. sec.20.* Arrubal *disp.25.* Smising *trac.2. de Deo vno disp.6. mem.157.*

31 Dico primò. *Creaturas esse visibiles in Deo secundum proprias rationes eodem actu, quo videtur Deus.* Desumitur ex Cõcilio Senensi si *decreto* 131. vbi habet; Deum esse speculum, in quo Beati vident, quidquid ipsorum interest, & ex D. Augustino *lib.4. de Genesi ad litteram cap.23.* vbi ait. *Multum interest inter cognitionem rei cuiuscumque in Verbo, & cognitionem in ratione ipsius, & illud meritò ad diem, hoc ad vesperam pertinet*, & lib. 11. de Ciuitate Dei cap.7. *Cognitio creaturę in se ipsa decoloratior est, vt ita dicam quàm cum in Dei sapientia cognoscitur veluti in arte, qua facta est.*

32 Respondet Vasquez. Loqui de cognitione creaturarum in Verbo causaliter. Contra. Diuus Augustinus ponit duplicem cognitionem, aliam, qua creaturæ cognoscuntur in Verbo, & aliam, qua cognoscuntur in se ipsis, visio autem creaturarum in Verbo causaliter est cognitio creaturarum in se ipsis. Deindè D. Augustinus ait, creaturas cognosci in Dei Sapientia, si autem esset tantum cognitio in Verbo causaliter, non cognoscerentur in Dei sapientia, vt in arte, qua factæ sunt, sed in se ipsis.

33 Respondet secundò. Non intelligere, quod creaturæ videantur in Verbo secundum proprium esse, sed solum secundum esse eminentiale, quod non est aliud, quam ipsa creatrix essentia. Contra. Creaturæ videntur vt descriptę in veritate, & in ratione incommutabili, vt ait D. Augustinus *lib.4. de Genesi ad litteram cap.24.* & *lib.11. de Ciuitate cap.29.* sunt autem descriptæ secundum proprias rationes.

34 Probatur. Si creaturæ non viderentur in Verbo formaliter, nõ possent videri eodem actu, quo videtur Deus, sed debent videri, ergo. Sequela probatur. Actus visionis beatæ fit à lumine glorię, ergo cum lumen gloriæ possit tantum pro se primò respicere actum purum, à quo specificatur, non potest aliquid attingere, nisi attingat in Deo, vt in ratione cognoscendi. Minor probatur. Nisi viderentur in Deo, non cognosceretur Deus vt continens creaturas secundum proprium esse ipsarum; atque adeo neque secundum rationem omnipotentiæ, neq. secundum rationem ideæ, quæ debet exprimere ideatum secundum propriam rationem.

35 Dico secundò. *Esse formale creaturarum, quod Beati vident in Verbo, non stat sub modo essendi passiuo, sed sub modo essendi actiuo, quo creaturæ originatiuè existunt in potentia Dei.* Est autem aduertendum, quod creaturæ habent duplicem modum essendi, alium, quo sunt in se ipsis vt quid extractum à potentia Dei, & hic est modus essendi passiuus, quia dicit esse receptum, alium verò, quo existunt in Deo, vt in sua origine, & importat esse creaturarum, quod potest fluere à prima causa secũdum illas determinationes, quæ exprimuntur in Diuinis ideis, & hic dicitur modus essendi actiuus, quia stat sub determinatione virtutis communicatiuę.

Probatur. Deus est ratio videndi creaturas, quatenus illas continet, ergo creaturæ videntur eo modo, quo subijciuntur cognitioni per ipsam rationem videndi, ergo videntur secundum modum essendi originatiuum, quia subijciuntur cognitioni ex vi continentiæ, qua continentur in Deo, ita vt continentia sit ratio videndi.

36 Dico tertiò. *Quomodo Beati vident creaturas in Verbo, possunt ex vi fæcundationis illas cognoscere veluti extractas secundum esse obiectiuum à Dei omnipotẽtia, formando de singulis seorsim proprium conceptum.* Probatur. Intellectus est fæcundus in ordine ad exprimendum esse creaturarum in esse intentionali secundum proprias rationes ipsarum, ergo cum possint exprimi secundum proprias rationes singulæ seorsim, sicut etiam possunt existere vt quid extractum à Diuina potentia, poterit etiam exprimere ex vi talis fæcundationis.

37 Dico quartò. *Hæc cognitio fit per extensionem visionis*

ſionis beatæ, quatenus extenditur ad percipiendas creaturas ſingulas ſeorſim ſecundum proprias menſuras. Fit autem extenſio ex eo, quod beatus videns Diuinas ideas, format ſibi conceptum ſpecialem de tali, & tali creatura, vt de obiecto ſecundario ſtante ſub primario, nempè ſub repræſentatione Diuinarum idearum. Probatur. Beatus videt Diuinas idæas repræſentantes creaturas ſecundum proprium eſſe, quod poſſunt à Deo participare, ita vt repræſentetur etiã ille modus ſe habendi ſeorſim à quocunque alio, ergo cum videns ideas poſſit ſibi formare conceptum ideati adæquantem repræſentationem ideæ, poterit beatus formare ſibi conceptum talis, & talis creaturæ ſecundum proprium modum eſſendi.

38 Ad primum negatur conſequentia. Quia eſſentia Diuina non ducit in cognitionem creaturarum, vt in correlatiuum, ſed vt in id, quod in ſe ipſa continet tanquam effectum producibilem. Ad ſecundum. Diſtinguitur antecedens. Creaturæ non ſunt formaliter in Deo, ſi lij *formaliter* cadat ſupra modum eſſendi; ſi verò cadat ſupra eſſe creaturarum, ſunt formaliter in ipſo, quia ſicuti ſecundum proprium eſſe formale proueniunt a Deo, ita etiam ſecundum idem eſſe continentur in ipſo, vt in cauſa.

Ad tertium. An omnes creaturæ videantur in Deo videbunt infra.

Ad quartum negatur ſequela. Quià viſio Beatorũ non correſpondet meritis, vt tendit in obiectum ſecundarium, ſed vt tendit in primarium; vnde ſi quis minoris meriti videat plures creaturas, eſſet ratione extenſionis viſionis beatæ. Hæc autem exſtenſio non auget perfectionem viſionis, vt tendit in obiectum primarium, atq; adeo nec etiam beatitudinem, ſed qualibet viſiò poteſt extendi ad quaſcunq. creaturas.

Quomodo Deus ſit medium ad videndas creaturas.

SECTIO V.

39 SVpponendum contra Granad. 1. part. trac. 6. diſput. 1. ſect. 5. & alios Recentiores. Deum non eſſe mediũ cognoſcendi creaturas relatione ordinis tranſcendentalis ad ipſas, tum quia non dicit talem ordinem, tum quia etiamſi diceret, non eſſet tamen medium faciens cognoſcere creaturas, quia licet non poſſit cognoſci vnum Relatiuum ſine alio, non tamen vnum cognoſcitur in alio.

40 Supponendum ſecundò. Deum in repręſentando creaturas non habere propriam rationem ſpeculi, vt docet D. Thom. q. 8. de ver. art. 4. Quia ſpeculum recipit imagines rerum ab ipſis rebus, non autem res ſunt originatiuè in ſpeculo, ſicuti ſunt creaturæ in Deo. Vnde quando Patres docent, creaturas videri in Deo, vt in ſpeculo, loquuntur metaphoricè, quia ſicuti in ſpeculo repræſentantur res ſecundum proprium eſſe, ita etiam creaturæ in Deo.

41 Supponendum tertiò. Ex eo, quod Deus ſit ens per eſſentiam, ipſum habere quidem in ſe illam perfectionem, per quam poteſt repræſentarę creaturas, non tamen eſſę ipſam rationem entis per eſſentiam, quia ens per eſſentiam non magis importat vnam perfectionem, quàm alteram, & ideò eſt aſſignabilis aliqua ratio ſpecialis, ex vi cuius Deus ſit medium repræſentans creaturas.

42 Prima Sententia aſſerit, creaturas eſſe viſibiles in Deo, vt in ſpeculo, ratio autem ſpeculi in eo conſiſtit, quod Diuina eſſentia repræſentat etiam eſſe creaturarum Ita Scotus *in 3. diſtint.* 14. *quæſt.* 2. Aureolus *quodlib.* 10. *art.* 1. *& alij.*

43 Secunda ſententia aſſerit eſſe viſibiles in Diuinis idæis, ita Henricus *quod.* 7. *q.* 4. *&* 5. Suarez *lib.* 2. *de Deo vno cap.* 2. *numero* 29. Saas 1. 2. *tract.* 2. *diſput.* 4. *ſec.* 4. *num.* 61.

44 Tertia ſententia aſſerit, creaturas eſſe viſibiles in Deo, vt in cauſa, ita vt medium obiectiuum, per quod videntur, ſit ipſa ratio cauſæ ita Capr. *in* 4. *diſt.* 49. *q.* 6. *artic.* 3. Palud. *quæ.* 2. *art.* 1. Durand. *q.* 6. Sotus *q.* 3. *art.* 3. Caietan. 1. *p. q.* 12. *art.* 8. Bannes *in reſponſione ad vltimum* 2. *ſententiæ.* Molin. *diſput.* 2. Faiol. *dub.* 8. Egid. *lib.* 5. *de beatitud. q.* 18. *art.* 5. §. 1.

45 Dico Primò. *Ratio cauſæ, quatenus completur per ideã eſt medium, per quod creaturæ ſunt viſibiles in Deo* Eſt autem aduertendum, quod Ideæ Diuinæ ſunt ideæ ſubſiſtentes ex ſua formali ratione, quia cum conſiſtant in eſſe expreſſo verbi Diuini, & hoc eſſe expreſſum ſit terminus productionis, debet vt tale eſſe ſubſiſtens. Ex quo fit, vt non ſolũ repręſentent *vt quo* ſed etiã *vt quod*, & proinde quod poſſunt repræſentare etiam alteri ab ipſo Deo.

Deſumitur ex D. Dionyſ. *cap.* 7. *de Diu. nominibus* vbi aſſignat hanc rationem tanquam illam, ex vi cuius etiã ipſe Deus cognoſcit creaturas, & ex Diuo Auguſtino *lib.* 4. *de Genes. ad literam cap.* 24. vbi cum dixiſset, creaturas videri in verbo, aſſignat rationem inquiens. In quo ſunt omnia, etiam quæ temporaliter facta ſunt æternę rationis, tanquam in eo, per quod factæ ſunt per æternas autem rationes intelligit idæas.

Probatur. Creaturæ non poſſunt videri in Deo, niſi eo modo, in ipſo continentur, ergo non poſſunt videri niſi ex vi illius rationis, per quam continentur. Antecedens patet. Nam quando aliquid in alio videtur, vt viſio ſit conformis obiecto debet ipſum attingere eo modo, quo eſt in ipſo. Conſequentia probatur. Ratio continendi eſt ràtio coniungendi creaturas cum ipſo Deo in ratione obiecti, ergo eſt ratiò cognoſcibilitatis creaturarum in Deo, Quia ſicuti ratio eſſendi eſt ratio cognoſcibilitatis, ita ratio eſſendi in alio eſt ratio cognoſcibilitatis, qua contentum poteſt cognoſci in continente. Hæc autem ratio, per quam Deus continet creaturas, eſt ratio cauſæ non ſolum vt dicit potentiam, ſed etiam idæas tanquam illas, per quas potentia determinatur ad communicandum eſſe creaturis ſecundum talem menſuram, vt etiam contingit in artificibus creatis.

46 Dices primò. Eſſentiam Diuinam facere innoteſcere creaturas, vt ſpeciem eminentialem ipſarum. Contra. Non facit innoteſcere vt medium cognitum, quià ſe haberet vt quo. Creaturæ autem videntur in Deo vt in medio cognito.

47 Dices ſecundò. Diuinam eſſentiam mouere ad cognoſcendas creaturas ſupplendo concurſum obiectiuum ipſarum. Contra. Tunc debet ſuppleri concurſus obiectiuus, quando deſert, & deberet prouenire ab obiecto, ergo, cum in cognitione creaturarum in Deo, vt in medio cognito, non debeant creaturæ concurrere obiectiuo modo, non erit ſupplendus concurſus. Deinde. Si Creaturæ præberent concurſum obiectiuum proprium, non viderentur in Deo, ſed in ſe ipſis, ergo etiamſi ſuppleretur concurſus, adhuc non viderentur in Deo.

48 Dico ſecundò. *In tali viſione eſſentia Diuina nedum eſt obiectum motiuum, ſed etiam terminatiuum.* Eſt contra Amicum 1. *par. diſp.* 9. *ſec.* 21. Prob. Licet creaturæ cognoſcantur ſecundum propriam menſuram, & vna ſeorſim ab alia adhuc tamen cognoſcuntur ex vi virtutis cauſatiuæ, quæ eſt in Deo, vt ſtant ſub ipſa ſecundũ proprium eſſe poſſibile, ergo adhuc cognoſcuntur vt obiectum ſecundarium, & Diuina eſſentia vt primarium atq. adeò vt terminatiuum.

49 Obijcies. Concurſus obiectiuus in ordine ad viſionem intuitiuam eſt tantum aſſimilatiuus reſpectù illius obiecti, à quo originatur, ergo cum concurſus obiectiuus Diuinæ eſſentiæ non originetur ab eſſe creaturarum, non erit aſſimilatiuus reſpectù ipſarum, ſed ſolum reſpectu Diuinæ eſſentiæ, ergo non facit illas cognoſcere.

Reſpondetur negando conſequentiam. Quia talis concurſus originatur à Diuina eſſentia, vt continet eſſe formale

male creaturarum; & ideo potest assimilare etiam in ordine ad creaturas, vt contentas in Diuina essentia,

An ex vi visionis Dei videantur omnia possibilia.

SECTIO VI.

50 PRima sententia asserit, ex necessitate videri omnia possibilia: ita Goffred. *quod.6.q.3.* Arimin. *quæst. 4. prolog. art. 2.* Bassolus *in 3. dist.14.q.2.art.2.* Durandus *in 4. dist.49.q.4.* Henricus *quodlib.4.quæ.5.* & alij.

Probant. Viso Deo videtur tota Omnipotentia, ergo videtur quicquid ab ipsa potest effici; alioquin si non videretur potentia productiua cuiuscunque rei particularis, non videretur aliqua perfectio Diuina.

Secundò. Deus repræsentat naturaliter tam creaturas, quàm se ipsum, ergo non potest ostendere se ipsum, nisi ostendat & creaturas.

Tertiò. Minus est videre omnes effectus possibiles, quàm videre essentiam Dei, ergo si hæc videtur, videntur etiam effectus possibiles.

51 Secunda sententia asserit, non posse videri omnia possibilia; imo posse dari visionem, quæ nullum attingat possibile secundum propriam rationem: ita Bannes 1. *p.q.12.art.7.& 8.* Molin. *disp.5.mem.1.* Fasol. *dub. 15. & sequent.* Nauarret. *controu.34.* Vasq. *disp.49.cap.2.* Capr. *in 4. dist.49.quæst.6.art.1.* Sot. *q.3. art.3.* Argentinas *quæst.1.art.4.* Suarez *lib.2. de Deo vno.cap. 26.* & alij.

Probant. Si viderentur omnia possibilia, comprehenderetur Diuina Omnipotentia, quia nihil lateret, quod esset in ipsa aut formaliter, aut eminenter, ergo comprehenderetur & Deus quod dici non potest.

52 Tertia sententia asserit, posse videri omnia possibilia non per vnicum actum, sed per diuersa. ita Albertin. *coroll. 4. Theol. ex 1. princip. philos. puncto 9. num.25.* Hurtad. *disp. 54. de Incarnat. sect.2. & 4.*

Probant. Nulla adest implicātia, quod per plures actus videantur omnia possibilia.

53 Quarta sententia asserit, non posse in Deo videri actu omnia possibilia, posse tamen videri habitu. Quod diuersimodè explicatur. Vnde Primus modus est, quod hoc fiat per habitum, quo Beati sint potentes ad videnda singula possibilia; non possent autem actu considerare omnia, quia, cum sint infinita, requireretur virtus infinita, ita Diuus Bonauent. *in 3. dist. 14. art.1. quæst. 2. & 3.* Maril. *q. 10. artic. 2.*

Alter modus est; quod ratione visionis beatæ, quatenus intuetur verbum, possint attingi omnia, quæ sunt in ipso, non tamen omnia actu attingantur; quia potentia finita non potest simul attendere ad infinitum, vnde contingit, quod modò hęc attingat, modò illa: ita Scotus *in 3. dist. 14. quæst.2.* Aureolus *q.1.* Gabriel *q. vnica. art.1.* Rubio *q.2.* Palat. *disp. 1.* & communiter Scotistæ.

54 Notandum 1. Possibilia posse videri à Beatis duplici modo. Primò. Si attingantur secundum proprias rationes prout tamen omnia simul communicant in eandem infinitatem Diuinæ Omnipotentiæ. Secundò modò; Si attingantur singula seorsim ab alijs, vt stant sub proprio modo essendi, atque adeo etiam seorsim à Diuina Omnipotentia, ita tamen vt tanquam obiectum secundarium ipsi subordinentur.

55 Notandum secundus. Intellectum creatum non posse videre omnia possibilia in Deo, nisi omnia, & singula exprimat secundum proprias rationes per verbum mentis; & ideo, vt cognoscat singula seorsim ab alijs, debet singula seorsim exprimere. Sic Deus, quia omnia cognoscit, omnia, & singula exprimit in verbo, omnia constituendo in esse ideali. Hæc autem expressio fieri potest, vel per verba diuersa repræsentatiua singulorum, vel per vnicum verbum. Vt autem fiat hoc posteriori modo, debet interuenire aliqua eminentialis ratio verbi, quæ in se contineat omnes alias rationes omnium verborum.

56 Notandum tertiò. Quod cum Deus exprimat omnia possibilia secundum proprias rationes in se ipsis, non tamen per hoc extrahuntur ab esse potentiali suę possibilitatis: quia per illam expressionem constituuntur in esse exemplari, quod pertinet ad rationem causæ. Nam idea est complementum efficientis; quando verò exprimuntur ab intellectu creato, quia illa expressio non pertinet ad primam rationem causandi, ideo aliquo pacto extrahuntur à sua possibilitate, & aliquo pacto ponuntur in esse nempe in actu intentionali.

57 Notandum quartò. In cognitione hæc interuenire, nempe actum primum intellectus completum, qui importat intellectum fæcundum, ad determinatum per speciem; expressionem Verbi, qua obiectum ponitur in esse intentionali per vitalem repræsentationem illius, & hæc expressio est actio quędam productiua, quę est dicere; Rursus mens, seu intellectus debet informari verbo vt forma repræsentatiua obiecti; deinde ex hac informatione consurgit perceptio obiecti, quæ est motus quidam vitalis, quo intellectum se conuertit in obiectum, & circa ipsum attendit, in quo propriè consistit ratio cognitionis.

58 Notandum quintò. Perceptionem obiecti posse fieri per multiplex verbum mentis, si tamen interueniat aliqua connexio inter ipsa verba: quando enim aliqua verba sunt inuicem subordinata, induunt rationem vnius verbi, & possunt informare mentem in ordine ad eundem actum, seu perceptionem obiecti.

59 Dico 1. *Ex vi visionis Dei videntur in ipso necessariò omnia possibilia secundum proprias rationes, quatenus communicant in eadem infinitate omnipotentiæ.* Probatur, Beatus videt Omnipotentiam sub ratione Omnipotentiæ, & Diuinas ideas sub ratione formali ideæ, ergo videt omnia possibilia modo explicato. Antecedens patet. Alioquin non videret Deum, quia non videret, quæ sunt essentialia ipsius. Consequentia Probatur. Non potest cognosci Omnipotentia vt talis, nisi cognoscatur vt potens facere omne possibile: quia sicuti non esset omnipotentia, si non contineret aliquod possibile, ita etiā non videretur vt omnipotentia, si videretur absque eo, quod videretur continentia alicuius possibilis: sic etiam esse ideale repræsentat essentialiter omnia ideabilia, ergo si non videretur vt repręsentans omnia, non videretur secundum esse ideale infinitum, & per essentiam.

60 Dices. Ex eo, quod videtur Omnipotentia, videri possibilia solum secundum esse eminentiale, non autem secundum proprias rationes.

Contra. Propriæ rationes possibilium secundum esse determinatum continentur in Deo, nam secundum esse determinatum ab ipso proueniunt, & repræsentantur in esse ideali infinito, ergo videntur secundum proprias rationes, siquidem esse ideale repręsentat propriam rationem.

Confirmatur. Creaturæ sunt vita in esse ideali Diuino, iuxta illud Ioannis. 1. *Quod factum est in ipso vita erat,* & de ratione ideali est, quod contineatur secundum propriam rationem in idea, ergo &c.

61 Dico secundò. *Omnes creaturæ secundum proprias mensuras essendi non possunt cognosci in Deo ex vi Visionis ipsius, prout singulæ seorsim se habent ab alijs in ratione obiecti, & veluti extra communicationem infinitatis Diuinæ potentię.*

Probatur. Beatus videns Deum; non cognoscis modo infinito, cum cognitio beata sit finita, ergo non potest simul cognoscere omnia possibilia singula seorsim secundum proprias rationes. Consequentia probatur. Vt cognosceret tali pacto omnia possibilia, deberent singula seorsim ponere in esse intentionali secundum proprias rationes repræsentatiuas; siquidem omnia possibilia simul sumpta important quicquid est repræsentabile.

62 Dico

62 Dico tertio. *Neque per extensionem visionis beatam, quæ extenditur per Verbum secundarium possunt omnia possibilia simul videri singula seorsim secundum proprias mensuras.*

Probatur. Omnia possibilia non possunt simul poni in actu, ergo nec simul videri ab intellectu creato secundum proprias rationes, vt quid extractum secundum esse obiectiuum à Diuina potentia. Antecedens patet. Quia possibilia sunt infinita sincathegorematicè. Et de ratione huius infiniti est, vt implicet poni in actu secundum se totum cum essentialiter constet ex actu, & potentia. Rursus. Semper in Deo remanet potentia, ita vt semper tanquam ens per essentiam possit alio, & alio modo se communicare. Consequentia probatur. Dum possibilia cognoscuntur ab intellectu creato, ponuntur in actu secundum esse intentionale, ita vt si omnia videret, omnia poneret in actu, atque adeò cognosceret omnia extracta secundum esse obiectiuum à Diuina potentia, ita vt nihil amplius remaneret extrahendum secundum esse obiectiuum; hoc autem implicat.

63 Dices. Repugnare tantum poni in actu omnia possibilia secundum esse reale non autem secundum esse intentionale.

Contra. Quod non repugnat secundum esse obiectiuum, nec etiam repugnat secundum esse reale, quia repugnantia attenditur secundum esse formale, quod est idem tam in esse obiectiuo, quàm in esse reali à parte rei, ergo si non repugnat omnia possibilia poni in actu secundum esse obiectiuum, nec etiam repugnabit secundum esse reale.

64 Dices Beatus videt esse ideale creaturarum, & ipsum exprimit in proprio verbo, ergo cum in tali esse ideali contineantur omnia possibilia, beatus omnia exprimet in proprio verbo.

Respondetur. Videre esse ideale visione finita, non autem infinita; & ideo finito modo ipsum exprimit. Ex quo fit, vt solum exprimat omnes creaturas, prout communicant in infinitate diuinæ potentiæ, vt repræsentationis idealis, non autem singulas seorsim vt quid extractum ab esse ideali.

65 Dico 4. *Neque possunt cognosci omnia possibilia simul singula seorsim per diuersos actus, & diuersa verba.*

Probatur. Tum quia omnia possibilia adhuc simul ponerentur in actu secundum esse intentionale. Tum quia adhuc deberent produci rationes infinitæ repræsentatiuæ; atque adeo dari virtus infinita expressiua, quæ deberet continere infinitos effectus.

66 Dices. Beatus videt intuitiuè ipsum Deum, qui est quid infinitum simpliciter, & non exprimit verbum infinitum, ergo poterit videre omnia possibilia absque eo, quòd exprimat infinita verba.

Respondetur negando consequentiam. Quia licet Deus sit infinitus, videtur tamen finito modo; possibilia autem non possunt omnia simul videri, nisi videantur infinito modo, hoc est exprimendo infinitas rationes repræsentatiuas; quia deberent videri singula secundum proprias rationes seorsim ab alijs, quod non contingit, quando videtur Deus, quia videtur finito modo secundum vnicam rationem infinitam.

67 Dico 5. *Omnia possibilia possunt videri in Deo, non simul, sed diuisim secundum proprias rationes singula seorsim ab alijs, ita vt videns Deum, possit se conuertere modò ad hæc, modò ad illa.* Hoc autem contingit eodem actu visionis beatæ, quatenus exprimitur verbum secundarium repræsentatiuum huius, vel illius possibilis, quod subordinatur verbo repræsentatiuo Dei: & ideo concurrit simul cum ipso ad eundem actum.

Probatur. Intellectus potest attingere quicquid potest ponere in esse intentionali, & potest ponere in esse intentionali omne id, cuius habet fœcunditatem; sed intellectus fœcundus in ordine ad visionem Dei, est etiam fœcundus in ordine ad omnia possibilia seorsim attingenda, ergo. Minor probatur. Intellectus eo ipso, quòd est fœcundus in ordine ad Deum, est etiam fœcundus in ordine ad omnia, quæ continentur in ipso, ergo erit fœcundus etiam in ordine ad omnia possibilia seorsim attingenda: quia quæ cognoscuntur simul, vt contenta in aliquo, possunt etiam cognosci singula seorsim extra ipsum: Sic cognoscens numerum millenarium potest seorsim cognoscere omnia binaria, ternaria, &c. quæ continentur in ipso formando sibi de singulis proprium conceptum.

68 Dices sequeretur, quòd Beatus contineret in sua virtute infinita verba, quod fieri non potest, nisi habeat virtutem infinitam.

Respondetur negando sequelam. Quia non exprimit hæc verba in virtute propria, sed in virtute obiecti, in quo cum contineantur omnia possibilia, sicuti sufficit fœcundatio ab ipso proueniens, vt possit ea cognoscere in eodem obiecto: ita etiam sufficit, vt possit ea extrahere secundum esse obiectiuum ab eodem obiecto. Sic cognoscens numerum infinitum, posset in virtute eiusdem fœcunditatis cognoscere seorsim quemlibet numerum finitum, qui in ipso contineretur.

69 Instabis. Verbum non exprimitur nisi in virtute intellectus, & speciei impressæ, ergo si intellectus potest exprimere successiuè alia, & alia verba repræsentatiua omnium possibilium, habebit virtutem infinitam saltem ratione speciei impressæ.

Respondetur negando consequentiam. Quia talia verba non producuntur in virtute solius speciei impressæ, sed etiam in virtute Diuinarum idearum, quatenus obiectiuo modo determinat intellectum ad formandum conceptum de tali, & tali possibili. Vnde species non concurrit ad formationem talis verbi, nisi vt species Diuinæ ideæ, atque adeo finito modo; quia non facit cognoscere possibilia nisi ex vi Diuinarum idearum, tanquam obiectum secundarium resultans ex repræsentatione primarij. Sic intellectus secundum suam virtutem naturalem potest cognoscere alia, & alia obiecta in infinitum, si applicentur, producendo alia, & alia verba, licet habeat virtutem finitam, quia semper operatur finito modo ex vi determinationis obiectiuæ respectu aliorum, & aliorum obiectorum.

70 Dices secundò sequeretur visionem beatam esse variabilem, quod est contra rationem beatitudinis.

Respondetur. Esse variabilem in ordine ad obiectum secundarium; non autem in ordine ad primarium, atque adeò non esse variabilem, vt dicit rationem beatitudinis.

71 Instabis. Creaturæ videntur in Deo, ergo non potest variari visio secundum obiectum secundarium, nisi varietur etiam secundum primarium.

Respondetur negando consequentiam. Quia non videntur eadem indiuisibili repræsentatione, sed per extensionem visionis beatæ, & productionem noui verbi secundarij, sine qua posset stare attingentia primaria, seu visio ipsius Dei.

72 Ad prim. Primæ sententiæ. Visa omnipotentia videri omnia possibilia, prout inuicem communicant sub modo essendi actiuo in infinitate Diuinæ potentiæ; non autem singula seorsim secundum proprias rationes, vt stant sub modo essendi passiuo.

Ad secund. Deum repræsentare tàm naturaliter se ipsum, quàm creaturas, quando creaturæ considerantur vt inuicem communicant in omni-

potentia; non autem, vt considerantur singulæ seorsim secundum proprias rationes.

Ad tertium. Minus est videre omnes effectus possibiles, quàm Diuinam essentiam ex parte obiecti, non autem ex parte cognitionis, quia Diuina essentia potest videri cognitione finita, non autem omnis effectus possibiles simul sumpti, & constat ex dictis. Et notat etiam Diuus Thomas *quæst.* 12. *ar.*8.*ad* 3.

73 Ad Fundamentum secundum sententiæ negatur sequela. Quia ad comprehensionem non sufficit videri quicquid est in Deo siue formaliter, siue eminenter, sed debet videri infinito modo, vt dicemus suo loco; nam comprænsio debet adæquare cognoscibilitatem obiecti.

74 Ex dictis colligitur. Quod si omnia possibilia essent cognoscibilia in se ipsis extra Deum, sequeretur cognitio infinita, quia videlicet talis cognitio non attingeret Deum; deberet tantum habere infinitatem repræsentationis, vt posset repræsentare omnia possibilia.

75 Colligitur secundò. Posse dari visionem beatam, quæ nullum attingat possibile, vt habeat proprium modum essendi passiuum seorsim à quocunque alio; quia talis attingentia habetur per extensionem prioris cognitionis, & per productionem noui verbi secundarij, hæc autem extensio est in potestate beati, & ideo potest eam separare.

76 Colligitur tertiò. Quomodo ex cognitione omnium possibilium inferatur comprænsio Dei. Infertur enim, si talis cognitio attingat omnia possibilia singula seorsim ab alijs secundum modum essendi passiuum; talis tamen cognitio non esset formaliter comprænsio, sed illam supponeret, quia esset cognitio infinita, vnde supponeret etiam, quod Deus infinito modo videretur, quod etiam habet locum, si possibilia possint cognosci extra Deum actu diuerso ab eo, quo Deus attingeretur.

77 Colligitur quartò contra Scotum, Non posse eandem visionem inuariatam secundum repræsentationem repræsentare modò hæc, modò illa possibilia. Quia repræsentatio, dum est in intellectu, repræsentat quicquid potest repræsentare; nam repræsentaretur etiam effectus formalis primarius ipsius. Deinde si posset inuariata repræsentare successiuè omnia possibilia, haberet in se omnem rationem repræsentationis, atque adeò esset infinita.

78 Colligitur quintò contra Scotum *in* 4. *distinctione* 49. *quæst.*3.*artic.*3. Suar. 3. *parte disputatione* 26.*sect.*4. Molinam 1. *parte quæstione* 12. *artic.* 8. *disput.* 5. membro 4. & 7. Nullum beatum posse in Deo cognoscere infinitum, vt docent Ocham *in* 4. *quæstio.* 13. *artic.*5. *dubio* 4. Richardus *in* 3. *distinctione* 14. *articulo* 2. *quæstione* 3. Gabriel *quæstione* 1. *artic.* 1. Smising. *tractatu* 2. *de Deo vno, disputatione* 6. *numero* 194. Quia talis visio deberet continere infinitas repræsentationes correspondentes infinitis obiectis sub vna ratione eminentissima, quod fieri non potest, nisi repræsentatio sit infinita in sua ratione quidditatiua repræsentationis, vnde esset etiam necessaria infinita attentio, quia deberet esse proportionata repræsentationi, & deberet esse tanta, quantus esset concursus intellectus, ergo esset infinitus, siquidem eliceret repræsentationem infinitam.

Vnde proueniat, quod hæc potius possibilia videantur in Deo, quam alia.

SECTIO VII.

79 Ratio dubitandi est. Quia cum Diuina essentia vt causa vniuersalis contineat omnia, eo modo, quo vnum repræsentat, repræsentat etiam cætera, & ideò est necessaria aliqua determinatio, per quam intellectus determinetur ad hæc potius videnda, quàm illa, Omissis autem varijs responsionibus.

80 Dico Primò, *Non posse oriri ex diuersa differentia indiuiduali luminis gloriæ, quod hæc potius possibilia secundum speciem, quàm alia videantur, atque adeo nec etiam ex differentia indiuiduali visionis beatæ*. Est contra Suar. *lib.*2.*de Deo vno cap.*26. & 27. Granad. *prima parte tractatu* 6.*disp.*1.*sectione* 6. Gonzal *disput.*31. & alios Recentiores.

Probatur. Quodlibet indiuiduale lumen potest tendere in obiectum formale, & primarium, cum sit manifestatiuum ipsius Dei, ergo etiam in quodlibet materiale, seu secundarium, atque adeo in quodlibet possibile, quia creaturæ attinguntur vt obiectum secundarium. Sic etiam habitus fidei, & charitatis, quia tendunt in obiectum primarium, possunt etiam attingere quodlibet secundarium.

81 Dico secundò. *Neque ratione differentiæ indiuidualis luminis gloriæ prouenit, vt ex pluribus in Diuinis eiusdem speciei hæc potius videantur, quàm illa*. Est contra nonnullos Recentiores.

Probatur. Omnes potentiæ, & habitus tàm naturales, quàm supranaturales, qui possunt attingere aliqua indiuidua alicuius speciei, possunt etiam attingere omnia, vt patet inductione. Et ratio est, quia cum attingant sub aliqua ratione formali communi, & non sub esse indiuiduali, possunt attingere ea omnia, in quibus talis ratio formalis proportionatiua reperitur, ergo lumen gloriæ, quod potest attingere aliqua indiuidua alicuius speciei, poterit etiam attingere cætera.

82 Dico tertiò. *Nec ex diuersitate intensionis luminis fit, vt hæc potius possibilia, quàm illa videantur, siuè secundum speciem, siuè secundum indiuiduationem*. Est contra Capreol. *in* 4. *distinct.*49.*quæst.*2.*artic.*3. Bannes 1. *p. quæstione* 12. *articulo* 8. Fasol. *dubio.* 22. Molinam *disputat.*5. *membro* 1. Vasquez *disput.*50. *n.* 27. & alios.

Probatur. Lumen gloriæ non variatur ratione intensionis secundum speciem, aut virtutem productiuam, sed tantum secundum magis, & minus, ergo ex diuersa intensione non potest fieri, quod hæc potius possibilia, quàm illa videantur. Consequentia probatur. Effectus proportionatur causæ, & ea solum diuersitas potest ex vi causæ redundare in effectum, quæ est in ipsa causa, ergo ex diuersa intensione virtutis causatiuæ sequetur solum effectus magis, vel minus intensus, non autem diuersa ratio repræsentatiua.

83 Dices. Maiorem intensionem facere, vt magis penetretur obiectum primarium, & ratione maioris penetrationis videri plura possibilia.

Contra ex maiori intensione habetur solum diuersitas in visione, non autem in obiecto primario, ita vt aliquid amplius in ipso cognoscatur, & diuersitas visionis in eo solum consistit, quod intensius manifestet obiectum primarium, ergo ex maiori intensione non fit, quod plura possibilia videantur; quia intensio non variat formalem rationem repræsentationis, sed tantum perficit.

Confirmatur. Ideò ratione maioris luminis sensibilis possunt aliqua penetrari in obiecto sensibili, quia lumen se tenet ex parte obiecti, & ipsum perficit in esse visibili, ita vt possit secundum aliquid mouere potentiam, secundum quod antea non poterat. Lumen autem gloriæ non se tenet ex parte obiecti, nec ipsum perficit; sed se tenet ex parte potentiæ. ergo

84 Dico quartò. *Lumen gloriæ ex sui natura respicit omnia possibilia vt cognoscibilia in verbo nec magis est determinatum ad vnum, quàm ad aliud*.

Probatur. Quodlibet lumen gloriæ secundum quamlibet intensionem ex sua specifica ratione respicit obiectum primarium formale secundum omnes suas perfectiones, alioquin non eleuaret ad videndum Deum, ergo quantum est de se, respicit omnia possibilia. Consequentia Probatur. Omne lumen, quod

quod respicit aliquod obiectum primarium, & formale, habet eandem latitudinem, quam habet obiectum, si quidem ab ipso specificatur, ergo cum obiectum primarium se extendat ad omnia possibilia, ita vt omnia sint cognoscibilia sub determinatione ipsius etiam lumen ad omnia se extendet.

85 Dices primò. Obiectum formale posse considerari secundum diuersum gradum attingibilitatis, & huic diuerso gradui correspondere diuersum lumen, & etiam diuersa possibilia.

Contra. Lumen gloriæ attingit Deum secundum omnem perfectionem, quæ est in ipso formaliter, ergo etiam secundum omnem gradum attingibilitatis; quia cum cognoscibilitas sequatur esse, non potest poni diuersus gradus cognoscibilitatis, nisi ponatur diuersus gradus perfectionis.

86 Dices secundò. Creaturas posse cognosci in Deo dupliciter nempe comprehensiuè; vel tantum intuitiuè, vt autem cognoscantur comprehensiuè, requiritur certus gradus luminis commensuratus connexioni earum cum Deo.

Contra, Ergo erunt intuitiuè visibiles saltem per quodlibet lumen. Deinde quodlibet lumen attingit omnem gradum perfectionis in Deo, alioquin non attingeret totum Deum sub ratione entis infiniti, ergo potest attingere omnem gradum quem supponit quælibet connexio cuiuscunq; creaturæ cum Deo.

87 Dico quintò. *Neque ex diuersa determinatione obiectiua proueniente à Diuina essentia, fit vt hæc potius possibilia, quàm alia videantur.* Est contra Arrubal *prima parte disputat.* 26. *cap.* 2. Machinum disput. 9. sec. 5. & alios Recentiores.

Probatur. Diuina essentia vnitur intellectui secundum illam rationem, secundum quam est ratio cognoscendi possibilia, ergo non determinat ad hæc potius, quàm illa, sed ad omnia. Antecedens patet. Quia nisi vniretur secundum talem rationem non attingeretur Deus secundum aliquam perfectionem, qua constituitur in esse Dei. Consequentia probatur. Determinatio obiectiua fit ab obiecto motiuo in ordine ad ea, respectu quorum est ratio cognoscendi. Diuina autem essentia, vt continet possibilia, est obiectum motiuum respectu ipsorum, & omnia sibi substernit. ergo

Confirmatur. Secundum vnam, & eandem rationem formalem, & idealem nempe omnipotentiam, est ratio cognoscendi omnia possibilia, ergo non potest vniri, vt est ratio cognoscendi aliquod, nisi vniatur vt est ratio cognoscendi omnia.

88 Dices primò. Licet vniatur, non tamen mouet ad omnia cognoscenda.

Contra, Vnitur vt mouens actu ad cognitionem sui ipsius, ergo vt mouens ad cognoscenda omnia possibilia, quia mouet ad ea cognoscenda eo ipso, quod mouet ad cognitionem sui ipsius.

89 Dices secundò. Possibilia omnia non esse cognoscibilia, vt stant quocunque modo sub obiecto formali primario, sed vt stant sub ipso comprehensiuè cognoscibili.

Contra. Comprehensibilitas non est ratio continendi omnia possibilia, sed omnipotentia, vt talis est, ergo cum Deus cognoscatur secundum rationem omnipotentiæ, mouet ad cognoscendum omnia possibilia, quia quando obiectum manifestatur secundum vnam, & eandem formalem rationem, qua reddit aliquid cognoscibile, facit etiam ipsum manifestare.

90 Dices tertiò. Comprehensibilitatem non esse quidem rationem cognoscendi, esse tamen conditionem, sub quà ratio cognoscendi debet attingi, vt faciat innotescere omnia possibilia.

Contra. Obiectum materiale, & secundarium potest secundum se totum attingi, etiamsi primarium non attingatur comprehensiuè; Sic oculus potest attingere omnes colores, etiamsi non attingat comprehensiuè colorem; intellectus potest attingere omnia reuelabilia, etiamsi non attingat comprehensiuè obiectum formale, nempe Diuinam veracitatem; voluntas potest amare ex charitate totum obiectum secundarium, etiamsi non amet comprehensiuè Deum qui est obiectum primarium. ergo

91 Dico sextò. *Prouenire ex voluntate beatorum, quod hæc potius possibilia, quàm alia videantur, quatenus habentes intellectum fæcundum in ordine ad omnia, & ea cognoscentes, vt contenta in Diuina omnipotentia, possunt vti tali fæcundatione, modo in ordine ad hæc, modo in ordine ad illa, extrahendo ipsa secundum esse obiectiuum à Diuina Omnipotentia.*

Probatur. Intellectus est fæcundus in ordine ad formalem rationem, quà Deus facit innotescere possibilia, cum sit fæcundus in ordine ad omnipotentiam, vt infinito modo se habentem, ergo est fæcundus in ordine ad omnia possibilia, quatenus continentur in Diuina potentia, ergo poterit ad libitum considerare extra Diuinam potentiam modo hæc, modo illa.

92 Dices. Voluntas non potest velle incognitum, ergo non potest applicare intellectum ad hæc vel illa possibilia cognoscenda, quia cum non sint cognita, non potest velle, quòd sint obiectum cognitionis.

Respondetur negando consequentiam. Quia sufficit, quod præcognoscantur, vt contenta in Diuina Omnipotentia, & quod præcognoscantur tanquam ea, quæ possunt extrahi ab ipsa secundum esse reale, & secundum esse obiectiuum.

An Existentia cognoscantur in Verbo?

SECTIO VIII.

93 Dicendum est. *Existentia posse cognosci in Verbo formaliter.* Ita communiter cum D. Thoma *prima parte quæstione* 12. *artic.* 8. Et desumitur ex Diuo Dionisio *capite* 7. & 8. *de Diuinis nominibus*, vbi docet, Angelos superiores illuminare inferiores de his, quæ cognoscunt in verbo. Et ex Diuo Augustino libro 4. *de Genesi* ad litter. cap. 24. 29. 30. & sequen. vbi distinguit in Angelis duplicem cognitionem eorum, quæ facta sunt nempe vnam quà cognoscuntur in se ipsis, & aliam quà cognoscuntur in verbo.

Probatur. Essentia Diuina potest in ratione obiecti fecundare intellectum in ordine ad existentia, ergo existentia possunt in ipsa cognosci, vt in obiecto motiuo, quod non est aliud, nisi quod essentia Diuina moueat ad cognitionem existentium, dum mouet ad cognitionem sui ipsius. Antecedens patet. Quia essentia Diuina continet esse creaturarum, atq; adeò earundem intelligibilitatem, & ideo potest emittere fæcunditatem in ordine ad ipsas.

94 Dicendum secundò. *Existentia de facto videri in Verbo.* Probatur. Talis cognitio pertinet ad integritatem beatitudinis, ergo visio Dei, in qua fundatur beatitudo, debet se extendere ad huiusmodi obiectum.

95 Dicendum tertiò. *Existentia cognosci per extensionem visionis Dei, per verbum secundarium subordinatum verbo expressiuo Diuinæ Essentiæ.*

Probatur. Non possunt cognosci vt contenta in Diuina essentia, cùm sint extra ipsam, vt quid productum, ergo per extensionem cognitionis, cum non possint exprimi eodem verbo, quo exprimitur Diuina essentia.

96 Dices primò. Sequeretur, quod quilibet beatus posset cognoscere omnia existentia, nam videt Diuinam essentiam, quæ est omnium repræsentatiua, & fæcundat intellectum in ordine ad

ad omnia. Respondetur negando sequelam. Quia fæcundatio intellectus beati fit secundum ipsius exigentiam; vnde licet fæcunditas sit talis, vt sufficiat pro omnibus, non est tamen debitus concursus in ordine ad omnia; vnde neque in actu primo beatus potest omnia cognoscere, quia fæcunditas non habet concursum paratum, nisi in ordine ad ea, quæ debet beatus cognoscere.

97 Dices secundò. Existentia non sunt in Deo vt in causa, ergo non possunt in ipso videri, præsertim cum non habeant necessariam connexionem cum ipso.

Respondetur distinguendo consequentiam. Non possunt in ipso videri, vt in obiecto terminatiuo, possunt tamen videri vt in obiecto motiuo; quia ex eo, quod est causa existentium, potest fæcundare intellectum in ordine ad ipsorum cognitionem.

98 Dices tertiò. Existentia non possunt cognosci in decreto libero, tum quia nihil addit supra necessarium, tum quia non viderentur intuitiuè, sed abstractiuè, ergo non possunt cognosci in Deo.

Respondetur. Non posse cognosci in decreto libero adæquatè, posse tamen cognosci in ipso, & simul in essentia Diuina, quatenus continet esse ipsorum, & fæcundat in ordine ad ipsa, vnde solùm sequitur, quod non cognoscantur vt contenta in Deo: non autem quod non cognoscantur in Deo, vt in motiuo cognoscendi.

99 Ex dictis colligitur. Beatos videre præterita, & futura sub ratione præteriti, & futuri, quia ea cognoscunt, vt sunt, vnde non cognoscunt intuitiuè, quia cognitio intuitiua requirit obiectum præsentialiter in se ipso existens, quod non habet locum in præteritis, & futuris respectu beatorum.

Quanam existentia videantur de facto à Beatis.

SECTIO IX.

100 Dico primò. *Beati vident in Verbo hoc vniuersũ cũ omnibus suis perfectionibus, dispositione, & ordine.* Ita communiter, & desumitur ex D. Augustino *lib. 4. de Genesi ad litteram cap. 29.* Probatur. Beati habent naturale desiderium innatum, & elicitum cognoscendi veritates naturales, ergo cum hoc desiderium sit rationabile, debet ex vi beatitudinis expleri.

101 Dico secundò. *Beatus videt in singulari ea, quæ de existentibus cognoscit.* Ita Diuus Thomas *prima parte quæstione 85. articulo 8.* & alij contra Smising. *tractatu 2. de Deo vno disputatione 6. numer. 220.* & alios.

Probatur. Appetitus naturalis est ad cognoscendas res in esse indiuiduali, quia non possunt cognosci vt existentia, nisi cognoscantur in indiuiduo, ergo talis appetitus debet expleri.

102 Dico tertiò. *Beati cognoscunt omnia mysteria fidei, quæ in via crediderunt siue explicitè, siue implicitè, atque adeo totum ordinem supernaturalem.* Desumitur ex Diuo Augustino *libro 2. de Ciuitate cap. 25.* Et Diuo *Gregorio lib. 18. Moralium.*

Probatur. Fides euacuabitur iuxta illud 1. corinthiorum 17. *Cum venerit, quod perfectum est, euacuabitur, quod ex parte est*, ergo beatus clarè videbit, quæ credidit, alioquin remaneret in ipso appetitus rationabilis non satiatus.

103 Dico quartò. *Beati vident ea omnia ex contingentibus, quæ pertinent ad ipsorum statum:* Ita communiter cum Diuo Thoma *quæstione 12. articulo 8. & 4.*

Probatur. Cognitio sui ipsius est debita cognoscenti, ergo perfectè cognoscenti est debita cognitio omnium, quæ cum ipso connexa sunt. Omnia autem sunt connexa, quæ pertinent ad statum cognoscentis. Hinc Beati cognoscunt, quæ liberè à nobis fiunt per actus exteriores, & spectant ad statum ipsorum, vnde Fundatores Religionum vident omnia, quæ pertinent ad religionem. Principes quæ pertinent ad principatum, Patres familias, quæ pertinent ad domum, vident etiam ea quæ ad ipsos diriguntur, & alia huiusmodi.

104 Obijcies ex Diuo Augustino *lib... de cura pro mortuis c. 13.* vbi docet, Mortuos nescire, quid agatur apud nos, sed audire ab eis, qui dum moriuntur perueniunt ad ipsos.

Respondetur. Diuum Augustinum hoc dixisse dubitando, vel solum velle, quod non possint scire quæ apud nos aguntur, quià sunt à nobis loco distantes, nisi eis specialiter reuelentur, hæc autem reuelatio fit Beatis in verbo, quoàd ea, quæ concernunt statum ipsorum, quo autem ad cætera, fit ipsis manifestatio ab ijs, qui moriuntur.

105 Dico quintò. *Beati non cognoscunt libera decreta Dei de futuris contingentibus, nec secreta cordis, nisi specialiter ad ipsos pertineant.*

Probatur. Danielis 10. vnus Angelus restitit alteri, quia nesciebat decretum Dei. Et ratio est, quià liberæ cogitationes habent rationem secreti, & ideo non sunt manifestandæ, nisi ex speciali consensu illius, cuius sunt cogitationes.

106 Obijcies ex Diuo Augustino *libro vltimo de Ciuitate Dei capite 29.* vbi habet, Quod nostræ cogitationes nobis inuicem patebunt. Et *Epistola 6.* Tunc *nihil latebit proximi nec erit quid suis quisque aperiat, abscondat alienis.* ergo &c.

Respondetur loqui de statu beatitudinis post diem Iudicij, quando erit omnino perfectus; tunc enim nulla cogitatio Beatorum habebit rationem secreti, quia beati erunt inuicem vniti per summam charitatem in vltimo fine, & omnes cogitationes tendent in gloriam Dei, atque adeo pertinebunt ad statum beatitudinis.

107 Dico sextò. *Beati vident existentia, prout successiuè ponuntur in actu per expressionem verbi secundarij.* Probatur; visio Beati potest crescere extensiuè quoàd obiectum secundarium, ergo cum cognitio futurorum, antequam existant, non sit debita Beatis, neque cognoscent ipsa, nisi quando existunt.

108 Obijcies ex Diuo Augustino libro 15. de Trinitate cap. 16. *Fortassis volubiles non erunt nostræ cogitationes, ab alijs in alias euntes, atque redeuntes, sed omnem scientiam nostram vnico simul conspectu videbimus.*

Respondetur intelligere, quod non erunt volubiles circa obiecta, quæ ratione existentiæ sunt in se cognoscibilia, non autem, quòd non attingantur de nouo, quæ de nouo fiunt.

109 Ex dictis colligitur. Quomodo sint intelligendi aliqui Patres, quando videntur tribuere Beatis cognitionem omnium præexistentium, & futurorum, non enim intelligunt de omnibus simpliciter, sed de his solum, quorum cognitio est ipsis debita ratione status. Vel etiam possunt explicari, quod intelligant de Beatis post vniuersalem resurrectionem, quando beatitudo erit in statu omnino perfecto.

An

image
not
available

4 Etiam si species sit extra obiectum, connotat tamen in ipso indigentiam, quia supponit non habere totam intelligibilitatem. Hoc autem non habet locum in Deo, cum sit actu, & proximè intelligibilis per essentiam.

5 Productio talis speciei non esset Deo libera, quia species emanat naturaliter ab obiecto; vnde sicut essentia in Deo præcedit volūtatem, ita etiam præcederet emanatio speciei consequens essentiam, & anteuerteret voluntatem, ergo talis species esset adæquata intelligibilitati Diuinæ, atque adeo infinita causans cognitionem comprehensiuam.

6 Species se tenet ex parte obiecti, ita vt sit accidens obiectiuum, & complementum obiecti, sed Deus non potest compleri ab aliquo extrinseco. ergo

2 Secunda sententia asserit, esse possibilem; ita Diuus Bonauentura *in 3. distinct. 14. articulo 1. quæstione 3.* Argentinas *quæstione vnica articulo 1. ad 3. & 6.* Aureolus *quodlib. 8. articulo 1.* Scotus *in 2. distinctio. 3. quæstione 9.* Mayronius *quæstione 15. articulo 2.* Molina *1. parte quæstione 12. articulo 2. disputat. 1.* Vasquez *disputation. 38.* Suarez *lib. 2. de Deo vno cap. 13.* Smising *tractatu secundo de Deo vno disputa. 6. numero 69.* Aegidius *lib. 8. de Beatitud. quæstione 2. articulo 2.* & alij.

3 Dico primò. *Non est possibilis repræsentatio creata, quæ, vt quod, repræsentet Deum.*

Probatur. Repræsentatio *vt quod,* debet in se continere repræsentatum secundum id, quod de ipso repræsentat. Non potest autem aliquid creatum continere in se quidditatem Dei. ergo

4 Dices. Non esse necesse, quod contineat esse Dei substantiali modo; sed sufficere, si contineat repræsentatiuè, sicuti imago Cæsaris continet Cæsarem tantum repræsentatiuè. Contra. Imago non repræsentat formaliter substantiam corporis, sed tantum molem corporis, cum figura dispositione membrorum, colore, &c. Hæc autem omnia sunt formali modo in imagine.

5 Dices secundò. Sicuti imago parua potest repræsentare magnum corpus; ita etiam repræsentatio finita poterit repræsentare infinitum.

Contra. Ideò parua imago potest repræsentare magnum corpus, quia eadem figura, & modus essendi quantitatiuus potest subsistere in minori, & minori proportione quantitatis. Sed perfectiones Diuinæ, non possunt esse in minori proportione virtualis quantitatis, quia eo ipso, quod essent in perfectione finita, destruerentur. ergo

6 Dico secundò. *Non implicat species impressa, quæ sit virtus fæcundatiua intellectus in ordine ad visionem quidditatiuam Dei.*

Probatur. Lumen gloriæ eleuans intellectum exigit determinari obiectiuo modo, ergo hoc determinatiuum debet esse ipsi connaturale, cum sit secundum exigentiam ipsius, ergo non potest esse Diuina essentia, sed debet esse quid finitum; quia cum lumen sit quid finitum, exigit etiam connaturale determinatiuum finitum. Essentia autem Diuina, si haberet rationem speciei impressæ, esset infinita, ergo non posset esse connaturale determinatiuum luminis gloriæ, ergo est possibilis species impressa, quæ sit connaturale determinatiuum.

7 Dices. Lumen gloriæ non exigere connaturale determinatiuum, quia visio non est connaturalis videnti, & lumen gloriæ se habet vt eleuatiuum.

Contra. Etsi lumen gloriæ sit eleuatiuum, & visio non sit connaturalis beato, adhuc tamen est secundum exigentiam luminis gloriæ, ergo etiam determinatiuum, cuius virtute fit visio, erit secundum exigentiam luminis, ergo connaturale.

8 Confirmatur. Visio Dei, vt talis, potest dependere à causa creata, ergo est etiam possibilis in ordine creato causa adæquata, atque adeo species. Consequentia probatur. Visio ex ratione sua non dicit immediatum ordinem ad virtutem increatam; diceret autem, si non esset possibilis species impressa.

9 Confirmatur secundò. Quando in ordine creato est possibile aliquod principium effectus indiuidualis, est etiam possibile principium totale determinatum, ergò cum sit possibile lumen gloriæ vt principium visionis Dei, & visio sit indiuidualis, erit etiam possibilis species, vt complementum talis principij. Antecedens probatur. Quia effectus, vt talis, non excedit virtutem creatam; Sit econtra; quia creatio excedit virtutem creatam, non est possibile principium creatum ipsius, licet incompletum.

10 Dices. Visionem Dei dicere ordinem immediatum etiam ad obiectum.

Contra. Non dependet ab obiecto, nisi quatenus vitalis expressio illius, ergo non dependet nisi mediante potentia, à qua vitaliter exprimitur obiectum, ergo potentia vitaliter expressiua debet constitui in tali statu, vt possit virtualiter exprimere, atq. adeo per aliquod distinctum ab obiecto, cum obiectum non sit vitaliter expressiuum sui ipsius.

11 Ad primum negatur assumptum. Nam species impressa non est formalis similitudo obiecti, sed tantum virtualis. Deindè ex eo, quod species expressa dicat in esse intentionali, quod dicit obiectum in esse reali, non sequitur, quod sit eiusdem, rationis, sed diuersæ, quia non est conformis in essendo, sed solum in repræsentando, repræsentatio autem intentionalis *vt quo,* & esse reale non sunt eiusdem rationis.

Ad secundum. Distinguo Antecedens. Species non debet excedi ab obiecto in gradu immaterialitatis, quando est ipsi adæquata, & ordinatur ad ipsum repræsentandum vt connaturale obiectum illius atq. adeo ad cognitionem comprehensiuam, secus autem, quando non ordinatur ad connaturaliter repræsentandum, nec ad cognitionem comprehensiuam, atque adeo non est adæquata obiectū.

Ad tertium. Speciem crescere secundum proportionem obiecti, quando est ipsi adæquata, & quando obiectum mouet secūdum suam adæquatam intelligibilitatem: In casu autem nostro Deus mouet finito modo, & ideo species non crescit secundum proportionem ipsius.

12 Ad quartum negatur assumptum. Quia species non ponitur ob indigentiam obiecti, sed ob indigentiam potentiæ, nec vt obiectum fiat intelligibile obiectiuo modo, sed vt fæcundetur potentia, & fiat completè intellectiua, & obiectum fiat intelligibile virtuali modo, hoc est contineatur in virtute potentiæ intellectiuæ in ordine ad expressionem, per quam ex vi speciei impressæ fiat intelligibile formali modo.

Ad quintum negatur sequela. Quia species non emanat naturaliter à Deo, neque anteuertit voluntatem ipsius sed producitur per potentiam subordinatam voluntati, virtus enim productiua speciei in quocunque obiecto est aliqua potentia, & idæo in Deo coalescit in eadem rationem omnipotentiæ.

Ad sextum negatur assumptum. Quia species non dat aliquam actualitatem obiecto, aut complementum, sed est complementum potentiæ, & solum se tenet ex parte obiecti, vt virtus ipsius qua fæcundatur potentia.

13 Quæres. Quid dicendum de mente Diui Thomæ. Respondetur esse obscuram; nam aliquando videtur solum negare speciem quæ sit medium *vt quod,* aliquando etiam, quæ sit medium *vt quo* vnde videndi sunt expositores.

(∴)

An

An de facto Deus videatur per speciem impressam.

SECTIO II.

14 Prima sententia est negatiua; vult enim, quod Diuina essentia vniatur intellectui loco speciei impressę. Ita ij, qui negant possibilitetem speciei impressæ, & etiam fere omnes qui eam admittunt, *est præced. citati*.

Probant obiectum est maximè intelligibile, est sufficienter vnitur cum intellectu, ergo frustrantia est species impressa.

2 Species ponitur ad supplendam distantiam obiecti, & ipsius impotentiam, ergo non datur, quando obiectum est potens, & indistans, vt in casu nostro.

15 Secunda sententia asserit, Deum de facto videri per speciem impressam, ita Diuus Bonauentura *in 3. distinct. 14. artic. 1. quæst. 3.* Aureolus *quodlib. 5. Aegidius* Lusitanus *lib. 8. de Beatitudine parte 2. quæst. 3. art. 3.* Turrian. *opusculo de possibilitate speciei impressæ. dub. 13.* & hanc sententiam putant probabilem, Richardus *in 3. dist. 14. artic. 1.* Argentinas *in 4. dist. 49. q. 2. art. 2. ad 3.*

16 Dicendum est *Deum de facto videri per speciem impreßam creatam*. Probatur. Essentia Diuina non potest habere rationem speciei impressę, ergo non potest vniri cum intellectu vt species impressa. Antecedens probatur. Tum quia species non est obiectum, sed virtus, & semen obiecti, & dicit quid intentionale, quo obiectum in esse intentionali se communicat potentiæ. Tum quia species, vt talis, exigit eleuari per virtutē vitalem, ita vt ex vi eleuationis concurrat ad expressionem vitalem obiecti; talis autem eleuatio repugnat diuinę essentiæ, quia dicit subiectionem ad potentiam. Tum quia species, vt talis, est fęcunditas potentiæ, atque adeo est quid potentiale, cum sit complementum principij ipsius, intra rationem talis principij, atque adeo in ordine potentiali.

17 Dices. Licet essentia Diuina non habeat rationem speciei, esse tamen obiectum perfectissimum, & secundum rationem obiecti concurrere ad visionem.

Contra. Non potest concurrere vt obiectum, nisi vniatur cum intellectu vt obiectum; nec potest vniri vt obiectum, nisi sit virtus fæcundatiua potentiæ. Sed non potest esse virtus fęcundatiua, quia virtus fæcundatiua substernitur potentiæ fęcundatæ, & eleuatur à virtute vitali ipsius. ergo

18 Confirmatur. Supposita possibilitate speciei connaturalius est, quod visio fiat per ipsam, ergo est ponenda talis species; quia visio debet fieri connaturali modo. Antecedens patet. Quia modus influendi obiecti in cognitionem est fęcundare potentiam, & mediante fęcundatione concurrere ad visionem; potentia autem connaturalius fęcundatur per id, quod est formaliter fęcunditas, & est secundum ipsius exigentiam.

19 Ad 1. Distinguo antecedens, obiectum est vnitum potentiæ localiter; non autem intentionaliter, & modo intelligibili; quia licet sit maximè intelligibile, non tamen potest per se ipsum concurrere, quia non potest fæcundare intrinsecè potentiam, vt dictum est.

Ad 2. negatur assumptum. Quia species non supplet distantiam obiecti, seu impotentiam ipsius; sed vt semen obiecti fęcundat potentiam, & in esse intentionali determinat; vndè semper est necessaria, siue obiectum sit distans, siue præsens.

20 Quæres. An huiusmodi species sit supernaturalis quo ad substantiam. Respondetur affirmatiuè cum communi sententia. Contra Scotistas; est enim virtus obiecti supernaturalis, atque adeo secundum suam substantiam, est supra efficacitatem cuiuscunque causæ creatæ, & supra exigentiam totius naturæ.

An præter speciem impressam sit etiam necessaria species expressa.

SECTIO III.

21 Prima sententia est negatiua. Vult enim, quòd ipse Deus, quatenus intimè præsens intellectui inseruiat loco speciei expressæ. Ita Ferrar. *primo contra Gen. cap. 53.* Durandus *in 4. dist. 49. q. 2.* Caietanus *1. p. q. 12. artic. 2.* Bannes *art. 1. dubio 9.* Nazar. *contr. 2.* Salmatic. *trat. 2. de Visione disputatione 2.* & communiter Recentiores Thomistę.

Probant. Deus est præsens intellectui, & est summè intelligibilis, ergo non est necessaria alia species expressa, quia solum producitur, vt faciat obiectum actu intelligibile.

2 Non potest dari medium, in quo Deus clarè, & intuitiuè videatur, ergo nec species expressa; hæc enim est medium cognitum, & id quo intellectus fit res cognita per assimilationem cum ipsa.

3 Si daretur species expressa, Deus contineretur adæquatè in ipsa; nam esset imago adæquata obiecti; hoc autem implicat, ergo

22 Secunda sententia est affirmatiua: ita Capreolus *in 4. dist. 49. q. 1. art. 3.* Sotus *q. 2. art. 3.* Richardus *art. 1. q. 1.* Torres *q. 27. de Trinit. art. 1. disp. 1.* Vasquez *1. part. disput. 38. c. 2.* Suarius *lib. 1. de Deo vno. cap. 11.* Molina *1. p. q. 12. art. 2. disputat. 1.* Aitubal *disputat. 17. cap. 2.* & alij.

23 Notandum 1. Speciem expressam nihil aliud esse, nisi repræsentationem intentionalem constituentem obiectum in statu proximo, vt possit percipi ab intellectu; & proinde facit, *vt quo*, ipsum apparere constituendo illud in esse intentionali, seu in esse apparenti, & manifesto; vnde debet adæquari cum virtute propria intellectus.

24 Notandum secundò. Speciem expressam, seu verbum mentis proportionari cum verbo externo vocali; sicuti enim per verbum vocale manifestatur res, quatenus vt docet Aristoteles in logicis substituuntur loco rei medijs conceptibus, ita per verbum internum intellectus sibi ipsi loquitur manifestando sibi obiectum. Ex hoc etiam fit, quod sicut omnis loquutio debet esse proportionata audienti, ita etiam verbum mentis debet esse proportionatum intellectui, prout dicit virtutem perceptiuam. Commensuratio autem in eo consistit, quod verbum, vt manifestatiuum, sit tale, quale exigitur ab intellectu.

25 Dicendum 1. *Verbum Diuinum, seu eßentiam Diuinam non posse stare loco verbi, seu speciei expreßæ creatæ, ita vt intellectus creatus per ipsum attingat obiectum.*

Probatur. Essentia Diuina non habet debitam proportionem cum virtute auditiua intellectus in ratione verbi, ergo non potest stare loco verbi creati. Antecedens probatur. Non potest per modum formæ actuare vim perceptiuam intellectus, nec in ratione manifestatiui est in eadem specificatione, in qua est virtus auditiua intellectus. ergo

Confirmatur. Mens non potest cogitare aliena cogitationis, ergo nec intellectus intelligere aliena verba. Antecedens patet. Quia cogitare est actus vitalis modo vitali productus, atque commensuratus potentiæ vitali. Consequentia probatur. Cogitare est sibi exprimere verbum, per quod obiectum manifestetur. ergo

26 Dicendum 2. *Videntes Deum exprimere Verbum manifestatiuum Diuinæ essentiæ*. Desumitur ex Diuo Thoma *prima parte q. 27. artic. 1.* vbi ex eo, quod omnis intelligens producit verbum, infert, Deum quoque producere, & *in 1. dist. 27. q. 2. art. 2* ait. Impossibile esse, quod aliquis intelligat, nisi Verbo sui intellectus. Et ex Diuo Augustino *libr. 9. de Trinitate cap. 11.* vbi ait *cum Deum nouimus, illa notitia verbum est, & fit aliqua*

Dei

Dei ſimilitudo. Et libro 14. capite 17. *In hac imagine tunc perfecta erit Dei ſimilitudo, quando Dei perfecta erit viſio*.

27 Probatur. Poſito eodem concurſu proportionali, debet etiam poni idem effectus proportionabiliter, ſed in viſione Dei ponitur idem cõcurſus proportionabiliter, qui ponitur in cęteris cognitionibus, ergo. Minor probatur. Quia in viſione Dei concurrit intellectus, & adeſt concurſus obiectiuus qui ſit à ſpecie, vel ſaltem ab obiecto loco ſpeciei, ergo

Confirmatur intellectus nõ poteſt intelligere, niſi operetur intellectiuo modo, ergo niſi producat verbum. Conſequentia probatur. Non poteſt operari intellectiue modo, niſi operetur ſecundum ſuam virtutem completam, atque adeo vt fœcundus, ergo niſi producat verbum, quia eo ipſo, quòd operatur intellectiuo modo, ponit in actu quod continet in ſua virtute intellectiua, atque adeo in ſua fęcunditate. Continet autem in ſe ipſo verbum, quia importat ſpeciem impreſſam, quæ eſt virtualis repræſentatio obiecti. ergo

Confirmatur 2. Licet Deus ſit ſummè intelligibilis, & ſit ſibi ipſi præſens, adhuc tamen, dum ſe ipſum cognoſcit, producit verbum. Hoc autem non contingeret ſi eſſentia Diuina haberet rationem verbi, & poſſet pro ipſo ſupplere.

28 Ad 1. reſpondetur. Deum eſſe ſummè intelligibilem obiectiuo modo; non autem formali modo, ſeu intentionali modo; & ideo eſt neceſſaria aliqua repræſentatio, per quam actu repræſentetur intellectui, & fiat ipſi formali modo intelligibilis.

Ad 2. Negatur conſequentia. Quia Verbum non eſt medium, in quo obiectum cognoſcatur, ſed medium quo, quia eſt tantum ratio cognoſcendi.

Ad 3. Negatur ſequela. Quia obiectum non continetur in Verbo ſecundum eſſe reale, ſed ſecundum eſſe repræſentatiuum intellectuale, quod cum ſit proportionatum intellectui finito, repræſentat finito modo, vnde non debet habere in ſe aliquam infinitatem, ſed tantum dicere ordinem ad obiectum infinitum, quatenus eſt repræſentatiuum ipſis.

DE INCOMPREHENSIBILITATE Et ineffabilitate Dei.

DISPVTATIO XXXXX.

An Deus ſit incomprehenſibilis.

SECTIO I.

1 Svpponendum. Comprehenſionem aliquando ſumi pro cognitione poſſeſsiua, qua aliquid cognoſcitur in ordine ad fruitionem iuxta illud 1. Corinthiorum 9. *Sic currite, vt comprehendatis*: aliquando verò accipi pro quacunque cognitione perfecta in ſuo genere, ſiue ſit intuitiua, ſiue abſtractiua, iuxta id ad Epheſios 3. *Vt poſſitis comprehendere, quæ ſit latitudo, longitudo, &c.* & denique ſumi rigoroſè pro illa cognitione, quæ adequat cognoſcibilitatem obiecti, & de hac eſt difficultas. Certum eſt enim, quod Deus primo, & ſecundo modo non eſt incomprehenſibilis.

2 Suppon. 2. De ratione huius comprehenſionis eſſe, vt attingat omnia, quæ ſunt in obiecto, ſaltem per identitatem; alioquin non clauderet in ſua repręſentatione obiectum ſecundum totum ſuum eſſe. Vnde Diuus Auguſtinus *epiſt.* 112. *cap.* 8. ait. *Aliud eſt videre, aliud totum videndo comprehendere, quando quidem id videtur, quod vt præſens vtcunque ſentitur, totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, vt nihil eius lateat videntem, aut cuius fines circumſpici poßunt*. Et lib. 12. de Ciuitate Dei, capite 15. *ſcientia comprehenditur, quod ſcientis cognitione finitur*. Nempe adæquatè. Ex quo fit, quod ſi in aliquo obiecto poſsit videri vna formalitas alia non viſa, illa cognitio non eſſet comprehenſiua, neque etiam illius formalitatis, quia non videretur prout communicat cum alia.

3 Dicendum eſt. *Deum eſſe incomprehenſibilem reſpectu cuiuſcunque intellectus creati*. ita communiter cum Diuo Thoma *prima parte q.* 12. *art.* 3. & 3. *parte, q.* 10. *artic.* 1. & eſt de fide ex definitione Concilij Baſilienſis ſeſſ. 22. celebrati anno 1435. quando nimirum Concilium perſeuerabat legitimè congregatum, & fuit approbatum à Nicolao V. Et in Cap. Damnamus, & Cap. Firmiter, De Summa Trinitate. Et tradunt communiter Patres: Martialis *epiſt.* 1. *ad Magdeburgenſes cap.* 10. Hieronymus *Dialogo* 3. *contra Pelagium*. Cyrillus Alexandrinus *lib.* 1. *in Ioannem capite* 22. Theodoretus *dialogo* 1. *immutabilis* Ireneus *lib.* 4. *capite* 37. Auguſtinus *epiſtola* 111. & 112.

4 Dices hos Patres loqui de Deo reſpectu viatorum. Contra loquuntur etiam de cognitione, quam habent Angeli de facto de ipſo Deo, & aſſerunt, eſſe impoſsibilem illam exquiſitam cognitionem, quæ adæquet cognoſcibilitatem Dei; & hanc impoſsibilitatem colligunt ex conditione creaturæ.

5 Probat Hierem. 32. Incomprehenſibilis cogitatu. Ad Roman. 11. Quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius.

Dices. Deum dici incomprehenſibilem ſecundum ſua conſilia, & cogitationes, quia non poſſunt comprehendi, niſi reuelentur: non autem ſecundum ſuam ſubſtantiam.

Contra. Licet loca ſcripturæ poſsint admittere hanc explicationem, adhuc tamen, Patres intelligunt de incomprehenſibilitate, quòad ſubſtantiam, præſertim Cryſoſtomus *homilia* 5. *de incomprehenſibili Dei natura*. Athanaſius *Dialogo* 2. *de Trinitate contra Arrianos*. Nyſſenus *de vita Moyſis, poſt medium*, Ambroſius *lib.* 1. *in Lucam. cap.* 3. Et accedit definitio Concilij Lateranenſis vt habetur in dicto Cap. Firmiter: vbi Concilium ex his locis colligit incomprehenſibilitatem Dei.

Confirmatur, Deus eſt actus puriſsimus abſtrahens ab omni potentialitate; & proinde habet etiam cognoſcibilitatem intra rationem actus puriſsimi; & econtra omnis creatura eſt neceſsariò immerſa in potentialitate, vnde omnis eius cognitio eſt intra ordinem potentialem, ergo non poteſt eſſe perfecta adæquatio inter cognitionem creaturæ, & cognoſcibilitatem Dei, quia quod eſt in ordine potentionali, non poteſt adęquare actum purum.

6 Obijcies. Beati ita vident Deum, vt nihil de ipſo eos lateat, ergo poſsunt ipſum comprehendere, quia tunc obiectum comprehenditur, quando nihil de ipſo latet videntem. Reſpondetur negando conſequentiam. Quia ad comprehenſionem non ſufficit, quod nihil lateat de obiecto; ſed debet ita attingi, vt finiatur cognitione attingentis. Quod fieri non poteſt, niſi adæquet cognoſcibilitatem obiecti. Cognitio autem finita non poteſt adæquare cognoſcibilitatem infinitam.

7 Obijcies 2. ex Diuo Iſidoro *lib.* 3. *de ſummo Bono*. *cap.* 3. vbi habet quod Trinitas ſibi ſoli perfectè nota eſt, & humanitati Chriſti, ergo humanitas Chriſti comprehendit Deum.

Reſpondetur. Textum eſſe mendoſum, & eſſe legendum quòd Trinitas ſibi ſoli perfectè nota ſit, & humanitas Chriſti quia videlicet humanitas Chriſti non poteſt ſecundum ſuam dignitatem perfectè cognoſci niſi cognoſcat etiam Verbum Diuinum eum dignificans: Verbum autem non poteſt perfectè cognoſci, niſi comprehendatur, atque adeo nec dignitas humanitatis Chriſti, niſi ab eo, qui comprehendit Verbum, qui eſt ipſe ſolus Deus.

In quo

In quo formaliter consistat Incomprehensibilitas.

SECTIO II.

8 PRima sententia asserit, consistere in eo, quod cognitio non possit attingere omnia prædicata, quæ conueniunt Deo: tribuitur Ocham *in 4. quæstione 13.* Gabriel. *in 3. dist. 14. quæstione vnica artic. 3. Dubio 2.* qui tamen non loquuntur de incomprehensibilitate Dei, sed de obiecto, quod habet partes metaphysicas. Impugnatur, In Deo non est pluralitas prædicatorum nisi secundum nostrum modum concipiendi, sed vnica perfectio indiuidualis, ergo aut omnia prædicata attinguntur, aut non attingitur illa indiuidualis perfectio. Confirmatur Beati vident Deum, ita vt non remaneat aliquod prędicatum quod non attingatur, alioquin non viderent Deum secundum totum suum esse, & tamen non comprehendunt. ergo

9 Secunda sententia asserit, in eo consistere, quòd non attingatur omnis realis intensio, & gradus perfectionis: ita Paludan. *in 4. distinc. 49, quæst. 5. artic. 3.* & alij. Impugnatur, si non videretur omnis realis intensio, & gradus, cum talis intensio, & gradus dicat aliquam perfectionem, aliqua realis perfectio Dei lateret. Ergo sicuti Deus sine hac reali perfectione non esset Deus; ita etiam non videretur vt Deus, si sine ipsa videretur.

10 Tertia sententia vult, in eo consistere, quòd cognitio non habeat tantam perfectionem, quantam potest habere: Ita Bassol. *in 3. distinctione 54. quæst. 1. articulo 2.* Sotus *in 4. distinct. 49. quæst. 3. articulo 1. ad 1.* Maironius *quæst. 15.* Ariminensis *in 1. distinct. 44. artic. 2.* Impugnatur. Sequeretur, quòd nulla creatura posset aliam comprehendere, quia non posset illam attingere cum tota illa perfectiore cognitione, qua potest attingi, siquidem omnis creatura est attingibilis cognitione infinita vt de facto à Deo attingitur.

11 Quarta sententia asserit, ad comprehensionem requiri, quod tanta sit perfectio cognoscentis, quanta est perfectio obiecti cogniti. Ita Scotus *in 3. dist. 14. quæst. 2.* Diuus Bonauentura *artic. 1. quæst. 3. ad 3.* Durandus *in 1. distinct. 35. quæst. 9.* & alij præsertim Recentiores. Vnde volunt incomprehensibilitatem Dei in eo consistere, quòd non sit possibilis cognoscens tantæ perfectionis, quantæ est Deus. Impugnatur. Quia hæc Responsio petit principium. Nam idem est dicere Deum esse incomprehensibilem respectu cuiuscunque creaturæ, ac dicere, ad comprehensionem requiri, quòd cognoscens sit tantæ perfectionis quantæ est Deus. Confirmatur. Natura inferior potest habere cognitionem, quę contineat repræsentatiuè totum esse obiecti, ergo quæ sit comprehensiua, nisi aliud obstet, quia cum cognoscibilitas sequatur esse, si obiectum secundum totum suum esse continetur in cognitione, continetur etiam secundum totam suam cognoscibilitatem.

12 Quinta sententia asserit, comprehensionem in eo consistere, quòd obiectum cognoscatur totum, &. totaliter; & vult lij *totaliter*, se tenere ex parte obiecti, ita vt obiectum attingatur etiam secundum ea, quæ continet eminenter; & proinde incomprehensibilitatem Dei in eo consistere; quòd licet totus attingatur, non tamen potest attingi totaliter, quia non possunt attingi in ipso omnia, quæ continet virtualiter. Ita Alensis *prima parte quæstione 7. membro primo* Capreolus *in 4. distinctione 49. quæstione 6. articulo 3.* Argentinas *articulo 3.* Ferrariensis *3. contra Gentes capite 16.* Suarez *libro 2. de Deo vno. capit. 29.* Bannes *prima parte quæst. 12. articulo 8.* Molina *disputatione 2.* Fasolus *articulo 7. Dubio 3.* Vasquez *disputatione 53. capite 4.* & communiter Recentiores.

Impugnatur, quod continetur virtualiter non est distinctum ab eo quod continetur formaliter, ergo, si hoc videtur sine comprehensione, debet etiam videri, quod continetur virtualiter. Confirmatur. Ex visione omnium possibilium non sequitur per ipsos comprehensio, nisi quatenus cognoscuntur ex vi Diuinæ essentiæ. Vel ergo, quando cognoscuntur, aliquid de nouo cognoscitur de Diuina essentia; vel non? Si primum, ergo antea non cognoscebatur totus Deus. Si secundum, ergo sicuti ex vi cognitionis Diuinæ essentiæ cognoscuntur omnia possibilia, debent etiam cognosci per quamlibet cognitionem, quæ attingat totum esse Dei.

13 Dices. Quando cognoscuntur omnia possibilia, melius penetratur esse Diuinum. Contra. Vel hæc melior penetratio facit aliquid de nouo attingi in obiecto; vel non, sed solum dicit maiorem claritatem cognitionis. Si primum, ergo obiectum præcisè comprehensum non videtur secundum totum suum esse, quod est falsum. Si secundum. Contra; Quia maior claritas non eleuat cognitionem ad altiorem modum, & ideo non facit, quod sit comprehensiua.

14 Sexta sententia asserit, ad comprehensionem non sufficere, quòd attingantur omnia, quæ sunt virtualiter in obiecto, sed insuper requiri, quòd cognitio sit æqualis cognoscibilitati obiecti. Ita Goffredus *quodlib. 3. quæstione 3.* Mayron. *in 3. distinctione 14. quæstione 2.* Baccon. *distinctione 13. quæstione pri. articulo 3.* Smising *tractatu secund. de Deo vno. disputat. 7. quæstione pr.* Ruiz *disputatione 6. de scientia Dei sectione 4.* Heric. *prima parte quæstione 12. disputat. 4. capite 4.* Impugnatur. Quia certum est, quod comprehensio consistat in tali æqualitate cognitionis cum cognoscibilitate obiecti; & solum quæritur, quid de suo formali dicat ista coæqualitas, non etiam cognitio non comprehensiua adæquat obiectum, quatenus repræsentat ipsum totum.

15 Notandum prim. Comprehensionem importare quandam inclusionem, secundum quam comprehensum includitur in comprehendente, vnde quia obiectum includitur intentionali modo in cognitione, comprehensio cognitionis debet esse secundum rationem repræsentationis.

16 Notandum secund. Vt res dicatur comprehendi, debere secundum se totam claudi in comprehendente; & ideo tanta debet esse capacitas comprehendentis, quanta est vis repletiua rei comprehensæ; vnde vt obiectum comprehendatur à cognitione, debet secundum omnem rationem repræsentabilis continere in repræsentatione cognitionis; & ideo dicitur finiri per cognitionem, non quia finito modo se habeat, sed ad significandum, quòd nulla ratio repræsentabilitatis debeat esse extra cognitionem. Vnde Diuus Augustinus *libro 12. de Trinitate cap. 18.* ait *Si quicquid scientia comprehenditur scientis comprehensione finitur, profecto, & omnis infinitas quodam ineffabili modo Deo finita est, quia scientia ipsius incomprehensibilis non est.*

17 Notandum tert. In qualibet re posse duo considerari, nempe essentiam; & modum essendi. Essentia dicit perfectionem quidditatiuam, quæ aliquando includit etiam modum essendi qualificatiuum, qui se habet per modum differentiæ, vt esse per se in substantia, modus vero essendi dicit illam mensuram, secundum quam essentia determinatur ad certam perfectionis quantitatem; vnde est modus essendi quantitatiuus, quia dicit virtualem quantitatem perfectionis. Hæc autem duo etiam in Deo proportionabiliter reperiun-

periuntur, nam essentia dicit plenitudinem essendi; modus verò quantitatiuus dicit infinitatem.

18 Notandum quart. Hunc modum essendi posse dupliciter contineri in cognitione, vel secundum propriam mensuram proportionaliter: vel secundum diuersam mensuram, quæ proueniat à cognitione. Primo modo continetur, quando res in esse intentionali habet illum modum, quem habet in esse reali; quod tunc contingit, quando cognitio secundum esse repræsentatiuum habet æqualem modum essendi cum obiecto, vt si obiectum habet modum essendi infinitum, cognitio quoque habeat modum infinitum repræsentandi. Secundo modo continetur, quando modus essendi obiecti determinatur à cognitione ad alium modum essendi secundum esse intentionale, quod tunc fit, quando cognitio habet diuersum modum essendi proportionaliter ad obiectum.

19 Dico prim. *Comprehensio in eo formaliter consistit, quod modus repræsentandi cognitionis adæquet proportionaliter modum essendi obiecti, ita vt obiectum existat in esse intentionali, seu in cognitione cum eodem modo essendi proportionaliter, quo existit in se ipso, atque adeo quod cognitio habeat eundem modum essendi secundum esse repræsentatiuum, quem habet obiectum secundum esse reale.*

Probatur. Nisi obiectum habeat in cognitione eundem modum essendi proportionaliter, non habet in esse intentionali illam amplitudinem essendi, quam habet in se ipso, ergo non comprehenditur, quia comprehensio dicit aliquid contineri in alio secundum exigentiam propriæ mensuræ, ita vt in continente sit sufficiens capacitas in ordine ad mensuram, & modum essendi quantitatiuum virtualis perfectionis rei contentæ.

Confirmatur. Corpus Christi non comprehenditur quantitatiuè à speciebus Sacramentalibus, aut à pyxide, quia licèt secundum se totum in ipsis contineatur, non tamen continetur secundum naturalem suum modum essendi quantitatiuum, quia non adest in ipsis capacitas, vt illum contineant cum suo modo essendi quantitatiuo, ergo nec cognitio erit comprehensiua, si contineat obiectum absque illo modo essendi, quem habet in seipso.

Dico secund. *Ad comprehensionem Dei requiritur cognitio infinita secundum suam rationem quidditatiuam:* Ita Diuus Thomas *prima parte quæst.12. articulo 7.* Probatur. Cognitio, qua Deus cognoscit se ipsum non est maior, quàm requiratur ad ipsius comprehensionem, ergo pro comprehensione requiritur cognitio infinita. Antecedens probatur. Cognitio Diuina adæquat cognoscibilitatem Dei, alioquin non esset perfectissima, nec tamen excedit, quia cum esse Diuinum habeat infinitam cognoscibilitatem, requirit etiam infinitam cognitionem, ergo, &c. Confirmatur. Nisi sit infinita in ratione quidditatiua, non potest infinito modo continere obiectum, ergo obiectum quò ad modum essendi excederet capacitatem cognitionis, atque adeo non comprehenderetur.

20 Ex Dictis colligitur. In quo consistat incomprehensibilitas Dei respectu cuiuscunque creaturæ; quia nimirum semper ratione sui modi essendi excedit capacitatem cognitionis creatæ; nam cum existat in se ipso infinito modo, & cognitio creata semper finito modo repræsentet non adequat repræsentabilitatem obiecti, quia non continet ipsum in se infinito modo.

21 Colligitur secund. Naturam intellectualem inferiorem posse comprehendere naturam superiorem creatam; quia natura superior non excedit inferiorem in modo essendi, sed tantum in essentiali perfectione; nam modus essendi cuiuscunque creaturę est finitus, & ideo quando cognitio potest repræsentare totum esse naturę superioris, potest etiam adæquare cognoscibilitatem ipsius; quia non habet modum essendi superiorem ratione cuius excedat, sed potest habere in cognitione eundem modum essendi, quo existit in se ipsa.

An Deus possit per aliquod nomem comprehensiuè significari.

SECTIO III.

22 Cum ineffabilitas non sit aliud, nisi impossibilitas ad explicare, per sermonem, ideo, vt videamus, an, & quomodo Deus sit ineffabilis, inquirendum est, an possit per aliquod nomen significari, & primo, an comprehensiuè?

Prima sententia est affirmatiua. Ita Smising *tract. 3. de Deo vno. disputatione 7. numer. 42.* qui vult, Deum posse se ipsum comprehensiuè significare per aliquod nomen.

Probat. Eodem modo potest se ipsum significare, quo se ipsum cognoscit, ergo cum cognoscat comprehensiuè, potest se ipsum comprehensiuè significare; 2. vt nomen significet comprehensiuè Deum, non est necesse, quod explicet explicitè omnem rationem significatam; sed sufficit, si explicet aliquo modo, & confusè, ergo, &c.

23 Secunda sententia est negant. Ita communiter presertim Henri. *articulo 77. quæstione 9.* Vasquez *prima parte disputa. 57. capit. 3. in fine.* Fasolus *q. 12. art. 1. dub. 3. num. 16.*

24 Dicendum est. *Non posse dari nomen significans Deum comprehensiuè à quocunque impositum, & in ordine ad quemcunque.* Probatur. Deus non est comprehensiuè significabilis, ergo implicat nomen significans comprehensiuè; quia implicat significans, quando implicat significatum. Antecedens probatur. Deus non est comprehensiuè significabilis respectu intellectus creati, quia vt vidimus non posset eum comprehensiuè percipere; nec etiam respectu sui ipsius, quia cum sit essentialiter comprehensiuus sui ipsius, non potest se ipsum comprehensiuè percipere ex vi significationis alicuius nominis.

25 Ad prim. negatur assumptum. Quia significatio est in ordine ad percipientem, vnde, vt sit possibilis, debet esse possibilis percipiens. Ad secund. negatur similiter assumptum. Quia sicuti cognitio, vt repræsentet comprehensiuè, debet explicitè repræsentare omnem rationem, ita etiam nomen vt significet comprehensiuè, debet explicitè significare omnem rationem significabilem.

An viatores possint Deum nominare nomine quidditatiuo, vt est in se.

SECTIO IV.

26 Deum posse nominari aliquo nomine à Viatoribus certum omnino est. Solum difficultas est, an tale nomen possit quidditatiuo modo significare.

Prima sententia est affirmatiua. Scotus *in prima distinctione 22. quæstione vnica*, Ocham *ibidem*, Gabriel *articulo 3.* Molina *prima parte quæstione 13. articulo 1. disp. 2.*

disputatione 2. Vasquez *disputatione* 57. *capit*. 2. & alij.

Probant. nomen potest plus significare, quàm percipiat loquens, cum significet iuxta mensuram audientis, vt si quis solum ex relatione cognoscat Neapolim, & ipsam nominet, qui visu cognoscit, melius percipiat audito hoc nomine, quàm qui loquitur, ergo licet Viatores non cognoscant Deum quidditatiuo modo, poterunt quidditatiuo modo nominare respectu Beatorum; quia Beati audito nomine aliquo modo percipiunt.

2 Si cæcus imponeret nomen rebus, melius significaret apud non cęcos, quàm apud ipsum, ergo, &c.

3. Nomina sunt symbola inter eum, qui loquitur, & eum, qui audit, & faciunt venire in cognitionem rerum, ergo significant respectu audientis, ergo perfectio significationis mensuratur ex audiente, ergo beati audito hoc nomine Deus poterunt quidditatiuè cognoscere Diuinam essentiam.

27 Secunda sententia est negatiua. Ita Diuus Thomas *prima parte quæst.* 13. *artic.* 1. Caietanus, Bann. Nazar. *ibidem* Fasolus *dubio* 1. Machia *disputatio* 20. *sect.* 2. Diuu. Bonauentura *in* 1. *distinct.* 22. *artic.* 1. *quæst.* 1. Ricardus *ibidem*. Durandus *quæst.* 1, *n.* 5. Bassol, *art.* 2, & communiter.

28 Dicendum est. *Deum non posse quidditatiuo modo nominari à Viatoribus*. Desumitur ex illo Prouerb. 30, *Quod est nomen eius? aut nomen filij eius?* & ex Patribus, præsertim ex Diuo Dionysio *cap.* 1, *de Diuinis nominibus*. Cyrillo Hierosolimit, *Cath.* 6. Nazianzeno *tract. de fide*, Augustino *lib.* 1. *de Trinit. capit.* 4. Gregorio *libr.* 2. *moral. cap.* 24. & alijs. Probatur. Nomen est essentialiter significatiuum illius, quod quis vult alteri significare, vnde dicit ordinem essentialem ad loquentem, & audientem, ergo non plus, aut aliter potest significare, quàm velit loquens significare, quia habet totam vim significandi ab ipso loquente, vt à causa communicante, qua vtitur nomine manifestatiuo suæ intentionis, ergo cum loquens non possit velle significare non plus aut aliter, quàm percipiat, & viatores non percipiant Deum quidditatiuo modo, non possunt quidditatiuo modo ipsum nominare.

29 Ad prim. negatur assumptum, & ad probationem, Respondetur. In illo casu nomen excitare maiorem cognitionem in audiente, quàm sit in loquente, non ex vi significationis; sed per accidens, quia talis maior cognitio supponitur aliunde acquisita. Et eodem modo respondetur etiam ad secundum. Ad 3. Nomina esse symbola significatiua rerum, prout sunt significabiles à loquente, vnde significant audienti iuxta mensuram loquentis.

30 Obijcies Habemus cognitionem quidditatiuam de Deo, si quidem de ipso affirmamus prædicata propria, & quidditatiua, vt quod sit ens per essentiam, ergo possumus etiam quidditatiuè nominare. Respondetur, Habere cognitionem de quidditate Dei sed non quidditatiuam, & quidditatiuo modo, quia est cognitio confusa, & sub alienis conceptibus, non autem propria, & vt est in se ipso, & ideo possumus solum ipsum nominare confuso modo, non autem quidditatiuè, vt est in se.

An Beati possint nominare Deum quidditatiuo modo.

SECTIO V.

31 Prima sententia asserit, Beatos posse nominare Deum quidditatiuo modo inter se ipsos, non autem respectu viatorum. Ita Henr. Bassolus. D. Bonauentura: Ricardus, Argentinas, Caietanus, Molina, Fasolus, Vasquez, & alij: citant etiam Diu. Thomam *prima parte quæstione* 13. *articulo* 1. Et *in prima distinctione* 2. *quæstione*. 1. *articulo* 3. & 1. *contra Gentes cap.* 3.

1. Probant Zacharię 14. Erit in die illa Dominus vnus, & nomen eius vnum.

2. Quilibet potest nominare res, sicut cognoscit: vnde in tantum Viatores non possunt nominare Deum quidditatiuè, quia non cognoscunt: ergo cum Beati cognoscant quidditatiuo modo, poterunt etiam nominare.

32 Secunda sententia negat, Beatos posse etiam inter se ipsos quidditatiuo modo Deum nominare. Ita Bannes *prima parte quæstione* 13. *articulo* 1. Ripa *ibidem*, Cumel *controu.* 4. Machin *disput.* 2. *sect.* 3. Suarez *lib.* 3. *de Deo vno. c.* 31. *n.* 18.

33. Dico 1. *Beati non possunt de facto nominare inter se Deum quidditatiuo modo*. Probatur semper sunt in actuali cognitione quidditatiua Dei, ergo non possunt Deum inter se nominare quidditatiuè. Consequentia probatur. Vt nomen significet, debet ex vi significationis causari cognitio, quando autem supponitur actualis cognitio, non potest de nouo causari.

34 Respondet Vasquez. Hoc esse per accidens, & sufficere si Beati cognoscant, quod nomen correspondeat cognitioni, quam habent de Deo. Contra. Nomina substituuntur loco rerum, prout à nobis intelliguntur ad generandam cognitionem in alio earundem rerum, ergo quando non possunt substitui, nec etiam possunt ex natura rei significare, quando autem obiectum per se ipsum immediatè causat cognitionem, non possunt nomina pro ipso substitui, ergo &c.

35 Dico 2. *Beati non possunt nominare Deũ quidditatiuo modo Viatoribus*. Probatur. Nomen est essentialiter significatiuum respectu alterius, ergo non potest plus significare, quàm audiens percipere, ergo cum Viatores non possint percipere Deum quidditatiuè, neque etiam potest dari nomen significans ipsum ex natura sua quidditatiuo modo.

36 Dico 3. *Implicat absolutè nomen significans Deum quidditatiuo modo*. Desumitur ex Diuo Dionysio *cap.* 1. *de Diuinis nominibus*. Nazianzen. *orat.* 2. *de Theol.* Augustin. *lib.* 15. *de Trinitate cap.* 11. & alijs Patribus. Probatur. Non potest Deus significari quidditatiuo modo, nisi in ordine ad perceptionem quidditatiuam, atque adeo in ordine ad cognitionem intuitiuam, ergo non est possibile nomen significans ipsum quidditatiuo modo. Antecedens patet. Quia cum existentia, & præsentia sit de quidditate Dei, cognitio quidditatiua ipsius est necessariò intuitiua. Consequentia probatur. Nomen est medium cognitum faciens aliud cognoscere, ergo non potest causare cognitionem intuitiuam, sed tantum abstractiuam: Vnde de facto nihil possumus ex vi nominum intuitiuè cognoscere.

37 Dico 4. *Neque ex natura sua potest dari nomen excitatiuum cognitionis quidditatiuæ Dei*. Probatur. Nomina sunt obiectum proprium auditus; vnde prius causant

cauſant cognitionem ſenſitiuam, & hac mediante excitant ad intellectiuam, quatenus eſt coniuncta cum ſenſitiua, ergo cum ſola cognitio, quæ eſt dependens à phantaſia ſit conuincta cum ſenſitiua, & cognitio quidditatiua Dei ſit omnino independens, non poterit aliquod nomen ad ipſam excitare.

38 Ad 1. negatur conſequentia. Quia per illum locum ſcriptura tantum ſignificat vnitatem nominis in Eccleſia triumphante; non autem quòd illud nomen Dei vnum ſit futurum quidditatiuum. Ad 2. Diſtinguitur antecedens. Quilibet poteſt rem nominare, ſicut cognoſcit, quando eſt nominabilis; ſecus autem ſi non ſit, ſicuti eſt Deus: qui non eſt nominabilis quidditatiuè. Quod autem Viatores non poſſint nominare quidditatiuè, quia non cognoſcunt quidditatiuè, non eſt cauſa adæquata: nam licet ex defectu cognitionis arguatur impotentia nominandi; non tamen expoſitione ipſius ſequitur ſtatim potentia nominandi, ſed inſuper requiritur, quod res ſit nominabilis.

39 Colligitur ex dictis Deum eſſe ineffabilem, quia non poteſt nominari quidditatiuo modo, vt eſt in ſe. Et cum ſolus Deus non poſſit quidditatiuè cognoſci, niſi etiam cognoſcatur intuitiuè, & non poſſit aliquod nomen ordinari ad cognitionem intuitiuam, ſequitur, quod Deus ſit ineffabilis per quodcunque nomen, quod ipſum quidditatiuo modo ſignificet. Cætera autem quæ pertinent ad Diuina nomina, facilia ſunt, & videri poſſunt apud D. Thom. 1. *p. q. 13. art. 2. & 3. & ſequentibus.*

SACRA

SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA,

AD Scholaſticæ Lecturæ Methodum.

DE DEO TRINO.

DE EXISTENTIA TRINITATIS.

DISPVTATIO XXXXX.

An Deus ſit Trinus.

SECTIO I.

1
RINITAS idem eſt, ac trium vnitas, vnde duo importat, nempe Vnitatẽ, & Numerum, & vt in pręſenti ſumitur, dicit vnitatem Naturæ, & Numerum Perſonarum; Numerũ quidem in recto, vt docet Nyſſenus *lib. de Opificio homin. cap. 6.* & D. Thomas. *prima parte quæſt. 31. art. 1.* In obliquo autem vnitatem naturæ. Vt igitur videamus, an Deus ſit Trinus, videndum eſt, an dentur in ipſo tres perſonę, & vnitas naturæ.

2 Dicendum eſt. *De fide eſſe dari in Deo tres Perſonas:* Ita definitum eſt in Concilio Niceno, vt habetur in Symbolo Nicæno in 5. Synodo Conſtantinopolitana, *Collatione 8. cap. primo* in Concilio *Toletano primo in confeſſione fidei*, & Toletano. 4. *cap. primo*, & in Lateranenſi *cap. primo* vt habetur, in cap. *Firmiter de ſumma Trinitate* contra Hæreticos, Montanum Sabellium, Priſcilbianum, & eorum ſequaces.

Probatur, Matthei. 28. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti.* ex quo loco colligunt Trinitatem perſonarum, Nazianzenus Orat. 32. Nyſſenus Oratione 4. cap. 39. Baſilius lib. 3. contra Eunomium, Iuſtinus, in Expoſitione ſuæ fidei de Trinitate.

Confirmatur. Prima Ioannis 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cęlo. Pater Verbum, & Spiritus Sanctus*; per quod oſtenditur pluraritas perſonarum, vt ait Athanaſius, *lib. primo de vnita Deitate*.

3 Dices. Ex his locis, non colligi diſtinctionem realem, Perſonarum, ſed tamen diuerſa nomina.

Contra. Quia his perſonis aſſignantur alibi in ſcriptura, diuerſa munera, quæ non poſſunt ſaluari ſine diſtinctione; Spiritus enim Sanctus dicitur mitti, Ioannis 14. *Quem mittet Pater in nomine meo*, & etiam Filius dicitur mitti, Ioannis 8. *Qui miſit me Pater*, miſſio autem non poteſt intelligi ſine diſtinctione.

Rurſus tribuitur teſtificari Ioannis. 8. *Teſtimonium perhibet de me, qui miſit me Pater*, & de Spiritu Sancto: Ioannis. 15. *Ille teſtimonium perhibebit de me*. Nemo autem de ſe ipſo teſtificatur.

Rurſus Filius procedit à Patre, Ioannis. 8. *Ego ex Deo proceſſi*, & etiam Spiritus Sanctus, Ioannis. 15. *Paraclitus qui à Patre procedit*. Nemo autem procedit à ſe ipſo.

4 Dicendum ſecundò. *Licet loca noui teſtamenti de ſe ſufficiant vt conuincant Trinitatem Perſonarum, non ſunt tamen efficacia, niſi ſupponant bonum effectum credendi*. Prima pars eſt certa, quia Myſterium Trinitatis, eſt ſufficienter reuelatum. Secunda pars probatur, quia reſpectu Hæreticorum non ſunt efficacia ex prauo affectu, quem habent erga fidem, vnde adhibent diuerſas interpretationes falſas.

5 Obijciunt Sabelliani Exodi 20. *Deus tuus Vnus eſt*. Deuteronomij 4. *Dominus ipſe eſt Deus, & non eſt alius præter ipſum*, & cap. 32. *Vide, quod ego ſim ſolus; & non eſt alius Deus præter me*, Ioan. 10. *Ego, & Pater vnum ſumus:* & cap. 8. *Pater in me manens, ipſe facit opera*. Rurſus. *Qui videt me, videt & Patrem meum*. ergo non dantur plures perſonæ. Reſpondetur. In his omnibus locis, dici vnum Deum Patrem, & Filium, eſſe vnum, & Patrem eſſe in Filio, &c. ratione naturæ, quæ eſt vna numero, in omnibus perſonis. Dicitur autem non eſſe alium Deum, ad excludendam multiplicitatem Deorum. Omnes enim tres perſonæ ſunt vnus Deus, qui dicitur ſolus, quia non habet conſortium alterius Dei, non tamen Pater dicitur ſolitarius, quia habet conſortium aliarum perſonarum.

6 Obijciunt ſecundo. Ioannis 16. *Omnia, quæ habet Pater, mea ſunt;* & cap. 17. *Omnia mea tua ſunt, & tua mea ſunt*, ergo nihil remanet, in quo filius realiter diſtinguatur à Patre. Reſpond. Omnia Patris eſſe etiam Filij, & è contra, ratione vnitatis Naturæ, quam Pater communicando filio, omnia etiam ſua communicat, præter eſſe Patrem, vt definitur in Cōcilio Florentino *in litteris Vnionis*, & nos ſuo loco explicabimus.

An Filius Sit Conſubſtantialis Patri.

SECTIO II.

7 IDem eſt eſſe conſubſtantialem Patri, ac eſſe eiuſdem naturæ numero. Hanc autem conſubſtantialitatem negauerunt Hæretici Ariani aſſerentes, Filium Dei, eſſe Creaturam omnium tamen nobiliſſimam, Eunomius aſſerens, Filium eſſe alterius ſubſtantiæ a Patre, & ipſi diſſimilem.

Macedoniani, qui etiam dicti ſunt Semiarriani, volebant, filium eſſe ſimilem Patri, ſed tamen minorem.

8 Dicendum eſt. *Filium Dei eſſe conſubſtantialem Patri*, eſt de fide definitum in Concilio Nicæno contra Arrianos, & in 6. Synodo, *actione 1. & 17.* vbi habetur, *profitemur Chriſtum conſubſtantialē Patri, ſecundū Deitatē.*

Probatur Ioannis 10. *Ego, & Pater vnum ſumus;* ex quo loco probant communiter Patres, conſubſtantialitatem filij, præſertim Athanaſius *Orat. 4. et 5. contra Arrianos* & D. Aug. *tractatu 36. in Ioannē* & 4. *de Trinit. c. 9.*

9 Reſpondent Arriani. Intelligi tantum de vnitate concordiæ & confirmant ſuam reſpontionem ex illo Ioann. 17. *Vt ſint vnum ſicut, & nos; vt omnes vnum ſint, ſicut Pater in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint*

Contra; Chriſtus loquens de prædeſtinatis dixerat, *Nō rapiet eas quiſquam de manu mea*, & rationem reddit, *Quia nemo poteſt rapere de manu Patris mei*, vt autem oſtendat conſequentiam ſtatim ſubdit. *Ego, et Pater vnū ſumus*, vt oſtendat æqualitatem potentiæ, atque adeo vnitatem Naturę, ita Chryſoſtomus *homilia 60. in Ioannem*, & Hilarius 7. *de Trinitate* ſecundo. Quia Iudæi non intellexerunt de vnitate concordiæ, ſed naturæ: vnde volebāt eum lapidare, dicentes *Et tu homo cum ſis, facis te ipſum Deum*, & licet Chriſtus ſubiunxerit. *In lege veſtra ſcriptum eſt: ego dixi Dij eſtis* hoc non dixit, vt oſtenderet, ſe eſſe Deum per gratiam, ſed vt reſponderet obiectioni, de humanitate oſtendens, quod quamuis homo, poterat tamen eſſe Deus: & ita arguebat, ſi Iuſti, qui ſunt filij Dei per adoptionem, poſſunt dici Dij, ergo multo magis ego ipſe, qui ſum filius Dei Naturalis. Tertiò quia Chriſtus poſtea declarat, quomodo ſit vnum cum Patre, in illis verbis, *Quia dixit Filius Dei ſum*, eſſe autem Filium Dei, non eſt eſſe vnum per concordiam. Vnde Iudæi permanſerunt in ſua opinione, quod ſe feciſſet Deum, & proinde quærebant ipſum interficere. Nec obſtant loca ſacrę ſcripturæ adducta ab Arrianis, Dominus enim rogauit Patrem, quod ſicut Pater, & filius ſunt vnum in Natura, ita omnes ſint vnum in concordia per gratiam, vt explicat Athanaſius *oratione 4. contra Arrianos;*

10 Confirmatur, quod debeat intelligi de vnitate naturæ ex illo Ioann. 14. *Qui videt me, videt & Patrem meum;* & c. 17. *Mea omnia, tua ſunt, & tua mea ſunt;* quæ non poſſent verificari, niſi eſſentia Patris eſſet etiam eſſentia filij, vnde etiam cap. 5. dixerat eſſe voluntatem Patris, vt omnes honorificent Filiū, ſicut honorificāt Patrē; vnde cū idē cultus ei debeatur, neceſſe eſt, quod ſit Deus.

11 Obijciunt Arriani. Ioan. 17. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum*, ergo ſolus Pater eſt Deus. Reſpond. Patrem dici ſolum Deum verum, vt excludatur multitudo Deorū; & ſenſus eſt; Vt cognoſcant te, qui es Deus verus ſolus; quia non habes conſortium alterius Dei; vnde, *Ly ſolum*, cadit ſupra Deum excludendo alios Deos; non autem ſupra Patrem excludendo alias perſonas, quæ ſint Deus. ita Nazian. *Orat. 4. de Theologia*.

12 Obijciunt ſecundo quaſdam ſcripturas, in quibus filius dicitur minor Patre, aut aliquid ei tribuunt, ex quo infertur minoritas. Reſpond. Has Scripturas procedere de Chriſto, & eſſe intelligendas de ipſo, quatenus eſt homo iuxta illud Athanaſi, in Symbolo *Aequalis Patri ſecundum Diuinitatem; Minor Patre ſecundum humanitatem.*

13 Obijciunt tertiò filius non operatur eodem modo, ac Pater 1. Corinth. 5. *Vnus eſt Deus Pater, ex quo omnia; & vnus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia* per quod Significatur, quod ſit inſtrumentū Patris, ergo non eſt Deus. Reſpond. Patrem dici operari per filium, quia filius operatur per virtutem ſibi communicatam a Patre; imò præpoſitio *per*, tribuitur aliquādo etiā Patri ad Romanos 6. *Chriſtus reſurrexit à mortuis per gratiā Patris.*

14 Obijciunt quartò filius Dei eſt Creatura. Eccleſiaſtici 24. *Ab initio, & ante ſæcula creata ſum*, & Ioannis 1. *Ante me factus eſt*. Reſpond. Hæc loca intelligi de Chriſto, ratione Humanitatis, & dicitur. *Ab Initio* quia ab æterno fuit prædeſtinatus; ita Nazian. *orat. 3. de Theolog.* Athanaſius *ſerm. 3. contra Arrianos*, Baſilius *lib. 4. contra Eunomium*.

15 Quæres, quid dicendum de nomine *Homouſios*. Reſpond. Hanc vocem fuiſſe in Vſu ad ſignificandam conſubſtantialitatē filij ante Conciliū Nicænum etiam apud Apoſtolos, vt conſtat ex Lyturgia D. Iacobi, & Marci, vnde non poteſt reijci ab eo, qui benè ſentit de fide Catholica; itā Conciliū Nicænum defendit hanc vocem, cōtra Arrianos, & decreuit filium dicendum eſſe *Homouſion Patri*, vnde in Symbolo Nicæno habetur. *Genitum nō factum Homouſion Patri*, Nec obſtat, quod hæc vox nō ſit in Scriptura, quia ſufficit, quod implicitè in ea contineatur, nempe ſecundum rem ſignificatam iuxta illud, *Ego, & Pater vnum ſumus*.

16 Obijciunt Arriani. Iſta vox fuit damnata in Cōcilio Ariminenſi, ergo. Reſpond. Tunc fuiſſe damnatam, quando illud Concilium non erat legitimum, ſed conſtabat ex Hæreticis fauente Imperatore Hęretico, vt notat D. Aug. *3. contra Maximinum c. 14.* Vnde quando cępit eſſe legitimum, & catholicum, reiecta ſunt, quæ antea fuerant decreta, & fuit approbatum nomen *Homouſion*, ſic etiam Conſtātinus Imperator deceptus ab Arrianis exiſtimauit, expedire ſilentium imponi quæſtioni de hoc nomine tanquam inutili; ſed poſtea cognita fraude Hæreticorum laudauit decretum Concilij Nicæni.

17 Obijcies ſecundò Concilium Antiochenum reiecit hoc nomen, ergo. Reſpond. Reieciſſe hoc nomen in eo ſenſu, in quo vſurpabatur à Paulo Samoſateno, qui volebat, filium eſſe ſolum eiuſdem naturæ Specificæ cum Patrę, & ad hoc ſignificandum vtebatur nomine *Homouſios*,

18 Colligitur ex his Hęreticum eſſe dicere filium eſſe *Homiuſion* Patri hoc eſt Similē in natura; hanc enim vocē inuenerunt Semiariani, vt affinitate nominis, traherent ad ſe Catholicos; ſignificabant autem filium eſſe omnino ſimilem Patri, ſed excludebant identitatem naturæ, vt tradit D. Ambroſius, *cap. 2. de Diuinitate filij*.

19 Col-

19 Colligitur secundò Hæreticum esse tribuere Diuinis Personis vocem, *Simiusios*, hoc est simul substantiam habens; quia per hanc vocem & potest excludi distinctio Personarum, & etiam importari diuersitas Naturæ, vt docet Epiphanius *in Anchorato*.

An Spiritus Sanctus sit consubstantialis Patri, & Filio.

SECTIO III.

20 Spiritum Sanctum esse consubstantialem Patri; iidem negauerunt, qui etiam hoc ipsum negabant de Filio, asserentes, esse creaturam creaturæ, & esse quoddam donum, & virtutem Dei, vt refert Augustinus Heresi 49. & præterea Macedon. asserentes esse creaturam Ministrantē Patri, & Filio, & alij etiam Heretici.

21 Dicendum est. *De fide esse Spiritum Sanctum esse consubstantialem Patri & Filio*. Ita est definitum in Concilio Nicæno, *lib.2.* vnde in Simbolo ipsius dicitur, *Qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur*. Et in Concilio Constantinopolitano, 1. *cap.* 1. & 7. & Constantinopolitano 4. *collatione.8. Can.1. Si quis non confitetur Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vnam naturam, & virtutem, & potestatem, Trinitatē consubstantialem, vnam Deitatem in tribus subsistentijs, siue Personis adorandam talis anathema sit*, & passim idem habemus definitum in alijs Concilijs.

22 Probatur. Matthei 28. *Baptizantes, eos, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*. Ex his autem colligitur Diuinitas Spiritus Sancti, quia concurrit ad baptismum æquali authoritate, & virtute, ac Pater, ita vt sit Auctor Iustificationis, quæ est opus proprium Dei, ita arguunt Nazianz. *Orat.5. de Theolog.* Cyril. *lib. 16. Thesauri cap.7.* Ambros. *lib.1. de Spiritu Sancto cap.14.* Fulgentius *Responsione 8. ad obiectiones Arrianorum*, & communiter Patres.

23 Probatur secundò Act.5. *Dixit autem Petrus Ananiæ; cur tentauit Sathanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto; non es mentitus hominibus, sed Deo*. ergo Spiritus Sanctus est Deus. Ita arguunt Nazianz. *orat.5. de Theolog.* Chrysostomus *sermone de Consubstantiali Trinitate*, Epiphanius *hæresi 59.* Augustinus 3. *contra Maximum cap. 25.* & alij plures.

24 Probatur 3. Quędam loca veteris testamenti, in quibus Deus dicitur loquutus, in nouo testamento explicantur de Spiritu Sancto, sic illud Psal. 94. *Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbationem secundum diem tentationis in deserto, vbi tentauerunt me Patres vestri*; ad Hæbreos 3. exponitur de Spiritu Sancto, & plura alia eodem modo explicantur.

Confirmantur ex Lyturgia D. Iacobi, vbi habetur. *Quærimus in omnibus subsidium, & auxilium ab Vnigenito filio tuo, & à bono, & viuificante, & consubstantiali Spiritu* Sic etiam in Lyturgia Diui Marci de Spiritu Sancto dicitur, *Simplex nec natura diuisus, Auctor diuinorum, Charismatum fons, tibique consubstantialis*.

25 Obijciunt Arriani, & Macedoniniani. Ioannis 1. *Omnia per ipsum facta sunt*, nempe per Verbum, ergo etiam Spiritus Sanctus. Respondetur neg. conseq. Quia sensus est, quod omnia, quæ facta sunt, sint facta per Verbum. Spiritus autem Sanctus, sicuti non est factus, ita nec per Verbum factus, sic respondet Nazianz. *orat. 37.*

26 Obijciunt secundò. Ad Romanos 3. *Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. ergo cum postulet Deum, inferior est. Respond. Dici postulare, quia facit, vt nos postulemus, excitando per suam gratiam, ita Nazianz. *citatus*.

27 Obijcies tertiò. Ioan. 16. *Non enim loquetur à semetipso*, ergo est creatura. Respondetur. Hoc dici ad significandam eius Processionem, quia dum procedit à Patre, & Filio, accipit ab ipsis intelligentiam, loquutionem. Ita Basilius *lib. 5. contra Eunomium*.

28 Obijcies 4. Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum & quem misisti, Iesum Christum, ergo Spiritus Sanctus non est Deus, cum hic non nominetur. Respond. Spiritum Sanctum includi in Vero Deo, qui est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus; neque semper ponuntur explicitē omnes Diuinæ Personæ. Ita Basilius *lib. 5. contra Eunomium*, & Athanasius *Epist. ad Serapionem*.

An ex Veteri Testamento probetur Trinitas.

SECTIO IV.

29 Hæbrei, qui tantum vetus testamentum recipiunt, non possunt conuinci ex nouo de existentia Trinitatis; ideo videndum est, an possint conuinci ex veteri. Supponendum est. In pluribus locis veteris testamenti, fuisse adumbratam Trinitatem, vt in illo Genesis 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*; cum enim solus Deus produxerit hominem, & loquatur in plurali, *Faciamus*, significatur pluralitas personarum operantium; & similiter in illa visione Abrahę Genesis 18. cum enim Deus apparuisset Abrahæ, vidit tres viros stantes, quos adorauit.

30 Dicendum 1. *Ex his locis, in quibus adumbratur Trinitas, non posse colligi pluralitatem Personarum, seclusa reuelatione, vel peculiari illustratione: Posita verò reuelatione posse colligi*. Prima pars patet; quia valde obscurè in ipsis indicatur hoc Mysterium. Secunda verò pars probatur; nam facta reuelatione, si cōferatur Mysterium cum his adumbrationibus, clarè cognoscimus, in ijs figuratum esse. Vnde communiter Patres ex his locis colligunt pluralitatem personarum.

31 Dicendum 2. *In Veteri Testamento nedum fuisse adumbratas Diuinas personas, sed etiam reuelatas, licet satis obscurè*. Probatur Psalmo 33. *Verbo Domini Cęli firmati sunt; & Spiritu oris eius omnis virtus eorum*. Hic autem nominantur tres personæ, nempe Dominus; seu Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus; & ex hoc loco probant Trinitatem Concilium Nicænum *lib.4.* Athanasius *orat. 4. & 5. contra Arrianos*, Augustinus *concione 2. in Psalmum 32.* & sic etiam explicatur à Rabbi Moyse *in cap. 42. Genes.*

32 Dicendum 3. *Ex vi præcisè testamenti veteris non haberi euidentem manifestationem Trinitatis*. Ita Epiphanius *in Anchorato* S. Gregorius *lib. 2. in Ezechielem*, Nazianz. *Orat.37.* Probatur Ioannis 17. *Pater manifestaui nomen tuum hominibus*, ergo si manifestauit, non erat manifestatum, intelligitur autem de manifestatione Trinitatis, vt docet Augustinus *tract. 36. in Ioannem*. Chrisostomus *homil.80.* & alij Patres.

Et ratio est. Quia loca veteris testamenti, non sunt adeo clara, quin possint recipere aliam explicationem.

33 Dicendum 4. *In Veteri testamento adesse efficacia testimonia ad probandam Trinitatem respectu corū, qui bene affecti sunt ad credendum scripturis, quamuis non possint esse efficacia respectu proteruorum*. Prima pars, probatur. Christus, vt conuinceret Iudeos de sua Diuinitate. Marci 12. adduxit locum Psalm. 109. inquiens. *Quomodo Dauid vocat eum Dominū, dicens; Dixit Dominus, Domino meo*, & Paulus Ad Hębreos. adducit locum Ps. 2. *Dominus dixit ad me filius meus es tu; ego hodie genui te.*

Probatur etiam 2. pars. Testimonia Veteris Testamenti, non sunt adeo clara, quin possint per lumen Naturale ad alium sensum retorqueri. ergo.

34 Ex his colligitur. Hæbreos non posse conuinci ex Veteri Testamento de existentia Trinitatis; tum quia proterui sunt: tum quia carent lumine fidei, & ideo cum non sint benè affecti ad credendum scripturis, possint eas secundum alium sensum accipere, *Nisi enim credideritis*, inquit Isaias, *non intelligetis*.

DE COGNOSCIBILITATE Trinitatis.

DISPVTATIO XXXXXI.

An Trinitas possit naturaliter ostendi.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Philosophos Gentiles habuisse aliquam notitiam de Mysterio Trinitatis, vt colligitur ex ijs, quæ dicit Plato in Epistola ad Dionysium, Regem; vnde Platonici asserebant, tria esse principia, Vnitatem, Mentem, & Amorem, denotantes Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum. Sic etiam Trismegistus nonnulla scripsit de hoc Mysterio, vnde in libro, cui est titulus *Monas, Dialogo* 4. ait, *Monas genuit Monadem, & in se suum reflexit ardorem*, & D. Augustinus 7. *Confessionum, cap. 9.* ait se legisse in libro Platonico, sed alijs Verbis, quod in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum. Fuit tamen hæc cognitio imperfecta, & potius verba tenebant, quàm rem significatam.

2 Supponendum secundò. Hanc cognitionem non acquisiuisse lumine naturali, sed ab Aegyptijs, quibus ab Hebreis fuerat communicata; vel ex libris Hebreorum; vel ex Oraculis Sybillinis. Sybillę enim prædixerunt de Mysterijs fidei ex instinctu Spiritus Sancti, vt docet Clemens Alexandrinus, *libro primo Stromatum* Iustinus, *Orat. Hortatoria ad Gentes*, Lactantius 1. *diuinarum institutionum. cap. 6.* & Hieronymus *libr. 1. contra Iouinianum.*

3 Raymundus Lullus putauit posse demonstratiuè, & euidenter ostendi Trinitatem. Fundamentum est. Quia naturaliter, & euidenter cognoscitur, esse in Deo bonificatiuum, bonificabile, & actum bonificandi; vnde cum illa sit perfectissima natura, in qua est vnica actio, vnica passio, & vnicus actus, & in illa essentia sit perfectissima distinctio, in qua est vnicum distinctiuum, vnicum distinguibile, & vnicum distinguere, debent in Deo dari tres personę, vna secundum bonificatiuum, altera secundum bonificabile, & tertia secundum actum bonificandi.

4 Dicendum est. *Non posse naturaliter cognosci Mysterium Trinitatis*. ita communiter, cum D. Thoma 1. *p. q. 32. artic. 1.* & Scotus *in 1. distinct. 2. q. 7.* & cæteri Scolastici ijsdem locis.

Probatur Matthei. 11. *Nemo nouit Filium, nisi Pater, & Patrem quis nouit, nisi filius, aut cui voluerit filius reuelare.* Lucæ 10. *Nemo nouit, quis sit Filius, nisi Pater, & quis sit Pater, nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.* Matthei 16. *Caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus.* Et ex his locis colligunt, Mysteriũ Trinitatis non esse naturaliter cognoscibile, Concilium Nicęnum *libr. 2. §. Ne quæras* Clemens Papa *epist. ad Iacobum Fratrem Domini*; Basilius 1. *contra Eunomium*, Hilarius 2. *de Trinit.* Cyril. Alexandr. *Orat. de Verbi Incarnatione.*

Ratio est. Quia intellectus noster non potest aliquid de Deo cognoscere, nisi ex creaturis, iuxta illud, ad Romanos primò. *Inuisibilia Dei, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*; Creaturæ autem ducunt tamen in cognitionem Dei, vt primæ causę; & non requirunt per se in Deo pluralitatem personarum.

5 Dicendum secundò. *Neque Angelos posse naturaliter cognoscere Mysterium Trinitatis*. Ita Concilium Nicęnum *citatum*. Hilarius 2. *de Trinitatę*. Clemens Romanus *Epist. citata.* Nazianz. *orat. 35.* & alij Patres.

Probatur. Vel Angelus cognoscit per species proprias, vel arguitiuè. Neutro autem modo potest cognoscere Trinitatem naturaliter; non per speciem, quia, cum obiectum sit supernaturale, species non est illi debita; non arguitiue, quia ex creatis, non potest argui pluralitas personarum in Deo.

6. Dicendum 3. *Trinitatem esse de Deo demonstrabilem per causam virtualem, eo pacto, quo vnum attributum demonstratur ex altero.*

Probatur. Personalitates conueniunt diuinæ naturæ ratione fęcunditatis; ergo cognita fęcunditate, potest, vt ex causa virtuali, inferri pluralitas personarum.

7 Ad fundamentum Raymundi, respond. Supponerę aliqua, quę non cognoscuntur, nisi ex reuelatione; nempe esse in Deo actum bonificandi, & realem productionem. Deinde quod bonificatio fiat cum identitate Naturæ, & reali distinctione personarum: Rursus etiam continet plura absurda, quæ prosequitur Vasquez *prima p. disp. 132.*

8 Obijcies. Est naturaliter cognoscibile, bonum esse communicatiuum sui ipsius; & per bonum infinitum infinitè communicatiuum, ergo cum Deus sit bonum infinitum, infinito modo se communicabit ad intra, cum non possit ad extra. Respond. Naturaliter cognosci, bonum esse communicatiuum sui ipsius, sed non cum æqualitate ad se ipsum; neque quod se communicet alteri distincto cum identitate naturæ, & sine dependentia illius, cui fit communicatio.

An facta reuelatione possit naturaliter demonstrari Trinitas.

SECTIO II.

9 DIfficultas est, an posita reuelatione Trinitatis possit intellectus inuenire aliquas rationes, quibus Mysterium demonstret.

Prima sententia est affirmatiua. ita Richard. Victorin. 1. *de Trinit. cap. 3.* Henricus *quodlibeto* 8. *q.* 14. & *quodlibeto* 11. *q.* 2 Aureolus *in 1. distinct. 9. q. 1. art. 4.* Fundamentum est. Quia putant, quod possit fieri demonstratio, de omnibus necessarijs.

10 Secunda sententia est opposita, & traditur communiter cum D. Thoma, 1. *p. q. 32. artic. 1.*

11 Dico primo. *Neque supposita reuelatione posse Trinitatem demonstrari, per aliquid extrinsecum ipsi Mysterio.* Probatur per reuelationem manifestatur tantum Mysterium, vt in se est; non autem aliquod medium, per quod fiat demonstratio, ergo non potest ostendi per aliquod medium extrinsecum. Confirm, In creatis, nullum adest medium ducens in cognitionem Trinitatis, quia Creaturæ ostendunt tantum Deum vt vnum, ergo non potest intellectus inuenire aliquod medium, per quod cognoscat Trinitatem.

12 Dico secundò. *Facta reuelatione, posse intellectũ inuenire aliquid simile, per quod manuducatur ad assentiendum Mysterio Trinitatis, assensu naturali, distincto ab assensu fidei.* Probatur cum Deus perfectissime intelligat, nihil ei debet deesse, quod pertineat ad intellectionem sublata omni imperfectione. De ratione autem intellectionis est quod producat Verbum, & proinde Deus etiam producet. Rursus de ratione voluntatis est, quod dum amat, producat amorem, & proinde etiam Deus producet. Ita passim D. August. *in lib. 6. de Trinitate* & Anselm. *cap. 9. Monologij.*

13 Dicendum tertiò. *Supposita reuelatione posse solui omnia argumenta, quæ fiunt contra Mysterium Trinit.* Probatur. Sunt contra veritatem, & continent falsitatem intra ordinem Naturæ, ergo subijciuntur lumini naturali,

rali, ergo poterit Intellectus agnoscere falsitatem.

14 Ad fundamentum in opposito. Respond. Falsum esse posse fieri demonstrationem de omnibus necessarijs; nam rerum quidditates, quæ definiuntur, non possunt demonstrari, vt quod homo sit animal rationale, quia non habet causam priorem suæ essentiæ, nisi idealem in mente diuina, quæ nobis ignota est, & ita docet Aristoteles 3. *Metaphis. Tex. 6. & lib. 4. Tex. ij.* Deinde neque possumus demonstrare omnia, quæ sunt demonstrabilia, quia Intellectus noster, non pertingit ad medium demonstrationis.

15 Obijcies. Euidens est, Deum mentiri non posse. Rursus est euidens, reuelasse Trinitatem, ergo facta reuelatione possumus euidenter colligere Mysterium. Respond. neg. conseq. Quia reuelatio, & Deum non posse mentiri sunt media extrinseca, & contingenter connexa cum Mysterio Trinitatis; vnde non possunt causare euidentiam ipsius in se ipso; sed tantum colligitur, esse euidens, quod Deus reuelauerit Trinitatem, non autem erit Euidens Trinitas in se ipsa.

16 Obijcies secundò. Quando aliquid ex natura sua, est principium productiuum, est etiam euidens, quod erit tale in quocunque ponatur, sed est euidens, Intellectum, & voluntatem esse principia productiua, ergo etiam in Deo. Respond. distinguendo Maiorem. Est enim vera, si principium productiuum seruet eamdem rationem in quocunque ponatur; secus autem, si non seruet. Intellectus autem & voluntas in Deo non seruant eandem rationem, quia in creatis sunt quid potentiale, & indigent aliquo superaddito, vt attingant Obiectum, in Deo autem se habent per modum actus puri.

17 Quæres. An in Creaturis sit vestigium Trinitatis. Respond. affirmatiue cum D. Augustino, *6. de Trinit. cap.* 10. & alibi; vestigium autem nihil aliud est, nisi quædam impressio facta ab aliquo, quæ ducit in cognitionem imprimentis, non tanquam formalis repręsentatio, sed per modum cuiusdam signi. Vestigium autem Trinitatis consistit in Creaturis, in Modo, specie, & Ordine. Modus repręsentat Patrem, quia importat quandam mensuram, per quam indicat potentiam, quæ attribuitur Patri. Species indicat Verbum, quia importat quandam expressionem, qua exprimitur aliqua Idea, & ideo indicat Sapientiam Patris, nempe Filium, Ordo etiam, cum respiciat vltimum finem, ad quem creaturæ ordinantur, est quidam effectus amoris, & ideo, indicant spiritum Sanctum, qui est Amor. ita D. August. *cap. 23. de natura boni.*

18 Quęres secundò. An ex hoc vestigio possit cognosci Trinitas. Respond. negatiue pręcisa reuelatione. Quia vestigium per se ducit tantum in cognitionem virtutis imprimentis, non autem illius, cuius est vestigium; sic vestigium equi non duceret in cognitionem illius, nisi supponeretur cognitio equi, supposita autem reuelatione, potest ex vestigio acquiri aliqua cognitio, qua Intellectus excitatur ad veram cognitionem per fidem, vt per se patet.

An in Creaturis sit Imago, per Quam cognoscatur Trinitas.

SECTIO III.

19 SVpponendum est, Imaginem esse repręsentationem illius, cuius est imago. Hinc requiritur Primò vt sit similitudo quædam ab ipso transumpta, & ex natura sua ordinata ad repræsentandum, vt notat D. August. *Quæst. 74. ex 83.* secundò vt adequatè repræsentet id, cuius est imago, quia cum sit similitudo ab ipso transumpta, oportet, vt totum referat; tertiò vt repræsentatiuo modo ducat in cognitionem illius, cuius est imago.

20 Supponendum secundò solum in Creatura rationali posse esse imaginem Trinitatis, vt docet D. Augustinus 15. *de Trinit. cap.* 1. Quia imago debet repræsentare secundum vltimam speciē, irrationalia autem non pertingūt ad Dei similitudinem secundum vltimam rationem, cum non sint in gradu intellectuali. Hæc autem imago potest contingere dupliciter, perfectè, & imperfectè secundum quandam analogiam, ad imaginem propriè dictam. Certum est, non posse esse perfectam Imaginem, quia non est propria repræsentatio trium personarum subsistentium in vnica natura, sicuti diceretur esse, si esset propria imago.

21 Dico primò. *In Creatura Intellectuali esse imaginem Trinitatis secundum quandam proportionem* ita cōmuniter Patres, & Scholastici pręsertim Magister *in 1. distinct. 3.* Scotus *q. 9.* Ochamus, & Gabriel *Quæst. 10.* Probatur Genesis 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram:* vnde cum Deus loquatur in plurali, indicatur, hominem esse ad imaginem Trinitatis, & ita arguit August. 12. *de Trinitate cap. 6.*

22 Dico secundò *Modus, quo magis propriè assignatur imago Trinitatis, est, quod consistat in mente seu memoria, in Verbo seu intelligentia, & in Amore:* ita Nyssenus, *orat. chatechetica cap. 1.* Anselm. *in Monolog. cap. 45.* Tertullianus *contra Praxeam cap. 5. 6. & 7.* & passim August. *in lib. de Trinit.* Probatur. Memoria, cum sit fæcunda, & productiua Verbi, refert Patrem, Verbum autem mentis refert Filium tanquam illum, qui procedit per Intellectum. Amor autem, vt terminus voluntatis refert Spiritum Sanctum, vt procedentem per voluntatem.

23 Dico tertiò. *Imaginem Trinitatis præcisa reuelatione nullo modo ducere in cognitionem Trinitatis, posita verò, tantum manuducere ad eam intelligendam, quatenus ex hac proportionali repręsentatione, possumus persuadere Intellectui, ipsum Mysterium.* est contra Aureol. *in 1. distinction. 3. part. 2. quæst. 5.* desumitur autem ex Diuo Augustino 15. *de Trinit. capitul. 24.* Probatur. In Creatura non est propriè imago Trinitatis, sed solum secundum quandam Analogiam, ergo pręcisa reuelatione, non potest ducere in cognitionem Trinitatis, quia neque cognoscetur vt imago illius.

24 Obijcit Aureolus. Omne intelligens subsistit in tribus suppositis, & hoc naturaliter cognoscitur, sed Deus est Intelligens, ergo. Maior probatur. Intelligens subsistit in proprio supposito reali, & intelligendo se ipsum producit in esse cognito, intentionali, & ideo in eo subsistit. Rursus amat se ipsum, & amor, quia est vnitiuus amantis cum obiecto, facit, vt amans subsistat intentionali modo in amore, ergo. Respond. Quidquid sit de maiori, consequentiam valere tantum secundum virtutem præmissarum: procedendo autem secundum naturale lumen nihil amplius concludit, quàm quòd Deus subsistat in tribus suppositis vno reali, & duobus intentionalibus, quod non est aliud, quàm habere actum intelligendi, & amandi: non autem, quod subsistat in tribus suppositis realiter distinctis.

An Trinitas possit Cognosci, euidenter cognitione abstractiua, Quidditatiua.

SECTIO IV.

25 QVæstio procedit etiam de potentia Dei absoluta, manente tamen homine in statu naturali absque vlla eleuatione. Prima Sententia est affirmatiua, ita Scotus *in 2. distinction. 3. quæstion. 9.* Ochamus *Quæst. 1. prologi. Art. 3.* Alliacensis *art. 2.* Bassolis 76. *idem* Gabriel *artic. 3.* Maior *in 2. Dist. 3. Quæst. 5.* Aureolus *in proemio prolog. Quæst. 3. articul. 4.* Probant. Notitia abstractiua est prior intuitiua,

ergo cum non dependeat ab ipsa, potest dari sine intuitiua. Confirmatur potest Deus conseruare notitiam intuitiuam in absentia obiecti; tunc autem fieret abstractiua. 2. Talis cognitio non esset beata, cum sola intuitiua beatificet, & abstractiua potest separari ab intuitiua, vt experientia patet, ergo. 3. Hæc cognitio non implicat, cum non implicet intuitiua, quę est perfectior. ergo

26 Secunda sententia est negatiua. Ita Capreolus *in 2. distinct. 23. q. 1. artic. 3. ad Tertium*, Durandi *contra secundam concl.* Richardus *q. 3. prol.* Herueus *quodl. 1.* Vasquez *1. p. disp. 134. cap. 3.* Suarez *lib. 1. de Trinit. cap. 11.* Ruiz *disput. 42. de Trinitate sess. 1. & secunda* Cuniga *disput. 7. de Trinit. dubio 2. & alij.*

27 Dico primo. *Cognitio Trinitatis quidditatiua abstractiua per alienas species, non est possibilis respectu intellectus creati, in statu naturali.* Prob. Non est possibile medium, quod cognitum ducat in cognitionem Trinitatis, ergo. Antecedens patet; nam deberet esse aliquis effectus ad extra, qui ratione connexionis, & dependentię duceret in cognitionem. Nullus autem effectus ducit in cognitionem Dei, vt est Trinus, sed tantum, vt est prima causa.

28 Dices. Visio Beata, cum sit repræsentatiua Dei, vt Trinus est, exigit necessario Deum Trinum, ergo qui illam cognosceret, argueret Deum Trinum. Respond. exigere Deum Trinum, vt est quadam repræsentatio, non autem, vt est quidam effectus; quia autem repræsentatio causat cognitionem intuitiuam, ideo non potest ducere in cognitionem abstractiuam Trinitatis.

29 Instabis. Si quis videret visionem beatam alicuius, cognosceret repræsentationem illius, ergo illa cognita veniret in cognitionē abstractiuam Trinitatis. Respond. negando antecedens, quia repræsentatio se habet, vt quo, & ideo potest tantum exercere vim repræsentatiuam, respectu intellectus, qui illam elicit.

30 Instabis 2. Visio beata, vt repræsentatiua, dicit ordinem transcendentalem ad Deum Trinum, ergo ex vi huius ordinis cognosceretur Deus Trinus. Respond. Dicere ordinem, *vt quo*, non autem, *vt quod*; quia ordo transcendentalis, non est aliud, quam ipsa repręsentatio; & ideo talis ordo non potest cognosci, vt ducens in cognitionem obiecti, nisi ab intellectu, qui informatur tali repræsentatione. Deinde visio beata est quadam cogitatio Beati; cogitationes autem non sunt cognoscibiles in se ipsis, ab aliqua creatura, sed solum in manifestatione, seu loquutione cogitantis, vt in tractatu de Angelis, explicatur.

31 Dico 2. *posse dari cognitionem abstractiuam, Trinitatis, per propriam speciem respectu intellectus non eleuati.* Probatur. Si esset possibilis talis species, non esset proportionata intellectui, alioquin esset debita intellectui Angelico, sequitur enim naturam obiecti, quod non est proportionatum cum sit supernaturale. ergo

32 Ad 1. negat. conseq. Nam ex eo, quod cognitio abstractiua sit prior intuitiua, sequitur tantum, quod possit dari sine intuitiua, nisi aliunde implicet. Abstractiua autem cognitio Trinitatis aliunde implicat. Ad confirmationem, si Deus in absentia obiecti conseruaret notitiam intuitiuam, non euaderet abstractiua, quia adhuc repræsentaret obiectum, præsentiali modo. Deinde non potest conseruare cognitionē sui ipsius intuitiuam, nisi etiam conseruaret lumen gloriæ, vnde ille intellectus non esset in statu naturali. Ad secundum. Quicquid sit, an talis cognitio esset beata, supposito quod esset possibilis, esset improportionata intellectui non eleuato. Cum autem dicitur quod cognitio abstractiua potest separari ab intuitiua, solum verum est, quando de eodem obiecto potest haberi vtraque cognitio, & respectu illius intellectus, & secundum illum statum, cui intuitiua est proportionata. Ad tertiam cognitionem abstractiuam de Trinitate per discursum implicare, an autem sit possibilis per propriam speciem, alibi videndum est; nunc autem sufficit quod non sit proportionata intellectui non eleuato.

An Viatori sit possibilis euidentia de existentia Trinitatis.

SECTIO V.

33 Dupliciter excogitari potest euidentia existentiæ Trinitatis; vel ratione reuelationis, quæ fiat euidens, & per ipsam acquiratur notitia euidens, de existentia Trinitatis; vel ratione alicuius medij cogniti, quod ducat euidenter in cognitione Trinitatis. Prima sententia est affirmatiua. Ita Durandus *in 3. distin. 23. quæstione 9.* Caietan. *secunda secundę quæst. prima. art. 4.* Suarez *3. parte disp. 27. sect. 5.* Cunigà *disput. 7. de Trinit. dub. 3.* & alij Recentiores. Probant. Ex duabus propositionibus euidentibus sequitur conclusio euidens. Existentia autem Trinitatis potest colligi ex duabus euidentibus; nempe quod Deus non possit mentiri, & quod reuelauerit supposito quod reuelatio sit euidens. Secundò Christus cognouit Mysteria fidei, euidenter cognitione distincta à beata; nam vt Viator orabat Patrem, loquebatur de Deo vt Trino. Non poterat autem vt viator vti scientia beata quia non erat proportionata discursui, quo probabat suam doctrinam.

34 Secunda sententia absolutè negat. Ita Bannes *1. 2. quæstione 32. articulo primo dubio 2.* Vasquez *disput. 158. capit. 2. & 3.* Ruiz *disputat. 52. de Trinitat. sect. 3.*

35 Dico primo. *Etiamsi possit dari euidentia reuelationis Mysterij Trinitatis; non tamen ex hoc colligi potest euidenter existentia ipsius.* Probatur. Etiamsi reuelatio sit euidens, connectitur tamen cum existentia Trinitatis, vt reuelatio attestantis, ergo contingenter, & ratione extrinseci reuelantis, ergo non causabit euidentiam, vt etiam contingit, quando persona creata euidenter testificatur de aliquo; euidentia enim solum causari potest ex vi connexionis euidentis, atque adeo quæ sit per se, & ab intrinseco extremorum.

36 Dico secundò. *Neque ex aliquo effectu supernaturali colligi potest euidenter ratione obiectiuæ connexionis cum Deo vt Trino existentia Trinitatis.* Probatur. Tota connexio consistit in ratione repræsentatiui, & repræsentati, ergo non potest percipi, nisi ab eo, ratione cuius talis effectus se habet vt repræsentatiuus, ergo non potest esse medium cognitum ducens in cognitionem existentiæ Trinitatis. Prima consequentia probatur. Quia si connexio consistit in ratione repræsentationis, est tamen cognoscibilis ab eo, à quo cognoscitur repræsentatio. Secunda consequentia probatur. Quia cum sit tantum repræsentatio *vt Quo*, erit tantum respectu illius, à quo elicitur actus repræsentatiuus. Confirmat. Tales effectus connectuntur tantum, *vt Quo*, cum Deo Trino, non *vt Quod*, quia connectuntur tantum vt repræsentatiui, ergo cognoscens illos vt obiectum, *vt Quod*, non percipiet talem connexionem.

37 Ad Primum; Ex duabus præmissis euidentibus sequi conclusionem euidentem, quando extrema connectuntur, cum medio connexione intrinseca euidente; secus autem, quando connectuntur ratione extrinseci, quia tunc non habetur euidens connexio extremorum. Deum autem esse Trinum, & quod Deus dixerit, se esse Trinum, connectuntur inter se ab extrinseco. Ad secundum negatur minor. Nam sicut Deus potest vti sua scientia Diuina manifestando Mysteria Fidei, & accomodando nostræ capacitati; ita etiam Christus poterat vti cognitione beata, quando tradebat eadem Mysteria accomodando loquutionem captui viato-

captui viatoris, & poterat etiam orare Patrem, quia per aliam ſcientiam deducebat eſſe orandum.

38 Obijcies. Si quis videret Deum intuitiuè,& poſtea ceſſaret à viſione, recordaretur, ſe vidiſſe Deum Trinum; ex hac autem memoria veniret in cognitionem euidentem Trinitatis, ergo. Reſpondetur negando Minorem. Nam vel recordatio caderet ſupra Obiectum aliàs cognitum, & tunc eſſet viſio beata; vel caderet ſupra cognitionem pręhabitam, & tunc perciperet ſolum, ſe habuiſſe cognitionem de Deo, non autem perciperet, quòd per illam cognitionem fuerit repræſentatum.

39 Obijcies ſecundò. Si tres Perſonę Diuinæ aſſumerentur hypoſtaticè tres Naturas, & aliquis eleuaretur ad videndas illas vniones, tunc ex illo effectu Supernaturali veniret in cognitionem Trinitatis. Reſpond. negando ſequellam. Nam ſuppoſito, quod illę vniones ſint aliquid ſuperadditum, ſi quis illas cognoſceret, poſſet tantum arguere, aut vnam perſonam infinitam, quæ terminaret illas naturas, aut tres perſonas, non tamen Eiuſdem Naturæ.

An Miſterium Trinitatis repugnetur rationi Naturali.

SECTIO VI.

40 Ratio dubitandi eſt, quia adeſt principium communiter receptum, & notum lumine naturali, quod videtur contrarium huic Myſterio; vid. *Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*. Omiſſis autem varijs expoſitionibus, quas tradunt Theologi. Celebris eſt illa, quæ limitat hoc principium, vt locũ habeat quando extrema identificant ſibi adęquatè tertium; tunc enim ex vi adæquatę identificationis, ſunt idem inter ſe, quod ſi non identificant ſibi adæquatè, neque ſunt idem inter ſe, vt contingit, quando Tertium habet aliquam latitudinem communicabilitatis. Sic Petrus identificatur cum homine, prout dicit naturam Communem, & ſimiliter etiam Paulus, non tamen ſunt idem inter ſe. Cum, ergo eſſentia Diuina habeat latitudinem communicabilitatis, quia, licet vna ſingularis, poteſt communicari tribus Perſonis, vna Perſona non eam ſibi identificat adæquate, & ideo non ſequitur, vt Perſonæ Diuinæ debeant identificari inter ſe ita exponũt Capreolus in 1. *Diſt.2.quæſt.3.artic.* 1. Marſil. *Quæſt. 6.art. 3.* Baſſolis *quæſt. vltima ad* 4. Durand. 1. *diſtinct.38. q.* 1. Molina 1.*p.q.28.artic.3.diſp.2.* Valquez *diſp.123.cap.3.* Ruiz *diſp. 10. de Trinit.ſect.*4.

41 Obijcies. Nulla talis inadæquata identificatio inuenitur in Creatis, ergo Reſpond. Neque etiam in creatis aliquid ſingulare inueniri, quod ratione infinitatis ſit pluribus communicabile.

42 Obijcies ſecundò. Poſſet quis dicere, Actionem, & paſſionem inadæquate identificari cum motu, & ideo non eſſet idem inter ſe. Reſpond. Hoc dici ſine fundamento, quia non colligitur ex aliquo talis inadæquata identificatio.

43 Obijcies tertiò. In Patre eſt tota eſſentia Diuina, ergo Paternitas Diuina, eam ſibi identificat adæquatè. Reſpond. in Patre eſſe totam eſſentiam Diuinam, ſed non totaliter, quia cum ſit communicabilis, non habetur in ipſo ſuam adæquatam communicationem.

44 Inſtabis quia reſpondetur per id, quod controuertitur, hoc enim excluditur ex vi Principij, quod plura ſint idem vni ſingulari communi, nam eo ipſo, quod ſunt idem cum illo, euadunt idem inter ſe. Reſpond. Principium ſupponere incommunicabilitatem Tertij, qua ſuppoſita ex identificatione aliquorum, cum ipſo infertur identificatio eorundem inter ſe, quod inde prouenit, quia ſe habet incommunicabiliter: Eſſentia autem Diuina non obſtante ſingularitate habet Communicabilitatem, & ideo ceſſat ratio, ob quam identificatio cum tertio infert identificationem inter ſe.

45 Inſtabis ſecundò. Eſſentia Diuina eſt ſimpliciſſima, & nihil eſt ipſius, quod non ſit idem adæquatè cum qualibet Perſonalitate, ergo adæquatè intenſiue, & extenſiue identificatur, cum qualibet Perſonalitate.

Reſpond. Antecedens eſſe verum, ſi *Ly adæquare* cadat ſupra eſſe, & perfectionem, non autem, ſi cadat ſupra terminabilitatem ratione communicationis, neque obſtat ſimplicitas, quia ſicuti non excludit, communicabilitatem, ita nec facit, vt terminetur adæquatè per vnam Perſonalitatem.

46 Obijcies quartò. Sequeretur, quod idem eſſet inconuertibiliter ſibi ipſi excedens, & exceſſum, idem eſſet maius ſe ipſo. Reſpond. negando ſequellam. Nam poſita identitate Perſonalitatis cum eſſentia, licet ſint vnum entitatiuè, adhuc tamen eſſentia habet terminabilitatem, ratione cuius poteſt terminari per alias relationes, & ratione terminabilitatis excedit perſonalitatem, vnde non eadem entitas excedit ſe ipſam, ſed terminabilitas excedit vnum Terminum.

47 Inſtabis. Secundum terminabilitatem Eſſentia eſt inæqualis Paternitati, ergo realiter diſtinguitur, quia ſicuti æqualitas requirit diſtinctionem ita etiam inæqualitas. Reſpond. Tunc requirere diſtinctionem, quando eſt ſecundum eſſe entitatiuum, non autem, quando eſt ſecundum aliquam formalitatem ſic genus eſt inæquale differentiæ, nec tamen ab ipſa diſtinguitur realiter.

48 Obijcies quintò. Quando aliqua entitas ſecundum ſe totam eſt idem cum alia, quidquid in ipſa continetur eſt etiam idem cum ipſa, ergo cum tota entitas Diuinæ eſſentiæ ſit idem cum Paternitate, & in ipſa contineantur alię relationes, hæ quoque erunt idem cum Paternitate. Confirmatur. Paternitas identificat ſibi entitatem eſſentiæ, ergo etiam quidquid eſt entitas eſſentiæ. Sed filiatio eſt Entitas Eſſentiæ, ergo. Reſpondetur.

Quando aliquid ſecundum ſe totum identificatur cum alio, identificatur etiam, quidquid eſt idem cum ipſo, ſi ſubſternatur formali termino identificationis. Ratio autem formalis identificationis eſſentiæ cum relationibus eſt Communicabilitas, vnde cum relatio non ſubſternatur communicabilitati, non trahitur ratione eſſentiæ ad identificationem cum alia relatione. Si vrgeas, ergo non ſecundum ſe totam identificatur, conceditur, ſi *Ly totum*, conſideretur, prout importat quidquid dicit, nam identificatio non contingit ſecundum extrema: vnde in eadem entitate poteſt eſſe aliquid, quod identificetur, & aliquid, quod non identificetur, & licet eſſentia Diuina, & proprietas perſonalis ſint eadem Entitas, poteſt eſſentia identificari, cum proprietatibus licet proprietates non ſint idem inter ſe. Sic etiam proprietas perſonalis identificat ſibi eſſentiæ Entitatem, ſecundum quod communicabilis eſt, non autem vt dicit alias proprietates Perſonales incommunicabiles.

Quomodo ſoluendi ſint Syllogiſmi contra Myſterium Trinitatis.

SECTIO VII.

49 Stante illo Principio, *Quæ ſunt eadem vni tertio ſunt eadem inter ſe*, complures Syllogiſmi fieri poſſunt, contra Myſterium Trinitatis, vt autem diſſoluantur.

50 Notandum primò. Formam ſyllogiſticam, præſcindendo à quacunque materia, eſſe neceſſariam, & inferre concluſionem neceſſariam, & habet locum etiam in Diuinis, quia tamen in ratione materiæ contingunt plura vitia, ideo quando committitur aliquod vitium, non verum, ſed falſum infert.

51 Notandum ſecundò. Radicem qua omne vitium

in

in syllogismis circa Trinitatem occurrit, esse essentiam Diuinam, quia habet conditiones, quæ in creatis se mutuò excludunt, nempe singularitatem, & communicabilitatem, quando enim terminus in Creatis sumitur vt singularis, sumitur etiam vt incommunicabilis; in Diuinis autem sumitur vt singularis, & communicabilis, vnde diuerso modo supponit, ac in creatis, & possunt committi Fallaciæ ex variatione suppositionis.

52 Notandum tertiò. Cum essentia Diuina sit vna singularis, & communicetur tribus personis, habet quandam latitudinem suppositionis, per quam potest supponere pro omnibus personis; Vnde, si distributiuè sumatur, debet supponere pro omnibus, & proinde habet ampliorem suppositionem, quam singulæ personæ seorsim.

53 Notandum quartò distributionem cadere supra ea formaliter, pro quibus supponitur terminus communis; distributio enim importat pluralitatem, quia dicit, quod terminus supponat pro hoc, & illo; hinc cum in Deo non sit pluralitas, nisi ratione personarum, debet distributio cadere supra personas.

54 Notandum quintò. Omnes fallacias reduci ad hęc capita, vt probent, aut personas non distingui inter se; aut essentiam distingui in personis; aut conuenire essentiæ, quod conuenit personis; aut personis, quod conuenit essentiæ; aut non conuenire essentiæ vel personis, quod de facto conuenit.

55 Notandum sextò. Omnes fallacias oriri, vel quia variatur suppositio huius termini Deus, ita vt modò sumatur distributiuè, modò sine distributione; vel quia non sumatur cum debita distributione; vel quia supponit modò materialiter, modò formaliter; vel quia variatur suppositio proprietatum personarum de sensu materiali ad formalem, aut e contra. Ex hoc autem fit, quod, vt rectè procedant syllogismi in hac Materia, si sint communes, hoc est si medius terminus sumatur, vt quid commune, & distributiuè, tunc non licet arguere à Deo communiter sumpto ad aliquam peculiarem personam; si verò syllogismus sit expositorius, & constet terminis singularibus, tunc terminus Deus debet sumi singulariter, vt stet pro determinata persona, quia prout sumitur vt quid commune distributum, non connectitur cum vna tantum Persona, sed cum omnibus ex his autem;

56 Colligitur, quomodo soluendi sint syllogismi, contra Trinitatem, & quia plures esse possunt, nonnullos afferemus iuxta diuersitatem fallaciarum.

Primus est illius generis, quod tollit distinctionem personarum, vt Deus est Pater: Filius est Deus, ergo Filius est Pater. Respond. Medium supponere ex natura sua pro Omnibus personis, & ideo falsas esse præmissas, quia falsum est, quod Deus sit solus Pater, cum sit etiam Filius, & Spiritus Sanctus.

57 Secundus est illius generis, quod infert distinctionem in essentia, vt Pater distinguitur a Filio, Deus est Pater, ergo. Respond. Medium terminum in maiori sumi formaliter, in minori verò materialiter, & ideo variatur suppositio.

58 Tertius est eorum, qui inferunt conuenire Essentiæ, quod cōuenit personæ, vt Pater generat, Essentia Diuina est Pater. ergo. Respond. Variari suppositionem, nam Pater in maiori supponit formaliter pro supposito, in Minori verò Materialiter.

59 Quartus est eorum, qui inferunt conuenire personæ, quod conuenit essentiæ; vt Deus est communicabilis pluribus personis; Pater est Deus, ergo. Respond. Variari suppositionem medij, quia in Maiori sumitur communicabiliter, vt aliquid commune omnibus, in Minori autem sumitur personaliter, alioquin Minor esset falsa.

60 Quintus est eorū, qui inferunt non conuenire Essentiæ quod conuenit; vt Pater non est communicabilis pluribus; Deus est Pater, ergo. Respond. Variari suppositionem medij; nam in Maiori supponit formaliter, in Minori identicè.

61 Sextus est eorum, qui inferunt non conuenire Personis, quod conuenit, vt Essentia Diuina non est genita; Filius est Essentia Diuina, ergo. Respond. Variari suppositionem medij, quia in Maiori supponit formaliter, in Minori identicè.

An Ratione Contradictionis Mysterium Trinitatis repugnet lumini Naturali.

SECTIO VIII.

62 EX alio capite Mysterium Trinitatis videtur repugnare lumini Naturali; lumen enim naturale ostendit, non posse contradictoria verificari de eodem, posito autem hoc Mysterio videntur verificari; nam a parte rei essentia, & relatio sunt omnino idem, & tamen à parte rei essentia communicatur, relatio verò non communicatur, ergo præcisa operatione Intellectus ponentis distinctionem, contradictoria verificantur, nempe communicari, & non communicari, de eo, quod est omnino vnum, à parte rei, omissis autem varijs responsionibus.

63 Notandum primò Deum esse Obiectum excedens nostrum modum intelligendi, præsertim quia ipsum intelligimus per alienas species, vnde necessitamur, omnia de ipso intelligere finito modo, etiam ex parte obiecti, hinc cogimur per plures conceptus concipere simplicissimam perfectionem Dei, & per varios discursus procedendo à Creaturis ad Deum.

64 Notandum secundò Reuelationem Trinitatis fuisse accomodatam nostræ capacitati, alioquin non potuissemus percipere, quod reuelabatur, cum autem noster intellectus non possit agnoscere Deum, nisi per varios conceptus, vt dicta reuelatio esset accomodata, explicata est per varios conceptus, quod etiam seruauerunt Patres, & Concilia, dum explicauerunt Mysterium. Hinc autem fit, quod omnia, quæ de Trinitate enunciantur, non habeant locum, nisi prout ista substant; nostris Conceptibus vnde cum dicitur, Essentiam communicari, & non relationem, non verificatur, nisi de Mysterio, prout subest reuelationi, & est accomodatum nostro modo intelligendi, & proinde supponitur facta ab ipsa distinctio inter essentiam, & Relationem, ex ui conceptuum obiectiuorum, sub quibus est reuelatum.

65 Notandum tertiò. Ad ponendam contradictionem non solum requiri, quod cōtradictoria sint respectu eiusdem, sed etiam, quod illud adęquent: quia si non adequāt, erunt virtualiter respectu diuersorum, nam idem inadæquatè sumptum poterit fundare vnum Contradictorium, & inadæquatè alterum; Sufficit enim, quod Obiectum possit concipi diuersis conceptibus, vt tollatur contradictio.

66 Notandum quartò. Contradictoria ex suo modo significandi se habere finito modo, etiam si cadant supra aliquid infinitum, quia significant dependenter à nostris conceptibus, qui semper finito modo manifestant Obiectum, vnde quando cadunt supra rem infinitam, non terminantur ad ipsam adæquatè sumptam, sed solum aliquid de ipsa enunciant, & ideo remanet aliquid aliud, quod possit vlterius explicari.

67 Notandum quintò. Modum essendi Dei esse infinitum, cum sit imparticipatus, hinc non potest concipi vnico conceptu, licet sit simplicissimus, nec vno nomine, aut enunciatione significari.

68 Notandum sextò. Communicabilitatem, & incommunicabilitatem in Diuinis pertinere ad modum essendi, dicit enim, quod illa perfectio, quæ est Deus, ita se habeat, vt communicabiliter existat, prout nomine essentiæ significatur, incommunicabiliter verò, prout nomine Personæ, ita tamen vt incommunicabilitas, licet negatiuo modo explicetur, importet aliquid positiuum, & consequenter non dicat negationem communicationis, quæ intelligitur in Essentia. Ex dictis.

69 Col-

69 Colligitur reſolutio difficultatis. Cum enim dicitur ſequi contradictionem in hoc Myſterio, eo quod eſſentia communicatur,& non relatio, cum tamen relatio, & Eſsentia ſint vnum, & Idem. Reſpond. Communicari, & non communicari, licet præcisè conſiderata ſint contradictoria, non eſse tamen talia, quando de Deo dicũtur; tunc enim cadunt ſupra modum eſſendi, & ſingula inadæquatè ipſum explicant, ſtante infinitate ipſius,& modo ſignificandi ipſorum finito. Deinde quia cadunt ſupra Deum, vt eſt reuelatus, & accomodatus noſtro modo intelligendi, & prout varijs conceptibus eſt inadæquatè cognoſcibilis, vnde vna eadem Entitas dicetur communicari, & non communicari in ordine ad noſtrum modum intelligendi; Cum autem vrgent. Communicari, & non communicari, ſunt contràdictoria, quando cadunt ſupra idem ſecundum eſſe reale ante opus Intellectus. Reſpond. Eſſe contradictoria, quando cadunt ſupra idem finitum, & alterum ipſorum ipſum adæquat; non verò, quando cadunt ſupra idem infinitum, quia ſtante infinitate vnum contradictorium non adæquat obiectum, ſed remanet aliquid vlterius enunciandum. Et proinde vnum non negat, quod ponit alterum, ſed ambo explicant quid poſitiuum. Nam non communicari dicit poſitiuum terminum perſonalem; communicari verò eſſentiæ Diuinæ perfectionem, ratione cuius exigit eſſe in pluribus.

DE DIVINIS PROceſſionibus.

DISPVTATIO LII.

An in Deo Dentur Proceſſiones Reales.

SECTIO I.

1 PRoceſſio nihil aliud dicit, niſi quod vnum ſit ab alio, & in hoc ſenſu quæritur, an ſint in Deo ſeclusis imperfectionibus; intelligitur autem de Proceſſione reali, & non tantum Metaphorica, alioquin non ſufficeret, vt ratione ipſius plurificarẽtur realiter Diuinę Perſonę. Hinc diuerſo modo ſumitur, ac ſumatur in creatis, quia dum in creatis aliquid procedit ab alio, acquirit de nouo eſſe, quod non habet locum in Deo, quia cum proceſſio ſit ad intra, oportet, vt ſit Deus, & quod per ipſam communicetur Deitas, alioquin Perſonæ procedentes, non eſſent Deus.

2 Supponendum autem eſt. Quod licet per has proceſſiones communicetur eadem numero Natura producentis, oportet tamen, vt ſeruetur diſtinctio realis, inter producens,& productum, quia non poteſt idem producere à ſe ipſo, & ideo debet interuenire diſtinctio ſecundum perſonas, cum non poſſit interuenire in aliquo alio.

3 Dicendum eſt. *Dari in Diuinis Proceſſiones, ſecundum quas vna perſona procedat ab alia.* Eſt de fide, & ita docent communiter cum D. Thoma *prima parte quæſtione 27. Articolo primo.* Probatur Sap. 7. *vapor eſt virtutis Dei, & emanatio quædam claritatis Omnipotentis Dei ſincera, & ideo nihil inquinatum in eam incurrit: Candor eſt enim Lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula Dei Maieſtatis, & Imago Bonitatis illius;* Quod de Filio interpretatur Apoſtolus. *Ad Hæbreos primo.* Ioannis 5. *Sicut Pater habet vitam in ſemetipſo ſic dedit, & Filio vitam habere in ſemetipſo;* dare autem vitam eſt producere, & cap. 7. *Ego ſcio eum, quia ab ipſo ſum,* & cap. 8. *Ego ex Deo proceſſi.* Ratio autem eſt quia eadem Natura Diuina eſt in tribus perſonis, ergo cum non poſſit eſſe in omnibus per ſe primò, debet eſſe per communicationem; Confirm. Niſi vna perſona eſſet ab alia, non haberent incommunicabilitatem, per quam inuicem diſtinguerentur; nam ſtante infinitate, quæ omnia vnit, non poſſunt perſonæ alio modo diſtingui, niſi per proceſſionem vnius ab alio.

4 Dices. Poſſe diſtingui per proprietates abſolutas. Contra. Non poteſt poni in Deo incommunicabilitas perſonarum, niſi etiam ponatur fundamentum; hoc autem non poteſt eſſe aliud, quàm productio, quia cum non poſſit prouenire ratione limitationis, debet prouenire ratione oppoſitionis, quæ non poteſt ſaluari, niſi ratione proceſſionis vnius ab alio.

5 Dico ſecundò. *Proceſſiones in Deo eſſe duplicis generis Actiuas, & Paſſiuas, licet actiuę melius dicantur Productiones.* Probatur. Nequit intelligi productio, niſi intelligatur producens, & productum, ergo niſi intelligatur productio Actiua, & Paſſiua.

6 Dico tertiò. *Has Proceſſiones eſſe cum ordine inter ſe*, eſt de fide. Fides enim docet, filium procedere à Patre,& Spiritum Sanctum à Patre, & Filio Prob. in prima proceſſione communicatur quidquid non habet oppoſitionem cum termino producto, ergo communicatur etiam principium alterius productionis, ergo vna proceſſio eſt ratione alterius.

7 Obijcies. Sequeretur, quod vna perſona eſſet eſſentiatrix, & altera eſſentiata: vnde poneretur inæqualitas. Reſpond. negando ſequelam. Quia eſſe eſſentiatrix, & eſſentiata importat productionem ſecundum naturam, per has autem proceſſiones non producitur natura, ſed ea, quæ eſt in producente, communicatur alteri.

8 Obijcies ſecundò. Perſona producta eſſet dependens à producente, quia acciperet eſſe ab ipſa. Reſpondetur negando ſequelam. Quia dependentia ſequitur tantum id, quod accipit eſſe finitum, diſtinctum ab eo, à quo procedit, nam dependentia nihil aliud importat, niſi ita participare eſſe, vt non habeat intrinſecam neceſſitatem eſſendi. Hinc perſona producta non eſſet, niſi eſſet producens, non quia dependeat, ſed quia habet eamdem numero eſſendi neceſſitatem.

9 Obijcies tertiò. Sequeretur, perſonam productam non eſſe ens à ſe, atque adeo non eſſe Deum. Reſpond. negando ſequelam. Quia perſona producta accipit ex vi productionis idem eſſe perſonę producentis, vnde eſſe ens à ſe non excludit proceſſionem conſubſtantialem, ſed tantum non conſubſtantialem.

10 Obijcies quartò. Perſona non eſſet æterna, quia haberet principium. Reſpond. negando ſequelam. Quia tunc productio excludit æternitatem, quando incipit, non autem quando eſt producto coæterna.

11 Obijcies quintò. Repugnat rationi primi Principij procedere ab alio, ergo cum Filius ſit Deus, & primum principium, non poteſt ab alio procedere. Reſpondetur. Repugnare primo principio procedere ab alio cauſatiuè, & accipere eſſentiam diſtinctam, non autem procedere ab alio perſonaliter, cum identitate eſſentiæ.

12 Obijcies ſextò. Si in Deo eſſent Proceſſiones, eſſet etiam prius,& poſterius, quia producens eſt prior producto. Hoc autem eſt contra illud ſymboli Athanaſij. *In hac Trinitate nihil prius, aut poſterius.* Reſpondetur. Trinitate excludi prioritatẽ Naturæ, aut aliam maiorem, non autem prioritatem originis, quæ ſufficit ad ſaluandam proceſsionem, cum ſolum dicat vnum eſſe ab alio. Differt autem prioritas originis à prioritate naturæ, quod illa eſt tantum ſecundum progreſsionem, non autem ſecundum naturam, cum ex vi ipſius non poſsit in aliquo ſigno concipi natura prioris, niſi etiam concipiatur natura poſterioris, in prioritate autem naturæ importatur diſtinctio Naturarum, & in aliquo ſigno poteſt concipi natura prioris, non concepta natura poſterioris, vt docet Ariſtoteles *in poſt prædicamentis cap. de priori.*

An Processiones Diuinæ Sint à Natura.

SECTIO II.

13 CVm Intellectus noster distinguat in Deo Intellectum,& voluntatem ab ipsa Natura,hinc Oritur difficultas, an Processiones sint immediatè a Natura; an verò per Intellectum, & voluntatem.

Prima Sententia asserit,esse immediatè a natura, quia illi conueniunt ratione fœcunditatis, quam habet ex vi infinitatis;Filium autem dici procedere per Intellectum, & Spiritum Sanctum per voluntatem,non propriè,sed secundum quandam appropriationem. ita Durandus *in* 1. *dist.6.Quæst.*2. Probat. In Creatis fœcunditas conuenit ratione naturæ, & non ratione intellectus, ergo etiam in Diuinis. 2. Generatio Verbi est opus naturæ ex Damasc. 1, *Fidei cap.* 13. ergo tertiò per actionem Intellectus,& voluntatis nihil producitur, 9. *Metaph.text.* 16. ergo.quartò productiones in Diuinis sunt actus notionales, & non essentiales, ergo non possunt conuenire per intelligere, & velle, quia sunt actus essentiales; quintò productiones personarum differunt realiter. Intelligere autem & velle non distinguntur realiter,sextò Natura est prior Intellectu,et voluntate,& est Infinita,ergo vt prior poterit generare.

14 Secunda Sententia asserit, Processiones esse per Intellectum & voluntatem ita D.Thomas 1.*part.Quæst.*27. *Art.*2. Caiet. *art.*5. Ferrar. 4. *contra gentes cap.* 11. *& sequentibus*. Scotus *in* 1.*dist.*2.*Quæst.*7.D.Bonau.*art.*1. *quæst.*2. Canariensis *Quæst.*27.*de Trinit.art.*5.*Disputat. Vnica.*Vasquez 1. *part. Disp.*111.*Cap.*2.Cuniga *Disp.*2. *de Trinitate Dub.* 2. Ruiz *Disputat.*2. *de Trinit. sect.*2. & alij.

15 Dicendum est.*Naturam Diuinam vt contra distinctam ab intellectu, & voluntate, non habere formaliter fœcunditatem; atque adeo processiones conuenire Deoratione intellectus, & voluntatis*. Probatur. Fœcunditas naturæ est proportionata gradui ipsius, ita vt quęlibet natura habeat suam propriam fœcunditatem, ergo debet fundari in proprio gradu ipsius, ergo cum Natura diuina sit intellectualis, debet fœcunditas fundari in esse intellectuali,ita vt fœcunditas sit in genere intellectuali. Confirmatur. Præcisa intellectualitate, natura Diuina non est completa in esse Deitatis, ergo præcisa intellectualitate non potest ipsi conuenire fœcunditas, quæ supponit naturam completam.

16 Dices præcisa intellectualite, naturam diuinam adhuc esse infinitam, & ideo habere fœcunditatem. contra. Infinitas includit tantum implicitè omnem perfectionem, & eodem modo includit fœcunditatem ac intelligere,ergo sicuti nondum concipitur cum intellectu, ita nec etiam concipitur cum fœcunditate.

17 Probatur secundò Filius est Verbum,vt de fide est. Ioann. primo est Sapientia Patris, prima Corinthiorum primo est figura, & imago substantiæ Patris,ad Hębreos primo & ad Colossenses primo. Item Spiritus Sanctus est Donum, Actor. secundo. Hæc autem saluari non possunt, nisi Filius procedat per intellectum, & Spiritus Sanctus per voluntatem.

18 Respond. Durand. Nec intelligi secundum quandam appropriationem: non autem propriè. contra Quia hæc Responsio est contra communem sensum Sanctorum Patrum; & quia Scripturæ sunt accipiendæ cum proprietate,quando non sequitur aliquid absurdum. Rursus coincidit cum errore Allogianorum,qui negabant, Verbum esse personam, & esse propriè Verbum.

19 Ad primum negatur consequentia. Nam cum fœcunditas conueniat Deo proportionaliter,ac creatis,sicuti naturæ creatæ conuenit ratione sui vltimi complementi, ita etiam Deo. Ad secundum generationem Verbi esse opus naturæ, quia tendit naturali modo,& non liberè seu voluntariè; non autem quia fit a natura. Ad tertium Aristotelem velle,quod per actiones intellectus,et voluntatis, non producatur aliquid, quod remaneat transacta actione, vt patet ex contextu.

Ad quartū negatur consequent. Nam processiones conueniunt Deo, ratione intellectus,& voluntatis,prout notionaliter se habent. Quid autem dicant, prout notionaliter se habent, explicabimus infra. Ad quintum neque naturam habere in se distinctionem realem, & tamen per Durand. est principium distinctarum productionum;vnde hoc etiam dici potest de intellectu, & voluntate, licet non distinguantur ad inuicem; vnde negatur conseq: nam ab eodem principio possunt esse diuersi termini. Ad sextum negatur consequent. Nam natura diuina non potest concipi fęcunda, nisi concipiatur perfectè constituta in suo esse,& ideo non sufficit sola infinitas.

Quot Sint Processiones in Deo.

SECTIO III.

20 RAtio dubitandi est, quia per vnam processionem perfectè communicatur tota Deitas, ergo erit vna tantum Processio secundò.In omni natura est tantum vnus modus communicandi se ipsam, ergo. contra verò cum sit maior fœcunditas in Deo,quàm in nobis, cum in nobis producantur plura verba, & plures amores, multò magis hæc plurificatio erit in Deo.

21 Dicendum est.*De fide esse, duas tantū Processiones esse in Deo.* desumitur ex eo, quod tantum duæ sint reuelatæ. Ioann.5. de Filio dicitur. *Ego ex Deo processi* & cap.15. de Spiritu Sancto *Paraclitus qui à Patre procedit:* & in Concilio Nicæno definitum est, vt habetur in Symbolo, filium procedere à Patre,& Spiritum Sanctum a Patre,& a filio,& ita docēt communiter Patres, & Scholastici cum D. Thoma 1.*p. quæst.*27.*art.*5.& *in* 1. *dist.*2. cum Magistro.

Probatur de fide est, duas tantum esse personas productas, & Patrem esse improductum, ergo cum processiones tendant ad productionem personarum, erunt tantum duæ. Rursus cum sint operationes immanentes,& in natura intellectuali sit tantum duplex actio immanens, nempe intellectus, & voluntatis, erit etiam tantum duplex processio.

22 Objicies. Ideo ponitur communicatio secundum intellectum,& voluntatem, quia sunt quædam perfectiones, communicatiuæ sui ipsius. Sed etiam alia attributa sunt talia, ergo. Respond. Ideo poni processionem secundum intellectum, & voluntatem, quia sunt perfectiones communicatiuę sui ipsius modo immanenti,et cum perfectione intrinseca naturæ intellectualis; cætera autem attributa non sunt huiusmodi, sed tamen sunt communicatiua sui ipsius ad extra.

23 Objicies secundò. Ideo intellectus,& voluntas important duplicem processionem,quia important duplicem actum,ergo cum in intellectu diuino sit multiplex actus, vt scientia Practica speculatiua, &c. erit etiam multiplex processio. Respond.negando consequentiam.Quia Omnes actus intellectus diuini, habent eumdem modum communicationis, & idem Obiectum formale. Deinde Deus nō habet scientiam practicam de se ipso,& ideo ratione sui ipsius habet vnicum tantum actum, & proinde etiam vnicam communicationem.

24 Ad primam Rationem dubitandi per vnam processionem communicari quidem adęquatè Deitatem, sed non omni modo,quo est communicabilis. Ad secundam in Creatis esse vnicum tantum modum communicandi naturam,quia non communicatur intellectuali modo. Ad tertiam. In nobis multiplicari Verba, & Amores ratione finitatis, in Deo autem Verbum est infinitum, & amor quoque, & ideo non posint multiplicari.

An

An Processiones realiter distinguantur.

SECTIO IIII.

25 LOquimur nunc de processionibus Passiuis, quia hæ sunt illæ, ratione quarum plurificantur Personę. Ratiò dubitandi est. Quia actus intelligendi, & volendi, in Deo non distinguuntur, ergo neque processiones, cum sint secundum actum intelligendi, & volendi.

Secunda Processio Diuina est infinita, & adæquatur virtuti productiuę, ergo vna processio infinita adęquatè correspondebit virtuti productiuæ infinitæ.

Tertiò. Posita vna Processione habetur tota perfectio possibilis processionis, ergo non est possibilis alia processio, sicuti non est possibilis alter Deus, quia includit omnem perfectionem Deitatis.

26 Communis sententia docet. Processiones passiuas realiter distingui inter se, & hoc certum est de fide, sicuti certum est, personas productas realiter distingui. Verum Cuniga *disp. 2. de Trinitate dub. 16.* ait, quod si quis assereret, processiones passiuas non importare relationes Personarum productarum, sed intellectionem, & volitionem, vt coniunctas relationibus, non esset contra fidem asserere, Processiones passiuas non distingui realiter.

27 Dico primò. *Processiones passiuas non posse assignari ex parte essentiæ, ita vt sint intelligere, & velle, vt connotant relationes in obliquo.* Probatur. Processio passiua est formaliter ratio, qua aliquid producitur, & est ratio distinguendi personam productam à producente, ergo non potest assignari in recto ex parte Diuinæ Essentiæ, alioquin Diuina essentia produceretur, si quidem diceret in se formaliter, & intrinsecè rationem productionis, & distingueretur ab Essentia producentis, cum processio ex natura sua ponat distinctionem.

28 Dico secundò. De Fide esse. *Processiones passiuas, inter se realiter distingui.* Desumitur ex D. Augustino 15. *de Trinitate cap. 17.* Vbi ex distinctione processionum concludit distinctionem Personarum. Probatur. De fide est, Personas ex vi suæ Processionis, formaliter Vnam procedere, vt Filium, & aliam vt Amorem, ergo cum distinguantur secundum esse Filij, & Amoris spirati, distinguuntur ex vi suarum Processionum, ergo de fide est, Processiones realiter distingui, quia si est de fide, aliqua distingui realiter, est etiam de fide, ea realiter distingui, quæ ab ipsis, vt talia importantur.

29 Ad primam rationem dubitandi patebit ex infra dicendis.

Ad secundam negatur consequen. Nam licet per vnam Processionem communicetur tota Deitas; non tamen sufficit, quia non adæquat omnem modum communicabilitatis naturæ Diuinæ.

Ad tertiam disting. Antecedens. Habetur tota perfectio processionis, non secundum omnem modum; sed tantum secundum vnicum; nam vni virtuti possunt correspõdere plures termini adæquati in diuerso genere: vnde cum natura Diuina sit communicabilis diuerso modo, ex eo quod potest esse in tribus Personis, habet etiam diuersos actus communicationis, quibus adæquatur omnis modus communicabilitatis.

30 Instabis. Modus communicationis vnius Processionis est infinitus, ergo non potest esse multiplex, quia infinitus non multiplicatur. Respondetur. Modum vnius processionis esse infinitum in se, sed ea infinitate, qua est infinita essentia; ratione autem talis infinitatis habetur etiam alter modus communicationis, & ideo ad constituendum infinitum modum communicationis requiritur vterque modus.

Quomodo Intellectus, & voluntas sint Principium distinctarum Processionum.

SECTIO V.

31 DIfficultas in eo consistit, quomodo, cum intellectus, & voluntas sint vnum, processiones tamen quæ sunt ab ipsis, realiter distinguantur; vt autem punctus difficultatis percipiatur. Aduertendum est. Aliud esse quærere, per quod hæ Processiones distinguãtur, & aliud, quomodo possint distingui, cum non habeant distinctionem in suo principio. Primum requirit formalem rationem distinctionis. Secundum supposita distinctione, quæritur, quomodo distingui possit absque distinctione in principio, & de hoc secundo agimus in præsenti.

32 Prima sententia asserit, distingui, quia principia non sunt omnino idem, nam Intellectus, & voluntas distinguuntur ex natura rei. Ita Scotus *in 1. Distinct. 13. quæst. vnica ad 3.* & communiter Scotistæ.

33 Secunda sententia asserit, posse processiones esse distinctas, quia principia distinguuntur secundum rationem cum fundamento in re, quod sufficit, vt vna sit per intellectum, & altera per voluntatem. Ita Molina. *1. p. quæst. 27. artic. 4. disput. 4.* Suarez *1. de Trinitate c. 9.* Cuniga. *disput. 2. de Trinitate dub. 15. membro 3.* & communiter Recentiores.

34 Notandum primò. Actus intellectus, & voluntatis ita comparari, vt vnus sit posterior altero, ipsumque supponat; quia videlicet voluntas fertur in id, quod est iam cognitum. Et hoc etiam in Diuinis habet locum proportionaliter; vnde Processio Amoris supponit Processionem verbi. Rursus sicut Amor in beatis prouenit ratione cognitionis, ita etiam in Deo productio Amoris prouenit ratione Productionis verbi.

35 Notandum secundò. Processiones Diuinas non esse à Natura Diuina, prout dicit intellectum, & voluntatem quocunque modo; sed prout terminatur ab hypostatibus, ita vt processio proueniat formaliter ratione illius terminationis, qua exigit terminari tali, & tali hypostasi; Habet enim ratione suæ infinitatis, quod sit Principium talis, & talis Processionis, prout terminatur tali, & tali hypostasi; quod ex eo patet, quia prout terminatur hypostasi Patris, est Principium Verbi, & vt sit Principium Spiritus Sancti, exigit vlterius terminari hypostasi Filij, quia cum Spiritus Sanctus procedat vt Amor, supponit productum verbum, tanquam illud, quod pertinet ad intelligere.

36 Notandum tertiò. Virtutem spiratiuam, prout est in Patre, non intelligi in statu proximo vt sit Principium amoris, quia non potest esse principium Spiritus Sancti, nisi etiam sit in Filio, sicut enim Amor creatus procedit ratione cognitionis, quæ inuoluit verbum creatum, ita neque Amor Diuinus potest procedere, nisi ratione verbi Diuini, & ideo exigit esse ab ipso, vt à terminante naturam Diuinam secundum virtutem spiratiuam.

37 Notandum quartò. Aliqua posse immediate se ipsis distingui, vt patet de differentijs, quæ diuidunt genus, & in rebus physicis, licet non sit distinctio in principio productiuo, possunt distincta ab ipso prouenire, quãdo ex vi Processionis accipiunt formale distinctiuum, quale est limitatio ad tale, vel tale esse.

38 Colligitur ex his solutio difficultatis. Processiones enim passiuę habent distinctionem etiam radicaliter à principio quatenus non est idem principium vtriusq; licet enim principium sit natura Diuina fœcunda, quia tamen ita se habet, vt in ordine ad vnam, ex intrinseca sua ratione petat terminari per vnicam hypostasim, & in ordine ad aliam per duplicem hypostasim, ita vt non sit in statu proximo spirandi, nisi vt duplici hypostasi terminata, hinc constituitur distinctum principium, nam respectu vnius

vnius Proceſſionis tantum vna Perſona; reſpectu verò alterius eſt multiplex perſona ſecundum alium modum terminandi naturam diuinam.

39 Secundo etiam Reſponderi poteſt. Non requiri diſtinctionem in principio, quia vt diſtinguantur ſufficit, ſi tali modo procedant, vt ex vi ſuæ proceſſionis habeant rationes diſtinctiuas; quod in eo conſiſtit, quod procedant cum oppoſitione ad inuicem, ſeu ordine originis. Ita D. Thomas 1. *part. Quæſt.* 27. *art.* 3. *ad* 3.

40 Obi cies. Quod vna Proceſſio ſit ab vno, & altera a duobus, importat diſcrimen ex parte proceſſionis, non ex parte principij, ergo non per hoc aſſignatur radix diſtinctionis ex parte principij. Reſpond. negando ſecundam partem anteceden. Quia aſſignatur etiam radix ex parte principij, quæ tamen colligitur à poſteriori, & in eo conſiſtit, quod natura Diuina cum vna hypoſtaſi ſit principium vnius Proceſſionis, & cum duplici hypoſtaſi ſit principium alterius.

41 Obijcies ſecundo. Ideo Proceſſio Spiritus Sancti diſtinguitur à Proceſſione verbi ratione Principij, quia illam ſupponit; ſed etiam velle eſſentiale ſupponit intelligere eſſentiale, & tamen non diſtinguentur, ergo. Reſpōd. Velle eſſentiale ſupponere intelligere eſſentiale ſecundum noſtrum modum intelligendi; non autem ſecundum realem ordinem originis, ſicut proceſſio amoris ſupponit proceſſionem verbi.

42 Inſtabis. Ergo tantum ratione ordinis diſtinguuntur, non autem ratione principij. Reſpond. negando conſequen. Quia ordo originis reducitur ad principiū, vt ad radicem; ideo enim proceſſiones habent hunc ordinem, quia vna eſt à natura terminata vna Hypoſtaſi, & alia à natura terminata duplici hypoſtaſi.

43 Obijcies tertiò principium naturali modo principians habet principiare ſiue ſit in vno, ſiue in pluribus, ergo Proceſſio Spiritus Sancti non eſt diſtincta ex eo, quod ſit á duobus; nam adhuc eſſet talis, ſi ab vno tantum proueniret. Reſpond. anteced. valere quando in vno habet omnia requiſita; ſecus autem, Quando non eſt in ſtatu proximo principiandi, vt in caſu noſtro, nam natura diuina non habet omnia requiſita ad productionem Spiritus Sancti, niſi ſit terminata etiam Hypoſtaſi Filij.

Per Quid Formaliter Proceſsiones Paſſiuæ diſtinguantur.

SECTIO VI.

44 PRima ſententia aſſerit, proceſſiones paſſiuas diſtingui ſe ipſis, primo, & formaliter, nec aliunde quærendum eſſe diſtinctionem. Ita Scotus *in* 1. *Diſt.* 13. *Quæſt. vnica* D. Bonauentura *art.* 1. *quæſt.* 3. Durandus *Quæſt.* 2.

45 Secunda Sententia aſſerit, has proceſſiones diſtingui realiter, quia ſunt in Suppoſitis realiter diſtinctis, & ſe habent diſparatè tanquā proprietates perſonales, ita Aegyd. *in* 1. *diſt.* 12. 1. *p. quæſt.* 2. Argent. *quæſt.* 1. *artic.* 2.

46 Tertia ſententia aſſerit, diſtingui in Ordine ad diuerſos terminos, ſeu perſonas, quia licet non ſint propriè motus, aut actiones, ſe habent tamen inſtar motus, & actionis; vnde ſicut motus & actio diſtinguntur ex termino, ita etiam hæ Proceſſiones. Ita Ruiz *diſp.* 84. *de Trinit. ſect.* 1. & alij Recentiores.

47 Quarta ſententia aſſerit, diſtingui per ordinem originis, quem habent ad inuicem, & ratione oppoſitionis. Ita D. Thomas 1. *part. quæſt.* 27. *art.* 3. *ad Tertium* Caiet. Bannes Zumel. *ibidem.* Ferrarien. 4. *contra gentes cap.* 1. Capreolus *in* 1. *diſt.* 13. *quæſt.* 1. *art.* 1. Carthus *q.* 1.

48 Dico primo. *Etiam ſi Proceſsiones poſſent concipi, vt via ad terminum, neque adhuc diſtinguerentur in ordine ad ipſum, tanquam per formale diſtinctiuum alterius* Probatur. Quod eſt diſtinctiuum alterius, debet habere prius diſtinctionem in ſe ipſo, nec poteſt illam accipere ab eo, quod diſtinguit. Sed diſtinctio perſonarum non eſt prius in perſonis, quàm ſit in proceſſionibus, ergo. Minor probatur. Quia perſonæ diſtinguuntur ratione proceſſionum, ita vt in ſuo diſtinctiuo inuoluant proceſſiones, ergo.

49 Dico ſecundo. *Proceſsiones paſsiuas ſe ipſis diſtingui ratione intrinſeci ordinis, ſoriginis, & oppoſitionis.* Probatur vnitas, quam ponit infinitas, non poteſt impediri in proceſſionibus, niſi ratione originis, & oppoſitionis, ergo. Antecedens probatur. Tum quia ratio diſparata non poteſt impedire, vt patet in relationibus paternitatis, & Spirationis actiuæ. Tum quia omnis diſtinctio; quæ non prouenit ratione originis, prouenit ratione limitationis. Tum quia in Diuinis omnia ſunt, vnum, vbi non obſtat relationis oppoſitio, vt docet Anſel. *cap.* 3. *de proceſsione Spiritus Sancti*, & Concilium Florentinum *ſeſſ.* 19.

50 Obijcies per Proceſſionē paſſiuam filius eſt a Patre, non autem eſt Principium Spiritus Sancti, ergo inter vnam, & aliam proceſſionem paſsiuam, non eſt ordo originis. Reſpond. negando conſequentiam, quia ſicuti filius eo ipſo, quod eſt a Patre, conſtituitur cum ratione principij ſpiratiui, ita etiam proceſſio paſſiua Spiritus Sancti, dicit ordinem originis ad proceſſionem paſſiuam Filij quatenus eſt ratio conſtituens filium in eſſe ſpirantis; vnde eadem proceſſio paſsiua Filij reſpicit patrem vt principium à quo eſt, & proceſsionem Spiritus Sancti vt principium ipſius.

Quomodo Proceſsiones Paſsiuæ inter ſe differant.

SECTIO VII.

51 PRima ſententia aſſerit, differre ſolo num. ita nonnulli Thomiſtæ probant. In Deo nulla eſt diſtinctio eſſentialis, alioquin eſſet ſecundum naturam, ergo. ſecundo perſonæ procedentes differunt ſolo num. cum diſtinguantur ſolum perſonaliter, ergo etiam proceſſiones: anteced. patet Nam in creatis perſonæ ſolo num. diſtinguuntur.

52 Secunda ſententia eſt Communis, & aſſerit differre pluſquam num. nimirum formaliter ita D. Thomas 1. *p. quæſt.* 27. *art.* 4. & 5. Bannes *dub.* 2. Zumel *diſp.* 2. Scotus *in* 1. *diſt.* 7. *quæſt. vnica*. Cuniga *diſp.* 2. *de Trinit. dub.* 18. *membro* 2.

53 Dico primo *proceſsiones diuinas diſtingui inter ſe pluſquam numero*. Probatur vna eſt generatio, altera verò ſpiratio, vt eſt de fide, & habent oppoſitionem ad inuicem, ergo diſtinguuntur pluſquam numero, quia generatio habet diuerſum modum tendendi, & oppoſitio non eſt inter ea, quæ ſolo numero differunt.

54 Dico ſecundo *Hanc diſtinctionem eſſe ſolum ſecundum modum procedendi, ita ut non ſit propriè quidditatiua, ſeu eſſentialis, ſed peculiaris quædam diſtinctio*. Probatur tota diſtinctio prouenit ſolum ex modo ſe habendi harum proceſsionum, cum diſtinguantur ſolum inter ſe ratione ordinis originis, non autem ratione limitationis, ergo eſt tantum ſecundum modum procedendi.

55 Ad primum Reſpondetur. Hanc diſtinctionem non eſſe propriè eſſentialem, ſed perſonalem, quia dicit tantum diuerſum modum procedendi perſonarum.

Inſtabis terminus formalis harum proceſſionum nullo modo diſtinguitur, cum ſit ipſamet natura diuina, quæ eſt eadem in omnibus perſonis, ergo neque proceſſiones. Reſpond. negando conſequentiam, quia ſufficit ad diſtinctionem, quod diuerſo modo communicetur natura diuina per has proceſſiones.

56 Ad ſecundum neg. Anteced. ad probationem neg. paritas, quia in Diuinis differunt pluſquam num. quia terminant naturam diuinam, ſecundum diuerſum modum terminabilitatis. Deinde etiam in creatis, quando natura eſt ſpecie diuerſa, etiam perſona pluſquam num. differt.

In quo consistat fœcunditas, ex qua proueniunt diuinæ Processiones.

SECTIO VIII.

57 COmmuniter ferè docent, istam fœcunditatem ex parte intellectus esse ipsam intellectionem diuinam, quatenus est, vel principium *quo*, vel productio Verbi; ex parte verò voluntatis esse ipsum velle, seu amare ita D. Thomas 1. *p. quæst.* 27. *art.* 1. Caietanus *ibidem*. Bannes *art.* 2. *dub.* 2. Molin. *art.* 5. *disp.* 2. Vasquez *disp.* 102. *cap.* 3. Suarez 1. *de Trinit. cap.* 6. & alij.

Prob. quia patres, & Concilia docent, verbum, & Spiritum Sanctum procedere non solum per intellectum, & voluntatem, sed etiam per intellectionem, & volitionem.

Secundo. Ideo duæ sunt tantum processiones, quia duæ sunt tantum operationes immanentes, nempe intellectio, & volitio, ergo intellectio & volitio importat fœcunditatem. Tertiò intellectus, & voluntas in Deo se habent per modum actualis intellectionis, & volitionis; ergo si processiones sunt per intellectum, & voluntatem, erunt ex fœcunditate, quę habetur per actum intelligendi, & volēdi.

58 Secunda sententia docet, Verbum procedere ex memoria fœcunda; vnde fœcunditas consistit formaliter in memoria, quatenus est talis, vt ab ipsa proueniat productio, per quam verbum exprimitur, ita Scotus *in* 1. *dist.* 2. *q.* 7. §. *obijcit contra ipsam* Ocham. *quæst.* 2. Gabriel. *art.* 1. Maior. *dist.* 32. *quæst.* 6.

59 Notandum primo. Memoriam tam in creatis, quam in Diuinis, non esse aliud, quam ipsum intellectum; quia sicuti actus ipsius est intellectio, ita etiam principium est intellectus; importat autem vim quandam, ex qua prouenit actualis cogitatio; ideo enim recordamur, quia in memoria aliquid habitualiter conseruatur, quod potest causare talem actualem cogitationem.

60 Notandum secundo, memoriam non solum respicere præteritum, sed etiam præsens, vt docet D. August. 4. *de Trinit. cap.* 11. vbi ait, *Cum ergo sibi præsens est, nullo modo sui meminisset, nisi ad res præsentes, memoria pertineret*. Et ratio est, quia sicuti memoria importat vim quandam, quæ obiecta fiunt præsentia intelligibili modo, ita cum etiam respectu præsentium requiratur eadem vis, erit eadem ac memoria.

61 Notandum tertiò. Memoriam in nobis hoc pacto fœcundari: obiectum excitat potentiam immittendo speciem, quæ vt quoddam semen obiecti cōiungitur cum naturali fęcunditate potentię, hinc potentia cum suam exercens concipit mentale verbum ipsum formando, vt illud postea exprimens, per actualem dictionem in operto, ponat, & consurgat actualis cognitio. Vnde proxima fœcunditas memoriæ consistit in hac conceptione, ex qua immediatè exprimitur Verbum. Ista autem conceptio est notitia quędam latens in memoria, quæ correspondet vt principium actuali cogitationi; ita docet D. Augustinus 14. *de Trinitate cap.* 7.

62 Notandum quartò verbum, quod de memoria exprimitur, esse distinctum ab illa habituali notitia, ex qua exprimitur; vnde D. August. 11. de Trinit. c. 5. *Hinc aduerti aliquanto manifestius potest, aliud esse, quod reconditum memoria tenet, & aliud, quod inde in cogitatione recordantis exprimitur, quamuis cum fit vtriusque copulatio, vnum idemque videatur*. Ratio est, quia potentia per actualem cogitationem non fit sterilis, vnde adhuc retinet suam formam fœcunditatis.

63 Notandum quintò. Ex his sequi, duplicem esse notitiam, seu intelligentiā, aliā in actu primo, quæ importat fœcunditatē memoriæ; & aliam in actu secundo, quæ dicit actualem cogitationem; vtraque autem pertinet ad vnam plenam intellectionem, nam intelligere importat exercitium vitę intellectualis; cogitatio autem dicit præcisam rationem talis exercitij, memoria autem completa per suam fœcunditatem importat vitam, quæ exercetur.

64 Notandum sextò voluntatem esse eandem potentiam cum intellectu, cum hoc solo discrimine, quod intellectus in ratione potentiæ non debet informari actuali cognitione, vt autem habeat rationem voluntatis, debet informari, ita vt cognitio concurrat ad volitionem, & ita Docet D. August. 15. *de Trinit. cap.* 27. vbi ait, *Quam quidem voluntatem de cognitione procedere, cernat, discernatur, qui potest*. Hinc etiam fit, vt quidquid attingit voluntas, attingat etiam intellectus, secundum eandem rationem, quia veritas, quæ est obiectum intellectus, non aliud dicit, nisi esse, quatenus per cognitionem exprimi potest, & bonitas idem esse obiecti, quatenus trahit ad se cognoscentem.

65 Notandum septimo fœcunditatem voluntatis esse illam, ex qua immediate procedit amor. Quia autem amor consistit in quadam inclinatione, qua amans impellitur in amatū, hinc fit, vt ista fœcunditas consistat in cognitione: cum enim cognitio trahat obiectum ad amantem, habet amans ex vi illius, vt inclinetur in obiectum, quia habet iam ipsum pręsentatum sub ratione boni allicientis, & amor ex eo procedit, quod amans sensit se allici, quod fit formaliter per cognitionem.

66 Dico primo. *Fœcunditatem intellectus ratione cuius procedit verbum, esse memoriam completam, prout habet notitiam latentem, in se ipsa* desumitur ex D. Aug. 15. *de Trinit. c.* 7. vbi ait *Filius autem intelligentia Patris de intelligentia genitus, quod est Pater, hoc est de memoria, non inconuenienter dici potest*, & ex D. Anselm. c. 46. Monolog. *Hinc itaque liquido animaduerti potest de summa Sapientia, quæ sic semper se dicit sicut semper sui memor est, quia de æterna memoria coæternum Verbum nascitur; sicut igitur Verbum congruè intelligitur proles, ita memoria parentis nomen aptissimè suscipit*.

67 Probatur. Verbum non est aliud, quam quædam loquutio mentalis manifestans ipsi menti per actualem expressionem illius, quod est in memoria, ergo debet exprimi ex memoria, quatenus dicit notitiam per modum actus primi, consequentia probatur. Nam de ratione manifestationis est, vt sit expræssio quędam actus primi, transumpta à re repræsentata, ergo debet præcedere in memoria aliqua notitia, ex qua transumatur verbum.

68 Dico secundo. *Fœcunditatem, ex qua procedit Spiritus Sanctus, consistere in voluntate, quatenus dicit virtutem spiratiuam, quæ nihil aliud est, nisi ipsa perceptio obiecti cogniti*. Probatur. Amor prouenit ex eo, quod obiectum alliciat, vnde prouenit ab amante quatenus impellitur. Sed hęc compulsio habetur ratione perceptionis obiecti, ergo. Minor probatur. Quia perceptio obiecti ita mouet animam, vt sentiat se trahi, & impelli in obiectum, quod ipsi præsentatur.

69 Ad primum respond. cum patres, & Concilia docent verbum procedere per intelligere, & Spiritum Sanctum per amorem, intelligunt de intelligere, quod dicit notitiam existentem in memoria per modum actus primi, vt patet ex patribus citatis, & de amore, prout dicit illum impulsum, quo amans impellitur, vt eliciat amorem; cum enim amor sit ille, qui producitur, non potest esse fœcunditas sui ipsius.

70 Ad secundum. Nos quoque ponere duas actiones immanentes, intellectiuam, & Spiratiuam, quę sunt productiones, & proueniunt ratione fœcunditatis, sed modo explicato. Ad tertium disting. secunda pars anteced. processiones sunt per intellectum, & voluntatem, vt dicunt fœcunditatem producentem, non autem vt dicunt actualem attingentiam obiecti, nam alia est fœcunditas, alia attingentia obiecti, seu actuale intelligere, & velle, vt constat ex dictis, fœcunditas autem, quia est actus producens, se habet per modum actus puri.

DE PROCESSIONIBUS Actiuis, siue originibus,

DISPUTATIO XXXXXIII,

An detur in Deo duplex intelligere & Duplex velle.

SECTIO I.

1 RAtio dubitandi est. Quia intelligere, & velle essentiale, est commune tribus personis. Rursus filius dicitur procedere per intelligere, & Spiritus Sāctus per velle, ergo aut omnes personæ producent, cum habeant intelligere, et velle essentiale; aut ponendum est duplex intelligere, & velle.

2 Prima sententia est Gandauen. *quodlibet* 1. *q.* 1. qui ponit duplex intelligere, & velle; nēpe essentiale, & notionale, quod sit propriū solius personæ producētis. Asserit enim intellectū, & voluntatem esse principiū passiuum, & actiuum, vt passiuum perfici per motū, qui fit ab obiecto, & habere primum actum, qui est aliquid confusum; vt verò actiuum perfici ex propria virtute, & habere complementum suæ operationis; & hoc proportionaliter reperiri in Deo, ita vt intelligere, & velle essentiale æquiualeat primo actui, notionale verò secundo.

3 Communis sententia docet, in Deo esse tantum vnicū intelligere, & velle, nempe essentiale, ita D. Thomas 1. *p. quæst.* 27. *art.* 1. & 2. Caietanus *ibidem* Molin. *art.* 5. *disp.* 16. Vasquez *disp.* 112. *c.* 1. Suarez 1. *de Trinit. c.* 7. Cuniga *disp.* 2. *de Trinit. dub.* 8.

4 Dicendum est *dari in Deo vnicum tantum intelligere, & velle essentiale*. Probatur vel intelligere, & velle notionale importat aliquam rationem intelligendi, & volendi, vel non, si primum, ergo non potest esse extra intelligere, & velle essentiale, quia hæc sunt infinita, & talia per essentiam, & important omnem perfectionem intelligendi, & volendi, si secundum, ergo non sunt aliquid intelligere, & velle ad rationē dubitādi patebit ex infra dicēdis.

An detur dicere, & quomodo se habeat ad intelligere.

SECTIO II.

5 COmmuniter docent, patrem dicendo producere filium. Videndum est igitur, quid sit hoc dicere & quomodo se habeat ad intelligere: loquimur autem de dicere, quo Deus ad intra loquitur.

Prima sententia est Scoti *in* 1. *dist.* 2. *q.* 7. §. *Obijcitur contra ista*; vbi docet, principium productiuum verbi esse memoriam fœcundam, quæ importat intellectum diuinum cum essentia diuina præsenti in ratione obiecti. Ex hac autem memoria prouenire actum secundum intelligendi, & ipsam intelligētiam, qua producitur verbum; ita vt talis productio sit dicere, quod tamen non fundatur in intelligere, sed tantum ordine quodam ipsum præsupponit, sequuntur omnes Scotistæ. Fundamentum est, quia actus dicendi est proprius solius Patris, cum solus generet; intelligere verò est commune omnibus personis.

6 Secunda sententia asserit, dicere importare ipsum intelligere essentiale, cum relatione patris, ratione cuius determinatur ad producendum, vnde intelligere comparatur ad dicere tanquam inclusum ad includens ita D. Thomas 1. *p. q.* 43. *art.* 1. *ad Tertium.* Caietanus *quæst.* 27. *art.* 1. *dub.* 2. Bannes *ibidem* Molina *disp.* 7. Vasquez *disp.* 112. *cap.* 3. Ruiz *disp.* 59. *de Trinit. sect.* 4. & communiter.

7 Notandum primo. Tam in diuinis, quam in omni natura intellectuali ponendum esse dicere, quia non est aliud quam quoddam loqui, vnde cum in intellectione quilibet apud se loquatur, habet etiam apud se dicere, vt docet D. August. 11. *de Trinit. cap.* 14. Sumitur autem aliquando impropriè, & tunc significat actum intelligendi, vt desumitur ex D. Ansel. *c.* 28. *Monol.* quia cum dicimus, etiam intelligimus, vnde sumitur pars pro toto. Propriè verò sumptum in diuinis importat aliquid notionale conueniens soli Patri, quia est quædam loquutio, seu prolatio Verbi; vnde cum solus Pater proferat Verbum, quia solus generat, ipsi soli conuenit dicere.

8 Notandum secundo, dicere, vt se tenet ex Patre Patris, differre ab intelligere, quod intelligere consideratur vt manifestatiuum obiecti, & cum ordine ad ipsum. Dicere verò vt productiuum termini, & cum ordine ad ipsum, vt ait D. Thomas 1. *p. q.* 34. *art.* 1. *ad Tertium.* Ratio est, quia intelligere formaliter facit obiectum percipi, & ideo intellectio debet esse manifestatiua ipsius; per dicere autem vt per loquutionem aliquid profert.

9 Notandum tertiò. Cum in cognitione actuali duo concurrant, potentia fœcunda, & actualis cogitatio, actualis cogitatio duo importat, nempe aciem mentis, & formam repræsentatiuam obiecti. Acies mentis est intellectus quatenus per conatū vitalē intendit in obiectum ex vi similitudinis, quæ in ipsa imprimitur, vt docet August. 11. *de Trinit. cap.* 2. Forma verò repræsentatiua obiecti, qua informatur acies mentis, exprimitur ex illa habituali notitia, quæ est in memoria, ipsa autem acies mentis non exprimitur, quia non est aliud, quam vis animæ, qua percipitur. Obiectum ita D. August. 11. *de Trinit. cap.* 7.

10 Notandum quartò; intelligere hæc omnia importare memoriam fœcundam cum notitia latente, aciem animæ coniungentem potentiam cum obiecto, & formam, qua acies informatur, quæ sit expressa de memoria. Ratio est, quia intelligere est actuale exercitium vitæ intellectualis; vnde requiritur vita intellectualis, quæ exerceatur. Acies mentis vt ratio exercendi, & forma expressa de memoria fœcunda, qua acies mentis informetur, tanquam medium, quo potentia coniungetur cum obiecto.

11 Notandum quintò intelligere Diuinum hæc omnia importare seclusis imperfectionibus; vnde nō potest intelligi in esse completo, nisi posita productione verbi: pater .n. dicit naturā diuinā per modū memoriæ fœcundæ, itaut secundū talē rationē terminetur propria hypostasi, & dicat relationē ad filiū, vt docet Aug. 9. *de Trinit. c.* 11. filius autem dicit naturam diuinam tanquam aciem mentis, habentem formam expressam de memoria, quę nihil aliud est, nisi illa ratio verbi, quæ terminat productionem.

12 Notandum sextò. Intellectionem aliquando sumi pro sola actione productiua verbi, sicuti calefacio sumitur pro sola actione productiua caloris, aliquando verò sumi pro perceptione obiecti, qua mens ipsum intelligit, & importat formaliter exercitium vitæ intellectualis.

13 Dico primo *dicere propriè sumptum non importare ipsum verbum* desumitur ex D. August. 15. *de Trinit. c.* 15. vbi ait, *Verbum verò nostrum intimum, nisi nostra cogitatione non dicitur*, Si autem verbum dicitur non est ipsū dicere. Prob. dicere non est aliud, quam loqui. Verbum autem non est loqui, sed terminus loquutionis, vnde dicere comparatur ad Verbum, vt productio ad terminum.

14 Dico secundo *si dicere sumatur pro manifestare, tunc importat ipsum verbum: non tamen sumitur secundum propriam rationem* ita D. Anselm. *cap.* 32. *Monol.* & D. August. 15. *de Trinitate cap.* 21. Probatur: verbum est manifestatiuum, *vt quo*, obiecti, cum sit similitudo expressiua illius, ergo si dicere sumatur pro manifestatione, importat Verbum.

15 Dico 3. *Dicere non importare actū immediatè prouenietē a memoria, qui sit extra intelligere, & ipsū præsupponat.* Prob. Act⁹ adæquatus, intellect⁹ vt talis, est intelligere, ergo extra intelligere adęquatè sūptū, nō potest dari ali⁹ actus. Antecedēs patet, quia intellectus est tātū virt⁹ intellectiua; vnde non pōt operari, nisi intellectiuo modo.

16 Respondetur. Rada intelligere esse actum adæquatum in ratione operationis; non autem in ratione producti-

ductionis. Contra. Intelligere est finis vltimus intellectus, & vltima perfectio, ergo posito intelligere non est possibilis alius actus, quia posito vltimo fine, potentia non amplius operatur.

17 Dico quartò. *Dicere non importare, neque aliquo modo includere intelligere, prout dicit perceptionē obiecti*. Prob. Essentiale non est formaliter notionale, neque è contra, sed intelligere est essentiale, dicere verò notionale: vnde dicere in suo conceptu est aliquid relatiuum, & non communicatur filio; intelligere verò est quid absolutum, & communicatur filio, ergo. Confir. De suo formali dicere non importat aliud, nisi rationem productionis. In Diuinis autem productio secundum se totam est relatiua, & personalis. ergo

18 Dico quintò. *Dicere de suo formali, importare actionem intellectualem prouenientem à memoria fęcunda, quæ formaliter est productio Verbi, & dici potest intellectio, quatenus intellectio sumitur, non pro perceptione obiecti, sed pro actione productiua verbi*. Prob. Dicere est aliquid intra rationem intellectualitatis, & ordinatur ad Verbum, vt ad id, quod dicitur; vnde dicere Diuinum est verbum generare, vt ait Aug. *Tract*. 14. *in Ioannem*, ergo erit actio intellectualis productiua Verbi. Confirm. Dicere est actus notionalis Patris, tendens ad notionalem; vnde ipsi soli conuenit in ordine ad Verbum, quod dicitur, ergo se habet per modum actionis intellectualis importantis productionem. Quod autem dictum est de dicere, debet proportionaliter intelligi de spirare, ita vt sit aliquid per modum productionis, in ratione amoris, proueniens à voluntate fæcunda, & sit productio ipsius Amoris Personalis.

19 Ad fundamentum Scoti nos quoque ponere dicere distinctum ab intelligere, non vt actum præsupponentem ipsum intelligere, sed ingredientē adęquatā rationē ipsius.

20 Obijcies. Dicere se habet per modum actionis, relatio verò per modum termini in facto esse, ergo dicere non importat formaliter relationem. Resp. Relationem, quando fundamentum est in facto esse, se habere per modum termini in facto esse. Quando verò est in fieri, relatio quoque se habet in fieri, cum ergo dicere se habeat per modum actionis, relatio quoque ipsi proportionatur, & proinde erit relatio actualis generationis.

21 Ex dictis colligitur. Quomodo accipiendum, quando dicitur Verbum produci per intellectionem; tunc enim intellectio non accipitur pro ipsa perceptione obiecti, sed pro actione intellectuali, quæ importat exercitium virtutis productiuæ.

An, & quomodo sint assignanda Principia, et Productiones Processionum Passiuarum.

SECTIO III.

22 Licet in Diuinis non sit actus primus distinctus ab actu secundo; quia tamen adest aliquid ęquiualens vtrique, ideo cogimur vti ad ipsum concipiendum conceptu tàm actus primi, quàm actus secundi.

Prima sententia asserit, intelligere, & amare, prout se habent per modum operationis, esse productiones; intellectum verò, & Voluntatem principia à quo. ita D. Tho. 1. *p. q*. 27. *art*. 5. Bannes *dub*. 1. Molina *disp*. 2. Zumel *disp*. 1. Torres, *p*. 2. *eiusdem disputationis*. Granadus *tract*. 2. *de Trinit. disp*. 3. *sess*. 3. Ruiz *disp*. 85. *de Trinitate sect*. 1. & alij: Probant. Productio mediat inter principium, & terminum; huiusmodi autem intellectio, ergo. Secundò. In creatis productio verbi est intellectio. ergo

23 Secunda sententia asserit, intellectionem, & volitionem, esse principia *quo*, non verò productiones. Ita Henricus *quodlib*. 6. *q*. 3. Suarez 1. *de Trinit. cap*. 8. Cuniga *disp*. 2. *de Trinit. dub*. 6. & alij Recentiores. Probant. Filius est sapientia genita de sapientia, vt docent Patres. Sapientia autem in Deo, non est per modum actus primi, sed secundi. Secundò. Verbum habet notitiam sibi communicatam à Patre, ergo intellectio est principium, quia illud est principium, quod formaliter communicatur. Tertiò. Pater est Beatus priusquam producat verbum, ergo prius intelligens, ergo intellectio pręcedit productionem.

24 Tertia sententia distinguit duas actiones, nempe aliam, qua communicatur essentia, & aliam, qua producitur relatio, & vult respectu prioris, quam vocat actionē absolutam, principium esse intellectum; respectu verò posterioris, quam vocat relatiuam, principium esse ipsum intelligere. Ita Albert. *tom*. 2. *Corol*. 12. *ex prædicam. Ad aliquid*.

25 Dico primò. *Intelligere, & velle, quatenus essentialia sunt, non esse principium quo, ex quibus procedat verbum, & Amor*. Probatur. Intelligere in genere intellectuali est vltima perfectio, & vltimus finis, ergo non potest esse principium, *quo*, productionis verbi. Antecedens patet. Tum quia est ipsa perceptio obiecti, vltra quā intellectus nō potest vlterius perfici. Tum quia Deus per intelligere est beatus; beatitudo autē est vltima perfectio. Conseq. Probat. Si intelligere constituitur pro principio, non erit vltima perfectio, cum de ratione principij sit dicere ordinem ad vlteriorem actum.

26 Dico 2. *Intelligere, & velle neque eße productiones*. Proba. Productio in Diuinis est notionalis, vnde non conuenit Spiritui Sancto, ergo non potest consistere in intelligere, & velle, quia hæc sunt essentialia.

27 Dices. Intelligere non esse absolutè productionem, sed prout est cum tali relatione. Cōtra. Vel participat intrinsecam rationem productionis, vel non. Si primū, ergo etiam in Spiritu Sācto erit formaliter ratio productionis. Si secundum, ergo solum erit productio id quod superadditur. Confirmatur. Si esset productio cum tali relatione, semper exigeret aliquam relationem, cum qua exerceret rationem productionis.

28 Dico tertiò. *Principium, quo, productiuum verbi esse memoriam fæcundam, & Spiritus Sancti voluntatem fæcundam, vt supra explicauimus*. Prob. Illud est principium, *Quo*, ex quo exprimitur verbum. Sed exprimitur ex memoria fæcunda, ergo. minor patet. Tū quia Memoria fęcunda continet verbū vt conceptum. Tum quia ita docet Aug. 11. *de Tri*. *c*. 7. & *l*. 15. *c*. 7. & 10. D. Ans. *c*. 45. *Mon*.

29 Respond. Cuniga memoriam esse fæcundam perpipsum actuale intelligere, quia non est memoria per modū habitus, sed per modum actus secundo. Contra. Intelligere est operatio intellectus sequens ex ipsa fæcunditate, ergo non potest esse ipsa fæcunditas, Confir. Ex eo, quod memoria sit per modum actus secundi, sequitur solum, quod ipsa fæcunditas sit actualiter producens, ipsum verbum, non autem quod sit formaliter ipsum intelligere.

30 Resp. Albertin. D. August. tantum velle, quod memoria sit principium actionis absolutæ, qua communicatur essentia, non autem relatiuæ. Contra. August. docet, Memoriam esse principium, *quo*, respectu verbi, verbum autem producitur per actionem relatiuam.

31 Dico quartò. *Productiones Diuinas consistere formaliter in dicere, & spirare*. Prob. Productio verbi in eo consistit, quo exprimitur id, quod est in memoria. Exprimitur autem per ipsum dicere, nam dicere est quædam loquutio mentalis, qua de fæcunditate memoriæ formatur verbum, vnde etiam mediat inter principium, & terminū.

32 Dices cum Suarez. Verbū Diuinum immediatè procedere ex principio, *quo*, absque intermediatione, quia talis actio importat imperfectionem. Contra. De fide est in Diuinis non solum adesse terminum, & principiū, sed etiā processiones actiuas, quę sunt generatio, & spiratio, hę autem non sunt formaliter termini, nec principia, alioquin principium se haberet per modum actus primi, & non per modum actus secundi.

33 Ad primum primæ sententiæ resp. Dicere, & spirare mediare inter terminum, & principium. Ad secundū. Etiā in creatis verbum produci, ex memoria fæcūda per dicere.

34 Ad primum secundę sententiæ respondet. Verbum procedere vt sapientiam de sapientia, quia procedit ex memoria, in qua est sapientia, quoad fæcūditatem expres-

siuam ipsius Sapientiæ per modum repræsentationis ipsius obiecti; hæc autem sapientia se habet per modũ actus secundi, quia non est productiua, sed actu producens.

Ad secundum negat. conseq. quia sufficit, quod Filius procedat à notitia, quæ est in memoria patris per modum fecunditatis, vt habeat notitiam sibi communicatam à patre. Ad 3. neg. assumptum. Quia sicuti pater intelligit producendo Verbũ, ita etiam est beatus; imo sicuti pater constituitur per ipsum producere, ita non potest concipi prius beatus, quàm producat.

In Quo nam sint origines Actiuæ.

SECTIO IV.

35 PRima sententia asserit esse in persona producta ita Henricus *quod libeto 6 q.* 1. Albertin. *corol.* 12. *ex prędicamento relationis quæst.* 12. *Dub.* 3. & alij Recentiores. Probatur; origo actiua est actio realis, ergo non potest identificari cum persona producente, nam debet ab ipsa emanare. Secunda origo actiua correspondet actioni, actio autẽ est in termino. Tertiò origo actiua, & Passiua non opponuntur, ergo nec distinguuntur, ergo origo actiua est in ea persona, in qua est passiua;

36 Secunda sententia est communis, & asserit esse in persona producente ita D. Thomas 1. *p. quæst.* 41. *art.* 1. *ad* 2. Scotus *in* 1. *dist.* 28. *Quæst.* 3. §. *His communiter* Suarez *lib.* 6. *de Trinit. cap.* 2. & alij.

Probatur primo ex patribus, qui docent, patrem, & Filium ex eo distingui, quod ille generat, iste vero nõ. Secũdò producens, & productum debent distingui, ergo cum in Diuinis non distinguantur, secundum principium, *quo*, debent distingui secundum influxum. Tertio persona producens cum sit infinita, identificat sibi omnes perfectiones in suo genere, qualis est origo actiua; nec implicat talis identificatio, quia inter actum primum & secundum nulla est oppositio, ergo.

37 Notandum. Actionem duo importare; primum est facere in actu suæ virtutis principium; est enim reale exercitium virtutis productiuę, quę licet sit extrinseca agenti, est tamen exercitium ipsius, quia virtus productiua exigit exerceri per aliquid extrinsecum. Secundum est, vt sit id, quo effectus formaliter profluit ab agente; & ideo est ratio communicatiua illius esse, quod effectus recipit, secundum autem vtramque rationem, se habet *vt quo*.

38 Notandum secundo, in diuinis originibus reperiri has duas rationes, quæ cum sint ratio, cur vna persona sit ab alia per realem productionẽ, faciũt, vt persona producẽs exerceat suam vim, & vt producta sit à producente.

39 Notandum tertiò. Licet in Diuinis processionibus non detur motus, & dependentia, datur tamen aliquis quasi influxus, per quem vna persona est ab alia; cum enim persona verè producatur, debet poni actus secundus productionis, qui sit formalis principiatio, & æquiualeat influxui: vnde secluso motu, & dependentia non remanent puræ Relationes, sed etiã aliquid quod sit quasi influxus.

40 Notandum quartò: diuerso modo se habere productionem in Diuinis, ac in creatis; quia in creatis operatio est contingens, & operans potest operari, & non operari; in Diuinis verò est necessaria, & conuenit per essentiam. Rursus in creatis supponit operans plenè constitutum in suo esse; in Diuinis verò præcisa operatione non est persona producens constituta in suo esse.

41 Dico primò. *Originem actiuam prout dicit rationẽ exercitij virtutis productiuæ est in persona producente.* Prob. Persona producens est producens per essentiam, & nõ contingenter, ergo origo actiua importans exercitium virtutis productiuæ, est in persona producente, quia quod est tale per essentiam, habet formaliter illam rationem sibi intrinsecam, per quam est tale.

42 *Dices.* Sufficere, si origo sit necessaria; tunc enim persona erit producens per essentiam, quia erit talis conditionis, vt habeat necessariò originem actiuam, in persona producta. Contra. pater in Diuinis non est filius per essentiam non alia ratione, nisi quia ab ipso distinguitur, ergo nec erit producens per essentiam, si origo actiua ab ipso realiter distinguatur; quia quod est realiter distinctum, non potest constituere esse intrinsecum Patris. Quod autẽ est tale per essentiam, est tale extrinsecè, & quidditatiuè.

43 Dico secundo. *In Diuinis originem actiuam distingui realiter in illas duas rationes, nẽpe in rationem exercitij virtutis: & in rationem communicationis.* Prob. persona est essentialiter producens, & vt talis importat priorem rationem originis, vt perfectionem in genere producentis, & melius est constitui in esse producentis, per aliquid intrinsecum, quam per aliquid extrinsecum. Rursus altera ratio originis est per modum transmissionis influxus in personã productam, ergo cum formali modo transmittat, debet esse in influxu transmiso, atque extra personam producentem, ergo seruat cum ipso oppositionem termini, *vt Quo*.

44 Dico tertiò. *Originem actiuam secundum rationem, quæ facit personam originari, esse in persona producta.* Prob. effectus formalis huius rationis est in persona producta, ergo etiam causa formalis, cum sit inseparabilis ab effectu. Antecedens patet. Quia persona producta dicit egressum per originem a producente.

45 Dices, effectum formalem actionis esse duplicem, nempe constituere agens in ratione agentis; & constituere terminum extra causam, & hunc posteriorem effectum esse potius in genere efficientis. Contra, actio est forma communicationis, & se habet, vt Quo, respectu esse communicati, ergo se habet in genere causæ formalis: vnde progredi à principio est intrinsecum termino.

46 Ad primum negatur cõseq. Nã ideo in creatis actio ex natura sua emanat a producente, quia emanat, vt est ratio, qua effectus fit, & non dicit exercitium virtutis productiuæ, quod sit intrinsecũ, & essentiale producenti. In diuinis vero dicit, & ideo emanat tantum vt est ratio cõmunicationis. Ad secundũ distinguo minorẽ. Actio accidentalis est in termino, non autem essentialis; vnde quia etiam in Diuinis persona est producens intrinsecè, & essentialiter, ideo exigit in se originem, & dicit rationem exercitij. Ad tertium negat. antecedens, si intelligatur de origine actiua, vt dicit rationem exercitij.

47 Ad primum Secundæ Sententiæ. Patres esse intelligendos de orgine actiua, vt importat rationem exercitij generandi.

Ad secundum distinguo consequens. debent distingui secundũ influxũ, ita vt secũdũ exercitiũ producendi sit in producente, & secundũ rationẽ cõmunicationis sit in producto concedo. Non autẽ alio modo. Ad tertiã personam producentẽ identificare sibi omnia, cũ quibus non habet oppositionẽ; origo autem actiua, vt dicit rationem communicationis, habet oppositionem, vt patet ex dictis.

48 Obijcies. Actio, & Passio opponuntur, ergo cũ tota origo actiua sit actio, opponetur origini passiuæ, ergo secũdũ se totam distinguetur, & erit in persona producente: Respond. Actionẽ, & passionẽ opponi ratione terminorũ, quia vna respicit agens, & altera passũ, secundũ autem se non opponũtur, cum sint idem influxus. In diuinis autem etiã illa ratio, quæ importat cõmunicationem, opponitur cũ altera ratione, quæ dicit exercitiũ virtutis, & oppositio prouenit, quia est ratio, cur terminus prodeat à producente, & ideo non opponitur cum origine passiua.

Quomodo sint explicandæ orgines.

SECTIO V.

49 CErtũ est, Origines actiuas importare rationẽ productionis, atq. adeo operationis, & hęc operatio est intra ordinẽ intellectionis, & volitionis, nõ est autẽ factio, & cõseq̃ũter nec operatio proprie dicta, vt est de fide

ex

ex Symbolo Niceno, vbi de filio dicitur *Genitum non factum*. Factio enim importat terminum distinctum, secundum naturam. Neque etiam est Creatio, quia cum personæ productæ sint consubstantiales producenti, sunt de substantia ipsius, non autem ex nihilo; Neque est eductio, quia non est ex præsupposito subiecto, neque est actio propriè dicta, quia actio importat exitum de potentia ad actum, & motum, quo res mouetur de non esse ad esse; & connotat terminum dependentem a producente. Difficultas autem est, an origo se habeat ad modum actionis, seclusis imperfectionibus; An vero ad modum relationis prædicamentalis.

50 Prima sententia asserit, se habere tantum ad modum relationis prædicamentalis, pro qua solet citari, Scotus *in 4. dist. 13. quæst. 1.*

51 Secunda sententia ait, origines actiuas se habere per modum actionis, ita D. Thomas *1. p. quæst. 41. art. 1. ad 2.* Capreol. *in 1. dist. 27. art. 3. ad 2.* Cuniga *disp. 2. de Trinit. dub. 12. memb. 1.* Ruiz *disp. 33. sect. 4.* & communiter.

52 Dico primo *origines actiuas non se habere per modum relationis purè prædicamentalis*. Probatur relatio prædicamentalis, cum sit purus respectus, tantum purè refert; Origines autem non sunt rationes purè referentes, cum constituant personas in ratione producentis.

53 Dico secundo. *Origines actiuas se habere ad modum actionis seclusis imperfectionibus, et intrinsecè importare respectum ad terminum æquiualentem respectui transcendentali, quem dicit principium ad suum terminũ.* Probatur de ratione originis est secundum suam præcisam rationem, vt ponat in esse terminum, ipsum inferendo ex vi virtutis productiuæ; è contra autem de ratione relationis prædicamentalis est, vt supponat terminũ, ergo cũ de ratione actionis sit pónere in esse terminũ, eo modo, quo poscit, origo se habebit per modũ actionis.

54 Dico tertio. *Origines actiuas esse immanentes*. Pro cuius intelligentia, Aduertere oportet, actionem non dici immanentem, quia non exeat à producente tendendo ad terminum distinctum, sed quia non recipitur in subiecto distincto à producente: vnde in Diuinis est maior ratio immanentiæ, quia origo ponit suum terminum in natura producentis, per identificationem. Et licet terminus sit suppositum distinctum, saluatur tamen immanentia, quia stat cum vnitate naturæ. Conclusio est de fide. Probatur Ioannis 1. *In Principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum* Et rursus. *Vnigenitus, qui est in sinu patris*, & cap. 14. *Ego in Patre, & Pater in me est*.

55 Dico quarto. *Origines Diuinas esse per modum actionis vitalis*. Probatur operatio intellectualis, & volitiua in creatis ideo est vitalis, quia importat exercitium vitæ intellectualis; sed etiam in Deo productiones secundum intellectũ, & voluntatem sunt tale exercitium, ergo.

56 Obijcies ex D. August. *de Trinit. cap. 5.* vbi docet. In Deo nihil aliud esse, præter essentiam, & relationẽ, ergo non est actio. Respond. negando consequentiam; quia per relationem non intelligit purum respectum, sed quidquid non est absolutum; vnde includit etiam originem, quia est ad aliud.

57 Obijcies secundo. In natura intellectuali sunt tantum duæ operationes immanentes, intelligere, & velle, origo autem non est aliqua ex his, ergo. Respond. esse duas tantum operationes immanentes adæquatè sumptas, in quibus tamen distinguuntur diuersi actus; alius qui est productio termini, & alius qui est attingentia obiecti, origines autem important productiones.

58 Obijcies tertiò. Actio ex intrinseca sua ratione importat dependentiã, ergo si in Diuinis est actio, saltẽ personalitas, quæ producit? dependebit. Respond. Actionem propriè dictã importare dependentiã, quia tendit ad terminũ habentem, esse participatum. Personalitas verò, licet producatur, non tamen est quid participatum, quia ex identificatione cum Diuina essentia est ens à se.

59 Obijcies quartò de ratione operationis vitalis est, vt viuens aliquid per ipsam operetur intra se, quod non pertineat ad sui cõstitutionem. Sed per has operationes producitur aliquid, quod pertinet ad complementum naturæ diuinæ, ergo. Respond. de ratione operationis vitalis esse tantum, vt tendat ad perficiendum viuens; in creatis autem perficit accidentali modo, & ideo non pertinent ad constitutionem viuentis; in Diuinis autem pertinent ad constitutionem, quia sunt operationes, quæ conueniunt Deo per essentiam.

60 Quæres. An origines passiuæ se habeant per modum passionis. Respond. negatiue; quia in passione nihil potest considerari, quod sit pura perfectio, semper enim passum importat aliquam potentialitatem.

An Origines Actiuæ Importent formaliter aliquid de Essentia.

SECTIO VI.

61 Prima sententia asserit, de suo formali importare intelligere, & Velle quatenus sunt in personis producentibus, & connotare relationes. Citantur pro hac sententia, Caiet. *1. part. quæst. 27. art. 1.* Torres *art. 5. disput. vnica p. 2.* Capreol. *in 1. disp. 27. quæst. 2. art. 1. conclus. 2.* Et tradit. ex professo a Zumel. *1. p. quæst. 51. art. 1. disp. 1. Conclusione 1.* Probatur producere Patris, est esse ipsius, esse autem patris est intelligere. Secundò. In Deo potentia, & actus sunt idem, potentia autem generatiua est intelligere. Confirmatur. Origo dicit exercitium facultatum immanentium, facultates autem immanentes sunt intellectus, & voluntas tertio Diuina actio est eius substantia, substantia autem est quid essentiale. Quartò. Verbum non potest repræsentare formaliter, nisi cognitio sit productio ipsius, ergo.

62 Secunda sententia ait, originem actiuam importare aliquid notionale, nempe habitudinem producentis ad productum ita D. Thomas *1. p. q. 41. art. 1.* Scotus *in 1. dist. 28. q. 2.* Bannes *1. part. q. 40. art. 2. dub. 3.* Molina *disp. 2. Membro 3.* Suarez *6. de Trinit. c. 2.* Ruiz *disp. 84. de Trinit. sect. 2.* & alij.

63 Dicendum est. *Originem actiuam non importare in recto, & formaliter aliquid essentiale, sed tantum aliquid notionale*. Probatur per originem constituitur formaliter suppositum in esse producentis, ergo non potest importare aliquid essentiale. Antecedens patet; quia origo actiua importat actuale exercitium productionis, consequentia probatur persona producens secundũ rationẽ principij distinguitur à producta, quia de ratione actualis principij est, vt distinguatur ab eo, quod à se ipso procedit, ergo.

64 Dices, Hoc procedere de origine actiua adæquatè sumpta, nã tali pacto dicit etiam relationem, Contra; quia procedit de origine secundum formalem rationem originis, origo autem vt talis, est ipsa ratio principiandi, et ideo est aliquid notionale.

65 Ad primum Respond. producere patris esse ipsum esse Patris, vt Pater est, intelligere autem non est esse Patris, vt patet est, sed vt Deus est. Ad secundum negatur minor; nam potentia generatiua est memoria fæcunda, nõ autẽ intelligere, & ideo actus memoriæ dicit Originẽ, hic autem actus est ipsum dicere, quod est quid notionale. Ad confir. Originẽ esse actum facultatum immanentium, sed productiuum, & ideo esse ipsum dicere, & spirare notionale. Ad tertiũ. Diuinam actionem esse substantiam Dei, quatenus quidquid est in Deo pertinet ad substantiã ipsius, non autẽ quatenus substãtia sumitur pro essẽtia contradistincta à notionalibus. Ad quartũ vt verbũ repræsentet formaliter, sufficere si producatur per actionem intellectiuam, hæc autem actio non est intelligere, sed dicere.

66 Colligitur ex dictis origines actiuas secundum quod sunt in persona producente, distingui realiter a passiuis, correspondentibus ratione oppositionis, quam habent ad inuicem, & similiter etiam ab actiuis, prout sunt

in perſona producēte, cum ſimiliter habeant oppoſitionē cum ipſis. Hæc autem diſtinctio eſt pluſquam numerica, quia, quę ſolo numero differunt, non habent Oppoſitionem ad inuicem, prouenit autē hæc diſtinctio formaliter ab oppoſitione, connotatiuè autem ex diuerſis terminis.

67 Colligitur ſecundò. Origines actiuas comparatas cum Paſſiuis correſpondentibus, vt eſt generatio actiua, cum proceſſione paſſiua diſtingui realiter; quia generatio actiua eſt propria Patris, nec communicatur Spiritui Sancto, & hæc ſimiliter diſtinctio eſt pluſquam numerica ratione diuerſi modi ſe habendi, & ratione diuerſi effectus veluti formalis.

68 Colligitur tertiò. Origines actiuas, prout ſunt in eadem perſona, diſtingui inter ſe ex diuerſo modo productionis ſecundum noſtros conceptus in ordine ad terminos diſtinctos; reſpiciunt enim Filium, & Spiritum Sanctum, & ſunt actuale exercitium fæcunditatis, in diuerſo genere. Non eſt autem realis diſtinctio, cum inter ipſas nulla ſit origo, & oppoſitio.

69 Colligitur quartò. Origines Actiuas ſecundum illas rationes, ſecundum quas ſunt in Perſonis productis, non diſtingui realiter à Paſſiuis, earundem Perſonarum, quia non adeſt oppoſitio inter ipſas, ſed tantum ſecundum noſtros conceptus; quia origo actiua importat rationem communicationis, Paſſiua verò dicit ipſum recipere: vnde actiua reſpicit Perſonam producentem tanquam ratio dandi; Paſſiua verò tanquam ratio recipiendi.

70 Colligitur quintò. Origines actiuas, ſecundum quod ſunt in perſonis productis, diſtingui realiter inter ſe, quia perſonę productę nihil habent commune notionale; hæc autem ratio originis eſt quid notionale.

Quid formaliter per origines, ſeu Proceſſiones communicetur.

SECTIO VII.

71 Certum eſt de fide, Proceſſiones Diuinas importare communicationem Diuinæ naturæ, & Productionem perſonalitatis. Rurſus certum eſt etiam per quamlibet Proceſſionem totam Diuinam naturam communicari cuilibet perſonę, alioquin non eſſent conſubſtantiales; ſolum ergo difficultas eſt, quid communicetur ex vi Proceſſionis, formaliter nimirum, an tota natura, an verò aliquid ſpeciale attributum.

72 Prima ſententia aſſerit, Diuinam naturam communicari tantum materialiter; formaliter verò ex vi proceſſionis attributum, nempe Filio intelligere, & Spiritui Sancto Amor, ita Recentiores communiter, præſertim Suarez 11. *de Trinitate cap.* 5. Probatur primò ex Patribus, qui docent, Filium eſſe Sapientiam genitam de ſapientia, & quatenus filium, eſſe Verbum. Secundò. Verbum procedit formaliter vt ſummè repræſentatiuum; eſſe autem repræſentatiuum habetur per intelligere. Tertiò. Filius procedit formaliter vt Verbum; Verbum autem nequit intelligi ſine notitia, cum ſit id, quo Perſona intellectualiter loquitur. Quartò. Pater, dum producit Verbum, intendit tantum formaliter exprimere ſuam ſcientiam. Hoc autem fit, dum intelligere communicatur Perſonę productæ. Quintò. Si ex vi proceſſionis formaliter communicaretur eſſentia Diuina, etiam Spiritus Sanctus eſſet genitus, nam ex vi proceſſionis haberet eandem num. naturam cum producente; vnde procederet vt ſimilis.

73 Secunda ſententia negat, communicari ex vi proceſſionis formaliter aliquid ſpeciale attributum. Ita Torres *q.27. de Trin. art.* 2. *p.* 4. *in reſp. ad* 2. Vaſquez 1. *p. diſput.* 113. *cap.* 6. Cuniga *diſp.* 2. *de Trin. dub.* 20. *Memb.* 8.

74 Dico primò. *Ex vi Proceſſionis formaliter communicari totam, & adæquatam naturam Diuinam.* Prob. Proceſſio formaliſſimè ſumpta eſt infinita ſecundum rationem proceſſionis, & infinitas imbibitur in eius formali modo tendendi, ergo ex vi ipſius formaliter communicatur tota natura Diuina. Antecedens eſt certum. Quia infinitas imbibitur in omni ratione, quæ eſt in Deo. Tum quia ſi non eſſet infinita, eſſet finita, atque adeo haberet terminum finitum. Conſequentia probatur. Quia cum ſit infinita in ratione Proceſsionis, eſt etiam in ratione communicationis, atque adeo formaliter eſt communicatiua alicuius infiniti ſimpliciter.

75 Dices ſufficere, ſi formaliter communicetur attributum infinitum. Contra. Licet attributum ſit infinitum in ſua propria ratione, non tamen eſt infinitum in ratione communicabilis, quia non adæquat quidquid in Deo eſt communicabile. Communicatio autem infinita adęquat quidquid eſt communicabile, & ideo totam naturam Diuinam, vt formaliter correſpondentem communicationi, quia cum communicatio ſit infinita in ratione communicationis, debet illi correſpondere aliquid infinitum in ratione communicabilis. Confir. Si ex vi proceſsionis formaliter communicatur tantum ſpeciale attributum, Filius ex vi proceſsionis formaliter, & explicitè, non eſſet æqualis Patri, quod dici non poteſt, quia formaliter procedit vt Filius, de cuius ratione eſt æqualitas in natura, Sequela probatur. Nam attributum non eſt tota natura, & Pater ratione naturæ importat adæquatam Deitatem.

76 Dices. Sufficere, ſi communicetur Diuinum intelligere; in quo implicitè continetur Deitas. Contra. Vel Deitas communicatur ex vi proceſsionis formaliter; vel non. Si primum, ergo ex vi proceſsionis formaliter communicatur tota natura. Si ſecundum, ergo ex vi proceſsionis formaliter filius non eſt ęqualis patri, cum ęqualitas conſiſtat in eo, quod ſit Deus, vt docent patres, præſertim Auguſt. 1. *de Trinit. cap.* 6.

77 Dico ſecundò. *Ex vi Proceſſionis formaliter communicari naturam, ſecundum ſpecialem rationem terminabilitatis Perſonalis, ita vt terminabilitas ſit illud formale, ſub quo communicatur tota natura.* Probatur. Natura Diuina ſecundum ſe totam, eſt in qualibet Perſona, & infinito modo cuilibet communicatur, ergo debet habere diuerſos modos communicabilitatis, ratione quorum exigat eſſe in pluribus, iſte autem modus eſt formalis ratio, ſub qua Natura Diuina communicatur. Confirmatur. Perſonalitates habent diuerſum modum terminandi, ergo etiam natura diuerſos modos terminabilitatis; ergo etiam diuerſas rationes, ſub quibus communicetur, quia communicatur, vt eſt terminabilis.

78 Ad primum. Illas loquutiones Patrum, & Conciliorum, quibus ſignificatur, filium procedere vt ſapiētiam genitam, & Spiritum Sanctum vt Amorem, atque alias huiuſmodi nihil aliud indicare, quàm diuerſas proceſsiones, videlicet generationem, & ſpirationem, quarum vna ſit ab intellectu, & altera à voluntate, & quod natura ſub diuerſa ratione formali communicetur; non autem, quod ex vi proceſsionis formaliter communicetur ſolum aliquid attributum.

79 Ad ſecundum. Verbum non eſſe repræſentatiuum, niſi vt verbum eſt, vt autem tale non importat intelligere, quia intelligere, eſt aliquid eſſentiale, vnde ſequitur ſolum quod ex vi proceſsionis procedat vt Verbum infinitum. Ad tertium. Ex eo, quod Verbum non poſsit intelligi abſque notitia, non ſequitur, quod formaliter communicetur intelligere, ſed ſolum, quod in Diuinis detur intelligere, quia datur etiam verbum. Ad quartum. Patrem in productione verbi intendere, exprimere ſcientiam, quam habet in memoria fæcunda, quod ſit formaliter ratione verbi, quod tamen formaliter non eſt ipſum intelligere eſſentiale. Ad quintum. Cur Spiritus Sanctus non ſit genitus, videbimus infra; interim ſufficit, quod non procedat ex memoria fæcunda, ſicuti procedit Verbum.

DE EXISTENTIA DIVINARVM Relationum.

DISPVTATIO XXXXXIV.

An in Deo dentur relationes Reales.

SECTIO I.

1 EX Processionibus, quas certum est dari in Diuinis, consurgunt relationes, quia persona producens, & producta dicunt ordinem ad inuicem in ratione principij, & termini.

Dicendum est. *Personas Diuinas importare relationes reales*; est de fide ex Concilio Tolet. 12. *in Confessione fidei*, ex Epistola *Sophronij approbata in 6. Synodo, actione 3.* & desumitur ex scriptura, quatenus Personæ Diuinæ nominantur nominibus relatiuis, nempe Patris, Filij, & Spiritus, qui est à Patre. Probatur. Quando aliqua ex creatis tribuuntur Deo, tribuuntur etiam cætera, quæ in ipsis inuoluuntur, aut sunt necessariò connexa, & non dicunt imperfectionem, ergo cum de fide sit, Deum esse realiter Patrem, & in ipso esse Generationem, & Processionem, debet etiam tribui relatio, quæ est connexa cum productione, & quia producens, & productum inuicem ordinantur.

2 Obijcies. Vnum relatiuum habet totum suum esse ad aliud, & cum ipso se mutuò infert, ergo dependet. In Deo autem non est dependentia. Respond. Quidquid sit, an vnum relatiuum dependeat ab alio; In Diuinis esse disparem rationem, quia sunt relationes per essentiam; vnde vna tantum coexigit aliam, & hæc coexigentia fundatur in essentia, quæ exigit tres Personalitates pro termino adæquato.

3 Obijcies secundò. Relatio non potest importare essentiam, atque in persona producente supponit actionem productiuam, atque adeo Personam constitutam, ergo Pater, Verbi gratia, erit Pater, antequam referatur. Respond. negando secundam partem Antecedentis. Quia relatio, non est pura relatio, sed simul refert, & constituit Personam, & importat productionem.

4 Obijcies tertiò. Relatio non est necessaria, vt pater sit realiter pater, nam Deus est realiter Dominus absque relatione reali, ergo. Respondetur negando antecedens & ad probat. Deum esse Dominum prout dicit aliquid reale, nempe potentiam coercitiuam supra creaturas.

5 Obijcies quarto. Relatio non potest conuenire Deo, secundum substantiam; quia omnia substantialia sunt absoluta, & neque secundum accidens, ergo. Respond. Conuenire secundum substantiam, quatenus substantia importat totum esse Dei; vnde conueniunt necessariò. Si autem substantia sumatur pro essentia, non conuenit secundum substantiam.

6 Obijcies quinto. Relatio supponit extrema realiter distincta; in diuinis autem non potest habere locum alia distinctio, quam personalis, ergo non est ponenda vlterior distinctio secundum relationem. Respond. Supponere extrema distincta, quando contingenter aduenit, & est pura ratio referendi. In Diuinis autem nec contingenter aduenit, nec est pura ratio referendi, & ideo est ratio distinctiua.

An Relationes Diuinæ sint reales secundum esse Ad.

SECTIO II.

7 IN Relatione distinguitur esse *ad*, & esse *in*, primum dicit propriam rationem relationis, per quā à cæteris entibus contradistinguitur. Secundum importat rationem communem cum alijs accidentibus & est id, quo realiter est in subiecto.

8 Prima sententia asserit, non esse Reales, secundum esse *Ad* præcisè & vult quod esse *Ad* relationis præscindat ab esse reali, & rationis, & solum fiat reale per esse *In*. Ita Caietanus *parte prima q. 28. art. primo* Ferrariens. 2. *contra Gentes cap. 9.* Torres *q. 28. de Trinit. art. 1.* Nazar. *prima parte q. 28. art. 1. controu. vnica concl. 2.* citant etiam D. Thomam eodem loco *primæ partis*. Probatur Relatio realis conuenit in esse *Ad*, cum relatione rationis, ergo non potest esse reale. Secundo. Quidquid est in Deo, est substantia, aut formaliter, aut Identicè, ita vt subsistat in natura Diuina, sed esse *Ad* relationis, neq; formaliter est substantia, neque in ipsa subsistit, quia non dicit esse *in*. Ergo. Tertiò distinctio personarum secundum relationem est quasi extrinsecus intellecta, vt docet Cyril. 2. *Thesaur. cap. 3.* vnde relatio, vt talis, non potest prædicari de Deo, vt docet Boetius *de Trinitate*. ergo.

9 Secunda sententia est affirmatiua. Ita D. Bonauent. *in primo dist. 27. quæst. 2.* Durandus *ibidem*. Maior. *q. 1.* Molina *p. p. q. 28. art. 1.* Bannes *dub. 1.* Vasquez *disput. 114. cap. 2.* Suarez *5. de Trinit. cap. primo* Cuniga *disp. 3. dub. 1.* & desumitur ex D. Thoma *prima par. quæst. 28. artic. 1.*

10 Notandum primò. Cum à scriptura, & Concilijs tribuantur diuinis Personis nomina relatiua, debent relationes esse reales, eodem pacto proportionaliter, quo sunt reales in creatis, quia nomina idem proportionaliter significant; realitas autem relationis secundum esse *Ad* non importat aliquid supra extrema absoluta, sed ipsa tantum, prout veniunt in mutuam complexionem; & ideo respectus est realis, quia extrema ex natura sua important quandam mutuam connexionem. Neque tamen sequitur, quod relatio secundum esse *Ad*, sit tantum obiectiuè in intellectu: nam re vera intellectus attingens talem connexionem, aliquid intelligit imbibitum in esse obiecti.

11 Notandum secundo. Realitatem Diuinarum relationum non esse aliud, quàm esse notionale cuiuscunque personæ, quatenus ab intrinseco suo venit in complexionem cum notionali alterius, & cum ipso connectitur; vnde illud notionale non erit merus respectus, sed aliquid aliud ex cuius intrinseco sequatur talis connexio, quæ tamen sit necessaria simpliciter ea necessitate, qua Deus habet esse.

12 Dicendum est. *Relationes Diuinas esse reales etiam* secundum esse *Ad*. Probatur. Personæ Diuinæ ita se habent, vt ex vi sui esse intrinseci vna coexigat alteram, nec possit esse sine illa, ergo dicunt relationem realem secundum esse *Ad*. Antecedens patet. Nam non possumus intelligere Patrem secundum esse Patris, nisi ex vi esse obiectiui Patris cōceptus noster extendatur etiam ad Filium; & quando intelligimus Patrem, intelligimus aliquid quasi intrinsecum, ergo vna Persona vt talis, exigit aliam & ad ipsam ordinatur. Consequent. prob. quia esse *Ad* relationis non est aliud, quàm ille ordo, quo vnum connectitur cum alio. Confirmatur. Quod conuenit Deo ex vi suæ infinitatis, est reale, sed relationes secundum esse *Ad* conueniunt Deo ex vi infinitatis, ergo. Minor probatur. Nam ex vi suæ infinitatis conueniunt tres Personalitates, quibus terminetur natura cum ordine originis ad inuicem; In hoc autem ordine importat hoc esse *Ad* relationis.

13 Ad

13 Ad primum. Respond. Esse *Ad* relationis rationis esse ipsum esse *Ad* relationis realis, quia relatio rationis concipitur ad modum realis; omne enim ens rationis mutuat ab ente reali illam rationem entis, secundum quam concipit. & ideo non est diuersum esse *Ad*, ita vt interueniat conuenientia.

Ad secundum Esse *Ad* Diuinæ relationis esse quid reale realitate diuinæ substantiæ; neque adhoc est necessarium esse *In*, quia non dicit aliquid superadditum Personalitati; sed est ipsa Personalitas, vt coexigens aliam Personalitatem, & ideo realitas relationis, non est realitas alicuius inexistentis, sed alicuius subsistentis, cum coexigentia termini.

Ad tertium. D. Cyrillum distinctionem personalem vocare quasi extrinsecus intellectum, quia non potest intelligi, nisi per terminum realiter distinctum. Boetius autem docet, quod relatio non faciat prædicationem, quia non ponit in relatiuo aliquid de nouo, sed tantum ipsum ordinet ad aliud, vnde loquitur de prædicatione inexistentiæ, non autem ordinis.

DE RELATIONIBVS Comparatis ad essentiam.

DISPVTATIO XXXXXV.

An relationes distinguantur realiter ab essentia.

SECTIO I.

1 EX Hæreticis Thodosiani, Angelitę, & Damianistæ omnes, ex tertia secta seueritarum, asserunt, Personas Diuinas non esse ipsam naturam Diuinam, sed habere communem naturam, seu Deitatem in se ipsis existentem. Ex Catholicis autem Gilbert. Porretan. realiter distinguebat relationes ab essentia, asserens ab æterno esse aliquid in Deo, quod non esset Deus.

2 Dicendum est. *De fide esse relationes diuinas non distingui realiter ab essentia*. Ita communiter cum Magistro *in pr. dist.* 33. & D. Thomas *p. p. q.* 28. *art.* 2. & definitum fuit contra Gilbert. in Concilio Rhemensi *sub Eugenio* 3. quod fuit approbatum quòad hanc partem ab ipso Pontifice. Probatur. Si relatio est distincta realiter à natura Diuina, vel esset Deus, vel non. Si primum, ergo quatuor Dij. Si secundum, ergo aliquid creatum, quia quidquid est, & non est Deus, seu ens per essentiam, est aliquid participatum.

3 Dices. Non esse Deum, sed aliquid de ipso Deo. Contra. Relationes, vt contradistinctæ à natura Diuina, habent proprium esse, quod neque identice est ipsa natura, ergo vel hoc esse est quid creatum, & sic erit creatura, vel increatum, & sic erit Deus.

4 Obijcit Gilbert. Si essentia, & relatio esset eadem res, sicuti Persona Filij est incarnata, & passa; ita etiam esset incarnata Deitas. Respond. Disting. sequel. natura diuina esset incarnata, & passa, prout in Filio, seu ratione Personæ Filij ex identitate cum ipso; non autem simpliciter incarnata, quia non terminauit naturam humanam secundum rationem Deitatis.

5 Obijcit secundo. Sequeretur, quod Diuina essentia generaretur. Respond. negando sequelam. Quia sola Persona distinguitur & ideo sola generatur; quia terminus generationis debet esse distinctus à generante, vnde solum quod est generatio respectu Personæ, est communicatio respectu essentiæ.

6 Obijcit 3. Esse relatiuum est aliquid præter relationem, ergo supponit absolutum. Resp. Esse aliquid præter relationem, non per realem distinctionem; sed secundum modum concipiendi, vt contingit in creatis, in relatiuis trascendentalibus.

An Relationes distinguantur ab essentia aliquo pacto ante opus intellectus.

SECTIO II.

7 PRima sententia est Durandi *in primo dist.* 13. *q.* 1. qui ait, distingui ab essentia aliquo modo realiter, nempe tanquam modum à re; non autem tanquam rem à re, seu realitatem à realitate. Prob. essentia Diuina est in aliquo supposito, in quo non est relatio; vnde in filio non est paternitas, ergo seclusa operatione intellectus adest distinctio.

8 Secunda sententia asserit, distingui ex natura rei formaliter, ante operationem intellectus, ita Scotus *in* 1. *dist.* 2. *q.* 7. §. *sedhic restat* Lychet. & Tutaret. *ibidem.* Maior. *q.* 13. Gabriel *q.* 1. *art.* 1. *&* 3. Marsil. *q.* 6. *art.* 2. Rada 1. *p. contr.* 4. & communiter Scotistæ; hęc autem distinctio formalis ex natura rei, stat cum identitate entitatiua, & simplicitate, & consistit in eo, quod in obiecto sint aliquę formalitates, quæ ex natura sua secundum esse formale se excludant; ita Scotus *citatus*. Probat. Deus secluso omni actu intellectus non est Deus Paternitate, sed Deitate; nec Pater Deitate, sed Paternitate, vt ait August. 7. *de Trinitate cap.* 2. ergo Deitas, & Pater ex natura rei distinguuntur. Secund. Diuina essentia à parte rei est communicabilis, non autem Paternitas, communicabile autem, & incommunicabile ex natura sua non sunt idem. Confirmatur Pater cognoscit suam essentiam esse ex natura sua communicabilem, & non Paternitatem, nec format distinctionem rationis, ergo. Tertio. Si Paternitas esset idem formaliter cum essentia, ante opus intellectus, essentia vt essentia constitueret Patrem distinctum à Filio, & esset ratio distinguendi, ergo. 4. Pater, & Filius sunt idem in essentia, & distincti in relationibus, ergo.

9 Tertia sententia asserit, non distingui ante opus intellectus, D. Thomas *p. p. q.* 28. *art.* 2. *adsecundum.* Bannes *dub.* 3. Zumel *disp.* 2. Molina *disp.* 5. Vasq. *disp.* 120. *cap.* 4. Suarez 3. *de Trinitate cap.* 8. Ruiz *disp.* 22. *de Trinit. sect.* 3. *& sequentibus*, & alij.

10 Notandum primò; modum concipiendi posse considerari, vel ex parte intellectus, vel ex parte medij. Primo modo dicit illam modificationem, quam res habet in esse repræsentatiuo, fundatam in virtute præcisiua intellectus. Secundo modo dicit illam modificationem, quam habet ratione medij, per quod concipitur, nempe ratione speciei. Hinc obiectum modificatur iuxta vim repręsentatiuam speciei. Ex hoc autem sequitur, intellectum ratione medij cogi concipere finito modo, quidquid de Deo intelligit, quia habet tantum species rerum finitarum, per quas concipiat.

11 Notandum secundo. Ad distinctionem formalem ex natura rei non sufficere, quod proueniat, ratione modi concipiendi, se tenentis ex parte medij; nam se debet tenere ex parte obiecti, & ab intrinseco illius prouenire. Sic quando Deus concipitur corporeo modo, non prouenit ex natura obiecti, sed ratione medij, quia species, quibus vtimur, sunt rerum corporearum; & ideo non licet inferre, quod distinctio proueniens, ratione medij, sit in Deo; præsertim quia ex nostro modo concipiendi, aliqua distinguimus in Deo, vt sint accomodata nostræ capacitati, quæ distincta non sunt, quod etiam factum est in reuelatione, & Doctrina Patrum, & conciliorum.

12 Dico primo. *Relationes non distingui realiter, secundum quid ab essentia eo modo, quo ponit Durandus.* Prob. sequeretur eadem distinctio, quam ponebat Gilbertus, nam totum esse Personale deberet distingui ab essentia, cum sit eadem ratio; hoc autem esse Personale, esset res

set res aliqua, quia non est purus respectus. Vnde inquiri potest, an hæc res sit Deus, an non. Deinde etiam esset in Deo quaternitas, nempe natura, & tres relationes, ab ipsa realiter distinctè quod est damnatum in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. & refert in cap. *Damnamus. De sum. Trinit.*

13 Dico secundo *Relationes Diuinas non distingui ab essentia ex natura rei formaliter*. Probatur, infinitas ex vi suæ rationis formalis omnia in Deo vnit, etiam secundum esse formale, quæ non habent oppositionem, ergo etiam essentiā, & relationē. Antecedens probatur. Quia infinitas excludit limitationem in eo, in quo est; atque adeo excludit etiam, quod vnum non sit aliud, ergo cum sit secundum esse formale, excludet etiam secundum esse formale. Confirmat. omnis distinctio tollit aliquam identitatem, ergo non esset in Deo summa identitas, & possemus aliquid melius concipere in Deo. Confirm. 2. Si essentia Diuina esset ex natura rei distincta à relationibus, esset etiam ex natura, rei terminabilis per ipsas, ergo etiam ex natura rei esset potentialis.

14 Ad fundamentum Durandi respodetur. Ex eo quod essentia Diuina sit in vno supposito, in quo non est relatio alterius; non sequi distinctionem, sicut non sequitur separatio essentiæ ab eodem supposito; hoc enim prouenit ex eo, quod eadem natura sit in omnibus Personis.

15 Ad primum secundę sententiæ. Deum Patrem non esse Deum Paternitate, nec Patrem Deitate, loquendo de ipso, secundum quod est reuelatus; quia autem est reuelatus cum accomodatione ad nostram capacitatem, est etiam explicatus per plures cōceptus rerum creatarum, atque adeo cum distinctione rationis, seu conceptuum obiectiuorum; & ideo tales propositiones formantur supposita distinctione conceptuum. Ad secundum, eandem difficultatem procedere etiam de identitate reali. Respond. autem. Communicari, & non communicari non se habere contradictoriè, quando cadunt supra esse diuinum infinitum, Tum quia ipsum non adæquant; ita vt quod dicit vnum, tollat alterum. Tum quia pronunciatur de esse Diuino, vt explicato per plures conceptus. Hinc eadem simplex formalitas ob suam infinitatem potest per contradictoria explicari, quatenus est conceptibilis per diuersos conceptus.

16 Dices: essentia, & Paternitas sunt eadem formalitas, ergo dum communicatur essentia, communicatur etiam Paternitas. Respondetur negando consequentiam. Quia cum Pater communicat Filio totam suam essentiam, vt de fide est, non illam communicat, sub ratione relationis; vnde ita communicat, vt non obstante communicatione habeat relatio semper constituere Patrem, quod inde prouenit, quia ex suo formali habet semper referre ad Filiū; atque adeo distinguere ab ipso; vnde cum communicatio non destruat rationes formales rei communicatæ, possibile est, quod eadem formalitas secundum se totam communicetur Filio, & adhuc constituat Patrem distinguendo à Filio, & remanendo propria ipsius secundum quod ipsum constituit.

17 Ad Confirmationem, Patrem cognoscere suam essentiam, & Paternitatem, absque vlla distinctione cum modo essendi infinito, quę tamen per ordinem ad nostros conceptus sit explicabilis, per hæc contradictoria communicabile, & non communicabile. Ad tertium idem esse formaliter ante opus intellectus constituere Patrem, & essentiam in suo esse, ita tamen, vt constituat Patrem, vt distinctum à Filio, & vt idem cum ipso; nam idem esse formale dicit in se rationem vnitiuam, nempe infinitatem, & distinctiuum, nempe Personalitatem. Non hinc tamen fit, quod essentia, vt essentia, distinguat Patrem à Filio; sed quod illa infinita perfectio, quæ est simul Paternitas, & essentia distinguat. Ad quartum, sicuti eadem entitas, vt de fide est, potest fundare vnitatem, & distinctionem, quia ob suam infinitatem importat communicationem eiusdem naturæ, cum reali Productione; ita etiam idem esse formale ex natura rei, quia ipsum quoque importat infinitatem. Vnitas autem, & distinctio sunt compossibiles in eodem esse formali infinito, quia neque vniunt, neque distinguunt absolutè, sed tantum inadęquatè.

An relationes sint de quidditate essentiæ Diuinæ.

SECTIO III.

18 Supponendum est. Actu esse communicatum esse de essentia naturæ diuinæ, quia de facto reperitur in tribus Personis, & cum sit actus purissimus, non potest habere hanc communicationem potentiali modo, & per modum actus primi; sed debet habere cum actuali exercitio: vnde quando concipitur per modum communicabilitatis, id prouenit ex nostro imperfecto modo concipiendi.

19 Supponendum secundo. Certum esse, naturam Diuinam exigere tria supposita, in quibus exerceat suam communicationem, vnde essentialiter requirit Personalitates, vt terminum, & ipsæ sunt essentialiter connexæ per identificationem, cum natura Diuina, vnde saltem in obliquo sunt de eius essentia, & de conceptu Deitatis.

20 Supponendum tertio. Actualem Communicationem, nil aliud dicere, quàm naturam Diuinam esse identificatam cum tribus Personis. Vnde ratio, in qua formaliter consistit exercitium cōmunicationis, non est aliud, quàm terminari tribus Personalitatibus, & cum Personalitates sint rationes terminandi, erunt formaliter illa ratio, qua exercetur communicatio, & ipsis præcisis tolletur formalis actus communicationis. Quod ex eo patet, quia essentia Diuina non est proprie in Personis, sed est ipsamet Persona, vt est definitum in cap. *Damnamus de Summa Trinit.* vnde cum actualis communicatio consistat in eo, quod natura Diuina sit in tribus personis, & esse in tribus Personis dicat esse tres Personas, importabit formaliter tres Personalitates, vt id, quo formaliter intelligitur natura communicata; pręsertim, quia actualis communicatio habetur ratione Processionum, & Processiones sunt formaliter Personalitates.

21 Prima sententia negat, Personalitates esse de quidditate essentię diuinæ, atque absque ipsis saluari perfectam Deitatem: ita ij omnes, qui ponunt distinctionem ex natura rei. D. Bonauent. *in 1. dist. 24. q. 1. & 2.* Argent. *q. 1.* Ferrar. 4. *contra Gentes. cap. 11.* Molina *p. p. q. 29. artic. 1. disp. 5.* Torres *art. 3.* Vasquez *disp. 121. cap. 4.* Suarez 4. *de Trinit. cap. 5.* Ruiz *disp. 14. sect. 3.* Cuniga *disp. 3. dubio 16.* & fere communiter Recentiores. Prob. Vna Persona habet perfectè totam Deitatem, & non relationem alterius, ergo relationes non sunt de quidditate essentiæ. 2. Quando concipimus adæquatè essentiam, non concipimus relationes, ergo 3. Si relationes essent de intrinseca ratione Deitatis, ipsam plurificarent in ratione Deitatis, quia ponerēt in ipsa essentialiter numerum, quod est contra definitionem Cap. *Firmiter. De Summa Trinitate.* 4. essentia præcedit relationes, vt determinabilis per ipsas, ergo. Quinto. Quando pręd icatum dicitur de subiecto, quidquid de prædicato dicitur, etiam dicitur de subiecto, ergo si relatio dicitur de essentia, dicitur etiam de omnibus Personis, de quibus dicitur essentia. 6. Relatio producitur, non verò essentia, sed præintelligitur productioni, ergo. 7. Pater communicat Filio totam suam substantiam, & Capite. *Damnamus, De Summa Trinit* non verò Paternitatem, vt habetur ex Concilio Florentino, *in Litteris vnionis.* ergo. 8. Sequer., quod essentia esset relatiua, & non absoluta. Contra communem sensum Sanctorum Patrum, qui docent, essentiam esse quid commune, & illam distinguunt ab Hypostatibus.

22 Secunda sententia est Albertini *tom. 1. quæst. prima circa primum corollarium, ex 7. principio philosophico, dub. 2. puncto 1. & 2.* qui asserit, Relationes non esse de quiddi-

quidditate eſſentiæ collectiuè, aut diuiſiuè ſumptas, ſed tantum diſiunctiuè, hoc eſt quod non omnes ſimul ſint, de eſſentia Diuinitatis, tanquam terminus adæquatus, neque etiam Paternitas, Filiatio, & ſpiratio diuiſiuè, prout qualibet eſt aliquis terminus diuinæ communicationis; ſed ſolum omnes ſub diſiunctione, nempe quod hæc, vel illa abſque determinatione ſit de eſſentia Diuinitatis, & ideo de eſſentia Dei eſt Pater, vel Filius, vel Spiritus Sanctus, quatenus de eius ratione eſt, quod modificata per vnam relationem excludat alias. Probatur. Eſſe communicabile pluribus eſt eſſentiale naturæ diuinæ, nec poteſt explicari, niſi ſub diſiunctione, alioquin non ſaluaretur, quomodo omnia prædicata naturæ conueniant cuilibet perſonæ. ergo.

23 Tertia ſententia abſolutè aſſerit, Eſſe de quidditate naturæ diuinæ. ita Caietanus *p. p. q. 27. art. 2.* Bannes *q. 28. art. 2. dub. 6.* Aureolus *in 1. diſt. 1. quæſt. 1. art. 2. & ſequentibus* & *diſt. 33. q. 1. art. 1. & 3.* Valent. *tom. 1. diſp. 2. q. 4. punct. 1. in reſponſione ad quartum contra Pluralitatem diuinarum Perſonarum*; & deſumitur etiam ex D. Thoma *p. p. q. 27. artic. 2. ad tertium*. Vbi habet, *in ipſa perfectione Diuini eſſe continet etiam Verbum intelligibiliter procedens, & principium Verbi, ſicut & quæcunque ad eius perfectionem pertinent.*

24 Dico primo *Relationes non eſſe de quidditate eſſentiæ, quatenus eſſentia importat formale conſtitutiuum, per quod conſtituitur in eſſe Deitatis*; hanc concluſionem probant tantum argumenta primę ſententiæ. Probatur. formale conſtitutiuum Deitatis importat id, per quod Deus diſtat infinito modo à creaturis, ergo vt tale non dicit formaliter perſonalitates. Antecedens patet. Quia ſicuti Deus infinitè diſtat à creaturis, ita formale conſtitutiuum eſt id, quo diſtat. Conſequentia probatur. Id, per quod diſtat, eſt eſſe ens per eſſentiam, & habere infinitatem ſimpliciter; hoc autem non dicit explicitè perſonalitates Diuinas.

25 Dico ſecundo. *Relationes eſſe de intrinſeca ratione eſſentiæ adæquatè ſumptæ, ita vt non poſſit ſaluari completa ratio deitatis, ſine ipſis*, Deſumitur ex pluribus Patribus. Nazianz. *orat. 5. de Theolog.* vbi ait *Filius non eſt Pater, ſed quod Pater, nec Spiritus Sanctus eſt Filius, ſed quod Filius, atque ita inconfuſa trium perſonarum diſtinctio, in vna diuinitatis natura conſideratur.* à Cyrillo. Alexand. *Dialogo 2. de Trinitate* poſt initium. *Diuinam ſi quis agnominaret naturam integram nobis quaſi in vno ſignificato, oſtenderet ſtatim Trinitatem Diuinam, quæ in vna deitate intelligitur.* S. Ephrem in Sermone de Pentec. *Nec enim ſola vnitas, neque Trinitas eſt diuinitas ſed vtrumque ſimul.* Athanaſio orat. contra Gregal. Sabell. *Vniuerſa plenitudo & integritas Deitatis eſt Pater, vt Pater; vniuerſa item plenitudo Deitatis eſt Filius, vt Filius.* & Serm. 4. contra Arrianos. *Quoniam Filius eſt imago Patris, neceſſe eſt, vt cogites Deitatem, & proprietatem Patris, ipſam eſſentiam Filij conſtituere.*

26 Probatur Perſonalitates pertinent ad integritatem Diuinæ naturę cum ſint termini perſonales ipſius; vnde ſine ipſis non ſubſiſteret perſonaliter, & per ſe illi conueniunt, ergo ſunt de eſſentia ipſius. Conſequentia probatur. Natura diuina, vt natura eſt, ex vi deitatis eſt infinita ſimpliciter, de ratione autem infiniti, eſt vt eſſentialiter importet omnem ſuam integritatem, alioquin aliquid deeſſet eſſentiæ; vnde limitaretur.

27 Dices. Naturam diuinam ratione infinitatis habere perſonalitates ſibi identificatas, quæ cum ſint reſpectiuæ; ſunt proprietates illius; non verò aliquid eſſentiale. Contra, vel eſſentia diuina vt concipitur ad modum eſſentiæ, & importans adæquatam Deitatem, eſt infinita, vel non. Si primum, ergo importat quidditatiuè omnem ſuam integritatem, quia nedum eſt infinita entitatiuè, ſed etiam quidditatiuè. Si ſecundum, ergo non eſt adęquata Deitas, quia Deitas adæquata eſt infinita ſimpliciter.

28 *Probatur* ſecundo. De eſſentia naturæ Diuinæ eſt communicari tribus perſonis, ergo de eſſentia illius eſt, quicquid requiritur ad conſtituendam formaliter talem communicationem; ſed requiruntur perſonalitates, ergo. Minor probatur. Quicquid conuenit Deo, conuenit per eſſentiam, & per modũ actus puriſſimi, ergo etiam communicabilitas; communicabilitas autem per modũ actus importat actualem communicationem, & actualis communicatio dicit perſonalia. Tum quia formaliter conſiſtit in proceſſionibus. Tum quia naturam Diuinam communicari tribus perſonis, eſt eſſe tres Perſonas.

29 Dices. Sufficere, ſi habeat identice actum communicationis. Contra. Formaliter, & quidditatiue eſt actus puriſſimus, ita vt ex vi ſuę quidditatis excludat omnem potentialitatem, ergo formaliter, & quidditatiuè dicit actum vltimum communicationis.

30 Dices ſecundo. Actum communicationis non importare perſonalia, ſed quod eſſentia ſit in perſona. Contra. Actualis communicatio veluti in fieri conſiſtit formaliter in proceſſionibus, ergo in facto eſſe in perſonalitatibus.

31 Dices tertio. Naturam non diſtingui à perſonalitatibus, niſi ratione; ſic autem conceptam non habere actum ſecundum communicationis, ſed tantum actum primum. Contra vel concipitur vt importans adæquatam Deitatem, vel non. Si primum; ergo concipitur cum infinitate, & cum actu puriſſimo communicationis. Si ſecundum, ergo non ſequitur, perſonalitates non eſſe de eſſentia Deitatis adæquatè ſumptę.

32 Probatur tertio. Eſſentia diuina ex vi ſuæ quidditatis formaliter eſt ipſum intelligere, infinitum, & per eſſentiam per modum actus puriſſimi, ergo includit omnē perfectionem in tali genere, & omnem rationem, quę pertinet quocunque modo ad intelligere, ergo etiam rationem Verbi, quæ eſt aliqua ratio intra rationem intelligendi, & quid neceſſarium, & debitum diuino intellectui ratione fęcunditatis.

33 Dices. Rationem Verbi non pertinere ad eſſe intrinſecum ipſius intelligere. Contra. Eſt intra intrinſecum ordinem intellectualem, & pertinet ad actuale intelligere, ergo eſt illi intrinſecum, quia dum intelligere ſit infinitũ, includit quidquid eſt ſibi debitum.

34 Ad primum. Reſpondetur negando, quod vna perſona non habeat relationes alterius ratione Deitatis; vna enim perſona eſt in alia, & ideo relatio vnius, eſt de quidditate alterius, non prout eſt altera perſona, ſed prout eſt Deus, licet enim perſonæ diſtinguantur in relationibus, ſunt tamen vnum in eſſentialitate eſſendi, & ideo vna perſona eſſentialiter exigit aliam in ſe ipſa. Ad ſecundum negatur aſſumpt. Licet enim, quando concipimus eſſentiam cum ſolis abſolutis, non concipiamus relationes; non tamen concipimus adęquatam rationem Deitatis. Ad tertium negatur ſequela. Quia relationes plurificant eſſentiam, ea plurificatione, quam de ſe important; quia autem ſunt termini perſonales, ideo plurificant tantum perſonaliter, & facit, quod deitas, ſeu vna ſumma res ſit *Pater*, Filius, & Spiritus Sanctus, vt habetur in Capite *Damnamus*, vnde ponunt numerum non in eſſentialitate eſſendi, ſed in termino perſonali. In Capite autem *Firmiter* dicitur eſſentiam eſſe quid indiſtinctum, quia ſumitur, vt dicit eſſentialitatem eſſendi; non autem vt dicit terminos perſonales. Ad quartum, eſſentiam præcedere relationes ſecundum noſtrum modum concipiendi, qui non cadit ſupra eſſe adæquatum Deitas. Ad quintum illam regulam æquiualere illi principio, quæ ſunt eadem vni Tertio, ſunt eadem inter ſe, & proinde quod dicitur de prędicato, dicitur etiam de ſubiecto, quando adęquat prędicatum ſecundum illam rationem, ſecundum quam dicitur de ſubiecto. Secus autem, quando non adæquat, vt in caſu noſtro, nam relatio dicitur de eſſentia, prout eſt terminata, vna autem relatio non adæquat terminationem eſſentiæ. Deinde vt valeat talis regula, debet dici de prędicato, prout eſt quid prius ſubiecto; relationes autem non dicun-

dicuntur de essentia diuina, prout concipitur prior personis, nam tunc concipitur tantum inadęquatè, nempe secundum absoluta. Ad 6. essentia non produci, prout importat sola absoluta, producitur autem aliquid, quod est in adæquata ratione deitatis. Ad 7. Sicuti Pater communicat Filio totum suum esse reale. In quo includitur etiam esse Patrem, & tamen adhuc valet, quod non communicet esse Patrem. Ita licet communicet totam suam essentiam, in qua includitur essentialiter Paternitas, adhuc tamen non communicat esse Patrem, quia Paternitas ab oppositione semper habet distinguere à Filio. Ad 8. Quando Patres docent, essentiam esse absolutam, loquuntur de ipsa, prout stat in nostris conceptibus, secundum quos distinguimus, inter ipsam, & Personalitates, vt possimus assignare per quid Personæ sint Deus, & per quid tales personæ, non autem loquuntur de essentia considerata secundum totam suam adæquationem.

35 Ad fundamentum secundæ sententiæ distinguo antecedens. Prædicatum communicabilitatis, prout dicit actû communicationis, conuenit diuinæ naturæ, prout esse in personis, atque adeo ratione personalitatum; non autem seorsim à personis, & ideo non debet adæquatè conuenire cuilibet personæ, sed solum inadæquatè.

An Relationes dicant formaliter essentiam.

SECTIO IV.

36 IDem est, ac si quæratur, an essentia sit de quidditate Relationum. Prima sententia ait, esse de quidditate relationum in obliquo, sicut sedens est de conceptu sessionis; non autem in recto, ita ij omnes, qui distinguunt relationes ab essentia, aut ex natura rei, aut secundum conceptus adæquatos & specialiter Molina 1. *p.q.28.art.2.disp.6.* Vasquez *disp.121.* Cuniga *disp.3. de Trinit.dub.16.* & fere communiter Recentiores. Prob. Relatio concipitur aduenire essentiæ vt determinabili, & communicabili personis, ergo essentia est extra relationes. 2. Si paternitas includeret essentiam, hæc esset formalis propositio, Paternitas est essentia, vnde sicut Pater essentia intelligit; ita etiam intelligeret Paternitate, & Filius esset Verbum ex eo, quod est sapientia, quod est contra D. Augustinum 6. *de Trinit.cap.2.* Tertiò pater non plus diceret, quam Paternitas, vnde Paternitas non esset proprietas Patris. Quartò. Essentia est quid absolutum, ergo non potest contineri in quidditate relationis. Quintò. Relatio dicit aliquid, quod non dicit essentia, secundum quod est incommunicabilis, ergo Sextò. Sequeretur, cum dicitur Paternitas est Deitas, prædicationem esse in primo modo dicendi per se, vnde esse Patrem esset esse Deum, contra D. Augustinum 7. *de Trinit. cap. 2.* Septimo, Relatio esset essentialiter substantia, quod est falsum, quia non dicitur de Deo substantialiter, vt docent Patres.

37 Secunda sententia asserit absolutè. Esse de quidditate relationum ita Alens. 1.*p.quæst.68.memb.5.art.2.& 5.* Marsil. *in 1.dist.23.art.3.* Aureolus *dist. 1. q.1.art. 1.& 3.* Capreolus *dist.2.q.3.art.3.* Suarez *lib. 4. de Trinitate cap.7.* Ruiz *disp.13.sect.1.& 2.* Amicus 1.*p.disp.19.sect. 6.* & alij Recentiores.

38 Notandum primò. Non obstante reali distinctione personarum, totum esse Dei, etiam prout importat personas, esse vnam summam rem infinitam, vt definitur in Capite. *Damnamus.* de *Summa Trinit.* vnde Personalitates non solum in obliquo, sed etiam in recto sunt vna summa res. Cum autem res importet illud intrinsecum, quo vnumquodque est aliquid, atque essentiam, qua res in se consistit. Hinc fit, vt importet essentialitatem essendi, qua quodlibet formaliter in se ipso essentiatur, vt sit id quod est. Ex quo fit, quod cum Diuinæ personæ sint vna res, sint etiam vna essentialitas essendi.

39 Notandum secundò. Mysterium Trinitatis posse dupliciter considerari, primo prout est in se, & proinde prout infinito modo se habet, 2. prout est in repræsentatione nostrorum conceptuum; & tunc finito modo se habet, quia repræsentatur per species rerum finitarum.

40 Notandum 3. Quod licet debeamus loqui de hoc Mysterio, prout per nostros conceptus repræsentatur, tum quia Concilia, & Patres sic loquuti sunt. Tum quia etiam reuelatio est facta cum accomodatione ad nostrum modum concipiendi, quando tamē quidditatem Mysterij inquirimus, corrigendus est modus concipiendi, ne aliquid ipsi tribuamus, vt conueniens à parte rei, quod conuenit tantum ratione nostri modi concipiendi.

41 Dico primo. *Si consideretur relatio prout est in repræsentatione nostrorum conceptuum, essentia non est de quidditate ipsius.* Probatur. Conceptus formalis repræsentatiuus essentiæ distinguitur à conceptu formali, repræsentatiuo personalitatis, ita vt repræsentatio vnius, non contineatur in repræsentatione alterius, ergo essentia non est de quidditate relationis, vt stat in repræsentatione nostri conceptus, quia tali pacto sequuntur naturam repræsentationis, & se habent eo modo, quo repræsentantur.

42 Dico secundò *Ex natura obiecti relationes, seu personalitates, includere quidditatiuè diuinitatem.* Probatur. Quælibet trium personarum est illa res, nempe natura diuina, vt definitur in cap. *Damnamus* De *Summa Trinit.* Rursus abstractum essentiæ prędicatur in recto, non solum de personis, sed etiam de abstracto personarum, vnde Athanasius *Dialog. 1. de Trinitate* immortalitas *est Hypostasis Patris*, & infra, *Hypostasis est incorruptibilitas, Iustitia, sanctificatio &c.* ergo essentia est de quidditate personalitatis, nam ad verificandas has propositiones, non sufficit sola identitas, & proinde falsa est ista propositio, Rationalitas, & Animalitas. Confirmatur. Ad verificationem prædicationis requiritur identitas prædicati cum subiecto, ergo quando abstractum prædicatur de concreto, aut de alio abstracto in recto, debet adesse identitas essentialis, quia abstractum debet identificari ex vi illius esse, quod importat in abstracto, quod est esse formale, & quidditatiuum. Confirmatur. 2. Non potest vsurpari propositio abstracti de concreto, cum reduplicatione, quæ cadat supra concretum, nisi prędicatum sit intrinsecum rationi reduplicatæ; sic non potest dici homo vt homo, est, animalitas, quia animalitas non includitur formaliter in esse formali hominis. Sed diuinitas prædicatur de persona, vt persona est, ergo. Minor probatur ex D. Athanas. *orat.contra Gregal. Sabel.* Vniuersa plenitudo, & integritas Deitatis est Pater, vt Pater.

43 Probatur secundo. Personalitas Diuina est entitatiuè diuinitas, vt est de fide, ergo etiam essentialiter, quia ex eo, quod est entitatiuè Deitas, trahit ad se Deitatem entitatiuo modo, ergo etiam quidditatem, ita vt coalescat cum ipsa in idem esse quidditatiuum. Consequentia probatur. Quidquid pertinet ad essentiam Dei, aliquo modo est illi essentiale, vnde etiam existentia est de quidditate ipsius, ergo etiam esse entitatiuum est de quidditate diuinæ essentiæ, ergo si relatio trahit ad se esse entitatiuum, vt sit idem cum ipso, trahit aliquid quidditatiuum diuinę essentię, ergo totam essentiam, quia cum sit omnino simplex, non potest trahi secundum partem.

44 Probatur tertio. Personalitates sunt quid reale ea ratione entis, qua est quid reale diuina essentia, prout Deus secundum se totum est vnum simplicissimum ens per essentiam, ergo quando concipiuntur secundum se, debent concipi vt quid reale ex vi entis per essentiam, cum non debeant concipi, esse quid reale alia ratione entis, quam ea, qua sunt quid reale à parte rei, ergo quidditatiuè includunt ens per essentiam, & consequenter diuinam essentiam; quia ens per essentiam, est essentia diuina.

45 Dices. Rationem entis, quam dicunt Relationes, vt pręcisè conceptę, non esse ens per essentiam; sed quid pręscin-

nunt originem ponunt etiam relationem, quę imbibitur in ipsa intrinsecè. Instabis: potest saluari origo absq; relatione, vt cum Deus producit creaturas ad extra, ergo. Resp. Ideo posse saluari, quia origo ad extra non est intrinseca Deo, origo autem ad intra est intrinseca Personæ producentis. Ad Confirmationem. Resp. ex Auctoritate negatiua nihil concludi. Ad secundam rationem, spirationem actiuam non poni inter proprietates personales, quia cum sit communis Patri, & Filio, non constituit seorsim aliquam Personam.

An Relatio spirationis actiuæ constituat quartam Relationem.

SECTIO II.

6 PRima Sententia est negatiua, ita Ocham. *in* 1. *dist.* 19. *q.* 1. *& dist.* 27. *q.* 1. Gabriel *ibidem*, *& dist.* 28 *q. vnica. art.* 3. Maior *dist.* 27. *q. vnica ad* 3. Prob. Non potest intelligi, quomodo sint plures relationes, nisi sint plures res, spiratio autem actiua nō est res distincta à Paternitate, & filiatione, quia ipsis identificatur; vnde neque essentia ob identificationem cum personis est res distincta: secundò. Eadem relatio potest esse ad plures terminos, ergo Pater potest referri ad Filium, & Spiritum Sanctum eadem relatione, tertiò. Non plurificatur relatio, nisi plurificetur fundamentum, aut ratio fundandi, in Diuinis autem non plurificatur.

7 Secunda sententia asserit, constituere quartam relationem, ita D. Tho. 1. *p. q.* 28. *art.* 4. Bannes, & Caietanus *ibidem* Molina *disp.* 1. Vasquez *disp.* 138. *ca.* 2. Ruiz *disp.* 18. *sect.* 1. & Communiter.

8 Notandum 1. Ad plurificandas relationes, non esse necesse, vt res plurificentur secundum esse reale; in creatis enim eadem res refertur ad plures terminos, per plures relationes, à se indistinctas: sic albedo dicit relationem similitudinis, ad aliam albedinem, & ad nigredinem relationem dissimilitudinis.

9 Notādum 2. Cum relatio importet habitudinē vnius ad aliud, ad plurificandam relationem sufficere, si plurificetur hæc habitudo; vnde vt sit diuersa relatio, sufficit si extrema inter se connectantur secundum diuersam rationem, & quia extrema sunt de conceptu relationis, ideo ad ipsam diuersificandam sufficit diuersitas alterius saltem extremi.

10 Dicendum est. *Relationem spirationis actiuæ, importare quartam relationem.* Probat. Pater connectitur cum Spiritu Sancto, secundum diuersam rationem, ac cum Filio; & similiter Filius diuersa ratione connectitur, cum Patre, & Spiritu Sancto, ergo dicunt ad ipsum diuersam relationem. Antecedens patet, quia Pater, & Filius connectūtur cū Spiritu Sācto, secūdū rationē spirationis. Conf. Pater, & Filius debent habere specialem oppositionē cum Spiritu Sancto, alioquin non distinguerentur ab ipso, ergo etiam debent dicere ad ipsum specialem relationem.

11 Ad 1. negat. Antecedens; Quia ad intelligendas plures relationes sufficit intelligere plures connexiones, seu habitudines extremorum, pręsertim quando termini sunt distincti, vt in casu nostro. Ad secundum. Eandem relationem posse esse ad plures terminos, quando induunt rationem vnius adęquati, vt contingit in spiratione passiua, & in relatione Filij ad Patrem, & Matrē. In casu antē nostro adest distinctus terminus adęquatus, & distincta ratio referendi. Ad tertium. Supposito, quod relatio non distinguatur a fundamento, nego antecedens; nam potest plurificari, illo non plurificato. Deinde in Diuinis adest etiam sufficiens distinctio ex parte quasi fundamentali, quia relationis spirationis actiuæ fundamentum est duplex persona: nam relatio paternitatis fundatur solum in Patre, & relatio Filiationis in solo Filio; spiratio autem per se exigit duplicem personam.

An Relatio dicat Perfectionem in Deo.

SECTIO III.

12 QVæstio procedit de perfectione entitatiua, seu transcendentali, & quia certum est, nihil esse in Deo, quod non sit perfectū, ideo punctus difficultatis in eo consistit, an relatio pręcisè sumpta, vt contradistinguitur ab essentia, importet propriam perfectionem relatiuā, ita vt plurificetur perfectio sicuti plurificatur relatio.

13 Prima sententia affirmat; ita Ocham *in* 1. *dis.* 19. *q.* 1. Gabriel *ibidem* Argent. *dist.* 7. *art.* 1. Suarez 3. *de Trinit. cap.* 9. *&* 10. Cuniga *disp.* 5. *de Trinit. dub.* 12. Amicus 1. *p. disp.* 19. *sect.* 8. Granad. *tract.* 3. *de Trin. disp.* 5. *sect.* 2. & communiter recentiores. Probat. Relatio, vt talis, est ens reale, & in Diuinis est quid subsistens, & faciens numerum, ergo dicit perfectionem, quia perfectio conuertitur cum ente. Conf. Pater est perfectio, quatenus Pater, & sibi complacet, quod sit Pater, ergo. 2. Patres docent contra arrium, quod, si Deus ab æterno non genuisset, caruisset aliqua perfectione. Rursus generationem Diuinam esse perfectionem naturæ, ergo. 3. Relationes Diuinę, habent quidquid requiritur ad rationē relationis realis, ergo dicunt suam perfectionem in esse relationis, 4. Pertinent ad perfectionem Dei; & nulla est ratio in Deo, quæ non dicat perfectionem, ergo. 5. Personalitas in creatis dicit propriam perfectionem, ergo multo magis in Diuinis. Conf. Trinitas, vt talis, adoratur. Patres iuxta illud Athanasij in Symbolo. *Trinitatem in vnitate veneremur.* 6. Paternitas est conueniens Patri, & non Filio, ergo habet propriam bonitatem, quæ consistit in conuenientia.

14 Secunda sententia est negatiua, ita Capreol. in 1. *dist.* 9. *q.* 1. *ad* 3. *contra* 1. *conclus. & d.* 33. *q.* 1. *art.* 3. Scotus *d.* 2. *q.* 7. *§. ad* 1. *q.* Ariminensis *d.* 19. *q.* 1. *art.* 1. Caietanus 1. *p. q.* 28. *art.* 1. *&* 2. Ferrarien. *lib.* 4. *contra gentes, cap.* 14. Smising. *disp.* 3. *de Deo Trino, q.* 1. *n.* 49. & alij.

15 Tertia sententia asserit, Relationes importare perfectionē, non tamen extra perfectionem essentiæ, ita vt non sint tres perfectiones relatiuæ, sed vnica tātum: ita Aureolus *in* 1. *dist.* 19. *art.* 3. Vasquez 1. *p. disp.* 122. *cap.* 6.

16 Dico 1. *Personalitates Diuinas, quatenus dicunt formale relationis, seu præcisum Esse ad non importare perfectionem propriam.* Prob. *Esse ad*, nihil ponit in eo, cuius est, *Esse ad*, sed solum ordinat ad aliud esse ipsius, alioquin importaret aliquid absolutum, nam subiectum constitueretur in se per ipsum, *Esse ad*; quod autem constituitur in se, est quid absolutum, nam constituitur ad se, ergo non importat de suo formali aliquam propriam perfectionem. Consequentia probatur. Si de suo formali importaret perfectionem, perficeret id, cuius est *Esse ad*; atq. adeo poneret in ipso aliquam perfectionem, quia in se ipso perficeret.

17 Dices. Non importare perfectionem absolutam, sed relatiuā. Contra. Non potest perfici in ordine ad aliud, nisi in se recipiat perfectionem, sicut non potest esse in ordine ad aliud, nisi sit in se, ergo non potest perfici, nisi in se recipiat aliquam perfectionem, secundum quam constituatur in se ipso.

18 Prob. 2. Perfectio ex genere suo est quid absolutum ergo non potest dari perfectio relatiua, ergo relatio, vt talis, non dicit perfectionem. Antecedens probatur. Perfectio secundum suam formalem rationem comparatur ad id, cuius est perfectio vt quoddam constitutiuum ipsius, & sicuti quodlibet per esse quod habet in se, constituitur in se, & ad se, ita etiam perfectio ex genere suo habet constituere rem in se, & ad se. Confirmatur. Omnis perfectio, quæ est in Deo est substantialis: vnde D. Augustin. 7. *de Trinit. cap.* 1. docet, Perfectionem Dei esse ipsam magnitudinem Dei, ergo dicitur absoluto modo, non autem relatiuè, quia substantiale ex genere suo est quid absolutum, & subsistit ad se, & quæ sunt substātialia in

in Deo, non sunt relatiua, vt docet idem Aug. 5. *de Trinit.* c.15. vnde etiam loco cit. *lib. 7. de Trinit.* docet, quod pater, & Filius sunt vna magnitudo, nempe perfectio.

19 Dices. Quod sicut ens præscindit ab absoluto, & respectiuo, ita etiam præscindat perfectio. Contra. Ens, quod est ratio alicui essendi in se, non præscindit ab absoluto, & relatiuo, ergo nec perfectio, cum sit ratio, qua res perficitur in se. Deinde quod ex genere suo importat aliquam rationem, non potest ab illa præscindere; perfectio autem ex genere suo importat aliquid absolutum.

20 Dico secundo. *Personalitates diuinas importare perfectionem, prout sunt termini naturæ diuinæ, ita vt concurrant ad perfectum esse Dei intra rationem deitatis.* Desumitur ex Concil. Nicæno *lib. 2. §. Non difficile*; vbi habetur, *vna est Diuinitas Sanctæ Trinitatis, quæ in tribus subsistentijs perfectis, & æqualibus consideratur*, & ex 1. Synodo Constantinopolit. *Credimus æqualem honorem, ac dignitatem, & imperium coæternum, in tribus perfectissimis subsistentijs, seu tribus perfectis personis.* Et idem docent frequenter etiam patres. Prob. fecunditas dicit perfectionem in Deo, & pertinet vt quid reale ad esse Dei, ita vt sine ipsa non esset Deus, ergo etiam personalitates, quia important actualitatem fœcunditatem, seu terminum actualem, quo exercetur fecunditas, ita vt præciso hoc termino, natura diuina non esset cōpleta, quia adhuc exigeret terminari termino positiuo, quod autem est complementū naturæ diuinæ dicit perfectionē.

21 Dico 3. *Personalitates importare aliquā perfectionē rōe modi essēdi naturæ diuinæ, quē habet ratione suæ cōmunicabilitatis.* Habet. n. natura diuina diuersos modos, quibus exigit terminari personaliter, nā si vno tantū modo esset terminabilis, haberet tātū vnā personalitatē. Prob. personalitates importāt totā suā perfectionem, quia sunt termini cōplentes exercitiū cōmunicationis naturæ diuinæ, ergo ratione modi essendi, quia natura, præcisis personalitatibus, dicit hos modos essendi, veluti incompletè, & radicaliter; ratione autē psonalitatis habet cōpleto modo.

22 Dico 4. *Personalitates diuinas non importare tres perfectiones, sed tantū vnam, qua omnes sint perfectæ, & quæ sit perfectio eiusdē essētiæ* desumit. ex D. Thoma *in 1. dist. 7. q. 2. art. 2. ad vltimū*, vbi habet, *Dignitas est de absolutè dictis, & ideo est eadē dignitas Patris, & Filij numero, sicut eadā essētia; vnde sicuti paternitas in patre est essentia, & eadē essētia in Filio est nō Paternitas, sed filiatio; ita eadē dignitas num. quæ in Patre est Paternitas, in filio est filiatio.* Prob. si tres personæ dicerent tres perfectiones relatiuas, nō essēt vna perfectio, sicuti neq; sunt vna persona; sed Trinitas vt talis est vna perfectio, ergo. Minor probatur. Trinitas vt talis est vna summa res, vt definitur in cap. *Damnamus. De summa Trinit.* ergo vna summa perfectio, quia perfectio sequitur rem, nec multiplicatur, nisi ad multiplicationem illius.

23 Secūdo personæ diuinæ sunt inter se æquales, nec plus perfectionis dicit vna, ne dum intensiuè, sed nec etiam extēsiuè, quā dicāt aliæ duæ, aut omnes simul, ergo perfectiones personales nō plurificātur, alioquin sicuti essent tres perfectiones personales, ita etiā plus perfectionis esset in tribus, quā in vna. Antecedens traditur cōmuniter à Patribus. D. Bernardus Epist. 190. ad Innocentiū, *Totum est Pater quod Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, Totū Filius, quod ipse, & Pater, & Spiritus Sanctus, Totum Spiritus Sanctus, quod & ipse & Pater & Filius* Ansel. c. 23. Proslog. *Quod est singulus quisq; hoc est tota Trinitas simul Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.* Aug. 6. de Trinit. c. 8. *Cū itaq; tātus est solus Pater, vel solus filius, vel solus Spiritus S. quātus est simul Pater, filiꝰ, & Spiritus S. nullo modo triplex dicēdus est.* Ex Cōc. Tolet. 6. in profess. fidei. *Trinitas nec minor ex singulis, quam in omnibꝰ, nec maior in omnibꝰ, quā in singulis psonis manet.*

24 Respond. Tantā esse vnā personā, quantę omnes simul, quia perfectiones relatiuæ continentur eminenter in essētia. Contra: quælibet persona, dū dicit essentiam, dicit perfectiones relatiuas, cōtentas in ipsa, & insuper propriā personalē formali modo se habentē, ergo duæ personę dicerēt plus perfectionis, quā vna, quia dicerent duas perfectiones relatiuas, formali modo se habētes. Cōfirmat. vel personalitas addit aliquā perfectionē supra essentiam; vel nō, si primū, ergo persona ex eo, quod habet essentiā, non habet perfectionē aliarū personarū, si 2. ergo non tres perfectiones relatiuæ, cum nihil addatur supra essentiam.

25 Dices secundò, vnam personam habere perfectionem alterius per identitatem cum essentia. Contra: vel idētitas facit, vt perfectio personalis vnius sit perfectio alterius, vel nō; si primum, ergo non tres perfectiones, quia numerus est tantum secundum ea, quæ opponuntur: si secundū, ergo plus perfectionis est in duabus, quàm in vna.

26 Dices tertiò. Patres loqui de æqualitate ratione essentię. Contra: comparant personas inter se, prout faciunt numerū personalē, & asserūt nō plus esse omnes personas simul, quam vna, itaut omnino excludant excessum, ergo.

27 Dices quartò. Omnes perfectiones personales esse in singulis personis ratione circuminsessionis, Contra: circuminsessio non tollit numerum perfectionum, ergo neq; facit, quod non sint plus duæ, quam vna.

28 Prob. tertiò. Si darētur tres perfectiones relatiuę, vel essent infinitę in quātitate perfectionis, vel finitę. Non 1. quia infinitū simpliciter est per essētiā singulare, nec potest plurificari. Non 2. quia aliquid finitum esset in Deo.

29 Dices nō esse finitas, nec infinitas, sed abstrahere ab vtroq. Contra. Dicūt perfectionem, ergo vel illam dicunt cū termino, vel sine termino. Rursus finitum, & infinitum priuatiuè opponuntur, ergo cum sint rationes conuenientes perfectioni, secundum suum esse intrinsecum, debet altera ipsarū semper cōuenire. Confirmat. Istę perfectiones existerēt realiter à parte rei, ergo nō possēt prescindere a modis intimè imbibitis in qualibet perfectione, nēpe finitate, & infinitate, quia præcisio est tātū per intellectū.

30 Dices 2. esse infinitas in genere suo, non autē secūdū rationē entis. Cōtra. Quod non est infinitū simpliciter in ratione entis, est absolutè finitū, & solum secūdū quid infinitū, quod autē est finitū in ratione entis, participat conditiones finitatis, nēpe limitationē, depēdētiā &c. hi quod non est infinitū secundū rationē entis, non est ens per essētiā, sed participatū, & dependēs. 3. istę pfectiones relatiuę deberēt esse ens illa rōe entis, qua Deꝰ est ens, alioquin esset in Deo aliquid, quod esset Deus, diuersa rōe entis, ergo cū Deus sit ēs per essētiā, etiā pfectiones relatiuę erūt ens ex vi entis per essentiā, atq. adeo infinitę in ratione entis.

31 Ad 1. Resp. relationes esse quid reale realitate essentię, atq. adeo non habere aliā perfectionē, nisi perfectionē essentię, non autē realitate propria. Instabis. Esse *Ad* precisè est aliquid reale, ergo. Resp. Esse quid reale realitate illius, quod refert, nam nihil aliud importat, nisi esse reale vnius extremi, prout venit in cōplexionē cū alio: vnde relationes diuinę sūt quid increatū, substātiale, &c. eodē esse, & substātialitate, qua est talis essētia. Ad Confirmationē negat. conseq. Nā quod Pater sit perfectus, quatenus Pater, nō aliud dicit, quā esse perfectū ratione propriæ personalitatis, hæc autē est perfecta eadem perfectione, qua est perfecta essentia, itaut illa perfectio, quæ in Patre est personalitas ipsiꝰ, eadē in filio sit eius personalitas ex sola diuersitate ordinis originis, quæ ponit distinctionem secundū modū terminandi, nō verò secundū perfectionem.

32 Ad secundum. Si Pater non genuisset ab æterno, caruisset aliqua perfectione, quia caruisset fæcūditate, atq. actu illius, vnde nec fuisset actus purissimus. Nō autem, quia caruisset speciali perfectione relationis. Generatio autē diuina est perfectior humana, quia est generatio infinita infinitate essentiæ. Ad 3. negat. conseq. Quia, vt sint perfectæ, sufficit perfectio essētiæ. Ad 4. pertinere ad perfectionē Dei, vt nulla ratio sit in ipso, quæ non dicat perfectionē, pertinet tamē etiā ad perfectionē ipsius, vt non dicat perfectionē distinctam ob summam simplicitatem, & infinitatem. Ad 5. negat. cōseq. Ideo enim personalitas

creata dicit propriã perfectionẽ, quia natura est limitata, & non potest esse tota sua perfectio; in Diuinis autem natura est tota sua perfectio. Ad Confirm. negatur conseq. nam quando adoratur Trinitas, non adorantur relationes præcisæ, sed ipsæ personæ, quæ dicunt etiam essentiam.

33 Ad 6. Paternitatem secundum perfectionem ita conuenire Patri, vt sit etiam conueniens filio, quia eadem perfectio est Paternitas in Patre, & filiatio in filio, vt ait D. Tho. *cit.* secundum vero ordinem originis non est conueniẽs Patri, sed Diuinæ essentiæ, cui omnes relationes sunt conuenientes, quia essentia Diuina exigit esse tam Paternitas, quàm Filiatio; vnde ratione huius conuenientiæ non habet relatio aliud esse, quàm esse essentiæ, & consequenter nec aliam perfectionem.

An relationes habeant fundamentum.

SECTIO IIII.

35 PRima sententia asserit, fundari in essentia, vt in remoto fundamento, & in Persona vt in proximo, ita Henricus apud Carthus. *in* 1. *dist.* 26. *q.* 8.

35 Secunda sententia vult, fundari in intelligere, & velle essentiali, quia natura Diuina est prius intelligens, & volens, quàm determinetur ad personas.

36 Tertia sententia asserit, nullum habere fundamentum aut rationem fundandi, neq; etiam secundum nostrum modum inadequatum concipiendi, ita Suarez 7. *de Trin. c.* 5. Ruiz *disp.* 91. *de Trinit. sect.* 3. Cuniga *disp.* 3. *de Trinit. dub.* 19. & communiter Recentiores.

37 Quarta sententia, originem esse rationem fundandi, relationem, ita D. Tho. *in* 1. *dist.* 27. *q.* 1. *art.* 2. D. Bonau. 1. *p. art.* 1. *q.* 2. Richard. *q.* 3.

38 Dico 1. *Essentiã non esse fundamentũ, aut rationem fundandi relationem.* Prob. Fundamentũ, & ratio fundandi debent esse propria illius, cuius est relatio, vt patet inductione. Nihil autem essentiale est proprium personæ, cuius est propria relatio.

39 Dico 2. *Neque Personam esse fundamentum relationis.* Prob. Relatio nõ ingreditur constitutionẽ sui fũdamenti; relatio autem ingreditur constitutionem personæ.

40 *Si relatio Diuina concipiatur inadæquate, prout dicit puram rationem ordinis, habet personam pro fundamento.* Prob. Vt purus ordo non dicit rationem termini personalis, immo supponit, ergo supponit personam constitutam, tanquam fundamentum.

41 Dico 4. *Secundum nostrum modum concipiendi inadæquatũ Origines sunt rationes fundandi relationẽ, prout dicũt purũ respectũ.* Prob. Relationes istę concipiuntur inadęquatè vt puri respectus, ergo cũ in esse notionali interueniat ratio originis, potest ratio originis concipi vt præcedens hos respectus, ergo erit ratio fundandi.

42 Obijcies. Origo actiua debet cõuenire Patri rõe alicuius personalitatis; hęc autem non potest esse alia, quàm Paternitas. Resp. Productionem conuenire ratione esse personalis, quando ipsum non constituit; in Diuinis autem constituit personam.

43 Obijcies 2. Persona cõstituitur per relationẽ, ergo nõ potest esse fundamentum ipsius. Resp. constitui per relationem vt æquiualet transcendentali, non autem vt æquiualet prædicamentali, vt suo loco videbimus.

Qualem terminum habeant relationes Diuinæ.

SECTIO V.

44 PRima sententia vult, terminari ad aliquid absolutum; seu ad aliam relationem, non vt relatio est, sed quatenus est forma hypostatica. Ita Capreol. *in* 1. *dis.* 26. *q.* 1. *art.* 3. *ad* 1. Ferrar. 4. *contra Gentes, cap.* 26. Marsil. *in* 1. *q.* 29. *art.* 1. *dub.* 1.

45 Secunda sententia vult, terminari formaliter ad relationes sibi correspondentes, vt relationes sunt; ita Suarez 5. *de Trinit. cap.* 8. Vasquez 1. *p. disp.* 159. *cap.* 6. Ruiz *dis.* 91. *de Trin. sect.* 4. Cuniga *disp.* 3. *de Trinit. dub.* 20.

46 Dico 1. *Relationes Diuinas nõ terminari ad relationes sibi correspõdẽtes, prout dicunt esse ad, ita vt hoc esse ad, sit ratio formalis terminandi.* Prob. Quælibet relatio habet suum proprium conceptum distinctum à conceptu alterius relationis, & extrema relationis ingrediuntur talẽ cõceptũ iuxta exigẽtiã ipsius, ergo quãdo aliquid est extremũ duarũ relationũ diuersarũ, nõ potest ingredi conceptũ vtriusq; secũdũ eãdẽ rationẽ, ergo cũ personę, vt tales ingrediãtur cõceptũ duarũ relationũ, vt Pater Paternitatis qua ipse refertur ad filiũ, & filiationis qua Filius refertur ad ipsum, debent ingredi secũdũ diuersã rationem, ergo si ingrediũtur eã, qua referũtur secũdũ esse *Ad*, non possunt secundum idem esse *Ad*, ingredi eam, quam terminant.

47 Dico 2. *Personas Diuinas terminare relationes formaliter ratione originis, quam important.* Prob. Terminus formalis relationis est id, per quod formaliter cõnectitur, cũ alio extremo; sed personæ connectũtur inter se ratione originis, ergo. Minor prob. Quia tota connexio inter personas Diuinas est in ratione producentis, & producti.

48 Obijcies. Relatio diuina ita distinguit, vt distinguat à termino correlato, ergo requirit formaliter terminum, vt correlatum. Resp. Distinguere secundum totum suum esse adæquatum, & ideo relatio terminatur ad correlationem adæquatè sumptam, quia tamen non est pura correlatio, ideò habet aliquid aliud, ratione cuius formaliter terminet, & hoc est origo.

DE PERSONA, IN COMMVNI.

DISPVTATIO LVII.

Quid significet Persona.

SECTIO I.

1 PErsona à Philosophis, & Theol. vsurpatur pro indiuiduo, intellectualis naturæ, quia natura, prout est in aliquo indiuiduo, & incommunicabiliter existit, habet quandam determinatam apparentiam, & cognoscibilitatem sui ipsius, qua secundum proprium esse fit conspicua, & nota. Hinc Damasc. *cap.* 13. *Dialect.* Persona *est quæ per suas actiones, & proprietates perspicua est.*

2 Dico 1. *Personã significare esse substãtiale naturę; est contra Laur.* Vallam. *lib.* 6. *elegantiarum cap.* 38. vbi vult Personam non conuenire Deo, quia significat qualitatem; desumitur autem ex locis scripturæ, vbi dicitur Deum non esse acceptorem Personarum, & Nazianz. *orat.* 32. testatur decretum fuisse, vt persona apud catholicos significaret suppositum, substantiali proprietate distinctum.

Prob. Vnusquisque ex vi suæ indiuidualis substantiæ habet suam indiuidualem apparentiam, ergo si attendamus significationem huius vocis, significat naturam, cum speciali proprietate substantiali, quia persona non aliud significat, quam illam apparentiam, qua quisque vt diuersus ab alio apparet.

3 Dico 2. *Personam significare substantialem naturam, non quocunque modo, sed quadam propria, & singulari nota, caracterizatam, substantiali modo.* Prob. Persona importat propriam apparentiam, qua quisque ab alio distinguitur, ergo importat substantialem naturam, proprio signo determinatam, quia ratione propriæ apparentiæ redditur talis, qualis nulla alia est.

4 Dico 3. *Personam significare etiam qualitates, & alia accidentia, quæ caracterizant naturam, non per se, sed quatenus indicant substantialem proprietatem.* Desumitur ex D. Damasceno *loco citato.*

Prob. Perſona de ſuo formali ſignificat proprietatem ſubſtantialis naturæ indiuidualis, quatenus dat propriam apparentiam, ergo ex ſua ſignificatione extenditur ad omne id, quod importat talem apparentiam, accidentia autem vt ſignum important hanc apparentiam.

Quid ſit Perſona.

SECTIO. II.

5 DEfinitur perſona à Boetio *lib. de duabus naturis c.2.* quod ſit *naturæ rationalis indiuidua ſubſtãtia*, & hæc definitio, vt conformis doctrinæ SS. Patrum, recipitur ab omnibus excepto Scoto *in 1.d.23.q.vnica §. ad inueſtig.* qui loco *Indiuiduæ ſubſtantiæ* ait, ponendum *Incommunicabilis exiſtentiæ.*

6 Notandum 1. Certum eſſe, Naturam intellectualē ingredi conſtitutiuum adæquatum perſonæ; cum autem natura ſit communis omnibus perſonis, nec importet illam determinationem, quam habeat perſona in quo libet indiuiduo, ſe habet materialiter, & determinatur per aliquid, quod tribuat ſpecialem modum ſubſiſtendi.

7 Notandum 2. Rationem perſonæ dicere, quod natura intellectualis ita ſubſiſtat in ſe, vt ſe habeat incommunicabiliter, quia dicit naturam iam determinatã ſecundum ſuum modum eſſendi, ſi quidem illum dicit vltimò completam. Ad hanc autem incommunicabilitatem, non ſufficit indiuiduatio, vt patet ex Myſterio Incarnationis; nam in Chriſto eſt humana natura indiuidua, quæ ſufficit, vt ſit terminus productionis, abſque tamen incommunicabilitate perſonali, quia communicatur Verbo tanquam perſonæ aſſumẽti eandē naturam ad propriã hypoſtaſim.

8 Dico 1. *Perſonam de ſuo formali importare aliquam proprietatem, realem, ſubſtantialem, per quam natura ita in ſe conſtituitur, vt illi repugnet communicare cum alio in modo ſubſiſtendi;* Prob. Perſona ſubſiſtit in ſe, vt indiuidua, ergo præter indiuiduationem debet habere aliquam ſubſtantialem proprietatem, per quam determinato modo ſubſiſtat, quia indiuiduatio determinat naturam, & facit, vt ſit hæc, non autem modum ſubſiſtendi, vt patet in natura aſſumpta à Verbo: vnde cum natura intellectualis debeat ſubſiſtere per ſe, debet etiam dari determinatio, ſecundum hunc modum ſubſiſtendi.

9 Dico 2. *Hanc ſubſtantialem proprietatem importare formaliter, quemdam ſubſtantialem characterem, quo natura intellectualis ita ſecundum modum ſubſiſtendi determinatur, vt ſecundum ipſum habeat propriam apparentiã qua diſcernatur à quacunque alia ſecundum modum ſubſiſtendi, & operandi.* Prob. Quodlibet eſſe habet ſuã conſpicuitatē, ſecundũ quam innoteſcit, & quæ illi prouenit ex ſuo vltimo conſtitutiuo, ergo tale eſſe habet talem conſpicuitatē ſibi propriam, ergo quod habet eſſe omnino proprium, & completum, debet habere omnino propriã, & cõpletã conſpicuitatē; talis autē eſt ratio perſonæ.

10 Dico 3. *Incommunicabilitatem in modo ſubſiſtendi non importari formaliter per perſonalitatem, ſed conſequi ad ipſam, vt proprietatem.* Prob. Perſonalitas importat rationem vltimò determinatiuam naturæ ſecundum modum ſubſiſtendi. Hæc autem non eſt formaliter incõmunicabilis, quia incõmunicabilitas eſt reſpectu alterius, vltima autē determinatio cũ ſit in eſſe ſubſtãtiali, eſt ad ſe.

11 Colligitur ex dictis. Quomodo intelligenda ſit definitio perſonæ, dicitur .n. *Naturæ rationalis*, vt aſſignetur pars veluti materialis, quam importat. Perſona dicitur, *Indiuidua ſubſtantia*, hoc eſt incommunicabilis; accipitur enim de indiuiduatione, quatenus importat omnimodam incõmunicabilitatem, per quam ſignificatur ille peculiaris character, per quē natura vltimo determinatur ſecundum modum ſubſiſtendi. Traditur autem definitio per incommunicabilitatem, quia ponitur proprietas loco differētiæ.

12 Colligitur 2. Perſonam reſpectu indiuidui ſe habere vt quid poſterius, quia natura prius eſt indiuidua, quam perſona. Item reſpectu ſuppoſiti ſe habere vt quid minus vniuerſale; ſuppoſitũ.n. eſt idē in oībus naturis ſubſtãtialibus, quod eſt perſona in natura intellectuali; vnde perſona eſt ēt ſupoſitũ, & inſuper dicit peculiarē rationē, excellētiæ, ſecũdũ quã natura fit cõſpicua in modo ſubſiſteadi.

DE PERSONA IN DIVINIS.

DISPVTATIO LVIII.

An in Deo ſit ponenda ratio Perſonæ.

SECTIO I.

1 DIcendũ eſt. *Nomē perſonæ conuenire Deo*, eſt de fide, & ita docet communiter Patres, & Scholaſtici, contra Tranſyl. & Illyricos. Licet aũt nõ reperiatur expreſsè in ſcriptura, habetur tamen in ipſa idē ſignificatũ, nēpe ratio Patris, Filij, & Spiritus Sancti, de quibus ea dicũ tur, quæ in creatis fũdãtur in eſſe perſonali. Prob. Deus eſt natura intelligēs, perfecte ſubſiſtens, & determinata in modo ſubſiſtendi, ergo debemus illi tribuere nomen perſonæ ad ſignificandum talem modum ſubſiſtendi, namq perfectiones Diuinas explicamus, per voces, & conceptus perfectionum creatarum.

2 Dico 2. *Rationem Perſonę conuenire Deo, non ſecũdũ eũdē cõceptũ, ſed ſecũdũ aliũ infinitè diſtãtē.* Prob. Quod in Deo nomine perſonæ ſignificatur, eſt aliquid infinitũ; in creatis vero quid finitũ, ergo ratio perſonæ ſecũdũ aliũ cõceptũ infinite diſtãtē dicitur de Deo, quia vbi in aliqua qdditate reperit. infinitas, facit infinitè diſtare ab õi finito.

3 Obiicit. Perſona eſt ſimpliciter incõmunicabilis, quod tamē nõ cõtingit in Deo, nã natura terminata vna perſonalitate, poteſt vlterius cõmunicari, ergo. Reſp. Naturã Diuinã terminatã vna perſonalitate non poſſe vlterius communicari, eodem modo communicationis, ſed tantum diuerſo ideo autem poteſt diuerſo modo cõmunicari, quia eſt communicabilis pluribus modis, ita vt per terminationem vnius perſonalitatis non adæquatè communicetur.

4 Obiicies 2. In Diuinis non eſt differentia ſecundum ſubſtantiam, ergo nec perſona, cum perſona ſit rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia. Reſp. negan. conſeq. Quia ad plurificandum perſonam, ſufficit, plurificari formaliter conſtitutiuum, quod conſiſtit in proprietate perſonali, quæ in Diuinis plurificatur.

Quid formaliter dicat Perſona Diuina.

SECTIO II.

5 SVpponendum eſt. Perſonam in ſuo adæquato conceptu importare tum naturam diuinam, tum etiam aliquid notionale, quia cum ſit natura intellectualis incommunicabiliter ſubſiſtens, debet includere tum naturã, tum etiam aliquid, ratione cuius incommunicabiliter ſe habeat. Hinc notionale debet pertinere ad formale conſtitutiuũ perſonæ, quia ratione ipſius perſonæ diſtinguũtur.

6 Dico 1. *Perſonam Diuinam de ſuo formali non importare aliquid negatiuum, ſed aliquid poſitiuum.* ita Scot. in *1.d.23.q.vnica* Prob. Perſonæ Diuinæ diſtinguũtur ſolũ in eſſe perſonali, ergo eſſe perſonale debet formaliter dicere aliquid poſitiuum; alioquin perſonæ Diuinæ non diſtinguerentur realiter poſitiuo modo; nã idē eſt cõſtitutiuũ & diſtinctiuũ. Rurſus cum Incarnatio ſit facta in perſona formaliter, nõ autem in natura, ſequeretur, quod verbum non terminaſset naturam humanam per aliquid poſitiuũ.

7 Dico ſecundò. *Perſonam Diuinam de ſuo formali importare eſſe ſubſiſtens peculiari nota characterizatum, ſeu cum aliquo peculiari modo, ex quo prouenit incommunicabilitas.* Probatur. Perſona Diuina de ſuo formali non aliud importat, quam determinationem quamdam naturæ, ex qua acquirat determinatam appa-

apparentiam, ergo importat Diuinum subsistere vt peculiarij si pro determinandum, nam ex hoc natura habet determinatam apparentiam.

8 Dico tertiò. *Personam Diuinam importare personales proprietates, seu relationes, prout dicunt peculiares modos subsistendi.* Prob. Persona est vltimò completa in ratione subsistendi, cum sit incommunicabiliter subsistēs, ergo cum in Diuinis id non habeat à natura, habebit à proprietate personali, vt ab vltimo determinatiuo.

9 Dico quartò. *Personā importare aliquid absolutum, ita vt quãuis constituatur per relationem, significetur tamen absoluto modo ratione naturæ.* Licet enim proprietas personalis sit vltimum determinatiuū personę, quia tamē se habet vt modus quidam, natura verò vt res, ideo persona sequitur conditionē naturæ; sicetiam homo est corporeus, licet anima sit spiritualis. Prob. Personalitas concurrit ad cōstituēdā personā, tãquā character quid subsistēdi, discriminans vnum modum ab alio in ratione subsistendi, ergo persona, quę constituitur, se habet absoluto modo, quia character non aliud præstat, quàm facere innotescere Diuinum subsistere secundum specialem apparentiam; vnde persona principaliter dicit ipsum subsistere, characterem verò vt modum subsistendi.

10 Dico 5. *Ex eo quòd character personalis est relatio, persona constituta secundum suum esse personale absolutum, refertur ad aliud.* Aliud enim est, personā esse quid absolutum, & aliud quod secundum esse absolutum, referatur. Primum dicit habere tale esse, quod in se ipso, & ad se ipsum subsistat. Secundum dicit, quod ex eo, quod aliquid sibi subsistat, dicat ordinem ad aliquem terminum, & hæc duo sunt possibilia, vt patet in relationibus trāscendentalibus. Prob. Persona Diuina in suo esse absoluto imbibit relationem, quia imbibit notionale, ergo secundum suum esse absolutum refertur.

11 Obijcitur. Relatio vt talis constituit personam, ergo persona se habet relatiuo modo; Resp. negando conseq. Quia relatio Diuina non est pura relatio, sed etiā aliquid aliud præstat, & ideo cōstituit personā exhibendo personale characterem, vnde potest persona significari absoluto modo, sicuti significātur etiā alia relatiua trāscendentalia.

12 Obijcitur 2. Sola relatiua pluerificantur in Diuinis, ergo si personæ plurificantur, erunt relatiuæ. Resp. Relatiua plurificari nō solum vt puri respectus, sed etiam prout aliquid aliud præstant, & ideo cum personæ non sint aliquid purum relatiuum, possunt significari absoluto modo ratione relationis, sumptę, non vt refert, sed prout constituit tanquam terminus personalis.

An in Deo sit ponenda hypostasis.

SECTIO III.

13 HYpostasis idem est, quòd substans: vnde quia substantię indiuiduales substant accidentibus, à Græcis hypostases dictę sunt. Quia autem, quod alijs subsistat, se habet per modum substentaculi, & consequēter per se subsistit, ita vt non indigeat substētari, ideò nomen hypostasis significat etiam primas substātias, quatenus per se subsistunt, & in hoc sensu ponitur in Diuinis tàm à Patribus, quàm à Concilijs, & solùm difficultas est, an hoc nomen sit tribuendum essentiæ, ita vt sit idem, ac vsia, seu essentia, atque adeò sit tantum vna hypostasis in Deo; an verò idem sit ac persona, seu suppositum.

14 Dico 1. *Nomen hypostasis ab antiquis Patribus fuisse vsurpatum, pro vsia, et in hoc sensu vnicam tantum hypostasim positam fuisse in Deo.* Prob. ex D. Athan. orat. 5. contra Arrianos, *Quemadmodum vnum principium, & pro principio vnus Deus, ita planè, ac re vera vna est essentia, & hypostasis, quæ dicit, Ego sum, qui sum.*

15 Dico 2. *Consueuisse distingui inter hypostasim, & vsiam, ita vt hypostasis staret pro persona, vsia verò pro natura, seu essentia,* ita Boet. *l. de duabus naturis.* Prob. ex D. Athan. tr. de Definit. *Essentia quidem, genus, natura, & forma, sicut dictum est, idem sunt, persona autem, character, hypostasis, indiuiduum, & propriū etiam ipsum vnū sunt* & idem etiam habet Damascenus 3. *de fide cap.* 4. & Augustinus 5. *de Trinit. cap.* 8.

16 Dico 3. *Hypostasim in Diuinis significare personam, ita vt licet aliquando fuerit vsurpata pro essentia, communis tamen vsus fuit pro persona, & nunc pro sola persona debet vsurpari.* Prob. ex D. Athan. tract. de Definit. *Si quis quærat, quas confitearis naturas, dico vnam, hypostases verò tres,* Idem etiam docet D. Dionysius *cap.* 1. *de Diuinis nominibus,* Niss. *orat. cathechetica c.* 1. Damasc. *Epist. de Trisagio,* & Conciliū Ephæsinum, 1. *c.* 1. *anathematis.* 2. & Constantinopolit. 2. *collat.* 8. *can.* 1. vbi anathematizat, qui non confitetur vnam deitatem in tribus hypostatibus.

DE CONSTITVTIVO Diuinarum Personarum.

DISPVTATIO LIX.

An dentur proprietates constituentes Personas.

SECTIO I.

1 NEgauit proprietates personales Præpositiuus apud D. Thom. 1. *p. q.* 32. *art.* 2. asserens, quod stante simplicitate Diuina non poterat distingui inter essentiam, & proprietatem, & ideo non debere dari abstractam proprietatis. Tribuitur hæc opinio etiam Ariminensi *in* 1. *dist.* 26. *&* 27. sed re vera solum in modo loquendī discrepat à communi sententia.

2 Dicendum est. *Personas Diuinas habere suas proprietates personales, secundum quas ad inuicem distinguantur* Ita communiter cum D. Tho. 1. *p. q.* 40. *art.* 2. *&* 3. & est de fide, & desumitur ex cap. *Firmiter. De summa Trinitate* vbi habetur. *Hæc Sancta Trinitas, secundum essentiam indiuidua, & secundum proprietates personales discreta,* & ex Concil. Tolet. 11. *in profess. fidei.* vbi habetur; *vnicuique personę manere suam proprietatem.* Prob. Personæ Diuinę sunt plures, ergo cum non possint habere pluralitatem ex aliquo cōmuni, debēt habere ex aliquo proprio.

3 Dicendum 2. *Has proprietates personales esse reales, ita vt se teneant formaliter ex parte obiecti, & non tantum fundamentaliter.* Prob. Ratio personæ est realiter, & formali modo in Diuinis, vt est de fide, ergo etiam proprietas personalis, quia persona constituitur per ipsam tanquam per proprium characterem.

4 Dicendum 3. *Has proprietates personales non esse aliquas entitates, seu res, quæ ita sint in vna persona incommunicabiliter, vt non sint in alia.* Prob. Pater communicat filio totam suam entitatem, & substantiam, vt definitur in cap. *Damnamus. De summa Trinit.* ergo non est in ipso aliqua entitas, seu res, quæ non cōmunicetur. Conseq. prob. Si proprietas diceret hanc entitatem, seu rem incommunicabilē, vel esset substantia Patris; vel nō. Si primū; ergo nō cōmunicaretur tota substantia Patris, cōtra definitionē allatā. Si secūdū; ergo esset in Deo aliquid distinctū, quod nō esset substātia personæ, quod est error Gilberti.

5 Dicendum 4. *Proprietates personales importare diuinam essentiam secundum peculiarem modum se habendi, in qualibet persona, ratione originis, ita vt quod est una proprietas in vna persona, sit alia proprietas in alia persona, ex solo diuerso modo se habendi, quoad originem.* ita D. Thoma *in* 1. *dist.* 7. *quæst.* 2. *art.* 2. *ad vltimum*, Probatur. Proprietas personalis non importat aliud, quàm illud esse personale cuiuslibet personæ, ergo cum hoc sit tātum quidam character subsistendi, non importat aliud, quàm Diuinam naturam cum tali modo se habendi.

Confirmatur. Quia sic saluatur quomodo Trinitas sit vna summa res, quæ sit veraciter Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, iuxta definitionem capitis. *Damnamus*, *De summa Trinitate*. Nam non ponit alia, & alia res secundum pluralitatem personarum, sed tantum alius, & alius modus se habendi eiusdem rei.

6 Dicendum quintò. *Licet in Deo idem sit abstractum, & concretum, proprietates tamen personales, possunt, & debent in abstracto quoque significari*. Desumitur ex Patribus, & Concilijs, quatenus vtuntur nominibus abstractis, ad illas significandas. Probatur. Nomina, quę Deo tribuuntur, debent significari in ordine ad nostram capacitatem, ergo cum noster intellectus non possit intelligere, nisi per diuersos conceptus abstracti, & concreti, nomina quæ Deo tribuunt debent significari tum in abstracto, tum in concreto.

7 Obijcit. Torres contra tertiā concl. Pater cōmunicat Filio Paternitatē, est propositio hæretica, ergo etiā quod cōmunicet propriā entitatē, ergo habet aliquam entitatē, incōmunicabilē. Resp. Esse hæreticum dicere, quod cōmunicet esse Patrem, quia tūc sequeretur indistinctio personarum; non autem quod communicet entitatem, quæ est ipsa Paternitas, seu quod communicet Paternitatem per modū entis, ita vt Filius sit totū illud esse, quod est Pater, iuxta definitionē capitis. *Damnamus*. *De summa Trinit.*

8 Obijcit secundò. Patrem esse Patrem, est infinita entitas, & tamē non cōmunicatur Filio ex Florent. *in litteris vnionis*, ergo. Resp. Patrē esse Patrē, esse infinitā entitatē, quæ sit entitas, & infinitas essentiæ: hæc autē cōmunicatur Filio, quia secundum Florent. *Pater dat omnia Filio, præter esse Patrem*, quia nimirum hæc infinita entitas ratione originis habet in Filio aliū modū essendi, ita vt illa infinitas entis, quæ in Patre habet rationem Patris, in Filio habeat rationem Filij, & hoc pacto Filius non est Pater, licet habeat realitatem Paternitatis, quia ratione communicationis talis realitas habet alium modum essendi.

9 Quæres. An constitutio Diuinarū personarū per proprietates sit realis. Respon. Esse realem materialiter, & quò ad rem constituta, quia persona est quid reale; esse autem rationis quòad modum constitutionis, quia modus constitutionis, dicit distinctionem, & compositionem, quæ in Diuinis personis non est nisi secundum nostrum modum concipiendi, quatenus, secundum inadęquatos conceptus, distinguimus inter essentiam, & proprietatē.

An proprietates constituentes Personas sint absolutæ, an relatiuę.

SECTIO II.

10 PRima sententia asserit, esse absoluta. Ita tamen vt non plurificentur, nisi ratione originis, & relationes superueniāt personis iam constitutis, ita Ioan. de Ripa *in 1. dist. 26.* Galliel. Parisien. apud Carth. *in 1. dist. 26. q. 1.* & vt probabilem defendunt Scot. *in 1. dist. 26. q. vlt. §. Tertia opinio.* Bassol. *q. 2. art. 3*. Prob. Prouer. Tertiò. Quod nomen est eius, aut nomen Filij eius? indica mihi si nosti. Si autem personæ constituerentur per relationes, nomina Patris, & Filij, essent propria, & interrogatio esset irrationabilis. Secundò. Relatio terminatur ad absolutum, ergo cum personæ vt tales, terminent inuicem relationes, debent habere proprietates absolutas, quibus eas terminent.

11 Secunda sententia asserit, Personas cōstitui per proprietates, relatiuas, ita communiter cum D. Thoma. *1. p. q. 40. Art. 2.* & Magistro *in 1. dist. 26.*

12 Dico primò. *Proprietates personales non esse purè absolutas, sed etiam relatiuas, ita vt intrinsecè, & formaliter dicant relationes*. Hęc conclusio est certa ex principijs fidei, quā uis nō sit definita, & desumitur ex Concil. Toletan. 11. *in Confess. fidei*, vbi habetur; *In relationes personarum numerus cernitur*. Et rursus. *In hoc solū numerum insinuant, quod ad inuicem sunt, & in hoc numero carent, quod ad se sunt*, & ex Florent. *in litteris vnionis* definitur; *Omnia quæ Patris sunt, ipse Pater vnigenito filio suo gignendo, dedit præter esse Patrem*. Si ergo solum esse Patrem est proprietas Patris, quia id solū habet propriū, quod Filio non communicat, proprietas erit aliquid relatiuū; nā esse Patrē, est quid relatiuū; Prob. Vbicumque in Diuina Scriptura nominātur personæ Diuinæ, adhibētur nomina relatiua, Matthei vltimo. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*. 1. Io. 5. *Tres sunt, qui testimoniū dāt in Cęlo, Pater, Verbū, & Spiritus Sāctus*, ergo cum nomina exprimant Diuinas personas, secūdū suas proprietates, sunt proprietates aliquid relatiuū.

13 Resp. Scotus. Explicari per nomina relatiua, tanquā per notiora; non autem quia relationes sint proprietates constituentes. Contra. De his, quæ sola reuelatione habemus, debemus opinari solū iuxta id, quod est reuelatū, ergo cum personæ Diuinæ sint reuelatæ, solū cum proprietatibus relationis, possumus solū affirmare esse relatiuas. Cōf. In reuelatione nō est magis, aut minus notū, & intellectus in assētiēdo respicit solā auctoritatē reuelātis. ergo

14 Prob. secūdò. In Diuinis omnia sunt vnū, vbi nō obstat relationis oppositio, vt docet D. Ans. *c. 3. de process. Spiritus Sancti*, & Cōcil. Flor. *sess. 19.* ergo personę non possūt constitui, & distingui per proprietates absolutas, quia inter illas proprietates non esset oppositio relatiua.

15 Resp. Scot. Sufficere, si proprietates absolutè sint referibiles per relationē; nā tūc radicaliter dicūt relationē, quod sufficit ad oppositionē. Contra. Quia D. Ansel. docet, ex sola oppositione formali habeti distinctionem. Deinde oppositio non causat distinctionem, nisi ex vi rationis formalis oppositionis, ergo vbi non est formaliter oppositio, nec etiam est distinctio.

16 Prob. tertiò. Si proprietates essent absolutæ, personæ Diuinæ essent limitatę, ergo. Sequella probat. Quod intra idem genus diuiditur, est limitatum secundum illud esse, in quo diuiditur, quando diuisio non prouenit ex oppositione relatiua, sic personæ, & indiuidua creata sunt limitata, quia contrahuntur per aliquid sui generis; limitatio enim inde prouenit, quod vnum ex vi sui esse non sit aliud.

17 Dico secundò. *Proprietates personales non esse purè relatiuas sed habere admixtum aliquid absolutū*. Prob. Illud est purè relatiuum, quod est pura relatio importans purum esse *Ad* Proprietates autem personales non sunt purū esse *Ad*, ergo. Minor prob. Quia pura relatio habet tātū referre; hę autē proprietates nō purè referunt, sed etiā constituunt personas, & terminant hypostaticè naturam.

18 Obijcit. Spiratio actiua communicatur Filio, ergo relatio est communicabilis, ergo non est proprietas personalis, quæ debet esse incommunicabilis. Respond. Relationem esse incommunicabilem respectu suæ correlationis, & hoc sufficit, vt proprietas personalis, possit esse relatiua; nam quando debet distinguere à pluribus personis, importat plures relationes, coalescentes in vnum per summam simplicitatem, & constituitur vna adæquata proprietas personalis, quæ refert ad omnes personas, à quibus distinguitur.

19 Ad 1. Per illam interrogationē indicari, nō quod nomina Patris, & Filij, non sint propria, sed quod non explicent adæquatè, & quidditatiuè personas Diuinas, quia sicuti nō sūt à nobis in hac vita adęquatè cognoscibiles, ita neq; etiā possūt adęquatè exprimi. Ad 2. Quinā sit terminus formalis relationū diuinarū, diximus supra *d. 56. se. 5.*

An proprietates constituentes personas dicant origines.

SECTIO III.

20 SVppon. est. Totā distinctionē diuinarū personarū prouenire ratione originis; nisi .n. vna persona ab alia procederet, non distingueretur ab ipsa, & hoc intelligūt Patres, quādo docēt, personas distingui rōe originis.

21 Suppon. 2. Realiter loquēdo à parte rei esse formale ori-

originis constituere, & distinguere personas, nam totum esse notionale pertinet ad esse personale, ita vt sit vna simplex ratio, quæ sit origo, relatio, & proprietas personalis; vnde sicut proprietas constituit, & distinguit, ita etiam origo.

22 Supponendum tertiò. Nostros conceptus posse considerari, vel ex parte modi concipiendi, vel ex parte rei conceptæ, secundo modo certum est, origines constituere personas, quia formaliter important relationes, ex eo quod intrinsecè sint ad aliud; vnde si vna constituit, altera quoque constituet. Difficultas ergo est de originibus secundum nostros conceptus ex parte modi concipiendi, an nimirum vt concipiuntur per modum originis, concipiantur vt constitutiuę personarum.

23 Prima sententia est affirmatiua. Ita D. Bonauentura *in 1. dist. 26. quæst. 2. & 3.* Probatur secundum modum concipiendi origo pręcedit relationem, & cum sit distinctiua, prius concipiuntur personæ distinctæ, quam referri. ergo.

24 Secunda sententia negat, proprietates debere concipi ad modum originis, ita communiter cum D. Thoma *1. p. quæst. 40. art. 2.*

25 Dico primò. *Proprietates personales non se habere quoad modum concipiendi ad modum originis.* Probatur. Constitutiuum debet esse proportionatum constituto, ergo constitutiuum personę non potest esse proprietas per modum originis. Consequentia probatur, quia persona dicit aliquid per modum essendi, non autem per modum operandi; origo autem dicit aliquid per modum relationis.

26 Dico secundò. *Origines, quæ se tenent ex parte personarum producentium in ordine ad aliam, secundum nostrum modum concipiendi, supponere personas producentes constitutas.* Probatur ex natura sua prior est ratio principij, quàm ratio originis, ergo cum eadem formalitas sit principium, & origo, quando concipitur sub ratione originis, non concipitur sub ratione principij; sed supponitur, ergo neque sub ratione constitutiua. Hoc tamen solum valet secundum nostrum modum concipiendi, quia ad concipiendas proprietates personales, debemus vti conceptu principij, & originis, nam in re adest solum actualis productio, quia principium in diuinis est per essentiam actu producens.

27 Dico tertiò origines, quæ se tenent ex parte personæ productæ, præcedere secundum nostrum modum concipiendi constitutiuum eiusdem personæ. Probatur origo, & constitutiuum in diuinis concipiuntur ad modum originis, & constitutiui vt sunt in creatis quia concipiuntur per conceptus creatos. In creatis autem origo præcedit constitutiuum, quia est ratio, cur constitutiuum ponatur in esse.

28 Ad fundamentum primę sententiæ respondetur originem præcedere relationem ad summum secundum nostrum modum concipiendi, quatenus æquiualet prędicamentali: vnde solum sequitur, quod non possit concipi, vt constitutiuum, quando concipitur vt æquiualens prędicamentali.

Sub qua ratione relatio constituat personam.

SECTIO IV.

29 PRima sententia asserit, Relationem posse considerari secundum esse conceptum, & secundum esse exercitum. Primo modo est relatio prout est in subiecto, non considerando distinctè, quid in ipso efficiat secundo modo est relatio considerata vt formaliter referens; vult ergo constituere personas, prout dicit esse exercitum Ita Caiet. *1. p. quæst. 40. art. 2. ad 2. difficult.* & alij Thomistæ.

30 Secunda sententia asserit, relationes constituere personas, prout dicit esse, *in* quia verò est relatio substantialis, hoc esse *in* non est secundum inexistentiam, sed secundum subsistentiam; ita nonnulli Thomistę.

31 Tertia sententia asserit, relationem, constituere personam, vt est quædam forma hypostatica importans esse subsistens, quod dicit aliquid absolutum; ita Ferrar. *4. cōtra gentes, cap. 26.* Marsil. *in 1. q. 29. art. 1.* Capreol. *dist. 26. quæst. vnica art. 3.* Cuniga *disp. 15. de Trinit. dub. 15. memb. 4.* & alij.

32 Quarta sententia asserit, relationem, prout dicit esse *in* subsistens constituere personas prout autem dicit esse *Ad* eas distinguere ita Bannes *1. part. quæst. 40. artic. 4. dub. 1.*

33 Quinta sententia vult, relationes constituere personas secundum proprias rationes relationis prædicamentalis, ita Aureol. *in 1. dist. 26. art. 3.* Durand. *dist. 27. quæst. 1.* Scotus *dist. 28. quæst. 3. §. Ad quæstionem.* Suarez *7. de Trinit. cap. 7.* Ruiz *disp. 89. & 90. de Trinit.* & ferè communiter recentiores.

34 Dico primò. *Relationes constituere personas, quatenus sunt quædam formæ, seu modi hypostaticæ, & characteristicè determinantes diuinam naturam, ad talem modum subsistendi.* Prob. personæ vt tales incōmunicabiliter se habēt, & important proprium characterem subsistendi, ergo relatio vt vltimum constitutiuum personæ debet importare aliquam propriam rationem incommunicabilitatis, & proprij characteris.

35 Dico secundò. *Relationes importare hanc determinationem hypostaticam, vt sunt peculiares relationes singularum personarum, ita vt relatio Patris, vt talis est, dicat propriam rationem characteristicam Patris.* Probatur. Quod constituit personas in esse personali, debet formaliter exprimere id, per quod quælibet persona seorsim se habet ab alia; cum in hoc consistat proprietas caractheristica; hoc autem est relatio determinata, talis personæ, quia ex vi ipsius nobis innotescit secundum suam propriam rationem.

36 Dico tertiò. *Relationes constituere personas, prout æquiualent transcendentalibus.* Probatur constituere personam non est purè referre, sed determinare naturam ad specialem modum subsistendi, & conferre peculiarem characterem, ergo non potest relatio constituere personam, nisi vt æquiualet transcendentali, alioquin constitueret purè referendo, quod implicat. Hinc vt æquiualent prædicamentalibus, nullo pacto constituunt personas, quia referre non est constituere rem in se.

37 Obijcitur. Operari supponit esse, ergo multò magis ipsum referri ratione operationis, ergo personæ debent constitui, per relationem sub aliqua ratione, quæ præcedat operari, & referri. Respondetur in creatis operari supponere esse operantis, quia contingenter conuenit, non autem in diuinis, quia conuenit necessariò, & intrinsecè, & per essentiam.

38 Obijcitur secundò. Relatiua transcendentalia non sunt vera relatiua, sed quid absolutum, ergo personæ constituuntur per aliquid absolutum. Respond. neg. antecedens. Nam important verum respectum; dicuntur autem absoluta quia non sunt purè respectus; hæc autem relatio sufficit pro constitutiuo diuinarum personarum, quia ponit oppositionem, & distinctionem.

39 Obijcitur tertiò. Pater, vt Pater, est prior origine filio, ergo relatio Paternitatis non potest concipi, quod subsequatur generationem; subsequeretur autem, si Pater constitueretur per relationem, vt æquiualet transcendentali. Respond. Patrem esse priorem origine ratione eiusdem originis formaliter, non autem ratione paternitatis, prout æquiualet relationi prædicamentali, quia tunc origo, & relatio sunt vnum, & idem, & solum distinguuntur secundum nostrum modum concipiendi; ideo Pater dicitur prior origine filio.

40 Obijc. quartò pater constituitur, per actuale generare, ergo non per relationem, vt æquiualet transcendentali. Respondetur negando consequentiam, quia actuale generare

generate importat relationem transcendentalem, quia respicitur Filius vt terminus existens, ex vi generationis. In Deo autem relatio transcendentalis non est relatio potentiæ, sed actualis productionis.

41 Colligitur ex dictis. An præcisis relationibus, remaneant hypostases: si enim præscinduntur, vt æquiualent transcendentalibus, non remanent, quia tunc præscinduntur characteres hypostatici, atque adeo formale constitutiuum hypostasis. si autem præscinduntur, vt solum æquiualent prædicamentalibus; tunc remanent hypostases, quia remanet notionale, secundum illam rationem, qua constituit personam, nempe secundum rationem termini hypostatici.

DE IDENTITATE DIVINARVM Personarum.

DISPVTATIO LX.

Qualis sit ista identitas.

SECTIO I.

1 IDentitas diuinarum personarum habetur ratione eiusdem naturæ, vt dictum est alibi. Communiter autem docent, diuinam naturam esse vnum omnimoda vnitate, & quia omnimoda vnitas in creatis est indiuidualis, seu singularis, ideo docent, diuinam naturam esse indiuidualem, & singularem; difficultas solum est, an sit indiuidualis propriè dicta.

2 Dico primò. *Quamuis personæ diuinæ habeant maximam vnitatem in natura, hæc tamen vnitas non est propriè singularis, aut indiuidualis.* Desumitur ex Patribus, Hilario 7. de Trinit. circa finem vbi ait. *Patrem singularem Deum prædicare sacrilegum est.* Ambros. 5. de fide ad Gratian. cap. 1. *Quod ad substantiam pertinet, non est singularitatis, sed vnitatis; singularitas ad personam pertinet, vnitas ad naturam.* August. quæst. 9. Veteris testamenti: *Vnus quidem Deus, sed non singularis.* Probatur: vnitas singularis est incommunicabilis, vnitas autem diuinæ naturæ est communicabilis, cum communicetur tribus personis sibi omnino identificatis, & inter se realiter distinctis; ergo. Confirmatur: vnitas singularis est vnitas limitationis, quia determinat naturam communem, vt sit hæc numero; vnde limitat, vt non includat totaliter esse naturæ; in Deo autem nulla est limitatio.

3 Dico secundò. *Naturam Diuinam simul cum qualibet personalitate importare vnam, & eandem vnitatem.* Probatur: vbi est simplicitas summa, ibi est etiam vna tantum vnitas, nam sicuti simplicitas excludit omnem compositionem, ita etiam excludit concursum plurium vnitatum; sed persona diuina est summè simplex. ergo.

4 Dico tertiò. *Naturam diuinam importare rationem formalem vnitatis, qua persona diuina fit vnum vt quod, personalitatem verò importare rationem determinatiuam talis vnitatis.* Probatur: natura diuina importat illam infinitam perfectionem, qua persona est infinitè perfecta, ergo est formalis ratio vnitatis, quia vnitas diuinæ personæ est vnitas simplicitatis, quæ debet fundari in perfectione simpliciter infinita, cum vnitas proportionaliter sequatur esse. Rursus: vnum quodque concurrit ad vnitatem, eo modo, quo concurrit ad esse, ergo cum personalitas concurrat ad personam, vt determinatiua, concurret etiam vt determinatiua vnitatis ipsius.

5 Dico quartò. *Diuinam naturam importare quandam rationem vnitatis, quæ non solum sit ratio, qua persona sit vnum, sed etiam, quæ sit vnitiua personarum ad inuicem in essentialitate essendi.* Probatur vnitas diuinæ naturæ est infinita, ergo debet vnire omnia, quæ sunt in Deo, quantum vnibilia sunt, ergo cum personæ sint vnibiles secundum essentialitatem essendi, vnientur ex vi ipsius.

6 Dico quintò. *Vnitatem diuinæ naturæ esse quandam vnitatem supereminentem longè diuersam ab omnibus creatis.* Probatur: vnitas proportionatur cum esse, cuius est vnitas, ergo quantum esse supereminet vnitas; esse autem diuinum supereminet infinito modo omnibus creatis.

7 Dico sextò. *Licet vnitas diuinæ naturæ non sit propria indiuidualis, explicatur tamen per vnitatem indiuidualem.* Probatur: quæ sunt in Deo, explicantur per conceptus rerum creatarum, ergo cum in creatis non sit maior vnitas indiuidualis; debet conceptus ipsius adhiberi ad explicandam vnitatem diuinæ naturæ.

An Personæ diuinæ sint vnum in aliqua subsistentia absoluta.

SECTIO II.

8 NOmen subsistentiæ aliquando sumitur pro omni eo, quod habet esse reale: dicitur. n. subsistere, quia re vera habet esse. Propriè tamen sumitur pro modo essendi per se, vnde conuenit tantum substantiæ completæ, & excludit indigentiam alterius, tanquam sustentantis, potest autem sumi, & in abstracto, & in concreto. Primo modo importat rationem pertinentem ad complementum naturæ substantialis, quæ dat illi formali modo esse per se. Secundo modo importat ipsam naturam, quatenus per talem rationem determinatur ad essendum per se.

9 Prima sententia negat, dari subsistentiam absolutam, in qua personæ diuinæ sint vnum. Ita Albert. 1. *p. quæst. 57. memb. 3.* D. Bonauent. *in 1. dist. 23. art. 2. quæst. 1. &* 2. Aureol. *dist. 26. art. 4.* Henricus 2. *part. sum. art. 53. quæst. 6.* Molin. 1. *part. quæst. 29. art. 2. disp. 3.* Vasquez *disp. 125. cap. 3.* Cuniga *disp. 5. de Trinit. dub.* 10. Amicus *disp. 21. sect.* 1. & alij. Probatur: Patres, & Concilia, dum assignant, sub qua ratione Deus sit vnus, & sub qua trinus, pro vnitate assignant essentiam, & pro pluralitate subsistentiam, ita vt negent posse esse vnam subsistentiam, ergo: Secundo Patres Concilij Alexandrini, & Nicæni admiserunt nomen subsistentiæ, vt per ipsam distinguerent personam contra Sabellianos, ergo. Tertiò subsistentia fundat negationem cuiuscunque aptitudinis essendi in alio, quæ non conuenit, nisi substantiæ omninò completæ, & suppositatæ, ergo. Quartò. Ad subsistendum non sufficit independentia à subiecto, nam natura præcisa subsistentia adhuc est independens, sed requiritur non ordinari ad aliud. Deitas autem ordinatur ad personas. Quintò: subsistere Deitate est habere deitatem, ergo si præcisis personalitatibus daretur habens deitatem, posset dici, quod deitas generetur. Sextò: subsistentia absoluta esset infinita, ergo non relinqueret locum subsistentijs relatiuis, vnde si Deus non esset Trinus, subsistentia absoluta ipsius esset omnino incommunicabilis. Confirmatur: sequeretur, quod in diuinis essent quatuor subsistentiæ, nam non obstaret identitas subsistentiæ absolutæ cum relatiuis, sicuti nec obstat, quin spiratio actiua sit quarta relatio.

10 Secunda sententia ponit vnam subsistentiam absolutam, quæ deitas subsistat, & quæ sit communis omnibus personis. Ita Durand. *in 1. dist. 26. quæst.* 1. Scotus *quæst. vnica* Bannes 1. *part. quæst. 40. articul.* 4. *dub.* 2. Caiet. *quæst. 30. art. 4.* Suarez *lib. 4. de Trinit. cap. 11.* Smising. *disp. 2. de Deo trino quæst. 4.* Granad. 1. *part. tract. 4. de Trinit. disp. 5. sect. 3.* & alij.

11 Notandum primo. Totam difficultatem prouenire ex diuersa vsurpatione huius nominis subsistentiæ, quando enim Patres, & Concilia docent, Trinitatem distin-

gui

qui secundum subsistentias, per subsistentiam non aliud intelligant, quam totum illud esse, quod importat personam, vnde Concilium Constantinopolitanum primum. *Epistola ad Damasum*, ait. *In tribus perfectissimis subsistentijs, siue in tribus perfectis personis.* Accipitur etiam subsistentia, pro ratione, quæ facit aliquid per se subsistens, seu ita in se existens, vt sibi sufficiat quoad existendū hinc Boet. li. de duabus Naturis. *Deus est hypostasis idest subsistentia, subsistit enim nullo indigens*. Si primo modo sumatur subsistentia quoad catholicos nulla est difficultas, & quia omnes conueniunt, quod nulla detur persona absoluta, & consequenter nulla subsistentia absoluta, vnde difficultas procedit de subsistentia, vt dicit peculiarem rationem determinatiuam existentiæ.

12 Notandum secundò. Subsistentiam, vt dicit determinatiuum existentiæ, duo dicere, nempe aliquam rationem, qua existentia ita determinetur, vt ex vi ipsius natura sibi sufficiat quoad existendum; & aliquam rationem ita determinatiuam existentiæ, vt eam trahat ad esse personale, conferendo proprium characterem, secundum quē incōmunicabiliter se habeat. Si posteriori modo accipiatur nulla est difficultas, quia sicuti certum est, non dari personam absolutam, ita etiam certum est, non dari hanc rationem subsistentiæ absolutæ.

13 Dicendum est. *Dari rationem subsistendi absolutam determinatiuam existentiæ ad talem modum existendi, quæ conueniat diuinæ naturæ, ex vi sui esse absoluti.* Desumitur ex Patribus. August. 7. de Trinit. cap. 4. *Omnis res ad se ipsam subsistit, quanto magis Deus* Hieronymi Ep. 57. ad Damasum. *Vna est Dei, & sola natura, quæ verè est: id enim, quod subsistit, non aliunde habet, sed suum est.* Cyrillo Alexandr. *in compendiaria expositione fidei*, o quens de diuina essentia ait. *Quid est essentia? res, quæ per se est, neque altero indiget, ad hoc, vt subsistat.* Hilar. lib. de Synodis. *Idcirco etiam substantia est, quia res, quæ est, necesse est, vt subsistat in se.*

14 Probatur: ratio formalis subsistendi est quædam perfectio intra latitudinem existentiæ determinatiua ipsius ad perfectum modum existendi, ergo debet conuenire Deo ex vi esse absoluti. Antecedens patet; Quia, quod non subsistit per se, indiget alio. Consequentia probatur: ex vi infinitatis conuenit Deo secundum esse absolutum existere per essentiam, ita vt existentia pertineat formaliter ad esse absolutum, ergo etiam ratio subsistendi, quia cum existentia sit infinita, includit omnem perfectionem existendi, secundum omnem modum existendi.

15 Dices sufficere, si importet rationem subsistendi sibi identificatam in esse relatiuo. Contra. Quando aliqua perfectio in diuinis est absoluta, est etiam absoluta quæcumque ratio, quæ est intra eius latitudinem, quia cum sit talis formaliter, debet formaliter dicere omnem perfectionem; secundo. Si non diceret secundum esse absolutum rationem subsistendi, non posset intelligi existētia absoluta; vt infinito modo se habens, nec vt perfecta in ratione existendi.

16 Probatur secundò: ratio subsistendi est perfectio simpliciter simplex, ergo debet conuenire Deo secundum esse absolutum. Antecedens probatur. Tum quia in vnoquoque est melior ipsa, quàm non ipsa. Tum quia existere est perfectio simpliciter simplex; quando autem aliqua perfectio est simpliciter simplex, etiam est tale omne complementum ipsius. Consequentia probatur. Quia omnis perfectio simpliciter simplex pertinet ad esse absolutum, nam cum sit melior in vnoquoque, est etiam melior in ipso.

17 Respondetur nō esse perfectionem simpliciter simplicem quia redderet essentiam incommunicabilem, & excluderet aliam perfectionem. Contra, quia non loquimur de ratione subsistendi, vt importat modum characteristicum, quæ sola reddit incommunicabile; Deinde illud est melius in vnoquoque, quo posito excluditur aliqua indigentia. Huiusmodi autem est ratio subsistentiæ, nam ea posita, etiam in natura diuina secundum esse absolutum, excluditur indigentia alterius ad existendum, & sublata ponitur existentia indigens.

18 Respondetur secundò. In Patre, & filio, & Spiritu Sancto esse subsistentiam, quæ cum se habet ad modum transcendentis, plurificatur iuxta numerum personarum. Contra. Perfectio simpliciter simplex non potest plurificari, alioquin darentur plures perfectiones simpliciter simplices cum oppositione ad inuicem; vna autem perfectio simpliciter simplex non potest opponi cum alia, nam per hoc destrueretur eius ratio, quia non posset esse simul cum ipsa; & ideo in quo ipsa esset melior, non esset melior altera apposita.

19 Respondetur tertiò. Hinc tantum sequi, quod Deitas non sit completa sine relationibus in ratione Deitatis. Contra. Præcisis omnibus relatiuis debet essentia remanere cum omni perfectione simpliciter simplici, cum omnis talis perfectio sit communis omnibus personis, ergo etiam cum ratione subsistendi.

20 Respond. quartò. Existere per se cum independentia à subiecto, conuenire substantiæ vt tali absque aliqua subsistentia. Contra. Essentia diuina habet perfectissimum modum subsistendi, ex vi suæ quidditatis, ergo etiam rationem subsistendi, quia ex hoc determinatur existentia ad perfectum modum existendi. Confirmatur: essentia ex vi suæ quidditatis excludit omnem indigentiam in ordine ad existendum, & habet omnem perfectionem simpliciter simplicem, ergo etiam subsistentiam, quæ est necessaria, ad excludendam indigentiam.

21 Respondetur quintò; relationes esse de quidditate essentiæ, & ideo reddere ipsam quidditatiuè subsistentem absque subsistentia absoluta. Contra. Adhuc secundum esse absolutum careret aliqua perfectione, simpliciter simplici: secundò. Perfectio simpliciter simplex non potest plurificari, & consequenter nec potest esse relatiua.

22 Ad primum respondetur patres, & Concilia, quando assignant subsistentiam pro pluralitate, illam sumere, prout significat personam, & sic patet ad secundum. Ad tertium. Subsistentiam fundare negationem cuiuscunq; habitudinis ad essendum in alio, quando est simul cum termino suppositali; non autem præcisè, vt dicit rationem determinatiuam existentiæ. Ad quartum ad subsistendum sufficere illam independentiam, quæ reddit naturam sibi sufficientem ad existendum; hæc verò conuenit etiam deitati, quia non ordinatur ad personas ratione indigentiæ, sed vt habeat suum terminum suppositalem. Ad quintum. Præcisis personalitatibus adhuc manere habens deitatem, nempe hunc Deum communem omnibus personis, quia tamen non est suppositum, non potest dici, quod deitas generetur, quia generatio terminatur ad suppositū. Ad sextum subsistentiam absolutam esse infinitam ea infinitate, qua est infinita natura; vnde relinquit locum terminis personalibus, quia subsistentia in sua formali ratione illis non importat; vnde nec reddit naturam incommunicabilem. Ad confirmationem negatur sequela, quia aliud est subsistentia, & aliud terminus personalis, & in diuinis est tantum vnica subsistentia, & tres termini personales, vt latius explicabimus *disp. 62. sect. 1.*

An Personæ diuinæ conueniant in aliqua ratione communi Personæ.

SECTIO III.

23 PRima sententia asserit, rationem personæ esse quid commune omnibus personis, sicut indiuiduum vagū. ita D. Thomas 1. *p. quæst. 30. art. 4.* Caiet. *ibidem*. Prob. quia persona significat subsistens in natura cum determinato modo subsistendi; vnde potest vagè dici de qualibet persona, cum quælibet dicat determinatum modum subsistendi.

22 Secunda sententia asserit, personam importare aliquid

quid commune vniuocum, ita Gabriel *in* 1. *diſt*. 25. *quæſt. vnica art*. 1. Suarez 2. *de Trinit. cap*. 3. Cuniga *diſp*. 5. *de Trinit. dub*. 4. & 5. Smiling. *diſp*. 2. *de Deo Trino quæſt*. 5. *num*. 113. & 131. Probatur; poteſt abſtrahi conceptus communis, qui ſit omnino idem, nempe qui dicat rationem ſubſiſtentis incommunicabiliter. ergo.

25 Tertia ſententia vult, importare aliquid commune analogum, ita D. Bonauent. *in* 1. *diſt*. 25. *art*. 2. *quæſt*. 1. & 2. Argent. *quæſt. vnica*. Auerſ. 1. *p. quæſt*. 29. *ſect*. 5. *dub*. 2. Probatur: quando concipitur determinatè talis perſona, non concipitur aliquid ſuperadditum perſonæ vt ſic, ſed tantum concipitur magis explicite, quod prius concipiebatur implicitè, ergo conceptus perſonæ vt ſic non eſt vnus, ſed multiplex ad modum vnius.

26 Quarta ſententia negat, perſonas diuinas conuenire in aliquo communi conceptu perſonæ formaliter ſumptæ ita Aureolus *in* 1. *diſt*. 19. *quæſt*. 2. *art*. 1. Scotus *diſt*. 13. *quæſt. vnica* §. *Ad quæſtionem*, & *diſt*. 23. *quæſt. vnica*.

27 Dico primò. *Si perſona conſideretur ſecundum eſſe adæquatum importat aliquid commune, quod tamen inadæquatè exprimit rationem perſonæ, licet implicitè dicat totã rationem perſonæ*. Probatur: Perſona ſecundum eſſe adæquatum importat intellectuale ſubſiſtens incommunicabiliter, ſed perſonæ diuinæ habent aliquid commune in ratione ſubſiſtentis incommunicabiliter, ergo. Minor probatur: Quia dicunt communem naturam, quæ includitur vt conſtitutiuum intrinſecũ in tali ſubſiſtentia.

28 Dices. Fundare conceptum commune naturæ, non autem perſona, ſicuti ratio generica non fundat communẽ conceptum ſpeciei, ſed generis. Contra: natura concurrit diuerſo modo ad conſtitutionem perſonæ ab eo, quo concurrit genus ad conſtitutionem ſpeciei, quia non concurrit per modum ſuperioris, ſed veluti pars, ergo ingreditur conceptum perſonę, ſicuti pars conceptum totius.

29 Dico ſecundo. *Perſonalitates diuinas, prout dicunt præciſe terminos perſonales, non conuenire in aliquo conceptu communi, ſiue vniuoco, ſiue analogo*. Probatur: non poteſt abſtrahi conceptus communis, niſi reperiatur aliquid commune in iis, à quibus abſtrahitur. Sed perſonæ diuinæ, vt dicunt perſonalia, non habent aliquid, in quo conueniant, ergo. Minor probatur. Perſonæ diuinæ vt perſonæ, diſtinguuntur ſecundum totum eſſe perſonale, ergo vt dicunt perſonalitates, non habent, in quo conueniant, quia quod eſt ratio diſtinctionis, non poteſt eſſe ratio conuenientiæ.

30 Dices diſtinguere ſolum, vt ſunt tales perſonalitates, non autem vt perſonalitates. Contra: vel iſta ratio perſonalitatis, ſecundum quam non diſtinguuntur, eſt relatiua, & incommunicabilis vel non; ſi primum; ergo dicit oppoſitionem, & eſt ratio diſtinguendi; ſi ſecundum; ergo non eſt ratio perſonalitatis, quia quod non eſt relatiuum, eſt abſolutum, & pertinet ad eſſentiam;

31 Dices ſecundo. A realiter diſtinctis poſſe abſtrahi conceptum, qui ſit vnus ſecundum rationem in eſſe obiectiuo. Contra: licet poſſit abſtrahi talis conceptus, non tamen qui importet formaliter id, per quod diſtinguuntur; quia in eo, in quo diſtinguuntur, non conueniunt; totum autem eſſe perſonalitatis eſt ratio diſtinguendi.

32 Dices tertiò. Perſonalitates, licet diſtinguant, adhuc tamen facere conuenire in eo, quod omnes ſint perſonę. Contra: diſtinctiuum non poteſt ſecundum formalem rationem diſtinctiui ponere conueniẽtiam, ergo cum perſonalitates ſecundum formalem rationem perſonalitatis ſint ratio diſtinctiui, non poſſunt ſecundum ipſam cauſare conuenientiam; alioquin perſonæ diuinæ eſſent vnum in ratione perſonę.

33 Ad fundamentum primæ ſententiæ reſpond. Perſonam poſſe dici vagè de qualibet perſona, quando conſideratur ſecundum eſſe adæquatum, ita vt aliquid explicitè dicat, & aliquid implicitè, vt explicatum eſt in prima concluſione.

Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ negatur aſſumptum, vt patet ex dictis.

Ad fundamentum tertię. Quando concipitur determinatè talis perſona, concipitur cum proprio termino perſonali, ſecundum quem nihil habet commune, cum alia perſona.

DE DISTINCTIONE Diuinarum Perſonarum.

DISPVTATIO LXI.

Qualis ſit iſta diſtinctio.

SECTIO I.

1 Dico primo. *Nõ eſſe proprie ſpecificã*. Ita communiter cum Magiſtro *in* 1. *diſt*. 19. & deſumitur ex D. Auguſtino, 7. *de Trinit. cap*. 6. vbi docet, quod ſi tres perſonæ diuinæ eſſent tres ſpecies, poſſent dici tres ſubſtantiæ, & tres eſſentiæ. Prob. ſpecies habet ſub ſe plura indiuidua, per quę diuiditur, & continetur ſub aliqua natura vniuerſali, & importat diuerſitatem eſſentiæ; hæc autem non conueniunt diuinis perſonis.

2 Dico ſecundò. *In diſtinctione diuinarum perſonarum intelligi aliquid amplius in ratione diſtinctionis, quam intelligatur in diſtinctione indiuiduali*. Prob. relationes, quibus conſtituuntur perſonæ, habent aliquam maiorem diuerſitatem, quam indiuidualem, cum ſint veluti relationes diſquiparantiæ; & ex perſonis productis vna ſe habet vt verbum, altera vt Amor. ergo.

3 Dico tertiò. *Licet perſonæ diuinæ ita diſtinguantur, vt vna non ſit alia, non tamẽ diſtinguuntur n. propriè dicto*, ita communiter cum Magiſtro *in* 1. *diſt*. 19. & D. Thom. 4. *contra gentes cap*. 11. & deſumitur etiam ex D. Auguſtino 7. *de Trinit. cap*. 6. Vbi docet; Tres perſonas diuinas, non eſſe tria indiuidua. Probat. de ratione indiuidui eſt, quod diuidat, & multiplicet naturam materiali modo; hoc autem non conuenit perſonis diuinis.

4 Dico quartò. *Diſtinctionem perſonalem in diuinis in ratione diſtinctionis dicere etiam aliquid minus, quam dicat diſtinctio numerica*. Prob. diſtinctio numerica excludit vnitatem ſecundum eſſe entitatiuum; diſtinctio verò perſonalis in diuinis non excludit, ergo.

5 Dico quintò. *Diſtinctionem perſonalem in diuinis explicari, per diſtinctionem numericam*. Prob. In creatis nulla eſt diſtinctio, quæ magis ipſi aſſimiletur, quam numeralis, ergo debemus ipſa vti.

6 Obijc. ex D. Damaſc. *lib*. 1. *de fide c*. 11. vbi de perſonis diuinis ait, *ſecundum omnia vnum ſunt, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, præter, ſi ita dicamus, ingignentiam, gignentiam, & proceſſionem, ratione autem, & intelligentia hoc diſtinctum*, ergo perſonæ, non diſtinguuntur realiter, ſed ratione. Reſp. D. Damaſcenum velle, perſonas diuinas diſtingui ratione, & intelligentia, non quia diſtinctio formetur ab intellectu ſed quia ſit in ordine ad ipſum, quia tantum ab intellectu, percipi poteſt, non autem à ſenſibus, vnde ſubdit *Non enim localem diſtinctionem ceu in nobis poſſumus in incircumſcripta aſſignare deitate*.

An ratione perſonarum detur numerus in Diuinis.

SECTIO II.

7 Communiter fere docent, in diuinis non eſſe numerum ſimpliciter dictum, ſed ſolum ſecũdum quid: alij verò volunt eſſe numerum, tranſcendentalem propriè dictum vt Ruiz *diſp*. 37. *de Trinit. ſect*. 2. & 3.

8 Dico

8 Dico primò. *Diuinas personas posse, & debere per numerum ternarium explicari.* Prob. quia scriptura, Concilia, & Patres ita explicant, alioquin non posset alio modo Mysterium Trinit. nobis innotescere.

9 Dico secundo. *Numerum non reperiri in diuinis secundum propriam, & formalem rationem numeri.* Desumitur ex D. Ambrosio 4. de fide ad Gratian. cap. 4. *distinctionem accipimus Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, non pluralitatem*, & D. Bernard. *lib. 5. de considerat. ad Eugen.* loquens de Trinit. ait *Nō habens quod ad numerum diuidat.* Prob. non potest dari numerus, nisi cadat supra entitatem rei, illam multiplicando, sed in diuinis non est multiplicatio secundum entitatem, quia Trinitas est vna res, ex cap. *damnamus De sum. Trinit.* ergo. Maior probatur: Quia numerus coalescit ex vnitatibus; vnitas autem est passio entis, & vnitas physica passio entis physici; vnde non potest multiplicari, nisi etiam multiplicetur entitas physica.

10 Dices relationes diuinas esse aliquid reale, & distinguere realiter, & ideo fundare vnitatem numericam. Cōtra, Si fundarent propriam vnitatem, vel secundum ipsam ponerent numerum in essentia, vel non; si primum, ergo essentia numeraretur, quod dici non potest, cum sit omnino vna; si secundum, ergo haberent propriam vnitatem physicam, & consequenter propriam entitatem; vnde in diuinis darentur plures entitates, & Trinitas non esset vna summa res.

11 Dico tertiò. *Quod in Trinitate per numerum explicatur, importat vnam, & eandem vnitatem entis per essentiam, secundum varios modos determinantes hanc vnitatem.* Prob. eo pacto se habet numerus, quo se habet ens; & tanta est distinctio in ijs, quæ numerantur, quanta est in ente. In Trinitate autem non est distinctio secundum esse, cum sit vnicum ens per essentiam, sed tantum secundum modos essendi, ergo neque secundum vnitatem, sed tantum secundum modos eiusdem vnitatis.

12 Obijes. Modi essendi personarum sunt reales, & distinguuntur inter se, ergo debent habere propriam vnitatem; nam distinctio sequitur ex vnitate. Respond. negando consequentiam. Quia tale est fundamentum, ex quo sequitur distinctio, qualis est ipsa distinctio; diuersæ autem personę non distinguuntur secundum esse, sed tantum secundum modum essendi, vnde distinctio ipsarum, non debet prouenire ex distincta vnitate, sed solum ex distinctis modis eiusdem vnitatis.

Quæres, an hæc nomina multiplicitas, triplicitas, & alia huiusmodi possint dici de Trinitate respond. posse dici, cū soleat vsurpari a Patribus præsertim Cyrillo Alexandr. lib. 3. dialog. de Trinit. & Nazian. orat. 39. Non tamen possunt dici secundum suam proprietatem; vnde in Conc. Tolet. 11. in professione fidei habetur nō triplex, sed Trinitas, & dici, & credi debet. Ratio autem est. Quia multiplicitas cadit supra esse, & importat secundum ipsum quandam diuisionem, quæ Deo repugnat.

DE IIS, QVAE Plurificantur ad Plurificationem Personarum.

DISPVTATIO LXII.

An Tres personæ dicant tres subsistentias relatiuas.

SECTIO I.

1 PRima sententia asserit, dari tres subsistentias relatiuas. Ita ij omnes, qui negant absolutam, & prętere a ex ijs, qui eam ponunt Caiet. 1. *part. quæst.* 39. *art.* 2. & 3. Medina 3. *part. quæst.* 2. *art.* 2. Bannes 1. *part. q.* 3. *art.* 4. *dub.* 2. Smising. *disp.* 1. *de Deo Trino num.* 68. Cuniga *disp.* 5. *de Trinit.* Suarez 4. *de Trinit. capit.* 11. Prob. Patres & Concilia docent, Trinitatem, importare tres subsistentias, ita vt Trinitas sit numerabilis secundum ipsas, & vtuntur nomine substantiuo, ergo. Confirmatur. Non distinguunt inter personam, & subsistentiam, & vocant subsistentiam personalem, ergo. Secundo: personalitas diuina dicitur subsistens, & incommunicabilis, ergo cum sint tres personalitates, erunt tres subsistentiæ. Tertiò. Quia est vna tantum forma essentiæ, non possunt dici tres essentiæ, ergo neque tres subsistentię, si subsistentia esset vna tantum forma absoluta. Quartò quia in Christo est vna tantum subsistentia, est etiam vnum tantum suppositum, ergo etiam in Trinitate esset vnum tantum suppositum. Confirmatur. Diuinæ personæ distinguuntur in ratione subsistentis, quia suppositalitas includit subsistentiam, alioquin non daret esse incommunicabile, ergo. Quintò Natura humana in Christo, subsistit subsistentia verbi, quia ipsum solum fuit incarnatum, ergo verbum habet propriam subsistentiam.

2 Secunda sententia ponit vnicam tantum subsistentiam absolutam, & negat tres relatiuas, ita Durand. *in* 1. *dist.* 26. *quæst.* 1. *& in* 3. *dist.* 1. *quæst.* 2. Palud. *ibidem.* Albert. 1. *part. quæst.* 43. *membro* 1. *& membro* 2. *art.* 1. Ferrar. 4. *contra gentes cap.* 26. §. *Attendendum.* Capr. *in* 1. *dist.* 26. *quæst.* 1. *art.* 1. *conclus.* 3. Argent. *quæst.* 1. *art.* 3. *ad* 3. Marsil. *quæst.* 30. *art.* 2. *ad* 4. *&* 10. & desumitur etiam ex D. Thoma, *quæst.* 8. *de potentia art.* 3. vbi habet. Relationes diuinas, & si constituant hypostases, & faciat eas subsistentes, hoc tantum facere, in quantum sunt essentia diuina, quia relatio non habet, quod subsistat, vel faciat subsistere, cum hoc sit solius substantiæ.

3 Notandum primo certum esse, dari tres subsistentias relatiuas; si subsistentia sumatur pro persona, vt sumitur in Concilio Constantinopolitano, 11. *Actione* 8. *si quis non confitetur vnam deitatem in tribus subsistentijs, siue personis adorandam, anathema sit.* Cum autem subsistentia sit nomen substantiuum, & substantiuè significet, dum Patres, & Concilia docent, dari tres subsistentias, oportet, vt intelligant de subsistentijs substantiuè acceptis.

4 Notandum secundò. Nomen subsistentiæ esse abstractum, vt patet ex modo significandi. Potest autem dupliciter sumi, vel vt abstractum totius, vel vt abstractum formæ. Primò modo importat in abstracto totum esse subsistentis, seu personæ, ita vt dicat partem formalem, & materialem, vt constituunt vnum, sed per modum abstracti; & tanquam formam totius, sicuti se habet humanitas respectu hominis. Secundo modo importat tantum esse formale suppositi, secundum esse abstractum, sicuti rationalitas importat tantum esse formale hominis.

5 Notandum tertiò. Subsistentiam, vt supra docuimus, duo importare, nempe rationem determinatiuam existentiæ, & rationem terminatiuam naturæ, seu ipsius subsistere, conferentem talem, & talem modum subsistendi.

6 Dico primò. *Si subsistentia accipiatur pro abstracto adæquato suppositi dantur in diuinis tres subsistentiæ substantiuè acceptæ.* Prob. Nomen numerale non potest tribui nomini adiectiuo, quod significat formam substātiuam communem personis; sic non possumus dicere tres increatos, tres immensos, quia tunc nomen numerale cadit supra formale significatum nominis substantiui, ergo cum in diuinis possint dici tres subsistentiæ, vt patet ex Concilijs, & Patribus, debet subsistentia plurificari, atq; adeo esse triplex substantiuè, alioquin, nec etiam adiectiuè possent dici tres subsistentiæ, sicuti non possunt dici tres increati.

7 Dico secundò. *Personas diuinas plurificari, & distingui secundum aliquam rationem subsistentiæ*, Desumitur ex Conc. Nicæno 1. *lib.* 2. §. *Cum sit copiosior*; vbi distin-

image
not
available

nem plurificationem: vnde definitur in cap. *Damnamus. De ſum. Trinit.* Quod vna perſona ſit illud, quod eſt alia; vnde omnes perſonę, ſunt vnum ens per eſſentiam. Conſeq. Probatur: quia exiſtentia per eſſentiam, quæ ſola poteſt eſſe in Deo, imbibitur in eſſe per eſſentiam; vnde non poteſt plurificari, niſi plurificetur ens.

7 Dices. Licet exiſtentia ſequatur ens per eſſentiam, poſſe tamen plurificari, ipſo non plurificato, ſicut plurificantur etiam relationes. Contra: ideo plurificantur relationes, quia ex vi ſuæ formalitatis dicunt oppoſitionem. Exiſtentia autem non dicit, vnde ſi darentur tres exiſtentiæ relatiuæ, deberent eſſe ſingulæ imparticipatæ, atque adeo exiſtentiæ per eſſentiam. Exiſtentia autem per eſſentiam eſt ipſum ens per eſsentiam.

8 Dico ſecundò. *Eamdem exiſtentiam ita eſſe in omnibus perſonis, vt tamen habeat diuerſos modos actualitatis ratione perſonalis characteris, terminantis eandem exiſtentiam.* Prob. Inter diuinas perſonas exercetur realis productio, qua eſſe, & exiſtere vnius communicatur alteri, ergo perſona producta, cum habeat eſſe, & exiſtere ex vi productionis, debet habere ſpecialem modum exiſtendi, per quem intelligatur habere eſſe productum.

9 Ad primum: Diuinas relationes habere ſuam actualitatem ratione eſſentiæ; quando autem præcisè concipiuntur cum actualitate, concipitur inadæquatè actualitas eſſentiæ. Ad ſecundum. In creatis diſtinctionem realem importare diſtinctionem ſecundum exiſtẽtiã, quia ne dum eſt ſecundum modum eſſendi, ſed etiam ſecundum eſse ratione finitatis. In diuinis verò eſt tantum ſecundum modum eſsendi. Ad tertium. Perſonalitatem creatam importare propriam exiſtentiam, quia diſtinguitur realiter à natura, quæ eſt finita, vnde etiam exiſtentia ipſius finito modo ſe habet. Ad Confirmationem. Paternitatem ex ſe dare tantum eſse Patrem; quia autem exiſtit exiſtentia abſoluta, facit Patrem actu Patrem. Ad quartum: in diuinis eſse tres exiſtentes adiectiuè, non ſubſtantiuè, exiſtere autem non conuenit primo, & per ſe perſonæ, ſed entitati, & ideo plurificatur tantum ad plurificationem entitatis.

10 Quæres. An tres perſonæ diuinæ poſſint dici tres eſſentię, ſeu naturæ. Reſpond. negatiuè, vt definitur in cap. *Firmiter*, & cap. *Damnamus De ſum. Trinit.* alioquin excluderetur vnitas eſsentiæ, & Naturæ.

11 Quæres ſecundò. An poſſit dici tres quidditates relatiuę. Reſpond. negatiuè. Nam ſenſus eſset, quod perſonę haberent diſtinctas eſsentias, quæ eſsent relatiuæ; nam nomen ſubſtantiuum addito adiectiuo ſignificat principaliori modo, & trahit ad ſe ſignificationem adiectiui, atque adeo ſignificat, quidquid poteſt ſignificare.

An attributa negatiua plurificentur in diuinis.

SECTIO III.

12 Loquimur de attributis negatiuis, quæ fundantur in eſsentia, vt increabilitas, immutabilitas, & alia huiuſmodi. Communiter autem docent, non plurificari. Suarez autem 3. *de Trinit. cap.* 12. Ruiz *diſp.* 28. *de Trinit.* aſserunt, illa attributa negatiua plurificari, quæ ex ſua ratione abſtrahunt ab abſoluto, & relatiuo, vt eſt infinitas, & ſequuntur plures Recentiores, quorum aliqui abſolute docent, omnia attributa negatiua plurificari.

13 Dico primo. *Non dari tres increabilitates relatiuas*, eſt de fide ex Symbolo Athanaſij; *Et tamen non tres increati, ſed vnus increatus.* Si autem darentur tres increabilitates, darentur etiam tres increati ſubſtantiuè. Prob. eſse increatum, ſicuti opponitur creato, ita requirit perfectionem ſimpliciter infinitam, & eſt quid imparticipatum, perfectio autem ſimpliciter infinita non plurificatur in Deo.

14 Dico ſecũdò. *Non dari tres immutabilitates relatiuas.* Prob. Immutabilitas fundatur in ſumma neceſſitate eſsendi, quæ in Deo non plurificatur, quia ipſe eſt vna tantum ſumma ratio entis. ergo

15 Dico tertio. *Neque dari tres immortalitates relatiuas.* Probatur: immortalitas opponitur mortalitatis & ſicut mortalitas dicit capacitatem ad amittendam vitam; ita immortalitas fundatur in vita, quę non poſſit amitti. In Deo autem eſt vnica ratio vitæ.

16 Dico quartò. *Neque dari tres impaſſibilitates relatiuas.* Prob. Impaſſibilitas ſequitur ex immutabilitate, ergo ſi immutabilitas eſt vna, erit etiã vna impaſſibilitas.

17 Dico quinto. *Non multiplicari independentias in perſonalitatibus.* Prob. Non poteſt plurificari independentia, niſi plurificetur id, quod non dependet, ſed plurificatis perſonalitatibus nõ plurificatur; quia infinitas ſimpliciter eſt illa, quę excludit dependentiam, & ſicuti eſse independens eſt eſse per eſsentiam, ita independentia fundatur in ente per eſsentiam.

18 Dico ſextò. *Neq; dari tres incorporeitates, ſeu immaterialitates relatiuas.* Prob. incorporeitas, & immaterialitas conuenit Deo, quia vt actus purus abſtrahit ab omni materia, ergo cũ ratio actus puri non plurificetur in Deo, neque plurificabitur immaterialitas.

19 Dico ſeptimo. *Neque dari tres indiuiſibilitates relatiuas*: Prob. Indiuiſibilitas cum in Deo ſit ſumma, idẽ eſt ac ſimplicitas, ſimplicitas autem non plurificatur, quia fundatur in infinitate perfectionis.

20 Dico octauo. *Neque dari tres incomprehenſibilitates relatiuas, & conſequenter nec tres ineffabilitates.* Prob. ideo Deus eſt incomprehenſibilis, quia excedit infinito modo intellectum creatum, ergo cum incomprehẽſibilitas proueniat ratione infinitatis ſimpliciter, non poteſt plurificari, ſicut non plurificatur infinitas.

21 Quod autem ſpectat ad infinitatem, dictum eſt in ſuperioribus, non poſſe plurificari, nam in Deo non poteſt reperiri aliquid infinitum, ſecundum quid, quia eſset ſimpliciter, & abſolutè finitum.

22 Obijc. Plura ex his prædicatis ſe habent tranſcendẽtaliter, ergo poſsunt plurificari. Reſp. Quidquid ſit de antecedenti, negando conſeq. quia prædicata negatiua non poſsunt plurificari, niſi plurificato fundamento.

23 Obijc. ſecundo: quælibet perſona diuina eſt indepẽdens, cum excludat cauſam, ergo tres independẽtiæ. Reſp. negando conſeq. quia independentia ſolum excluditur ratione entis imparticipati, atq. adeo ſolum ratione eſsentiæ. Vnde omnes perſonæ ſunt independentes eadem independentia eſsentiæ.

An plurificentur attributa poſitiua.

SECTIO IV.

24 Non loquimur de attributis, quæ propria ſunt eſsentiæ, vt talis eſt, vt ſunt intelligere, omnipotentia, & alia huiuſmodi, quia cum non plurificetur eſsentia, nec etiam ipſa poſsunt plurificari, vt tanquam certum de fide docet Aug. 5. *de Trinit. c.* 8. Vnde ſolum difficultas eſt, de quibuſdam prædicatis, quæ ſe habent ad modum tranſcendentis, vt eſt æternitas &c.

25 Suarez 3. *de Trinit. c.* 11. Cuniga *diſp.* 5. *de Trinit. dub.* 11. Amicus 1. *p. diſp.* 19. *ſect.* 6. *num.* 183. aſserunt, durationem plurificari, non vero æternitatem, & ſequuntur alij Recentiores.

26 Dico primo. *Non dari tres æternitates relatiuas*, eſt de fide ex Symbolo Athanaſij. *Non tres æterni, ſed vnus æternus*; & ex D. Aug. 1. de doctrina Chriſtiana c. 5. *Eadẽ omnibus æternitas, eadem incommutabilitas, eadem maieſtas.* Prob. Aeternitas ex intrinſeca ſua ratione importat ens per eſsentiam, ergo non poteſt relatiuè plurificari, ſicut nec plurificatur ens. Antecedens prob. Aeternitas eſt formaliter duratio omnino indefectibilis, atq. adeo excludens cauſã, à qua dependeat, vnde eſt duratio per eſsentiã: duratio autẽ per eſsentiam, dicit ipſũ eſse per eſsentiam:

27 Dico ſecundo. Non dari tres immenſitates relatiuas

eſt de fide ex Symbolo Athanaſij. *Nec tres immenſi, ſed vnus immenſus*. Probatur: immenſitas importat actum eſſendi vbique per eſſentiam, atque adeo eſſe præſens ex vi ſuæ eſſentiæ, ergo importat perfectionem ſimpliciter infinitam, quia eſſe neceſſariò vbique præſens dicit actum eſſendi neceſſarium; perfectio autem ſimpliciter infinita non poteſt plurificari.

27 Dico tertiò. *Non dari tres durationes relatiuas*. Deſumitur ex Nazianz. *orat*. 17. vbi ponderans illud Ioã. 1: *Erat lux vera*, ait *Erat, & erat, & erat; ſed vnum erat. Lux, & lux, & lux; ſed lux vna, Deus vnus*. Prob. vel duratio relatiua eſſet participata; vel non. Si primum; ergo aliquid participatum eſſet in Deo. Si ſecundum; ergo eſt æternitas, quia duratio imparticipata importat formaliter æternitatem, quæ non poteſt plurificari.

28 Dico quarto. *Neque dari tres vbiquitates relatiuas*. Prob. Tum quia perſonalitates non ſunt vbique, niſi prout ſunt in eſſentia. Tum quia vbiquitas conſequitur tantum eſſe infinitum ſimpliciter.

29 Obij. Duratio ſe habet vt prædicatum tranſcendens, ergo plurificatur. Reſpond. Quidquid ſit de antecedenti, negando conſequentiam. Quia in Deo non eſt alia ratio durationis, præter æternitatem, cui repugnat plurificari.

An tres Perſonæ diuinæ ſint tres entitates, & tria entia.

SECTIO V.

30 QVæſtio nõ procedit de ente adiectiuè ſumpto, quia certũ eſt, poſſe dici tria entia adiectiuè, cum nihil aliud ſignificet, niſi quod ſint tria habentia eſſe, ſed procedit de ente ſubſtantiue ſumpto.

Prima ſententia eſt affirmatiua. Ita *Ledeſma quæſt. 3. de diuin. perfectione art. 3.* Suarez *3. de Trinit. cap. 6.* Ruiz *diſp. 26. de Trinit. ſect. 2.* Smiling. *diſp. 1. quæſt. 4. num. 69.* Amicus *1. part. diſp. 19. ſect. 7. num. 184.* & ferè communiter recentiores. Prob. important triplex eſſe perſonale, ergo triplex ens ſecundo. Sunt tres relationes reales ſecundum proprias rationes, ergo tria entia. Confirmatur. Plurificato inferiori plurificatur ſuperius, ergo ſi plurificantur relationes, plurificatur etiam ens.

31 Secunda ſententia eſt negatiua, ita D. Thomas *in 1. diſt. 25. q. vnica art. 2. ad 4.* D. Bonau. *diſt. 23. art. 2. q. 2. ad vltimum*. Alens. *1. p. quæſt. 49. memb. 3.*

32 Dico primo. *Ens non plurificari relatiuè; nec diuinas perſonas eſſe tria entia, ſeu tres entitates*. Probatur. Si plurificaretur, ratio entis in diuinis perſonis, vel iſta ratio entis eſſet infinita in ratione entis; vel non. Si primum. Contra. Quia infinitum ſimpliciter non poteſt plurificari, quod autem eſt infinitum in ratione entis, eſt infinitum ſimpliciter. Si ſecundum; ergo eſt finitum, atque adeo aliquid finitum in Deo.

33 Dices præſcindere ab eſſe finito, & infinito. Contra. Eo ipſo, quod præſcindit, non includit id, à quo præſcindit, ergo limitatur, vt non ſit quælibet ratio entis, & finito modo ſe habet, ſi quidem limitatur, vt non ſit id, à quo præſcindit.

34 Dices ſecundo. Eſſe infinitum in genere, non autem ſimpliciter. Contra. Implicat infinitas entis in genere, nam infinitas in genere eſt ratio aliqua determinatiua generis, ens autem non eſt in aliquo genere determinato, & ideo ſi eſt infinitum in ratione entis, erit infinitum ſimpliciter. Rurſus infinitum in genere clauditur intra terminos generis, nec ſe extendit ad habendum, quod important alia genera. Quod autem clauditur intra terminos, eſt finitum.

35 Dico ſecundo. *Plurificari modus entis, ita vt vnum, & idem ens ſit cum tribus modus eſſendi, qui ſint ens, & aliquid vna, & eadem ratione entis*. Prob. perſonæ, inter ſe realiter diſtinguuntur, & quælibet habet proprium characterem perſonalem, ergo cum non poſſit plurificari ratio entis, plurificabitur modus eſſendi.

36 Dices. Hi modi eſſendi ſunt aliquid, atque adeo ens, ergo ſi plurificantur, plurificatur etiam ens. Reſpondetur. Eſſe ens, non propria ratione entis, ſed ea, qua ipſa eſſentia eſt ens; quæ cum ſit infinita, eſt ratio eſſendi cuilibet formalitati reali, quæ ſit in Deo.

37 Ad primum reſpondetur; Si per eſſe perſonale intelligatur terminus, & modus eſſendi, conceditur plurificari, ſi vero intelligatur ratio entis, negatur aſſumptum. Ad ſecundum. Relationes eſſe tres ſecundum rationem relationis, & eſſe reales vna, & eadem ratione entis, vnde per tres diuerſas rationes ſunt relationes, per eamdem autem ſunt reales. Ad Confirmationem. Relationem, & ens in diuinis non ſe habere vt ſuperius, & inferius, quia quidquid eſt ens in Deo, eſt ens per eſſentiam, quod eſt eſſentialiter ſingulare, non autem aliquid commune, ſuperius, vnde cum non ſe habeat per modum ſuperioris, nec relationes determinant ens per eſſentiam, vt aliquid inferius, ſed vt termini perſonales.

38 Inſtabis. Ergo ſaltem ens vt ſic plurificabitur, quia non eſt infinitum, nec per eſſentiam. Reſpondetur neg. ſequel. Quia ens in Deo eſt determinatum, vt ſit imparticipatum, & per ipſum vt tale, omnia ſunt quid reale: vnde cum ipſi repugnet plurificatio, nec alia ratio entis ſit in Deo, nulla plurificatio erit in ipſo, ſecundum rationem entis. Neque enim in Deo eſt ratio entis, vt ſic vt alibi dictũ eſt, quia talis ratio entis, eſt diuiſibilis, & finita, ſed tota ratio entis, quæ eſt in Deo, eſt ſecundum ſe totam, & totaliter per eſſentiam.

An tres Perſonæ ſint tres res.

SECTIO VI.

39 SVpponendum eſt. Quamlibet perſonam diuinam eſſe rem, quia in ſe habet ſuum eſſe ratum, & ſtabile, vnde Auguſt. 1. *de doctrina Chriſtiana, cap. 5.* ait. *Res igitur, quibus fruendum eſt, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus eſt*. Vnde aſſerere perſonas diuinas non eſſe res, idem eſt, ac aſſerere non eſſe à parte rei.

40 Supponendum ſecundo. Rem ex vi ſuæ ſignificationis indifferenter ſe habere ad ſignificandum ſubſtantiuè; vel adiectiue, quia ex ſe importat tantum illud ratum ſe habere in ſuo eſſe ſiue reali, ſiue obiectiuo, quod conuenit tam ijs, quæ ſubſtantiuè ſignificantur, quam ijs, quæ ſignificantur adiectiuè, quia tam forma, quàm habens formam eſt aliquid ratum in ſuo eſſe.

41 Prima ſententia eſt negatiua, ita Henricus *1. p. ſum. art. 34. quæſt. 2.* Alens. *1. p. q. 68. memb. 4. dub. 7.* Arimin. *in 1. diſp. 27. q. vnica, art. 2. concluſione 3.*

42 Secunda ſententia aſſerit, tres perſonas eſſe tres res. Ita D. Thomas, *1. part. quæſt. 39. art. 3. ad 3.* & cum eo communiter.

43 Dico primo. *Eſſe tres res adiectiuè; hoc eſt tres habentes formam realitatis*, & hoc intendũt Patres, quando dicunt, Perſonas diuinas eſſe tres res, vt D. Anſelmus, *c. 3. de Incarnatione verbi* vbi ait. *Solemus vſu dicere rem, quidquid aliquo modo dicimus eſſe aliquid: qui autem dicit de Deo Patrem, aut filium, aliquid de Deo dicit, & omnes ſciunt in Deo Patrem non eſſe filium*. Prob. Sunt tres habentes eſſe firmum & ratum à parte rei, ergo ſunt tres res adiectiuè.

44 Dico ſecundo. *Perſonas diuinas non eſſe tres res ſubſtantiuè, ſed tantum vnam*. Prob. ex cap. *Damnamus. De ſum. Trinit.* vbi habetur. *Trinitas eſt vna ſumma res, quæ eſt veraciter Pater, Filius, & Spiritus Sanctus*, ergo ſi tres perſonę diuinę ſunt vna ſumma res, non ſunt tres res.

45 Dices. Eſſe vnam rem ſecundum eſſe abſolutum. Contra ſi ſolum, ſecundũ eſſe abſolutũ eſſet vna res, Deus tantum eſſet vna res, non autem Trinitas, ſed Trinitas eſt vna res ex allata definitione, ergo ſecundo, Hęc vna res, nõ

ſolum

solum est Pater, filius, & Spiritus Sanctus, seu tres personæ simul, sed etiam vt ibi habetur, singillatim quælibet ipsarum; si autem essent tres res relatiuæ, vna res non esset quęlibet ipsarum singillatim, quia res, quæ esset vna persona, non esset alia, nec Pater esset omnino idem, ac filius, contra dictam definitionem. Confirmatur. Vbi definitur, Trinitatem esse vnam rem, quæ sit singillatim quælibet persona, ita vt vna persona sit omnino idem, quod altera, vt excludatur quaternitas; non excluderetur autem, si personæ diuinæ essent tres res relatiuę, quia esset in Deo vna res absoluta, & tres relatiuę.

46 Dico tertiò. *Personas diuinas esse vnam rem cum tribus modis habendi realitatem.* Prob. Hæc res, quæ est Trinitas, est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, atque adeo dicit in se rationes characteristicas ipsarum, ergo importat diuersos modos habendi ratitudinem, quia sicuti hæ rationes characteristicę determinant naturam, ita etiam determinant rem substantiuè acceptam, quę est natura diuina, ad diuersos modos se habendi, secundum suam ratitudinem.

47 Obij. Quælibet relatio importat suam formam relatiuam, quæ est aliquid reale, ergo sunt res substantiuè. Resp. negando antecedens. Quia relatio importat tantum modum habendi realitatem, vnde non est quid reale, nisi per realitatem essentiæ.

48 Obij. secundò; personę diuinæ distinguuntur realiter, ergo sunt tres res. Respond. Non distingui realiter in esse rei; sed tantum in modo habendi eandem rem, quia solum distinguuntur ratione originis, per quam eadem res communicatur; vnde debent importare tantum plures modos habendi ratitudinem.

49 Obij. tertiò. Res est transcendens, ergo plurificatur ad plurificationem eorum, in quibus est. Respond. Plurificari, quando ea, in quibus est important rationem talis rei, non autem quando importaut plures modos habendi eamdem rem; Deinde transcendentia solum plurificantur ad plurificationem eorum in quibus sunt, quando se habent per modum superioris. In diuinis autem res, non se habet per modum superioris respectu inferiorum, cum sit essentialiter singularis, vt dictum est supra etiam de ratione entis,

An plurificentur in Personis cætera transcendentia.

SECTIO VIII.

50 De vnitate dictum est in superioribus, sicuti etiam de bonitate, seu perfectione, vnde restat solum difficultas de veritate.

Prima sententia asserit, plurificari. Ita Vasquez 1. *p. disp.* 122. *c.*7. Suarez 3. *de Trinit. cap.*8. & ferè communiter recentiores.

Probatur, Relatio diuina habet propriam conformitatem cum intellectu, in quo consistit veritas, ergo. Secundò. Personæ diuinæ nedum sunt verus Deus, sed etiam, talis persona vera; vnde Patres docent, Patrem esse verè Patrem. Filium esse verè filium, ergo. Tertiò in Christo non est veritas personæ humanæ, ergo personalitas dicit propriam veritatem. Quartò in persona libris possunt fundari aliquæ veritates enunciatiuę, vt quod Pater generet, filius non generet, ergo habent propriam veritatem transcendentalem.

51 Secunda sententia est negatiua. Ita D. Thomas *in* 1. *dist.* 19. *quæst.* 5. *art.* 3. Richar. *art.*3. *quæst.*3.

52 Dico primò. *Personas diuinas esse tres veritates adiectiuè, hoc est tres veras personas, & hoc sufficere vt singulæ dicantur veræ.* Prob. singulę personę habent in se diuinam essentiam, & eiusdem veritatem, ergo sunt tres verè adiectiuè, hinc Damasus Papa *in Anathemat. contra hæreses Apollinaris, & Arij*, anathematizat eum, qui tres personas non dixerit veras.

53 Dico secundò. *Personas diuinas non importare tres veritates substantiuè.* Desumitur ex D. Anselmo *cap.* 23. Proslog. ibi. *Verbum tuum sic est verum, quomodo tu verax, & idcirco est ipsa veritas, sicut tu, & non alia, quam tu.* August. 7. *de Trinit. cap.*2. vbi inquit. *Pater igitur, & filius simul vna essentia, & magnitudo, & vna veritas, & vna sapientia.* Prob. Tota veritas, quę est in Deo, est imparticipata, ita vt non sit aliqua ratio veritatis, quæ non sit veritas per essentiam, quia quidquid est in Deo, est tale per essentiam, ergo est tantum vna veritas, quia quod est tale per essentiam, infinito modo se habet, & non potest plurificari.

54 Dices. Relationes conuenire Deo per essentiam, & tamen plurificari; vnde sic etiam poterit plurificari veritas. Contra. Ideo relationes plurificantur, quia ex sua formali ratione importat cum plurificatiuam, nempe oppositionem: veritas autem non importat, imò cum sit perfectio simpliciter simplex, non potest plurificari.

55 Dico tertiò. *Dari tres modos eiusdem veritatis, per quos determinatur in esse veritatis.* Prob. natura diuina ratione personalitatum determinatur, vt tali, & vt tali modo se habeat in essendo, ergo etiam veritas diuina, quę, cum sequatur esse, eodem pacto proportionaliter determinatur.

56 Ad primum respond. veritatem participatam consistere in conformitate ad primum intellectum; non autem imparticipatam; sunt autem relationes diuinæ intelligibiles, non ratione sui præcisè, sed ratione essentię determinatæ, in ratione veritatis, per modos personales; hęc autem determinatio non est veritas, sed modus veritatis. Ad secundum. Patrem esse verum Patrem, non aliud significare, nisi quod sit talis à parte rei; & veritas essendi consistit in veritate diuinæ naturæ determinatæ per talem modum. Ad tertium. Personalitatem humanam dicere propriam veritatem, quia est quid distinctum ab ipsa natura, vnde non est eadem ratio, ac de diuina. Ad quartum. Illas veritates enunciatiuas personales fundari in veritate diuinę essentię consideratæ cum tali determinatione in ratione veritatis, & ideo sunt propriè singularum personarum; quod etiam valet, quãdo personalitates cõsiderantur in abstracto, quia adhuc inadęquato modo concipitur veritas diuinæ naturæ, quatenus est necessaria pro fundandis illis rationibus.

DE NOTIONIBVS DIVINARVM Personarum.

DISPVTATIO LXIII.

An dentur Notiones.

SECTIO I.

1 Notio sumitur dupliciter formaliter, & obiectiue, primo modo dicit actũ intellectus, quo aliquid cognoscitur, secundo modo dicit aliquam rationem ex parte obiecti, quę obiectiuo modo facit rem innotescere; vnde semper notio est aliquid proprium illius, cuius est notio, alioquin non faceret ipsum innotescere. Prout autem tribuitur personis diuinis definitur à D. Thoma 1. *p. q.*32. *art.*3. Esse propriam rationem agnoscendi personã diuinam, quia videlicet importat rationem obiectiuam, qua vna persona seorsim ab alia distinguitur.

2 Dico primo. *Esse in diuinis admittendas notiones.* Contra Valentinum hereticum, & Transiluanos, & licet non sit de fide oppositum tamen est proximum errori: vnde Patres communiter vtuntur nomine Notionis vt, Nazianzen. *oration.* 35. Cyril. 1. *Thesauri. cap.*5.

Quomodo se habeat notio, proprietas, & relatio.

SECTIO III.

19 Omnes notiones dici possũt proprietates, prout proprietas importat aliquid incõmunicabile, licet enim spiratio actiua sit cõmunis Patri, & filio, respectu tamen Spiritus Sancti, se habet incommunicabiliter. Si autem proprietas sumatur pro constitutiuo personarum, tres tantum sunt proprietates, quia constitutiuum non potest habere maiorem pluralitatem, quam habeat constitutum, & in hoc sensu loquuntur Patres, quando docent proprietates esse tres. Hinc communiter cum D. Thoma 1.*p.q.*32.*art.*3.docent. Notiones esse quinq; relationes quatuor, proprietates tres. Difficultas autem est, quomodo innascibilitas sit propria Patris, & an dicat quid relatiuum. Rursus quomodo innascibilitas, & spiratio actiua sint notiones, & tamen non pertineant ad proprietates personales.

20 Dico primò. *Licet innascibilitas absoluto modo significetur, ratione tamen fundamenti est quid relatiuum.* Probatur. Facit innotescere Patrem, vt personam distinctam à filio, & Spiritu Sancto, ergo spectant ad esse relatiuum, cum personę distinguantur solum ratione relationis, Hinc August. 5. de Trinit. cap. 7. *Non ergo recedit à relatiuo, prædicamento, cum ingenitus dicitur.*

21 Dico secundò. *Innascibilitatem contineri in adæquata proprietate personali.* Prob. proprietas personalis dicit totum id, quo natura terminatur incommunicabiliter, in hoc autem imbibitur innascibilitas, quia terminus personalis ex intrinseca sua ratione respicit primam existentiam naturæ.

22 Dico tertiò. Spirationem actiuam imbibi inadęquata proprietate personali Patris, & filij. Prob. Proprietas personalis fundat incommunicabilitatem, & adæquata proprietas adæquatam incommunicabilitatem, ergo totum id requiritur ad adæquationem proprietatis, quod requiritur ad fundandam adæquatam incommunicabilitatem; requiritur autem in Patre, & filio spiratio, quia ratione ipsius incommunicabiliter se habent respectu Spiritus Sancti, cum ratione ipsius opponantur.

23 Obij. Proprietas personalis debet esse propria cuiuslibet personæ; spiratio autem actiua non est propria. Respondetur, proprietatem personalem adæquatè sumptam esse propriam; vnde licet spiratio sit communis Patri, & Filio, non est tamen proprietas personalis Patris, quia hæc non dicit spirationem præcisè, sed illud coniunctum ex paternitate, & spiratione, vt in prima persona, & in filio proprietas personalis coalescit ex filiatione, et spiratione, vt communicata.

24 Quæres. Quã certa sit doctrina de Notionibus. Respond. Id, quod explicatur per has quinque notiones, non posse negari, sine hæresi, quia negaretur id, quod est definitum de fide. Siquis autem hoc totum admitteret, nec admitteret tot notiones, solum temerariè loqueretur, quia sine sufficienti fundamento sentiret contra communem sensum Theologorum fundatum in auctoritate Patrum.

DE ACTIBVS NOTIONALIBVS Diuinarum Personarum.

DISPVTATIO LXIV.

An detur potentia ad actus Notionales.

SECTIO I.

1 Actus notionales sunt ij, qui sunt proprij diuinarum Personarum: vnde important ipsas processiones. Possunt autẽ considerari vel secundum terminum, seu personam productam, vel secundum originem actiuam, vt est in persona producente, & vtroque modo quæritur, an detur potentia ad ipsos.

2 Prima sententia est negatiua, asserens, quod potentia generandi, & spirandi non importat aliquod principium productiuum; sed est sicut potentia, qua Deus potest esse Deus, quę nihil aliud est, nisi ipsa possibilitas. Ita Aureol. *in* 1. *dist.* 6. *part.* 1. *articul.* 2. *proposit.* 1. *&* 2. Fundamentum est. Quia vbi non est aliquid elicitum, ibi non est potentia, productiones autem diuinæ non sunt elicitæ.

3 Secunda sententia est affirmatiua. Ita D. Thomas 1.*p. quæst.*41. *art.* 4. Caiet. *ibid.* Torres Ban. Molin. *ibidem* Cumel *disp.* 1. Capreol. *in* 1. *dist.* 7. *q.* 5. Scotus *q. vnica* Durandus *quæst.* 1. Vasquez 1. *p. disp.* 163. Amicus *disp.* 23. *sect.* 1. Suarez 6. *de Trinit. cap.* 5. Ruiz *disp.* 99. *de Trinit. sect.* 2. *& sequentibus*, & alij. Prob. In Deo datur realis productio, & realis terminus productus, ergo etiam potentia ad producendum. Secundò. Omne producẽs aliquid producit, id autem, quo producit, est potentia, tertiò patres concedunt essentiæ diuinæ potentiam generandi, ergo cum non possit esse principium, *quod*, erit principiũ, *quo*, seu potentia. Quartò in Deo non est necessaria distinctio inter potentiam, & productionem, sicut nec inter productionem & principium, *quod*, ergo licet non sit distincta, non obstabit quo minus sit potentia. Quintò causa ideo habet potentiam physicam, quia est apta, vt ab ea procedat effectus. Sed vna persona est apta, vt ab ea procedat alia. ergo

4 Notandum primo, certum esse, dari principium respectu actuum notionalium passiuorum, quia cum verè producantur, oportet, vt producens dicat veram rationem principij. Hæc autem ratio principij, eminentiori modo se habet, ac in creatis, quia transit ad esse infinitum.

5 Notandum secundò. Cum principium sit illud, à quo aliquid progreditur, debet in ipso includi vis aliqua, ratione cuius progrediatur terminus; & hoc sufficit ad saluandas loquutiones Patrum, cum dicunt, Patrem habere potentiam ad generandum, & futurum impotentem, si non generaret, quia solum volunt declarare, quod Pater habeat vim generatiuam.

6 Notandum tertiò. Hoc esse discrimen inter productiones creatas, & diuinas; quod creatæ sunt contingentes, & absque ipsis saluatur totum esse producentis; diuinæ autem sunt productiones per essentiam, quia illis conuenit existere per essentiam, nec sine ipsis saluatur esse producentis. Ex quo fit, quod termini quoque existant per essentiam, & habeant æqualem necessitatem essendi, sicut habet Deus, non solum materialiter, sed etiam formaliter ex sua intrinseca ratione: quia licet producantur, productio tamen estexistens per essentiam.

7 Dico primò. *Non dari potentiam, siue realem, siue obiectiuam respectu originis, quæ est in persona producente, itaut non possit intellectus concipere aliquam rationem, quæ se habeat per modum potentiæ.* Quod non detur potentia realis patet, quia alioquin debet realiter distingui ab ipsa origine. Probatur. Tunc possumus aliqua distinguere in Deo, quando secundum suam formalem rationem in ipso reperiuntur: alioquin non esset distinguere, quæ in Deo sunt idem, sed aliquid concipere, quod in ipso non est. Sed formalis ratio potentiæ non est in Deo respectu originis, ergo. Minor probatur. Quando aliquæ formalitates ita se habent, vt vna ex intrinseca sua ratione destruat aliam, si aliqua ipsarum reperitur in Deo, non potest reperiri apposita, ratio autem potentiæ respectu eorum, quæ sunt in ipso producente, & ratio actus puri, se inuicem destruunt: nam vbi est ratio potentiæ, ibi non est totum, quod reperitur per modum actus puri, sed est aliquid in potentia. ergo

8 Dices potentiam esse in Deo seclusis imperfectionibus. Cõtra: vel seclusis imperfectionibus remanet formalis ratio potentiæ; vel non. Si primum; ergo remanet id, quod destruit

destruit actum primum. Si secundum, ergo neque secundum esse obiectiuum remanet potentia.

9 Dico secundò. *Neque respectu terminorum dari in persona producente realem potentiam secundum formalem rationem potentiæ*. Probatur: Termini producti sunt existentes, per essentiam, ergo non datur potentia respectu ipsorum. Consequentia probatur. Quia potentia, vt formaliter potentia, continet realiter in sua virtute terminum productum, & per hoc constituitur in esse potentiæ, implicat autem vt id, quod est per essentiam in actu, potentiali modo contineatur in alio, quia tunc contineretur in illo secundum suum esse, & non secundum exercitium suæ actualitatis, & ideo tale exercitium non illi conueniret ex vi suæ quidditatis.

10 Dices. Id esse verum de potentia, quæ non est ex necessitate actu producens. Contra. Quod potentia ex necessitate, producens, non tollit, quin dicat rationem potentiæ, atque adeo quod terminus non contineatur potentiali modo in ipsa, ergo est contra rationem termini existentis per essentiam, habere potentiam, à qua producatur. Vnde si Deus ageret ex necessitate naturæ, adhuc creaturæ essent ens potentiale.

11 Dico tertiò. *Principium producens in diuinis importare fæcũditatem diuinæ naturæ cum tali modo exercitij eiusdem fæcunditatis*. Probatur. Personæ diuinæ productæ ideo sunt in Deo, quia ex vi fæcunditatis adest actualis productio, ergo principium producens nihil aliud dicit, nisi exercitium fæcunditatis; nam per ipsum natura diuina communicatur, atque adeo producuntur personæ.

12 Ad primum secundæ sententiæ respondetur. Dari potentiam respectu termini producti, quando est potentialis; non autem quando existit per essentiam. Ad secundum. Omne producens aliquid producere per potentiam, quando producit productione contingenti, & quæ non pertineat ad cõstitutiuum ipsius, non autem quando producit per essentiam. Ad tertium. Quando Patres concedunt essentiæ diuinæ potentiam generandi, intelligere diuinam fæcunditatem. An autem se habeat per modum potentiæ, an verò per modum actualis exercitij, id nõ explicant. Ad Quartum negatur assumptum. Nam si ad productionem daretur potentia realis, esset necessaria distinctio realis, quæ non est necessaria inter productionem, & principium, quia præcisa productione non datur principium, nam in diuinis non est principium in actu primo, sed in actu secundo. Ad secundum. Causam ideo habere potentiam, quia continet effectum potentiali modo; non autem quia ab ipsa præcisè proueniat. Quod non contingit in diuinis nam sicuti terminus est per essentiam, ita etiam principium per eandem principiat.

13 Ex dictis colligitur. In principio productiuo diuinarum personarum, posse distingui secundum nostrum modum concipiendi, vim productiuam ab ipso principio; ita tamen vt non se habeat per modum potentiæ, sed distinctio sit in ratione concreti, & abstracti; tunc enim concipitur vis aliqua, ex qua formaliter principium habet, vt producat.

Quid formaliter dicat vis productiua.

SECTIO II.

14 PRima sententia asserit, de suo formali importare tantum relationem. Ita D. Bonau. *in* 1. *dist*. 7. *art*. 1. *quæst*. 1. Durand. *quæst*. 2. Probatur. Actus qui conuenit vni supposito, & repugnat alteri, habet illi conuenire ratione propriorũ; sed actus notionales ita conueniũt vni personæ, vt repugnent alteri, ergo; Secundò. Ratio essendi, est etiam ratio operandi, ergo cum paternitas sit ratio essendi Patri, erit etiam ratio generandi.

15 Secunda sententia asserit, importare tantum aliquid absolutum, & essentiale, ita Ocham. *in* 1. *dist*. 7. *quæst*. 1. Gabriel *ibidem* & *quæst*. 2. Probatur: natura præcisa suppositalitate habet suas potentias integras, vt patet in natura humana Christi, ergo principium consistit tantum in aliquo absoluto.

16 Tertia sententia vult importare tum essentiam, tum etiam relationem, ita tamen, vt dicat essentiam in recto, relationem verò in obliquo, sicut conditionem. Ita D. Thomas 1. *part*. *quæst*. 45. *art*. 5. Caiet. *ibidem*. Bannes *dub*. *vnico*, Molina, *conclus*. 1. & 2. Vasquez *disp*. 164. *cap*. 3. Scotus *in* 1. *dist*. 7. *quæst*. *vnica*. Capreol. *quæst*. 1. Bassol. *quæst*. 3. Suarez 6. *de Trinit*. *cap*. 15. Ruiz *disp*. 100. *de Trinit*. *sect*. 5. Prob. nullum agens agit per suam suppositalitatem, sed per id, in quo assimilat sibi productum, ergo. Confirmatur subsistentia increata est tantum conditio, vt patet in natura humana Christi; neque enim personalitas diuina influit in operationes humanas Christi. ergo

17 Quarta sententia asserit importare ex se essentiam, & relationem, ita vt relatio sit aliquid de ipso principio, ita Henricus *Quodlibeto*, 3. *quæst*. 3. Richardus *in* 1. *dist*. 7. *art*. 1. *q*. 1. Cuniga *disp*. 16. *de Trinit*. *dub*. 3.

18 Dico primò. *Solam essentiam non esse principium quo*. Prob. essentia, nẽ dum est in Patre, sed etiam in filio, & Spiritu Sancto, & tamen ipsis repugnat generare, ergo debet dari aliqua ratio repugnantiæ, quę non potest esse alia, nisi quia in ipsis non reperitur principium, *quo*, formali modo.

19 Dices repugnantiam prouenire, quia virtus productiua impeditur, ne habeant suum exercitium. Cõtra. Hoc impedimentum non est contingens, sed necessarium, & æternum, ergo non est impedimentum, sed impossibilitas, cum sit ex intrinseca natura rei; vbi autem est impossibilitas, ibi non est potentia, prẹsertim in ẹternis, in quibus idem est posse, & esse.

20 Dico secundò. *Neque solam relationem importare vim productiuã*, & proinde Patres tribuunt etiam essẽtię vim producẽdi. Prob. Principiũ, *quo*, debet importare fæcũditatẽ, ergo in diuinis debet importare etiã essẽtiã, quia fæcũditas cõsistit in intellectu, & volũtate, vnde vna processio est secũdũ intellectũ, & altera secundũ voluntatem.

21 Dices. Intellectum, & voluntatem esse fundamentum principij *quo*, quia principium, *quo*, est illud, quo immediate elicitur actus. Contra Principium *quo*, & *quod*, cõparantur vt virtus elicitiua, & id, quod est tali virtute elicitiuum; virtus autem elicitiua est ipsa fæcunditas, quæ in diuinis est in intellectu, & voluntate, si quidem verbũ ex intrinseca sua ratione non respicit fæcunditatem intellectiuam, & amor fæcunditatem voluntatis.

22 Dico tertiò. *Relationes non esse solas conditiones, sed pertinere ad formalem rationem principij*. Prob. vbi est principium *quo*, secundum integram, & sufficientem virtutem, ibi est etiam actus ipsius, ergo si essentia diceret integrum principium, *quo*, cum sit in omnibus personis, esset etiam in ipsis actualis productio.

23 Respond. Bannes. In Filio esse potentiam generandi, sed non generare, quia repugnat ex parte termini, nam non potest esse alius Filius. Contra. Tum quia in æternis actus non separatur à potentia, sed sunt idem realiter. Tũ quia, quando actus est impossibilis, est etiam impossibilis potẽtia. Tum quia etiã in SpirituS. esset potentia generatiua, vnde simul cum Patre deberet generare Filium.

24 Respond. alij potentiam non habere suum actum in omnibus personis defectu conditionis. Contra. In Deo idem est posse, & esse, ergo si in alijs personis est potẽtia, erit etiam actus, Confirmat. Ideo deficeret conditio, quia terminaretur diuersa personalitate; hoc autẽ nõ ponit impedimẽtum nã etiã in Christo natura humana terminatur diuersissima personalitate, & tamẽ operatur easdẽ operationes, quas operaretur, si haberet propriã personalitatẽ.

25 Dico quartò. *Principium, quo, seu vim productiuã importare essẽtiam, & notionale itaut vna & eadẽ ratio principij, includat vtramque, sed diuerso modo nempe essen-*

essentiam, vt quid materiale, seu vt id, ex quo habetur vis producendi. Notionale verò, vt formale determinatiuum. Determinatio autem in hoc consistit, quod essentia sit communicabilis; Notionale verò determinet hanc communicabilitatem, vt tali modo exerceatur. Prob. Ratio principij in Deo, est ratio principij per essentiam, ergo ita dicit essentiam, & notionale, vt hoc formali modo se habeat, illa verò materialiter. Consequentia probatur. Quæ sunt talia per essentiam, non sunt talia potentiali modo, sed habent omnem rationem actus, ergo etiam ratio principij debet importare actum sui generis; hic autem actus habetur tantum per esse notionale.

26 Dices. In Spiritu Sancto nulla est ratio principiandi ergo essentia nullo modo pertinet ad rationem principij. Respond. negando consequentiam. Nam in Spiritu Sancto non est natura sub determinatione fæcunditatis, sed tantum est in ipso, quod in alijs personis est fæcunditas ratione determinationis personalis; vnde hic tantum fit, vt essentia materiali modo se habeat ad rationem principij.

27 Instabis. Si natura Diuina pertinet ad principium *Quo*, importabit aliquam fæcunditatem, ergo in Spiritu Sancto exiget habere complementum talis fæcunditatis. Respond. negando consequentia. Tunc enim requiritur complementum, quando in aliqua persona reperitur ratio principij secundum propriam rationem formalem, essentia autem Diuina præcise non se habet per modum fæcũditatis, sed solum vt dicit intellectũ, & voluntatem, secundum autem has rationes exigit complemẽtum, & quia habet, ideo consurgunt duæ primæ personæ; in Spiritu Sancto autem nullam dicit rationem, qua determinetur ad aliquem modum fæcũditatis, & ideo nec etiam in ipso debet habere complementum. Imo ex vi esse notionali Spiritus Sancti, excluditur tale complementum, quia vt terminus productus per voluntatem est vltimus, & proinde ita terminat productionem, vt excludat à se vim producendi.

28 Ad primum primæ sententiæ. Quomodo actus notionalis conueniat personæ ratione proprietatum, patet ex dictis. Ad secundum respond. Paternitatem esse rationem principiandi, quia tamen sola non est ratio essendi, sed ratione essentiæ, ideo neque etiam sola est ratio principij.

29 Ad fundamentum secundæ Sententiæ. Esse disparem rationem, quia in creatis producere non constituit in esse supposita creata, sicut constituit Diuinas personas.

30 Ad fundamentum tertię sententiæ respond. Relationem, & suppositalitatem non esse actiuam in creatis; secus autem in Diuinis, nam importat rationem originis, quæ pertinet ad formalem rationem principij; quia cum sit essentialiter producens, dicit intrinsecè ipsum exercitium producendi; Hinc patet ad confirmationem.

31 Ex dictis colligitur. Vim productiuam esse in omnibus personis secundum esse materiale, quia tota ratio essendi, quæ est in vna persona, est etiam in alia; non autem formaliter, quia tali pacto importat esse notionale, & exercitium producendi. Non hic tamen fit, quod aliqua perfectio sit in vna persona, quæ non sit in alia, quia vis productiua formaliter importat tantum esse notionale; vnde solum sequitur, quod infinita perfectio, quæ in vna persona est sub determinatione productionis, sit in alia sub alia determinatione, vnde D. Thomas 1.*p.q.*42.*art.*6. *ad* 3. ait; Quod potentia productiua in vna persona, in alia persona transit in aliam potentiam; vnde potentia, per quã Pater generat, in Filio est potentia, per quam generatur; quod fit ratione diuersi modi essendi, quo determinatur essentia.

32 Colligitur secundò. Potentiam Notionalem non pertinere ad omnipotentiam, vt docet Aureol. *in* 1. *dist.* 20.*art.*3. Scotus *q. vnica.* Suarez 4. *de Trinit. cap.* 10. & alij. Tum quia omnipotentia respicit res creatas sub ratione factibilis. Tum quia ex intrinseca sua ratione non est actu operans, sed operatiua. Tum quia secundum suam formalem rationem est communis omnibus personis.

33 Colligitur tertiò. Quomodo Patres ex omnipotentia arguant, quod Pater produxerit Filium sibi æqualem arguunt enim ad hominem contra Arrianos qui ponebant Patrem omnipotentem, & volebant, quod per suam omnipotentiam genuisset sibi filium inæqualem, vnde Patres ita arguunt. Quod Pater non esset omnipotens, nisi filium sibi æqualem generaret: Nam illi tribueretur proportionaliter minor potentia, quam generanti creato, nam hic potest generare sibi æqualem.

An actus notionales sint de aliquo.

SECTIO III.

34 Inter Hæreticos Arriani negabant actus notionales esse de aliquo, asserentes Personas Diuinas produci ex nihilo, vt refert Epiphanius. *Hæres.* 69. Est autem certum de fide. Actus notionales esse de aliquo, nempe de substantia producentis, quatenus ipsa communicatur personæ productę, & ita definitum est in Concilio Niceno, *lib.* 2. & in Tolet. 11. *in Confess. fidei*, & in Lateran. vt in cap. *Damnamus.* De *sum. Trin.* Ratio est: Quia cum Personæ Diuinæ sint consubstantiales, natura producentis debet communicari producto, vnde non producitur ex nihilo, sed de substantia producentis. Inter catholicos autem difficultas est, quam habitudinem principij importet hoc esse de aliquo.

35 Prima sententia vult, importare habitudinem quasi causæ materialis, ita vt substantia Diuina se habeat proportionaliter vt Materia. Ita Henricus *quod.* 8. *q.* 9. Durand. *in* 1. *dist.* 5. *q.* 2. Prob. Essentia Diuina præexistit Filio, & ipsi inexistit, ergo; secundò. Filius constituitur ex natura Diuina, & proprietate personali, quæ se habet vt determinatiuus, ergo; tertiò. Particula, *De*, importat principium intrinsecum materiale iuxta illud Genesis 2. *Formauit Deus hominem de limo terræ.* ergo

36 Communis sententia cum D. Thoma 1.*p.q.*41.*art.* 3.*ad* 2. asserit, importare habitudinem principij formalis, ita vt significetur Diuina essentia, vt forma totius.

37 Dico 1. *Hæc particula non importat aliquam habitudinem causæ materialis.* Prob. secundum communem vsurpationem Sanctorum Patrum importat consubstantialitatem, ergo non importat habitudinem alicuius conditionis materialis. Consequentia prob. Quia materia, cum sit tantum pars constituti, non potest secundum aliquam propriam conditionem, ponere consubstantialitatem: nam consubstantialitas est secundum totum esse substantiale.

38 Dico secundò. *Neque importare habitudinem formæ totius.* Probatur. Forma totius non habet rationem formæ, nisi respectu alicuius materialitatis, in Diuinis autem nulla reperitur materialitas, sed in ijs tantum, in quibus aliud est concretum, & aliud abstractum. Rursus cum forma non sit totum substantiale esse rei, non potest ponere consubstantialitatem.

39 Dico tertiò. *Hanc particulam significare, quod illa essentialitas quæ est ratio essendi vni personæ, sit etiam ratio essendi alteri personæ, cum ordine originis, quo significetur cõmunicatio eiusdẽ essẽtialitatis essendi.* Prob. Significatur principaliter consubstantialitas, quàm habet vna persona cum alia, ex vi originis. ergo

40 Ad primum negatur assumptum. Nam Essentia Diuina neque pręexistit Filio, neque inexistit, quia præexistentia dicit saltem prioritatem naturæ, inexistentia verò dicit rationem partis. Ad secundum. Constitutionem Personæ, ex essentia, & proprietate esse tantum secundum nostrum modum concipiendi, non autem secundum diuersas formalitates, quæ se habeant vt actus, & potentia, vnde hæc particula non potest importare aliquam conditionem materialem, præsertim quia in Deo non est formalis ratio potentiæ, hæc autem particula significat independenter à nostro modo concipiendi, & exprimit modum realem com-

communicationis, prout est à parte rei. Ad tertium. Particulam, *De*, significare constitutiuum intrinsecum, sed secundum subiectam materiam, & ideo diuerso modo significat in Diuinis, ac in creatis; nam ratione subiectæ materiæ in Diuinis significat consubstantialitatem.

An actus notionales sint voluntarij.

SECTIO IV.

41 Actus notionales in ratione voluntarij, & necessarij habent aliquid commune, quatenus ambo sunt obiectum voluntatis, & ex Diuina fæcunditate proueniunt, & aliquid particulare, quatenus vnus est per intellectum, & alter per voluntatem. Voluntarium autem est duplex, alterum purè obiectiuum, quod correspódet cognitioni speculatiuæ, & aliud est voluntarium, efficiens, quod tanquam effectus dependet a voluntate, quatenus operatur dependenter à cognitione practica. Rursus voluntarium vtroque modo acceptum, aliud est cum indifferentia, quod fundatur in aliquo contingenti, quod potest esse, & nó esse, & dicitur voluntarium cótingens, & aliud absq; indifferétia, & dicitur volútariú spontaneum, quia voluntas ita tendit in obiectum, vt non possit non tendere, & tamẽ ab intrinseco principio se mouet, & cum dominio proprij actus.

42 Dico primò *Actus notionales non esse voluntarios cum indifferentia*, est de fide ex Concilio Sirmiensi, vt refert Hilarius *lib. 6. de Synodis. Anathematis* 24. Probatur Actus notionalis est idem cum Deo, atq; adeo ens per essentiam, ergo excludit omnem contingentiam.

43 Dico secundò. *Actus notionales non esse voluntarios voluntate deliberatiua*, est de fide, ex Concilio Toletano 11. *in Profess. fidei*. Prob. vbi est deliberatio, ibi est aliquid contingens, nam deliberatio est de ijs, quæ possunt esse, & non esse, vt docet Aristoteles 7. *Ethicorum, c.* 1. & 2. In Deo autem nihil est contingens.

44 Dico tertiò. *Actus notionales esse necessarios, necessitate intrinseca*, vnde excluditur quælibet necessitas, quæ ab extrinseco proueniat, siue sit coactionis, siue indigentiæ, siue ex alia imperfectione. Prob. Fæcunditas Diuina habet ex sua ratione intrinsecam necessitatem essendi, cum sit ipsum ens per essentiam, ergo etiam actus notionales, quia non est fæcunditas potentialis; sed in actu 2. vnde dicit actus notionales, quibus exerceatur.

45 Dico quartò. *Actus notionales esse voluntarios voluntate concomitanti, seu obiectiuè* est de fide Matthęi 8. *Hic est filius meus dilectus in quo mihi benè complacui*, ita docent communiter Patres. Prob. Deus complacet sibi de se ipso, & de omnibus, quæ ipsi ex intrinseca necessitate conueniunt, vt de iis, quæ pertinent ad proprium esse, ergo etiam de actibus notionalibus.

46 Dico quintò. *Actus notionales esse naturales, quatenus sunt secundum exigentiam naturæ Diuinæ, ita tamẽ vt relinquantur in proprio modo tendendi, & cũ ijs proprietatibus quæ ipsis conueniunt ex proprio modo tendẽdi*, & hoc intelligunt Patres, quando tribuunt aliquã naturalitatem, his actibus. Prob. Actus notionales radicantur in infinitate, & fæcunditate Diuinæ naturæ, ergo sunt naturales, quia sicuti infinitas, & fæcunditas est naturalis Diuinæ naturæ, ita etiam quæ radicantur in ipsis.

47 Obiicitur. Conuenit Deo perfectissimus modus, operandi; perfectius autem est operari cum deliberatione, ergo. Resp. Est perfectius, quando materia, circa quam versatur operatio, est capax deliberationis, atq; adeo operatio est contingens, actus autem notionales, quia sunt necessarij, non sunt capaces deliberationis.

48 Colligitur ex dictis. Quomodo intelligendi sint Patres, quando docent, Filium natum esse ex voluntate, & consilio Patris. Volunt enim ostendere, Patrem non genuisse ex aliqua passione, aut coactione, sed cum complacentia, quæ enim facimus cum consilio, libenter facimus; ideo ad declarandam complacentiam vtuntur nomine cósilii, intelligentes nomine consilii illud iudicium practicũ, in quo Pater iudicat, bonum esse producere.

An voluntas generandi sit prior generatione.

SECTIO V.

49 Quæstio procedit de prioritate non reali, sed secundum nostrum modum concipiendi. Prima sententia asserit voluntatem generandi præcedere generationem. Ita Scotus *in 1. d. 6. q. vnica*. Caiet. 1. *p. q.* 41. *art.* 2. Ruiz *disp.* 94. *de Trinit. sect.* 2. Amicus 1. *p. disp.* 22. *sect.* 3. *nu.* 56. Fundamentum est. Quia pater cognoscens suam essentiam communicabilem, per generationem, tendit per voluntatem in ipsam vt actu communicetur, atque adeo vult generare.

50 Secunda sententia asserit, voluntatem generandi esse tantum concomitantem, non autem priorem. Ita Arimin. *in 1. dist. 6. q. vnica*. Capreolus, & Basol. *ibidem*. Molina 1. *p. q.* 41. *art.* 2. *disp.* 2. Vasquez *disp.* 160. *cap.* 3. Suarez *lib. 6. de Trin. cap.* 4. Cuniga *disp.* 10. *de Trin. dub.* 2. Horum fundamentum est. Quia actus voluntatis est ex natura sua posterior cognitione, & ideo Pater prius cognoscit generationem, atque adeo generat, quam velit generare.

51 Dico primò. *Voluntas generandi non est prior generatione*. Desumitur ex Patribus, quatenus docent, voluntatem generandi non antecedere generationem, quamuis enim agant contra hæreticos, qui volebant; Filium genitum fuisse in tempore, & ita prius tempore præcessisse voluntatem generandi, adhuc tamen sequitur, quod voluntas genetandi à parte rei, nec tempore, nec natura possit esse prior generatione, quia si esset prior, etiam solum natura, generatio esset dependens, atque adeo non esset generatio æterna, & per essentiam, vt volebant hæretici. Quod si nón est prior vllo modo à parte rei, quia neque est principium, aliàs verbum procederet etiam per voluntatem, nec etiam erit prior secundum nostrum modum concipiendi, quia cum conciperetur prior, tribueretur prioritas, quę illi repugnat.

52 Probatur. Primus actus intellectus est prior quocũque actu voluntatis, ergo etiam generatio est prior quocunque actu voluntatis; atque adeo nullus actus voluntatis potest præcedere generationem. Antecedens probatur. Quia actus voluntatis ex natura sua est posterior actu intellectus, & ideo debet dari aliquis actus intellectus, qui vt primus præcedat omnem actum voluntatis. Conseq. prob. Actus intellectus, prout dicit ipsum intelligere, vel est posterior generatione, vt dicemus infra suo loco, quia generatio est ipsum dicere, quod prouenit à memoria fæcunda Patris, & per productionem verbi consurgit intelligere, vel saltem ita exigit verbum tanquam terminum, vt non possit concipi sine ipso Verbo terminante, ergo cum intelligere, quod vel consurgit ex Verbo, vel ipsum exigit tanquam terminum, sit primus actus Diuini intellectus, quia primus actus est ille, qui vel consurgit ex productione Verbi, vel ad ipsum primò terminatur, Verbum, atque adeo generatio erit prior, quocunque actu voluntatis, atq; adeo nullus actus voluntatis præcedet generationẽ. Conf. Actus volũtatis, qui præcedit actum intellectus, est prior ipsa causalitate, quia habet ipsum pro obiecto in ordine ad existentiam, ergo cum causalitas in Diuinis transeat in principiationem, si aliquis actus voluntatis, præcederet generationem, haberet respectu ipsius aliquam rationem principiationis, atque adeo voluntas esset aliquo modo principium Verbi.

53 Dicendum secundò. *Voluntatem Diuinam non versari circa Diuinam generationem, nisi per actum complacentiæ*. Quod generatio sit obiectum complacentiæ voluntatis Diuinę, de se constat, quia est obiectum summè bonum. Vnde Matthæi 3. *Hic est filius meus dilectus in quo mihi benè complacui*. Quod autem non sit obiectũ alterius

alterius actus. Prob. Voluntas versatur tantum circa bonum duplici modo, vel illum supponẽdo, & amando amore veluti speculatiuo, & per complacentiam, & tendendo in ipsum in ordine ad fruitionem; vel non supponẽdo, sed causando bonum, atque adeo amore veluti practico, voluntas Diuina non potest hoc posteriori modo versari circa Diuinam generationem, quia non solum non potest habere circa ipsum aliquam causalitatem, sed nec aliquam principiationem, alioquin voluntas esset principium generandi, ergo versatur tantum priori modo, atque adeo per solam complacentiam.

54 Ad fundamentum primæ sententiæ negatur assumptum. Nam sicuti essentia Diuina non est communicabilis per generationem, quasi illi conueniat communicabilitas in actu primo, sed actu, & per essentiam communicatur, ita Diuina cognitio, & voluntas non attingunt essentiam, vt communicabilem, ita vt possit talis actus voluntatis præcedere communicationem, sed solum attingit vt actualiter communicatam per generationem; vnde in eodem signo attingit etiam generationem siquidem; tàm cognitio, quàm voluntas attingunt Diuinam essentiam, vt in se est, atque adeo non secundum communicabilitatem; sed secundum actualem communicationem.

An processio Spiritus Sancti sit libera.

SECTIO VI.

55 Prima sententia est negatiua; asserens esse tantum spontaneam, & voluntariã, ita tamen, vt sit naturalis, quatenus procedit à principio determinato ad vnum. Desumitur ex D. Thoma 1. *p.q.*41. *art.*2. & eam tradit. Caiet. *ibidem*. Bannes *dub.*2. Molina *disp.*2. Vasquez *disp.* 162. *cap.*3. Capreolus *in* 1. *dist.* 10. *q.*1. *art.*1. Ariminen. *art.*2. Ruiz *disp.*92. *de Trinit. sect.*2. & alij. Prob. Actus liber non est ex principio determinato ad vnum, sed indifferenti, ergo; secundò. Necessitas antecedens, quam voluntas non potest tollere, repugnat libertati. Huiusmodi autem est necessitas spirandi; tertiò. Nisi ad libertatem esset necessaria indifferentia, motus primò primi essent liberi, & imputarent ad peccatum, ergo; quartò. Si ad libertatem sufficeret agere ex sola cognitione, etiam bruta agerent liberè. ergo

57 Secunda sententia, licet concedat productionem Spiritus Sancti esse necessariam, vult tamẽ libero modo procedere. Ita Scotus *in* 1. *dist.* 20. *q. vnica* §. *Aliter dico*. Lichet. *ibidem*. Bassol. *art.* 3. Maior *q.* 1. Rubio *q.* 2. Ocham, & Gabriel *ibidem*. Marsil. *in* 1. *q.* 23. Rada 1. *p. controuer.*13. Smiling. *disp.*3. *de Deo Trino*, *q.*6. *n.*311. & communiter Scotistæ.

57 Notandum primò. Aliud esse considerare libertatẽ secundum subiectam materiam, seu in ordine ad obiectum & aliud secundum se præcisè. Primo modo importat illas conditiones, quæ radicantur in obiecto ex eo, quod ab ipso determinatur, vt tendat tali, vel tali modo; vnde quod voluntas feratur in obiectum cum indifferentia, prouenit ex conditione obiecti, quia proponitur cum indifferentia obiectiua; secundo autem modo illud tantum importat, quod fundatur in eius præcisa virtute.

58 Notandum secundò. Quando Patres docent, libertatem consistere in indifferentia, illam considerant secundum conditionem, quam habet ratione obiecti, formalis tamen ratio potentiæ liberæ saluatur sine indifferentia, quia saluatur totum illud positiuum, quo voluntas libero modo se mouet, vt docet D. Aug. c. 105. *Enchiridij*, vbi loquẽs de statu beatitudinis, ait. *Postea verò sic erit, vt mala velle non possit, nec ideo libero carebit arbitrio; multò quippe liberius erit arbitrium, quod omnino non poterit seruire peccato*, & D. Ansel. *Dialog. de libero arbitrio, cap.*1. ait. *Libertatem arbitrij non esse potentiam peccandi, & non peccandi, quippe si hoc eius esset definitio, nec Deus, nec Angelus, qui peccare nequeunt liberum haberent arbitrium, quod nefas est dicere.*

59 Notandum tertiò. Libertatem, vt se tenet præcisè ex parte potentiæ in eo consistere, quod voluntas habet dominium supra proprium actum; exercet autem hoc dominium, quatenus vtens mensura, & regula rationis, quam sibi format mouendo intellectum ad formandum propriũ dictamen rationis, determinat propriam operationem, vt sit secundum talem vel talem mensuram.

60 Notandum quartò. Libertatem posse stare cum determinatione ad vnum, quando obiectum non potest proponi cum indifferentia obiectiua; adhuc enim voluntas exercet dominium supra propriam operationem, quatenus eam determinat, secundum mensuram rationis, & proinde procedit cum iudicio mensuratiuo, & approbatiuo intellectus.

61 Notandum quintò. Libertatem posse considerari secundum suam formalem rationem, & secundum existẽtiam. Primo modo dicit modum attingendi obiectum, secundo modo dicit propriam actualitatem. Hinc necessitas secundum rationem existendi non opponitur libertati, quia non destruit modum attingendi obiectum; sed tantum facit, quod necessario existat.

62 Dicendum est. *Processionem Spiritus Sancti esse liberam libertate perfectissima*. Prob. Processio Spiritus Sancti est ex fæcunditate summi boni, quod ita proponitur amandum, vt simul intellectus iudicet, voluntatem debere amare, & voluntas Diuina ex intrinseca sua ratione determinatur secundum mensuram cognitionis ad tendendum in obiectum, ita vt ex se habeat illam determinationem, & per essentiam, quam in se causaret, si produceret proprium actum, ergo procedit libero modo, quia habet eminentissimo modo, & ex se illum modum tendendi, quem habet voluntas creata ex eo, quod tendat cum Dominio, supra propriam operationem.

63 Dices. Ex hoc tantum sequi, quod processio sit voluntaria; non autem libera. Contra. Etiam actus, qui non sunt ex perfecta cognitione intellectus, sunt voluntarij, vt motus primi, ergo quando actus est ex perfecta cognitione, ita vt sit mensura formata ab ipso intellectu pro determinando actum voluntatis, & voluntas se ipsam mouens ea vtatur, non solum actus erit voluntarius, sed etiam liber.

64 Ad primum respondetur. Actum liberum non requirere necessariò indifferentiam, vt patet ex dictis. Ad secundum negatur minor. Quia spiratio non est necessaria necessitate antecedenti, quæ tollit libertatem; sed tantum necessitate sibi intrinseca non secundum modum tendendi, sed secundum existentiam.

Ad tertium neg. sequel. Nam motus primi non sunt liberi, quia per ipsos voluntas mouetur ex impressione obiecti, non autẽ se ipsam mouet; vnde nec habet dominiũ supra ipsos. Ad quartum negatur sequel. Nam Bruta non agunt liberè, quia non habent mensuram rationis, secundum quam ab intrinseco determinent proprias operationes.

Quisnam sit terminus actuum notionalium.

SECTIO VII.

65 Terminus totalis est ipsa persona, sufficit enim, si secundum aliquid producatur, vt possit esse terminus; sic etiam in creatis producitur sola forma, & non materia, & tamen terminus totalis est compositum, difficultas ergo tantum est de termino formali.

66 Prima sententia vult, esse ipsam essentiam, ita Scotus *in* 1. *dist.* 5. *q.*2. Capreolus *q.* 1. Vasquez 1. *p. disput.*162. *cap.*3. Suarez 6. *de Trinit. cap.*6. Cuniga *disp.*16. *de Trin. dub.*9. Ruiz *disp.*97. *sect.*7. & communiter Recentiores. Prob. Terminus formalis, *Quo*, est ille, per quem terminus, *Quod*, accipit esse, hoc autem est essentia Diuina, ergo.

go. Secundò. In productione vniuoca producens assimilat sibi productum secundum formam, & forma est terminus, *quo*, vnde in generatione terminus *quo*, est natura secundum quā genitum assimilatur genitori, ergo. Tertiò. In Resurrectione terminus formalis est anima, licet non producatur, ergo etiam essentia Diuina, licet non producatur, erit terminus *Quo*.

67 Secunda sententia vult, terminum formalem esse personam productam, quæ tamen est terminus formalis totalis; negat autem, dari in Diuinis terminum formalem contradistinctum à totali. Ita Ocham. *in* 1. *dist*.5.*quæst*.3. Gabr. *art*.2. Arimin. *q*.2. *art*.2. Aureol. *art*. 2.

68 Dico primò. *Essentia præcisè accepta secundum rationem essentiæ non est terminus formalis*. Probatur. Si essentia esset terminus formalis, cum in persona producta nihil aliud sit, quam essentia, & relatio, sequeretur, quod essentia ex se diceret rationem termini formalis, ergo cum conueniat omnibus personis, quod conuenit vni, ratione essentiæ, ratio termini formalis esset in qualibet persona, quod est falsum.

69 Dices. Essentiam importare rationem termini, prout coniungitur cum relatione personę productæ. Contra, si ex se formaliter diceret rationem termini, esset id, quo formaliter terminus totalis constitueretur in esse termini, ergo vbicumque esset essentia, ibi esset terminus, quia posita ratione formali, ponitur etiam effectus.

70 Dico secundò. *Essentiam sub ratione communicati esse terminum formalem, ita vt ratio communicati, formaliter constituat essentiam, in esse termini*. Probatur. Ex vi productionis formaliter habetur Diuina essentia speciali modo communicata, ergo. Consequentia probatur. Quia ille est terminus formalis, ad quē tendit productio, & est ratio, cur productum sub speciali ratione proueniat à producente, & correspondeat fœcunditati principij; hoc autem habet terminus in Diuinis ratione esse communicati.

71 Dico tertiò. *Essentiam sub ratione communicati importare esse notionale personæ productæ; vnde terminus formalis, vt, quo, importabit essentiam, cum determinatione notionali, seu totum esse personæ consideratum per modum abstracti*. Probatur. Terminus formalis vt, *quo*, correspondet principio, vt, *quo*, principium autem vt, *quo*, est vis communicatiua determinata à tali esse notionali, ergo terminus vt, *quo*, erit essentia communicata, vt determinata per tale esse notionale. Confirmatur. Ratione esse notionalis personæ productæ distinguuntur in ratione geniti, & spirati, ergo etiam in ratione termini formalis, quia ratione termini formalis habent proprium modum productionis, ergo esse notionale est etiam constitutiuum termini formalis.

72 Ad primum respondetur. Terminum formalem, *quo*, non solum esse id, per quod res accipit esse; sed etiam, per quod accipit distinctionem à producente, & in suo esse specifico constituitur, & per quem terminat productionē, prout tali modo tēdit, hæc autem non saluantur in Diuinis ratione solius essentiæ, sed requiritur etiam esse notionale, vt patet ex dictis. Ad secundum. In creatis solum formam esse terminum formalem, quia potest fundare omnes conditiones, quas non potest fundare sola essentia Diuina, & quia ad productionem vniuocam requiritur similitudo secundum esse, ideo in Diuinis essentia ingreditur terminum formalem, & proinde in creatis natura est terminus formalis generationis, quia habet omnes conditiones termini formalis, nam producitur, & distinguitur à producente, quod non conuenit essentiæ Diuinæ præcisè. Ad tertium. In resurrectione terminum formalem non esse animam præcisè, sed vt denouo informantem corpus, ita vt informatio cōstituat ipsam in esse termini, vnde etiam in Diuinis essentia Diuina non præcisę, sed sub ratione communicati erit terminus formalis.

DE DISTINCTIONE, ET qualitate actuum notionalium,

DISPVTATIO LXV.

In quo distinguantur actus notionales.

SECTIO I.

1 Dico primò. *Processionem verbi esse generationem*. Est de fide contra Arrianos, qui negabant, Filium esse genitum, ne concederent esse consubstantialem Patri. Probat. Psalm. 109. *Ex vtero ante Luciferum genui te*. Intelligitur autem de secunda persona Trinitatis incarnata, vt explicatur ad Hebręos quinto, & Christus Matthæi 22. affert hunc locum ad probandam propriam Diuinitatem; Matthęi 3. *Hic est filius meus dilectus & cap*. 16. *Tu es Christus filius Dei viui*. Marçi 14. *Filius Dei benedictus*, & definitum est in Symbolo Nicæno, & in Symbolo D. Athanasij.

2 Dico secundò. *Solum processionem verbi esse generationem, non autem processionem Spiritus Sancti, & in hoc vna distinguitur ab alia*. Est de fide. Prob. In Scripturis Filius vocatur frequenter vnigenitus, Ioan 1. *Vnigenitus qui est in sinu Patris*, 1. Ioan. 4. *In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum vnigenitum misit Deus*. Vnde Patres communiter colligunt. In Diuinis esse vnicam tantum generationem, & definitum est in Symbolo Apostolorum. *Et in vnum dominum Iesum Christum Filium Dei vnigenitum*, & in Symb. Athanasij *Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, non factus, nec creatus nec genitus, sed procedens*. Ratio autem est. Quia, si essent plures generationes; sicuti distinguerentur in ratione generationis, ita etiam limitato modo se haberent, nam omnis distinctio, quæ non est ex oppositione relatiua, est ex limitatione.

3 Dico tertiò. *Processionem verbi esse propriè generationem absque metaphora*, est de fide contra Arrianos. Prob. 1. Ioann. 5. *Vt simus in vero filio eius*. Præterea Filius est consubstantialis Patri, vt suo loco ostensum est, & ideo ita generatur, vt sit eiusdem naturæ cum ipso, ergo Filius absque metaphora.

4 Dico quartò. *Generationem Diuinam esse eminentioris rationis, quàm sit creata, atque adeo ratione perfectionis longè diuersam*. Desumitur ex D. Thoma, 1. *p*. *q*. 33. *art*. 2. *ad* 4. & *lib*. 4. *contra Gentes cap*. 11. & ex D. Basilio *lib*. 5. *contra Eunomium*, vbi ait. *Neq. enim Filius, neque generatio proprium Deitatis est, sed ex humana similitudine adductum*, ex Nazian. orat. 37. num. 18. *Non enim, quia secundum excelsiorem quandam relationem filius est filius, quod videlicet aliter, quàm hoc modo, indicatur, negaremus id, quod ex Deo est essentiale idem cum ipso, idcirco terrena quoque omnia, cognitionisque nostræ nomina ad eum necessariò transferenda, putandum est*. Et idem etiam docet D. Dionysius *c*. 5. *de mystica Theologia*. Prob. Vt seruetur idem conceptus secundum esse formale vniuoco modo, debet seruari etiam eadem ratio obiectiua formalis; hæc autem non seruatur, quoties cumque adest diuersitas perfectionis formalis, vt contingit in generatione creata, & Diuina. ergo

5 Dico quintò. *Licet generatio Diuina secundum suam formalem rationem infinitè distet à creata, rectè tamen explicatur per conceptum creatum detractis imperfectionibus*. Probatur. Ad explicanda Diuina non habemus alios conceptus, quàm rerum creatarum. ergo.

6 Obijcitur. Vnigenitus dicitur etiam dę eo, qui habet

bet alios Patres; vnde Prouerbio. 4. Salomon dicitur vnigenitus, ergo non ex eo, quod in Diuinis filius dicitur vnigenitus, sequitur, Spiritum Sanctum non esse filium. Respondetur. Nomen vnigeniti propriè dici de eo, qui non habet fratres; metaphoricè autem etiam de eo, qui habet fratres ad significandam specialitatem amoris, quo amantur vnigeniti, secundum hanc autem significationem non habet locum in Diuinis; quia cum in filio, & Spiritu Sancto sit eadem ratio amabilitatis, non potest vnius magis specialiter amari, quam alter.

7 Obijcitur secundò. Filius est primogenitus ad Hebreos 1. Ad Romanos 8. Ad Coloss. 1. ergo Spiritus Sanctus est secundogenitus. Respondetur. Dici primogenitum in ordine ad creaturas, vt colligitur ex contextu, & intelligitur de Filio, vt homo, est quatenus Christus est primus prædestinatorum, & primus ex ijs, qui resurrexerunt.

Quid requiratur ad formalem rationem generationis.

SECTIO II.

8 VT assignetur ratio, cur processio Spiritus Sancti non sit generatio, videndum est, quid requiratur ad formalem rationem generationis. Sumitur autem generatio pro ea, quæ exercetur inter viuentes, & definitur; *origo viuentis a viuente per principium vitæ, coniunctum in similitudinem naturæ*. Dicitur *Origo* loco generis. Dicitur *Viuentis à viuente* vt determinetur ad solam generationem, viuentium, & significetur esse actionem vitalem: vndè nomen viuentis sumitur formaliter, quia ista origo debet exerceri inter viuentia, quatenus talia. Addit, *à Principio vitæ coniuncta*, vt significetur, debere genitum accipere substantiam, quæ sit propria generantis, ita vt in virtute ipsius, incipiat viuere ex eo, quod vita in ipso contineatur, vt in radice. Denique debet esse, *In similitudinem naturæ*. Quia viuens communicando substantiam genito, debet ministrare principium, quo genitum viuat eadem vita, qua viuit generans. Difficultas, ergo est, an ista similitudo in natura debeat haberi ex vi modi formalissimi tendendi generationis, an verò sufficiat, si quocunque modo habeatur.

9 Recentiores ferè communiter cum Caiet. Ferrarien. Capreol. & cæteris Thomistis, vt saluent, quomodo Verbum sit genitum, & non Spiritus Sāctus, docent, Genitum debere procedere simile in natura ex vi formalissimi modi tendendi generationis. Prob. Si homo eleuaretur, vt per creationem, aut transubstantiationem produceret aliū hominem, non generaret; quia productio ex proprio modo tendendi, non produceret simile in natura, ergo; secundò. Idem terminus potest produci per generationem, & creationem, ergo productio distinguitur tantum ex modo tēdendi; tertiò. Quod ex generatione producitur simile, debet esse intra eandem lineam specificam generationis, ergo generatio ex formalissimo modo tendendi, debet producere similem.

10 Dico primò. *Similitudinem in natura debet haberi ratione generationis, ita vt generatio ex natura sua ponat similitudinem*. Prob. similitudo in natura non se habet per accidens, sed per se ad generationem, ergo generatio ex natura sua est illatiuā similitudinis, alioquin non se haberet per se.

11 Dico secūdò. *Vt similitudo habeatur ex natura generationis, sufficit si ex intrinseca sua ratione communicet eandem naturam, quam habet generans, nec requiritur quod ex formalissimo modo tendendi sit assimilatiua*.

Probatur. In creatis saluatur vera ratio generationis, & tamen ex formali modo tendendi non assimilat, ergo talis assimilatio non requiritur. Antecedens probatur. Generatiō in creatis procedit tantum communicatiuo modo, & tendit solum ad consubstantialitatem specificam; non autem modus tendendi est assimilatiuus exprimendo similitudinem repræsentatiuam generantis, in ratione obiecti; vt contingit in generatione Diuina, ergo. Confirmatur. Quando productio ex vi modi tendendi ponit aliquid in termino, illud importat in se formaliter, vt est in fieri, generatio autem hominis non importat in fieri similitudinē; nam similitudo habetur ratione Animæ, quæ non importatur, vt in fieri, per generationem.

12 Ad primum Respondetur. Illas productiones non futuras generationes, quia homo sic eleuatus non produceret, quatenus viuens, neque actione vitali, neq; per principium vitæ coniunctum. Ad secundum. Productiones posse quidem specie distingui ex solo modo tendendi, solum tamen sequitur, quod si tenderet assimilatiuo modo, esset formale constitutiuum generationis, & posset illam distinguere ab omnibus alijs productionibus, sed non est eius formale constitutiuum, vt patet ex dictis. Ad tertium negatur conseq. Nam per generationem producitur simile intra eandem lineam specificam, quia generatio ex intrinsecis suis principijs, est communicatiua eiusdem naturæ; absque eo, quod procedat assimilatiuo modo.

Cur prima processio sit generatio, & non secunda.

SECTIO III.

13 RAtio dubitandi, est. Quia etiam Spiritus S. procedit viuens à viuente per principium vitæ coniunctum, quia illi communicatur Diuina substantia, & in similitudinem naturæ; nam habet eandem naturam, quam habet Pater, & filius, & est omninò similis. Vt autem hanc difficultatem resoluamus, nonnullæ explicationes examinandæ sunt.

14 Prima est Canariens. *q. 27. de Trinit. art. 2. p. 3. Comentar.* Vasquez *1. p. disp. 113. cap. 6.* Ruiz *disp. 7. de Trinit. sect. 1.* & aliorum, qui volunt, Verbum ideo esse genitum, & non Spiritum Sanctum, quia Verbum procedit vt Imago expressa Diuinæ essentiæ ex eo, quod producitur per cognitionem, de cuius ratione est exprimere imaginē obiecti. Nec tamen sententia impugnatur a Suarez *11. de Trinitat. cap. 5.* Cuniga *disput. 2. de Trinit. dub. 20.* & alijs.

15 Dico primò. *Filius ex eo, quod est filius, est etiam imago Patris*, ita communiter Patres præsertim Nazianz. *orat. 36.* Clemens rom. *Epistola 1. ad Iacobum*. Prob. De ratione generationis est, vt viuens procedat à viuente in similitudinem naturæ, stante autem hac similitudine genitum repræsentat genitorem in esse naturę.

16 Dico secundò. *Quando Patres docent, Filium esse Filium, quia est imago Patris, procedunt à posteriori, ita vt ex ratione imaginis colligant esse filium*. Probat. Ratio imaginis consequitur ex eo, quod in generatione communicatur eadem natura, & fundatur in ipsa, ergo à posteriori se habet.

17 Dico tertiò. *Rationem imaginis, quæ est propria filij, esse imaginem naturalem, non autem illam, quam dicit præcisè Verbum, vt Verbum est, & ideo non rectè assignari rationem, quod Filius sit genitus, ex eo, quod procedit vt Verbum*. Desumitur ex Patribus, qui quando dicunt, Filium esse genitum ex eo, quod est imago, intelligunt de imagine naturali, quæ importat consubstantialitatem. Ita Athanas. *orat. 2. contra Arrianos*. Basilius *2. contra Eunom.* Hilarius *lib. de Synodis ad can. 3. orientalium*, Vbi ait: *Hoc verè est esse filium, Paternæ scilicet formæ veritatem coimaginatæ in se naturæ, perfecta similitudine retulisse*.

Prob. In creatis Filius verè generatur, & tamen non habet aliquam rationem imaginis per modum speciei expressæ, ergo in Diuinis ratio imaginis, per modum speciei expressę non dat formaliter esse filij, quia filiatio, & generatio proportionaliter reperiuntur in Diuinis, & creatis.

18 Di-

18 Dices. In humanis ſufficere ſolam identitatem naturæ ad fundandam repræſentationem, non autem in Diuinis. Contra. Cum ſit eadem ratio formalis in Diuinis, & creatis proportionaliter, debet etiam proportionaliter fundari in eodem. Secundò. Si natura, vt natura, non fundaret rationem imaginis filius non eſſet imago naturalis. Tertiò. In definitione generationis ponitur ſola ſimilitudo naturæ, non autem imaginis intenſionalis ergo.

19 Probat. 2. Hæc ratio imaginis non fundatur per ſe in identitate naturæ, ergo per ſe non confert ad rationem filij. Antec. prob. Verbum Diuinum non importat rationē Verbi, quia illi communicetur natura Patris, ſed quia exprimitur ex cognitione Diuinæ eſſentiæ, & eſt quædam repræſentatio obiecti. Conſequentia probatur. Quia imago per ſe concernens ad eſſe filij, debet illi conuenire ex eo, quod conuenit natura Genitoris.

20 Dico quartò. Neque ex ratione imaginis naturalis, rectè aſſignari diſcrimen, vt Filius ſit genitus, & non Spiritus Sanctus. Prob. Imago naturalis vel conſequitur ad rationem filij, & tunc non eſt formale conſtitutiuum, Vel idem eſt, ac ratio filij, & tunc erit idem, ac ſi dicatur, Filium eſſe genitum, quia eſt filius, & erit petitio principij. Deinde debet aſſignari ratio, cur Spiritus Sanctus non ſit imago naturalis.

Expenditur alia reſponſio.

SECTIO IV.

21 Secunda reſponſio eſt D. Tho. 1. *p. q.* 57. *artic.* 4. Caiet. *ibidem*. Molina *ibidem*. Ferrar. 4. *contra Gentes c.* 11. Capr. *in* 1. *diſt.* 9. *q.* 1. *art.* 1. Ocham. & Gab. *diſt.* 13. *q. vnica*, & communiter Thomiſtar. & aliorum Recentiorum. Volunt autem, verbum eſſe genitum, quia procedit ſimile ex vi ſuæ proceſſionis formaliter; non autem Spiritum Sanctum, quia procedit tātum ſimilis identicè, hoc autem prouenire, quia intellectus ex genere ſuo procedit aſſimilatiuo modo, & in Diuinis iſta aſſimilatio, quæ in creatis eſt tantum intentionalis, tranſit in naturalem ratione infinitatis, & Diuinitatis, à quibus ita perficitur, vt perfectiſſimo modo ſe habeat, perfectiſſima autem aſſimilatio euadit naturalis.

22 Dicendum eſt. *Proceſſionem verbi non eſſe generationem ex eo, quod tendat aſſimilatiuo modo.* Prob. In creatis nulla generatio procedit aſſimilatiuo modo, ſed tātum modo communicatiuo, & ſimilitudo habetur ex eo, quod communicetur eadem natura, ergo etiam in Diuinis.

23 Dices. Requiri hanc conditionem, quia generatio Diuina eſt ſecundum intellectum. Contra. Quod tendat aſſimilatiuo modo, habet ex modo tendendi intellectus vt ſic, non autem ex peculiari ratione, ex qua habeatur vera, & conſubſtantialis generatio per intellectum. Deinde. Conditio propria, per quam aliquid intrinſecè conſtituitur, non poteſt alteri conuenire, ergo cum procedere aſſimilatiuo modo reperiatur, vbi non eſt generatio, non poteſt pertinere ad formale conſtitutiuum generationis. vt ſic. Tum quia neque poteſt reperiri, niſi conſtituat talem generantem. Confirmatur. Ideo ſimilitudo conſtituit filium in eſſe filij, quia tranſit in naturalem; quia identificatur cum natura Diuina ratione infinitatis, ergo filius, tantum identicè procederet ſimilis naturaliter, quod etiam conuenit Spiritui Sancto.

24 Probatur ſecundò. Sequeretur, quod Spiritus Sanctus ex vi ſuæ proceſſionis formaliter procederet ſimilis in Natura, atque adeo eſſet genitus. Sequela probatur. Ex vi ſuæ proceſſionis formaliter procedit vt vnio affectiua, & hæc vnio ratione Diuinitatis ita perficitur in ratione vnionis, vt tranſeat in vnionem naturalem, ergo Spiritus Sanctus ex vi ſuæ proceſsionis formalis procedit vt vnum in natura cum Patre, & non tantum identicè ergo vt ſimilis, quia vnitas naturæ ponit ſimilitudinem.

An verbum ſit Genitum, quia formaliter ipſi communicetur intelligere.

SECTIO V.

25 Reſpondetur affirmatiuè Suarez *lib.* 11. *de Trinit. cap.* 5. *&* 6. & alij Recentiores, qui tenent intelligere eſſe formale conſtitutiuum Diuinæ naturæ; cum enim communicetur ex vi proceſſionis formaliter hoc formale conſtitutiuum, ſequitur, quod Filius accipiat à Patre naturam ſub ratione naturę, atque adeo ſit filius; Spiritū autem Sanctum non eſſe genitum, quia cum non communicetur formaliter intelligere, nec etiam formaliter communicatur natura, ſed tantum identicè.

26 Dicendum eſt. *Proceſſionem Verbi, non eſſe generationem ex eo, quod per ipſam formaliter communicetur intelligere, vt formale conſtitutiuum Diuinæ naturæ;* ſequitur ex dictis in ſuperioribus vbi oſtendimus ex vi proceſsionis formaliter non communicari aliquid ſpeciale attributum.

Probatur; debet aſsignari diſcrimen inter vtramque proceſsionem independenter à noſtro intellectu, quia ſicut à parte rei vna proceſsio eſt generatio, alia ſpiratio, ita debent id habere ratione alicuius, quod ſit tale à parte rei. Natura autem à parte rei non dicit ſolum intelligere. Tum quia in ratione naturæ eſt infinita ſimpliciter, & eſt natura per eſſentiam, atque adeo infinita in ratione entis. Tum quia quidquid pertinet ad eſſentiale Conſtitutiuum realiter, & phyſicè, pertinet etiam ad realem, & phyſicam naturam; omnes autem perfectiones ſunt de eſſentia Dei. Tum quia natura Diuina à parte rei conſiſtit in ratione Deitatis; Deitas autem dicit omnē perfectionem, ita vt vna ablata non ſaluetur ratio Deitatis. Confirmatur. De ratione geniti eſt, vt procedat talis in natura realiter, & phyſicè, qualis eſt genitor, ergo Filius in Diuinis debet procedere vt Deus, hoc autem non ſaluatur per id, quod formaliter communicetur intelligere, quia vt procedat vt Deus, debet procedere vt conſubſtantialis in tota natura.

27 Probatur ſecundò. Quia natura intellectualis, quatenus eſt radicaliter vita intellectualis, in Diuinis tranſit ad eſſe actualiſsimum, debet in ſuo eſſe actualiſsimo, dicere, quod dicit in creatis in eſſe radicali, ſed in creatis nedum dicit in eſse radicali intellectionem, ſed etiam volitionem, ergo in Diuinis nedum dicet intelligere, ſed etiam velle, ergo per id, quod præciſè communicatur intelligere, non communicatur adæquata vita Dei. Confirmatur. Amare in creatis eſt vita accidentalis, ergo in Deo tranſit ad vitam ſubſtantialem. Vnde Aug. 13. de *Trin. cap.* 20. ait *ſecundum hoc viuit quiſque, quod diligit*, ergo ſi communicatur tantum intelligere, non communicatur vita Diuina adæquata.

An Verbum ſit genitum quia procedat ſimile principio quo *totali.*

SECTIO VI.

28 Prima ſententia eſt affirmatiua: vult enim, quod de ratione geniti ſit, quod procedat ſimilis principio *quo* totali, quod conuenit ſoli Verbo, quia natura, ſeu intellectus eſt principium radicale, & veluti genericum, fit autem proprium ratione fœcunditatis ſecundum intellectum, vnde natura cum intellectu fœcundo, eſt principium *Quo* totale; Fœcunditas autem conſiſtit in eo,

eo, quod essentia se habeat per modum speciei impressæ, & ideo cum solum verbum procedat simile speciei impressæ, procedit simile suo principio *quo* totali. Ita Amicus 1. *part. disput.* 18. *sect.* 7. *num.* 16. & alij Recentiores.

29 Dicendum est. *Verbum non esse genitum ex eo, quod procedat simile principio, quo, totali, prout se habet ad modum speciei impressæ*. Probatur essentia, vt se habet ad modum speciei impressæ, non se habet ad modum naturæ, sed est in genere obiecti, ergo assimilatio cum ipso non concernit ad formalem rationem generationis, quia generatio tendit ad similitudinem geniti cum natura genitoris in ratione naturæ. Confirmatur ex hoc sequitur, quod procedat simile obiecto, non autem principio generandi; nam assimilatur ipsi vt obiectum est, non verò, vt est principium. Confirmatur secundò. Sine tali modo assimilationis, adest similitudo naturalis, quæ ex genere suo sufficit ad saluandam rationem filiationis, ergo. Probatur secundò fæcunditas voluntatis est fæcunditas inclinatiua per modum principij, & terminus est ipsa inclinatio, ergo terminus procedit vt similis principio totali, prout secundo, & tamen non est filius,

An Verbum sit genitum, quia ipsi communicetur natura sub ratione naturæ.

SECTIO VII.

30 Prima sententia est affirmatiua. Asserit enim, quod similitudo geniti ad genitorem debet attendi inter principium formale, & terminum formalem; non autem inter principium materiale, & terminum materialem, & vult, quod principium formale Verbi, sit communicatiuum formaliter naturæ, sub ratione naturæ, quia est virtus productiua, quæ accipit determinationem in agendo à natura, & exprimit adæquatam efficaciam ipsius in ratione naturæ; quod non conuenit secundariæ virtuti, & ideo est etiam communicatiua naturæ, sub ratione naturæ, vt termini formalis. Ita Richard. *in* 1. *distinction.* 3. *quæst.* 3. Scot. *quæst. vnica* §. *Ad quæstionem respondeo*, Smising. *disp.* 3. *de Deo Trino, quæst.* 2. *num.* 125.

31 Dicendum est. *Verbum non esse genitum ex eo, quod procedat per primariam virtutem communicatiuam naturæ sub ratione naturæ*. Probatur. Non minus filius procedit consubstantialis Patri, quàm Spiritus Sanctus, ergo procedit vt habens eamdem naturam, ita vt terminus processionis sit eadem natura secundum essentialitatem.

32 Dices. Esse eandem naturam, sed sub diuersa ratione formali. Contra. Consubstantialitas est communis, vtrique termino, ergo non potest in aliquo ipsorum esse formalis ratio, quia formalis ratio debet esse propria cuiuslibet processionis. Confirmatur. Eodem modo, & ex eadem radice vterque terminus requirit consubstantialitatem, nimirum quia processio est diuina, & infinita, ergo in nullo potest esse formalis ratio termini, & consequenter neque ratio naturæ, quia ratio naturæ importat consubstantialitatem. Confirmatur secundò. Vbicunque est illud, in quo consistit ratio formalis, ibi est etiam constitutum, quia non potest poni causa formalis sine effectu formali, etiamsi non se habeat formali modo, sed materialiter. Sic quia ratio sensitiua est constitutiua animalis, tam in brutis, quam in homine adest ratio animalis, licet in brutis se habeat formali modo, in homine verò materialiter, ergo si ratio naturæ in filio constituit ipsum in ratione geniti, constituet etiam Spiritum Sanctum saltem materiali modo, cum in ipso quoque reperiatur.

33 Probatur secundò. Vel intellectus ponit in filio naturam sub ratione naturæ, vt virtus intellectiua. Vel vt diuina, & infinita; Non primum quia ex genere suo virtus intellectiua neque materialiter communicat naturam, sed tantum ponit in termino repræsentationem obiecti per modum speciei expressæ. Si secundum; ergo conueniet etiam voluntati, quia est similiter infinita virtus diuina. Confirmatur natura diuina non communicatur per processiones, vt eadem numero, cum producente, nisi quatenus processiones sunt infinitæ ad terminum infinitum, ergo quod in filio sit eadem cum producente, non prouenit ex aliqua peculiari determinatione, virtutis intellectiuæ, quæ sit à natura, atque adeo non potest ratio naturæ se habere in filio, vt terminus formalis.

Assignatur ratio, cur tantum prima processio sit generatio.

SECTIO VIII.

34 Notandum primò. Quod sicut generatio contracta ad generationem viuentium, acquirit aliquam specialem rationem, qua determinetur ad talem generationem, ita etiam contracta ad generationem viuentium cognoscitiuorum, acquirit aliquam aliam specialem determinationem. Cum enim vita communicata sit cognoscitiua, habet aliquid speciale genitum in ratione similitudinis, non solum materialiter, sed etiam formaliter, quod in eo consistit, quod genitor, & genitus agnoscant inter se hanc similitudinem, vnde similitudo non est pura similitudo, quia hæc quoque reperitur inter inanimata, sed est etiam imago, nam exercet rationem imaginis inter genitum, & genitorem ille enim cognoscit in se Patrem secundum similitudinem naturalem, & Pater se cognoscit in filio, vt in naturali imagine.

35 Notandum secundò. Ex hoc sequi mutuum amorem; cum enim quodlibet cognoscens sit ex natura sua inclinatū ad se amandum pater cognoscens se repræsentari in filio, amat filium naturali amore tanquam aliquid sui, & filius amat patrem, quia cognoscit patrem tanquam illum, cuius ipse est naturalis imago, vt docet Aristoteles 8. *Ethicorum capit.* 12. Hinc tantum genito, & genitori cognoscentibus tribuuntur, cum proprietate nomina Patris, & filij, quia sunt nomina amoris, & important illam mutuam conuersionem, qua genitor, & genitus in se inuicem per amorem conuertuntur, vt etiam ait D. Thom. *lect.* 4. *in cap.* 3. *Epistol. ad Ephes.*

36 Notandum tertiò. Hoc esse discrimen inter modum operandi intellectus, & voluntatis; quod voluntas non præconcipit in se, neque format terminum, sed fundatio ipsius consistit solum in virtute inclinatiua; Intellectus, vero ita fæcundatur, vt veluti concipiendo quod est emissurus, formet in se similitudinem obiecti, vt docet D. August. *lib.* 14. *de Trinit. cap.* 7.

37 Notandum quartò. Discrimen generationis, & spirationis non posse desumi ex natura, vt etiam docet D. Thom. *quæst.* 10. *de potentia art.* 2. Quia natura, & essentialia sunt eadem omnino in omnibus personis; & ideo non possunt ponere inter ipsas aliquam distinctionem. Deinde filius est genitus ex vi sui esse notionalis, vnde ratio generationis debet fundari in esse notionali.

38 Notandum quintò. Cum generatio non possit saluari, nisi terminus sit similis in natura ipsi producenti; hinc fit, vt ad rationem generationis, & geniti in diuinis debeat etiam natura concurrere; quia tamen non potest ex se ipsa constituere discrimen generationis, constituet vt determinatam per esse notionale. Ita

vt ipsa importet similitudinem: esse verò notionale determinet similitudinem, vt sit illa, quæ requiratur ad generationem.

39 Dico 1. *Filium esse genitum, quia producitur, vt præconceptus, & præformatus in memoria paterna per modum fœtus, et consequenter procedit per modum partus, & hoc est primum discrimen, vtriusq. processionis.* Prob. ex proprio modo tendendi generationis filius in creatis procedit vt fœtus præconceptus, ita vt hoc sit proprium ipsius, sed in Diuinis Filius procedit, vt præconceptus in mente Patris, quia procedit vt Verbū, de cuius ratione est vt præconcipiatur, ergo. Maior probatur. Quia talis modus procedendi nulli alteri competit, quam generationi, & ideo illi conuenit, vt generatio est. Præterea ex eo illi conuenit, quod est quædam vitalis communicatio substantiæ eiusdem genitoris: illa enim præconceptio fœtus fit de substantia genitoris, & infra ipsum fœtus vitali modo formatur.

40 Dices. In purè vegetatiuis saluatur ratio generationis, & tamen non adest præconceptio fœtus. Respond. negando secundam partem assumpti. Quia etiam in purè vegetatiuis præformatur semen, vnde in omni generatione præconcipitur fœtus, magis vel minus, perfecto modo.

41 Confirmatur. Mens paterna æquiualet vtero, vt habetur Psalm. 109. *Ex vtero ante Luciferum genui te*, & proportionaliter præstat id, quod præstat vterus, quatenus in ipso præformatur Verbum exprimendum tanquam fœtus, ergo ex suo modo tendendi, habet, quod sit genitus, cum habeat illum modum procedendi, qui est proprius filiorum, vnde Nazian. orat. 49. ait. *Vides, ergo hoc Verbū bonum filium Dei esse, quem non aliunde, quam de paterno pectore, & de vtero cordis Dei credimus extitisse*, & Hilarius lib. 12. de Trinitat. *Non ne significatio, qua ex vtero Deus Deum genuit, veræ natiuitatis ostensio est*. Et Athanas. *Dial. 1. de Trinit. contra Anomeos*, docet, differentiam inter filium, & Spiritum Sanctum esse ex eo, quod vnus ex vtero sit, alter ex ore.

42 Dico secundò. *Filium esse genitum, quia procedit vt notionaliter, viuens, & Spiritum Sanctum non esse genitum, quia non procedit vt notionaliter viuens.* Cum enim de ratione geniti sit, vt quatenus viuens terminet generationem, quia in Deo vita se habet per modum actus, & importat exercitium vitæ, quod in creatis consistit in operationibus vitalibus, & operationes vitales sunt in duplici genere, ita vt aliæ dicant attingentiam obiecti, aliæ vero productionem termini vitalis, & primæ important in Deo vitam essentialem, quia attingere obiectum est commune omnibus personis, posteriores verò vitam notionalem; ideo Filius procedit vt viuens, quia procedit vt producens, atque adeo vt habens vitam notionali modo. Prob. Ad saluandam rationem geniti in Diuinis non sufficit vita essentialis, sed requiritur etiam notionalis, sed hæc est in solo filio, ergo. Maior prob. De ratione geniti est, quod procedat vt viuens à viuente, ergo eo modo debet illi conuenire ratio viuentis, quo conuenit ratio geniti, sed ratio geniti conuenit, vt quid notionale, ergo. Minor etiā patet. Quia licet vita essentialis sit communis omnibus personis, exercitium tamē virtutis vitalis productiuē, quod importat aliquam rationem vitæ, non est commune, quia importat ipsum producere, quod non conuenit Spiritui Sancto.

43 Dices. Ratio vitæ est quid absolutum, cum sit vita per essentiam importans summam perfectionem, ergo non potest plurificari. Resp. Vitam posse considerari, & secundum esse, & secundum modum illum habendi. Primo modo non plurificatur: secundo autem modo plurificatur, & modus determinat ipsam vitam ad exercitium productionis vitalis, & hoc pacto reperitur in Patre, & Filio.

44 Dices 2. Spiritus Sanctus procedit vt viuens etiam notionaliter, quia procedit vt amor qui cum in creatis sit vitalis, in Deo est vita. Res. eo pacto, quo aliquid in creatis est vitale, in Diuinis esse vitam. In creatis autem aliquid est vitale per modum exercitij vitæ, quod importat productiones, & hoc transit in Diuinis in vitam formalem, actu exercitam. Aliud vero in creatis est vitale, vt terminus talis exercitij, & hoc in Diuinis transit in vitam, prout habet rationem termini, quod non est aliud, quàm vita essentialis, vt personaliter terminata; sicut enim ratio termini in creatis non importat formaliter vitalitatem, sed tantum identicè, ita nec in Diuinis importat vitam. Ratio autem exercitij in creatis formaliter importat vitalitatem, & ideo in Diuinis importat formaliter aliquam rationem vitæ.

45 Dico tertiò. *Filium esse genitum, quia est ex principio vitæ coniuncto, non autem Spiritum Sanctum, quia non est ex tali principio.* Prob. Ex vi generationis debet genitum habere tale principium vitæ coniunctum, vt ex vi ipsius, tanquam ex radice habeat illum actum vitæ, quo constituitur in esse viuentis: hoc autē præstat essentia diuina respectu Filij, & non respectu Spiritus Sancti, ergo. Minor prob. Quia vita, qua viuit genitum, debet esse propria illius, alioquin non erit vita genita, & ideo in Diuinis debet esse notionalis. Essentia autem Diuina solum in filio determinatur ad vitam notionalem, & ideo in ipso est principium vitæ coniunctum.

46 Dico quartò. *Ex eo quoque filium esse genitum, quia ratione generationis habet illam similitudinem, quæ est propria filiorum.* Prob. Similitudo naturæ in filio non dicit habere tantum eamdem naturam cum Patre vitali modo communicatam: sed insuper dicit similitudinem, quæ exigat habere annexum principium cognoscitiuum, quo filius se cognoscat vt imaginem Patris, & etiam aliud principium, quo per amorem se conuertat in Patrē, sed tātum filius habet annexum tale principium, ergo. Minor patet. Quia cum Spiritus Sanctus non spiret non se conuertit per amorem in Patrem.

47 Dices. Spiritus Sanctus amat Patrem, & Filium, ergo Resp. Amare amore essentiali, qui modus amandi non importat conuersionem naturalem in rem amatam, nec habet talem amorem ex eo, quod in se cognoscat similitudinem Patris, nec est ipse amor notionalis, quo filius conuertitur in Patrem, & Pater in filium, & ideo non habet producere ratione sui esse notionalis aliquem nexum, quo se connectat cum Patre, & Filio, sicut connectuntur Pater, & Filius spirando Spiritum Sanctum, vnde non est amans notionaliter, sed est amor notionalis, quo cæteræ personæ se amant.

Soluuntur nonnullæ difficultates.

SECTIO IX.

48 Prima difficultas est. Quomodo Filius eo sit filius, quo est Verbū, & è cōtra vt ait Aug. 7. *de Tri. c. 2.* & tamen ratio filij non consistat in ratione *imaginis* intentionalis. Resp. Filiū esse Filiū per id, quod est Verbū non sub quocunq: conceptu Verbi; sed tantū per id, quod Verbū est terminus vitalis habens vitā notionalē, non autē prout repræsentat obiectū. Et ratio est, quia ratio imaginis intentionalis in Diuinis transit in naturalem, siquidē Verbum est naturalis imago: vnde non est in Deo secundum hanc rationem. Imago autem naturalis determinata per alias notiones explicatas constituit in esse filij.

49 Secunda difficultas. Quomodo cùm terminus productus ex suo modo tendendi debeat correspondere principio specifice considerato, filius vt genitus non debeat esse imago intētionalis, siquidē principiū ipsius est intellectus, qui ex sua ratione specifica tendit ad imaginem intentionalem. Resp. Verbum vt terminum correspondere quidem suo principio, non tamen sequitur, quod sit imago intentionalis. Nam sicuti in creatis Verbum est imago intentionalis, quia exprimitur ex principio, cuius

fæcunditas est aliquid intentionale, nempe species impressa. Ita in Diuinis cum exprimatur in memoria Patris, cuius fæcunditas non est aliquid intentionale, cum non sit species impressa obiecti, sed ipsamet natura obiecti, vnde est fæcunditas naturalis, & ideo, vt Verbum correspondeat, debet esse imago naturalis, in qua tamen saluatur expressio obiecti, quia expressio, quæ in creatis fit intentionali modo, in Diuinis fit naturali modo.

50 Tertia difficultas. Quomodo secundum esse notionale saluetur, quod Filius ingenitus, cum debeat esse eiusdem rationis cum genitore, & esse notionale Filij, non sit eiusdem rationis cum esse notionali Patris. Resp. Debere procedere eiusdem rationis, quò ad naturam, & ideo sufficit, si eadem natura sit in Filio cum tali determinatione, qua determinetur ad esse geniti; ita tamen, vt saluetur discrimen Patris, & Filij; hæc autem determinatio, fit per esse notionale.

51 Quarta difficultas. An Spiritus Sanctus procedat vt Deus, ex vi suæ processionis formaliter. Resp. affirmatiuè Quia procedit vt consubstantialis, & vt amor infinitus diuinus; vnde debet habere ex vi processionis formaliter totum id, quo eleuatur ad esse Diuinum infinitum, quod nō est aliud, quàm infinitas essendi.

DE PERSONA PATRIS.

DISPVTATIO LXVI.

Quomodo nomen Patris dicatur de prima Persona.

SECTIO I.

1 Nomen Patris in Diuinis dicitur notionaliter, seu ad intra, & essentialiter, seu ad extra in ordine ad creaturas, iuxta illud Deuter. 32. *Nomne ipse est Pater suus?* Difficultas autem est, quomodo dicatur de prima persona.

2 Dico primò. *Nomen Patris dicitur de prima persona propriè.* Proprietas autem consistit in hoc, quod excludatur metaphora, & appropriatio: est de fide. Tum quia de fide est in Diuinis dari verum filium ad intra consubstantialem, vt habetur ex symbolo Niceno. Tum quia vna tantum ex tribus personis est Pater, vt habetur ex symbolo Athanasij, Tum quia id est definitum in Cap. *Damnamus* De *sum. Trin.* vbi habet Trinitatem esse vnam summam rem, quæ est veraciter Pater. &c.

3 Dico secundo. *Hoc nomen Patris non explicare adæquate esse notionale primæ personæ.* Prob. Quia non explicat ipsum, in quātū spirat; nec secundū rationē ingeniti.

4 Dico tertiò. *Nomen Patris excellentiori modo conuenire primæ personæ quam conueniat creatis, & ratione supereminentiæ transire ad diuersum conceptum in perfectione.* Prob. Transit in Paternitatem, per essentiam, & infinitam, ergo infinito modo eleuatur supra paternitatem creatam.

5 Dico quartò. *Nomen Patris quo ad rem significatam conuenire primæ personæ cū maiori veritate, & proprietate, quàm conueniat creatis.* Prob. Quia sunt participata, sunt talia per ordinem ad ea, quæ sunt per essentiam, & habent suam veritatem ex participatione, paternitas autem in Diuinis est paternitas per essentiam, in creatis autem participata. ergo

6 Dico quinto. *Paternitatem notionalem prius conuenire primæ personæ, quam conueniat Deo paternitas in ordine ad creaturas,* ita communiter cum D. Thoma 1. *p. q.* 33. artic. 2. Prob. Per prius Deo conuenit, quod dicitur de ipso propriè, quam quod dicitur metaphoricè, quia metaphoricum ex natura sua est posterius proprio. Nomen autem Patris in ordine ad creaturas est metaphoricum, quia creaturæ non habent naturalem similitudinē, cū Deo. ergo

7 Obijcitur. Deum esse Patrem respectu creaturarum, & est quid essentiale; essentialia autem sunt priora notionalibus, ergo. Resp. Deum esse Patrem respectu creaturarum conuenire quidem ratione essentialium, sed supposita operatione ad extra, quæ sicuti est posterior omnibus notionalibus; ita etiam ratio Patris.

An esse ingenitum conueniat Patri.

SECTIO II.

8 Supponendum est. Patres aliquando respuisse nomen *ingeniti*, quia heretici in prauo sensu illud accipiebant, nempe pro eo, quod non est Pater, vnde inferebant, Filium esse Patrem, quia est genitus, & in hoc sensu fuit reiectum à Patribus.

9 Supponendum secundo. Nomen *ingeniti* significare exclusionem cuiuscunque productionis, vnde multipliciter accipitur. Primo pro eo, quod non est factum per generationem, potest tamen fieri. Sic Adam dicitur ingenitus. 2. pro eo, cui repugnat fieri per generationē, sic Angeli dicūtur ingeniti; tertio pro eo, quod nullo modo est factū, sed habet esse per essentiā, sic Deus dicitur ingenitus; quarto pro eo, cui repugnat omnis productio, etiam quæ non sit factio, & hoc pacto dicitur tātū de 1. persona Trinitatis.

10 Dicendū est. *Nomen ingeniti esse proprium Patris, ita vt nulli alteri conueniat, si sumatur vt importat exclusionem cuiuscumq; productionis.* Desumitur ex Concilio Nicæno *lib.* 2. §. *Sæpe numero* vbi hæc tanquā credēda proponuntur. *Vnus ingenitus Deus Pater, Vnus ex eo genitus vnigenitus Filius Deus.* Et ex Concilio Tolet. 11. *in confess. fidei* Prob. In Patre Diuino reperitur, quod explicatur per nomen, *ingeniti*, ergo debet illi conuenire vt proprium. Antec. prob. Pater secundū suū peculiarē modū subsistendi in hoc distinguitur ab alijs personis quod excludat omnem productionem, & principium. ergo

11 Colligitur ex dictis. Spiritum Sanctum, non posse dici ingenitum, quia licet excludat productionem per generationem, non tamen excludit omnem productionem.

Quid dicat ratio ingeniti.

SECTIO III.

12 Supponendum est. Nomen, *ingeniti*, nō importare positiuā relationē supra Paternitatē, & spirationē; nā nō potest esse relatio ad terminū prędictū, quia hęc est relatio principij, nec relatio ad principium, vt patet. Nulla autem alia relatio potest in Diuinis reperiri.

13 Supponendum secundo. Neque importare illam auctoritatem vniuersalem, qua Pater est fontalis plenitudo diuinitatis, quia hæc fontalis plenitudo importatur per Paternitatem, & spirationem, & licet ex eo, quod Pater sit ingenitus, sit etiam fontalis plenitudo; non tamen formaliter, sed veluti consequutiuè.

14 Communis sententia docet, de suo formali importare aliquid negatiuum, quod habeat fundamentum positiuum. Ita D. Thomas. 1. *p. q.* 33. *art.* 4. *ad* 1.

15 Dico 1. *Nomen ingeniti, quò ad modū significandi se habere negatiuo modo,* & hoc Patres intelligūt, quādo docēt significare aliquid negat. Probat. Quia per hoc nomen concipimus exclusionem cuiuscunq; productionis.

16 Dico 2. *Nomen ingeniti quò ad rem significatā, importare aliquid positiuū.* Desumitur ex Conc. Tol. 11. *in prof. fidei vbi habetur, si modū, quo Pater consistit, quęras cū eum à nullo alio ortū videas, ingenitum appellamus;* Et D. August. in explicatione fidei, de Trinitat. *Si verò ingeniti vocabulum considerans, subsistentiæ modū significare ad inuenies,* Prob. Habere essentiam communicatā ab

ab alio importat modum positiuum subsistendi, ergo habere, & non communicatam ab alio, importabit alium modum subsistenti. Hinc Nyssen. *lib. Quod non tres Dij ait. Si quis dicet aliquid ita esse, quasi non genitum sit, quomodo sit, ponit.*

17 Dices. Significare modum subsistendi materialiter, non autem formaliter. Contra. Modus subsistendi positiuus est ratio, cur Persona Patris substernatur significationi ingeniti. ergo

18 Dico tertiò. *Hoc positiuum importare esse notionale Patris, quatènus dicit rationem primi termini personalis.* Prob. Pater est Pater ex se, & non ex vi productionis, ergo hypostasis ipsius importat rationem primi termini, quæ per rationem ingeniti explicetur.

19 Obijcitur: in Deo nihil positiuum potest significari nisi natura, & relatio, ergo. Respondet. negando consequentiam; Nam nomen ingeniti significat relationem, non sub conceptu referendi, sed primi termini personalis; quia relatio patris ex eo, quod est paternitas, est etiam in natura Diuina primus terminus personalis.

An, & quomodo Pater sit principium.

SECTIO IV.

20 De fide est, Patrem esse principium Filij, & Spiritus Sancti, vt habetur in 6. Synodo *act. 11. in Epist. Sophron.* & cap. 1. *de summa Trinit. in 6.* Ratio est, quia Pater est id, à quo Procedunt aliæ Personæ per veram originem. Difficultas autem est, an cum etiam filius sit principium, conueniat Patri aliquo peculiari modo esse principium.

21 Dico primò. *Patrem speciali modo esse principium ex eo, quod est principium omnino à se, & Filius est principium de principio.* Ita D. August. *lib. 3. contra Maximum cap. 17.* Prob. Tota ratio principij, quam habet Pater, non est ab alio, sicuti est in filio cur communicatur à Patre. ergo

22 Dico secundò. *Patrem ex eo speciali modo esse principium, quia est principium totius Deitatis* ita in Concil. 6. Tolet. *cap. 1,* & in Tolet. 11. *in profess. fidei.* Prob. Hypostasis Patris ita terminat naturam, vt illam speciali modo reddat conspicuam in Patre. Rursus est ratio, cur essentia communicetur alijs personis, ergo est ratio cum in ipsis conspicua fiat secundum proprios modos hypostasis, ergo hoc pacto est principium totius Deitatis.

23 Obijcitur: sequeretur, Patrem esse principium sui, quia habet in se Deitatem. Respon. negando sequelam. Quia est ratio, per suum esse notionale, cum Deitas habeat speciales modos hypostasis, vnde sequitur tantum, quod sit principium faciens terminari deitatem proprijs characteribus; non autem, quod sit principium productiuum sui ipsius.

24 Obijcitur secundò. Sequeretur, etiam Filium esse principium Deitatis, quia ratione suæ hypostasis etiam terminat, & facit, vt communicetur Spiritui Sancto. Respond. negando sequellam. Quia non est prima ratio principij, sicuti est Pater.

25 Dico tertiò. *Patrem ex eo etiam speciali modo esse principium quia est principium Trinitatis.* Desumitur ex Concilio Tornac. *in profess. fidei.* Probat. Pater est prima persona Trinitatis, ergo erit principium Trinitatis, sicuti vnitas est principium numeri, quia ab ipsa incipit numerus.

26 Quæres. An Pater possit dici initium. Respond. negatiuè; Quia initium significat principium durationis, vt notat Athanasius *orat. 3. contra Arrianos.*

27 Quæres secundo. An possit dici Filium habere principium; Respond. Licet possit dici Filium esse à principio, non tamen potest dici habere principium, nam habere principium significat incipere.

28 Quæres tertio. An filius possit dici principiatus. Respond. negatiuè cum D. Thoma *opusc. 1. contra G... errores cap. 1.* Quia licet principiatum sit correlatiuum principij; non tamen dicit solam rationem correlatiui, sed importat etiam quandam dependentiam, & inferioritatem.

Quomodo se habeat ratio principij in Deo.

SECTIO V.

29 Principium in Deo dicitur notionaliter, & essentialiter quæritur; ergo quomodo ratio principij se habeat ad vtrumque. Communiter asserunt, se habere analogicè: ita vt per prius dicatur de notionali, quàm de essentiali; Durand. tamen *in 1. dist. 29. q. 1. n. 9.* asserit, per prius dici de essentiali, quia per omnipotentiam terminus producitur simpliciter. Gabriel vero *in 1. dist. 29. q. 1,* vult dici æquiuocè.

30 Dico primo. *Principium essentiale, & notionale importare diuersas rationes principij, quæ in ratione principij sint diuersæ.* Probat. Tota ratio principij notionalis est per modum actualis productionis, & ex prima sua ratione est actu principians; principium vero essentiale, secundum se totum est per modum potentiæ, & illi repugnat ex intrinseca sua ratione, esse actu principians, ergo sunt rationes principij se totis diuersæ.

31 Dico secundo. *A parte rei nullam esse analogiam, aut æquiuocationem.* Prob. A parte rei nulla est distinctio inter has rationes principij; ad analogiam autem, aut æquiuocationem requiritur aliqua distinctio.

32 Dico tertio, In esse obiectiuo se habere equiuocè æquiuocatione incompleta, hoc est, quæ non sit secundum aliquam integram essentiam. Probatur. In esse obiectiuo, sunt rationes principij omnino diuersæ, & habent nomen commune. ergo

33 Quæres. An Pater possit dici causa filij. Respondet, A Græcis posse dici, quia apud ipsos principium, & causa, nullo modo distinguuntur, vnde in Concilio Florentino definitur Patrem, & filium secundum Græcos esse causam Spiritus Sancti; secundum latinos vero principium. Hinc apud latinos non potest dici, quia distinguuntur inter principium, & causam in eo, quod principium solam originem; causa vero connotat etiam dependentiam in termino.

34 Quæres secundo. An Pater sit auctor filij. Respond. affirmatiuè, & hunc modum loquendi vsurpant Patres, vt Dyonysius *cap. 1. de Calesti hierarchia.* Athanasius *dialogo 1. contra Macedonium.* Aug. *lib. 3. contra Maximũ cap. 14.* Nomen enim Auctoris significat tantum originem vnde etiam filius potest dici Auctor Spiritus Sancti, vt loquuntur Patres, vt Athanasius *Epistola ad Serapien.* Hilarius *lib. 2. de Trinit.* & alii. Dicitur tamen auctor de auctore, sicuti est principium de principio.

DE SECVNDA PERSONA Trinitatis.

DISPVTATIO LXVII.

An sit propriè Verbum.

SECTIO I.

1 Svmitur Verbum prout est conceptus mentis, expressiuus obiecti cogniti, per modum imaginis. Dicendum est. *De fide esse Filiũ Dei esse propriè Verbũ sine metaphora.* Probatur. Ioan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat*

Ver-

Verbum. Et rursus. *Et Verbum Caro factum est.* Non poterat autem metaphoricè loqui, quia ordinauit narrationem ad explicandum, quomodo incarnatio sit facta in persona Filij Dei.

2 Dico secundò. *Hoc Verbum, non esse prolatiuum, sed substantiale; viuens, & Aeternum,* est de fide. Prob. Ioan. 1. *Deus erat Verbum*, ergo si Deus est Verbum, oportet, vt sit substantiale, viuens, æternum; hinc Athanasius orat. 2. contra Gregal. Sabel. *Si Deus Verbum in mente habes, non autem re vera, ex ipso genitum, vt Deum de Deo, quomodo poterit esse apud Deum, Verbum, aut quomodo Deus fuerit? Non enim Verbum in mente hominis conceptum homo est apud hominem, cum nec viuat, nec subsistat.*

3 Dico tertiò. *Verbum in Diuinis dici secundum rationem longe diuersam, ac dicatur in creatis ratione perfectionis.* Prob. Verbum in creatis significat conceptum mentis accidentalem; in Diuinis autem importat Verbum viuens, & eiusdem naturæ cum producente, ita vt in ijs omnibus, in quibus proportionaliter conueniunt, infinitè distent, ergo

An Verbum dicatur essentialiter, an verò Notionaliter.

SECTIO II.

4 PRima sententia est Durandi *in 1. dist. 7. q. 2.* qui vult, Verbum dici essentialiter, sicuti etiam dicitur intelligere, & solum per appropriationem conuenire secundę personæ. Prob. Verbum non est aliud, quàm actus intelligendi, nam per ipsum constituitur formaliter intelligens, ergo; secundò. Intelligere non est aliud, quàm concipere Verbum; omnes autem personę intelligunt; tertiò. Si Deus non esset Trinus, haberet Verbum sibi essentialiter conueniens, ergo; quartò. Actus notionalis non transit ad creaturas, nec reflectitur supra personam producentem, sed dicere transit ad creaturas, & reflectitur; nam Pater dicit creaturas, & etiam se ipsum, ergò dicere non est notionale, ergo nec etiam Verbum; quintò. Pater loquitur ad Filium, ergo Filius non est Verbum, sed audiens Verbum.

5 Secunda sententia ait, Verbum dici personaliter; & ita accipi à scripturis, & à Patribus, & ideo ita loquendum esse, quantum tamen est ex vi significationis, posse accipi etiam essentialiter. Ita D. Tho. *in 1. dist. 27. q. 2. art. 2.* Capreolus *art. 1. conclus.* 4. Ferrar. 4. *contra Gentes cap.* 13. Valentia *in controuersijs lib. 1. de Trinitat. cap. 3.* Prob. Verbum correspondet ipsi dicere, quod nedum est notionale, sed etiam essentiale, ergo dicitur essentialiter, & notionaliter, sicuti etiam dicitur amor.

6 Tertia sententia asserit, Verbum dici tantum notionaliter, ita Alens. *1. p. q. 62. mem. 2.* D. Bonau. *in 1. dist. 27. p. 2. art. 1. q. 1. & 2.* Scotus *q. 2. & 3.* Gabriel *q. 2.* Caiet. *1. p. q. 34. art. 2.* Vasquez *disput. 141. cap. 3.* Suarez *lib. 9. de Trinit. cap. 3.* D. Thomas *1. p. q. 34. art. 2.* vbi præcedentem sententiam retractauit.

7 Dico primò. *De fide esse Verbum in Diuinis accipi notionaliter*, desumitur ex Concil. Nicæno *lib. 2. §. Sancta, & magna, & in profess. fidei*, & Concil. Calced. *act. 5. in def. 2.* Constantinop. *2. act. 8. can. 4. & sequent.* Probat. Ioan. 1. *Verbum Caro factum est*. Loquitur autem de Verbo, quod erat apud Deum. Tum quia de ipso subdit, *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti*, ergo cum sit sermo de Persona, vt contradistincta ab alijs quæ sit Verbum, non potest Verbum importare aliquid essentiale.

8 Respondet Durandus. Dici Verbum per appropriationem. Contra. Quia personæ Diuinæ non contradistinguuntur ad inuicem, per appropriationem. Deinde intendebat Ioan. declarare mysterium Incarnationis, & quomodo secunda persona Trinitatis sit incarnata, vt autem statueret fundamentum huius declarationis, docet existentiam talis personæ sub nomine Verbi, ergo Verbum importat esse personale ipsius, nam opus erat exprimere personam secundum proprium esse.

9 Dico secundò. *Verbum secundum propriam rationem non posse accipi essentialiter*. Probatur. Implicat, quod eadem ratio, quæ dicitur essentialiter, dicatur notionaliter, & è contra, ergo. Antecedens probatur. Quod semel dicitur essentialiter ex intrinseca sua ratione est communicabile, & exigit esse in pluribus, quod verò dicitur notionaliter, non potest esse in omnibus personis, ergo. Rursus, quod dicitur notionaliter, est quid relatiuum; relatiua autem non possunt esse essentialia. Confirmatur. Quod dicitur notionaliter, est aliquid productum per essentiam, quod autem dicitur essentialiter, non potest esse productum.

10 Ad primam primæ sententiæ negatur assumptum. Nam Verbum non est formaliter actus intelligendi, nec per ipsum formaliter constituitur intelligens, alioquin Pater in Diuinis intelligeret Verbo, quod negat August. *lib. 15. de Trinit. cap. 7.* sed est tamen ratio repræsentatiua obiecti. Ad secundum. Omne intelligens concipere Verbum, non vt formaliter intelligens, sed vt habet intellectum fæcundum; ista autem fæcunditas formali modo reperitur tantum in Patre, vt supra explicauimus, & ideo solus Pater exprimit Verbum.

Ad tertium. Si Deus non esset Trinus, nec etiam esset intelligens, quia sicuti tunc tolleretur Verbum ita consequutiuè tolleretur intelligere. Ad quartum. Actum notionalem posse considerari, & secundum rationem productionis, & secundum rationem Termini. Primo modo neque transit ad creaturas, neque reflectitur supra producentem, quia tantum terminus est ille, qui producitur; secundo modo transit ad creaturas, & reflectitur supra producentem, & sic Pater per Verbum dicit se ipsum vt obiectū, & etiam creaturas. Ad quintum. Patrem loqui ad Filium communicando illi suam scientiam, loquitur autem per ipsum Filium, quia Filius non est purè Verbum, vt quo, sed est Verbum subsistens, & ideo potest habere suam rationem loquutionis, & esse audiens.

11 Ad fundamentum secundæ sententiæ negatur secunda pars antecedentis. Nam dicere se habet tantum notionaliter; Amor autem dicitur notionaliter, & essentialiter secundum diuersas rationes.

12 Ex dictis colligitur. Intelligere essentiale habere Verbum sibi correspondens, non tamen essentiale, sed notionale, quia ex intrinseca sua ratione debet exprimi tanquam partus memoriæ Paternæ, sufficit autem, quod Verbum notionale correspondeat intelligere essentialiter: nam solum exigitur Verbum, vt intellectus coniungatur cum ipso, sufficit autem si in aliqua persona coniungatur.

Quid dicat Verbum de suo formali.

SECTIO III.

13 IN Verbo Diuino duo considerantur essentia, & Notionale, & vtrumque concurrit ad eius constitutionem: non enim esset infinitum, nisi diceret naturam, nec esset Verbum, nisi diceret notionale, difficultas autem est, quid de formali dicat.

14 Prima sententia asserit, importare formaliter, & in recto essentiam, relationem verò in obliquo. Ita Diuus Thomas *in prima distinction. 27. quæstion. 2. artic. 2.* Capreol. *art. primo.* Ferrarien. *libr. 4. contra Gentes cap. 13. ad secundum dubium.* Suarez *lib. 9. de Trinit. cap. 3. n. 4.* & Alij. Prob. verbum est sapientia genita, sapientia autem dicit essentiam: secundò. verbum in creatis dicit qualitatem absolutam, expressiuam obiecti, ergo etiam in Diuinis dicit aliquid absolutum: tertiò. verbum, & Filius non sunt synonyma, ergo cum Filius dicat formaliter relationem, verbum dicet formaliter essentiam.

15 Secunda sententia vult, formaliter importare relationem, & essentiã in obliquo, ita D. Thom. 1. *p. quæst.* 34, *art.* 1. *&* 2. Caiet. *ibidem*. D. Bonauent. *in* 1. *dist.* 27. *p.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *&* 2. Sc. *q.* 3. Gabriel *art.* 2. Molina 1. *p. q.* 27. *art.* 1. *disp.* 7. *&* 8. Vasquez *disp.* 144. *cap.* 1. Amicus *disp.* 26. *sect.* 1. Ruiz *disp.* 50. *de Trinit. sect.* 1. Probatur. Quia nomina personarum primariò significant relationem, Verbum autem est aliquid personale.

16 Notandum primò. Verbum Diuinum importare proportionaliter, quod importat creatum detractis imperfectionibus. Creatum autem non est aliud, nisi quædam ratio, quæ per modum puræ repræsentationis intentionalis continet obiectum cognitum, & ideo constituit obiectum præsens intellectui intentionali modo, vt docet Aug. *lib.* 11. *de Trin. cap.* 4. Vnde nihil aliud est nisi obiectum existens in intellectu intentionali modo.

17 Notandum secundò. Imperfectionem Verbi creati in eo consistere, quod tantum intentionali modo dicat esse obiecti; in hoc enim deficit ab esse obiecti, vt importet tantum quandam repræsentationem ipsius. Hoc autem in Verbo Diuino non habet locum, quia nihil, quod sit in ipso, potest deficere ab esse Diuino, alioquin aliquid esset in Deo, quod non esset Deus: vnde Verbum Diuinum ita debet esse repræsentatio intentionalis obiecti, vt simul etiam dicat esse Diuinum, quod est in obiecto.

18 Dico primò. *Verbum Diuinum de suo formali importare esse Diuinum, positum per communicationem in esse obiectiuo fundato in realitate eiusdem esse, ita vt non dicat intentionali modo esse Diuinum, sed modo reali per realem expressionem*. Probat. Verbum non est aliud, quàm terminus productionis intellectualis, per quam trahitur obiectum ad existendum in intellectu intentionali modo, ergo Verbum Diuinum importat esse Diuinum constitutum in esse obiectiuo, non intentionali, quia hoc dicit imperfectionem, sed reali expresso intellectualiter. Antecedens patet: Quia Verbum est imago obiecti, continens ipsum repræsentatiuo modo. Consequentia prob. Quia Verbũ Diuinũ producitur ex notitia esse Diuini, & ideo esse diuinũ debet poni per Verbũ in esse obiectiuo.

19 Dico secundò. *Hoc esse Diuinum sic constitutum nõ importare essentiam in recto, & relationem in obliquo*. Prob. Si Verbum Diuinum diceret essentiam in recto, constitueretur, & determinaretur in esse Verbi per essentiam, ergo essentia constitueret omnes personas in esse Verbi, quia vt talis esset determinatiua Verbi.

20 Dico tertiò. *Neque in recto importare solam relationem*. Probatur. De ratione Verbi est, quod sit expressa imago obiecti, atq; adeo quod repræsentatiuo modo ipsum contineat, ergo debet dicere in recto hanc repræsentationem, hæc autem repræsentatio non saluatur per solam relationem, nam debet continere totum esse Diuinum, cum debeat fundari in aliquo esse, ex vi cuius reali modo sequatur talis repræsentatio.

21 Dices. Ex hoc sequitur, quod esse Diuinum, se habeat tantum materiali modo; non autem formali modo. Contra. Repræsentatio non se habet materiali modo, ergo nec etiam esse Diuinum, in quo subsistit, quia repræsentatio dicit formaliter ipsum esse repræsentatiuum.

22 Dico quartò. *Verbum de suo formali importare tum relationem, tum essentiam, quatenus ex ipsis secundum nostrum modum concipiendi, consurgit aliquid tertium, ita vt Verbum de suo formali importet hoc tertium, & secundario essentiam, & relationem, vt intrinseca constitutiua*. Prob. De ratione perfectissimi Verbi, & Diuini est vt procedat tanquam imago adequata obiecti cogniti, ergo dicit id, quod consurgit ex essentia, & relatione. Consequentia prob. Quia non potest esse imago perfectissima, nisi perfectissimè dicat repręsentationẽ, quã nõ potest perfectissimè dicere, si sit purè intentionalis; vnde debet dicere realiter, atq; adeo importare essentiam determinatam per modum repræsentationis per esse notionale.

23 Dico quintò. *Verbum relatiuè dici, ita vt importet totum, quod consurgit ex essentia, & relatione sub ratione relatiui*, ita communiter Patres, præsertim August. 5. *de Trinit. cap.* 13. Prob. Verbum est aliquid expressum ab intellectu per modum imaginis, ergo dicit relationem ad exprimentem, & ratione ipsius ad id, cuius est imago.

24 Dico sextò. *Hanc relationem verbi esse ad Patrem, quatenus Pater est*. Prob. Verbum, vt tale, est alicuius dicentis Verbum, ergo in Diuinis dicit relationem ad Patrem, quatenus est producens, quia producit per dicere.

25 Dico septimò. *Verbum in ratione verbi respicere etiam Spiritum Sanctum*. Probatur. De ratione verbi est, quod exprimat in se totum id, cuius est verbum, ergo cũ in Diuinis Pater sit spirator, & Verbum dicat per modũ verbi totum id, quod dicit Pater, vt docet August. *lib.* 15. *de Trinit. cap.* 14. debet verbum in ratione verbi exprimere totum id, quod Pater dicit vt communicabile, ergo etiam rationem spirationis, atque adeo vt Verbum respicere Spiritum Sanctum.

26 Ad primum primę sententiæ respond. Verbum non solum esse sapientiã, sed sapiẽtiã genitam, & ideo in recto dicit tũ essẽtiã, tũ relationẽ. Ad 2. In creatis quoq; verbum dicere ordinẽ intrinsecũ ad exprimẽtẽ: vnde etiã in diuinis ita debet importare aliquid absolutũ, vt tamẽ dicat etiam ordinẽ, ad exprimẽtẽ. Ad 3. Filiũ, & Verbũ in hoc differre, quod Filius importat naturam cõmunicatã sub ratione viuentis, in similitudinẽ naturæ. Verbum autem importat naturam cõmunicatam sub ratione repręsentationis.

27 Ad fũdamẽtũ 2. Sẽtẽtię resp. Nomina personalia in abstracto significare primariò relationẽ, in concreto verò significare illud totũ, quod cõsurgit ex essẽtia, & relatione.

28 Quæres. Quomodo verbum sit sapientia, ita enim nominatur in scripturis vt 1. *ad Corinth*. Respond. Dici sapientiam genitam per appropriationem, quod nihil aliud significat, quàm sapientiam, essentialem ipsi appropriatam ex eo, quod procedit vt Verbum, vt docet Augustin. *lib.* 2. *de Trinit. c.* 2.

29 Quæres 2. An Pater sit sapiens sapientia genita, Respond. negatiuè cum D. Augustino *lib.* 6. *de Trinit. cap.* 1. *&* 2. & *lib.* 1. *Retractationum cap.* 26. vbi retractat doctrinam oppositam, quam tradiderat *q.* 23. *ex* 33. & sequuntur communiter scholastici, quia cum Pater dicitur sapiens sapientia genita, sensus est, quod sit sapiens per filium, atque adeo quod non sit sapiens essentialiter est tamen sapiens sapientia genita specificatiuè sumpta, hoc est illa sapientia, quæ in Filio habet annexam generationem.

30 Obijcitur. Pater amat Spiritu Sancto, ergo est etiam sapiens sapientia genita. Respond. negando conseq. Quia cum dicitur sapiens, significatur aliquid essentiale; quod autem est essentiale, non potest esse genitum; quando verò dicitur amare Spiritu Sancto, significatur aliquid notionale, nempe illam notionalem conuersionem, qua Pater per amorem se conuertit in Filium.

An verbum sit imago Patris.

SECTIO IV.

31 IMago alia est purè artificialis; & est similitudo repręsentatiua expressa ab arte. Alia intentionalis, & est quędam specialis imago, quæ tantum in intellectu reperitur; quando producitur verbum ad repræsentandum obiectum. Alia verò naturalis, quæ naturali modo repręsentat, vnde debet esse eiusdem rationis cum repræsentato. Est autem de ratione imaginis, quod sit similitudo expressa ad repręsentandum id, cuius est imago vt docet D. August. *q.* 74. *ex* 83. Ex quo fit, quod debeat progredi saltem exemplariter ab eo, cuius est imago, vt *ibidẽ* docet D. August.; nam non potest esse repræsentatio, nisi sit aliquid illius, cuius est repræsentatio, cum de ratione repręsentationis sit, quod dicat esse repræsentatum per modum cuiusdam repræsentationis.

32 Suppon. est. Ad rationem imaginis naturalis requi-

nilitudinem in natura, per quam determinetur ad rationem talis imaginis. Hinc Patres communiter docent, ilium in diuinis esse imaginem naturalem Patris, quia abet eamdem naturam cum ipso. Requirit autem imago naturalis, quod per generationem producatur ab eo, uius est imago; cum enim debeat continere repræsentatiuo modo id, quod repræsentat, debet esse repræsentatum transfundi in imaginem, vt in ipsa reluceat secundum proprium esse; vnde quando imago est naturalis, debet ransfundi non solum secundum similitudinem, sed etiam secundum realitatem, quod solum fieri potest per generationem, quia sola est origo per principium vitæ coniunctum, per quod transfunditur natura generantis in genitum.

33 Supponendum secundò. Rationem imaginis naturalis reperiri solum in viuentibus cognoscitiuis; quia de ratione ipsius est, quod sit repræsentatiua respectu illius, à quo formatur; in formatione enim imaginis, debet formans procedere exemplariter, quod fieri non potest, nisi agnoscat in ipsa rationem imaginis.

34 Prima sententia asserit, imaginem reperiri in diuinis tantum impropriè, & dici essentialiter: conuenire autem filio per appropriationem, ita Durand. *in 1. dist. 28. q. 3.* Probatur. Non sequitur, filium in diuinis esse imaginem propriam ex eo, quod in Scriptura dicitur imago; nam etiam homo dicitur imago Dei, 1. Corinth. 2. 2. In diuinis non est realis similitudo, sed tantum per relationem rationis; de ratione autē imaginis est similitudo. 3. similitudo, quę concurrit ad imaginem, est secundum essentiā; essētia autem non importat similitudinem, sed identitatem.

35 Secunda sententia asserit, imaginem dici notionaliter, & propriè conuenire filio: Ita communiter cum D. Thoma 1. *p. quæst.* 35. *art.* 1. & 2.

36 Dico primò. *Imaginem dici personaliter, & conuenire filio*, ita communiter Patres, & desumitur ex script. Ad Hebræos primo. Filius dicitur figura substantiæ, secunda. Ad Corinth. 4. *qui est imago Dei*. Ad Coloss. 1. *Imago Dei inuisibilis*. Prob. Filius verè, & propriè generatur, & procedit vt Verbum, ergo est imago naturalis, & similitudo expressa ad repræsentandum.

37 Dico secundò. *Filium esse imaginem respectu Patris; non autem respectu essentiæ*. Prob. Tum quia Filius est imago genitoris. Tum quia non distinguitur ab essentia; imago autem debet distingui ab eo, cuius est imago.

38 Dico tertiò. *In ratione imaginis includi etiam naturam diuinam* Probatur: Ad rationem imaginis naturalis requiritur similitudo naturalis, quæ non habetur sine natura, ergo cum filius sit imago naturalis, debet in ratione imaginis importare naturam.

39 Ad primum negatur assumptum. Ad prob. quando homo dicitur imago Dei, non infertur esse propriè imaginem, quia non habet fundamentum imaginis propriè dictæ, sicut habet verbum in diuinis. Ad secundum Distinguo minorem: similitudinem imaginis non esse similitudinem vnitatis, sed repræsentationis, quæ in diuinis est realis, quia verbum realiter repræsentat Patrem. Ad tertium distinguo minorem. Similitudo imaginis habetur fundamentaliter à natura; formaliter autem, & determinatiuè ab esse notionali; & ideo non est identitas, sed vna similitudo repræsentatiua, quia per aliquid realiter distinctum a Patre determinatur ad esse repræsentatiuum.

40 Colligitur ex dictis Spiritum Sanctum non esse imaginem, quia non procedit vt verbum, & Filius. Vnde quando Patres docent esse imaginem Filij, non loquuntur de imagine propriè dicta, sed solum significant, quomodo sit consubstantialis Filio, vel vtuntur figurata loquutione, vt significent, quomodo in nobis per dona gratiæ causet imaginē Dei, qua cōstituimur filij adoptiui ad imaginem Christi, qui est Filius naturalis, quod indicat Ath. *Ep. ad Serap.* & Amb. 1. *de Spiritu Sancto cap.* 6.

Cur Spiritus Sanctus non sit imago.

SECTIO V.

41 RAtio difficultatis est. Quia ipse quoque habet eamdem naturam communicatam a Patre; nō potest autem assignari discrimen ratione naturę præcisæ cum sit eadem in omnibus, sed debet assignari ex parte esse notionalis.

42 Dico primò. *Natura in Filio determinatur ad imaginem realem, quia determinatur ad vitam notionalem.*

Probatur: vt Filius sit imago Patris, debet se habere vt viuens, eo modo, quo se habet Pater. Pater autem habet vitam essentialem determinatam ad vitam notionalem.

43 Dico secundò. *Habere rationem imaginis, quia essentia determinatur ad rationem verbi, quod ex sui natura est expressiuum producentis, quando producitur ex notitia ipsius*. Prob. De ratione Verbi est, quod sit expressa similitudo obiecti, ergo.

44 Ex his colligitur. Cur Spiritus Sanctus non sit imago, quia videlicet secundum suum esse notionale neque est viuens, neque expressa similitudo obiecti.

45 Quæres. An verbum sit imago creaturarum. Resp. negatiuè. Tum quia non est similitudo transumpta à Creaturis. Tum quia debet esse perfectissima imago, atq. adeo naturalis continens formali modo naturam illius, cuius est imago.

Quomodo se habeat verbum in ratione loquutionis, & dictionis.

SECTIO VI.

46 PAter in diuinis loquitur per Verbum, vt docet Athanas. *orat. 2. contra Arrianos*. Cyril. *libr. 10. Thesauri cap. 6.* Aug. *in Psalm.* 44. Difficultas autem est, quomodo Verbum se habeat in ratione loquutionis.

47 Dico primo. *Patrem loqui sibi ipsi, per Verbum*, est contra Amicum 1. *p. disp. 26. sect. 1. num.* 37. Probatur. Pater exprimendo Verbum loquitur ad intra, & percipit, quid loquatur, ergo etiam sibi ipsi loquitur, quia loquutio mentalis est in ordine ad ipsum loquentem.

48 Obijc. Pater non producit verbum, vt se ipsum in illo cognoscat, sed vt se manifestet alteri, ergo non loquitur sibi. Respondetur distinguendo antecedens. Nam producit Verbum vt se ipsum in illo cognoscat, tanquam in obiecto cognito, concedo: Tanquam in ratione manifestatiua, qua ponit suam essentiam in esse actualis manifestationis intelligibilis nego.

49 Dico secundò. *Pater per verbum loquitur etiam ad ipsum Filium*. Ita Aug. *tract. 34. in Ioann.* Cyril. 7. *Thesauri, cap. 3.* & desumitur ex illo Ioann. 15. *Omnia, quæ audiui a Patre meo, nota feci vobis*. Prob. Filius intelligit, quod Pater loquitur, alioquin esset ignarus, ergo Pater loquitur ad ipsum, alioquin filius non perciperet loquutionem.

50 Obijc. Filius est id, quo Pater loquitur, ergo non potest loquutio esse ad ipsum. Respond. negando consequentiam. Nam filius est simul Verbum, & audiens, cum sit verbum subsistens in natura intellectuali: vnde est ratio loquendi, quatenus est manifestatiuum, & est audiens, quatenus est subsistens intellectualiter.

51 Dico tertiò. *Patrem per suum verbum loquitur etiam Spiritui Sancto*. Est contra Amicum *citatum*. Probatur. Spiritus Sanctus habet eandem naturam, quam habet filius; auditio autem habetur ratione naturæ, & proinde audit, quod loquitur Pater.

52 Dico quartò. *Patrem non loqui formaliter Verbo*

ad

ad creaturas. Probatur Verbum diuinum non est manifestatiuum, nisi ad intra, cum de ratione verbi sit, quod tantum manifestat intellectu exprimenti. ergo

53 Dico quintò. *Patrem dicere suo Verbo se ipsum, prout dicere significat manifestare*. Ita Anselm. *in Proslog. cap. 23.* August. *lib. 15. de Trinit. cap. 21.* Prob. verbum est expressiuum loquutiuo modo ipsius Patris: id autem dicitur per verbum, quod per ipsum exprimitur.

54 Dico sextò. *Patrem non dicere verbum, vt verbum est, tanquam obiectum, sed solum tanquam terminum suæ loquutionis*. Probatur: verbum vt Verbum, non est formaliter obiectum, sed loquutio, & expressio obiecti: idem autem secundum eandem rationem non potest esse loquutio, & obiectum eiusdem loquutionis.

55 Dico septimo. *Neque Patrem dicere Spiritum Sanctum*, est contra Smising. *disp. 3. de Trinit. num. 230.* & alios Recentiores. Probatur. Quod dicitur tanquam obiectum, communicatur secundum esse ipsi Verbo. Sed esse Spiritus Sancti communicatur verbo à Patre, vt de fide est, ergo. Maior probatur: ideo filius habet substantiam Patris, quia illam Pater dicit tanquam obiectum, vt docet August. *lib. 15. de Trinit. cap. 14. & 21.* ergo

56 Obijc. Pater intelligit Spiritum Sanctum, ergo ipsum dicit, vt obiectum, quia debet repræsentari, vt obiectum. Respond. negando consequentiam. Quia, vt Spiritus Sanctus repræsentetur, sufficit si repræsentetur ens per essentiam, quia sicuti in hoc continetur, quidquid est in Deo, ita etiam in ipsius repræsentatione repræsentatur, quidquid est in Deo.

57 Dico octauò. *Si dicere largè sumatur, prout dicit cogitare, & percipere obiectum, etiam practico modo, conuenit Deo essentialiter ratione Verbi*. Ita Cyril. *1. cap. Iulian. post med.* Anselm. *in Monolog. cap. 60. & 61.* Probatur, Omnes Personæ habent intellectionem essentialem, ergo dicere sumptum pro attingentia obiecti, conuenit omnibus personis.

58 Dico nonò. *Patrem producendo Verbum dicere creaturas ad intra tanquam obiectum*. Ita D. Thomas *1. part. quæst. 34. articul. 1. ad 3.* & desumitur ex D. August. *libr. 15. de Trinit. capitul. 3.* Probatur; Pater producens Verbum dicit suam omnipotentiam, in qua continentur creaturæ, vt in causa, ergo illas dicit, dum dicit ipsam causam, ergo creaturæ sunt in Verbo, vt in loquutiua expressione.

59 Dico decimò. *Patrem, & omnes alias Personas dicere creaturas ad extra vt obiectum communi dictione essentiali, ita tamen vt hæc dictio habeatur ratione verbi*. Ita D. Thomas *1. part. quæst. 34. art. 1. & 3.* & communiter, & traditur à Patribus. August. *1. de genesi ad litteram, capitul. 3.* & *tract. 21. in Ioannem*; Athanasio *oration. 5. contra Arrianos*. Nazianz. *orat. 49.* Anselm. *in Monolog. capitul. 23.* Probatur; Deus est operans intellectualis, ergo debet præconcipere, quod facit, ergo quando exequitur, debet exprimere ad extra, quod expressit ad intra per Verbum.

60 Dico vndecimo. Verbum in loquutione ad extra se habere vt *quod*, ita D. Thom. *in 1. dist. 27. quæst. 1. Art. 3.* & alij contra Smising. *disp. 3. de Trinit. num. 221.* & desumitur ex D. August. *libr. 7. de Trinit. cap. 3.* Probatur Verbum est subsistens in natura intellectuali, ergo non solum se habet vt *quo*, sed etiam vt *quod*, ergo non solum est ratio loquendi ad extra, sed etiam loquens, seu dicens.

DE PRODVCTIONE VERBI.

DISPVTATIO LXVIII.

An Verbum procedat ex notitia contingentium.

SECTIO I.

1 PRima sententia est affirmatiua, ita Valent. *tom. 1. disp. 2. quæst. 8. puncto 2.* Cuniga *disp. 9. de Trinit. dub. 7.* Ruiz *disput. 60. de Trinit. sect. 4.* Probatur. Quia D. Augustinus, & Anselm. docent creaturas futuras dici, & exprimi Verbo secundo, Pater loquitur cum filio de rebus contingentibus, nec sufficit ad talem loquutionem scientia simplicis intelligentiæ, ergo requiritur scientia visionis. Tertiò. Verbum debet procedere de notitia eorum omnium, quæ in ipso dicuntur, ergo. Quartò procedit ex scientia perfectissimè comprehensiua, hæc autem attingit etiam futura. Quintò. Verbum habet actus liberos sibi à Patre communicatos, ergo etiam notitiam liberam, per quam communicentur, ergo procedit ex notitia libera.

2 Opposita sententia traditur à Caiet. *1. p. quæst. 34. art. 3.* Molin. *disp. vnica.* Vasquez *disp. 143.* Suarez *9. de Trinit. c. 7.* Smising. *disp. 3.* & alijs.

3 Notandum primò. Verbum procedere ex notitia alicuius obiecti importare quandam rationem originis dependenter ab illo obiecto. Dependentia autem in eo consistit, quod obiectum fœcundet intellectum, & ex vi talis fœcundet intellectum, & ex vi talis fœcundationis producatur verbum, vnde procedere ex cognitione obiecti, non debet intelligi de formali attingentia, qua attingitur obiectum, sed de fœcundatione cognoscitiua, vt patet in creatis, in quibus certum est cognitionem formalem non esse principium productiuum verbi. Hinc Verbum procedit tantum ex notitia illius obiecti, quod per se formaliter est fœcundatio talis obiecti, & est per se necessaria, vt verbum tale procedat, quale est.

4 Notandum secundò. Fœcunditatem, ex qua producitur verbum, & verbũ vt tale est, & ipsum intelligere proportionaliter, sibi correspondere, itaut quodlibet in suo genere dicat id, quod dicit alterum in suo: fœcunditas enim est expressiua verbi: vnde ponit in ipso per modum repræsentationis, quod ipsa continet per modum fœcunditatis.

5 Notandum tertiò. Diuinum intellectum esse ex intrinseco suo fœcundum ratione diuinæ essentiæ, quæ importat fœcunditatem infinitam, vnde non accipit fœcunditatem ab obiectis. Hæc autem fœcunditas correspondet vt obiecto tantum diuinæ essentiæ, itaut ipsam non excedat: quia enim diuina essentia est infinitum intelligibile, exigit infinitam fœcunditatem: in diuino autem intellectu non est nisi fœcunditas infinita, & ideo non excedit intelligibilitatem obiecti. Rursus hæc fœcunditas habetur tantum à diuina essentia, quia sola intelligitur vnita cum intellectu diuino per modum speciei impressæ.

6 Notandum quartò. Diuinam essentiam importare intelligibilitatem, per essentiam, & infinitam, & ideo extra ipsam non esse aliquam intelligibilitatem, quæ non sit ab ipsa participata, quia extra infinitum per essentiam, non est aliud, quod non sit participatum ab ipso: & cum fœcunditas correspondeat intelligibilitatis, datur in Deo vna tantum fœcunditas infinita, & per essentiam, itaut extra ipsam non sit alia fœcunditas, nisi participata, ex quo fit, quod cum concipimus aliqua à Deo cognosci, quæ sint extra hanc intelligibilitatem, cognoscuntur ratione intelligi-

intelligibilitatis eiusdem essentiæ, quia sicuti ipsarum intelligibilitas participatur ab intelligibilitate essentiæ: ita etiã in ipsa continetur; & ideo sufficit intelligibilitas essentiæ, quod proportionaliter dicendum est etiam de fecunditate.

7 Dicendum est. *Licet notitia, seu fæcunditas, ex qua procedit verbum, sit etiam in ordine ad cognoscenda futura, non tamen verbum procedit ex notitia futurorum, vt talia sunt*. Probatur: Verbum procedit tantum ex notitia illius obiecti, de cuius propria fæcunditate per se exprimitur, sed nõ exprimitur per se de fæcũditate futurorũ, ergo. Maior patet quia, fecunditas est principium, in cuius virtute exprimitur verbũ, & solũ procedit de notitia obiecti, ratione fæcunditatis, ergo si fæcunditas per se non cõcurrit, neque etiam concurrit obiectum. Minor probatur: Quia tota fæcunditas, quæ est in diuino intellectu, est propria diuinæ essentiæ, non autem futurorum vt patet ex dictis. Confirmatur. Si verbum procederet ex notitia futurorum, esset in ipso aliqua intrinseca ratio verbi, quæ posset non esse; hoc autem implicat, ergo: sequella probatur. Vel ratione futurorum haberet specialem rationem repræsentationis supra repræsentationem, quam habet in ordine ad tale obiectum; vel non. Si primum; ergo, cum futura potuerint non esse, potuit non esse in verbo hæc ratio repræsentationis. Si secundum; ergo non procedit ex notitia futurorum, quia Verbum procedit tantum ex notitia illius obiecti, ex cuius fæcunditatem habet aliquam rationem repræsentationis.

8 Dices. In Verbo ad esse aliquid contingens, nempe respectum ad creaturas. Contra. Vel hic respectus dicit aliquid reale intrinsecum; vel non. Si primum, ergo aliquid intrinsecum potuit non esse in Verbo. Si secundum; ergo non procedit ex notitia futurorum, quia procedere ex notitia obiecti, ponit aliquid intrinsecum in verbo.

9 Ad primum respondetur. D. August. & Anselm. docere tantum, quod futura exprimantur verbo, quod non est aliud, quam quòd ratione verbi repræsententur, quod ratione suæ infinitæ repræsentationis extenditur ad illa repræsentanda. Ad secundum, Patrem loqui ad filium de contingentibus, quatenus illi communicat propriam sciẽtiam, quæ sicut in Patre extenditur ad futura, ita etiam in Filio; non autem quia ex notitia futurorum procedat. Ad tertiũ. Verbum procedere ex notitia omnium, quæ in ipso dicuntur formaliter, & per se primò non autem, quæ secundario dicuntur. Nec autem sunt tantum ea, quæ formaliter exprimuntur per infinitam repræsentationem; futura autem non repræsentantur per se primò, sed ratione extensionis eiusdem repræsentationis. Ad quartum. Verbum non procedere ex scientia comprehensiua, sed ex fecunditate in ordine ad scientiam comprehensiuam. Deinde scientia comprehensiua non requirit per se terminari ad futura; sed sufficit, quod attingat Deum, quantum cognoscibilis est, et postea extenditur ad futura in eo signo, in quo sunt futura absque eo, quod acquirat aliquam intrinsecam perfectionem, vt suo loco dictum est. Ad quintũ, verbum habere actus liberos communicatos a Patre sicut habent cætera, quæ circa creaturas exercentur, quæ solum communicantur per productionem veluti in radice, videlicet in omnipotentia, sic etiam actus liberi communicantur, quatenus communicatur actus necessarius, qui ratione infinitatis se extendit etiam ad contingentia. Vnde est solum communicatio quædam consequutiua, per quam nil intrinsecum supra actum necessarium, communicatur; sed solum extrinseca terminatio; & ideo non fundatur in aliqua intrinseca fæcunditate super addita, ex qua exprimatur verbum; & ideo nec procedit ex notitia futurorum.

An verbum procedat ex notitia possibilium.

SECTIO II.

10 PRima sententia est affirmatiua ita Caiet. 1. *part. quæst.* 34. *artic.* 3. Bann. *ibidem*. Torres *quæst.* 27. *de Trinit. art.* 5. *disp. vnica*. Suarez *lib.* 9. *de Trinit. cap.* 6. Ruiz *disp.* 65. *sect.* 1. Perez *disp.* 14. *sect.* 8. & ferè communiter, exceptis Scotistis. Probatur: verbum est essentialiter expressiuum creaturarum possibilium, & ea tãtum exprimit, ex quorum notitia procedit, ergo: Secundo comprehensiua cognitio importat etiam cognitionem possibilium; Verbum autem procedit vt terminus cognitionis compræhẽsiuæ: Tertiò, possibilia sunt per se connexa cum obiecto, primario, nempe diuina essentia. ergo

11 Secunda sententia est negatiua. Ita Scot. *in* 1. *dist.* 10. *quæst. vnica*, & *in* 2. *dist.* 1. *quæst.* 1. *art.* 2. Basol. *q.* 3. Rada 1. *p. controu.* 11. Smising. *disp.* 3. *de Trinit. n.* 283. & Scotistæ.

12 Notandum est possibilia posse considerari secundũ se præcisè, vt sunt aliquid contradistinctum ab essentia diuina, & prout sunt aliquid in ipsa contentum, vt in causa. Primo modo dicunt suum esse præcisum, quod est aliquid finitum, secundo modo, sicut non sunt aliquid contradistinctum ab essentia diuina, ita etiam nihil aliud sunt nisi ipsamet omnipotentia; vnde ex eo, quod verbum procedat ex notitia possibilium, vt continentur in omnipotentia, non fit, quod procedat ex notitia possibilium, sed tantum essentiæ.

13 Dico primò. *Verbum procedere ex notitia omnipotentiæ, quatenus est causa possibilium, & ea in se continet*. Probatur. Verbum procedit ex fæcunditate diuinæ essentiæ infinito modo se habente; & illi correspondente, quatenus intelligibilis est secundum omnem rationem intelligibilitatis, ergo procedit ex notitia omnipotentiæ, vt continet possibilia, quia possibilia, vt contenta in causa, dicunt perfectionem causæ, atque adeo aliquid intelligibile.

14 Dico secundò. *Verbum non procedere ex notitia, seu fæcunditate possibilium, prout sunt quid contradistinctum ab omni potentia*. Probatur. Verbum non procedit, nisi ex illa notitia, qua fæcundatur intellectus diuinus, quia verbum adæquatur fæcũditati diuini intellectus, & tantũ est, quanta est fæcunditas, ergo non potest procedere ex notitia, seu fecunditate possibilium. Consequentia probatur. Possibilia non habent propriam fæcunditatem supra fæcunditatem, quæ correspondet diuinæ essentiæ, quia essentia, vt infinitum intelligibile, exigit omnem rationem fecunditatis, ita vt nulla sit ratio fecunditatis, quæ non sit propria essentiæ, ergo. Confirmatur. Si possibilia haberent in intellectu diuino propriam fecunditatem, intellectus diuinus perciperet fecunditatem ab obiecto finito, nec esset suamet fecunditas, quod implicat.

15 Dices. Fecunditatem correspondentem diuinæ essẽtiæ ob suam infinitatem esse etiam fæcunditatem omniũ possibilium. Contra. Fæcunditas secundum totam suam infinitatem correspondet diuinæ essentiæ vt infinito intelligibili, ergo non potest importare aliquam rationem fæcunditatis, quæ vt propria correspondeat possibilibus, præsertim quia est idem realiter cum obiecto.

16 Dices secundò. Possibilia non esse obiectum motiuum, & ideo non concurrere in genere obiecti, quamuis cognitio ipsorum sit necessaria ad productionem verbi. Contra: ideo obiectum concurrit in ratione obiecti ad productionem verbi, quia concurrit fæcunditas, & notitia ipsius, ergo si fæcunditas possibilium, & notitia ipsorum per se requiritur, obiectum quoque per se concurret, atque adeo vt motiuum.

17 Probatur secundò. Sequeretur, verbum esse imaginem possibilium; quia de ratione verbi est, quod sit similitudo

litudo expressa obiecti, ex cuius notitia producitur; hoc autem est falsum, vt docet Ansel. *in monolog. cap. 29. & 30.* & communiter Patres.

18 Dices. Ad rationem imaginis non sufficere, quod procedat ex cognitione obiecti, sed requiri, vt ab ipso obiecto cognito procedat tanquam à principio. Contra. Obiectum non se habet vt principium immediatè influens in Verbum, sed tantum mediante fæcunditate; & hoc pacto influit etiam diuina essentia, ergo si fæcunditas possibilium per se concurrit ad productionem Verbi, concurrent, & possibilia vt obiectum, & verbum erit imago ipsorum.

19 Ad primum respondetur. Vt verbum exprimat possibilia, sufficere, si procedat ex notitia omnipotentiæ: exprimit enim possibilia, per modum entis intentionalis ex eo, quod exprimit omnipotentiam, atque adeo quidquid in ipsa continetur. Ad secundum. Notitiam comprehensiuam importare cognitionem, possibilium, prout continentur in omnipotentia, quia solum dicit, quod obiectum attingatur, quantum est attingibile, vnde Verbum ex eo, quod procedit ex notitia comprehensiua, procedit tantum ex notitia omnipotentiæ vt continet possibilia. Ad tertium negatur assumptum. Quia possibilia non sunt aliquid extra omnipotentiam, & si essent, neque Verbum procederet ex notitia ipsorum, quia non habent in diuino intellectu aliquam specialem fæcunditatem sibi propriam.

An Verbum procedat ex notitia diuinarum Personarum.

SECTIO III.

20 SVpponendum est tamquam certum. Verbum procedere ex notitia eorum omnium, quæ cōmunia sunt omnibus personis, quia de ratione verbi est, quod procedat, vt expressio alicuius obiecti: vnde per se procedit ex notitia illius obiecti, cuius est imago; Verbum autem diuinum est imago Patris, secundum quod Deus est, & cum sit imago, perfectissima debet exprimere omnia attributa. Difficultas est, an etiam procedat ex notitia Personarum.

21 Prima sententia est affirmatiua. Ita Bannes. 1. *part. quæst. 34. art. 3.* Molin. *ibidem.* Torres *quæst. 27. art. 5. disp. vnica part. 3.* Suarez *lib. 9. de Trinit. cap. 4.* Smising. *disp. 3. num. 263.* Perez *disp. 14. sect. 5.* & communiter recentiores. Probatur. Verbum procedit ex notitia comprehensiua, quę est etiam notitia personarum, ergo: Secundo. Verbum debet adæquari in ratione verbi cum notitia, ex qua procedit, ergo cum de ratione verbi sit exprimere omnes veritates diuinas, debent omnes veritates diuinę per se contineri in notitia, ex qua procedit. Tertiò. Personæ, vt tales sunt, pertinent ad integritatem Dei, & sunt cognoscibiles in 1. signo, verbum autem procedit ex integra notitia Dei.

22 Secunda sententia vult, verbum procedere per se ex notitia Patris, & sui ipsius, non autem Spiritus Sancti: ita Vasquez 1. *part. disp. 142. cap. 3. & 4.* Turrian. *disp. 2. de procesf. verbi dub. 2.*

23 Tertia sententia asserit, verbum non procedere ex notitia personarum, sed solius essentię: ita Scotus *in 1. dist. 10. q. vnica*, & *in n. dist. 1. quæst. 1.* & communiter Scotistæ, præsertim Rada 1. *part. controuers. 11.* quia nimirum sola essentia est obiectum primarium.

24 Notandum primò. Aliud esse procedere ex notitia comprehensiua, & aliud ex notitia eorum, quæ attinguntur cognitione comprehensiua. Primum dicit, quod notitia, ex qua procedit Verbum, comprehensiuo modo se habeat circa obiectum. Secundum. Quod ea, quæ cognitione comprehensiua attinguntur, habeant correspondentem fæcunditatem, ex vi cuius exprimatur verbum.

25 Notandum secundò. Verbum non procedere ex notitia alicuius obiecti, nisi concurrat fæcunditas ipsius tāquam virtus expressiua verbi. Ex quo fit, vt omne obiectum, ex cuius notitia procedit, se habeat vt motiuum, quia in tantum se habet vt motiuum, in quantum concurrit fęcunditas ipsius; vnde si Deus infunderet speciem ad aliquid obiectum intelligendum, adhuc illud obiectum se haberet vt motiuum, licet non influeret in verbum, nec efficeret speciē. Quod specialiter dicendum est in diuinis, in quibus fęcunditas identificatur cum obiecto, & sicut motiuè concurrit essentia, quia fæcunditas cum ipsa identificatur, ita etiam concurrent personæ, si habeant propriam fæcunditatem.

26 Dicendum. *Non procedere ex notitia personarum, vt tales sunt, sed tantum essentiæ*, desumitur ex D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 21.* vbi explicans, quod Pater per verbum exprimat, ait. *Omnia, quæ substantialiter habet, in coæterno Verbo suo dicit; & Verbum nec plus, nec minus aliquid habet substantialiter, quàm quod est in illo*, & D. Anselm. in Monolog. cap. 6. *Hinc illud quoque liquidò cognosci potest, quia cum hi tres dicuntur, vel à se ipsis, vel ad inuicem, non sunt plura, quæ dicuntur. Quid namque ibi dicitur, nisi eorum essentiam, si ergo illa sola est, vnum solum est, quod dicitur.*

27 Probatur: Personæ diuinæ, vt tales, non habent in diuino intellectu, aliquam specialem rationem fæcunditatis, ergo Verbum non procedit ex notitia ipsarum. Antecedens probatur: fæcunditas commensuratur intelligibilitati obiecti, nec adest ratio fęcunditatis, cui non correspondeat specialis intelligibilitas; diuinę autem personę, vt tales, non habent propriam intelligibilitatem, sed sunt intelligibiles intelligibilitate essentię, vt diximus suo loco. Confirmatur: fęcunditas in diuinis identificatur cum obiecto, & ex intrinseca sua ratione est in actuali exercitio, quod dicit ipsum actuale exprimere. Rursus: fęcunditas est in Patre determinata, per generare actiuum ad exprimendum verbum, ergo si Filiatio, & spiratio passiua haberent propriam fęcunditatem, essent in Patre per modum termini personalis determinati per generare actiuum ad producendum Verbum, quod dici non potest.

28 Dices. Personas, vt tales, esse ex se intelligibiles secundum proprias rationes personales, & ideo habere propriam fęcunditatem. Contra. Rationes personales sunt ens per essentiam, ergo intelligibiles intelligibilitatę entis per essentiam, ergo est intelligibilitas essentię.

29 Probatur secundò. Si Verbum procederet ex notitia personarum, esset formaliter Pater, & Spiritus Sanctus, quod dici non potest: sequella probatur. De ratione verbi est, quod sit expressio obiecti, ex cuius notitia procedit: & in hoc consistit ratio formalis verbi. Rursus de ratione verbi diuini est, quod non sit pura repręsentatio intentionalis, sed dicat reali modo, quod repręsentat, quia repręsentatio ratione infinitatis transit in esse reale, ergo si procedit ex notitia Patris, & Spiritus Sancti, vt tales sunt, continebit reali modo, & formaliter rationem Patris, & Spiritus Sancti; quia debet continere id, ex cuius notitia procedit, non intentionaliter vt Verbum creatum; sed realiter, & naturaliter. Confirmatur. In productione verbi debet communicari id, ex cuius notitia procedit, quia processio ex genere suo cōmunicat verbo esse intentionale obiecti, & in diuinis esse reale, vt patet in essentia, ergo si verbum procederet ex notitia personarum; illi communicaretur esse Patris, & Spiritus Sancti, vnde esset formaliter Pater, & Spiritus Sanctus.

30 Ad primum. Respond. Verbum procedere ex notitia comprehensiua, non prout dicit attingentiam obiecti, sed fæcunditatem, atque adeo prout est eorum omnium, quę habent propriam fęcunditatem; vnde est fęcunditas comprehēsiua, quatenus est in ordine ad attingentiā comprehensiuam. Instabis. Verbum debet adęquari cognitioni, vt comprehensiua est, ergo debet procedere ex notitia omnium, quę per ipsam attinguntur. Respondetur negando

do consequentiam, quia adæquatio in eo consistit, quod Verbum repræsentet quidquid per cognitionem comprehensiuam attingitur, hoc autem habet ex eo, quod procedit vt infinita repræsentatio essentiæ, atque adeo vt dicens omnem rationem repræsentationis.

31 Ad secundum. Quomodo Verbum adæquetur cum notitia, ex qua procedit, constat ex dictis. Exprimit autem omnes veritates diuinas, quia exprimit vnam veritatem infinitam, quæ dicit omnem rationem veritatis, atq; adeo etiam personarum, quia personæ habent totam suam veritatem ratione essentiæ, vt suo loco, diximus. Ad tertium. Verbum procedere ex notitia integri Dei, quatenus habet rationem obiecti, fœcundationi. Hoc autem pacto dicit tantum essentiam, quia personæ non habent propriam fœcunditatem, vt patet ex dictis.

DE TERTIA PERSONA Trinitatis.

DISPVTATIO LXIX.

An, & quomodo tertia persona sit Spiritus Sanctus.

SECTIO I.

1 TErtia persona appellatur Spiritus Sanctus. Difficultas autem est, quomodo hoc nomen illi conueniat, siquidem etiam Pater, & Filius sunt Spiritus, & sunt Sancti: vnde esse Spiritum Sanctum, est quid commune omnibus personis, vt docent Cyril Hierosol. *Cathechesi* Basil. *lib. 1. contra Eunomium*. August. *libr. 5. de Trinit. cap. 11.* Hilar. *lib. 8. de Trinit.* Hoc tamen non obstante nomen Spiritus Sancti tribuitur vt proprium tertiæ Personæ, vt Matthæi vltimo. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

2 Dico primò. *Nomen Spiritus conuenire tertiæ personæ ex quadam accomodatione fundata in esse notionali ipsius.* Ita communiter cum D. Thoma *1. part. quæst. 36. artic. 1.* Probatur. Spiritus significat impulsum; vnde ventus dicitur Spiritus. Tertia autem persona procedit per modum impulsus amatiui, quo amans impellitur in amatum.

3 Dico secundò. *Tertiam personam dici etiam Spiritum ex quadam analogia, ad habitum corporalem.* Probatur. In scriptura significatur sub similitudine halitus. Ioann. 20. *Insufflauit, & dixit Accipite Spiritum Sanctum.* Psalm. 32. *Verbo domini Cæli firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Consistit autem analogia in hoc, quod sicuti per halitum corporalem formatur vox, quæ manifestat conceptum mentis; ita etiam Spiritus Sanctus per internas illustrationes manifestat, quod Verbum loquitur; iuxta illud Ioann. 14. *Ille docebit vos omnia, & suggeret vobis omnia.*

4 Dico tertiò. *Nomen Spiritus significare tertiam Personam, etiam secundum proprium esse notionale.* Probatur. Spiritus de suo formali importat aliquid sese agitans, penetrans, & mouens; vnde halitus dicitur Spiritus, quatenus vitali modo mouet viuens. Hinc Ezech. 1. *Vbi erat impetus Spiritus, illuc gradiebatur*; hoc autem conuenit proportionaliter tertiæ personæ ratione sui esse notionalis, ergo. Minor probatur; quia Spiritus Sanctus est inclinatio amantis in amatum, & quidam impulsus, quo Pater inclinatur in filium, & Filius in Patrem. Rursus est ratio, cur Deus se communicet ad extra, & ideo veluti mouet ad se communicandum.

Quomodo Spiritui Sancto conueniat nomen Amoris.

SECTIO II.

5 AMor in diuinis dicitur essentialiter. Deus enim amat se ipsum, & creaturas amore essentiali; vnde D. August. *lib. 15. de Trinit. capit. 18.* docet, quod Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt vna charitas, sicuti vna sapientia. Difficultas autem est, an dicatur etiam notionaliter.

6 Negat. Durand. *in 1. dist. 12. quæst. 1.* inquiens, dici tantum essentialiter, & Spiritum Sanctum dici amorem per appropriationem. Probatur. Voluntas dicitur tantum essentialiter, ergo etiam amor, sicuti etiam intelligere.

7 Communiter docent, dici etiam notionaliter. Ita communiter Patres, qui simul cum Concilijs hoc supponunt tamquam certum, quamuis non fuerit definitum.

8 Notandum primò. Ex scriptura posse difficile conuinci, nomen amoris, aut charitatis esse proprium Spiritus Sancti; quia omnia loca, quæ hoc insinuant, possunt aut de amore essentiali, aut de charitate creata explicari, sicut etiam explicantur à Patribus.

9 Notandum secundò. Amorem in diuinis non posse dici essentialiter, & notionaliter secundum eamdem rationem, quia non potest proprium vnius personæ esse commune omnibus. Quia tamen potest amor considerari, & prout dicit attingentiam obiecti, & prout dicit terminum productum à voluntate. Ideo primo modo est operatio vitæ, qua natura intellectualis se exercet circa bonum; secundo modo est ratio, cur voluntas inclinatiuo modo se habeat erga obiectum.

10 Dicendum est. *Amorem dici notionaliter, & conuenire tantum Spiritui Sancto, si accipiatur, vt dicit terminum progredientem à voluntate.* Probatur: Spiritus S. procedit vt terminus voluntatis, ergo est aliquid intra rationem amoris, quia à voluntate, vt volitiua est, non potest aliquid prouenire, quod non sit intra rationem volitionis, & amoris.

11 Ad fundamentum Durand. negatur consequentia. Nam ex eo, quod voluntas dicitur essentialiter, sequitur tantum, quod amor, vt dicit attingentiam obiecti, dicatur essentialiter, quo pacto dicitur etiam intelligere.

Quid dicat amor notionalis.

SECTIO III.

12 SVpponendum est. Intellectum, & voluntatem, eodem modo se habere proportione seruata, quatenus tendunt in suum obiectum, vt docet D. Thomas *1. part. quæst. 27. art. 1.* & communiter. Hinc autem fit, quod sicut per intellectum producitur aliquis terminus, qui est repræsentatio obiecti; Ita etiam per voluntatem producitur proportionalis terminus; nec enim potest dari productio, qua virtus aliqua exeat in actum, nisi detur etiam aliquis influxus, atque adeo aliquis terminus. Difficultas autem est, quid de suo formali dicat iste terminus? non enim potest dicere repræsentationem obiecti, sicut dicit Verbum, quia voluntas non trahit ad se obiectum, sicut trahit intellectus.

13 Dico primò. *Terminum voluntatis importare quemdam egressum intentionalem amantis in rem amatam.* Probatur: Voluntas, & intellectus opposito modo se habent in attingentia obiecti: itaut sicut intellectus dicit vim qua anima trahit obiectum ad existendum in mente intentionali modo. Ita voluntas est vis quædā, qua amans inclinatur, & impellitur in rem amatam, ergo sicut verbum importat ingressum obiecti in mentem ad existendum in ipsa intentionali modo, itaut obiectum quodammodo à se

se ipso egrediatur, vt ponatur in intellectu. Ita terminus voluntatis importabit egressum intentionalem amantis in rem amatam, quia termini debent se proportionaliter habere, sicut se habent potentiæ.

14 Dico secundò. *Spiritum Sanctum, prout est amor notionalis, importare esse diuinum per modum cuiusdam egressus affectiuis realis intentionalis, quo constituitur in esse dati, & doni*: Probatur. Spiritus Sanctus est Spiritus quidam amoris, quo Pater, & Filius ad se inuicem conuertuntur per amorem: vnde ex modo suo procedendi est vnio affectiua. Rursus vnio ista non est purè intentionalis, sed etiam realis, ergo debet importare esse diuinum sub ratione egressus affectiui, & doni. Consequentia probatur: Quia vnio affectiua in eo consistit, quod amans per affectum vniatur amato, & ipsi se exhibeat: hoc autem fieri non potest, nisi per egressum affectiuum.

15 Obijcitur. Spiritus Sanctus amat, & tamen non cõstituitur in esse doni per modum egressus affectiui, ergo. Respondetur. Spiritum Sanctum amare essentialiter, non autem notionaliter, & ideo non debet cõstitui in esse doni per egressum affectiuum realem intentionalem, sed tantum debet esse donum, & ratio quædam, qua amans vniatur cum amato.

An Spiritus Sanctus sit amor, quo personæ diuinæ diligunt.

SECTIO IV.

16 IDem est, ac si quæratur, an Pater, & filius diligãt Spiritu Sancto, & an Spiritus Sanctus diligat se ipso. Supponendum est Spiritum Sanctum esse amorem, quo Pater, & filius se diligant mutuò, vt docet D. August. *lib. 6 de Trinit. c. 5. & lib. 15. cap. 19.* & D. Hieronym. *in Psal. 17.* Ex hoc autem colligitur alia propositio, quæ solet communiter vsurpari, videlicet Patrem, et filium diligere Spiritu Sancto.

17 Supponendum secundò. Certum esse, Patrem & filium non se diligere Spiritu Sancto, tanquam amore essentiali; amor enim essentialis, est communis omnibus personis, & pertinet ad naturam diuinam; & ita docet D. August. *lib. 15. de Trinit. cap. 7.*

18 Prima sententia asserit, propositionem in hoc sensu esse veram, quod videlicet Pater, & filius diligunt, Spiritu Sancto, quatenus Spiritus Sãctus est, amor essentialis per appropriationem. Ita Alens. *1. p. q. 67. membr. 3. art. 3.* Albert. *quæst. 50. memb. 1. q. 3.* incidenti Tores *de Trinit. quæst. 37. art. 2.*

19 Secunda sententia simpliciter admittit hanc proportionem in sensu proprio. Ita D. Thom. *1. p. quæst. 37. art. 2.* & communiter.

20 Dico primò. *Pater, & filius diligunt Spiritu Sancto quatenus Spiritus Sanctus est ratio formalis, per quã habetur formalis dilectio.* Probatur, Spiritus Sanctus est vnio affectiua, qua amans coniungitur amato, ergo est illud formaliter, per quod habetur tanquam per formalem rationem inclinationis ipsum amare.

21 Dico secundò. *In hac propositione diligere significare dilectionem essentialem.* Probatur: Dilectio essentialis est illa, quæ habetur ratione Spiritus Sancti; ergo illa significatur. Antecedens est certum. Quia diligere essentiale est causa, quod amans vniatur cum amato, hæc autem vnio habetur formaliter ex vi formalis inclinationis, per quam amans inclinatur in amatum.

22 Dico tertiò. *Etiam Spiritum Sanctum diligere Spiritu Sancto, seu seipso.* Prob. quia Spiritus Sanctus diligit essentialiter; diligere autem essentiali habetur, ex eo, quod natura diuina, quæ est formaliter diligens, habet inclinationem affectiuam ex eo, quod terminetur esse notionali Spiritus Sancti.

23 Dico quartò. *Deum diligere creaturas Spiritu Sancto.* Probatur. Deus dicit creaturas Verbo ex eo, quod Verbum illas exprimit, ergo etiam amat Spiritu Sancto ex eo, quod per ipsum inclinatur erga illas.

24 Obijcitur. Actus notionalis non denominat principium; denominaret autem, si diceretur, Patrem diligere Spiritu Sancto. Respondetur. Actum notionalem non denominare principium sub ratione productionis, denominat tamen sub ratione termini, quia cum sit immanẽs habet exhibere veluti suum effectum formalem suo principio, ratione naturæ, quam terminat; vnde principium potest recipere à termino omnes illas denominationes, quæ non sunt oppositæ esse notionali ipsius.

An Spiritus Sanctus sit propriè donum.

SECTIO V.

25 DOnum, vt desumitur ex Aristotele 4. *Topicorum in cap. 4. loco 54.* Est quædam datio irredibilis hoc est quæ non reuertitur ad datorem, liberaliter, & gratuito facta, & ideo excludit omnem obligationem. Difficultas, ergo est, an Spiritus Sanctus sit donum propriè dictum.

26 Prima sententia est Durandi *in 1. dist. 18. quæst. 1.* qui negat, Spiritum Sanctum esse propriè donum, quia non est donum, ad intra, cum nihil liberaliter detur, sed ex necessitate naturæ. Sed neq; ad extra respectu creaturarum, quia hoc non magis competit Spiritui Sancto, quam toti Trinitati, nam tota Trinitas se donat vt fruenda.

27 Communis sententia cum D. Thoma 1. *part. quæst. 38. articul. 2.* docet, Spiritum Sanctum esse propriè donum.

28 Dicendum est. *Nomen doni conuenire propriè Spiritui Sancto.* Ita D. August. *lib. 7. de Trinit. cap. 4. & 6.* vbi docet, Spiritum Sanctum secundum suam propriam significationem esse donum, & dici relatiuè, & *lib. 15. capit. 17.* habet. *Sic Pater genuit filium, vt etiam de illo donum omne procederet*; idem etiam docent cæteri Patres.

Probatur. Spiritus Sanctus procedit per voluntatem, quatenus fertur amando in obiectum, ergo procedit vt donum. Consequentia probatur. Quia ex vi processionis formaliter habet illum modum procedendi, quo donum procedit à donante; procedit enim ex inclinatione amatiua in eum, cui fit donum. Confirmatur Spiritus Sanctus procedit vt amor notionalis, seu vt ipsa inclinatio amatiua in amatum, ergo procedit vt donum. Consequentia probatur. Quia ista inclinatio habet rationem primi doni, & facit, vt cætera omnia, quæ dantur, sint dona.

Quomodo Spiritus Sanctus sit donum.

SECTIO VI.

29 DIfficultas est. An ad intra habeat completam rationem doni, an verò compleatur per aliquam habitudinem, ad extra; donum enim dicit ordinem tum ad donatorem, tum etiam ad eum, cui donatur. Communis sententia docet, Spiritum Sanctum compleri in ratione doni per habitudinem ad creaturas: quatenus illis donatur, itaut ratio doni in eo consistat, quod procedat à Patre, & à Filio vt donandus creaturis.

30 Ochamus tamen *in 1. dist. 18. quæst. 2.* Gabriel *art. 2.* Aureol. *ibidem.* volunt Spiritum Sanctum etiam ad intra habere propriam rationem doni completi.

31 Notandum primò. Donum secundum esse materiale, prout dicit rem, quæ donatur, & secundum esse formale, prout dicit modum, quo res ad alterum transfertur, nempe ex liberalitate, & amore. Quod autem detur ex libertate, non prouenit ex formali ratione doni sed ex materiali, quia videlicet, quod datur, non est talis condi-tionis,

tionis, vt possit non dari; ratio enim formalis doni consistit in modo, quo aliquid datur, quia si datur ex liberalitate, & ex amore erga illum, cui datur, saluatur ratio doni, quia habetur specialis ratio dationis, quæ non potest esse aliud, quam donatio.

32 Notandum secundò. Donum aliud esse reale, quod importat rem aliquam, quæ realiter alteri datur, & aliud intentionale, quod dicit dationem exhibitam amatiuo modo, seu per affectiuam vnionem cum amato, & hoc pacto amans dicitur se donare amato. Hæc autem donatio non exercetur realiter, sed tantum intentionaliter; habet tamen veram rationem doni, quia est ex liberalitate & inclinatione amatiua.

33 Dico primò, *Diuinam essentiam, & Personas esse donum materialiter ad extra respectu creaturarum.* iuxta illud. Ad Rom. 8. *Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo nõ etiam cum illo omnia nobis donauit?* Probatur. Tam diuina essentiæ, quam personæ communicantur fruendæ beatis ex liberalitate, & amore, quatenus nobis donatur gratia ad merita, quibus debetur fruitio, ergo,

34 Dico secundò. *Spiritum Sanctum esse donum ad extra formaliter ratione sui esse notionalis, ita vt quæ ad extra habent rationem doni materialis, dicant specialem ordinem ad ipsum tanquam ad eum, ratione cuius dicuntur dona.* Prob. Spiritus Sanctus procedit vt nexus, quo amans vnitur cum amato, ergo importat formalem rationem doni, quia donum ex eo formaliter est tale, quod substernitur inclinationi affectiuę amantis; quæ autem nobis à Deo donatur procedunt ex affectiua inclinatione.

35 Dico tertiò, *Spiritum Sanctum esse proprie donum ad intra intentionali reali modo, quo Pater se tradit filio, & filius Patri.* Probatur. Spiritus Sanctus est vinculum amoris, quo amans inclinatur in amatum, ergo est donum intentionale reale, quia ratione vnionis affectiuæ importat amantem intentionali reali modo, per modum dati, & infusi erga amatum.

36 Obijcitur. Persona producta potius accipit, quàm det, & producens præhabet, quod dat, ergo Spiritus Sanctus non est donum ad intra. Respondetur negando consequentiam. Quia persona producens, licet habeat totum esse diuinum, non tamen habet aliam personam comproducentem, vt sibi exhibitam affectiuo modo; sed hæc exhibitio fit per Spiritum Sanctum, qui licet accipiat realiter esse, est tamen ratio dandi, affectiuo modo.

37 Obijcitur secundò. In Patre nulla est relatio accipiẽtis ad filium, ergo filius non se illi donat. Resp. negando consequentiam. Quia Pater eo ipso, quod respicit filium, vt filium, respicit ipsum, vt se dantẽ affectiuo modo, quia ex eo, quod est filius, conuertitur in Patrem per amorem.

38 Obijcitur tertiò. Bonitas conuenit Deo ratione essentiæ, ergo etiam ratio doni in ordine ad creaturas, cum se communicet ratione bonitatis. Respondetur: negando consequentiam, quia bonitas non est ratio se communicandi ad extra, nisi vt determinata per esse notionale Spiritus Sancti.

39 Obijcitur quarto. Deus ab æterno nihil donat creaturis, ergo cum Spiritus Sanctus sit donum ab æterno, non habet rationem doni in ordine ad creaturas. Respondetur negando consequentiam. Quia sufficit, quod secundum suum esse æternum sit donandum, vt docet August. *lib.* 5. *de Trinit. cap.* 15.

40 Quæres. Quid dicat Spiritus Sanctus, vt est donum. Respondet. Principalius importare habitudinem ad donatorem, nam habitudo ad eum, cui donatur, nõ habet rationem doni, nisi vt determinatum ab habitudine ad donatorem. Si quidem de ratione doni est, quod procedat ex liberalitate, & amore.

41 Quæres secundo. An ratio doni conueniat Spiritui Sancto, ratione essentiæ, an verò ratione relationis. Resp. conuenire ratione vtriusque, quia dicit esse diuinum per modum affectiuæ vnionis amantis in amatum. Est enim prima ratio doni, & ideo importat formalissimam rationem, per quam omnia, quæ dantur induunt rationem doni.

42 Quæres tertiò. An Spiritus Sanctus possit dici bonum nostrum. Resp. affirmatiuè. Quia nomen doni significat possessionem; de ratione autem doni est, quod possideatur ab eo, cui datur.

DE PRODVCTIONE SPIRITVS Sancti.

DISPVTATIO LXX.

An Spiritus Sanctus procedat à Filio.

SECTIO I.

1 NEstoriani negant procedere, quorum error renouatus fuit à Totio Patriarcha, & post multos alios à Michaele Patian. contendente Romanum Pontificem fuisse excommunicatum, quia in Symbolo Nicæno addidit, *Filioque procedit,* & sequuntur Grçci Schismatici, qui tamen in Concilio, Florentino veritate conuicti errorem agnouerunt, licet postea relapsi sint.

2 Dicendum est. De fide esse Spiritum Sanctum ne dum procedere à Patre, sed etiam à Filio, vt definitum est in Concilio Ephesino. *Tom.* 1. *cap.* 4. Later. *sub Innocentio III.* & Florent. *sess.* 25. *in Litteris vnionis.* Probatur Ioannis 16. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet,* hoc autem importat originem, quia cum sit Deus, non potest accipere ab alio ratione indigentiæ, & ideo debet accipere, quia communicetur esse diuinum, & ita arguit Athanasius *dialog.* 5. *contra Macedonium,* Nazianzeno, *orat.* 49. Cyrill. Hierosolim. *catechesi* 16.

3 Respondent Grçci, De meo accipiet idem esse, ac de meo thesauro, qui est Pater. Contra. Filius est thesaurus Patris, Ad Colos. secundo, ergo secundo. Accipere de meo dicit habitudinem ad possidentem. ergo

4 Probatur secundo. Ioannis 16. *Omnia, quę habet Pater, mea sunt,* & capitul. 17. *Omnia mea tua sunt, & tua mea sunt,* & Matthæi 11. *Omnia mihi tradita sunt a Patre meo;* ergo etiam vis Spiratiua, quæ est in Patre, est etiam in Filio, & hinc deducunt processionem Spiritus Sancti, etiam a Filio; Athanasius *Dialogo* 5, *contra Maced.* & *Epistola priori ad Serapion.* Didimus *libr.* 2. *de Spiritu Sancto.* Cyrillus Alexand. *lib.* 11. *in Ioann. capit.* 2. Eugen. 4. *in Concilio Florentino in litteris vnionis.*

5 Probatur tertiò ex eodem cap. Ioannis, *Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos,* & cap. 13. dixerat. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre.* Missio autem in diuinis significat originem, quia cum non possit significare superioritatem, ratione cuius persona mittatur, nec collationem auctoritatis, significat communicationem auctoritatis per communicationem naturæ. Hinc inferunt processionem Nazianz. *orat.* 17. August. *libr.* 1. *de Trinit. cap.* 20. *&* 21. Ansel. *epist. de processione Spiritus Sancti, cap.* 7.

6 Respondẽt Grçci. Spiritum Sanctum mitti à Filio meritorie, quia illum nobis meruit. Contra. Quia posset dici, quod etiam Pater mitteretur, quia nobis meruit, vt faceret mansionem apud nos secundo. Mereri Spiritum Sanctum est impetrare, non autem mittere.

7 Respondetur secundò. Mittere Spiritum Sanctum, quia mittit ipsius donum. Contra. Quia scriptura non loquitur de donis, sed de ipsa persona. Secundo. Quia mitteret

mitteret etiam Patrem, nã mittit ipsius dona, tertiò, quia mittit eodem pacto, & eadem missione, qua mittit Pater.

8 Arguunt Græci, Io. 13. *Cum venerit paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*; ergo non procedit a filio, quia si ab ipso procederet, addidisset etiam a filio. Resp. Explicasse tantũ processionem à Patre, vt significaret solum Patrem esse primum principium, qui non sit ab alio principio. Ita D. August. *tractat. 93. in Ioannem*, & *lib. 15. de Trinit. cap. 27.* Adde etiam explicasse implicitè processionem Spiritus Sancti, à se ipso, dum dixit, *Quem ego mittã vobis*. Nam si mittit, etiam producit, & illi cõmunicat esse.

9 Arguunt secundò. Plures Patres Græci docent Spiritum Sanctum procedere à Patre, nulla facta mentione de processione à filio, ergo. Respondetur. Eosdem Patres alibi explicasse etiam processionem a filio; quando autem exprimunt processionem tantum à Patre, implicitè ponunt etiam processionem a filio, cum filius omnia habeat, quæ Patris sunt.

10 Arguunt tertiò. In Symbolo Nicæno exponitur fides, catholica de Trinitate, & nil dicitur de processione. Spiritus Sancti à filio ergo. Resp. Concilium fuisse congregatum ad decernendam consubstantialitatem personarum contra Macedonium; & quia ipsi dicebant Spiritum Sanctum procedere à solo filio, & non esse consubstantialem, ideo Concilium decreuit procedere etiam à Patre, & esse consubstantialem. Hinc in Symbolo expressit tantum processionem à Patre, tamquam eam, quę sola à Macedonianis negabatur.

11 Arguunt quartò. In Concilio Ephesino, cum Cyrillus protulisset suos anathematismos, quibus processio Spiritus Sancti à filio continebatur. Theodoret. hoc impugnabat, & Concilium tacuit, & in fine Concilij prohibetur omnis alia fides, præter approbatam ab ipso Concilio, ergo. Resp. Patres Concilij tacuisse, quia non conuenerant vt de hoc decernerent; approbauerunt tamen summo consensu, doctrinam Cyrilli, & damnauit doctrinam Nestorianorum; Prohibetur autem omnis alia fides, quæ sit contraria approbatæ non autem explicatio eiusdem fidei; explicatur autem per illam additionem Symbolo approbato factam, nempe *filioque procedit*.

An Pater, & filius sint vnum principium Spiritus Sancti.

SECTIO II.

12 Ratio dubitandi est; quia hoc nomen principij potest supponere tantũ pro supposito; sunt autem duo supposita secundò. Principiũ significat proprietatem personæ, ergo plura principia, cum sint plures Personæ. Durand. *in 1. dist. 29. q. 2. & 3.* Arimin. *dist. 12. q. 1.* Gabr. *q. 1. art. 1. concl. 2.* licet asserant, in Patre, & filio esse vnicam virtutem spiratiuam, volunt tamen, de rigore posse dici duo principia, licet hic modus loquendi non sit vsurpandus, cum oppositum sit secundum vsum Ecclesiæ.

13 Dico primò. *Pater, & filius sunt vnum principium Spiritus Sancti.* Ita communiter cum D. Thomas *1. p. q. 27. art. 4.* & est definitum in Conc. Lugdunensi, *sub Gregorio X.* et in Flor. *in Litteris vnionis*. Prob. Nomen substantiuũ, significat fundamentũ, vnde non potest plurificari nisi plurificata forma. Pater autẽ, & filius dicũt vnã formam spirãtem, videlicet vnam fęcunditatẽ spiratiuam.

14 Dico 2. Pater, & filius sunt idem principium. Ita D. Th. *1. p. q. 36. art. 4. ad 6.* & alij communiter contra Alens. *1. p. q. 50. memb. 3. art. 4.* Prob. quia sunt Deus eadem Deitate, sunt idem Deus, ergo quia sunt principium eadem virtute spiratiua, sunt idem principium. Cõfirmatur. Idem nomen ponit identitatem, supra quod cadit; cadit autem supra rationem principij, non autem supra suppositum.

15 Dico tertiò. *Pater, & filius sunt vnus spirator*; Ita D. Tho. *1. p. q. 36. art. 4.* & alij, Probatur nomen spirator est substantiuum, & significat formam, per quam spirant, quæ non plurificatur, ergo

16 Dices. Spirator significat principiũ *quod*, ergo suppositalitatem, quæ est forma principij *quod*. Resp. significare aliquid concretum ex virtute spiratiua, & suppositalitate, quia tamen formalius dicit virtutem spiratiuam ex eo, quod per ipsam spirat, ideo significat principium, *quod*, secundum rationem principiatiuam, quę cum sit vna erit etiam vnius spirator.

17 Ad primam rationem dubitandi respond. Nomen principij habere significationem partim confusã, partim determinatam; ratione significati formalis habet determinatam significationẽ, & significat virtutem spiratiuam. Ratione materialis habet confusã significationem, & significat suppositũ, in quo reperitur virtus spiratiua; quia autẽ eadẽ virtus reperitur in duobus suppositis ideo nomen principij significat rationẽ vnius principij subsistẽtẽ in duobus suppositis. Ad 2. rationẽ. Principiũ significare proprietatem, personalem materialiter, formaliter verò virtutem spiratiuam, & ideo est vnum principium.

18 Ex dictis colligitur. Patrem, & filium esse duos spirantes, quia licet sit vnum principium, sunt tamen duo supposita, in quibus eadem ratio principiandi reperitur, & ideo habetur adiectiua plurificatio.

19 Colligitur secundò. In Patre, & filio esse eamdem virtutem spiratiuam; hæc autem vnitas non importat solã vnitatẽ voluntatis, sed etiã vnitatem spirationis actiuę, quę ingreditur conceptũ formalẽ virtutis spiratiuæ. Tum quia est virtus per modũ actualis exercitij, & actus purissimi, & ideo dicit formaliter ipsum spirare. Tum quia voluntas est etiam in Spiritu Sancto; vnde Pater & filius debent habere aliquid speciale, per quod sint vnum principium, quod non potest præstare sola voluntas, cum hæc ponat eamdem virtutem inter personas.

An Pater, & filius vt vnum principium, sint vnum subsistens.

SECTIO III.

20 Cum Pater, & filius sint vnum principium Spiritus Sancti, difficultas est, an sint vnũ subsistẽs realiter, & incõmunicabiliter, quod constituitur ex essentia, & spiratione actiua, quod tamen non sit persona.

Prima sententia est affirmatiua Ita Ocham *in 1. dist. 12. q. 1.* Gabriel *art. 2. & 3.* Mol. *1. p. q. 36. art. 2. disp. 2.* Prob. quia principium *quod* Spiritus Sancti est realiter vnum, hoc autem dicit aliquid per se subsistens secundò. Spirator importat essentiam diuinam, et relationem oppositam Spiritui Sancto, & ex vtroque fit vnum per se, ergo.

21 Secunda sententia est negatiua ita D. Th. *1. p. q. 36. art. 4.* D. Bonau. *in 1. dist. 11. ar. 2. q. 2.* Richar. *q. 1.* Caiet. *loco cit. primę partis*, Suarez *lib. 10. de Trin. c. 8.* & alij.

22 Dico primò. *Principium productiuũ Spiritus Sancti importare solum vnitatem in ratione principij.* Prob. Tota vnitas, quæ habetur, non est ratione essentię præcise, quia ipsa non est principium, sed ratione relationis, ergo est tantum vnitas in ratione principij. Conseq. prob. quia tota vnitas, quæ habetur ratione relationis, fundat distinctionem respectu alterius personæ, ergo cum omnis distinctio sit in ratione producentis, & producti, omnis etiam vnitas est in ratione principij, & termini.

23 Dico 2. *Hoc vnum in ratione principij exprimere in recto duas personas secundũ esse personale inadæquatum.* Prob. Exprimit secundum aliquam rationem actualis productionis: hęc autem sicut importat oppositionem relatiuã, ita ẽt est ratio distinguẽdi, et consequẽter cõstituẽdi, quia distinctiuũ cõstituit. Nõ est autẽ ratio personalis adæquata, quia hæc in Patre dicit etiam generare.

24 Dico 3. *Hoc vnum in ratione principij dicere in obliquo pluralitatem suppositorum.* Prob. importat vnitatem in ratione principij spirantis, ergo connotat pluralitatem, suppositorum. Conseq. probatur quia dicit in obliquo id, in quo subsistit virtus spiratiua.

25 Dico 4. *Hoc vnum non importare aliquod 4. constitutum, subsistens.* Probat. Spiritus Sanctus ex intrinseca sua

sua ratione est mutuus nexus amoris, duorum, ergo non potest prouenire ab vno constituto, quia ex vi suæ processionis debet amatiuè connectere, à quibus prouenit, ergo debet prouenire a pluribus, quos connectat, & non ab vno constituto.

26 Ad primum respond. Principium, *quod*, esse realiter vnum in ratione principij, non tamen in ratione incommunicabilitatis, aut vnius constituti. Ad secundum neg. consequentia, quia licet se habeat incommunicabiliter respectu Spiritus Sancti; non tamen adæquatè; vnde fit solum, vt dicat esse personale inadæquato modo, & quod exprimat in recto duas personas inadæquato modo, & connotet vt duas in obliquo.

Quomodo se habeat relatio spirationis actiuæ ad Paternitatem, & filiationem.

SECTIO IV.

27 PRima sententia asserit, distingui realiter realitate relatiua. Ita Duran. *in* 1. *dist*. 12. *q*. 2. Bassol. *art*. 5. Baccon. *dist*. 10. *ar*. 1. §. 4. Prob. Termini adæquati paternitatis, & spirationis distinguuntur realiter, ergo. secundo, sicut se habet generare ad generari, ita spirare ad spirari, ergo commutata proportione ita se habet generare, & spirari, sicut se habet generari, & spirari. Sed generari, & spirare distinguũtur realiter, ergo 3. Vna actio infert tantũ vnã passionẽ, ergo cum generari, & spirari sint quasi duæ passiones, requirũt duas actiones, seu relationes originis. quartò, Non potest eadem relatio esse producentis, & producti, ergo filiatio, & spiratio sunt distinctæ relationes. Quintò, essentia diuina non potest esse idem cũ absolutis realiter distinctis, ergo nec eadẽ relatio potest esse idẽ cum relationibus realiter distinctis.

28 Secunda sententia asserit, distingui ex natura rei. Ita Scotus *in* 1. *dist*. 2. *quæst*. 7. Gabriel *dist*. 27. *q*. 1. Marsil. *quæst*. 6. *art*. 2. & communiter Scotistæ.

29 Tertia sententia asserit, nullo pacto distingui ante operationem intellectus. Ita D. Tho. 1. *p*. *q*. 32. *art*. 3. *ad* 3. Caiet. *ibid*. Molin. *disp*. 3. Bannes *dub*. 2. Vasquez *disp*. 138. Amicus *disp*. 19. *sect*. 2. Suarez *lib*. 5. *de Trinit*. *cap*. 5. Ruiz *disp*. 17. *de Trinit*. *sect*. 2.

30 Dico primò. *Spirationem actiuã non distingui realiter à paternitate, & filiatione.* Prob. si distingueretur, daretur quartũ constitutũ ex essentia, & relatione realiter distinctũ, quod est contra definitionem cap. *Damnamus*. *De summa Trin.* ergo. Confirmatur. Posita distinctione in eodem supposito, aliquid esset communicabile, & aliquid non, ratione distinctionis realis; & suppositum non esset summè simplex, quod est contra definitionem eiusdem capitis, vbi definitur, Patrem communicare totam suam substantiam, quia simplex est, & indiuisibilis.

31 Resp Durand. Damnari quaternitatem rerum, quarum tres sint personæ, & vna essentia. Contra. Ita damnat quaternitatem, vt ponat tantum Trinitatem; tunc autem non esset tantum trinitas, sed quaternitas constitutorum, quæ realiter distinguerentur. Deinde totum quod communicat Pater, est simplex, & indiuisibile ex eodem cap. Communicat autem etiam spirationem.

32 Dico secundò. *Neq; distingui ex natura rei.* Probatur. Ista distinctio prouenit ratione limitationis, secundum esse formale; in Deo autem nulla ratio formalis se habet limitato modo.

33 Dico tertiò. *Distingui secundum conceptus inadæquatos.* Prob. Aliud intelligimus, quando concipimus Paternitatem, & aliud, quando spirationem. Rursus habetur terminus distinctus. ergo

34 Dico quartò. *Spirationẽ actiuam esse eamdem n. in Patre, & filio*, est de fide ex Conc. Lugdunẽsi, vt habetur à c. *vlt*. De *summa Trin. in* 6. & ex Conc. Flor. *in litteris vnionis*. Prob. De fide est, Patrẽ, & filiũ esse vnicũ principiũ Spir. Sãcti, quod nõ potest esse nisi ratione spirationis actiuæ; nã volũtas nõ ponit vnitatẽ, cũ sit etiã in Spir. S.

35 Ad primum negatur consequentia. Quia relatio non sumit distinctionem realem ex termino, sic calor dicit relationem, vt vis calefactiua ad calorem, & vt accidens ad subiectum. Ad secundum commutationem proportionis valere, quando seruatur eadem ratio proportionis: secus autem, quando variatur, vt in casu nostro, quia generare comparatur ad generari secundum rationẽ originis; quando verò generare comparatur ad spirare, non comparatur secundũ rationem originis, quorũ vna inferat aliã. Ad tertiũ vnã actionẽ inferre vnã passionẽ in creatis, quia inuicẽ identificantur; origo autem actiua, vt est in producente, realiter distinguitur à passiua. Ad 4. Eãdem relationem nõ posse esse producentis, & producti in ordine ad eamdem productionẽ, secus autẽ in ordine ad diuersã: nam producẽs, & productũ sicuti distinguuntur, ita ratione eiusdem productionis habeãt relationes oppositas; at quãdo considerantur in ordine ad aliã productionẽ, relatio potest esse eadẽ, si habeant eamdẽ formã, & principiationẽ, per quod producãt, quia relatio sequitur rationem principiationis. Ad. 5. neg. conseq. quia absoluta non afferunt secũ distinctionẽ, sicuti possũt afferre relatiua ratione oppositionis.

An Spiritus Sanctus requirat per se duas personas, vt principium.

SECTIO V.

36 PRima sententia est negatiua. Ita Scot. *in* 1. *dist*. 12. *q*. 1. Durand. *dist*. 11. *q*. 3. & *dist*. 12. *quæst*. 1. Ocham. *quæst*. 1. & 2. Gabriel *quæst*. 2. *art*. 1. Aureol. *art*. 1. & 3. Bassol. *art*. 1. Smising. *disp*. 4. *de Trinit*. *n*. 16. Prob. virtus spiratiua est perfecta, & integra in vno supposito, ergo Pater non indiget auxilio filij ad spirandũ. Secundò. Si Deus esset vna tantũ persona, adhuc crearet, sicut modo creat, ergo etiam si non esset Verbum, adhuc spiraret. Tertiò. Voluntas est principiũ Spiritus Sancti, non quatenus communicabilis filio, sed quatenus voluntas. ergo

37 Secunda sententia asserit Spiritum Sanctum, vt de facto est, exigere esse a duobus; posse tamen cum alia cõditione personali procedere tantum ab vno. Ita Molin. 1. *p*. *q*. 36. *art*. 4. *disp*. 5. Suarez *lib*. 10. *de Trinit*. *c*. 6. Perez *disp*. 10. *de Trinit*. *sect*. 3. & alij Recentiores.

38 Tertia sententia vult, absolutè exigere esse à duobus ita D. Thomas 1. *p*. *quæst*. 36. *art*. 4. *ad* 1. Alens. *quæst*. 43. *memb*. 3. *art*. 3. Arimin *in* 1. *dist*. 11. *quæst*. *vnica*. Capreolus *conclus*. 4. Vasquez 1. *p*. *disp*. 150. *cap*. 1. Ruiz *disp*. 71. *de Trinit*. *sect*. 1.

39 Dico primò. *Spiritum Sanctum, prout de facto est, ex vi sui esse notionalis petere esse à duobus suppositis.* Probat: ex vi sui esse notionalis procedit vt nexus, & vnio affectiua, qua Pater per amorem coniungitur filio, & Filius Patri, vt docet D. August. *lib*. 6. *de Trinit*. *cap*. 5. & *lib*. 7. *c*. 9. ergo ex intrinseca sua ratione petit esse à duobus, quia non potest esse vinculum affectiuum amborum, nisi ab vtroque procedat; amor enim coniungit cum amato in quantum procedit ab amante. Hinc Concilium Toletanum 11. *in Confessione fidei*. ait. *Simul processisse ab vtroque monstratur, quia charitas, siue Sanctitas amborum agnoscitur.*

40 Dico secundò. *Supposito Verbo diuino tanquam secunda persona Trinitatis, ex necessitate Spiritus Sanctus procedit ab ipso, itaut impossibile sit, quod non procedat ab vtroque.* Probatur. Posito verbo ex intrinseca ratione spirationis amor spiratus est posterior origine, & supponit verbũ, ergo ex intrinseca sua ratione petit esse à verbo. Antecedẽs patet. Quia actus productiuus voluntatis supponit productionem secundũ intellectum; & habetur ratione illius. Consequentia probatur, quia voluntas personaliter terminata est actu producens, si quidem productio pertinet ad terminationẽ, et est quid personale, ergo si amor spiratus supponit verbum, supponit etiã voluntatem

luntatem perſonaliter terminatam in ipſo Verbo, atque adeo producentem,

41 Dico tertiò. *Impoſsibile eſſe abſolute amorem ſpiratum diuinum prouenire ab vnico tantum ſuppoſito*, Probatur: De ratione voluntatis eſt, vt tendat in obiectum inclinatiuo modo ex allectione eiuſdem obiecti, ergo de ratione termini ipſius eſt, vt ſit inclinatio, ergo de ratione ipſius eſt, vt procedat etiam à Verbo. Conſequentia vltima probatur. Quia debet procedere à voluntate quatenus allicitur, atque adeo ratione illius, quo formaliter allicitur, ergo cum obiectum non attrahat voluntatem per ſuum eſſe reale formaliter, ſed per aliquid exiſtens in ipſa, & per nihil aliud exiſtat, quam per ſuum eſſe intentionale, quod continetur in verbo, ipſum Verbum erit ratio, qua obiectum formaliter alliciet voluntatem, atque adeo ratione Verbi producet ſuum terminum.

42 Ad primum diſting. antecedens. Tota vis ſpiratiua eſt, in vno ſuppoſito, non tamen cum omnibus requiſitis, & in ſtatu proximo, nam, vt ſpiret, requiritur eſſe notionale verbi, vt patet ex dictis; vnde Pater non indiget filio vt auxiliante, quaſi ipſe non habeat ſufficientem virtutem; ſed quia vis ſpiratiua exigit terminari duobus ſuppoſitis, vt ſit in ſtatu proximo. Ad ſecundum, quidquid ſit de antecedenti, negatur conſequentia. Quia vis ſpiratiua non eſt determinata ad ſpirare niſi terminata per eſſe notionale filij. Ad tertium voluntatem eſſe principium Spiritus Sancti, non quatenus præciſè voluntas eſt, ſed quatenus terminata notionaliter in Patre, & filio; quia eſt principium ratione fæcunditatis; ſit autem proximè fæcunda ratione verbi, cum ratione ipſius alliciatur ab obiecto.

An, & quomodo Pater per Filium ſpiret.

SECTIO VI.

43 Supponendum eſt tanquam certum. Spiritum Sanctum procedere à Patre, & filio æqualiter, nec magis perfectè ab vno, quam ab alio, quia procedit ab vtroque per eandem indiuiſibilem vim ſpiratiuam, vt docet D. Anſelm. *capit. 16. de proceſs. Spiritus Sancti*, vnde procedit ab vtroque immediatione virtutis, & ſuppoſiti, nec prius origine ab vno, quam ab alio: nam ſunt vnum, & idem principium, & ſpirant vna, & eadem ſpiratione.

44 Dico primò. *Poſſe dici Spiritum Sanctum magis principaliter procedere à Patre ſignificando, quod Pater habeat à ſe, quod ſpiret*. Ita loquitur D. Auguſt. *lib. 15. de Trinit. cap. 17.* Ratio eſt. Quia Pater eſt principium, & fons totius diuinitatis.

45 Dico ſecundò. *Poſſe dici Spiritum Sanctum procedere a Patre, per Filium*. Ita communiter Patres Græci, & nonnulli etiam ex Latinis præſertim Anſel. *de proceſs. Spiritus Sancti*, circa finem, & hic modus loquendi receptus fuit a Latinis in Concilio Florentino, & declaratus *in litteris vnionis*, ita vt ſignificet Filium eſſe principium Spiritus Sancti per virtutem ſibi communicatam à Patre. Probatur: quia particula per, nil aliud ſignificat, niſi conſortium filij, in eadem ratione principij.

46 Dico tertiò. *Poſſe etiam dici Spiritum Sanctum procedere mediate à Patre, ſignificando ſolum ordinem perſonalem*. Ita D. Thomas 1. *par. q. 36. art. 3. ad 1.* & deſumitur ex Nyſſeno *lib. Quod non tres dij.* circa finem. Probatur: quia ſecundum ordinem perſonarum Filius mediat inter Patrem, & Spiritum Sanctum.

An ſi Spiritus Sanctus non procedat à Filio, diſtinguerétur ab ipſo.

SECTIO VII.

47 Quæſtio procedit ſupponendo, quod tam filius, quàm Spiritus S. exiſtat, & procedant à Patre; & quia Spiritus S. non procederet à Filio, deberet concipi filius abſq; ſpiratione actiua, itaut Spiritus S. procedat per voluntatem à Patre, & Filius per intellectum, quia autem ex hoc ſequerentur plura impoſſibilia, ideo non ſunt attendenda, ſed tantum conſideratur, an præciſa proceſſione à Filio tollatur etiam diſtinctio,

48 Prima ſententia aſſerit, quod adhuc diſtingueretur; Ita Scot. *in 1. diſt. 11. q. 2.* Maior *ibid.* Anton. Andr. & Rubio *ibid.* Baſſolis *diſt. 19. q. 2.* Rada *1. p. controu. 15.* & communiter Scotiſtæ. Prob. Adhuc manerent in filio, & Spiritu Sancto diuerſi, & incompoſſibiles modi productionis paſſiuæ, ergo. 2. Manerent eadē conſtitutiua formalia, ergo etiā eadē diſtinctiua, quia generatio, & ſpiratio ex intrinſeca ſua ratione diſtinguuntur 3. ſi Spiritus S. procederet à ſolo Filio, diſtingueretur etiam à Patre, ergo

49 Secunda ſententia eſt negatiua. Ita D. Thomas *1. p. q. 36. art. 2.* Caiet. *ibid.* Bannes *dub. 3.* Tores *2. p. commētarij*, Molina *diſp. 3.* Vaſquez *diſp. 147. c. 4.* D. Bonau. *in 1. diſt. 11. art. 1. q. 1.* Durand. *q. 2.* Aegydius *q. 3.* Capreol. *q. 1.* Suarez *li. 10. de Trin. c. 2.* Ruiz *diſp. 68. de Trinit. ſect. 4.* Cuniga *diſp. 11. dub. 3.*

50 Dicendum eſt. *Si Spiritus Sanctus non procederet à filio, non diſtingueretur ab ipſo*. Prob. In diuinis nulla eſt diſtinctio, niſi ratione relatiuæ appoſitionis. Sed data tali hypotheſi, nulla eſſet oppoſitio relatiua inter filium, & Spiritum Sanctum, quia appoſitio relatiua fundatur in origine, ergo. Maior eſt axioma commune, & deſumitur ex Concilio Toletano 11. *In Confeſſ. fidei*, & ex Florētino *ſeſſ. 18.* vbi tacitè approbante Concilio, & conſentiētibus Græcis docebant, ſolum relatiuam oppoſitionem reperiri in diuinis, Et traditur, à D. Anſel. *c. 2. & 3. de proceſs. Spiritus Sancti*, & cōmuniter Patres docent, perſonas ex eo tantū diſtingui, quod ad inuicē ſunt. Et ratio eſt quia diſtinctio, quæ non eſt ex relatiua oppoſitione, debet eſſe ex incompoſſibilitate extremorum intrinſeca; hoc autem importat limitationem, quia vnum extremum ex intrinſeco limitatur, vt non importet eſſe alterius,

51 Reſpondet Scotus? Filium, & Spiritum Sanctum diſtingui in tali caſu per relationes diſparatas. Contra. Tūc deeſſet ratio formalis diſtinctiua, nempe oppoſitio; vnde ſpiratio actiua, & paternitas non diſtinguunt, licet ſint relationes diſparatæ, quia non opponuntur.

52 Reſpondet ſecundò. Scot. Paternitatem, & ſpirationem actiuam non diſtinguere, quia ſunt origines actiuæ, relationes autem diſparatæ in terminis productis diſtinguūt, quia repugnat eundem terminū bis produci. Contra Tum quia hæc reſponſio petit principium, quia intātum bis produceretur, in quantū ſupponuntur proceſſiones diſtinctæ; ſublata autem oppoſitione non eſſent diſtinctæ. Tum quia infinitas omnia vnit, quod non habent repugnantiam ad vniri; proceſſio autē paſſiua ex eo, quod paſſiua eſt, non habet repugnantiam ad vniri cum alia paſſiua. Tum quia eſſentia diuina bis cōmunicatur per duplicē cōmunicationem, nec tamen in ipſa ponitur diſtinctio. Tū quia, ſi relationes diſparatæ diſtinguerent, etiā in perſonis producentibus diſtinguerent, quiā, quæ ex natura ſua ſūt diſtinctiua, ſemper ſunt talia in quocunque ponantur.

53 Reſpondent alij 3. Spirationē actiuam non eſſe proprietatē perſonalem, & ideo non diſtinguere. Cōtra. Ideo non eſt proprietas perſonalis, quia ſe ſola non conſtituit perſonā, & tamen eſt relatio diſparata reſpectu paternitatis. ergo, ſi Spiritus S. non procederet à filio, non haberet propriā perſonalitatē, ex vi relationis diſparatæ, quia tunc ſpiratio paſſiua eſſet abſque oppoſitione relatiua.

54 Dices. Pater non opponitur Spiritui Sancto ratione paternitatis, nec Filius ratione filiationis, et tamen ratione ipſarū diſtinguuntur, ergo diſtinctio non ſemper habetur

rati ne

ratione oppositionis. Respondetur. Oppositionem debere attendi secundum relationem adęquatè consideratam, Paternitas autem, & filiatio adęquatè consideratæ opponuntur relatiuè Spiritui Sancto; nam Spiritus Sanctus vt persona spirata dicit esse vltimam personam claudentem totam communicabilitatem diuinę naturę. Pater autem ratione talis Paternitatis non solum habet, quod generet, sed etiam, quod sit prima persona, & ideo sub ratione primæ personæ respicit Spiritum Sanctum sub ratione vltimæ personæ. Filiatio autem dicit rationem secundę personæ. Rursus ex eo, quod est Filius, est notionaliter viuens, atque adeo dicens spirationem, & ideo tum ratione spirationis, tum ratione secundę personæ dicit ordinem ad Spiritum Sanctum.

55 Ad primum. Resp. negando assumptum. Quia modi productionis filij, & Spiritus Sancti non sunt incompossibiles, nisi ratione oppositionis; generatio enim passiua ideo distinguitur à spiratione passiua, ratione oppositionis, quatenus de ratione filij est, quod procedat vt spirator. Ad secundum negatur assumptum. Quia constitutiuum filij est quid coalescens ex filiatione, & spiratione, sicut constitutiuum Spiritus Sancti est relatio ad Patrem, & filium. Instabis: filius adhuc procederet per intellectũ, & Spiritus Sanctus per voluntatem, ergo. Respond. Procederet diuerso modo, quia tunc intellectus, & voluntas non essent principia duplicis processionis passiuæ, sed tãtum vnius, quæ æquiualeret vtrique. Ad tertium. Hypothesim implicare in se ipsa; nam implicat, quod filius procedat à Patre, & habeat virtutem spiratiuam, & illam non accipiat à Patre, atque adeo, quod Pater non spiret; ea tamen data Pater distingueretur à Spiritu Sancto ratione oppositionis relatiuæ, quia, dum produceret filium, qui esset principium Spiritus Sancti, referretur ad Spiritum Sanctum vt prima persona ad vltimam.

56 Obijcitur ex D. Anselm. *cap. 2. de Spiritu Sancto*, vbi habet. *Quomodo filius existit de Deo, nascendo, & Spiritus Sanctus procedendo ipsa diuersitate natiuitatis, & processionis, referuntur ad inuicem vt diuersi, & alij ab inuicem*, & similia habet etiam *c.* 4. Respond. D. Anselmus tantum velle, quod stante formali ratione natiuitatis, & processionis adhuc filius, & Spiritus Sanctus debent distingui, ea tamen stare non potest, nisi Spiritus Sanctus procedat a filio, vt patet ex dictis.

57 Quæres. Quid sit appropriatio, & quomodo fiat. Respond. esse attributionem eorum, quę communia sunt determinatis personis; vnde Patri tribuitur omnipotentia, filio Sapientia, & bonitas Spiritui Sancto; & habet fundamentum in ipsa Scriptura, & Concilijs, & Patribus, & est apta ad manifestandas diuinas personas, quia attributa essentialia notiora sunt personalibus. Fundatur autem in correspondentia, & proportione attributorum ad esse personale, & ideo potẽtia appropriatur Patri, quia est primum principium; sapientia filio, quia est Verbum, bonitas Spiritui Sancto, quia est amor.

DE AEQVALITATE Diuinarum Personarum.

DISPVTATIO LXXI.

Quid importet æqualitas diuinarum Personarum.

SECTIO I.

1 CErtum est de fide. Diuinas Personas esse omnino ęquales, cum sint eiusdem naturæ, vt suo loco ostendimus; hæc autem æqualitas non est commensurationis, quia hęc conuenit solum rebus finitis, quæ possunt claudi aliqua mensura: sed est eminentioris ordinis. Difficultas autem est, an importet aliquam relationẽ, & quænam sit ista relatio: eadem autem est ratio de identitate, & similitudine, & ideo solum agemus de æqualitate.

2 Prima sententia asserit, importare relationem rationis. Ita D. Thomas 1. *part. q.* 42. *art.* 1. *ad* 4. Caiet. & Ban. *ibid.* Molina *disp.* 2. Vasquez *disp.* 166. *c.* 2. Durand. *in* 1. *dist.* 31. *q.* 1. Capreolus *art.* 1. Richar. *q.* 2. Suarez *lib.* 4. *de Trinit. c.* 15. Ruiz *disp.* 103. *sect.* 4. Cuniga *disp.* 19. *dub.* 3. & alij. Probatur: Personæ diuinæ non distinguuntur in eo, in quo sunt ęquales, nempe in natura, relatio autem realis requirit distinctionem realem inter extrema, prout dicunt illam rationem, secundum quam referuntur.

3 Secunda sententia asserit importare relationem realem. Ita D. Bonau. *in* 1. *dist.* 31. *art.* 1. *quæst.* 1. & 2. Scotus *qu.* 1. Maior *ibidem*. Ocham *q. vnica*. Gabriel *art.* 3.

4 Notandum primò. Aliud esse id, quod immediate refertur, & aliud id, ratione cuius refertur, primum se habet vt, *quod*, & connectitur per habitudinem cum alio extremo, secundum se habet vt, *quo*, & est ratio, ex vi cuius habetur connexio.

5 Notandum secundò. In relationibus, quæ fundantur in vnitate extrema connecti secundũ habitudinem vnionis, vnde ratio, per quam extrema referuntur, exercet hanc vnionem, & est communis vtrique extremo; sic quando duę albedines referuntur relatione similitudinis, non referuntur ex vi esse indiuidualis, in quo distinguuntur, sed ex vi esse specifici, in quo sunt vnum, & ideo hæ relationes dicuntur fundatæ in vnitate.

6 Dico primò. *Relationem æqualitatis inter diuinas personas esse realem*. Probatur: Personæ diuinæ possunt secundum esse personale relatiuè connecti ex vi illius rationis, quæ ponit æqualitatem, ergo relatio est realis, quia relatio realis consistit in reali habitudine extremorum, Antecedens probatur. Perfectio essentialis, quæ est ratio æqualitatis in omnibus personis ponit vnitatem inter ipsas, ergo est ratio connexionis secundum vnitatem perfectionis. Confirmatur. Non est de ratione vnionis, vt distinguatur in se ipsa, sed quod ea tantum distinguantur, quæ per ipsam vniuntur. Ratio autem, ex vi cuius habetur æqualitas, est ratio vnitatis inter extrema. Confirmatur secundò. Relationes disquiparantiæ important in extremis quamdam separationem, quæ fit secundum diuersas rationes, per quas referuntur, ergo relationes æquiparantiæ, quæ fundantur in vnitate, important extrema, prout accedunt ad vnitatem ex vi rationis, per quam referuntur, ergo ratio fundans relationem non requirit distinctionem in se ipsa.

7 Probatur secundò. Relatio æqualitatis fundatur in vnitate perfectionis, ergo ex vi ipsius non requiritur distinctio in perfectione: imo quo maior est vnitas, eo maior est ęqualitas, quia perfectio fundat relationẽ ęqualitatis, ratione vnitatis, non autem ratione distinctionis.

8 Dices. Summam vnitatem obstare realitati relationis, quia perfectio ita est fundamentum referendi, vt sit etiam extremum. Contra. Quia perfectio non refertur vt extremum, sed id, in quo est perfectio. Confirmatur. Relatio æqualitatis fundatur in vnitate, vt vnitas est, ergo summa vnitas non destruit, sed perficit relationem.

9 Dico secundò. *Relationem æqualitatis imbibi intrinsecè in alijs relationibus, itaut vna, & eadem relatio referat personam vt æqualem, & vt producentem, seu productã.* Prob. Relationes diuinæ sunt infinitę in ratione relationis, ergo eadẽ relatio refert personã, quantũ est referibilis. Vt autẽ est producens, est referibilis vt æqualis, cum producat vt ęqualis, nam producit vt communicatiua essentiæ diuinæ, & similiter etiam vt producta, quia vt talis dicit essentiam diuinam sibi communicatam.

10 Dico tertiò. *Aequalitatem esse tantum secundum essentiam, non autem secundum relationem*. Ita D. Tho. 1. *par. quæst.* 42. *art.* 4. & communiter contra Ariminẽs.

in 1. diſt. 19. quæſt. 3. art. 1. Maiorem *quæſt. 3.* Cuniga *diſput. 17. de Trinit. dub. 3.* Et deſumitur ex D. Athanaſio *ſerm. de Deipara*, & D. Auguſtin. *lib. 5. de Trinit. cap. 6.*

Probatur Aequalitas attenditur ſecundum perfectionem; hæc autem habetur tantum ratione eſſentiæ, vt ſuo loco dictum eſt. Deinde Relationes faciunt diſtingui perſonas, æqualitas autem facit conuenire.

11 Ad fundamentum primæ ſententiæ reſpondetur. In relationibus, quę fundantur in vnitate, debere diſtingui realiter ſola extrema; non autem illam rationem, ex vi cuius referuntur, cum fundet relationem ratione vnitatis.

DE CIRCVMINSESSIONE Diuinarum Perſonarum.

DISPVTATIO LXXII.

An detur Circuminſeſſio.

SECTIO I.

1 CIrcuminſeſſio in eo conſiſtit, quod vna perſona ſit in alia, vnde dicendum eſt. *De fide eſſe dari Circuminſeſſionem*, Probatur Ioan. 10. *Pater in me eſt, & ego in Patre*, & c. 14. *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt?*

2 Dicendũ ſecundò. *Perſonas diuinas eſse in ſe inuicem ſecundum ſe totas, itaut non ſolum vna ſit in alia ſecundum eſsentiam, ſed etiam ſecundum hypoſtaſim.* Ita communiter Patres, Fulgent. *cap. 7. de fide ad Petrum.* Totus *Pater in filio, & Spiritu Sancto eſt, Totus filius in Patre, & Spiritu Sancto eſt. Totus quoque Spiritus Sanctus in Patre, & filio eſt.* Nyſſen. *orat. de Deitate filij:* Anſelm. *c. 17. Monolog.* Aug. *lib. 6. de Trinit. c. 10.* Athaſius *orat. 4. contra Arrianos*, Cyril. Alexandr. *lib. 3. Theſauri c. 1.* Prob. idem non poteſt eſſe in ſe ipſo, ſed tantum in alio, ergo perſonæ diuinę non poſſunt eſſe in ſe inuicẽ, niſi ſecundum quod à ſe inuicem diſtinguuntur.

3 Obijcitur. Quod egreditur ab alio, non poteſt eſſe in ipſo. Filius autem egreditur à Patre, ergo. Ioan. 16. *Exiui a Patre.* Reſpond. id eſse verum de egreſſu per productionem tranſeuntem; non autem de egreſſu per immanẽtẽ productionẽ, qualis eſt productio diuinarũ perſonarũ.

4 Obijcitur ſecundò; perſonę diuinę inuicem opponuntur; vnum autem oppoſitum non poteſt eſse in alio Reſp. Id eſſe verum, de oppoſitis, quæ ſe inuicem deſtruunt; non autem de relatiuis.

5 Obijcitur tertiò. Si Pater eſset in filio, & filius in Patre, Pater eſſet in ſe ipſo; quia quod eſt in filio, eſt etiã in Patre. Reſpond. negando ſequelam. Quia, cum Pater nõ diſtinguatur à ſe ipſo, deeſt neceſsaria conditio ad circuminſeſſionem; vnde Pater non ſeruat eamdem habitudinem ad ſe ipſum, quam ſeruat filius ad Patrem.

In quo conſiſtat Circuminſeſſio.

SECTIO II.

6 SVpponendum eſt. Perſonas diuinas eſse in ſe inuicem modo quodam ſpeciali proprio ipſarum, vnde erit modus diuerſus eſsendi in alio, ab ijs omnibus, quos enumerat Ariſtoteles 4. *Phyſicorum textu* 23.

7 Prima ſententia aſſerit, conſiſtere in identitate naturæ. Ita Ferrarien. *lib. 4. contra gentes cap. 9.* Aureol. *in 1. diſt. 19. 1. p. art. 3.* & alij.

8 Secunda ſententia aſſerit, conſiſtere formaliter in intima præſentia inſeparabili. Ita Scotus *in 1. diſt. 19. quæſt. 2. art. 3.* Ocham. *quæſt. 2.* Gabriel *art. 2.* Suarez *lib. 4. de Trin. cap. 16.* Ruiz *diſp. 107. de Trinit. ſect. 7.*

9 Dico primò. *Vnitatem ſubſtantiæ diuinæ eſſe radicem Circuminſeſſionis diuinarum perſonarum*, deſumitur ex *cap. 10.* Ioan. vbi Chriſtus aſſignans rationem, cur Pater ſit in filio, & filius in Patre, ait. Quia Pater, & filius vnum ſunt. Probatur. Pater communicat filio totam ſuam ſubſtantiam ſimpliciſſimam, vt habetur ex cap. *Damnamus. De ſum. Trinit.* ergo Pater eſt in filio, quia in ipſo eſt ſubſtantia Patris, cum ipſe Pater ſit ſuamet ſubſtantia, itaut etiam Paternitas ſit ſubſtantia Patris.

10 Obijcitur. Pater eſt in filio vt ſubſiſtens in ſubſiſtente, natura autem non eſt in Filio, vt ſubſiſtens in ſubſiſtente, ergo. Reſpondetur. Ex hoc tantum ſequi, quod circuminſeſſio non ſit ſecundum naturam; non autem, quod natura non ſit radix, vnde vna perſona ſit in alia, vt ſubſiſtens in ſubſiſtente.

11 Dico ſecundò. *Circuminſeſſionem non importare formaliter identitatem naturæ, ſed ſolum fundamentaliter.* Probatur; eſse vnum formaliter excludit diſtinctionem; Circuminſeſſio autem illam requirit in ſuo conceptu, quia in tantum vnum concipitur eſse in alio, in quantum concipitur diſtingui ab ipſo. ergo

12 Dico tertiò. *Circuminſeſſionem importare formaliter quamdam rationem præſentiæ, qua vna perſona eſt præſens alteri inſeparabiliter.* Ita Damaſc. *lib. 1. de fide cap. 11.* Probatur. Circuminſeſſio habetur ex eo, quod vna perſona ſit in alia, ex hoc autem conſurgit ratio quędam præſentiæ. ergo

An ſola vnitas naturæ ſit ratio Circuminſeſſionis.

SECTIO III.

13 DIco primò. *Perſonas diuinas eſſe in ſe inuicem, etiam ratione relationis*, hoc autem ita intelligi debet, nõ quod relatio præciſe faciat vnam eſse in alia; ſed quod poſita identitate naturæ, ex vi quoque relationis habeatur aliquis ſpecialis modus, quo vna perſona ſit in alia.

Probatur: de ratione relationis eſt connectere vnum extremum cum alio, ergo ſtante identitate naturæ relatio facit vnum eſse in alio, quia connectit extrema, prout exigunt connecti, ſtante autem identitate naturæ exigunt connecti, et in ſe inuicem exiſtentia.

14 Dico ſecundò. *Originem quoque facere, vt vna perſona ſit in alia.* Prob. origo in diuinis importat proceſſionem immanentem, de ratione autem productionis immanentis eſt, quod terminus ſit in producente, & quod producens non ſeparetur à termino, ergo

15 Dico tertiò. *Ex ratione communicationis naturæ haberi circuminſeſſionem.* Probatur. Dum perſona producens communicat ſuam naturam, communicat quidquid eſt idem cum ipſo ob ſummam ſimplicitatem, ergo communicat etiam relationem; quia tamen adhuc diſtinguitur à perſona producta, cum ipſi opponatur, ideo ſolum facit producentem eſse in producto.

16 Obijcitur. Relatio, vt talis, dicit *Eſſe ad*, Circuminſeſſio verò dicit *Eſſe In*, ergo. Reſpondetur. Ex hoc tantum ſequi, quod relatio præciſe non dicat circuminſeſſionem, quia tamen poſita identitate Naturæ connectit extrema, vt ſibi inuicem præſentia, ideo importat ſpecialem modum determinatiuum inexiſtentiæ vnius in alio.

17 Quæres. An vna perſona ſit in alia ratione relationis primo, & per ſe formaliter; an verò per accidens. Reſp. eſse in alio primò, & per ſe. Ita Scot. *in 1. diſt. 19. quæſt. 2.* & alij. Ratio eſt, Quia eſt in alia vt ſubſiſtens incommunicabiliter in ſubſiſtenti incommunicabili, quod non eſt aliquid merè abſolutum, cum non poſſit concipi, niſi conci-

concipiatur esse personale. Hinc etiam vna persona continet aliam secundum se totam formaliter, ita vt etiam relatio, sit ratio continendi; non enim est necesse, quod continens excedat contentum, quia non est continentia quantitatiua, sed per intimam præsentiam.

DE MISSIONE DIVINARVM Personarum.

DISPVTATIO LXXIII.

Quid sit Missio.

SECTIO I.

1 MIssio in præsenti sumitur, prout dicit destinationem alicuius personæ ad aliquid exequendũ. Est autem de fide, Dari in Diuinis missionem detractis imperfectionibus præsertim inæqualitatis inter mittentem, & missum. Ioan. 3. *Misit Deus Filium suum in mundum*, & cap. 14. *Paraclitus autem Spiritus, quem mittet Pater in nomine meo*. Vnde non solum mittuntur dona, quæ appropriantur Personis, sed etiam ipse Personæ. Persona enim missa dicitur nobis, vt patet in Verbo Incarnato, & ita docent communiter Patres.

2 Dicendum est. *Processionem æternam esse de conceptu missionis, ita vt ratione tantum processionis conueniat Personæ mitti*: Ita communiter cum D. Thoma 1.*p.q.*43.*art.*2. contra Magistrum *in* 1. *dist.* 15. *cap.*1. *&* 2. & desumitur ex Patribus August. *lib.*2.*de Trinitat. cap.*12. Hilario *lib.*6.*de Trinit. post medium.* Nazianz. *orat.* 37. Athanas. *Dial.*3.*de Trinit. contra Macedonium*. Prob. De ratione missionis est, vt persona missa accipiat aliquid à mittente, vt mandatum, aut auctoritatem, aut quid simile, ergo in Diuinis de ratione missionis est processio, quia debet esse missio excludens omnem imperfectionem. Persona autem missa non potest aliquid accipere à mittente, nisi per processionem.

3 Dico secundò. *Missionem importare processionem sub ratione communicationis Diuinæ essentiæ secundum illam rationem formalem, ad quam terminus missionis dicit ordinem*. Probatur. Missio formaliter est destinatio personæ ad aliquid exequendum, ergo id, quod accipit persona missa à mittente, debet esse formaliter in ordine ad terminum missionis, ergo cum in Diuinis accipiat essentiam, debet essentia importari cum ordine ad terminum missionis. Consequentia prima probat. Missio est in ordine ad terminum formaliter, ergo non potest intelligi, nisi sub ea ratione, quæ formaliter respicit terminum.

4 Dico tertiò. *Operationem alicuius effectus ad extra esse de conceptu missionis.* Ita communiter. Patres Prob. De ratione missionis est ordinari ad aliquid præstandum, ergo de conceptu ipsius est aliquis effectus ad extra, quia nulla exequutio respectu Diuinarum Personarum excogitari potest, nisi sit effectus ad extra.

Quid de formali dicat Missio.

SECTIO II.

5 PRima sententia vult, de materiali dicere processionem de formali vero effectum ad extra, seu ordinem ad ipsum. Ita Richard. *in* 1.*dist.*15.*art.*1.*q.*1. Scotus *ibidem*. Durand. *q.*2. Capreol. *q.*2. *art.*1. Ruiz *disp.* 108.*de Trinit.sect.*6. Prob. Quia ordo, seu effectus ad extra determinat processionem ad rationem missionis.

6 Secunda sententia asserit, importare in recto processionem, connotare verò effectum temporalem. Ita Albert. 1.*p.q.*32.*memb.*2.*art.*1. Alensis *q.*71.*memb.*2. *& sequentibus*. Suarez *lib.*12.*de Trinit.cap.*1. Vasquez 1.*p. disp.* 170.*cap.*2. Probat. Quia missio de suo formali importat exitum missi à mittente, qui in Diuinis consistit in processione.

7 Tertia sententia vult, importare in recto tam processionem æternam, quam temporalem alicuius effectus ad extra. Ita D. Bonau. *in* 1.*dist.*13.*p.*1.*art.*1.*q.*1.*&* 2. Ferrar. *lib.*4.*contra Gentes cap.*23. Caiet. 1.*p.q.*43.*art.*1. *&* 2. Molina *ibidem*.

8 Dico primò. *Missionem importare in recto processionem æternam*. Prob. Missio dicit, quod Persona missa accipiat aliquid à mittente, quod in Diuinis habetur tantum ratione processionis.

9 Dico secundò. *Processionem æternam compleri in ratione missionis per communicationem decreti liberi de aliqua exequutione facienda*. Prob. Missio formaliter exercetur inter Personam mittentem, & missam, quatenus destinatur ad aliquid liberè exequendum, ergo formaliter completur per communicationem decreti liberi, quia sola ista communicatio, exercetur inter personam mittentem, & missam in ordine ad effectus liberos.

10 Dico tertiò. *Processionem effectus ad extra pertinere tantum in obliquo ad missionem*. Prob. Exequutio missionis supponit missionem secũdum suum esse formale, quia causatiuè prouenit ab ipsa, ergo processio ad extra non pertinet ad formalem rationem missionis, quia importat ipsam exequutionem.

11 Ad fundamentum primę sententiæ resp. Assumptum esse verum, si intelligatur de ordine, qui habetur ratione decreti liberi.

12 Ad fundamentum secundę. Missionem in creatis importare exitum, quia fit cum motu locali; formaliter autem dicit tantum destinationem personæ ad aliquid exequendum, quod in Diuinis consistit in communicatione decreti liberi.

13 Ex dictis colligitur. Missionem importare aliquid notionale, quia persona est illa, quæ mittit, & mittitur; & simul etiam aliquid essentiale, quia dicit decretum liberum. Absolutè tamen dicenda est notionalis cum Diuuo Thoma *in* 1.*dist.*15.*q.*1.*art.*2. & communiter, quia conuenit tantum determinatis personis.

14 Colligitur secundò. Missionem esse partim æternã, quatenus dicit processionem, & communicationem decreti liberi, & partim temporalem quatenus dicit exequutionem, quæ consistit in progressione alicuius effectus ad extra.

15 Colligitur tertiò. Filium mitti à Patre, & Spiritum S. à Patre, & Filio, vt patet ex scripturis allatis. Patrẽ autem non mitti, quod est certum apud omnes, & tradit D. August. *lib.*4.*de Trinit.cap.*21. quia videlicet non procedit ab alio, vnde cum simpliciter non mittatur, nec etiam potest mittere se ipsum.

16 Colligitur quartò. Personas, quæ mittuntur, non mittere se ipsas missione propriè dicta, quia missio fundatur in processione: impropriè tamen mittere, quatenus eadem virtus, ex vi cuius fit missio, est in omnibus, & in hoc sensu intelligendi sunt Patres, quando dicunt Filium misisse se ipsum; vel quod miserit se ipsum, secundum humanitatem, quam assumpsit.

17 Colligitur quintò. Spiritum Sanctum non mittere Filium, quia non est principium ipsius: vnde quando apud Patres reperitur, quod ipsum miserit, vt etiam habetur in Concilio Tolet. 11. *in Professione fidei*, *&* Isaię 48. *Dominus misit me, & Spiritus eius*. Debet intelligi de Christo, qui ratione humanitatis fuit missus à Spiritu Sancto.

De Missione Visibili, & Inuisibili.

SECTIO III.

18 Missio visibilis est illa, qua persona Diuina mittitur sub aliquo sensibili signo. Inuisibilis verò, quæ mittitur sine sensibili signo, vt cum persona mittitur per dona gratiæ.

19 Quæres primò. An visibilitas supponat inuisibilem. Respond. Supponere aut antea factam, aut quod simul fiat. Ita D. Thomas 1.*p.q.*43.*art.*7. Quia visibilis est quædam repræsentatio inuisibilis.

20 Quæres secundò. An inuisibilis pertineat ad constitutionem visibilis. Respond. negatiuè. Quia visibilis potest fieri sine inuisibili, vt cum Spiritus Sanctus missus est in baptismate Christi; tunc enim non fuit facta inuisibilis missio, quia Christus non accepit aliquid donum gratiæ.

21 Quæres tertiò. An corpora, per quæ fuit facta visibilis missio Spiritus Sancti, fuerint ipsi vnita hypostaticè. Respond. negatiuè, vt docent communiter Patres contra Tertullianum, *cap.*3.*de carne Christi*; Quia talis vnio non habet aliquid fundamentum.

22 Quæres quartò. Quando fiat inuisibilis missio. Respond. Fieri quando infunditur gratia sanctificans, Ioan. 14. *Qui diligit me, sermonem meum seruabit, & ad eum veniemus, &c.*

23 Quæres quintò. An possit fieri missio inuisibilis absque gratia sanctificante. Respond. Adæquatam missionem non posse fieri, quia missio Diuinæ personæ dicit, quod ipsa speciali modo inhabitet in anima, quæ inhabitatio nequit fieri sine gratia iuxta illud sapientiæ 1. *Nec habitabit in corpore subdito peccatis*. Inadæquata autem potest fieri per alia dona supernaturalia, sic in consecratione sacerdotis mittitur Spiritus Sanctus iuxta illud, Ioan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum*, & tamen aliquando contingit, non dari gratiam sanctificantem.

24 Quæres sextò. An per augmentum gratiæ fiat inuisibilis missio. Respond. Negatiuè, si sit eiusdem ordinis, quia augmentum non est nouus effectus, sed perfectio præcedentis, si vero sit alterius ordinis, tunc fit missio, vt in Sacramento confirmationis.

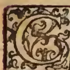
25 Quæres septimò. An vna persona possit mitti visibiliter sine alia. Respond. affirmatiuè. Sic Filius est missus in Incarnatione sine Spiritu Sancto, & Spiritus Sanctus sine Filio in die Pentecostes.

26 Quæres octauò. An vna persona possit mitti sine alia in missione inuisibili. Respond. cum D. Thoma 1.*p.q.*43. *art.*5. Non posse mitti missione adæquata, quia hæc missio fit per dona gratię in ordine ad finem supernaturalem, vnde important ea, quæ concernunt cognitionem, & amorem ipsius, vnde debet per ipsum tribui dona, quæ appropriantur Filio, & Spiritui Sancto, atque adeo vtraque persona mitti.

SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA AD Scholasticæ Lecturę Methodum.

DE DEO HOMINE REDEMPTORE.

Hristus est speciale obiectum theologico modo cognoscibile; nempe ea reuelatio, & notis lumine naturali, cum enim dicat vnionem humanæ, & Diuinæ naturæ in vna persona, habet specialia prędicata, quæ de ipso possunt ostendi, vt habere operationes theandricas, summi valoris, & alia hujusmodi. Nec obstat, quod sit aliquid singulare, quia adhuc se habet immutabiliter, & necessario modo quò ad sua prędicata, nec quod sit aliquid cōtingēs, quia non est tale quo ad essentiā, sed quo ad existētiam, & ideò fundat specialem partem Theologiæ tanquam speciale obiectum; cuius ratio formalis est ille peculiaris modus cognoscibilitatis, qui consurgit ea speciali modo essendi, in quo natura Diuina, & humana communicant; hæc enim specialis cognoscibilitas determinat obiectum ad specialem considerationem theologicam; de ipso igitur agemus in præsenti tractatu.

DE EXISTENTIA, ET CONuenientia Incarnationis.

DISPVTATIO LXXIV.

An Incarnatio sit facta.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Pręcipuum mysterium nostrę fidei esse, quod Incarnatio sit facta, ita vt existat Christus homo Deus. Ioan. 1. *Et Verbum Caro factum est*. Matth. 10. *Tu es Christus Filius Dei Viui, qui in hunc mundum venisti*; vnde solum existentia incarnationis contra Hebręos probanda est.

2 Dicendum est. *Messiam venisse conuinci contra Hebręos ex veteri testamento*; nomine autem Messiæ intelligitur ille, qui fuit promissus Iudęis, vt Rex liberator, &c. Probatur Genes. 49. *Non auferetur sceptrum de Iuda, nec dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium*; textus hebręus habet: *Non recedit sceptrum de Iuda, & Legislator de medio pedum eius, donec veniat Silhò*. Non potest autem dici, quod licet sit ablatum sceptrum, non sit tamen traslatum ad aliam Tribum; quia scriptura solum dicit, quod auferetur à Iuda, nec constat, quod in Babylonia aut alia Prouincia teneant sceptrum.

3 Respond. hunc locum esse intelligendum de Samuele, qui in Silhò est vnctus. Contra. Quia tunc non est ablatum sceptrum à Iuda.

4 Respondent, secundum Prophetiam esse impletam, tempore Ieroboam, quia tunc est diuisum Regnum. Contra, Licet tunc Regnum fuerit diminutum, non tamen fuit ablatum.

5 Respondent tertiò. Fuisse impletum, quando Nabuchdonosor tempore Sedechiæ duxit Populū in captiuitatem. Contra. Quia Nabuchdonosor non dicitur Silhò, nec fuit expectatio gentium, sicut nec quisquam alius.

6 Probatur secundò. Daniel. 9. *Scito ergo, & animaduerte ad exitus sermonis, vt iterum ædificetur Hierusalem vsq. ad Christum Ducem, hebdomadæ septem, & hebdomadæ sexaginta duæ erunt, & rursum ædificabitur platea, & muri in angustia temporum, & post hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus, & nō erit eius corpus, qui eum negaturus est, & Ciuitatem, & Sanctuarium dissipabit Populus cum duce venturo, & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada vna, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia, & sacrificium, & erit in Templo abbominatio desolationis, & vsq. ad consumationem, & finem perseuerabit desolatio*. Per hebdomadas autem non intelliguntur hebdomadæ dierum, sed annorum. Certum est autem, has hebdomadas esse transactas, siue incipiant numerari à tempore, quo Angelus loquutus est Danieli, siue à tempore, quo fuit concessum Hebręis ædificare Templum.

7 Respondent, per has hebdomadas intelligi hebdomadas Iubilęorum. Contra. Quia in hoc sensu nunquam sumuntur in scriptura. Deinde destructio Hierusalem congruit hebdomadis annorum, non Iubilęorum.

8 Respondent secundò. Hanc prophetiam non esse de Messia, quia tunc Daniel non postulabat aduentum Messiæ, sed liberationem Populi. Contra. Quia Angelus antea dixerat; *Vt adducatur iustitia sempiterna, & vngatur Sanctus Sanctorum*; solus autem Christus est Sanctus Sanctorum, & solum per ipsum potest adduci iustitia sempiterna.

9 Respondent tertiò. Intelligi de Agrippa filio Herodis, aut de Hircano summo Sacerdote. Contra. Quia Agrippa nec fuit occisus à Iudęis, nec negatus ab ipsis; & Hircanus fuit occisus ante septuagesimam hebdomadam ab Herode; non autem à Iudęis.

10 Obijcitur. Messia debet esse Dominus vniuersi. Psal. 71. *Et dominabitur à Mari vsq. ad Mare*. Respon. Intelligi de regno spirituali, iuxtà illud Zacch. 9. *Ecce rex tuus venit tibi iustus, & Saluator, & ipse pauper.*

11 Obij-

11 Obijcitur secundò. Psalm. 47. & 40. Christi aduentus debet esse cum gloria, & Maiestate. Resp. Intelligi de secundo aduentu.

12 Obijcitur tertiò. Messias veniet tantum in nouissimis diebus iuxtà illud Isaiæ 2. *Et erit in nouissimis diebus præparatus mons Domini in vertice montium*. Resp. Per nouissimos dies intelligi tempus legis euangelicæ, quia ipsa erat futura vltima, quam Deus erat daturus.

13 Obijcitur quartò. In aduentu Messiæ promittitur liberatio Populi Hebrei à captiuitate; non sunt autem liberati. Respond. Intelligi de captiuitate spirituali. Deinde etiam à temporali sunt sufficienter liberati; quia in tantum sunt captiui Christianorum, in quantum nolunt vti liberatione concessa sequendo suum ducem Christum.

An Christus sit verus Homo, & verus Deus.

SECTIO II.

14 Dico primo. *Christum esse verum hominem*. Probatur. Sæpe in veteri testamento dicitur futurus filius Dauid, ex semine Abrahæ. Ioan. 8. *Quæritis me interficere hominem, qui veritatem loqutus sum vobis*. Marci 15. *Verè hic homo filius Dei erat*.

15 Dico secundo. *Fuisse etiam verum Deum*. Probatur Psalm. 2. *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, quo testimonio vtitur Paulus ad Heb. 1. Isaiæ 9. *Paruulus datus est nobis, & vocabitur nomen eius Deus fortis*; in textu autem hebræo ponitur nomen proprium solius Dei. Probatur secundò. Ex nouo testamento contra Hæreticos negantes diuinitatem Christi, vt Carpopratium, Corinthum, & alios, quos refert Irenæus *lib. 1. cap. 24.* Ioan. 8. *Antequam Abraham fieret ego sum, & cap. 20.* Thomas adorans Christum dixit, *Dominus meus, & Deus meus*, & Christus approbauit hanc Confessionem. Ad Coloss. 2. *In quo habitat plenitudo Diuinitatis corporaliter*. Ad Rom. 9. *Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est Deus super omnia benedictus*, & Apostolus *cap. 1. & 2.* ad Heb. confirmat hanc veritatem.

16 Obijcitur, Deuter. 19. *Prophetam de gente tua, & fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus*, quod de Christo explicatur. Act. 4. & 7. Confirmatur; ibi dicitur, quod iste Propheta sit futurus similis Magi, ergo purus homo. Resp. Illum Prophetam futurum de fratribus, & similem Magi, quia erat futurus verus homo, & legislator, non autem negat, quod sit futurus Deus, licet hoc non explicet.

An supposita existentia Incarnationis possit naturaliter cognosci.

SECTIO III.

17 Certum est de fide; Ante existentiam non potuisse absq; Diuina reuelatione aliquem cognoscere, quod aliquando esset futura. Isaiæ 64. *A sæculo non audierunt, neque auribus perceperunt, oculus non vidit Deus absq. te, quæ præparasti expectantibus te*, qui locus *1. Corint. 2.* explicatur de mysterio Incarnationis, & ad Rom. *vltimo* dicitur mysterium tacitum sæculis æternis, & soli Deo notum, supposita autem existentia.

18 Prima sententia est affirmatiua: ita Scotus in *4. dist. 10. q. 8. 9. & 10.* & cõmuniter Scotistæ, qui volunt, Dæmones non cognouisse ex speciali Prouidentia Dei. Probant. Angelus comprehendit naturam humanam, & cognoscit, quando habeat, vel non habeat propriam subsistentiam, ergo cum viderit humanitatem Christi absq; propria subsistentia, potuit inferre, quod subsisteret subsistentia Diuina. Secundò. Non repugnat naturæ humanæ subsistere aliena subsistentia; nec implicat, quod subsistat Diuina, ergo. Tertiò. In veteri testamento fuit reuelatum, quod Christus erat futurus Deus homo, & etiam tempus incarnationis, quæ omnia facta reuelatione poterat naturaliter Angelus cognoscere. ergo

19 Secunda sententia est negatiua: ita Suarez *disp. 3. de Incarn. sect. 2.* Cabrera *3. parte quæst. 1. art. 1. disp. 4. §. 2.* & communiter.

20 Dicendum est. *Non posse naturaliter cognosci*. Probatur. Nõ potest cognosci Incarnatio, nisi cognoscatur personalitas Diuina terminãs naturam humanam. Hæc autem non potest cognosci intuitiuè, quia excedit naturalem facultatem; nec arguitiuè, quia non adest medium, cum quo connectatur; nam supernaturale non habet necessariam connexionem cum naturali. ergo

21 Ad primum negatur conseq. Nam ex carentia propriæ subsistentiæ non potest cognosci, quod subsistat subsistentia Diuina, quia vel potest conseruare sine subsistentia, vel potest propria occultari.

Ad secundũ. Non potest naturaliter cognosci, quod nõ repugnet personæ Diuinæ terminare naturam humanam; & ex eo, quod natura humana comprehenditur, cognoscitur tantum, quod positiuè exigit, non autem, quod non repugnet. Ad tertium neg. conseq. Nam ex vi reuelationis potest tantum cognosci, quod illo tempore determinato fuerit Christus: non autem, quod fuerit hic, vel ille. Deinde cognosceretur ex vi reuelationis, non autem naturaliter.

An possibilitas Incarnationis possit naturaliter cognosci.

SECTIO IV.

22 Supponendum est. Certum esse, non posse euidenter demonstrari, Incarnationem esse impossibilem, quia demonstratio est tantum de obiecto vero, nõ est autem verum, Incarnationem esse impossibilem.

23 Dicendum est. *Licet Angelus cognoscat comprehensiuè humanam naturam, & quamlibet aliam, atq. adeò quod subsistentia ab ipsa distinguatur, non posse tamen naturaliter cognoscere, quod possit suppleri modo supernaturali*. Probatur. In natura humana non est aliquod principium huius possibilitatis, ergo ex vi comprehensionis non potest attingi, cum non faciat innotescere aliquid, quod cognitum ducat in cognitionem ipsius. Antecedens probatur. Non adest principium actiuum, quia cum talis modus sit supernaturalis, non potest fieri naturali virtute, nec etiam passiuum, quia non habet potentiam passiuam exigitiuam ipsius.

24 Dices sufficere si cognoscatur, quod possit subsistere aliena subsistentia.

Contra. Subsistere aliena subsistentia non est debitum naturæ, atq. adeo natura non importat ad ipsam aliquem ordinem, ergo ex vi comprehẽsionis non potest cognosci.

25 Dices secundo. Ex vi comprehensionis attingi potentiam obedientialem, quam habet natura ad subsistentiã Diuinam. Contra. Potentia obedientialis dicit tantum, quod creatura subijciatur voluntati Dei in ordine ad id, quod non repugnat, ergo ex eo, quod creatura comprehendatur, non attingitur determinatè id, ad quod est potentia, sed tantum in confuso id, quod non repugnat.

26 Dices tertio. Angelum cognoscere subsistentiam distingui à natura, atq; adeo Deum posse ponere aliam loco ipsius, & multo magis Diuinam, cum non sit minus sufficiens. Contra. Ideo posset cognoscere, posse Deum ponere aliam subsistentiam creatam, quia est intra adæquatum actum naturæ, hoc autem non cognoscit de Diuina.

27 Dicendum secundo. *Non posse intellectum angelicum naturaliter cognoscere, quod subsistentia Diuina possit supplere pro creata, vnde absoluiè non potest cognoscere possibilitatem incarnationis*: ità communiter Patres, dum docent Incarnationem esse mysterium ineffabile, superans omnem intelligentiam, & alia huiusmodi.

Probatur. Quod subsistentia Diuina se exhibeat naturæ

ræ creatę, ita vt fiat communicatio naturarum in eadem persona, importat obiectum supernaturale, quoad substantiam inuoluens esse Diuinum, ergo non est cognoscibile naturali modo. Conseq. probatur. Non potest cognosci per propriam speciem, quia talis species non est debita intellectui naturali, & esset species personæ Diuinæ, quæ non possit reseruire virtuti naturali, nec etiam potest cognosci arguitiuè, quia supernaturale non habet connexionem cum naturali, itaut hoc cognito veniamus in cognitionem ipsius.

28 Dices. Ex cognitione naturali Diuinæ omnipotentiæ colligimus, Deum possit aliquid facere supra vires totius naturæ, & super exigentiam ipsius, & ideo possumus etiam colligere possibilitatem Incarnationis.

Contra. Non potest colligi aliquid possibile ex vi omnipotentiæ, nisi cognoscatur contineri in virtute ipsius, non possumus autem cognoscere, quod contineatur, nisi à posteriori, ergo non possumus cognoscere, contineri aliquid supernaturale, nisi ex eo, quod videmus facere aliquid supernaturale, ex hoc autem solum colligitur, quod possit facere alia, & alia supernaturalia in confuso, non autem hoc, vel illud determinatum.

29 Obijcit. Angelus cognoscit naturaliter, Deum habere personalitatẽ infinitã, ergo posse supplere pro creata. Resp. nego consequentiam, Quia non cognoscit, quod habeat correspondentiam cum natura creata.

30 Obijcitur secundò. Potest naturaliter cognoscere, quod Deus possit supplere efficientiam causarum secundarum, ergo etiam, quod subsistentia Diuina possit supplere creatam. Resp. nego conseq. Quia cognoscit quidem, quod Deus habeat infinitam virtutem ordinatam ad operandum ad extra, atq. adeò continere omnem effectũ: non autem cognoscit subsistentiam Diuinam ordinari ad operandum ad extra.

31 Obijcitur tertiò. Incarnatio est obiectum naturale, nam extrema sunt Deus, & natura humana, quæ sunt naturaliter cognoscibilia, ergo. Resp. nego assumptum. Quia licet Deus cognoscatur lumine naturali, non tamen lumine naturali cognoscitur, vt vnibilis personaliter cum natura creata.

32 Instabis. Talis vnio fundatur in proprietatibus naturalibus extremorum, nam posse suppositare naturam humanam est attributum naturale Dei, & posse suppositari aliena subsistentia est proprietas naturalis creaturæ, ergo est naturaliter cognoscibilis. Resp. nego assumptum. Quia non est naturalis proprietas naturæ posse suppositari aliena subsistẽtia, alioquin illam naturaliter exigeret. Deinde non omnia attributa connaturalia Dei possunt naturaliter cognosci, sed solum illa, quæ sunt connexa cum rebus creatis.

33 Obijcitur quartò. Possunt ab Angelo solui euidenter argumenta contra Incarnationem, ergo potest ostendi ipsius possibilitas, cum non possit ostẽdi quod falsum assumant, nisi per principia contraria, per quæ possit ostendi possibilitas, Resp. Non posse ostendi positiuo modo falsitatem ipsorum, sed tantum negatiuè, quatenus non appareat veritas, quæ conuincat, & ideò possunt solui tantum negatiuè.

34 Obijcitur quintò. Vel intellectus relictus suis viribus iudicat hoc mysterium esse possibile, vel impossibile. Non secundum, ergo primum. Resp. Hoc mysterium non posse naturaliter occurrere: quod si occurreret intellectus suspenderet iudicium, & si vellet iudicare, iudicaret potius, esse impossibile, & falleretur.

35 Obijcitur sextò. Potest Deus loqui alicui loquutione naturali manifestando hoc mysterium, tunc autem posset alius audiens naturaliter cognoscere mysterium. ergo Resp. Nõ posse dari loquutionem naturalem de mysterijs supernaturalibus, nisi sub aliquo naturali, quia specificatur ab obiectis. Deinde cognosceretur mysterium non in se, sed in ipsa loquutione, vt cognoscit Hæreticus mysteria in reuelatione naturali: Vnde adhuc mysterium non cognosceretur absque reuelatione.

An Incarnatio fuerit conueniens.

SECTIO V.

36 Dicendum est. *Incarnationem fuisse conuenientem secundum se, quia resultat suppositum hominis, maximè nobilem, cum subsistat subsistentia Diuina, fuisse etiam conuenientem Deo, quia manifestat Diuinas perfectiones.* Nempe amorem erga genus humanum 1. Ioan. 3. *Sic Deus dilexit Mundum, vt Filium suum vnigenitum daret.* Sapientiam, quia ineffabili modo redemptionem nostram est operatus. Iustitiam; quia redimit hominum cum perfecta satisfactione; fuisse etiam conuenientem naturæ humanæ, quatenus ratione ipsius acquisiuit maximam dignitatem toti generi humano, quia ex ipso est desumptum caput omnium creaturarum, ratione cuius obtinuit plurima dona, iuxtà illud. Ioan. 1. *De plenitudine eius omnes accepimus*, & toti Vniuerso, quia fuit maximè conueniens toti Vniuerso in ordine gratiæ habere perfectissimum gradum.

37 Obijcitur. Quæ infinitè distant, non possunt conuenienter vniri, natura autem Diuina, & humana infinitè distant, ergo. Resp. nego assumptum. Nam distantia non impedit vnionem, vnde quæ minus distant, aliquando non possunt vniri, vt duo contraria, & quæ magis distant, possunt vniri vt anima, & corpus, solum infinita distantia facit, vt non possint vniri per modum actus, & potentiæ.

38 Obijcitur secundò. Quod est contra exigentiam naturæ, non est ipsi conueniens, est autem contra exigentiam quod duæ naturæ habeant eandem subsistentiam, ergo. Respond. Non esse contra exigentiam, quando subsistentia potest vtraq. adæquare.

39 Obijcitur tertiò. Ratione Incarnationis Deus fit in similitudinem carnis peccati, possibilis, mortalis, quæ maximè repugnant Deo, ergo. Resp. repugnare Deo secundum esse intrinsecum: non autem ratione naturæ assumptæ.

40 Obijcitur quartò, Deus per Incarnationem mutaretur, quia de non homine fieret homo vniens sibi naturam, quam prius non habebat, sicut mutaretur suppositum creatum, si assumeret aliquam naturam de nouo, & anima rationalis, dum in resurrectione reunitur corpori, & ipse Deus, si fieret præsens loco, in quo antea non fuisset, ergo. Respond. nego sequellam. Nam Deus per Incarnationem non mutaretur, quia non vnitur naturæ humanæ secundum aliquam rationem potentialitatis ex eo, quod infinito modo se habeat; mutatio autem fit tantum cum aliquid per modum subiecti accipit aliquam actuationem, sicut reciperet suppositum, si vniretur cum alia natura, nam esset determinabile per talem assumptionem & anima dum vnitur corpori, quia cum sit pars, potentialiter se habet ad totum, & Deus si fieret præsens de nouo alicui loco, quia potentialiter se haberet respectu illius loci, & careret immensitate.

Instabis. Si non habet rationem potentialitatis, ergo non est vnibilis. Respond. Non esse vnibilem vt perfectibile, sed tantum vt perficiens.

41 Obiicitur quintò. Natura humana habet potentiam naturalem ad propriam subsistentiam, ergo non est conueniens ipsi subsistere subsistentia Diuina, quia hæc non explet naturalem appetitum, & facit esse in statu violento.

Respond. nego conseq. Quia naturalis appetitus satiatur, vel per terminum connaturalem, vel per aliquid nobilius ipsi ęquiualens, nec natura est in statu violento, sed eleuatur ad statum supernaturalem, qui perficit naturalia, non autem ipsius contrariatur.

An

An Incarnatio fuerit conueniens pro redimendo genere humano.

SECTIO VI.

41 Redemptio generis humani fuit conueniens. Tũ quia ostendit diuinam bonitatem. Tum quia liberat ipsum à seruitute Diaboli. Potuit autem fieri diuersis modis, vel per liberalem condonationem iniuriæ, quam poterat Deus condonare vt supremus Dominus; vel cum aliqua satisfactione imperfecta, vt illa quę posset esse ab homine, vel cum satisfactione æquiualenti.

43 Dico primo. *Redemptionem generis humani cum æquiualenti satisfactione fuiße magis conuenientem, quam alio modo.* Probatur. Quia tali modo fuit ex misericordia, & iustitia juxtà illud Psal. 84. *Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi.*

44 Obijc. maioris virtutis gratis condonare iniuriam, ergo. Respondetur: Id esse verum, quando læsus non dat, vnde fiat satisfactio; læsus autem dedit.

54 Dico secundo. *Incarnationem fuisse maximè conuenientem ad redimendum hoc pacto genus humanum.* Probatur. Ad Heb. 2. *Decebat eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consumare.* Ratio est, quia non poterat aliunde, quam à Christo haberi satisfactio æquiualens, vt videbimus infra.

46 Ob. Vbi interuenit rigor iustitię, minuitur misericordia. Est autem magis conueniens misericordia, ergo. Respondetur. Tunc minui, quando iustitia ipsam excludit; in casu autem nostro non excludit, sed supponit.

47 Quæres. Cur Deus homines potius redemerit, quam Angelos. Respondetur: quia ita ipsi placuit, adsunt autem diuersæ conuenientiæ, primo, quia homo ex imbecillitate peccauit, Angelus ex malitia, ita August. *cap. 29. Enchir.* 2. quia tota natura humana ceciderat, non autem Angelica, ita August. *ibid.* 3. Quia singuli Angeli propria voluntate peccauerunt, homines autem in sola voluntate Adæ, vt ait Greg. 4. *Moral. capit. 9.* 4. ne Diabolus gloriaretur, se compleuisse desiderium suum. Ita Leo Papa *sect. 2. de Natiu.* & aliæ afferuntur à Patribus.

DE NECESSITATE Incarnationis.

DISPVTATIO LXXV.

An Incarnatio fuerit necessaria secundum se.

SECTIO I.

1 Raymundus Lullus operabat, quod supposito, quod Deus voluerit creare Mundum, necessaria fuerit Incarnatio, etiam si non fuisset homo redimendus.

2 Dicendum est. *Supposita creatione Mundi, Deum ex nulla necessitate siue physica, siue morali voluisse Incarnationem, sed merè ex libertate sua.* Ex opposita ad minus est temerarium, & ab aliquibus censetur error in fide. Probatur Deus, vt de fide est, operatur liberè ad extra, ità vt possit non facere, quod facit, nisi sit necessaria connexio cum aliquo antecedente. Sed incarnatio non habet necessariam connexionem cum existentia Mundi, cum nihil supernaturale necessariò exigatur à naturali. ergo

3 Ob. Lullus. Deus est optimus artificium, ergo debuit eligere, quod optimum est, alioquin imperfectè operatus fuisset, ergo. Respondetur: esse optimum artificium, sed liberum; & ideò sufficit, quod faciat optimo modo, quod facit.

4 Obijc. secundò. Deus ex infinita sua bonitate habet infinitam inclinationem ad bonum; quò autem est maior inclinatio ad bonum, eò minor est libertas ad oppositum, ergo cum Deus habuerit infinitam inclinationem ad Incarnationem, non habuit libertatem ad oppositum. Resp. nego anteced. nam Deus non supponit bonum, sed facit, & ideo non habet aliquam inclinationem antecedentem, qua necessitetur, aut moueatur necessariò ad operandum, sed tantum amat bonum, dum facit.

5 Dicendum secundò. *Neque Deum ex notitia sua bonitate necessitari moraliter ad faciendum, quod optimum est in ijs rebus, in quibus potest assignari optimum, atq; adeo nec ex hoc capite necessitari ad Incarnationem.* Est contra nonnullos Recentiores, qui volunt, in ijs rebus posse assignari optimum, in quibus non est possibile aliud, & aliud melius in infinitum, vt est Incarnatio in ordine gratiæ. Probatur: non adest à quo Deus determinetur, vt velit necessario moraliter, quod optimum est, ergo. Anteced. probatur. Quia vt determinaretur à sua bonitate, deberet ante decretum præsupponi in obiecto ratio optimi; non præsupponitur autem, quia non habet aliquod esse, nisi dependenter à voluntate Dei. Confirmatur. Assignato quocumque optimo, adest motiuum, ratione cuius intellectus diuinus iudicat non esse faciendum, ergo potest non facere.

6 Obijc. Ex eo, quod Deus communicat bonum, laudabiliter operatur, ergo si non communicat, quod est optimum, minus laudabiliter operatur, quod dicit carentiam maioris perfectionis. Respondetur disting. laudabiliter operatur laudabilitate extrinseca; non intrinseca, quia actus diuinus non sumit bonitatem ab obiectis extrinsecis, sicut sumit creatus, sed est per essentiam summa rectitudo, & ideo non sequitur, quod minus laudabiliter se habeat.

7 Obijc. secundò. Qui amat aliquem efficaciter, vult omne bonum ipsius, ergo cum Deus amet se ipsum perfectissimè, vult omnes creaturas, quæ magis conducunt ad gloriam ipsius. Respondetur negando conseq. quia amicus vult alteri amico bonum ex eo, quod ipsum amat, quia per tale bonum perficitur. Deus autem non perficitur per aliquod bonum creatum.

8 Obij. 3. Ex clara visione Dei Beatus necessitatur ad volendum obiecta secundaria, quę sunt in gloriam Dei, ergo etiam Deus necessitatur ex clara visione sui ad volendum eadem obiecta. Respondetur nego conseq. Quia Beatus se debet conformare voluntati diuinæ; Deus autem non tenetur se conformare alterius voluntati.

9 Obijc. quartò. Qui potest facere meliora in obsequiũ Dei, & non facit, conuincitur non amare Deum perfectè, ergo idem dicendum de Deo respectu sui ipsius. Respondetur nego conseq. Quia homo ex amore vltimi finis tenetur se dirigere in ipsum per suas operationes; & quia amor est mensura dilectionis, vbi est minor dilectio, est minor amor; adest autem minor dilectio, quando prætermittuntur meliora; Deus autem non tenetur se dirigere in aliquem finem.

10 Obijcitur quintò. Patres docent, Deum semper facere quod melius est, ergo. Respondetur: Aliquando loqui absolutè, & velle, quod quidquid facit, optimum sit, non comparatiuè, sed absolutè, quatenus secundum proprium esse est omnino perfectum; aliquando verò loqui cum habitudine ad finem, quem Deus intendit, & voluit, quod eligat res illas, quę meliori modo hic, & nunc conducunt ad finem; aliquando etiam loquuntur comparatiuè ad ordinem, & dispositionem vniuersi, vt videlicet faciat, quod optimè congruit tali ordini, & dispositioni. Non autem, quod faciat, quod in comparatione omnium melius est.

An supposito peccato fuerit necessaria Incarnatio.

SECTIO II.

11 DIco primò. *Supposito peccato reparationem generis humani non fuiße necessariam, sed tantum conuenientem, atq. adeò nec Incarnationem fuisse necessariam:* ita D.Thom. 3. *part.q.*1.*art.*2. Et communiter, & oppositum est temerarium. Probatur. Sapient.12. *Quis tibi imputabit si perierint nationes, quas tu fecisti*, & subditur ratio, quia Deus est liber ad reparandum ratione supremi dominij.

12 Dico secundò. *Neq. Incarnationem fuisse necessariam, supposito quod Deus voluerit reparare genus humanum:* ità communiter Patres. Athan. *serm.* 3. *contra Arrian.* Aug. 13. *de Trin.cap.*10. Leo *serm.*1.*de Natiuit.* & alij.

Probatur. Incarnatio non fuit necessaria, vt peccatum remitteretur, quia cum Deus sit supremus Iudex, & Dominus, potuit gratis condonare offensam, aut acceptare inæqualem satisfactionem, qualis esset actus contritionis. ergo

13 Dico tertiò. *Necessariam fuisse vnionem hypostaticam ad redimendum hominem ex iustitia.* Dixi vnionem hypostaticam, non Incarnationem, quia non erat necesse, quod homo satisfaceret pro genere humano, sed poterat assumi alia natura rationalis ad satisfaciendum: ità communiter Patres Leo Papa *serm.*4.& 10.*de Natiu.* Anacletus Papa *epist.*2.*decret.* Cyril. Alex. *lib.*2.*Thesauri cap.*2. Ambros. *lib.*8.*in Lucam initio*. August. *cap.* 108. *Enchir.* Probatur. Nulla creatura pura poterat satisfacere Deo ad æqualitatem pro iniuria, vt videbimus, ergo cum ad redemptionem ex iustitia fuerit necessaria æquiualens satisfactio, fuit etiam necessaria vnio hypostatica.

14 Obijcies. Est contra iustitiam exigere satisfactionem ab innocente pro nocente; Christus autem fuit innocens, & homo nocens, ergo. Respond. Non esse contra iustitiam, si innocens voluntariè suscipiat obligationē satisfaciēdi, sicuti suscepit Christus, vt habetur ad Heb.10

15 Obijcitur secundò ex D. Ansel. *lib.*1.*cur Deus homo cap.*16.& 17. vbi docet, fuisse necessarium, quod homo redimeretur, & Athan. *lib.de Incarn. Verbi* aut fuisse indignum bonitate Diuina, quod homo perderetur ex Diaboli impostura. Respond. Diuus Anselm. loqui de quadam necessitate conuenientiæ. Athanas. autem loquitur cum quadam exageratione; nec vult aliud, nisi, quod fuisset minus conueniens, si natura humana non fuisset reparata: vnde *serm.*3.*contra Arrian.* concedit Deum solo verbo potuisse soluere maledictum peccati, si voluisset, & eodem modo intelligendi sunt alij Patres, quando habent similia.

DE CAVSA FINALI INCARNATIONIS.

DISPVTATIO LXXVI.

Quænam fuerit causa finalis Incarnationis.

SECTIO I.

1 SVb alio etiam titulo proponitur quæstio, videlicet, An si homo non peccasset, Verbum fuisset Incarnatum, & quia certum est, quod poterat incarnari etiā non existente peccato, & nobis non potest innotescere, quid in tali casu futurum fuisset, cum sit casus conditionatus, nam tota determinatio fuisset dependens ex libertate Dei, ideò solum quæritur, an ex vi præsentis decreti, quo de facto est facta incarnatio, sequuta fuisset adhuc peccato non existente, & difficultas in hoc consistit, an Incarnatio fuerit determinata ante, vel post præuisionem peccati.

2 Supponendum primò. Certum esse de fide. Finem principalem, & vltimum fuisse ipsum Deum, & gloriam ipsius. Prouerb. 16. *Omnia propter semetipsum operatus est. Dominus*, & cum Deus non moueatur ab obiectis creatis non potest assignari motiuum ex parte ipsorum in ordine ad voluntatem Diuinam. Vnde difficultas procedit de causa finali ex parte obiectorum, ratione cuius vnum est propter aliud.

3 Supponendum secundò. Certum esse de fide. Verbum incarnatum fuisse non solum pro redimendo genere humano ad Rom.3. *Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorum per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ*, sed etiam, vt esset caput, à quo prouenirct influxus gratiæ, vnde ad Ephes. 1. dicitur Deus nos benedixisse omni benedictione cælesti in Christo, & Ioan.14. *Sine me nihil potestis facere*, vbi etiam habetur similitudo de vite, & palmite, & in Trid. *ses.*6.*c.*6. definitur, Christum iugiter influere suam virtutem in iustificatis, sicut influit vitis in palmites, & caput in membra. Difficultas ergo est, an ex parte obiectorum redemptio fuerit primariò intenta, ità vt ipsa non existente, neq; etiam fuisset Incarnatio.

4 Prima sententia asserit, decretum de Incarnatione fuisse ante præuisionem peccati, atq; adeò etiam si homo non peccasset, Verbum fuisset incarnatum: ità Alens. *p.* 3.*q.*2.*memb.*17. Albert. Magnus *in* 3.*dist.*10.*art.*4. Scotus *dist.*7.*q.*3. Suar. *disp.* 5.*de Incar. sec.* 2. & communiter Scotistæ, qui tamen diuersimodè explicant suam sententiam. Alij enim volunt, Deum decreuisse incarnationem, vt Christo communicaret summam gloriam. Alij vt exaltaret humanam naturam. Alij in primo signo prędestinasse Christum secundum substantiam propter excellentiam mysterij; post præuisionem verò peccati decreuisse passibilitatem. Probant 1. Corinth. 2. Christus dicitur prędestinatus in gloriam nostram; nec fit mentio de præuisione peccati, & Ioan. 10. *Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant*, ergo. 2. Ioan 15. Christus rogabat Patrem, vt ipsum clarificaret claritate, quam habuit, prius quam Mundus fieret, non autem claritate Diuinitatis, quia iam illam ex se habebat, sed humanitatis, quam cum non habuerit in se priusquam Mundus fieret, fit quod habuerit in intentione Dei, atq; adeò, quod fuerit prędestinatus independenter à passibilitate. Tertiò. Ad Philip.2. Christus exinaniuit semetipsum non secundum Diuinitatem, ergo secundum humanitatem; quatenus in primo signo non fuit prędestinatus secundum formam serui, sed tantum post pręuisum peccatum. Quartò. Christus est medium magis propinquum glorię Diuinę, & gloria Christi est maius bonum, quam gloria hominum, qui autem vult ordinatè prius vult medium magis propinquum. Quintò. Sequeretur, incarnationem fuisse bonum occasionatum occasione peccati.

Sextò. Christus non fuisset primus prędestinatus, quia fuisset prędestinatus ex intentione efficaci dandi gloriam hominibus. Septimò. Amor Christi fuisset dependens ab amore Peccatorum; vnde potius Christus esset electus in nobis, quam nos in Christo, contra illud. Ad Ephes.1. *Elegit nos in ipso*.

5 Secunda sententia asserit, Incarnationem futuram, etiam si homo non peccasset, sed discrepat à pręcedenti, quia vult, Deum in primo signo antequam decerneret producere aliquam creaturam, prędestinasse Christum, in secundo prędestinasse Angelos, & homines, & in tertio decreuisse creationem omnium rerum. Ita Chaterinus *lib.*1.*de præd.Christi*. Pighius *lib.*8.*de liber. arbitr. cap.*1.

cap.1.art.8. Viguer *capit.20. Inſtit.§.1.verſ.3.* Mendozza *quodlib.1.quæſt.1.* Scholaſt. Rada parte 3. controu. 5. artic. 3.

Probant. Prouerb. 8. *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, antequam quidquam faceret à principio,* & explicatur à pluribus Patribus de ſapientia incarnata, ergo 2. Ad Corint.3. *Omnia veſtra ſunt, vos autem Chriſti: Chriſtus verò Dei*, & ad Coloſſens.1. Chriſtus dicitur primogenitus omnis creaturæ, & in ipſo omnia eſſe condita, ergo. Chriſtus erit primum volitum, cum omnia alia ſint volita propter ipſum. Tertio. Nihil magis conducit ad gloriam Dei, quàm Incarnatio, ergo cum finis, propter quem omnia ſunt volita, ſit gloria Dei, illud eſt prius volitum, quod magis conducit. Quartò. Si prædeſtinatio Chriſti non fuiſſet facta ante præuiſionem originalis, Deus præuidiſſet ante ipſum omnes poſteros Adæ infectos, & etiam B. Virginem; nam in illo ſigno non fuiſſent merita Chriſti, quorum intuitu præſeruaretur, quod tamen eſt falſum.

6 Tertia ſententia aſſerit, Incarnationem non fuiſſe determinatam, niſi poſt abſolutam præuiſionem originalis, atque adeò non fuiſſe futuram, ſi homo non peccaſſet: ità D. Thom. *3.p.q.2.art.3.* Caiet. Medina *ibidem*. Peſant. *diſput.1.& 2.* Cheliſſon. *dub.1.* Vaſquez *diſp.10.cap.4.* Raguſa *diſp.18.§.9.*& communiter Thomiſtæ.

7 Notandum primò. Certum eſſe, quod à parte rei nulla datur prioritas, aut poſterioritas in actibus Diuinis, ſed tantum ſecundum noſtrum modum concipiendi in ordine ad obiecta; in hac autem diſtinctione actuum non debet tribui Deo aliquid repugnans, quia ex habitudine ad diſpoſitionem obiectorum, non conſequitur alia implicantia.

8 Notandum ſecundò. Tunc haberi vnum actum, etiam ſi obiecta ſint plura, quando ſunt ita connexa, vt vnum non poſſit eſſe ſinè alio; quia tunc ſe habent per modum vnius, & ideò idem decretum terminatur ad ſubſtantiam rei, & ad ordinem, quem habet in diſpoſitione Vniuerſi. Quia tamē obiecta ſunt diuerſa, poſſumus idem decretum concipere inadæquatè in ordine ad vnum, & non in ordine ad aliud; inadæquatio autem in eo conſiſtit, quod decretum præciſiuè concipiatur abſq; terminatione ad aliud obiectum, ità tamen vt non habeat efficaciam expeditam ad ponendum obiectum in actu ex eo, quod ſit inadæquatum.

9 Notandum tertiò. Cum Deus velit omnia ex motiuo propriæ bonitatis; atq; adeò ea ordinando ad ſe ipſum vt vltimum finem, non poteſt habere decretum adæquatum de aliqua re, niſi terminetur ad hunc ordinem.

10 Notandum quartò. Aliud eſſe ordinare aliquid vt medium ad finem, & aliud vt efficiens ad operationem; Primum dicit eſſe tantum expetibile propter finem; ſecundum dicit dignitatem, quia facit cætera ſubordinari operanti, vt ea, quæ ab ipſo participant eſſe, vnde non eſt propter operationem, ſed eſt tanquam pars conſtitutiua ordinis cauſarum adminiſtrantium prouidentiam Diuinam.

11 Notandum quintò. Quandò operans mediante ſua operatione ordinatur in finem, non ſequi quod operatio ſit nobilior, quia ſit immediatior reſpectu finis: nam cum ſe habeat vt, *quo*, eſt tantum ratio ordinatiua inſeruiens operanti, & ideò operans nobiliori modo ſe habet.

12 Notandum ſextò. Chriſtum dupliciter fuiſſe ordinatum ad vltimum finem nempe, ſubſtantialiter ratione fruitionis beatæ, quam habuit ab inſtanti conceptionis, & accidentaliter mediante paſſione, quatenus per ipſam acquiſiuit gloriam accidentalem, iuxtà illud, Lucæ 24. Oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam.

13 Notandum ſeptimò. De fide eſſe, Chriſtum fuiſſe prædeſtinatum, vt caput totius Eccleſiæ. Ad Coloſs. 1. *Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium primogenitus ex mortuis.* Ex hoc autem fit, vt debeat producere homines per influxum gratiæ ad finem ſupernaturalem, atque adeò ſuppoſito peccato eos redimere, cum redemptio ſit neceſſaria pro aſſequutione talis finis, Ex hoc tamen non fit, vt ſit medium reſpectu ſalutis humanæ, quia non ordinatur per modum medij, ſed per modum capitis ad ſuas operationes, & ideò ſalus humana eſt in gloriam Chriſti, & conſequitur ex eo, quod Chriſtus eo modo ſe ordinet in vltimum finem, quo vt caput ſe debet ordinare.

14 Notandum octauo. Si Adam non peccaſſet, non ſolum fuiſſet diuerſa diſpoſitio ab ea, quæ fuit poſt peccatum, ſed etiam ab ea, quæ fuit ante peccatum: nam in principio Mundi fuiſſet talis diſpoſitio, ex qua infallibiliter fuiſſet ſequuta perſeuerantia primi Parentis, vnde Adam non habuiſſet conſumationem gratiæ dependentem ab aliqua ſubleuatione.

15 Notandum nono. Non eſſe incompoſſibile, quod Chriſtus ſit prædeſtinatus ante præuiſionem peccati, & quod Incarnatio non fuiſſet futura, ſi homo non peccaſſet. Ratio eſt, quia cum Chriſtus habuerit duplicem ordinem ad vltimum finem, nempe ſubſtantialem, & accidentalem, potuit ſecundum vnum prædeſtinari ante præuiſionem peccati, & ſecundum aliud poſt præuiſionem: ità tamen, vt prior prædeſtinatio ſe habeat tantum præciſiuè à poſteriori, non negatiuè, & dicat inadæquatum decretum. Ex hoc autem fit, quod valeat arguere a negatione poſterioris prædeſtinationis ad negationem prioris ob connexionem, quam habent inter ſe ratione inadæquationis, & quia decretum antecedens non habet efficaciam expeditam.

16 Dico primo. *Vnionem hypoſtaticam cum natura humana fuiſſe determinatam à Deo in primo ſigno, in quo inſtituit ordinem gratiæ, atque adeò ante præuiſionem cuiuſcunq. peccati.* Probatur. Deus, vt homo, eſt primogenitus, vt habetur. Ad Rom. 8. Ad Coloſs.1. & in Conc. Sard. *Ep. ad omnes fideles*, & in Conc. Eph. *t.1.c.4.& 5.* & vt docent communiter Patres, & ità eſt primogenitus, vt ſit caput corporis Eccleſiæ in omnibus primatum tenens, ergo Chriſtus vt homo, fuit prædeſtinatus in primo ſigno gratiæ ante præuiſionem peccati. Conſequentia probatur. Ante præuiſionem peccati fuit inſtitutus ſtatus adoptionis filiorum Dei, ergo vt Chriſtus fuerit primogenitus inter tot filios, debuit ipſi primo decerni filiatio Dei.

17 Dices Illum. Locum ad Coloſs. Intelligi de Chriſto quoad Diuinitatem, & dici primogenitum omnis creaturæ, quia eſt cauſa, cur creaturæ producantur ex nihilo, vt explicant plures Patres: Contra. Quia ab iiſdem Patribus explicatur etiam de Chriſto ſecundum humanitatem, & alio in loco non admittunt hanc explicationem, & locus ad Rom. & Concil. loquuntur de Chriſto, vt homine.

18 Dices ſecundo. Dici primogenitum inter homines, vt redemptos. Contra homines per redemptionem non generantur, ſed regenerantur, vnde baptiſmus dicitur regeneratio, ergo non eſſet verè primogenitus, quia ante ipſum ſupponeretur generatio per gratiam.

19 Dices tertio. Dici primogenitum ſolum ratione dignitatis. Contra. Dignitas, licet faciat nobiliorem, non tamen facit primogenitum: ergo

20 Dices quarto. Eſſe primogenitum, quia eſt filius Dei naturalis. Contra. Chriſtus eſt primogenitus ratione filiationis Diuinæ, ergo debet primum ipſi prædeſtinari filiatio Diuina, quàm deſtinaretur alteri gratia, alioquin non eſſet primogenitus.

21 Dico ſecundo. *Ante præuiſionem peccati Chriſtum fuiſſe prædeſtinatum ſecundum ſubſtantiam, atque adeò ſecundum hanc numero humanitatem, non autem ſecundum rationem Redemptoris, nec ſecundum paſſibilitatem.*

Pro-

probatur. Illud tantum debemus concipere volitum ante præuisionem peccati, à quo dependet id, quod fuit determinatum ante eandem præuisionem; quæ autem fuerunt determinata dependent tantum ad substãtiam Incarnationis, repugnat enim Christum poni vt Redemptorem ante præuisionem peccati.

22 Dices. Hoc decretum repugnare Deo, quia terminaretur ad aliquid confusum. Respond. nego antecedens. Nam terminaretur ad Christum, vt ex quo Ecclesiæ, & ad omnes circumstantias, quæ pro illo signo sunt necessariæ; vnde non terminatur ad aliquod confusum.

Instabis. Perfecta prouidentia respicit media, finem, & omnes circumstantias, ergo ex vi prouidentiæ, qua Christus fuit prædestinatus, erat futurus in Mundo in tali tempore, in ordine ad talem finem, cum talibus circunstãtiis, atq; adeo passibilis; vel impassibilis. Respond. Id esse verum id prouidentia adæquatè considerata, vt est à parte rei, & hoc pacto nec præcedit, nec subsequitur præuisionem peccati, sed est simul; in ipsa possumus tamen distinguere diuersa decreta inadæquata, vt iam diximus.

23 Dico tertiò. Si homo non peccasset, Verbum non fuisset incarnatum ex vi præsentis decreti. Probatur. Non potest sciri, quid agens liberum sit facturum circa ea, quæ sunt in potestate ipsius, nisi eius voluntas manifestatur. Deus autem erat liber circa incarnationem, & ex manifestatione voluntatis illius habemus, quod incarnatio sit facta ad tollendum peccatum, ergo. Minor probatur. Lucæ 19. *Venit filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat.* Marci 8. *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.* 1. Ad Thimot. 1. *Venit Iesus peccatores saluos facere.* Et frequenter habetur incarnationem esse factam pro redimendis hominibus. Confirmatur. Patres docent quod verbum non fuisset incarnatum, si homo non peccasset. Aug. *serm.* 8. de verb. Christi. *Si homo non periisset, filius hominis non venisset*, & serm. 9. *Nulla causa veniendi fuit, nisi peccatores saluos facere.* Ireneus 1. contra hæres. & 14. *Si non deberet caro saluari nequaquam Verbum Dei caro factum esset.* Athan. ser. 3. contra Arrianos. *Non igitur propter se ipsum, sed propter nostram salutem aduenit.* Leo magnus in lib. 4. Rursum cap. 1. *Si peccata deessent, Deum venire non oporteret.* Cyril. dialog. 5. de Trinitat. *Si non peccassemus, neque factus esset nobis similis.* Et alij Patres similia docent.

24 Dices. Incarnationem habuisse plura motiua adæquata, atque adeò sublato vno remedio peccati, adhuc fuisset facta ex alio motiuo. Contra. Quia Patres docent, sublata occasione peccati non fuisse faciendam.

25 Dices assignari motiuum incarnationis in carne passibili. Contra. Patres absolutè docent, Christum non fuisse venturum, nisi fuisset peccatum.

26 Dices tertiò. Scripturam assignare finem extrinsecum, non autem intrinsecum; qui est intrinseca bonitas incarnationis. Contra. Assignat id, ad quod fuit ordinata, ergo decretum incarnationis fuit cum ordine ad redemptionem, ergo non fuisset facta, nisi opus fuisset redemptione.

27 Dices quartò. Ordine intentionis fuisse intentam ante præuisionem peccati, ordine verò exequutionis fuisse volitam post præuisionem peccati in ordine ad remedium. Contra. Quia Patres assignant solum remedium peccati, sine quo non fuisset incarnatio. Deinde semper est idem finis intentionis, & exequutionis.

28 Dico quartò. *Christum, prædestinatum secundum substantiam, vt caput hominum, fuisse ordinatum per modum capitis ad influendum in membra post præuisionem peccati influxu subleuatiuo, itaut ordinatio ista fundetur in natura capitis ex eo, quod ad ipsum pertinet subleuare genus humanum.* Probatur. Christus in ordine gratiæ habet rationem capitis, à quo est omnis influxus gratiæ. Ad Ephes. 1. ergo ità fuit ordinatus ad subleuanda membra, vt non habeat rationem medij, quia est contra rationem capitis esse medium ad ea, quæ pertinent ad membra.

29 Ad primum primæ sententiæ negan. conseq. Nam Christus dicitur prædestinatus in gloriam nostram, non vt finem, sed quia ab ipso prouenit vt à capite.

Ad secundum. Christum petere clarificationem humanitatis, quæ ipsi conuenit ex eo, quod est Filius Dei, quatenus talis claritas debeat redundare etiam in humanitatem, vt explicant Patres, apud Toletum, in illum locum.

Ad tertium. Intelligi de vna visione Diuinitatis quoad extrinsecam æstimationem: ità Basil. 4. *contra Eunom.* & alij Patres.

Ad quartum. Valere de medio magis propinquo, quando est ratio volendi media remotiora; respectu autem Dei sola bonitas ipsius est ratio volendi.

Ad quintum negatur sequela. Quia bonum occasionale est illud, quod non habet propriam expetibilitatem, sed tantum ex aliqua occasione præsupposita. Ad sextum Non procedere contra nostram sententiam, neq; absolutè aliquid probat, quia prædestinatio est facta post præuisionem peccati. Ad septimum. Procedere, si Christus fuisset volitus post peccatum præuisum.

30 Ad primum secundæ sententiæ, significari tantum, quod prædestinatio Christi sit facta ab æterno, non enim dicit antequam quidquam intenderet facere; sed antequam faceret. Ad secundum. Christum dici primogenitum omnis creaturæ, nempe illius, qua est capax filiationis, atq; adeò tantum in ordine gratiæ. Ad tertium. Supponi quod in Deo sit duplex ordo intentionis, & exequutionis, quod tamen est falsum, vt suo loco ostendimus. Ad quartum negatur sequela. Quia prædestinatio Christi secundum substantiam fuit facta ante præuisionem originalis peccati, & statim post præuisionem ipsius Christus fuit prædestinatus vt Redemptor, antequam præuideretur peccatum originale actu contractum à posteris, vnde quia præuidebatur solum vt contrahendum potuit Beata Virgo in virtute redemptionis præseruari ab ipso.

An Incarnatio sit facta principalius propter remedium originalis.

SECTIO II.

31 Dicendum est. *Christum venisse principalius in remedium originalis*, ita communiter cum D. Thoma. 3. *parte q.* 1. *art.* 4. & traditur à Caio Papa. *Epist. ad Felicem Episc.* & Leone Papa *epist.* 82. *ad episcopos Palestinæ cap.* 3. Probatur. Ad Roman. 5. & 1. Corinth. 15. Christus vt Redemptor generis humani opponitur Adæ vt corruptori totius naturæ, ergo. Christus principaliter venit ob remedium originalis.

32 Obijcitur. Peccatum actuale est grauius, cum plus habeat voluntarij, ergo. Respond. Peccatum actuale esse maius intensiuè; non autem extensiuè, neq; est malum naturæ, sicut est originale, sed personale.

Instabis. Peccata actualia sunt plura, & extenduntur ad omnes, nisi aliquis ex speciali priuilegio præseruetur, ergo etiam extensiuè sunt quid maius. Respondetur. Esse plura, & extendi ad omne per accidens, nempe ratione liberi consensus; originale autem extenditur per se ratione propagationis, & est radix omnium peccatorum.

An Christus venisset, si fuisset originale sine actuali, aut econtra.

SECTIO III.

33 Quæstio procedit, quantum est ex vi præsentis decreti; non enim possumus scire, quid futurum fuisset ex vi alterius decreti, cum adsint congruentiæ pro vtraq; parte.

Prima sententia asserit, quod si exstitisset aut solum originale, aut solum actuale, Christus non venisset: ità Cabrera 3.*p.q.*1.*art*.4. Probat cum solo remedio originalis pauci saluarentur, ergo cum Christus venerit, vt omnes saluaret, non venisset, si tantum extitisset originale.

Secundum. In Adultis non remittitur originale, nisi etiam remittatur actuale, ergo eo ipso, quod Deus voluit remedium pro vno, voluit etiam pro altero.

Tertium. In eo signo, in quo est prædestinata redemptio, est etiam prædestinata passio Christi, ergo cum passio non potuerit prædestinari, nisi præuiso peccato actuali Iudeorum, prædestinata est etiam in remedium actualis, nec potuit aliter prædestinari. Confirmatur. Peccatum originale non potuit præuideri, nisi cum dependentia ab actuali, vt in ijs, qui nascuntur ex fornicatione, ergo non potuit prædestinatio redemptionis terminari ad originale independenter ab actuali.

34 Secunda sententia asserit, quod si extitisset solum originale, Christus adhuc venisset; secus autem, si fuisset solum actuale. ità Suar. *disp.* 5. *de Incarn. sec.*6. Vasquez *disput.*13.*cap.*2. Ragusa *disput.*33. Merar. *disput.*9.*sec.*3. & alii.

35 Dico primò. *Existente solo originali Christus adhuc venisset ex vi præsentis decreti*. Probatur. Christus fuit prædestinatus vt caput, ergo cum teneatur producere membra ad finem supernaturalem, debuit venire existente solo originali. Hinc prima Corint. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ità & in Christo omnes viuificantur*.

36 Dico secundò. *Redemptionem ab actuali peccato fuisse virtualiter volitam in redemptione ab originali, & præuiso actuali fuisse simpliciter extensam ad ipsum.* Probatur. Christus ex vi præsentis decreti fuit prædestinatus vt caput, & redemptor ad perfectè subleuandum genus humanum, ergo cum non possit perfectè subleuari, si subleuetur à solo originali, debuit decretum redemptionis ità ad ipsum terminari, vt etiam terminaretur virtualiter ad actuale.

37 Dices. Quando est decreta redemptio, non præuidebantur actualia peccata, ergo non præuidebantur propagationes hominũ, quæ fuerunt dependenter à voluntate Adæ generandi, & hæc voluntas à meritis Christi, quia fuit bona voluntas, ergo non potuit decretum redemptionis terminari ad ipsa. Respondetur. Potuisse terminari eo pacto, quo præuidebantur; præuidebantur autem vt virtualiter futura, quatenus fuit generaliter determinata propagatio hominum ex ipso Adam.

38 Dico tertiò. *Existente solo actuali Christus adhuc venisset vt redemptor*. Probatur. Decretum Incarnationis est de Christo vt capite, atq; adeò de omni eo, quod pertinebat ad rationem capitis pertinet autem ad rationem capitis subleuare membra quocunq; modo indigeant. Existente autem solo actuali, adhuc homo indiguisset subleuatione.

39 Dices. Redemptio fuit decreta cum ordine ad tale peccatum, ergo. Respondetur nego anteced. Nam fuit tantum determinata pro indigentia generis humani; vnde cum adsit indigentia ex quocunq; peccato, siue actuali, siue originali; ex vi præsentis decreti haberetur redemptio existente solo actuali.

Instabis redemptio terminet cum habitudine ad peccatum decretum Diuinum, ergo posita diuersitate in peccato ponitur etiam diuersa habitudo in redemptione, atq. adeò terminat diuersum decretum. Respondetur. Redemptionem terminare decretum cum habitudine ad indigentiam generis humani, quæ de facto fundatur in vtroque peccato; quocunq; tamen ablato remanet indigentia, & ideò habet suum motiuum redemptio.

40 Dico quartò. Si fuissent sola venialia, Christus non venisset ex vi præsentis decreti. Probatur. Præsens decretum habet pro obiecto Christum vt reparatorem generis humani; tunc autem non habuisset locum reparatio, quia homo non recessisset ab vltimo fine.

41 Ad primum negat. conseq. Nam si fuisset solum originale omnes soluerentur cum remedio solius originalis, vnde argumentum supponit, quod existẽte peccato actuali, Christus non venisset ex vi præsentis decreti pro solo originali.

Ad 2. dist. conf. Eo ipso, quod voluit remediũ pro vno voluit & pro altero ratione subiectæ materiæ cõcedo; ratione decreti, & nego; quia decretũ voluit subleuationem, quæ fuit tam ab originali, quam ab actuali, quia tunc vtraq; indigebat.

Ad 3. distin. conseq; Redemptio prædestinata est in remedium, etiam actualis materialiter ratione subiectæ materiæ, concedo formaliter, nego, quia formaliter est prædestinata in subleuamentum generis humani, & consequenter pro tota illa subleuatione, qua indigebat. Ad confirmationem dist. anteced. Non potuit originale preuideri, nisi cum dependentia ab actuali vt contractum à particulari persona; potuit tamen præuideri vt contrahendum in communi à singulis sine tali dependentia; Deinde negatur conseq. Quia hæc dependentia se tenet ex parte motiui materialis, non verò ex parte formalis, quod fuit vnicum nempe subleuatio à peccato, quodcunque illud sit, & ideo siue hoc extitisset, siue illud, semper extitisset incarnatio.

DE CAVSA FORMALI Incarnationis, seu vnionis hypostaticæ.

DISPVTATIO LXXVII.

An vnio sit facta in natura.

SECTIO I.

1 Supponendum est. Causam materialem incarnationis fuisse naturam humanam, quia ipsa fuit eleuata ad subsistendum Diuino modo in persona Verbi, non fuit autem necessaria aliqua gratia habitualis, vt communiter docent contra Alens. 3.*p.q.*7.*memb.*2.*ar.*1. quia natura redderetur capax, nam sequeretur, quod fuisset vnita mediante aliquo accidentali, atq. adeo non substantiali modo. Nec item fuit necessaria per modum ornamenti, vt voluerunt Gabriel *in* 3.*dist.*2.*q.*3.*art.*1. D. Bonau. *q.*2. quia gratia non potuit præcedere vnionem hypostaticam: nam subsistentia Diuina perficit naturam humanã eo modo, & ordine, quo perficeret propria, natura autem perficitur prius per subsistentiam tanquam per complementum substantiale, quàm perficiatur aliqua accidentali cõplemẽto, cũ subsistentia sit prior natura accidentibus.

2 Supponendum secundò. Euthychetam, vt vitaret errorem Nestorij ponentis duas personas in Christo, posuisse tantum vnicam naturam, discrepant autem Auctores, quomodo voluerit, quod ex natura Diuina, & humana sit facta vna natura, certum tamen est, quod in hoc errauerit quod posuerit vnicam tantum naturã in Christo.

3 Di-

3 Dicendum est. Vnionē non esse factam in natura, sed permansisse in Christo naturam Diuinam, & humanam integras, & distinctas. Est de fide, & definitur in Concil. Ephes. primo in Calced. *act. 3. præsertim in definit. fidei* in 5. Synodo *artic.* 1. *& collect.* 8. *& cantic.* 8. in 6. Synodo *artic.* 11. 13. *&* 18. in Lateranens. *sub Martino primo à canone* 4. *vsque ad* 9. in Florent. *in Litteris vnionis*, & in alijs. Desumitur etiam ex Patribus ante hanc hæresim exortam. Eutichiano Papa *Epist.* 1. Caio Papa *in Epist. quæ habetur tom.* 1. Concilior. Leone primo *Epist. ad Leonem Augustum* Gregor. Nysseno *contra Eunomium*. Basil. *lib.* 1. *contra Eunom.* Athan. *hom. de sanctis. Deipara*. Dyonisio *cap.* 7. *de cælesti hierar.* & alijs.

4 Probatur. Ex scriptura habetur, Christum esse verum Deum, & verum hominem, vt suo loco vidimus; hoc autem saluari non potest nisi perseueret natura Diuina, & humana. Confirmatur. Deus est immutabilis, ergo non potest fieri vnum cum natura humana siue per compositionem, siue per mixtionem, siue per conuersionem in ipsam.

5 Obijcitur. Ioan. 1. Verbum Caro factum est, ergo. Respondetur ly *factum* non significare conuersionem, sed vnionem cum carne.

6 Obiicitur secundò. Hæc vnio est similis vnioni animæ, & corporis ex symbolo Athanas. ergo, & hac vnione fit tertia natura. Respondetur. Esse similem, quatenus facit, quod extrema distincta coalescant in vnum suppositum; esse autem dissimilem, quatenus non est per modum compositionis.

7 Obiicitur tertiò. Cyril. & Athanas. relati in Concil. Chalcedon. *act.* 1. asserebant, post vnionem non debere dici duas naturas, sed vnam naturam Verbi incarnatam, ergo. Respond. ità fuisse loquutos, vt explicarent veram vnionem, qua natura Diuina, & humana vniebantur in vna persona, vnde non dicebant simpliciter vnam naturam, ad vnam naturam incarnatam, quia Deus est incarnatus: hoc est vnitus carni in persona Verbi.

8 Obiicitur 4. ex Damasceno ca. 65. Dialect. *Illud scire attinet hypostaticam vnionem vnam rerum coniunctarum compositam naturam efficere*. Respondetur in græco non adesse nomen Vsiam, sed Hypostasim, & proinde non debuit transferri vnam naturam, sed vnam personam, seu hypostasim.

9 Quæres. An possit dici natura Diuina incarnata. Negant Damascenus 3. *fidei capit.* 3. & Nicetas 3. *Thesauri cap.* 11.

Affirmant autem Bernard. *serm.* 1. *de passione*. Aug. 1. *de Trinit. cap.* 7. *&* 34. Nazian. *orat.* 1. Leo Papa *Epist.* 10. & plures scholastici cum D. Thom. 3. *parte quæst.* 2. *art.* 2. *ad* 3. quia ad verificandam hanc propositionem sufficit, si Deitas communicet aliquo pacto cum carne.

An vnio sit facta in Persona.

SECTIO II.

10 NEgant hæretici Carpocrates, Gnostici, & Tonita, Theodotus, Bitantius, Samosatinus, & Nestorius, qui hanc hæresim propugnauit; ponebant enim in Christo duplicem personam Diuinam, & humanam, atq; adeò Deum se communicasse illi homini tantum secundum specialem affectum. Hunc errorem sequutus est etiam Theodoretus, vnde damnatus fuit in 5. Synodo; sed postea retractauit errorem.

11 Dicendum est. *Christum esse vnam tantum personam, atq. adeo vnionem factā esse in persona*. Est de fide ex Symbolo Apostolor. Nicæno, Athanasij, Concil. Ephes. *cantic.* 2. *&* 4. Chalced. *articol.* 1. Sexta Synodo *act.* 9. & passim in alijs Concil. definitum, & traditur communiter à Patribus. Dyon. *Epist. ad Caium* Cyril. Hierosolim. *cathech.* 11. Athanas. *orat. contra Arrianos*. Basil. *Epist.* 65. Hilario 9. *de Trin.* Amb. 2. *de fide cap.* 4. August. 13. *de Trin. cap.* 17. & alijs.

Probatur. In scriptura, quando fit mentio de Christo vt homine, de eodem dicitur, quod sit Deus, quod non esset verum, nisi esset vna persona. Ioan. 9. *Tu credis in filium Dei, quis est domine, vt credam in eum, dixit ei Iesus, & vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est*. Lucæ 1. *Quod, ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei*.

12 Obiicitur. Ioan. 2. *soluite templum hoc*, ergo persona Diuina, & homo possunt inuicem solui. Respond. Nomine templi intelligi humanitatem, quę est solubilis per separationem animę à corpore.

13 Obiicitur secundò. Act. 10. Deus dicitur fuisse cum Christo, ergo Christus erat persona distincta. Respondetur; quando dicitur, Deus esse cum Christo homine, intelligi de Deo Patre, iuxtà illud Ioan. 7. *Ego non sum solus, sed Pater mecum est.*

14 Obiicitur tertiò. Ad Philip. 2. *In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo*, ergo induit hominem extrinseco modo ad modum vestimenti. Respondetur. Nomine similitudinis intelligi speciem humanam; dicitur autem habitu inuentus vt homo, quia extrinsecè apparebat tantum homo.

15 Obiicitur quartò. Act. 2. *Certissimè sciat omnis domus Israel, quia & Dominum meum, & Christum fecit Deus hunc, quem vos crucifixistis*, ergo si factus est Deus, & Dominus, non erat filius Dei.

Respondetur. Id dici ratione humanitatis, quatenus assumpta est ad communicandum in Dominio cum filio Dei naturali.

16 Obiicitur quintò. Vnio non est facta realiter in natura, ergo nec etiam in persona, quia natura, & persona non distinguntur realiter in Deo.

Respondetur. Esse factam in Diuina entitate, quæ est realiter natura, & persona, quia tamen ratio vniendi est ratio personæ, ideò dicitur facta in persona, non in natura.

17 Ex dictis colligitur. Vnionem non solum factam fuisse in persona, sed etiam in supposito, vt communiter docent cum D. Thom. 3. *p. q.* 2. *art.* 3. & est de fide definitum in quinta Synodo *can.* 5. vbi Damnantur ponentes in Christo duas subsistentias.

18 Colligitur secundò. Terminum vnionis hypostaticæ esse personam, vt docent communiter contra Durand. *in* 3. *dist.* 5. *q.* 1. Quia Incarnatio est ordinata ad vniendum Verbum cum natura humana; vnde id, in quo facta est vnio, est terminus.

19 Colligitur tertiò, Christum posse dici personam humanam, vt docent Damascen. 3. *fidei cap.* 11. Ambros. *Epist.* 40. Diuus Thomà 4. *contra Gentes cap.* 49. Ratio est, quia persona est ipsa natura incommunicabiliter subsistens, natura autem humana subsistit in Christo incommunicabiliter.

An vnio naturarum in Christo sit substantialis.

SECTIO III.

20 DIcendum est. *Esse substantialem*; ita communiter contra Durand. *in* 3. *dist.* 6. *q.* 4.

Probatur ex Concil. Alexand. in Epist. quæ est 10. inter Epist. Diuo Cyril. Alex. Anathematis 2. *Si quis non confitetur carni secundum substantiā vnitum Dei Patris Verbū, anathema sit*, & hic canon approb. etiam in concil. Ephes.

Ephaes. & in Concil. *Lateran. sub Martino primo Consul. 5. cant. 6.* Si quis *secundum Sanctos Patres non confitetur propriè, & secundum veritatem in duabus, & ex duabus naturis substantialiter vnitis, &c.* Ratio est. Quia extrema, quæ vniuntur, substantialia sunt, & substantiali modo sibi inuicem communicant; nam personalitas Diuina perficit substantiali modo naturam humanam. ergo

21 Obijcitur. Quod aduenit enti in actu completo, non potest ipsi vniri substantialiter; humanitas autem aduenit Verbo, quod est ens summè completum. Respondetur. Quod aduenit enti in actu, non potest vniri substantialiter, si vtrumq; se habeat per modum actus; secus autem si vnum se habeat per modum potentiæ, vt in casu nostro: nam humanitas se habet potentiali modo.

22 Instabis. Humanitas est omnino extra rationem Verbi, ità vt possit adesse, & ab esse præter illius corruptionem, ergo accidentali modo vnitur.

Respondetur negando consequentiã. Quia cum dicitur, accidens posse adesse, & abesse præter subiecti corruptionem, per subiectum intelligitur esse primarium, quia, cum accidens sit entis ens, importat tantum esse secundarium, humanitas autem licet sit extra Verbum, non tamen est extra esse primarium illius suppositi, quod est Christus; nam pertinet ad constitutionem substantialem ipsius, & per absentiam ipsius destruitur ille modus subsistendi, quo vna persona subsistit in duabus naturis.

23 Quæres. An hæc vnio possit dici naturalis. Respondetur affirmatiuè, quatenus naturale contradistinguitur ab artificiali, & morali, ad significandum esse vnionem physicam, & realem, & ità dicitur in Epist. *ad Concil. Alex. Anathem.* 3. quæ est approbata à Concil. Ephes. & à 6. Synodo *in Epist. ad Sophron.*

24 Quæres secundò. An possit dici essentialis. Respondetur affirmatiuè, non quia sit vnio essentiarum, sed quia est vnio per se in genere substantiali, & quia facit essentias inuicem communicare in eodem modo substantiali, & ità appellatur à Nazianzeno. *Epist. 1. ad Cletum*, & Damas. 3. *fidei c. 3.* non est tamen dicenda simpliciter naturalis, & essentialis, nisi ex circumstantiis constet, in quo sensu dicatur.

An hæc vnio sit omnium maxima.

SECTIO IV.

25 QVestio procedit de hac vnione comparata ad alias vniones, quę fiunt per compositionem; vnde non comparatur ad vnitatem Diuinarum personarum in vna essentia, quia hæc est vnitas per identitatem. Certum est autem excedere alias vniones, quatenus est magis admirabilis, vt loquitur Cyril. *in Scholijs de Incarn. cap. 7.*

26 Prima sententia asserit, secundum rationem vnionis non esse omnium maximam; sed tantum secundum dignitatem: ità Durandi *in 3. dist. 5. quæst. 3. numer. 7.* Probatur. In vnione materiæ, & formæ non solum fit vnum in supposito, sed etiam in natura, ergo ista est maior.

27 Secunda sententia asserit, esse omnium maximam, non solum in ratione illius, in quo fit vnio, sed etiam ratione extremorum, ità Paludanus *in 3. dist. 5. quæst. 3. art. 3.* Caiet. *3. part. quæst. 2. art. 9.* Probant. Vnio hypostatica difficilius soluitur, cum ex natura sua sit æterna, vt ait Leo Papa *serm. 17. de passione*, ergo est maior.

Secundò. In hac vnione alterum extremum est persona Diuina, quæ est simplicissima, atq; adeò magis vnibilis alteri extremo. ergo

Tertiò. In nulla alia vnione extrema de se inuicem prædicantur, sicut in ista; nam Deus est homo, & homo est Deus, ergo. Quartò. Hæc vnio est ex natura, & subsistentia, quæ etiam reperitur in Angelis, in quibus non reperitur vnio ex materia, & forma, ergo est maior, cum magis accidat ad simplicitatem.

28 Tertia sententia asserit, esse omnium maximam non ratione extremorum, sed ratione illius, in quo facta est vnio, ità Diuus Thomas 3. *parte quæstione 2. art. 8.* & communiter.

29 Dico primò. *Extrema vnionis hypostaticæ, videlicet naturam Diuinam, & humanam, non maximè vniuntur.* Probatur. Non maximè communicant in essendo, cum remaneant impermixta, nec componant tertiam naturam; vt materia, & forma. ergo

30 Dico secundò. *Si considerentur extrema, quæ immediatè vniuntur, videlicet persona Diuina, & natura humana, neque est maxima vnio.*

Probatur. Persona superexcludit capacitatem naturæ, in aliis autem vnionibus extrema sunt inuicem commensurata, quæ autem vniuntur vt sibi inuicem commensurata, magis vniuntur. Tum quia adæquatè vniuntur. Tum quia vniuntur secundum positiuam aptitudinem, quam habent ad vniri.

31 Dico tertiò. *Esse omnium maximam, si consideretur id, in quo vniuntur natura Diuina, & humana.*

Probatur. Quando aliqua vniuntur in tertio, eadem vnitate vniuntur, quam importat illud tertium, ergo cum hæ naturæ vniantur in persona Diuina, quæ est simplicissima, vniuntur maximâ vnitate.

32 Dices. Etiam accidentia vniuntur cum Christo in eadem vnitate suppositi, ergo. Respond. Non vniri, nisi mediante subiecto, vnde vnio ipsorum est secundum mensuram subiecti.

33 Ad fundamentum primæ sententiæ negatur assumptum. Nam ex vi vnionis materiæ, & formæ fit tantum vnum in natura, non in supposito.

34 Ad primum secundæ sententiæ. Hanc vnionem esse æternam, & difficilius solui, non ex natura sua, sed ex Christi voluntate, & ideò ex hoc capite non excedit.

Ad secundum negat. consequent. Nam simplicitas extremorum non confert ad vnionem, quæ mensuratur tantum ex modo, quo extrema sibi inuicem communicant.

Ad tertiũ. Ideò extrema de se inuicem prædicantur, quia vniuntur in vnitate suppositi, & ideò est maxima in ratione illius, in quo fit. Ad quartũ. Licet vnio hæc sit vnio ex natura, & subsistentia, quia tamen subsistentia est aliena, & infinita, habet minorem vnibilitatem.

35 Quæres. An sit omnium maxima in ratione beneficii, & boni. Respondent communiter affirmatiuè cum Diuo Thoma 3. *parte quæst. 2. artic.* 10. *ad* 1. & *artic.* 11. Ratio est. Quia, cum vnio sit quædam communicatio, attenditur, quod per ipsam communicatur, in hac autem vnione communicatur id, quod est omnium maximum, nempe esse Diuinum secundum esse reale, & non secundum esse intentionale vt in beatitudine, vnde hoc donum trahit secum ex natura rei omnia alia dona iuxtà id. Ad Rom. 8. *Qui proprio filio non pepercit, quomodo non omnia cum illo nobis donantur.*

Quid dicat vnio hypostatica.

SECTIO V.

36 PRima Sententia vult, esse modum substantialem superadditum naturæ, & ab ipsa distinctum, qui subiectetur in ipsa natura, & terminetur ad Verbum: ità Vasquez *disputation. 18. de Incarnat. capit. tertiò* Suarez *disputat. 8. section. 2.* Ragusa *disputation. 39. §. 6.* Hurtad. *disp. 21. sect. 2. & sequentibus*, & ferè communiter Recentiores. Probant: Incarnatio est actio communis toti Trinitati, vt habetur in cap. *Firmiter De sum. Trinit.*

nit. Ergo cum omnis actio debeat habere suum terminũ, nec possit esse in hac actione, nisi modus vnionis, debet dari talis modus; vnde in V. Synodo *act. vlt. can.* 5. *&* 8. definitur, factam fuisse vnionem. Secundò. Non potest humanitas de non vnita fieri vnita sine aliqua mutatione intrinseca, cum non possit dari denominatio de nouo sine forma de nouo, ergo sine nouo modo vnionis non potest fieri vnita.

Tertiò potest existere humanitas, & non vnita verbo, ergo quod sit vnita, dicit aliquid superadditum. Quartò. Humanitas, & Verbum possunt separari realiter ab vnione, ergo vnio est aliquid realiter ab ipsis distinctum.

37 Secunda sententia asserit, humanitatem vniri Verbo se ipsa sine nouo modo vnionis superaddito, & deinde resultare relationem, qua humanitas refertur vt vnita ad Verbum, ita Scotus *in* 3. *dist*. 1. *quæst*. 2. Ocham. *ibidem*. Durand. *dist*. 5. *quæst*. 2. Baccon. *dist*. 1. *quæst*. 1. *art*. 1. Capreol. *art*. 5. Arim. *in* 4. *dist*. 28. *quæst*. 2. Caiet. 3. *p. quæst*. 2. *art*. 7. Aluar. *disp*. 13. *de Incarn*. & desumi ex D. Th. 3. *part. quæst*. 2. *art*. 7. dum ponit supra extrema vnita solam relationem.

38 Notandum primo. Cum de fide sit, humanam naturam esse verè vnitam Verbo, oportet etiam concedere veram rationem vnius, qua Christus constituatur in esse vno, & ideo debet dari esse vnitum; cum hoc vsum non sit tale per simplicitatem. Cum autem non possit dari effectus formalis sine causa formali, non potest dari hoc esse vnitum sine vnione, cum vnio sit ratio formalis, ex qua consurgit vnitum.

39 Notandum secundò. Extrema, quę vniuntur vnione, per se habere intrinsecam vnibilitatem, qua inuicem possunt coaptari per modum actus, & potentiæ, vel alio modo; hæc autem vnibilitas importat communicabilitatem, qua vicissim potest vnum alteri se communicare; quia autem secundum determinatas rationes sibi inuicem communicant, ideo hæ rationes sunt communicabilitas extremorum.

40 Notandum tertiò. Licet natura humana, & Verbum non sint extrema ex natura suą ordinata ad vnionem, adhuc tamen proportionaliter requiritur in ipsis vnibilitas; natura enim ratione potentiæ obedientialis sub ratione naturę est terminabilis à Verbo, & Verbum potest exercere respectu ipsius rationem termini, & se illi communicare sub ratione personalitatis.

41 Notandum quartò. Quando aliquid conuenit in genere formali, non indigere aliquo superaddito, vt ponat aliquid de nouo à parte rei, sed sufficit, si se ipsum exhibeat, quia cum sit formaliter tale, ex vi communicationis sui ipsius facit aliquid consurgere, vt est effectus formalis respectu causæ formalis; hæc autem communicatio non est aliquid superadditum rei communicatę, sed solum dicit, quod se exhibeat vt perfectiuum perfectibili.

42 Dicendum est. *Vnionem hypostaticam non esse modum substantialem superadditum natura, sed extrema se ipsis formaliter vniri ex vi communicationis, qua sibi inuicem communicant in ratione naturæ, & termini personalis*. Probatur: Extrema se ipsis formaliter sunt rationes vniendi, ergo, se ipsis vniuntur. Anteced. probatur. Vnio non est aliud, quàm communicatio extremorum, qua sibi inuicem communicant, ergo illud est ratio vniendi, quod est ratio communicandi; in vnione autem hypostatica, quæ est ratio naturæ, & termini personalis, extrema sunt rationes communicandi, nam natura ex intrinseco suo est communicatiua sui ipsius sub ratione naturæ, & personalitas sub ratione personalitatis. Conseq. probatur. Nam quæ sunt talia vt, *quo*, se ipsis habent suum actum, sic quia actio est ratio agendi, se ipsa fit ab agente. Confirmatur esse vnum per se ex vi vnitionis, est habere vnum esse, quia vnum est passio entis; vnde consurgit ex eo, quod ponatur vna ratio essendi. Sed extrema, quę per se vniuntur, fiunt vna ratio essendi per id formaliter, quod communicant in essendo, & per id communicant, quod vnum perficiat aliud, ergo cum vnum perficiat aliud se ipso formaliter, etiam se ipso vnitur, & communicatur.

43 Secundò probatur. Vnio ista, si esset modus superadditus, non posset vnire Verbum, quia vnit vt causa formalis: quæ non tribuit suum effectum, nisi illi, in quo subiectatur. ergo

44 Dices vnire Verbum terminatiuè. Contra Non potest vnire, nisi in genere causæ formalis, atque adeo nisi se ipsum exhibeat per modum actus.

45 Dices secundò. Esse causam formalem extrinsecam. Contra. Vnire est effectus vniuocus vnionis; effectus autem vniuocus causæ formalis, non potest esse à causa formali extrinseca, quia identificatur cum ipso.

46 Dices tertiò. Verbum vniri esse effectum secundarium vnionis. Contra. Effectus formalis secundarius causæ formalis non potest esse vniuocus. Deinde esset idem cum effectu, quam exhiberet humanitati, qui est effectus primarius.

47 Ad primũ. Incarnationem esse actionem communicatiuam; non autem productiuam, quia per ipsam solum Verbum communicatur naturæ humanæ, qua nõ est propriè actio, quia est tantum communicatio termini existentis; dicitur autem esse à tota Trinitate, quia est à voluntate totius Trinitatis; dicitur autem Verbum factum caro, quia per illam actionem, qua producta est humanitas, non est producta quomodocumque, sed ad subsistendum in verbũ, & ob hanc causam dicitur vnio fieri. Ad secundo nego conseq. Nam quod humanitas de non vnita fiat vnita, recipit mutationem subsistentiæ, quia ex non habente subsistentiam diuinam fit habens. Ad tertium. disting. conseq. humanitatem esse vnitam Verbo, dicit aliquid amplius, quàm existere hoc tempore, &c. non quia dicat aliquem modum superadditum; sed quia dicit, quod perficiatur subsistentia Verbi, & ab ipso substentetur quod sit personalem exhibitionem subsistentię. Ad quartũ. Ea realiter distingui, quæ sunt separabilia separatione immediata seu ratione sui; secus autem, si separatione mediata, & ratione alterius; vnio autem separatur ab humanitate, & Verbo non ratione sui, sed quia Verbum, & humanitas separantur ad inuicem.

48 Ex his colligitur. In humanitate resultare relationem prædicamentalem, qua vt vnita refertur ad Verbum, cuius fundamentum proximum est communicatio humanitatis in subsistentia Verbi, ratione cuius humanitas habet specialem ordinem ad Verbum.

DE ASSVMPTIONE.

DISPVTATIO LXXVIII.

Quid de humana natura assumpsit.

SECTIO I.

1 Dico primò. *Assumpsisse verum corpus humanum*. Est de fide contra Cerdonem asserentem assumpsisse corpus phantasticum, quem secuti sunt Marcion, & Priscillanistæ. Definitur autem in Concil. Ephes. *can*. 2. *&* 5. in Toletano 1. *in confess. fidei*, & in Later. vt refertur in Cap. *Firmiter*. Probatur: Ioann. 1. *Verbum caro factum est*. Ad Hebr. 7. *Semen Abrææ apprehendit*.

2 Obijcitur secundò Corint. 5. *Et si cognouimus secundum carnem, sed iam non nouimus*: hoc est, vt explicat Faustus Manicheus, existimauimus Christum habere veram carnem, sed iam mutauimus sententiam. Responde-

tur.

tur. Intelligi de cognitione, quam habuit de Christo ante conuersionem, qua putabat esse purum hominem, iudicans secundum carnem, hoc est secundum sensum. Deinde ait, *sed iam non nouimus*, quia non amplius iudicabat secundum sensum.

3 Dico secundò. *Corpus aßumptum Verbo fuiße terrenum, formatum ex Virgine*. Est de fide contra Valentinum, qui voluit fuisse corpus aereum, definitum in Côcil. Chalcid. *in confes. 2. fidei*.

Prob. Lucæ 1. *Quod enim ex te nascetur Sanctum*, & Ad Rom. 1. *Qui factus est ei, ex semine Dauid secundum carnem*.

4 Obijcitur: 1. Corinth. 15. *Primus homo de terra terrenus; secundus homo de cælo cælestis*. ergo Respondetur dici de cælo cælestem ratione diuinitatis, vt explicat Nazian. Epist. 1. ad Petr. & Aug. 13. *de Trin. cap. 23*. Vel etiam ratione conceptionis super naturalis.

5 Dico tertiò. *Verbum assumpsiße veram animam rationalem, seu mentem*. Est de fide contra Arrianos dicentes, Verbum fuisse in Christo loco mentis, & Apollinarem, qui licet concederet animam, negauit omnem mentem. Probatur Ioann. 3. *Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi*: Deinde est de fide, quod fuerit Deus homo. ergo

6 Obijcitur. Esset in Christo quaternitas, quia esset in ipso Corpus, Anima, Natura diuina, & Persona. Resp. neg. sequel. Quia numerus attenditur secundum personam, quę est vna.

7 Dico quartò. *Christum aßumpsisse corpus, & animam, prout constituebant vnam naturam*. Est de fide ex Conc. Ephes. *can*. 13. & vj. Synodo *in Epist. ad Sophron.* vbi definitur, Verbum assumpsisse carnem animatam anima rationali. Probatur: sine vnione partium non adest vera natura humana, ergo cum sit de fide assumpsisse veram naturam humanam, debuit assumere partes vnitas.

8 Dico quintò. *Naturam humanam assumptam à Verbo fuisse singularem*. Est de fide, quatenus est de fide, Christum fuisse hunc hominem singularem genitum ex Virgine. Probatur: Quia Christus fuit homo distinctus à cæteris.

9 Dico sextò. *Non fuisse conueniens, quod assumeret naturam in omnibus indiuiduis*. Ita D. Thom. 3. *part. quæst*. 4. *art*. 5.

Probatur; quia tolleretur ordo gratiæ adoptionis, nam omnes essent filij Dei naturales; & multitudo quoq; suppositorum.

10 Dico septimò. *Fuiße conueniens, quod aßumeret naturam ex stirpe Adæ*. ità D. Thom. *3. p. quæst. 4. art. 6*. Probatur: Quia pertinet ad iustitiam, vt qui peccauit, etiam satisfaciat.

11 Obijcitur. Si non assumpsisset de stirpe Adæ, esset magis segregatus a peccatoribus, quod est magis conueniens. Ad Heb. 7. *Talis decebat, vt esset nobis Pontifex, segregatus à peccatoribus*. Respondetur debuisse esse segregatum quoad culpam, non quò ad naturam, in qua debuit assimilari. Ad Heb. 2.

12 Dico octauò. *Verbum non aßumpsisse personam*, Ita communiter cum D. Thom. *3. p. q. 4. ar. 2*. Probatur: persona humana nec permansit, nec præcessit in humanitate Christi, ergo non potuit assumi.

13 Obijcitur ex Innoc. in quadam decretali. Persona Dei consumpsit personam hominis, ergo. Respondetur. Consumpsisse non destruendo, sed impediendo, ne resultaret.

14 Quæres. An possit dici, Verbum assumpsisse hominem. Respondetur negatiuè, cum ita decernat Concil. *Ephes. can*. 8. Homo enim significat naturam vt subsistêtem in supposito; si tamen nomine hominis significetur natura, vt completa, potest vsurpari ista propositio, sicut vsurpauit Concil. *Tolet. 6. can*. 1. & Tolet. 11. *in Confess. fidei*.

15 Quæres secundò. An possit dici, quod in Christo sint tres substantiæ; nempe natura diuina, corpus, & anima. Respondetur posse absolutè dici, quia licet corpus, & anima vniantur, retinêt tamen suã ethereogeneitatem; vnde vsurpatur hæc propositio à Concil. *Tolet*. 11. ab Aug. 13. *de Trin. cap*. 17. Gelasio *lib. de duabus naturis*, oppositum tamen sentit Damascenus 3. *fidei cap*. 16.

An Verbum assumpserit hypostaticè sanguinem.

SECTIO II.

16 Certum est. Verbum assumpsisse corpus integrum, atque adeo omnes partes, quæ pertinent ad integritatem, cum sit perfectus homo ex Symbolo *Athan*. Concil. Chalcid. *act*. 1. v. Synodo *act*. 8. *can*. 4. & 11.

17 Supponendum est. Dari duplicem modum assumptionis; videlicet. In hypostasi; & secundum hypostasim. Primus dicit, quod id, quod assumitur, non vniatur immediatè cũ hypostasi Verbi, sed tantũ cũ eo quod immediatè vnitur. Secundus quod id, quod assumitur, terminetur immediatè hypostasi Verbi. Certum est autem. Verbum assumpsisse secundum hypostasim omnes partes, quæ informantur anima rationali, cum assumpserit secundum hypostasim naturam humanam, atq; adeo corpus humanum; vnde difficultas est de nonnullis alijs partibus.

18 Prima sententia asserit, sanguinem non fuisse assumptum secundum hypostasim, sed tantum in hypostasi. Ita Durand. *in 4. dist*. 10. *quæst*. 1. Gabriel. *lect*. 53. *in canonem missæ*. Probant: sanguis non est pars animalis ex Arist. 2. *de partibus animalium cap*. 10. nec est animatus, sed est tantum in venis sicut in vase. ergo. Secundò. Sanguis est vltimum alimentum: vnde nondum est conuersus in substantiam viuentis, ergo non est assumptus. Tertiò. Si fuisset assumptus, ratione communicationis idiomatum Verbum esset sanguis, esset effectum in passione, &c.

19 Secunda sententia ait, alium esse sanguinem nutrimentalem, qui nondum est benè concoctus, nec est pars animalis, & hunc non fuisse assumptum: alium verò esse sanguinem vitalem, qui est perfectus, & animatus, & hunc fuisse assumptum. Ita Caiet. 3. *part. quæst*. 54. *artic*. 2. Aluar. *disput*. 28. *de Incarnat*. Syluester in *Rosa aurea quæst*. 35.

20 Tertia sententia asserit, sanguinem fuisse vnitum secundum hypostasim, quando erat intra corpus, non autem quando in triduo mortis mansit effusus, quia tunc desinit esse pars. Ita Mayronius *in 4. dist*. 43. *q*. 1. Richardus *in 3. dist. 2. art. 1. quæst*. 1.

21 Quarta sententia ait, totum sanguinem fuisse vnitum secundum hypostasim, etiam in triduo mortis, ità D. Th. 3. *part. quæst*. 38. *art*. 1. Capreol. *in 4. dist*. 10. *quæst*. 1 *art*. 3. Maior. *dist*. 3. *quæst*. 2. Sotus *in 4. dist*. 10. *quæst*. 1. *art*. 2. Suar. *disp*. 15. *de Incar. sect*. 6. Vasq. *disp*. 37. c. 4. Ragusa *disp*. 60. & alij.

22 Dico primò. *Totum sanguinem Christi fuisse vnitum Verbo secundum hypostasim*. Probatur: sanguis secundum se totum est pars humanæ naturæ, & de necessitate ipsius, non solum vt proximum nutrimentum, sed etiam ob alia munera animastica exercenda, vnde in Trid. *sess*. 13. *can*. 3. definitur, sanguinem esse sub speciebus panis ob naturalem connexionem, & concomitantiam, qua partes Christi domini inter se copulantur, ergo fuit assumptus secundum hypostasim, quia Verbum assumpsit secundum hypostasim humanam naturam secundum totam integritatem ipsius.

23 Dico secundò. *Sanguinem Christi remansisse vnitũ hypostaticè in triduo mortis*.

Probatur: Tota humana natura in triduo mortis mansit vnita hypostaticè secundum suas partes, ergo etiam sanguis, cum antea fuerit vnitus.

24 Dico secundò. *Supposito, quod remanserit apud*

nos

nos aliquid de sanguine Christi, non remanet hypostaticè vnitus, Est contra Valentiam 3. *part. disput.* 1. *quæst.* 5. *punct.* 1. Probatur: Ille sanguis non est amplius pars corporis Christi, ergo nec vnitus hypostaticè, quia in tantum conuenit vniri, in quantum est pars.

25 Dices. Quod semel assumpsit, nunquam dimisit, ergo. Respondetur id esse intelligendum de partibus, quæ vt totalis pertinent ad integritatem naturæ: certum est enim illas partes fuisse dimissas, quæ continuo resoluebantur à calore naturali.

26 Ad primũ. Aristotelem tantum velle, quod sanguis non sit pars organica, non autem, quod non sit pars integralis. Nec obstat quod sit in venis, vt in vase, quia adhuc est inseparabilis à corpore secundum exigentiam dictam, cum vita dependeat in conseruari à sanguine.

Ad secundũ. Sanguinem ita esse vltimum alimentum, vt tamen sit constitutus in illo statu per actionem vitalem, atque adeo factus pars viuentis. Ad 3. negatur sequela. Quia communicatio idiomatum non fit, nisi secundum ea, quæ possunt repræsentare totaliter ipsam naturam, quia fundatur in communicatione naturarum in eodem supposito, & ideò non potest prædicatum vnius naturæ transire ad aliam, nisi fundetur in aliquo, quod repræsentet totam naturam, vt est corpus, quod sensibiliter repræsentat totum hominem, & anima, quæ cum sit tota intellectualis repræsentat totum esse formale hominis.

An cæteri humores fuerint assumpti secundum hypostasim.

SECTIO III.

27 Dico primò. Flegma, atram, & flauam bilem non fuisse assumptas secundum hypostasim. Est contra Suar. *disp.* 15. *de Incar. sect.* 6. Ragusam disp. 61. Probatur hi humores producuntur præter intentionem naturæ ex eo, quod deficit, nec potest conuertere cibum totaliter in alimentum, vnde sunt excrementa naturæ, vt ait Arist. 4. *de partibus animal. cap.* 2. ergo cum non sint partes de integritate naturæ, nec etiam vniuntur hypostaticè.

28 Obijcies ex Innocentio 3. Cap. *In quadam de celebratione Missarum*. Qui ait, quatuor esse humores de compositione humani corporis. Respond. Hos humores dici impropriè concurrere ad constitutionem humani corporis, quatenus videlicet homo consideratur vt mundus paruus, & hi quatuor humores assimilantur elementis.

29 Obijcies quartò. In Eucharistia ponuntur sub speciebus hi humores, ergo debent esse partes. Respondetur. De facto non poni quia vt excrementa non sunt in corpore Christi glorioso, dum autem Christus erat passibilis, probabile est non fuisse ponendos, si autem fuissent positi, hoc fuisset factum, quia vt in mixti sanguini censebantur moraliter sanguis.

30 Dico secundò. Nos, & cambium fuerunt assumpta secundum hypostasim. Probatur. Quia non differunt substantialiter à sanguine, sed important illas mutationes accidentales, quas habet sanguis antequam conuertatur in substantiam viuentis.

31 Quæres. An spiritus fuerint assumpti secundum hypostasim. Respond. affirmatiuè quia sunt de integritate humanæ naturæ, & necessarij tum ad substentationem vitę, tum ad operationes vitales.

An dentes, vngues, & pili sint assumpti secundum hypostasim.

SECTIO IV.

32 Dico primò. *Dentes fuisse assumptos secundum hypostasim.* Probatur quia sunt partes animatæ, saltim anima vegetatiua, & de integritate organizationis humani corporis, deseruiunt vt instrumenta operationis animalticæ.

33 Dico secundò. *Vngues fuisse assumptas secundum hypostasim.* Prob. quia pertinent ad integritatem organizationis, & contrariæ sunt ad perfectum statum humani corporis.

34 Dico tertiò. *Capillos, & alios pilos non fuisse asũptos secundum hypostasim*. Est contra Suar. *disp.* 15. *de Incarn. sect.* 7. & alios. Prob. non pertinent ad integritatem humanæ naturæ, sed sunt partes excrementitię, ergo

35 Obijcies ex Athanas. *Epist. ad Epitet.* & Amb. *lib. de Incar. cap.* 6. qui inferunt secundum hæreticos dicentes, diuinitatem fuisse conuersam in naturam humanam, fuisse etiam conuertendam in capillos, hæc autem illatio non valeret, nisi essent pars humanæ naturæ. Resp. Hos Patres deducere hanc consequentiam, quia capilli sunt de integritate accidentali: si autem diuinitas conuersa esset in humanam naturam, etiam integritas accidentalis fuisset terminus conuersionis.

36 Obijcies secundò. Corpus Christi continetur in Eucharistia cum capillis, ergo debent poni vt partes sub speciebus: si autem sunt partes debuerunt asumi. Respond. poni sub Eucharistia, quia nomine corporis significatur corpus secundum omnem integritatem: non tamen fit, quod sint asumptę secundum hypostasim, nam etiam accidentia ponuntur sub speciebus, & tamen non sunt asumpta secundum hypostasim.

37 Quæres. An accidentia possint asumi secundum hypostasim. Resp. negatiuè quia non posunt terminari termino suppositali, tum hoc conueniat tantum natura substantiali.

An in asumptione fuerit aliquis ordo temporis.

SECTIO V.

38 Dico primò. *Humanitatem Christi non prius extitisse, quam fuerit asumpta*. Est de fide ex Concil. Ephes. can. 13. Chalced. *act.* 1. V. Synodo, *act.* 8. *can.* 6. & vj. Synodo *in epist. sophron. contra Nestorianos.* Probat. Lucæ 1. Quod enim ex te nascetur Sanctum vocabitur Filius Dei, ergo cum sit natus filius Dei, ab initio fuit facta vnio.

39 Dico secundò. *Neque animam praextitisse asumptioni, nec prius asumptam fuisse, quàm corpus*. Est de fide ex vj. Synodo *in Epist. Sophron.* & Leone Papa *epist.* 11. contra Euthic. & Originem. Probat. Anima Christi est eiusdem rationis cum cęteris, & vt forma corporis exigit produci in ipso: nec adest fundamentum asserendi oppositum. ergo

40 Dico tertiò. *Neque corpus prius extitisse, quam fuerit asumptum, atque adeò non prius fuisse conceptum quam asumptum.* Est de fide ex Concil. Ephes. *can.* 15. Probat. si prius fuisset conceptum, quam asumptum, Beata Virgo non concepisset Deum, quod est contra fidem.

41 Dico quartò. *Neque prius animam fuisse asumptam, quàm vnitam corpori*. Est de fide ex ijsdem Concil. Probat. B. Virgo concepit hominem Deum, ergo in instanti conceptionis ad fuit homo, atque adeo mutua vnio animæ, & corporis.

An interueniat aliquis ordo naturæ.

SECTIO VI.

42 Dico primò. *Animam non fuisse medium vt, quo, asumptionis respectu corporis.*

Probat. sequeretur, quod corpus non vniretur hypostaticè, quia tantum vniretur parti, quę est medium vt *quod*.

43 Dico

43 Dico secundò. *Non prius naturam animam fuisse assumptam, quàm sit vnita corpori, aut econtra etiam ordine exequutionis*, est contra Suar. *disp. 17. de Incarnat. sec. 1. 2. & 3.*

Probatur. Per assumptionem assumitur natura humana ad subsistendum in persona Diuina, ergo assumptio per se primò terminata est ad naturam, quia per se primò est terminata ad id, quod subsistit in persona diuina.

44 Obijcit Suar. In morte Christi soluta est vnio animæ cum corpore, non autem vnio partium cum Verbo, ergo vnio hypostatica non dependebat ab vnione partium. Respondetur: Licet non dependeret, debuit tamen præcedere, vt esset constituta natura quæ erat assumenda. Nec hinc fit, quod ablata vnione animæ, & corporis debeat auferri vnio hypostatica, quia non terminatur ad ipsam, sed ad partes, vt inuicem subordinatas, quàm subordinationem retinent etiam, quando sunt separatæ.

45 Dico tertiò. *Verbum assumpsisse carnem mediante anima, & animam mediante spiritu tanquam medio vt quo* desum ex 6. Synod. *act.* 8. Vbi habetur *Verbum animam, & corpus per spiritum, & carnem mediante anima rationali sibi compaginasse*. Probat. Anima est formale constitutiuum naturæ humanæ, ergo cum sit assumpta natura sub ratione naturæ humanæ, debuit Anima esse medium *quo* in ordine ad assumptionem.

46 Obijc. Si anima esset medium, *quo*, in morte Christi soluta fuisset vnio corporis cum Verbo. Respond. negando seq. quia Verbum vnitur immediatè etiam cum corpore, quia anima est tantum medium *quo*, quatenus subordinat sibi corpus in ordine ad talem vnionem, quæ subordinatio remanet ablata etiam vnione.

47 Dico quintò, prius natura esse assumptum totum, quàm partes etiam quoad exequutionem. Probat. Illud primò fuit assumptum ordine exequutionis, quod primò debuit terminari à personalitate creata, cum diuina suppleat creatam; totum autem debuit primò terminari, quia subsistentia non reddit partes per se primò incommunicabiles, sed totum.

48 Dices. Animam prius subsistere, quàm totum. Contra. Etiam si subsisteret suppositaliter, non tamen subsistentia humana, quia hæc non est possibilis, nisi sit natura humana.

49 Obijc. Patres docent, per carnem, & animam fuisse assumptam humanam naturam, ergo partes prius fuerunt assumptæ.

Respond. negando conseq. quia tantum volunt, quod humana natura fuerit assumpta in suis partibus, vt in intrinsecis constitutiuis.

50 Obijc. secundò partes sunt priores toto, ergo debuerunt prius assumi. Respond. esse priores toto in ratione principij constitutiui: non autem in ratione assumptibilitatis, vnde negatur conseq.

An potuerit assumi natura cum propria personalitate.

SECTIO VII.

51 Certum est, Naturam non posse assumi cum propria personalitate, itaut assumatur personalitas, cum hæc non possit terminari alia personalitate eo, quod sit incommunicabilis. Rursus posse assumi naturam subsistentem in propria personalitate destructa ipsa personalitate. Vnde difficultas est, an possit assumi conseruata propria personalitate.

52 Dicendum est. *Non posse assumi*. Ita communiter. Probat. subsistere in propria personalitate, & in aliena importat modos fundãtes contradictionem; nam subsistere in propria personalitate est subsistere in se incommunicabiliter, atque adeo non in alio; subsistere autem in aliena, est subsistere in alio communicabiliter, & non in se subsistere autem in se, & non subsistere in se sunt contradictoria.

53 Dices. Natura humana verè subsistit in Verbo per se non secus, ac per propriam subsistentiam, ergo si haberet propriam personalitatem non sequeretur, quod esset in se, & non in se.

Respondet. licet subsistas in Verbo per se, non tamen in se, sed in alio; & ideo sequitur contradictio, si habeat propriam personalitatem.

54 Dices secundò. In Diuinis eadem natura terminata personalitate Patris vt propria, potest terminari etiam personalitate Filij, & Spiritus Sancti, ergo terminata propria personalitate non redditur incommunicabilis alteri Personę. Respondetur. Esse disparem rationem, quia in Diuinis terminus adæquatus personalis importat tres personalitates, quæ omnes faciunt naturam subsistere in se. In creatis autem quælibet personalitas se sola est terminus adæquatus, & ideo natura terminata per ipsam non potest esse in alio, Adde, quod in Diuinis terminata secundum vnum modum terminabilitatis, non potest vlterius terminari secundum illum modum.

An vna Persona possit assumere plures naturas,

SECTIO VIII,

55 Dicendum primò. *Posse assumere non solum successiuè, sed etiam simul*. Ita omnes cum D. Thom. 3. *part. quæst.* 3. *art.* 3. Probatur. Persona Diuina habet personalitatem infinitam, ergo si potest terminare vnam naturam, poterit etiam aliam, cum nullius terminatio exhauriat vim terminatiuam.

56 Dicendum secundò. *Posse etiam simul assumere, naturam humanam, & Angelicam*. Probatur: naturæ sunt assumptibiles: & assumens habet vim terminatiuam infinitam, ergo potest omnes simul assumere: alioquin limitaretur virtus assumptiua.

57 Dices. Repugnare ex parte naturarum, quia non possunt vniri in eodem supposito. Contra. Possunt vniri in eodem supposito natura Diuina, & humana, quæ infinitè distant. Ergo etiam humana, & Angelica.

88 Quæres: An in tali casu haberetur communicatio idiomatum inter naturas assumptas? Respondetur affirmatiuè cum D. Thoma *in* 3. *distinct.* 1. *quæst.* 2. *art.* 5. Ratio est, quia communicatio idiomatum fundatur in communicatione in eodem supposito.

59 Quæres secundò. An si Persona assumeret plures naturas humanas esset vnus homo? Respondetur affirmatiuè cum D. Dhomas 3. *part. quæst.* 3. *art.* 7. & alijs contra Scotistas *in* 3. *dist.* 1. *quæst.* 3. & alios. Ratio est, quia concretum substantiuum naturæ non significat naturam quomodocunque, sed cum modo subsistendi, ille autem plures naturæ haberent vnum, & eundem modum subsistendi, quia subsisterent in eodem supposito.

60 Obijcies: Natura Diuina, licet subsistat in tribus personis, non sunt tamen tres Dij, quia nomen Deus significat explicitè naturam, ergo cum etiam homo significet explicitè naturam, erunt plures homines, quando sunt plures humanitates. Respondetur negando consequentiam. Quia nomen homo in creatis significat in recto, & in obliquo personalitatem: sicut etiam significat nomen Deus in Diuinis. In Christo verò, quia natura humana non subsistit in se, sed in Verbo significat in recto ipsam personalitatem, in qua subsistit; in obliquo autem humanitatem; & ideo, quia plures humanitates subsisterent in eodem supposito, se haberent per modum vnius hominis.

An Verbum potuerit assumere aliam naturam.

SECTIO IX.

61 Natura humana, vt ait D. Thomas 3. *par. quæst.* 4. *art.* 1. fuit magis assumptibilis, quàm cæteræ, non ratione potẽtiæ positiuę, sed ratione cõueniẽtię.

62 Prima

62 Prima sententia asserit, naturam Angelicam non fuisse assumptibilem. Ita Albertus *in 3. distinct. 2. artic. 7.* & alij. Quia videlicet ratio suppositi non distinguitur ab ipsa, quod tamen est falsum.

63 Secunda sententia asserit, posse assumi quamlibet naturam, etiam irrationalem: ita Caietanus 3. *p. quæst. 4. art. 1.* Medina *ibidem* Scotus *in 3. dist. 2. quæst. 1.* Durandus *ibidem.* Capreolus *art. 1.* Suarez disp. 4. *de Incar. sect. 3.* Vasquez *disput. 17. cap. 2.* Ragusa *disput. 56.* & communiter Recentiores. Probant ex Tertulliano *cap. 3. de carne Christi*, vbi ait, quod si Verbum venisset prædicare regnum cælorum in corpore alicuius feræ, debuissemus credere, & ex Augustino *cap. 16. de vera religione* vbi habetur, quod poterat apparere in corpore æthereo, secundò. In triduo mortis corpus, quod erat natura irrationalis, fuit vnitum hypostaticè. ergo

64 Tertia sententia asserit, posse assumi solam rationalem naturam, ita Alensis *3. part. quæst. 2. memb. 2.* D. Bonauentura *in 3. distinct. 1. art. 1. quæst. 1.* Richard. *dist. 2. art. 1. quæst. 4.* Carthus. *q. 2.* Gabriel *dist. 1. quæst. 2, art. 1. ad 2.*

65 Dico primo. *Naturam Angelicam potuisse assumi.* Desumitur ex illo ad Hebræos 2. *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ.* Ratio est, quia natura Angelica non est capax personalitatis, & subsistentia Diuina, cum sit infinita, potest pro ipsa supplere.

66 Dico secundò. *Verbum non potuiße aßumere naturam irrationalem ex incapacitate eiusdem naturæ.* Probatur. Non potest Persona Diuina se communicare in ordine ad vnionem hypostaticam, nisi se communicet sub ratione personæ, quia cum secundum se totam sit ratio personalitatis, non potest se exhibere, nisi secundum rationem personalitatis, ergo cum natura irrationalis non sit capax personalitatis, non potest terminari à Personalitate Diuina. Confirmatur. Natura Irrationalis non potest constitui in esse filij Dei naturalis, quia non est capax filiationis, nec Sanctitatis, nec beatitudinis, ergo non potest terminari personalitate verbi, quia in ipsa non est aliquid, quod non sit formaliter filiatio, quia tota distinctio qua filius distinguitur à Patre, & Spiritu Sancto, est solum in ratione filij.

67 Ad primum respondetur Tertullianum loqui tantum ex suppositione; an autem fuerit possibile, vel impossibile, non decernit. Diuus autem August. solum dicit, quod Verbum poterat visibiliter apparere sub æthereo corpore, non autem quod potuerit ipsum sibi vnire hypostaticè. Ad secundũ Corpus fuisse vnitum in triduo, vt partem humanæ naturæ, atque adeo cum subordinatione ad animam, ratione autem talis subordinationis est capax personalitatis; quia tota humana natura est capax.

DE PERSONA ASSVMENTE.

DISPVTATIO LXXIX.

An sola Persona Filij carnem assumpserit.

SECTIO I.

1 DIcendum est. *Solam Personam Filij eße incarnatam* est de fide contra Sabellianos, & Petrũ Cinaceum, qui volebant, totam Trinitatem fuisse incarnatam, & passum in Christo, & ab ipso dicti sunt Theopaschitæ, & Patripassiani. Definitur autem in 1. Synodo *act. 8. can. 4. & 10.* & in Lateran. *sub Innocentio tertio*, vt habetur in cap. *firmiter. De summa Trinitate.* Ratio est, quia Scriptura tradit, Filium specialiter esse incarnatum, nec aliquid dicit de cæteris Personis.

2 Obijcitur. Ex D. Augustino 1. *de Trinit. cap. 7. & 11.* vbi habet, Formam Dei assumpsisse formam hominis, & alij Patres simili modo loquuntur, ergo. Respondetur. Hos Patres ita loqui, quia Persona incarnata identificat sibi naturam Diuinam, quæ ratione identitatis communicauit cum carne.

3 Obijcitur secundo. Personalitas est omnino idem cum essentia, ergo si persona est incarnata, etiam essentia, atque adeo etiam quicquid est idem cum essentia. Respondetur. Licet persona sit idem cum essentia, non tamen se exhibet naturę humanæ sub ratione essentiæ; sed personalitatis, atque adeo vt distincta à cæteris personis.

4 Quæres. An cæteræ Personæ sint speciali modo in Christo. Respondetur Affirmatiuè cum Gabriele *lectio 4. in Cano: missæ concl. 2.* & alijs Ratio est Quia; cum verbum sit idem in essentia cum cæteris personis, sicuti essentia est speciali modo in Christo, ita etiam cęteræ personæ.

5 Obijcies Tridentinum *sess. 13. cap. 3.* Enumerans ea, quæ sunt in Sacramento Eucharistiæ per concomitantiã, ponit Diuinitatem, non autem Patrem, & Spiritum Sanctum. Essent autem per concomitantiam, si ex vi vnionis hypostaticæ essent speciali modo in Christo. Respondetur negando sequelam minoris. Quia solum ponitur in Eucharistia per concomitantiam quod pertinet ad constitutionem Christi, et non significatur ex vi verborum: hinc neque pater, & Spiritus Sanctus dicuntur manducari etiam impropriè.

Per quod Verbum terminauerit naturam humanam.

SECTIO II.

6 PRima sententia asserit, vnionem humanæ naturæ esse factam immediatè cum indiuiduo Deitatis, vt est commune tribus personis; deinde cum proprietate personali Verbi, ratione cuius verbum dicitur incarnatum. Fundamentum est. Quia persona humana, quæ constituitur in hac vnione, est absoluta, & ideo debet immediate terminari per aliquid absolutum: ita Durand. *in 3. distinct. 7. quæst. 2.*

7 Secunda sententia asserit, naturam primariò vniri cum proprietate personali; secundario vero cum subsistentia absoluta Deitatis, atque adeo interuenire duplicem vnionem, ita Capreol. *in 3. distinct. 1. quæst. vnica, art. 7. Conclus. 4.*

8 Tertia sententia absolutè asserit, verbum terminare naturam humanam per suam proprietatem personalem; ita Caietan. 3. *part. quæst. 3. art. 2.* Medina *ibidem.* Scotus *in 3. distinct. 1. quæst. 1.* Gabriel *ibidem* Ocham. *art. 3.* Suar. *disp. 12. de incarnatione sect. 2.* Vasquez *disp. 26. cap. 3.* & communiter.

9 Dico primò. *Et si in Deo sit vnica tantum subsistentia absoluta, ratio tamen terminandi humanitatem fuit sola proprietas personalis.* Desumitur ex Concilijs, & Patribus quatenus docent, vnionem factam fuisse in sola persona. Probatur ex Concilio Toletano 6. capit. 1. *Cum tota Trinitas cooperata sit formationem suscepti hominis, solus tamen filius suscepit humanitatem in singularitate personæ, non in vnitate Diuinæ naturæ, idest in eo, quod est proprium filij, non quod commune est Trinitati.* Et eadem Verba repetit Concilium Tolet. 11. *in confeßione fidei.* Ratio est, quia si vnio facta fuisset in subsistentia communi, fuisset facta in natura, sicuti facta est in persona ex eo, quod est facta in personalitate verbi.

10 Dico secundò. *Ex vi vnionis hypostaticæ naturam assumptam non dependere à Verbo, prout dicit subsistentiam absolutam, sed tantum, vt dicit suum terminum personalem.* Probatur natura assumpta indiget tantum termino personali, non autem subsistentia absoluta, cum hęc pertineat ad naturam, & non det esse personale, ergo dependet tantum a termino personali, quia ab eo dependet, quo indiget.

11 Ad

image
not
available

6 Obijcitur tertiò. Præmium potest antecedere meritum, vnde gratia collata ante aduentum Christi, fuit ex meritis Christi. Respondetur posse antecedere duratione, non autem causalitate; sufficit enim, quod Deus præuideat meritum, vt det præmium, antequam meritum ponatur in actu.

An de potentia absoluta potuerit Christus mereri Incarnationem.

SECTIO II.

7 PRima sententia asserit, nō implicare, quod Christus potuerit mereri de cōdigno exequutionē Incarnationis, ita Suar. *disp.* 10. *de incar. sect.* 4. Vadingus *dub.* 4. Probant. Potuit Deus conferre gratiam vnionis humanitati non absolutè donando, sed quasi sub conditione, per modum anticipatæ solutionis, vt videlicet ipsam postea per opera mereretur: sicuti potest Rex tribuere militi arma, & stipendium futuri laboris.

8 Secunda sententia est negatiua. ita D. Thom. 3. *par. quæst.* 2. *artic.* 10. Caietanus *ibidem*. Aluarez *disput.* 16. *de Incarnatione* Ragusa *disput.* 42. Vasquez *disput.* 27. *capitul.* 2.

9 Dico primò. *Non potuisse humanitatem Christi etiā de potentia absoluta mereri incarnationem*. Probatur. Actiones sunt suppositorum, & non potest natura operari, nisi sit supposita, ergo non potuit humanitas habere aliquas operationes, per quas mereretur vnionem.

10 Dices. Actiones esse suppositorum Denominatiuè; *non autem quia debeant præcedere supposita*. Contra licet Personalitas non sit ratio agendi, est tamen complementum constituens naturam in statu proximo operandi, ergo cum omne agens debeat prius habere suum esse completum, quam alteri se communicet, non potest aliqua actio prouenire ab ipso nisi sit suppositata: sic in Diuinis essentia nec generat, nec spirat, sed persona.

11 Dices secundò. Licet subsistētia sit prior operatione, non tamen prioritate causalitatis. Contra. Subsistentia constituit principium *quod*, principium autem *quod* est prius causalitate, quia operatio dependet ab ipso.

12 Dico secundò. *Neque per opera subsequentia potuisse Christum mereri vnionem hypostaticam*. Probatur. Principium meriti non cadit sub meritum; & ideo antequam meritum habeat esse, præsupponitur principium in eo, qui meretur, ergo non potest accipere esse ab ipso merito, ergo, cum de ratione meriti sit, quod causet præmium, non potest principium meriti habere rationē præmij respectu eiusdem meriti. Sed in Christo vnio hypostatica est principium omnis meriti. ergo

13 Dices, Vnionem esse principium physicum meriti; meritum autem esse causam moralem incarnationis: non implicat autem, quod causæ diuersi ordinis sint sibi inuicem causæ. Contra Adhuc in genere efficientis essent sibi inuicem causæ; nam incarnatio causaret meritum vt meritum, & meritum vt meritum causaret incarnationem; vnde talis vnio esset prior, & posterior merito secundum existentiam.

14 Dico tertiò. *Nec de potentia absoluta potuisse Christum mereri per opera subsequentia exequutionem incarnationis*. Prob. Merita subsequentia in esse præuiso sūt posteriora causalitate exequutione incarnationis, cum præuideantur, vt dependentia ab ipsa, ergo non potest exequutio esse ex meritis præuisis.

15 Dices. Potuisse Deum conferre Christo vnionem cum conditione alicuius operis exhibendi per modum compensationis. Contra. Meritum non est ad compensandum, sed ad obtinendum, ergo hoc opus non habet rationem meriti.

16 Dices secundò. Potuisse Deum decernere vnionem cum hac, vel illa persona Diuina disiunctim, & deinde præuidens merita illius hominis, decernere subsistentiam verbi intuitu ipsorum. Contra. In illo signo non præuiderentur merita personalia Christi; quia non essent dependentia à tali determinata persona: immo nulla præuiderentur, quia meritum est essentialiter dependens à determinato principio, ergo. Confirmatur. Si præuiderentur merita, deberent præuideri vt procederent à tali persona vnita humanitati, quia talis effectus essentialiter exigit causam singularem determinatam.

17 Dico quartò: *Neque potuisse mereri continuationem Incarnationis*. Est contra Suarez *disp.* 10. *de Incarnatio. sectio.* 6. Probatur. Non potuit mereri, quod primò ipsi conferretur vnio hypostatica, ergo nec continuationem, quia Deus decernens vnionem, debuit ipsam decernere necessariò cum aliqua duratione, atque adeo simul etiam decernere perpetuitatem.

18 Dices. Potuisse Deum decernere vnionem pro aliquo tempore, in quo Christus mereretur: deinde præuidens merita decernere perpetuitatem. Contra. Deus non potest decernere durationem rei pluribus decretis, alioquin mutaretur, ergo. Antecedens probatur ex vi primi decreti vellet tantam durationem, atque adeò illam limitaret ad tantam mensuram, deinde ex vi secundi decreti superadderet nouam durationem, ergo mutaretur: sicut mutaretur, qui vellet ambulare per horam, deinde per aliud decretum vellet continuare vltra illam horam.

19 Ad Fundamentum Oppositę sententiæ negatur paritas. Quia in illo casu solutio anticipata potest esse obiectum meriti, nam is, cui fit, non acquirit ius, nisi posito merito, & antecedit meritum solus vsus; vnio autem hypostatica fuit primò data Christo absolutè, nec poterat aliter dari, quia pertinebat ad constitutionem ipsius.

20 Ex Dictis colligitur, Neque Christum potuisse mereri vnionem hypostaticam cum illis partibus carnis, ossibus, &c. quę de nouo acquirebantur ex vi nutritionis: quia cum Christus fuerit decretus homo simul etiam fuit decretus cum ijs omnibus, quæ ipsi, vt homini conueniebant; atque adeo cum augmentatione: vnde etiam in illo signo fuit decreta vnio hypostatica cum illis partibus, & ideo erat debita ex natura rei, nec poterat habere rationem prēmij.

21 Colligitur secundò; Christum potuisse mereri de condigno, & probabiliter meruisse illas circumstantias incarnationis, quæ sunt extrinsecæ productioni, & esse eiusdem Christi, nec per se connexæ, quia licet hæ circūstantiæ, vt reuelatio incarnationis tempore præcesserint, non tamen præcesserūt causalitate merita Christi: & ideo potuerunt decerni intuitu ipsorum meritorum; secus autem de ijs, quæ præcesserunt causaliate,

An antiqui Patres meruerint Incarnationem.

SECTIO III.

22 SVpponendum est. Certum esse, antiquos Patres non meruisse de condigno Incarnationem, vt docent communiter cum D. Thoma 3. *part. quæst.* 2. *art.* 11. quia opera ipsorum ex natura sua ordinabantur ad beatitudinem, in qua habebant adæquatum præmium condignum: imo nec potuisse mereri etiam de potentia Dei absoluta, quia etiamsi habuissent merita independentia à meritis Christi, adhuc tamen non fuissent tanti valoris, posito etiam pacto Dei, vt adæquarent valorem vnionis, nec ex natura sua ordinarentur ad ipsam obtinendam.

23 Supponendum secundò contra D. Bonauenturam *in* 3. *distinct.* 10. *artic.* 2. *quæst.* 2. Neque de condigno potuisse mereri effectum incarnationis, qui est apertio regni cælorum, talis enim apertio est aliquid de redemptione, & importat collationem primæ gratiæ, quæ est gratuita, nec potest condignè obtineri à pura creatura: vnde ad Tit. 3. *Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam.*

24 Supponendum tertiò. Neque de condigno, neque de congruo potuisse mereri prædestinationem Incarnationis. Quia omne meritum ipsorum fundabatur in fide Christi, & prædestinatio incarnationis fuit principium omnis gratiç, atque adeo omnis meriti, vnde tota difficultas est de merito de congruo respectu Incarnationis, & circumstantiarum.

25 Prima sententia asserit, meruisse de congruo tam substantiam Incarnationis, quam circumstantias, præsertim accelerationem, ita Suarez *disput.* 10. *de Incarnatione sect.* 6. Ragusa *disput.* 44. Aluarez *disp.* 17. Caietanus 3. *part. quæst.* 2. *artic.* 11. Medina *ibidem*, & communiter Thomistæ. Probant, Patres orabant, non solum pro circumstantijs, sed etiam pro substantia incarnationis, vt passim habetur in Scriptura, ergo cum oratio habuerit debitas conditiones, fuit meritoria de congruo, secundò. Patres se ipsos disponebant per actus amoris ad beneficiũ incarnationis, ergo. tertiò. Potuerunt impetrare Incarnationem, ergo etiam mereri de congruo, quia si impetrationi nón obstat, quod fundetur in meritis Christi, nec etiam obstabit merito de congruo, quartò. Abraham meruit de congruo per obedientiam, vt Christus nasceretur ex semine ipsius. Genes. 22. Simeon ob sua merita obtinuit vt videret Christum Lucæ 2. Daniel obtinuit, ne incarnatio differretur vltra 70. hebdomadas, Danielis 9.

26 Secunda sententia docet, non meruisse de congruo Incarnationem quoad substantiam, sed tantum aliquas circumstantias, ita Scotus *in* 4. *distinct.* 2. *quæst.* 7. Gabriel *distinct.* 4. *art.* 3. Richardus *art.* 3. *quæst.* 1. Vasquez *disp.* 23. *de Incarnatione cap.* 2. Hurtadus *disput.* 27. *sect.* 2. §. 23. & *disp.* 29. *& per totum*.

27 Dico primo. *Antiquos Patres etiam de potentia Dei absoluta stante dispositione, quæ de facto fuit, non potuisse mereri Incarnationem*. Probatur. Quia merita ipsorum secundum præsentem dispositionem fuerunt ex gratia Christi; vnde non potuit Deus illa præuidere, nisi cum dependentia à meritis Christi, ergo non potuerunt præuideri, nisi prçuisa incarnatione, vt executio mandata, ergo non potuit executio incarnationis esse dependens à meritis Patrum.

28 Dico secundò. *Nec potuisse de congruo mereri accelerationem, seu determinationem temporis, quo fieret incarnatio*. Desumitur ex D. August. *quæst.* 83. *ex nouo testamento*. Vbi habetur. *Idcirco non quæres, quando debuit venire, voluntatis suæ rationem sequutus, non meritorum: nam si merita perpendas, venire non debuit*. Probatur. Totum meritum veterum Patrum fuit fundatum in meritis Christi, quæ de facto fuerunt; atque adeo non potuit præuideri, nisi cum dependentia ab ipsis vt futuris in tali differentia temporis, & consequenter cum dependentia etiam à Christo vt futuro in tali differentia temporis, ergo quando præuisum est, ex necessitate supponebat determinatum tempus incarnationis.

29 Dico tertiò. *Patres antiquos meruisse de congruo aliquas circumstantias incarnationis per accidens connexas cum ipsa, vt reuelationem, &c.* Probatur. Hæ circumstantiæ sunt personale beneficium, & non antecedunt causalitate merita Christi, ergo potuerunt cadere sub merito de congruo.

30 Dico quartò. *Non potuisse mereri de congruo circumstantias per se connexas cum incarnatione*. Prob. Hæ circumstantiæ debuerant decerni à Deo, antequã prçuideret merita Christi, vt per se cõnexæ cũ ipsa incarnatione, ergo antequam præuideret merita veterum Patrum.

31 Ad primum. Respondetur. Illas petitiones non fuisse merita, sed tantum manifestationem desiderij de executione incarnationis. Ad secundum. Illos actus non disposuisse Patres positiuo modo, quia dispositio ponit aliquam exigentiam, quç non poterat fundari respectu incarnationis in actibus puræ creaturç. Ad 3. negatur assumptum. Quia impetratio non potest tẽdere in id, quod iam intelligitur concessum. Ad quartum. Abraham tantum de congruo meruisse, quod ipsi reuelaretur benedictio, quam Deus decreuerat conferre. Ad illud Danielis respondetur eodem modo sicut etiam ad illud Simeonis.

An Beata Virgo meruerit esse Mater Dei.

SECTIO IV.

32 SVpponendum est. Aliquomodo meruisse, cum ita communiter Patres loquantur. Ambrosius *lib.* 2. *de virgine*. Epiphanius hçresi 38. Aug. *cap.* 36. *de natura, & Gratia*. Certum est tamen, non potuisse mereri esse matrem Dei antecedenter ad decretum incarnationis, vt docent communiter cum Diuo Thom. 3. *par. q.* 2. *art.* 11. *ad* 3. Quia cum non possit esse maternitas Dei sine incarnatione, si illam meruisset antecedenter ad incarnationem, meruisset etiam incarnationem. Vnde difficultas procedit, supposito iam decreto incarnationis.

33 Prima sententia asserit, meruisse de condigno, ita Gabriel *in* 3. *distinct.* 4. *quæst.* 7. *dub.* 3. Almain. *ibidem*. Maior. *quæst.* 4. & alij Recentiores Thomistæ. Probant, se disposuit condigne ad hanc dignitatem ex diuina motione, & gratia, quæ fuit ordinata ex Dei dispositione ad maternitatem, ergo

34 Secunda sententia asserit, meruisse de congruo. ita Richard. *in* 3. *distinct.* 4. *artic.* 3. *quæst.* 1. Caietan. 3. *par. quæst.* 2. *art.* 11. Medina *ibidem* Cabrera *disput* 6. Suarez *disp.* 10. *sect.* 8. Vasquez *disp.* 23. *cap.* 4. Aluarez *disp.* 17. Vadingus *disp.* 10. *dub.* 8. & alij. Probant. Se disposuit dignissimè; dispositio autem importat meritum de cõgruo, 2. Lucæ 1. *Beata, quæ credidisti, quia perficientur in te, quæ dicta sunt tibi à Domino*, & in Cantico Magnificat. *Quia respexit humilitatem, &c.* ergo ratione fidei, et humilitatis meruit maternitatem.

35 Tertia sententia asserit, nec de condigno, nec de congruo meruisse ita Lorca. *disp.* 23. *de incarnat.* Nazar. 3. *part. quæst.* 2. *artic.* 11. *controu.* 3. *conclus.* 11.

36 Notandum primò. Meritum sumi propriè; & impropriè; primò modo fundatur in actione morali bona, et tendit assequutiuo modo respectu præmij; secundò modo non fundatur in actione, sed in habituali excellentia personæ, & tendit dignificatiuo modo ponendo aliquam congruam capacitatem, vt cum quis ratione doctrinæ dicitur mereri cathedram.

37 Notandum secundò. Meritum impropriè dictũ posse habere fundamentum vel in persona, quæ dicitur mereri; vel in acceptatione conferentis gratiã, quatenus ex sua beneuolẽtia aliquẽ acceptat, vt ipsi conferat beneficium.

38 Notandũ tertiò. Quando Patres tribuunt meritum Beatæ Virgini respectu maternitatis, loquuntur de merito impropriè dicto; nam ipsum fundant in habituali dignitate personæ, vt prçsertim explicat Basilius *homilia de humana Christi generatione*.

39 Dico primò. *Beata Virgo fuit digna mater Christi*. Probatur. Angelus illam salutans dixit, Aue gratia plena, & fuit prçseruata ab Originali, ergo cum non potuerit alio pacto dignificari, quàm per gratiam, eo ipso, quod erat plena gratia, erat digna.

40 Dico 2. *Non potuisse mereri de condigno maternitatem*. Prob. Non potuit de condigno mereri incarnationem, ergo nec maternitatem, quia esse matrẽ Dei est idẽ realiter cum incarnatione, nam dicit concipere Deum hominem, quod non est aliud, quàm Deum incarnari.

41 Dico 3. *Nec de congruo potuisse mereri maternitatẽ, merito propriè dicto*. Prob. quia merita Beatç V. fundantur in meritis Christi, ergo illa supponũtur vt executioni mandata, ergo etiam Christum vt causam ipsorum, atque adeo generationem ipsius, & maternitatem.

42 Resp. Vasq. Potuisse præuideri Christũ independẽter à Virg. & postea Virg. habere ex meritis Christi gratiã, qua mereretur maternitatẽ. Cõtra. Christus nõ potuit prçuideri, vt realiter futurus, in aliqua differẽtia tẽporis,

nisi

nisi cum ijs omnibus, quæ erant per se connexa cum ipso, ergo cum in nulla differentia temporis fuerit sine illa parte materiæ, ex qua est formatum corpus ipsius, atq; adeo sine dependentia Beatę Virginis, non potuit prçuideri, nisi præuisa etiam maternitate.

43 Respondetur secundò. Principium essendi, & merendi immediate non posse cadere sub merito; posse tamen mediatè, qualis fuit maternitas. Contra. Ideò non potest cadere sub meritum principium immediatum merendi, quia secundum existentiam præsupponitur ad meritum, sed etiam præsupponitur mediatum. ergo

44 Respondent tertiò Recentiores aliqui. Non repugnare, quod illud, quod nunc est causa, sit postea effectus pro alio tempore, dummodo non detur mutua dependentia in eodem instanti, & ideo potuisse Beatam Virginem ex meritis Christi, quæ habuit in passione, obtinere gratiam, per quam mereretur maternitatem, quia illa merita, & existentia Christi tempore passionis non dependebant à maternitate. Contra. licet Christus tempore passionis non dependeret à Virgine, erat tamen posterior natura in ordine ad existentiam maternitate Virginis; quia conseruabatur vt genitus ex semine Abrahæ, quod essentialiter supponebat, esse genitum ex tali Virgine, ergo adhuc in ordine ad existentiam fuisse prior maternitate, quatenus vt causa meritoria illam obtinuisset, & posterior, quatenus existentia ipsius atque merita præsupponebant prioritate causalitatis ipsam Virginem, & eius maternitatem.

45 Respondent quartò Alij. Christum fuisse productum duplici actione adæquata, quarum vna fuit à solo Deo, & altera à Virgine: atque vt dependentem à prima fuisse præuisum habere merita, quibus obtineret gratiam Virgini, qua mereretur maternitatem. Contra sequeretur, quod idem esset causa sui ipsius in eodem instanti, atque adeò prius, & posterius se ipso. Quia Christus in primo instanti per suum meritum obtinuisset gratiam, qua Virgo mereretur maternitatem, & productionem, qua in eodem instanti produceretur idem Christus.

46 Probatur secundò ex Patribus, qui tale meritum excludunt Hieronim. dialog. 1. contra Pelag. *Aduerte, quod Beatam se sic dicit, non proprio merito, atque virtute, sed Dei in se habitantis clementia*. Fulgentio de Incarnatione capitul. 7. *Ipsum Deum hominem factum, non humanis meritis, sed concepti nascentisque ex ea summi Dei dignitate promeruit*. Bernardo sermone de Natiuitate Virginis. *Maria non prætendit meritum, sed gratiam quærit*. Et idem habet D. August. *de prædestinatione Sanctorum, cap.* 15.

47 Dico quartò. *Meruisse maternitatem merito impropriè dicto*. Probatur. Hoc meritum consistit in dignitate habituali: hæc autem fuit maxima in Beata Virgine.

48 Ad Fundamentum primæ sententiæ Respondetur. Illam dispositionem fuisse tantum præparationem per modum excellentię personalis, & ideo fundauit tantum meritum improprium.

49 Ad primum secundæ sententiæ. Illam tantum dispositionem importare meritum de congruo, quæ fundat aliquam connaturalitatem respectu præmij, quod non interuenit in dispositione Virginis. Ad secundum Virginem ratione fidei, & humilitatis fuisse dispositam; non autem meruisse de congruo; & illa particula causalis significat non meritum, sed solam dignitatem disponentem.

DE TERMINO Incarnationis.

DISPVTATIO LXXXI.

Quinam sit terminus Incarnationis.

SECTIO I.

1 INcarnatio solet explicari nomine vnionis, & assũptionis, quę licet sint idem realiter, differunt tamẽ in modo significandi ex D. Thoma *3.p.q.2.ar.*8. quia videlicet vnio nõ magis determinat vnum extremum, quam aliud; assumptio verò determinat, nam facit, quod vnum sit assumens, & alterum assumptum. Deinde vnio significat inferri per modum actionis, assumptio verò per modum motus, nam assumere est ad se sumere.

2 Supponendum est Terminum adæquatum incarnationis esse ipsum Christum, vt docent communiter cum D. Thom. *3.p. q.2. artic.6.* Vnde in iij. Synodo *act. viij. canone iij.* habetur, Incarnationem esse terminatam ad vnitatem verbi Dei secundum compositionem ad corpus animatum; vnde difficultas est de termino formali.

3 Dico primò. *Terminum formalem non esse humanitatem secundum se consideratam*, est contra Vasquez *disp.19. de Incarnatione*, 2. Probatur. Humanitas secundum proprium esse præsupponitur ordine naturæ ad incarnationem, nec est forma, qua constituatur terminus totalis, vt substernitur actioni incarnatiuę, quia talis forma habetur ex vi incarnationis formaliter. ergo

4 Dico secundò. *Terminum formalem Incarnationis esse ipsam communicationem passiuam, qua extrema sibi inuicem communicant.* Probatur. Hæc communicatio est ratio, per quam fit terminus totalis, & cui conuenit per se primò fieri, ergo est terminus formalis.

5 Dico tertiò. *Terminum formalem assumptionis non esse humanitatem*, est contra Recentiores quosdam. Probatur. Humanitas in assumptione se habet materiali modo, cum sit id, quod assumitur, ergo non est terminus formalis assumptionis.

6 Dico tertiò. *Terminum formalem assumptionis esse terminationem personalem, qua verbum terminat naturam.* Probatur? Ille est terminus formalis, quo perficitur natura vt assumptibilis; ista autem terminatio est id, quo perficitur.

7 Quęres. An assũptio habeat terminũ à quo positiuũ. Respond. Affirmatiuè; & esse statum essendi naturalem, quem habet humanitas in priori naturæ, antequam assumatur, consequentem proprium esse humanitatis; non autem esse suppositi, quia non præcedit naturam.

An Terminus ad quem sit Persona composita.

SECTIO II.

8 SVpponendum est. Esse de fide, in Christo esse extrema ita realiter distincta, vt tamen constituant vnum per se; vnde in Christo est compositio saltem impropria; & hoc tantum volunt Concilia, quando definiũt, in Christo esse compositionẽ vt VIII. Synodus *can.*4. & vj. Synodus *act.* 4. & *in Epist. ad Sophron.* agebant enim contra Hæreticos, qui ponebant vnicam tantum naturam in Christo per confusionem, est contra illos, qui negabãt veram vnionem: vnde vt significarent impermixtionem naturarum, & veram vnionem, adhibuerunt nomen compositionis. Inter Catholicos autem difficultas est, an interueniat compositio propriè dicta.

9 Prima sententia est affirmatiua. ita Caietanus 3. part.

part. quæst. 2. art. 4. Medina *ibidem*. Suarez *disp. 7. de Incarnatione section. 4.* Ragusa *disp. 37.* Hurtadus *disp. 39. §. 2.* & communiter Recentiores. Probant, Illud est compositum, quod est vnum ex pluribus. Talis autem est Christus, cum constet ex duabus naturis: secundò. Christus non est simplex, ergo compositus; quia inter simplex, & compositum non datur medium.

10 Secunda sententia est negatiua, ita Magister *in 3. dist. 6.* D. Thomas *quæst. 2. artic. 3.* D. Bonauentura *art. 1. quæst. 2.* Scotus *dist. 7. quæst. 3.* Durandus *ibid.* Gabriel. *quæst. 7. artic. 3.* & alij.

11 Dicendum est. *Personam Christi non esse compositam compositione propriè dicta.* Probatur. Non potest fieri compositio, nisi extrema sint inuicem compossibilia compositione propriè dicta; verbum autem, seu natura diuina, & humanitas non sunt talia, ergo. Minor Probatur. Tum quia componibile dicit ordinem ad aliud, cum quo potest componere, & ratione huius ordinis est commensuratus exigentiæ ipsius, quod non potest conuenire verbo. Tum quia componibile se habet potentialiter, & potest perfici per actum compositionis. Tum quia componibile ordinatur ad compositū, & est propter ipsum, quod repugnat verbo. Tū quia componibile est pars compositi, verbum autē non potest esse pars, vt docet Augustinus 3. *contra Maximinum. cap. 10.*

12 Dices hæc esse vera, quando componentia sunt finitæ perfectionis. Contra. Nam hæ conditiones sunt essentiales componibili vt tale est, atque adeo inseparabiles.

13 Dices 2. Id esse verum de componibili, quod ex natura sua ordinatur ad compositionem. Contra. Componibile ex intrinseco suo ordinatur ad compositionem, ergo quod nō ordinatur nō est componibile propriè dictū.

14 Dices 3. Non esse de ratione compositionis, quod fiat ex partibus, sed sufficere, si fit ex pluribus realiter distinctis. Contra. Compositio propriè dicta est ex cōponibilibus propriè dictis, quæ sunt essentialiter partes. ergo

15 Dices quartò. Verbum esse partem seclusis imperfectionibus. Contra. Pars essentialiter est minor toto, & potentialiter se habet ad ipsum ratione ordinis transcendentalis, quem dicit vt pars est.

16 Dicendum 2. *Hanc compositionem impropriè dictam non esse vnius ex duobus, sed vnius ad alterum attendendo modum compositionis.* Prob. si esset vnius ex duobus resultaret tertium, quod haberet modum essendi diuersum à singulis, quod est falsum, quia tota vnitas est vnitas Personæ, nam humanitas trahitur ad participandum modum essendi personalem verbi.

17 Ad primum Respondetur. Christum non constare ex pluribus componibilibus propriè dictis; & ideo non esse propriè compositum.

Ad 2. Inter simplex, & compositum non dari medium, si per compositum intelligatur omne id, quod fundat negationem simplicitatis, quæ fundatur etiam in composito impropriè dicto.

18 Ex his colligitur, quomodo in Christo nō sit duplex persona, alia simplex, & alia composita. Quia videlicet, quæ erat simplex ante incarnationem, fit cōposita, nō quia mutetur, sed quia incipit subsistere in alia quoq; natura.

DE CHRISTI FILIATIONE.

DISPVTATIO LXXXII.

An Christus sit Filius adoptiuus Dei.

SECTIO I.

1 SVpposito mysterio Incarnationis certū est, Christum esse filium Dei naturalem, quia habuit in se Diuinam subsistentiam Verbi, per quam constituitur filius naturalis. Quæritur autem, an sit etiam filius adoptiuus.

2 Supponendum est. Deum mediante gratia adoptare sibi filios. Ad Gal. 1. *Vt adoptionem filiorum reciperemus.* adoptare enim est admittere aliquem tāquam filium ad communicandum in proprijs bonis, tribuendo jus hæreditatis. Deus autem per gratiam tribuit ius hæreditatis ad communicandum in proprijs bonis beatitudinis.

3 Supponendum secundò. De ratione adoptionis esse, vt sit assumptio alicuius, qui non est filius in locum filij, atque adeo quod sit persona extranea, vt docet Concilium Francofordiense *circa finem*.

4 Dicendum est. *Christum ita esse filium Dei naturalem, vt non sit adoptiuus.* Est contra Felicem Episcopum Vrgelitanum, & Elipandum Archiepiscopum Toletanum. Et definitum est in Concilio *citato*. in *Epistola ad Episcopos Hispaniæ*, & ab Adriano 1. *in Epistola ad eosdem Episcopos*, quæ habetur in eodem Concilio, Probatur; Christus significat, Deum esse sibi patrem speciali modo, Ioan. 12. *Pater clarifica filium tuum*, & cap. 20. *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum*; non dixit autem ad Patrem nostrum, ne faceret sibi communem filiationem cum cæteris hominibus. Ad Romanos 8. *Proprio filio suo non pepercit.* Ad Hebr. 7. *Cui enim Angelorum aliquando dixit, filius meus es tu.* Ergo cum Christus, secundum quod homo, sit speciali modo filius, non erit filius adoptiuus, sicut cæteri.

5 Obijcitur: Christus est simul ens imparticipatum, & participatum: ergo etiam simul filius naturalis, & adoptiuus. Respondetur negando consequentiam. Quia ratio participati, & imparticipati conuenit ratione diuersæ naturæ, & ideo non se inuicem excludunt, sicut filiatio naturalis, & adoptiua, quæ requirunt conditiones contradictoriè oppositas; nempe quod persona sit extranea adoptata, & non sit extranea.

6 Obijcitur secundò: Christus habuit formale constitutiuum filiationis adoptiuæ videlicet gratiam, ergo etiam habuit effectum formalem. Respondetur negando antecedens, quia gratia non est formale constitutiuum adoptionis, nisi prout connotat voluntatem Dei accipientis in filium, qui non est filius, & negationem filiationis naturalis.

An, & qua certitudine Christus vt homo sit Filius Dei naturalis.

SECTIO II.

7 PArticula reduplicatiua reduplicat ipsam humanitatem. Vnde sensus est, An Christus secundum humanitatem sit filius Dei naturalis, an verò possit dici adoptiuus.

Prima sententia asserit, Christum posse dici filium adoptiuum ratione humanitatis: hanc tamen propositionem non esse vsurpandam simpliciter, ne faueamus hæreticis, posse tamen vsurpari cum aliquo addito, quo significemus filium adoptiuum tantum secundum humanitatem: ita Durandus *in 3. distinction. 14. quæst. 7.* Scotus *distinctione 10. quæst. 11.* Bassolis *articul. 2.* Probant ex Diuo Irenæo. *3. contra hæres. c. 1.* Hilario *2. de Trinit. post medium*, qui Christo tribuunt adoptionē. 2. Christus, in quantum homo, fuit filius Dei, non naturalis, quia nō fuit naturaliter genitus, ergo adoptiuus. Tertiò. Christus vt homo ex vi gratiæ habitualis est admissus ad hæreditatem cælestem, Ad Heb. 1. *Quem constituit hæredē vniuersorū*, ergo est filius adoptiuus, quia hæreditas non conuenit filio Dei naturali. 4. Si Spiritus Sanctus assumeret humanitatem cū gratia habituali, illud suppositū, quatenus homo esset filius Dei adoptiu⁹, quia nō esset naturalis, ergo etiā de facto Christus vt homo ratione gratiæ est adoptiuus.

8 Secunda sententia asserit, nullo modo esse filium adoptiuum; ita Diuus Thomas 3. *part. quæst. 23. art. 4.* Caietanus,

Caietanus, Medina, & alij *ibidem* Suarez *disp.49.de Incarnat. sect.2.* Vasquez *disp.89. cap.6.* Ragusa *tomo 2. disp. 2.* & alij differunt tamen inter se Recentiores, nam aliqui negant esse de fide, vt Medina Suarez Ragusa, alij verò affirmant.

9 Dicendum est. *Concilium Francofordiense damnasse errorem, quod in Christo fuerit filiatio ad optiua: & sensisse, quod ponere in Christo filiationem adoptiuam, esset ponere duos filios, atque adeo duas personas, et hoc pacto asseruisse felicem, & Elipandum excitasse errorem Nestorij.* Probatur Adrianus Papa in epistola ad Episcopos Hispaniæ, cum protulisset plura loca scripturæ, quæ probant, Christum non esse filium adoptiuum, sed naturalem, subdit. *Quod si callida tergiuersatione ea referantur ad Diuinitatem, separari à communione Ecclesiæ,* & concludit. *Animaduertant, quia nihil nobis restat, vt secundum Diuinitatem tantum modo credatis dixisse Patrem, hic est filius meus dilectus, sed potius secundum humanitatem.*

10 Probatur secundò: Concilium habet hęc verba. *Item vnitas personæ, quæ est in Dei filio, & filio Virginis adoptionis tollit iniuriam.* Ergo intentio Concilij est excludere à Christo, ratione vnitatis personæ adoptionem, vt quid iniuriosum. 3. Probatur Concilium in epistola ad Episcopos Hispanię habet. *Quam adoptionem prauissimo sensu ad Christi volunt transferre humanitatem, in qua peruersitate sensus vtrumque, & imperitia scribendi patet, & mala voluntas,* & postea concludit. In vtraque natura non esse adoptiuum.

11 Obijcitur. Concilium damnat tantum Elipandum, quatenus volebat in Christo duas personas, vt desumitur ex *Epistola* Adriani, & ex alijs scriptoribus, qui agunt de errore Elipandi, ergo. Respondetur. Elipandum non sensisse explicitè cum Nestorio, nam ponebat vnitatem personæ in Christo, vt patet ex confessione fidei, quam ipse fecit; & quia alioquin non fuisset tam stultus, vt scriberet ad Carolum Magnum, se sperare, quod sua doctrina desfiniretur à Concilio; sed solum in errore ipsius continebatur implicite error Nestorij, quia dum ponebat Christum filium naturalem, & adoptiuum ponebat implicitè duas personas, alteram extraneam, quæ esset adoptata, & alteram non extraneam.

12 Dicendum secundò. *Præcise auctoritate Concilij non posse dici, Christum esse adoptiuum secundum humanitatem.* Probatur scriptura vocat Christum proprium filium Dei, etiam secundum humanitatem. Ad Roman.8. *Proprio filio suo non pepercit:* non pepercit autem, secundum quod homo erat. ergo: Confirmatur. Ad Hebræos 5. *Cui enim dixit aliquando Angelorum, filius meus es tu,* ergo cum hoc fuerit dictum Christo, debet esse filius meliori modo secundum humanitatem, quam sint Angeli, atque adeo naturalis. Ratio est. Quia humanitas Christi perficitur filiatione Dei naturali, itaut subsistat in tali filiatione.

13 Ad primum, respondetur. Illos Patres esse intelligendos de adoptione impropria, quatenus Christus secũdum humanitatem assumptus fuit ad filiationem Dei naturalem: Deinde, in textu D. Hilarij adest error, nam in alijs codicibus loco adoptati, legitur adorati. Ad secundum. Christum vt hominem fuisse filium Dei naturalem: non quia secundum humanitatem sit genitus à Deo, sed quia secundum ipsam perficitur intrinsecè à filiatione Dei naturali. Ad tertium Christum esse hæredem bonorum cælestium, sed ratione filiationis Dei naturalis sibi communicatam. Ad quartum si Spiritus Sanctus assumeret humanitatem, ille homo non esset filius Dei naturalis, quia non haberet in se filiationem naturalem; sed nec etiã adoptiuus, quia non esset persona extranea respectu Dei, sed esset persona naturalis Trinitatis, & vt talis haberet ius ad cælestia bona.

An Christus dicat relationem filiationis ad Matrem.

SECTIO III.

14 SVpponendum est contra Henricũ *quodlib.4.q.3.* Christum non referri ad matrem per relationem filiationis increatæ, quia hæc relatio potest esse tantum ad terminum increatum, cum terminus creatus non possit esse simul existentia.

15 Prima sententia est negatiua. ita D. Thomas *3.p. quæst.35.art.1.* Caietanus, & Medina *ibidem*, & communiter Thomistæ. Probant. Relatio filiationis cadit tantum supra suppositum, sicut etiam relatio Paternitatis, quia generari conuenit tantum supposito: in supposito autem Christi non potest esse relatio creata. Secundò Si verbum dimitteret humanitatem, & resultaret in ipsa propria subsistentia: tunc ille homo esset filius Virginis; nam maneret in ipso relatio filiationis, quod tamen est falsum.

16 Secunda sententia est affirmatiua: ita Scotus *in 3. distin.8. quæst. vnica.* Durandus *quæst.3.* Richardus *art. 2. quæst. 2.* Gabriel *Conclus. 3.* Suarez *3.par.tom.2. disp. 22. sect. 2.*

17 Dico primò. *Non esse in humana natura Christi relationem filiationis eiusdem rationis cum cæteris.* Probatur. Relatio filiationis in alijs hominibus, nedum est ad matrem, sed etiam ad Patrem, vt ad causam adæquatam, ergo

18 Dico secundò. *In humanitate Christi fuisse relationem realem ad Virginem.* Probatur. Ex omni causalitate consequitur relatio realis producti ad producens, ergo cum humanitas Christi per realem causalitatem dependeat à Virgine, dicet realem relationem ad ipsam.

19 Dico tertiò. Hanc relationem esse filiationem vt, *quo*, itaut importet illam habitudinem; quam dicit natura in proprio supposito vt terminus formalis generationis, quæ dicitur filiatio *vt quo*, quia consequitur ad naturam, quæ in esse filij se habet *vt quo*, Probatur. In Christo sunt duæ natiuitates, altera æterna, & altera temporalis, vt docent communiter Patres, ergo etiam duę filiationes modo explicato, quia natiuitas est ratio fundandi filiationem, & eo ipso, quod natura est capax natiuitatis, est etiam capax filiationis,

20 Dico quarto: Hanc relationem denominare Christum, non tamen constituere duplicem filium, quia ratio filij non multiplicatur, nisi multiplicato supposito. Probatur. Forma, quæ est in aliquo supposito, denominat ipsum: vnde etiam humanitas denominat Christum hominem. ergo

21 Ad primum respondetur. Filiationem, *vt quod*, posse esse tantum in supposito; Filiationem autem, *vt quo*, posse esse in sola natura. Ad secundum conceditur sequela. Quia vt aliquis sit filius alterius, sufficit si habeat ab ipso naturam communicatam: nam ex vi talis communicationis ponitur in natura propria subsistentia, nisi impediatur: Si autem Spiritus Sanctus assumeret humanitatem à Verbo dimissam; tunc ille homo non esset filius Virginis, quia humanitas non subsisteret in ipso ex vi suę productionis: sicuti de facto subsistit in Verbo,

DE PRAEDESTINATIONE Christi.

DISPVTATIO LXXXIII.

An Christus possit dici prædestinatus.

SECTIO I.

1 PRima sententia est negatiua ita Scotus *in 3. dist. 7. quæst. vnica* Marsil. *quæst. 7. art. 1.* Durand. *quæst. 3.* & alij; loquuntur autem de prædestinatione, quæ est in ordine ad aliquem finem. Probant. Quod non potest dici de Filio Dei, nec etiam dici potest de Christo, cum christus sit nomen suppositi, de Filio Dei autem non potest dici, quod sit prædestinatus.

2 Secunda sententia est affirmatiua. Ita D. Thomas 3. *part. quæst. 24. articul. 1.* Caietanus Medina *ibidem* & communiter.

3 Dico primò. *Christum vt filium Dei, seu vt verbum non posse dici prædestinatum.* Probatur. Prædestinari est subijci prouidentię Diuinę, quod non potest conuenire verbo. ergo

4 Dico secundò. *Non posse dici filium Dei esse prædestinatum, vt fieret homo,* est contra Suarez *disput. 50. de Incarnatione section. 1.* Probatur. Prædestinati est esse obiectum Diuinæ prouidentiæ, & eleuari ad participandum aliquid, quod non possit proprijs viribus obtineri. ergo

5 Obijcitur, verbum dicitur factum caro per solam mutationem factam in natura, ergo poterit etiam dici prædestinatum per prædestinationem humanæ naturæ. Respondetur negando consequentiam. Quia fieri caro significat vniri carni, quod non repugnat verbo; prædestinari autem dicit aliquid, ipsi repugnans, vt patet ex dictis.

6 Dico tertiò. *Christum æterna Dei prædestinatione esse prædefinitum: vt esset in tempore, atque adeo hoc pacto fuisse prædestinatum.* Probatur: Christus in tempore extitit vt maximum donum gratiæ ratione vnionis, ergo cum omne id, quod est in tempore, sit ab æterno à Deo prædefinitum, fuit etiam prædefinitum, quod Christus existat.

7 Dico quartò. *Christum posse dici simpliciter prædestinatum absque vllo addito siue ex parte subiecti; siue ex parte prædicati*, desumitur ex D. August. *cap. 15. de prædestinatione Sanctorum.* Probatur 1. Petri 1. Christus dicitur agnus immaculatus, præcognitus ante mundi constitutionem hoc est prædestinatus. Ratio est quia quod conuenit simpliciter Christo ratione humanitatis dicitur de ipso simpliciter: prædestinatio autem conuenit ratione humanitatis.

8 Dico quintò. *Christum vt hominem, esse prædestinatum ad gratiam, & gloriam.* Probatur. Prędestinatio est destinatio creaturæ ad ea, quæ sunt supra ipsam: Christus autem ratione humanitatis fuit ab æterno destinatur, ad gratiam, & gloriam.

9 Dices. Prædestinatio respicit summum bonum prædestinati. Gratia autem, & gloria non est summum bonum Christi, cum maius bonum sit vnio hypostatica.

Respondetur. Prædestinationem respicere omnia bona supra naturalia, quæ simul sumpta sunt summum bonum: seorsim verò sunt terminus inadęquatus prædestinationis.

10 Ad Fundamentum primæ sententiæ negatur assumptum. Nam nomen Christi non solum est nomen suppositi: sed etiam naturarum, quia dicit duas naturas in vno supposito. Sic etiam dicitur Christus passus, & mortuus: licet non possit dici formaliter de filio Dei.

11 Quæres. An humanitas possit dici prędestinata. Respondetur. Seorsim non fuisse prædestinatam, sed tantum in Christo eo modo, quo partes alicuius ordinantur ad illos terminos, ad quos ordinatur totum: fuit tamen in Christo ratio prædestinabilitatis.

An Christus vt hic homo sit prædestinatus, vt sit filius Dei.

SECTIO II.

12 PRima sententia est negatiua. Ita Durand. *in 3. distinct. 7. quæst. 3.* Paludanus *ibidem*. Scotus *quæst. 1. vnica*. D. Bonauentura *artic. 2. quæst. 3.* & alij. Probant. Vt Christus vt hic homo esset prædestinatus, vt sit filius Dei, deberet importare rationem huius hominis antequam esset filius Dei, hoc autem est falsum, quia eo ipso, quod est hic homo, est etiam filius Dei, cum hic homo dicat rationem suppositi. 2. Non potest dici, quod homo sit prædestinatus, vt sit Petrus, etiamsi possit reperiri homo, qui non sit Petrus, ergo licet possit reperiri hic homo, qui non sit filius Dei, non potest dici prædestinatus, vt sit filius Dei. 3. Non potest dici, homo est factus filius Dei, ergo neque prædestinatus filius Dei, quia a factione ad prædestinationem valet consequen. 4. Non potest dici homo est factus filius Dei, ergo neque prædestinatus filius Dei, ergo neque hic homo, cum supponat pro persona.

13 Secunda sententia est affirmatiua, ita D. Thomas 3. *part. quæst. 24. artic. 1.* Caietanus, Medina *ibidem*. Suarez *disp. 50. de Incarnatione sect. 2.* & alij Recentiores.

14 Dicendum est. *Christus, vt hic homo, est prædestinatus, vt sit Filius Dei.* Probatur Ad Romanos 1. *Qui factus est ei in semine Dauid secundum carnem, qui prædestinatus est filius Dei in virtute secundum gratiam sanctificationis;* qui locus intelligitur de ipsa prædestinatione ab Augustino *c. 15. de prædestinatione Sanctorum.* Hilario 7. *de Trinit.* Hieronymo, Anselmo, Lyrano in illum locum, & ab alijs. Ratio est. Quia verum est, quod hic homo participat filiationem Dei ex gratia ex vi specialis decreti Diuini, hoc autem est prædestinari.

15 Ad primum Resp. probare tantum, quod hic homo non sit prędestinatus, vt sit filius Dei diuerso decreto ab eo, quo est determinata ipsius existentia; non autem, quod nō sit prędestinatus eodem decreto, quia cum Christus terminet hoc decretum secundum duplicem rationem, nempe sub ratione huius hominis dicentis capacitatem ad dona supernaturalia, & sub ratione filij Dei, potuit, prout dicit primam rationem, esse obiectum prędestinationis, & prout dicit secundam, esse terminus. Ad 2. Ideo hominem non prędestinari, vt sit Petrus, quia ratio Petri est aliquid in ordine naturę; non autem in ordine gratię. Ad 3. negatur consequentia. Quia, vt hic homo sit factus filius Dei, debuisset precedere tempore. Ad Probationem valere consequentiam à prędestinatione ad factionem, si loquamur de illa, quę inuoluitur in prędenatione; hęc autē in casu nostro non est factio, qua aliquid fiat aliud, sed qua fit, vt aliquid sit tale, vnde per ipsam est factum, vt hic homo sit filius Dei, Ad 2. negatur conseq. Quia hęc persona stat sub determinatione personalitatis explicito modo, quę est incapax prędestinationis, hic autem homo stat explicitè sub determinatione humanitatis, quę dicit capacitatem ad prędestinationem.

16 Quęres. An Prędestinatio Christi sit exemplar nostrę. Respondetur; affirmatiuè cum Diuo Thoma 3. *p. quęst. 24. art. 3.* Non tamen vniuocè, sed secundum quandam proportionem, vnde ad Romanos 8. *Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui.*

DE

DE SVBIECTIONE, ET SERVItute Christi.

DISPVTATIO LXXXIV.

An Christus fuerit subiectus Patri.

SECTIO I.

1 DIcendum est. *Christum vt hominem fuisse subiectum Deo, ita vt possit dici simpliciter subiectus absque addito*, ita communiter cum D. Thom. 3.*p.q.* 20. *art.* 1. Prob. Christo conueniunt simpliciter omnia, quæ per se conueniunt naturæ humanæ. Naturæ autem conuenit per se subiectio ad Deum.

2 Obiicitur primò. Corinth. 15. *Cum autem subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subiectus erit ei*, nēpe Patri, ergo nondum est subiectus. Respondetur negando consequentiam. Quia tantum loquitur de aliqua subiectione, quam Christus non habuit, quæ consistet in eo, quod desinet regnum Christo, quod nunc exercet in Ecclesia, exercendo rationem capitis, tunc enim desinet Ecclesia militans, atque adeo regnum Christi super ipsam.

3 Obijcitur secundò. Subiectio est prædicatum transcendentale, quod potest conuenire per se etiam supposito, ergo cum Christus secundum esse suppositi non sit subiectus, non potest dici simpliciter subiectus. Respondetur negando consequentiam. Nam etiam esse factum non potest dici de supposito, & tamen dicitur simpliciter de Christo. Sufficit enim, quod verificetur ratione humanitatis.

An Christus fuerit subiectus legibus.

SECTIO II.

4 DIcendum est. *Christum fuisse subiectum legibus* ita communiter cum D.Thoma 3.*p.q.*20.*art.*1. & desumitur ex vj. Synodo *act.*17. *in definitione fidei*, vbi definitur, voluntatem Christi fuisse subiectam Diuinæ. Probatur. Humanitas Christi subordinatur Deo, vt suo auctori, & sequitur eius voluntatem. Ioan. 5. *Non quæro voluntatem meam, sed eius, qui misit me*, ergo tenebatur obedire, quia subordinatio erat in ordine ad regimen, quo Deus regit creaturas rationales.

5 Obijcitur. Esse capax præcepti est esse subiectum virtuti comminatiuę, & reatui culpæ. Christus autem non erat subiectus. Respondetur negando assumptum. Quia per accidens se habet comminatio ad virtutem præceptiuam, & solum ponitur ad præponderandam inclinationem ad oppositum; reatus autem culpæ habet tantum locum, quando is, cui imponitur præceptum, potest deficere.

Quibus legibus Christus fuerit subiectus?

SECTIO III.

6 DIco primò. *Christum fuisse subiectum legi naturali*, ità communiter cum D.Thoma 1. 2.*q.* 93.*art.*4.*ad* 2. Probatur. Voluntas humana Christi fuit voluntas rationalis, ergo debuit operari secundum regulam rationis, hoc autem est esse subiectum legi naturali, quia lex naturalis non est aliud, quam directio expressa in recta ratione.

7 Dico secundò. *Non fuisse subiectum humanis legibus*. Probatur. Christus fuit caput totius generis humani; vnde habuit potestatem supra omnes homines, ergo non subijciebatur ipsorum legibus.

8 Obijcies. Filij subduntur parentibus iure naturali, ergo etiam Christus: vnde Lucæ 2. *Et erat subditus illis.* Respondetur. Filios subdi. Parentibus iure naturali fundato in indigentia, quatenus indigent regimine; Christus autem non indigebat, vnde spontaneè subdebatur.

9 Dico tertiò. *Christum non fuisse subiectum legibus, quas condidit, pro Ecclesia, quam instituit.* Probatur. Tales leges erant pro dirigendo humano genere ad salutem. Christus autem non indigebat tali directione.

10 Dico quartò. *Christum non fuisse subiectum legibus positiuis Diuinis veteris testamenti*, ita communiter cum D.Thoma 3.*part.quæst.*37.*artic.*3.& 4. Probatur. Lex fuit data populo Hebręo pro se, & sua posteritate, quæ ordinario modo descendebat ab ipso, & fuit in ordine ad directionem vitæ æternæ, & cessauit in Christo, ergo non obligabat Christum. Hinc Matth. 12. Christus ait, se esse Dominum Sabbati.

11 Obiicitur. Matt. 5. *Non veni soluere legem, sed adimplere*. Respondetur id dixisse, quia voluntariè se subiecit legibus.

12 Obiicitur secundò. Ad Galat. 5. *Testificor omni carni circumcidenti se, quia debitor est vniuersæ legis faciendæ*. Christus autem fuit circumcisus. Respondetur. Esse disparem rationem de Christo, quia cum Christus esset omnino liber à lege ex eo, quod voluntariè vni parti se subiiciebat, non sequebatur, quod esset toti legi subiectus.

13 Dico quintò. *Christum habuisse præceptum de morte*, ita D.Thom.3. *part.q.*47.*art.*2. Caietanus, Medina *ibidem*. Suarez *disp.*44. *de Incarn.sect.* 2. Hurtadus *disp.* 77.*sect.*5. & alii contra Paluda.*in* 3. *dist.*12.*q.*2.*artic.*3. Albertum Magnum *cap.*3.*de Virtutibus*. Lorcan. *dispu.* 63.*de Incarn.* & nonnullos alios. Probatur Ioan. 10. *Hoc mandatum dedit mihi pater* loquitur autem de morte, & Ioannis 14. *vt cognoscat mundus, quia diligo patrem, sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio.* Ratio est. Quia fuit conueniens tale præceptum, vt posset exercere obedientiam.

14 Obiicies. Ex Chrysostomo *hom.* 50. *in Ioannem.* Cyrillo Alex. *lib.*4.*in Ioan.cap.*7. & aliis Patribus negantibus huiusmodi præceptum. Respondetur negare præceptum in eo sensu, in quo ponebant Arriani, qui volebant, Christum esse puram creaturam, & absolutè secundum omnem voluntatem accepisse præceptum.

15 Obijcitur secundò. Sufficiebat Christo manifestatio voluntatis Diuinæ, ergo non fuit necessarium præceptum. Respondetur negando consequent. quia Deus egit cum Christo, vt cum subdito, & ideo composuit pręceptum.

An Christus sit seruus propriè dictus.

SECTIO IV.

16 PRima sententia est affirmatiua. ita Palud. *in* 3. *distinct.*12. *quæst.*2. Suar. *disp.*44.*de Incarnatione sect.*1. & 2. Lorca. *dis.* 78. Aluarez *disp.* 74. Vadingus *disp.*13. *dub.*7. & alij Recentiores. Probant: scriptura vocat Christum seruum, vt Isaiæ 42. 45. & 63. Ezechiel. 34. Zachar. 4. & alibi. secundò. Plures Patres docent, Christum esse seruum, vt Cyrillus *lib. ad Enotium in defensio.*6. *Anathemat.* Nazianzenus *tract.* 35. Ambrosius *lib.* 5. *de fide capitul.* 6. Augustinus *epistola* 178. & alij. 3. Creatura habet seruitutem ad Deum ex eo, quod est creatura; vnde seruitus est de iure naturali, Christus autem habuit naturam creatam. Quartò Christus est subiectus Deo vt Domino Despoticò; vnde habet vis ad Christum, vt hominem, vtendi ipso ad bonum pro-

proprium, talis autem subiectio est seruilis.

17 Secunda sententia est negatiua. Ita Vasquez. *disp. 80. de Incarnat. cap.3.* Hurtadus *disp. 78. sect. 7. & sequenti.*

18 Dico primò. *Christum non fuisse seruum illa seruitute, quæ radicatur in peccato,* Est de fide. Probatur. In Christo non fuit, nec potuit esse peccatum, ergo, & ita definit Concilium Francofordiense. *Epistola ad Episcopos Hispaniæ.*

Dico secundo. Nec fuisse seruum respectu alicuius creaturæ: est de fide ex eodem Concilio. Probatur. Christus fuit caput hominum, & Angelorum, ergo non potuit esse seruus.

19 Dico tertiò. *Christum ratione humanitatis habuisse illam seruitutem, qua creatura rationalis tenetur per suas operationes inseruire Deo, vt vltimo fini, & ipsum agnoscere, vt suum auctorem, quæ est quædam seruitus ciuilis.* Probatur. Christus fuit subiectus Deo, & tenebatur exercere opera obsequiosa, ergo habebat seruitutem obsequij.

20 Dico quartò. *Christum non fuisse seruum propriè dictum ea seruitute, quæ ponit inæqualitatem in statu, ita vt non sinat seruum æquiparari Domino.* Probatur ex epistola Concilij Francofordiensis, vbi cum exclusisset à Christo diuersas seruitutes, excludit etiam seruitutem respectu Dei, ex eo quod sit filius naturalis, & Adrianus *in Epistola ad Episcopos Hispaniæ,* ait. *Tanta nimirum vos temeritatis dementia delludit, vt adoptiuum eum filium, quasi purum hominem calamitati humanæ subiectum,* & quod pudet dicere, seruum *impij, & ingrati tantis beneficijs liberatorem nostrum non pertimescitis venenosa falce insusurrare.*

21 Dices. Adrianum loqui de seruitute orta ex peccato. Contra seruitus ex peccato non stat cum adoptione; Adrianus autem excludit seruitutem, quæ stat cum adoptione, & quam tribuit alijs Sanctis.

22 Dices secundò; cum Suarez negare tantum in Christo illam seruitutem, quam volebat Elipandus, qui ponebat in Christo duas personas, ita vt ratione ipsius esset seruus.

Contra. Si Pontifex excluderet seruitutem solum secundum duplicem hypostasim, non explicaret loca Scripturæ, in quibus Christus dicitur seruus, sed diceret fuisse seruum ratione humanæ naturæ. Ergo cum absolutè dicat fuisse seruum tantum impropriè, excludit omnem seruitutem.

23 Probatur secundò. De ratione serui est, vt sit sub Dominio alterius, & non communicet cum ipso in honore, & sede ex Aristotele 1. *Politicorum c. 3.* Natura autem humana in Christo, sicut communicat in subsistentia verbi, ità etiam communicat in honore, vnde adoratur cultu latriæ, & in sede, iuxta illud. Psalmi 109. *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.*

24 Dices. Non omnem communicationem in bonis excludere seruitutem, sed illam tantum, quæ ponit æqualitatem, Christus autem semper remanet inferior ratione naturæ humanæ. Contra. Quia sufficit æqualitas secundum dignitatem personalem; vnde seruus, & Dominus sunt eiusdem naturæ, & solum differunt secundum dignitatem personalem.

25 Dices secundo. Illam tantum communicationem in bonis excludere seruitutem, in qua non attenditur bonum communicati, sed illius, cui fit communicatio: quicquid autem fuit communicatum Christo, fuit propter ipsum Deum. Contra. Seruitus essentialiter dicit, quod seruus sit inferior Domino in exigentia honoris, ergo quocunque modo fiat communicatio in bonis, excluditur seruitus.

26 Ad primum respondet Adrianus Papa. Christum dici tantum seruum in veteri testamento figuratè, sicut dicitur agnus, Leo, &c. quod ex eo confirmat, quia in nouo testamento nunquam dicitur seruus, sed Dominus. Ad secundum Patres esse intelligendos de seruitute obsequij, quæ stat simul cum ingenuitate. Ad tertium: Christum habuisse naturam creatam, sed humanitatem Christi fuisse extra statum à statu serui, quia eleuata est ad subsistendum in subsistentia Diuina. Ad quartum Christum ratione humanitatis subijci Deo subiectione Ciuili; non autem seruili: quia talis subiectio excludit communicationem in honore; potest autem Deus ad libitum disponere de humanitate Christi, non ratione seruitutis, sed ratione dependentiæ secundum esse.

27 Ex Dictis colligitur contra Suarez *disp. 44. de Incar. sect. 2.* Nō posse dici Christum vt hominem esse seruum, quia neque secundum naturam humanam illi conuenit seruitus; vnde Adrianus Papa *in Epistola citata* docet, Christum non potuisse vocare Deum Dominum suum eo modo, quo dixit se esse minorem Patre, dixit autem se esse minorem Patre secundum humanitatem.

DE COMMVNICATIONE Idiomatum.

DISPVTATIO LXXXV.

An detur in Christo propria communicatio Idiomatum.

SECTIO I.

1 Communicatio idiomatum est cōmunicatio prædicatorum, quæ sibi inuicem communicant naturæ in Christo, itaut prædicata vnius tribuantur alteri, & econtra: vnde non consistit in eo, quod ea, quæ sunt diuinitatis fiant propria humanitatis, aut econtra, vt volebant hæretici, alioquin sequeretur permixtio naturarum.

2 Supponendum est. Dari communicationem idiomatū fundatam in vnitate personali, per quam sicuti naturæ inuicem communicant in eodem supposito; sic etiam sibi inuicem communicant propria prædicata, vt de fide est ex Concilio Ephesino, vnde definit. Beatam Virginem esse Deiparam, quia ille homo, cuius est mater, est vere Deus. Difficultas est, an cum dicitur, Deus est homo, & econtra, sint propositiones propriæ.

3 Dicendum est. Esse propositiones proprias: ita communiter cum D. Thoma *3. p. quæst 16. art. 1. & 2.* contra Durandum *in 7. distinct. 4. q. 2.* Probatur. Beata Virgo est verè, & propriè mater Dei, vt definitur in Lateranensi *sub Martino 1. consultatione 5. Canone v.* ergo ille homo, qui est genitus à Virgine, & propriè Deus. Ratio est. Quia illa propositio est propria, quæ fundatur in identitate prædicati cum subiecto. Cum autem dicitur, Deus est homo, adest identitas ratione suppositi, quia suppositum Dei identificatur cum Supposito hominis.

4 Obijcit Durandus Petrus non constituitur in esse Petri per aliam naturam, quam hominis. Deus autem constituitur in esse Dei per aliam naturam, quam hominis, ergo magis proprie dicitur Petrus est homo, quam Deus est homo. Respondetur negando consequentiam. Nam tantum sequitur, quod sint diuersæ prædicationes, quia homo prędicatur de Petro, vt superius de inferiori; de Deo autem prædicatur homo, vt natura communicans in eadem subsistentia.

5 Obijcitur secundò. Prædicatum sumptum a parte constitutiua suppositi non prædicatur, nisi adiectiuè, vnde homo non est corpus, sed corporeus: humanitas autem est pars suppositi Christi. Respondetur. Prędicatum sumptum

sumptum à parte non dici substantiuè, quando significat partem extra concretionem suppositi, quia tunc non stat sub identitate suppositali; quando autem significat partem in concretione suppositi, tunc potest dici substantiuè, vt cum homo dicitur de Deo.

6 Ex dictis colligitur. Communicationem idiomatum se extendere etiam ad proprietates naturales, vt deffinitur in Concilio Lateranensi *citato*.

7 Colligitur secundò. Communicationem idiomatum non posse fieri secundum abstracta, vnde in Cōcilio Chalcedonensi *in Confessione fidei*. Damnantur, qui dicunt Deitatem esse passam, quia naturæ permanserunt in Christo impermixtæ; quod non esset verum, si abstracta de se inuicem prædicarentur.

8 Colligitur tertiò. Communicationem Idiomatum non posse fieri inter abstracta ex vna parte, & concreta ex alia, quia abstractum est extra concretionem suppositi; vnde quando dicitur apud aliquos Patres, Deitas est incarnata; sensus est, quod sit vnita humanitati, & tales propositiones faciunt virtualiter sensum obliquum.

9 Colligitur quartò. Communicationem idiomatum fieri in sensu specificatiuo, vt docet D. Thom. *3.p.q.16. art.11*, quia talia prædicata non se inuicem communicant naturis vt propria ipsarum, sed tantum vt conuenientia ratione vnitatis in supposito.

10 Colligitur quinto. Communicationem idiomatum non fieri secundum ea prædicata, quæ fundantur in supposito, quia cum fundetur in vnitate suppositi, debet esse secundum ea, quæ vniuntur ratione suppositi.

11 Colligitur sextò. Communicationem idiomatum non posse fieri secundum proprietates relatiuas, quæ conueniunt Deo; nam proprietates relatiuæ Patris, & Spiritus Sancti non communicantur ratione vnionis hypostaticæ; relatiua autem filij non dicuntur per communicationem idiomatum, sed vt intrinsecè perficientia humanitatem.

12 Colligitur septimò. Cum dicitur, hic homo est Deus, prædicatum Deus non supponere pro concreto naturæ, sed pro persona Verbi, determinatur enim ab identitate suppositali, in qua fundatur communicatio idiomatum, vt stet pro persona Verbi.

13 Colligitur octauò, Non posse propriè dici, Deum humanatum, seu humanum, vt desumitur ex Concilio Francofordiensi *epistola ad Episcopos Hispaniæ*, quia significaretur, quod humanitas non esset vnita substantialiter verbo. Sed tantum accidentaliter, sicut vestis vnitur corpori.

14 Colligitur nonò. Christum non posse dici hominem Dominicum, vt docet Augustinus *lib. 1. Retractat. c. 19*, Athanasius *Epist. ad Epicteti*. & alij Patres contra Apollinaristas. Ratio est, quia Christus non est aliquid Domini, sed ipse Dominus.

15 Colligitur decimò. Neq. Christum posse dici, hominem Deificum, seu Deiferum, vt docet Damascenus *lib. 3. de fide cap. 12.* contra Nestorium, nam per talem loquutionem tolleretur vera vnitas suppositalis.

16 Colligitur vndecimò, Christum posse dici hominem Diuinum, non enim per hoc excluditur, quod sit Deus, nam etiam verbum dicitur verbum Diuinum ad significandum, quòd constituitur ipsa Diuinitate.

17 Colligitur decimosecundò. Posse dici de Christo, quod sit Deus carnifer, vt docet Athanasius *sermone de sanctissima Deipara*. Ratio est. Quia verbum substentat in se naturam humanam, quod nihil aliud est, quàm portare carnem, seu humanitatem; non tamen econtra potest dici de Christo, quod sit Deifer, quia humanitas non substentat verbum.

18 Quæres. An hæc Propositio, Homo factus est Deus sit vera? Respondetur negatiuè cum D. Thoma *3. par. q. 16. art. 7.* & Damasceno *lib. 3. de fide cap. 2.* Quia cum dicitur, homo factus est Deus, subiectum supponit pro supposito, & ly factus dicit transitum de esse hominis ad esse Dei; vnde significatur præexistentia suppositi humani. & ideò, quando Patres vtuntur hac propositione, debent intelligi vel de homine in genere, quatenus natura humana est eleuata, vt fieret Deus, vel debet sumi concretum pro abstracto.

19 Quæres secundò. An ista propositio Deus factus est homo sit vera. Respondetur affirmatiuè, & est de fide ex Symbolo Nicæno. *Et homo factus est*. Ratio est, quia esse factum cadit tantum supra terminum ad quem.

Quales sint hæ Propositiones, Deus est homo, & homo est Deus.

SECTIO II.

20 Dicendum est, *Istas Propositiones non esse per se, sed contingentes*; ita D. Bonauentura in *3. distinct. 7. art. 1. q. 1.* Scotus *q. 1.* Durandus *ibidem*. Bassolis *ibidem*. Vasquez *disput. 68. de Incarn. cap. 2.* contra Caietanum *3. p. q. 16. artic. 12.* Ferar. *4. contra Gentes cap. 45.* Ragusam *disp. 101.* & aliter. Probatur. Licet Diuina natura, & humana vniantur vnione per se in eodem supposito, non tamen talis vnio redundat in modum prædicationis, nam Deus ita est homo, vt possit non esse, ergo cum non ponat necessariam connexionem inter prædicatum, & subiectum, relinquit propositionem contingentem.

21 Dices. Prædicatum est de intrinseca ratione subiecti, prout subiectum stat in concretione substantiali cum ipso prædicato. Ergo est propositio per se. Respondetur negando antecedens. Nam sequeretur, quod omnis propositio contingens esset per se, quia subiectum inuoluit intrinsece prædicatum, prout stat in concretione cum ipso; sic paries vt stat in concretione cum albedine, inuoluit intrinsece albedinem, & tamen cum dicitur, paries est albus, est propositio contingens.

22 Ex his colligitur. Has Propositiones, Christus est Deus: Christus est homo, esse propositiones per se, quia intrinsecum constitutiuum prædicatur de constituto, Christus enim est quid subsistens in duplici natura.

An Christus possit dici Creatura.

SECTIO III.

23 Prima sententia est negatiua; ita D. Thomas *4. contra Gentes cap. 48.* & *in 3. dist. 11. q. 1. art. 2.* Palud. *q. vnica*. Capreolus *art. 5.* Durandus, & Scotus *q. 1.* Ragus. *disp. 123. de Incarn.* Probatur esse Creaturam dicit esse ex nihilo; & dicitur de toto ratione singularum partium, ergo cum Christus ratione suppositi non sit quid creatum, non potest dici creatura. Secundò. Fieri communissimè sumptum, prout cadit supra esse, determinat suppositum, ergo cum creare dicat fieri communissime sumptum, si tribueretur Christo, caderet supra suppositum.

24 Secunda sententia asserit, posse dici Creaturam secundum proprietatem sermonis, licet talis propositio non sit vsurpanda, ne faueamus hæreticis, ita D. Thoma *3. p. q. 16. art. 8.* Caietanus, Medina, Chelisson *ibidem*, Vasquez *disp. 65. de Incarn. cap. 2.* & alij.

25 Dicendum est. *Christum in rigore posse dici creaturam, licet ob malum sensum, in quo potest accipi propositio, non sit absolutè vsurpanda*. Probatur. Ita loquuntur Patres, vt Sophronius *in Epistol. in vi. Synod.* Cyrillus *lib. 10. Thesauri cap. 4.* Nazianzenus *orat. 38.* Damascenus *lib. 3. de fide cap. 4.* Augustinus *in Enchiridio cap. 30.* Fulgentius *de fide ad Petrum cap. 5.* Ambrosius *serm. 5. in Psalmum 118.* vocant enim Christum absolute creaturam. Confirmatur. Creatura est prædicatum proprium naturæ humanæ, ergo cum conueniant Christo simpliciter prædicata vtriusque naturæ, conuenit etiam hoc prædicatum.

26 Dices.

vitam Spiritualem, nec principium per modum naturæ operationum supernaturalem. ergo

7 Dices, ergo non perfectè sanctificat. Respondet negando consequentiam. Nam solum sequitur, quod non sanctificet eodem modo; non autem, quod non sanctificet perfectè quia sanctificatio formaliter consistit in consortio ipsius Dei in ordine ad communicandum in bonis ipsius, quod perfectè habetur ratione vnionis hypostaticæ.

8 Ad primum. Effectum formalem, qui est connaturalis formæ, non posse haberi sine ipsa: Sanctificatio autem quam humanitas habet à verbo, est diuersa ab ea, quæ habetur à gratia habituali.

Ad secundum negatur assumptum. Nam Christus vt homo est Filius Dei naturalis. Ad tertium negatur consequentia. Ideò enim attributa non communicantur humanitati, quia non supplent aliquid ipsius. Subsistentia autem supplet, & ideo etiam sanctificat, quia Sanctificatio dicit participationem esse Diuini, quæ formaliter habetur per communicationem Diuinæ subsistentiæ.

9 Obijcies. Si humanitas Christi posset perfici sanctitate increata, possunt etiam ipsi communicari alia attributa Diuina. Sed hoc est falsum, ergo. Resp. negando sequel. Tum quia cætera attributa non habent secundum se rationem termini; vnde non possunt communicari sub ratione termini sicut communicatur personalitas, & sanctitas ipsi annexa, sed deberent communicari per modum formæ, quod ipsis repugnat. Tum quia attributa, quæ correspondent perfectionibus accidentalibus creaturę, aut sunt operationes vitales, aut in ipsis fundantur, aut sunt modi. Si primo, aut secundo modo se habeant, non possunt communicari, quia operationes vitales, aut quæ in ipsis essentialiter fundantur, ex genere suo habent repugnantiam ad communicari alteri supposito. Si vero secundo modo se habeant adhuc habent repugnantiam ad communicari, quia modus, sicut non potest subsistere sine subiecto, ita nec communicari, vnde in Deo sunt incómunicabiles, quia si sunt modi attributorum sequuntur conditionem ipsorum. Si verò naturę, sicut non potest communicari natura, cum nō possit tribuere aliquid affectum naturæ creatæ, ita nec modi naturæ.

Quomodo humanitas ratione hypostaticę vnionis sanctificetur.

SECTIO II.

10 Dico primò. *Diuinitatem, vt virtualiter distinctam à personalitate, non sanctificare per se primò humanitatem Christi*, est contra Vasquez *dispu.41. de Incarn.cap.30.* Probatur: Deitas non potest alio modo sanctificare, quàm illo, quo communicatur, ergo cum non communicatur vt contra distincta à personalitate, neque vt talis sanctificabit.

11 Dices effectum formalem posse prouenire à forma mediate vnita. Contra. Personalitas est ratio formalis, sub qua Deitas communicatur, ergo est etiam ratio formalis sub qua sanctificat.

12 Dico secundò. *Humanitatem sanctificari ab esse Diuino, prout ipsi communicatur sub ratione personæ.* Probatur. Illud sanctificat, quod dat participationem in esse Diuino. Hæc autem participatiò formaliter habetur per communicationem Diuini esse personalis.

13 Obijcies. Patres docent humanitatem sanctificari Deitate, & Deitatem esse vnctionem, quâ vngitur humanitas, ergo Deitas sanctificat. Respondetur. Patres esse intelligendos de Deitate, prout communicatur sub ratione personæ.

14 Obijcies secundò. Deitas est ipsa Sanctitas, ergo vt contradistincta à personalitate sanctificat. Respondetur negando consequentiam. Quia non communicatur vt contradistincta à Personalitate.

Quanta sit Sanctitas humanitatis ex vnione.

SECTIO III.

15 Dico primò. *Humanitatem Christi non esse sanctam infinitè simpliciter*, est contra Hurtad. *disp.47. de Incarn. sect.6.* Lorcam *disp.42.* Probatur. Licet sanctificatiuum sit infinitum simpliciter, communicatur tamē finito modo humanitati iuxta capacitatē ipsius ergo non sanctificat infinito modo, quia effectus formalis commensuratur causæ, vt stat sub modo communicationis.

16 Dico secundò. *Neque esse infinitam in genere determinato.* Probatur. Quantitas huius sanctificationis non est secundum gradus intensionis, sed secundum essentiam specificam, omnis autem essentia specifica est finita.

17 Dico tertiò. *Esse summam sanctitatem excogitabilem in genere creato, atq. adeò habet infinitatem virtualem syncategorematicam quâ ratione suæ eminentiæ æquiualet omni sanctitati.* Probatur. Sanctificatiuum est summum æquiualens omnibus sanctificatiuis, ergo etiam sanctitas.

18 Obijcies. Verbum non est minus amabile vt terminat humanitatem, quàm secundum se, ergo humanitas, vt verbo terminata, est æqualiter sancta, ac verbum. Respondetur negando assumptum. Quia verbum vt dicit terminationem humanitatis, dicit aliquid finitum, quia finito modo ipsum terminat.

19 Obijcies secundò. Humanitas adoratur adoratione latriæ qua adoratur Christus, ergo est Sancta infinita Sanctitate. Respondetur negando consequentiam. Quia ideò adoratur latria ex eo, quod communicat in subsistentia verbi, & hæc adoratio per se primo ordinatur ad personam. Sanctitas autem consideratur, vt se tenet ex parte humanitatis.

20 Obijcitur tertiò. Christus vt homo est filius Dei naturalis, ergo infinitè Sanctus. Respondetur. Esse infinitè Sanctum, vt dicit filiationem naturalem, qua est Filius Dei æternus, non autem, vt est Filius Dei in tempore; quia tunc non dicit filiationem Dei naturalem simpliciter, sed vt stat sub communicatione, quæ finito modo fit.

An, & quâ certitudine ponenda sit in Christo gratia habitualis.

SECTIO IV.

21 Dico primò. *In Christo ponendam esse gratiam habitualem.* Ita communiter cum Diuo Thoma *3. parte quæst.7. art.1.* Probatur Ioann. 1. Christus dicitur plenus gratia, non esset autem plenus, nisi omnis capacitas esset impleta, atque adeo etiam capacitas gratiæ habitualis.

22 Dico secundò. *Necessariam fuisse hanc gratiam, vt humanitas Christi esset principium connaturale operationum supernaturalium.* Probatur. Hypostasis verbi perficit tantum secundum esse personale, ergo fuit necessaria gratia, vt daretur principium radicale supernaturale operandi.

23 Dico tertio. *Fuisse etiam necessariam, vt tribueret humanitati vitam supernaturalem.* Probatur. Humanitas Christi fuit ordinata ad finem supernaturalem, ergo debuit viuere vita spirituali supernaturali, vt posset se promouere vitali modo in talem finem. Gratiam autem est huiusmodi vita, cum sit participatio Diuinæ naturæ.

24 Dico quarto. *Negare in Christo gratiam habitualem non est contra fidem, sed tantum temerarium*, ita communiter contra Suarez *disput. 18. de Incarnationem sect.*

section. 2. Ragus. disputat. 67. Probatur. Quia Patres, Concilia, & Scriptura, & si non loquantur expressè de gratia habituali, possunt exponi de gratia vnionis.

25 Dices. Est de fide dari hanc gratiam in alijs hominibus, ergo etiam in Christo. Respondetur negando consequentiam, quia Christus aliunde sanctificatur.

26 Dices secundo. Est de fide, quod in Christo fuerit infusa Charitas, ergo etiam gratia, quia vel non distinguitur à Charitate, vel saltem supponitur.

Respondetur negando antecedens. Quia Christus potuit habere aliunde, quod cæteri habent ab habitu charitatis. Deinde negatur etiam consequentia. Quia connexio gratiæ cum charitate habet locum in nobis, quia non constituimur aliunde filij, & amici Dei. Denique non est de fide, quod charitas non distinguatur à gratia, quomodo distinguitur, non possit separari.

27 Dices tertio. Concilium Tridentinum vniuersaliter definit, iustificationem fieri per gratiam habitualem, ergo compræhendit etiam Christum.

Respondetur negando consequentiam, quia loquitur de Iustificatione à peccato.

28 Quæres. Quando Christus habuerit gratiam habitualem? Respondetur. Habuisse in primo instanti conceptionis, vt docent communiter cum Diuo Thoma 3. parte quæstione 7. art. 11. & 12. quia erat debita ratione vnionis, atque adeò debuit conferri simul cum ipsa.

An Gratia habitualis fuerit Christo necessaria, vt mereretur.

SECTIO V.

29 PRima sententia est negatiua, ita Scotus *in 4. distinction. 19. quæstion. 1. artic. 2.* Medina *3. parte quæstione 7. articulo 1.* Suarez *disputation. 39. de Incarnatione sect. 2.* & alij. Probatur. Præcisa gratia habituali Christus fuit gratus Deo, & opera ipsius dignificata. ergo

Secundo. Præcisa Gratia opera Christi habuissent eundem valorem infinitum, quem modo habent, ergo fuissent meritoria.

30 Secunda sententia est affirmatiua, ita Durandus *in 3. distinctione 19.* Cabrera *3. parte quæstione 7. artic. 1. disputatio. 3.* Aluarez *ibidem*, & desumitur ex D. Thoma *q. 29. de veritate art. 1. & 5.*

31 Dicendum est. Gratiam habitualem fuisse necessariam, vt Christus condignè mereretur. Probatur. Fuit necessaria, vt viueret vita Spirituali in ordine supernaturali, ergo etiam vt mereretur, quia meritum est operatio vitali modo exercita intra ordinem vitæ supernaturalis; nam debet vitali modo promouere in finem supernaturalem, & ideo debet supponere in eodem ordine primam vitam radicalem.

32 Dices. Habere debitum ordinem ex eo, quod sint opera suppositi Sancti. Contra. Per hoc præcise non sunt exercitium vitæ, ergo non possunt tendere vitali modo in finem supernaturalem.

33 Ad primum negatur Consequentia. Nam licet Christus sine gratia habituali fuerit gratus, non tamen viuebat vita supernaturali; atque adeo nec in ordine ad finem supernaturalem; vnde non poterat vt viuens ad ipsum se promouere. Ad secundum negatur consequentia: Nam ille valor præcisa gratia non erat determinatus, vt stet per modum meriti, & ideo vt terminaretur necessaria erat gratia.

An Gratia Christi fuerit infinita.

SECTIO VI.

34 PRima sententia asserit; esse infinitam, non solum materialiter in ratione gratiæ, sed etiam physicè: ita Durandus *in 3. distinction. 17. quæst. 1.* Scotus *ibidem*. Albertus *artic. 7.* Maior. *distinct. 17. quæst. 3.* Hurtadus *disput. 48. de Incarnatione §.* & alij. Probant. Gratia Christi debuit esse secundum mensuram vnionis, ergo infinita.

Secundò. Nisi esset infinita, posset Christus superari in gratia à puro homine.

35 Secunda sententia In esse physico vult esse finitam, & tantum esse infinitam secundum moralem dignitatem, ex eo, quod est coniuncta cum vnione hypostatica: ita Diuus Thomas *3. parte quæstione 7. articulo 11.* Caietanus, & Gabriel *ibidem*. Vasquez *disp. 26. cap. 3.* Suarez *disp. 22. sect. 1.* & alii.

36 Dico primò. Gratiam Christi non esse infinitam Categorematicè secundum esse physicum sub quacunque ratione consideretur. Probatur. Secundum omnem rationem est quid participatum, ergo non potest habere aliquam infinitatem. Consequentia probatur. Quia eo ipso, quod est quid participatum, est pars virtualis sanctitatis per essentiam; pars autem limitatur, vt sit tanta, & non amplius, atque adeò vt finito modo se habeat.

37 Dico secundò. *Neque esse infinitam ex eo, quod sit coniuncta cum vnione hypostatica.* Probatur. Infinitas est modus intrinsecus, cum sit quantitas perfectionis, ergo nihil potest infinitari per aliquid à se distinctum.

38 Dico tertiò. *Neque esse infinitam ex eo, quod operetur omnes effectus gratiæ.* Probatur. Hi effectus secundum speciem sunt finiti, & secundum numerum sunt tantum infiniti syncategorematicè, ergo non exigunt infinitatem in gratia, quia etiam finita potest habere effectus infinitos syncategorematicè.

39 Dico quartò. *Habere quandam infinitatem impropriè virtualem Syncategorematicè ex eo, quod sit gratia vniuersalis, & dignificata ratione vnionis hypostaticæ.*

Probatur. Omnes gratiæ deriuant ab ipsa; vnde se habet vt causa vniuersalis in ordine ad omnes effectus gratiæ, quatenus dependent à merito Christi, & meritum à gratia, ergo

43 Ad primum respondetur: Gratiam Christi fuisse commensuratiuè ad vnionem, non arithmeticè; sed Geometricè, seu secundum quandam proportionem, quæ sicuti non importat æqualitatem, ita nec infinitatem, sicut nec vnio hypostatica fuit infinita. Ad secundum negatur sequella. Quia gratia puri hominis est gratia particularis: gratia verò Christi est vniuersalis; vnde nunquam potest equiparari; præsertim, quia tota gratia puri hominis est dependens a gratia Christi.

(∴)

An

An Gratia Christi possit augeri.

SECTIO VII.

41 CErtum est, non posse augeri secundum moralem dignitatem, quam habet ex persona verbi: neque etiam secundum vim sanctificatiuam, quia sanctificat cum subordinatione ad vnionem hypostaticam.

42 Dico primò. *Gratiam Christi secundum se non potuisse augeri de potentia ordinaria.* Ita communiter cum Diuo Thoma 3. *part. q. 7. art. 12.* Probatur. Deus dedit Christo totam gratiam, quæ erat ipsi necessaria vt capiti, ergo non potest conferre maiorem, quia non potest mutari.

43 Dico secundò. *Terminum gratiæ Christi fuisse determinatum ex natura rei secundum exigentiam finis.* Probatur. Deus non operatur sine consilio, ergo quando determinauit Christo talem mensuram gratiæ, determinauit in ordine ad finem, atque adeò secundum exigentiam ipsius.

44 Dico tertiò. *Nec de potentia absoluta potuiße Christum habere maiorem gratiam stante dispositione, quæ de facto fuit.* Non quia Gratia secundum se non possit augeri, sed quia Deus non potest facere contra regulas suæ sapientiæ. Probatur. Non potest tribuere maiorem gratiam, quam exigat finis, pro quo tribuitur, alioquin faceret aliquid superfluum contra regulas suæ sapientiæ, quæ exigit omnia fieri in pondere, & mensura. Sed finis ad quem in Christo ordinatur gratia, non potest exigere maiorem gratiam, ergo. Minor probatur. Finis gratiæ est coniunctio cum Deo. Christus autem secundum humanitatem non potest magis vniri; nam vnitur quantum exigit vniri ex eo, quod sit subsistens in persona Diuina.

45 Obiicies. In Christo est capacitas ad maiorem gratiam, ergo potest augeri. Respondetur negando consequentiam, quia Gratia non debet commensurari capacitati; sed fini ad quem ordinatur.

46 Quæres. An, & quomodo Christus fuerit plenus gratiæ? Respondetur. Esse de fide quod fuerit plenus gratia. Ad Colossens. 1. *Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare.* Est autem plenus. Tum quia ratione vnionis hypostaticę eleuatur humanitas ad supremum gradum gratiæ. Tum quia habuit gratiam habitualem excellentiori modo, & in maiori mensura, quàm cæteri. Tum quia habuit omnia genera gratiarum veluti in fonte, à quo in cæteros deriuarent. Vnde hæc plenitudo est propria christi; nam cęteri fuerunt quidem pleni gratia, non autem habuerunt plenitudinem gratię. Nam gratia ipsorum fuit gratia particularis determinata ad ipsorum bonum; Gratia autem Christi fuit vniuersalis ordinata ad influendum in homines.

(:)

DE VIRTVTIBVS Animę Christi.

DISPVTATIO LXXXVII.

An in Christo fuerint Virtutes Theologales.

SECTIO I.

1 CErtum est, vt docent communiter cum D. Thoma 3. *part. quæst. 7. art. 3.* In Christo non fuisse fidem, quia non habuit locum prima veritas, vt obscurè reuelans; nam de omnibus habebat euidentiam. Item fuisse in Christo habitum, & actum charitatis; nam ab instanti conceptionis fuit beatus, atque adeò habuit amorem beatificum. Similiter non fuisse in ipso spem Theologicam, vt docet idem D. Thomas *articul.* 4. circa Deum, & beatitudinem iuxta illud. Ad Romanos 8. *Quod videtis, qui sperat*, Christus autem videbat essentiam Diuinam, & habebat præsentem suam beatitudinem. Vnde difficultas est, an habuerit spem circa alia bona, quæ nondum possidebat.

2 Prima sententia asserit, habuisse non solum actum; sed etiam habitum spes Theologicæ, ita Suarez 3. *par. q. 7. art. 4.* Præposit. *ibidem*. Vadingus *disp. 5. de Incarn. dub. 4. num. 28.* Probant. Quod obiectum sit assequendum, vel assequutum, non variat rationem formalem obiecti spei, ergo habuit spem circa bonum consequutum, atq; adeo eodem habitu potuit sperare bona nondum consequuta.

3 Secunda sententia affirmat fuisse in Christo actum spei Theologicæ, non autem habitum, ita Vasquez *disp. 43. de Incarn. cap. 2.* Probat. Obiectum formale spei non est id, quod speramus, sed id, à quo speramus. Christus autem sperabat à Deo gloriam sui corporis. ergo

4 Tertia sententia, Fuisse in Christo actum spei, sed non Theologiæ, ità D. Thomas *3. p. q. 7. art.* 4. Caietanus, Medina ibidem, & alij.

5 Dico primò, *Christum habuisse actum spei circa gloriam sui corporis.* Probatur. Talis gloria erat bonum expectatum dependenter à voluntate Dei, ergo erat obiectum sufficiens spei, hinc Ps. 15. *caro mea requiescet in spe.*

6 Dices. Obiectum spei debere esse dubium, Christus autem erat certus de gloria futura sui corporis. Respondetur. Per accidens esse dubium, quatenus voluntas illius à quo dependet aut est ignota, aut mutabilis, non autem per se.

7 Dico secundò. *Non fuisse spem Theologicam.* Prob. obiectum primarium materiale spei theologicę est essentia Diuina, cætera autem sunt obiecta secundaria, quæ essentialiter petunt attingi, cum subordinatione ad primarium, ergo nõ possũt attingi spe Theologica seorsim à primario, ergo cum Christus non attingens primarium spe Theologica, nec etiam potuit attingere secundarium.

8 Dices. Respectu Christi, fuit obiectum formale spei Theologicæ, nempe Diuina voluntas reddens assequibile talem gloriam, ergo. Respondetur negando assumptum. Quia obiectum formale spei Theologicæ non est Diuina voluntas quomodocumque, sed cum ordine ad obiectum beatificatiuum.

9 Dico tertiò. *Hunc actum spei potuisse elici ab habitu charitatis, quatenus charitas inclinat ad amandos nos ipsos propter Deum, atque adeò ad desiderium proprij boni.*
Probatur. Charitas habet pro obiecto Deum, & omnia amabilia propter ipsum: gloria autem corporis Christi, ita est bonum eiusdem Christi, vt tamen sit amabilis propter Deum. ergo
10 Ad Fundamentum primæ sententiæ nego assumptum. Nam quod obiectum sit assequutum, variat obiectum spei, quia non habet amplius locum voluntas Dei, vt promittens, & reddens assequibile bonum promissum.
11 Ad Fundamentum secundæ sententiæ. Obiectum formale spei Theologicæ esse voluntatem Diuinam terminatam ad propriam bonitatem, vt ad obiectum beatificatiuum communicandum, quæ non habuit locum respectu Christi, quia hoc non sperabat à Deo.

An in Christo fuerint Virtutes morales supernaturales.

SECTIO II.

12 Dico primò. *Fuisse in Christo has virtutes eo modo, quo sunt in nobis:* ita communiter cum Diuo Thoma 3. *par. quæst.* 7. *art.* 2. Probatur. Anima Christi debuit esse perfectè disposita in ordine ad omne bonum supernaturale, ergo debuit habere habitus omnium virtutum.
13 Dices. Quædam obiecta virtutum non fuisse attingibilia à Christo. Vnde Christus non exercuit liberalitatem, & magnificentiam, quia versantur circa diuitias, quas Christus non habuit, ergo. Respondetur negando assumptum. Nam obiecta omnium virtutum sunt bona, atque adeò potuerunt attingi ab ipso Christo saltem per simplicem complacentiam.
14 Dico secundò. *In Christo non fuisse virtutem pænitentiæ*, ità D. Thomas 3. *parte quæstione* 95. *articulo* 3. Richardus *in* 4. *distinctione* 14. *articulo* 2. *quæstione* 3. Paludanus *quæstione* 4. Sotus *quæstione* 2. *articul.* 5. circa finem, & alij. Probatur. Motiuum formale pænitentiæ mouet ad detestandum peccatum vt proprium, quia mouet ad retractationem, ergo cum idem motiuum semper moueat ad actum eiusdem rationis, semper mouebit ad retractationem, ergo cum in Christo non potuerit esse peccatum, nec etiam habuit locum motiuum pænitentiæ, ergo nec virtus dependens à motiuo.
15 Dices. Christus satisfecit pro peccatis generis humani, ergo debuit tendere in ipsa detestatiuo modo per virtutem pænitentiæ. Respondetur negando consequentiam. Nam detestatus est peccatum per odium abominationis quatenus erat Dei offensa, atq; adeò per actum secundarium charitatis, quo amabat Deum; non autem per actum pænitentiæ.

An Christus habuerit virtutes morales acquisitas.

SECTIO III.

16 Communis Sententia asserit, in Christo fuisse tales virtutes, non acquisitas proprijs actibus, sed infusas à Deo in primo instanti suæ conceptionis; quia Christo erat debita omnis perfectio ratione vnionis hypostaticæ.

17 Econtra negat Lorca 3. *part. Disp.* 38. *de Incarnat. numer.* 22. & desumitur etiam ex Diuo Thoma 3. *parte quæstione* 7. *articulo* 2. Vbi resoluit, illas virtutes fuisse in Christo, quæ procedunt ex gratia, & cum ipsa habent connexionem; virtutes autem acquisitæ nec procedunt ex gratia, nec cum ipsa habent connexionem. Idem docet *in* 3. *distinctione* 33. *quæstione* 1. *articulo* 4. Sequuntur. Capreol. *ibidem*. Richardus *articulo primo quæst.* 6.
18 Dico primò. *Christum non acquisiuisse has virtutes per proprios actus.*
Probatur. Christus nunquam operatus est in ordine naturali; sed solum in ordine supernaturali, quia semper operabatur ex perfecta charitate, & in ordine ad finem supernaturalem, ergo non acquisiuit has virtutes, quia hæ virtutes acquiruntur solum per proprios actus naturales, cum habitus producatur ex frequentatis actibus.
19 Dices. Habuit scientiam experimentalem acquisitam per proprios actus, ergo etiam has virtutes. Respondetur negando Consequentiam. Quia exercuit actus cognitionis circa obiecta contingentia, per quos acquisiuit scientiam experimentalem, at non habuit actus harum virtutum, per quos acquireret habitus.
20 Dico secundò. *Virtutes morales naturales non fuisse Christo infusas.*
Probatur. Ideò fuissent infusæ, quia fuissent aliqua perfectio ipsi debita: Sed non fuerunt perfectio debita. ergo
Minor probatur. Hæ virtutes non dant purè operari, quia supponũt potẽtiã, sed tantùm dant facilè operari, & ideò dant facilè operari, quia firmant inclinationem voluntatis naturalem ad actus honestos suæ speciei, & illam roborant contra oppositas inclinationes appetitus sensitiui. Vnde tunc virtus est in gradu heroico, quando ita eleuat voluntatem supra passiones, vt absque permixtione ipsarum operetur, vt docent Aristoteles *lib.* 7. *moralium Nicomach. capit.* 1. & Diuus Thomas *in hunc locum Aristotelis*.
Hæc autem facilitas operandi nec fuit necessaria, nec potuit locum habere in Christo, quia eius voluntas fuit perfectissimo modo inclinata ad actus honestos, nec sensit vllam repugnantiam ex parte passionum, ita vt esset opponenda facilitas habituum.
Tum quia hæ virtutes ponuntur, vt voluntas præponderet passionibus appetitus sensitiui, & ideo supponunt, quod ab ipsis trahatur ad bonum concupiscibile, & ideò per actus producuntur, quia per ipsos voluntas retrahitur à motu, quem habet ab impulsu appetitus, & reducitur ad statum suæ inclinationis naturalis; vnde tales virtutes non habent locum, nisi voluntas aliquo modo deordinetur ab impulsu appetitus.
21 Dices. Fuisse Christo infusas has virtutes, vt haberet hanc quoque perfectionem.
Contra. Non sunt perfectiones absolutè, sed solum secundum quid, loquendo quò ad habitus præcisè, & tantum ex occasione voluntatis inclinantis ratione appetitus ad bonum sensibile. ergo
Secundò. Quia non est perfectio, nisi quatenus reducit voluntatem ad suam facilitatem naturalem, iuxta mensuram naturalis inclinationis, hæc autem reductio non habuit locum in Christo.
22 Ex his colligitur. Quòd neque in Christo sint admittendæ hæ virtutes, si habitus consisterent in illa cognitione practica, quæ directiuo modo determinat voluntatem in ordine ad obiectum harum virtutum, ita vt perficeret ipsam voluntatem per modum cuiusdam ideæ in ordine ad operationem, vt alibi explicatum est, Nam Adhuc talis cognitio acquisita non fuit in Christo complens principium operatiuum, cum fuerit in ipso cognitio supernaturalis, qua perfectissimo modo voluntas dirigeba-

rigebatur. Vnde quamuis Christus ex obiectis desumeret scientiam experimentalem, non tamen ex hac formabat dictamina practica pro operatione, sed illa formabat ex scientia supernaturali infusa.

An in Christo fuerint dona Spiritus Sancti.

SECTIO IV.

23 Dicendum est. *Dona Spiritus Sancti fuisse in Christo, etiam donum timoris*: ita communiter cum Diuo Thoma 3. *parte quæstio. 7. artic. 5. & 7.* Contra Durandus *in 3. distinctio. 35. quæst. 3.* qui negat, fuisse in Christo actus consilij, fortitudinis, pietatis, & timoris: est de fide.

Probatur. Isaiæ 11. *Requiescat super eum Spiritus Domini, Spiritus Sapientiæ, & intellectus*, &c. §. *& replebit eum Spiritus timoris Domini*, Quem locum explicant communiter Patres de Christo. Ratio est, quia dona Spiritus Sancti sunt perfectiones potentiarum, secundum quas fiunt aptæ, vt moueantur à Spiritu Sancto, anima autem Christi perfectissimè mouebatur, & erat apta, vt moueretur.

24 Obijcitur, Modus operandi horum donorum importat imperfectionem, quia facit, quod operatio fiat inconsulta ratione. ergo

Respondetur negando antecedens. Quia licet Spiritus Sanctus aliquando præueniat rationem; aliquando tamen mouet cum perfecta cognitione, vt fuit in Christo.

25 Obijcitur secundò. Consilium est de dubijs; respectu autem Christi nihil erat dubium. Respondetur. Per accidens esse de dubijs; nam formaliter importat cognitionem practicam, quæ sit mensura operandi.

Quomodo in Christo fuerit donum timoris?

SECTIO V.

26 Ratio dubitandi est. Quia obiectum timoris, vt est donum Spiritus Sancti, est malum culpæ, quod à Deo permittitur, aut malum pænæ propter culpam: Christus autem erat securus ab vtroque. Omissis varijs responsionibus.

27 Supponendum est. Timorem esse duplicem, seruilem, & Filialem, seu Reuerentialem. Seruilis oritur ex amore, quo nos ipsos amamus, & habet pro obiecto per se primo malũ, quod cruciat. Reuerẽtialis verò oritur ex charitate erga eũ, quẽ timemus, & habet pro obiecto per se primò bonum, quia respicit eminentiam illius boni, cuius potestate potest infligi malum, vt docet D. Thom. 3. *par. quæ. 7. art. 6. ad* 2. & solum secundariò respicit malum.

28 Supponendum secundò. Timorem reuerentialem non attingere bonum vt se communicat, sed prout facit bonum in se illum, qui timetur. Ratio est. Quia hoc bonum est potestas infligendi malum, quæ non se communicat, nisi malum infligat, vt autem malum infligit, non timetur reuerentialiter, sed seruiliter.

29 Dicendum est. *In Christo fuisse timorem Reuerentialem*. Probatur. In Christo fuit perfecta charitas erga Deum, ergo etiam Timor. Reuerentialis, quia hic timor prouenit ex charitate, & facit, quod voluntas reuerẽtialiter coniungatur cum Deo, vt dicat potestatem infligendi malum.

An in Christo fuerint Gratiæ gratis datæ.

SECTIO VI.

30 Gratiæ gratis datæ sunt quædam dona ordinata ad aliorum vtilitatem, quæ enumerat Apostolus 1. ad Corinth. 12.

Supponendum est. Christum habuisse has gratias, vt communiter docent cum Diuo Thoma 3. *parte quæstio. 7. articul. 7.* Cum enim Christus fuerit auctor salutis vniuersalis, & debuerit instruere, & ordinare ecclesiam, erant ipsi necessariæ hæ Gratiæ: Vnde passim in Euangelijs legimus, illas exercuisse. Solum difficultas est de prophetia, quia videtur requirere obscuritatem respectu rerum, quæ annunciantur, quæ non fuit in Christo.

31 Dicendum est. Etiam prophetiam fuisse propriè dictam in Christo, ita communiter tam Patres, quam Scholastici contra Abulensem *quæstion. 64. in capitul. 11. dum errorum.*

Probatur Deuteronomij. *Prophetam suscitabo de medio fratrum tuorum similem tui, & ponam verba mea in ore eius:* Et hic locus explicatur de Christo. Actorum 3.

Ratio est, quia obscuritas non est de ratione prophetiæ, cum sit propria fidei ex eius obiecto formali; sed tantum dicit annunciationem futurorum, quæ fuit in Christo.

32 Obijcitur. Christus modo habet totam illam cognitionem, quam habuit iuria, & tamen non est propheta. ergo.

Respondetur. Non esse prophetam, quia mutauit statum, nec eius cognitio modo ordinatur ad ea annuncianda, quæ procul sunt à nostra cognitione.

DE GRATIA CHRISTI VT capitis.

DISPVTATIO LXXXVIII.

Quorum Christus sit Caput.

SECTIO I.

1 Supponendum est de fide; Christum esse caput Ecclesiæ. Ad Ephesios 1. *Et ipsum dedit caput super omnem ecclesiam.*

Ratio est, quia sicut caput influit in cætera membra, sic Christus influit virtutem, & motum gratiæ: vnde Ioannis 1. *de plenitudine eius omnes accepimus.* Hinc respectu creaturarum irrationabilium non est caput, sed Dominus, quia non influit in ipsas, vt caput.

2 Supponendum secundò. Rationem capitis conuenire Christo vt homini; vnde illi conuenit ratione animæ, & corporis, cum in vtroque consistat humana natura: hinc exercet rationem capitis non solum respectu animarum, sed etiam respectu corporum, quia per gratiam mediante anima mouet ad exequutionem actuum externorum.

3 Supponendum tertiò. Christum esse caput omnium hominum, quia in omnes influit, cum pro omnibus mortuus sit, vnde etiam respectu infidelium exercet influxus vocan-

vocando ad fidem, qui sunt membra, nō in actu, sed in potentia.

4 Supponendum quartò. De fide esse, Christum esse caput Angelorum, Ad Colossen. 2. *Qui est caput omnis principatus, & potestatis*. Difficultas autem est, an sit caput vt homo, an verò tantum vt Deus.

5 Prima sententia negat esse caput vt homo est, ita Sotus *in 4. distinct. 49. question. 4. artic* 2. Diuus Bonauentura *in 3. distinction. 13. artic. 2. quæstio. 3. ad 3.* Gabriel *quæstion. vnica dubio* 2. Probant, Augustinus *capit. 56. Enchirid.* solùm dicit, esse caput Ecclesiæ, quæ est in hominibus, & Chrysosthomus *homilia prima in caput 1. ad Ephesios*, Esse caput hominis secundum carnem, Angelorum vero, vt Deus est, ergo

Secunda. Caput debet esse consubstantiale membris, cum debeant participare in eadem natura. Christus autem, vt homo, non est consubstantialis Angelis.

6 Secunda Sententia asserit, esse caput vt homo est, ita communiter cum Diuo Thoma 3. *parte quæstion.* 8. *articulo* 2.

7 Dicendum est. *Christum esse caput Angelorum secundum humanitatem*, ita Diuus Augustinus *vnione* 3. *in* Psalmo 35. vbi habet non solum nos, sed etiam Angelos esse corpus illius capitis, qui est Christus. Probatur. Ad Ephesios 1. *Suscitans illum à mortuis, & constituens illum ad dexterā suam in cælestibus super omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, quæ est corpus ipsius*. Ergo cum Apostolus deducat rationem capitis conuenientem Christo, vt homo est, ex eo, quod fuit exaltatus super omnem creaturam, cum fuerit etiam exaltatus super Angelos, debet etiam esse caput illorum. Confirmatur. Ad Colossens. 2. *Quia in ipso inhabitat plenitudo Diuinitatis corporaliter, & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & potestatis.*

Ratio est. Quia ex Angelis, & hominibus fit vna Ecclesia. Tum quia communicant in gratia, & charitate. Tum quia sunt coadunati in ordine ad eundem finem supernaturalem, & habent vnam, & eandem societatem, ergo sicut Christus vt homo est caput hominum, est etiā Angelorum, cum sit caput totius Ecclesiæ.

8 Ad primum Respondetur: Diuus Augustinus, licet dicat, cum esse caput hominum, non tamen excludit, quod sit caput Angelorum. Chrysostomus autem tantum vult, quod Christus vt homo sit speciali modo caput hominum ratione redemptionis.

Ad secundum. Caput non debere esse consubstantiale, nisi quatenus communicat in eadem vita cum membris. Christus autem communicat cum Angelis in participatione Diuinæ naturæ per gratiam habitualem, quę est vita spiritualis.

9 Ex his colligitur. Christum non esse caput damnatorum, cum non recipiant ab ipso aliquos influxus gratiæ.

Quænam sit Gratia capitis.

SECTIO II.

10 Prima Sententia vult, consistere in gratia habituali simul cum gratia vnionis, ita Suarez *disp.* 28. *de Incarnat.* Vasquez *disp.* 48. *cap.* 8. Vadingus *disp.* 5. *dubio* 9. & alij.

11 Secunda sententia, consistere in sola gratia habituali, ita Diuus Thomas 3. *part. q.* 8. *art.* 5. Caietanus, Medina, Cabrera, Ragusa *ibidem*. Alensis 3. *p. q.* 11. *memb.* 3. & alij.

12 Dico primo. *Gratiam vnionis non esse formaliter gratiam, qua Christus constituitur in esse capitis*. Probatur. Gratia capitis est principium influendi in membra, Gratia autem vnionis, cum det esse personale, non dat huiusmodi principium.

13 Dices. Gratiam vnionis esse principium influendi quatenus dat valorem summum operibus Christi. Contra. Licet gratia vnionis dignificet, non est tamen principium influendi, cum non sit principium merendi, sed tantum dignificandi meritum. ergo

14 Dico secundo. *Gratiam capitis esse gratiam habitualem*.

Probatur. Christus per gratiam habitualem fit in actu secundum quandam eminentiam respiciens vniuersaliter membra, ergo cum vnumquodque agat, quantum est in actu per formam, Christus ratione huius gratiæ aget in membra.

14 Dico tertio. *Gratiam vnionis pertinere ad gratiam capitis vt dignificatiuum*. Probatur. Quia facit, quod Gratia habitualis ordinetur ad opera summi valoris.

15 Quæres. An esse caput sit proprium Christi. Respondetur de facto esse proprium, si adæquatè consideretur ratio capitis, prout dicit regimen interiùs, & exteriùs, quia solus dirigit interius, de potentia tamen absoluta potuisset alteri communicari, quia gratia capitis est quid creatum.

DE SCIENTIA CHRISTI in communi.

DISPVTATIO LXXXIX.

An in Christo fuerit Scientia creata.

SECTIO I.

1 Certum est de Fide. In Christo fuisse humanum intellectum, vt definitur in vj. Synodo *act.* 4. *in epistola Agathonis, & Canone vij.* intellectus enim est perfectio naturæ humanæ.

2 Dico primo. *Christum cognouisse secundum intellectum creatum*. Est de fide ex Epistola citata Agathonis Papæ, & ex Epistola Sophronij *act.* 11. *eiusdem Synodi*. Probatur: Scriptura tribuit Christo cognitionem humanam. Ioannis 8. *Scio eum, & sermonem eius seruo*, & capitulo 13. *Sciens Iesus, quia venit hora eius*, & talis cognitio erat necessaria, vt Christus mereretur, & satisfaceret, ergo &c.

3 Dico secundo. *Hanc cognitionem Christi fuisse creatam*. Est de fide ex iisdem definitionibus. Probatur Lucæ 2. *Iesus autem proficiebat sapientia*, quod non potest intelligi de increata. Isaiæ 11. *Requiescet super eum Spiritus Sapientiæ*. Sapientia autem, quæ est donum Spiritus Sancti, est sapientia creata.

Ratio est. Quia cognitio creata est perfectio humanę naturæ.

4 Dico tertio. *Nec de potentia absoluta potuisse Christum secundum intellectum creatum cognoscere scientia Diuina*; ita communiter cum Diuo Thoma 3. *parte quæstione* 9. *artic.* 1. & Desumitur ex Concilijs, & Patribus quatenus ex impossibilitate: quod operatio vnius naturæ sit in Christo operatio alterius, inferunt, esse in Christo operationes humanas, & Diuinas.

Probatur. Intelligere est actio vitali modo exercita,

cita, ergo cum sit necessariò ab intrinseco principio vitæ, non potest intellectus cognoscere, nisi per cognitionem à se ipso procedentem, quod non contingit in subsistentia; quia subsistere non est vitaliter operari.

5 Obijcies. Tantum debet esse conceptus formalis, quantus est obiecturus, ergo cum conceptus obiecturus visionis beatæ Christi sit infinitus, simpliciter, etiam formalis debet esse talis, atque adeò increatus. Respondetur. Hanc adæquationem reperiri tantum in cognitione comprehensiua, quæ trahit ad se obiectum secundum eundem modum essendi, quo existit in se ipso cognitio autem beata Christi non fuit comprehensiua Dei.

Qualis sit cognitio creata Christi.

SECTIO II.

6 Cognitio creata Christi fuit habitualis iuxta illud Ioannis 1. *Plenum gratia, & veritatis*, & fuit non solum supernaturalis, sed etiam naturalis, quia intellectus Christi debuit perfici in vtroque ordine.

7 Dico primò. *Cognitionem Christi naturalem fuisse certam, & euidentem*, ita communiter. Probatur. Hæc cognitio dirigebatur à cognitione beata, vt à prima regula, ergo fuit certa, & euidens.

8 Dico secundò. *Etiam supernaturalem fuisse certam & euidentem*. Probatur. Omnis cognitio supernaturalis vel est obscura, & tunc est certa ex testimonio Diuino; aut euidens, & tunc habet certitudinem ratione euidentiæ.

9 Obijcitur Ex Damasceno 3. *de Fide cap.* 2. vbi habet, Verbum assumpsisse naturam ignorantem; & Ambrosio *lib.2.de fide*, & Augustino *in Psalm.* 21. qui ait fuisse in Christo dubitationem. Respondetur. Verbum assumpsisse naturam ignorantem, quia talis erat ex sua conditione; fuit tamen supra conditionem illustratam. Ambrosius autem, & Augustinus solum dicunt, Christum ita se gessisse, ac si esset dubius.

10 Obijcitur secundò. Error in intellectu oritur ex errore in sensu, ergo cum in sensibus Christi potuerit esse error, potuit etiam esse in intellectu. Respondetur. Quicquid sit, an sensus Christi potuerint errare. Si errassent, statim error correctus fuisset à cognitione supernaturali, & ideò non redundasset in intellectum.

11 Dico tertiò, In Christo non potuisse esse cognitionem opinatiuam, aut fidem humanam. Probatur. Hæ cognitiones sunt imperfectæ, cum sint admixtæ dubitatione, & non possunt esse simul cum euidentia: Christus autem habuit certam, & euidentem cognitionem de omnibus.

12 Obijcies. Christus cognoscebat rationes probabiles cuiuscunque opinionis, ergo. Respondetur. Cognouisse euidenter ipsam probabilitatem.

13 Obijcies secundò. Actus opinionis est connaturalis humano intellectui, ergo. Respondetur. Esse connaturalem ex suppositione, quod intellectus non habeat cognitionem euidentem.

Obiicitur tertiò. Christus credebat hominibus aliquid sibi dicentibus. Respondetur. Non credidisse, quia non assentiebatur ex ipsorum testimonio; sed ratione euidentiæ, quam habebat de ijs, quę dicebantur.

DE COGNITIONE BEATA Christi.

DISPVTATIO LXXXX.

Quando Christus fuerit beatus.

SECTIO I.

1 Quæ de cognitione beata traduntur in communi, intelligenda sunt etiã de cognitione beata Christi; vnde in præsenti solum agemus de iis, quæ propria sunt Christi. Certum est autem, Christum post resurrectionem habuisse visionem beatam, hoc enim est vniuersaliter definitum de omnibus iustis, qui sine peccato moriuntur in Concilio Florentino *in litteris vnionis*; vnde quæritur, an fuerit beatus ante mortem.

2 Dico primo. *Christum fuisse beatum, dum erat viator in carne passibili*, est de fide ex cõmuni sensu Ecclesiæ contra Recentiores hæreticos. Lutherum, Caluinum, & alios. Probatur Ioannis 1. *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti*, ergo. Si gloria Christi fuit gloria vt vnigeniti debuit habere visionem beatam, quia hæc est gloria, quæ est debita humanitati ipsius ex eo, quod ipsi communicatur filiatio Dei naturalis.

3 Dico secundo. Habuisse visionem beatam à primo instanti suæ Conceptionis. Probatur. Humanitas Christi ratione vnionis habuit ius naturalitatis ad communicandum in bonis Diuinitatis; vnde ad Hæbreos 1. Christus dicitur hæres omnium bonorum Patris, ergo statim, ac facta est vnio, habuit visionem beatam tanquam sibi debitam debito connaturalitatis. Et hoc argumento vtitur Athanasius. *oratio 4.contra Arrianos*.

4 Obiicies. Si fuisset beatus, cognouisset decretum Patris de sua passione; vnde non orasset. *Pater, si possibile est*, &c. Respondetur. Ita fuisse loquutum, non quia ignoraret decretum, nam iam acceptauerat mortem, sed vt exprimeret affectum suæ volũtatis, quo refugiebat mortem; in quo tamen non repugnauit Diuinæ voluntati; nam subdidit, *Non mea, sed tua voluntas fiat*.

5 Obiicitur secundo. Lucæ 24. *Nonne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam*. Respondetur. Intelligi de gloria accidentali resurrectionis, ascensionis, &c.

Quomodo in Christo fuerit summum gaudium ratione Beatitudinis cum summa tristitia ratione passionis.

SECTIO II.

6 Notandum primo. Beatitudinem nedum tendere in obiectum primarium, sed etiam in secundarium, quia voluntas beati, cum sit omnino conformis Diuinæ, complacet sibi in iis omnibus, quæ sunt iuxta dispositionem Diuinæ voluntatis.

7 Notandum secundo. Tristitiam propriam posse esse obiectum delectationis, potest enim quis gaudere de sua tristitia, quatenus est occasio habendi aliqua bona: vnde si sit de obiecto à Deo ordinato, aut permisso poterit beatus de ipsa delectari ex vi amoris beatifici, vt de obiecto conformi Diuinæ voluntati.

8 Notandum tertiò. Obiectum delectationis non destruere, sed perficere ipsam delectationem: vnde nec etiam destruit obiectum primarium ipsius, aut modum, quo voluntas vitaliter afficitur. Hinc tristitia tunc solum destruit obiectum gaudij, & pugnat cum ipso gaudio, quando opponuntur, non autem quando se habent subordinato modo; quia tunc vnum se habet vt fundamentum alterius; vnde voluntas inquiete se habet circa aliquod obiectum, vt in alio perfectè quiescat, non tamen sequitur quod sit formaliter inquieta, quia vult vniri cum obiecto sibi dissono, vt quiescat in alio.

9 Dicendum est. *Potuisse esse in Christo summum gaudium cum summa tristitia, quia Christus tristabatur de obiecto, quod erat secundum Dei dispositionem, atque adeò ex vi amoris beatifici amabat illam tristitiam, & ideo non tollebat aliquid de summo gaudio, sed erat obiectum ipsius.*

10 Dices. Quæ ex genere suo habent annexam contradictionem, semper habent, & nunquam possunt esse simul: tristitia autem, & summum gaudium habent annexam ex genere suo, ergo. Respondetur habere annexam, quando se habent opposito modo; secus autem, quando vna subordinatur alteri, quia tunc materialiter se habet ex eo, quod communicet cum aliqua ratione boni, sub qua attingitur.

An Christus cognouerit in Verbo omnia futura.

SECTIO III.

11 Prima sententia asserit, cognouisse, non in Verbo, sed tantum ex speciali reuelatione Dei; ita Scotus *in 3. distinct.* 14. *quæ.* 2. D. Bonauent. *art.* 2. *q.* 3. & communiter Scotistæ cum ijs, qui negant, Creaturas posse videri in verbo.

12 Secunda sententia asserit, cognouisse omnia futura in Verbo, ita D. Thomas 3. *p. q.* 101. *art.* 2. Caietanus, Medina, Pesantius *ibidem.* Suarez *disp.* 26. *de Incarnat.* & alij.

13 Dico primò. Christum cognouisse omnia futura: est de fide ex communi consensu Patrum contra Caluinum, Lutherum, & alios. Probatur. Ioannis 16. *Nunc scimus quia scis omnia,* & cap. 21. *Domine tu omnia scis,* ex quibus locis colligunt Patres, quod cognouerit præsentia, præterita, & futura, vnde in vj. Synodo *act.* 11. *in epistola. Sophron.* anathematizatur Thomistius asserens, Christum vt hominem ignorasse diem iudicij.

14 Obijcitur. Matth. 24. *De die illa nemo scit, neque Filius hominis,* ergo. Respondetur, omissis varijs responsionibus, Christum voluisse negare Discipulis manifestationem diei Iudicij, & ostendere eos irrationabiliter interrogare; & ideo respondit, se diem illum nescire, quia cognitio, quam habebat de ipso, non erat sub ipsius dispositione, sed ipsam habebat veluti in deposito tanquam secretum Patris, & ideo non poterat de ipsa disponere eam cæteris communicando.

15 Obijcitur secundò. Ex Athanasio *sermo.* 4. *contra Arrian.* Vbi habet. Christum vt hominem simul cum hominibus non nouisse diem Iudicij. Et similia habet Cyrillus *lib.* 9. *Thesau. cap.* 4. Respondetur, Ita loqui, quia non sciebat diem iudicij humanitus, hoc est in virtute humanitatis, sed Diuinitus ex reuelatione Dei, & proinde dicunt, quod vt homo nesciuerit, quia non sciebat scientia humano modo acquisita.

16 Obijcitur tertiò. Si Christus videret in verbo omnia futura, comprehenderet scientiam visionis, qua Deus videt futura, ergo. Respondetur negando sequellam. Nam sufficit, quod essentia Diuina fæcundet in ordine ad cognoscenda futura, nec est necessaria cognitio comprehensiua visionis Diuinæ.

17 Obijcitur quartò. Sequeretur, quod Christus videret in Verbo etiam suos actus liberos, vnde non operaretur liberè, quia posita tali visione, cum sit infallibilis, non posset non operari. Respondetur negando sequellam. Quia per talem scientiam videt suos actus ex suppositione, quod sint liberè futuri. Instabis. Potest Christus videre in verbo miseriam alicuius, & moueri ad misericordiam; tunc autem illa misericordia videbitur in verbo, vt futura, & non libero modo, quia erit futura ex vi visionis beatæ: vnde visio beata antecedet non solum tempore, sed etiam causalitate. Respondetur. Visionem beatam non antecedere causalitate misericordiam, quia talis misericordia dependet in esse ab alia cognitione, in cuius virtute Christus exercebat suos actus liberos.

DE SCIENTIA INFVSA Christi.

DISPVTATIO LXXXXI.

An Christus habuerit aliquam scientiam infusam per se.

SECTIO I.

1 Nomine Scientiæ infusæ intelligitur aliqua cognitio, quæ per se primò versetur circa res, vt sunt in proprio genere. Potest autem esse duplex, videlicet infusa per se, quæ non possit haberi, nisi à Deo infundatur, & infusa per accidens, quæ etiam naturali modo acquiri possit.

2 Prima sententia est negatiua, ita Richardus *in 3. dist.* 14. *art.* 3. *q.* 1. & 2. D. Bonau. *ibidem.* Gabriel *art.* 2. Almain. *q.* 1. *art.* 2. & alij. Probant. Christus ratione cognitionis beatæ, & infusæ per accidens habet totam perfectionem debitam in ratione cognitionis, tam in ordine naturæ, quàm in ordine gratiæ, ergo omnis alia est superflua.

3 Secunda sententia asserit, habuisse scientiam per se infusam circa ea, quæ non possunt cognosci naturaliter; circa autem naturaliter cognoscibilia habuisse scientiam infusam per accidens. Ita Scotus *in* 3. *distincti.* 14. *q.* 3. Durandus *ibidem.* Probant. Si habuisset scientiam infusam per se circa naturaliter cognoscibilia, fuisset eiusdem rationis cum acquisita, duo autem accidentia eiusdem rationis non possunt esse simul in eodem subiecto.

4 Tertia Sententia absolutè ponit scientiam infusam per se: ita D. Thomas 3. *part. q.* 9. *art.* 3. Caietanus, & Medina *ibidem.* Suarez *disp.* 25. *de Incarnat. sect.* 3. Vasquez *disp.* 52. *cap.* 1. Ragusa *disp.* 85. Hurtad. *disp.* 65. *sect.* 3. & alij.

5 Dico primò. *Fuisse in Christo scientiam per se infusam.* Probatur. Humana natura debuit in Christo perfectissimo modo se habere, cum ratione vnionis sit illi debita omnis inferior perfectio, tam in ordine naturali, quam in supernaturali, ergo cum sit in potentia ad hanc scientiam, debuit per ipsam perfici.

6 Dices. Habere tantum potentiam obedientialem ad hanc scientiam, & ideò si ipsa careat, non se habere imperfecto modo. Contra. Est debita ex suppositione vnionis hypostaticæ, ergo ex hac suppositione natura se haberet imperfecto modo.

7 Dico secundò. *Hanc scientiam fuisse supernaturalem quò ad substantiam, quatenus erat in ordine ad dirigendam voluntatem ad finem supernaturalem.* Probatur. Hæc scientia inseruiebat gratiæ per modum potentiæ, & stabat

stabat loco fidei, et habebat motiuum supernaturale in ordine ad actus supernaturales secundum substantiam, ergo vt esset proportionata, debuit esse supernaturalis quoad substantiam.

8 Dico tertiò. *Christum circa alia obiecta naturalia habuisse cognitionem infusam solum supernaturalem quoad modum, non autem quoad substantiam*. Probatur: specificatur ab obiecto, ergo non potest esse supernaturalis quoad substantiam, nisi obiectum formale motiuum sit tale: in his autem obiectis non adest motiuum supernaturale.

9 Ad fundamentum primæ sententiæ, respondetur. Non sufficere cognitionem beatam, quia hęc non perficit in ordine ad omnem modum cognoscendi, quia non potest cognoscere obiecta creata immediatè secundum se, vt obiecta primaria.

10 Ad Fundamentum secundæ sententiæ. Quicquid sit, an duo accidentia solo numero diuersa possint esse in eodem subiecto, hæc scientia non est eiusdem rationis cum acquisita, quia diuerso modo repræsentat obiectum.

An hæc scientia fuerit dependens à phantasia.

SECTIO II.

11 PRima sententia est affirmatiua, ita Durand. *in 3. distinct.* 14. *quæst.* 3. Probat. Omne, quod recipitur, per modum recipientis recipitur: hæc autem scientia fuit recepta in subiecto determinato ad cognoscendum per conuersionem ad phantasmata.

12 Secunda sententia asserit, ita fuisse absolutam à phantasmatibus, vt non potuerit Christus illa vti cum conuersione ad ipsa; ita Vasquez *disput.* 52. *de incarnat, capitul.* 2.

13 Tertia sententia ait, esse independentem à phantasmatibus, potuisse tamen Christum illa vti cum conuersione ad ipsa ita D. Thomas 3. *part. quæst.* 11. *art.* 4. Caietanus *art.* 3. Medina *ibidem*. Ragusa *disp.* 96. *de Incar.* Merantius *tomo* 2. *sum. disput.* 29. *de Incarnatione sect.* 2. & alij.

14 Dico primò. *Fuisse ex natura sua independentem à phantasmatibus*. Probatur. Species huius scientiæ non sunt ex natura sua alligatæ phantasiæ, quia illæ solum sunt alligatæ, quæ desumuntur ab obiectis medijs sensibus, & sunt determinatæ ad repræsentandum sensibili modo, ergo neque scientia, quia alligatio ad phantasiam prouenit tantum ratione specierum.

15 Dico secundò. *Non potuisse in hac scientia interuenire conuersionem ad phantasmata propriè dictam, sed tantum impropriè, quatenus ex eo, quod intellectus operabatur circa aliquod obiectum, poterat etiam circa ipsum operari phantasia per speciem sibi propriam*, & hoc tantum voluit D. Thomas *citatus*. Probatur. Conuersio ad phantasmata propriè dicta dicit, quod intellectus intelligat sub repræsentatione sensibili, hoc autem non habet locum, quando cognitio est per propriam speciem.

16 Ad fundamentum primæ sententiæ respondetur. Hāc scientiam non recipi in intellectu, prout est alligatus sēsibus, & ideo non debuit determinari ad cognoscendum cum conuersione ad phantasmata.

17 Quæres. An huiusmodi scientia fuerit discursiua. Respondetur non fuisse ex natura sua: an autem Christus potuerit vti tali scientia cum discursu, eadem est ratio de ipsa ac de Angelis, de quibus suo loco. An autem Christus ex rebus cognitis per hanc scientiam potuisset per lumen naturale elicere discurrendo cognitionem aliarum rerum. Negatiue resp. Quia, cum res cognitæ per hanc scientiam repræsententur per proprias species, adæquatè repræsentantur etiam secundum omnes connexiones, quas habent cum cæteris rebus, & ideo primo, & vnico intuitu cognoscebat Christus, quicquid nos possumus ex rebus cognitis deducere per discursum.

An hæc scientia sit habitus distinctus à speciebus.

SECTIO III.

17 PRima sententia est negatiua. ita Vasquez *disput.* 54. *de Incarnat. capit.* 2. qui etiam alios citat. Probat. Intellectus concurrit ad huius scientiæ actus sub ratione intellectionis, & species vt determinatiua in ordine ad obiectum, ergo sufficit, quod species sit supernaturalis, vt etiam actus sit talis.

18 Secunda sententia asserit, esse necessarium habitum luminis distinctum à speciebus: ita Caietanus 3. *part. q.* 11. *articul.* 6. Medina *ibidem*. Cabrera *disput.* 4. Suarez *disput.* 29. *de Incarnation. section.* 2. Ragusa *disput.* 100. & alij.

19 Dico primò. Scientiam infusam circa obiecta naturali modo cognoscibilia, non importare aliud, quam species. Probatur. Obiectum non excedit lumen naturale intellectus, cum sit naturali modo cognoscibile, ergo non est necessarius habitus eleuans intellectum.

20 Dico secundò. *Neque in ordine ad obiecta supernaturalia* creata esse necessarium habitum luminis supernaturalis. Probatur. Intantum esset necessarius, inquantum est necessaria proportio inter obiectum, & potentiam; sed non est necessarius ad ponendum hanc proportionem, ergo, Minor probatur. Inter obiectum formale, & potentiam est debita proportio, atque adeo inter omnia obiecta materialia, quæ continentur sub formali; nam hoc ponit in ipsis proportionem: omnia autem supernaturalia creata continentur sub obiecto formali intellectus creati.

21 Dices. Sequeretur, quod etiam Deus posset in se ipso intuitiuè cognosci absque habitu eleuante, nam est sub obiecto formali intellectus. Respondetur negando sequellam. Et ad probationem respondetur. Deum non esse sub obiecto formali intellectus, sed supra ipsum, quia non est ens, sed supra ens; siquidem est ens per essentiam, quod in ratione entis dicit aliam rationem longe supereminentem vt diximus in metaphys. par. 1. disp. 29. sect. 6.

22 Ex his colligitur. Lumen gloriæ non concurrere ad actus huius scientiæ. Tum quia non est necessarius concursus ipsius: Tū quia lumen gloriæ respicit essentiam Diuinam, vt obiectum adæquatum primarium, & ideò non potest ferri extra ipsam in aliquid aliud, vt obiectum primarium: hæc autem scientia attingit suum obiectum vt primarium.

DE OBIECTO SCIENTIAE infusæ.

DISPVTATIO LXXXXII.

An possibilia sint obiectum huius scientiæ.

1 SVpponendum est. Christum per hanc scientiam non cognoscere omnia possibilia. Duplici enim modo solum possunt cognosci in Diuina essentia vt in causa, & velut quod extractum à Diuina essentia secundum esse obiectiuum. Primo modo non possunt cognosci, nisi per visionem beatam, secundo modo non possunt omnia cognosci, vt suo loco ostendimus: vnde difficultas est, an aliqua pertineant ad obiectum huius scientiæ.

2 Dicendum est. *Non pertinere*. Est contra Ragusam *disp.* 95. *de Incarn.* Sum. Merat. *orat.* 3. *sum. disput.* 25. *de Incarnatio. conclus.* 2. & alios Recentiores communiter. Probatur: scientia infusa ordinatur ad cognoscendas res in

in proprio genere iuxta ipsarum cognoscibilitatem: possibilia autem non sunt cognoscibilia in proprio genere, quia non habent esse, nisi in causa, vt patet ex alibi dictis.

3 Dices. Posset Deus communicata cognitione essentiæ communicare cognitionem aliquorum possibilium, ergo. Respondetur id non posse iuxta exigentiam rerum, quia cum possibilia non sint cognoscibilia in proprio genere, species propria ipsorum non est ipsis connaturalis.

4 Dices secundò. Si hæc scientia non se extenderet ad possibilia, esset imperfecta, quia non esset adæquata appetitui sciendi. Respondetur negando sequellam. Quia appetitus sciendi non se extendit ad possibilia, nisi eo modò, quo sunt cognoscibilia, non sunt autem cognoscibilia in proprio genere.

An res naturales sint obiectum huius scientiæ.

SECTIO II.

5 DIco primò. *Per hanc scientiam Christum cognouisse omnia naturalia, quæ in quacunque differentia temporis existunt.* ita communiter cum D. Thom. *3. part. quæst.* 11. *artic.* 1. Probatur. Christus erat caput creaturæ rationalis, ergo illi erant debita cognitio eorum omnium, quę pertinent ad membra. Hæc autem sunt omnia naturalia, cum omnia sint propter creaturam rationalem.

6 Dico secundò: *Obiectum huius scientiæ non solum esse naturas vniuersales, sed etiam singularia.* Probatur. Tum quia est cognitio rerum in proprio genere. Tum quia illas attingit, vt sunt in dispositione vniuersi tanquam partes ipsius.

7 Dicò tertiò. *Res naturales præcisa habitudine ad finē supernaturalem cognosci per hanc scientiam sub illa ratione formali, sub qua cognoscerentur, si naturali modo attingerentur*, Est contra Suarez *disp.*22. *de incarn. sect.* 1. Raguſ. *disp.*90. & alios recentiores. Probatur. Pertinent ad scientiam naturalem sub ratione entis veri, ergò etiam ad istam; alioquin si attingerentur sub alia ratione, quia ista ratio esset inferior ente, non attingerentur perfectè, & secundum totam quidditatem, quia cum ratio entis sit prima ratio quidditatis, nisi secundum ipsam attingantur, non attinguntur secundum adæquatam quidditatem.

8 Dices. Ergo hæc scientia non differt ab acquisita naturali. Respondetur. Non differre ex vi specificationis, quam habet ab obiecto; sed solum secūdum maiorem perfectionem, sicut differt cognitio Angeli à cognitione hominis circa idem obiectum.

9 Dico quartò. *Res naturales, vt dicunt habitudinem ad finem supernaturalem, pertinere ad hanc scientiam sub alia ratione obiecti.* Probatur, pertinent ad ipsam vt stant sub determinatione finis supernaturalis. ergo

An actus liberi, & futura contingentia fuerint obiectum huius scientiæ.

SECTIO III.

10 DIfferunt actus liberi, & futura contingentia, quod actus liberi important puros actus internos, seu secreta cordis. Futura vero contingentia dicunt effectus actuum liberorum, vt sunt operationes externæ, & quæ in esse dependent ab actibus liberis. Certum est autem de fide, Christum hæc omnia cognouisse certo, & infallibiliter Matthæi, 19. *Cum vidisset Iesus cogitationes eorum.* Lucę 19. *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo;* Solum difficultas est, an cognouerit per scientiam infusam.

11 Prima sententia asserit, Christum cognouisse hæc omnia per scientiam infusam clare, & euidenter: ita Caietan. 3. *part. quæst.* 11. *articul.* 1. Chellison. *dub.* 2. Vasquez *disput.* 57. *de Incarnat. capit.* 2. Aluarez *disput.* 58. & alij.

12 Secunda sententia, quod cognouerit hæc omnia per scientiam infusam, non in se ipsis pro illa differentia temporis, in qua erant futura; sed tantum in euidenti reuelatione Dei, ita Bannes 1. *part. quæst.* 57. *artic.* 2. Crabrera 3. *part. quæst.* 11. *art.* 1. *disp.* 3. Suarez *disp.* 27. *de Incarnatio. sect.* Raguſa *disp.* 91. & alij.

13 Tertia sententia negat absolutè pertinere ad scientiam infusam: ita D. Thom. *in* 3. *distinct.* 14. *quæst.* 1. *art.* 3. Scotus *quæst.* 3. Durandus *ibidem*. Gabriel *q.* 1. Quia cognitio horum futurorum non potest esse connaturalis nisi Deo iuxta illud Isaiæ 21. *Nunciate nobis ventura, & dicemus quia Dij estis;* esset autem connaturalis, si talia essent obiectum scientię infusæ, quia intellectus Christi ratione talis scientiæ inclinaret ad ipsa.

14 Dico primò. *Actus liberos, seu cogitationes cordis secundum se non esse obiectum huius scientiæ.* Probatur. Hæc scientia attingit obiectum euidenter in se ipso; cogitationes autem cordis non sunt tali pacto attingibiles, ergo. Maior patet. Quia attingit suum obiectum per propriam speciem; propria autem species repræsentat obiectum euidenter in se ipso. Minor probatur. Cogitationes cordis sunt ex natura sua secretæ, ita vt non possint alicui creaturæ innotescere, nisi per manifestationem, & non possunt manifestari in se ipsis, sed solum in loquutione; nam in se ipsis non sunt manifestabiles, nisi vt rationes facientes aliud manifestari, nempe obiectum, atque adeo nisi vt, *quo*, & proinde tantum respectu illius, cuius sunt cogitationes vt latius, vbi de cognitione Angelica disp. 110. sect. 5. & ideo non possunt manifestari, nisi in loquutione cogitantis, quæ ordinetur ad alteri manifestādum. Confirmatur. Actus liber se habet vt id, quo volūtas inclinatur in obiectum propositum per intellectum, & se habet vt *quo*, respectu illius, ergo non est cognoscibilis in se ipso. Consequentia probatur, vnumquodque est cognoscibile, sicuti est, ergo quod non est vt, *quod*, sed vt, *quo*, non est cognoscibile vt, *quod*, atque adeò nec in se ipso, quia quod cognoscitur in se ipso, est cognoscibile vt, *quod*.

15 Dices. Esse cognoscibiles in se ipsis ratione obiecti formalis nempe entis, seu veri, quod est obiectū vt *quod*. Contra. Ratio entis abstrahit vt sit ens vt *quod*, & vt, *quo*, quia id habet à determinatiuo. Et ratio obiecti formalis intellectus se habet vt, *quo*, quia est ratio proportionatiua obiecti materialis. Ergo. Quod obiectum se habeat vt, *quod*, vel vt, *quo*, prouenit ab obiecto materiali, nempe à ratione talis entis.

16 Dico secundò. *Stante cognitione in verbo de actibus liberis, ac cogitationibus cordis, Christum formare sibi ex illa aliam cognitionem naturalem, & accommodatam naturali capacitati, & modo naturali intelligendi.* Probatur. Debebat vti cognitione horum obiectorum in ordine ad commercium humanum, vt constat passim ex Euangelio, & in ordine ad exercēdam auctoritatem capitis totius Ecclesiæ, ergo debuit habere cognitionem tam accommodatam capacitati humanę naturali, quam posset communicare, tum etiam accommodatam ad dirigendam auctoritatem capitis, quę non dirigebatur immediatè à scientia beata, sed a cognitione immediata obiectorum creatorum.

16 Dices. Cognitio horum obiectorū erat debita Christo vt capiti, cum ad ipsum pertineat directio totius ordinis gratiæ, & totius Ecclesiæ. Ergo pertinebat ad illam scientiam, quę conueniebat ipsi vt maiori, atque adeò ad infusam. Respondetur negando antecedens. Nam non magis erat debita vt capiti, quam vt Compræhensori. Nam vt Compręhensori erat debita cognitio omnium, quę ad statum ipsius pertinebant: omnia autem, quę debebat cognoscere vt caput, pertinebant ad statum ipsius; vnde

vnde quia status beatitudinis est principalior, ideo potiori modo erat debita talis cognitio Christo, vt Comprehensori, & satis erat, quod redundaret in aliam cognitionem, qua vteretur vt caput.

17 Dico tertiò. *Christum cognouisse per scientiam infusam futura contingentia, seu effectus externos actuum liberorum futuros euidenter, & in se ipsis*. Probatur. Est possibilis species hæc omnia repræsentans, ergo debuit Christo, vt cognitio haberet totam suam perfectionem. Antecedens probatur. Est possibilis species repræsentans futurum secundum totum suum esse adæquatum, quod habet in se, & etiam est possibilis species repræsentans tempus futurum sub ratione futuri, seu cum illa distantia durationis, quam habet respectu temporis præsentis, & etiam repræsentans coexistentiam futuri ad tale tempus, siue hæc species sit vna, siue multiplex, ergo poterit repræsentare futurum vt futurum in ordine ad scientiam infusam.

18 Ad fundamentum tertiæ sententiæ, quatenus procedit contra vltimum dictum. Respondetur. Cognitionem futurorum non esse connaturalem, nisi Deo ex propria virtute. Posse tamen fieri connaturalem creaturæ ex suppositione alicuius eleuationis supernaturalis. Sic clara visio Dei non est connaturalis alicui creaturæ; est tamen connaturalis intellectui eleuato per lumen gloriæ.

19 Quæres. An Cognitio horum futurorum fuerit intuitiua, an abstractiua. Respondetur. Fuisse abstractiuam, quia cum obiecta non fuerint præsentia, non potuerunt intuitiuè cognosci.

An mysteria creata gratiæ fuerint obiectum huius Scientiæ.

SECTIO IV.

20 MYsteria gratiæ sunt in triplici differentia; alia purè creata, vt sunt gratia, visio beata, &c. Alia purè increata, vt mysterium Trinitatis. Alia mixta, vt mysterium Incarnationis; in præsenti inquirimus tantum de primis.

21 Prima Sententia negat, Gratiam habitualem, & visionem beatam esse obiectum huius Scientiæ, ita Bannes 2.2. q.5. art.1. Aluarez *disp.61. de Incarn.* Ragusa *dis.91.* & alij Recentiores. Probant, Gratia est participatio Diuinæ naturæ secundum id, quod est proprium, & connaturale Deo: vnde est in ordine Diuino, ergo non potest cognosci, nisi cognoscatur Diuina natura, quæ solum cognoscitur per visionem beatam. Secundo. Cognita aliqua visione quidditatiuè cognoscitur etiam quidditatiuè obiectum, cum sit suo modo causa intrinseca ipsius. Deus autem non potest cognosci quidditatiuè, nisi per visionem beatam.

22 Secunda sententia est affirmatiua, ita Suarez *dis.22. de Incarn. sect.3.* Vadingus *disp.6. dubio 9.* Merator. *disp. 26.* & alij Recentiores.

23 Dicendum est. *Omnia supernaturalia creata esse obiectum huius scientiæ*. Probatur. Hæc omnia non excedunt cognoscibilitatem entis finiti creati supernaturalis, ergo non excedunt facultatem huius scientiæ, cum respiciat suum obiectum sub ratione supernaturalis entis.

24 Dices. Excedere ratione talis supernaturalitatis. Contra. Talis supernaturalitas continetur sub supernaturalitate vt sic, ergo se habet materiali modo in ratione obiecti, atque adeo non ponitur excessus proportionis.

25 Ad primum respondetur. Ex eo, quod Gratia sit participatio Diuinæ naturæ, non dicit in genere formali aliquid proprium Dei, & ideò non est necesse, quòd ipsa cognita cognoscatur Deus quidditatiuè. Ad secundum negatur assumptum. Quia visio beata repræsentat tantum vt quo, atque adeo solum respectu elicientis, & ideo, vt ipsa quidditatiuè cognoscatur, non est necesse, quod etiam Deus cognoscatur quidditatiuè, sed solum sufficit, si cognoscatur, esse repræsentationem Dei. Hinc aliud est cognitionem manifestare obiectum, quid in se sit, & aliud manifestare se ipsam quidditatiuè; primum illi conuenit, prout se habet vt *quo*, secundum, prout se habet vt *quod*. Adde quod actus intellectus, & voluntatis non sunt à creatura cognoscibiles in se ipsis; sed tantum in manifestatione facta à Deo, vel ab eliciente.

An mysteria, quæ dicunt aliquid increatum, sint obiectum huius scientiæ.

SECTIO V.

26 SVpponendum est. Hæc mysteria, prout dicunt aliquid increatum non posse esse obiectum huius scientiæ, tanquam cognoscibilia per propriam speciem, cum talis species non sit possibilis extra visionem beatam; nec etiam tamquam cognoscibilia ex aliquo creato, vt suo loco dictum est; vnde solum difficultas est, an per hanc scientiam possint cognosci per aliquam euidentem reuelationem.

27 Prima sententia asserit, cognosci euidenter in attestante, ita vt talis cognitio sit scientia habens extrinsecam euidentem. Ita Bannes 2.2. *q.5. art.1*, Suarez *disp.27. de Incarn. sect. 2. & 5.* Medina *3. p. q.11. art.1.* Cabrera *disp. 6.* Probant. Christus habuit hunc discursum virtualem euidentiam; Quicquid Deus dicit, verum est. Dicit mihi euidenter, se esse trinum. ergo &c.

28 Secunda sententia asserit, Christum cognouisse euidenter in attestante; hanc tamen cognitionem fuisse fidei, licet participaret aliquam extrinsecam euidentiam: ita Caietanus 2.2. *q.1. art.4.* Ragusa *disp.94. de Incarn. sect. 2.* & alij.

29 Tertia sententia. Nullo modo cognouisse per hanc scientiam, sed tantum per cognitionem beatam, ita Vasquez *3. p. quæ.11. art.1.* Lorca *ibidem.* Chelisson *dubio 2. conclusio vltima*, & alij.

30 Dico primò. *Christum non cognouisse hæc mysteria euidenter in attestante per cognitionem, quæ esset scientia*. Probatur. Tota euidentia caderet tantum supra attestationem, non autem supra obiectum, ergo non potest esse scientia, cum scientia euidenter manifestet obiectum in se ipso.

31 Dico secundò. *Nec cognouisse in euidenti attestatione per cognitionem, quæ esset fides*. Probatur. Fides & clara cognitio non possunt esse simul respectu eiusdem obiecti, vt constat ex dictis suo loco, ergo cum Christus per claram vnionem beatam cognouerit hæc mysteria, non potuit cognoscere per fidem.

32 Dico tertiò. *Christum habuisse aliquam cognitionem Trinitatis distinctam à beata, quæ ipsi conueniret, vt erat viator*. Probatur. Christus instruxit Discipulos quoad notitiam Trinitatis, ergo cum loquutio externa fuerit accommodata capacitati humanæ, & sit expressiua loquutionis internæ, debuit habere cognitionem accommodatam humanæ capacitati, quam per loquutionem externam manifestauerit.

33 Dico quartò. *Christum formasse sibi hanc cognitionem vtendo suo modo naturali cognoscendi, & illam desumpsisse à visione beata accomodando humanæ capacitati*. Probatur. Non poterat aliter de tali obiecto aliquid manifestare, nisi formando conceptum, quem manifestaret, vt autem formaret hunc conceptum, sufficiebat cognitio beata, quia per ipsam habebat præsens obiectum, de quo loquebatur.

34 Ad Fundamentum primæ sententiæ respondetur. Illum discursum non generare scientiam, vt constat ex tractatu de fide, quia causat tantum euidentiam consequentiæ; non autem consequentis.

Quo-

Quomodo Christus fuerit in actu huius scientiæ,

SECTIO VI.

35 Dico primò. *Christum potuisse habere actum adæquatum huius scientiæ*. Probatur. Hæc scientia se extendebat ad ea solum, quorum cognitio erat debita Christo, ergo si non potuisset habere actum adæquatum, fuisset in ipso aliqua ignorantia.

36 Dico secundò. *Ab initio cōceptionis potuisse Christum exire in actum huius scientiæ*. Est contra Durandum *in 3. distinct. 14. quæst. 3.* Probatur. Hæc scientia fuit tunc infusa, & non fuit dependens a phantasia, ergo potuit tunc habere suum actum.

37 Dico tertiò. *Huic scientiæ correspondere plures actus*. Probatur. Habet plures species impressas, ergo etiam plures actus.

38 Dico quartò. *Christum semper fuisse in aliquo actu huius scientiæ*. Probatur. Vt caput exercebat hanc scientiam, ergo cum debuerit semper operari per suos influxus, atque adeo illos cognoscere, debuit semper esse in aliquo actu.

39 Dico quintò. *Semper fuisse in actu quoad dispositionem huius vniuersi non solum quòad ordinem gratiæ; sed etiam quòad ordinem naturæ*. Probatur. Vt caput ordinis gratiæ debuit continuo cognoscere dispositionem ordinis naturæ tanquam subiectum dispositionis ordinis gratiæ.

40 Obijcies. Si Christus non intelligeret semper omnia in actu secundo; hæc scientia fuisset imperfecta, ergo. Respondetur, negando sequellam. Quia sufficit, quod ad libitum potuerit cognoscere, quæcunque volebat; præsertim quia aderat etiam visio beata, per quam actu omnia cognoscebat.

DE SCIENTIA ACQVISITA.

DISPVTATIO LXXXXIII.

An, & quomodo Christus habuerit scientiam acquisitam.

SECTIO I.

1 Cvm Christus habuerit operationes sensitiuas, vt passim sumitur ex scriptura, consequenter ex operationibus sensitiuis mouebatur intellectus ad percipienda eadem obiecta cognitione experimentali; & ideò communiter docent cum D. Thoma 3. *part. quæst. 9. art.* 4. & est de fide. Quod habuerit hanc scientiam, quæ medijs sensibus acquiritur; vnde Ad Hebræos 8. *Didicit ex iis, quæ passus est obedientiam*: solum difficultas est, an illam acquisiuerit de nouo medijs sensibus.

2 Prima sententia asserit, hanc scientiam fuisse per accidens infusam ab initio conceptionis, ita D. Thom. *in 3. dist. 14. artic. 3.* Palud. *quæst. 2.* Gabriel *artic. 3.* Durandus *quæst.* 4. & alij. Probant. Talis scientia est infusa primo parenti, ergo etiam Christo, cum fuerit perfectio debita ratione vnionis hypostaticę. secundò. Hæc scientia pertinebat ad vsum rationis, quem Christus habuit ab initio conceptionis. ergo

3 Secunda sententia vult, Christum acquisiuisse hanc scientiam processu temporis per propriam operationem, atque adeo secundum ipsam profecisse, ita D. Thom. 3. *part. quæst. 9. art.* 4. Caietanus. Medina Aluarez *ibidem*. Vasquez *disp. 55. cap. 2.* & alij.

4 Dico primò. *Christum non habuisse ab initio infusam hanc scientiam*. Probatur. Lucæ 2. *Proficiebat Sapientia*, quem locum de noua acquisitione scientiæ experimētalis explicant Ambrosius *c. 7. de Incarnatione*. Cyrillus *lib. 2. de fide ad Reginas. cap.* 3. Theodoret. *in Epitom. Diuinorum decretorum*, Fulgentius *lib. 1. ad Rasmundum cap. 7.* & alij Patres. Et Ratio est, quia Christus exercebat de nouo cognitionem sensitiuam, ergo ex vi eorundem obiectorum mouebatur etiam intellectus ad intelligendum.

5 Dico secundò. *Non fuisse infusas Christo successiue species pro hac scientia, sed illas acquisiuisse modo naturali.* Est contra nonnullos Recentiores. Probatur: species poterant desumi ab obiectis mediante phantasia, ergo superflua erat infusio.

6 Ad primum negatur consequentia. Nam ideò hęc scientia fuit infusa Adamo, quia fuit creatus in perfecta ętate, nec illi fuit communicata alia scientia. Christus autem habuit aliam scientiam, nec ista erat necessaria, nisi iuxta occasiones obiectorum occurrentium. Ad secundum Hanc scientiam non fuisse necessariam pro vsu rationis, quem Christus exercuit in infantia, cum non fuerit exercitus cum applicatione ad phantasiam; vnde sufficiebat cognitio infusa.

Quod nam sit obiectum huius scientiæ.

SECTIO II.

7 Hæc scientia habet duplicem modum tendendi alium, quo immediatè fertur in obiectū, quod per sensus repræsentatur; & alium, quo ex immediatè cognitis procedit per discursum ad alia cognoscenda. Certum est autem Christum non potuisse cognoscere immediatè omnia sensibilia in se ipsis, cum talis cognitio dependeat ab actuali motione obiecti præsentis, vnde Difficultas est de obiecto, quod correspondet huic scientiæ, quatenus procedit per discursum.

8 Dico primò. *Christum cognouisse omnia cognoscibilia existentia, partim cognoscendo à posteriori, partim à priori*, ita D. Thomas *3. part. quæst. 12. art. 1.* Caietanus, Medina Crabrera *ibidem*. Probatur. Omnia sensibilia sūt connexa ad inuicem vel ratione sui, vel ratione causæ, in qua connectuntur, quia omnia procedunt à primo principio medijs alijs causis vniuersalibus, ergo ex vi huius connexionis potuerunt cognosci à Christo, quia scientia beata, & indita manifestabat talem connexionem.

9 Dico secundò. *Cognouisse etiam plura possibilia*. Probatur. Possibilia aliqua habent connexionem cum sēsibilibus existentibus, vel ratione conuenientiæ in aliquo gradu, vel ratione potentiæ; vel aliquo alio modo, ergo potuerunt cognosci ratione huius connexionis ex vi cognitionis existentium.

10 Dico tertiò. *Secreta cordis non fuisse obiectum huius scientiæ, nisi quatenus manifestabantur per actus exteriores*. Probatur. Secreta cordis non sunt obiecta sensibilia, nec cum ipsis habent connexionem, alioquin possent naturaliter cognosci. ergo

11 Dices, Deum potuisse manifestare Christo secreta cordis absque propria specie, sicut etiam potest manifestare nobis.

Contra. Non potuit manifestare in ordine ad hanc scientiam, nisi per aliquam sensibilem manifestationem; tunc autem non fuissent amplius secreta, cum fuissent posita in esse manifesto sensibili.

12 Ex his colligitur. Christum profecisse in hac scientia, etiam quòad augmentum habitus, vt docet D. Thomas *3. part. quæst. 12. art. 2.* Nam eodem pacto se habet, ac nostra scientia.

13 Colligitur secundò cum D. Thoma *art. 3.* quod licet Christus acciperet species ab obiectis, & media loquutione hominum aliquid intelligeret, non tamen didicit

cit ab hominibus, quia per scientiam infusam iam ea omnia sciebat, vnde quando interrogauit Doctores, non interrogauit vt discens, sed vt ipsorum responsis eos conuinceret.

14 Colligitur tertiò, cum D. Thoma, *art.* 4. Neque etiam ab Angelis aliquid didicisse, quia potuit sufficienter accipere à rebus hanc scientiam, & quoad scientiam infusam fuit magis perfectus, quam quilibet alius: Vnde quando Lucæ 22. Angelus confortauit Christum, non cōfortauit instruendo, sed tantum obiectiuo modo exhibendo illa obiecta, quibus confortaretur, vt erat præsentia eiusdem Angeli, compassio, exhibitio protectionis Diuinæ in illo signo extrinseco, laudatio fortitudinis.

15 Quæres. An hæc scientia fuerit formaliter discursiua. Respondetur affirmatiuè contra Recentiores quosdam. Quia Christus habuit connaturalem modum intelligendi intellectus humani; & cum cognouerit per alienas species, opus fuit, vt quando vnum cognosceret ex alio, applicaret nouas species ad ipsum repræsentandum, atque adeo eliceret nouum actum: quia species aliena non manifestat, quod est connexum cum obiecto repræsentato.

An hæc scientia potuerit esse falsa.

SECTIO III.

16 Communiter conueniunt cum D. Thoma 3. *p. quæst.* 15. *artic.* 7. Non fuisse in Christo quoad hanc scientiam ignorantiam prauæ dispositionis, in qua consistit error; imo nec ignorantiam priuationis, quia talis imperfectio erat contraria statui Christi, vnde difficultas est de potentia absoluta; in quo etiam certum est, non potuisse esse in Christo errorem culpabilem, alioquin potuisset esse in ipso etiam culpa, quod implicat, vt videbimus, & ideo quæstio tantum procedit de errore speculatiuo.

17 Prima sententia est affirmatiua. Ita Vasquez *disput.* 61. *de Incarnatio. cap.* 9. & alij Recentiores. Probatur. Totum malum, quod esset in hoc errore, esset malum pœnæ, quod non repugnat Christo, ergo. Secundò. Verbum non tenebatur impedire hunc errorem in humanitate assumpta magis, quam in non assumpta. ergo

18 Secunda sententia est negatiua: ita Suarez *disp.* 24. *de Incarnatione sect.* 3. & desumitur ex Diuo Anselmo *libr.* 2. *Cur Deus homo. cap.* 13.

19 Dicendum est. *Nec de potentia absoluta potuisse esse errorem in intellectu Christi quoad scientiam acquisitam, supposita visione beata.* Probatur. Non potuit Deus per se immediatè causare hunc errorem, alioquin decepisset Christum, & mentitus fuisset; quia manifestaret rem aliter, ac ipse cognosceret, ergo non potuit esse in Christo talis error, quia omnis error, qui poterat aliunde causari, impediebatur à visione beata; quia manifestabat omnia obiecta, & non patiebatur sequi assensum oppositum, alioquin assensus contradictionis fuissent in eodem intellectu.

20 Ad primum. Negatur assumptum, nam talis error, quia esset immediatè à Deo, inuolueret intrinsecam deformitatem; nam esset deceptio vt patet ex dictis. Ad secundum negatur Conseq. Nam talis error implicabat in Christo, & ideo non potuit esse in ipso siue verbum teneatur impedire siue non.

DE VOLVNTATE CHRISTI, & eius operatione.

DISPVTATIO LXXXXIV.

An in Christo fuerit humana voluntas cum sua operatione.

SECTIO I.

1 Ex Hæreticis, qui concedebant in Christo duplicem naturam, & duplicem intellectum, Monotelitæ ponebant in Christo vnicam tantum voluntatem, in hoc tamen sensu. Ponebant enim potentiam voluntatis, & eius operationem, sed volebant, quod ista voluntas ita esset subordinata verbo, vt non posset à se ipsa se mouere, sed tantum tanquam instrumentum moueretur à voluntate Verbi, atque adeò non haberet ex se aliquam efficaciam.

2 Dicendum est. *Fuisse in Christo nedum duplicem voluntatem, sed etiam duplicem operationem, Diuinam & humanam, ita vt voluntas humana primò se ipsam moueret, sicut mouet se voluntas aliorum hominum;* Est de fide definitum à VI. Synodo *in Epistola Agathonis*, & *in VII. Synodo act.* 7. *in definitione fidei*. Probatur. Matth. 26. *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* Lucæ 22. *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Ratio est. Quia Christus habuit humanam naturam perfectam absque vlla diminutione.

3 Ex his colligitur primò, Fuisse etiam in Christo voluntatem sensualitatis, seu appetitum sensitiuum; quia natura humana includit etiam naturam sensitiuam, atque adeò eius potentias, & operationes.

4 Colligitur secundò. Fuisse in Christo omnes actus, qui ex natura sua conueniunt voluntati, præciso tamen defectu; est enim voluntas eiusdem rationis cum cæteris, & habet idem obiectum.

An voluntas Christi fuerit contraria Diuinæ.

SECTIO II.

5 Monotelitæ ideò volebant, humanam voluntatem Christi non moueri à se ipsa, nè esset con- contraria Diuinæ, dum tempore passionis refugiebat mortem.

6 Supponendum primò. In Christo non fuisse actus imperfectos, vt sunt in nobis primi motus, quia in quocunque momento cognoscebat singula perfectè, & ideò non contingebat in voluntate actus imperfectus; fuerunt tamen in ipso aliqui actus per modum naturæ prouenientes ex naturali determinatione voluntatis sequentis naturalem inclinationem.

7 Supponendum secundò. In Voluntate Christi nedum fuisse actus efficaces, sed etiam inefficaces, hi enim actus sunt connaturales voluntatis, & oriuntur ex prima propositione obiecti promouentis voluntatem ad vlteriorem determinationem; vnde fuerunt necessarij Christo, vt haberet connaturalem modum operandi. Dicuntur autem inefficaces, quia non inferunt determinationem voluntatis cum plena deliberatione: non quia non habeant vim inferendi, sed quia impediuntur ex eo, quod voluntas aliter mouetur ex alio motiuo.

8 Dico primò. *Nullum actum efficacem Christi fuisse contrarium voluntati Diuinæ.* ita D. Thom. 3. *part. q.* 18. *artic.* 6.

art.6. & communiter. Est de fide definitum in VI. Synodo *act.2. in Epistola 1. Agathonis*. Probatur Ioannis 8. *Quæ placita sunt ei facio semper*, & rursus. *Nō quæro voluntatem meam, sed eius, qui misit me*. Ratio est. Quia Christus per visionem beatam cognoscebat voluntatem Diuinam, & ideò non poterat contradicere, cum cognosceret impossibile esse oppositum facere.

9 Dico secundò. *Neque habuisse actus inefficaces contrarios voluntati Diuinæ*. Desumitur ex eadem epistola Agathonis, quatenus vniuersaliter determinat, non fuisse in Christo voluntatem contrariam Diuinæ. Probatur. Christus cognoscebat voluntatem Diuinam, & habebat in potestate perfecta proprios motus; & habebat efficacem voluntatem, se conformandi perfectissimè eum voluntate Diuina, ergo non sinebat suam voluntatem habere aliquos motus contrarios Diuinę.

10 Dico tertiò. *Neque in Christo fuisse volitiones humanas contrarias inter se ex eo, quod vna volitio vellet, quod nollet alia*. Probatur. Voluntas Christi nunquam fuit contraria Diuinæ, vt habetur in dicta *Epistola Agathonis*. Ergo nec habuit volitiones inter se contrarias; alioquin altera ex ipsis fuisset contraria Diuinæ.

11 Ad rationem dubitandi respond. Voluntatem Christi, quæ refugiebat mortem, non fuisse contrariam Diuinæ; quia voluntas Diuina volebat mortem Christi vt remedium generis humani, & Christus sub hac ratione illam libenter amplectebatur, & solum refugiebat affectu inefficaci vt quoddam malum naturæ, quod non erat contrarium voluntati Diuinæ.

12 Instabis, etiamsi volitio non tendat in obiectum sub eadem ratione formali, sub qua est volitum à Deo, tamen ex eo, quod nolit ipsum sub alia ratione, sequitur quod secundum se totum sit nolitum, ergo adhuc illa voluntas est contraria, cum adhuc respuat totum obiectum sub illa ratione. Respondetur. Id esse verum, quando vtraque voluntas esset efficax; secus autem, quando altera est inefficax, quia hæc non facit, quod voluntas efficax, frustretur sua determinatione.

An voluntas humana Christi fuerit semper impleta.

SECTIO III.

13 Dico primò. *Humanam voluntatem Christi efficacem fuisse semper impletam*. Ita communiter cum Diuo Thom. 3. *part. quæst.* 13. *articul.* 4. Probatur. Christus non potuit velle efficaciter aliquid, quod non sciret etiam Deum efficaciter velle, quia debuit esse omnino conformis voluntati Diuinæ. Quod autem Deus vult efficaciter, semper fit.

14 Obijcies. Agatho Papa *in epistola, quæ habetur in VI. Synodo*. ait; voluntatem Diuinam, & humanam in Christo in hoc differre, quod Diuina semper impleta fuit, non autem humana, ergo. Respondetur. Comparare voluntatem Diuinam absolutè vt in Christo cum voluntate humana Christi absolutè sumpta; & de hac dicere, quod non semper fuerit impleta ratione actuum inefficacium.

15 Dico secundò. *Voluntatem inefficacem, seu simplex desiderium Christi nunquam fuisse impletum*. Probatur. Habemus in scriptura, quod plura desideria Christi non fuerint impleta; Matthæi 26. *Transeat à me calix iste*. Marci septimò, *voluit latere, & non potuit*, ergo. Ratio est, quia, dum voluntas est inefficax, non potest impleri.

16 Dico tertiò. *Voluntatem Christi non habuisse vires ad omnia implenda, quæ posuisset verbum, atq. adeo stante sapientia, qua regebatur, fuit determinata, vt non vellet efficaciter, quæ alia voluntates, quantum in ipsis est, possunt efficaciter velle*. Probatur. Christus vt homo non habuit infinitam virtutem, atque adeo potuisset velle, quæ per se non potuisset implere; rursus voluntas ipsius regebatur à summa sapientia, ergo limitabatur, nè vellet efficaciter, quæ alioquin, potuisset imprudenter velle.

An in Christi voluntate fuerit libertas.

SECTIO IV.

17 Prima sententia asserit, fuisse in Christo libertatem tantum a Coactione, non autem indifferentiæ, ita Gabriel *in 3. dist. in. 16. art. 3.* Marsil. *quæst. 12. ad primum*, & alij Recentiores. Probatur. Christus necessitabatur ad amandum Deum, atque adeo ad sequendum eius voluntatem in omnibus. ergo

18 Secunda sententia ponit in Christo etiam libertatem indifferentiæ, ita communiter eum D. Thom. 3. *part. q. 15. artic.* 4.

19 Dico primò. *Voluntatem Christi fuisse liberam à coactione*. Est de fide. Probatur. Isaiæ 7. *Butyrum, & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum*, qui locus intelligitur communiter à Patribus de Christo. Ratio est, quia potuit exercere actus virtutis meritorios.

20 Dico secundò. *Voluntatem Christi habuisse libertatem indifferentiæ circa obiecta indifferentia*. Ita VI. Synodus *act.* 8. vbi, vt asserat libertatem in Christo, docet, fuisse in ipso humanam naturam cum tota illa perfectione, quam habuit in Adam, atque adeo eum eadem libertate. Probatur Ioannis 10. *Ego pono animam meam, & nemo tollit eam a me, sed ego pono eam à me ipso*. Ad Heb. 9. *Proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta*. Ratio est. Quia si non fuisset indifferens nullam habuisset libertatem, quia indifferentia habetur ex eo, quod voluntas dominatiuo modo se habeat supra suos actus.

Ad Fundamentum oppositæ sententiæ patebit ex dicendis.

Quomodo indifferentia voluntatis Christi stet cum impeccabilitate.

SECTIO V.

21 Ratio dubitandi est. Quia Christus, dum non potuit peccare, neque etiam proposito præcepto Diuino poterat non implere, ergo non habebat indifferentiam ad seruandum, & non seruandum præceptū. Omissis autem varijs responsionibus.

22 Notandum primò. Quod licet potentia ad peccandum requirat indifferentiam voluntatis, non tamen formaliter consistit in ipsa; quia cum peccatum dicat semper aliquam priuationem debitæ rectitudinis, oritur semper ex aliquo defectu, & ideo principium ipsius non est formaliter aliqua potentia effectiua, sed defectiua; vnde potentia indifferentiæ est tantum materialiter, & subiectiuè potentia peccandi.

23 Notandum secundò. Potentiam peccandi non pertinere ad libertatem consideratam cum sua indifferentia, vt alibi ex D. Aug. & Anselmo docuimus. Cum enim libertas cum tota indifferētia sit positiua perfectio, per quam volūtas habet in sua potestate plures determinationes suorum actuum iuxta capacitatem obiectorum, & potentia peccandi sit defectibilitas eiusdem virtutis, non potest pertinere ad formalem constitutionem ipsius. Hinc licet in Deo sit indifferentia in ordine ad creata, non tamen in ipso est defectibilitas, & potentia peccandi.

24 Notandum tertiò. Defectibilitatem voluntatis prouenire ex cognitione, cum enim sit determinata ad se quēdam cognitionem, ita vt neque possit sequi vnam partem cogni-

cognitionis, nisi in virtute eiusdem cognitionis, quæ dictet, ipsam esse sequendam, consequenter neq; deficit, nisi in virtute cognitionis, quatenus cognitio deficit, ita vt non dirigat voluntatem eo modo, quo debet dirigere.

25 Notandum 4. Hanc defectibilitatem posse tolli; quia, cum radicaliter consistat in cognitione, si ita corrigatur cognitio, vt tollatur ab ipsa omnis defectus, tollitur etiam defectibilitas à voluntate quia est talis, vt non possit reduci ad actum, nisi dependenter à cognitione deficiente. Hinc potest separari potentia peccandi à potentia libera indifferenti, quia potest cognitio ita repræsentare obiectum cum sua indifferentia, vt tamen non deficiat in dirigendo voluntatem, & tunc voluntas mouebitur cum indifferentia, quia habebit obiectum propositum cum indifferentia, & tamen non poterit deficere, cum non sit defectus aliquis in cognitione.

26 Dicendum est. *Christum habuisse libertatem indifferentiæ cum impotentia ad peccandum ex eo, quod ex vi vnionis hypostaticæ fuit impedita defectibilitas.* Quomodo autem fuerit impedita dicemus infra. Probatur: indifferentia ex eo habetur, quod obiectum proponitur cum indifferentia obiectiua. Obiectum autem respectu Christi proponebatur cum sua indifferentia, quia cognitio Christi vt perfecta, attingebat obiecta secundum ea, quæ poterant mouere ad vtramque partem: Rursus cognitio Christi ita dirigebat voluntatem, vt non sineret deficere, quia seruabatur indifferentia cum indefectibilitate.

27 Ad Rationem dubitandi respondetur. Christum non potuisse non seruare præceptum. Cum autem instatur, ergo non habuit libertatem indifferentiæ. Respondetur. Nō habuisse libertatem indifferentiæ cum defectibilitate, sed sine ipsa; quia indifferentia est proportionata specificationi voluntatis, atque adeò non latiùs patet, quàm obiectum formale voluntatis, quod est bonum intra ordinem vltimi finis, vt autem quis transgrediatur præceptum, requiritur, quod voluntas fiat extra huiusmodi ordinem, atque adeò deficiat, vnde non sufficit indifferentia præcisè, sed vlterius requiritur defectibilitas.

28 Instabis. Ad meritum requiritur indifferentia, quæ respiciat tam bonum, quàm malum iuxta illud Ecclesiastici 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus.* Respondetur negando antecedens. Alioquin sequeretur, quod sicut Christus fuit absolutè impeccabilis, ita etiam absolutè non potuerit mereri. Ratio est. Quia voluntas meretur laudem, non per id, quod non faciat malum, cum possit; sed quia liberè facit bonum. Dicitur autem, Quid potuit transgredi, & non transgressus est, quia cum malum non excludatur, nisi per bonum, explicatur operatio boni per exclusionem mali, vt per aliquid magis notum.

29 Instabis secundò. Stante præcepto de morte, & impeccabilitate, Christus non habuit indifferentiam ad seruandum, & non seruandum præceptum, ergo non habuit libertatem, & indifferentiam necessariam ad meritum. Respondetur neg. conseq. Quia ex eo, quod non potuerit non implere præceptum, excluditur solum defectibilitas; nam posse non implere est posse deficere, & peccare. Ex eo autem quod excluditur defectibilitas à voluntate, non excluditur vis operandi libero modo, & merendo, cum non consistat indefectibilitate. Et ideo tota illa indifferentia, quæ oritur ex defectibilitate, & excluditur ad exclusionem ipsius, non pertinet ad liberum arbitrium, nec fundat modum operandi liberè, nec meritum, quia hæc non fundantur in defectibilitate, nec in ijs, quæ ad ipsam consequuntur; sed per accidens se habet indifferentia, ergo voluntatis, quæ non potest deficere, in eo consistit, quod possit ferri in obiectum secundum vtramque partem, secundum exigentiam vltimi finis, quia perfectio libertatis in eo consistit, quod possit diuersa eligere seruato ordine finis, vt ait D. Thom. 1. *part. quæst.* 62. *art.* 8. *ad* 3. Vnde stante præcepto de morte, in Christo indifferentia in eo consistebat, non quod posset seruare, & non seruare præceptum; nam posse non seruare est posse deficere, & peccare, atq; adeo pertinet ad indifferentiam, quæ conuenit per accidens libero arbitrio. Sed, quod possit attingere obiectum secundum vtramq. partem seruato ordine finis, & secundum exigentiam ipsius, nempe amplectendo obseruantia præcepti, vt hic, & nunc debitam iuxta exigentiam finis, & refutando non obseruantiam tanquam contrariam fini, iuxta illud Esaia 7. *Vt sciat reprobare malum, & eligere bonum.* Quare ex eo, quod excluditur à Christo, potentia non seruandi præceptum, excluditur sola indifferentia, quę conuenit per accidens ratione defectibilitatis; non autem, quæ conueniat per se, & importetur à libero arbitrio, qua liberum arbitrium est, & sit necessaria ad fundandum meritum.

Quomodo stet libertas Christi cum visione beata.

SECTIO VI.

30 Ratio dubitādi est. Quia Beatus amat Deum sine indifferentia; vnde sequitur, quod non possit non amare, quæ præcipiuntur à Deo. Omissis varijs Responsionibus. Respondetur. Aliud esse indifferentiam, & aliud potentiam peccandi, vt iam diximus. Amor autem beatificus tollit tantum potentiam ad peccandum, non autem indifferentiam, quia non immutat modum operandi voluntatis, sed perficit supplendo illam perfectionem, cuius defectu potest voluntas deficere, quatenus firmat voluntatem in bono, & facit, quod amet omnia cū debita subordinatione ad vltimum finem, sicuti exigit determinatio, quam habet ex vi suæ specificationis.

31 Obijcitur. Omnia obiecta, quæ debet attingere beatus, sunt determinata a Diuina voluntate, quia debet ea tantum prosequi, quæ ab ipsa sunt volita, ergo Christus non habuit indifferentiam respectu horum obiectorum. Respondetur negando consequentiam. Quia licet voluntas Diuina prædefiniat actus liberos in causis, vt in gratia mouente, non tamen prædefinit secundum se ipsos antecedenter à voluntate creata, vt suo loco dictum est, quia decretum efficax Dei non habetur, nisi simul concipiatur nostra operatio libera: & ideò voluntas beati adhuc est libera libertate indifferentiæ, quia antequam se determinet, non intelliguntur obiecta efficaciter determinata à Deo in se ipsis.

DE IMPECCABILITATE Christi.

DISPVTATIO LXXXXV.

An Christus fuerit impeccabilis.

SECTIO I.

1 Certum est de fide. Non fuisse in Christo peccatum Originale, Lucæ 1. *Quod enim ex te nascetur sanctū, vocabitur filius Dei.* Ratio est. Quia peccatū Originale contrahitur ex vi seminalis propagationis. Christus autem non descendit hoc pacto ab Adam, sed conceptus est de Spiritu Sancto, Lucæ 1. *Spiritus Sanctus superueniet in te,* &c. Quod autem spectat ad peccatum actuale, quidam Apostata præmonstratensis docuit, Christum peccasse desperatione, dum in cruce dixit. *Deus Deus meus vt quid dereliquisti me,* atque adeò damnatum fuisse. Caluinus autem *libro* 4. *Instit. capitul.* 16. §. 10. vult,

mum operandi, vt non possit deficere. Probatur. Ideo voluntas humana potest deficere, quia potest aliquo modo defficere cognitio, à qua dirigitur, & per quam constituitur proximè potens operari, ergo quod voluntas sit defectibilis, dicit, quod vt constituta in statu proximo operandi, possit habere aliquem defectum secundum id, quod constituitur in tali statu. Christus autem nō potuit habere aliquem defectum in principio proximo operandi: nam aderat cognitio beata, & infusa, quæ erant infallibiles, & dirigebant intellectum, ita vt nunquam deficeret informatione dictaminis, & mensuræ operandi.

14 Dices. Poterat Deus subtrahere à Christo visionem beatam, & scientiam infusam, tunc autem non fuisset indefectibilis. Respondetur negando assumptum. Quia supposito, quod Deus faciat vnum, tenetur etiam facere alterum: vnde quia suppositum Diuinum trahit naturam humanam ad se ipsum, tenetur etiam ipsam constituere principium determinatum ad illas operationes, quas potest substentare in sua proprietate.

15 Ex Dictis colligitur primò. Vnionem hypostaticam diuerso modo excludere peccatum habituale, & actuale nā primū excludit sanctificādo, secundū verò cōstituendo principiū cum tali determinatione, vt non possit deficere.

16 Colligitur 2. contra Ragusam *disp*.114. *de Incar*.§.8. Quod si verbum assumpsisset naturam, qua antea peccasset, non potuisset remanere in ipsa reatus pœnæ, siue æternæ, siue temporalis, quia reatus pœnæ æternæ supponit essentialiter deordinationem ab vltimo fine, quæ non potest esse in natura sanctificata per Verbum; reatus verò pœnæ temporalis dicit, quod persona subijciatur iustitiæ punitiuæ, quod derogat dignitati personæ Diuinæ.

17 Colligitur 3. contra aliquos Recentiores. Non potuisse naturam assumptā contrahere debitum peccati originalis, quia cum Christo, vt est hic homo, repugnet peccatum, non potuit voluntas ipsius transfundi in voluntatem Adæ, quia non poterat subijci peccabilitati.

An Christus potuerit peccare ita vt vnio dissolueretur.

SECTIO IV.

18 Difficultas est, an sicut homines iusti ita possunt peccare, vt amittant gratiam ex vi peccato, ita etiam Christus potuerit peccare amittendo vnionem hypostaticam saltem de potentia Dei absoluta.

19 Dico primò. *Humanitatem Christi non potuisse peccare, ita vt ex vi peccati dissolueretur vnio*. Est contra Hurtad. *disp*.60. *de Incarn. sect*.4.§.19. Probatur. Non potest esse verum, quod humanitas in aliquo instāti possit peccare nisi habeat in illo potētiam proximam ad peccandum, in nullo autem instanti, quamdiu manet vnio, illam habet, quia semper stat in proprietate verbi, & sub determinatione ipsius. ergo &c.

20 Dico 2. *Neque in eodem instanti reali posse humanitatem peccare, ita vt in priori naturæ dissoluatur vnio & in posteriori sequatur peccatum*. Est cōtra Vasq. *disp*. 61. *de Incarn. c*.8. Prob. In eo instanti, in quo operans peccat debet habere potentiam proximam, & expeditam ad peccādum; sed in quocunque instanti reali, in quo permanet vnio, non habetur, vt constat ex dictis. ergo

21 Obijcies. Potuit Christus aliquo modo mereri vnionem hypostaticam, ergo etiam demereri. Respondetur negando assumptum, vt patet ex dictis suo loco; & etiam consequentiam, quia meritum est compossibile cum vnione hypostatica, non autem demeritum.

An in Christo fuerit vel potuerit esse fomes peccati.

SECTIO V.

22 Nomine fomitis intelligitur appetitus sensitiuus, quatenus inclinat in bonum sensibile cōtrarium rationi, vt docet D. Thomas 3. *part. quæst*.15. *art*. 2. seu inordinata Concupiscētia habitualis, vt docet *q*.27. *art*.3. Vnde de ratione ipsius est repugnare rationi, vel inclinando ad malum, vel resistendo bono. Prouenit autem ex eo, quod non habeat plenam potestatem supra vires appetitus, vt docet D. Thom. *quæst*.4. *de malo. art*.6. *ad* 16. & est pœna peccati originalis, vt idem docet 1.2. *quæst*.9. *art*.6. Ratio Dubitandi est, quia Christus assumpsit pœnalitates, quæ sunt pœna peccati, vt passibilitatem, mortalitatem, &c. Secundò. Fomes non est peccatum, sed inseruit exercitio virtutis. Tertiò. Fomes non est aliud, quàm appetitus sensitiuus inclinatus ad bonum sensibile, siue sit secundum rationem, siue non, hoc autem illi conuenit ex vi suæ essentiæ, cum non habeat regulam rationis, quā mensuret proprios motus, in Christo autem fuit appetitus eiusdem rationis cum nostro.

23 Dico primò. *In Christo de facto non fuisse fomitem* ita communiter cum D. Thom. 3. *part. quæst*.15. *art*.20. & oppositum saltem est erroneum, vnde in V. Synodo *collat*.8. *canon*. 12. damnatur quidam Theodosius, qui asserebat, Christum pro aliquo tempore suæ vitæ passum esse rebellionem appetitus, & virtutis exercitio superasse. Probatur: Quod appetitus moueatur absq. consensu partis superioris est quidam defectus humanæ naturæ, quia nimirum pars inferior non subordinatur perfectè parti superiori, talis autem imperfectio non potuit esse in Christo in quo omnia erant ordinatissima.

24 Dico secundò. *Causa per quam fomes fuit extinctus, radicaliter fuit vnio hypostatica: principalis autem visio beata*. Probatur. Visio beata facit, quod appetitus non possit prouenire rationem, nam ostendit voluntati omnia, quę possunt occurrere appetitui, ergo facit, quod prius ? natura moueatur voluntas, quam appetitus, atque adeo quod non possit præuenire rationem.

25 Dico tertiò. *Omnem actum appetitus sensitiui fuisse in Christo cum consensu partis superioris*. Probatur: ex Epistola Sophronij *in VI. Synodo act*. 11. Christus sibi erat humanarum passionum, & actionum reconditor, & arbiter, & non recipiebat illas necessitatus, & inuoluntariè, sed quando, & quantum consulebat, & annuebat. ergo

26 Dico quartò. *Verbum non potuisse assumere naturam, in quo essent actus fomitis, siue cum connotatione peccabilitatis, siue non*. Est contra Vasquez *disput*. 62. *de Incarnat. cap*.8. & alios Recentiores. Probatur. Illi actus inordinati fuissent à verbo, vt ab auctoritate substentante naturam, atque adeò vt à causa particulari implicat autem, quod verbum sit auctor actionis inordinatæ.

27 Dico quintò. *Neque potuisse assumere naturam, in qua fomes non esset extinctus, sed tantum ligatus*. Est cōtra Ragus. *disput*. 115. *de incarnatione*. Probatur: nam potuit assumere naturam, quę non esset determinata à verbo ad standum in proprietate ipsius, ergo neque naturam, quæ non haberet fomitem extinctum; nam eo ipso, quod stat in proprietate verbi, est determinata ad illas tantum actiones, quæ possunt stare in proprietate verbi, quales non sunt motus fomitis.

28 Ad primum. Rationem dubitandi respondetur. Verbum assumpsisse illas pœnalitates, quæ inseruiebant fini Incarnationis; huiusmodi autem non est fomes. Ad secundum, licet fomes non sit peccatum, inclinat tamen ad ipsū, & tantum per accidens confert ad exercitium virtutis, & ideo non debuit esse in Christo. Ad tertium. Fomitem non esse appetitum sensitiuum quomodocunque, sed vt potest insurgere contra rationem inclinando in bonum sensibile, vnde prouenit ex imperfectione, quæ imperfectio non fuit in Christo.

29 Obijcitur. Oportuit Christum esse tentatum per omnia, vt bonis exhiberet exemplum, ergo etiam per fomitem. Respondetur negando consequentiam. Quia debuit esse tentatus per omnia absque peccato, atque adeo absq; ijs, quæ inclinant ad peccatum.

An in Christo potuerint esse habitus vitiosi.

SECTIO VI.

30 Certum est, non potuisse esse in Christo, vt acquisitos per proprios actus, cum non potuerit exercere actus vitiosos; vnde difficultas procedit ex suppositione, quod assumpsisset humanitatem, in qua prius fuissent hi habitus.

31 Prima sententia est affirmatiua. Ita Vasquez *disput. 61. de Incarnatio. cap. 6.* Ragusa *disput.* 114. §. 8. & alij Recentiores. Probant. Hi habitus non denominant vitiosum, nisi accedant etiam actus voluntatis: vel actuales, vel habituales: in Christo autem non fuissent tales actus, secundo. Non magis repugnant hi habitus in natura rationali præcisa culpa, quam in irrationali, potuit autem verbum assumere naturam irrationalem cum huiusmodi inclinationibus. Tertiò. Habitus vitiosi non magis inclinant ad malum, quam natura corrupta in puris naturalibus, potuit autem assumere talem naturam. ergo

32 Secunda sententia est negatiua. Ita Suarez *disputat. 34. de Incarnatione sectione secunda*, & alij Recentiores.

33 Dicendum est. *Verbum non potuisse assumere naturam, in qua essent habitus vitiosi, ita vt permanerent post assumptionem.* Probatur. Omne principium operatiuum vt, *quo*, quod est in natura assumpta, dignificatur in ordine ad actus summi valoris, quia dignificatio in eo formaliter consistit, quod sit in hypostasi infinite digna; implicat autem habitum vitiosum ita dignificari: nam implicat dicere ordinem ad actus summi valoris. ergo

Ad primum Repugnare ex alio capite: deinde adhuc denominaret vitiosum, quia esse vitiosum non est aliud, quàm inclinari ad actus vitiosos; vbi autem sunt habitus, ibi & inclinatio. Ad secundum. Habitus vitiosos esse dissonos regulis rationis, nam inclinant contra inclinationem naturæ, inclinatio autem naturalis naturæ irrationalis non habet talem dissonantiam. Ad tertium, naturam corruptam non inclinare secundum se ad malum, sed tantum ratione fomitis, qui tamen non potuit esse in Christo.

DE PASSIONIBVS ANIMAE Christi.

DISPVTATIO LXXXXVI.

An in Christo fuerint illi affectus, qui dicuntur passiones.

SECTIO I.

1 Certum est, in Appetitu sensitiuo Christi nō fuisse passiones cum illis imperfectionibus, quę sūt in nobis; nam non poterat ferri in illicita, nec præuenire rationem, aut ipsam perturbare.

2 Dicendum est. *In Christo fuisse passiones tam in parte rationali, quam in parte sensitiua.* Est de fide definitum à Leone 1. *Epistola 11. ad Iulianum*, & in VI. Synodo *act. 8.* Probatur Matthæi 26. *Cœpit contristari, & mæstus esse.*

3 Dicendum secundò. *Hos actus in Christo habuisse veram rationem passionis.* Ita D. Thom. 3. *part. quæst.* 15. *art. 4.* Probatur. Non est de ratione passionis, vt dicat aliquid inordinatum; sed tantum, quod causet aliquā alterationem in corpore, quæ fuit in Christo. ergo

4 Dicendum tertiò. *Has passiones fuisse in Christo absque pugna interiori.* Ita Leo 1. *Epistola 11. ad Iulianum* in fine. Probatur. Talis pugna habetur ex eo, quod appetitus insurgat contra rationem; quod non habuit locum in Christo, quia plenè subijciebatur rationi.

5 Obijcitur. Quando Christus in horto factus est in agonia pars superior pugnauit contra inclinationem fugiendi mortem; vnde etiam Cyrillus *lib. 10. Thesauri c.* 3. habet, passiones fuisse in Christo, vt eas superaret. Respondetur. Non fuisse pugnam inuoluntariam, sed cum consensu rationis, quatenus ratio voluit excitare has passiones.

6 Ex his colligitur. Fuisse in Christo amorem sensitiuum, quia hic est primus actus, & fundamentum cæterorum; & consequenter etiam odium in ordine ad obiecta contraria: item desiderium circa bonū absens. Hinc Christus esuriuit, sitiuit, &c. vnde etiam habuit delectationem sensibilem, quæ oritur ex bono præsenti.

7 Colligitur secundò. Potuisse esse in appetitu Christi actum spei, quia obiecta erant apta ad ipsam causandam. Rursus quia poterat Christus per cognitionem sensitiuā apprehendere aliquod malū vt insuperabile, potuit habere locū aliqua desperatio, quę tamē corrigeretur à ratione.

8 Colligitur tertiò. Fuisse in Christo audatiam; importat enim perfectionem, si sit cum debito regimine rationis; hinc fecit flagellum, & eiecit vendentes &c.

9 Quæres. An in Christo fuerit dolor. Respondet. affirmatiuè, non solum quoad partem rationalem, sed etiam quoad sensitiuam, et est de fide. Isaię 53. *verè dolores nostros ipse tulit.* Lucæ 22. *Nonne oportuit pati Christum*, &c. Ratio est, quia dolor oritur ex læsione corporis, corpus autem Christi poterat lædi, nam erat passibile.

10 Obijcitur ex D. Hilario 10. *de Trin. post initium*; vbi videtur velle, quod in Christo non fuerit passio doloris. Respondetur. Tantum docere, has passiones ita fuisse in Christo, vt non attingeret verbum, sicuti volebant Arriani, contra quos scribebat.

An in Christo fuerit tristitia.

SECTIO II.

11 Differt Tristitia à Dolore, prout se tenet ex parte appetitus sensitiui, quod dolor habet pro motiuo læsionem corporis, prout per sensum tactus repræsētatur: Tristitia verò est affectus generalis, qui habet pro motiuo disconuenientiam sensibilem sub communi ratione disconuenientiæ, prout per phantasiam repræsentatur.

12 Certum est de fidę. Fuisse in Christo Tristitiam sensitiuam. Matthæi 26. *Tristis est anima mea vsque ad mortem.* Apprehendit enim Christus obiecta noxia per æstimatiuam, & ideo cum habuerit modum connaturalem operandi potuit de ipsis tristari. Difficultas autem est, an Tristitia fuerit etiam in voluntate.

13 Dico primò. *Fuisse in voluntate.* Est de fide. Probatur Math. 26. *Tristis est anima mea*, &c. ex quo loco deducunt, vt certum de fide, fuisse in Christo operationem humanæ voluntatis, Agatho Papa *in sua Epistola*, quæ habetur *in VI. Synodo act. 4.* & Sophronius *in eadem Synodo act. 11. in sua Epistola*, ab eodem Concilio approbata. Ratio est quia voluntas Christi habuit naturalem modum operandi, & ideo tristabatur de malo, quod occurrebat.

14 Dico secundò. *Etiam in parte superiori fuisse in Christo Tristitiam.* Ita Capreolus *in 3. distinct. 27. art. 1.* Vasquez *disput. 73. de Incarnat. cap. 4.* Suarez *disp. 34. sect. 3.* Contra Caietanum *3. part. quæst. 46. ar. 6.* Durand. *in 3. distinct. 15. part. 2. ad 1.* Probatur. Portio superior non solum respicit æterna secundum, sed etiam, quæ subsunt æternis, vt motiuo formali, & procedunt secundum regulas æternas, & ex motiuo æternorum.

Sed

Sed Christus procedens secundum regulas ęternas, & motiuo æterno, sed habuit obiectum disconueniens, de quo potuit tristari, nempe peccatum præsertim Iudæorum, ergo

An in Christo fuerit timor.

SECTIO III.

15 DIco primò. *In Christo fuisse illum Timorem, qui est passio animæ.* ita communiter cum D. Thoma 3. *part. quæst.* 15. *art.* 7. & est de fide. Probatur. Marci 14. *Cœpit pauere, & tædere, & mestus esse.* Ratio est, quia humana natura Christi erat passibilis, & capax illorum actuum, qui consequuntur passibilitatem; fuerunt proposita Christi obiecta timoris, vt mors. ergo

16 Dico secundò. *Etiam in voluntate Christi fuisse timorem,* est de fide ex epistola Agathonis, & Sophronij, *sectione præcedenti citatis.* Probatur. Voluntas Christi habuit modum connaturalem operandi, ergo debuit timere, quando erat timendum.

17 Obijcitur ex Augustino *enarratione* 2. *in Psalm.* 21. Paulus *optat mori, vt sit cum Christo, & ipse Christus timet mori?* Respondetur. D. Augustinum excludere à Christo solum timorem efficacē, qui causat fugam obiecti, quod timetur; non autem inefficacem, qui potest stare cum desiderio illius, quod timetur.

18 Obijcitur secundò. Tunc solum timor habet locum, quando adest spes euadendi, vt docet Aristoteles *lib.* 2. *Rhetoric. cap.* 5. Christus autem non habebat hanc spem nam sciebat, se certè moriturum. Respondetur. Quicquid sit de sensu Aristotelis, solum Timorem absolutum, & efficacem, qui est per modum fugæ, requirere spem euadendi; non verò inefficacem per modum displicentiæ, qualis fuit in Christo.

An in Christo fuerit admiratio.

SECTIO IV.

19 CErtum est, fuisse in Christo aliquo modo admirationem Matthæi, 8. *Audiens Iesus miratus est.* Difficultas est, quomodo fuerit in Christo; Nam videtur nasci ex ignorantia, quæ non potuit esse in ipso. Omissis autem varijs responsionibus.

20 Supponendum est. Admirationem nasci ex eo, quod obijciatur aliquid insolitum, & excellens, ex quo fit vt consurgat in cognoscente quædam delectatio, ratione cuius rapitur intellectus vt sistat in consideratione obiecti. Deinde consurgit effectus laudandi obiectum, & denique desiderium sciendi causam; admiratio autem propriè consistit in illo motu vitali intellectus, qui fit ex eo, quod aliquid excellens obijciatur, qui est raptus quidam; quo intellectus rapitur vitaliter ab obiecto; quod ex eo patet, quia admiratio est quędam inchoatio extasis: in extasi autem totaliter rapitur intellectus.

21 Dicendum est. *Admirationem habere pro motiuo excellentiam rei in suo genere supra alias, quatenus ratione ipsius potest speciali modo rapere intellectum ad sui considerationem; & hoc pacto potuisse esse in Christo connaturali modo in ordine ad cognitionem experimentalem.* Probatur. Quando occurrit res noua excellens, admiramur, & non ratione nouitatis, quia plura de nouo occurrunt, de quibus non admiramur, sed ex eo, quod excellens, sed Intellectus Christi potuit eodem modo moueri ab excellenti obiecto, ergo &c.

22 Ad Rationem dubitandi respondetur. Admirationem per accidens supponere ignorantiam: vnde non est formaliter sciendi desiderium causam occultam, sed tantum causaliter, quatenus supposita ignorantia causat tale desiderium.

An in Christo fuerit ira.

SECTIO V.

23 DIcendum est. *Fuisse in Christo affectum iræ.* ita communiter cum D. Thom. 3. *part. quæst.* 15. *art.* 9. & est de fide. Probatur. Ioannis secundò Cū Christus eiecisset de templo vendentes, &c. dicit Euangelista. *Recordati sunt discipuli eius, quia scriptum est, zelus domus tuæ comedit me:* zelus autem est effectus iræ. Ratio est, quia potuit Christo inferri malum, de quo tristaretur, ergo potuit habere appetitum malum vicissim inferendi per modum pœnæ, in quo consistit affectus iræ.

24 Dicendum secundò. Hunc affectum irę habuisse pro motiuo formali ipsam tristitiam. Probatur. Ira est appetitus reconciliandi, ergo habet pro motiuo ipsam conciationem, quam patitur irascens.

25 Obijcitur. Sequeretur, zelum Christi non habuisse pro motiuo formali offensam Dei. Respondetur negando sequelam. Nam offensa Dei pręcisè specificat detestationem, non autem zelum, quem specificat, prout substat tristitiæ causatæ ab offensa Dei.

DE MERITO CHRISTI.

DISPVTATIO LXXXXVII.

Quo tempore Christus meruerit.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Christum fuisse simul viatorem & Compræhensorem, vt docent communiter cum D. Thoma 3. *p. q.* 15. *art.* 10. status enim compræhensoris importat illum terminum, quem habet creatura rationalis, quando acquirit suum vltimum finem, status verò Viatoris est ille, in quo tendit ad assequutionem eiusdem finis. Hinc Christus ratione beatitudinis essentialis erat compræhensor, vt autem erat passibilis, & corpus carebat sua gloria erat adhuc Viator.

2 Supponendum secundò. Certum esse de fide. Christū verè meruisse, ad Philip. 2. *Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum,* vnde etiam Tridentinum *sess.* 6. *cap.* 7. definit, Christum fuisse causam meritoriam nostræ iustificationis, habuit enim omnes cōditiones requisitas ad meritum, fuit enim Viator gratus Deo, exercuit actus honestos, & supernaturales libero modo, & habentes summum valorem.

3 Dico primò. *Christum meruisse ab initio suæ conceptionis in eo primo instanti, in quo habuit exercitium libertatis.* Probatur. Ad Hebr. 10. *Ingrediens mundum dixit, hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi: Holocaustomata pro peccato non tibi placuerunt tunc dixi, ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciam voluntatem tuam,* ergo ab initio Conceptionis Christus se exhibuit morti, atque adeo meruit, tunc enim cum habuerit vsum rationis, debuit statim se conuertere in Deum.

4 Dico secundò. *Christum semper continuasse suum meritum, nec vnquam illud interrupisse.* Probatur Christus potuit continuò mereri, quia secundum scientiam infusam erat expeditus ab organis, & quia summè diligebat Deum, habebat propositum efficax placendi ipsi, quantum fieri poterat, ergo debuit continuò

mereri, alioquin minus placuisset Deo, quam potuisset placere.

Quando Christus cessauerit mereri.

SECTIO II.

5 DIcendum est. *Christum meruisse vsque ad mortem, postea autem nihil amplius meruisse.* ita communiter cum D. Thoma *3. part. quæst. 19. artic. 3. ad 3.* Probatur. Ad Hebræos 2. *Vna enim oblatione consummauit in æternum sanctificatos*, ergo si vna oblatione cōsummauit sanctificatos, terminauit meritum per hanc oblationem etiam in ordine ad alios. Ratio est, quia tempus viæ est à Deo destinatum, vt sit tempus meriti: in morte autem desinit tempus viæ.

6 Dices. Christum fuisse exemptum ab hac regula. Contra. Ex illo Ioannis, 9. *Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est, venit nox, quando nemo potest operari*, ergo, & Christus fuit compræhensus sub hac regula.

7 Obijcitur. Christus de facto nobis impetrat beneficia, ergo nobis meretur. Respondetur. Non impetrare propriè, sed tantùm exigere à Deo exequutionem illius, quod nobis meruit, & impetrauit.

8 Obijcitur secundò. Vulnus lateris fuit meritorium, vnde Patres tribuunt ipsi efficaciam Sacramentorum, & ideo Sacramenta dicuntur fluxisse de latere Christi, ergo. Respondetur, amissis varijs explicationibus. Illud vulnus fuisse meritorium in eo actu voluntatis, quo à Christo fuit acceptatum, dum viuens præuidit sibi inferendum tanquam complementum passionis.

An Christus meruerit per actus Virtutum.

SECTIO III.

9 DIfficultas procedit de ijs actibus, qui cadebant sub præcepto, nā eliciebantur ex imperio charitatis, ita vt stante præcepto non potuerit non imperare: Deinde ea necessitate, qua amatur finis, amantur etiam media necessaria ad finem, actus autem præcepti sunt media necessaria ad finem supernaturalem, ergo cum Christus amauerit necessariò finem supernaturalem, elicuit etiam necessario hos actus.

10 Dicendum est. Christum meruisse etiam per actus, quibus obseruabat præcepta. Ita communiter, & traditur tanquam certum in Bulla Pij V. & Gregorij XIII. contra Michaelem Baium. Probatur ad Philipenses 2. *Factus obediens vsque ad mortem, propter quod & Deus exaltauit illum.* Ratio est, quia Christus meruerit per mortem sicuti etiam per ipsam satisfecit pro genere humano, mors autem fuit præcepta à Patre. Ioannis 10. *Hoc mandatum accepi à Patre meo.*

11 Ad Rationem dubitandi respondetur. Amorem Dei non reddidisse necessarios alios actus, quia solum excludebat à voluntate Christi defectibilitatem, & faciebat, quod voluntas suo connaturali modo impleret præcepta. Ad Confirmationem. Qui vult finem, vult etiam media necessariò, quæ sunt necessaria ad subsistentiam finis; medium autem necessarium ad subsistentiam vltimi finis supernaturalis est, quod voluntas ordinatè se habeat, hinc ex hoc capite tantùm sequebatur, quod voluntas Christi se haberet ordinatè, seu non posset peccare: vnde remanebat libertas, quia obiecta proponebantur cum indifferentia, & voluntas ita se gerebat, vt nollet inclinari in eam partem, in qua esset defectus.

An Christus meruerit per actus charitatis,

SECTIO IV.

12 PRima sententia est negatiua. ita Vasquez *disput. 24. de Incarnat. c. 3.* qui citat plures alios. Probat. Amor meritorius debuisset fundari in scientia infusa, non potuit autem fundari, quia per ipsam non attingebat Deum vt Trinum, secundò. Amor tendit in rem amatam, vt in obiectum: non autem in cognitionem, ergo licet Christus per scientiam infusam cognouisset Deum, quia tamen eadem bonitas proponebatur per scietiam beatam, erat tantùm in ipso vnicus actus amoris beati. Tertiò. Non potest idem actus amoris prouenire à scientia beata, & infusa, quia superueniente meliori cognitione, hęc sola mouet ad amandum. ergo

13 Secunda sententia asserit meruisse per ipsum amorem beatum. ita Scotus *in 3. distinct. 18. quæst. vnica.* Gabriel *art. 2.* Almain. *q. 1.* Major. *q. 2.*

14 Tertia sententia ponit in Christo duplicem amorem, alium fundatum in scientia beata, qui non fuit meritorius & alium fundatum in scientia infusa, qui fuit meritorius. ita Ferrar. *3. contra gentes c. 62.* Caietanus *3. p. q. 11. artic. 1.* Medina *quæst. 19. artic. 3.* Suarez *disput. 39. de incarnat. sectio. 3.* & alij,

15 Quarta sententia asserit, fuisse in Christo vnicum actum amoris prouenientem simul à scientia beata, & infusa, ita vt esset necessarius prout terminabatur ad Deū, liber autem prout terminabatur ad creaturas, simpliciter autem secundum esse physicum fuisse liberum, quia poterat Christus ipsum non elicere, eliciendo alium amorem, qui terminaretur tantùm ad Deum. ita Valent. *3. part. q. 19. punct. 2.* Salas *1. 2. tract. 2. disput. 7. sect. 1.* Aluarez *disp. 45.* & alij,

16 Notandum primò, Cognitionem proponere obiectū voluntati secundū mensurā, secundū quā ipsum attingit, vnde cum scientia infusa attingat Deum alio modo, ac beata proponit etiam diuerso modo, nempe non secūdùm totam plenitudinem bonitatis: sed secundum aliquas speciales rationes.

17 Notandum secundò. Licet scientia infusa non attingat Deum vt Trinum, adhuc tamen attingit, prout est motiuum amoris respectu viatorum, nempe sub ratione vltimi finis, quia autem Christus vt viator per scientiam acquisitam formauit sibi notitiam Trinitatis, proponebatur Trinitas voluntati ipsius vt existens in obiecto proposito per scientiam infusam, hinc autem fit, quod potuerit Christus amore supernaturali ipsam amare, quia sufficit si motiuum amandi proponatur per scientiam naturalem: sic amamus proximum cognitum naturali cognitione charitate supernaturali, quia motiuum amandi proponitur supernaturali modo,

18 Notandum tertio. Obiectum non amari, prout est in se, sed prout est in mensura cognitionis, vnde potest malum amari, si proponatur vt bonum: hinc Deus cum sit secundum diuersam mensuram in cognitione beata, & infusa, exigit etiam diuersum amorem.

19 Notandum quartò voluntatem, quando amat, producere quendam terminum, qui est inclinatio, & facit, quod voluntas se vniat cum obiecto, in hoc tamen termino non consistit formaliter amor: sed in illo motu, & conatu vitali, quo voluntas mediante tali termino se vnit cum obiecto: sicut autem intellectus, beatus nedum producit verbum repræsentans obiectum primarium, sed etiam alia secundaria verba, quibus obiecta secundaria repræsententur, sic etiam voluntas beati producit terminum inclinatiuum primarium circa Deum vt fruibilem, & alios secundarios circa alia obiecta, atque adeo etiam circa Deum vt repræsentatum per scientiam infusam, quia tunc habet rationem obiecti secundarij ex eo, quod non repræsentatur secundum totam suam plenitudinem.

20 Dico

20 Dico primò. *Christum non meruisse per amorē beatificum*. Probatur. Meritum est essentialiter tendentia in præmium per modum assequutionis; amor autem beatificus non est huiusmodi, quia cum sit quies voluntatis in obiecto beatifico, non potest esse tendentia in præmium per modum assequutionis.

21 Dico secundò. *Non potuisse esse in Christo duos adæquatos amores, nempe beatificum, & alium fundatum in scientia infusa*. Probatur. Isti duo amores sunt incompossibiles, si sint inuicem condistincti; quia vnus faceret formaliter, voluntatem perfectè quiescere in termino, & alter faceret, voluntatem amare vt extra terminum, ergo cum implicet voluntatem esse perfectè in termino, & esse extra terminum, seu in via, implicat etiam, hos duos amores esse simul.

22 Dico tertiò. *Christum non potuisse mereri per actum amoris indiuisibilem, qui vt terminatus ad Deum esset necessarius, vt terminatus autem ad creaturas esset liber*. Probatur. Amor non est liber, vel necessarius, nisi in ordine ad motiuum, quando autem amatur Deus clarè visus, & creatura eodem amore indiuisibili, motiuum est Diuina bonitas clarè visa, & creaturæ sunt obiectum materiale secundarium, ergo amor determinatur, vt producatur sine indifferentia, etiam in ordine ad creaturas; quia motiuum amandi est omnino indifferens.

23 Dico quartò. *Christum habuiße actum charitatis erga Deum, prout viatoribus manifestatur, fundatum in Scientia infusa manifestante Deum vt finem supernaturalem, & importasse terminum inclinatiuum distinctum, qui conueniebat Christo vt Viatori, atque adeò voluntas Christi, vt voluntas comprehensoris per eundem conatum vitalem primariò quiescebat in summo bono: secundariò autem ex vi alterius termini inclinatiui ferebatur in ipsum vt erat voluntas viatoris*. Probatur. Christus erat simul viator, & comprehensor, ergo debebat ex vi amoris, quo quiescebat in vltimo fine inclinari ad perfectum ordinem cum ipso, quod fieri non poterat, nisi per alium terminum inclinatiuum correspondentem statui viatoris; hic autem terminus non potuit esse inclinatio contradistincta ab inclinatione beatifica, tum quia esset cum ipsa incompossibilis; Tum quia ex vi amoris beatifici, atque adeò cum subordinatione ad ipsum voluntas mouebatur ad se inclinandam adæquatè in vltimum finem.

24 Dico quintò. *Christum meruisse per hunc amorem veluti secundarium*. Probatur. Hic amor, licet dicat eundem conatum vitalem, quem dicit amor beatificus, dicit tamen diuersum terminum inclinatiuum, ergo cum terminus inclinatiuus sit secundum mensuram motiui, quo mouentur viatores, quādo amāt Deum supernaturali modo, amor etiam vt stat sub determinatione huius termini, habet eandem mensuram, atque adeò eandem indifferentiam, laudabilitatem, & rationem meriti.

25 Ad primum primæ sententiæ respōdetur. Hunc amorem fundari in scientia infusa, quatenus per ipsam manifestatur motiuum, quod sufficit, vt possit amari Deus vt trinus cognitus per sciētiam acquisitam, vt patet ex dictis. Ad secūdum. Amorem tendere in bonum, vt stat in mensura cognitionis, & ideo, cum Deus secundum diuersam mensuram sit in scientia beata, & infusa, terminat etiam diuersum amorem ratione termini inclinatiui. Ad tertium. Non posse eundem actum amoris secundum eundem terminum inclinatiuum prouenire à Scientia beata, & infusa; posse tamen secundum diuersum terminum inclinatiuum.

DE EO QVOD CHRISTVS meruit.

DISPVTATIO LXXXXVIII.

An Christus meruerit sibi aliqua bona supernaturalia.

SECTIO I.

1 Dicendum est. *Christum sibi meruisse gloriam Corporis, exaltationem nominis, & alia quæ ipsi sunt parata post passionem*, ita communiter cum D. Thoma 3. *p.q.* 19. *art.* 3. & est de fide contra Caluinum, & alios hæreticos recentiores, & traditur communiter à Patribus. Probatur. Ad Philipens. 2. *Factus est obediens vsque ad mortem propter quod & Deus exaltauit illum*, &c. Ioan. 17. *Ego clarificaui te super terram, opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam, & nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum*.

2 Respondet Caluinus per hæc significari, quod post passionem habuerit gloriam, non autem quod habuerit ex meritis. Contra. Exaltatio fuit data Christo intuitu passionis, vt significat particula, *propter*, & ex eo, quod consummauit opus sibi impositum, petit clarificationem, ergo habuit ex meritis, cum fuerit data intuitu operis.

3 Dico secundò. *Meruisse etiam ea, quæ habuit ante passionē, vt testimonium Patris in Iordane adorationem Magorum, &c.* Probatur. Meritum Christi vt summum se extendit ad omne id, quod potest habere rationem præmij, hæc autem potuerunt habere, quia non erant per se debita ratione vnionis.

4 Obijcit Caluinus. Scriptura docet, quod Christus venerit propter nostram vtilitatē, & quod pro nobis mortuus sit; non autem pro se ipso, ergo non meruit sibi, sed tantum nobis. Respondetur. Scripturam ita docere, vt quod venerit propter nos, vt tamen etiam asserat quod sibi meruerit, & licet non sit mortuus pro se ipso, per mortem tamen tanquam per actum meritorium sibi etiam meruit.

5 Obijcitur secundò, Ex Athanasio *ser.* 2. *contra Arrianos*. Vbi explicans illud. Ad Philipens. 2. *Propter quod, & Deus exaltauit illum*. Inquit significare causam sublimationis, quæ redundat in nos, non autem præmium, quod sibi Christus acquisierit. Respondetur. Athanasium negare Christum pro se meruisse in eo sensu, in quo asserebant Arriani, qui volebant, quod Filius Dei per propriam voluntatem, & non per humanam obediuerit Deo, & hoc pacto meruerit, vnde inferebant ipsum verbum esse creaturam.

An Christus meruerit sibi gratiam, & Gloriam.

SECTIO II.

6 Prima sententia est affirmatiua, ita Altisiodoren, *lib.* 3. *tract.* 1. *cap.* 7. Maior. *in* 3. *distinct.* 18. *q.* 2. Basol. *q.* 1. *art.* 3. Albertus *art.* 4. Probant Isaiæ 53. *Pro eo quod laborauit videbit, & saturabitur*. Visio autem satians est visio beata. 2. Ioa. 10. *Propterea diligit me Pater, quia animam meam pono*. Ergo ex meritis obtinuit dilectionem Dei, atque adeo gratiam. Tertiò. Melius est habere præmium ex merito, quam sine ipso, ergo Christus debuit habere gratiam; & gloriam ex merito.

7 Secunda sententia est negatiua. Ita Scotus *in 3.d.18. q.vnica* D.Bonau.*art.2.q.1*.Argent.*ibidem*.Durand.*q.3.* Vasquez *disp.78.de Incarn.cap.2*.Suarez *dispu.40.sect.2.* & communiter.

8 Dicendum est. *Christum non meruisse sibi gratiam, & gloriam*. Probatur. Gratia, & gloria debentur Christo ex vi vnionis, vt partes constitutiuæ illius status supernaturalis, in quo Christus ponitur per vnionem, ergo non fuerunt ex merito, quia quod est debitũ ex vi productionis vt pertinens ad constitutionem alicuius principij, non potest esse ex merito fundato in eodem principio.

9 Dices. Gloria corporis erat debita Christo, & tamẽ fuit data propter meritũ, ergo licet gratia, & gloria debeãtur ratione vnionis, potuerunt tamen dari etiam ex titulo meriti. Respondetur. Esse disparem rationem, quia gloria corporis non erat debita vt pars constitutiua illius status, quem ponebat vnio, sed solum secundum quandam decentiam.

10 Ad primum respondetur. Illum locum intelligi de præmio accidentali, quod Christus videns, erat saturandus ob abundantiam. Ad secundum particulam illam, *propterea*, non significare causam meritoriam, sed tantũ assignare terminum, per quem Christus terminabat amorem Diuinum. Ad tertium. Id esse verum, quando modus habendi ex merito non excludit modum habendi perfectionem, qualis est habere ex vi productionis.

An de potentia absoluta potuerit mereri gratiam, & gloriam.

SECTIO III.

11 PRima sententia est affirmatiua. ita Alens. *3.p.q. 16.art.1*.Suarez *disp.40.de Incarn. sect.1*. Vadingus *disp.10.dubio 5*.Hurtad.*disp.63. sectio 7.§.85. & 90.* & alij recentiores. Probant. Meritum non debet præcedere præmium tempore, sed sufficit si præcedat natura, ergo potuit Christus per primum actum sibi mereri gratiam, & gloriam. Secundò. Potuit Deus dare Christo gratiam, & gloriam sub conditione, quod per subsequentia opera ipsas mereretur. ergo

12 Secunda sententia est negatiua. ita Scotus *in 3. dist. 18.q.vnica*. Caietanus *3.par.q.19.art.3*. Medina *ibidem*. Crabrera *disp.1.§.4.& 5.*

13 Dico primò. *Supposito, quod Christus habuerit ab initio gratiam, et gloriam, nec de potentia absoluta potuit illam mereri, etiam per opera subsequentia*. Prob. Quod datur vt cõnaturale pertinens ad esse, & debitũ ex vi productionis, non potest dari cum dependentia ab operatione libera; gratia autem, & gloria est debita Christo iure connaturalitatis ex vi productionis.

14 Dico secundò. *Supposito quod Christus non habuisset gratiam, & gloriam ab initio, neque potuit illam mereri de potentia absoluta*. Probatur. De ratione meriti est quod tendat assequutiuo modo in genere morali, atq; adeo quod faciat moraliter debitum, quod non est debitum, ergo non habet locum respectu illius, quod est physicè debitum, cum non possit exercere suam vim assequutiuam. Gratia autem, & gloria est debita Christo secundum exigentiam physicam.

15 Ad primum respondetur. Licet meritum non debeat tempore præcedere præmium, debet tamen præcedere causalitate assequutiua; quod non habet locum in Christo respectu gratiæ, & gloriæ, vt patet ex dictis. Ad secundum negatur assumptum, vt patet etiam ex dictis.

An Christus meruerit nobis gratiam, gloriam, & remissionem peccatorum.

SECTIO IV.

16 DIco primò. *Christum meruisse omnibus hominibus remissionem vtriusque peccati originalis & actualis* est de fide. Probatur. Ad Coloss.2. *Cum mortui essetis in delictis, & præputio carnis vestræ, conuiuificauit cũ illo donans vobis omnia delicta*, 1.Io.2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris*. Ratio est. Quia satisfecit superabundanter pro peccatis totius generis humani.

17 Dico secundò. *Christum meruisse nobis gratiam iustificantem*. Est de fide. Ad Roman.3. *Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem, quæ est in Christo Iesu.*

18 Dices. Ergo. Gratia est nobis debita ex iustitia, vnde non datur gratis. Respondet. Esse debitam ex iustitia respectu Christi; non autem respectu nostri, quia debitum fundatur tantum in meritis Christi.

19 Dico tertiò. *Christum meruisse nobis gloriam, & vitam æternam*, Est de fide. Probatur. Ad Titum 3. *vt iustificati gratia ipsius hæredes simus secundum spem vitæ æternæ*. Ratio est. Quia nobis merendo gratiam, meruit adoptionem filiorum Dei, quę dat ius ad vitam æternam.

20 Dico quartò. *Nulli vnquam fuisse datam remissionem peccatorum, gratiam, & gloriam, nisi ex meritis Christi*, est de fide. Probatur. Scripturæ vniuersaliter loquuntur de omnibus, & Christus dicitur pro omnibus mortuus, & omnes redemisse.

21 Obijcitur. Patres antiqui habuerunt gratiam antequam Christus posset ipsis applicare sua merita, ergo non habuerunt ex meritis ipsius. Respondetur negando assumptum. Nam meritum est tantum causa moralis præmij, & ideò sufficit, quod antecedat in præuisione; vnde Deus intuitu meritorum Christi, quæ præuidebat contulit gratiam antiquis Patribus.

An Christus meruerit nobis applicationem suorum meritorum.

SECTIO V.

22 SVb alio titulo quæstio proponi solet, videlicet, an Christus meruerit nobis dispositiones ad gratiam; per istas enim nobis applicantur merita Christi, dum disponunt ad obtinendam remissionem peccatorum.

Prima Sententia est negatiua, ita Capreol. *in 3.distinc. 18.artic.3*. Ferrar. *lib.4. contra Gentes cap. 55*. Probant Si Christus meruisset dispositiones, prima gratia esset debita, quia dispositus facit illam sibi debitam ex eo, quod habet sibi applicata merita Christi, ergo. Secundò. Auxilia, quæ dantur in fidelibus, non sunt ex meritis Christi, cum non pertineant ad Christum ex eo, quod careant fide. Hæc autem auxilia sunt dispositiones ad gratiam. Tertiò. Homines per Christum recuperant, quæ amiserant in Adam, amiserant autem solam gratiam, & charitatem, quia fides, & spes non amittuntur, nisi per peccatum infidelitatis, & desperationis, quod non fuit in Adam.

23 Secunda sententia est affirmatiua, ita Vasquez *disp. 77.de Incarnat.cap.2*. Suarez *disput.41.sectio.2*. Aluarez *disput.50*. Merat. *disp.47.sect.3.*

24 Dicendum est. *Christum nobis meruisse omnia dona gratiæ, quæ antecedunt iustificationem, atque adeò etiam dispositiones, & applicationem suorum meritorum.* Probat.2. Ad Timot.1. *Vocauit nos vocatione sua sancta quæ data est nobis in Christo Iesu*. Ad Ph.1. *Vobis donatum est pro Christo, non solum vt in eum credatis, &c.* Ratio est,

est, Quia homo per peccatum contraxit debitum carendi omni auxilio gratiæ, & Christus satisfecit pro huiusmodi debito, atque nobis obtinuit omnia auxilia.

25 Ad primum negatur sequella, quia tunc solum quis facit sibi aliquid debitum, quando ex proprijs contrahit ius ad ipsum; non autem quando illud sit conueniens ex gratia alterius.

Ad secundum. Infideles pertinere ad Christum vt membra viuificabilia, & ideo influit in ipsos dispositiones ad gratiam.

Ad tertium. Deum creasse hominem ea lege, vt si peccaret, amitteret totum statum supernaturalem; & ideo in Adam perdidimus non solum gratiam, sed etiam fidem, & omnia supernaturalia.

Quid Christus meruerit iustificatis.

SECTIO VI.

26 CHristum meruisse iustificatis, est de fide, ex Tridentino *sess.6.c.16.* & specialiter effectus omnes Sacramentorum; vnde quæstio procedit de alijs bonis gratiæ.

27 Dico primò. *Christum meruisse iustificatis omnia auxilia gratiæ, quibus bene operantur*, est de fide. Probatur Ioannis 15. *Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic vos nisi in me manseritis*, vnde Tridentinum citatum definit Christum jugiter influere in iustificatos virtutem, quę bona eorum opera antecedat, comitetur, & subsequatur.

28 Dico secundo. *Christum meruiße iustificatis donum perseuerantiæ*. Probatur. Quia habetur ratione specialium auxiliorum, quibus iusti perseuerant in bono vsq; in finem.

29 Dico tertio. *Christum meruiße iustificatis augmentum gratiæ, & gloriæ*, est de fide. Probatur ex Triden. *sess.14.cap.8.* Vbi definit, merita nostra habere vim ex meritis Christi, quatenus meritum nostrum est pars aliqua de merito Christi nobis communicata per influxus gratiæ.

30 Dico quartò, *Christum meruisse nobis omnes actus quibus meremur*, Est de fide. Probatur. Merita sunt ex speciali influxu Christi, ergo meruit nobis nostra merita.

31 Dico quinto. *Meruiße nobis remissionem pœnæ temporalis, quæ fit per satisfactiones nostras*. Probatur. Talis satisfactio est actus supernaturalis in ordine ad salutem, ergo nisi esset ex meritis Christi, non esset verum illud Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere*.

32 Dico sextò. *Christum meruisse nobis remissionem paccatorum venialium*, Est de fide. Probatur 1. Ioan. 2. *Sanguis eius emundat nos ab omni peccato*.

33 Dico septimò. *Remissionem pœnæ in purgatorio ex vi suffragiorum esse ex meritis Christi*, Probatur. Per talia suffragia speciali modo applicantur merita Christi. ergo &c.

34 Obijcitur. In operibus iusti est valor sufficiens pro obtinẽdis his bonis, ergo non habet locum meritum Christi. Respondetur negando consequentiam. Quia meritum nostrum habet vim ex meritis Christi: non tamen hinc sequitur, quod opera nostra non sint meritoria de condigno; sed tantum, quod habeant hanc condignitatem fundatam in meritis Christi; vnde simul stat, quod sint opera nostra, & quod sint etiam ex meritis Christi.

35 Obijcitur secundò. Homo in ordine ad merendum habet ex meritis Christi tantum auxilia gratiæ. Hoc autem non est habere præmium ex meritis Christi. Respondetur negando minorem. Nam Christus nobis obtinuit præmium conferendo specialem vim nostris meritis, & proinde præmium, quod est ex nostris meritis, est etiam ex meritis Christi.

An Christus meruerit nobis prædestinationem.

SECTIO VII.

36 PRima sententia asserit, Christum meruisse nobis prædestinationem, quoad exequutionem, quatenus effectus ipsius sunt ex meritis Christi; non autem quoad primam intentionem, ita Scotus *in 3. dist.19. quæst. vnica* Maior. *quæst.1.* Smiting. *tract.3. de Deo sectio 3. num.618.* Probant. Scriptura docet, nos esse prædestinatos secundum gratuitum beneplacitum Dei ex mera charitate. Ad Ephes. *1.* Ad Rom. 4. 5. & 8. ergo. Secundò. Gloria Dei est ratio primi propositi saluandi electos Ad Ephes. 1. & 2. Hoc autem non esse verum, si prædestinatio secundum intentionem esset ex meritis Christi.

3 Ioannis 17. Electi traditi sunt Christo à Patre, ergo Christus non meruit primam acquisitionem, quia quod donatur, non datur ex meritis. Quartò. Non minus est gratuita nostra prædestinatio, quàm Christi prædestinatio, vt ait August. *c.12. & 15. de prædestinatione sanctorum*, prædestinatio autem Christi non fuit ex alicuius meritis. Quintò. Christus non meruit, vt Deus eligeret saluandos; sed tantum, vt impleret electionem. Ioan. 17. Illud enim tantum meruit, quod petijt à Patre.

37 Secunda sententia docet, Christum meruisse nobis prædestinationem, etiam quoad intentionem, ita D. Th. *3.p.q.19.art.4.* D. Bonau. *in 3. dist. 11.q.3.art.1.* Richar. *artic.4.q. vltima.* Vasquez *1.p.disp.94.c.2. & sequentib.* & alij.

38 Notandum primò. Prædestinationem esse factam post præuisionem peccati originalis, & in Deo non esse duplicem ordinem intentionis, & exequutionis, sed exequutionis tantum, & Christum fuisse primum omnium prædestinatorum, ita vt fuerit principium status supernaturalis, quæ omnia constant ex dictis suis locis.

39 Notandum secundò. Licet Christus non extiterit in aliquo instanti, in quo non haberet carnem passibilem, habuit tamen aliquos actus meritorios independenter à carne passibili, quatenus illos exercuit indepẽdenter ab organis, & horum primus fuit actus amoris, quo se conuertit in Deum, qui etiam obiectiuè fuit independens à carne passibili, cum non habuerit ipsam pro obiecto; Hinc autem fit, quod antequam concipiamus decretum de passibilitate Christi, possumus concipere Deum præuidisse hunc primum actum amoris Christi, & intuitu ipsius aliquid decreuisse.

40 Dico primò. *Christum meruisse nostram prædestinationem*, hæc Conclusio præscindendo à modo quo meruit, est de fide. Probatur. Ad Ephes. 1. *Prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum.* 2. ad Timoth. 1. *vocauit nos vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum ex gratia, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora sæcularia*, & hic locus explicatur communiter à Patribus de prędestinatione ex meritis Christi.

41 Dico secundò. *Christum meruisse nobis primum actum dilectionis, & electionis formalis, qua prædestinati sumus*.

Probatur. Iste actus habet pro obiecto bonum communicandum homini habenti capacitatem, ergo debet esse in ordine ad aliquam personam, cui fiat communicatio. Non potest autem obijci persona, quę nõ sit infecta originali; quia debet obijci vt descẽdens ab Adam, ergo cum Christus meruerit liberationem ab originali, meruit etiam hunc primum actum, quo Deus voluit liberare.

42 Dices decreuisse conferre tale bonum ante præuisionem originalis. Contra. Non potuit decernere conferre, nisi intuendo personam, cui conferret. Vel, ergo hæc persona obijciebatur intra statum existentiæ; vel possibilitatis. Si primum, ergo cum intra statum existentię nullum sit signum, in quo existat sine debito originalis;

non

non potuit obijci, nisi cum tali debito. Si secundum, cum persona intra statum possibilitatis non sit capax beneficij, quia existentia est primum beneficium, oportuit, vt Deus prius decerneret existentiam, deinde beneficia gratiæ.

43 Dico tertiò. *Christum meruisse illam primam electionem, & dilectionem, quæ terminata est ad genus humanum in Adam, qua voluit per gratiam ipsum eleuare ad statum supernaturalem.*

Probatur. Christus est prædestinatus vt caput generis humani, & secundum substantiam ante præuisionem originalis, & primus actus meritorius ipsius fuit præuisus ante originale, ergo per talem actum potuit mereri generi humano eleuationem ad statum supernaturalem.

44 Dices. Christus non consummauit meritum, nisi in passione, ergo non potuit conferri præmium intuitu illius primi actus. Respondetur. Non potuisse conferri præmium adæquatum, potuisse tamen conferri præmium inadæquatum.

45 Dico quartò. *Christum ex vi primi actus meruisse quod constitueretur redemptor pro reparatione generis humani*. Probatur. Quod Christus sit redemptor est speciale beneficium factum generi humano vt membro Christi; omne autem beneficium huiusmodi est ab ipso Christo vt capite, atque adeò ex meritis ipsius.

46 Dices. Scriptura docet, Deum misisse filium suum ex sola misericordia in salutem generis humani. Respondetur. Fuisse solam misericordiam respectu generis humani, non autem respectu Christi.

47 Dices secundò. Christus tenebatur vt caput redimere, & Deus tenebatur constituere ipsum redemptorem, quę autem sunt debita, non sunt ex merito. Respondetur: Aliud esse, quod pertineret ad Christum redimere, & aliud, quod teneretur: primum est verum, secundum falsum.

48 Dices tertiò. Si Adam non peccasset, Christus non venisset, ergo ratio redemptionis fuit determinata in prima prædestinatione, ergo non ex meritis. Respondetur: Fuisse determinatam in prædestinatione adæquata, quæ autem sic determinantur possunt cadere sub merito fundato in actibus, qui conueniunt ratione prædestinationis inadæquatæ.

49 Dico quintò. *Christum non meruisse electis prædestinationem per diuersam applicationem suorum meritorum, qua vellet sua merita aliquibus efficaciter applicari, alijs verò tantum sufficienter*, est contra Vasquez 1. *p. disp.* 97. *cap.* 3. & alios recentiores. Probatur. Vel præcessit voluntas Dei manifestata Christo de ijs eligendis, & non alijs vel non. Si primum, ergo discretio est facta à deo antequam Christus applicaret sua merita. Si secundum, ergo in prouidentia supernaturali primum disponens esset Christus, vt homo, quod implicat, quia prima dispositio debet esse à prima causa.

50 Obijcies Christus Ioan. 17. facit expressam comparationem inter electos, & non electos. *Non pro mundo rogo, sed pro ijs, quos dedisti mihi*, ergo meruit electionem comparatiuè. Respondetur negando consequentiam. Nam oratio Christi supponit electionem factam, & esse in ordine ad obtinenda beneficia pro ipsis electis; non autem in ordine ad electionem faciendam.

51 Ad primum respondetur. Scripturam coniungere merita Christi cum gratuito proposito Dei, hoc autem propositum fuit gratuitum respectu homines, & in sua radice, quatenus prædestinauit Christum, quia tunc virtualiter proposuit prædestinare genus humanum. Dicitur autem Deus prędestinasse ex charitate, quia ex mera charitate ordinauit merita Christi, vt causam meritoriam, quia Christus merendo prædestinationem, cooperatus est gloriæ Dei.

Ad secundum. Gloriam Dei vt causam finalem prædestinationis non excludere merita Christi, vt causam meritoriam, quia Christus merendo prædestinationem cooperatus est gloriæ Dei.

Ad tertium electos fuisse traditos Christo, quia meruit sibi tradi.

Ad quartum. Nostram prædestinationem esse gratuitam æquè ac prædestinatio Christi, quia non est ex meritis nostris; quod autem sit ex meritis Christi; facit tantum, quod non sit gratuita respectu Christi.

Ad quintum. Christum per illam orationem non meruisse electionem, sed tantum specialia beneficia pro Apostolis.

Quid Christus meruerit Angelis.

SECTIO VIII.

52 Prima sententia negat meruisse gratiam, & gloriam, sed tantum bona accidentalia, ita Durand. *in* 3. *dist.* 13. *q.* 2. Palud. *q.* 1. *art.* 3. Vasquez *disp.* 49. *de Incarn. cap.* 2. Vading. *disp.* 7. *dubio* 7. Meratius *disputat.* 47. *sectio* 1. & alij. Probant. Matthæi 18. & Lucæ 15. Pastor (videlicet Christus) relictis nonaginta nouem in deserto, nempe Angelis, venit quærere vnam, quæ perierat, nempe hominem, ergo solis hominibus meruit gratiam, alioquin venisset quærere etiam Angelos. Secundò. Ad Hæbreos 2. Omnes sanctificati per Christum vocantur fratres, & pueri communicantes carni, & sanguini, tales autem non sunt Angeli. Tertiò. Patres explicantes, quod Christi aduentus profuerit Angelis, assignant tãtum gaudium, ex reparatione sedium, ex quibus Angeli mali ceciderunt: non autem assignant gratiam, & gloriam. ergo

53 Secunda sententia docet, meruisse etiam gratiam, & gloriam, ita Caietanus 3. *p. q.* 7. *art.* 11. Albertus *in* 3. *dist.* 13. *art.* 2. Richardus *ibidem.* Suarez *disp.* 42. *de Incar. sec.* 1. Hurtad. *disput.* 63. *sect.* 8. Lorca *disp.* 45. & alij.

54 Dicendum est. *Christum meruisse Angelis gratiam, & gloriam per primum actum amoris, quo se conuertit in Deum*. Probatur. Talis actus potuit esse meritorius talis gratiæ, & potuit præuideri ante prædestinationem Angelorum, vt patet ex supradictis, ergo cum Christus sit caput Angelorum, & merito ipsius sit tribuendum totum id, quod potest, debet etiam tribui, quod meruerit gratiam, & gloriam: ptæsertim quia influxus gratiæ est principalis, & fundamentum cæterorum.

55 Ad primum respondetur. Ex illa parabola tantum colligi, quod Christus non meruerit Angelis reparationẽ, sicut meruit hominibus: quærere enim, quod perijt, est reparare, imo colligitur, quod meruerit gratiam, & gloriã, quia dicitur pastor ipsorum: vnde habuit perducere ad pascua vitæ æternæ quod fit per gratiam. Ad secundum. Sensum Apostoli esse, quod nos, qui sanctificamus per Christum, communicemus ipsi in carne, & sanguine vnde volt commendare beneficium, quod accepimus, dum Deus, qui est noster sanctificator, voluit assumere carnem nostram; non autem dicit, quod omnes sanctificati per ipsum, communicent carni, & sanguini. Ad tertium. Licet Patres doceant, Angelos percepisse illam vtilitatem ex Christi aduentu; non tamen negant, quod fuerint sãctificati ex meritis Christi. Deinde loquũtur solum de eo, quod habuerunt Angeli ex vi reparationis generis humani.

DE CHRISTI SATISFACTIONE.

DISPVTATIO LXXXXIX.

An homo habeat iustitiam ad Deum.

SECTIO I.

1 VT videamus, an Christi satisfactio fuerit secundum iustitiam prius inquirendum est, an homo debeat aliquid ex iustitia ipsi Deo.

Supponendum est. Deum non habere obligationem iustitię propriè dictam respectu creaturæ ratione supremi dominij; ita vt quicquid est Creaturæ sit sub pleno dominio Dei; modo autem videndum est, an idem dicendum sit de ipsa creatura.

2 Prima sententia asserit, hominem habere iustitiam propriè dictam ad ipsum Deum, ita Suarez *opusculo de Iustificatione sect.* 2. & *disput.*4.*de Incarn. sect.* 5. Hurtadus *disp.*12.*de Incarn.sect.*7. & alij, qui tenent, Deum obligari ex iustitia respectu creaturæ. Probant. Deus ratione supremi dominij habet ius prælationis circa opera nostra, ergo si ipsis vtamur contra ius Dei, peccamus contra Iustitiam; vnde peccatum est iniuria Dei. Secundò. Homo tenetur Deo satisfacere pro peccato: debitum autem satisfactionis oritur tantùm ex iustitia. Tertiò. In omni peccato peccator vtitur re aliena inuito Domino, quatenus vtitur se ipso, & suis operibus contra voluntatem Dei, ergo. Quartò. Quando homini aufertur honor debitus, fit contra iustitiam; peccator autem aufert Deo honorem debitum. Quintò. Obsequium erga Deum est seruitus, Deuter.6. *Illi soli seruies*, seruitus autem est debita secundum iustitiam.

3 Secunda sententia asserit, posse hominem habere Iustitiam respectu Dei, non tamen omne peccatum esse strictè contra iustitiam, & rarò oriri obligationem iustitiæ ad satisfaciendum, ita quidam recentiores.

4 Tertia sententia absolutè negat in creatura iustitiam respectu Dei, ita Vasquez 1.*par.disput.*85.*cap.*4.

5 Dico primò. *Creaturam non habere ad Deum iustitiam propriè dictam, quæ sit specialis virtus*. Probatur. Inter Deum, & Creaturam non interuenit ius quod est obiectum iustitiæ propriè dictæ, ergo Creatura non habet iustitiam respectu Dei. Antecedens probatur. Cum iustitia sit constans voluntas reddendi vnicuique, quod suum est ius, quod est obiectum ipsius, importat proprietatem rei dependentem à voluntate aliena, per quam res appropriatur; Deus autem nō potest habere aliquod ius, quod ipsi competat ex eo, quod res ipsi approprientur ex voluntate creaturæ, quia est essentialiter Dominus, & omnia sunt propriè ipsius per essentiam; vnde non habet locum appropriatio facta per creaturam.

6 Dices. Ius de suo formali importare tantum potestatem supra vsum rei; quod autem tali, vel tali pacto se habeat, esse quid materiale, & ideò saluari in Deo ius propriè dictum, quia saluatur talis potestas. Contra. Hoc ius, quod saluatur in Deo, non est dependens à voluntate creaturæ, ergo in Creatura non est iustitia ad Deum, conferens ipsi hoc ius. Deinde hoc ius competit Deo per essentiam, ergo non est obiectum iustitiæ, quia ius, quod est obiectum ipsius, debet posse causari ab ipsi, quia iustitia est virtus practica.

7 Dico secundò. *Creaturam habere tantum iustitiam vniuersalem, & legalem respectu Dei, quatenus secundū sua opera debet correspondere iuri legali, quod Deus habet supra ipsam.* Probatur. Creatura tenetur tantum ponere in proprijs operationibus debitam rectitudinem, & ea posita satisfacit adæquatè suæ obligationi, cum obligetur tantum ad operandum secundum dictamen rectæ rationis, ergo tenetur tantum secundum iustitiam legalem, quia hæc præscribit rectitudinem cuiuslibet operationis.

8 Ad primum. Deum debere præferri omni creaturæ ex vi iustitiæ legalis, quia ipsa præscribit, quod debeat esse finis vltimus in omni operatione, hinc peccatum habet rationem iniuriæ, quia est contra hanc iustitiam.

Ad secundum. Debitum satisfactionis oriri ex læsione iustitiæ vniuersalis.

Ad tertium. Peccatorem non vti re aliena contra voluntatem Dei absolutè. Deinde si vteretur, consurgeret tantum iniustitia opposita iustitiæ vniuersali.

Ad quartum. Esse disparem rationem, quia homines habent iura inuicem contradistincta, quæ sunt iura particularia, Deus autem habet tantum ius vniuersale, & ideò ipsum solum potest lædi, quatenus creatura se deordinat contra regulas iustitiæ vniuersalis, non autem quia aliquid Deo auferatur.

Ad quintum. Obsequium erga Deum dici seruitutem, quatenus inseruit gloriæ ipsius, non autem quia sit debitum ex iustitia propriè dicta, vnde qui adimplent consilia, dicuntur seruire Deo, licet non teneantur adimplere.

An Christus satisfecerit pro peccatis totius generis humanis.

SECTIO II.

9 LIcet inter hominem, & Deum non possit esse iustitia, quę sit specialis virtus, adhuc tamen ratione iustitiæ vniuersalis habet locum offensa, & satisfactio. Est autem *Satisfactio redditio volūtaria æquiualentis pro æquiualenti*. Dicitur. *Redditio*, quia supponit aliquid ablatum, Dicitur *voluntaria*, ad differentiam satisfactionis, quia quis patitur ad æquiualentiam pro delicto commisso. Dicitur *æquiualentis pro æquiualenti*, vt seruetur æqualitas, per quam propriè constituitur satisfactio, quę de suo formali debet inęqualitatem reducere ad ęqualitatem.

10 Negant Hęretici, Christum satisfecisse pro peccatis generis humani, & volunt, Christum venisse solùm, vt doceret doctrina, & exemplo, ita Pelagiani. Probant. Nomina quibus in scriptura significatur Christi satisfactio illi conueniunt tantum per metaphoram, vt cum dicitur emptio, redemptio, &c. Secundò. Opus redemptionis fuit opus gratiæ, & misericordię, Ad Rom.3. & ad Ephes. 1. ergo non interuenit satisfactio. Tertiò. Multi moriuntur in peccato originali, quod non contingeret, si Christus satisfecisset pro ipsorum peccatis. Quartò. Cum non possit esse idem offensus, & satisfaciens pro eadem offensa, non potuit Christus satisfacere pro ijs peccatis, quę erant committenda contra ipsius humanitatem.

11 Dico primò. *Christum verè, & propriè satisfecisse pro peccatis totius generis humani*, est de fide. Probatur 1. Ad Corinthior.6. *Empti enim estis pretio magno*. 1. Petri, 1. *Non corruptibilibus auro, & argento redempti estis, sed pretiosissimo sanguine agni immaculati Christi*. 1. Ioan. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris*; quę omnia important satisfactionem placari iram Dei.

12 Dico secundò. *Christi satisfactionem fuisse sufficientem tàm pro peccato, quàm pro pœna æterna peccato debita*, est de fide probatur Ioann.14. *Ego veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant*, quod non esset verum, nisi liberasset à morte ęterna, vnde dicitur Christus nos liberasse à potestate Diaboli.

13 Dico tertiò. *Christi satisfactionem nedum fuisse sufficientem, sed etiam superabundantem*. Est de fide, & traditur communiter à Patribus. Probatur. Ad Roman.5. *Si vnius delicto multi mortui sunt, multò magis abundantiam gratię, & iustitiam accipiemus*. Item. *Vbi abundauit*

dauit delictum superabundauit gratia.

13 Dico quartò. *Christus ita satisfecit pro nobis, vt opus sit applicatione, qua nobis applicetur satisfactio mediante nostra operatione.* Est de fide. Probatur. Ad Hebræos 5. Factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ: hinc instituta sunt Sacramenta, quibus nobis applicarentur merita Christi.

14 Ad primum Hominem fuisse sub potestate Diaboli vt definitur Concilio Triden. *sess.* 5. *in decreto de peccato originali*. Eius autem captiuitas consistebat in obligatione ad pœnas, et in potestate Diaboli ad inducendum hominem tanquam seruum ad peccatum. Christus autem abstulit hanc captiuitatem satisfaciendo Deo; vnde licet in scriptura aliquando metaphoricè significetur hæc satisfactio, propriè tamen habet rationem satisfactionis. Ad secundum. Fuisse opus gratiæ, & misericordiæ radicaliter; nō formaliter, quatenus ex gratia fuit, quod Deus mitteret Christum redemptorem. Ad tertium. Non liberari homines ab originali, quia ipsis non applicatur satisfactio Christi; quæ tamen pro ipsis etiam oblata est. Ad quartum Christum satisfecisse pro peccatis factis contra ipsius humanitatem, quatenus erant Dei iniuria; vnde non fuit idem satisfaciens, & offensus; vt autem erant iniuria sui ipsius, ea liberaliter condonauit.

An Christi satisfactio habuerit ex se valorem, & condignitatem.

SECTIO III.

15 PRima sententia vult, tantum fuisse condignam ex Dei acceptatione. ita Scottus *in 3. distinct. 19. & 20. quæst.* 1. & *in 4. distinct.* 15. *quæst.* 1. Durandus *ibidem*, Almain *in 3. distinct. 19. & 20. quæst.* 1. Maior. *ibidem*. Rada 3. *part. controuers.* 13. *art.* 2. *Conclus.* 7. & communiter Scotistæ. Probant satisfactio Christi fuit secundum ius naturæ humanæ: offensa verò contra ius naturæ Diuinæ, ergo non potest interuenire condignitas, secundò. Christus non potuit reddere Deo æquale pro beneficijs acceptis; quia Deo, & parentibus non potest par ratio referri ex 5. *ethicorum cap.* 6. ergo non remanebat, per quid satisfaceret. Tertiò si Christus per impossibile peccasset, non potuisset condignè satisfacere pro peccato proprio, ergo nec pro alieno. Quartò. Christus potuit tantum vt homo se submittere Deo, ergo cū satisfactio consistat in submissione, fuit minor quam offensa, quia offensa habet suam quantitatem à persona læsa, satisfactio verò a submissione. Quintò. Offensa grauitas sumitur etiam ex persona ofendente, quæ distat infinitè à Deo læso, ergo licet satisfactio Christi sit condigna grauitati sumptæ ex persona offensa, non tamen alteri grauitati, quæ est à persona offendente.

16 Secunda sententia asserit, Christi satisfactionem esse ex se condignam præcisa acceptatione. ita D. Thomas 3. *part. quæst.* 1. *art.* 2. *ad* 2. Caietanus, & Medina *ibidem*. Vasquez *disput.* 5. *cap.* 2. Crabrera *disp.* 4. §. 2. Ragusa *disput.* 10. §. 2. Suarez *disp.* 4. *sect.* 2. Hurtad. *disp.* 11. *de Incarn. sect.* 1. §. 6. & communiter.

17 Notādum primò. Valorem satisfactionis crescere ex dignitate satisfacientis quando cōsistit in obsequio personali, quo se submittit offenso. Ratio est. Quia talis satisfactio est quædam exhibitio, quā satisfaciens se exhibet in obsequium læsi.

18 Notandum secundò. Operationes sumere effectiuè specialem formam, & modum essendi ab operante, nedū physicè, sed etiam moraliter, quia operans imprimit operationi illam determinationem, quam habet in se, & facit, vt habeant in actu secundo illam mensuram, quam habet ipse in actu primo.

19 Notandum tertiò. Cum personalitas verbi verè terminet naturam humanam Christi, & suppositatio sit quidam character naturæ, quo determinatur ad modum essendi per se incommunicabiliter, sequitur quod natura humana acquirat modum essendi Diuinum, & dignitatem moralem Diuinam non participatiuè, sed formaliter; quia perficitur physico modo per diuinam personalitatem.

20 Notandum quartò. Ex hoc fieri, quod suppositum Christi refundat suam dignitatem in operationes; quatenus dignificat ipsam naturam operantem vt *quo*. Hinc operationes Christi habent specialem characterem consistentem in quadam commensuratione dignitatis ad suppositum Diuinum: vnde Dionysius *Epistola* 1. *ad Caium* eas vocat Theandricas, hoc est Dei viri.

21 Dico primò. *Satisfactionem Christi fuisse ex se præcisa Dei acceptatione condignam.* desumitur ex Agapito Papa *Epistola ad Antimum* vbi habet. *Quæ reconciliatio esse potest, qua humano generi reconcilietur Deus, si hominis causam mediator Dei, & hominum non susciperet*, & à Caio Papa *Epistola* 1. *Decret.* Nec *est redemptio captiuitatis humanæ nisi in sanguine eius.* ex Clemente VI. *in extrauaganti vnigetus*, vbi habet, Guttam sanguinis Christi, propter vnionem ad Verbum, potuisse sufficere pro benedictione generis humani. Probatur: Ad Hebr. 10. *Impossibile est sanguine taurorum, & hircorum auferri peccatum, ideo ingrediens mundum dixit, hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem adaptasti mihi*; loquitur autem de Christo, & eius satisfactione. Non fuisset autem impossibile, sanguine taurorum satisfieri pro peccatis, si Christus satisfecisset tantum ex Dei acceptatione, quia potuisset Deus acceptare etiam hæc sacrificia.

22 Resp. Scotus. Fuisse superabundantem ex Dei acceptatione; non in se, sed in effectu. Contra. Quia eodem pacto potuisset esse superabundans in effectu alterius satisfacientis; atq. adeò potuisset fieri sanguine taurorū etc.

23 Dico secundò. *Satisfactionem Christi habuisse hanc condignitatem ex vi vnionis hypostaticæ.* Probatur. Tunc satisfactio ex natura sua est condigna, & tanti valoris, quando est tanta, quanta est grauitas offensæ, sed satisfactio Christi fuit æqualis valoris ex vi vnionis hypostaticæ, ergo. Minor probatur. Quia persona satisfaciens fuit infinita non secus ac persona offensa; vnde potuit refundere in satisfactionem tantam dignitatem, quantam grauitatem potuit refundere persona offensa.

24 Dices. Suppositum non influere in operationes, sed tantum naturam. Contra. Licet non influat vt principiū, *quo*, complet tamen principium, *quod*, & ipsum dignificat, & determinat in suo modo essendi, ergo influit moraliter, dignitatem, quatenus eleuat naturam ad modum essendi Diuinum, atque adeò etiam operationes.

25 Obijcies. Persona offensa fuit Deus secundum se, ita vt nulla condicio modificaret eius dignitatem; persona autem satisfaciens, licet sit Diuina, est tamen modificata secundum dignitatem, quia illam communicat tantùm finito modo mediante vnione hypostatica finita. Respondetur negando consequentiam. Nam operationes habent ordinem immediatum ad suppositum, & ideo sumunt ab ipso immediatè dignitatem, & licet ex natura operationis limitetur, vt stet in ipsa finito modo, quia tamen grauitas iniuriæ stat finito modo in offensa; ideò adhuc seruatur æqualitas.

26 Ad primùm satisfactionem fuisse quidem secundum ius naturæ humanæ, sed tamen vt eleuatæ, & sustentatæ à persona Diuina, atque adeò ab ipsa dignificatæ, ex quo prouenit equalitas. Ad secundum. Aristotelem loqui de æquiualenti, non quomodocunque, sed quod absoluat ab obligatione erga Deum, & parentes, quicquid enim faciat homo, semper remanet obligatus ad obsequium, licet pro aliquo titulo redderet equale. Rursus licet opera Christi fuerint debita ex gratitudine, quia tamen idem opus est capax ex natura sua, vt offeratur pluribus titulis, cum possit habere omnes illas rationes, secundum quas potest

ordinari

ordinari ad vltimum finem, ideò potuerunt offerri etiam per modum obsequij placatiui. Ad 3. Si Christus peccasset, sequuta fuisset contradictio; potuisset enim satisfacere, quia erat persona infinita, & non potuisset, quia fuisset inimicus Dei. Quando enim in antecedenti ponitur contradictio, qualis est, quod in natura humana sit vnio hypostatica, & peccet, sequitur etiam in consequenti. Ad 4. Licet principium, *quo*, submissionis fuerit natura humana, quia tamen verbum assumpsit ius naturæ humanæ, & illud Deo submisit, fuit submissio personæ æqualis, atque adeò cum æqualitate ad offensam. Ad 5. Grauitatem offensæ desumi per accidens ex persona offendente, atq. adeò non esse diuersam ab ea, quæ sumitur à persona offensa.

27 Quæres. An valor operum Christi fuerit vnus. Respondetur contra Ragusam *disp.16.de Incarn.* Fuisse multiplicem; quia licet dignitas personæ fuerit vna, dignificabat tamen singulas operationes Christi, ita vt quælibet seorsim ab alia habuerit suam dignitatem, & valorem, fuit tamen vnus integritate, quatenus Christus obtulit omnes suas actiones pro satisfactione.

Vnde sumatur valor personalis operum Christi.

SECTIO IV.

28 DIco 1. *Non desumi à Deitate, prout per modũ naturæ est in Christo, & sanctificat humanitatem,* ita Ragus. *disp.12.de Incarn.* contra Vasquez *disput. 5.cap.5.& disp.6.cap.2.* Probatur. Patres tribuunt valorem operibus Christi, quatenus ex vi vnionis hypostaticæ fiunt propriè suppositi Diuini, ergo illum non habent ex eo, quòd Deitas sanctificet humanitatem.

29 Dices. Si saltem per impossibile natura assumpta à Verbo haberet peccatum habituale, opera illius suppositi non haberent valorem, quia essent opera inimici, & tamen essent opera suppositi Diuini, ergo de facto habent valorem, quia humanitas sanctificatur à Deitate. Respondetur. Implicare, humanitatem assumi ad filiationem Dei naturalem, & esse inimicam Dei, vnde sicuti in suppositione ponuntur implicantiæ, ita etiam deducuntur, vnde illa opera essent grata Deo, & non essent, sicut esset operans.

30 Dico 2. *Valorem desumi à supposito ex eo, quod dignificat actum,* ita communiter Patres, dum ex qualitate operantis colligunt dignitatem operationis. Probatur. Natura humana per personalitatem Diuinam completur in ratione principij in ordine ad operandum, ergo ratione suppositi Diuini operatio eleuatur ad suam dignitatem, quatenus participat proportionaliter eundem modum essendi.

31 Dices. Actio calefactiua non tribuitur aquæ calidæ, etiam si substentet calorem, ergo licet suppositum Diuinum substentet humanitatem, non tribuetur ipsi actio humanitatis. Respondetur negando consequentiam. Quia aqua non determinatur à calore in ordine ad modum operandi, sicut determinatur natura à subsistentia Diuina.

Quem valorem habeant operationes Christi ex re oblata.

SECTIO V.

32 CErtum est de fide, Christum obtulisse se ipsum pro genere humano iuxta illud 1. Ad Timoth. 2. *Dedit semetipsum redemptionem pro omnibus*, & ad Gal. 1. *Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris*. Quæritur ergo an, talis oblatio habuerit æqualem valorem ex re oblata cum eo, quem habuit ex persona offerente.

33 Prima Sententia est negatiua, ita Suarez *disput.4. de Incarn. sect.4.* Vasquez *disp.6.cap.2.* Crabrera *q.1. art. 2.disp.6.§.3.* Probant. Christus fuit oblatus in templo à B. Virgine, & tamen illa oblatio non fuit tanti valoris, quanti sunt actiones Christi, ergo 2. Obiectum non dat actui valorem sibi proportionatum, sed secundum mensurã, qua attingitur, vt patet in actibus virtutum Theologicarum, persona autem dat valorem sibi proportionatũ.

34 Secunda sententia est affirmatiua, ita Ragus. *disp.14. de Incarn.* & alij.

35 Dico 1. *Satisfactionem, & pretium redemptionis, quo Christus redemit genus humanum, esse vnum, & idem* ita D.Thom. *3.p.q.48.art.4.* Probatur. Redemptio fuit necessaria ad tollendam captiuitatem hominis, sub qua tenebatur, ob iniuriam factam Deo, ergo fuit formaliter satisfactio, quia quod erat reddendum pro iniuria illata, erat debita satisfactio, & rursus, quod erat soluendum pro redemptione, erat compensatio iniuriæ, quia tota captiuitas fundabatur in ratione debiti.

36 Dico 2. *Satisfactionem Christi sumere valorem ex re oblata.* Probatur. In satisfactione nedum attenditur persona satisfaciens, sed etiam qualitas obsequij, & submissionis, quia cum sit quædam compensatio, eò maior est quò plus offertur, ergo cum in Christi satisfactione ita se ipsum submiserit, vt dederit se ipsum in sacrificium propitiatorium, ex re quoque oblata desumetur valor.

37 Dico 3. *Valorẽ qui sumitur ex re oblata, esse æqualem illi, qui sumitur à persona operante.* Probatur 1. Petri 1. *Non corruptibilibus auro, & argento redempti estis sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati Christi*, qui modus loquendi significat valorem incomparabilem, vnde Patres, dum docent, valorem redemptionis esse superabundantem, & incomparabilem, desumunt hunc excelsum ex re oblata; vt Cyrillus Alexandrinus *epistola ad Max.* Nazianzenus *orat.42.* Ambrosius *in Psalm.35.* Clemens VI. *in extrauagan. Vnigenitus*. Et ratio est. Quia quo magis crescit res oblata, crescit etiam dignitas oblationis.

38 Dico 4. *Valorem ex re oblata coalescere in vnum cum valore ex persona offerente.* Probatur. Valor ex re oblata est valor oblationis, & oblatio est actus offerentis, actus autem secundùm esse quod habet, est dignificabilis ab ipsa persona. ergo

39 Ad 1. Christum diuerso modo se ipsum obtulisse, ac fuerit oblatus à B. Virgine, quia videlicet habebat plenũ dominium supra se ipsum, vnde etiam plenè se ipsum obtulit quod non potuit B. Virgo defectu talis dominij, vt etiam contingit in alijs oblationibus, in quibus Christus, & eius merita à nobis offeruntur. Ad 2. Christum non fuisse obiectum formale, sed materiam oblationis, qui, si plenè offeratur, dat oblationi dignitatem sibi correspondentem, actus autem virtutum Theologicarum non attingunt Deum, quantum est attingibilis, nec habent ipsum pro materia, quæ alteri tradatur, & ideò non sumunt ab ipso valorem.

In quo consistat valor operum Christi.

SECTIO VI.

40 DIco 1. *Non consistere in aliquo ente rationis.* Probatur. Debet interuenire vera, & realis dignitas, alioquin non plus aptæ fuissent ad satisfaciendum actiones Christi, quàm puri hominis. ergo

41 Dico 2. *Neq. consistere in aliqua denominatione extrinseca desumpta à dignitate personæ,* Est cõtra nõnullos recentiores. Proba. Dignitas operationũ Christi reddit eas verè æstimabiles supra alias, quod fieri nõ potest, nisi rõe alicuius positiui, quia res æstimatur, inquantum est. ergo

42 Dico 3. *Neque importare dignitatem personæ, quæ per modum formæ extrinsecæ dignificet.* Est contra Rag. *disput.15. de Incarn.* Prob. Valor operum Christi debet esse sub dominio humanæ voluntatis ipsius, Tum quia debuit ipsum offerre, Tum quia erat Dominus illius, dignitas autem personæ non est sub dominio humanæ voluntatis Christi.

43 Dico quartò. *Consistere formaliter in aliquo morali intrinseco, quod consurgit per modum formæ in ipsa operatione ex eo, quod dicit realem habitudinem ad suppositum Diuinum.* Prob. Actus secundus, cum sit exercitium actus primi, commensuratur cum ipso, ita vt dicat in actu exercito, quod dicit actus primus, prout applicatur ad operandum, ergo cum applicetur secundum dignitatem, dicet in actu exercito dignitatem operantis.

44 Obijcit Ragusa. Si dependentia à supposito Diuino esset de intrinseca ratione actuum Christi, non posset Angelus naturali lumine illos cognoscere. Respondetur; negando sequellam. Quia sicuti naturali lumine cognoscit naturam humanam Christi esse in statu operandi non cognita personalitate, ita etiam cognoscet actus Christi cum ordine ad illam naturam, quam scit esse suppositatam, licet non videat personalitatem; atque adeò cognoscet in actu dependentiam à supposito, licet non cognoscat determinatè suppositum.

45 Obijcit secundò. Dignitas meritoria non est quid reale in nostra operatione, quia non dicit ordinem ad gratiam habitualem, ergo nec in actibus Christi. Resp. negando antecedens. Quia cum gratia habitualis sit vita supernaturalis; actus supernaturalis est exercitium talis vitæ: vnde dicit ordinem ad ipsam. Deinde negatur consequentia. Quia gratia non constituit principium *quod*, sicut constituit personalitas Diuina.

46 Obijcitur tertiò. Sequeretur, quod actus esset in eodem gradu dignitatis, in quo est persona. Respond. Esse in eodem gradu proportionaliter, videlicet finito modo, quia ratione principij, *quo*, limitatur persona infinita, vt influat dignitatem finito modo.

An valor Christi fuerit infinitus.

SECTIO VII.

47 PRima sententia asserit fuisse infinitum, Ita Capr. *in 3. distinct. 20. art. 2.* Palud. *quæst. 2.* Richardus *quæst. 4.* Ferrar. *4. contra gentes. cap. 55.* Sotus *in 4. distinct. 1. quæst. 3. art. 5.* Caietanus *3. part. quæst. 1. art. 4.* Suarez disput. 4. *de Incarnat. sect. 4.* Vasquez *disput. 6. cap. 2.* Ragusa *disput. 11.* Hurtadus *disput. 11. sect. 3.* Vadingus *disput. 2. dub. 2.* & communiter Recentiores, qui etiam citant D. Thomam pluribus in locis, qui tamen loquitur de infinitate impropriè dicta. Probatur. Scriptura id significat, dum ponit pretium nostræ redemptionis inæquiparabile, vt 1. Petri 1. 2. Clemens VI. in *extrauag. vnigenitus*, habet, Christum reliquisse infinitum thesaurum ecclesiæ, de cuius diminutione non est formidandum propter infinita merita Christi, & Chrysostomus *homilia 10. in cap. 5. Epistol. ad Roman.* ait satisfactionem Christi superasse nostrum debitum, sicuti infinita auri talenta debitum decem obolorum: secūdò. Valor crescit ex dignitate personæ, ergo erit infinitus, cum persona sit infinita. Tertiò. Valor operum Christi sufficit pro omni grauitate, & numero iniuriarum possibilium, & est totus in actu, ergo cum iniuriæ possibiles sint infinitæ, etiam valor erit infinitus. Quartò. satisfactio Christi non est minoris valoris respectu collectionis omnium peccatorum, quàm respectu vnius, hoc autem fieri non potest, nisi sit infinitus. Quintò: opera Christi præcisa dignitate personæ sunt digna magno præmio, ergo habita dignitate personę exigunt præmium infinitum, cum finitum non sit magnum respectu personæ infinitæ, ergo habent valorem infinitum.

48 Secunda sententia est negatiua. Ita qui docent, opera Christi habuisse valorem condignum tantum ex Dei acceptatione extrinseca, quos supracitauimus.

49 Dico primò. *Valorem operum Christi non fuisse infinitum simpliciter.* Probatur. Intra ordinem moralem secundum rationem valoris est in genere determinato, cum non dicat omnem rationem valoris, & sit possibilis alius valor, qui non sit participatus ab ipso, Nam potuisset Deus producere alias creaturas rationales in ordine gratiæ independentes à Christo vt à capite, et possent habere valorem suis operationibus independenter ab ipso, ergo non est infinitus simpliciter.

50 Dices, Esse infinitum, quia ob suam eminentiam æquiualet omnibus valoribus. Contra. Ex hoc tantùm sequitur, quod sit eminentissimus; non autem, quod infinitus.

51 Dico secundò, *Nec etiam esse infinitum in genere.* Desumitur ex D. Thoma, quatenus negat esse possibile infinitum in genere; rationes enim, quæ procedunt pro impossibilitate infiniti physici, procedunt etiam proportionaliter de infinito quoad esse morale. Probatur. Infinitas suppositi Diuini non potest communicare infinitatem valoris, ergo. Antecedens probatur. Communicatio debet fieri secundùm capacitatem subiecti, subiectum autem finitum, cum habeat capacitatem finitam, potest tantum finito modo participare rem infinitā; vnde personalitas Diuina tantum finito modo se communicat naturæ, & Deus in ratione summi boni tantum finito modo se communicat beatis, ergo etiam natura humana, & operatio Christi possunt tantum finito modo dignificari ab infinita dignitate Dei.

52 Dices. Se communicare finito modo secundùm esse physicum: non autem secundùm esse morale. Contra, Ideo communicatur finito modo secundùm esse physicū, quia subiectum ratione suæ finitatis habet capacitatem finitam; sed etiam secundùm esse morale habet capacitatem finitam, ergo. Confirmatur. Si esset infinitus, esset talis ratione suæ excellentiæ, per quam excedit omnes alios valores; atque adeo ratione suę quidditatis, in qua fundatur excellentia, secundùm hanc autem non est infinitus, quia est quidditas determinata in certo genere.

53 Dico tertiò. *Valorem operum Christi fuisse summū possibilem, ita vt non possit esse maior.* Probatur. Valor crescit proportionaliter ex dignitate personæ, ergo cum non possit dari natura creata, quæ subsistat in persona digniori, quàm Diuina, nec etiam poterit dari valor maior, quàm sit in actibus Christi.

54 Dico quartò *Hunc valorem esse infinitum syncategorematicè, non formaliter, cum non habeat partes secundùm quas possit correspondere maiori, & maiori valori, sed eminenter per æquiualentiam eminentialem ex eo, quòd est in supremo ordine.* Probatur. Est valor in supremo ordine, ergo habet hanc infinitatē; quia supremum continet per æquiualentiā perfectiones inferioris ordinis.

55 Dices. Si æquiualeret omnibus valoribus, esset in se ipso formaliter infinitus, quia diceret vnam rationem valoris, in qua omnes alij continerentur. Respondetur negando sequellam, Quia non ęquiualet per causalem continentiam, quasi sit causa omnium valorum, sed tantùm per æquiualentiam in ordine ad præmium quatenus est sufficiens pro omni præmio possibili.

56 Dices secundò. Posita quacunque re perfecta, potest Deus facere perfectiorem, ergo etiam valorem perfectiorem, quàm sit valor operum Christi. Resp. negando consequentiam. Quia hic valor non est terminus Diuinæ potentiæ, sed prouenit à Diuino supposito, vnde ipsi commensuratur secundùm capacitatem actus creati.

57 Dices 3. Si peccatum esset infinita offensa, adhuc satisfactio Christi esset sufficiens pro ipso, ergo infinita Resp. neg. conseq. Quia adhuc peccatum non requireret satisfactionem nisi personæ infinitæ; non quia non potest exigere, nisi summam satisfactionem possibilem. Tū quia sufficit æqualitas personæ satisfacientis cū persona læsa vt fiat sufficiens satisfactio. Deinde in illa hypothesi satisfactio haberet infinitatem sicut haberet peccatum, quia quod daret infinitatem peccato, tribueret etiam proportionaliter satisfactioni.

58 Ad primum Respond. Ex scriptura nihil aliud colligi quam superabundantiam satisfactionis Christi. Ad 2. & eius confirmationē respōdetur procedere tantū de infinitate

tate syncategorematica modo explicato. Ad 3. Hunc valorem crescere proportionaliter ad dignitatem personæ; sed secundum mensuram, qua potest se communicare subiecto, non potest autem se communicare, nisi finito modó ergo. Ad 4. Sufficere infinitatem syncategorematicam, quia præmia, & iniuriæ habent tantum infinitatem syncategorematicam etiam si consideretur secundum totam suā possibilitatem. Ad 5. negatur minor. Nā satisfactio Christi nō est minoris valoris respectu totius collectionis peccatorum, quia tota collectio non requirit maiorem satisfactionem, quàm requirunt singula peccata; nam quodlibet peccatum seorsim requirit summam satisfactionem. Ad 6. negatur conseq. Nam omne præmium possibile non est infinitū, nisi syncategorematicè; & ideo ex eo, quod personę infinitæ debeatur magnum prēmium, sequitur tantū, quod debeatur infinitum syncategorematicè. Deinde argumentum solum probat, quod ratione infinitatis personę debeatur prēmium infinitum; non autem ratione infinitatis valoris, qui sit in actu.

59 Ex his Colligitur non potuisse Christum plus mereri, quàm possit Deus facere. Tum quia non potuit mereri impossibile. Tum quia meritum, & præmium dicuntur relatiuè, vnde vnum non potest excedi ab alio. Et licet per vnicum actum potuerit mereri quicquid Deus potest facere, non tamen per alios potuit plus mereri, quia cæteri actus non fuissent applicabilęs ad aliud præmium.

60 Colligitur 2. Quod si Deus intuitu meritorum Christi faceret aliam vnionem hypostaticam, quā alia persona Diuina assumeret aliam naturam; adhuc valor operum Christi posset alia obtinere, quia potest indiuisibiliter applicari pro singulis præmijs.

DE CONDITIONIBVS IVSTITIAE satisfactionis Christi.

DISPVTATIO C.

An Christi satisfactio sit ad alterum.

SECTIO I.

1 ARistoteles 5. *Ethic. cap.* 1. *&* 2. docet ad se ipsū non esse iniustitiam, quia nemo vult lædere se ipsum, ex quo etiā fit, quod nec ad se ipsum possit esse satisfactio, cum satisfactio supponat iniuriam, vnde difficultas est, quomodo Christus, cùm sit persona Diuina, potuerit satisfacere Deo, omissis autem varijs responsionibus.

2 Dicendum est. *Ad satisfactionē, seu iustitiam exercendam per accidens requiri distinctionem suppositorum, quatenus ex ipsis infertur distinctio naturarum, & diuersitas iurium, atq. adeò Christi satisfactionem fuisse ad alterum secundum iura diuersa Diuinum, & humanum, ratione quorum potuit consurgere debita æqualitas.* Probat. Satisfactio de suo formali importat adæquationem iurū; hæc autem adæquatio potest fieri ab vna, & eadem persona, quæ in se substentet diuersa iura fundata in diuersis naturis. Hoc autem contingit in Christo, quia substentabat ius naturæ Diuinæ, & humanæ.

3 Obijcit Vasquez. Per hoc non saluatur, quod satisfactio sit ad alterum, sed tantùm, quod sit eiusdem ad se ipsum secundum alteram, & alteram naturam. Respondetur Non saluari quod sit ad alterum, alteritate suppositi, concedo; alteritate iuris, nego. Alteritas autem suppositi est solum necessaria, vt habeatur alteritas iuris.

4 Instabis. Neque esse ad alterum alteritate iuris, quia ius hominis est sub iure Dei, vnde 5. *Ethic.* 6. habetur. Inter Dominum, & seruum nō posse esse iustitiam, quia seruus non habet proprium ius. Respondetur. Ex hoc fieri, quod non sit iustitia propriè dicta, non autem, quod non interueniant diuersa iura, quia ius hominis est diuersum à iure Dei, licet ipsi subordinatum.

5 Obijcitur 2. Principium satisfaciendi fuit etiam subsistentia Diuina, vt dignificans, ergo. Respondet. Licet dignificet, non tamen fundat ius, secundum quod est facta satisfactio, quia tale ius fundatur in principio morali dominatiuo, quod est voluntas creata.

An Christi satisfactio defecerit à Iustitia, quia ipse non tenebatur satisfacere.

SECTIO II.

6 DIfficultas est, an de ratione satisfactionis, & iustitię sit, quod fiat ab eo, qui læsit, an veró possit esse ab alio.

Prima sententia negat, ita Suarez *disp.* 4. *de Incar. sec.* 4. & alij. Prob. Iustitia solum intendit seruare ius alienum, ergo parum refert, quod ab hoc, vel ab alio restituatur in pristinum statū, quando est læsum 2. Cum quis alteri detrahit, si sciat iacturam famæ esse alio modo compensatā, non tenetur ad restitutionem. ergo

7 Secunda sententia est affirmatiua, & proinde vult, satisfactionem Christi non fuisse secundum iustitiam defectu huius conditionis. Ita Recentiores nonnulli.

8 Dico 1. *Ad satisfactionē ex iustitia requiri, quod fiat ab eo, qui læsit.* Prob. In constituenda æqualitate iustitiæ idest restituēdū, supra quod læsus habet ius, læsus aūt per iniuriā ab alio habet ius supra satisfactionem propriæ excellentię, quam ille tenetur exhibere, à quo est lęsus, ita vt ius sit ad compellendam voluntatem illius, qui lęsit, ad hanc testificationem. ergo

9 Dico 2. *Ratione huius conditionis Christi satisfactionē non defecisse à vera ratione iustitiæ.* Probat. Ideò defectu huius conditionis nō haberetur vera iustitia, quia nō redditur id, supra quod lęsus habet ius. Sed in Christi satisfactione redditur totū id, supra quod Deus habet ius, ergo. Minor prob. Christus assumpsit causam generis humani, & tanquam caput satisfecit nomine ipsius habens sibi alligatas voluntates hominum, non solùm interpretatiuè, sed etiam formaliter per actuale obsequium ipsorum, ergo per ipsum redditur Deo illa testificatio excellentię, quam tenetur reddere quilibet homo. Antecedens probatur. Quia Christi satisfactio non completur, quoad effectum, nisi pro ijs, qui cooperantur per proprium obsequium.

10 Dices. Ergo Christus non plenè satisfecit, sed homo etiam satisfacit. Respondetur. Non plenè satisfecit quò ad condignitatem, & nego, quò ad effectum, & applicationem satisfactionis, & concedo. Quia, vt Christi satisfactio habeat suum effectum, debet interuenire actualis conuersio hominis in Deum.

11 Dices 2. sequeretur, quod homo non iustificaretur gratis, quia cooperatur satisfactioni Christi, ratione cuius fit remissio iniurię. Respond. negando sequellam. Quia condigna satisfactio non est ex nobis, sed ex meritis Christi, & nobis gratis applicata.

12 Dices 3. Opera Christi non satisfaciunt, nisi vt dignificata; vt autem talia, neque moraliter sunt nostra, ergo. Respondetur. Esse moraliter nostra, quia sunt capitis in quo repręsentatur totum genus humanum, & offeruntur à Christo nomine ipsius.

13 Ad 1. Respondetur. Non posse seruari iustitiam, nisi satisfactio sit aliquo modo ab offendente, satisfactio autem pro peccato fuit aliquo modo ab offendente, quatenus fuit à capite generis humani. Ad 2. negatur paritas. Quia in illo casu supponitur positum id, ad quod lęsus habet ius, quia iam habet bonam famam, in casu autem nostro lęsus habet ius supra obsequium offendentis, & ideò nisi ipsum ponatur, non restituitur quod debetur.

An ad complendam Christi satisfactionem requiratur acceptatio.

SECTIO III.

14 LIcet satisfactio Christi fuerit cōdigna, quia tamē nō est exhibita ab eo, qui tenebatur satisfacere. Difficultas est, an fuerit necessarium, quod Deus illam acceptaret pro debito generis humani, an verò ex natura sua absq; tali acceptatione extinxerit debitum?

15 Prima sententia asserit fuisse necessariam acceptationem, ita Vasquez *disp. 9. de Incarnat. cap.* 2. & alij. Probant. Nulla actio ex natura sua tollit debitum culpæ, aut pœnæ, cum nulla ex natura sua tollat peccatum, ergo. Secundò. Cum quis secundum legem incurrit pœnam corporalem, si pecunia se redimat, non satisfacit sine benigna acceptatione creditoris, ergo cum homo incurrerit reatum pœnæ, non potuit Christus satisfacere pro ipso sine acceptatione.

16 Secunda sententia asserit non fuisse necessarium, ita Vega *lib. 7. in Concilium Trid. cap. 9.* Suarez *disput. 4. de Incarnat. sectio* 5. Crabrera *3. par. quæst. 1. art. 2. disp. 7. §. 6.*

17 Dico 1. *Si in satisfactione offeratur, totum quod est debitum ex vi iustitiæ cum omnibus conditionibus requisitis, non requiritur aliqua acceptatio, sed ex natura rei extinguitur ius creditoris.* Prob. Ponitur tota æqualitas, quæ requiritur ex vi iustitiæ, quæ non dat ius, nisi ad debitā æqualitatē, ergo ex natura rei extinguitur ius creditoris, quia læsus habet tātum ius ad debitam æqualitatem.

18 Dico 2. *Christi satisfactionem esse talem, vt si non est necessaria Dei acceptatio, vt compenset iniuriam, neque etiam est necessaria, vt tollat alterum effectum peccati, videlicet reatum culpæ, & pœnæ,* est cōtra Ragusam *disput. 21. de Incarnat.* Probatur. Effectus peccati, qui consistit in priuatione amicitiæ Dei, & destinatione ad pœnas, est connexus cum primo effectu, quia homo in tātum est inimicus, & destinatus ad pœnam, inquantū Deum offendit, ergo facta compensatione iniuriæ, debet cessare id, quod est debitum ratione iniuriæ.

19 Dices. Non esse necesse, vt ad remissionem iniuriæ sequatur reconciliatio, vt patet in nobis. Contra. Non potest remitti iniuria perseuerante auersione peccatoris à Deo, cùm in ipsa auersione formaliter consistat peccatum, atque adeo offensa Dei, ergo non potest remitti, nisi ponatur conuersio opposito, atque adeò gratia habitualis, & acceptatio in amicum.

20 Dices 2. Ratione peccati periisse ius nostrum ad gratiam. Contra. Intantùm periit, in quantùm Deus illam subtraxit in pœnam peccati, ergo cum posita debita satisfactione extinguatur ius Dei ad puniendum, debet etiam cessare pœna.

21 Dico 3. *Cum quis est impotens ad satisfaciendum de condigno, & alter pro ipso satisfacit, ita tamen vt accedat voluntas ipsius cum illa satisfactione, quam potest exhibere, adhuc ex natura rei extinguitur ius læsi, nec est necessaria benigna acceptatio.* Probatur. Iustitia non dat ius, nisi ad possibile, ergo cum quis est impotens ad condignè satisfaciendum, & alius pro ipso satisfacit, exhibetur illa condigna satisfactio, quæ est possibilis, ergo læsus non habet aliud ius ad alium modum satisfactionis.

22 Dico 4. *Ad satisfactionem Christi non fuisse necessariam Dei acceptationem, sed ex natura sua extinxisse debitum.* Probat. Hæc satisfactio fuit oblata à Christo vt à capite nomine generis humani, & fuit cōdigna, & adfuit noster consensus interpretatiuè in voluntate Christi, & formaliter, quando per nostrum obsequium nobis applicatur satisfactio, ergo posuit debitam æqualitatem, tàm in re, in qua erat illatum damnum, quàm in persona, quæ intulit, ergo ex natura sua extinxit debitum.

23 Dico 5. *Christi satisfactionem ex natura sua absque acceptatione extinxisse ius Dei, vt iudicis ad puniendum.* Est contra. Ragusam *citatum*. Probatur. Christi satisfactio ponit æqualitatem, quam Deus vt iudex potest exigere, ergo extinguit ius Dei, vt iudicis. Antecedens probatur. Quia Iudex habet tantum ius ad illam æqualitatem, qua constituitur debitus ordo Reipublicæ; Christi autem satisfactio ponit hanc æqualitatem, quia respublica rationalis creaturæ non exigit, nisi illam æqualitatem per quam creatura rationalis debito modo sit ordinata cum vltimo fine. Christi autem satisfactio ponit hanc æqualitatem, & ordinem, cum subijciat creaturam Deo vt vltimo fine per debitum obsequium.

24 Ad 1. Respondetur. Nullam actionem tollere peccatum in genere causæ formalis; Christi autem satisfactio tollit in genere efficientis, quatenus extinguendo ius fundatum in iniuria, tollit etiam ea, quæ consequuntur ad iniuriam. Ad secundum negatur consequentia. Quia Christi satisfactio extinguit etiam ius, quod habet Deus vt iudex, inducendo debitam æqualitatem, quam exigit respublica.

An in Deo fuerit obligatio acceptandi Christi satisfactionem.

SECTIO IV.

25 PRima sententia est negatiua, ita Medina *3. p. q. 1. art. 2.* Suarez *disp. 4. de Incarn. sect. 5.* Vasquez *disp. 9. cap. 3.* Meratius *disp. 8. sect. 1.* & alij. Prob. Christus agit gratias Deo pro impetratione eorum, quæ fecit, ergo Deus poterat non exaudire, atq; adeo non acceptare eius satisfactionem. Secundò. Deus habebat ius ad nostram satisfactionem, ergo poterat non acceptare satisfactionem Christi. Tertiò. Potuisset Deus ordinare, ne Christus offerret sua opera pro satisfactione, ergo etiam potuisset decernere, non acceptare. Si Christus offerret.

26 Secunda sententia asserit, non potuisse non acceptare; sed ex diuerso capite assignat necessitatem acceptandi. Alij enim, vt Sotus *in 4. dist. 19. q. 1. art. 2.* Quia voluntas Diuina non poterat discordare à voluntate humana Diuini suppositi. Alij vt Lorca 3. *parte disputat.* 8. Quia opera Christi erant summè digna. Alij vt Ragusa *disp. 12. de Incarnat.* §. 1. quia ex vi satisfactionis erat in Deo obligatio negatiua, ortā ex eo, quod satisfactio esset æquiualens, & homo impotens ad satisfaciendum.

27 Dico primò. *Secluso quocunq. pacto siue explicito, siue implicito, adhuc Deus erat obligatus ex vi suæ rectitudinis ad acceptandam satisfactionem Christi pro genere humano.* Probatur. Christi satisfactio adæquata compensatione extinguit ius Dei, ergo ex vi suæ rectitudinis tenetur acceptare. Probatur antecedens. Quia satisfactio est condigna, & ius Dei, cùm non possit esse ad impossibile, non potest exigere condignam satisfactionem ab ipso homine, ergo potest tantùm exigere, quòd homo satisfaciat eo modo, quo potest, & quòd alius, qui possit, ponat condignitatem. Consequentia etiam probatur. Extincto iure creditoris, non potest creditor detinere debitorem obligatum, quia ius nō dat illi hanc potestatē, ergo Deus ratione suæ rectitudinis non potest detinere hominem obligatū, atque adeò debet acceptare satisfactionē.

28 Dico 2. *Deum etiam vt iudicem fuisse obligatum ex vi suæ rectitudinis acceptare satisfactionem.* Probatur. Deus vt iudex habet tantùm ius ad illam æqualitatem, qua tollatur inæqualitas inducta per peccatum, quæ consistit in deordinatione ab vltimo fine, & in tantùm habet ius ad pœnam, in quantum adest hæc inæqualitas, ergo cum per Christi satisfactionem inducatur hęc ęqualitas, vt constat ex supra dictis, extinguitur ius Dei vt iudicis.

29 Ad 1. Christum egisse gratias Deo pro beneficijs, in quibus fuit exauditus, non autem pro acceptatione satisfactionis.

ctionis. Deinde aguntur etiam gratiæ Deo pro ijs, quæ necessariò fiunt; vnde beati gratias agũt de ipsa beatitudine. Ad 2. Quomodo sit redditum totũ id, ad quod Deus habebat ius, patet ex dictis. Ad 3. negatur consequentia. Nam ante oblationem satisfactionis poterat Deus impedire, ne offerret Christus; at posita oblatione, cum sit iam extinctum ius Dei, non remanet in ipso potestas non acceptandi.

An satisfactio Christi fundetur in gratia creditoris.

SECTIO V.

30 QVod satisfactio nõ debeat fũdari in gratia creditoris, docent cõmuniter, quia si debitor vtatur gratia creditoris ad satisfaciẽdũ, iã in illa gratia virtualiter relaxatur debitũ, & ideò non potest interuenire iustitia, cum igitur satisfactio Christi fundetur in gratia, non videtur, quomodo ex hoc capite possit esse secũdũ iustitiã.

31 Notandũ 1. secundùm Regulas iustitiæ nõ esse reddendũ in satisfactione, nisi id, quod est debitũ, & eo modo, quo est debitum; quia antẽ nõ potest esse debitũ, quod est impossibile, cũ hoc nõ possit poni in bonis creditoris, ideò cum homo non possit aliquid boni facere sine gratia, neque poterit contrahere debitum reddendi aliquid Deo, quod fiat sine gratia.

32 Notandũ 2. Licet tota operatio bona sit gratia Dei, adhuc tamen est propria hominis, & sub eius dominio, & proprietas in eo consistit, quod operetur secundum regulas particulares, & dominatiuo modo. Hinc cum teneatur tantum dare, quod est sub eius dominio, non poterit contrahere aliud debitum respectu Dei, nisi ad exhibẽdas suas operationes secundum determinationem factam per regulas particulares, quia hæc sola determinatio est in potestate ipsius.

33 Dicendum est. *Gratiam, quam Christus accepit in ordine ad satisfaciendum, non tollere, quin satisfactio* sit secundùm iustitia. Probat. Tunc gratia creditoris derogat iustitiæ, quando excludit aliquid, quod sit debitum, in satisfactione autem Christi non excluditur aliquod debitum, cum non sit debitum Deo aliquid quod non sit participatum ab ipso, atq; adeo quod in ordine supernaturali non sit ex gratia ipsius.

34 Dices. Dum Deus dat gratiam, licet operatio sit secundùm regulas particulares, adhuc tamen virtualiter, relaxat debitum. Respondetur. Non relaxare, sed tantum dare potentiam ad satisfaciendum, & ideò sicut manet in potestate hominis satisfacere, vel non satisfacere; ita etiam habet ex se, quod reddat debitum.

35 Dices secundò. Ista satisfactio habet valorem à supposito Diuino, ergo est ipsa gratia creditoris. Respond. Habere hunc valorem à supposito Diuino dependenter à voluntate creata, quatenus se applicans ad operandum, facit, quod suppositum Diuinum dignificat operationem.

An Christi satisfactio sit ex proprijs.

SECTIO VI.

36 REquiritur etiam, vt satisfactio sit secundum regulas iustitiæ, quod non sit ex bonis creditoris; si enim redditur creditori, quod suum est pro eo, quod est ablatum non ponitur æqualitas debita. Vnde cum Christus in satisfactione exhibuerit opera, quæ erant sub Dei dominio, non videtur satisfactio ipsius habere hanc conditionem, præsertim quia dignificatio satisfactionis erat ex dignitate propria Dei.

37 Notandum 1. Satisfactionem, quia creatura tenetur Deo satisfacere, esse diuersæ rationis ab ea, quæ est inter homines. Ratio est, quia homines sunt personæ eiusdem ordinis, nec vnus dependet ab alio in exhibenda satisfactione. Homo autem, & Deus sunt diuersi ordinis, ita vt cum creatura dependeat essentialiter à Deo in suis operationibus, non possit satisfacere, nisi per opera, quæ procedunt à Deo, vt à causa prima.

38 Notandum 2. Ex vi iustitiæ requiri solùm in satisfactione, vt inæqualitas reducatur ad æqualitatem. Hinc si potest reduci per ea, quæ sunt sub dominio creditoris, iàm satisfactio est secundùm iustitiam, quia ponitur totum, quod exigit iustitia.

39 Notandum 3. Creaturam non posse priuare Deum aliquo dominio, quia cum sit essentialiter Dominus, nihil potest existere, quod nõ sit sub eius Dominio, vnde quãdo non exhibet actum, quem Deus exigit, nõ priuat ipsum aliquo dominio; nam actus, antequàm existat, non est sub Dei dominio, & si Deus vult efficaciter ipsum existere, non impeditur à Creatura. Hinc iniuria in eo consistit, quod homo deum contemnat se conuertendo ad bonum creatum, quod non est aliud, quàm lædere ordinem, quem vult creaturas habere ad se ipsum. Hinc tota inæqualitas in eo consistit, quod creatura tollat à se ipsa ordinem debitum respectu vltimi finis, & ideò inducetur æqualitas, si talis ordo ponatur à persona infinita per debitam submissionem.

40 Dicendum 1. *Satisfactionem Christi, vt sit secundum iustitiam, non debere esse ita ex proprijs, vt excludatur dominium Dei*. Probatur. In hac satisfactione est tantum inducenda æqualitas opposita inæqualitati ortæ ex iniuria, sed hæc sufficienter inducitur per ea, quæ sunt sub Dei dominio, ergo. Probatur minor. Quia ista æqualitas consistit tantùm in debito obsequio, per quod Deo redditur debitus honor oppositus contemptui, qui fuit in peccato.

41 Dicendum 2. *Non obstare, quod dignitas, & valor sit à persona Verbi, adhuc Christi satisfactio est secundum leges iustitiæ ex eo, quod iustitia exigit tantum tolli inæqualitatem deordinationis, quà creatura se auertit à Deo per actionem, quà eadem creatura Deo subijciatur, quæ sit tantæ dignitatis, quanta est grauitas iniuriæ.*

Probatur. Tota inequalitas consistit in deordinatione creaturę, qua deus contemnitur, & hęc sola est tollenda in satisfactione, non autem est transferendum in Deum aliquod dominium, cum Deus essentialiter illud habeat supra omnia, ergo non requiritur, quod valor satisfactionis sit ex proprijs naturę humanę, sed sufficit, si dignificetur actio humana.

An Christi satisfactio sit ex indebito.

SECTIO VII.

42 SAtisfactionem debere esse ex ijs, quę non sunt debita alio titulo creditori, docent communiter, quia quod est debitum ex vno capite, nequit inseruire ad tollendam inæqualitatem ortam ex alio; vnde cum Christi opera fuerint Deo debita ex alijs titulis, prȩsertim gratitudinis, non videntur potuisse inseruire pro satisfactione.

43 Notandum 1. Actus morales posse habere plures moralitates ex diuersis obiectis; vnde cum quis ex voto tenetur dare elemosinam, ille actus habet rationem misericordię, & religionis.

44 Notandum 2. Actus morales posse ordinari in Deum ex diuersis titulis gratitudinis, obedientię, seruitutis, &c. Quia autem isti tituli respiciunt speciales rationes in Deo, hinc habetur, quod idem actus adequatè ordinatus possit terminari ad Deum secundùm diuersas rationes, quę sint vnus terminus adequatus.

45 Notandum tertiò. Actiones nostras quocunque titulo dirigantur in Deum, non inducere rationem satisfactionis, nisi voluntas respiciat motiuum satisfaciendi, quod est ius Dei, actus enim inducit solùm illas rationes, quas refundit motiuum. Opera autem nostra, licet Deo sunt debita ex diuersis titulis, non tamen sunt debita sub ratione satisfactionis, nisi ex titulo iuris

iuris fundato in offensa; & ideo nisi ipse accedat, semper remanent indebita sub ratione satisfactionis.

46 Dicendum. *Christum satisfecisse ex indebitis, quatenus opera ipsius sub ratione satisfactionis non erant debita ex alio titulo.* Probatur. Secundum rationem obsequij satisfactiui non exiguntur, nisi ratione offensæ, ergo sub hac ratione sunt indebita ex alio titulo. Rursus iustitia non exigit indebitum quocunq; alio titulo, quia solùm exigit tolli inæqualitatem, quæ tollitur sufficienter per id, quod operans exhibeat sub ratione satisfactionis, ergo

Quæ iustitia interueniat in Christi satisfactione.

SECTIO VIII.

47 Vidimus, in Christi satisfactione fuisse seruatas omnes iustitiæ conditiones, quæ requiruntur ad cõdignitatem, atq; adeò interuenisse obiectum materiale, quod est æqualitas, nunc videndum de formali, quod est ius. Certum est autem, in Christi satisfactione interuenisse aliquam iustitiam, ad Rom. 3. *Quem proposuit Deus ad ostensionem iustitiæ suæ*; Vnde Christus satisfecit de toto rigore iustitiæ quò ad obiectum materiale exhibendo totum id, quod exigebat rigorosa iustitia, quod docent ferè omnes veteres Doctores.

48 Prima Sententia asserit, fuisse iustitiam commutatiuam, ita Medina 3.*p.q.*1.*art.*2.*dubio* 3. Corneius *disp.*1. *dubio* 7. Crabrera *disp.* 8. §. 3. Ragusa *disp.* 22. Probant. Christi satisfactio dicitur emptio, redemptio, solutio, quę important iustitiam commutatiuam. Secundò. In satisfactione pro iniuria interuenit commutatiua, quando redditur æquale, vt docet Aristoteles. Christus autem reddidit æquale.

49 Secunda sententia asserit, fuisse iustitiam specialem, quæ est ad Deum distinctam à iustitia commutatiua, quę est inter homines, ita Suarez *disp.*4.*de Inc.sectio* 5. Hurtadus *disp.* 12. *sectio* 12.

50 Tertia Sententia, docet fuisse actum religionis, ita Marsil. *in* 4.*q.*10. *ad* 6.

51 Quarta sententia ait, fuisse actum plurium virtutum, quia Christus satisfecit per omnia sua opera ex motiuo charitatis, obedientiæ, &c. Ita Vasquez *disp.*7.*de Incarn. cap.*6.Merat.*dis.*7. *sect.*2.

52 Quinta sententia vult, fuisse actum iustitiæ vindicatiuæ, quia Christus soluit pro eo, quod homo debebat pati, ita Recentiores nonnulli.

53 Dico primò. *Non fuisse Iustitiam commutatiuam propriè dictam.* Probat. Hæc Iustitia essentialiter constituitur per commutationem iurium, quod fieri nequit, nisi ius vnius in alium transferatur; Christus autem non transtulit in Deum ius aliquod, cum non sit capax noui iuris.

54 Dico secundò. *Neque fuisse iustitiam commutatiuã diuersam à nostra.* Probatur. Vel hæc iustitia fundatur in iure propriè dicto; vel non. Si primum, ergo est iustitia commutatiua detractis imperfectionibus. Si secundum; ergo non est iustitia propriè dicta.

55 Dico tertiò. *Neque fuisse actum Religionis.* Probatur. Religio respicit in Deo pro motiuo summam excellentiam: satisfactio autem ius ortum ex offensa. ergo

56 Dico quartò. *Licet Christus satisfecerit per actus plurium Virtutum, non tamen satisfactio fuit actus plurium virtutum.* Probatur. Satisfactio vt talis habet speciale motiuum, nempe compensationem iniuriæ, ergo est actus tantùm vnius virtutis.

57 Dico quintò. *Non fuisse actum iustitiæ vindicatiuæ.* Probatur. Iustitia vindicatiua reddit æqualem mediante pœna, & Deus illam non exercet parcendo, sed exigendo pœnam. In Christi autem satisfactione non fuit exacta aliqua pœna, neque enim Christus satisfecit per pœnalitates, sed per obsequium placatiuum dignificatum à Persona infinita.

58 Dices. Satisfactio fuit facta Deo, vt Iudici, ergo per iustitiam vindicatiuam. Respondetur negando consequentiam. Quia aliud est puniri, & aliud extinguere ius iudicis, hoc secundùm non est actus iustitiæ vindicatiuę, quia qui læsit non subijt aliquam pœnam.

59 Dico sextò. *Fuisse actum iustitiæ legalis.* Probatur. Iustitia legalis est illa, quæ habet pro obiecto debitum ordinem reipublicę, seu ęqualitatem, quâ cõstituitur hic ordo. Christi autem satisfactio constituit hunc ordinem, quia reconciliauit hominem Deo. ergo

60 Ad primum. Respondetur satisfactionem Christi significari nomine emptionis, &c. ad explicandam ipsius condignitatem, non autem ad explicandam iustitiam commutatiuam. Ad secundum, Iustitiam commutatiuam respicere ęqualitatem secundum commutationem iurium, quę est inter homines, quando sibi inuicem satisfaciunt, & de hac loquutus est Aristoteles; hęc autem commutatio iurium non est in Deo.

DE SATISFACTIONE PVRI Hominis.

DISPVTATIO CI.

An possit purus homo perfectè satisfacere pro suo peccato.

SECTIO I.

1 Certum est, non posse satisfacere ex viribus naturę 2. Corinth. 13. *Non sumus suffi ientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis*, & ideò quęstio procedit supposito auxilio Dei.

2 Prima Sententia asserit, posse satisfacere per actum contritionis, vel amoris, ita Scotus *in* 4. *dist.*15.*q.*1.*art.*2. Aureol.*ibidem*, Richard. *distinct.*17.*art.*1.*q.*7. Paludan. *in* 3.*distinc.*20.*q.*2.Bannes 1.*p.q.*2.*art.*4. Rada *p.*3.*cont.* 13.*art.*1.& communiter Scotistę. Probant. In satisfactione condigna solum requiritur vt tantum reddatur, quantũ fuit ablatũ. Cõtritio autem, & amor tãtũ reddunt Deo, quantum fuit ablatum, tum quia reddunt debitum obsequium, tum quia tantum bonum est contritio, quantum malum est peccatum, tum quia restituunt Deo honorem vltimi finis. Secundò. Contritio habet pro obiecto peccatum destruendum vt Dei offensam, ergo est satisfactio sufficiens ad ipsum tollendam.

3 Secunda sententia est negatiua, ita D. Bonau. *in* 3. *distinc.*20.*q.*3.*&* 4. Durandus *q.*2. Ferrar.4.*contra Gentes cap.*54.Suarez *disp.*4.*de Incarn.sectio.*8.Ragusa *disp.* 5.§. 3. Hurtad.*disp.*10.*sectio.*1 *&* 4. Vading. *disp.*1. *dub.*6.§. 2. & communiter.

4 Dicendum est. *Non posse purum hominem pro peccato proprio satisfacere ad æqualitatem.* Desumitur ex Patribus, quatenus docent, fuisse necessariam incarnationem, quia solus Filius Dei poterat pro peccatis satisfacere, & redimere hominem. Probatur. Peccatum in ratione offensę crescit ex dignitate personę, sicut quęlibet alia offensa, vt docet Aristoteles 5. *Ethic.c.*5. ergo cum Deus sit persona summè digna, ita vt non possint ipsi ęquiparari dignitates omnes aliarum personarum, etiam prout finito modo stat in mensura nostrę cognitionis, cum adhuc cognoscamus excedere in infinitum omnes alias personas, offensa ipsius erit summa, ergo non potest homo exhibere condignam satisfactionem, quia satisfactio ipsius non erit summa, quia satisfaciens non est persona summa.

5 Dices. Peccatum non esse infinitum in ratione offensę, & ideo, licet non possit compensari aliquo determinato obsequio, poterit tamen compensari obsequiorū multitudine, excellentia, & diuturnitate. Contra. Tota illa multitudo obsequiorum, &c. non est summa satisfactio possibilis, ergo non adæquat grauitatem iniuriæ.

6 Dices secundò. Quę sunt superioris ordinis posse cōpensari per multitudinem eorum, quæ sunt inferioris ordinis: sic plures actus temperantiæ æquiualent actui charitatis. Contra. Quę sunt inferioris ordinis secundum totum suum esse, & dignitatem mensurantur mensura inferiori, ergo nunquam adæquant res superioris ordinis; actus autem temperantiæ in ratione meriti, non est inferioris ordinis cum actu charitatis.

7 Dices tertiò. Posse à vili persona satisfieri pro iniuria quam intulit Regi, vt si pro ipso exponat vitam, quia sufficit, quod satisfactio tanti ęstimetur, quanti æstimatur damnum ex iniuria. Contra. Nulla hominis satisfactio potest tanti æstimari quanti ęstimatur iniuria illata Deo, quia hæc est summa, & satisfacto hominis est ordinis longè inferioris. ergo

8 Ad primum respondetur. Per actum amoris, aut cōtritionis non compensari grauitatem iniuriæ, sed tantum illud bonum creatum, quod per peccatum fuit ablatum, vnde licet contritio tendat in peccatum destinctiuo modo, non tamen compensat iniuriam, quia ad compensandam non sufficit destructio peccati. Et hinc patet. Ad secundum.

9 Ex his colligitur. Neque in statu puræ Naturæ potuisse hominem satisfacere pro peccato, quia adhuc peccatum fuisset offensa Dei, atque adeò personæ summè dignæ.

10 Colligitur secundò. Neque hominem iustum posse condignè satisfacere; tum quia non habet locum satisfactio, tum quia, si haberet, militat eadem ratio.

An possit purus homo pro peccato proprio imperfectè satisfacere.

SECTIO II.

11 Prima sententia est negatiua, Ita Medina *par.* 3. *quæst.* 1. *articul.* 2. Caietanus *opusculo de fide, & operibus cap.* 11. Richard, *in* 4. *distinct.* 17. *quæst.* 2. *art.* 4. Cumel 1. *part. quæst.* 21. *art.* 4. Probant. Quia Cōcilium Trident. Arausic. & Milleuitanum docent, iustificationem gratis fieri, quod non esset verum, si homo posset satisfacere, secundò. Contritio non potest satisfacere vt subsequitur gratia, cum iam supponatur culpa remissa, nec vt antecedit, quia tunc non habet valorem, cum omnis valor in ordine supernaturalia fundetur in gratia.

12 Secunda sententia est affirmatiua: ita Ferrar. 4. *contra gentes capitul.* 54. Suarez *disput.* 4. *de Incarnatione section.* 10. Ragusa *disput.* 6. Aluarez *disp.* 7. & alij.

13 Dicendum est. *Hominem posse exhibere Deo aliquam imperfectam satisfactionem*. Probatur. Contritio tendit placatiuo modo, & Deus illam acceptat. Psalm. 50. *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies*, ergo aliquo modo satisfacit, quia satisfactio consistit in exhibitione illius, quod potest placare offensam.

14 Ad primum respondetur. Non gratis iustificari, quia hæc satisfactio, cum non sit condigna, non facit debitam reconciliationem. Ad secundum. Contritionem vt antecedit gratiam esse imperfectam satisfactionem, quia est actio placatiua, & habet suam æstimabilitatem in ordine supernaturali, cum sit actus supernaturalis. Cum autem dicitur, quod omnis valor fundatur in gratia, intelligitur de valore condigno.

15 Quæres, An homo vt membrum Christi possit condignè satisfacere. Respondetur non posse per proprias actiones, quia licet opera ipsius sint ex influxu Christi, non tamen habent illum valorem, quem habent opera Christi, non enim homines iusti communicant in dignitate personali capitis.

An possit homo condignè satisfacere pro peccato commisso sine aduertentia ad offensam Dei.

SECTIO III.

16 Quæstio supponit, quod illud peccatum, quod ex natura sua est mortale committatur ab aliquo cum ignorantia inuincibili, aut inaduertentia, quod sit offensa Dei, cognoscatur tamen habere grauem turpitudinem in ordine morali.

Prima sententia est negatiua, ita Salas 1. 2. *tractat.* 13. *disput.* 16. *sect.* 22. & alij Recentiores. Probatur. Eo ipso, quod peccatum est contra rationem, est etiam contra Deum, quia recta ratio est participatio æternæ legis, ergo, secundò. Antecedenter ad prohibitionem Dei homicidium est malum morale graue, & grauiter displicet Deo alioquin non prohiberetur sub pœna graui, ergo antecedenter ad offensam Dei est peccatum mortale. Tertiò sequeretur peccare tantum venialiter, si quis diceret, si homicidium non esset à Deo prohibitum, licet esset dissonum rationi, ergo occiderem: quia tunc actus, & obiectum præscinderent à prohibitione, & offensa Dei, quartò sequeretur, omnia peccata esse eiusdem speciei infimæ in ratione peccati mortalis, quia constitueretur per rationem offensæ Dei, & malitia, ex obiecto non esset mortalis.

17 Secunda sententia asserit, tale peccatum non futurū mortale, atque adeo posse hominem pro ipso condignè satisfacere. Ita Suarez *lib.* 1. *de gratia cap.* 13. *& lib.* 7. *c.* 23. Conine, *disp.* 32. *de charitate dub.* 5. Henriquez *lib.* 3. *de pœniten. cap.* 1. & alij.

18 Dico primò. *Peccatum cum ignorantia inuincibili offensæ Dei non fore mortale, quia nec erit offensa Dei.* Probatur. In tali peccato non præfertur creatura Deo, eo quod peccans ignorat præferri, ergo non est mortale, quia peccatum, in tantum est mortale, in quantum per conuersionem ad creaturam separat a Deo, & priuat gratia, quę est vita animæ.

19 Dices, licet non præferatur formaliter, præferri tamen virtualiter, quia peccatum est tale ex natura sua. Cōtra. Obiectum non influit in actum, nisi eo modo, quo stat in cognitione, ergo si nullo pacto cognoscitur creaturam pręferri Deo, nullo modo præfertur.

20 Dico secundò. Posse purum hominem condignè satisfacere pro tali peccato. Probatur. Ideò non potest satisfacere pro mortali, quia est contra personam infinitam, illud autem peccatum non esset contra dignitatem Diuinam, quia non esset offensa Dei.

21 Dices. Adhuc displiceret Deo. Contra. Quia non omne, quod displicet Deo, est grauis offensa ipsius, sed insuper requiritur, quod grauiter ipsum lædat.

22 Dico tertiò. Non sequitur, quod de facto dentur apud fideles peccata in materia graui cōtra rationem, quæ non sint etiam offensa Dei. Probatur. Omnes cognoscūt Deum, & se debere operari propter vltimum finem, & solum actus bonos in ipsum dirigi, ergo si aduertant ad malitiam, aduertunt etiam saltem implicitè, & virtualiter ad offensam Dei, cum iam sciant, quod actus malus est offensa Dei.

23 Dico quartò. Etiam in infidelibus, si cognoscunt verum Deum, fieri non potest, vt aduertant aliquid esse grauiter contra rationem, & non esse offensam Dei. Probatur. Sciunt, Deum esse gubernatorem vniuersi, & intendere bonum ipsius, atque adeò vt supremum legislatorem prohibere malum, ergo eo ipso, quod aduertunt malitiam, aduertent virtualiter offensam Dei.

24 Ad primum respondetur valere de peccato, si consideretur secundum suam naturam, non autem, vt est in apprehen-

prehensione peccantis. Ad tertium. Talem actum habere suam malitiam mortalem, & esse prohibitum à Deo, vnde si quis aduertit malitiam, & ipsum eliciat, peccat mortaliter. Ad quartum, negatur sequella. Quia peccata sunt offensa Dei secundum talem rationem malitiæ, & ideò multiplicantur iuxta multiplicationem malitiæ.

An purus homo possit pro veniali proprio condignè satisfacere.

SECTIO IV.

25 QVæstio procedit de puro homine iusto; quia peccator, sicut non potest satisfacere pro mortali, ita nec pro veniali, quia non potest relaxare debitum venialis, nisi relaxetur etiam debitum mortalis.

26 Prima sententia est negatiua. ita Petrus. Soto *lect.* 18. *de pœniten.* Zumel 1.2. *quæst.* 114. *artic.* 5. *disput.* 2. *Conclusio.* 4. Vading. *disp.* 1. *de Incarnatio. dub.* 6. §. 3. & alij. Probant. Etiam veniale peccatum est offensa Dei, atque adeò contra personam infinitam, secundò. Postulamus à Deo, nobis venisti venialia, si autem possemus satisfacere, remissio esset debita, tertiò Scriptura etiam, & Patres tribuunt Diuinæ misericordiæ remissionem peccati, quartò. Non potest homo satisfacere eodem actu pro maiori, & maiori pœna temporali in infinitum; alioquin posset etiam pro æterna, ergo nec pro quocunque veniali, cum hoc sit aliquid maius.

27 Secunda sententia asserit, posse satisfacere per vires naturales substinendo proportionatam pœnam. Ita Scotus *in* 4. *distinct.* 21. *quæst.* 1. Gabriel *distinct.* 16. *q.* 5. *art.* 1. vel per actum moraliter bonum contrarium peccato veniali. Durand. *in* 4. *distinct.* 16. *quæst.* 2.

28 Tertia sententia vult, posse condignè satisfacere exhibendo aliquid per auxilium gratiæ, quod sit æquiualens offensæ. ita Suarez *disp.* 4. *de Incar. sect.* 9. Ragusa *disp.* 7. Chelison. 3. *part. quæst.* 1. *art.* 2. *dub.* 3. Crabrera *disp.* 15. §. 2. & communiter Recentiores.

29 Dico primò. *Non posse condignè satisfacere ex viribus naturæ.* Probatur. Licet possit substinere pœnam debitam, atque adeò pro ipsa satisfacere, non tamen potest satisfacere pro culpa, quia in culpa veniali adest inæqualitas in ordine supernaturali, quæ non potest tolli nisi per aliquid supernaturale. ergo

30 Dico secundò. *Posse condignè satisfacere cum auxilio gratiæ.* Probatur. Ideò non potest satisfacere pro mortali, quia offensa cadit supra dignitatem Diuinam, quatenus contemnitur Deus. Sed offensa venialis non cadit formaliter supra dignitatem Diuinam, ergo. Minor probatur. Cum veniale non auertat à Deo, non tollit illum ordinem, quo Creatura ordinatur in Deum, atque adeò non contemnitur Deus per antepositionem creaturę, ergo non lædit Deum secundum se, sed vt stat sub illo ordine, quo creatura tendit in ipsum, quatenus à tali ordine subtrahitur aliqua perfectio.

31 Dico tertiò. *Hanc satisfactionem non indigere acceptatione Dei, sed esse ex se sufficientem.* Probatur. Habet ex se vim extinguendi debitum, alioquin non esset cōdigna, cum condignitas in eo consistat, quod tantum exhibeatur, quantum ius creditoris exigit, ergo non est opus acceptatione.

32 Dices. Requiri acceptationem, quia debita est ex alijs titulis. Contra. Non est debita ex alijs titulis sub ratione satisfactionis, vt supra dictum est. ergo

33 Ad primum patet ex dictis. Ad secundum respondetur. Nos postulare remissionem venialium, Tum quia est difficile pro omnibus satisfacere, Tum quia est necessarium auxilium gratiæ, vt possimus satisfacere. Ad tertium. Peccata semper tolli per Dei misericordiam, aut quia immediatè condonantur; aut quia tolluntur per Sacramenta, aut quia saltem Deus dat auxilium ad satisfaciendum. Dicuntur autem dimitti à Deo, quia solus relaxat debitum posita satisfactione. Ad quartum negatur consequentia. Quod enim actus contritionis, aut dilectionis satisfaciat pro offensa, habet ex vi suæ specificationis, quia secundùm se restituit æqualitatem ablatam per peccatum veniale, quod autem satisfaciat pro pœna non habet ex vi suæ specificationis, sed ratione valoris, qui cum sit limitatus, potest compensare tantùm pœnam limitatam.

An purus homo constitutus caput generis humani possit pro alienis peccatis satisfacere.

SECTIO V.

34 PRima sententia est affirmatiua. ita Gabriel *in* 3. *distinct.* 19. *quæst.* 2. Durand. *ibidem* Almain. *quæst.* 1. Sotus *in* 4. *distinct.* 1. *quæst.* 5. Probant. Posset reddere æquiualens bono ablato per peccatum, quia bonum ablatum est rectitudo supernaturalis, & honor vltimi finis, ergo Secundò. Potuisset Deus conferre illi homini illam gratiam, quam dedit Christo, ergo potuisset satisfacere ad æqualitatem.

35 Secunda sententia est negatiua. Ita D. Bonauentura *in* 3. *distinct.* 20. *quæst.* 3. & 4. Richardus *ibidem.* Vasquez *disp.* 4. *de Incar. c.* 2. Suarez *disp.* 4. *sect.* 7. & alij.

36 Dicendum est. *Nullam puram creaturam cum quauis gratia potuisse satisfacere condignè pro peccatis generis humani.* Ita communiter Patres Basilius *in Psal.* 18. Chrysost. *homilia* 10. *in Ioann.* Cyrillus *lib.* 5 *thesauri cap.* 2. August. *cap.* 18. *Enchiridio:* Adrianus *Epistola* 1. *ad Episcopos Hispaniæ.* Probatur. Iniuria Dei, & peccatum est summa offensa excogitabilis, vt vidimus; satisfactio autem puri hominis cum quauis gratia, etiamsi esset infinita, non est summa excogitabilis, cum non sit à persona summè digna. ergo

37 Ad primum respondetur. Posse reddere equiualens pro bono ablato ipsi homini, non autem pro grauitate offensæ. Ad secundum satisfactionem Christi non fuisse condignam ratione gratiæ, sed ratione personæ dignificantis.

38 Quæres. An saltem pro veniali alieno possit satisfacere. Respondetur negatiuè. Quia satisfactio illius de facto non extenditur ad extinguendum debitum offensæ alterius, cum non adsit ordinatio Dei: & offensa exigat satisfactionem ab ipso debitore. De potentia tamen absoluta posset, quia cum possit exhibere condignam satisfactionem pro veniali, posset applicari ex Dei institutione pro offensa aliena.

DE ADORATIONE CHRISTI.

DISPVTATIO CII.

An Christus sit adorandus adoratione latriæ.

SECTIO I.

1 ADoratio est inferioris respectu superioris: in quo distinguitur a laude, & gloria, nam etiam potest superior laudare, & glorificare inferiorem vnde est subiectio, qua nos alicui subijcimur ob eius excellentiam, & ex nostra indigentia: vnde etiam distinguitur, a quacunque reuerentia, & cultu, quia cultus, & reuerentia non important submissionem ex indigentia.

2 Supponendum est. Adorationem triplicem esse videlicet latriam. Duliam, & Hyperduliam. Latria secundum communem acceptationem dixit illam adorationem, quæ est pro-

est propria solius Dei. Dulia est adoratio qua colimus Sanctos. Hyperdulia verò est adoratio excellentiæ, quæ tribuitur B. Virgini.

3 Dicendum est. *Christum adorari adoratione Latriæ quæ consistit in eo, quod sit professio submissionis summæ, & totalis exhibita personæ supremæ, à qua totaliter dependemus*. Est de fide definitum in Concilio Ephesino *can.* 4. & in VI. Synodo, *collat.* 8. *Canon.* 9. Probatur Ioann. 15. *Vt omnes honorificent filium, sicut honorificant Patrem*. Esaiæ 55. *Mihi curuabitur omne genu*, quod de Christo exponitur Ioan. 12. Ad Philip. 2. *Vt in nomine Iesu omne genuflectatur*, &c. Ratio est. Quia Christus est persona Diuina.

4 Obijcitur. Verbum ratione assumptionis humanæ naturæ exinaniuit semetipsum in formam serui, ergo hic homo Christus non debet adorari latria. Respondetur negando consequentiam. Quia hic homo Christus est homo Deus, & ideo exigit eamdem adorationem.

An hæc adoratio redundet in humanitatem.

SECTIO II.

5 SVb alio etiam titulo proponitur quæstio, videlicet, An Christus vt homo adoretur Latria, ita vt talis adoratio per se immediatè terminetur ad humanitatem vt ad obiectum materiale, & motiuo tamen Diuinæ excellentiæ.

Prima sententia est negatiua, & vult humanitatem solum adorari quadam adoratione, quæ impropriè sit latria. Ita Alensis 3. *part. quæst.* 3. *memb.* 2. Gabriel *in* 3. *distin.* 9. *quæst.* 1. Cordub. *lib.* 1. *quæst.* 5. *dub.* 3. Probatur. Latria est adoratio propria Dei, ergo non potest terminari ad humanitatem. Secundò, Non sacrificamus humanitati, ergo nec latria ad ipsam terminatur. Tertiò si Angelus adoraret verbum, antequam assumeret humanitatem, vel posset assumpta humanitate adorare Christum eodem actu, & tunc non adoraret humanitatem; vel non posset, & tunc esset necessaria alia adoratio, ergo humanitas non adoratur eadem adoratione. Quartò Amor ergo Christum non terminatur æqualiter ad Verbum, & humanitatem, quia Verbum amatur super omnia, non autem humanitas, ergo nec adoratio. Quintò Damascenus *oratione* 1. *de imaginibus* ait, *materiam, per quam mihi salus facta est, colere non desino: non tamen vt Deum*. ergo. Nomine autem materiæ intelligit humanitatem.

6 Secunda sententia est affirmatiua. Ita communiter cum D. Thoma 3. *part. quæst.* 25. *art.* 2. & oppositum censetur damnatum.

6 Dicendum est. *Adorationem, qua Christus adoratur, terminari per se ad humanitatem, vt ad obiectũ materiale*, Probatur ex Concilio Alexandrino *Epistola ad Nestorium* approbata à Concilio Ephesino; *vnus intelligitur Christus Iesus Filius Vnigenitus, qui vna adoratione propria cum carne adoratur*, & V. Synodus, *Si quis in duabus naturis adorari dicit Christum, ex quo duas adorationes introducit, sed non vna adoratione Deũ verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, anathema sit*, & VI. Synodus *act.* 6. deffinit in adoratione Christi non separari Diuinitatem ab humanitate, sed vtramq; vt vnum adorari. Confirmatur. Concilium Trid. *sessione* 13. *Can.* 6. deffinit, Sacramentum Eucharistiæ adorari cultu latriæ, quia continet Diuinitatem: humanitas autem Christi continet Diuinitatem. Confirmatur secundò obiectum redditur dignum veneratione secundum mensuram excellentiæ, quam habet, ergo humanitas Christi, cum perficiatur per excellentiam Diuinam, quatenus perficitur, & sanctificatur per personam Verbi, est adoranda adoratione latriæ.

8 Ad primum respondetur. Latriam esse propriam solius Dei, vt habet ex se motiuum talis adorationis, posse tamen alteri communicari: nam sicut potest motiuum alteri communicari, ita etiam adoratio. Ad secundum negatur conseq. Nam sacrificium non fit humanitati, quia in ipso offertur Christus ratione humanitatis, idem autẽ non potest sacrificari sibi ipsi. Ad tertium. Non esset diuersa adoratio formaliter, quia esset ex eodem motiuo; sed tantùm materialiter, quia augeretur obiectum materiale. Ad quartum. Amorem Dei esse super omnia ex obiecto materiali, quatenus bonitas, quæ amatur est Deus supereminens omnia; humanitas autem Christi, cum non sit talis, non amatur super omnia; amatur tamen ex eodem motiuo, atque adeò eodem amore formaliter; vnde etiam potest adorari eadem adoratione formaliter ex eodem motiuo. Ad quintum. Damascenum tantum velle, quod humanitas non sit adoranda vt Deus; non autem, quod non sit adoranda vt aliquid Dei ex eodem motiuo latriæ.

An humanitas possit adorari præcisè a Verbo adoratione inferiori.

SECTIO III.

9 PRima sententia asserit, posse licitè adorari ratione propriæ excellentiæ creatæ, ita Caietanus 3. *part. quæst.* 25. *artic.* 2. Medina *ibidem* Præpos. *dub.* 3. Chelisson. *dub.* 4. Scotus *in* 3. *distinct.* 9. *quæst.* 1. Palud. *quæst.* 2. Durandus *quæst.* 3. Suarez *disp.* 53. *de Incarnat. sect.* 3. Hurtadus, *disp.* 85. *sect.* 2. & alij probant. Potest humanitas præcisè concipi, non concepto verbo, & tunc habet suam excellentiam, ob quam potest adorari, & talis adoratio à nullo iure prohibetur, ergo. Secundò Diuinitas potest adorari præcisa à personalitatibus, ergo etiam humanitas præcisa à verbo. Tertiò Humanitas præcisè à verbo potest exorari, vt aliquid nobis præstet; exoratio autem est aliqua adoratio, cum sit aliquis cultus. Quartò B. Virgo vt Mater Dei potest adorari latria cum ordine ad Filium, & tamen potest etiam adorari hyperdulia ratione propriẹ excellentiẹ præciso illo ordine, ergo. Quintò. Potest Princeps sedere inferiori loco ratione tituli, cui conuenit inferior locus, vt si sit Canonicus potest sedere inter Canonicos, ergo etiam humanitas præcisa à Verbo potest ratione propriæ excellentiẹ adorari inferiori adoratione.

10 Secunda sententia asserit posse adorari physicè præcisè à verbo, non tamen moraliter, & licitè: ita quidam Recentiores. Probant. Humanitas Christi adorabat Deũ, & non se ipsam, quia adoratio est essentialiter ad alterum, ergo potest aliquid adorari absque eo quod adoretur totum, quod est in aliqua persona, ergo etiam humanitas non adorato Verbo.

11 Tertia sententia absolutè negat. Ita D. Bonauentura *in* 3. *distinct.* 9. *articul.* 1. *quæst.* 1. Richardus *articul.* 2. *quæst.* 1. Vasquez *disput.* 96. *de Incarnat.* Ragusa *tom.* 2. *disput.* 42.

12 Dico primò. *Non posse humanitatem licitè adorari præcisè à Verbo*. Probatur ex Concilio Constantinopolitano V. *collat.* 8. *canon.* 9. Si quis *in duabus naturis adorari dicit Christum, ex quo duas adorationes introducit separatim Deo Verbo, & separatim Deo homini, anathema sit*.

13 Dices. Concilium voluisse damnare eos, qui Christo exhibebant duas adorationes, vt duabus personis. Contra, Licet hoc intenderet damnare, adhuc tamen docet humanitatem non esse separandam à Verbo in adoratione, atq; adeò non esse duo obiecta adorabilia, alioquin possent, deferri separatim duæ adorationes.

14 Probatur Secundò. Humanitas Christi ratione vnionis est facta particeps eiusdem adorationis cum Verbo, vt docent communiter Patres: Cyrillus *in defi.* 8. *anathemat.* Chrysostomus *sermone de Ascensione*. Leo Papa *ibidem*, & alij, ergo non potest adorari præcisè à Verbo; alioquin adoratio esset contra ius adorati, atque adeò esset actus

ſet actus inimicitiæ, quia ſubtraheretur, quod eſt debitū. Confirmatur. Quando concipimus humanitatem pręciſe à Verbo, non ſeparatur ab ipſa ius, quod habet ad adorationem, ergo cum debeat adorari ſecundum menſuram ſui iuris, adhuc exigit adorari eadem adoratione cum Verbo.

15 Dico ſecundò. *Nec phyſicè poſſe adorari præcisè à Verbo, ita vt ille actus retineat rationem adorationis.* Probatur. Adoratio eſt eſſentialiter actus Virtutis, ergo quando deſinit eſſe actus bonus, non eſt amplius adoratio, cum non ſit actus virtutis; in caſu autem noſtro ille actus non eſſet bonus, vnio eſſet actus iniuſtitię, quia ſubtraheret debitum cultum.

16 Ad primum. Primæ ſententiæ negatur conſequentia. Nam licet poſſit pręcisè concipi, non tamen adorari, quia adoratio fit illicita, vt patet ex dictis. Ad ſecundum negatur paritas. Quia quando adoratur Diuinitas præciſa à Perſonis adhuc adoratur latria, & nihil ſubtrahitur de debita adoratione. Ad tertium. Humanitatem, cum ſe habeat vt, *quo*, in Chriſto, non poſſe præcisè exorari, ſed exoratur Chriſtus ratione humanitatis ex eo, quod exoratio tendit ad perſonam, prout in ſua apparentia ſubſtentat ius naturæ humanæ. Ad quartum negatur paritas. Quia Beata Virgo non habet ius propriè ad latriam, ſed quando ipſi exhibetur, exhibetur in virtute iuris alieni, quia adoratur reſpectiua adoratione tanquam aliquid Verbi, vnde non fit ipſi iniuria, ſi adoretur iuxta proprium ius per hyperduliam. Ad quintum eſſe diſparem rationem. Quia princeps volens ſedet in illo loco, & ideò non fit ipſi iniuria. Deinde ſeſſio ſequitur ius, vnde cum Princeps in illo loco non ſubſtentet ius Principis, ſed Canonici, ideò ſedet ſecundum ius Canonici. At humanitas in ordine ad adorationem ſubſtentat tantum ius Perſonæ Diuinæ, nam omnis alia excellentia ab ipſa determinatur.

17 Ad Fundamentum ſecundæ ſententiæ negatur vltima conſequentia. Ex eo enim, quod adoratur Verbum ſine humanitate, nulla fit iniuria, ſicut fit adorata humanitate ſine Verbo.

SACRA

SACRA SPECVLATIVA DOCTRINA DE

Intellectuali natura creata, atq; ad supernaturalem statum eleuata.

Omine naturę intellectualis creatæ intelligimus illam, quæ supra omnem corpoream eleuata purum gradum intellectualem obtineat, vt homine perfectior sit. In scriptura autem, & apud PP. dicitur Angelus, quod latinè significat Nuntium: vndè non est nomen explicans naturam, sed officium, vt docet D. Dyonisius *capit.* 5. *de cælesti hierarch.* de hoc autem in præsenti agimus, & primo de ipsius existentia.

DE EXISTENTIA Angelorum.

DISPVTATIO CIII.

An certum sit dari Angelos.

SECTIO I.

1 Atheistæ, sicuti Deum negant, ita etiã negant, dari substantias separatas; & solum ea, quæ sensibus percipiuntur, concedunt existentia. Saducęi quoque vt colligitur ex *cap.* 21. *Act.* negant Angelos, cum negent omnes spiritus, & Nonnulli alij Hæretici, communiter tamen philosophi Ethnici Angelos cognouerunt, quos nomine Intelligentiarum, Dæmonis, Genij, & his similibus appellabant.

2 Est tamen certũ de fide dari Angelos, qui sint naturæ præstantioris supra hominem. Tobiæ 12. *Ego sum Raphael Angelus vnus ex septem, qui adstamus ante Dominum.* Psalm. 8. *Minuisti eum paulò minus ab Angelis.* ad Heb. 2. *Cum autem qui modico quàm Angeli minoratus est.* Matth. 18. *Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei*, &c. Vnde non solum habetur, dari has creaturas, sed etiam esse intellectuales, & excellentiores homine. Difficultas autem est, an possit naturaliter cognosci existentia Angelorum.

3 Prima sententia asserit posse demonstrari. Ita Banes 1. *p. q.* 55. *art.* 1. *concl.* 3. Bubalus *de Angelis ibid. quæsit.* 2. *diff.* 1. §. 6.

4 Secunda sententia negat, posse efficaciter demonstrari, sed tantum probabiliter, & cum quadam morali certitudine. Ita Scotus *quodlib.* 7. Marsil. *quæst.* 2. *art.* 1. Cumel. 1. *p. quæst.* 50. *art.* 1. *quæst.* 1. Valentia *tom.* 1. *disp.* 4. *quæst.* 1. *puncto* 1. Suarez *in Metaph. disp.* 35. *sect.* 1. & communiter.

5 Dico primò. *Existentiam Angelorum non posse efficaciter demonstrari lumine naturali.* Probatur. Non potest demonstrari à priori, quia non habent causam necessariam suæ existentiæ; nam cum sint creaturæ, contingenter existunt. Neque à posteriori, quia non adest aliquis effectus, qui sit per se connexus cum ipsis, itaut non possit esse ab alia causa, ergo &c.

6 Dices motum cæli esse per se ab Angelis, quia non potest esse à causa naturali determinata ad vnum.

Contra. Licet exigat causam intellectualem, non tamen per se exigit Angelum, quia potest esse à Deo, & adest etiam congruentia, quia cum cælum sit causa vniuersalis, congruum est, motum ipsius regulari à prima causa vniuersali.

7 Dices secundò. Naturale esse, quod diuersi effectus habeant diuersas causas; vnde cum sint varij motus orbium cælestium, debent esse à diuersis intelligentijs.

Contra. quia falsum est, non posse esse plures effectus ab eadem causa secundò. Quia ad summum id esset verum respectu causæ particularis, non autem respectu causæ vniuersalis.

8 Dices tertiò. plura esse, quæ exercentur per Magiam Dæmoniacam, & etiam in arreptitijs, quæ necessariò exigunt causam intellectualem, nec in Deo referri possunt, quia de se turpia sunt.

Cont. Quia hæc quoque possunt tribui alteri causæ, videlicet animæ separatæ.

9 Dico secundò. *Neque possibilitatem Angelorum posse positiuè demonstrari vera demonstratione.* Probatur: Quia à posteriori non adest aliquis effectus, quem euidenter cognoscamus possibilem, & ita per se connexum cum possibilitate Angelorum, vt ex ipso illam necessariò colligamus. Neque habemus à priori notam causam, quia non adest alia præter Dei omnipotentiam, & ipsius Ideam, quæ non sunt nobis naturaliter cognita, secundum quod in particulari terminantur ad naturam Angelicam.

10 Dico tertiò. *Posse negatiuo modo possibilitatem Angelorum demonstrari.* Probatur. Certum est, posse Deum facere, quidquid in se ipso non implicat; Nam eo ipso, quod non implicat, est aliquod ens, & radicatum in Diuina potentia, sed possumus naturaliter cognoscere, Angelos non implicare, ergo, &c. Min. Probatur: Qui illud in se non implicat, quod constat ex talibus rationibus, quæ ad inuicem proportionatæ se habent, & vna perficit aliam. Huiusmodi autem sunt ratio substantiæ, spiritualitatis, & intellectualitatis; vndè possunt coniungi in eadem creatura.

11 Dico quartò. *Probabiliter posse ostendi existentiam Angelorum cum quadam morali certitudine.* Probatur: Quia dantur aliqui effectus, qui licet non excedant facult-

eſse, & quæ non erant compoſitæ ex alijs, fuerunt creatæ ſimul; in proceſsu autem ſequentium dierum fuerunt productæ ſpecies illæ, quæ ſunt veluti ſecundæ creaturę, eò quod ſint factæ ex primis, ergo cum Angelus ſecundum ſe totum ſit immediatè à Deo, fuit initio creatus.

Confirmatur Iob. 30. Beemet dicitur initium viarum Dei, quod non eſset verum, ſi fuiſset creatus poſt corpoream creaturam.

23 Ad primum reſpondetur tempora ſæcularia eſse iſta tempora huius mundi, dicitur autem Deus promiſiſse ante tempora ſæcularia, non quia præceſserint aliqua duratione, ſed quia ab æterno prædeſtinauit dare vitam ęternam, & hoc propoſitum dicitur promiſſio, quia in virtute illius habetur exequutio collatiua gloriæ.

Ad ſecundum ſenſum illius loci eſse, quod Iob non extiterit in illo tempore, in quo Deus fabricauit terram, & quando ab Aſtris, & Angelis laudabatur, quod nil aliud eſt, quam quod non extiterit in Mundi initio.

Ad tertium ſi argumentum concluderet, probaret Angelos fuiſse creatos ab æterno; nam in quocūq; tempore ponantur Angeli creati, ſemper præceſſiſsent infinita ſæcula ſecundum hanc opinionem, ſecundum quam nec eſt incongruum Deum ceſsaſse ab operatione per infinita ſæcula, quia operatur libero modo, & conſequenter, quando vult. Verum tamen eſt non præceſſiſse ante mundi creationem infinita ſæcula, quia ante ipſum non fuit tempus, ſed tantùm ęternitas Dei, quæ ſola præceſſit.

Vbi Angeli ſint Creati.

SECTIO IV.

24 Aliqui aſserunt fuiſse creatos intra regionem aeris, vt Rupert. *lib. 1. in Geneſ. cap. 11.* Alij verò, Angelos nobiliores fuiſse creatos in cælo Empireo, alios verò, qui præſunt Mundo inferiori, fuiſse creatos in ijs locis, in quibus exercent ſua officia. Alij verò, bonos Angelos fuiſſe creatos in cęlo, malos verò in inferiori Mundo. Alij omnes fuiſse creatos in cælo ſydereo, vt Suarez 1. *de Angelis cap. 4.* Denique alij fuiſse creatos in cælo Empireo. Ita D. Thom. 1. *part. quæſt. 61. art. 4.* & alij.

25 Dicendum eſt. *Angelos fuiſse quidem creatos intra Mundum corporeum, non tamen in aliquo determinato loco.* Quia vid. in inſtanti creationis eorum non aderat aliqua determinatio loci. Ratio eſt quia fuerunt creati in primo inſtanti inceptionis Mundi corporei: tunc autem non fuit diſtinctio rerum, & corporum, ſed facta eſt per ſequentes dies, vnde non aderat cælum ſtellatum, quia poſtea facta ſunt ſydera, non erat ſeparata terra ab aqua, neque aderat firmamentum, vt patet ex Geneſ. 1. ergo non erat diſtinctio locorum.

26 Obijc. Ad Coloſſ. 1. *In ipſo condita ſunt vniuerſa in cælo, & in terra, ſiue Throni, ſiue Dominationes, &c.* ergo Angeli creati ſunt in cælo.

Reſpondetur neg. conſeq. Quià accipitur cælum, & terra pro tota hac vniuerſitate, & ſenſus eſt, omnia, quæ in ipſis continentur, creata ſunt à Deo, non autem, quod creata ſint in tali, & tali loco.

27 Ob. ſecundò Geneſ. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram*, ergo cum ponatur diſtinctio cæli, & terræ, adfuit in creatione diſtinctio loci.

Reſpondetur neg. conſequentia. Quia, vt Moyſes oſtenderet, totum hoc vniuerſum fuiſſe a Deo creatum nominauit cælum, & terram diſtinctim, quia loquutus eſt de ipſis, prout de facto ſe habent, non autem, prout creati ſunt.

An Angeli ſint creati in aliquo magno numero.

SECTIO V.

28 Supponendum eſt tamquam certum de fide. Angelos eſſe in magno numero. Daniel. 7. *Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei.* Iob. 25. *Numquid eſt numerus militum eius?* & ita docent communiter PP. difficultas autem eſt, quantus ſit iſte numerus in comparatione ad alias res creatas.

29 Supponendum ſecundò. Nihil certi in hac re determinari poſſe, quia cum potuerit Deus creare plures, & pauciores, prout voluit, nec nobis innoteſcat, quot voluerit creare, non poſſumus habere aliquid certum. Ex aliquibus tamen congruentijs poſſumus aliquid veriſimile determinare.

30 Dico primò. *Numerum Angelorum excedere numerum ſpecierum materialium.* Ita D. Thom. 1. *part. q. 50. art. 3.* Caiet. Molina, Bannes, Cumel *ibidem*, & alij communiter, & deſumitur ex D. Dyoniſio *cap. 4. de cæleſt. hierarch.* Probatur: Angeli ſunt creati, vt præuiderent materiali creaturæ: vnde homines habent Angelum deputatum ad ſui cuſtodiam, prouinciæ quoque & regna, ergo congruum eſt, vt quælibet ſpecies habeat Angelum ſpetialem ſibi præſidentem ergo cum ſint quoque alij Angeli, qui ipſis non præſident, erunt plures ſpeciebus materialibus.

Confirmatur. Hunc exceſsum videntur indicare loca ſcripturæ, dum conſtituunt innumerabilem numerum Angelorum, ergo &c.

31 Dico ſecundò. *Speties Angelorum excedere ſpecies materiales quoad numerum.*

Probatur: Deus produxit creaturas, vt manifeſtaret ſuam perfectionem, ergo plus debuit illam manifeſtare in creaturis perfectioribus, quàm in minus perfectis, ergo debuit plures ſpecies Angelorum producere quam rerum materialium.

32 Ob. quæ ſunt minus perfecta, ſunt vniuerſaliora, ergo ſpecies materiales, cum ſint minus perfectæ, debent eſſe plures numero.

Reſpondetur Minus perfecta ſecundum gradus Metaph. eſſe vniuerſaliora, vt eſt ratio entis, ſubſtantię; non autem minus perfecta ſecundum completam naturam.

An numerus Angelorum excedat numerum Hominum.

SECTIO VI.

33 Quæſtio procedit facta comparatione Angelorum ad homines non ſolum exiſtentes, ſed etiam præteritos, & futuros.

Prima ſententia aſſerit non excedere, ita Recentiores quidam, qui citant Durand. *in 2. diſt. 3. quæſt. 4.* ſed ibi nihil determinat, niſi quod res valdè incerta ſit.

Probant. Tot homines ſunt ſaluandi, quot ſunt Angeli Beati, vt docet D. Greg. *hom. 34. in Euang.* Rurſus minor pars Angelorum eſt damnata, et maior pars hominum damnata, ergo tota collectio hominum erit maior.

Secundò. Tot homines ſaltem ſunt ſaluandi, quot Angeli ceciderunt, quod etiam docet D. Bernard. *ſerm. 65. in Cant.* Rurſus tertia pars Angelorum tantum eſt damnata, iuxta illud Apoc. 12. Vbi Draco cauda trahebat tertiam partem ſtellarum, ex hominibus autem plus, quam decem partes damnantur, ergo &c.

Tertiò ſufficit, quod in principio Mundus fuerit in ſua proportione, & quod tunc fuerit exceſſus Angelorum ſupra hominem, non habita ratione eorum, qui futuri erāt, ergo non aſpiciendo totā collectionē hominū erit maior.

34 2. Sententia communis eſt, & aſſerit, Angelos excedere homines. Ita Molina 1. *part. q. 50. art. 1. diſp. 2.* Bannes *dub. 2.*

dub. 2. Cumel *quæst.* 2. Vasquez disp. 180. *cap.* 3. Suarez 1. *de Angelis cap.* 11. *num.* 11.

35 Dicendum est. *Ex diuersis coniecturis probabile esse, numerum Angelorum excedere numerum omnium hominum*, hæc conclusio habet Fundamentum in parabola de Pastore, qui relictis nonagintanouem ouibus in deserto, profectus est ad inquirendam centesimam, quæ perierat: quam parabolam intelligunt PP. de Angelis, & homine.

Probatur: cum Angelus sit nobilior creatura, congruum magis est, vt magis manifestetur Diuina bonitas, & perfectio, vt plus natura Angelica plurificetur, quam humana.

Confirmatur. Quia mundus post Iudicium debet esse in statu perfecto, & habere debitam proportionem, ergo oportet, quod tunc Angeli excedant homines, quò ad numerum, cum sint creaturę nobiliores, quod enim est nobilius, debet excedere minus nobile.

36 Ad primum respondetur: Quod tot homines sint saluandi, quot sunt Angeli Beati, nullum habere Fundamentum; & congruitas est in contrarium, quia magis perfectum debet excedere minus perfectum.

Ad secundum de tertia parte Angelorum damnata nullum esse fundamentum firmum, nam illud Apoc. non solet explicari de Angelis, sed de hominibus præfulgentibus in Ecclesia Dei, qui tempore Antichristi ipsum sequentur. Deinde incertum est, an tot homines sint saluandi, quot Angeli ceciderunt, quia non est necesse numerum seruari in restauratione ruinæ. Deinde nec etiam est certum, quod numerus reprobatorum hominum tantum excedat numerum electorum, & fieri potest, quod ante finem mundi plures saluentur, quàm damnentur, quandouidelicet erit vnus Pastor, & vnum Ouile.

Ad tertium. Cum Angeli sint immortales; sicut etiam anima rationalis, debuit Deus ab initio Mundi attendere proportionem Angelorum respectu hominum, etiam futurorum.

DE NATVRA ANGELORVM.

DISPVTATIO CIV.

An Angeli sint incorporei.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Non posse nos quidditatiuè in hac vita naturaliter Angelos cognoscere, sumendo cognitionem quidditatiuam pro ea, per quam innotescit quidditas rei secundum propria prædicata, & ita docet D. Thom. 1. *part. quæst.* 12. *art.* 12. & *quæst.* 88. *art.* 2. & cum eo communiter. Ratio autem est, quia hæc cognitio non potest haberi per propriam speciem, cum intellectus noster habeat species rerum tantum sensibilium; nec potest esse per causam, nam hæc causa non potest esse intrinseca, cum non habeamus notitiam illius; nec potest esse extrinseca, quia nulla alia esse potest, quàm diuina omnipotentia, & diuinæ ideæ, quæ nobis non sunt naturaliter cognita. Nec etiam à posteriori ex aliquo effectu, quia nullus est, quem certò sciamus prouenire ab intelligentiis.

2 Supponendum secundò. Ex ijs, quæ de fide habemus, colligi, Angelum esse quandam naturam substantialem completam, & per se subsistentem; nam ipsi independenter à quocunque alio tribuitur operari, & significatur tamquam quoddam suppositum, quod in suo esse incommunicabiliter se habet, difficultas ergo est; an huiusmodi natura sit corporea, an verò spiritualis.

3 Veteres PP. docuerunt, Angelos esse corporeos, quamuis corpora ipsorum non essent adeò crassa, sicut ista sensibilia. Ita Tertullianus *de habitu Muliebri. capit.* 2. & *lib. de velandis virginibus c.* 7. Iustinus Martyr *in priori Apolog.* Methodius *serm. de Resurrect.* Eusebius Cesariensis *lib.* 5. *de præparat. Euang. capit.* 4. Lactantius *lib.* 2. *diuin. Institut. capitul.* 15. Cyprianus *de discip. & hab. Virg.* Clemens Alexand. *lib.* 3. *stromatum*. Seuerus Sulpitius *lib.* 1. *de sacra hist.* Origen. *libr.* 1. *Periarch. in proœm.* insuper etiam Basilius *de spiritu Sancto. cap.* 16. Nazianzenus *orat.* 34. & 38. Damasc. 2. *de fide cap.* 2. verum complures ex his PP. loquuti sunt secundum sententiam Platonicam, sicut etiam D. August. quando nonnullis in locis constituit Angelos corporeos, aut metaphoricè ex analogia, quam habent Angeli ad corpora, vt Basilius Damasc. Et Nazianzenus; non enim absolutè dicunt, esse corporeos, sed substãtias igneas, aut aereas.

4 Communis tamen sententia, quæ certa est apud omnes, asserit, Angelos esse omninò incorporeos, & ex PP. ita docet Dyonisius *cap.* 4. *de Diuinis nominibus*. Ignatius *epist. ad Trallianos* Athanas. *de natura vnita*. Nazianzenus *oratione* 2. *de Paschate*. Epiph. *hæresi* 27. Basilius *hom. Quod Deus non est auctor malorum* Theodoret. *in epitom. diuinorum decretum* Nyssenus *de vita Moysis*, & *oratione* 4. *de oratione Dominica.* Cyrill. Alexand. *lib.* 4. *in Io. cap.* 10. Damasc. 2. *fidei cap.* 3. Isidorus *lib.* 1. *sent. cap.* 10. Chrysosth. *in capitul.* 6. *isaiæ*, & *hom.* 22. *in Genes.* Gregorius Magnus *libr.* 4. *dialog. cap.* 29. Ambrosius *lib.* 7. *in Lucam cap.* 13. Sophronius Archiepisc. Hierosolimit. *in Encomio de Angelis*. Didimus *lib.* 1. *de spiritu Sancto*, Leo Papa *epist.* 93. *cap.* 6. Augustinus 1. *Retract. cap.* 11. & *in Psal.* 105.

5 Dicendum est, *Angelos esse omnino incorporeos, pro vt incorporeum contradistinguitur à corporeo, & importat substantiam abstractam à Materialitate*, hæc conclusio est definita in Concil. Lateran. vt habetur in Cap. *Firmiter*, De *summa Trinit.* vbi dicitur. *Firmiter credimus, & simpliciter confitemur*. Deinde subditur de ipso Deo, *Qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet, & Mundanam; ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam.* Sumit autem Concil. spiritualem naturam, prout contradistinguitur à corporali, & hanc vult esse purè spiritualem, nam contradist. ab humana, quę est partim spritualis, partim corporea. Nec dici potest, quod dicatur obiter incorporea secundum communem opinionem, quia, vt patet ex modo loquendi, intentio Conc. erat non solum definire, Deum esse creatorem rerum omnium; sed etiam determinare de qualitate rerum creatarum, & proponit tamquam dogma, Deum condidisse creaturam spiritualem contradistinctam à corporea, & hanc esse Angelicam.

6 Probatur ratione. Si Angeli essent corporei, forma ipsorum atque vis operatiua esset immersa in materia, nec posset extra ipsam subsistere, nec operari; vnde non possent intelligere, quia intelligere est operatio omnino independens à Materia, sed de fide est, Angelos esse intellectuales, ergo &c.

Confirmatur. Angeli in gradu intellectuali sunt perfectiores homine, ergo debent esse totaliter immateriales, alioquin non essent superioris ordinis.

7 Dices. Intelligere, quia sunt etiam spirituales.

Contra. Non habent operationes dependentes à Materialitate, ergo sunt omninò incorporei: antecedẽs pat. quia operationes ipsorum sunt intelligere, & velle, & moueri, quæ sunt spirituales. Conseq. prob. quia cum operatio sequatur naturam, quę est principiũ motus, vbi est operatio spiritualis tantum, est etiam natura solum spiritualis.

8 Dices. Debere esse corporeos ratione motus.

Contra. Virtus motiua sequitur cognitionem, & illi

illi proportionatur, ergo quando cognitio non indiget Organo, nec etiam indiget virtus motiua.

9 Confirmatur ex Scriptura habemus, coniungi in Angelis rationem spiritus, & rationem intellectualis, ergo Angeli sunt purè spirituales. Consequentia probatur: Quia ratio intellectualitatis ex natura sua abstrahit à materia, ergo determinat rationem spiritus ad fundandam intellectualitatem, itaut sit quid distinctum ab esse, & spiritu corporeo tamquam proportionatum fundamentum intellectualitatis, ergo cum sint totaliter spiritus, erunt natura purè intellectualis.

10 Ob. Genes. 6. *Videntes autem filij Dei filias hominum, &c.* Vbi septuaginta legunt; *Videntes autem Angeli Dei*, ergo &c.

Respondetur. Homines quoque dici filios Dei, iuxta illud Ioann. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*; intelliguntur autem ibi per filios Dei descendentes semper vnos, qui cum cœperint innocare nomen Domini, descendentes ipsius dicti sunt filij Dei. Alij verò per filios Dei intelligunt viros robustos, & optimi temperamenti, itaut potuerint generare Gigantes.

11 Obijcitur secundò. In VII. Synodo Ioannes Tessalonicensis Episcopus dixit, rectè depingi Angelos. Quia sunt corporei, & hoc fuit approbatum à Concilio.

Respondetur Concil. Solum approbasse, quod debeant depingi Angeli, quia de hoc solum controuertebatur: Non autem approbauit rationem allatam, quod colligitur ex eo, quia Tarasius Patriarca proponens hæc approbanda Concil. corrigens motiuum dicti Ioann. dixit, *Ostendit Pater, quod Angelos pingere opporteat, quando circumscribi possunt, & vt homines apparuerunt.*

An Angeli componantur ex materia, & forma.

SECTIO II.

12 Difficultas non procedit de materia corporea, quia iam vidimus, Angelos esse omninò incorporeos; sed de materia spirituali.

Prima sententia est affirmatiua. Ita D. Bonau. *in 2. distinct. 3. art. 1. quæst. 1. & 2.* Richardus *quæst. 2. & art. 2. quæst. 1. & 2.* Alensis *2. part. quæst. 20. memb. 2.* Bacconius *Quodlibeto 2. quæst. 10. conclus. 1.* Scaliger *exercitat. 39. n. 12.* citat. etiam Aureolus *in 2. dist. 3. q. 1. art. 1. 2. & 3.* Sed reuera non ponit in Angelis materiam componentem, sed tantum potentialitatem intellectualem, seu intellectum possibilem, qui sit potentia ad omnia intelligibilia.

Probant. Angeli non pertingunt ad Dei simplicitatem, ergo debent esse compositi ex materia, & forma.

Secundò Angeli sunt compositi ex genere, & differentia, ergo ex materia, & forma, nam genus sumitur à materia, & differentia a forma.

Tertiò quia D. August. 12. *confess. cap. 21.* explicans verba illa Genes. 1. *Terra autem erat inanis, & vacua*: ait nomine terræ intelligi materiam informem, de qua Deus fecit visibilem, & inuisibilem creaturam.

13 Communis sententia negat, constituit ex materia, & forma; sed esse naturam simplicem in sua substantia. Ita D. Thom. *1. part. quæst. 50. art. 2.* & *2. cont. gentes cap. 50. & 51.* Ferrar. *ibidem* Caiet. *cit. loco 1. part.* Bannes, & Molina *ibidem*. Cumel *quæst. 1.* Henric. *quodlib. 4. q. 16.* Heruæus *quodlib. 11. quæst. 3.* Durandus *in 2. dist. 3. quæst. 1.* Capreolus *art. 1. conclus. 7.* Suarez *in metaph. disp. 13. sect. 14.* & *1. de Angelis. cap. 7.* Bub. *de Angelis q. 50. artic. 2. q. 2. & 2.* Raynaudus *in naturali Theol. dist. 2. quæst. 2. art. 3.* & alij.

14 Dicendum est. *Angelos non esse compositos ex materia, & forma sinè spirituali, siuè materiali.* Probatur. Materia in corporeis ponitur ex eo, quod in ipsis fit transmutatio, & quamuis in aliquibus non fiat, ideò ponitur, quia sunt eiusdem ordinis cum ijs, in quibus fit transmutatio, & intra eumdem gradum corporeitatis. Sed in Angelis neque est transmutatio, neque sunt eiusdem ordinis cum transmutabilibus. ergo &c.

Confirmat. In Angelo non sunt operationes, quę dependeant à materia, ergo neque potest esse materia. Antecedens pat. Quia operationes Angeli sunt purè spirituales, cum sequantur formam spiritualem, & sunt intelligere, & velle; hæ autem operationes non indigent materia neque tamquam subiecto, neque tamquam principio, vt constat in anima separata. Consequentia probatur: quia, cum esse sit propter operari, quod non est necessarium propter operari, neque etiam est necessarium propter esse.

Confirmatur. Actus spiritualis habens virtutem intellectiuam est per se subsistentem, nec indiget materia, vt patet in anima rationali, ergo in Angelis non adest materia spiritualis. Consequentia probatur. Talis materia non est necessaria propter subsistentiam, quia actus, quo informaretur talis materia, esset perfectior anima rationali; atque adeo erit sibi sufficiens; nec etiam propter virtutem operatiuam, quia virtus operatiua subsistens est etiam sibi sufficiens independenter à materia.

15 Ad primum negatur conseq. Nam per id, quod Angeli admittunt compositionem accidentalem, non pertingunt ad Dei simplicitatem, quę fundata in infinitate vnit per identificationem omnes perfectiones excogitabiles.

Ad secundum negatur consequentia. Ad probationem quando dicitur genus sumi à materia, & differentiam à forma, non intelligitur de materia, & forma, quæ sunt partes physicæ, sed de materia, & forma totius, quæ nihil aliud dicunt, nisi id, quod metaphysicè se habet per modum potentiæ, & per modum actus in ipsa natura.

Ad tertium D. Augustinum nihil ibi docere ex propria sententia, sed tantum afferre diuersas expositiones illorum verborum hinc indè collectas, quas neque approbat, neque reprobat.

An sit possibilis Angelus, seu natura intellectualis constans ex materia spirituali, & forma.

SECTIO III.

16 Prima sententia est affirmatiua ita non solum ij, qui de facto admittunt talem materiam in Angelis, sed etiam plures Recentiores, qui de facto eam non admittunt, præsertim Bubalus *tract. de Angelis q. 50. ar. 2. quæsit. 2. diffic. 2. §. 1.*

Probant vel implicaret talis compositio, quia talis natura esset corruptibilis, vel quia materia non esset necessaria propter operari. Neutrum dici potest, ergo &c. Min. probatur: Quia corruptibilitas non fundatur in sola compositione ex materia, & forma, sed etiam in virtute naturalis agentis potentis corrumpere compositum. Non esset autem naturale agens potens corrumpere compositum ex materia, & forma spirituali, nec etiam quia non sit necessaria propter operationem, quia sufficit, quod sit necessaria tamquam pars componens, & quod sit subiectum formæ elicientis operationem.

17 Secunda sententia est negatiua, ita Salmaticenses, *tractat. 7. de Angelis disputat. prima dub. 3.* Amicus *disput. 2. de Angelis, section. 3. numer. 31.* & alij Recentiores.

18 Dicendum est. *Non esse possibilem materiam spiritualem, atque adeo nec etiam naturam intellectualem compositam ex forma, & materia spirituali.* Videtur notum ex ipsis terminis, nam eo ipso, quod aliquid est materia, includit in se ipso

Confirmatur secundò. Ideò non essent natura sua incorruptibiles, quia Deus illis communicat liberaliter immortalitatem. Si autem hoc esset verum, sequeretur, quod nulla res haberet aliquid sibi connaturale: nam quidquid habet, habet liberaliter communicatum à Deo.

29 Obijc. Angelus non est immortalis respectu Dei, ergo nec natura sua; quia quod est tale natura sua, semper est tale respectu cuiuscunq;

Respondetur Angelus non est immortalis respectu Dei immortalitate ad potentiam absolutam; est autem immortalis respectu Dei immortalitate ad potentiam ordinariam, & hoc sufficit vt natura sua sit immortalis, quia conuenientia naturalis attenditur secundum potentiam ordinariam.

30 Obijc. secundò. Non ideò Angelus potest defficere, quia Deus potest annihilare; sed ideò potest annihilare, quia est annihilabilis, ergo Angelus ex natura sua est corruptibilis.

Respondetur nego antecedens. Nam Angelum esse annihilabilem, importat denominationem desumptam à principio conseruatiuo, quia videlicet libero modo exhibet conseruationem; vndè ideò Angelus est annihilabilis, quia potest principium conseruans suspendere conseruationem.

Ad Fundamentum primæ sententię patet ex dictis.

Quomodo Angeli sint annihilabiles.

SECTIO V.

31 CVm Angeli dependeant in conseruari à Deo, vt de fide est, possunt ab ipso annihilari. In hoc autem differt annihilatio à corruptione, quod corruptio fit consequutiuè ex vi actionis positiuæ, quæ ordinatur ad aliquid producendum, quod est incompossibile cum eo, quod corrumpitur; annihilatio verò importat per se primò substractionem concursus conseruatiui; vnde annihilatio est per se intenta, corruptio verò non est per se intenta. Difficultas autem est, an Angelus habeat aliquam intrinsecam potentiam ad annihilari.

32 Prima sententia asserit, esse in Angelo potentiam positiuam, per quam potest annihilari. Ita Argentinas *in 2. dist. 1. quæst. 1. articul.* 2. Vasquez 1. *part. disput.* 182. *cap.* 2. & alij Recentiores.

Probant. Vel Angelus habet realem potentiam, per quam potest desinere; vel non. Si primum, ergo habet potentiam ad annihilari. Si secundum ergo non potest desinere. Confirmatur. Nisi possibile haberet intrinsecam potentiam ad produci non posset produci, ergo neque annihilari, quod non habet intrinsecam potentiam ad non esse. Secundò corruptibilitas in corporeis est positiua potentia, ergo etiam annihilibitas in spiritualibus. Tertiò Angelus ex natura sua est Deo subiectus, vt possit destrui, ergo habet intrinsecam potentiam ad annihilari.

33 Secunda sententia est negatiua. Ita Caietanus 1. *par. quæst. 9. art.* 2. Durand. *in 1. dist.* 8. 1. *part. quæst.* 3. Ferrariensis 2. *cont. Gent. cap.* 30. Suarez 1. *de Angelis, cap.* 10. Raynaudus *in naturali Theologia dist. 3. quæst. 1. art.* 8. & alij.

34 Dico primò. *Non est in Angelis realis, & positiua potentia ad annihilari*. Probatur. In Angelo non est positiuus appetitus ad annihilari, ergo neq; potentia Antecedens, est certum, quia Angelus naturaliter tàm appetitu elicito, quàm innato appetit sui conseruationem. Cons. probatur; quia vbi est potentia, ibi est inclinatio, & appetitus, nam de intrinseca ratione potentiæ est importare appetitum ad actum.

35 Dico secundò. *Angelum esse annihilabilem nihil aliud importare, quàm denominationem extrinsecam cōnotantem potentiam Dei tali modo communicantem esse, & possit non communicare.* Prob. Esse annihilabile nihil aliud dicit, nisi posse desinere, ergo cum desitio sit ex eo, quod per conseruationem non continuetur communicatio eiusdem esse, posse annihilari non erit aliud, quàm denominatio extrinseca connotans potentiam, quæ possit cessare à conseruatione.

36 Dico tertiò. *Fundamentum huius denominationis intrinsecum rei annichilabili esse modum habendi esse hic autem modus in eo consistit, quod esse communicetur cum intrinseca dependentia à libera voluntate communicantis.* Probatur: Quia fundamentum talis denominationis debet correspondere Formæ, à qua desumitur denominatio; vnde cum desumatur à potentia liberè communicante esse, fundamentum erit ipsum esse, vt dependens à libera communicatione.

37 Ad primum negatur vltima consequentia at enim Angelus possit desinere, sufficit, quod habeat esse intrinsecum dependens à causa libera; quia sufficit, quod possit suspendi influxus conseruatiuus. Ad Confirmationem negatur paritas. Quia produci dicit aliquod positiuum, & ideò potest fundari in potentia positiua; hæc autem potentia positiua est potentia obiectiua, quæ nihil aliud importat, nisi connexionem prædicatorum, prout in se ipsis non important contradictionem.

Ad secundum negatur antecedens. Nam corruptibilia non habent positiuam potentiam per se ad corrumpi; sed tantum per accidens, quatenus in ipsis est materia, quę per se est potentia ad aliud esse, & per accidens ad non esse illius, quod corrumpitur. In Angelis autem, quia non est per se positiua potentia ad aliud esse, neque per accidens est positiua potentia ad annihilari.

Ad tertium negatur consequentia. Ex eo enim, quod Angelus sit subiectus Deo, vt possit destrui, non importat aliud, quam intrinsecam dependentiam.

DE DISTINCTIONE Angelorum.

DISPVTATIO CV.

An detur inter Angelos distinctio specifica.

SECTIO I.

1 PRima sententia dicit, omnes Angelos esse eiusdem speciei. Ita Diuo Bonauentura *in 2. dist. 9. art. vnico quæst.* 1. Albertus 2. *p. q.* 8.

Probatur: Quia Angeli maximè accedunt ad suam Originem, videlicet Deum. Quod autem accedit ad suam originem, colligitur in vnum, ergo cum Angeli non vniantur secundum numerum, vniuntur secundum speciem. Secundò Natura spiritualis coniuncta corpori est vnius speciei, ergo etiam separata. Tertiò omnes perficiuntur per gratiam, & lumen gloriæ eiusdem rationis, ergo &c.

2 Secunda sententia dicit, differre speciei. Ita D. Th. 1. *part. quæst.* 50. *articul.* 4. & 2. *cont. Gentes capitul.* 93. Ferrariensis *ibidem*. Caietanus *de ente, & essentia capitul.* 4. *quæst.* 7. Capreolus *in 2. distinct. 3. art.* 1. *&* 3. Gabriel *quæst. vnica*. Maior. *quæst.* 4. Bannes 1. *part. quæst.* 50. *articul.* 4. *dub.* 1. Cumel *quæst.* 1. Molina *conclus.* 3. Vasquez *disput.* 181. *capitul.* 3. Suarez 1. *de Angelis capitul.* 12. Raynaudus *in naturali Theologia distinct. 3. quæst. 1. articul.* 2. Bubalus *de Angelis quæst. 50. articul. 4. quæsito* 1. *diffic.* 1. *&* 2.

3 Notandum primò. In perfectionibus, quæ sunt formaliter in Deo, & communicantur Creaturis, vt est ipsum

ipsum viuere, posse considerari id, quod communicatur; & modus seu mensura, secundum quam communicatur. Quia autem quælibet ex his perfectionibus infinito modo se habet, ideò est communicabilis creaturis pluribus, & pluribus modis.

4 Notandum secundò. Vitam intellectualem, quæ est formaliter in Deo, esse pluribus modis communicabilem. Hinc autem fit, quod possit participari secundum magis, & minus, indiuisibiliter tamen, ita vt hoc magis, & minus non possit vniri ad constituendum vnum aliquod perfectius, sed incommunicabiliter se habeant, vt constitutiua diuersorum entium. Cum enim infinita sit in sua perfectione, possunt ab ipsa prouenire veluti diuersæ mensuræ, in quibus singulis aliquid de tali perfectione contineatur & plus potest contineri in vna, quàm in alia.

5 Notandum tertiò. Ex hoc sequi, aliud esse differre specie, & aliud secundum modum mensuræ. Primum dicit aliquam naturam communem, quæ distinguatur per differentias superadditas, quæ sint diuersæ formalitates tum inter se, tum ab ipso genere, vt rationalitas respectu animalitatis: secundum importat tantum discrimen secundum modum seu mensuram perfectionis, non autem diuersitatem perfectionis.

6 Dico primò. *Angelos non posse differre specie per differentias essentiales superadditas naturæ communi*. Probatur: differentia debet importare diuersam rationem formalem à genere, itaut sit quidam gradus metaphysicus ab ipso diuersus, qui perficiat genus, & determinet intra eumdem ordinem naturam magis completam ad esse, hæc autem differentia non potest dari respectu naturæ communis Angelorum, ergo &c. Min. Probatur: Quia deberet importare aliquem gradum vitæ diuersum formaliter ab intellectiuo, quo vita intellectiua communis omnibus Angelis perficeretur, & determinaretur. Non potest autem dari ista ratio vitæ, quia vita intellectiua est omnium nobilissima; nec est alterius perfectibilis per aliam gradum vitæ, quo in ratione vitæ magis completo modo se habeatur.

Confirmatur. Ista differentia deberet importare aliquã rationem vitæ, quæ superadderetur intellectuali. Vel ergo hæc ratio vitæ est formaliter intellectualis, vel diuersa. Si primum, ergo non potest esse differentia, quia differentia debet importare gradum formaliter diuersum à genere. Si secundum contra. Quia non potest dari perfectior gradus vita intellectuali.

7 Secundò Probatur: Vbi non sunt diuersæ operationes vitales, neq. est diuersa ratio vitæ. Sed in Angelis non sunt diuersæ operationes vitales, ergo &c. Maior probatur: Quia de ratione vitæ substantialis est, quod sit principium operationis vitalis, ergo quoticscunque ponitur aliqua differentia, quæ sit aliqua ratio vitæ, debet poni operatio vitalis propria ipsius. Min. probatur. Quia omnes operationes Angelorum sunt tantum intellectiuæ, & volitiuæ, nec intra genus intellectuale est alia operatio vitæ, alioquin quia esset perfectio vitæ intellectualis, deberet poni etiam in Deo.

Confirmatur. Non potest assignari aliqua operatio vitalis, quæ conueniat vni Angelo, & non alteri, ergo

8 Dico secundò. *Omnes Angelos importare eamdem naturam seu vitam intellectualem, sed tantum diuersam mensuram, & modum participationis, itaut interueniat magis, & minus*. Probatur: Vita intellectualis, quæ est in Deo, est communicatiua sui ipsius secundùm diuersas mensuras, quia importat communicabilitatem infinitam; & congruum est, quod Deus ita illam communicauerit. ergo &c.

Confirmatur. Vnus Angelus est superior altero, & perfectior secundum rationem vitæ intellectualis, vt passim desumitur ex S. Scriptura, ergo secundùm diuersam mensuram participat vitam intellectualem.

9 Ad primum dist. min. Ex eo, quod Angeli magis accedunt ad suam Originem, magis vniri, non secundum mensuram participationis vitæ intellectualis; sed secundùm perfectionem, quia in ipsis singulis plus perfectionis reperitur, quam in alijs entibus. Vnio enim debet esse secundùm illam rationem, secundum quam fit accessus; fit autem accessus secundum perfectionem. Ad secundum negatur conseq. Nam in natura humana mixta ex corporeitate, & spiritualitate non inuenitur hæc varietas, quia fuit creata, vt in ordine vniuersi esset veluti quidam nexus, quo vnirentur natura corporea, & spiritualis, & ideo sufficiens fuit vnicus tantum modus participationis, quia erat necessarius vnicus tantum nexus. Ad tertium. Incertum esse an gratia, & lumen gloriæ sint eiusdem rationis in omnibus. Quidquid tamen sit, potest perficere creaturas magis, & minus perfectas, quia perficit intra eumdem ordinem, & secundum eandem rationem perfectibilitatis, quæ illis conuenit ratione naturæ.

An Angeli intra eamdem speciem possint solo numero differre.

SECTIO II.

10 QVæstio procedit non solum de eo, quod de facto est, sed etiam de possibili. Prima sententia est negatiua: asserit enim omnes Angelos necessariò differre specie. Ita Caietanus *de ente, & essentia*, *cap.* 4. *q.*7. Capreol. *in* 2. *dist.*3. *q.*1. *concl.*5. Heruæus *q.*2. *art.*2. Rigidius *quodlib.*2. *q.*7. & alij Thomistæ, & videtur etiã D.Th. 1. p. q. 50. art. 4. dum docet, Angelos ideò non posse plurificari num. quia non habent materiam.

Probatur plurificatio indiuidualis desumitur à Materia, quatenus consurgit ex diuisione continui, vnde Arist. 5. *Metaph. sect.*12. habet. *Ea sunt vnum numero quorum materia est vna, specie vero quorum ratio vna*, & *lib.*11. *text.*49. docet ea omnia, quæ plurificantur, habere materiam, & infert primum motorem non posse numero plurificari, quia caret materia; sed Angeli non habẽt materiam ergo &c. Secundo. Differentia secundum formam est specifica. Sed tota differentia Angelorum est secundum formam tantum, quia sunt tãtum actus, ergo &c. Tertiò forma separata à materia est ipsa ratio specifica, & habet totam perfectionem speciei, et non potest consequenter plurificari. Sed Angeli sunt formæ separatæ à materia, ergo &c.

11 2. Sententia docet, omnes Angelos differre specie, sed de potentia absoluta posse fieri Angelos solo n. differẽtes Ita Ferrar. 2. *cont. gent. c.*98. Argentinas *in* 2. *dist.*3. *q.*1. Bannes 1. *p. q.*50. *art.*4. *dub.*1. & 2. Cumel. *q.*1.

12 Tertia sententia asserit absolutè, Angelos etiam de potentia ordinaria posse plurificari solo numero, & de facto probabile putat, Angelos ad eadem officia deputatos solo numero differre. Ita Scotus *in* 2. *dist.*3. *q.*7. Durand. *q.*3. Gabriel *q.*1. Maior. *q.*2. D.Bonau. *art.*2. *q.*1 & dist. 9. *art.*1. *q.*1. Carth. *q.*3. Alensis 2. *p. q.*20. *memb.*6. *art.*1. & 2. Henric. *quodlib.*11. *q.*4. Valentia *tom.*1. *disp.*4. *q.* 1. *punct.*3. Molina 1. *p. q.* 50. *art.*4. Vasq. *disp.*181. *cap.*3. Suarez 1. *de Angelis cap.*12. & 15. Raynaudus *in naturali Theol. dist.*3. *q.* 4. *art.*2. & alij.

13 Dicendum est. *Posse Angelos solo numero plurificari per differentias indiuiduales per se ordinatas ad plurificationẽ indiuidualem, quæ sint talis rationis, vt formaliter distinguant secundum esse indiuiduale, nec possint coalescere in vnicam indiuiduationem*.

Probatur: Indiuiduatio non est essentialis naturæ Angelicæ, ergo natura Angelica est plurificabilis indiuidualiter. Antecedens probatur: Quia nulla natura Angelica constituitur in esse naturæ per id, quod sit singularis. Tum quia sola natura Diuina est essentialiter singularis; singularitas enim essentialis fundatur in infinitate naturæ, quæ est proprietas tantum Diuina. Consequentia Probatur: Quia eo ipso, quod non est essentialiter singularis,

singularis se habet vt potentia Metaphisica susceptiua indiuiduationis, & consequenter potest suscipere plures indiuiduationes, quia potentia, quæ respicit aliquem actum, respicit etiam actus omnes eiusdem rationis.

Confirmatur. Ideò Deus est singularis, & non multiplicabilis numero secundum eandem naturam, quia est infinitus simpliciter, ergo cum nulla natura Angelica sit infinita simpliciter, erit multiplicabilis numero, quia quando affirmatio est causa affirmationis, negatio quoq; est causa negationis.

14 Secundò. Probatur. Angeli de facto sunt singulares, & indiuidui, ergo possunt plurificari solo numero. Antecedens est certum. Quia quidquid existit singulare est, cum sit terminus actionis singularis productiuę. Conseq. probatur. Quia cum sint singulares, oportet, vt habeant suam differentiam indiuidualem, & hæc differentia debet afficere naturam secundum vltimum gradum; ergo natura secundum vltimum gradum est communicabilis; quod enim non est vltimò terminatum, est communicabile; ille autem vltimus gradus non est vltimò terminatus, cum adhuc per indiuiduationem terminetur.

15 Dices vltimum gradū naturæ esse etiam indiuiduationem. Contra. Vltimus gradus naturæ debet importare aliquem gradum vitę intellectualis; indiuiduatio autem non importat. Secundò. Quia indiuiduatio ex genere suo est extra naturam, nec illam constituit in esse naturæ, sed supponit constitutam, & solum reddit incommunicabilem.

16 Dico secundò. *Quamuis incertum sit probabile tamen est, de facto dari plures Angelos solo numero differentes.* Probatur. Quia plures sunt destinati ad idem munus, vt est custodia hominum: vnde congruum est, quod sicuti sunt pares in officio, sint etiam pares in natura.

Secundò. Quia non est consentaneum, quod tota aliqua species sit per damnationem frustrata suo fine; omnes autem species Angelorum damnatorum essent frustratę.

Tertiò. Quia plurificatio indiuiduorum non solum est propter conseruationem speciei, sed etiam propter pulchritudinem, & ordinem vniuersi.

17 Ad primum disting. maior. Plurificatio desumitur à materia totius, quæ est entitas rei, in qua imbibitur quidditas; non autem à materia, quæ sit pars physica. Materia autem totius est in omnibus rebus creatis.

Ad secundum. Differentia secundum formam quidditatiuè sumptam est specifica; non secundum formam entitatiuè sumptam.

Ad tertium. Formam præcisè consideratam secundum esse quidditatiuum importare totam perfectionem speciei, & sic non posse plurificari, alioquin plurificaretur secundum quidditatem. Forma autem abstracta à sola materia physica, & importans ne entitatiuum, potest plurificari, quia non importat esse speciei secundum totam suam latitudinem.

DE INTELLECTV ANGELICO.

DISPVTATIO CVI.

An Angelo sit intellectus agens.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Intellectum, pro vt est virtus quædam vitalis elicitiua, non distingui à substantia Angeli, est enim eadem ratio de illum Angeli, ac de potentijs animæ, quas non distingui ab anima ostensum est suo loco. Difficultas est, an detur intellectus agens, & consequenter possibilis: solet enim à Paripateticis distingui in animam duplex intellectus: Agens, qui est potentia quædam formatiua specierum intelligibilium, & possibilis, qui percipit ipsa obiecta.

2 Prima sententia asserit, dari in Angelo intellectum agentem, ita Scotus *in 2. disp. 39. q. vnica*. Albertus de quattuor Coæquis *1. p. q. 5. art. 11.* Bassolis *in 2. dist. 3. q. 4. art. 3.* Richardus *art. 6. q. 2. ad 1.*

Probant. Intellectus agens importat aliquam perfectionem in genere intellectuali, ergo dabat poni in Angelo.

Secundò. Etiam si Deus infunderet species intellectui humano, adhuc esset in ipso intellectus agens: vnde etiam fuit in Christo, licet ab initio habuerit omnem cognitionem infusam.

Tertiò. Angelus intelligit materialia, quæ cum non sint intelligibilia actu, debet per intellectum agentem facere actu intelligibilia.

3 Secunda sententia negat in Angelo intellectum agentem, ita D. Thom. *1. p. q. 54. art. 4.* Caietanus, Molina *ibi.* Camel *q. vnica.* Capreol. *in 2. d. 3. q. 2. art. 3. ad arg. cont. 3. conclusionem* Albertin. *tom. 1. corol. 7. & 1. principio complexo dub. 1.* Valentia *tom. 1. disp. 4. q. 5. punc. 2.* Suarez *2. de Angelis cap. 2. num. 3.* & alij.

Fundamentum est. Quia Angelus intelligit per species sibi infusas à Deo.

4 Notandum 1. In intellectu esse vim quamdam productiuam verbi, ipsum verbum, & aciem mentis, quæ hoc verbo informatur. Vis productiua verbi est virtus vitalis, quæ per speciē impressam fœcundatur, & concipit verbum, & postquam concepit, exprimit per actionem productiuam, quæ est dicere. Verbum dicit repręsentationem quandam obiecti, quæ intentionali modo continet ipsum obiectum. Acies mentis dicit vim intellectus perceptiuam obiecti, quæ informatur verbo, & sic informata adhibet conatum quendam vitalem, qui est operatio quędam per modum actionis.

5 Notandum secundò. Concedendum esse in Angelo intellectum agentem, quatenus importat vim productiuam verbi, & intellectum possibilem, quatenus importat potētiam receptiuam eiusdem verbi, vis autem productiua sicut producit similitudinem expressiuam obiecti, ita etiam quod est intelligibile in potentia, facit intelligibile in actu obiectum enim non intelligitur, nisi per verbum constituatur in esse repræsentato: acies autem mentis habet rationem intellectus possibilis, quia informatur verbo mētis, & est receptiua obiecti, quatenus cōstituitur in statu actualis intelligibilitatis, & in hoc sensu posuit Aristoteles in anima intellectum agentem, & possibilem, vt docui *in lib. de anima*.

6 Dicendum est. *Non dari intellectum agentem, qui sit productiuus specierum intelligibilium impressarum.* Probatur. De se non esset magis productiuus vnius, quàm alterius, cum sit indifferens: vnde deberet intrinsecè determinari ad talem speciem producendam. Per id autem, quo determinatur ad speciem producendam, poterit etiam determinari ad eliciendam intellectionem.

Confirmatur. Non potest abstrahere species ab obiecto, nisi obiectum aliquid immitat in ipsum, ratione cuius possit illas abstrahere, ergo. Si intellectus Angelicus potest aliquid recipere ab obiecto, ex quo format species intelligibiles, poterit etiam aliquid recipere, ratione cuius formet intellectiones.

Confirmatur secundò. Quia non est in Angelo aliquis actus cognitionis præcedens, ex quo formet has species, vt est in homine cognitio sententię cum phantasmate.

7 Ad primum negatur antecedens. Nam intellectus agens importat perfectionem fictitiam, non necessariam in ordine ad intelligendum, & ideò non est admittendum quia tota perfectio intellectiua est necessaria respectu intellectionis.

Ad secundum. Infusionem specierum respectu intellectus

ctus humani esse præter naturam: vnde adhuc remaneret in ipso intellectus agens, si daretur, vt posset connaturali modo operari.

Ad tertium negatur secunda pars antecedentis. Nam materialia in ratione obiecti sunt æquè intelligibilia, ac spiritualia, quia conueniunt cum ipsis in ratione vniuoca intelligibilitatis sunt autem tantum remotè intelligibilia, & fiunt proximè intelligibilia ratione verbi, in quo intentionali modo existunt.

DE COGNITIONE Angelorum.

DISPVTATIO CVII.

An Cognitio Angelica sit aliquid superadditam.

SECTIO I.

1 Difficultas est. An Angelus intelligat per actum elicitum propriæ substantiæ superadditum, an verò per propriam substantiam, itaut propria substantia sit formalis ratio, per quam cognoscat.

Supponendum autem est. In Angelo esse tantum cognitionem intellectiuam; non enim potest habere cognitionem superiorem, cum intellectiua sit in supremo gradu, nec etiam inferiorem quia cum modus cognoscendi sequatur modum essendi, & Angelus habeat vnicum tantum modum essendi, & vnicum tantum gradum vitæ intellectualis, habebit etiam tantum vnum modum cognoscendi, videlicet intellectionem.

2 Prima sententia est Boneti lib.7. theol.cap.4. de veritate, qui asserit, intellectionem secundum esse absolutum esse idem cum substantia Angeli secundum autem esse respectiuum distingui ab ipsa.

Fundamentum est, Quia omnis forma absoluta potest habere suam operationem: vndè si intellectio esset forma absolutè distincta à substantia Angeli, haberet suam operationem, atq; adeò aliam formam absolutam, & sic procederetur in infinitum.

3 Communis sententia est in oppositum, & certissima theologicè loquendo. Et Traditur à D. Tho. 1. *p. q.* 54. *artic.*1. & 2. Caietanus, Molina, Bannes, Cumel *ibidem* Vasquez *disp.*198.*c.*2. Suarez 2.*de Angelis cap.*2. & alijs.

4 Dicendum 1. *Cognitionem Angelicam distingui ab ipsius substantia, ita vt Angelus non possit cognoscere, nisi aliquid producat à propria substantia distinctum.* Desumitur, ex D. Prospero *sent. 366.* vbi habet. *Nullius etiam incorporeæ naturæ verè simplex substantia est, cui hoc est esse, quod nosse, potest enim esse, nec nosse.*

Probatur. Angelus habet intellectiones supernaturales realiter distinctas à propria substantia, vt de fide est, alioquin esset Beatus per naturam, non per gratiam, quod est damnatum in Clementina. *Ad nostrum.* De *Hæreticis*, ergo ex vi propriæ substantiæ non importat suum intelligere, & consequenter nec etiam suum intelligere naturali. Si enim semel habet aliquam intellectionem superadditam, & realiter distinctam, iam est in potentia ad recipiendam intellectionem, & virtus intellectiua ipsius est tantum actus primus.

5 Confirmatur. Actus volitionis realiter distinguntur, ergo, & actus intellectus, cum sit eadem ratio. Antecedens probatur. Tum quia, si non distinguerentur, non essent liberi; tum quia cum in aliquibus Angelis fuerint mali, Deus fuisset auctor mali.

Confirmatur 1. Esse finitum, & determinatum ad vnam tantum spem non potest esse idem cum ijs, quæ ex natura sua petunt esse infinitarum specierum sed esse Angeli est finitum, & intelligere ex genere suo est infinitū, ergo, &c. Maior patet. Quia esse finitum non potest fundari nisi perfectionem determinatæ speciei. Minor probatur. Quia intelligere ex genere suo potest attingere omnia intelligibilia, per infinitas intellectiones syncategorematicè, quarum singulæ habent propriam perfectionem, atq; adeo important infinitam perfectionem syncategorematicè.

6 Dices. Causa potest producere infinitos effectus, & tam habet esse determinatum, ergo, &c.

Respondetur. Posse producere infinitos effectus eiusdem perfectionis; non autem diuersæ. Hinc licet illos contineat virtualiter, non tamen continet infinitam perfectionem.

7 Dicendum secundò. *Etiam intellectionem, qua Angelus intelligit se ipsum distingui ab eius substantia*, est cont. Durand. *in* 1. *dist.* 3. *q.* 5. Probatur. Quia intellectus Angelicus non potest esse suamet intellectio, vt patet ex dictis.

Confirmatur. Si aliquod intelligere posset esse substantia Angeli, posset etiam quodcunq; quia ex genere suo non illi repugnaret identificatio.

Confirmatur secundò. Etiam amor, quo se ipsum diligit, esset eius substantia; vndè Angeli mali cum se inordinate dilexerint, Deus creasset in illis amorem inordinatum.

8 Ad fundamentum in oppositum respondetur. Non omnem formam absolutam posse habere propriam operationem, sed illam tantum, quæ est virtus operatiua, non autem illa, quæ est vltimus terminus virtutis operatiuæ. Deinde intelligere habet suo modo propriam operationem, quatenus concurrit ad actum voluntatis.

An Cognitio Angeli sit Compositiua, & Diuisiua.

SECTIO II.

9 Loquimur de compositione, & diuisione formali modo se habente.

Prima sententia asserit, Angelum neq; componere, neq; diuidere, quando intelligit obiecta per eamdem speciem, quando verò intelligit per diuersas species, tunc componere, & diuidere, ita Molina 1.*p.q.* 50.*art.*3. Vasquez *disp.* 223.*cap.* 1. & 2.

Fundamentum est. Quia tunc interuenit compositio, & diuisio, quando per plures conceptus cognoscitiuos habetur habitudo aliquorum. Angelus autem per plures species, atque adeo conceptus cognoscit vnum non esse aliud & tribuit aliquid alteri.

10 Secunda sententia asserit in ijs, quæ Angelus euidenter cognoscit, non interuenire compositionem, & diuisionem, secus autem in ijs, quæ non cognoscit euidenter, ita Suarez 2.*de Angelis ca* 32. Ragnaudus *in naturali Theol. dis.*4.*q.*1.*art.*6.*n.*120.

Probant. Ideò homo componit, & diuidit, quia intellectus ipsius non statim percipit, quidquid in obiecto cōtinetur. Hoc autem accidit in Angelo in ijs, quæ non cōgnoscit euidenter, vt supernaturalia.

Secundò. Angelus concepto obiecto complexo non statim assentit, aut dissentit, vnde prius fuit illi proposita hæc propositio Deus est Trinus per fidem credendam, quàm assenserit, ergo iudicium distinguitur ab appræhensione.

11 Tertia sententia. Absolutè docet Angelum neq. componere, neq. diuidere ita D.Thom. 1.*p.q.* 58.*art.*3. Caiet. & Bannes *ibidem.* Durandus *in* 2.*dist.*3.*q.*3. Aegidius *p.* 3.*q.*2.*art.*3. & com. Thomistæ.

12 Notandum 1. Angelum intelligere per proprias species, atque adeò secundum proprium conceptum, species enim, quibus vtitur, sunt ordinatæ pro potentia intellecti-

ua,

ra,atq; adeò seruant proportionem ad obiectum formale ita vt ex sua primaria ratione habeant ipsum repræsentare sub ratione intelligibilis.

13 Notandum secundò. Compositionem obiectiuè sumptam consistere in aliqua connexione extremorum; diuisionem verò in separatione formaliter verò ex parte intellectus importat perceptionem talis connexionis, aut separationis; hinc prouenit ex imperfecto modo cognoscendi, ideò enim intellectus componit, & diuidit, quia in prima apprehensione non percipit hanc connexionem, aut separationem.

14 Notandum tertiò. In compositione, & diuisione triplicem actum interuenire, duo enim sunt necessarij, vt apprehendantur extrema, & tertius qui attingat eamdem habitudinem, fieri enim potest, quod ambo extrema sint appræhensa per duplicem actum, & non adsit compositio, aut diuisio.

15 Dicendum est, *Angelum numquam componere, aut diuidere, sed simplici intuitu continenti eminenter iudicium intelligere*. Probatur, Angelus intelligit per proprias species, ergo non componit neq. diuidit. Consequentia probatur. Quia species nedum representant ipsa extrema, sed etiam eorumdem habitudinem, vnde eodem actu, & eadem specie expressa, quo intelligit extremum, intelligit etiam habitudinem ipsius.

16 Dices id esse verùm, quando cognoscit euidenter, Contra. Euidentia, & ineuidentia non mutat modum cognitionis, ergo, &c. Secundò non potest aliquid cognoscere in se ipso, nisi cognoscat euidenter, & statim illud attingat, quantum ab ipso attingibile est, quia cognoscit per propriam speciem, quæ causat cognitionem euidentem, ergo absq. compositione.

17 Dices primò. Aliqua extrema non habere connexionem necessariam, & ideò non posse cognosci euidenter, sed tantùm coniecturaliter.

Contra. Quia tunc cognoscit euidenter, non adesse habitudinem necessariam, sed posse adesse, & non adesse, & ideò non habet determinatam cognitionem de tali connexione, nisi aliundè innotescat habitudo.

18 Dicendum secundò. *Neque, & libertate sua posse componere, & diuidere*. Ratio est. Quia licet operari sit ex libertate operantis, non tamen modus operandi, quia hic sequitur naturam, & commensuratur principijs intrinsecis, & ijs, à quibus per se dependet operatio.

19 Ad fundamentum primæ sententiæ negatur assumptum. Quia ad compositionem, & diuisionem non sufficit, quod per plures conceptus percipiantur extrema, sed requiritur. Tertius conceptus qui præcisè feratur in eorumdem habitudinem.

20 Ad primum secundæ sententiæ negatur minor. Nam Angelus statim percipit, quidquid potest in obiecto percipere.

Ad secundum negatur antecedens. Ad probat. Quando aliquid proponitur Angelo per fidem credendum, non priùs apprehendit, quam essentiatur, quia species, per quam elicit talem actum, est representatiua obiecti intra ordinem credibilitatis adequato modo, & ideò simul mouet ad apprehensionem, & assensum.

An Cognitio Angeli sit Discursiua.

SECTIO III.

21 Prima sententia asserit, Angelum cum discursu cognoscere etiam ea, quæ euidenter, & naturaliraliter cognoscit, ita Ocham *in 2. q.16.* Ariminensis *disp. 7.q.5.art.2.*

Probant. Res ex natura sua habent, quod per medium cognoscantur nec omnia nota sunt se ipsis, cognoscere autem per medium est discurrere.

Secundò. Si mundus fuisset duraturus per æternitatem, non potuisset Angelus cognoscere omnes ecclipses futuros simul, sed ex cognitione aliquarum transisset ad cognitionem aliarum, ergo cum discursu.

22 Secunda sententia asserit, Angelum discurrere circa naturalia, & supernaturalia, quæ tamen tantùm coniecturaliter cognoscit, vt cogitationes cordis, ita Marsil. *in 2. q.6.concl.1.* Vasquez *1.p.disp. 222.cap.2. & 3.* Ragnaudus *in naturali Theologia dist.4.q.1.art.6.n. 125.* Pesantius *1.p.q. 58.art.1.& 3.* Molina *ibidem*.

Probant. Ex aliquo noto aliud conijcit. Hæc autem coniecturalis notitia est distincta, quia non est clara, sicut præcedens, & causatur a præcedenti, ergo est discursiua. Confirmatur. Quia potest cognitio posterior coniecturalis esse falsa.

Secundò. Angelus potest aliquid cognoscere intuitiuè & ratione ipsius aliquid abstractiuè, eadem autem cognitio non potest esse intuitiua, & abstractiua.

23 Tertia sententia asserit simpliciter, Angelum non discurrere, ita D.Thom. *1.p.q.58.art.3.* Caietanus *ibidem*. Bannes *dub.1.2. & 3.* Cumel *art.3.dub.2. & sequentibus* Ferrar. *3.cont.Gentes cap.91.* Alensis *3.p.q.20.memb. 5.* Capreolus *in 2.dist.3.q.2.art.1.*

24 Dicendum est. Angelum non cognoscere per discursum. Probatur. Ad saluandum discursum non sufficit sola apprehensio obiecti, sed requiritur spetialis actus illatiuus, quo præcisè attingatur illa connexio, qua median te vnum infertur ex alio. Sed hic actus non interuenit in cognitione Angelica, ergo, &c. Minor probatur. Angelus primo intuitu cognoscit, quantùm potest cognoscere, quia cognoscit per propriam speciem, à qua sola mouetur ad cognoscendum, & solùm tantùm potest cognoscere quantùm ab ipsa moueri potest, ergo primò intuitu percipit illam connexionem, quæ ab intellectu attingitur per actum distinctum, & consequenter non habet actum illatiuum.

Confirmatur. Vel ista connexio est connexio identitatis, vel stat cum distinctione extremorum. Si primum, cum sit inbibita in entitate rei, attingitur per illam speciē, per quam res ipsa attingitur. Si secundum, adhuc repræsentatur per speciem extremorum, quia adhuc conuenit ipsis ex vi propriæ entitatis.

25 Dices. Fieri posse, quod Angelus cognoscat vnum tantùm extremum, & non habeat speciem alterius, tunc autem per discursum veniet in cognitionem illius.

Contra. Quia in tali casu non attinget alium extremum in se ipso, sed tantùm pro vt manifestatur aliquo modo in extremo cogniti, ergo non discurret. Secundò. Licet ea cognitione vnius extremi acquireret cognitionem de alio, neq. adhuc formaliter discurreret, quia non adesset actus spetialis illatiuus, quo præcisè attingeretur connexio extremorum.

26 Dicendum secundò. *Neq. ex libertate sua posse Angelum discurrere*. Probatur Angelus necessario cognoscit, quantum species repræsentat, cum autem connexio, in qua fundatur illatio, fundetur in esse rei, implicat Angelum vti spetie repræsentatiua rei. Secundum esse, & non vt repræsentatiua connexionis, & ideò non relinquitur locus actui spetiali illatiuo.

27 Ad primùm. Prima sententia disting. antecedens. Aliqua ita connexa sunt, vt possent per discursum cognosci quando cognoscuntur per alteras species, non tamen sunt hoc pacto cognoscibilia ab Angelo, ex eo, quod cognoscat per proprias species.

Ad secundùm disting. secunda pars anteced. Transiret ad cognitionem aliarum per discursum, nego, per successionem alterius cognitionis, concedo. Aliud enim est, quòd simul non cognoscat omnes ecclipses futuros, aliud, quòd cognoscat per discursum primus prouenit ex eo, quòd non attendat ad omnes, & dicit tantùm, quod vna cognitio alteri succedat, & hoc pacto ad summum agnoscit Angelus. Secundum autem importat spetialem actum illatiuum, qui non conuenit Angelo.

28 Ad primùm secundę sententiæ negatur secunda pars.

Minor

Minor, nam quando Angelus cognoscit aliquid certum, & aliud coniecturaliter, tunc eodem intuitu percipit habitudinem illius, quod certò cognoscit, & quia habitudo est fallibilis, etiam vt fallibilis percipitur. Ad confirmationem cognitionem non esse coniecturalem, prout versatur circa extrema, sed solum, prout simplici actu attingit eorundem connexionem: vnde in Angelo non potest esse falsa, quia percipit fallibilitatem connexionis, & non iudicat, quod sit, aut non sit, sed suspendit iudicium, immo iudicat esse fallibilem, & hoc euidenter cognoscit.

Ad 2. negatur min. Nam non implicet quod eadem cognitio sit intuitiua, & abstractiua respectu diuersorum; sic quando effectus cognoscitur in causa præsenti, cognitio causæ est intuitiua, effectus verò abstractiua.

29 Colligitur ex dictis. Quomodo Angelus cognoscat effectum in causa, & causam in effectu. Cognoscit enim vno simplici actu, qui repræsentat causam, & effectum secundum illud esse, quod habet in causa, & similiter cognoscendo effectum cognoscit causam, quatenus secundum aliquam participationem continetur in effectum.

An cognitio Angeli possit esse falsa.

SECTIO IV.

30 CVm Angeli cognitio contineat eminenter iudiciū, est etiam vera, quia conformatur cum obiecto; nunc inquiritur, an possit esse falsa; & quæstio procedit considerando vires naturales Angelorum, nam certum est, Angelos beatos non posse falli, quia falsitas repugnat statu beatitudinis.

31 Communiter docent, Angelum posse errare circa ea, quæ non cognoscit euidenter, sed tantum coniecturaliter, vel per fidem fundatam in auctoritate create, præsertim Suarez 2. *de Angel. cap. 39.* & D. Thom. 1. *par. quæst. 58. art. io. 3.*

32 Dico primò. *Angelum non posse falli circa ea, quæ cognoscit propriam speciem.* Probatur, tunc cognoscit eo pacto, quo mouetur à specie. Tunc autē cognitio est talis qualis causatur à specie. Species autem non causat nisi cognitionem conformem obiecto.

33 Dico secundò. *Neque circa reuelata posse falli etiā si auctoritate create reuelentur.* Probat. vt cognitio circa reuelata sit vera, non debet conformari rebus, pro vt in se sunt, sed prout stant in reuelatione, quia cognitio illa non attingit rem in se ipsa, sed in reuelatione. Angelus autem percipit res, pro vt ipsi reuelantur.

34 Dico 3. *Neque circa coniecturalia cognitio Angelorum potest esse falsa.* Probatur, Angelus ex perfectione sui luminis tantum cognoscit, quantum mouetur ab obiecto, quia non habet, vnde aliunde moueatur, nec potest cognoscere, nisi moueatur. Ergo circa coniecturalia non fallitur, quia, quæ dubia sunt, non possunt mouere ad cognitionem certam; vnde Angelus non elicit circa ipsas assensum determinatum, sed veluti suspenso modo se habet, vt se habebant dæmones respectu Christi.

35 Dices. Angelos malos ratione suæ prauæ affectionis posse iudicare tamquam certum, quod est dubium.

Contr. Angeli mali non sunt læsi in naturalibus, vnde habent perfectum lumē intellectuali; nec ad iuditium mouentur ex praua affectione, sed ab obiecto manifestato, ergo, &c. Secundò: Cognitio est secundū mensuram fœcunditatis, & fœcunditas secundum mensuram obiecti; ideò cognitio non est certa, si obiectum sit dubium.

36 Dico 4. *Posse Angelum habere cognitionem practicam falsam.* Probatur: Cognitio practica Angeli non est prima mensura agendorum, nec supponit obiectum, cui conformetur, quia ipsa est causa obiecti, sed supponit primam mensuram, quæ est in intellectu diuino, cui debet conformari, intellectus autem Angeli potest carere hac conformitate ex eo, quod Angelus in formatione ipsius deueniri potest ab obiectis creatis, vt aliter illam formet, quam debet formari, ergo potest esse falsa.

37 Obijc. Intellectus Angeli est determinatus, vt exeat in actum, prout mouetur ab obiecto, ergo non est indifferens, vt habeat cognitionem veram, & non veram.

Respondetur esse determinatum quoad cognitionem speculatiuam, non quoad practicam, quia hæc non causatur ab obiectis, sed obiecta causantur ab ipsa.

38 Quæres, quid sit cognitio matutina, & vespertina in Angelis, quæ ipsis à D. Augustino tribuitur 4. *de Genes. ad litteram. cap. 22.* & alibi.

Respondetur: Cognitionem matutinam esse cognitionem rerum, prout in verbo videntur, cognitionem verò vespertinam esse illam, qua res cognoscuntur in se ipsa, & ita explicat ipse 11. *de Ciuit. cap. 24.* Prima dicitur matutina, quia est clarior, quam posterior: & sic vocatur ex proportione ad manè, & vesperam.

DE MODO, QVO INTELLECTVS Angeli fit in actu.

DISPVTATIO CVIII.

An Angelus possit cessare ab omni actu cognitionis.

SECTIO I.

1 PRima sententia asserit Angelum posse ex libertate sua cessare ab omni actuali cognitione, ita Vasquez 1. *par. disp. 219. cap. 3.* Rainaudus *in natur. Theol. dist. 6. qu. 1. art. 8. num. 160.*

Probant in natura purè intellectuali omnis operatio vitæ est voluntaria, cum hoc pertineat ad perfectionem ipsius, ergò, &c.

2 Sensitiua possunt cessare ab omni operatione sensus, & homo ab omni operatione intellectus, ergo etiam Angelus.

3 Potest cessare ab vsu cuiuscunque speciei, ergo & ab vsu omnium collectiuè.

2 Prima sententia est in oppositum, est communis, & traditur à D. Tho. 1. *par. q. 56. art. 1. ad 3.* Caiet. *q. 58. art. 2.* Bannes *art. 2. dub. 2.* Cumel *q. 2.* Suarez 2. *de Angelis cap. 35.*

3 Dicendum est. *Angelum esse semper in aliqua actuali cogitatione naturali.* Probatur. Operatio intellectus est natura sua prior operatione voluntatis, ita vt ab intrinseco suo non dependeat ab ipsa, ergo. Angelus non potest cessare ab omni cognitione. Consequentia probatur. Ex hoc quod operatio intellectus ex natura sua non dependet ab operatione voluntatis, non est absolutè sub dominio illius, nec intellectus, vt exeat in actu debet expectare imperium voluntatis, ergo semper est in aliquo actu quia in tantum posset cessare ab omni, in quantum voluntas posset suspendere omnem actum, non potest autem suspendere, cum non sit sub Dominio illius.

Confirmatur. Intellectus in sua operatione est potentia naturalis, & ex natura sua independens à volitione, ergo semper est in aliquo actu, quia potentia naturalis non impedita necessariò operatur.

4 Dices: Intellectum esse tantum potentiam necessariam, quatenus pro libito non se determinat, non autem, quatenus sit necessario in actu, sed posse voluntatem suspendere insluxum ipsius.

Contra. Sequitur operationem voluntatis ex genere suo esse priorem operationē intellectus, ita vt intellectus sequeretur voluntatem, quia illa operatio est natura sua prior,

prior, quæ in aliquo suo indiuiduo potest esse sine omnia alia alterius generis 2. Si intellectus posset suspendi, non influeret, non posset ferri in obiectum, nisi moueretur à voluntate, & voluntas deberet prius attingere obiectum, quā attingitur ab intellectu, quod implicat. Sequela probatur, quia voluntas deberet ab obiecto determinari, vt moueret intellectum potius in hoc, quàm in illud obiectum. Tertiò intellectus esset potentia subordinata voluntati, nec darentur actus aliqui merè naturales prouenientes à libertatem.

5 Ad primum negatur assumptum. Operatio enim vitæ non est semper in libertate, neq; hoc exigitur à perfectione creaturæ intellectualis.

Ad secundum negatur assumptum. Nam etiam intellectus noster, & sensus internus est semper in aliquo actu, licet non semper aduertamus; imò experimur nos non posse cessare ex libertate ab omni actu.

Ad tertium. Non licere arguere à distributiuo ad collectiuum, quia respectu distributiui non militat ratio necessitatis sicuti respectu collectiui, creatura autem intellectualis requirit semper actum vitalem sub ratione exercitij vitæ; hoc autem saluatur in quocunque actu, & ideò aliquis tantum est necessarius, nō autem hic, aut ille.

An possit Angelus simul plura Cognoscere.

SECTIO II.

6 QVæstio procedit de cognitione naturali, & cum experientia pateat, etiam intellectum humanum simul plura cognoscere, difficultas est, an possit cognoscere plura simul per modum plurium.

Prima sententia est affirmatiua ita Arimin. *in* 1. *disput.* 11. *quæst.* 1. Durand. *disp.* 3. *quæst.* 8. Molina 1. *part. q.* 50. *art.* 2. *disp.* 1. Vasquez *disp.* 220. *c.* 2. Cumel *q.* 2. Suarez 2. *de Angelis cap.* 34.

Probant. Angelus potest plura cognoscere simul, quæ per diuersas species repræsentantur, vt sunt spiritualia, & corporea, ergo per plures actus, ergo per modum plurium.

Secundò non repugnant, plures species simul in intellectu Angeli, ergo neque plures actus cognitionis.

Tertiò Potest vnus actus inchoari permanente alio, qui prius incepit ergo &c.

7 Secunda sententia est negatiua ita D. Thom. 1. *par. quæst.* 50. *art.* 2. Caiet. *ibid.* Bannes *ibidem*. Ferrariens. 2. *contra gentes capit.* 1. Aegidius *in* 2. *distinct.* 3. *part.* 2. *quæst.* 2. *art.* 3.

8 Notandum primo. Ea, quæ intelliguntur per modum vnius ex parte obiecti, intelligi cum aliqua vnitate obiectiua, non est autem necesse quod hæc vnitas sit secundum esse, sed sufficit, si sit secundum rationem obiecti. Vnde quando intelliguntur plura indiuidua, prout habent eamdem naturam, intelliguntur per modum vnius obiecti. Quia enim obiectum intellectus importat aliquid intelligibile, vel ad saluandam vnitatem ipsius, sufficit, si res communicet in quacunque ratione intelligibilitatis, quę saluatur in quacunque complexione, aut ordine, qui plura complectatur. Hinc cum vnitate obiecti stat differentia rerum, quæ concurrunt in vnum obiectum, & ideò possunt intelligi cum propria diuersitate.

9 Notandum secundò. Vt aliqua intelligantur per modum vnius, non sufficere, quod obiectum se habeat per modum vnius, sed requiritur etiam, quod cognitio repræsentet per modum vnius: cognoscere enim per modum vnius importat modum, quo attingitur obiectum, modus autem quo attingitur obiectum, attendendus est secundum attingentiam obiecti.

10 Dico primò. *Quotiescunque plura intelliguntur ab Angelo, quantum est ex parte obiecti, intelligi per modum vnius, nec aliter posse intelligi.* Probatur. Non possunt obijci intellectui, nisi per modum vnius obijciantur, ergo &c. Antecedens prob. Quia res omnes conueniunt in aliqua ratione communi, secundum quam obijciantur, & prout sunt inter se diuersa, habent inter se habitudinem ordinis, quia ex intrinseca sua ratione habent, quod sint partes integrantes vniuersi, & coordinentur in ordine ad vnum totum, & ad vnum finem.

11 Dico secundò. *Posse intellectum simul vti pluribus speciebus impressis ad intelligenda plura obiecta.* Probatur. Potest intellectus noster simul vti pluribus speciebus, cum possit simul cognoscere ea, quorum species diuerso tempore acquisiuit; & potest, quando plura cognoscit, cessare à cognitione vnius, & non alterius; quod fieri non posset, nisi vteretur speciebus distinctis, ergo etiam intellectus Angelicus, cum sit perfectior.

12 Dices. Intellectum Angelicum habere species adæquatas propriæ virtuti, & ideò non posse pluribus vti.

Contra; quia hoc dici non potest, nisi eadem species plura repræsentet; tunc autem poterit Angelus vti simul pluribus speciebus, sed singulis inadæquate.

13 Probatur secundò. Angeli habent aliquos actus naturales, qui continuò durant, vt Angeli mali circa suas pænas; Angeli boni circa personam, quam custodiunt; & tamen adhuc intelligunt naturali cognitione alia obiecta, quę debent repræsentari per alias species, cum sint alterius ordinis, ergo &c.

14 Dico tertiò. *Quoties Angelus vtitur pluribus speciebus impressis exprimere etiam plura verba.* Probatur: species expressa commensuratur impressæ, itaut per modum actualis repræsentationis dicat, quod dicit impressa per modum fæcunditatis, ergo si species impressa est multiplex, etiam expressa erit multiplex.

Confirmatur: quæ differunt specie, non possunt communicare in eodem esse; species autem expressæ, quæ proueniunt à diuersis impressis, differunt specie, & important diuersam repræsentationem.

15 Probatur secundò. Non possunt plures causæ concurrere ad eumdem effectum, nisi sint partes eiusdem rationis, aut sint subordinatæ, aut vna sit complementum alterius. Plures autem species impressæ neque sunt causæ particulares eiusdem rationis, neque sunt subordinatæ, quia nulla alteri subordinatur; neque vna est complementum alterius, quia nulla species impressa est in potentia ad aliam.

Confirmatur. Effectus indiuisibilis nequit prouenire a causis, quæ ex natura sua sint productiuæ effectus diuisibilis. Diuersæ autem species impressæ sunt productiuæ diuersarum expressarum.

16 Dico quartò. *Licet Angelus possit vti simul pluribus speciebus, non tamen potest intelligere plura per modum plurium*, desumitur ex Aristotele 2. *Topic. cap.* 4. vbi habet *Contingit plura scire, cogitare autem non.* Probatur. Non potest intelligere plura per modum plurium, nisi plurificet ipsum formalè intelligere. Sed hoc non potest plurificari, ergo &c. Maior patet. Quia intelligere per modum plurium importat multiplex intelligere. Min. probatur. Quia intelligere Formaliter importat perceptionem obiecti, quæ in eo consistit, quod acies mentis informetur verbo, & adhibeat suum conatum vitalem, qui se habeat per modum cuiusdam actionis. Hic autem connatus non potest esse multiplex, quia prouenit à virtute indiuisibili, quæ secundum se totam applicatur ad quodlibet obiectum.

Confirmatur: perceptio obiecti est exercitium vitæ, & importat ipsum viuere accidentale, ergo non potest plurificari, quia debet commensurari vitæ intellectuali in actu primo, quæ est tantum vna.

17 Ad primum negatur consequentia. Quia ex eo, quod sint plures species, non sequatur, quod sint plures actus cognitionis; quia cognitio formaliter consistit in perceptione obiecti.

Ad secundum negatur item consequentia vt patet ex dictis.

Ad

Ad tertium negatur conſequentia. Nam cum aduenit de nouo aliqua cognitio permanente priori, tunc de nouo aduenit ſpecies expreſſa, qua informatur acies mentis, quæ eodem notu percipit etiam illud obiectum, quia videlicet idem conatus mentis indiuiſibiliter applicatur ad ſingula obiecta.

18 Inſtabis. Poteſt Angelus ſimul plura intelligere, deinde ceſſare à cognitione alicuius, ergo ſunt diſtincti actus.

Reſpondetur neg. conſeq. Nam vt poſſit ceſſare ſufficit, ſi ſint diſtinctæ ſpecies expreſsæ, & poſſit à ſingularum expreſſione ceſſare; tunc enim licet remaneat idem conatus mentis, non remanet eadem cognitio deffectu ſpeciei expreſsæ: vnde per eumdem conatum poſsunt plura, & pauciora cognoſci, pro vt acies mentis pluribus, aut paucioribus ſpeciebus informatur.

An Angelus actu cogitet de omnibus quæ poteſt cognoſcere.

SECTIO III.

19 Certum eſt, Angelum Beatum cogitare ſemper de Deo, quia non poteſt deficere à propria Beatitudine, & conſequenter omnia ſimul in Deo cognoſcere, quæ poteſt cognoſcere quoad obiectum primarium, & ſecundarium contingens; vnde ſolum quæſt. procedit de cogitatione naturali.

20 Prima ſententia aſserit, Angelum non poſse ſimul cognoſcere omnia, quorum ſpecies habet. Ita D. Thom. 1. *part. quæſt.* 55. *articul.* 1. Caiet. *ibidem.* Cumel *quæſt.* 2. Bannes *art.* 2. Vaſquez *diſp.* 221. *cap.* 3. Ferrar. 2. *cont. gent. cap.* 101. Henric. *quodlibeto* 1. *quæſt.* 14. Capreol. *in* 2. *diſt.* 3. *quæſt.* 2. *art.* 2. *concl.* 9. Maior *quæſt.* 8. Aegidius *part.* 2. *quæſt.* 2. *art.* 1. Suarez 2. *de Angelis cap.* 34. Raynaud. *in naturali Theol. diſt.* 4. *quæſt.* 1. *art.* 8. *num.* 170. & alij.

Probant. Elicere cognitionem tot obiectorum excedit facultatem intellectus Angelici, ergo &c. Confirmatur. Maior virtus requiritur ad plura conſideranda, quam vnum, ergo ad conſideranda ſimul, & obiecta non ſufficit limitata virtus.

Secundò. Angelus habet ſpecies proportionatas propriæ virtuti, ergo poteſt tantùm habere ſimul vnum actũ correſpondentem vni ſpeciei.

Tertiò. Virtuti determinatę debet correſpondere effectus determinatus, ergo intellectui Angelico debent correſpondere, vt intellectiones, itaut non poſſint plures correſpondere.

21 Secunda ſententia aſserit, poſse Angelum ſimul ea omnia cognoſcere, quorum habet ſpecies. Ita Aureolus *in* 2. *diſt.* 11. *q.* 3. *art.* 3. Arimin. *quæſt.* 1. Durand. *diſt.* 3. *part.* 2. *quæſt.* 8.

22 Dico primò. *Poſse intellectum Angelicum exire in actum ſimul ſecundum omnes ſpecies impreſſas, quas habet.* Probatur: Quælibet ſpecies, quantum eſt de ſe, poteſt exire in actum ſimul cum alijs, ergo etiam intellectus ſimul cum ſpeciebus, antecedẽs patet. Quia quælibet ſpecies præciſè habet ſuam propriam virtutem, in qua non communicat cum alia, quando enim erit in actum, nulla alia indiget. Conſequentia probatur. In tantum non poſset intellectus exercere ſuam virtutem ſimul cum omnibus ſpeciebus, in quantum diſtraheretur, & virtus ipſius non ſufficeret, vt ſimul cum omnibus influeret, hoc autem non obſtat, quia indiuiſibiliter ſe habet reſpectu omnium ſpecierum, ita vt ſecundum ſe totum applicetur ad influendum cum qualibet ſpecie, vt de facto contingit, quando ſimul cum pluribus concurrit, quia non habet partes, ita vt poſſit partialiter applicari ad vnam, & partialiter ad aliam.

Confirmatur. Virtus intellectiua poteſt ſimul fæcundari pluribus ſpeciebus impreſſis, ita vt cum ſingulis ſimul conſtituatur in actu completo; ergo poteſt ſimul cum omnibus concurrere. Conſequentia probatur, cauſa poteſt operari, ſecundum quod in actu primo conſtituitur, ergo quæ intra actum primum per plura complementa perficitur, poteſt ſecundum ea omnia ſimul operari, quia tunc operatio non excedit actum primum.

23 Dices. Id eſſe verum, quando complementa non ſe habeant diſiunctim in ordine ad operationem.

Contra Eadem potentia poteſt ſecundum totam ſuam virtutem operari, ergo quando completur per diuerſa complementa, quæ in ipſa perficiunt eamdem vim operatiuam, poteſt ſecundum ea omnia ſimul exire in actum, quia poteſt exire in actum ſecundum id totum, quo intrinſecè perficitur. Secundo. Quando aliqua cauſa habet diuerſas virtutes operatiuas, poteſt ſecundum omnes ſimul operari, ergo etiam intellectus Angelicus ſecundum omnes ſpecies impreſsas.

24 Dico ſecundò. *Neque ex parte perceptionis obiecti implicat Angelum eſſe in actu ſecundum omnes ſpecies, quas habet, atque adeo poſſe actu cogitare de omnibus, quorum habet ſpecies.* Deſumitur ex D. Aug. 4. de Geneſ. ad litt. capit. 3. vbi habet. *Secundum potentiam ſpiritualem mentis Angelicæ cuncta, quæ voluerit ſimul notitia facillima compræhendit*, & cap. 33. *Omnia mens ſimul Angelica percipit, quæ ſingillatim per ordinem ſingularum cauſarum ſermo diſtinguit.* Probatur: Perceptio obiecti importat conatum, quo acies mentis vitali modo ſe exercet circa ſpecies expreſsas, ergo poteſt ſimul percipere omnia obiecta, quorum habet ſpecies. Conſequentia probatur: Quia poteſt illis omnibus informari, cum non ſint incompoſſibiles. Rurſus conatus vitalis poteſt indiuiſibiliter ſe extendere ad ſingulas, quia ſicut acies mentis ſecundum ſe totam informatur ſingulis ſpeciebus, ita poteſt ad ſingulas applicare ſuum indiuiſibilem conatum.

Confirmatur. Poteſt Angelus plura per modum vnius percipere, nec requiritur maior conatus, quàm ad percipiendum vnicum, ergo etiam omnia, quorum habet ſpecies eodem conatu poterit percipere, ac ſi vnum tantum perciperet antecedẽs prob. Quia illa plura induũt rationẽ vnius obiecti, ſic oculus eodem conatu percipit omnia obiecta, quę ſunt intra ſuam ſpheram, quo perciperet vnicum tantùm.

25 Ad primum primæ ſententię negatur tot intellectiones ſimul elicitas excedere facultatem intellectus, quia habet plures ſpecies impreſsas correſpondentes expreſſis, & virtus intellectus eſt indiuiſibiliter ſecundum ſe totam applicabilis cuilibet.

Ad Confirmationem negatur requiri maiorem virtutem ad plura conſideranda, quam ad vnum; quia virtus ſingulis indiuiſibiliter applicatur.

Ad ſecundum ſupponere aliquid controuerſum, videlicet Angelum habere ſpecies vniuerſales; quod ſi haberet, eſsent commenſuratæ obiectis, quæ poteſt ſimul attingere.

Ad tertium virtuti determinatæ correſpondere effectum determinatum in eo ipſo, in quo eſt illa determinata, & ideò, cum virtus intellectiua ſit determinata in ratione agendi, & perfectione, illi correſpondet determinatus effectus ſecundum ſpeciem, & perfectionem. Rurſus cum ſit determinata in fæcunditate, & numero ſpecierum, eſſet determinata in numero intellectionum, itaut poſset ſimul habere tot intellectiones, quot habet ſpecies.

An Angelus Comprehenſiuè cognoſcat.

SECTIO IV.

26 Cognitio triplex eſt. Imperfecta, quæ fit per alienas ſpecies, vt illa, quam nos per diſcurſũ aquirimus. Secunda perfecta, quæ eſt quidditata, & per

propriam speciem tertia perfectissima, seu comprehensiua, qua res cognoscitur quantum cognoscibilis est. Obiecta, quæ cognoscuntur ab Angelo, alia sunt naturalia, alia supernaturalia, in quibus continetur Deus, qui non comprehenditur ab aliqua creatura, vt de fide est. Difficultas autem est de obiectis naturalibus: obiecta autem creata supernaturalia, si cognoscuntur naturaliter ab Angelo, eodem modo cognoscentur, ac naturalia.

Communiter conueniunt in eo, quod Angelus comprehensiue cognoscat omnia obiecta naturalia, quæ non sunt superiora, sibi ipsi autem comprehensiue cognoscat Angelos superiores.

27 Prima sententia est negatiua ita Suarez 2. *de Angelis cap.31.* qui etiam citat D.Thom. *quæst. 16. de malo, art. 8. ad 1.*

Probatur: Ad comprehensionem requiritur adæquatio inter cognitionem, & obiectum. Angelus autem superior in ratione cognoscibilitatis excedit inferiorem in ratione intellectiui, quia tàm cognoscibilitas, quàm esse intellectiuum sequitur perfectionem substantiæ.

28 Secunda sententia asserit, cognoscere comprehensiuè. Ita Bannes 1. *part.quæst.56. art.2. dub.4.* & citat D. Thom. 1. *cont. gent. cap.96.*

29 Notandum primò. Obiectum, quod intelligitur, acquirere esse intentionale in intellectu; sicut autem in obiecto duo considerantur, & esse, & modus essendi; ita etiam in esse intentionale: fieri autem potest, vt inter esse reale, & intentionale sit debita correspondentia, & non sit inter modum essendi vtriusque; vt quando cognoscitur Deus ab intellectu Beato: Deus enim habet modum essendi infinitum, & existit in intellectu Beato intentionaliter finito modo, quia videlicet existit ex vi verbi finiti.

30 Notandum secundò. Ad comprehensionem requiri adæquatam cognitionem cum obiecto, ita vt tanta sit cognitio in esse ræpresentatiuo, quantum est obiectum in esse ræpresentabili; hæc autem adæquatio debet esse ne dum secundum esse, sed etiam secundum modum essendi; ita vt obiectum secundum esse intentionale habeat in intellectu illum modum essendi, quem habet in seipso secundum esse reale proportione seruata.

31 Dico primò. *Angelum comprehendere omnia naturalia, & omnes alios Angelos sibi inferiores, & æquales.* Probatur. Angelus comprehendit se ipsum, ergo etiam alias creaturas inferiores, & æquales, Consequentia probatur: Quia lumen, quod sufficit ad aliquod obiectum comprehendendum, sufficit etiam ad aliud minus, aut æquale.

32 Dico secundò. *Angelum inferiorem cognoscere comprehensiue etiam superiorem.* Probatur. Ad comprehensionem sufficit æqualitas repræsentationis, & repræsentati quoad esse, & modum essendi. Sed hæc adest in cognitione Angeli inferioris, qua attingit superiorem, ergo &c. Min. probatur: quia in cognitione inferioris repræsentatur naturam Angeli superioris secundum omnem rationē cognoscibilitatis, & Angelus superior existens intentionaliter in intellectu inferioris habet eumdem modum essēdi, quem habet in se ipso, siquidem modus essendi attenditur secundum modum quantitatis perfectionis, qui solū dicit esse finito, vel infinito modo. Angelus autem superior habet modum essendi finitum, & excessus est secundum perfectionem, non verò secundum modum essendi.

Confir. In tantum Deus non comprehenditur, in quantum finito modo rationem cognitionis finitæ repræsentatur, cum tamen in se infinito modo existat, ergo cum Angelus superior repræsentetur in intellectu inferioris, eo modo, quo in se existit, comprehendetur.

33 Ad Fundamentum in oppositum respond. Ad cognitionem comprehensiuam non requiri adæquationem inter obiectum, & cognitionem secundum perfectionem, sed sufficere secundum repræsentationem, quæ saluatur in eo, quod obiectum repræsentetur secundum omnem rationem, & eo modo, quo in se existit.

DE MEDIO COGNITIONIS Angelicæ.

DISPVTATIO CIX.

An Angelus indigeat speciebus impressis?

SECTIO I.

1 Prima sententia est negatiua asserit enim, intellectum Angelicum esse sufficienter fæcundum de se ad eliciendam intellectionem, nec requiri aliam determinationem, præter præsentiam obiecti. Ita Durand. *in 2. dist.3. quæst.3.* Gabriel. *q.2.art.2.* Bassolis *quæst.3. ar.2.* Arimin. *dist.7. q.5. art.2.* Ocham. *q.14.15.& 16.* Vasq. 1. *part. disp.200. cap.3.* Prob. potest intellectus sufficienter determinari ab obiecto, quia determinatio fit tantum in genere obiecti, ergo non est necessaria species.

Secundo. Species intentionalis deberet esse eiusdem rationis cum obiecto, cum ducat in cognitionem rationem similitudinis; in intellectu autem Angeli non possunt esse formæ eiusdem rationis cum obiectis cognoscendis.

Tertiò. Aliqui sensus externi ad solam præsentiam obiecti promunt suos actus; ergo etiam intellectus Angeli.

2 Secunda sententia asserit, esse necessarias. Ita D. Th. 1.*p. quæst.55.art.1.& 2.* Caiet. & Bannes *ibidem.* Molin. *disp.2.* Alensis *2.part.quæst.24. memb. 2. & 3.* Albertus *quæst.19. art.11.* D. Bonauentura *in 2.dist.3. part.2. art. 2.quæst.1.* Capreolus *quæst.2. art.2.* Herueus *quæst.4.ar. 2.* Scotus *quæst.10.* Maior *quodlib.7.* Suarez *2.de Angelis cap.3.* & communiter.

3 Dico primò. *Implicare, Angelum omnia intelligere per suam substantiam tamquam per illam, quæ deseruiat pro specie impressa omnium cognoscibilium.* Probatur: Substantia Angeli est limitatæ perfectionis, ergo non potest deseruire pro specie impressa omnium cognoscibilium. Consequentia probatur: Quia quod est determinatæ perfectionis, non potest continere infinitos effectus diuersę rationis, quorum singuli dicant propriam, & diuersam perfectionem. Si autem substantia Angeli deseruiret pro specie impressa, contineret infinitas repræsentationes, seu species expressas.

4 Dices. Non sequi perfectionem infinitam in causa, quia non est necesse, vt contineat perfectiones obiectorum.

Contra: licet non debeat continere perfectiones obiectorum, debet tamen continere perfectiones specierum expressarum, quæ sunt infinitæ.

5 Dico secundò. *Angelum intelligere per species superadditas.* Prob. Cognitio debet aliquo pacto causari ab obiecto iuxta illud Augustini *lib.9.de Trinit.cap.12.* Ab *vtroque notitia paritur cognoscente, & cognito.* Est enim cognitio aliquid obiecti, cum contineat similitudinem ipsius; obiectum autem non potest causare cognitionem, nisi aliquo pacto in ipsam influat; & non potest influere, nisi vniatur cum intellectu in ratione principij, non potest autem saltem semper vniri per se ipsum immediatè, ergo per speciem.

Confirmatur: Verbum est imago obiecti, ergo debet aliquo pacto prouenire ab obiecto, quia de ratione imaginis est, vt sit ab eo, cuius est imago.

Confir. Secundo: intellectus Angelicus est de se indifferens ad intelligēdum hoc potius, quā illud obiectum, cum possit omnia intelligere, ergo debet per aliquid intrinsecū determinari. Hoc autem non erit aliud, quàm species.

6 Dices determinari à præsentia obiecti.

Cont. Effectus determinatus non prouenit, nisi à virtute intrinsecè determinata in ratione virtutis; quia inter causam, & effectum debet esse commensuratio. Ergo cum virtus intellectiua Angeli sit intrinsecè indeterminata, vt producat determinatum effectum, debet intrinsecè per aliquid inhærens determinari.

7 Ad primũ negatur antecedẽs. Nam intellectus non potest determinari intrinsecè ab obiecto: est autem necessaria intrinseca determinatio, vt patet ex dictis. Ad secundum negatur antecedens: Quia species est etiam virtus quædam omnibus fœcundans intellectum.

Ad Tertium negatur antecedens. Quia nullus sensus externus potest promere suum actum, nisi intrinsecè determinatum: atq. adeò nisi per speciem.

An species emanent à substantia Angeli.

SECTIO II.

8 PRima sententia est affirmatiua: asserit .n. esse veluti proprietates fluentes à substantia Angeli: ita Capreol. *in 2. dist. 3. quæst. 2. art. 3. ad argum.* Durand. *cont. 3. concl.* Caiet. *p. 2. quæst. 30. arb. & quæst. 51. ar. 3. & 3. par. q. 9. art. 3.* Medina *ibidem.* Bannes 1. *par. quæ. 55. art. 2. dub. 2.*

Probant si scientia est naturalis Angelo. Nõ esset autẽ, species ab ipsius substantia emanarent.

Secundò. Angelus esset inferioris conditionis homine, nam non haberet species fluentes à propria substantia; nec ad illas effectiuè concurreret.

Tertiò. Si non fluerent ab ipsius essentia, non esset Angelus in actu primo completo intellectualitatis: vndè non esset perfecta natura intellectualis.

9 Secũda sent. est opposita, ita Ferrar. 2. *cont. Gent. c. 4.* Molina 1. *part. quæst. 55. art. 2. disp. 2.* Cumel. *quæst. 2.* Pesant. *concl. 3.* Rada. 3. *par. controu. 9. art. 3.* Desumitur etiam ex D.Thom. 3. *par. quæst. 9. art. 3.*

10 Dicẽdum est, *Species non fluere ab essentia Angeli tanquam ipsius proprietates.* Probatur: sequeretur, Angelum habere species omnium possibilium naturaliũ: vnde illa posset cognoscere saltem cognitione abstractiua, quod implicat, quia omnia possibilia cum sint infinita syncategoricè, non possunt cognosci, nisi in Dei omnipotentia. Sequentia probatur; quia, si essentia Angeli esset radix specierum, deberet esse radix illarum omnium, quæ possunt ipsi deseruire intra latitudinem obiecti connaturalis; omnia autem possibilia naturalia sunt intra latitudinem connaturalis obiecti.

11 Dices fluere à substantia Angeli tãtum species obiectorum, quæ existunt, aut sunt futura.

Cont. debent fluere illæ species, ad quas ex intrinseco suo est determinata. Sicut autem respicit possibile naturale tamquam connaturale obiectum, ita est determinata ad omnes species, quæ respiciunt omne possibile naturale, secundo. Quod hæc existant, aut sint futura est aliquid contingens pendens ex libera Dei voluntate; quod autem essentia Angeli sit determinata ad has species, vel illas, est aliquid absolutè necessarium, nec per Dei potentiam mutabile, quia fundatur in essentia Angeli. Quod autem est absolutè necessarium, non potest dependere à contingenti.

12 Dices secundo. Tunc tantum fluere species, quando existit obiectum.

Cont. Emanatio eorum omnium, quæ fluunt ab essentia, est naturalis, & necessaria; & species sunt quid absolutum, quod non requirit terminum existentem. Primo, non potest emanatio dependere ab existentia obiecti. Secundo, species potest existere non existente obiecto: vnde non habet necessariam connexionem cum ipso: ergo non requiritur existentia, vt emanent.

13 Ad primum respondetur. Scientiam esse naturalem Angelo; nam cum sit natura intellectualis, exigit perfici per ipsam; non autem, quia species dimanent ab essentia ipsius.

Ad secundum negatur sequentia. Nam neque intellectus humanus concurrit effectiuè a productione specierum, vt suo loco dixi. Deindè si concurreret, neq. adhuc Angelus esset inferioris conditionis, quia sufficit, quod habeat species quocunque modo sibi connaturales.

Ad tertium negatur sequentia. Nam vt Angelus sit naturalitate completa intellectualis, sufficit, si habeat actum primum completum quò ad virtutem vitalem, non requiritur autem, quod ex se habeat speciem, quia hæc importat determinationem prouenientem ab obiecto, per quam ipsam quoque debet concurrere ad intellectionem.

An Angelus habeat species Concreatas.

SECTIO III.

14 DIfficultas procedit de speciebus connaturalibus intellectui Angelico, & sensus est, an Deus illas produxerit eo ipso, quod primo fuit creatus Angelus.

Prima sententia est affirmatiua, ita D.Thom. 1. *par. quæst. 55. articul. 2.* Bannes *dub. primo.* Cumel. *quæst. 2.* Albert. *secunda part. quæst. 14. memb. 3. artic. secundo.* D.Bonauentura *in 2. dist. 3. part. secunda, artic. secundo, quæst. prima.* Capreolus *quæst. secunda, artic. primo.* Argentin. *quæst. secunda, artic. quarto.* Heruæus *quæst. quarta, artic. tertio.* Suarez 2. *de Angelis capit. quinto, & sexto*, & communiter Thomis. &c.

Probant primo. Sicut corpora cælestia suas perfectiones habent sibi concretas, & inferiora paulatim perficiuntur; ita superior intellectus videlicet Angelicus habebit species concreatas, sicut humanus per ipsas paulatim perficitur.

Conficitur materiæ cæli debetur forma non causabilis à causis creatis. Ergo intellectui Angelico debetur species non causabilis ab obiectis creatis.

Secundo, quia Angelus habuisset congenitam ignorantiam, cont. illud Ezech. 28. *Tum signaculum similitudinis plenus sapientia.*

Tertio. Angelicus intellectus est medius inter Diuinum, & humanum, ergo cum Diuinum nullas habeat species, & humanus eas acquirat successiuè, Angelicus habebit omnes simul concreatas.

15 Secunda sententia negat habere species concreatas saltem singularium: ita ij omnes, qui docent, accipere species à rebus, quos referemus *sect. sequenti*, & hanc defendit Molina *prima part. quæst. 55. artic. 2. disput. 2. memb. 5.*

16 Dico primo. *Angelus non habere species rerum creaturarum sibi concreatas ab initio:* dixi non habere, loquendo de eo, quod de facto est, quia cum Deus possit producere has species, potuisset etiam infundere supplendo vicem obiecti.

Probatur. Quando aliqua ex natura sua ordinantur ad aliquem finem, aut operationem, debent ex propria virtute posse ad ipsa peruenire. Sed intellectus Angelicus, & obiectum ordinãtur ex natura sua ad cognitionem, ergo debent ex seipsis habere virtutem etiam in ordine ad species.

Confirmatur. Natura in ordine suo perfecto modo se habet, nec deficit in necessarijs ergo cum intellectus, & obiectum ordinentur ad cognitionem, oportet, vt habeant in se virtutem necessariam completam pro toto eo, quod est necessarium ad cognitionem, alioquin natura deficeret in necessarijs.

17 Dices. Adesse in rerũ natura species infusas, quæ sũt iuncta naturalem exigentiam. Contra talis infusio est ab extrin-

extrinſeco; vnde ſequeretur, quod ſpecies non fundarentur in rerum naturis. Secundo. Talis infuſio non eſt connaturalis Angelo, vt intellectiuus eſt, alioquin eſſet etiam connaturalis homini; nec vt Angelus eſt, quia ex eo, quod ſit perfectior ſecundum gradum intellectiuum, non tollit quin dependeat ab obiecto. Tertiò: Quod conuenit vt connaturale ab initio productionis, radicatur in intrinſecis principijs naturæ; tales autem ſpecies debentur vt connaturales, & non ex intrinſecis principijs, ſed ex determinatione obiecti.

18 Probatur ſecundò. Si Angelus habuiſſet ab initio ſpecies infuſas, cognouiſſet omnia futura, quia intellectus habens ſpeciem poteſt exire in actum cognitionis, hoc autem eſt falſum.

19 Dices requiri exiſtentiam Obiecti.

Contra: ſpecies non dependet in repræſentando ab exiſtentia obiecti, alioquin non eſſet in Angelo memoria præteritorum: ſecundò. Per exiſtentiam obiecti non immutatur intrinſecè ſpecies, neque intellectus.

20 Dices ſecundò. Requiri exiſtentiam obiecti, vt poſſit ad ipſum terminari cognitio.

Contra: Præterita non exiſtunt; & tamen cognoſcuntur vt præterita, ergo &c.

21 Dices tertiò. Repræſentare tantum futura abſtractiuè, hoc eſt poſſibilia.

Contra. Repræſentat præterita, non vt poſſibilia, ſed vt præterita, ergo & futura vt talia: ſecundò. Eadem ſpecies eodem modo ſemper repræſentat. Quando autem exiſtit obiectum, non illud repræſentat vt poſſibile.

22 Dices quarto: fieri mutationem in ſpeciem, per quam determinatur ad repreſentandas res exiſtentes.

Contra: vel hæc ſpeciei immutatio fit ab obiecto, & ſic poterit abſolutè cauſare ſpeciem; vel à Deo, & ſic ſuperflua fuit ſpecies poſtea immutanda, quia antea non deſeruiebat, nec neceſſaria erat, cum non ſit debita Angelo cognitio poſſibilium. Secundò: ſpecies abſque vlla commutatione repręſentat rem, quando ſit præterita, & ſi rurſus reproducatur, abſque vlla mutatione illam repræſentabit, ergo &c.

23 Dices quintò. Angelum non cognoſcere rem indiuiduam exiſtentem per vnam ſpeciem, ſed per compoſitionem plurium, & ideò antequam res exiſtant, non cognoſcere.

Contra: Antequam res exiſtant, habet omnes ſpecies, ergo poterit facere hanc compoſitionem: ſecũdò. A quo determinatur, vt faciat hanc compoſitionem, poterit etiam determinari ſimpliciter ad cognoſcendum. Tertiò deberet hæc compoſitio fieri ſecundum exigentiam obiectorum: vnde deberent prius Angeli pręcognoſcere obiecta, quod implicat.

24 Dices ſextò. Has ſpecies non repręſentare actu, ſed tantum potentia.

Contra actu fęcundant intellectum, et cõplete determinant, ergo &c. ſecundo vel debent aliquid recipere, vt actu repræſentent; vel non. Si primũ, ergo non eſt cõpleta ſpecies: imò neq; ſpecies, quia non habet vim repræſentatiuã. Si ſecundum, ergo debet actu repræſentare cauſando formalem repræſentationem: tertiò vel poteſt repræſentare non futuram, vel non. Si primum, ergo repræſentabit, quia nullum adeſt impedimentum. Si ſecundum, ergo non eſt ſpecies, quia non poteſt ſaluari ſine potentia repræſentatiua.

25 Dico ſecundò. *Angelum ab initio creationis habuiſſe infuſam ſpeciem, per quam cognoſceret Mundum cum toto ordine rerum in eſſe ideali, & decretũ liberũ de ipſius productione.* Hæc autem ſpecies fuit tantum vna, quia terminabatur non ad res in ſe ipſis, ſed ad illud vnum eſſe ideale, in quo relucebat Mundus futurus. Ratione autem ſpeciei habuit Angelus ſapientiam congenitam, & hoc ſignificatur per illud Ezechielis 28. *Tu ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapientia.* Hæc autem ſpecies eſt ordinata, vt intellectus Angelicus exprimat ideam mundi, ſecundum ordinem diſpoſitionis, ſecundũ quem erat adminiſtrãdus.

Deſumitur ex D. Auguſt. 2. Geneſ. ad litteram cap. 8. *Conditio verò Cæli prius erat in verbo Dei ſecundum genitam ſapientiam: deinde facta eſt in creatura ſpirituali, hoc eſt in cognitione Angelorum ſecundum creatam in illis ſapientiã.* Eſt etiam conformis doctrinæ Ariſtotelis 12. *Metaph.* quatenus docet, quod intelligentiæ inferiores mouentur propter primam, & ab illa mouentur, quia ab ipſa cognoſcunt, quid agere debeant.

26 Probatur. Angeli ex natura ſua habẽt præſidere creaturæ corporeæ, & eam dirigere, vt ordinate procedat ſecundum ſuos fines, ergo debent habere notitiam infuſam, per quam practico modo attingant vniuerſam cum ordine ipſius, quia talis præſidentia ſupponit ſcientiam practicam, ſecundum quam exerceatur, ergo non debet eſſe ſcientia deſumpta ab obiectis, neque dependenter ab ipſis quia ſcientia practica non dependet ab obiecto, ſed ē contra, ergo neq; per ſpecies repræſentatiuas rerum in ſe ipſis, quia tales ſpecies ſupponunt obiectum.

27 Ad primum reſpondetur. Tàm corpora cæleſtia, quã ſublunaria habere totam illam perfectionem accidentalẽ, ad quam ex vi ſuæ naturæ ſunt in actu completo. Nullus autem intellectus ex natura ſua eſt in actu primo reſpectu ſpecierum, & ideò non ſunt illi debitæ ab initio productionis.

Ad Confirmationem ſuppoſito, quod Cælum ſit incommutabile, ideò illi deberi formam non cauſabilem à cauſis naturalibus vt ſaluetur incorruptibilitas, quia forma pertinet ad conſtitutionem naturę ipſius. Species autem impreſſa non pertinet ad conſtitutionem naturæ intellectualis.

Ad ſecundum patet ex dictis in ſecunda concluſione.

Ad tertium negatur aſſumptum. Nam intellectus Angelicus non eſt medius, quia infinitè diſtat à Diuino; imò eſt in eodem gradu cum humano, & ſolum eſt magis perfectus. Ex hoc autem non ſequitur, quod habeat ſpecies infuſas, quia eodem modo, ac humanus, dependeat ab obiecto.

An Angeli deſumant ſpecies ab obiectis?

SECTIO IV.

28 Prima ſententia eſt negatiua; ita illi, qui aſſerunt habere ſpecies infuſas.

Probant. Intellectus humanus ideo vnitur corpori, vt mediante corpore deſumat ſpecies ab obiectis, ergo cum Angelus non vniatur corpori, non poterit deſumere.

Secundo. Non fit tranſitus ab extremo ad extremum abſque medio, ergo non poteſt Angelus accipere ſpecies ab obiectis, quia fieret tranſitus de eſſe materiali obiecti ad eſſe ſpirituale ſpeciei abſq; medio, cum non adſit phantaſma tanquam quid medium.

Tertiò Obiecta ſunt materialia, & ſpecies ſunt ſpirituales. Spiritualia autem non poſſunt prouenire à materiali, nec poteſt materiale agere ſpirituali.

29 Secunda ſententia eſt affirmatiua ita Alenſis 1. *p. q.* 23. *memb.* 3. & 4. Scotus *in* 2. *diſt.* 3. *q.* 11. Baſſolis *q.* 4. *art.* 3. Gab. *q.* 2. Richard. *art.* 6. *q.* 2. Maior. *q.* 4. Marſil. *in* 1. *q.* 7. *art.* 1. *part.* 2. Non conueniunt tamen inter ſe, quia Alenſis loquitur de omnibus ſpeciebus, alij verò tantum de ſpecie ſingularium; volunt enim ſpecies rerum vniuerſalium habuiſſe ab initio infuſas addit tamen Scotus quod ſi illas non haberet infuſas, poſſet à rebus deſumere.

30 Notandum primò. Angelum non poſſe habere ſpecies duplicatas, vt alię ſint naturarum vniuerſalium, & alię ſingularium, vt etiam docet D. Thom. 1. *part. quæſt.* 55. *articul.* 2. *ad ſecundum.* Ratio eſt. Quia ſpecies quæ ſufficit pro indiuiduo, ſufficit etiam pro natura communi; deinde cognoſcere naturam in communi eſt cognitio imperfecta, quæ non habet locum in Angelo, ſicut

enim natura non potest à parte rei esse extra indiuidua, ita neque extra ipsa cognoscit, si cognoscatur prout in se est.

31 Notandum secundò, species impressas ex genere suo neque esse materiales, neque spirituales, sed intentionales; accidens enim, vt alibi diximus, intrinsecè neque est materiale, neque spirituale, cum hæc sint differentię substantiæ, sed tantum per denominationem, & ordinem ad subiectum, quod perficitur, & quia materiale & spirituale ex parte subiecti pertinet ad esse ipsius, ideò accidens dicitur materiale, & spirituale ex eo, quòd ordinatur ad perficiendum subiectum in esse materiali, aut spirituali, debet enim commensurari in modo essendi cum subiecto. Species autem non perficiunt subiectum intra latitudinem essendi, quia supponunt completum, sed perficiunt intentionali modo, seu in ordine ad cognitionem; & ideò sunt accidentia alterius ordinis videlicet intentionalis.

32 Notandum tertiò. Inter agens, & passum eam tantum proportionem requiri, quæ necessaria est, vt possit passum recipere effectum agentis; est enim necessaria, vt possit agens exercere suam virtutem communicando effectum, vnde si effectus est proportionatus, aderit etiam proportio debita inter agens, & passum.

33 Dicendum est. *Angelos desumere species ab obiectis tam spiritualibus, quam materialibus, non per intellectum agentem, sed quia potest obiectum producere species proportionatas pro intellectu Angelico.* Desumitur ex D. Dionysio *Cap.7. de diuinis nominibus* vbi ait. *Angelos ea scire, quæ in terra fiunt, scriptura testatur, non ea quidem sensu haurientes, sed propria ad Dei imaginem effectæ mentis virtute, atque natura.* Haurire autem cognitionem ab obiectis, est cognoscere per species ab ipsis desumptas.

Probatur: Obiectum etiam materiale est proportionatum in ratione obiecti intellectui Angelico, ergo potest producere species proportionatas. Antecedens patet. Quia participat formalem rationem obiecti, secundum quam commensuratur potentiæ. Conseq. probatur. Quia omne agens agit proportionaliter ad formam, secundum quam agit; vnde cum obiectum concurrat ad producendas species ex vi rationis obiectiuæ, sicut secundum ipsam proportionatur potentię in ratione obiecti, ita etiam species proueniens ab ipso vt proportionato, erit in ratione speciei proportionata.

Confirmatur: quod dicit obiectum in ratione obiecti, dicit species in ratione speciei, ergo si obiectum in ratione obiecti est proportionatum, etiam species in ratione speciei.

Confirmatur secundò. Species est virtus repræsentatiua obiecti, ergo statim ac est species obiecti, habet debitam proportionem cum potentia, quia importat illam fæcundationem, quam exigit potentia.

34 Dices. Id esse verum, supposito, quod talis species possit prouenire ab obiecto. Non potest autem prouenire, quia non haberet proportionem in modo essendi cum potentia.

Contra. Obiectum vt proportionatum cum potentia, potest causare specię sibi proportionatam, ergo etiã proportionatam intellectui Angelico, quia quidquid est proportionatum obiecto, est etiam proportionatum potẽtiæ, cui correspondet obiectum: secundò: Potest producere virtutem repræsentatiuam sui ipsius, & hæc virtus in ratione virtutis erit proportionata intellectui Angelico, ergo etiã in modo essendi, quia quod ordinatur ad aliquid proportionatum ex vi suæ essentiæ, non potest vniri in eadem entitate cum aliqua ratione, per quam euadat improportionatum.

35 Probatur secundò. Omne obiectum potest producere specię proportionatam potentiæ, cui correspondet, ergo etiam obiectum intellectus Angelici. Antecedens patet inductione in omnibus obiectis sensibilibus, & ratio est, quia obiectũ eo ipso, quod est obiectũ, est fæcundatiuum potentiæ, & ideò debet posse producere specię, qua fæcundetur. Conseq. prob. Quia obiectum intellectus Angelici participat rationem formalem obiecti, atque adeò fecundatiui. Confirmatur. Quia non debet denegari obiecto nobiliori, quod conuenit ignobiliori.

36 Prob. 3. Non potest obiectum intuitiue cognosci, nisi attingatur cũ extrinsecis circunstantijs, videlicet differentia tẽporis coexistentia talium rerum, ergo species debẽt prouenire ab obiectis. Conseq. prob. Quia, vt attingantur hæ circunstantiæ, debet fieri concursus quidã specierũ, quibus eliciatur illa cognitio. Hic autem concursus est contingens, sicut etiam est contingens vnio obiectorũ: vndè illæ species non possunt ex natura sua simul vniri, neq. ex libertate Angeli, cum non cognoscat, quonã pacto debeãt vniri, vt sint 3. exigentiã obiectorũ, ergo debet fieri hic concursus ex eo, quod simul producantur ab obiectis.

37 Ad 1. neg. anteced. Nam vnitur corpori, vt cõstituat naturã humanã, & quia anima rationalis habet virtutem, quam nõ potest exercere, nisi per organa corporea. Ex eo autem, quod vnitur, sequitur, quod habeat modum operãdi, quem habet, videlicet cũ dependentia à sensibus. Ad 2. neg. conseq. Nam adhuc phantasma est in ordine materiali; vndè etiam in homine fieret transitus ab extremo ad extremũ sine medio. Non potest autẽ fieri iste trãsitus tunc solum, quando medium ponit ordinẽ essentialẽ inter extrema, ita vt vnũ extremum non possit succedere alteri, nisi per medium. Hoc autem nõ habet locũ in casu nostro quia species dicit ordinem immediatũ ad obiectũ, & depẽdet ab ipso, quatenus importat rationem obiecti, atque adeò prout est in eo ordine secundũ aliquã participationẽ in quo est species. Ad tertium. Quomodo species possint causari ab obiectis materialibus, patet ex dictis.

An vna species possit esse repræsentatiua plurium.

SECTIO V.

38 Sensus est, an possit dari vna species vniuersalis in repræsentando, ita vt repræsentet plura obiecta, hæc autem difficultas non habet locum in nostra sententia, quia, cum ponamus, Angelos sumere species ab obiectis, debent multiplicari ad multiplicationem obiectorũ.

Supponendum primò. Aliquos ex illis, qui ponunt species vniuersales, asserere, necessariã esse aliquam vnitatem ex parte obiectorum, vt possint per vnã specię̃ repræsentari, & hanc vnitatem debere esse secundum aliquam rationem communem siue genericam, siue specificam. Alij verò requirunt hanc vnitatem, sed solum quod obiecta habeant inter se aliquam connexionem.

39 Supponendum secundò. Hos Auctores asserere, Angelos superiores intelligere per species magis vniuersales, quia cum Angelus habeat species vniuersales ex eo, quod est perfectior homine, debet perfectior Angelus habere species magis vniuersales.

40 Supponendum 3. Vt species sint in Angelo magis vniuersales, aliquos requirere differentiã genericam, alios verò asserere, quod sufficiat specifica, ita vt Angelus infimi ordinis habeat species vniuersales in ordine ad indiuidua, Angelus vero ordinis immediate superioris habeat species vniuersales in ordine ad naturas speciei infimæ, & sic deinceps crescẽte perfectione Angelorũ debeat crescere vniuersalitas specierũ in ordine ad naturas magis vniuersales.

41 Supponendum quartò: aliquos ex his Auctoribus cõcedere, posse dari vnam speciem repræsentatiuam omniũ obiectorum respectu supremi Angeli intra ordinem naturalem, quia erit in ordine ad obiecta naturaliter existẽtia.

42 Prima sent. asserit dari species vniuersales. Ita D. Th. 1. *p. q.* 55. *ar.* 3. Vasq. *disp.* 202. *c.* 2. Ferrar. 2. *cont. gent. c.* 96. Capr. *in* 2. *dist.* 3. *q.* 2. *art.* 2. Argon. *art.* 4. Suar. 2. *de Angelis cap.* 15. & alij plures.

Probant. Intellectus Angelicus est medius inter Diuinum, & humanum, ergo sicut Diuinus per nullas species

cies intelligit, humanus autem per particulares, ita Angelus per vniuersales.

Secundo: species sunt participationes Diuinarum idearum, ergo sicut idea simplex repræsentat plura; ita etiam vna species.

Tertiò plures virtutes productiuæ plurium effectuum possunt vniri in vna virtute superioris ordinis, ergo etiam plures species in vna perfectiori.

43 Secunda sententia est negatiua ita Scot. *in* 2. *dist.* 3. *quæst.* 10. Bassol. *quæst.* 3. Maior. *quæst.* 6. Richar. art. 6. quæst. 2. & alij.

44 Dicendum est. *Non posse dari speciem vniuersalem repræsentatiuam plurium obiectorum.* Probatur: quæ ex intrinseca sua ratione sunt determinata ad aliquam speciem, non possunt conuenire in esse cum ijs, quæ sunt diuersę speciei. Sed species impressæ cuiusque obiecti ex intrinseco sunt determinatę ad certam speciem virtualis repræsentationis, ergo. Maior patet, quia omnis essentia determinatę speciei limitatur ex intrinseco suo, vt sit tantum talis essentiæ. Min. probatur: quia respectu cuiusq; obiecti potest dari propria species impressa, quæ importet determinatam rationem virtualis repręsentationis, atque adeo determinatam specificam essentiam.

Confirmatur. In tantum plures rationes, aut gradus possunt conuenire in eadem essentia, in quantum inuicem subordinantur; species autem diuersorum obiectorum non importaut rationes subordinatas, quia sunt incompossibiles, cum sint diuisiuæ rationis communis.

45 Dices. Posse conuenire in aliqua virtute repræsentatiua eminentiori.

Contra. Vel in hac eminenti virtute retinent propriam virtutem, & rationem; vel non. Si primum, ergo non possunt conuenire in ipsa, quia habent essentiam, quæ ex intrinsecis suis principijs est determinata ad tale esse, & ratione cuius illis repugnat hæc communicatio. Si secundum; ergo non sunt propriæ species obiectorum, quia cum ex vi talis essentiæ habeant, quod sint species talium obiectorum, mutata essentia desinent esse species.

46 Probatur secundò. Sequeretur, posse dari speciem creatam in finitam in perfectione essētiali, atq; adeò in ratione essendi, quod implicat. Sequela prob. Si posset dari species plurium obiectorum, poterit ita crescere, vt sit plurium in infinitum: vnde vnirentur in ipsa perfectiones infinitarum specierum. Hæc autem vnio non potest fieri in eodem esse finito, & determinato, quod ab intrinseco suo determinatur ad talem speciem.

47 Dices. Id valere, quando fit vnio in eadem essentia seruata vniuocatione eorum, quæ vniuntur; secus autem, quando transeunt in aliam eminentiorem rationem.

Contra. Adhuc ista eminentior ratio contineret saltem per æquiualentiam perfectionem plurium, & plurium essentiarum, quod fieri non potest, nisi dicat perfectionem infinitam.

Confirmatur: talis species eminentior esset in determinata specie, & quid limitatum in ratione virtualis repræsentationis. Quod autem est limitatum non potest pluribus æquiualere in eo genere, in quo est limitatum.

Confirmatur secundò. Quod est in specie determinata, vel eminentiori, importat tantum perfectionem illius speciei, non autem aliarum, nisi sint subordinatæ; quia perfectio vnius speciei ratione suæ limitationis excludit perfectionem alterius, ergo &c.

48 Ad primum negatur, intellectum Angelicum esse medium inter Diuinum, & humanum vt supra diximus. Deinde ex hoc tantum posset inferri, habere perfectiorem cognitionem; non autem species vniuersales, quia species sequitur naturam obiecti, non autem intellectus.

Ad secundum negatur consequentia. Nam species sunt participationes diuinarum idearum, sicut etiā cæterę res, quia autem participant finito modo Diuinas ideas, ideò sunt tantum virtuales repræsentationes vnius obiecti, quia ex mensura participationis ad ipsum limitantur. Diuinæ autem ideæ possunt plura repræsentare, quia se habent infinito modo.

Ad tertium: plures virtutes productiuas posse vniri in eadem virtute si sint subordinatæ, & quia non sequuntur naturalem effectum; secus autem, si non sint subordinatæ. Species autem non sunt subordinatę, sicut nec obiecta.

DE OBIECTO INTELLECTVS Angelici.

DISPVTATIO CX.

Quodnam sit obiectum adæquatum intellectus Angelici.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Intellectum Angelicum extendi ad res omnes, etiam ad Deum; neque enim est minoris perfectionis, quam humanus, & consequenter non habet obiectum minus vniuersale. Vnde obiectum adęquatū ipsius est ens in tota sua latitudine, & omnes intellectus Angelici habent idem obiectum adæquatum, tum quia omnes conueniunt in eo, quod sint intellectus, & in modo cognoscendi; tum quia sicut omnes res participant eandem rationem obiecti, ita etiam possunt attingi ab omni intellectu Angelico. Solum difficultas est de obiecto formali adæquato, an respectu omnium Angelorum sit idem.

2 Prima sententia asserit, diuersos intellectus Angelicos habere diuersa obiecta formalia, itaut ratio entis in tota sua latitudine secundum diuersas rationes specificas correspondeat etiam diuersis intellectibus Angelicis. ita Suarez 2. *de Angelis cap.* 2.

Fundamentum est. Quia intellectus Angelici specie differunt vnde cum specificentur ab obiectis, debent habere diuersa obiecta formalia.

3 Opposita sententia desumitur ex Caiet. 1. *p. q.* 79. *art.* 4. & Ferrariens. 2. *contra gentes cap.* 94. quatenus doceat, diuersos actus posse tendere circa idem obiectum formale.

4 Notandum primò. Intellectus Angelicos, siuè considerentur vt proprietates naturæ, siue vt potentiæ, semper eodem modo differre, quia per id, quo sunt proprietates, sunt etiam potentiæ, & è contra. Vnde differunt intre se, sicut differunt naturæ. Naturæ autem non differunt differentia specifica propriè dicta, sed tantum secundum diuersam rationem mensuræ, qua participant vitam intellectualem, vt dictum est in superioribus.

5 Notandum secundò. Obiecta formalia diuersa specificare diuersas potentias, nedum secundum diuersam mensuram, & modum perfectionis, sed etiam secūdum diuersas rationes specificas propriè dictas, ita vt sint principia diuersorum actuum, nedum secundum quantitatem perfectionis, sed etiam secūdum perfectionem quidditatiuā.

6 Dicendum est. *Omnes intellectus Angelicos habere idem obiectum formale videlicet ens sub ratione veri.* Prob. ens vt sic est adæquatum obiectum materialè respectu cuiuslibet intellectus Angelici, ergo obiectum formale debet esse idem respectu omnium. Conseq. prob. quia obiectum formale debet adæquari cum materiali, itaut æq; latè pateat, vnde obiectum formale intellectus Angelici debet esse eq. vniuersale ac ens. Hoc autem non potest esse aliud, nisi ratio veri. Rursus non potest esse diuersum respectu diuersorum Angelorum, quia talis diuersitas impor-

importaret diuersas rationes entis.

Confirmatur. Si Angeli vnius ordinis haberent diuersum obiectum formale, non possent cognoscere omne ens: sequela probatur; quia talis ratio formalis obiectiua non reperiretur in omni ente.

7 Ad fundamentum primæ sententiæ disting. antecedēs. Intellectus Angelicos differre specie non propriè dicta; sed tantum secundum diuersam rationem mensuræ virtutis intellectiuę; & ideò specificari possunt ab eodem obiecto, quia talis differentia non est in ratione potentię, sed in ratione mensuræ eiusdem potentiæ specificatæ ab eodem obiecto.

An Obiecta supernaturalia quoad modum sint obiectum proportionatum intellectus Angelici.

SECTIO II.

8 CErtum est, Esse intra obiectum adequatum, vnde solum difficultas est, an sint obiectum proportionatum, itaut possint naturaliter cognosci. Supernaturalia alia sunt talia quoad modum; alia verò quoad substantiam. Quoad modum important aliquid naturale secundum esse, & supernaturale tantum quoad modum, quo producitur, vt homo resuscitatus. Supernaturalia verò quoad substantiam simpliciter sunt talia, quia ratione suæ quidditatis habent esse supernaturale, vt gratia, lumen gloriæ, & alia.

9 Supponendum tamquam certum supernaturalia quoad modum cognosci ab Angelo naturaliter: sunt enim eiusdem rationis, ac si essent naturalia, & cum habeant idem esse, habent eamdem cognoscibilitatem; vnde solum difficultas est, an possint cognoscere quoad illum modum, ratione cuius sunt supernaturalia.

10 Supponendum secundò. Modum istum tripliciter posse considerari. Primò si dicat tantum aliquid negatiuum, vt cum ignis in fornace Babylonis non combussit pueros. Secundò si dicat aliquid positiuum, quod in se naturale sit, & tamen sit supernaturale ex habitudine ad causam extrinsecam, vt si in instanti aliquid producatur quod naturaliter non potest fieri, nisi in tempore. Tertiò si dicat aliquid positiuum, quod in se sit supernaturale, vt conuersio panis in corpus Christi.

11 Dico primò. *Supernaturalia quoad modum ratione alicuius negatiui posse cognosci naturaliter ab Angelo eo modo, quo* cognoscuntur non entia. Probatur: In tali casu totum obiectum cognoscendum est naturale, & solum importat carentiam alicuius positiui naturaliter debiti, ergo non excedit cognitionem naturalem.

12 Dico secundò. *Supernaturalia secundo modo accepta possunt naturaliter cognosci ab Angelo.*

Probatur: In tali obiecto nihil excedit facultatem naturalem angeli, ergo est proportionatum. Anteced. Probatur: quicquid est in ipso naturale est, licet diuerso modo se habeat, ergo

13 Dico tertiò. *Supernaturalia secundo modo accepta possunt naturaliter cognosci ab Angelo.* Ita Vasquez 1. *part. disp.* 214. *cap.* 4. Suarez *lib.* 2. *de Angelis cap.* 30. Probatur: Hæc supernaturalia non excedunt facultatem naturalem Angeli. ergo &c. antecedens probatur: Non potest esse excessus in cognoscibilitate, nisi sit etiam in ratione entis; hic autem non est excessus in ratione entis, quia totus excessus se teneret ex parte actionis; actio autem non excedit; tum quia est ens entitate termini; quia, aut cum ipso identificatur, aut est modus illius; tum quia importat influxum, si autem influxus excederetur, excederet etiam terminus.

Confirmat. in transubstantiat. nihil interuenit excedens facultatem naturalē Angeli, ergo &c. antecedens probatur quia desitio panis non excedit, cum non importet aliquid positiuum; nec corpus Christi, quod producitur, quia est aliquid naturale, nec quod ex pane fiat corpus Christi ex vi verborum, quia hoc nihil aliud dicit præter substantiam panis desinentem, & corpus Christi succedens cum dependentia à probatione verborum.

14 Dices. Posse Angelum dubitare, quod substantia panis non desinat; sed occultetur.

Contra; quia positiuè cognoscit incompossibilitatem substantię panis, & corporis Christi stante veritate significationis verborum.

15 Ob. Ad hanc conuersionem requiritur virtus supernaturalis, ergo est in se supernaturalis, atque adeo excedit.

Respondetur: Hanc actionem posse considerari secundum substantiam influxus, & secundum ordinem ad principium: primo modo non dicit aliquid supernaturale, secundo modo connotat extrinsecam virtutem supernaturalem, & ideo hæc tantum virtus non potest naturaliter cognosci.

16 Ob. secundò. Modus, quo corpus Christi existit in Eucharistia non est quid naturale, ergo: respondetur. Nō esse quid naturale respectiuè ad corpus Christi, secus tamen secundum se.; nam reperitur in substantia spirituali. Quod autem ponatur in corpore Christi, non dicit quid supernaturale in ratione entis, non quia nō consurgit tertia entitas; tum quia est modus, qui est ens entitate subiecti. Vnde supernaturalitas consistit solum in ordine ad subiectum non connaturale.

17 Ob. tertiò Angelus non potest naturaliter cognoscere connexionem, ex vi cuius corpus Christi succedit substantiæ panis, cum non sit ex natura rerum, sed ex libera Dei voluntate, ergo &c.

Respond. neg. conseq. Nam ex hoc sequitur, Angelum non posse cognoscere extrinsecam causam conuersionis, non autem ipsam formalem conuersionem, quę nihil aliud dicit, nisi quod expositione vnius altera desinat cum dependentia à significatione verborum.

18 Ex dictis colligitur Angelum posse naturaliter cognoscere accidentia in Eucharistia existere absque substantia, vt docet Vasquez *loco cit.* Ratio est, quia percipit accidentia secundum propriam entitatem, & non percipit complexionem, seu inhærentiam ipsorum respectu subiecti, neque quod accidentia sic existant, dicit in ipsis aliquid supernaturale, sed tantum ex parte efficientis, quat. illa conseruat absq; subiecto.

19 Colligitur secundò contra Vasq. Posse etiam cognoscere humanitatem Christi non habere propriam personalitatem. Licet enim exclusio proprię personalitatis proueniat, quia aliena terminetur, nec possit alteram cognoscere, non hinc fit, quia possit cognoscere naturā, vt propria carentem, cū in hoc non interueniat aliquid excedens facultatem naturalē ipsius; quia tamē cognoscit, fieri posse, vt talis personalitas occultetur, aut quod efficaciter supleaturā Deo, idcircò nō attingit Mysteriū Incarnationis.

An supernaturalia quoad substantiam sint Obiectum proportionatum intellectui Angelico.

SECTIO III.

20 CErtum est. Deum non esse obiectum proportionatum naturali virtuti intellectus Angelici; vnde solum difficultas est de supernaturalibus creatis.

Prima sententia est negatiua ita D. Thom. 1. *part. q.* 57. *articul.* 5. Caiet. *ibidem.* Bannes *dub.* 1. Zumel *quæst.* 2. Molina *disput.* 2. Vasq. disput. 214. *cap.* 3. Durand. *in* 2. *distinct.* 3. *quæst.* 7. Suarez 2. *de Angelis c.* 29. & communiter extra scholam scoti.

Probant. Cognoscibilitas proportionatur naturæ, ergo cum secundum naturam sint supra Angeli naturam, erunt etiam secundum cognoscibilitatem.

Secundò sūt in diuerso ordine, & habēt diuersum modū essendi, ergo non adest proportio in ratione obiecti.

Tertiò

Tertiò sicut accidentia non sunt debita, ita nec species ipsorum; ergo nec cognitio est naturalis.

Quartò secreta cordis non cognoscuntur naturaliter ab Angelis ergo neque supernaturalia.

21 Secunda sententia est affirmatiua ita Scot. *in 4. dist. 20. quæst. 8.* Tart. *ibidem* Ocham. *quæst. 5. art. 3.* Maior. *quæst. 5.* Gab. *in can. Missæ lect. 43.* Henr. *in sum. artic. 35. quæst. 2.* & communiter Scotistæ.

22 Notandum primò. Si loquamur de his supernaturalibus, antequam fiant, certum esse, non posse ab Angelo cognosci, quia non habent causam aliquam necessariam, ratione cuius possint cognosci, sed pendent tantum ex libera Dei voluntate. Vnde 1. *Ad Corinth. 2.* Quę *sunt Dei, nemo nouit nisi spiritus Dei*, alia tamen est ratio, quando existunt, quia tunc habent propriam cognoscibilitatem.

23 Notandum secundò. Non posse Angelum naturaliter cognoscere totum ordinem gratiæ; tum quia in ipso continentur aliqua, quæ excedunt capacitatem ipsius; tum quia neque de facto existit secundum omnes suas partes, tum quia in ipsa includitur Deus vt finis supernaturalis. Quia tamen ab initio reuelatus fuit Angelis superioribus, ideò circa ipsum inferiores illuminantur.

24 Notandum tertiò. Mysterium Incarnationis non posse naturaliter cognosci, quia includit personam Verbi terminantem naturam humanam. Fuit tamen reuelata Angelis ab initio: vndè non habuerunt ignorantiam illius: Quare quando Angeli Psalm. 23. & Isa. 63 introducuntur tamquam ignorantes hoc Mysterium, est quædam figurata loquutio ad significādam excellentiam mysterij.

25 Notandum quartò. Aliquid posse esse supernaturale vel absolutè, vel cum respectu ad aliud: primo modo est tale in se independenter à quocunque extrinseco, & habet supernaturalitatem absoluto modo; vnde eleuatur supra dictū modū essendi rerū naturaliū, vt si daretur substantia supernaturalis. Secundo autem modo supernaturalitas consistit in habitudine ad aliud, vt est supernaturalitas accidentis. Hinc nō eleuatur supra modum essēdi naturalium, quia ipsis inhæret, atque ea perficit in esse proprio.

26 Notandum quintò. Supernaturalitatem in accidentibus non sequi entitatem, quia ratio supernaturalitatis in eo consistit, quod sit supra naturam; nulla autem entitas accidentalis est supra naturam substantiæ, quia vt talis est, dicit quid inferius ipsa substantia; & dependens ab ipsa: vnde supernaturalitas in eo tantum cōsistit, quod non sit accidēs debitū ex intrinsecis principijs naturę, sed debeat prouenire à causa, quæ sit extra ordinem naturæ.

27 Dico primò. *Intellectum Angelicum posse per suas naturales vires cognoscere accidentia supernaturalia.* Probatur, Hæc supernaturalia sunt in eodem modo essendi, in quo est intellectus Angelicus, ergo sunt obiecta proportionata naturalibus viribus ipsius. Antecedēs probatur; Tum quia sunt accidentia perficientia naturam; perfectio autem, qua aliud intrinsecè perficitur, debet habere eundem modum essendi. Tum quia per tale complementum non constituitur noua natura, sed præcedens perficitur. Tum quia natura dum perficitur accidentaliter, debet perfici in suo esse, atque adeò secundum id, quod est in ipsa inchoatum. Conseq. probatur: quia proportio obiecti, & potentiæ attenditur secundum modum essendi; hinc Deus non est obiectum proportionatum naturalibus viribus creatis, quia est in altiori modo essēdi.

28 Confirmatur. Accidentia supernaturalia, etiam vt talia, dicunt intrinsecum ordinem ad substantiam, ita vt petant ex natura sua recipi, & subiectari in ipsa, ergo sunt intra eundem modum essendi, tum quia complementum debet inducere eundem modum essendi sui perfectibilis; tum quia omne, quod recipitur, per modum recipientis recipitur.

Confirmatur secundo. Accidentia non possunt fundare proprium modum essendi seorsim à substantia, ergo &c. antecedens probatur. Quia accidentia non subsistunt per se, sed sunt entia alterius; nec sibi sufficiunt ad essendum. Modus autem essendi petit fundari in esse, quod sibi sufficiat; & sicuti vnus modus essendi non communicat cum alio; ita neque in quo fundatur, debet ad aliud ordinari tamquam complementum illius.

29 Probatur secundò. Accidentia supernaturalia substernuntur rationi obiectiuæ formali, qua obiectum fit proportionatum in intellectu Angelico, ergo ipsa quoque sunt obiectum proportionatum. Antecedens probatur: Quia ratio entis, & veri finiti, & participato modo se habentis est ratio formalis obiectiua intellectus, & intimè imbibitur in ipsis. Ratio autem formalis reddit obiectum proportionatum potentiæ.

Confirmatur: si in aliqua entitate supernaturali imbiberetur ratio coloris, posset naturaliter attingi ab oculo, quia esset in ipso ratio formalis obiectiua potentiæ visiuæ, ergo &c.

Confirmatur secundò. Accidentia supernaturalia non sunt talia secundum rationem entis, aut accidentis, quia in hoc conueniunt cum alijs accidentibus; sed tantum secundum rationem talis accidentis, quę spectat ad esse materiale obiecti. Proportio autem attenditur secundum esse formale obiecti.

30 Dices. Esse proportionatum in ratione obiecti terminatiui, non autem in ratione obiecti motiui, sicut spiritualia non sunt proportionata nostro intellectui, licet habeant formalem rationem obiectiuam.

Contra: quia spiritualia sunt absolutè proportionata, & in tantum non possunt proportionato modo attingi, quia intellectus noster non habet speciem ipsorum, ergo etiam supernaturalia. Secundò sicut obiectum formale importat cognoscibilitatem determinantem obiectum, vt sit proprium talis potentiæ, ita etiam importat rationem motiuam, quia mouetur potentia ab obiecto, prout exercet rationem obiecti, ergo &c. Tertiò, proportio potentiæ attenditur secundum perfectionem ipsius, ita vt sit coadæquatio ad obiectum in ratione potentię. Potentia autem eo ipso, quod specificatur ab obiecto, ipsi coadęquatur, quia habet illam perfectionem, & modum tendendi, quem exigit obiectum, itaut tanta sit virtus potentiæ, quantam exigit obiectum; specificatio enim ponit commensurationem.

31 Dico secundò. *Cognitionem supernaturalium non esse debitam Angelo naturaliter: vnde non esset contra exigentiam ipsius, si Deus impediret talem cognitionem.* Probatur supernaturalia sunt extra ordinem naturæ; Angelus autem intra ordinem naturæ, ergo intellectus ipsius non exigit perfici, nisi per cognitionem eorum, quæ sunt intra eundem ordinem.

32 Ad primum dist. antecedens. Cognoscibilitas formalis proportionatur naturæ, nego. Materialis concedo. Formalis enim sequitur rationem formalem obiecti, quæ in his obiectis non est supernaturalis.

Ad secundum: esse quidem in diuerso ordine secundum esse specificum; non secundum esse formale obiecti; nec sunt in diuerso modo essendi, vt patet ex dictis.

Ad tertium conceditur totum. Nam aliud est, quod species supernaturalium sint naturaliter debitæ, & aliud est, quod possit illis Angelus naturaliter vti, licet enim non sint naturaliter debitæ, potest tamen vti naturaliter, vt etiam contingit in habitibus supernaturalibus.

Ad quartum negatur consequentia. Nam cogitationes cordis non cognoscuntur ab Angelo, non quia excedant vim cognoscitiuam ipsius; sed quia non manifestantur; supernaturalia autem eo ipso, quod ponuntur in actu, ponuntur in esse manifesto, & licet sint superioris ordinis, adhuc tamen sunt obiecta proportionata, vt patet ex dictis.

An

An cogitationes cordis sint obiectum connaturale Angeli.

SECTIO IV.

33 PRima sententia asserit, posse naturaliter ab Angelo cognosci, nedum materialiter, seu secundum entitatem, sed etiam formaliter, seu secundum terminationem ad obiectum. Ita Heruęus *in 2. dist.8. q.3.* & Durandus *quæst.5.* Addit autem Durandus, esse solum proprium Dei cognoscere cogitationes tàm præteritas, quàm prȩsentes, & futuras; Angelum autem non cognoscere futuras. Heruæus verò, esse proprium Dei cognoscere intentionem actus.

Fundamentum est: Quia sunt entia naturalia non secus, ac ipsa substantia Angeli.

34 Secunda sententia ait, cogitationes cordis posse quidem ex natura sua cognosci ab Angelo, non tamen cognosci, quia Deus decreuit, quòd huiusmodi secreta non cognoscantur: ita Scotus *in 2. dist.9. quæst. 2. ad arg. 2. quæst.* Gabriel *q.2. art. 2.* Bassolis *quæst.2.* Lychetus *quæst.1.* Maior *quæst.3.* Ocham *quodlib.4. q. 13. & in 2. qu.20.*

Fundamentum est, quia nulla ratio potest assignari, cur ex sola voluntate cogitantis occultari possit, & manifestari.

35 Tertia sententia asserit, ex natura sua non esse cognoscibiles; ita D. Tho. *1. par. quæst.17. art. 4.* Caiet. Bannes, & Zumel *ibid.* Alensis *2. par. qu.26. memb.3.* Richardus *art.2. qu.4.* Cãpreolus *in 2. dist.8. qu.1. ar.2.* Suarez *2. de Angelis cap.2.* & alij.

36 Dicendum primò *Angelum non cognoscere cogitationem cordis*; hæc conclusio est certissima, & traditur à PP. Hyeronimo *in cap.17. Hieremiæ.* Chrysost. *hom. 23. in Ioan.* Basilio *3. contr. Eunom.* Augustino *in psal. 32.* & alijs

Probatur: secundò Paralip. cap. 7. *Redde vnicuiq; secundum vias suas, quas nosti habere in corde suo: tu .n. solus nosti corda filiorum hominum.* Hierem. 17. *Prauum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans corda.* In his autem locis tribuitur cognitio cogitationum Deo tanquam propria ipsius, ita vt nulli alteri conueniat.

Confirm. Grauiter læderetur libertas, nisi posset quisque ex libito suo cogitare, quæ vellet, absque eo, quod detegeretur secretum cordis.

37 Dico secundò. *Cogitationes cordis esse obiectum proportionatum naturali virtuti intellectus Angelici, si adessent omnia requisita ad cognitionem.* Prob. cogitationes istæ nō habent aliquid, ratione cuius excedāt vim cognoscitiuã Angelorum; sunt enim intra ordinem naturalem. Tum quia producuntur à causis naturalibus; tum quia sunt perfectiones, quæ perficiunt intra ordinem naturalem. Ergo, &c.

Confirm. vnusquisq; Angelus cognoscit proprias cogitationes tamquam obiectum proportionatum; cogitationes autem aliorum sunt eiusdem ordinis.

38 Ad fundamentum 1. sent. negatur consequ. Nam ex eo, quod sint obiecta naturalia, sequitur, quod sint proportionata; non autem quod debeant cognosci; cum hoc sit contra exigentiã libertatis: & cum non habeant omnia requisita, vt cognoscantur.

Ad fundamentum secundæ sententiæ: Quomodo ex libertate cogitantis possint occultari, & manifestari, patebit in infra dicendis.

Cur secreta cordis non cognoscantur ab Angelo.

SECTIO V.

39 SVpponendum est. Creaturam intellectualem habere perfectum dominium supra suos actus liberos: & proinde debet habere expeditum exercitium huius dominij: non posset autem habere, si quando eliterentur, possent ab aliquo alio cognosci, quia per hoc ligaretur, & impediretur, ne plures actus produceret. Rursus quia, quãdo aliquid cognoscitur ab alio, trahitur ad ipsũ, ita vt obiectũ possideatur à cognoscẽte, si secreta cordis cognoscerentur, fierent aliquo modo sub dominio cognoscentis: vnde non essent totaliter sub dominio illius, cuius sunt. Difficultas autem est, vnde physicè proueniat, quod non cognoscantur. Omissis varijs responsionibus.

40 Notandum primò. Secreta cordis, siue dicant actus intellectus, siue voluntatis, se habere, *vt quo*, quia sũt vitales attingentiæ, quibus attingũntur obiecta, & *vt quo* tribuunt suum effectum formalem cogitanti, & volenti, quia faciunt ipsum attingere vitali modo obiectũ. Vnde ex vi sui esse specifici in essendo se habent *vt quo*, tãquam motiones quædam, quibus natura intellectualis vitaliter mouetur: & cum totum suum esse in hoc consistat, non habent alium modum essendi, nisi modum essendi. *vt quo.*

41 Notandum secundò. Cum cognoscibilitas sequatur esse, & modus cognoscibilitatis modum essendi, sequitur, quod secreta cordis, sicut habent solum esse, *vt quo* sint etiam solum cognoscibilia, *vt quo*, hoc est tanquam motiones, quibus se viuens mouet in obiectum, atque adeò tantum cognitione experimentali, qua viuens experiatur se moueri in obiectum, atque adeò ex vi sui modi essendi non sunt cognoscibilia, nisi ab eo, cuius sunt secreta.

42 Notandum tertiò. Secreta cordis esse manifestabilia per loquutionem internam, sicut enim possent à nobis manifestari per loquutionem externam, in qua interuenit etiam manifestatio intellectualis, cui loquutio externa subordinatur, ita in creatura purè intellectuali datur loquutio purè intellectualis manifestatiua secreta cordis: vnde ex natura sua sunt cognoscibilia, vt substant loquutioni, non autem in se ipsis.

43 Dicendum est: *Secreta cordis non cognosci ab Angelo seclusa manifestatione, quia cum se habeãt* vt quo, *secundum suum esse specificum, tamquam rationes vitales, non sunt cognoscibilia in se ipsis immediatè, nisi à producente.* Desumitur ex illo Hierem.17. *Prauum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognoscet illud?* non esset autem inscrutabile, si possent quocumque modo secreta cognosci in se ipsis, 1. Corinth.2. *Quis hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est?* quod non esset verum, si quis alius posset talia secreta in se ipsis cognoscere.

44 Prob. secreta cordis ex vi sui esse specifici sunt occulta: ergo non sunt in se ipsis immediatè cognoscibilia. Antecedens patet, alioquin non essent ex natura sua secreta, nec essent magis secreta, quàm sint cætera, quæ non cognoscuntur, vel defectu specierum, vel ex alio capite. Consequentia probat. Cognoscibilitas sequitur esse, ergo quod est ex natura sua secretum, & non per accidens, non est ex natura sua cognoscibile: alioquin si esset cognoscibile ex natura sua in se ipso, esset in se ipso manifestabile non secus, ac cætera obiecta, atque adeò nō esset ex natura sua secretum.

Confirmatur: Cogitatio est loquutio interna, qua cogitans loquitur sibi ipsi; & ita determinata ad ipsum, vt non possit alteri se manifestare per modum loquutionis: ergo ex natura sua non est cognoscibilis in seipsa. Antecedens patet. In ratione loquutionis se habet, *vt quo* & tan-

& tantum se manifestat, *vt quo*, manifestando simul obiectum, de qua est; vnde implicat, quod quis aliena cogitatione cogitet. Consequentia probatur. Non est cognoscibilis in se ipsa, nisi vt ratio faciens cognoscere. Ergo non est cognoscibilis nisi, *vt quo*, atque adeò vt informans, quia solum, *vt quo*, facit cognoscere.

45 Dices esse cognoscibilem in se ipsa in ratione entis, licet non vt loquutio.

Contr. ratio entis determinatur à ratione talis entis, nempè loquutionis, *vt quo:* ergo eodem modo determinatur cognoscibilitas entis; ergo cum non sit manifestabilis in ratione loquutionis, quæ est ratio talis entis, non erit absoluté manifestabilis in se ipsa. Confirmatur, vel attingitur vt loquutio est; vel non. Si primum; ergo attingitur etiam, quod manifestatur per ipsam, atque adeò attingens cogitaret aliena cogitatione. Si secundũ; ergo non est manifestabilis in se ipsa secundum proprium esse.

46 Confirmatur: motus non potest percipi in se ipso, nisi percipiatur terminus, ad quem tendit. Actus autem voluntatis est vitalis motus ipsius tendens in obiectum, prout stat in cognitione tamquam in terminum: ergo cũ non possit attingi obiectum, vt stat in cognitione, quia cognitio manifestat ipsum tantum cognoscenti, nec etiã poterit attingi motus voluntatis in se ipso.

47 Obijc. Sequeretur, quod neque à Deo possent secreta cordis attingi in se ipsis.

Respondetur neg. sequelam. Quia intellectio creata, & volitio, vt participationes diuinæ intellectionis, & voluntatis, essentialiter subordinantur Deo, & ab ipso dependent in fieri, & conseruari; vnde Deus vt concurrens effectiuè ad ipsas, illas cognoscit tanquam rationes, quibus facit intellectum, & voluntatem vitaliter moueri.

48 Obijc. secundò: Loquutio non manifestat secreta cordis intuitiuè, sed tantum abstractiuè: ergo si secreta cordis non sunt cognoscibilia, nisi in loquutione, non essent intuitiuè cognoscibilia. Hoc autem implicat, cum sint entia existentia.

Respondetur: existentia esse intuitiuè cognoscibilia, si ex vi sui esse non sint secreta; secus autem, si sint secreta, quia determinantur ex vi sui modi essendi, vt non sint cognoscibilia in se ipsis.

49 Instabis. Sunt entia, ergo cognoscibilia, ergo si sint præsentia, & existentia, erunt intuitiuè cognoscibilia, quia existentia, & præsentia determinant obiectum ad esse intuitiuè cognoscibile.

Respondetur negando 2. consequ. Ad probationem, existentia, & præsentia determinant obiectum ad esse intuitiuè cognoscibile, si ex natura sua sit cognoscibile in se ipso; secus autem, si non sit cognoscibile in se ipso: quia existentia, & præsentia vt determinent ad cognoscibilitatem intuitiuam supponunt cognoscibilitatem obiecti in se ipso, quæ determinant tantum vt conditiones, non vt ratio formalis.

50 Ob. 3. Sensationes brutorũ possũt cognosci in seipsis vt etiã ipsorũ appetiones cũ nõ sint secreta, & tamẽ se habẽt *vt quo*. Ergo non ex eo, quod secreta cordis se habeãt, *vt quo*, fit, quod non sint cognoscibilia. Antec. probat. Si non essent cognoscibiles in seipsis, nullo modo essent cognoscibiles, cum non adsit loquutio, per quam manifestentur. Respond. neg. antecedens, quia licet non sint secreta, se habent tamen, *vt quo*. Ad prob. neg. sequel. Quia sunt cognoscibiles in aliquo, quod æquiualet locutioni internę intellectuali. Natura enim cognoscitiua, sicut habet ex natura sua cognoscere, ita haberet, quod possit alteri manifestare suas cognitiones per aliquid, quod manifestet, vt quod, vnde in brutis adest etiam aliqua vox manifestatiua motuum internorum, & correspondet manifestationi internę. Sicut ergo in intellectu adest loquutio, quę est libera, & in potestate naturæ libetæ, ita in sensibilibus adest quædam impropria loquutio, quæ vt quod manifestat ipsam sensationem naturali modo conueniens naturę sensitiuę, & ideo eo ipso, quod potentia sensitiua elicit suam sensationem, obeitent hanc manifestationem, quia naturali modo agit, & non habet dominium supra proprias operationes.

51 Obijc. 4. Potest intellectus reflectere supra suas cogitationes. Ergo sunt obiectum, *vt quod*, quia sunt obiectum alterius cognitionis. Resp. Sunt obiectum, *vt quod*, ratione sui, & nego. Ratione obiecti, ad quod terminantur, concedo. Cognitio enim reflexa requirit coexistentiam directæ, aliàs non esset reflexa, sed esset recordatio directa obiecti aliàs cogniti. Et quia dicit, quod intellectus exponat, seu experiatur, se cognoscere, ideò facit, quod intellectus sua attentione indiuisibiliter applicata attendat ad obiectum, vt terminans actu directã cognitionem. Vnde non producit nouum verbum, sed vtitur verbo inseruiente directæ cognitioni, & non est aliud, quam attentio intellectus veluti virtualiter replicata circa idem obiectum.

52 Obijc. Licet se habeat, *vt quo*, habet tamen suam veritatem obiectiuam, ergo erit cognoscibilis cogitatio saltem in intellectu, vt dans illi intelligere, sicut non cognoscibilis sessio in sedente, vt faciens ipsum sedere. Cõsequ. probatur, quia omnis ens est cognoscibile. Respondeo negando conseq. Ad prob. Omne ens esse cognoscibile, vel *vt quod*, vel *vt quo*. Secreta autem cordis sunt cognobilia, *vt quo*, hoc est vt facientia cognoscere, aut vt facientia velle, quia actus voluntatis, cum ferantur in obiectum, vt est in repræsentatione cognitionis, non possunt cognosci, nisi cognoscatur cognitio. Sic etiam licet omne ens finitum sit factibile, actio tamen non est factibilis, nisi, *vt quo*, hoc est, vt faciens facere illud, à quo procedit, & à quo fit, nec est alio modo factibilis.

Quid nomine cogitationis intelligatur.

SECTIO VI.

53 Difficultas est, an intelligantur tantum actus voluntatis, an etiam intellectus.

Prima sent. asserit, intelligi tantum actus liberæ voluntatis, ita Henricus *quodlib. 3. qu. 13.* Vasquez 1. *par. disp. 210. ca. 2.*

Probant, Scriptura nomine cogitationis videtur intelligere solos actus voluntatis, vt Matth. 9. Luc. 2. Act. 3.

Secundò. Actus intellectus non sunt formaliter liberi in se, sed tantum imperatiuè, ergo non pertinent ad secreta cordis. Confirmatur actus externi non minus subduntur voluntati, quam actus interni, & tamen non pertinent ad cogitationes, ergo nec actus intellectus.

54 Secunda sententia asserit, intelligi etiam actus, ita D. Tho. 1. *par. qu. 57. art. 3.* Bannes *ibidem ad 2. argumentum principale.* Suarez 1. *de Angelis capit. 25.* & communiter.

55 Dicendum est, *secreta cordis importare etiam actus intellectus, siuè practicos, siue speculatiuos.*

Prob. Scriptura loquens de cogitationib. cordis, quas Deus solus cognoscit, intelligit tam actus intellectus, quã voluntatis: 1. Paralip. 28. *Omnia corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit.* Matt. 9. Christus arguens Pharisæos de temerario iudicio dixit. *Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris.*

Confirmatur quia scriptura nomine cordis intelligit etiam intellectum. 3. Reg. 3. *Dabis seruo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare possit, & discernere inter bonum, & malum:* ex quibus locis deducitur, secreta cordis importare etiam actus intellectus.

Confirmatur secundò: Angeli inter se loquuntur, loquutio autem principaliter ordinatur ad manifestandos conce-

conceptus mentis, ergo conceptus mentis ſunt ex natura ſua occulti.

56 Dico ſecundò. *Omnes actus intellectus intelligi nomine ſecreti cordis.*

Probatur, eo ipſo, quod ſunt intra mentem, ſunt ſub poſſeſſione illius.

Confirm. Quia ex natura ſua ſunt manifeſtabiles libero modo per loquutionem, & ſunt loquutio, *vt quo*, qua intelligens loquitur ſibi ipſi.

57 Ad primum negatur aſſumptum. Nam nomine cogitationis intelligit etiam actus intellectus, vt dictum eſt.

Ad ſecundum negatur conſeq. Nam licet actus intellectus non ſint formaliter liberi, pertinent tamen ad exercitium libertatis, & ſunt ſub poſſeſſione cogitantis, & ideò debent eſſe occulti.

Ad confirm. negatur paritas. Nam actus externi non pertinent ad exercitium libertatis; nec remanent ſub poſſeſſione naturæ intellectualis, cum tranſeant in externum ſubiectum, nec ſunt manifeſtationes, *vt quo*.

DE COGNITIONE ſui ipſius.

DISPVTATIO CXI.

Quomodo Angelus cognoſcat ſeipſum.

SECTIO I.

1 SVpponendum eſt tamquam certum. Angelum ſe ipſum cognoſcere, cum ſit obiectum maximè ſibi proportionatum, ſolum difficultas eſt, an ſe cognoſcat per ſpeciem, an verò ſine ſpecie, ita vt ſubſtantia ipſius ſtet loco ſpeciei.

2 Prima ſententia aſſerit, Angelum cognoſcere ſe ipſũ abſque ſpecie. Ita D. Thoma 1. *par. qu.* 56. *art.* 1. Aliqui verò volunt ſubſtantiam Angeli concurrere effectiuè loco ſpeciei impreſsæ. Alij verò nihil influere in cognitionem.

Prob. Quando agens habet in ſe formam, per quam agit, non indiget alia forma ſuperaddita. Angelus autẽ habet in intellectu propriam ſubſtantiam vnitam, ergo, &cæt.

Secundò, Species ponitur ob vnionem obiecti cum potentia. Hæc autem vnio non eſt neceſſaria, quando Angelus intelligit ſeipſum.

3 Secunda ſententia aſſerit, quod quando Angelus ſe intuitiuè cognoſcit, non intelligit per ſpeciem ſuperadditam, ſed ſolum quando ſe cognoſcit abſtractiuè. Ita Scotus *in* 2. *qu.* 10. §. *Ad quæſtionem*. Maior *q.* 2. Gabriel *qu.* 2. *art.* 2. *par.* 1.

4 Tertia ſententia abſolute aſſerit, Angelum ſe intelligere per ſpeciem, ita Henricus *quodlib.* 5. *q.* 14. Marſil. *in* 2. *q.* 7. *art.* 1. *concl.* 2.

5 Dico 1. *Angelum indigere ſpecie ad cognoſcendum ſe ipſum.*

Probatur. Intellectus ex vi ſuæ virtutis intellectiuæ non eſt determinatus ad cognitionem ſui ipſius, ergo debet per ſpecies determinari. Antecedens probatur. Quia determinatio potentiæ imbibitur in eſſe ſpecifico, & cõſiſtit in ordine ad obiectum, à quo ſpecificatur. Sicuti autem ab obiecto formali ſpecificatur, ita etiã habet tantum determinationem in ordine ad ipſum, non autem in ordine ad tale, vel tale obiectum, quod ſub formali cõtinetur, Conſequentia probatur. Quia ſpecies ne dum requirit, quod obiectum quocunque modo vniatur cum potentia, ſed vniatur intentionali modo, & per modum cuiuſdam fecundationis, præſentia autem realis obiecti non vnit tali modo.

6 Confirmatur, intellectus ex genere ſuo eſt determinabilis per ſpeciem intentionalem tanquam per virtutem complentem vim intellectiuam, ergo debet eodem modo compleri in ordine ad quodlibet obiectum. Conſequẽt. probatur. Quia nullum perfectibile poteſt compleri per complementum, quod non ſit ſui generis, alioquin non haberet debitam commenſurationem cum perfectibilitate, nec eſſet ſecundum exigentiam ipſius.

Confirmatur ſecundò. Intellectus eſt in potentia ad ſpecies intentionales ex vi ſui eſſe incompleti, ergo non poteſt compleri per obiectum. Conſequentia probatur. Quia nulla potentia poteſt compleri, niſi per proprium actum, obiectum autem ex genere ſuo non eſt actus potentiæ.

7 Dices, obiectum continere eminenter virtutem fæcundatiuam.

Contr. Licet contineret, non tamen formali modo ſe haberent vt actus potentiæ. Secundò, quia omne complementum quod formali modo exibetur, debet formali modo ſe habere in eo genere, in quo exigitur, ergo &cæt.

8 Dico ſecundò. *Hanc ſpeciem fluere à ſubſtantia Angeli.*

Probatur. In inſtanti ſuę productionis poteſt Angelus ſe ipſum cognoſcere, & eſt illi debita talis cognitio, ergo per ſpeciẽ fluentẽ ab ipſius ſubſtantia. Prob. conſeq. Quia omnes naturæ debent poſſe ſe mouere ad ſuam perfectionem naturalem, quam poſſunt habere ab intrinſeco ſuo; & talis perfectio debet fluere ab intrinſecis principijs ipſius.

9 Dico tertiò. *Angelum ſecundum modum connaturalem cognoſcendi non poſſe cognoſcere ſeipſum abſtractiuè.* Probatur: connaturalis modus cognoſcendi exigit vt cognoſcat obiectum, vt in ſe eſt, & ad talem modum cognitionis ex natura ſua ordinetur medium eiuſdem cognitionis: ergo cum Angelus ſit exiſtens, & ſibi ipſi præſens, nec oppoſitum poſſit contingere, medium naturalis cognitionis ſui ipſius erit medium cognitionis intuitiuæ.

10 Ad primum negatur minor. Nàm Angeli ſubſtantia eſt quidem identificata ipſi Angelo: non autem vnita intellectui fæcundatiuo modo.

Ad ſecundum ſpeciem poni, vt obiectum vniat cum potentia modo intentionali, & fæcundatiuo, non vero ſecundum eſse reale.

11 Ex dictis colligitur, Accidentia quoque, quæ ſunt in Angelo cognoſci per ſpeciem, cum ſit eadem ratio.

12 Colligitur ſecundo, ſpecies impreſsas non indigere alijs ſpeciebus, vt cognoſcantur, quia ex ſe ipſis ſunt rationes formales fæcundatiuæ. Similiter etiam ſpecies expreſſas non indigere alijs ſpeciebus expreſſis, quia cum ſint formales rationes manifeſtandi, per ſe ipſas ſe manifeſtantur.

An Angelus poſſit ceſſare à cognitione ſui ipſius.

SECTIO II.

13 PRima ſententia aſſerit, cognitionem, qua Angelus ſe ipſum cognoſcit, non eſse ita neceſsariam, quin poſſit ceſsare. Ita Vaſquez 1. *par. diſp.* 219. *cap.* 3. Quamuis non abſolutè hoc affirmet, & Molina 1. *par. qu.* 56. *ar.* 1. *concl.* 2. probabilem putat hanc opinionem, eã autem abſolutè tradit Raynaud. *in natur. Theologia diſt.* 4. *quæſt.* 2. *art.* 8. *num.* 158.

Probatur, quia coniunctio ſui ipſius cum intellectu nõ

plus

plus Angelum necessitat ad se continuò intelligendum, quàm aliæ species, ergo, &c.

Secundo: Quia potest ex libertate sua se applicare ad alia cogitanda, ita vt distrahatur à cogitatione sui ipsius, ergo, &c.

14 Communis sententia asserit, Angelum non posse cessare à cognitione sui ipsius. Ita D. Thom. 1. *par. q.* 58. *art.* 1. *ad* 3. Bannes *dub.* 2. *Cumel qu.* 2. Suarez 2. *de Angelis, cap.* 35.

15 Dicendum est. *Angelum non posse cessare à cognitione sui ipsius.* Probatur: Cognitio sui ipsius consequitur ad intellectum Angelicum naturali modo, ergo non potest ab ipsa cessare. Antecedens prob. Quia ille actus consequitur naturali modo, qui consequitur ex naturali virtute intrinseca; huiusmodi autem est cognitio Angeli respectu sui ipsius, nam ab intrinseco suo habet Angelus naturali modo virtutem completam ad talem cognitionẽ, videlicet vim intellectiuam, & speciem fluentẽ ab ipsius substantia, seu propriam substantiam vnitam in ratione obiecti. Consequent. probat. Quia actus naturalis necessariò conuenit, nec est sub potestate voluntatis.

16 Dices. Intellectum subdi voluntati, vt possit applicari ad hanc, vel illam cognitionem.

Contra. Actus intellectus ex natura sua est præcedens omnem actum voluntatis, & omnino independens ab ipsa. Secundo; vel quę naturali sequela consequuntur ab natura Angeli, subduntur voluntati ipsius; vel non. Si primum, ergo debent omnia subdi. Si secundum, ergo neque actus cognitionis, quo se ipsum cognoscit, quia naturali sequela consequitur naturam Angeli. Tertio. Voluntas non potest exire in actum; nisi dependenter ab intellectu; ergo debet supponere ex parte ipsius aliquem actum merè naturalem, qui sit omninò independens à voluntate, in quo radicetur prima dependentia voluntatis ab intellectu.

17 Ad primum respondetur; quomodo Angelus plus necessitetur ad intelligendum se ipsum, patet ex dictis.

Ad secundum negatur antecedens. Nam ex nullius rei cogitatione potest Angelus distrahi à cognitione sui ipsius, quia hæc naturali modo consequitur, & subordinat sibi alias cogitationes.

DE MODO QVO ANGELVS cognoscit obiecta extra se.

DISPVTATIO CXII.

Quomodo Angelus alios Angelos cognoscat.

SECTIO I.

1 SVpponendum est de fide esse. Angelos se inuicem cognoscere; habemus enim ex Scriptura, Angelos inter se loqui, & alia exercere, quæ necessariò supponunt mutuam cognitionem inter se.

2 Supponendum secundò: Angelos non posse cognoscere alios per propriam substantiam, ita vt cognoscendo propriam substantiam cognoscat superiores intelligentias tamquam causas, & inferiores tamquam effectus; hic enim modus intelligendi supponit intelligentias inuicem causari, quod est hereticum; nam omnes Angeli creati sunt à Deo, vt habetur in cap. *Firmiter de Summa Trinitate.*

3 Prima sentent. asserit, quod cum Angelus cognoscit alios intuitiuè, non cognoscit per species, sed per eorũdem essentiam, quæ concurrit ad cognitionem, quando verò cognoscit abstractiuè, cognoscit per speciẽ. Ita Ocham *in* 2. *qu.* 14. Gabr. *dist.* 3. *qu.* 2. *art.* 2. Maior *qu.* 1. Scot. *qu.* 10. *Ad quæstionem.* Bassolis *qu.* 3. *ad secundum.* Molina 1. *par. qu.* 56. *art.* 2. Hoc autem limitat, vt valeat tantum, quando vnus Angelus est intimè præsens alteri.

4 Secunda sententia asserit, intelligere per species infusas à Deo. Ita D. Tho. 1. *par. qu.* 56. *ar.* 2. & communiter Thomistæ sequitur Suarez 2. *de Angelis cap.* 1. & ferè communiter.

Probant; Angelus non potest producere speciem repręsentatiuam sui ipsius in alio Angelo naturaliter, quia cũ sit agens liber habet Dominium supra proprias rationes, nec potest producere liberè, quia in primo instanti creationis quilibet Angelus omnes alios cognoscit, nec fuit possibile omnes voluisse in primo instãti imprimere species, quia hæc voluntas supponit cognitionem aliorum Angelorum, ergo, &c.

5 Tertia sententia ait, Angelos cognoscere alios per species ab ipsis acceptas, ita Alensis 2. *p. qu.* 24. *memb.* 2. & alij, qui docent, Angelos accipere species ab obiectis.

6 Dico 1. *Angelum non cognoscere alios per propriam sui ipsius substantiam deseruientem loco speciei impressæ.*

Probatur: Vnus Angelus non est virtualis repræsentatio alterius, nec ipsum continet aut formaliter, aut eminenter, ergo, &c.

Confirmatur: In tantum substantia alicuius potest deseruire pro specie impressa, in quantum aliquo modo continet esse ipsius; vnus autem Angelus nullo pacto continet esse alterius.

7 Dico 2. *Angelum non cognoscere alios absque specie impressa.*

Probatur. Intellectus Angelicus est intrinsecè indifferens ad hoc, vel illud obiectum percipiendum, ergo debet terminari per speciem impressam. Conseq. prob. Quia intellectus est in potentia passiua ad talem determinationem, & fæcundationem; vnde debet dari actus quo compleatur.

8 Dices, Obiectum posse supplere rationem actus pręsertim quando est intimè præsens.

Contra: etsi sit intimè præsens, non habet rationem actus fæcundatiui. Ergo non potest actuare potentiã fæcundabilem. Secundo tali complementum complet in genere causæ formalis in ordine ad efficientiam, ergo debet esse formalis ratio fæcundatiua.

9 Dico 3. *Angelum cognoscere alios per species ab ipsis desumptas.*

Probatur, quod fieri potest per causas secundas, debet ipsis tribui; tum quia Deus operatur per ipsas, quod potest; tum quia id est magis connaturale ordini rerum. Species autem possunt produci ab ipsis Angelis, quia sunt obiecta proportionata vt constat ex supradictis *disput.* 110. *sect.* 3.

10 Ad fundamentum secundæ sententiæ negatur 1. antecedens. Nam Angelus producit species naturali modo, quia licet sit agens liberum, non habet sub potestate illas actiones, quæ naturaliter consequuntur esse ipsius. Vel etiam probabile est, liberè illas producere, in primo autem instanti productionis ab omnib. Angelis promanauerunt species, quia naturalis potentia exit in actum, nisi impediatur; vnde sufficit, quod in primo instanti nõ fuerit in Angelo voluntas impediendi talem productionẽ quia talis potentia non est ita subordinata voluntati Angelicæ, quin possit sine ipsa exire in actum: sed tantum in eo subordinatur, quod possit impediri.

Quomo-

Quomodo Angeli cognoscant singularia.

SECTIO II.

11 SVpponendum est tamquam certum de fide. Angelos cognoscere singularia, vt habetur ad Heb. 1. *Omnes sunt administratorij spiritus*, & ex illo Psalm. *Angelis suis Deus mandauit de te.* Et passim alia habentur in quibus continetur cognitio Angelorum circa singularia.

12 Supponendum secundo. Angelos indigere speciebus ad intelligenda singularia, & has species desumere ab Obiecto, ex quo etiam fit, has species non esse repræsentatiuas directè naturę communis, & indirectè singulariū, sed directè repræsentare singularia, & naturam communem, quatenus in ipsis continetur.

13 Dico primo. *Eamdem speciem indiuisibilem non posse repræsentare indiuidua secundum suam naturam substantialem, & accidentia ipsorum.* Probatur, Vel species reprę̨sentatiua singularium inuariata manet; vel subit mutationem. Si primum; ergo non posset repræsentare in eodem subiecto, modo vnum, modo aliud accidēs, ita vt aliquando, licet successiuè, contraria repræsentet, quia eadem virtus repræsentatiua inuariata manens causat semper eamdem repræsentationem, atq. adeò semper ad idem obiectum terminatur. Si secundum, ergo non est vna indiuisibilis, quia vbi est mutatio, ibi est distinctio eorum, quæ mutantur.

Confirmatur: subiectum potest carere accidentibus connaturalibus; tunc autem species ea reprę̨sentaret in subiecto, etiam si non existerent, si esset indiuisibilis.

14 Dico 2. *Naturam singularem cum suis accidentibus repræsentari per eamdem speciem integralem coalescentem ex pluribus virtutibus repræsentatiuis.* Probatur: Accidentia simul cum natura substantiali coalescunt in vnum obiectum integrale, ergo etiam species ipsorum vniuntur in vnam integralem virtutem repræsentatiuam, vt sint proportionatæ obiectum.

15 Dico tertio. *Durationem rei, pro vt dicit coexistentiam ad tempus, non reprę̨sentari per solam speciem rei durantis, sed requiri etiam speciem mensuræ extrinsecæ:* ita Caietanus 1. *par. quęst.* 57. *art.* 2. Contra Ferrar. 2. *cont. cent. cap.* 100. & Bannes 1. *par. dub.* 2. Probatur: Non potest intelligi hæc duratio, nisi intelligatur res durans, & mensura extrinseca, cum importet quamdam mēsurationē durationis. Ergo requiruntur plures species. Cōseq. probatur. Quando cognoscuntur obiecta, quæ ex natura sua possunt cognosci per plures species, non possunt cognosci per vnam tantum, quæ ex natura sua sit ordinata ad vnum solum reprę̨sentandum; species autem rei durantis ex natura sua ordinantur ad repræsentandam solam rem durantem.

16 Ob. Duratio pertinet ad rem durantem, ergo potest per speciem ipsius repræsentari.

Respondetur, ita pertinere ad rem durantem, vt etiam pertineat ad extrinsecam mensuram, & ideo debet reprę̨sentari per speciem vtriusque.

Quomodo Angelus cognoscat futura in Causis.

SECTIO III.

17 FVtura sunt in duplici genere; alia naturalia, quæ dependent à causis naturalibus determinatis ad vnum; alia contingentia, quæ dependent, aut imediatè, aut mediatè à libero arbitrio. Rursus naturalia alia sunt absolutè necessaria, ita vt non possint impediri. Alia, quæ possunt impediri, & dicuntur ad contingentia respectu causæ particularis.

18 Supponendū primo tamquam certum. Angelum cognoscere futura naturalia primi generis in suis causis; cum.n. cognoscat causas, & efficaciam ipsarum, cognoscit etiam, quod sint productura.

19 Supponendū secundo. Angelum non posse cognoscere in suis causis futura contingentia libera: vt.n. cognoscatur aliquis effectus in causa, debet habere causam determinatam. Causæ autem liberæ sunt indeterminatæ ad vtramque partem: difficultas ergo solum est de futuris naturalibus posterioris generis.

20 Prima sent. asserit, non posse naturaliter cognosci ab Angelo in suis causis, ita D. Bonauent. *in* 2. *dist.* 7. *p.* 2. *art.* 1. *du.* 3. Heruæus *art.* 2. Aegidius *q.* 2. *art.* 2. Carth. *quæst.* 7. Bannes 1. *part. q.* 57. *art.* 3. Cumel *ibidem.*

Probant. Huiusmodi effectus sunt incerti, & contingenter eueniunt; ergo, &c.

Secundo. Numquam potest esse certum, an sint impediendi, vel non; ergo, &c.

Tertio. Non est verisimile, quod Angelus ex cognitione cælestium corporum cognoscat tantam varietatem effectuum, vt quot formicæ sunt futuræ.

21 Secunda sent. ait, naturaliter posse cognosci, ita Alexand. 2. *par. q.* 28. *memb.* 4. Durand. *in* 2. *dist.* 7. *quæ.* 3. Vasquez 1. *par. disp.* 207. *cap.* 2. Suarez 2. *de Angelis c.* 9.

22 Dicendum est. *Posse Angelum cognoscere in causis omnia futura naturalia, quæ non pendent aliquo pacto ex libero arbitrio.* Probatur. Omnis effectus, qui resoluitur in naturalem causam, est certò cognoscibilis ob necessariam connexionem. Sed omnis effectus naturalis contingens, & impedibilis resoluitur in causam naturalē, ergo &c. Probatur, Tum quæ si impediatur, impeditur ex concursu alicuius causæ necessariò operantis; tum quę, si oritur, ex impedimento alterius causæ, siue quocumque alio modo contingens sit, semper dependet ab aliqua causa naturali modo agente.

Confirmatur. In tota collectione causarum nulla est, quæ naturali modo non operetur; & licet effectus se habeat contingenter respectu causæ particularis, non tamen responsum totius collectionis causarum; ergo, &c.

23 Ad primum respondetur. Hos effectus non esse simpliciter contingentes, sed tantum respectu causę determinatæ; esse autem necessarios in tota collectione causarum, & sicuti omnis causa per accidentia reducitur ad causam per se, ita etiam effectus.

Ad secundum neg. assumptum. Nam quando causa naturali modo impeditur, semper impeditur ab alia causa naturali modo agente, vndè Angelus cognoscens causas impeditiuas, & ipsarum efficaciam, cognoscit certò, an aliquis effectus sit impediendus, an non.

Ad tertium. Angelus non præcognoscere hos omnes effectus in solis influxibus cælestibus, sed in tota collectione causarum, nobis autem non videtur verisimile, id posse præcognosci, quia non attingimus in se ipsa collectione causarum.

An Angelus naturaliter cognoscat futura in se ipsis.

SECTIO IV.

24 FVtura, si considerentur in se ipsis, habent certam & determinatam veritatem: vnde possunt cognosci à Deo. Est autem eadem ratio de futuris liberis, & naturalibus, si considerentur in se ipsis, quia habēt ęqualiter determinatam veritatem, & sunt obiecta cognoscibilia, & in eo etiam conueniunt, quod distent. Secundum durationem, & nondum actu participent proprium esse.

25 Supponendum autem tamquam certum de fide. Cognitionem futurorum in se ipsis certam, & euidentem ità esse propriam Dei, vt nulli creaturæ possit naturaliter conuenire ex Isaiæ 32. *Annuntiate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis vos.* & al 36. *Ego sum Deus, & non est vltra Deus, & non est similis mei annuntians ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ nondū facta sunt,* & ita docent communiter Patres.

26 Sup-

26 Suppon. 2. Futura posse cognosci ab Angelo non solum per reuelationem, sed etiam coniecturaliter, vt D. Aug. docet 2. *Retract. cap.* 30. Si enim homines habent hanc notitiam coniecturalem, multò magis Angeli. Difficultas autem est in assignanda ratione; cur futura non cognoscantur ab Angelis.

27 Prima ratio est Thomistarum, qui asserunt, non cognosci, quia sunt tantum cognoscibilia per præsentiã ad æternitatem; vnde cum Angeli non habeant æternitatem, non possunt habere futura præsentia.

Impugnatur. Quia licet hæc præsentia sit necessaria ad cognitionem intuitiuam, non est necessaria ad abstractiuam. Secundo quia etiam præterita cognoscuntur, & tamen non sunt præsentia Angelo.

28 Secunda ratio est Raynaudi *in naturali Theol. dist.* 4. *q.* 2. *ar.* 2. *n.* 4. qui ait, futura pertinere ad Diuinum decretum; & ideò non posse cognosci, nisi cognoscatur Diuinum decretum.

Impugnatur. Quia voluntas diuina est naturaliter cognoscibilis prout relucet in effectibus ad extra: ergo prouenit ex parte eorundem futurorum, si non potest cognosci, vt relucens in futuris.

29 Tertia ratio est. Futura in seipsis nõ cognosci, quia ad hoc requiritur vis cognoscitiua infinita, cum non importet veritatem necessariam. Ita Molina 1. *par. qu.*87. *art.*3. Suarez 2. *de Angelis*, *cap.* 10.

Contra. Id, ad quod prærequiritur virtus infinita, nõ potest vllo pacto haberi per virtutem finitam, vt patet in comprehensione Dei. Futura autem cognosci possunt per scientiam infusam finitam, vt cognouit Christus.

2. Quia ad summum est necessaria infinita virtus cognoscitiua ad cognitionem intuitiuam: non autem ad abstractiuam.

30 Quarta ratio asserit, futura non cognosci ab Angelo, quia ea non continet eminenter: vnde non potest substantia ipsius repræsentare obiecta, ita Albert. 12. *corol.* 11, *ex primo principio complexo*.

Impugnatur. Quia talis continentia solum requireretur, vt per propriam substantiam ea attingeret, non autem vt attingeret per species superadditas. Secundò quia cognoscit præterita, quę tamen non continet eminenter.

31 Quinta asserit, futura non esse intra obiectum naturale intellectus Angelici, & ideò non repræsentari per species, quas Angelus habet infusas.

Impugnatur. Quia sunt eadem secundum cognoscibilitatem, ac quando existunt, ergo &c.

Secundò. Quia connaturalitas obiecti attenditur secundum naturam ipsius, non autem secundum existentiã.

32 Respondetur, ergo *Angelum non posse cognoscere futura defectu specierum*; cum enim futura nondum habeant esse, non possunt fæcundare intellectum, vt exeat in actum cognitionis: nec tales species sunt debitæ Angelo, quia cognitio ipsius naturalis extenditur tantum ad existentia.

33 Dices. Neque præterita habent esse, quod possit fęcundare intellectũ, ergo. Resp. neg. conseq. Nam præterita iam fæcundauerunt intellectum, & quia hæc fæcũditas conseruatur, non est necessaria alia fæcunditas.

34 Ex dictis colligitur. Posse futura cognosci per species infusas, potest .n. Deus infundere speciem, quæ repræsentet futura secundum proprium esse, & aliam speciem, quæ repræsentet distantiam temporis futuri vsque ad illam differentiam, in qua res est futura: tunc .n. repræsentabit futurum cum habitudine ad determinatum tempus, in quo est futurum.

35 Quęres quomodo possit Angelus cognoscere præterita. Respondetur. Illa cognoscere tum per speciem rei præteritę, tum etiam per speciem temporis, quod fluxit postquam res desijt esse: per hanc enim percipit distantiam durationis præteritam, & consequenter cognoscit præterita sub ratione præteriti.

DE MODO QVO ANGELVS Deum cognoscit naturaliter.

DISPVTATIO CXIII.

An cognoscat naturaliter per propriam speciem.

SECTIO I.

1 Certum est, Angelum non videre Deum naturaliter cognitione intuitiua, quia, vt de fide est, hęc cognitio excedit omnẽ intellectũ creatũ. Solũ difficultas ẽ de cognitione abstractiua, quæ sit per propriam speciẽ.

2 Prima sent. asserit, dari in Angelis speciem, per quã naturaliter Deum cognoscãt conceptu proprio, sed abstractiuo, quæ quidem species quoad substantiam naturalis est, quia complet intellectum intra ordinem naturalem: est tamen supernaturalis, quatenus fit liberè à Deo. Ita Scotus in 2. dist. 3. q. 9. Mayron q. 2. Gabriel art. 3. Ocham q. 14. & 15. Alliaceus q. 1. prol. ar. 2. Molina 1. *par. qu.* 56. *art.* 3.

Probant. Cognitio abstractiua Dei non implicat, quia abstractiua ex genere suo potest esse sine intuitiua, ergo est concedenda Angelo.

2 Non posset cognoscere, quod est proprium Dei, nisi cognosceret per speciem, ergo, &c.

3 Beatitudo naturalis Angeli non esset maior beatitudine naturali hominis, cum etiam ipse cognoscat Deum ex creaturis.

3 Secunda sententia est negatiua. Ita D. Tho. 1. *p. qu.* 5. *ar.* 3. Caiet. ibid. Bannes *dub.* 1. Cumel *qu.* 1. Alensis 2. *par. qu.* 29. *memb.* 1. Ferrar. 2. *contr. gent. cap.* 98. Capreol. *in* 2. *dist.* 3. *qu.* 2. *ar.* 1. *concl.* 6. Durand. *qu.* 3: *prolog.* Henricus *quodlib.* 4. *qu.* 7. Suarez 2. *de Angelis cap.* 17.

4 Dicendum est. *Non posse dari speciem propriam Dei per quam abstractiuè cognoscatur.* Prob. Vel hæc species repræsentat existentiam Dei, & immensitatem, vel non. Si primum, ergo causat cognitionem intuitiuã, quia facit obiectum attingi, vt existens, & præsens, atque adeò præsentiali modo. Si 2. ergo non est species propria, quia de ratione speciei propriæ est, vt repræsentet adæquatè quidditatem rei, atque adeò omnia, quæ in ipsa includuntur: existentia autem & immensitas sunt de quidditate Dei.

5 Dices. Hanc speciem non repræsentare adæquatè, atque adeò pręscindere ab existentia, & immensitate.

Contr. Non potest repræsentare Deum, vt Deus est, nisi repræsentet secundũ ea omnia, quæ pertinent ad constitutionem ipsius: quia sicuti non potest esse constitutum sine constitutiuis, ita nec repræsentari, ergo, &c.

2. Non potest intelligi Deus, nisi intelligatur & per essentiam, & infinitum in ratione essendi: ergo nisi intelligantur omnia, quæ includuntur in hac infinitate essendi. Includitur autẽ omnis perfectio, quæ in Deo esse potest.

6 Ad primum negat. antec. Ad probationes posse dari cognitionem abstractiuam absque intuitiua, quando obiectum est cognoscibile per ipsam. Deus autẽ non potest cognosci abstractiuè, & quidditatiuè per propriã speciẽ.

Ad 2. neg. sequ. Quia nos quoque absque specie cognoscimus Deum ex creaturis secundum propria ipsius, sed non proprio, & quidditatiuo modo.

Ad 3. neg. sequ. Nam sicut Angelus perfectiori modo cognoscit creaturas, quam homo; ita etiam habet ex ipsis perfectiorem cognitionem de Deo, & consequenter perfectiorem beatitudinem naturalem, supposito, quod cognitio Dei naturalis importet beatitudinem naturalẽ.

Quomodo Angelus per suam substantiam Deum cognoscat.

SECTIO II.

7 Certum est, Angelum cognoscere Deum ex creaturis, iuxta illud ad Rom. 1. *Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*, Vnde etiã per propriam substantiam cognoscit Deum tanquam causam per effectum. Hæc autem cognitio est per medium cognitum, quatenus tendit in Deum ex eo, quod tendit in aliud obiectum, ex quo fiet non posse cognoscere Deũ, nisi simul cognoscat propriam substantiam, quia ducitur ab ipsa ad cognitionem Dei absque tamen discursu, per simplicem intuitum, quo simul cognoscit se ipsum, & Deum tamquam causam sui ipsius. Difficultas autem est, an Angelus non solum cognoscat Deum per suam substãtiam tanquam per medium cognitum; an verò etiam per speciem, ita vt deseruiat loco speciei impressę.

8 Prima sententia asserit, substantiam Angeli ipsi deseruire pro specie ad Deum cognoscendum. Ita D. Tho. 1. *par. q.* 56. *ar.* 3. Ferrar. 2. *cont. gent. cap.* 98. §. ad huius euidẽtiã. Cum. 1. *par. q.* 2. *concl.* 3. Bannes *du.* 2. *cõc.* 3.

Probant Angelus debet habere perfectiorem modum cognoscendi Deum, quàm habeat homo, nec alius esse potest, nisi propria essẽtia deseruiat loco speciei, ergo &c.

2 Habet in se quandam similitudinem Dei impressam, ratione cuius potest deseruire pro specie, ergo &c.

9 Secunda sententia est negatiua, ita D. Bonau. *in* 2. *d.* 3. *p.* 2. *art.* 2. *q.* 2. *ad* 3. *& ad* 4. Vasquez *disp.* 206. *cap. cap.* 2. Balsolis *q.* 4. 3. *art.* 2. Pesantius 1. *p. q.* 56. *art.* 3. Suarez 2. *de Angelis cap.* 18.

10 Dicendum est. *Angelum non cognoscere Deum per suam substantiam tanquam per speciem*. Probatur. Substantia Angeli non est similitudo virtualis, neq; formalis intentionalis Dei, sed tantum quædam imperfecta similitudo in essendo, ergo non potest deseruire loco speciei, cum de intrinseca ratione speciei sit, quod dicat similitudinem intentionalem. Ant. patet. Quia est aliqua natura substantialis ordinata ad essendum; non autem ad fęcundandum intellectum.

Confirmat. Angelus non est similitudo Dei, nisi per modum imaginis; atque adeò est tantum similis, *vt quod* non autem, *vt quo*. Ergo non ducit in cognitionem, nisi vt medium cognitum.

11 Ad 1. Respondetur, Angelum non habere alium modum cognoscendi Deum naturaliter, nisi illum quem habet homo; habet tamen hunc modum cum perfectione maiori, quia perfectius cognoscit creaturas.

Ad 2. Angelum habere in se quandam similitudinẽ Dei ad modum imaginis imperfectæ, quæ ducit tantum in cognitionem vt obiectum cognitum, & cum sit imperfecta nõ potest agnosci vt imago, nisi prius cognoscat exẽplar.

An Angelus cognoscat se, & Deum eodem actu.

SECTIO III.

12 Prima sent. est neg. ita Caiet. 1. *p. q.* 13. *ar.* 3. Molina *ibidem*. Suarez 2. *de Angelis capit.* 19. qui ait cognoscere eodem actu, quando cognoscit conceptu connotatiuo; secus autem quando cognoscit Deum conceptu absoluto. Probant. Cognitio Angeli respectu sui ipsius est intuitiua, respectu verò Dei est abstractiua, ergo non est idem actus.

2 Angelus potest cognoscere Deum, vt obiectum primarium, atque adeo actu distincto.

13 Secunda senten. asserit, posse cognoscere simul eodem actu. Ita Capreol. *in* 2. *dist.* 3. *q.* 2. *art.* 3. Ferrar. 2. *contr. gent. cap.* 98. Bannes 1. *par. qu.* 56. *art.* 3. *dub.* 1. Vasquez *disp.* 206. *cap.* 2.

14 Dicendum est. *Angelum non posse cognoscere Deũ per suam substantiam, nisi eodem actu, quo cognoscit se ipsum*. Prob. Angelus cognoscendo propriam substantiam cognoscit quidquid potest cognoscere, cum nõ possit aliud cognoscere, nisi illud, ad quod terminatur dependentia ipsius, ergo non potest cognoscere, nisi eodẽ actu. Conseq. prob. Quia in tantum esset possibilis alius actus, in quantum aliquid aliud posset cognosci.

Confirm. per propriam substantiam non potest aliter Deum cognoscere, quàm vt terminum propriæ dependẽtiæ: ergo tantum eodem actu, quia non potest cognosc. vt terminus dependẽtiæ, nisi etiã cognoscatur depẽdẽtia i

15 Ad primum respondetur, posse eandem cognitionẽ respectu diuersorum esse intuitiuam, & abstractiuã, quãdo. s. vnum cognoscitur in recto, & aliud in obliquo, quia quod cognoscitur in obliquo, non cognoscitur per se primo, & per propriam speciem, sed ratione alterius.

Ad 2. neg. assumptum. Quia non habet medium, per quod cognoscat Deum vt obiectum primarium.

DE LOCVTIONE ANGElorum,

DISPVTATIO CXIV.

Quomodo Angeli inuicem loquantur.

SECTIO I.

1 Loquutio ex natura sua est medium quoddam ordinatum ad manifestanda secreta cordis.

Supponendum autem tanquam certum de fide. Angelos inter se loqui, vt desum. ex cap. 2. & 7. Zachar. & & Apocal. 7. & 9. & docent communiter PP. Est enim loquutio necessaria ad ciuilem societatem conseruandã; exigit enim ciuilis societas, vt aliquando secreta cordis manifestentur. Difficultas autem est, quomodo inter ipsos exerceatur.

2 Dico 1. *Locutionem non consistere formaliter in verbo actus reflexi supra id, quod per loquutionẽ vult Angelus manifestare*. Est contra Henricum *quodlib.* 4. *ar.* 2. Heru. *in* 2. *dist.* 11. *q.* 1. Vasquez 1. *par. dis.* 111. *cap.* 11. Prob. loquutio debet esse manifestatiua respectu audientis; verbum autem, cum sit tantum, *vt quo*, manifestatiuum, manifestat tantum exprimenti. Confirmatur. Si aliquod verbũ posset loquutiuo modo manifestare, posset id omne verbũ, quia oĩa sũt eodẽ modo manifestatiua

Confirmatur secundò. Sequeretur non posse Augelum reflectere supra sua secreta, nisi illa manifestaret; quod est contra libertatem cogitantis. Nec potest homo reflectere supra suam conscientiam, nisi sua secreta innotescerent dæmoni.

3 Dico 2. *Loquutionem non cõsistere in directione importantem actum voluntatis dirigentem conceptum manifestandum ad audientem*. Est contr. Caiet. 1. *p. q.* 107. *art.* 1. Bannes *q.* 57. *art.* 4. Capr. *in* 2. *dist.* 11. *q.* 1. & alios Thomistas.

Probatur, quia hac directione non fit aliqua mutatio in audiente, qua excitetur ad audiendum; neque in conceptu mentis, neque ponitur aliquod medium manifestatiuum, ergo, &c.

4 Dices tolli rationem secreti.

Contr. Illa volitio dirigens habet pro obiecto ablationem secreti. ergo est explicandum fundamentum ablationis,

Confirm. Loquutio est formaliter quædam formalis manifestatio conceptus: illa autem directio non est talis, tum quia est actus voluntatis, tum quia habet pro obiecto ipsam manifestationem,

5 Dico tertio. *Loquutionem non consistere in eo, quod Angelus imprimat cognitionem audienti illius rei*, de qua

image
not
available

intra spheram ipsius, ita etiam loquutio Angelica.

Confir. Quia potest loquutio indiuisibiliter applicari ad excitandum quemlibet audientem; & hoc etiam patet ex loquutione Luciferi, qua omnes allocutus est, persuadens, vt à Deo deficerent, quæ in instanti fuit facta.

22 Quarta difficultas est. Quomodo loquutio sit manifestatiua. Resp. Solam loquutionem manifestari intuitiuè; ea verò, de quibus procedit loquutio, tantum abstractiuè. Ratio est. Quia sola loquutio attingitur per propriam speciem: cætera verò attinguntur, vt manifestantur in loquutione tanquam in medio cognito.

23 Quinta difficultas. Quomodo fiat loquutio inter nos, & Angelos. Resp. non posse Angelos nobis loqui, nisi per signa sensibilia, quia intellectus noster pro hoc statu est determinatus ad vtendum tantum speciebus rerũ sensibilium. Nos autem possumus loqui Angelis loquutione vitali, & per alia signa sensibilia. Deinde etiam loquutione purè intellectuali: potest enim intellectus noster formare actum manifestatiuum internæ cogitationis quia vis loquutiua fundatur in virtute intellectiua, & hic actus erit purè spiritualis, quia licet intellectus noster intelligat omnia ad modum rei materialis, ipse tamen actus intellectionis non est materialis, quia non exercetur per aliquod organum: vnde nec etiam loquutio, seu actus manifestatiuus internæ cogitationis erit materialis.

24 Ex dictis colligitur. Angelum quando mentitur, vt contingit in dæmonibus, eo modo mentiri, quo & homo mentitur. Format enim cognitionem intellectualem discrepantem à proprio conceptu, ordinatam ad fallendũ. Sicut autem quando homo format loquutionem mendacem, non solum debet interuenire conceptus, à quo discrepat, sed etiam conceptus, qui substituitur loquutioni, & discrepat à veritate obiectiua, nam non potest haberi loquutio, nisi manifestet aliquem conceptum mentis, ita etiam quando Angelus mentitur, debet formare conceptum discrepantem à veritate obiectiua, quem substituat locutioni loco conceptus veri.

DE ILLVMINATIONE Angelorum.

DISPVTATIO CXV.

An vnus Angelus alium illuminet.

SECTIO I.

1 NOmine illuminationis intelligitur aliqua manifestatio, ex vi cuius aliquid ignotum manifestetur. Difficultas autem est, an inter Angelos exerceatur.

Negat Durand. in 2. dist. 11. q. 2. vbi docet, omnes Angelos immediatè illuminari à Deo cum ordine quodã, ratione cuius illuminatio prius natura fiat Angelis superioribus, deinde inferioribus.

Probat. Illuminatio est quædam beatitudo accidentalis; solus autem Deus beatificat.

2 Illuminatio dicit propositionem obiecti supernaturalis, & confortationem intellectus ad ipsum percipiendum. Hoc autem non potest fieri, nisi à solo Deo.

2 Dicendum est. Aliquos Angelos alios illuminare. Ita D. Tho. 1. *par. q.* 106. *art.* 1. Caiet. Mol. Bannes, Cumel *ibid.* Vasquez *disp.* 216. *cap.* 1. Suarez 6. *de Angelis cap.* 13. & communiter.

Desumitur ex D. Dyonis. cap. 3. de cæl. Hierarch. *Vbi indultum sibi sacratissimum iubar affatim hauserint hoc ipsum postmodum absque inuidia sequentibus fundunt.* Athan. de communi essentia, *Cherubim, & Seraphim sine vllo mediante, aut interprete à Deo condiscit, & ab ijs erudiuntur inferiores ordines, atque ita deinceps cæteri pro suo gradu.* Damascen. 2. de fide cap. 3. *Illud quidem perspicuum est, eos, qui præstantiores, sublimioresque sunt, splendorem, & cognitionem inferioribus impertire.*

Probatur. Pertinet ad dignitatem Dei, quod per aliquos principaliores ministros notificet deliberationes suas minus principalibus.

3 Ad 1. posse vnum Angelum cooperari ad beatitudinẽ accidentalem alterius, sicut etiam cooperantur homines.

Ad secundum. Propositionem obiecti supernaturalis posse fieri à quocunque, qui illud cognoscit. Sic fidelis cognoscens mysteria fidei potest ea cæteris declarare. Illuminatio autem corroborat intellectum illuminati excitando ad percipiendum, & declarando quod totum potest fieri ab Angelo.

Quid sit illuminatio.

SECTIO II.

4 SVpponendum est. Illuminationem esse quamdam loquutionem, per quam aliquid manifestatur, vt docet D. Tho. 1 *par. q.* 107. *ar.* 2. differt tamen à loquutione ratione obiecti.

5 Dico 1. *Illuminationem debere esse de re ignota, & in hoc differre à loqutione, qua potest esse etiã de re nota*

Probatur. Illuminatio purgat intellectum, vt ait Dyonis. *cap.* 8. *de cælesti Hierarch.* purgare autem dicit expulsionem ignorantiæ.

6 Dico 2. *Illuminationem non posse esse falsam.*

Probatur. Illuminatio debet perficere intellectum, falsa autem loquutio non perficit.

7 Dico 3. *Illuminationem esse de obiecto, cuius cognitio speciali modo perficiat intellectum.*

Probatur. Illuminatio est quoddam speciali beneficium quod non est debitum, nec secundum naturalem exigentiam cognoscentis. Ergo debet esse causatiua alicuius specialis cognitionis, quæ speciali modo perficiat.

Confirmatur. Quia de ratione illuminationis est, vt eleuet ad quandam superiorem excellentiam rem illuminatã, vt cũ lumen corporeũ eleuat colores ad esse visibile.

8 Dico 4. *Illuminationem esse de rebus contingentib. non autem de necessarijs.*

Probatur. Necessaria naturalia cognoscuntur naturaliter à quolibet Angelo: supernaturalia .v. ex vi visionis Beatæ.

9 Dico 5. *Illuminationem debere causare cognitionem, quæ super naturali modo fiat.*

Probatur. Si posset haberi naturaliter talis cognitio, non esset illuminatio, ergo, &c.

10 Dico 6. *Illuminationem causari assensum firmum, & euidentem.* Probatur. Nisi esset euidens non congrueret statui beatifico, & nisi esset firmus, non esset perfectus, quia relinqueret intellectum suspensum.

11 Dico 7. *Illuminationem debere fieri ex aliquo motiuo supernaturali.* Probatur. Pura manifestatio alicuius Angeli non est sufficiens motiuum assentiendi infallibiliter, ergo debet interuenire motiuum supernaturale, mouens ad assensum. Confirmatur. Deus esse principalis illuminans, & quando Angelus alium illuminat, manifestat veritatem, vt prouenientem à Deo, ergo, &c.

12 Dico 8. *Illuminationem debere dirigere intellectũ ad percipiendam veritatem.* Probatur. Illuminatio doctrinali modo se habet, de ratione autem docentis est dirigere discentem.

13 Quæres, an per illuminationem aliquid causetur in illuminato. Resp. Causari illam mutationem, quam causat loquutio, videlicet impressionem speciei, ex vi cuius percipiatur obiectum, cum enim sit quædam loquutio, debet proportionaliter eandem mutationem causare.

DE VOLVNTATE ANGELorum.

DISPVTATIO CXVI.

An voluntas Angeli sit libera ad peccandum contra naturalem rectitudinem.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. In Angelis reperiri voluntatem, cum hæc sit potentia appetitiua ex genere suo consequens naturam cognoscitiuam: vnde prima Pet. 1. *In quem desiderant Angeli prospicere*. Et Psal. 102. *Qui faciunt voluntatem Dei*. Ratio autem est. Quia sicuti ad omnem formā sequitur appetitus, ita etiam ad naturam intellectualem.

2 Suppon. 2. de voluntate Angelorum eodem modo esse philosophandum, ac de volūtate animæ rationalis proportione seruata: vnde sicut voluntas humana habet pro obiecto omne bonum, ita etiam voluntas Angeli.

3 Supp. 3. Quod licet in Angelis non sit appetitus sensitiuus: voluntas tamen ipsorum potest exercere proportionaliter actus concupiscibilis, & irascibilis: appetitus enim iste versatur circa bonum appetibile, & arduum: vnde, cum voluntas Angeli possit in vtrumque bonum ferri, potest etiam hos actus exercere.

4 Suppon. 4. Angelum habere liberum arbitrium, etiā quoad indifferentiam, vt desumitur ex Scriptura. Quatenus tradit, Angelos esse capaces præcepti, & culpæ: & ita docent PP. Ratio autem est. Quia Angelus est capax cuiuscunque boni, & ideò cognitio ipsius proponit voluntati quodcunque bonum; quia autem non habet absolutā rationem boni, sed habet etiam aliquam rationem mali annexam, idcircò voluntas remanet indifferens ad illud prosequendum, vel non prosequendum.

5 Supponendum 5. Voluntatem Angeli non esse indifferentem quoad specificationem circa bonum in communi: sed ita esse determinatam, vt non possit exercere circa ipsum, nisi actum amoris. Debet enim attingere obiectum, secundum quod mouet voluntatem: bonum autē in communi, cum præscindat ab omni ratione mali, non mouet voluntatem nisi alliciendo. Difficultas autem est, an proposito bono honesto particulari, & turpi possit Angelus relinquere honestum, & amplecti turpè peccando contra rectitudinem naturalem.

6 Prima sent. asserit, Angelum non posse peccare contra honestatem naturalem. Ita Durand. *in 2. dist. 5. qu. 2. n. 16.* Capreol. *dist. 2. q. 2. art. 3.* Caiet. *1. par. q. 63. ar. 2.* Ferrar. *3. contr. gent. cap. 109.*

Prob. Non potest Angelus peccare, nisi præcedat error in intellectu, aut inconsideratio. Hoc autem non potest esse, quia perfectè cognoscit naturalia.

2 Angelus amat Deū naturaliter necessariò super omnia: omne autem peccatum est contrarium huic amori.

7 Secunda sent. asserit, Angelum non solum posse peccare contra honestatem naturalem, sed etiam non posse vitare omne peccatum, nisi cum speciali auxilio Dei. Ita Vasquez *1. par. qu. 60. ar. 5. & prima secundæ disp. 193. cap. 3.* Ariminens. *in 2. dist. 29. qu. 2. ar. 2. concl. 2.*

Fundam. est. Quia vt voluntas Angeli sit bona, cum sit indifferens, pendet ex cogitatione congrua ad benè operandum, quam non potest habere, nisi ex speciali auxilio Dei.

8 Tertia sententia asserit, posse peccare, si velit. Ita Scotus *in 2. dist. 23. q. 1.* Palat. *in 4. dist. 50. qu. 1.* Suarez *3. de Angel. cap. 7.*

9 Dicendum est. *Posse Angelum peccare contra honestatem naturalem*. Prob. potest Angelus errare in cognitione practica iudicando turpè ex aliqua ratione honesta quam apprehendit esse amplectendum: ergo potest peccare contra honestatem naturalem. Antec. patet ex dictis de cognitione Angelorum. Conseq. prob. Quia operatio quæ est secundum mensuram deficientem, mala est; error autem in cognitione practica reddit mensurā deficientē.

Confir. Possunt Angeli habere actus inordinatos in ordine naturali; ergo possunt peccare contra rectitudinē naturalem. Ant. pat. in Angelis malis, qui licet manserint integri in naturalibus, mētiuntur tamen, odio habent, &c.

10 Dices: de facto habere motiuum ad peccandū, quod non habuissent in statu purè naturali.

Contra. Quia tunc habuissent alia motiua. 2. ideò de facto peccāt, quia turpe proponitur sub ratione honesti: potuisset autem tunc quoque proponi. 3. ad summum sequeretur, quod tunc non peccassent: non autem, quod non potuerint peccare, quia si fuissent impeccabiles, neque modo possent peccare, cum non sit variata natura.

11 Ad primum primæ sentent. negatur min. Nam Angelum circa naturalia posse errare in cognitione practica, licet non in speculatiua, vt suo loco diximus.

Ad secundum negatur assumptum. Nam Angelus nō amat necessariò Deum super omnia amore amicitiæ, sed tantum amore concupiscentiæ: cum hoc autem stare potest peccatum, quia potest non esse rectus.

12 Ad fund. 2. sent. neg. min. Nam ad honestè operandum sufficit cognitio honestatis, & iudicium dictans cōgruū esse, ita operari; & hoc totū potest Angelus naturaliter habere. Quando autem PP. requirunt specialem auxilium, loquuntur de operatione supernaturali.

An voluntas Angeli sit immutabilis in electione?

SECTIO II.

13 SVb alio titulo proponitur etiam hæc quæstio, an Angelus apprehēdat immobiliter, & sēsus est, an postquam aliquid deliberauerit, possit naturaliter mutare propositum.

1. sent. asser. Angelū esse immutabilē in sua electione, Ita D. Th. *1. p. q. 64. ar. 2.* Caiet. & Bann. *ibid.* Ferrar. *4. cont. gent. cap. 95.* Alensis *3. p. q. 2. mēb. 2. & 3.* Her. *quodl. 8. q. 11.* Capr. *in 2. d. 7. q. 1. ar. 1.* & alij ex Tho.

Prob. quod Angelus semel apprehendit, nunquā variat, quia statim considerat omnes rationes, & circunstantias, ergo cum non variat iudiciū, neque etiā variabit electionē.

Secunda. Angelus eodem actu apprehendit principia, & conclusiones: ergo sicut nos iudicamus de principijs immobiliter, Angelus iudicabit etiam de conclusionibus.

Tertia. Si non esset immutabilis, nulla esset ratio, cur Angelis malis negaretur omnis locus pænitentiæ.

4 Adhæret fini vlt. immobiliter, quē sibi cōstituit. Finis autem vltimus est mensura cæterorum, atque adeò facit cœteris adhærere immobiliter.

14 Secunda sententia negat, esse immutabilē in electione, ita Scot. *in 2. dis. 6. q. 1.* D. Bon. *ar. 1. q. 1.* Maior *q. 1.* Gabr. *q. vn.* Rich. *ar. 2. q. 2.* Ochā *q. 19.* Mol. *1. p. q. 63. ar. 2.* Vasq. *disp. 239. c. 3. & 4.* Suar. *3. de Angel. cap. 107.*

15 Dicendū est. *Voluntatē Angeli nō esse immobilem physicè in electionib. sed tantū moraliter, quaten⁹ difficile mutatur.* Desum. ex Nazianz. *orat. 38. post initium.* Fulg. *de fide ad Petr. cap. 3.* Damasc. *2. de fide cap. 3.*

Prob. Angeli de facto mutauerunt electionem, dum ex bonis facti sunt mali, ergo, &c.

16 Dic. Tūc electionē esse immutabilē, quādo est in ordine natur. qa tūc solū depēdet à sola cognitione naturali.

Contra. Si voluntas Angeli esset immobilis in ordine naturali, esset ex natura sua talis, & consequitur etiam in ordine supernaturali, sicuti si non esset libera in ordine naturali, neque esset in ordine supernaturali.

Secundo. Quando voluntas Angeli in ordine supernaturali est bona, habet etiam Angelus iudicium naturale de tali electione, & consequenter etiā electionē naturalē corre-

correſpondentem ſupernaturali, nec poteſt euadere malus, niſi mutet hoc iudicium, & electionem naturalem.

17 Probatur ſecundo: Dæmones de facto mutauerunt electiones, nam prius Diabolus ſuaſit Iudæ, vt traderet Chriſtum Io, 13. deinde mutauit propoſitum, & conabatur eum liberare à morte mediante vxore Pilati, vt habetur Matth. 27.

Confirmatur Daniel. 10. Cuſtodes Angeli Iudæorum, & Perſarum altercabantur ad inuicem, & poſtea alter mutauit electionem cognita voluntate Dei, ergo, &c.

18 Reſpond. Caiet. Tunc voluntatem Angelicam eſſe immutabilem, quando procedit ex pleno iudicio; illam autem ſuaſionem non fuiſſe ex pleno iudicio.

Contra. Vel per iudicium non plenum intelligit illud cui poſſit ſuccedere aliqua cognitio, quæ concernat ad illum immutandum; & tunc nullum iudicium erit plenũ, quia ſemper poſſunt proponi diuerſa obiecta, quæ ſint cauſa, vt Angelus formet diuerſum iudicium. Vel intelligit cognitionem, quæ perfectè non attingat obiectum; & hoc non eſt poſſibile, quia Angelus primo intuitu cognoſcit de obiecto, quidquid poteſt cognoſcere.

19 Ad primum reſpondetur, Quod ſemel Angelus apprehendit cognitione ſpeculatiua, numquam variari; quod autẽ apprehẽdit cognitione practica, poſſe variari.

Ad ſecundum negatur aſſumptum. Nam cum Angelus neque componat, neque diuidat, non attingit res per concluſiones, & principia: ſed attingit ea in ſe ipſis: vnde Angelus format iudicium per ſe primo tendens ad ſingularia: Hoc autem iudicium poteſt variari; tum quia poteſt dari caſus quod varietur circumſtantiæ, tum quia poteſt de nouo aliam circumſtantiam attingere quam prius non conſiderabat, tum quia poteſt eſſe falſum, atq. adeò corrigi.

Ad tertium negatur ſequela. Nam Angelis denegatur potentia, quia ſunt in termino, dum autem fuerunt in via, fuerunt ſecundum naturam ſuam capaces illius.

Ad quartum negatur antecedens: Nam Angelus non adhæret fini vltimo immobiliter quoad exercitium, & quoad illum amorem, qui eſt propter ipſum finẽ. Deinde etſi adhæreret immobiliter, neque ſequitur immobilitas electionis, quia multoties poteſt variari electio abſq. præiudicio vlt. finis, imo aliquãdo debet neceſſ. variari.

DE ACTV VOLVNTATIS Angelicæ.

DISPVTATIO CXVII.

An voluntas Angeli ſemper ſit neceſſariò in aliquo actu.

SECTIO I.

1 Difficultas eſt an iſta ſit libera, vt poſſit collectiuè ceſſare ab omni actu.

Dicendum eſt. *Voluntatem Angelicam eſſe ſemper in exercitio alicuius actus.* Ita D. Tho. 2 *contr. gent. cap.* 97. Ferrar. 3. *contr. gent. cap.* 109. Bannes 1. *part. qu.* 60. *dub. vlt.* Suarez 3. *de Angelis cap.* 3.

Probatur. Angelus debet completo modo viuere, cum hoc exigat perfectio ipſius. Non poteſt autem completo modo viuere, niſi habeat exercitium vitæ ſubſtantialis.

Confirmatur. Non poſſet voluntas ceſſare ab omni actu, niſi omnes actus collectiuè eſſent ſub ipſius dominio, ſed non ſunt, ergo, &c. Min. prob. quia voluntas non exercet ſuum dominium, niſi per aliquem actum, ſi autem ſumantur omnes actus collectiuè, non remanet aliquis, per quem exerceat dominium.

2 Obijc. Poteſt à quocunque actu ceſſare, ergò etiam ab omni collectiuè. Reſpondetur neg. conſeq. Nam alia eſt ratio de collectiuo, & diſtributiuo, quia reſpectu collectiui militat aliqua ratio neceſſitatis, quæ non militat reſpectu diſtributiui, vt patet ex dictis. Deinde non eſt certum, an poſſit ceſſare ab omni actu diſtributiuè, præſertim ſi loquamur de primo actu naturali.

An Angelus diligat ſe amore neceſſario.

SECTIO II.

3 CVm vnumquodque appetat proprium eſſe, & inclinet naturaliter in proprium bonum, ſequitur quod Angelus neceſſariò amet ſe ipſum quò ad ſpecificationem, ita vt non poſſit ſe odio habere, neque ſibi malum appetere ſub ratione mali, ſolum difficultas eſt de neceſſitate quò ad exercitium.

4 Prima ſententia eſt negatiua, ita Vaſquez 1. *par. q.* 60. *art.* 3. Ferrar. 3. *cont. gent. cap.* 109.

Prob. Voluntas ſequitur iudicium practicum. Angelus autem non ſemper practicè iudicat, ſe eſſe amandum.

Secundò. Poteſt Angelus inuenire aliquam rationem boni inceſſanter ab amore ſui ipſius, vt videlicet totis viribus ſui obiectus amet Deum, ergo, &c.

5 Secunda ſententia ait, Angelum amare ſeipſum ſemper quoad exercitium aliquo actu amoris naturalis: non tamen habere ſpecialem actum amoris, qui per ſe primò terminetur ad ipſum Angelum, & ſit abſolute neceſſarius quoad exercitium, ita Suarez 3. *de Angelis cap.* 4.

Fundamentum eſt. Quia Angelus eſt ſemper in aliquo actu amoris. Omnis autem actus amoris implicite tendit in ipſum Angelum.

6 Tertia ſentẽtia aſſerit, Angelũ ſe amare neceſſariò quoad exercitium. Ita valentia *tom.* 1. *diſp.* 4. *q.* 9. *pun.* 1. Bannes 1. *part. qu.* 60. *ar.* 3. *concluſ.* 5. Zumel *dub. vn.*

7 Dicendum eſt. *Angelum naturaliter, & neceſſariò amare ſe ipſum, ita vt non poſſit ceſſare ab illo ſpeciali actu amoris, quo ſe amat directè.*

Probatur. Actus amoris in Angelo erga ſe ipſum eſt primus actus ex natura ſua, ergò non poteſt ab ipſo ceſſare. Antec. pat. Tum quia correſpondet primo actui cognitionis, tum quia æquiualet appetitui innato aliarũ rerum erga propriam conſeruationem; tum quia omnes alij actus in ipſo fundantur, & implicite ipſum continẽt. Conſ. prob. Quia ſi poſſet Angelus ceſſare ab amore ſui, poſſet per alium actum talem amorem imperare. Actus autem qui ex natura ſua eſt prior omni alio, non poteſt quoad exiſtentiam dependere ab alio.

8 Confirm. Non poteſt Angelus ceſſare ab amore ſui naturaliter, nec libere, ergo nullo modo. Anteced. prob. Non poteſt ceſſare naturaliter, quia naturaliter inclinat ad ſe amandum. Ceſſatio autem actus, ad quem eſt inclinatio naturalis, non poteſt eſſe ex inclinatione naturali, nec poteſt ceſſare libere, quia tunc Angelus nollet amare ſe ipſum, quod implicat, quia tunc exerceret actũ extra ſpecificationẽ, ad quã eſt neceſſariò determinatus.

Confirmatur 2. Angelus non eſt indifferens ad amandũ ſe ipſum, vel non amandum, ergo ſemper amat, quia potentia determinata ad vnum ſemper neceſſariò operatur. Anteced. probat. Quia, vt eſſet indifferens, deberet cognitio Angelica proponere voluntati Angelum vt amandum, & non amandum, non proponit autem vt non amandum.

9 Dices. ſufficere, ſi cognitio proponat talem amorem ſub ratione minoris boni, & proponat aliquod motiuũ ceſſandi ab ipſo.

Cõt. Volũtas cũ ceſſet ab aliquo actu, debet eſſe motiuum ex parte obiecti, ad quod terminetur ille actus, quia debet eſſe indifferentia in ordine ad ipsũ obiectũ.

2 Tunc minus bonum poteſt ſolum relinqui in comparatione maioris, quando eſt incompoſſibile cum illo, amor autem Angeli erga ſe ipſum non eſt incompoſſibilis

cum

cum alio amore, cum sit fundamentum omnium actuum.
10 Ad primum negatur minor. Nam Angelus sicut cõtinuò cognoscit se ipsum, ita semper habet iudicium practicum de amore erga se ipsum.

Ad secundum negatur antecedens. Quia cognitio Angelica non potest proponere ipsum Angelum voluntati sub ratione mali, & quamuis proponat sub ratione minoris boni, non hinc sequitur quod possit desistere ab amore, quia non est bonum incompossibile cum maiori bono, immo est fundamentum amoris aliorum bonorum, quia omnis amor incipit à se ipso, vt ait Augustinus hom. 36.

11 Ob. Amor, quo Angelus amat se ipsum, potest esse inordinatus, ergo non est naturalis, & necessarius.

Respondetur. Hunc amorem, prout stat in puro esse naturali, non posse esse inordinatum, sed tantum accedente aliqua electione libera.

An Angelus amet Deum necessariò.

SECTIO III.

12 Dico primò. *Angelum non amare necessariò Deum quoad exercitium amore amicitiæ super omnia.*

Probatur: potest Angelus cessare ab huiusmodi amore, vt patet in Angelis, qui peccauerunt, qui licet fuerint in statu supernaturali, adhuc tamen ab omni amore cessauerunt, ergo &c.

Confirmatur. Necessitas huius amoris non potest caussari, nisi ex clara visione Dei, ergo &c.

13 Dico secundo. *Voluntatem Angelicam esse determinatam quoad specificationem ad amandum Deum super omnia propositum sub ratione boni per essentiam.* Ita D. Thom. 1. *part. quæst.* 60. *art.* 2. *ad* 4.

Probatur. Ille actus ex natura sua est necessarius quoad specificationem, qui attingit obiectum, quod non potest specificare oppositum actum. Huiusmodi autem est actus amoris tendentis in Deum vt bonum per essentiam, ergo &c. Min. probatur: Quia Deus sub ratione boni per essentiam importat omnem rationem boni, nec in ipso aliquid inuenitur, ratione cuius auertat voluntatem.

14 Dices. Angelum posse odio habere Deum, vt patet in Angelis malis.

Contra. Illud odium non per se primo terminatur ad Deum, sed ad pœnam, quę infligitur à Deo, ergo Deus per se primo non potest specificare oppositum actum: secundo vt actus non sit necessarius quoad specificationem, debet admittere oppositum actum circa idem obiectum inuariatum, quando verò Deus odio habebitur, variatur obiectum, quia proponitur vt connexus cum aliquo malo extrinseco.

15 Dico tertiò. *Angelum amore concupiscentiæ amare necessario Deum quoad specificationem.*

Probatur: Angelus necessario amat se ipsum quoad specificationem, ergo & Deum tamquam bonũ propriũ.

Confirmatur. Non potest Angelus subsistere in propria bonitate, nisi dependenter à Deo, ergo eo ipso, quod amat propriam bonitatẽ, amat etiã Deũ, vt auctorẽ illius.

16 Dices. Posse Deum concipi ab Angelo, vt malum sibi eo, quod infligat pœnam.

Contra. Quia adhuc concipit vt conseruatorem proprij esse.

17 Dico quartò. *Angelum etiam quoad exercitium amare Deum necessario amore concupiscentiæ.*

Probatur: Dum Angelus continuo cognoscit se ipsum, cognoscit etiam dependentiam, quam habet à Deo, atque adeo cognoscit Deum vt auctorem illius boni, quod participat, ergo voluntas ipsius continua proportione obiecti allicitur, ergo exit continuò in actum, quia non habet, à quo retrahatur, cum non habeat aliquam cognitionem, quæ proponat Deum non esse diligendum, stante quod sit auctor talis boni.

18 Dices. Ex libertate sua posse cessare ab hoc amore.

Contra. Libertas non exercetur nisi præuia cognitione, nulla autem adest præuia cognitio, quæ proponat, Deum non esse amandum.

19 Ob. Idem obiectum non potest amari vt bonum sibi, & vt malum sibi odio haberi, ergo &c.

Respondetur. Posse amari, & odio haberi, si sit tale, vt ex vno capite sit bonum, & ex alio malum, & sicut amor ad se ipsum potest stare cum odio Dei, ita etiam amor concupiscentię ad Deum potest stare cum odio ipsius, quia ipsi subordinatur.

An Angelus inclinet ad magis amandum Deum, quam se ipsum.

SECTIO IV.

20 Prima sententia asserit inclinationem naturalem intensius ferri ad amandum se ipsum, quã Deũ. Ita D. Bonauent. *in* 3. *dist.* 29. *q.* 2. Gabriel *q. vnica.* Scot. *dist.* 27. *quæst.* 2. *artic.* 3. qui loquuntur tam de Angelis, quam de homine.

Probatur Genes. 8. *Sensus hominis, & cogitatio humani cordis prona sunt ad malum,* ergo &c.

Secundo Matth. 26. Christi naturalis inclinatio non obstante pręcepto Dei erat ad propriam vitam tuendam; vnde dicit. *Pater si possibile est* &c. ergo &c.

Tertio, homo moriendo pro Deo experitur difficultatem magnam, ergo.

Confirmatur Ethic. 4. *Amicabilia ad alterum ex amicabilibus, quæ sunt ad se proficiscuntur,* ergo &c.

Quartò; pars non magis inclinat ad bonum commune, quàm ad proprium, vnde tenetur homo potius cauere propriam culpam, quam communem; Deus autem est bonum commune.

21 Secunda sententia asserit, Angelum plus inclinare ad diligendum Deum, quàm se ipsum. Ita D. Thom. 1. *p. q.* 60. *art.* 5. Capreol. *in* 2. *dist.* 27. *artic.* 3. *circam tertiam conclusionem.* Durand. *d.* 29. *quæst.* 2.

22 Dico primò. *In Angelo esse vnam, & eamdem inclinationem ad amandum se ipsum, & Deum, atq; adeo secundum intensionem non magis inclinari ad vnum, quàm ad aliud.*

Probatur. Non potest plurificari inclinatio, nisi plurificentur termini. Deus autem, & Angelus non sunt diuersi termini, quia subordinato modo se habent; nec Angelus est amabilis, nisi vt participans bonitatem ab bono per essentiam.

23 Dico secundò. *Inclinationem naturalem in Angelo esse ad amandum Deum, ergo & per se, se ipsum autem in ordine ad Deum.*

Prob. Inclinatio specificatur à termino, & ipsum respicit eodem ordine, quem habet in se. Angelus autem, cum habeat suam bonitatem in ordine ad Deum, exigit etiam amari in ordine ad ipsum. Secundò, Charitas supernaturalis perficit naturalem inclinationem, nec inuertit ordinem ipsius, ergo cum charitas per se primo respiciat Deum, respicit etiam naturalis inclinatio.

24 Ad primum. Hominem esse inclinatum ad malum ratione fomitis, & appetitus sensitiui, ratione quorum traditur voluntas ex eo, quia natura humana fuit infecta peccato.

Ad secundum, Christum desiderare propriam vitam conseruare amore ordinato, ratione cuius petijt conseruationem; hic autem amor fuit subiectus voluntati exequẽdi Diuinum præceptum, vnde dixit *fiat voluntas tua.*

Ad tertium neg. conseq. Nam quando homo moritur pro Deo, experitur difficultatem, quia mors est contra inclinationem naturalem ad amandum se ipsum, & ideò debet illi inferri violentia. Ex hoc autem non fit, vt incline t ad amandum per se primo se ipsum. Ad Confirmationem. Aristot. loqui de amicabilibus; quæ sunt ad alteram creaturam;

creaturam; non autem de ijs, quæ sunt ad Deum.

Ad quartum: Partem magis inclinari ad amorem totius, quia est propter ipsum. Homo autem tenetur magis vitare propriam culpam, quam communem, quia per propriam amittit amicitiam Dei, non verò per communẽ; tenetur autem pręferre Deum cuicumq. Creaturæ.

DE LOCO ANGELORVM.

DISPVTATIO CXVIII.

An Angeli sint in loco.

SECTIO I.

1 NOn loquimur de modo, quo Angeli sint in loco sed solum inquirimus, an sint in loco, quocunq. modo sint. Quiad, vt refert Durand. *in 1. dist. 37. pa. 2. quæst. 1.* docuerunt, Angelos esse tantum in loco abusiuè, ita vt neq. per præsentiam, neque per operationem, neq. per quodcumque aliud sint in loco. Vnde, vt Angelus moueat aliquod corpus, non requiritur aliqua pręsentia ad ipsum, sed motum proportio mouentis ad mobile. Parum distant ab hac sententia Herreus *tractat. de motu Angeli art. 1.* Hear. *quodlib. 4. art. 16.*

2 Communis tamen sententia docet, Angelos esse aliquo modo in loco, ita vt saltem æquiuocè sint in ipso respectu corporum. Ita præsertim D. Thom. *1. par. quæst. 52. artic. 1.*

3 Notand. 1. Camem esse, corpora esse in loco secundum omnem proprietatem. Corpus autem prout est in loco importat præsentiam ad ipsum; continentiam, per quam ab eodem continetur, atque determinationem, per quam determinatur, vt sit potius in hoc loco, quam in illo. Angelus autem nullum ex his potest importare eo modo, quo importat corpus; non præsentiam, quia hæc est specialis ratio præsentiæ, non tantum per contiguitatem vndè corpus sit præstans alteri. Similiter neque Angelus continetur in loco, quia locus continet tantum quantitatiuo modo. Neque etiam habet determinationem ab ipse loco, quia locus determinat circumscribendo. Quod autem non est quantum, non potest circumscribi.

4 Notan. 2. Aliud esse, aliquid esse in loco; & aliud esse præsens loco. Esse in loco dicit continentiam, & præsentiam respectu loci formaliter sumpti, ita vt exerceat rationem loci. Esse autem præsens loco dicit tantum indistantiam respectu loci materialiter sumpti. Hæc autem præsentia non est sufficiens, vt constituat in loco; tũ quia non se habet respectu loci formaliter sumpti; tum quia conuenit etiam ijs, quæ non sunt in loco: sic accidentia sunt intimè præsentia subiecto, nec tamen sunt in ipso tamquam in loco.

5 Dicendum est. *Angelum esse præsentem loco materialiter sumpto per intimam præsentiam, qua determinatur, vt sit potius præsens vni corpori, quam alteri.* Hæc intellecto habent fundamentum in Scriptura, quæ ita loquitur de Angelis, tamquam si sint determinato loco pręsentes. Io. 5. *Angelus Domini descendebat de cælo.* Lucæ 1. *Missus est Angelus Gabriel.* Apoc. 22. *Nec locus eorum inuentus est amplius in cælo.* Actorum 12. *Misit Dominus Angelum suum, & eripuit me*; & alia huiusmodi, & ita docent communiter PP. Lactantius *lib. 2. de orig. erroris cap. 15. & 17.* Tertullianus *in apolog. cap. 22.* Ambrosius *de Spiritu sancto cap. 10.* Theodoretus *quæst. 3. in Genes.* Damasc. 2. *de fide cap. 3.* Chrysost. *Hom. 3. ad Heb.* Greg. Magn. *moral. cap. 2.* Athanasius *epist. ad Serapionem.* Didimus *lib. 1. de Spiritu sancto post initium.* August. *serm. 118. de temp.* Nissenus *orat. de Ascensione.* Epiphan. *orat. item de Ascens.*

6 Probatur: Præsentia ex sua formali ratione non aliud dicit, quàm vnum esse, vbi est aliud; ideò. n. vnum corpus est pręsens alteri, quia est, vbi est aliud; sic forma dicitur intimè præsens subiecto, quia est simul cum ipso in eodem spacio. Sed Angelus est ibi, vbi est aliud corpus, vt colligitur ex operatione ipsius circa tale corpus. Ergo, &c.

Confirmatur. Angeli sunt intra hoc vniuersum, & habent quamdam analogiam ad corpus locatum, quia sicut corpus locatum continetur intra locum, ita etiam Angelus secundum suam substantiam continetur intra hoc vniuersum, seu intra aliquod corpus ipsius.

Confirmatur secundo. Deus quoque est præsens loco non alia ratione, nisi quia secundum suam substantiam est ibi, vbi sunt corpora.

7 Ob. quod facit situs in corporalibus, facit ordo in spiritualibus. Ergo non requiritur præsentia, vt Angelus operetur in aliquo loco, sed sufficit ordo ad operationem.

Respondetur negat. conseq. Nam hic ordo non potest saluari sine præsentia ad corpus, quia dicit coniunctionem quamdam Angeli cum corpore in ratione actiui, & passiui.

8 Ob. secundo. Sublata operatione non potest assignari aliqua ratio, cur Angelus sit potius præsens vni corpori, quam alteri. Ergo. &c. Respondetur negatur assumptum. Nam præsentia consistit in quadam coniunctione; & prouenit ex eo, quod Angelus intra tale corpus secundum suam substantiam definitur: sic etiam anima ratione informationis definitur, vt sit tantum intra corpus, quod informat.

An Angelus sit præsens loco per vbi intrinsecum.

SECTIO II.

9 NOmine vbi intrinseci intelligitur forma aliqua inhærens Angelo, quæ sit constitutiua ipsius in tali, & tali loco determinato, atque ab ipso modaliter distinguatur.

Prima sententia asserit, dari huiusmodi vbi intrisecũ. Ita Molina *1. par. quæst. 52. art. 1. disp. vnica. memb. 5.* Vasquez *disp. 188. cap. 7.* Suarez in Metaph. *disput. 51. sect. 3. & 4. de Angelis cap. 20.* Turrian. *opusc. de loco Angelorum disp. 1. dub. 1.* Bubalus *de Angelis. disp. 52. quæst. art. 1. punct. 2. difficult. 3. §. 1.* & sequentibus, & ferè communiter recentiores, citant autem plures ex veteribus Scholasticis, qui tamen nihil loquuntur de hoc vbi intrinseco, sed tantum de vbi extrinseco. Prob. Angelus est indifferens, vt sit potius in hoc, quàm in illo loco. Ergo debet per aliquam formam determinari, sic vt corpus sit album, debet per albedinem determinari.

2 Angelus verè mouetur, vt constat in modo loquendi Scripturę. De ratione autem mutationis est, quod dicat formam in eo, quod mouetur. Confirmatur: omnis motus debet habere suum terminum; terminus autem motus localis est vbi. Confirmatur 2. Angelus aliquando mouetur absque eo, quod aliquod corpus mouetur; tunc autem non potest esse mutatio in Angelo per solam denominationem extrinsecam, sed debet esse intrinseca; quia tunc fit separatio ab vno corpore, & coniunctio cum alio.

3 Præsentia Angeli ad locum est quid separabile ab ipso, quia potest non esse præsens corpori, cui est præsens, ergo est quid superadditum.

10 Secunda Sententia negat dari hoc vbi intrinsecum, per quod Angelus sit in loco. ita omnes Thomistæ cum D. Thoma dum asserit, Angelos esse in loco formaliter per operationem, seu applicationem virtutis, & illi etiam qui dicunt, Angelos esse in loco per propriam substantiam, ita Durandus *in 1. dist. 37. part. 2. quæst. 1. num. 26.*

Richar-

Richardus *art. 2. quæst. 1.* D. Bonau. *in 2. dist. 2. p. 2. ar. 2. q. 1.* Gabriel *q. 2. art. 2. conclusione* 4. Maior *quæst.* 7. Marsil. *quæst. 1. art. 2. conclusione* 4. Gregorius *dist. 6. q. 1. art. 2.*

11 Notandum primò. Quasdam res esse talis conditionis, vt veniant in mutuam complexionem ex natura sua, ita vt sicut aliqua veniunt in complexionem ex vi vnionis per se, qua ita vniuntur, vt constituant vnum tertium, ita aliqua veniunt in complexionem absque vnione ex vi tantum cuiusdam habitudinis, qua ita inter se colligantur, vt nequeat vnum intelligi sine alio, vt contingit inter ea, quorum vnum est præsens alteri, fit enim quędam complexio eorum inter se, tum in esse, tum in cognosci, ita vt non possit vnum intelligi sine alio.

12 Notandum secundò. Hanc complexionem fieri quotiescunque ponuntur simul extrema, vt patet in loco, & locato, cum enim hæc extrema ex natura sua ordinentur ad hanc complexionem, eo ipso, quod simul existunt, se inuicem complectuntur, quia cum ex natura sua ad ipsam ordinentur, habent ex vi sui esse, quidquid requiritur, vt se mutuò complectantur.

13 Notandum tertiò. Ex vi huius complexionis entiū, quæ se ita complectuntur, intelligi secundum aliquam rationem entis, secundum quam antea non intelligebantur. Ratio est. Quia ex eo, quod ex natura sua possunt se inuicem complecti, habent tale esse, quod ex intrinseco suo aliquo speciali modo est ordinabile cum alio mediante tali complexione, quia autem hęc ordinabilitas non est ad se, sed ad aliud, non potest intelligi, nisi intelligatur simul cum extrinseco termino, tunc autem percipitur noua ratio entis, non de nouo superaddita, sed quia extrema attinguntur secundum illam specialem rationem, secundum quam inuicem ordinantur, sicut enim non datur talis specialis modus ordinationis, quamuis ex se extrema sint ordinabilia, nisi inuicem veniant in complexionem, ita neq. possunt cognosci secundum spetialem rationem, nisi posita tali complexione.

14 Dicendum est. *Non dari vbi intrinsecum, per quod Angelus constituatur præsens loco, sed constitui per proprium esse, quatenus est talis conditionis, vt veniat in complexionem cum loco.*

Probatur. Esse Angeli est talis conditionis, vt veniet in complexionem cum loco secundum intimam præsentiam; ergo non requiritur aliquod superadditum, vt constituatur præsens loco. Antecedens Probatur: quia Angelus de facto est præsens loco, & ex natura sua ordinatur, vt sit illi præsens ex eo, quod ordinatur, vt præsideat corporeę creaturæ, quod sine præsentia fieri non potest, ergo cum habeat præsentiam, quæ sit secundum naturam Angeli, Angelus ex natura sua ordinabitur ad talem præsentiam. Consequentia Probatur: Quia præsentia consurgit ex complexione rerum, quæ sibi sunt præsentes, cum nihil aliud dicat, nisi quod res exerceat illam rationem, ex vi cuius venit in complexionem cum alia secundum habitudinem præsentiæ.

15 Secundò probatur. Vel vbi intrinsecum constituit, *vt quo*, Angelum præsentem; vel non. Non primum, quia supponit Angelum intimè penetrantem corpus, ad quod sit præsens, & ex vi huius penetrationis consurgit; ergo supponitur præsentia, non autem illam importat, *vt quo*. Si secundum, ergo non est ponendum; in tantum enim ponitur in quantum, *vt quo*, constituit præsens loco.

Confirmatur, penetratio in suo conceptu importat pręsentiam, ergo se sola sufficit absque vbi intrinseco. Antecedens probatur: Tum quia applicat esse ad esse, & facit, vt ea, quæ se penetrant, sint in se inuicem; tum quia facit, vt vbi est esse vnius, sit etiam esse alterius.

16 Tertiò probatur. Præsentia saluatur absque vbi intrinseco, ergo non est ponendum ad saluandam præsentiam ad locum. Antecedens probatur: Anima est pręsens corpori absque eo, quod habeat vbi intrinsecum respectu ipsius, sed solum ratione intimę penetrationis; non enim habet anima vbi, per quod sit præsens loco, & aliud, per quod sit præsens corpori.

17 Dices. Id esse verum de præsentia informationis; non autem de præsentia secundum ordinem loci.

Contra. Præsentia secundum ordinem informationis saluatur ex eo præcisè, quod forma penetrat subiectum tamquam actus potentiam, ergo præsentia secundum ordinem loci ex eo præcisè saluabitur, quod Angelus penetret locum, cum habeat proportionatam locabilitatem ad ipsum.

18 Ad primum negatur consequentiam. Nam determinatur, non per aliquam formam superadditam, sed ex eo, quod venit in complexionem cum hoc potius, quam illo corpore; in ijs enim, quæ consurgunt ex complexione diuersorum entium, fit determinatio formaliter per ipsam complexionem.

19 Instabis. Angelus est indifferens, vt veniat in complexionem cum hoc potius, quàm illo loco, ergo ante ipsam complexionem debet determinari.

Respond. neg. consequentiam. Nam etiam est indifferens ad hoc potius vbi, quam ad illud vnde, sicuti effectiuè determinatur ex sua voluntate, ita etiam determinatur ad complexionem cum hoc, vel illo loco, formaliter autem determinatio habetur ab ipsa voluntate.

Instabis secundò. Esse potius in hoc, quàm in illo loco est quidam effectus formalis, ergo debet prouenire ab aliqua forma.

Respondetur. Esse effectum formalem non simplicem, sed complexum, & ideo prouenire à forma complexa, seu à pluribus rebus in quibus fundatur complexio.

20 Ad secundum respondetur minorem esse veram de motu absoluto à complexione extrinseci, quando autem motus est solum secundum complexionem vnius cum alio tunc non importat formam intrinsecam, sed tantum mutationem extremorum complexionis.

Ad primam confirmationem. Omnem motum habere terminum sibi proportionatum; quãdo importat influxũ, habet pro termino aliquam formam, quæ de nouo ponitur; quando verò importat tantum applicationem vnius ad aliud, habet pro termino ipsam complexionem extremorum. Actus autem localis non importat influxum, sed tantum applicationem moti ad locum.

Ad secundam. Confirmationem negatur minor. Nam in tali casu non fit alia mutatio, nisi secundum complexionem, quæ est inter substantiam Angeli, & locum extrinsecum.

21 Ad tertium negatur consequentia. Nam, vt præsentia Angeli ad locum sit ab ipso separabilis, sufficit, si Angelus, & locus separabiliter se habeant, in ijs enim, quæ consurgunt ex complexione plurium, separabilitas eorum, quæ conuenit ratione complexionis non fundatur in separatione alicuius formæ, sed in separabilitate eorumdem extremorum, quia sicuti tunc tollitur ipsa complexio, ita etiam tollitur quidquid in ipsa fundatur.

22 Quæres. An possit Angelus absolui ab omni loco.

Respondetur. De facto secundum legem ordinariam non potest, quia Deus decreuit, vt sit in hoc vniuerso tãquam pars ipsius, & ideò fieri non potest, vt non sit præsens alicui corpori. Si autem Deus destrueret mundum, & conseruaret Angelum; aut si illos ante mundum creasset, in tali casu absoluerentur ab omni vbi, quia non venirent in complexionem cum aliquo corpore; & in tali casu actu non essent alicubi, vt volunt Scotistę, nam non essent præsentes alicui loco.

An Angelus sit præsens loco per operationem transeuntem.

SECTIO III.

23 CVm Angelus sit præsens loco secundum intimam præsentiam, difficultas est, per quid formaliter id habeat, substantia enim Angeli debet venire in com-

complexionem cum loco ex vi alicuius rationis formalis.

Prima sententia asserit, Angelos esse in loco per operationem transeuntem, ita Aegidius *in 1. dist. 37. part. 2. q. t. 1.* Ferrar. 4. *cont. Gentes cap. 68.* Cunel *1. par. quaest. 52. art. 1. quaest. 4. conclus. 4.* volunt autem, operationem transeuntem, ita constituere Angelum in loco, vt ea praecisa Angelus non sit praesens loco.

Fundamentum est. Quia inter locum, & locatum debet esse aliquis contactus. Cum autem inter Angelum, & locum non possit esse contactus quantitatiuus, debet interuenire contactus virtutis, seu secundum operationem.

24 Opposita sententia est Scoti *in 2. dist. 2. quaest. 6. §. Ad primam quaestionem.* Maior *quaest. 5.* Gabriel *qu. 2. artic. 2.* Richardi *in 1. dist. 87. art. 2. quaest. 1.* Molinae *1. part. quaest. 52. art. 1. disp. vnic. memb. 4.* Vasquez *disp. 188. cap. 2.* Suarez *4. de Angelis. cap. 4.* & aliorum.

25 Dicendum est. *Angelum non esse praesentem loco per operationem transeuntem tamquam per rationem formalem essendi in loco.*

Probatur. Quod ex natura sua supponit praesentiam, non potest esse ratio formalis praesentiae. Operatio autē supponit praesentiam, quia supponit esse, à quo prouenit, & operatio in hoc loco, supponit virtutem operatiuam in hoc loco. Ergo &c.

Confirmatur. Si Angelus sit praesens alicui corpori ex eo, quod in ipso operetur, si desinat operari, nec corpus, nec ipse Angelus moueantur, quaero, an sit illi praesens, an non. Si primum, ergo non per operationem transeuntem. Si secundum contra. Quia non est distans, ergo praesens; distans enim, & praesens negatiuè se habent, & vno ablato ponitur alterum.

Confirmatur 2. distantia dicit separationem ab intima penetratione. Ergo intima penetratio dicit exclusionem distantiae.

26 Secundo probatur. Angeli in caelo Empireo, & in inferno nullam possunt habere operationem, & tamen ibi sunt praesentes, ergo &c.

27 Respondet Ferrariens. Posse ibi habere aliquam operationem, & instrumenta Dei.

Cont. Quia haec actio non potest esse illis naturalis, sed supernaturalis. Esse autem praesentes loco est illis naturale.

28 Respondet Aegidius. Esse in loco per applicationem virtutis.

Cōt. Vel haec applicatio virtutis est aliqua operatio trāsiens, & tunc recurrit difficultas; vel operatio immanens, & tunc non importat contactum virtutis, vel aliquod pertinens ad actum primum, & tunc Angelus non erit in loco per operationem transeuntem.

29 Respondent alij. Esse in his locis per actionem occultam, vt in caelo Empireo per actionem, qua dirigunt virtutem, per quam influunt in haec inferiora.

Cont. Quia non omnis Angelus potest dirigere talem virtutem, sed illi tantum, qui praesident. Omnis autem Angelus potest esse in caelo Empireo. Secundo: Quia etiam anima separata potest esse praesens caelo Empireo absque eo, quod dirigat virtutem.

30 Respondent alij. Daemones esse in inferno tamquam in loco per passionem.

Cont. Quia habent eamdem passionem, quando sunt etiam extra Infernum. Secundo: Quia passio non habet locum in animabus, quae sunt in Limbo. Tertio: Quia opposito modo essent in loco Angeli boni, & mali. Quarto: Esse in loco est connaturale etiam Angelis malis, passio autem non est illis connaturalis.

31 Ad fundamentum oppositae sententiae. Contactum operationis non esse contactum virtutis, quia operatio nō est virtus operantis, sed ab ipsa prouenit. Cum autem virtus constituat in esse operantis, contactus virtutis est contactus secundum esse, & in eo consistit quod Angelus secundum proprium esse veniat in complexionem cum loco.

32 Colligitur ex dictis. Angelum non esse in loco per operationem transeuntem complectiuè, quasi talis actio inferat contactum Angeli ad locum, & hic contactus sit complementum loci, vt vult Amicus *disp. 5. de Angelis sect. 2. num. 49.* Nam talis actio non est propriè contactus, sed abusiuè; & ideò Deus non est praesens loco per contactum, licet vbique agat conseruando. Nec contactus pertinet ad locum Angeli, quia Angelus est in loco tantum definitiuè quò ad praesentiam, contactus autem sicut solum sequitur ad quantitatem, ita conuenit ijs solum, quae sunt in loco quantitatiuè, neq; tamen in his pertinet ad rationem loci, sed consequitur solum ad continentiā, pro vt est quid commune omnibus quantitatiuis continentijs, vt patet in aqua respectu vasis.

An Angelus sit in loco per aliquid aequiualens actioni.

SECTIO IV.

33 PRima sentētia est affirmatiua, vult autem, Angelum esse in loco per applicationem virtutis ad operandum; hanc autem applicationem diuersimodè explicant, pro vt Angelus in diuersis locis reperitur; volunt enim aliquando consistere in eo, quod Angelus determinetur ad operari; aliquando in eo, quod exornent locum, in quo est; aliquando vero in eo, quod custodiant; addit autem Caietanus hanc applicationem importare negationem actualis distantiae; cognitionem practicam talis operationis exercendae; potentiam expeditam ad operandum, & eleuationem talis operationis. Ita Capreolus *in 2. dist. 2. quaest. 1. art. 1.* Caiet. *1. part. quaest. 12. artic. 1.* Bannes *dub. 2.* Gofred. *quodlibet 8. quaest. 13.* Argent. *in 1. dist. 37. quaest. 1. art. 2.* & communiter Thomistae; & volunt, hanc esse sententiam D. Thom. quia citato *loco 1. partis*, docet, Angelos esse in loco per applicationem virtutis, & id habet alibi frequenter.

34 Opposita sententia traditur communiter ab alijs praesertim Scoto *in 2. dist. 2. quae. 6.* Mayronio *q. 5.* Gabr. *q. 2. artic. 2.* Molina *1. par. quaest. 52. artic. 1. disp. vnica membr. 4.* Vasquez *disp. 188. capit. 3. & 4.* Suarez *4. de Angelis cap. 5.* Bubalo *de Angelis disp. 52. art. 1. quaest. 2. difficult. 2. §. 3.* & aliis.

35 Dicendum est. *Angelos non esse in loco per aliquid aequiualens operationi, siuè per applicationem virtutis.* Probatur: Angelus potest esse praesens alicui loco, respectu cuius non potest habere talem applicationem. Ergo nō est per ipsā praesens loco. Antecedens probatur: Quia applicatio potest tantum esse respectu illius, loci in quibus potest operari; non potest autem operari in omnibus, quibus potest esse praesens vt in caelo Empireo, & in inferno.

Confirmatur, quia Daemones, neque exornant Infernū, neque exornant caelum Empireum, & tamen possunt esse ibi.

Confirmatur secundo. Corpora sunt in loco semper eodem modo. Ergo etiam Angeli.

Confirmatur tertio. Quando Daemones alligantur, sūt in loco alligationis, & cū alligatio sit contra voluntatem eorum, non habent voluntatem essendi in tali loco, & consequenter neq. electio operandi.

Confirmatur quarto. In hac applicatione requiritur negatio indistantiae. Ergo ex vi illius praecisè habetur praesentia ad locum, & non est opus alia applicatione.

Conf. probatur: Quia negatio distantiae debet habere suum fundamentum positiuum; hoc autem non potest esse aliud, quam praesentia, quia sicut distātia excludit formaliter praesentiam, ita sola praesentia, vt opposita, potest excludere distantiam.

36 Ob. Per talem applicationem fit quaedam vnio Angeli ad locum, ergo &c.

Respondetur. Non fieri aliquam vnionem localem;

quia

quia plura ex ijs, quæ talem applicationem ingrediuntur possunt haberi sine vnione locali, vt iudicium practicum de operatione & electio illius.

An Angeli sint in loco per potentiam operatiuam.

SECTIO V.

37 A Albertinus *tom. 2. corol. 5. ex prædicamento quantitatis dub. 5. conclus. 3.* asserit, Angelũ esse in loco per potentiam operatiuam, ita vt ipsa sit ratio formalis fundans præsentiam ad locũ, & sequuntur aliqui Recentiores, qui addunt, hanc potentiam debere sumi, pro vt per ipsam agere potest hic, & non alibi: vnde vocant ipsam præsentiam ordinis.

38 Dicendum est. *Angelum non esse in loco per præsentiam ordinis, pro vt dicit potentiam agendi ordinatã ad operandum in tali loco.* Probatur ideò esset in loco per potentiam agendi, quia potest ad illum extendere operationem. Ex hoc autem sequeretur, esse in maiori loco suo adequato, quod implicat. Sequela probatur: quia locus adæquatus Angeli definitur illis terminis, quibus clauditur substantia Angeli, itaut nulla pars spacij pertineat ad locum adæquatum, nisi possit Angelus esse illi intimè præsens; & operatio consequens potentiam ordinis potest extendi, vbi non potest extendi ipsa substantia; potest enim mouere corpus causando motum, vbi ipse nõ est; tunc autem esset præsens omnibus partibus in quibus est operatio, atque adeò esset in loco maiori suo adæquato.

Quænam sit formalis ratio, per quam Angelus est præsens loco.

SECTIO VI.

39 S Vpponendum est. Causam effectiuam, per quã Angelus est potius in hoc, quàm in illo loco esse liberam voluntatem ipsius, ex qua prouenit prima determinatio; vndè solum inquirimus formalem rationem, per quam Angelus formaliter determinatur, vt veniat in complexionem cum loco.

40 Notandum primò. Esse in loco importare quamdam connexionem ordinis inter locum, & locatum: non enim dicit solam coexistentiam, sed præsentiam proportionatam naturæ illius, quod est in loco. Hinc corpus dicit connexionem pręsentię secundum rationem continentiæ commensuratiuæ, quia corpus, & locus sunt eiusdem ordinis, & vtrumque est quantum; vndè quando, quod est in loco, non est: eiusdem ordinis, debet secundum aliam rationem abea, qua concurrit locus fundare præsentiam, vt patet in Deo, qui est præsens cuilibet creaturæ, quatenus in ipsa operatur, conseruando illam in esse.

41 Notandum secundò. Cum Angelus sit alterius ordinis, ac sint corpora opportet, vt habeat præsentiam ad ipsa sibi peculiarem, ex aliqua peculiari ratione sibi conuenienti, quatenus est eleuatus supra naturam corporeã; & quia præsentia importat connexionem ordinis inter extrema, debet inter Angelum, & locum reperiri secundum spetialem rationem, secundum quam connectatur cum loco.

42 Notandum tertiò. Cum Angelus sit in gradu superiori ad naturam corporeã, & sit natura intellectualis, cõuenit illi ex natura sua præsidentia supra corpoream creaturam; ita vt corporea creatura ipsi subsit; vnde consurgit quædam specialis connexio præsidentię, & subiectionis inter Angelum, & naturam corpoream, quæ fundatur in natura vtriusque, & importat specialem ordinem, & habitudinem, quæ conuenit Angelo, prout est in tali gradu constitutus.

43 Dicendum est. *Angelum venire in complexionem cum loco secundum suam substantiam formaliter ratione præsidentiæ ad corpoream creaturam ita vt præsidentia formaliter fundet ordinem præsentiæ Angelicæ.* Probatur: præsentia ad locum debet fundari in illa ratione, secundum quam res præsens ex natura sua ordinatur ad locum: sic in corporibus fundatur in mole, quia secundum ipsam corpus ordinatur ad commensuratiuam continentiam loci; & in Deo fundatur in potentia, quia in eo fundatur ordo inter Deum, & creaturas, ergo etiam in Angelo debet fundari in illa ratione, secundum quam ex natura sua ordinatur ad locum: sed ratione præsidentiæ ordinatur, ergo &c.

Confirmatur præsentia debet constituere præsens secundum exigentiam rei, quæ sit præsens, ergo cum Angelus sit superioris ordinis, debet constitui præsens vt existens superioris ordinis, atque adeò secundum suam superioritatem, Hoc autem fieri non potest, nisi præsentia fundetur in præsidentia.

44 Ob. Angeli mali alligantur corporeæ creaturæ, ergo non illi præsident, sed potius illa præsidet ipsis, ergo non sunt in loco ratione præsidentiæ, ergo nullus Angelus, quia debent Angeli eodem modo esse præsentes loco.

Respondetur dist. consequens. Non illi præsident ratione ordinis, qui illis connaturaliter conuenit, nego, Non præsident exercendo Dominium concedo, quia ex dispositione Dei creatura corporea acquirit alium ordinem sibi accidentalem, quo in pœnam peccati alligat Angelum.

Quomodo se habeat extensio virtualis Angeli ad locum.

SECTIO VII.

45 S Vpponendum est. Quod sicuti anima rationalis indiuisibiliter informat corpus, itaut sit tota in toto, & tota in qualibet parte; ita etiam Angelus indiuisibiliter coextenditur loco, itaut sit totus in toto, & totus in qualibet parte; vndè proportionaliter se habet extensio virtualis in Angelo ad extensionem formalem in corporibus. Et sicuti eadem quantitas potest habere maiorem, & minorem extensionem formalem; ita etiam Angelus potest habere maiorem, & minorem extensionem virtualem, vt patet in anima, quæ potest coextendi maiori, & minori corpori.

46 Supponendum secundo. Extensionem virtualem cõsequi substantiam Angeli, & proportionari perfectioni ipsius; habet enim substantia spiritualis rationem suę perfectionis, quæ veluti cum quadam repplicatione virtuali se extendat ad plures partes; vnde quo maior est perfectio, eo etiam maior est extensio virtualis. Potest autem hæc extensio considerari in actu primo, & in actu secundo primo modo naturaliter se habet ad substantiã Angeli, & illi necessario conuenit. Secundo autem modo importat exercitium talis virtualis extensionis, & est in potestate Angeli, quia habet Dominium sui ipsius, atque adeò etiam præsentiæ ad locum.

47 Supponendum tertiò. Hanc virtualem extensionem limitare locum Angeli adęquatum, quanta enim potest esse, tantus etiam potest esse locus adęquatus, Angelus enim dicit ordinem ad plures partes spacij tamquam ad locum adæquatum, quatenus potest esse simul in ipsis, non potest autem esse simul in ipsis, nisi ratione virtualis extensionis. Difficultas autem est, quomodo hæc virtualis extensio distinguatur ab Angelo, & an sit diuisibilis, an verò indiuisibilis. Certum est autem distingui ab Angelo separabiliter, quia potest esse cum maiori, & minori, vt patet etiam in anima rationali, quæ potest extendi ad informandum maius, & minus corpus.

48 Dico

48 Dico primo. *Distinguitur à substantia Angeli ex natura rei tamquam modus quidam.* Quod non distinguatur tamquam res, patet, quia in se non est entitas aliqua. Probatur: Quia non est aliquid consurgens ex complexione aliqua plurium, nam Angelus etiam si non esset aliud ens, cum quo veniret in complexionem, posset habere hanc virtualem extensionem, quia illam habet, vt consequentem propriam substantiam, ergo cum distinguatur, nec distinguatur ratione alterius extremi, debet distingui tamquam modus à re.

49 Dico secundò. *Hanc virtualem extensionem non esse diuisibilem, ita vt habeat partes*, est contra Molinam *1. part. quæst. 52. art. 1. disp. vnica memb. 5.* Suarez *disp. 40. sect. 5. in Metaph.* Bubalum *de Angelis quæst. 72. ar. 1. quæsito 2. diff. vnica.* Probatur. Non potest habere partes ratione subiecti, quia est omnino indiuisibile; nec ratione sui, quia non habet propriam entitatem, in quam fundentur partes, ergo nullo pacto consequentia probatur Extensio quantitatis formalis non habet alias partes, nisi quas habet quantitas, ergo cum substantia Angeli nullas habeat partes, nec etiam habebit extensio ipsius.

Confirmatur, quod est diuisibile, non potest esse ratio indiuisibilis effectus formali modo, ergo ista virtualis extensio non potest esse diuisibilis. Consequentia probatur. Quia virtualis extensio determinat, *vt quo*, formali modo modum essendi in loco ipsius Angeli, ergo cum sit in loco indiuisibili modo, videlicet totus in toto, & totus in qualibet parte, non potest extensio virtualis determinans talem modum, *vt quo*, esse diuisibilis; nam si haberet partes, cum formaliter determinet modum coexistendi ad spatium, faceret diuisibili modo coexistere.

50 Dices. Hæc virtualis extensio potest esse maior, & minor in eodem Angelo, ergo habet partes.

Respondetur dist. antecedens. Posse esse maiorem, & minorem, non quantitatiuo modo; sed tantum per applicationem eiusdem substantiæ Angeli ad plures, vel pauciores partes spatij: Vndè non est maior, vel minor formaliter, sed tantum terminatiuè.

51 Dices secundo. Extensio virtualis ita applicat Angelum in loco, vt secundum se totam applicet toti loco, & secundum partem parti, ergo &c. Antecedens probatur. Quia nisi secundum partem applicaret parti, quæ applicaret vni parti loci, applicaret etiam alteri; Vndè Angelus non posset esse in vna parte, nisi etiam esset in alia.

Respondetur negat. antecedens. Nam virtualis extensio secundum se totam applicatur toti loco, & etiam parti, quia non est aliud, quàm ipsa substantia Angeli, vt se communicans spatio. Ad prob. negatur sequela. Quia sicuti ex libertate Angeli potest ipsius substantia esse applicata vni parti loci, & non alteri, licet, si alteri applicetur, eadem omninò sit, ita ex libertate ipsius potest per eamdem indiuisibilem extensionem applicari, modo pluribus, modo paucioribus partibus spatij.

52 Dices tertio. Ista virtualis extensio potest acquiri successiuè, vt si Angelus ab inadæquata transeat ad adæquatam, ergo habebit partes.

Respondetur. Posse acquiri successiuè successione extrinseca, quæ se teneat ex parte spatij; Non autem successione intrinseca; potest autem acquiri successiuè successione extrinseca, quia substantia Angeli potest indiuisibili modo applicari modò vni, modò alteri parti spatij.

DE COMPARATIONE Angelorum ad loca.

DISPVTATIO CXIX.

An possit Angelus esse in minori, & minori loco.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Angelum posse esse in minori loco suo adæquato, vt docent communiter contra Ibernicum apud Ariminensem *in 2. distinct. secunda quæst. secunda, artic. secundo.* Non enim apparet aliqua radix huius necessitatis, per quam debeat Angelus esse in loco sibi adæquato; virtualis enim extensio quò ad actum secundum est in ipsius potestate; vndè etiam anima rationalis potest informare subiectum minus suo adæquato, vt patet in pueris. Difficultas est, an possit esse semper in minori, & minori, an vero habeat aliquem terminum paruitatis.

2 Prima sententia negat, posse esse semper in minori, & minori, sed habere terminum paruitatis. Ita Scotus *in secundo, distinct. secunda, quæst. sexta. §. Ad propositum.* Basolis *quæst. quarta, articul. primo ad secundum.* Lichetus *quæst. quinta. §. Tertio non videtur, &c.*

Probant. Si locus Angeli posset esse minor, & minor, posset esse talis secundum vnam tantum dimensionem, ita vt quantum secundum ipsam fit minor, fiat maior secundum aliam, & semper erit æqualis, quia quod tollitur, verbi gratia, de latitudine, additur longitudini, ergo si potest minui semper in infinitum secundum vnam dimensionem poterit crescere semper in infinitum secundum aliam dimensionem, & idem Angelus posset habere longitudinem infinitam, & esse in cælo, & terra simul.

3 Secunda sententia dicit, Angelum posse esse semper in minori, & minori loco. Ita D. Bonauentura *in secundo, distinct. secunda, parte secunda, articulo secundo, quæst. tertia.* Gabriel. *quæst. secunda, artic. secundo, dub. 2.* Maior *quæ. 2.* Marsil. *quæst. 2. artic. secundo,* Ocam *quodlibet 1. quæst. quarta.* Ferrariensis *3. contra Gentes capitul. 68.* Caietanus *prima parte, quæst. 52. artic. secundo.* Molina *conc. tertia.* Cumel *quæstio secunda, dub. 2.* Suarez *quarto de Angelis cap. 11.* & alij.

4 Notandum primo. Partes loci posse considerari secundum diuisibilitatem physicam, quæ potest executioni mandari; & secundum diuisibilitatem obiectiuam, quæ in eo consistit, quod posita quacumque diuisione, adhuc extrema concipiantur cum partibus. Primo modo deuenitur ad aliquod minimum, quo minus dari non potest, quia licet habeat partes intrinsecas, non est tamen vlterius physica diuisione diuisibile; Et ideo est aliquod indiuisibile physicum, non autem mathematicè. Secundo modo numquam deuenitur ad aliquod minimum, quo non possit assignari aliquid minus, quia quocumque minimo assignato, adhuc est diuisibile, & ideo aliquid minus assignari potest.

5 Notandum secundo. Præsentiam Angeli non esse considerandam tamquam aliquid quantum, quia indiuisibili modo se habet, cum dicat Angelum essentiale in toto totum, & totum in qualibet parte; vndè nec potest habere conditiones rei quantæ, vt sunt dimensiones & quæ fundantur in dimensionibus, quia dimensiones fundantur in partibus.

6 No-

6 Notandum tertio. Ex eo, quod præsentia Angeli secundum vnam dimensionem, quando est ex parte spatij minuatur, non posse crescere secundum aliam supra id, quod haberet, si secundum omnem dimensionem esset adæquata. Ratio est, quia extensio illa præsentiæ est tãtum virtualis, & non habetur ex partibus, ita vt partes, quæ vni dimensioni detrahuntur, possint alteri addi; sed habetur ex perfectione substantiæ, quę radicaliter limitat ipsam secundum omnem rationem; & ideò non potest supra terminum sibi connaturalem crescere, quia non potest crescere supra exigentiam perfectionis substantiæ.

7 Notandum quarto. Licet Angelus possit se applicare pręsentialiter spatio secundum omnem dimensionem, non tamen sequitur, præsentiam Angeli ex parte sui ipsius esse mensurabilem, sed tantum ex parte spatij. Ratio est, quia mensurabilitas fundatur in quantitate, & extensione formali, vndè præsentia Angeli ex se pręcisè nullam habet figuram, sed tantum ratione spatij, cui coexistit.

8 Notandum quinto. Cum possit Angelus se coextendere loco virtuali modo secundum omnem dimensionem, hinc fit, quod posita sphera adęquata ex parte spatij spherico modo se habeat. Ratio autem est: Quia Angelus potest æqualiter in ordine ad omnem partem spatij, & ideò potest in ordine ad omnes virtuali modo suã præsentiam æqualiter extendere.

9 Dicendum est. *Angelum non posse esse in loco minori, & minori in infinitum, sed habere determinatum locum, quo ad paruitatem, in quo minori esse non possit, videlicet indiuisibile physicum.* Probatur, præsentia Angeli ad locum exercetur physico modo, & locus secundũ esse physicum terminat præsentiam Angeli, ergo habet pro termino indiuisibile physicum. Cons. probatur. Quia præsentia physica debet esse inter extrema secundum esse physicum considerata: Vnde locus debet venire in complexionem cum Angelo secundum illud esse physicum, quod est aptũ esse à parte rei; non est autem aptum esse à parte rei secundum aliquid minus, quam sit indiuisibile physicum.

Confirmatur: Si posset terminare secundum aliquod minus, quam secundum indiuisibile physicum, sequeretur quod indiuisibile physicum esset physicè diuisibile, quod implicat. Sequela probatur: Tum quia physico modo pars terminaret, & pars non terminaret; Vndè ab extrinseco fiet physica designatio diuisionis; tum quia poterit Angelus operari in illa tantum parte, cui est præsens: vnde subiectum illius operationis erit quid minus indiuisibili physico.

10 Ad fundamentum 1. sent. neg. sequela. Nam vt patet ex dictis, extensio virtualis præsentiæ Angelicæ non potest crescere secundum vnam dimensionem, quantum decrescit secundum aliam. Deinde etiam si cresceret, neque protenderetur in infinitum, quia sicuti in sphera adæquata præsentia est determinata secũdum omnem dimensionem, ita etiam potest secundum aliquam dimensionem, tantum determinato modo decrescere.

11 Ob. Posito Angelo in quocumque minori loco diuisibili, est secundum se totum in qualibet parte ipsius, ergo potest esse in aliqua tantum parte, atque adeò in minori; cum enim sit totus in qualibet parte, non requirit pro loco totam illam quantitatem.

Respondetur negatur consequentia. Quia, licet sit Angelus totus in qualibet parte illius indiuisibilis physici, non tamen potest esse in minori, quia de ratione ipsius, est habere virtualem extensionem, & consequenter quamdam virtualem replicationem; Vndè requirit plures partes loci. Hæ autem partes debent esse saltem indiuisibile physicum, vt possint physico modo terminare præsentiam.

12 Ob. secundo: Præsentia Angeli est spiritualis, ergo non requirit certam quantitatem in loco.

Respondetur negatur: consequentia. Quia licet sit spiritualis, supposito tamen, quod sit in loco diuisibili, requiritur ex parte loci aliquod diuisibile, tamquam terminum physicum. Hinc autem fit, vt locus debeat esse saltem indiuisibile physicum.

An Angelus possit esse in loco indiuisibili.

SECTIO II.

13 Quæstio procedit de loco omninò indiuisibili, qui nullas habeat partes: vnde solum locum habet, supposito, quod dentur indiuisibilia mathematica.

Prima sententia asserit, Angelum posse se constituere in aliquo tantùm ex his indiuisibilibus. Ita Capreolus, *in secundo, dist. secunda, quæst. sexta, artic. primo.* Riccardus *artic. secundo, quæst. secunda, ad tertium.* Carthusianus *quæst. terza.* Bassolis *quæst. quarta, artic. secundo.* Maior *quæst. sexta.* Ferrariensis *tertio contra gentes, cap.* 68. Caietanus *prima parte, quæst.* 52. *artic. secundo.* Bannes *dub. secundo.* Cumel *quæst. secunda, dub. tertio.* Molina *conclus. tertia.* Suarez *quarto de Angelis, capit.* 11. Bubalus *de Angelis, quæst.* 52. *artic. secundo, quæsito* 2. *diffic.* 3. §. 1. & alij.

Probant. Angelus est indiuisibilis, ergo non requirit locum extensum.

Secundo. Angelus in tantum se collocat in loco, in quantum potest habere, quod distet, vel non distet ab alijs corporibus. Hoc autem potest habere, etiam si sit in puncto, ergo &c.

Tertio. Quando Angelus est in loco extenso, est totus in toto, & totus in qualibet parte; ita vt sit etiam totus in singulis punctis, ergo poterit coarctare suam præsentiam & remanere tantum in puncto.

14 Secunda sent. negat, posse esse in solo puncto omninò indiuisibile ita Alensis 2. *parte, quæst.* 37. *memb.* 3. D. Bonauentura *in* 2. *dist.* 2. *part. secunda, art.* 2. *quæst.* 3. Ariminensis *quæst.* 2. *artic.* 2. Gabriel *dub.* 2. Marsil. *q.* 1. Ochanius *quodlib.* 1. *q.* 4.

15 Dicendum est. *Angelum non posse esse in loco omnino indiuisibili mathematicè.* Probatur Angelus est indiuisibili spirituale, ergo diuisibile virtualiter, ergo non potest esse in loco omnino indiuisibili. Cons. hæc patet, quia esse diuisibile virtualiter dicit coexistendi virtuali modo rei diuisibili. Cons. prima probatur. Quia de ratione indiuisibilis spiritualis est virtualis diuisibilitas; per hanc enim contradistinguitur ab indiuisibili mathematico.

Dices: esse diuisibile virtualiter, non actu, sed potentia.

Cont. Angelus saltem potentia est diuisibilis virtualiter, ergo non potest habere modum essendi oppositum diuisibilitati virtuali; haberet autem, si esset in loco omninò indiuisibili, quia illic esset absque vlla virtuali extensione. Secundo. Angelus habet actu necessariò suam indiuisibilitatem, ergo debet actu esse talis indiuisibilitas, quæ sit propria ipsius; propria autem indiuisibilitas ipsius importat virtualem extensionem.

16 Conf. Modus essendi in loco sequitur substantiam rei, ergo non possunt oppositi modi sequi eamdem substantiam tamquam connaturales. Ergo cum esse in loco cum virtuali extensione conueniat Angelo ratione talis essentiæ. Secundum naturalem exigentiam ipsius, cum maneat semper eadem essentia, & eadem exigentia, debet etiam conuenire semper idem modus essendi. Sic non potest quantitas naturali modo non esse in loco cõmensuratiuè, quia talis modus essendi in loco sequitur essentiam ipsius.

Confirmatur secundo. Implicat, esse totum in toto, & totum in qualibet parte, & esse in puncto omninò indiuisibili. Sed Angelo conuenit hic modus essendi, ergo

ergo &c. Maior probatur: Quia talis modus essendi dicit coexistentiam pluribus partibus loci.

17 Dices: Conuenire Angelo actu, vel potentia tantum.

Contra. Substantia Angeli se ipsa fundamentaliter est tota in toto, & tota in qualibet parte, ergo per se exigit formalem modum existendi totam in toto, & totum in qualibet parte. Cons. probatur: Quia non potest habere alium modum existendi, nisi illum, quem exigit ex intrinsecis suis principijs; & quia non potest Angelus esse in loco, nisi reducatur ad actum potentia essendi in loco, ergo non potest esse in loco, nisi totus in toto, &c. Conseq. prob. Quia non potest habere alium actum, nisi illum, qui est secundum intrinsecam exigentiam substantiæ ipsius, & qui commensuretur potentiæ.

18 Ad primum respondetur. Angelum esse indiuisibilē spirituali modo; non mathematicè, & ideò secundum suā substantiam, habet virtualem extensionem; vndè non potest esse in loco omninò indiuisibili; sic etiam anima licet sit indiuisibilis, non potest informare, nisi corpus diuisibilē.

Ad secundum neg. assumptum. Quia licet distantia sequitur ad locum, non ponitur in loco, vt distet; sed vt sit præsens. Debet autem esse præsens modo sibi proportionato.

Ad tertium negatur conseq. Quia tunc tantum haberet locum, si Angelus posset esse in loco sine extensione, & replicatione virtuali; cum autem non possit esse, neque etiam potest contrahere suam præsentiam ad solum indiuisibile. Licet enim præsentia sit in potestate Angeli, sit ad maius, vel minus spatium, non tamen in potestate ipsius est modus præsentiæ, sed necessariò habet illum, qui consequitur ex natura ipsius; sic etiam quantitas potest esse sine hac, vel illa figura, non tamen absque omni figura.

An possit Angelus esse simul in pluribus locis.

SECTIO III.

19 Locus Angeli alius adæquatus, alius inadæquatus. Adæquatus ille est, qui adæquat totā præsentiam Angeli; inadæquatus, qui est minor illo, quem potest habere ex vi suæ præsentiæ naturalis.

20 Supponendum est tanquam certum. Angelum non posse esse naturali virtute in pluribus locis adæquatis, immò neque in vno adæquato, & alio inadæquato, siue contiguus sit, siue non. Sequeretur enim, quod locus adæquatus non esset adæquatus, quia non adæquaret præsentiam, quam potest Angelus naturaliter habere; per Dei tamen potentiam posita replicatione potest esse in pluribus locis adæquatis. Solum est difficultas de locis inadæquatis.

21 Supponendum secundo. Loca inadæquata importare locum partialem. Considerari autem possunt, vel vt cōtigua, vel vt discreta, seù localiter separata. Primo modo non possunt propriè dici plura loca, quia integrant vnum locum adæquatum, nec quæstio procedit in hoc sensu. Certum est enim, posse Angelum esse in illis, cum possit esse in loco adæquato. Solum ergo difficultas est de locis inadæquatis, quæ inter se distant, ita vt Angelus sit in illis absque eo, quod sit in spatio intermedio.

22 Supponendum tertio. Quod, dum Angelus est in loco adæquato, potest intra ipsum operari in distinctis locis inadæquatis, & integrantibus locum adæquatum, sic quando assumit corpus potest mouere caput, & brachiū illius non mouendo alias partes, vt contingit etiam in anima informante corpus. Vndè, si Angelus esset in loco per operationem, posset esse etiā in locis distinctis, quia posset in separatis locis operari. Difficultas tamen in hoc non consistit, sed an possit esse præsens secundum propriam substantiam locis discretis.

23 Prima sententia est affirmatiua. Ita Caietanus 1. *p. quæst.* 52. *artic. secundo*, Bannes *dub. primo, conclus. secunda*. Cumel *quæst. prima, conclus. terza*. Ferrariensis 3. *cont. Gent. cap.* 68.

Probant. Angelus non est in loco cum dependentia à spatio, ergo dummodo non sit extra locum adæquatum, potest esse in illo, siuè partes sint contiguæ, siuè non.

Secundo. Cum sit in singulis partibus suæ spheræ, potest manere in extremis non manendo in medijs, quia præsentia in partibus extremis non dependet à præsentia in partibus medijs.

Tertio. Quia plures loci inadæquati distantes comparantur ad virtutem Angelicam, per quam potest Angelus esse in loco, per modum vnius loci, nec excedunt naturalem præsentiam, quam potest habere.

24 Secunda sententia est negatiua: ita Albertus *prima parte quæst.* 13. *artic. secundo*. Alensis *secunda parte, quæst.* 32. *membr. terzo*. Richardus *in primo, distinct.* 37. *artic. secundo, quæst. terza*. D. Bonauentura *in secundo, distinct. secunda, parte secunda, artic. secundo, quæst. secunda*. Capreol. *quæst. prima, artic. primo, conclus. quarta*. Molina *prima parte, quæst.* 52, *artic. secundo*. Vasq. *disput.* 190. *cap. terzo*, Suarez *quarto de Angelis. cap.* 10, Bubaldus *de Angelis, quæst.* 52. *art.* 2. *quæsito* 2. *difficult. prima.* §. *terzo*.

25 Dicendum est. *Angelum non posse esse simul in pluribus illis locis discretis, etiam si sint intra propriam spheram adæquatam*. Probatur vel esset in illis locis per replicationem, vel absque replicatione. Si primum: contra tum quia replicatio non est possibilis naturaliter; Tum quia non esset necesse, quod loca illa essent intra spheram adæquatam, quia per replicationem potest habere præsentiam in loco, quantumuis distanti, vt potest in replicatione corporis Christi sub Eucharistia. Si secundum; Tunc sequeretur Angelum à se ipso diuidi. Sequela probatur: Quia illud diuiditur, quod ita secundum locum absque replicatione separatur, vt non continuetur; in tali autem casu substantia Angeli secundum locum separaretur absque continuatione, & replicatione. Confirmatur: Diuisio in eo consistit, vt ita vnum separetur ab alio, vt non communicet cum ipso secundum esse, sed esse vnius sit extra esse alterius; in tali autem casu esse Angeli, pro vt in vno loco discreto, esset extra esse Angeli, quod est in alio loco; separatio enim localis indicat quod vnum sit extra aliud.

26 Probatur 2. Sequeretur, quod posset esse in pluribus locis adæquatis discretis, sicut etiam contingit in corpore replicato. Sequela probatur: In singulis illis locis discretis est secundum totam suam substantiam, atq. adeò secundum totam suam virtutem, ergo potest ibi habere totam illam præsentiam, quæ naturali modo correspondet toti perfectioni, & virtuti ipsius, ergo cum in quocumque loco sit tota perfectio, potest etiam esse tota naturalis præsentia.

27 Ad primum negatur consequentia. Nam licet Angelus non dependeat à loco, exigit tamen præsentiam ad ipsum secundum proportionem suæ naturæ. Illi autem repugnat esse in pluribus locis discretis, quia licet præsentia in extremis non dependeat à præsentia in medio, illam tamen exigit, quia substantia Angeli non potest diuidi à se ipsa.

Ad secundum negatur sequela: Quia præsentia non potest reddere substantiam Angeli diuisam à se ipsa.

Ad tertium negatur consequentia. Nam licet plures loci sint intra spheram adæquatam, dum sunt discreti, non possunt comparari ad locabilitatem Angeli per modum vnius loci, cum obstet ipsa discretio.

An possint plures Angeli esse simul in eodem loco.

SECTIO IV.

28 QVestio procedit quoad naturalem virtutem, ita vt vnus Angelus sit in eodem loco, in quo est alius; nam si loquamur de potentia Dei absoluta, certum est, posse esse simul in eodem loco, sicut possunt esse simul plura corpora.

Prima sententia est negatiua. Ita D. Thom. 1. *part. q.* 52. *art.* 3. Caiet. & Bannes *ibidem* Cumel *quæst.* 1. Carthusianus *in* 1. *dist.* 37. *quæst.* 3. Aegidius *p.* 2. *quæst.* 3. D. Bonau. *in* 2. *dist.* 2. *p.* 2. *art.* 2. *quæst.* 4. Caprçol. *quæst.* 5. *art.* 1. Bassolis *quæst.* 4. *art.* 4. Bubalus de Angelis *q.* 52. *art.* 3. *quæst. vnica*, & communiter Thomistæ.

Probant. Angelus est in loco per operationem; eadem autem operatiò nō potest esse naturaliter à pluribus causis totalibus: si autem plures Angeli essent in eodem loco, eadem operatio haberet plures causas totales, quia singuli essent causa totalis talis operationis.

Secundo, quia omnes Angeli eodem modo comparantur ad locum. Quando autem plura comparantur cum aliquo eodem modo, non possunt esse simul cum ipso; sic non possunt duæ animæ esse in eodem corpore.

29 Secunda sententia est affirmatiua Ita Ocham *quodlib.* 1. *quæst.* 4. *dub.* 4. Gab. *in* 2. *dist.* 2. *quæst.* 2. *dub.* 4. Maior *quæst.* 7. *dub.* 2. Ariminens. *quæst.* 3. *art.* 2. Scotus *quæst.* 8. §. *In ista quæst.* Pesantius 1. *part. quæst.* 52. *ar.* 3. Molina *ibidem.* Vasquez *disp.* 193. *cap.* 4. Suarez 4. *de Angelis cap.* 9. & alij.

30 Notandum primò. Quantum est ex parte substantiæ Angeli non apparere physicam repugnantiam, cur non possint plures esse in eodem loco, si enim corpora non haberent impenetrabilitatem possent esse in eodem loco, cum Angeli illa careant non apparet vlla repugnantia, cur non possint esse simul secundum propriam substantiā, quia si affirmatio est causa affirmationis, etiam negatio est causa negationis. Hinc Luc. 8. habetur legionem dæmonum fuisse in vno corpore, non enim videtur probabile, quod omnes illi dæmones fuerint in partibus distinctis, præsertim, quia si Angelus potest esse simul in eodem loco cum anima, & corpore, nulla etiam adest repugnantia, cur non possit esse simul cum Angelo alio.

31 Notandum secundò. Quando inquiritur, an possint plures Angeli esse in eodem loco naturaliter, non solum esse attendendam repugnantiam physicam, sed etiam exigentiam vniuersi, si enim ordo vniuersi non exigeret plures Angelos esse in eodem loco, quamuis physicè non repugnaret, & possent naturali virtute se constituere in eodem loco, adhuc tamen non essent naturali modo in illo, quia esset contra exigentiam ordinis vniuersi.

32 Notandum tertiò. Angelos esse inæqualis perfectionis substantialis, & ideo aliquos esse subordinatos alijs, itaut illis subdantur præcisè in administratione creaturæ corporeæ; sicut enim in corporeis dantur quædam causæ vniuersales, quæ subdunt sibi particulares, vt patet in cælo respectu inferiorum: ita etiam dantur quidam Angeli, qui tamquam administratores vniuersales creaturæ corporeæ subdunt sibi alios Angelos, veluti administratores particulares, & ideo adest inter ipsos quædam dependentia.

33 Dico primò. *Angelos non subordinatos non posse esse simul naturali modo in eodem loco.* Prima ratione præsidentiæ ad ipsum, Angelus est in loco, per complexionem suæ substantiæ cum eodem loco, ergo non possunt plures Angeli non subordinati esse simul naturali modo. Conseq. probatur: Quia deberent omnes exercere præsidentiam supra illam creaturam absque vlla subordinatione, hoc autem est contra ordinem rerum, & ipsius vniuersi, in quo res omnes ita ordinatè dispositæ sint, vt quotiescunque perturbatur hic ordo, contingat aliquis defectus. Minor hæc probatur. Tum quia præsidentia importat aliquod dominium, quo Angelus possidet illum locum, pertubaretur autem hoc dominium, si alius Angelus se constitueret in eodem loco: tum quia non potest idem subijci pluribus non subordinatis. Confirmatur. Quia non potest eadem res finita esse totaliter sub Dominio plurium, qui non habeant rationem vnius, Dominium enim vnius distrahit dominium alterius.

34 Confirmatur. Angeli non subordinati non communicant inter se aliquo pacto quoad esse, neque quoad operari, ergo secundum exigentiam Vniuersi non possunt esse in eodem loco. Conseq. probatur: Quia quæ non communicant aliquo pacto inter se quoad esse, neque etiam petunt esse simul, sed vnum omnino extra aliud, sicuti è contra quæ communicant quoad esse, petunt esse in se inuicem, vt patet in materia, & forma, ergo cum Angeli non subordinati non communicent inter se aliquo pacto quoad esse, non possunt esse naturali modo sibi intimè præsentes, quia tunc vnus non esset extra alium totaliter secundum esse.

35 Dices, non repugnat physicè vnum Angelum esse in loco alterius; & potest Angelus ex libertate sua se mouere quocunque vult, ergo se potest constituere in loco alterius.

Respondetur posse quidem se constituere, sed hoc esse contra ordinem vniuersi, vnde cum Angelus seruet ordinem vniuersi ex eo, quod habet voluntatem rectam, non potest circa ipsum cōmittere aliquem defectum, sicuti committeretur, si se constitueret. Dæmones autem non possunt se constituere in loco Angeli boni, quia hoc illis non permittitur, neque idem in loco alterius dæmonis, quia adhuc seruant inter se ciuilem ordinem, & subordinationem, quod si aliquando se constituit, punitur a superioribus dæmonibus.

36 Dico secundò. *Angelos subordinatos posse esse naturali modo in eodem loco.* Probatur: quia stante subordinatione habent aliquam vnitatem in ordine ad præsidentiam respectu corporeæ creaturę, ergo possunt etiam præsidere, & possidere eumdem locum.

37 Argumentum primæ sententię procedit ex falso supposito, quod scilicet Angelus sit in loco per operationem. Deinde etiam si esset in loco per operationem, cum possint plures Angeli exercere in eodem loco diuersas operationes, possunt etiam esse simul in eodem loco, immo etiam ex libertate sua possunt singuli partialiter concurrere ad eamdem operationem.

Ad secundum negatur minor. Nam ex eo, quod aliqua comparantur eodem modo cum tertio, non sequitur, quod non possint esse simul, sic plura accidentia eodem modo comparantur cum subiecto, & tamen possunt esse simul in ipso. Quod autem plures animæ non possint informare idem corpus, prouenit ex eo, quia sunt in ordine ad effectum formalem, ratione cuius corpus exigit vnicam tantum animam.

DE MOTV ANGELORVM.

DISPVTATIO CXX.

An, & quomodo Angelus moueatur?

SECTIO I.

1 SVpponendum tamquam certum. Angelum non posse moueri eo pacto, quo mouentur corpora, hæc enim commensuratiuè sunt in loco, & ideò etiam mouentur commensuratiuè ad locum, Angeli autem, cum careant partibus, non possunt tali pacto moueri. Certum tamen est, saltem moueri, quatenus ab vno loco secundum præsentiam transeunt ad alium locum, & hoc habetur ex fide Luc. 1. *Missus est Gabriel Angelus*, & rursus. *Discessit ab ea Angelus*. Math. 8. *Si eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum*, & rursus. *At illi exeuntes abierunt in porcos*. Zachar. 1. *Perambulauimus terram*. Daniel. 10. *Venit ad me cito volans vir Gabriel*. & alibi frequenter tribuitur motus Angelis, & hoc etiam docent communiter Patres. Difficultas autem est, an Angelus proprie moueatur.

2 Prima sententia est negatiua. Ita Durandus *in 1. distinct.31. part.2. quæst.2.* Henricus quodlib.4.*quæst.16.* Heruæus *tract.de motu Angelorum art.2.* Caiet. *1. par. quæst. 53. art. 1.*

Fundamentum est. Quia Angelus non est propriè in loco, ergo nec propriè mouetur, quia moueri sequitur ad modum essendi in loco.

3 Secunda sententia communis est, & asserit, Angelum proprie moueri ita D. Thom. *1. part.quæst. 53. art. 1.* Molina *ibidem* Bannes *dub. 1.* Cumel. *quæst. 1.* Vasq. *disput.194. cap.2.* Albertus *1.part.quæst.74.art.1.* Alensis *2. part. quæst.33. memb. 1. & 3.* Capreolus *in 2. dist. 6. quæst. 1. art.1.* Ariminens. *quæst.3.art. 2.* Scotus *dist. 2. quæst.9.* Gabriel *quæst.2.* Suarez *4. de Angelis capit. 12.* & alij.

4 Notandum primò. In motu locali duo posse considerari, & substantiam motus, & modum, quo fit. Substantia motus dicit ipsam mutationem localem, & consistit in transitu ab vno loco ad alium. Modus, quo fit, dicit illam specialem determinationem, quo motus tali, & tali modo tendit.

5 Notandum secundo. Modum, quo fit motus, proportionari naturæ mobilis. Cum enim motus localis non sit aliud, quam translatio mobilis de vno ad alium locum, debet eo modo transferri, quo exigit natura ipsius: hinc quia corpus est commensurabile loco, ex natura sua habet, quod commensuratiuo modo transferatur. Hinc modus iste pertinet ad intrinsecam rationem motus, nec enim potest concipi, quod mobile transferatur, nisi etiam concipiatur, quod tali, vel tali modo transferatur. Rursus ex hoc fit, quod modus iste debeat correspondere modo essendi in loco, quia moueri nihil aliud dicit, nisi acquisitionem loci.

6 Notandum tertiò. Ex variatione modi tendendi, non variari proprietatem motus, sicut enim diuersitas modi essendi non tollit proprietatem rerum, sed solum facit, vt diuerso modo aliqua entia participentur, ita varietas modi tendendi non tollit proprietatem motus, sed tantum facit, vt diuerso modo participetur.

7 Dico primò. *Motum localem conuenire Angelo secundum substantiam, & in ipsa saluari proprietatem motus*. Probatur motus secundum substantiam nihil aliud est, nisi translatio mobilis de vno ad alium locum secundum præsentiam ad ipsum. Sed Angelus ita transfertur, ergo &c. Maior patet quia motus secundum substantiam nil aliud dicit, nisi mutationem secundum terminum: vnde cum terminus motus localis sit locus, motus localis secundum substantiam importabit tantum mutationem secundum locum. Min. probatur: quia cum Angelus limitetur, vt sit præsens vni tantum, & non alteri loco, potest se transferre ad alium locum.

8 Dico secundò. *Motum localem conuenire Angelo secundum diuersum modum tendendi, ac conueniat corporibus*. Hic autem modus in eo consistit, quod Angelus applicet propriam substantiam secundum ordinem præsentiæ, quæ fundatur in præsidentia. Probatur Quia vnumquodque eo modo mouetur, quo est in loco. Angelus est in loco ratione præsidentiæ, ergo &c.

9 Ad fundamentum primæ sententiæ respondetur, neg. assumptum. Angelus enim propriè est in loco secundum præsentiam, licet diuerso modo, ac sint corpora, & ideò propriè mouetur, licet diuerso modo.

Instabis. Motus localis est ad locum, ergo motus localis proprie dictus est ad locum proprie dictũ, locus autem proprie dictus importat superficiem corporis continentis, ad quam Angelus non mouetur, quia non continetur in loco.

Respondetur dist. antecedens. Motus localis secundum substantiam est ad locum secundum substantiam, motus localis secundum talem modum est ad locum secundum talem rationem termini, hinc motus propriè secundum substantiam est ad locum secundum substantiam, seu vt est terminus præsentiæ, vt autem dicit modum commensurationis ad locum, est ad locum, vt quantitatiue continentem.

10 Ob. Indiuisibile non potest moueri ex Aristotele *6. Phys. text.5.* Angelus autem est indiuisibilis.

Respondetur per Aristotelem, indiuisibile quantitatiuum non posse moueri, quia non potest coexistere loco diuisibili: non autem indiuisibile spirituale: vnde cum Angelus sit indiuisibile spirituale, & possit coexistere loco diuisibili ratione virtualis extensionis, etiam secundum principia Aristotelis potest moueri.

An Angelus à se ipso moueatur.

SECTIO II.

11 VT punctus difficultatis percipiatur, aduertendum est, aliud esse moueri à se, aliud moueri per se. Moueri à se dicit habere in se principium elicitiuum motus. Moueri autem per se est moueri ratione sui, & non ad motum alterius, quod enim mouetur ad motum alterius, mouetur per accidens. Difficultas ergo est, an Angelus ita moueatur à se ipso, vt etiam per se, & non per accidens moueatur. Cum autem quæritur, an moueatur à se ipso, non excluduntur extrinseca mouentia necessaria. Causa prima concurrens ad illum motum, & obiectum mouens appetitum. Ratio dubitandi est. Quia omne quod mouetur debet ab alio moueri ex 7. *Physic. text. secundò*, & quando aliquid mouet se ipsum, diuiditur in partem mouentem, & motam, vnde in animali motus est à corde: secundò. Idem non potest esse in actu, & in potentia respectu eiusdem, omne autem quod mouetur est in potentia, & quod mouet est in actu illius formæ, ad quam mouet, ergo idem non potest mouere se ipsum, alioquin esset in actu, & in potentia: tertiò. Quod mouetur, habet aliquam indigentiam. Angelus autem non indiget loco, cum sit ab ipso omnino independens.

12 Prima sententia negat, Angelum mouere se ipsum per se, sed tantum per accidens, quatenus mo-

uet aliquod corpus, & ipse mouetur ad motum illius, Ita Capreolus in secund. distinct.6. *quaest. vnica, art.*1. & alij.

13 Secunda sent. asserit, Angelum mouere se ipsum, nedum per accidens, sed etiam per se; ita Alensis 2. *par. q.* 33. *memb.* 2. Scotus *in* 2. *dist.* 2. *qu.* 10. Maior *qu.* 8. Gabriel *qu.* 3. Ayroninus *qu.* 11. Ariminensis *dist.* 6. *q.* 3. *ar.* 2. Bannes 1. *par. qu.* 53. *art.* 1. *dub.* 3. Cumel *qu.* 2. Vasqu. *disp.* 194. *cap.* 2. Suarez 4. *de Angelis cap.* 28. & communiter.

14 Dicendum est. *Angelum mouere se ipsum propria virtute, non solùm mediatè ratione corporis, sed etiam per se immediatè, ita vt se mouere possit absque vllo motu corporis.* Desumitur ex Scriptura, in qua motus Angeli ita explicatur, vt ipsi tribuatur tamquam per se conueniens. Iob 1. *Circuiui terram, & perambulaui eam.* Luc. 8. *Praecipiebat spiritui immundo, vt exiret ab homine.* 1. Petr. 5. *Circuit quaerens, quem deuoret,* & alibi passim similia habentur.

Probatur. Angelus est viuens, & habet appositum, ergo habet virtutem se mouentem, non solum per accidens, sed etiam per se. Conf. prob. Quia de ratione viuentis appetitiui est, quod possit seipsum mouere; & cum haec potentia viuentibus inferioribus cōueniat, multò magis debet conuenire Angelis.

15 Confirm. Potentia loco motiua consequitur appetitum; quia cum viuens ratione appetitus possit moueri à bono absenti, oportet, vt habeat facultatem consequēdi illud bonum, alioquin natura defecisset in necessarijs, quia tribuisset appetitum ad aliquod bonum naturale, & non tribuisset facultatem assequendi; haec autem facultas non est alia, quam potentia loco motiua.

Confirmatur 2. Cum Angeli sint praesentes loco determinato, sunt capaces mutationis localis secundum suam propriam substantiam, ita vt per se praecisè possint illum habere: ergo sunt in potentia ad locum acquirendum; ergo debent habere potentiam motiuam, qua se ipsos per se mouere possint.

16 Ad primam rationem dubitandi respondetur. Quādo aliquid mouet se ipsum diuidi in partem mouentem, & motam proportionaliter, vel naturalem, & ad motum quo mouentur; vnde in corporeis, & in motu quantitatiuo debet diuidi in partem mouentem, & motam corpoream. In Angelis autem sufficit, quod pars mouens sit actus intellectus practicus, & actus appetitus, qui distinguitur realiter à parte mota, & sit informatus allestione seu motione, quae prouenit à fine.

17 Vel secundò resp. Omne, quod mouetur ab alio moueri, non quia non habeat principium intrinsecū sui motus; sed quia tale principium est essentialiter dependens ab extrinseco, quia cum sit potentiale, non potest exire in actum, nisi dependenter à primo mouente actualissimo. Aristotel. enim vtitur tali principio, vt conueniat, dari primum motorem immobilem; & ideo solum est necessarium, quod moueatur ab alio per dependentiam propriae virtutis motiuae, cum hoc solum sufficiat ad inferendum primum motorem immobilem. Ad confirmationem. Quando aliquid mouet seipsum, diuidi in partem mouentem, & partem motam, si motus sit progressiuus; non autem si sit simplex latio. Si elementa mouent seipsa; & tamen non habent partem mouentem, & partem motam. Et si dicatur, moueri à generante, quia virtutem impressit, qua mouentur; hoc etiam dici potest de Angelo, sed cum hoc discrimine, quod virtus congenita est subordinata voluntati. Sic etiam in ijs, in quibus est pars mouens, & mota, concedenda est pars, quae primò moueat, & non moueatur ab alia parte, ne procedatur in infinitum.

18 Instabis, mouens, & motum debent distingui supposito.

Respondetur negando antecedens, vt patet in omnib. viuentibus sensitiuis, si sic absolutè intelligatur solum valet de mouente intransitiuè; nam etiam Angelus mouetur à supposito distincto intransitiuè, nempe à fine in genere finali, & à Deo in genere efficientis, tamquam ab eo, à quo causaliter dependet virtus motiua Angeli.

19 Ad 2. idem non posse esse in actu formali, & in potentia formali respectu eiusdem; posse tamen esse in potentia formali, & in actu virtuali, quia habet virtutem ad ipsum causandum,

Ad tertium negatur assumptum, si intelligatur indigētia intrinseca perfectionis, sed aliquando etiam est propter aliquem finem, quod praesertim contingit, quando libero modo exercetur.

An motus Angeli sit aliquid ipsi intrinsecum.

SECTIO III.

20 Aliud est loqui de motu, aliud de forma, per quā Angelus constituatur in loco, & quae sit terminus motus, fieri enim potest quod forma ista non sit intrinseca, ex eo videlicet, quod non detur, vt diximus in superioribus, & quod motus sit intrinsecus.

Prima sent. asserit, esse aliquid intrinsecum, citantur pro ipsa Scotus *in* 2. *dist.* 2. *quaest.* 9. Alensis 2. *par. qu.* 33. *memb.* 3. Albertus *de quatuor Coaeuis qu.* 9. *art.* 1. *ad quartum.* D. Bonauentura *in* 1. *dist.* 37. *art.* 2. *quaest.* 2. *ad secundam;* qui tamen nihil aliud dicunt, nisi quod Angelus per se, & ratione sui moueatur. Hanc etiam sēntentiam tradunt Molina 1. *par. qu.* 53. *art.* 1. *conclus.* 1. Cumel *qu.* 2. *concl.* 3. Suarez in methap. *disp.* 40. *sect.* 8. *& lib.* 4. *de Angelis cap.* 13. *&* 14. Bubal. *de Angelis, quaest.* 53. *art.* 1. *quaesito vnico, difficul.* 4. §. 2. Raynaudus *in naturali Theologia dist.* 4. *sect.* 3. *artic.* 2. & ferè communiter recentiores.

Probant. Angelus potest moueri nullo moto corpore, tunc autem fit variatio denominationum, quia de vno loco debet transire ad alium: ergo per aliquid intrinsecum.

Secundò habet Angelus intrinsecam virtutem ad se mouendum, & moueretur, etiam si nullum adesset corpus, ergo, &c.

3 Quia motus ex genere suo est in mobili, cum sit actus entis in potentia, &c.

4 Si motus non esset in mobili, posset tribui Deo, quia fit praesens creaturis, quae de nouo creantur.

5 Forma existens in alieno supposito non potest denominare, quod aliud mutetur, quod autem mouetur verè mutatur.

21 Secunda sent. asserit, quod quando Angelus se solo mouetur absque aliquo corpore, tunc motus dicit in ipso aliquid intrinsecum: secus autem, quando cum corpore mouetur. Ita Ferrar. *3. contr. gent. cap.* 101. §. attendendum. Et Vasquez 1. par. disp. 196. cap. 4.

22 Tertia sent. absolutè asserit, motū non esse aliquid intrinsecum Angelo. Ita nonnulli Thomistae, dum asserunt, Angelum esse in loco per solam operationem, & consequenter tantum moueri ex eo, quod mutat contactum virtutis, qui consistit in applicatione. Ita praecipuè Caietanus 1. *par. q.* 53. *ar.* 2. Bannes *dub.* 3. Aegidius *in* 1. *dist.* 37. *par.* 2. *ar.* 2. *q.* 5. Durandus *qu.* 2. Henricus, *quodlib.* 4. *q.* 16. Alij verò id asserunt, quia vniuersaliter putant, motum localem non esse in mobili. Ita Ariminensis *in* 2. *dist.* 6. *qu.* 1. *ar.* 2. Heruaeus *quodlib.* 5. *q.* 9. & *quodlibeto* 4. *quaestione* 16. Soncin. 5. *metaphor. quaest.* 10.

23 Notandum primò. Eamdem esse rationem, siue Angelus moueatur sine corpore, siue simul cum corpore; solum enim discrimen est, quod motus sit primarius, vel secundarius. Quod enim mouetur sine corpore, adhuc verè secundum propriam substantiam mouetur, ita vt non solum fiat mutatio praesentiae in ipso corpore, sed etiam

sed etiam in substantia Angelorum, quod præsertim verum est, quia ex libertate sua mouetur: non autem ex aliqua connexione cum ipso corpore. Et licet dicatur moueri per accidens, adhuc tamen mouetur motu proprio, quia nihil potest moueri motu alterius.

24 Notandum secundò. Aliud esse, motum esse quid intrinsecum mobili, & aliud, mobile per se moueri. Primum importat aliquam formam inhærentem mobili. Secundum autem dicit tantum cõnexionem per se cum motu, sic etiam Deus dicitur per se creare, & tamen creatio non est forma aliqua ipsi intrinseca.

25 Notandum tertiò. Cum dicitur, motum esse actum entis in potentia, &c. debet intelligi de potentia cum debita proportione, itaut commensuretur exigentiæ termini, atque adeo si terminus exigit vniri per intrinsecam informationem, debet potentia esse ad intrinsecam informationem; si verò tantum per extrinsecam applicationem, etiam potentia erit tantum ad aliquid extrinsece applicabile.

26 Notandum quartò. Locum esse terminum motus localis, quia ad ipsum mobile perducitur. Cum autem certum sit, locum non informare mobile, & mobile nihilominus esse in potentia ad ipsum, hinc fit, vt potentia ad talem terminum, & consequenter ad motum, vt est acquisitio talis termini, non sit potentia informationis, sed solum ad aliquid extrinsece applicabile.

27 Notandum quintò. In motu locali duo posse considerari, & rationem formalem motus, & ipsum moueri. Ratio formalis se habet *vt quo*, & est id, quo formaliter mobile dicitur moueri. Ipsum autem moueri importat illud aliter se habere ratione transitus ab vno ad alium terminum, & est veluti concretum ex mobili, & ratione formali motus.

28 Dico primò. *Motum Angeli, prout importat rationem formalem motus, non importare aliquid intrinsecum mobili, sed consurgere ex mobili, & loco quatenus Angelus applicat propriam substantiam modo vni, modo alteri parti loci.* Desumitur ex Aristotele 5. *Phys. text.* 59. vbi loquens de mutatione locali ait. *Hac sola nihil, quod insit, mutatur, quomodo eius, quod alteratur qualitas, aut quod augescit, & decrescit quantitas.* Probatur: In constitutione rationis formalis motus ea tantum debent interuenire, quæ necessaria sunt ad saluandum proprium conceptum motus. Sed non est necessarium aliquid intrinsecum mobili, ergo &c. Maior patet. Quia rerum quidditates important tantum necessaria ad sui constitutionem. Minor probatur: Quia eo ipso præcisè, quod intelligitur mobile applicari modo vni, modo alteri parti spatij, intelligitur moueri, quia intelligitur transire ab vno termino ad alium.

29 Dices debere intelligi formam lationis, secundum quam feratur.

Contra. Latio secundum quam feratur per illud præcisè, intelligitur quod Angelus applicetur alteri, & alteri parti spatij, ergo &c. Antecedens probatur: quia latio nihil aliud importat, nisi transitum ab vno ad alium locum.

30 Secundo probatur: Motus non aliam motionem infert, nec aliam formam importat nisi illam, quam importat terminus, quia nihil aliud est, nisi ipsa acquisitio termini, ergo nec alio modo afficit mobile, nisi eo, quo afficit terminus, ergo non sufficit intrinsece. Conseq. probatur: Quia locus est terminus motus Angelici, & non est aliquid inhærens Angelo.

Confirmatur. Ideò in alijs motibus ponitur aliquid intrinsecum mobili, quia forma, quæ acquiritur, est aliquid intrinsecum. ergo &c.

31 Dices. Locum extrinsecum non esse adæquatum terminum, quia requiritur etiam forma præsentiæ intrinseca.

Contra quia hæc responsio assumit, quod est controuersum, Secundo, de ratione loci est, vt sit extra locatum, cum ad ipsam moueatur mobile, ergo debet esse aliquid secundum totum suum esse adæquatum, quod ex natura sua possit esse distans à locato, quod non potest conuenire formæ ipsi inhærenti. Confirmatur quod inhæret locato, continetur in ipso, & mouetur ad motum ipsius. Hoc autem est contra naturam loci.

32 Dico secundò. *Motus, prout dicit illud aliter se habere quoad præsentiam localem, fundatur in substantia Angeli quatenus de vno ad alium locum applicatur per complexionem ad ipsum.* Probatur. Angelus est ille, qui secundum suam substantiam transit de vno ad alium locum, & tota mutatio, quæ per hunc transitum importatur est secundum locum, ergo aliter se habere quoad præsentiam fundatur in præsentia Angeli, cum ipsa transeat de vno ad alium locum.

Confirmatur. In quolibet motu id mutatur, quod coniunguntur cum term. ad quem, ergo &c.

33 Ad primum negatur consequentia. Nam in tali casu fit variatio denominationis ex eo, quod Angelus secundum propriam substantiam applicatur alteri parti loci.

Ad secundum negatur secunda pars antecedentis. Nam si nullum adesset corpus, non posset moueri Angelus, quia motus localis non potest esse extra plenum.

Ad tertium negatur assumptum. Cum dicitur, motum esse actum entis in potentia, &c. debet intelligi, mobile debere esse in potentia secundum exigentiam termini: vnde quando terminus non est intrinsecus, nec etiam motus erit aliquid intrinsecè inhærens.

Ad quartum negatur sequela, quia Deus non mouetur, licet fiat præsens creaturis, quæ de nouo producuntur, tum quia ad motum requiritur finitas præsentiæ, tum quia debet præsupponi locus, ita vt de nouo possit acquiri, & quod prior relinquatur.

34 Ad quintum. Maiorem esse veram, si forma existens in alieno supposito non communicet cum subiecto denominato, secus autem si communicet. In casu autem nostro locus communicat cum Angelo, quia venit in complexionem cum ipso, vnde denominatio in motu locali non desumitur præcise neque à mobili, neq. à loco, sed ab vtriusque complexione, quia motus nihil aliud dicit, nisi successiuam applicationem mobilis ad spatium: vnde non est denominatio desumpta à forma, seu loco extrinseco, sed fundata in eo, quod cum denominato coniungatur locus extrinsecus.

An motus Angeli debeat esse necessario inter terminos positiuos.

SECTIO IV.

35 Motus tripliciter contingere potest, primo si vterque terminus sit positiuus, secũdo si terminus à quo sit negatiuus, & terminus ad quem positiuus, tertiò, si terminus à quo sit positiuus, & terminus ad quẽ negatiuus. Certum autem est Angelum posse moueri localiter motu primo modo sumpto, quia potest acquirere vnum locum adæquatum, & relinquere alium. Solum difficultas est, an possit moueri alijs duobus modis.

36 Prima sententia est affirmatiua ita Suarez 4. *de Angelis cap.* 16. Molina 1. *p. q.* 52. *art.* 1. *disp. vnica memb.* 5. Toletus 1. *de anima q.* 9. Aræsius 1. *de generatione q.* 31. *sect.* 3. Coninch. 3. *part. quæst.* 75. *num.* 123. & fere communiter recentiores.

Probant. Angelus existens in loco adæquato potest se coarctare ad inadæquatum, & rursus ab inadæquato se dilatare ad adæquatum. ergo &c.

Primò quod corpus non possit moueri, nisi inter terminos positiuos, prouenit ex eo, quia semper est in loco adæquato, & mouetur commensuratiuè ad ipsum locum. Hoc autem non procedit in Angelo. ergo &c.

37 Secunda sententia est negatiua ita Bassolis *in* 2. *dist.* 2. *quæst.* 4. *art.* 1. Durandus *in* 1. *distinct.* 8. *part.* 2. *quæst.* 3. Raynaudus

Raynaudus *in naturali Theologia dist.4. quæst. 3. art. 2. numer.* 129.

38 Dicendum est. *Angelum non posse localiter moueri, nisi motu, qui fit inter terminos positiuos.* Probatur: De ratione motus localis est, quod mobile mutet locum. Sed Angelus non potest mutare, nisi relinquat quem habet, & alium acquirat, ergo &c. Minor probatur. Quia in loco, quem habet, est ibi secundum se totum, ergo quamdiu in ipso permanet, non mutat locum.

39 Confirmatur: si Angelus, dum à sphera inadæquata extenditur ad adæquatam moueretur localiter, sequitur, quod secundum se totum moueretur, & secundum se totum non moueretur, quia cum sit totus in toto, & totus in qualibet parte, secundum se totum fit in illa noua parte loci, & secundum se totum manet in loco, quem prius habebat.

Confirmatur secundo. Ideò moueretur, quando de loco inadæquato fit præsens adæquato, quia de nouo acquireret locum, & de nouo relinqueret, quando se contrahit ad inadequatum. Sed hoc non sufficit, ergo &c. Min. probatur: Quia quando de nouo producitur, simul cum suo esse acquirit locum, & tamen tunc non mouetur non alia ratione, nisi quia non transit de vno loco ad alium, ergo &c.

Confirmatur tertio. Quando corpus rare fit, acquirit maiorem locum, & tamen secundum se totum non mouetur localiter, ergo ad motum non sufficit acquisitio noui loci, nisi præcedens relinquatur.

Confirmatur quarto. Manente mobili in eadem distātia implicat mutare locum. Sed manet semper in eadem distantia, nisi præcedens locus relinquatur, & alius de nouo acquiratur, ergo &c.

40 Ad primum negatur conseq. Nam mutatio illa non est localis, sed tantum secundum extensionem virtualem, quæ resultat ex substantia Angeli, secundum quam modo fit in actu, modo vero desinit esse in actu.

Ad secundum negatur assumptum. Nam quod corpus moueatur inter terminos positiuos, prouenit ex ratione motus localis, vt patet ex dictis.

DE MODO, QVO FIT motus Angeli.

DISPVTATIO CXXI.

An motus Angeli possit esse continuus.

SECTIO I.

1 Sensus est, an motus Angeli ita possit fieri per plures partes spatij, vt totus ille motus possit continuari, & habere veram successionem, per quam correspondeat alicui tempori continuo.

Prima sententia est negatiua. Ita D. Thomas *in* 1. *dist.* 37. *quæst.* 4. *art.* 1. Argent. *qu.* 1. *art.* 2. Maior *in* 2. *dist.* 2. *qu.* 8. *concl.* 2. Albert. *de quatuor coeuis qu.* 8. *art.* 3. Hurta. *disp.* 2. *de anima, n.* 24.

Probant. Nullum indiuisibile potest spacium diuisibile secundum partes priores, & posteriores occupare ex 6. *phys.* atque adeò nec successiuè moueri. Angelus autem est indiuisibilis.

2 Successio in motu ex 4. *phys. text.* 71. prouenit ex resistentia medij. Sed locus non resistit Angelo, ergo, &c.

3 Continuitas ex 4. *phys. text.* 39. prouenit ex continuitate spatij ex eo, quod mobile non possit occupare simul totum spatium. Ergo cum Angelus non habeat molem, per quam occupet spatium, nec motus ipsius habebit continuitatem ex spatio.

4 Eadem proportio est motus ad motum, & mobilis ad mobile. Sed inter Angelum, & Corpus nulla est proportio. Ergo nec inter motum Angeli, & corporis.

5 Potentia motiua, si non sit aliqua resistentia, aut intrinseca, aut extrinseca, in instanti operatur. Ergo cum Angelus nullam habeat resistentiam in instanti mouebitur.

2 Secunda Sent. asserit, motum Angeli posse esse continuum ita D. Thom. 1. *part. quæst.* 13. *art.* 1. Caietanus Cumel, Molina, Bānes, Vasquez *ibidem.* Albertus. 1. *par. qu.* 74. *art.* 3. D. Bonauentura. *in* 1. *dist.* 26. *par.* 3. *art.* 2. *qu.* 3. Suarez 4. *de Angelis. cap.* 20. & alij.

3 Dicendum est. *Posse Angelum moueri motu continuo successiuo.* Probatur: Potest Angelus se constituere præsentem cuilibet parti spatij ex voluntate sua, & non potest simul esse in omnibus, cum excedant locum adæquatum illius, ergo potest moueri motu continuo successiuo. Consequentia probatur: Quia sicut potest esse in qualibet parte præsentialiter, ita & potest moueri ad quamlibet ipsarum; & sicut non potest esse simul in omnibus, ita neque ad omnes moueri, sed prius ad vnam, deinde ad aliam. Rursus habet virtutē motiuam sui ipsius; ergo in quolibet instanti, & signo potest moueri, nec ex eo, quod nunc moueatur, impeditur, ne immediatè post possit moueri.

4 Dices. Impediri, ne continuet successionem motus ex modo, quo mouetur, quia cum sit indiuisibilis, mouetur totus simul, & in instanti: instantia autem non possunt continuari.

Cont. Licet sit indiuisibilis, coexistit tamen spatio diuisibile, ergo potest illum relinquere per partes, quia licet moueatur totus simul, non tamen ex necessitate mouetur de toto loco. Confirmatur: Etiam corpora mouentur tota simul, & tamen mouentur successiuè.

5 Dices secundo. Posse quidem Angelum relinquere tantum partem loci, deindè aliam acquirere; sed quamlibet mutationem fieri in instanti.

Cont. Quod potest relinqui, & acquiri per partes, potest relinqui, & acquiri successiue. Huiusmodi autem est locus. Confirmatur: Quod mutatio fiat in tempore, vel in instanti, prouenit ex termino, qui, quando caret partibus, non potest acquiri in tempore; secus autem, quando habet, Confirmatur secundo: Virtus motiua Angeli continuò est in statu proximo, vt operetur, & locus est acquisibilis in tempore continuo, ergo potest incipere motum & ipsum continuare in tempore continuo.

6 Secundo probatur. Quando Angelus mouetur in corpore assumpto, mouetur continuò successiuè, ergo etiam quando mouetur sine corpore assumpto. Conseq. probatur. Quia quando mouetur in corpore assumpto, adhuc ipse secundum propriam substantiam mouetur, & licet motus non illi conueniat primariò, conuenit tamen secūdariò, ita vt secundum proprium esse transeat de vno loco ad alium locum.

Confirmatur. Virtus motiua Angeli, & voluntas potest causare motum cōtinuum successiuum in ipso Angelo, quando mouetur simul cum corpore, ergo etiam quādo mouetur sine corpore, quia iam Angelo non repugnat moueri successiuè.

7 Ad primum. Respondetur: Nullum indiuisibile quantitatiuum posse diuidere spatium, atque adeò non potest per se ipsum successiuè moueri, quia non coexistit spatio diuisibili. Angelus autem coexistit ratione virtualis extensionis.

Ad secundum successionem prouenire à resistentia formali, non materiali. Resistentia enim medij alia est materialis, alia formalis. Materialis in eo consistit, quod spatium resistat diuisioni; & hęc non habet locum respectu motus Angelici: Formalis verò consistit in incompossi-

possibilitate partium ipsius medij ad essendum simul. Supposito enim, quod medium sit extensum, non possunt partes esse simul, & ideò formali modo resistũt mobili, ne sit simul in omnibus, quia dum incipit esse in prima impeditur, ne sit in reliquis, & hæc resistentia habet locum etiam in motu Angelico.

8 Ad tertium negatur consequentia. Nam Angelus habet extensionem virtualem, quæ æquiualet mali, cum per ipsam coexistat spatio diuisibili.

Ad quartum negatur min. Nam inter Angelum, & corpus adest aliqua proportio in ordine ad successionem motus; quia sicuti corpus coexistit spatio diuisibili ex vi extensionis formalis, ita Angelus coexistit spatio diuisibili ratione virtualis extensionis.

Ad quintum. Potentiam non impeditam operari in instanti, quando terminus ex natura sua potest totus simul poni; locus autem non potest totus simul acquiri. Deinde cum ex natura sua fit per partes acquisibiles, potest Angelus ex libertate sua per partes acquirere.

An Angelus possit moueri de extremo ad extremum per medium in instanti.

SECTIO II.

9 SEnsus quæstionis est, an supposito, quod Angelus sit in suo loco adæquato possit ipsum relinquere, & transire ad alium adæquatum distans à priori per aliquod spatium interpositum, & totus hic transitus fieri in instanti, ita tamen vt fiat per medium interpositum. Hæc autem quæstio potest in duplici sensu agitari; vel suppositis instantibus mathematicis, vel ijs negatis. Primo modo procedit de coexistentia illius motus ad instans omninò indiuisibile. Secundo modo sensus est, an possit totus ille modus fieri simul, ita vt non fiat per partes quarum vna sit post aliam secundum durationem. Et in hoc sensu nos procedemus, quia si potest fieri totus simul, poterit etiam fieri in instanti, supposito, quod detur.

10 Prima sent. est affirmatiua, ita Albertus *in 1. dist. 37. art. 23.* Greg. *in 2. dist. 6. qu. 2. art. 2.* Maior *dist. 2. q. 7.*

Fundamentum est. Quia Angelus mouetur absque vlla resistentia medij ex voluntate sua, ergo in instanti, quia ex 4. *phys. text. 61.* si motus fieret in vacuo, esset in instanti, quia nulla est resistentia medij.

11 Secunda sent. est neg, ita D. Bonau. *in 1. dist. 37. q. 2. ar. 2. q. 3.* Riccard. *q. 3. ar. 3.* Egid. *p. 2. q. 3.* Scotus *in 2. dist. 2. q. 11. §. Respondeo.* Gabr. *q. 3. ar. 3.* Cumel 1. *p. qu. 53. ar. 3. q. 1.* Vasq. *disp. 197. c. 2.* Suarez 4. *de Angelis c. 22.* & alij qui absolutè negant, motum Angeli posse fieri in instanti, quos *sect. seq.* referemus.

12 Dicendum est. *Angelum non posse moueri de extremo ad extremum in instanti.* Prob. Nã potest moueri in instanti, nisi simul acquirat totum locum extremi, & medij, quia si prius acquirit primam, deindè aliam partem, iam adest successio, & motus fit in tempore. Sed non potest acquirere, ergo &c. Min. prob. Implicat Angelum esse simul in loco maiori suo adæquato. Tunc autem esset, quia simul esset in medio, & in extremo.

13 Resp. Arim. Posse trãseunter in loco maiori suo adæq.

Contra. Quod habet capacitatem alicuius termini in fieri, habet etiam in facto esse, ergo si posset esse transeũter, posset esse etiam permanenter. Conf. Quod potest esse tale per aliquod instans, potest etiam esse tale in tempore sequenti, ergo si Angelus pro aliquo instanti potest esse simul in extremo, et medio, poterit etiã esse tẽpore sequẽti. Tertio: Vel cũ hoc trãseũter stat, quod sit simul in toto illo loco; vel nõ si 1. ergo habet præsentiã maiorẽ sua adæq. si 2. ergo non est simul in instanti in toto illo loco.

14 Ad fundamentum in oppositum resp. Angelum moueri absq. resistentia medij materiali; non autem formali. Successio autem prouenit ex formali, & ideò per Angelum motus in vacuo fieret in instanti, quia non adesset resistentia formalis defectu medij extensi.

An motus Angeli absque medio possit esse in instanti.

SECTIO III.

15 QVæstio procedit in eodem sensu, an videlicet possit Angelus acquirere locum proximè immediatum totum simul, an vero debeat acquirere successiuè. Iste autem motus potest contingere tripliciter primo si de sphera inadæquata fiat præsens adequatæ; secundo si de adæquata contrahat se ad inadæquatam. Tertio, si de loco adæquato transferat se ad locum inadæquatum proximè immediatum.

16 Prima sententia asserit, Angelum posse moueri in instanti omnibus his tribus modis. Ita Scotus *in 2. dist. 2. qu. 11. §. Resp.* Maior *qu. 12.* Marsil. *q. 7. art. 3.* Ariminens. *dist. 6. qu. 3.* Molina 1. *par. qu. 53. art. 3.* Vasquez *dis. 196. cap. 7.* Suarez *lib. 4. de Angelis ca. 21.* & alij.

Probant. Totus ille locus potest simul acquiri, ergo motus potest esse in instanti.

Secundo. Illuminatio fit tota simul intra spheram corporis luminis, ergo etiam motus Angeli.

Tertio. Quod terminus motus non statim acquiratur, prouenit ex imperfectione virtutis, & è resistentia loci. In Angelo autem nec est imperfectio virtutis, nec locus ipsi resistit, ergo &c.

17 Secunda sent. est absolutè negat. ita D. Thom. 1. *pa. qu. 53. art. 3.* Caiet. *ibidem.* Ferrariens. 3. *contra Gentes, cap. 102.* Capreol. *in 2. dist. 6. qu. 1. art. 1. concl. 4.* Gabr. *dist. 2. q. 3. art. 3.* & alij.

18 Notandum primo. Virtualem extensionem, secundũ quam Angelus coexistit loco indiuisibili, esse in potestate eiusdem Angeli, & contineri virtualiter in substantia ipsius: vndè Angelus habet potentiam, ex qua resultat virtualis extensio, ita subiectum voluntati ipsius, vt resultet, quando vult, & desinat, quando similiter vult.

19 Notandum secũdo. Hinc sequi, quod Angelus in instanti possit acquirere, & amittere hanc virtualem extensionem; potentia enim expedita fit in actu in instanti nisi aliundè impediatur; hæc autem potentia nullum habet impedimentum, & ideò potest Angeli in instanti de loco inadæquato dilatare se ad adæquatum, & de adæquato contrahere se ad inadæquatum; quia in hoc interuenit tãtum acquisitio, & deperditio extensionis virtualis. In hoc tamen non interuenit motus localis, vt dictum est in superioribus, sed tantum positio, aut ablatio actus secundi, quò ad virtualem extensionem; vndè difficultas tãtum est, quando Angelus transit à loco adæquato ad alium adæquatum proximè immediatum.

20 Dicendum est. *Angelum existentẽ in loco adæquato non posse transire ad locum adæquatum proximè immediatum in instanti, sed necessariò debere transire successiuè.* Prob. Non potest velle potentiam ad virtualem extensionẽ esse in eodem instanti in actu suæ extensionis, & non esse in actu; cum hæc sint contradictoria, ergo nõ potest in instanti transire de loco adæquato ad aliũ adæquatum. Conseq. prob. In tantum posset transire, in quantum posset amittere extensionem virtualem ad vnum locum adæquatum, & acquirere alium, hoc autem esset potentia ad virtualem extensionem esse in eodem instanti in actu, & non esse.

21 Conf. Non posset in eodem instanti desinere quies, incipere motus, & incipere intrinsecè, & positiuè quies consequens talem motum. Sed hoc contingeret, si de loco adæquato transiret ad alium adæquatum, ergo &c. maior patet. Quia motus, & quies non possunt esse simul. Min. probatur: In illo instanti, in quo Angelus moueretur de loco adæquato ad adæquatum, non esset quies, quia tolleretur per motum, inciperet motus, quia immediatè ante non erat; & inciperet etiam quies terminans talem motũ, quia tunc incipit, quando terminus secundum se totum

est in subiecto, in illo autem instanti totus terminus adæquatus esset acquisitus.

Confirmatur 2. Vel in illo instanti Angelus intelligitur sub termino cõpleto sui motus, vel nõ. Si 1. ergo quiescit, quia tunc mobile quiescit, quando est sub termino completo. Si secundum, ergo non acquiritur in instanti, quia acquiri locum non est aliud, quam mobile constitui in loco.

22 Dices. In illo instanti acquisitionem loci esse in fieri, non autem in facto esse; & ideò Angelum non quiescere.

Contra. In illo instanti totus locus adæquatus simul acquiritur: ergo in illo instanti mobile est completè constitutum sub termino, ergo quiescit, quia quiescere non est aliud, quam esse sub termino.

Confirmatur, vel immediatè post illud instans potest dici, Angelus immediatè ante habuit suum adæquatum terminum, vel non: Si primum, ergo etiam valet, immediatè ante incępit quiescere: Si secundum; ergo non habuit in instanti terminum completum, quia iam in illo instanti non erat sub termino completo.

23 Dices secundò. In illo instanti ita concipi cum termino completo, vt tamen concipiatur relinquere priorẽ locum, atque adeò moueri.

Contra. Ex eo, quod concipiatur relinquere priorem locum, concipitur moueri, & ex eo, quod concipiatur sub termino completo sui motus, concipitur incipiens quiescere positiuè: ergò in eodem instanti erunt simul motus, & quies.

24 Ad primum neg. assumptum. Quia cum ille locus habeat partes, quæ non sunt simul quoad extensionem, non possunt simul acquiri motu adductiuo.

Ad 2. Quidquid sit de antecedenti, negatur consequẽtia. Quia est dispar ratio; nam illuminatio fit per productionem, & pars luminis, quæ producitur in vna parte, non producitur in alia; Angelus autem, dum mouetur, fit præsens loco per adductionem, & ideò debet prius adduci ad vnam partem, quam ad aliam.

Ad tertium negatur assumptum. Quia tunc solum prouenit ex imperfectione virtutis, quod terminus non adducatur totus simul, quando ex natura sua potest adduci; secus autem quando non potest ex natura sua totus simul induci, vt contingit in loco respectu motus localis.

25 Ex dictis colligitur. Angelum nõ posse moueri motu discreto, quia motus discretus consurgit ex pluribus mutationibus instantaneis, quibus singulis aliquis locus totus simul acquiratur, quia, vt dictum est, Angelus non potest moueri in instanti.

An Angelus possit moueri de extremo ad extremum non transeundo per medium.

SECTIO IV.

26 Medium est duplex, alium communicans, seu participans, & aliud non communicans, seu non participans; communicans tunc habetur, quando terminus, ad quem est motus, est locus immediatus respectu termini à quo, & importat partem termini à quo, & partem termini ad quem: vnde dicitur communicans, quia participat de extremis: non communicans verò est illud, quod mediat inter terminum a quo, & terminum ad quem.

27 Prima sententia absolutè asserit, Angelum posse moueri de extremo ad extremum absque eo, quod pertranseat medium, siue communicans, siue non communicãs. Ita D. Tho. 1. *par. q.* 53. *ar.* 2. Caietanus ibid. Bannes *dub.* 2. Cumel *q.* 1. Ferrariens. 3. *cont. Gent. cap.* 102. §. *Ad euidentiam.* Capreolus *in* 2. *dist.* 6. *q.* 1. *artic.* 1. *conclus.* 3. Durandus *in* 1. *dist.* 37. *par.* 2. *qu.* 2. Vasquez 1. *par. disp.* 196. *cap.* 2. & 3. & alij.

Probant. Angelus mutat se de loco ad locum ad libitum: ergo sicuti in instanti potest velle esse in extremo absque medio, ita etiam potest moueri.

2 Dum Angelus est in vno loco potest in ipso produci forma, qua constituatur in loco distanti, & non in medio, vt contingit in replicatione, ergo, &c.

3 Etiam si non transeat per medium, saluatur tamen essentia motus localis: nam adhuc transit de loco ad locũ, ergo non repugnat talis motus.

4 Potest Angelus moueri motu non continuo, ergo etiam de extremo ad extremum sine medio. Consequentia probatur. Quia si pertransiret omnia media, pertransiret infinita, nempe partes, & puncta, quæ sunt inter vnum, & aliud extremum, aut si pertransiret tantum aliquem, motus esset transitus de extremo ad extremum absque medio.

28 Secunda sententia asserit, Angelum posse transire de extremo ad extremum sine medio participante, nõ autem sine medio non participante. Ita Scotus *in* 2. *dist.* 2. *q.* 12. & cæteri Scotistæ Albertin. *tom.* 1. *corol.* 16. *ex* 1. *princip. complexo, dub.* 2. *pun.* 1. & *seq.* Turrian. *disp.* 5. *de loco Angelorum dub.* 1. & 2.

Fundantur autem in eo, quod possit Angelus transire in instanti de loco adæquato ad adæquatum immediatũ, quod nos negamus.

29 Tertia sententia est absolutè negatiua, ita Alensis, 2. *par. q.* 33. *memb.* 3. Albertus 1. *par. q.* 74. *art.* 2. D. Bonauentura *in* 1. *dist.* 37. *par.* 2. *art.* 2. *q.* 2. Richardus *art.* 3. *q.* 2. Molina 1. *par. qu.* 53. *art.* 2. Suarez *lib.* 4. *de Angelis cap.* 19.

30 Dico 1. *Angelus non potest moueri de extremo ad extremum nisi transeat per medium non participans.* Probat. Eo ipso, quod Angelus egreditur à termino, à quo, debet excipi in termino ad quem, quia dum est intra vniuersum, implicat, quod non sit præsens loco, ergo non potest moueri de extremo ad extremum nisi transeat per medium. Consequentia probatur. Egressus à termino à quo, est ingressus in terminum ad quem: ergo vbi est egressus, ibi est ingressus, ita vt non possint separari, & vnus esse in vno loco, & alter in alio distante, alioquin non essent idem realiter, & mobile esset in distinctis locis. Quando autem extremum distat per spatiũ interpositum ab alio extremo, non potest concipi, ibi esse egressum à termino à quo, vbi est ingressus ad terminum ad quem.

Confirmat. Non potest Angelus secundum suam substantiam, & durationem intrinsecam, qua coexistit tempori, transire de vno extremo ad aliud absque eo, quod transeat per medium, ita vt intelligatur coexistere vni parti temporis, & postea alteri, absque eo quod coexistat intermedijs, alioquin non existeret, nec duraret in illis intermedijs, vnde esset annihilatus, & postea reproductus: ergo neque secundum pręsentiam potest coexistere vni parti spatij, & postea alteri distanti, ad quem se trãsferat per motum, nisi etiam sit præsens intermedijs, quia idem ordo essentialis, qui est inter partes temporis, est etiam inter partes loci.

31 Dico 2. *Neque Angelus potest transire de extremò ad extremum, nisi transeat per medium participans*, sequitur ex dictis, quod Angelus non possit moueri de loco adæquato ad adæquatum in instanti. Probatur. Motus est adductiuus mobilis ad locum, ergo debet esse per medium etiam participans.

Consequentia prob. Adductio dicit ordinem intrinsecum ad locum, & respicit terminum localem mediantib. partibus intermedijs, quia ratio adductionis tamquam fundata in loco habet eundem ordinẽ, quem habent partes loci: ergo debet esse per medium etiam participans.

32 Confirmatur. Ordo motus localis præfixus à Deo exigit, vt mobile sit prius in partibus propinquis, quàm in remotis, ergo vt sit prius tempore, ergo cum non possit esse simul in pluribus partibus, non potest in instanti moueri ad extremum, nisi transeat per medium participans

pans. Consequentia prima probatur. Debet esse in illis partibus secundum realem præsentiam, prout autē habet realem præsentiam ad ipsas, non potest esse iu extremis, ergo cum realis præsentia importet durationem, debet esse prius tempore in partibus prioribus, quàm in posterioribus.

33 Ad 1. negatur conseq. Quia cum motus non consistat in voluntate mutandi locum, sed in acquisitione loci, debet fieri secundum exigentiam loci, atque adeò cum transitu per medium.

Ad secundum negatur antecedens. Nam implicat trāsitus de loco ad locum absque medio seruata ratione motus localis. Replicatio autem non fit per motum localem, & ideò non debet res replicata adduci per medium.

Ad 3. negatur antecedens. Quia licet essentia motus localis in eo consistat, quod sit transitus de loco ad locū, quia tamen hic transitus fit secundum exigentiam loci, ideò non potest fieri nisi per medium.

Ad 4. negatur assumptum. Non enim Angelus potest moueri motu non continuo, ita vt acquirat aliquem locum totum simul, vt patet ex supradictis.

An motus Angeli sit determinatus quo ad velocitatem.

SECTIO V.

34 Prima sententia asserit, non habere terminum, sed posse semper crescere velocitatem, ita vt fiat maior, & maior. Ita Albertin. *tom. 2. corol. 16. dub. 4. punct.* 4. Suarez 4. *de Angelis cap.* 29. & alij.

Prob. Patres docent, Angelum statim adesse, vbi voluerit, ergo. 2. Nulla adest resistentia medij, qua impediatur motus, ergo.

35 Secunda sententia asserit, velocitatem motus Angeli esse determinatam. Ita Vasquez 1. *par. disp.* 197. *cap.* 3. Turrian. *opusc. de motu Angelor. disp.* 6. *dub.* 9.

36 Dico 1. *Velocitas motus Angelici habet aliquem terminum, vltra quem non potest crescere*. Prob. Virtus motiua est determinata, ergo etiam velocitas. Consequentia prob. Quia ex causa determinata prouenit necessariò effectus determinatus.

37 Dices. Causam determinatam habere effectum determinatum quoad esse; non quoad modum productionis, ita vt debeat produci in tanto, & tanto tempore. Contra. Velocitas affectiuè dependet à virtute motiua, ergo cum virtus motiua sit secundum se totam determinata, erit etiam determinata in ordine ad omne id, quod dependet ab ipsa. Confirm. Virtus motiua exit in actum iuxta libitum Angeli. Ergo si Angelus velit, vt adæquatè exeat in actum, tunc causabit totam illam velocitatem, quam potest. Ergo cum sit finita, habebit terminum certum, vltra quem non possit crescere.

38 Ad 1. resp. Quando PP. docent, Angelum statim adesse, vbi voluerit, exprimere velocitatem maximam; non autem velle, quod velocitas non habeat terminum. Ad 2. negatur consequ. Nam ex eo, quod non adsit resistentia impediens motum, non fit, quod non habeat terminum velocitatis; sed tantum, quod habeat terminum non importantem summam velocitatem, vltra quem non possit crescere.

DE GRATIA ANGELORVM.

DISPVTATIO CXXII.

An Angelus fuerit in statu viæ, & gratiæ.

SECTIO I.

1 Supponendum est. Quod cum Angelus sit intellectualis creatura, habet capacitatem beatitudinis supernaturalis, quæ consistit in clara Dei visione; hinc verò fit, quod possit eleuari ad statum supernaturalem, in quo ita disponatur, vt transmittatur ad supernaturalem beatitudinem; eleuatur autem per dona supernaturalia, quorum præcipuum est gratia sanctificans, quæ facit vt natura supernaturali modo se habeat.

2 Supponendum 2. In Angelis esse duplicem ordinem operationum, videlicet naturalium, & supernaturalium: Gratia autem non est Angeli necessaria respectu naturalium, vt docet D. Tho. 1. *par. qu.* 62. *art.* 2. quia actus isti non excedunt facultatem naturalem, & ideò, quantū est ex parte excellentię actuum, non est opus gratia superaddita, nec quantū est ex parte elicientis, quia non habet aliquod impedimentum ad exercendas suas vires naturales, sicuti habet homo, qui impeditur ratione appetitus sensitiui, & ab infectione relicta per culpam.

3 Supponendum 3. Angelo fuisse necessariam gratiam, & dona supernaturalia ad assequendum supernaturalem finem, vt docent communiter omnes cum D. Tho. 1. p. quæst. 62. art. 4. & est certum de fide. Quia eadem ratio militat de ipso, & de homine: & Scriptura docet assequutionem finis supernaturalis esse donum Dei, vnde PP. docent hoc extendi etiam ad Angelos. Ratio est, quia media debent esse proportionata fini, vnde finis supernaturalis debet acquiri per media supernaturalia. Difficultas autem est, an Angeli habuerint hunc statum gratię distinctum à statu possessionis finis, atque adeò an fuerint in statu supernaturali viæ.

4 Dicendum est. *Angelos fuisse prius in statu gratiæ, seu in via antequam constituerentur in termino*. Ita communiter PP. præsertim Hieronymus in c. 3. Oseæ. Gregor. lib. 2. moral. cap. 18. Isidorus lib. 1. *de summo bono* cap. 10. August. 11. de Ciuit. cap. 13. 14. & 15.

Prob. Ezech. 28. *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & decore, in delitijs Paradisi fuisti*, &c. *Tu Cherubim extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei in medio lapidum ignitorum: ambulasti perfectus in vijs tuis à die conditionis*. Quæ verba licet dicantur in persona Regis Tyri, interpretantur tamen a PP. de Angelo. Ita D. Gregorius *hom.* 30. *in Euang.* Isidor. *lib.* 1. *de summo bono cap.* 10. Tertull. 2. *contra Marcil. cap.* 20. August. 11. *de ciuit. cap.* 15. & alij.

5 Dices. Intelligi de naturali excellentia.

Contra. Quia constituit perfectionem in vijs, hoc est in operationibus, quæ non dicuntur perfectæ, nisi sint ordinatæ ad supernaturalem finem. Rursus dicitur signaculum similitudinis, quod solum ratione gratiæ intelligi potest, quia gratia est signum quoddam amicorum Dei. Tertio dicitur plenus decore, si autem non esset eleuatus ad decorem supernaturalem, non esset plenus. Quarto dicitur positus in monte sancto, hoc est in numero Sanctorum, similiter in medio lapidum ignitorum, hoc est Angelorum ardentium ex charitate.

6 Prob. 2. Ioan. 8. *Ille in veritate non stetit*. Stare autem in veritate significat permanere in gratia, iuxta illud ad

sud ad Galat. 3. *State, & nolite iterum iugo seruitutis contineri*, & ita interpretantur PP. Aug. *lib.* 1. *cont. Adamantium cap.* 1. Leo Papa *epist.* 63. *cap.* 2. *&* 3.

Confirmatur: Iac. 4. *Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, sed in Angelis suis reperit prauitatem.*

Ratio est. Quia natura intellectualis est eleuabilis ad finem supernaturalem, & ordinabilis per suas operationes, itaut per ipsas ad illum promoueatur. Hoc autem fieri non potest, nisi constituatur in statu viæ supernaturalis.

7 Ob. ex epist. Io. Papæ ad Isaac Syracusanum, quæ habetur 16. quæst. 2. can. 1, vbi de Dæmone ait. *Dolet satis, & erubescit charitatem, quam in cælo nequiuit habere homines constantes ex cutea massa tenere.*

Respondetur: Dolere, quod non potuerit tenere perseueranter, vt *ibidem* explicat Glosa. Et eodem modo intelligit D. Greg. lib. 32. c. 18. dum de Angelo ait. *Habuit ergo foramina, sed per superbiæ vitium charitatis aura non sunt repleta.* Nam intelligit de charitate consumata, qua Beati immobiliter adhærent Deo.

An Angelus fuerit creatus in gratia.

SECTIO II.

8 Prima sententia asserit, fuisse creatum in pura natura, & postea gratiam accepisse. Ita Ruper. *lib.* 1. *in Genes. cap.* 15. *&* 16. Magister *in* 2. *dist.* 3. *&* 4. Alensis 2. *p. quæst.* 29. *memb.* 2. D. Bonau. *in* 2. *dist.* 40. *art.* 2. *q.* 2. Arg. *art.* 2. Marsil. *quæst.* 4.

Probatur: scriptura non docet, fuisse creatos in gratia.

Secundo: statim fuisset conuersi in Deum, vnde non potuissent amplius per peccatum auerti, quia voluntas Angelorum difficillimè mutat propositum.

Tertio: non fuit conueniens, gratiam dari cum natura, ne videretur naturalis.

9 Secunda sententia asserit fuisse creatos in gratia ita D. Thom. 1. *p. q.* 62. *art.* 2. Caiet. & Molin. *ibidem.* Bannes *dub.* 1. Cumel. *quæst.* 1. Vasq. *disp.* 227. *cap.* 2. Ferrar. 3. *cont. gent. cap.* 102. Capreol. *in* 2. *dist.* 4. *quæst.* 1. *art.* 3. Arrhininens. *ibidem.* Basol. *quæst.* 2. Durand. *quæst.* 1. Suarez 4. *de Angelis cap.* 3.

10 Dico primo. *Angelos fuisse creatos in gratia*, hæc conclusio desumitur ex locis scripturæ *sect. præced.* allatis, & traditur communiter à PP. Greg. *libr.* 28. *moral. cap.* 27. Prospero *lib.* 1. *de vita contempl. cap.* 3. Nazianzeno *oratione* 32. Nysseno *lib.* 1. *de homine cap.* 3. Cyrilo *lib.* 6. *in Ioan. cap.* 6. Basil. *in Psalm.* 32. August. 12. *de Ciuit. cap.* 9. & *lib.* 11. *de genesi ad litt. c.* 11. & *de correp. & gratia cap.* 2 *&* 10.

Probatur: Quia congruum fuit, vt gratia statim daretur, vt perfecta essent opera Dei; tum quia creauit in ordine ad supernaturalem beatitudinem; vnde statim debuit constituere in statu supernaturali, vt possent se conuertere ad Deum: hoc enim exigebat prouidentia, tum quia homo fuit creatus in gratia, vt docent communiter PP. & habetur ex 1. *Decret.* Anacleti Papæ & insinnatur à concil. Trident. *sess.* 2. *cap.* 1. *&* 2. ergo etiam Angelus, quia est eadem ratio, cum ambo fuerint creati cum ordine ad finem supernaturalem.

11 Dico secundò. *Angelos in sua creatione habuiße omnes virtutes infusas concernentes statum viatoris, vt spem, charitatem, dona Spiritus Sancti &c.*

Probatur: Quia cum fuerit productus in statu supernaturali, pertinebat ad Dei prouidentiam, bonitatem, & sapientiam, vt conferret illa auxilia, quæ erant necessaria, vt commode perueniret ad finem supernaturalem, quia hæc dona, & auxilia de lege ordinaria concurrunt cum gratia.

12 Ad primum negatur assumptum. Nam adest in scriptura sufficiens fundamentum asserendi, quod Angeli sint creati in gratia, vt patet ex *sect. præced.* accedente præsertim communi consensu PP.

Ad secundum negatur antecedens. Nam etiam si Angeli in primo instanti fuissent conuersi in Deum, potuissent auerti ex noua occasione peccandi, nec obstat, quod voluntas Angeli difficilè moueatur, quia potuit esse ita vehemens propositio obiecti peccaminosi, vt superaret illam difficultatem.

Ad tertium negatur antecedens. Nam optimè Angelus cognouit propriam naturam, & conseq. quod gratia sibi non conueniat ex extrinsecis principijs, & vt debita.

An Angeli habuerint gratiam ex propria dispositione.

SECTIO III.

13 Nomine dispositionis intelligitur actus quidam liberè elicitus, qui præparet Angelum ad recipiēdam gratiā, & sit de congruo meritoria illius, & quia in primo instanti creationis Angeli habuerunt gratiam, non potuit ista dispositio præcedere tempore, sed natura: rursus quia est ad formam supernaturalem, oportet vt sit in ordine supernaturali, & consequenter quod eliciatur per aliquod auxilium extrinsecum supernaturale.

14 Prima sententia est affirmatiua ita Caiet. 2. 2. *quæst.* 24. *articul.* 3. Ferrar. 3. *cont. gent. capitul.* 110. Bannes 1. *part. quæst.* 60. *art.* 3. *dub.* 2. Cumel. *quæst.* 3. Suarez 5. *de Angelis cap.* 8.

Probatur: Modus habendi gratiam est nobilior ex genere suo, quando habetur per propriam dispositionem, ergo &c.

Secundò: per gratiam habitualem contrahitur speciale vinculum cum Deo, ad hanc autem amicitiam requiritur consensus.

Tertiò Homines quoque iustificantur ex præuia dispositione.

15 Secunda sententia est negatiua ita Alens. 2. *part. q.* 29. *n.* 7. Capreol. *in* 2. *dist.* 4. *q.* 1. *ad* 1. *cont.* 1. *conclus.* Molina 1. *part. quæst.* 62. *art.* 3. *ad* 1.

16 Dicendum est. *Angelum in primo instanti non habuisse gratiam ex præuia dispositione.*

Probatur. Eo pacto conuenit gratia Angelis ratione diuini decreti in primo instanti naturæ, quo conueniunt rebus naturalibus perfectiones naturales ex intrinseca exigentia naturæ, ergo non conuenit ex præuia dispositione. antecedens patet. Quia decretum Dei facit, vt gratia conueniat in primo instanti tamquam quid pertinens ad esse in ordine ad operationem super naturalem. Cons. probatur. Quia perfectiones quæ conueniunt ex intrinseca indigentia naturæ habent connexionem cum natura ex vi productionis; vnde tribuuntur generant, ergo & gratia habet connexionem cum natura ratione diuini decreti ex vi productionis. Rursus perfectiones quæ pertinent ad esse præsupponuntur ad operari, ergo perfectio supernaturalis pertinens ad esse debet præsupponi secundum connaturalitatem ad operationem supernaturalem.

Confirmatur. Operatio, quæ conuenit in primo instanti debet fundari in intrinseca virtute naturæ, ista autem dispositio non fundatur in aliqua intrinseca virtute supernaturali, quæ sit in Angelo, ergo non potest conuenire connaturaliter in primo instanti.

Ad primum respondetur. Habere gratiam ex propria dispositione non esse quid nobilius, quia adhuc ista dispositio ponitur ex vi extrinseci auxilij. Deinde etiam si esset quid nobilius, non tamen esset connaturali modo, quo Angelus constitutus est in ordine supernaturali.

Ad secundum per gratiam contrahi amicitiam ad Deum tantum habitualem, ad quam non requiritur consensus, vt patet in paruulis quando iustificantur.

Ad

Ad 3. Ideò adulti debent iustificari ex præuia dispositione, quia cum sint positiuè auersi à Deo, debet tolli ista auersio per oppositum actum conuersionis, vt possit natura ordinari ad finem supernaturalem.

An Angeli consequuti sint gratiam secundum quantitatem naturalium.

SECTIO IV.

18 Sensus quæstionis est, an Deus contulerit gratiam Angelis cum proportione ad perfectionem naturalem ipsorum; ita vt perfectioribus Angelis maiorem gratiam contulerit, non quia perfectio naturalis fuerit dispositio ad maiorem gratiam, sed quia Deus voluerit ex sua libera dispositione seruare hanc proportionem.

Communiter docent, Deum seruasse hanc proportionem. Ita D. Tho. 1. *par. qu.*62. *art.* 6. Caiet. Bannes, Molina, Cumel *ibid.* Vasquez *disp.* 208. *cap.* 2. Suarez 5. *de Angel. cap.* 10.

19 Notandum 1. Gratiam nil aliud esse, quam quamdam participationem Diuinæ naturæ, secundum quam eleuatur natura intellectualis ad quemdam ordinem Diuinum, iuxta illud 2. Petr. 1. *Vt per hæc efficiamur consortes diuinæ naturæ.*

20 Notandum 2. Quando aliqua perfectio, quæ sit formaliter in Deo est participabilis, potest diuersis modis, & secundum diuersam mensuram participari; quia cum sit in Deo infinito modo, habet infinitam communicabilitatem sui ipsius, quæ non potest reduci ad actum per vnicum tantum modum finitum communicationis.

21 Notandum 3. Duplici modo posse contingere diuersitatem gratiæ, videlicet secundum intensionem, & secundum mensuram participationis. Primo modo importat solam diuersitatem accidentalem secundum magis & minus intensiuè. Secundo modo importat diuersitatem essentialem non quidem specificam, sed secundum diuersam mensuram perfectionis, & modum participationis, ita vt in ratione essentiali gratiæ sit magis, & minus, indiuisibiliter tamen se habens, & constituens diuersas rationes quidditatiuas gratiæ.

22 Dicendum est. *Angelos iuxta diuersitatem perfectionis naturalis habuisse etiam diuersam gratiam quoad mensuram, & modum participationis.*

Desumitur ex PP. Damasc. 2. fidei cap. 3. Per verbum Dei creati sunt Angeli, & per beatificationem Spiritus Sancti perfecti pro suæ dignitatis, & ordinis perfectione illuminationem, & gratiam participantes. Basil. lib. de Spiritu S. cap. 16. *Cælorum virtutes non suaptè natura sanctæ sunt, sed iuxta propotionem, qua se inuicem superant à Spiritu Sancto habent sanctificationis mensurā.*

Prob. Licet gratia non sit debita naturæ Angelicæ, est tamen in hoc proportionata, quod illam perficit secundum capacitatem, quam habet ad ordinem supernaturalem; & ex intrinseco suo ordinatur gratia ad eleuandam naturam. Ergo Angeli iuxta diuersitatem perfectionis habuerunt etiam diuersam gratiam secundū modū participationis, quia gratia debet seruare proportionem ad eleuabilitatem naturę.

23 Obijc. Non videtur verisimile, quod Deus contulerit Lucifero maiorem gratiam cæteris, quia sciebat esse damnandum, ergo &c.

Respondetur negan. antecedens. Quia gratia non fuit collata Angelis ea præscientia futuri euentus, sed vt natura Angelica eleuaretur ad statum supernaturalem; cum autem Lucifer habuerit superiorem naturam, debuit eleuari per gratiam perfectiorem.

24 Obijc. 2. In hominibus nō seruauit Deus hanc proportionem, nā aliquibus maiorem gratiam contulit, cum tamen omnes sint æquales in natura, ergo, &c.

Respondetur negando consequentiam. Nam inæqualitas in hominibus non est secundum participationem, sed secundum intensionem: proportio autem debet attendi secundum modum participationis.

An Angeli habuerint in via cognitionem Dei supernaturalem.

SECTIO V.

25 Quæstio procedit de cognitione abstractiua, quia intuitiua non est cōueniens statui viatoris; quia autem non potest dari cognitio Dei abstractiua per propriam speciem, hæc cognitio non potuit esse aliter quàm per reuelationem. Communiter autem conueniunt, quod Angeli habuerint cognitionem supernaturalem in ordine ad finem supernaturalem. Difficultas autem est, an ista cognitio fuerit fides.

26 Prima sent. negat. Ita Durand. *in* 3. *dist.*23. *q.*9. D. Bonau. *ar.*2. *q.*3. Scotus *in* 4. *dist.*10. *q.*8.

Prob. Mysteria, quæ nos fide cognoscimus, fuerunt Angelis euidentia, nam euidenter cognoscebant, Deum non posse mentiri, & euidenter cognoscebant reuelationem, ergo euidenter inferebant veritatem rei reuelatæ.

27 Secunda sent. asserit, fuisse fidem, ita D. Tho 2. 2. q. 5. ar. 1. Alber. 2. par. qu. 20. memb. 2. Paludan. in 3. dist. 23. q. 4. Cumel 1. par. q. 62. ar. 3. q. 2. Suarez 5. de Angelis cap. 5.

28 Dico primo. *Angelos in via habuisse cognitionem Dei supernaturalem, & eorum, quæ concernebant statum ipsorum.*

Probat. Angeli fuerunt sufficienter constituti in statu viatoris in ordine ad finem supernaturalem; ergo pertinet ad Dei prouidentiam, vt sufficienter prouideat de medijs, ergo habuerunt cognitionem supernaturalem. Consequ. prob. Quia cognitio ista est quidam progressus, quo Angelus tendit ad vltimum finem; progressus autem debet esse supernaturalis, cum debeat esse in eo ordine, in quo est finis.

Confirm. Homo indiget cognitione supernaturali, vt definitum est in Trid. sess. 6. can. 3. de iustificatione, ergo etiam Angeli. Consequ. prob. Quia talis necessitas in homine fundatur in eo, quod actus naturales sunt improportionati fini supernaturali.

Confirmatur secundò. Angeli habuerunt operationem supernaturalem voluntatis, ergo etiam cognitionem, quia actus voluntatis fundatur in actu intellectus, & illi proportionatur.

29 Dico 2. *Hanc cognitionem fuisse fidem supernaturalem infusam.* Desumitur 1. Corinth. cap. 5. *Dum sumus in corpore peregrinamur ad Dominum, per fidem verò ambulamus, & non per speciem.* Hoc autem habet locum etiam in Angelis, quia & ipsi quoque dum erant in via, non cognouerunt Deum per speciem, & peregrinabantur ad ipsam.

Prob. talis cognitio erat supernaturalis abstractiua, certa, & infallibilis, quia erat data à Deo, & non erat per medium cognitum, quia nullum tale medium datur, quod ducat in cognitionem Dei, sicuti est, ergo fuit fides, quia non fuit alia cognitio, nisi ex reuelatione.

Confirmatur. Sola fides est cognitio proportionata viatori quoad ea, quæ concernunt finem supernaturalē. ergo &c. Antecedens probat. Nam cognitio euidens eorum, quæ pertinent ad terminum viatoris, est debita ipsi. Rursus est debita aliqua cognitio ipsorum, vt possit ea sperare, & se in fine dirigere: ergo debet esse fides.

30 Dico tertio. *Hanc cognitionem habitualiter fuisse infusam Angelo in primo instanti creationis.*

Probatur. In primo instanti fuit Angelus constitutus in statu viatoris. Ergo habuit omnia, quæ erant necessaria pro illo statu, & consequenter etiam fidem.

Confirm. Quia fides de lege ordinaria datur simul cū gratia.

31 Ad

3 Ad fundamentum oppositum negatur antecedens. Ad probationem, vndè tantum sequi, quod Angelus habeat euidentiam in testificante, quæ non facit, vt obiectum in se ipso clarè innotescat, quia adhuc innotescit in reuelatione testificantis, & cognitio illa innititur auctoritati ipsius.

DE MERITO ANGElorum.

DISPVTATIO CXXIII.

An Angeli in primo instanti exercuerint actus gratiæ.

SECTIO I.

1 VT videamus, an Angeli in primo instanti meruerint, inquirendum est, an in primo instāti habuerint actus supernaturales gratiæ liberè exercitos: meritum enim consistit in aliquo ex his actibus.

Prima sententia est affirmatiua. Ita Caietanus *secūda secundæ, quæstion.* 24. *articul.* 3. *ad tertium*. Ferrariens. 3. *contr. gentes, capit.* 110. Bannes 1. *par. qu.* 62. *articul.* 3. *dub.* 2. Cumel *quæstion.* 3. Vasquez *disp.* 228. *cap.* 1. Suarez 5. *de Angelis cap.* 7.

Probatur. Angeli mali habuerunt aliquem bonum motum erga Deum vt auctorem salutis, & gratiæ, iuxta illud Ezechielis 28. *Plenus sapientia in delicijs Paradisi fuisti, & in medio lapidis ignitorum ambulasti*, ergo &c.

Secundò. Fides debet esse voluntaria, & non infunditur absque consensu, quando adest capacitas consentiendi, ergo &c.

3 Moralis vita debet inchoari à perfecta intentione finis, atque adeò ab actu supernaturalis, ergo, &cæter.

2 Secunda sententia est negatiua, ita Alensis 2. *parte quæstion.* 24. *m.* 1. *articul.* 7. & desumitur ex Diu. Thoma *quæst.* 16. *de malo art.* 4. *ad* 3, 14. 15. & 22. & 1. *par. qu.* 63. *art.* 6.

3 Notandum primò. Alios esse actus naturales, alios liberos. Differunt, quia naturales sunt veluti insiti naturæ; liberi verò sunt sub dominio elicientis, ita vt ex potestate sua illos promat, naturales tribuuntur generati, quia ipsos imprimit naturę: liberi verò non tribuuntur, quia sunt ex potestate elicientis.

4 Notandum secundò. Actus, qui conueniunt in primo instanti, habere eamdem mensuram durationis, quā habet natura operans; quia in eodem instanti incipiunt durare, & quia duratio aut est ipsa existentia, aut illam consequitur, & ideò secundum existentiam habent eandem mensuram.

5 Dicendum est. *Angelum in primo instanti non potuisse habere actus supernaturales in ordine ad finem supernaturalem.*

Probatur. Actus supernaturales important progressum, quo viator tendit ad terminum: ergo non potuerunt conuenire Angelo in primo instanti. Consequentia probatur. Quia iste progressus debet esse voluntarius, & progrediens ex intrinseca potestate operantis; quæ se dirigat in finem; si autem conuenirent in primo instanti, esset impressus ab ipso producente.

6 Dices. Adhuc præuenire ab intrinseca virtute operantis, quia in eodem instanti exit in actum.

Contra. Non potest causa exire in actum ex proprio conatu, nisi sit relicta suæmet virtuti. In primo autem instanti non est relicta, quia nondum illam possidet in se, sed accipit à producente.

Secundò fieri, & factum esse non possunt simul in eodem instanti, quia factum esse supponit primum instans productionis; operatio autem ex proprio conatu operantis fundatur in facto esse, & supponit ipsum fieri.

7 Confirmatur. Angelus in primo instanti non potuit liberè operari, ergo &c.

Antecedens probatur. Actus liber dependet quoad existentiam ab alio actu operantis existente; requiritur enim apprehensio obiecti, & propositio ipsius; omnis autem dependentia importat posterioritatem, & depēdentia secundum existentiam importat posterioritatem existentiæ: posterioritas autem secundum existentiam est secundum durationem.

8 Dices. Sufficere prioritatem naturæ.

Contra. Posterioritas secundum existentiam actualem est etiam secundum durationem; posita autem dependentia secundum existentiam ponitur posterioritas secundum existentiam. Secundo, ideò partes temporis non sunt simul duratione, quia vna supponit aliam quo ad exercitium existentiæ. Sed quod dependet ab alio quoad existentiam, supponit ipsum quoad existentiam, & durationem, ergo &c.

Tertiò. Dependentia ratione naturæ fundat posterioritatem naturæ: ergo dependentia ratione naturæ fūdat posterioritatem existentiæ, atque adeò durationis.

9 Confirmatur secundò. In primo instanti non existeret cognitio necessaria ad liberè operandum, ergo, &cæt.

Antecedens probatur. Quia ad talem operationem requiritur cognitio practica, quæ sit mensura operationis. Hæc autem cognitio formatur ab ipso operante, & fundatur in cognitione speculatiua; ex eo enim quod Angelus cognoscit, quid possit operari, in ordine ad quem finem, cum quibus circumstantijs, format sibi cognitionem practicam, quæ sit mensura operationis eliciendæ. Hæc autem cognitio exigit esse posterior speculatiua, tum quia prouenit ab ipsa, tum quia supponit actum voluntatis applicantis intellectum ad talem cognitionem practicam formandam.

10 Ad primum negatur antecedens. Nam Angelus in primo instanti non habuit bonum motum in Deum, vt auctorem gratiæ. Dicitur autem *plenus sapientia*, habituali, videlicet loquendo de supernaturali, dicitur. *In delicijs Paradisi fuisti*, quia habuit dona gratiæ tam habitualis, quàm actualis; dicitur *in medio*, &c. quia erat inter Sanctos Angelos, & peccauit, quando illi fuerunt lapides igniti ratione charitatis.

Ad secundum. Solum actum fidei debere esse voluntarium, non autem habitum. Deinde Angelus in primo instanti non erat capax liberi consensus.

Ad tertium: moralem vitam in Angelis non fuisse inchoatam in primo instanti quoad actualem tendentiam in finem, sed solum quoad habitum.

An, & quomodo Angeli meruerint beatitudinem.

SECTIO II.

11 SVpponendum est. Angelos obtinuisse beatitudinem ex merito, vt docet Diuus Augustinus, *de Ciuitate Dei libr.* 12. *capit.* 16. & 19. Gregorius, *libr.* 27. *moral. capit.* 25. & communiter alij Patres, inixi Scripturæ asserenti, beatitudinem esse præmium, & mercedem. Difficultas ergo est quomodo meruerint.

12 Prima sententia asserit, meruisse per opera subsequentia beatitudinem, ita vt fuerit collata ex præuisione meritorum, quæ erant in ipsa beatitudine operaturi, præsertim custodiendo homines. Ita Magister *in 2. d. 5. cap. vlt.* Altisiodorens. *in Summ. lib. 2. cap. 8.*

Probatur. Angeli Beati exercent opera, per quę possunt mœreri, vt est hominum custodia, ergo &c.

Secundò. Tempus mœrendi extensum est vsque ad diem iudicij.

Tertiò. Meritum vnius, vel duorum instantium non potest esse magnum, quale est meritum Angelorum.

13 Secunda sententia ait, Angelos in eodem instanti meruisse beatitudinem, & simul beatos fuisse. Ita D. Tho. *in 2. dist. 5. q. 2. ar. 2.* D. Bonaû. *q. 1. ar. 3.* Aegidius *q. 2. ar. 2.* Richardus *ar. 2. q. 2.* Marsil. *qu. 3. ar. 2.* Albert. *2. par. q. 19.* Caietan. *1. par. qu. 66. ar. 6.* qui tamen differt ab alijs, asserens etiam in primo instanti meruisse.

Fundamentum est. Quia non repugnat meritum esse simul cum præmio, sicuti in eodem instanti, in quo quis meretur augmentum gratiæ, illam recipit.

14 Tertia sententia asserit, Angelos prius tempore meruisse beatitudinem, & postea recepisse. Ita D. Th. *1. par. q. 62. ar. 5.* Molina *ibidem.* Bannes *q. 63. ar. 6. dub. 3.* Vasquez *disp. 229. cap. 3.* Capreolus *in 2. dist. 4. qu. 1. ar. 1.* Ferrariens. *3. contr. gent. cap. 100.* Scotus *in 2. dist. 5. qu. 1.* Suarez *6. de Angelis cap. 1. & 3.*

15 Notandum primò. De potentia Dei absoluta non repugnare meritum cum visione beata; patet in Christo qui simul videbat Deum, & merebatur; vnde meritum, quantum est ex intrinseca sua ratione, non petit fundari in fide, sed sufficit aliqua alia cognitio, quę supernaturalis sit, quia non possunt opera bona dirigi in Deum per charitatem, nisi in virtute alicuius cognitionis supernaturalis; quia sicuti voluntas requirit cognitionem vt operetur; ita habitus supernaturalis charitatis requirit cognitionem supernaturalem.

16 Notandum secundò. Angelorum merita fuisse secundum regularem prouidentiam supernaturalem, qua Deus dirigit in finem supernaturalem, quia cum omnes Angeli fuerint constituti in statu mærendi, debuit Deus constituere aliquem ordinem prouidentiæ vniuersalem, ratione cuius mereremur; atque adeò qui esset secundũ ordinariam potentiam; potentia enim absoluta non exercetur vniuersaliter circa omnes, sed tantũ circa aliquod speciale indiuiduum.

17 Dico primò. *Angelos non mæruisse Beatitudinem per merita subsequentia eandem Beatitudinem.*

Probatur. Vel beatitudo datur per merita, vel non. Si primum, ergo in exequutione debent præcedere, quia sunt medium, & via ad ipsam, & aliquo modo influunt ad illius assequutionem. Si secundum, ergo iam non sunt necessaria, quia beatitudo non datur per merita.

18 Dices: dari per merita præuisa.

Contra. Quia licet merita præuisa possint esse motiua respectu intentionis dandi gloriam, non tam possunt esse respectu exequutionis, quia exequutio dependet à meritis.

2 Merita se habent vt medium: de ratione autem medij est, quod in exequutione præcedat assequutionem finis.

19 Confirmatur. Si beatitudo fuisset conferenda Angelis ex meritis subsequentibus, omnes Angeli fuissent Beati, quia Deus beatificasset independenter à libero motu ipsorum, & præuidisset quod collata beatitudine omnes habuissent merita, quia exercuissent eosdem actus.

20 Dico secundò. *Meritum Angelorum non fuisse in eodem instanti, in quo fuerunt beati, sed tempore præcessisse.*

Probatur. Præmium non potest esse principium meriti, ergo Angeli meruerunt ante beatitudinem. Antecedens patet. Quia præmium supponit meritum, à quo aliquo modo causatur. Consequentia probatur. Quia visio beata est præmium, & ideò non potest esse illa cognitio, in qua fundatur meritum. Rursus ad meritũ requiritur aliqua cognitio supernaturalis, quæ versetur circa finem supernaturalem, & non potest esse per propriam speciem, nec per medium cognitum, vt patet ex dictis; ergo debet esse fides; fides autem non manet cũ visione beata.

21 Dices. Christum meruisse absque fide.

Contra. Quia id fuit ex speciali priuilegio, quia erat simul comprehensor, & viator: hoc autem non potest affirmari de Angelis, quia est sine fundamento, & præter rerum naturam. Secundò; meritum Christi nõ erat ordinatum ad sibi ipsi obtinendam beatitudinem, sed ad alios saluandos.

22 Confirmatur. Status viæ, & meriti fundantur in illis actibus, qui important tendentiam ad finem, & terminum: ergo meritum non potest esse simul cum præmio. Consequentia probatur. Quia status viæ, & termini sunt diuersi.

23 Dices. Sufficere, si status viæ præcedat in priori naturæ.

Contra. Status viæ, & status termini inuicem opponuntur, & quilibet exigit aliquam partem temporis, in quo duret, ergo &c. Secundò. Quamdiu aliquis est in via, non intelligitur in termino, ergo &c.

Tertiò. Via ad supernaturalem finem non importat possessionem illius, neque simultaneè, quia dicit tendentiam in Deum per amorem desiderij, vt ex natura sua delectibilem: quando autem possidetur vltimus finis, excluditur in illo instanti amor desiderij, & defectibilitas illius.

24 Confirmatur. Status viæ est status spei respectu vltimi finis, ita vt debeat viator per spem tendere in vltimum finem: ergo excludit statum termini, quia spes non potest esse de obiecto præsenti.

25 Ad primum primæ sententiæ negatur antecedens, quia Angeli per ministeria, quæ exhibent hominibus, non possunt mereri, quia sunt iam in termino.

Ad secundum. Tempus mærendi esse extensum vsq. ad finem mundi respectu generis humani, non verò respectu Angelorum, & singulorum hominum.

Ad tertium. Meritum vnius instantis potuisse esse maximum iuxta quantitatem diuinæ motionis, potuit enim Deus per suam gratiam mouere Angelos ad mœrendum totam illam beatitudinem in vno instanti, ad quam illos prædestinauerat.

26 Ad fundamentum secundæ sententiæ, secundum legem ordinariam non posse esse simul meritum, & præmium, quando præmium pertinet ad rationem termini: augmentum autem gratiæ non pertinet ad rationem termini, sed ad rationem vię.

27 Obijc. ex Innocentio Papa cap. *Cum Marthæ*, de *celebr. Missarum*, Vbi videtur approbare meritum crescere in beatis vsque ad diem iudicij. Ait enim: *Plerique reputant non indignum Sanctorum gloriam vsque ad iudicium augmentari.*

Respondetur. Loqui de gloria accidentali: explicat enim illa verba, quæ in quibusdam Ecclesiæ precibus continentur, quod oblatio prosit Sanctis ad gloriam, & honorem. Gloria autem accidentalis consistit in extrinsecis, vt in honore, & culto exhibito.

DE

DE BEATITVDINE ANGElorum.

DISPVTATIO CXXIV.

An Angeli fuerint beati in primo instanti.

SECTIO I.

1 Beatitudo alia naturalis, alia supernaturalis, naturalis consistit in naturali cognitione Dei, & amore ipsius cum indefectibilitate, quoad rectitudinem naturalem; hoc enim pacto creatura coniungitur suo vltimo fini naturali; supernaturalis verò consistit in clara Dei visione. Rursus vtraque considerari potest in statu perfecto, & imperfecto; primo modo dicit ipsã actualem vnionem completam cum vltimo fine: Secundo modo dicit tendentiam ad ipsam, aut aliquam partẽ ipsius beatitudinis.

2 Dico 1. *Angelos habuisse in primo instanti aliquã partem beatitudinis naturalis*. Ita Fulgentius *de fide ad Petr. cap.* 3. & D. Aug. 11. *de Ciuit. cap.* 11.

Probatur. In primo instanti habuerunt cognitionem Dei, vt auctoris naturæ, & voluntatem rectam, ita vt possent post primum instans exire in actum amoris erga vltimum finem, ergo &c.

3 Dico secundò. *Angelos non fuisse creatos in completa Beatitudine supernaturali*.

Probatur. Quia peccauerunt; beati autem non possunt peccare, quia amant Deum, qui cum sit summum bonum, completè satiat appetitum ipsorum.

4 Dico tertiò. *Neq; Angelos bonos fuisse creatos cum perfecta Beatitudine supernaturali*. Ita D. Tho. 1. *par. q.* 62. *ar.* 2. & communiter.

Probatur. Angeli ita creati sunt vt possent liberè operari merendo, & peccando; Si autem creati fuissent cum beatitudine non potuissent peccare, ergo, &c. Maior traditur communiter à PP. Greg. Papa *ho.* 7. *in Ezech.* Fulg. *de fid. ad Pet. cap.* 3. Prosper. *de vita contemplatiua lib.* 1. *cap.* 3. Anselm. *de casu diaboli cap.* 15. *&* 24. August. *de corrept. & gratia, cap.* 10. *&* 11.

Confirmatur. Cum creatura rationalis sit perducibilis ad finem per merita, exigit prouidentia, vt per merita perducatur.

5 Dico quartò. Angelos habuisse in primo instanti beatitudinem supernaturalem inchoatiuè per dona gratiæ.

Probatur. Quia Angelus fuit perfectissimus quoad dona supernaturalia, quibus inchoatur beatitudo iuxta illud Ezech. 28. *Plenus sapientiæ in delitijs*.

In quo instanti Angeli receperint beatitudinem.

SECTIO II.

6 Fvit error Origenis, Angelos deputatos ad custodiam non esse beatos, sed adhuc esse in via, ita vt possint mœreri, & peccare.

Supponendum tamen est, omnes esse beatos, vt habetur ex illo Matth. 12. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei*, ex quo sequitur ante Christi resurrectionẽ fuisse beatus, & proinde neq; fuisse expectãdã Incarnationem, quia licet dependenter ab ipsa fuerint beatificari, sufficit, quod intuitu meritorum præuisorum Christi fuerit collata.

Thomas Primus.

2 Supponendum secundò. Angelos fuisse beatificatos paulo post ipsorum productionem, vt docent communiter PP. Cum enim mali fuerint puniti statim post vnum actum demeriti, nam iam erant damnati, quando serpens decepit primum Parentem, conueniens fuit, vt boni post vnum actum meriti beatificarentur. Difficultas ergo est, quanta fuerit mora à creatione ad beatificationem, seu in quo instanti fuerint beatificati.

3 Prima sententia asserit, viam Angelorum fuisse terminatam in primo instanti, & proinde durante tantum per vnicum instans diuersimodè autem explicatur, aliqui enim asserunt in primo instanti fuisse creatos in pura natura, in secundo autem fuisse sanctificatos sanctificatione consumata, per gloriam. Ita D. Thom. *in* 2. *distinct. articul.* 3. *quæst.* 2. Aegidius *quæst.* 2. *artic.* 2. Alij verò in primo instanti meruisse, in secundo vero fuisse beatificatos. Ita Ferrar. 3. *cont. gent. capit.* 110. Alij verò in primo instanti meruisse, & fuisse pure viatores; in secundo verò bonos continuasse meritum, & simul recepisse præmium, malos verò peccasse, & esse punitos. Ita Caiet. 1. *part. quæst.* 63. *art.* 6.

4 Secunda sententia ponit tria instantia, quæ tamen diuersimodè assignantur. Alij asserunt in primo instanti fuisse omnes in puris naturalibus, in secundo bonos in gratia, & merito, & malos in peccato, in tertio verò fuisse præmiatos, vel damnatos. Alij verò asserunt in primo instanti omnes meruisse, in secundo alios perseuerasse, & alios peccasse, in tertio omnes fuisse in termino iuxta meritum, vel demeritum ita Scotus *in* 2. *dist.* 5. *quæst.* 2. Capreol. *dist.* 4. *quæst.* 1. *conclus.* 4. *&* 5. differt tamen ab alijs, quod non vult in primo instanti meruisse, Molina 1. part. quæst. 63. art. 6. Suarez 6. de Angelis cap. 3.

5 Tertia sententia ponit quatuor instãtia, ita vt in primo fuerint omnes Angeli in pura natura; in secundò omnes receperint gratiam, in tertio boni meruerint, & mali peccauerint, & in quarto boni præmiati sint, & mali puniti, ita refert Scot. cit.

6 Notandum primò. Cum quærimus, quot instantibus constauerit via Angelorum, nomine instantis intelligi partes breues temporis, non autem instantia indiuisibilia; cum enim importent statum Angeli, in quo fuit in tendentia respectu vltimi finis, non possunt esse instantia Matematica, quia non debuit meritum, & demeritum esse instantaneum.

7 Notandum secundò. Hæc instantia constitui per ordinem ad diuersas operationes Angelorum sibi succedentes; quia autem important diuersum statum, ideò debent fundari in ijs tantum operationibus, quæ sufficiunt ad fundandum diuersum statum Angelicum.

8 Notandum tertiò. Angelos bonos habuisse plures actus meriti circa plura obiecta, quæ ijs fuerant proposita, & Angelos malos plures actus demeriti. Peccauit enim per superbiam, & alijs suadendo malum, atque alijs modis, vt constabit ex dicendis: hi tamẽ omnes actus siue meriti, siue demeriti constituunt vnum tantum integrum actum, quia omnes connexi sunt cum vno principali conuersionis ad Deum, vel auersionis ab ipso. Hinc autem fit, vt non varientur instantia Angelica, quia non variantur status Angeli, sed relinquunt in eo, in quo per principalem actum constituuntur.

9 Notandum quartò. In via Angelorum constituendum esse primum instans creationis, in quo non fuerint creati cum Beatitudine, non potest autem esse instans puræ naturæ, quia fuerunt creati in gratia vt patet ex dictis.

10 Notandum quintò. Hoc primum instans importare statum eleuationis ad supernaturalem ordinem; cum enim fuerint creati in gratia, nec potuerunt in illo primo instanti exercere actus liberos gratiæ

conſtituendum eſt primum inſtans viæ diuerſum a cæteris, quod importet ſtatum habitualis tendentiæ ad finem.

11 Notandum ſextò. Cum Angeli non fuerint beati in eo inſtanti, in quo meruerunt, vt diximus ſuperius, hinc fit, vt ſit conſtituendum ſecundum inſtans viæ, in quo aliqui meruerint, & aliqui peccauerint, & conſequenter non potuit via Angelorum per primum inſtans terminari.

12 Notandum ſeptimò. Angelum poſt vnicum actũ meriti fuiſſe beatificatum; debet enim cuilibet naturæ intellectuali definiri certus terminus viæ; cum autem hæc præfinitio nõ poſſit eſſe in Angelis cum proportione ad finem vitæ ſubſtantialis, vt contingit in homine, quia Angelus immortalis eſt, debet eſſe cum correſpondentia ad operationẽ, quæ eſt vita accidentalis ipſius; & ideò terminata aliqua operatione meriti, & demeriti, debet conſtitui in termino.

13 Ex hic colligitur, Angelos in tertio inſtanti fuiſſe in termino, ita vt primum inſtans fuerit naturæ eleuatæ per gratiam ſecundum meriti, vel demeriti; tertium præmij, vel pœnæ.

14 Obijc. Ex hoc ſequeretur, Angelos malos numquam fuiſſe conuerſos in Deum per actum amoris.

Reſpondetur. Hoc nedum eſſe inconueniens, ſed etiam conueniens, quia cum Angeli ſint beatificati per vnicum actum meriti, fuiſſent omnes beati, quia omnes fuiſſent conuerſi in Deum, & conſumaſſent meritum fundatum in amore erga Deum.

DE PECCATO ANGELORVM.

DISPVTATIO CXXV.

An Angeli peccauerint ex aliqua inconſideratione.

SECTIO I.

1 SVpponendum tamquam certum de fide contra nonnullos hæreticos, quos refert Coccin. *in theſaur. lib.* 4. *art.* 5. dari aliquos Angelos malos, vt colligitur ex tentatione primi parentis, & deſumitur ex Tob. 3. & 6. & ex Iob 1. Matth. 12. Apoc. 20. & experientia docet in arreptitijs, in quibus videmus effectus aliquos, qui ſuperant vires naturales, & ſunt intrinſecè mali, ita vt non poſſint eſſe neque à Deo, neque ab aliqua creatura bona.

2 Supponendum ſecundò contra Manichæos, & Priſcilianiſtas. Nullos Angelos eſſe natura ſua malos, vt definitum eſt in Concilio Lateran. *ſub Innocentio*, & habetur in cap. *Firmiter* de *ſumm. Trinit.* Ratio eſt. Quia cum ſint quædam natura ſubſtantialis intellectualis, habeat ſuam perfectionem, & conſequenter bonitatem in eſſendo.

3 Supponendum tertiò. Cum natura Angelica libera ſit, ita vt poſſit ſe flectere in vtramque partem, poſſe etiam peccare, & fieri mala, quoad operationem; poteſt enim eligere malum, & deficere à debita rectitudine in operando; & hoc de fide eſt, cum habeamus ex Scriptura, aliquos Angelos de facto peccaſſe.

4 Supponendum quartò. Angelos non peccaſſe ex aliquo errore, vel inconſideratione ſpeculatiua, quia cũ cognouerint res per proprias ſpecies, non potuerunt errare circa ipſas, nec habere aliquam inconſiderationem, quia propria ſpecies facit rẽ innoteſcere perfecto modo. Similiter cognitio ſupernaturalis fidei non poteſt eſſe falſa, quia fuit à Deo; aut in ipſa Angelus habere aliquam inconſiderationem, quia actu cogitabat de obiectis reuelatis.

5 Supponendum quintò. Voluntatem non poſſe peccare, niſi præcedat in intellectu aliquis error practicus, cum enim actus peccaminoſus deficiens ſit, & menſuretur per directionem intellectus, à quo voluntas dirigitur, debet in intellectu præcedere aliquis defectus, qui refundatur in ipſam operationem; alioquin, ſi operatio per rectam cognitionem dirigeretur, eſſet recta, & non deficiens. Hinc eſt illud axioma, *Omnis pecans ignorans*. Difficultas autem eſt; an Angeli peccauerint ex aliqua inconſideratione practica.

6 prima ſententia eſt negatiua: ita Scot. *in* 3. *diſt.* 36. *q.* 1. Gabriel *art.* 2. Palatius *in* 2. *diſp.* 2. Valent. 3. *par. d.* 4. *q.* 14. *pun.* 3.

Prob. Ezech. 28. *In multitudine negotiationis tuæ repleta ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti*; negotiatio autem ſignificatur per cogitationem. Rurſus: *Perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo*; vbi autem eſt ſapientia, non eſt inaduertentia. Præterea. Iſa. 14. *Qui dicebas in corde tuo, in Cælum conſcendam*, &c. vnde cognouit, quid ageret, ergo, &c.

2 Non apparet, quænam inconſideratio potuerit eſſe in Angelis, cum habuerint plenam ſcientiam.

3 Angeli boni pugnauerunt cum malis pugna intellectuali, quæ in eo conſiſtebat, quod boni oſtenderent malis prauitatem electionis.

4 Quia cum peccauerint contra obiectum ſupernaturalem, habuerunt per reuelationem actualem conſiderationem de ipſo.

7 Secunda ſententia aſſerit, peccaſſe ex inconſideratione, ita communiter Thomiſtę, & ſequitur Suarez 7. *de Angelis c.* 7. cũ D. Tho. 1. *par. q.* 63. *ar.* 1. *ad* 4.

8 Dicendum eſt. *Angelos peccaſſe ex inconſideratione practica.*

Probatur. Angelus peccauit appetens malum ſub ratione boni; ergo non perfectè conſiderauit. Antecedens patet. Quia omnis peccans eligit malum, & voluntas non poteſt aliquid eligere, niſi ſub ratione boni. Conſequentia probatur. Quia ſi perfectè conſideraſſet, cognouiſſet, quod illud non erat ſibi bonum, quod vt bonum proſequebatur.

Confirmatur primò. Ad peccandum requiritur aliquis error, vbi autem eſt error, non eſt plena cognitio vera, quia ipſa excludit omnem errorem; vbi autem non eſt plena cognitio, ibi eſt aliqua inconſideratio, quia non conſiderantur omnia, quæ poſſunt conſiderari.

Confirmatur ſecundò. Angelus peccauit cum libertate indifferentiæ; ergo cum inconſideratione. Conſequentia probatur. Quia habebat cognitionem, quæ impelleretur ad peccandum, & qua retraheretur, & hæc erat verè, & rectè perſcribens operationem. Si autem nulla fuiſſet inconſideratio, potuiſſet cognoſcere præſcriptionem illius, quam ſequebatur non eſſe rectam, atque adeò non peccaſſet.

9 Ad primum reſpondetur, probare tantùm, quod habuerint plenam ſcientiam ſpeculatiuam, & quod non obſtantibus plurimis motiuis ad non peccandum, nihilominus peccauerint; et quod actu cognouerit peccatum & tamen permiſerit ſe decipi, & falſa cognitione, qualis erat illa, quando dixit, *In Cęlum ego conſcendam*, &cæt.

Ad ſecundum negatur antecedens. Nam tunc non habuit plenam ſcientiam practicam; inconſideratio autem fuit in eo, quod appręhendit vt bonum, quod non erat tale.

Ad tertium negatur conſequentia: Quia non obſtante reſiſtentia bonorum Angelorum interuenit inconſideratio, quia Angeli mali plus detulerunt proprio iuditio, quàm alieno: immò etiam fuerunt inconſiderati circa

circa suasionem bonorum, quia non attenderunt veritatem ipsius.

Ad quartum, Angelos non habuisse inconsiderationẽ circa obiecta proposita per fidem, sed contempsisse operari secundum dictamen illius propositionis, contempserunt autem ex inconsideratione circa obedientiam diuinorum præceptorum, & circa malum, quod sub ratione boni alliciebat.

An Angeli potuerint peccare in primo instanti.

SECTIO II.

10 SVpponendum est tamquam certum, Angelos de facto non peccasse in primo instanti, vt docent communiter Patres, & Theologi præsertim D. Thom. 1. par. qu. 63. art. 5. & sequitur ex eo, quod fuerint creati in gratia, vt supra ostendimus. Et desumitur ex Ezech. 28. *In delicijs Paradisi Dei fuisti: posui te in monte sancto meo.* Et ex epist. Canon. Iudæ Apostoli: *Angelos verò, qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium*; per domicilium autem intelligitur sanctitas, & colligitur etiam ex Concilio Braccarensi 1. *can.* 7. vbi habetur; *Si quis dicit Diabolum non fuisse prius Angelum bonum à Deo factum, &c. anathema sit.* Hinc Leo Papa *epist. ad Turibium. Diabolus bonus esset, si in eo, quod factus est permaneret*; vnde sent. Eugubini *l.* 8. *de perenni Philosophia cap.* 28. asserens, Angelos malos in primo instanti peccasse, saltem ærronea est, nec habet aliquod fundamentum, nam cum prima Io. 3. dicitur, *Diabolus ab initio peccat*, non intelligitur de primo instanti, sed de principio morali suæ productionis. Difficultas est, an saltem potuerit peccare in primo instanti.

11 Prima sententia est affirmatiua. Ita Scotus in 2. dist. 5. q. 2. Bassol. q. 1. ar. 2. Arim. q. 1. art. 2. Maior qu. 3. Gabr. dist. 4. q. 1. ar. 3. Marss. q. 3. ar. 2. Ocham *quodlib.* 2. q. 6. Molina 1. *par. q.* 63. *ar.* 5. Vasqu. *disp.* 236. *c.* 3. Valent. *tom.* 1. *dis.* 4. *q.* 14 *punct.* 4. & alij.

Probatur. Potuit Angelus peccare in quocumque instanti sequenti, ergo etiam in primo, quia neque est impedimentum, ex parte voluntatis, cum sit eiusdem virtutis, nec ex parte intellectus, cum Angeli in primo instanti habeant perfectum vsum rationis.

2 Homo in primo instanti, in quo peruenit ad vsum rationis potest peccare, ergo etiam Angelus in primo instanti productionis, cum habeat perfectum vsum rationis.

3 Non sequeretur, peccatum esse opus Dei, sicut nec in homine, licet cum peccato generetur.

4 Angelus crearus sine aliquo actu bono, vel malo, post primum instans posset peccare: ergo potest habere primum actum peccaminosum, ergo etiam in primo instanti, cum in ipso habeat eamdem potestatem.

13 Secunda sententia negat, Angelos potuisse peccare in primo instanti; ita D. Tho. *q.* 63. *ar.* 5. Caietan. *ibidem*. Cum. *q.* 1. Bannes *dub.* 1. Ferrar. 3. *cont. gent. c.* 109. Alensis 2. *par. qu.* 29. *memb.* 1. *art.* 7. Alber. *in* 2. *distinct.* 3. *art.* 14. Richard. *ar.* 2. *q.* 2. D. Bonauent. 2. *par. dist. ar.* 1. *qu.* 2. Henricus *quodlib.* 8. *q.* 10. & communiter Thomistæ. Sequitur etiam Pesantius 1. *par. qu.* 63. *art.* 5. Et Suarez *de Angelis* cap. 2. sed volunt, id habere locum tantum secundum potentiam ordinariam.

13 Dicendum est. *Angelos non potuisse peccare in primo instanti.*

Probatur. In primo instanti non potuit intellectus proponere voluntati malum sub ratione boni; ergo non potuit peccare. Antecedens probatur. Apprehensio mali sub ratione boni supponit apprehensionem veri boni, quia malum, cum non habeat in se bonitatem, non potest mouere intellectum ad apprehendendum, quod non habet, ergo debet intellectus illi applicare rationem boni prius cogniti. Consequentia probatur. Quia voluntas non peccat, nisi prosequendo malũ sub ratione boni.

14 Dices. Angelum posse appetere verũ bonum, quod tamen non sit honestum, & sic peccare.

Contra. Nihil potest appeti à voluntate, nisi sub ratione honesti, quia procedit in appetendo secundum regulas rationis, à qua dirigitur, ita vt nihil appetat ꝙ non proponatur à ratione, vt appetendum, ergo quando peccat, debet appetere malũ sub ratione honesti, quia quod appetit, est secundum regulas rationis.

2 Operatio mala est mensurata per directionem intellectus. Ergo cum sit falsa in sua mensura passiua, cognitio mensurans erit falsa in ratione mensuræ actiuæ, & consequenter proponit obiectum aliter, ac est.

15 Dices secundò. Sufficere, si cognitio veri boni præcedat natura.

Contra. Quia cum sit talis applicatio, intellectus vtitur cognitione veri boni, non prout est in fieri, sed prout est in facto esse, quia vtitur, prout est forma repræsentans, ergo apprehensio apparentis boni supponit in priori temporis cognitionem veri boni.

6 Secundò probatur. Natura rationalis non dicit naturalem inclinationem ad peccatum, ergo non potest in primo instanti peccare. Antecedens patet. Tum quia peccatum est contra perfectionem, & finem ipsius; tum quia est quidam defectus talis naturæ, tum quia, cum Deus sit auctor talis inclinationis positiuè inclinaret ad peccatum. Consequentia probatur. Quia operatio, quæ conuenit in primo instanti, debet esse secundum inclinationem naturæ.

Confirmatur. In primo instanti natura nihil aliud recipit nisi proprium esse, & proprias perfectiones fundatas in intrinsecis principijs; ergo si operatur, debet operari secundum virtutem commensuratam intrinsecis principijs, atque adeò secundũ inclinationẽ naturalem.

Confirmatur secundò. In primo instanti nihil recipit quo moueatur ad operandum contra intrinsecam inclinationem, quia omnia, quæ recipit ordinantur ad operandum secundum eandem inclinationem, ergo &c.

Confirmatur tertiò. Nulla virtus potest exire in actũ in primo instanti suæ productionis, nisi ex impulsu producentis. Voluntas autem non potest impelli à Deo ad peccandum. Maior probatur: Quia omnis virtus, sicut in primo instanti est in fieri, ita eo pacto se habet, quo à producente emittitur. Ergo si habet aliquem actum, oportet, vt cum tali actu egrediatur à producente, atq; adeò sit in actu secundo ex eius impulsu.

17 Ad primum negatur consequentia. Quia non est eadem ratio de primo instanti, ac de cæteris, quia in primo non habet Angelus omnia requisita ad peccandũ, neque enim habet cognitionem practicam, nec apprehensionem apparẽtis boni; nec potest se mouere ex proprio impulsu.

Ad secundum neg. conf. Nam primum instans, in quo homo peruenit ad vsum rationis, est illud, in quo exercet aliquem actum liberum, & sic etiam in Angelo in primo instanti, in quo potest liberè operari, potest peccare; non potest autem liberè operari in primo instanti suę productionis.

Ad tertium neg. sequ. Ad prob. Hominem nõ generari cum originali peccato ex aliquo impulsu Dei, & ideò ipse non est auctor peccati; sed ex eo, quod natura fuit infecta in prima radice. Si autem Angelus peccaret in primo instanti, peccaret ex speciali motione Dei.

Ad quartum negatur antecedens. Nam si Angelus in primo instanti nullum haberet actum, neque in secundo posset peccare, quia peccatum supponit cognitionem veri boni, & actum voluntatis necessarium, & naturalem, ratione cuius habet voluntas, vt possit cum possessione propriæ virtutis operari.

An primum peccatum fuerit superbia.

SECTIO III.

18 SVpponendum est. Angelum naturaliter non esse capacem illorum peccatorum, qui secundum suam formalem rationem fundantur in natura corporea, quia cum sit purè spiritualis, nequit committere ea peccata, quę per actus corporales exercentur vt est peccatum Gulæ, licet autem non possit committere omnia peccata, potest tamen ad omnia homines instigare, atque adeo subijci omnibus peccatis quoad reatum, vt docet D. Thom. 1. *part. quæst.* 63. *art.* 2.

19 Supponendum secundò. Peccatum superbiæ potuisse esse in Angelis, quia superbia non est aliud, quàm inordinatus appetitus propriæ excellentiæ, vt docet D. August. 14. *de Trinit. cap.* 13. potest enim Angelus appetere propriam excellentiam, & quia potest peccare, potest etiam inordinatè appetere.

20 Supponendum tertiò. Angelos de facto peccare per superbiam, vt habetur ex Isa. 14. *Quomodo cecidisti de cælo*, &c. intelliguntur enim verba illa de peccato superbię communiter à PP. ita Tertull. 5. *cont. Marcionem c.* 11. *&* 17. Aug. 11. *de Genes. ad litt. c.* 24. Athan. *q.* 6. *ad Antiochium.* Amb. *in symb. Apost. c.* 13. Nazianz. *oratione* 42. Chrysost. *hom.* 3. *in cap.* 14. Esaiæ. Isidoro *lib.* 1. *de summo bono cap.* 10. Difficultas autem est, an superbia fuerit primum peccatum Luciferi.

21 Prima sententia est negatiua, ait enim, primum peccatum fuisse amorem inordinatum erga propriam excellentiam, quem vocat luxuriam spritualem, quatenus erat inordinata quædam delectatio, distinguit enim duplicem amorem, quo Angelus se amat; primum vocat amicitiæ, quo Angelus amat se propter suam excellentiam; secundum autem vocat concupiscentiæ, quo amat bonum sibi. Vult ergo primum peccatum consistere in primo amore, quatenus est quædam inordinata delectatio. Ita Scotus *in* 2. *dist.* 6. *quæst.* 2. Lichet. *ibidem.* Bassolis *ar.* 3. Gab. *art.* 2. Olkot *quæst.* 1. Herera *disp.* 17. *q.* 3.

Prob. quia primum peccatum fuit inordinatus amor sui ipsius, qui propriè non est superbia.

Secundò, Amor amicitię erga alterum inordinatus non est superbia.

22 Secunda sententia ait, fuisse superbiam. Ita D. Thom. 1. *p. q.* 63. *art.* 2. Caiet. *ibidem.* Cumel *q.* 2. Bann. *ar.* 3. *dub.* 1. Molina *disp. vnica mem.* 5. Vasq. *disp.* 232. *c.* 3. D. Bonau. *in* 2. *d.* 3. *art.* 1. *q.* 1. Suarez 7. *de Angelis cap.* 9. & communiter.

23 Dicendum est. *Primũ peccatum Angelorum fuisse superbiam.* Ita communiter PP. Aug. 11. *de Genes. ad lit. c.* 15. *&* *li.* 12. *de Ciuit. c.* 6. Fulg. *lib.* 1. *ad Monim. c.* 7. Ambr. *lib.* 4. *epist.* 33. Chrysost. *hom.* 15. *in Io.* Leo *ser.* 4. *de collectis*, Prosp. *lib.* 1. *de vita contemplat. cap.* 7. Bernar. *serm.* 17. *in cant.* Nazianz. *oratione* 27. & desumitur ex illo Eccl. 10. *Initium omnis peccati est superbia*, & Tob. 4. *In superb. initium sumpsit omne peccatũ.*

Probatur: Angelus non poterat se inordinatè amare, nisi appetendo sibi bonum, quod non poterat habere cum debito ordine ad vltimum finem, ergo peccauit per appetitum inordinatum propriæ perfectionis, & excellentiæ. Antecedens probatur: Quia si se amasset cum debito ordine ad vltimum finem, non peccasset.

Confirmatur. Amor Angeli erga se ipsum est bonus ex obiecto, nec potest esse malus, nisi sit inordinatus ratione modi: sed non potest esse inordinatus, nisi simul tendat in aliquod extrinsecum obiectum desiderando sibi aliquam perfectionem, ergo non potest esse malus nisi sit inordinatus appetitus propriæ excellentiæ.

24 Dices. Posse amare se ipsum nimia complacentia. Contra, quia ista complacentia est de propria excellentia, nec potest esse mala nisi sit inordinata.

25 Ad primum respondetur non fuisse amorem amicitiæ, sed concupiscentiæ, quia appetijt bonum sibi non conueniens, & ideò fuit superbia.

Ad secundum inordinatum amorem amicitiæ erga alium non esse superbiam, quia non est circa propriam excellentiam.

An obiectum peccati Angeli fuerit Beatitudo naturalis.

SECTIO IV.

26 PRima sententia est affirmatiua. Ita Ferrar. 3. *cont. gent. cap.* 109. Capreol. *in* 2. *dist.* 4. *q.* 1. *art.* 3. Heru. *ibidem*, Richard. *art.* 5. *q.* 1. Bassol. *quæst.* 1. *art.* 2. Scot. *dist.* 9. *quæst.* 2. Gab. *dist.* 6. *q.* 1. *art.* 2. & eam probabilem putat D. Thom. *quæst.* 63. *artic.* 3. & Caiet. *ibid.*

Fundamentum est. Quia primus actus peccandi non potuit esse circa honestum, quia honestum non specificat peccatum; nec circa vtile, quia propter se non desideratur, ergo circa delectabile, atque adeò circa summum delectabile.

27 Opposita sententia est aliorum, & traditur à Molina 1. *part. q.* 63. *art.* 3. *disp.* 1. memb. 5. & Suarez 7. *de Angelis cap.* 10.

28 Dico primò. *Angelum non peccasse appetendo Beatitudinem naturalem independenter à Deo.*

Probatur. Angelus euidenter cognouit, hanc Beatitudinem essentialiter dependere à Deo, & impossibile esse, quod non dependeat, ergo non potuit illam appetere nisi cum tali dependentia.

29 Dico secundò. *Neque peccasse appetendo naturalem Beatitudinem vt finem vltimum, ita vt in ipsa sistat contemnendo supernaturalem.*

Probatur: Angelus cognoscebat euidenter, Beatitudinem naturalem non esse completam; nec appetitus ipsius completè satiabatur, ergo non potuit quiescere in illa.

30 Dices. Apprætendisse vt vltimum finem.

Contra: quia experiebatur, non esse summum bonum, nec satiare complete appetitum. Secundò quia comprehensiuè cognoscit omnes suas perfectiones, & consequenter nullam ipsarum esse vltimum finem, vnde non potuit in hoc errare. Tertiò; quia non potuit apprehēdere Beatitudinem naturalem, ita sibi sufficientem, quia oppositum euidenter cognoscebat.

31 Dico tertiò. *Peccatum Angelorum non fuisse in eo, quod amauerit super omnia Beatitudinem naturalē.*

Probatur: Appetijt aliquid, quod non habebat, nec erat habiturum, iuxta Isa. 14. *In cælum conscendam exaltabo solium meum.* ergo

Secundò. Quia euidenter cognoscebat se ordinari ad Deum vt vltimum finem, nec sine hoc ordine posse subsistere.

32 Ad fundamentum in oppositum respondetur: Angelum peccasse quidem circa aliquid delectabile apprehensum sub ratione honesti, non esse tamen necesse, quod hoc delectabile fuerit beatitudo, quia non est de ratione peccati, quod sit circa primarium delectabile.

An Angelus peccauerit circa beatitudinem supernaturalem.

SECTIO V.

33 AFfirmant Doctores *sect. præced. pro* 1. *sent. cit.* & præterea Alb. *in* 2. *dist.* 5. *art.* 3. Durand. *q.* 1. Aegid. *dist.* 7. *q.* 1. *ar.* 1. *&* 4. Alensis 2. *part. quæst.* 98. *mem.* 3. Vasq. 1. *part. disp.* 239. *capit.* 3. qui volunt peccasse appetendo consequi beatitudinem sine meritis, quod tripliciter explicatur primò, quod præcisè voluerit consequi beatitudinem sine meritis, secundò,

dò, quod appetierit beatitudinem, & non cogitauerit de meritis, tertiò, quia appetierit beatitudinem citius, quā conueniebat secundum regulas diuinæ prouidentiæ, quatenus dilationem illius iudicauit sibi disconuenientem.

34 Dico primò. *Angelum non peccasse appetendo beatituindem sine gratia, & meritis*. Prob. Cognitione speculatiua cognoscebat, id esse impossibile, nam comprehensiuè cognoscebat propriam naturam, & conseq. non posse habere beatitudinem proprijs viribus, sed necesse esse, vt habeat sicut ab extrinseco confertur.

35 Dices: Displicuisse Angelo, quod non posset naturalibus viribus consequi beatitudinem.

Contra. Omnis displicentia fundatur in aliquo amore & in tantum aliquid displicet, in quantum placet oppositum eius, ergo cum Angelus non potuerit desiderare beatitudinem, & proprijs viribus naturalibus, conseq. nec potuit illi displicere, quod non posset consequi ex naturalibus viribus.

36 Dices secundò. Potuisse errare voluntariè circa reuelationem iudicando, beatitudinem non esse consequendam ex gratia.

Contra, quia peccatum Angeli fuisset hæresis, non superbia.

Secundò: Hic error fuisset directè oppositus euidenti cognitioni, quam habebat, quod propriæ vires non sufficerent.

37 Dico secundò. *Angelum non peccasse ex eo, quod voluerit beatitudinem non cogitando de meritis*.

Prob. Dum negatiuè se habuit, implicitè voluit beatitudinem per merita; qui enim vult finem, eadem volitione vult implicitè media.

38 Dices. Angelum fuisse obligatum ad volendum explicitè merita.

Contra: Non potuit obligari, nisi ex ali quo speciali præcepto; de hoc autem nō constat, secundò. Sequeretur quod Angelus peccasset peccato omissionis, non autem peccato commissionis, quale fuit peccatum superbiæ.

39 Dico tertiò. *Neque Angelum peccasse appetendo beatitudinem celerius dandam*.

Probatur; Vel cognouit decretum diuinum de dilatione beatitudinis; vel non. Si primum, ergo cognouit, esse impossibile, quod celerius daretur, quia naturali lumine euidenter cognoscebat Deum esse immutabilem in suis decretis; voluntas autem non potest appetere impossibile. Si secundum, ergo non peccauit, quia beatitudo celerius danda non est obiectum malum, nec appetitus ipsius potest esse malus, nisi quatenus contrariatur voluntati Diuinæ, non potest autem esse contrarius, nisi voluntas Diuina innotescat.

40 Dices, Displicuisse Angelo, quod Deus distulerit beatitudinem.

Contra. Talis displicentia debuit oriri ex desiderio beatitudinis, ergo non potuit illam habere. Conf. Probatur: Quia hic actus fuisset oppositus actui, quo desiderabat beatitudinem, & per hoc desiderium saltem implicitè volebat modum, secundum quem erat à Deo determinata.

An Angelus peccauerit appetendo æqualitatem cum Deo.

SECTIO VI.

41 PRima sententia est affirmatiua, ita Scotus *in 2. dist.6.q.1. art.1. conclus.*4. Vasq. *dist.*434. *c.* 2. Suarez 7. *de Angelis cap.* 12.

Fundamentum est illud Isa. 14. *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo*, & Ezech. 28. *Eleuatum est cor tuum & dixisti. Deus ego sum, et in cathedra Dei ego sedi in corde maris*.

42 Secunda sententia negat, potuisse hoc pacto peccare. Ita D. Th. 3. *cont. gent. cap.* 109. Alensis *q.*98. *memb.* 3. Alb. *in* 2. *dist.* 5. *ar.* 3. D. Bon. *ar.*1. *q.*2. Aegidius *q.*1. *ar.*2. Heru. *q.*1. *art.*3. Durand. *q.*1. Capr. *dist.*4. *q.*1. *ar.* 1. & alij.

43 Dicendum est. *Non potuisse Angelum appetere æqualitatem Dei*.

Probatur: Angelus euidenter cognouit, hanc æqualitatem esse sibi impossibilem, quia nec est possibilis alia natura similis, nec ipse potest substantialiter vniri cum natura Diuina, voluntas autē nequit ferri in impossibile.

44 Dices. Posse ferri affectu simplicis complacentiæ, & per quamdam velleitatis, sic odio habens Deum vult ipsum non esse.

Contra. Quia licet posset indirectè appeti impossibile ex eo, quod appetitur aliquid possibile, vt in eo, qui odit Deum, non tamen directè.

Secundò etiam affectus simplicis complacentiæ debet ferri in bonum, impossibile autem non habet rationem vllam boni.

Tertiò, voluntas non amat, nisi vt amplexiua boni, quia amor est tendentia in bonum, ergo non amat nisi secundum capacitatem boni, quam habet, atque adeo omnis affectus est secundum mensuram huius capacitatis; non est autem Angelus capax æqualitatis Diuinæ.

45 Confirmatur. Non potest Angelus appetere destructionem proprij esse, nec per velleitatem, quia appetitus tendit in bonum proprium, quod non potest stare sine proprio esse; si autē Angelus appeteret æqualitatem Dei, appeteret destructionem sui ipsius, quia appeteret esse, quod formali modo proprium esse destrueret.

46 Respondetur, Scot. non esse necesse, vt aliquid appetatur, quod appetens apprehendat connexionem eius cum se ipso, & iudicet esse possibilem, sed sufficere, si apprehendat possibilitatem extremorum.

Contra: quod appetitur, vt bonum sibi, necessariò appetitur cum comparatione ad se ipsum.

Secundò, Nihil volitum, quia præcognitum, ergo nil volitum vt bonum sibi, nisi præcognitum vt bonum sibi, nequit autem voluntas appetere, quod non est bonum sibi.

47 Resp. secundò Suarez. Potuisse Angelum hoc appetere conditionatè, ita tamē vt conditio se teneret ex parte obiecti, non verò ex parte actus, quia tunc posita conditione auferretur impossibilitas.

Contra: Neque hoc pacto potest appeti impossibile, nisi posita conditione euadat bonum appetenti. Si autem esset possibile, Angelum fieri Deum, non euaderet bonū Angelo, quia per hoc destrueretur proprium esse Angeli. Confirmatur: Appetitus fundatur in esse, & tendit in bonum, quod stare potest cum ipso esse, ergo non potest tendere in illud, quod est destructiuum proprij esse.

48 Dicendum secundò. *Neque in eo desiderasse æqualitatem Dei, vt nulli subijceretur, sicut non subijcitur Deus*.

Probatur: Hoc cognouit impossibile, cum cognouerit comprehensiuè suam essentialē dependentiam, ergo &c.

Confirmatur; quia si noluisset dependere à Deo, desiderasset propriam destructionem.

49 Ad fundamentum oppositum resp. Ex illis verbis tantum colligi, Angelum desiderasse aliquam excellentiā, ratione cuius esset aliquo pacto similis Deo, præsertim quoad potestatem supra alias creaturas; vnde in textu Hebræo verbum correspondens huic nomini Deus non est Theos, quod est nomen significans propriè naturam Diuinam sed Hel, quod non solum dicitur de Deo, sed etiam de hominibus, qui habent potestatem supra alios, & propriè significat iudicem, seu præsidem, ex quo fit quod Angelus desiderauit tantum cæteris præsidere.

An

An Christus fuerit obiectum peccati Angelici.

SECTIO VII.

50 SVpponendum est, Mysterium Incarnationis fuisse reuelatum Angelis, dum erant in via, vt docent plures PP. & communiter Scholastici, quia enim Christus futurus erat caput Angelorum, conueniens fuit vt non producerentur ad beatitudinem, nisi caput suum recognoscerent, cui in tryumphanti Ecclesia erant subijciendi. Hoc autem supposito dupliciter peccare potuerunt; primo quidem appetendo vnionem hypostaticam, & illam excellentiam Christi quoad rationem capitis, secundo nolendo se subijcere Christo.

51 Prima sententia negat, hoc potuisse esse obiectum Angelici peccati, refertur à Suarez, & eam tenet Amicus *disp. 20. de Angelis sect. 6. num. 124.*

Probatur: quia si appeterent, talis appetitus non esset malus, quia esset appetitus sanctitatis.

Primò: Christus fuit prædestinatus post peccatum Luciferi absolutè præuisum, ergo tale peccatum non potuit habere Christum pro obiecto. Conseq. prob. Quia debuit prius à Deo præuideri peccatum, quàm reuelatio Incarnationis Angelis facienda, & conseq. peccatum non potuisset habere pro obiecto Incarnationem.

52 Secunda sententia ait potuisse quidem peccare circa hoc obiectum, non tamen peccasse. Ita Bannes 1. *p. q. 63. art. 3, dub. 3. conclus. 3,* Cumel *quæst. 3, concl. 3.* & alij Recentiores.

Prob. Quia scriptura indicat, aduentum Christi supponere maliciam Diaboli iuxta illud 1. Io. 3. *In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera Diaboli.*

Secundò. Hoc peccatum supponeret præceptum de adorando Christo, quod tamen non constat.

53 Tertia sententia ait, Angelum peccasse appetendo vnionem hypostaticam, & nolendo adorare Christum, vt proprium caput. Ita Viguerius. *In instit. Theol. c. 3. §. 2. ver. 15.* Valen. *in Psal. 65.* Catherin. *Opusc. de gloria bonorum Angelorum* Naclant. *in capit. 3. Epist. ad Ephes.* & hanc opinionem probabilem putat Suarez *7. de Angelis cap. 17.* Mol. *q. 63. art. 3. disp. vnic. memb. 5.* Carthus. *in 2. dist. 5. quæst. 1.*

54 Dicendum est. *Licet certum non sit, probabilissimum tamen est, Angelos peccasse appetendo tamquam sibi debitam excellentiam Christi, quam erat habiturus, vt caput omnium Creaturarum; & simul etiam quia noluerunt se illi subijcere.*

Probatur: Hoc conuenit cum eo, quod de peccato Angelorum tradit scriptura; appetijt enim Lucifer quamdam æqualitatem cum Deo, vt habetur Isa. 14. & Ezech. 28. Non potuit autem appetere æqualitatem secundum naturam, ergo equalitatem secundum excellentiā capitis.

Confirmatur. Io. 8. *Vos ex Patre Diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis perficere, ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit;* Loq. autem Christus de intentione, quam habebant Iudæi ipsum occidendi, & hoc ait esse perficere desideria diaboli, quia ab initio desiderauit destructionem Christi, dum fuit illi reuelatus, vt caput omnium. Hinc dicitur fuisse homicidam ab initio, & ideò in veritate non stetisse.

55 Secundò Probatur: Quia sic optimè declaratur, quomodo potuerit decipi, quia facile fuit, quod stante superioritate naturæ, putaret esse sibi debitam præeminentiam capitis.

56 Tertiò. Quia simul explicatur peccatum aliorum Angelorum, & quomodo sint inducti à Lucifero ad peccandum, quia videlicet persuasit illis, sibi conuenire excellentiam capitis, & iustum esse, quod ipsi homines subijcerentur.

57 Ad primum primæ sententiæ, resp. Hunc appetitum Angeli fuisse malum ex fine, quia appetijt hanc excellētiam, ne subijceretur Christo, vt Deus ordinauerat.

Ad secundum, Christum fuisse prædestinatum independenter à peccato in ratione capitis, & quoad substantiam, vt suo loco explicatur.

58 Ad primum secundæ sententiæ scripturam tantum indicare, quod Christus venerit ad tollendum peccatū, & loq. de exequutione Incarnationis: vnde tantum colligitur; Incarnationem fuisse factam etiam ad hūc finem.

Ad secundum. Non opus fuisse speciali præcepto de adoratione Christi, quia supposito, quod fuerit reuelatus vt caput omniū, ex natura rei sequebatur esse adorandum. Deinde est etiam probabile, quod tale præceptum fuerit impositum Angelis ad exercendam ipsorum obedientiam.

59 Ob. Id, circa quod Angelus peccauit, erat in potestate ipsius, vt indicant verba. *Conscendam exaltabo, &c.* Vnio autem hypostatica non erat, ergo &c.

Respondetur: Fuisse in potestate ipsius præsumptiuè; non autem realiter; præsumebat autem acquirere excellentiam præeminentiæ supra omnes creaturas, quam Christus erat habiturus.

DE PAENA ANGELORVM Malorum.

DISPVTATIO CXXVI.

An Ignis torqueat Dæmones.

SECTIO I.

1 SVpponendum tamquam certum de fide Angelos, qui peccauerunt damnatos esse. Mat. 25. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius;* immo omnes qui peccauerunt damnatos fuisse, est omnium communis consensus, & desumitur ex 2. Pet. c. 2. *Deus Angelis peccantibus non pepercit;* cum .n. sit propositio indefinitè prolata, & doctrinalis, æquiualet vniuersali. Ita Patres Fulgentius *de fide ad Pet. c. 3.* Aug. 12. *de Ciuit. c. 9.* Greg. 2. *moral. capit. 3.* Isid. *lib. 1. de summo bono cap. 10.* & alij.

2 Supponendum secundò, Angelos malos duplici pena affici, essentiali, & accidentali. Essentialis est illa, quæ per se immutabiliter durat; accidentalis quæ de nouo aduenit. Pœna essentialis diuiditur in pœnam damni, & sensus: Pœna damni integraliter consistit in priuatione donorum supernaturalium præcipuè summi boni, & visionis beatæ. Pœna autem sensus impropriè sic dicitur, quia in Angelo non est natura sensitiua, consistit autem in positiuo dolore, quo Angelus torquetur. Circa autem pœnam sensus dubium est, an Dæmones torqueantur à corporeo igne.

3 Plures ex Lutheranis negant, ignem Inferni, vt refert Coccius *l. 10. art. 7.* asserentes per ignem in scriptura nil aliud intelligi, quam vermem conscientiæ. Similiter Catherinus *opusc. de præmio bonorum Angelorum,* negat, ignem Inferni esse corporeum, sed ait significare pœnam spiritualem, quę nomine ignis explicatur, vt acerbitas ipsius declaretur.

4 Dicendum est. Dari in *Inferno ignem corporeū, qui cruciet dānatos. Ita cōmuniter Scholastici et Patres, qui omnes hāc sentētiā tamquam catholicā amplectuntur.*

Prob. Deut. 32. *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad Inferni nouissima.* Isa. 3. *Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante, quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis.* Matth. 5. 13. & 15. Infernus vocatur Gehennam ignis. Marsil. 9.

In ignem extinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Matt. 25. *In ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius, &c.* Cum igitur pœna Inferni tam frequenter per ignem explicetur, non est dicendum quod ignis metaphoricè sumatur, præsertim quia secundum reperitur vniuersalem scripturæ accipiendæ sunt in sensu proprio, quando non sequitur aliquod inconueniens. Et hæc est communis explicatio Patrum, à qua non licet discedere, ut determinatum est in Concilio Trident. *sess.*4.

Confirmatur; Ignis, qui torquet dæmones, torquebit etiam homines post diem iudicij; homines autem cruciabuntur in corpore, atque adeò igne corporeo. Item hic ignis dicitur paratus Diabolo; per hoc autem significatur aliquid extrinsecum ipsi. Rursus cum Angeli mali, ex eo, quod sunt auersi à Deo habeant pœnam damni; ex eo quod sunt conuersi ad creaturam, debent habere pœnam sensus, qua ab ipsis creaturis afficiantur.

5 Ob. ex illo Lucæ 16. de Diuite: *Eleuans oculos suos; vt refrigeret linguam meam,* sunt verba metaphoricè accipienda, ergo etiam illa, *Crucior in hac flamma.*

Respondetur: Debere accipi metaphoricè, quia sensus proprius repugnat; vel etiam dici potest, *illam non esse historiam, sed parabolam.*

6 Ob. secundò, Iob 24. *Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, atque vsque ad inferos peccatum illius,* Ergo sicut niues accipiuntur metaphoricè, ita etiam ignis.

Respondetur Iob non loqui de pœnis Inferni, sed imprecari tribulationem huius vitæ, quæ consistit in sterilitate; & imprecatur, quod possessio ipsius transeat ab aquis niuium; hoc est ab hyeme ad nimium calorem æstatis, ait enim, *Maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum, ad nimium calorem transeat ab aquis niuium.* Ex hoc enim consequitur sterilitas, quia si hyemi succederet immediatè æstas, terra nullum fructum produceret.

7 Ob. tertiò, Isa. 66. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur,* ergo sicut vermis metaphoricè sumitur, ita ignis.

Respondetur, Ideò vermen metaphoricè sum, quia non potest sumi propriè, & quia erat in communi vsu accipere vermen pro conscientia: non autem sic de igne.

8 Ob. quartò. Aliqui Patres docent, hunc ignem non esse corporeum, ergo &c.

Respondetur, Aliquos in hoc erasse, vt Tertull. & Orig. Vnde Tertull. retractauit errorem *lib. de anima capit. vltimo.* Alij verò vocauerunt ingnem Inferni incorporeum, vel quia putauerunt esse diuersæ rationis à nostro; vel quia non est in materia mixta, ita vt indigeat continuo pabulo.

Quomodo ignis torqueat Dæmones.

SECTIO II.

9 Difficultas oritur ex eo, quod cum ignis sit corpus, videtur agere non posse in spiritum.

Supponendum autem est tamquam certum, Dæmones non torqueri ab igne per solam apprehensionem, sed reali pœna: hoc enim indicat scriptura, & est communis sensus PP. Vnde Gregorius 9. *moral. capit.* 38. habet: *Rectè inferni claustra tenebrosa terra nominantur, quia quos puniendos accipiunt nequaquam phantastica imaginatione, sed vltione solida cruciantur.* Ratio autem est, quia cum Angelus comprehensiuè cognoscat ignem, & similiter etiam quidquid habet in se, non potest decipi apprehendendo aliquod tormentum ab igne, quod re uera ab ipso non sit, hic enim error esset contrarius euidentiæ quam habet.

10 Primus modus est. Dæmones torqueri per alligationem, quatenus inuiti detinentur in igne. Ita D. Th. 1. *part. quæst.* 64. *artic.* 4. *ad* 1. & 4. *contra Gentes, ca.* 9. Ferr. *ibidem.* Caiet. 1. *part. quæst.* 64. *artic.* 4. D. Bonau. *in* 4. *dist.* 44. *par.* 2. *art.* 3. *qu.* 1. Scot. *qu.* 2. Gabr. *quæ.* 3. *artic.* 2. Durand. *quæst. vltima.* Maior *quæst.* 8. Palud. *quæst.* 7. Tatar. *quæst.* 1. & alij.

Impugnatur. Quia posita sola alligatione, esset in potestate Angeli, non torqueri, si videlicet staret libenter in tali loco. Secundò. Quia Deus torqueret detinendo in igne, non autem ignis; quia ignis non causaret aliquam afflictionem. Tertiò: Ignis se haberet tantum vt locus, qui nihil efficit in locatum: Vnde non saluarentur loquutiones PP. & Scripturarum, in quibus denotatur aliqua efficientia ignis, dum dicunt, ignem comburere, affligere, &c. Christus. *Lucæ* 16. volens siue per historiam, siue per parabolam declarare tormentum ignis, introduxit diuitem cupientem refrigerium ex aqua; non autem exire à flamma. Confirmatur: Si ignis non cruciaret non adeò in scriptura exaggeraretur pœna ipsius. Quintò: Animæ in Purgatorio non paterentur ab igne, quia cum cognoscant esse voluntatem Dei, quod in ipso purgent peccata, non haberent voluntatem in contrarium; & ideò non detinerentur inuitæ.

11 Secundus modus ait, ignem sua naturali virtute torquere Dæmones eo genere afflictionis, quo affligit sensum, quatenus videlicet calidus est; vult enim, Deum imprimere Dæmoni qualitatem supernaturalem, ratione cuius pati possit à corpore igne; vel hoc illi inesse naturaliter licet nos lateat. Ita Henricus *quodlib.* 8. *q.* 34

Impugnatur. In tantum ignis naturali virtute posset agere in Angelum, in quantum posset producere in ipso suos effectus naturalis caloris, & combustionis; hoc autem fieri non potest, quia spiritus non est in potentia ad talia accidentia, alioquin posset illa naturaliter recipere. Secundò. Vt actio ignis connaturali modo se habeat respectu subiecti, debet subiectum naturali modo se habere respectu ipsius. Tertiò: Quia neque posset causare illam afflictionem, quam causat in corpore, cum talis afflictio sit essentialiter actus vitalis sensitiuus. Vnde D. Augustinus 12. *de Genes. ad litt. c.* 16. docet, quod corpus nullo modo potest agere in spiritum.

12 Tertium modus docet, ignem torquere Dæmones causando in ipsis illum dolorem, quem causat in anima, dum torquet corpus, qui consistit in tristitia voluntatis causata ex apprehensione, quæ est in Angelo, eiusdem rationis cum illa, quæ est in anima, dum torquetur corpus. Ita Scotus *in* 4. *dist.* 50. *quæst.* 1. *artic.* 2. Bellarminus *libr.* 2. *de Purg. cap.* 12. Cumel 1. *par. quæ.* 64. *artic.* 4. *quæst.* 3. *concl.* 5. Valen. *tom.* 1. *disp.* 4. *q.* 15. *punct.* 3. Albertin. *tom. primo, coroll.* 4. *ex* 2. *principio complexo punct.* 2.

Impugnatur. Quia si talis apprehensio, & tristitia causatur à Deo, ipse est, qui cruciat ad præsentiam ignis; ab igne autem causari non potest, cum non sit obiectum causatiuum talis apprehensionis. Secundò. Quia Angelus comprehensiuè cognoscit ignem, & euidenter cognoscit, non habere vim causandi illã tristitiam in se ipso, quam habet anima, dum torquetur corpus. Tertiò: Ista tristitia in anima non causatur ex apprehensione obiecti doloriferi, sed ex apprehensione doloris, qui est in sensu. Quartò: In nobis adest plerumque apprehensio illa doloris, ex igne; nec tamen per hoc causatur aliqua tristitia, nisi dolor ipse sit presens.

13 Quartus modus ait, ignem torquere, quia à Deo alligatur intellectus Dæmonis, vt semper cogitet de ipso: ideò tristatur, quia vellet cogitare de aliis obiectis. Ita Scotus *in quarto, distinct.* 44. *quæst. secunda.*

Gabr.

Gabr. *quæst.* 3. *art.* 2. Richard. *art.* 2. *quæst.* 3. Ocham. *quodlib.* 1. *quæst.* 19.

Impugnatur. Quia Dæmones non impediuntur à cõsideratione aliarum rerum, vt experientia patet ex tentationibus, quas nobis inducunt. Secundò: Quia considerare aliquod obiectum est perfectio creaturæ intellectualis: vndè non potest esse pœna. Tertiò: Quia saltem, quando voluntariè considerarent non torquerentur.

14 Quintus modus docet, ignem vt instrumentum Dei eleuari per potentiam obedientialem ad imprimendum qualitatem doloriferam in Angelo, & ideò Angelum tristari. Refertur à Durando *in* 4. *distinct.* 4. *quæst.* 11. & enim sequitur Pesantius *prima part. quæst.* 64. *artic.* 4. *disput.* 5. Suarez 8. *de Angelis cap.* 15. & communiter Recentiores.

Impugnatur. Quia hæc qualitas non potest esse in essendo contra constitutionem naturæ Angelicæ, quia in tantum posset esse contraria, in quantum immutaret naturalem statum illius. Confirmatur: Quia cum non habeat contrarietatem physicam, non poterit lędere pulchritudinem naturalem Angeli. Confirmatur secundò: Dolor est solum ex disconuenientia obiecti; nihil autem est disconueniens Angelo in essendo, cum sit incorruptibilis. Secundò. Talis qualitas esset supernaturalis: vnde non esset Angelo disconueniens, quia quod est disconueniens, non est supra sed contra natura. Confirmatur. Quia omnis qualitas supernaturalis importat ornatum, & perfectionem. Confirmatur secundò. Dęmones in naturalibus non sunt aliquo pacto diminuti; qualitas autem dolorifera ratione disconuenientiæ diminuit in aliquo naturali. Tertiò in tantum consurgit afflictio ex qualitate inhærente, in quantum consurgit aliqua passio: Angelus autem non patitur, cum sit impassibilis.

Explicatur modus quo ignis torquet Dæmones.

SECTIO III.

15 Notandum 1. Dæmones reuera pati ab igne; hoc enim indicant loquutiones PP. & Scripturæ dum ille ignis vocatur vrens, crucians, esse in vindictam peccatorum &c. Ex quo colligitur, non solum tormentum prouenire ab igne, sed etiam aliquo modo speciali congruenti naturæ ipsius. Cum autem dolor ex genere suo sit actus vitalis, vnde sola viuentia dolent ex hoc fit, vt eo modo tantum debeat causari, quo causatur actus vitalis, videlicet ratione obiecti; obiectum autem siuè pertineat ad appetitum, siuè ad cognitionẽ, non mouet, nisi intentionali modo, quia non mouet appetitum, nisi mediante cognitione; hinc dolor debet causari ex motione intentionali.

16 Notandum secundò. Ad causandum dolorem requiri obiectum doloriferum, quod debet esse proportionatum potentiæ dolenti: vnde sicut obiectum doloris sensitiui debet esse sensibile, ita obiectum causans dolorem in appetitu rationali, debet esse disconueniens inclinationi appetitus directi per regulas rationis. Hinc dolor est actus appetitus quia versatur circa malum præsens: Vndè cum in Angelo non sit alius appetitus præter rationalem, omnis dolor qui est in ipso, debet esse actus talis appetitus.

17 Notandum tertiò. Quietem appetitus rationalis consistere in quadam pace, ratione cuius res ordinatè se habeat in ordine ad inclinationem ipsius: vnde in ipsis quiescit tamquam in obiecto proportionato, ex docet D. Augustinus 19. *de Ciuit. cap.* 10. *&* 11. Pax autem nil aliud est; quam ordo, & dispositio rerum, qua disponuntur secundum suam naturalem exigentiam. Ita docet D. Augustinus 19. *de Ciuit. capit.* 13. vbi habet. *Pax omnium rerum tranquillitas ordinis. Ordo est parium, dispariumque rerum sua cuique loco tribuens dispositio.*

18 Not. quartò. Ex opposito miseriam consistere in perturbatione huius ordinis, ita vt ille miser sit, qui respectu eorum, quæ ad ipsum pertinent, non habet hunc ordinem, seù pacem, vt docet D. Augustinus *cit.* Ex hoc autem sequitur quod perturbatio huius ordinis sit obiectum doloriferum respectu voluntatis, quia est disconueniens appetitui, nec secundum reg. rationis, quibus secundum suam inclinationem dirigitur. Hinc Augustinus, *Miseriores sunt si pax eis cum ipsa lege non est, qua naturalis ordo administratur, cum autem dolent, ex qua parte dolent, pacis perturbatio facta est.*

19 Not. quintò. Ordinem rerum secundum ipsam naturalem exigentiam postulare, vt Angeli præsideant Creaturæ corporeæ, & exerceant dominium supra ipsam, quia cum omnia in hoc vniuerso debeant ordinato modo se habere, debent congruenter disponi secũdum propriam naturam, & inclinationem; minus autem perfectæ debent subijci perfectioribus, vt saluetur debita subordinato.

20 Not. sextò. Angelos ratione peccati meruisse, vt Deus auferret hoc dominium Creaturarum corporearũ, sicut etiam abstulit respectu hominis, cui antè peccatum omnia obediebant. Immò etiã subiecit Dæmones Creaturę corporeæ, & præcipuè igni, cui ipsos alligauit; cum enim peccando ad creaturas se conuerterint relinquendo Deum, debuerunt creaturis subijci in pœnam peccati.

21 Dicendum est. *Angelum pati ab igne per actionem intentionalem ipsius tamquam obiecti doloriferi.* Ratio autem doloriferi in eo consistit, quod ignis, cum ex natura sua debeat cum subiectus Angelo, subijciat sibi ipsum, ex hoc enim consurgit disconuenientia ad appetitum & inclinatione Angeli.

Probatur: posito obiecto disconuenienti ad appetitum ponitur obiectum doloriferum, quia ponitur, quod displicet. Hoc autem ponitur ex eo, quod ignis subijciat sibi Angelum, quia Angelus secundum naturalem inclinationem appetit præesse, & sibi subijcere corpoream creaturam.

Confirmatur. Dolor sensitiuus causatur ex eo, quod dissoluitur ordo partium in organo sensus, quod est contra naturalem appetitum, ergo dolor appetitus rationalis in eo consistet, quod dissoluatur ordo, quod est contra naturalem inclinationem ipsius. Dissoluitur autem, quoties non subijcitur, quod secundum naturalem exigentiam debet ipsi subijci.

22 Dicendum secundò. Hunc dolorem esse quandam realem, sed analogicam combustionem intentionali modo exercitam.

Probatur. Combustio materialis de suo formali importat dissolutionem corporis combusti prouenientem ab igne. In hoc autem dolore adest dissolutio, non secundum substantiam dæmonis, quia non est capax talis dissolutionis; sed secundum ordinem, quo Dæmon disponitur respectu ignis, ergo &c.

33 Ob. Actus intentionalis ordinatur ad perficiendam potentiam, ergo ignis non concurrit tantum intentionaliter, cum affligat.

Respondetur. Actionem intentionalem ordinari ad perficiendam potentiam in ordine ad actum secundum quomodocumque se habeat actus secundus, hæc autem actio ignis ordinatur ad perficiendum in ordine ad actum doloris eo pacto proportionaliter, quo ordinatur doloriferum sensibile.

DE OBSTINATIONE Dæmonum.

DISPVTATIO CXXVII.

Quænam sit causa obstinationis Dęmonum.

SECTIO I.

1 OBstinatio nihil aliud est, quàm quędam obfirmatio voluntatis in malum, ita vt ipsi firmiter adhæreat: vnde obstinatus non potest resurgere à statu culpæ.

2 Supponendum autem est tamquam certum de fide contra Origenem. Angelos damnatos ita esse obstinatos in malo, vt numquam sint pęnitentiam acturi, vt definitum est in VI. *Synodo act. 11. in Epist. Sophronij*, & in Cap. *firmiter de Summa Trinitate*. & colligitur: ex Matth. 25. *Ite in ignem ęternum*. Difficultas autem est, quænam sit causa huius obstinationis.

3 Dicendum est. *Causam obstinationis esse subtractionem Diuini auxilij*. Desumitur ex Fulg. *de fide ad Pet. cap. 3. De Angelis quidem hoc disposuit, & impleuit, vt si quis eorum bonitatem voluntatis perdeat numquam eam diuino munere reparet*.

Probatur. Auxilium gratiæ est causa salutiferę pęnitentiæ. Ergo subtractio illius erit causa, cur voluntas non possit pęnitere, quia cum affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis.

4 Ob. Sap. 5. de damnatis habetur *Pænitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes*.

Respondetur. Non intelligi de vera pęnitentia, quæ sit displicentia peccati, vt est offensa Dei; sed de pęnitentia, qua solum displicet peccatum, vt est causa pęnæ.

An obstinatio impediat Dęmonem, ne aliquod bonum efficiat.

SECTIO II.

5 PRima Sententia docet, Dęmonem posse efficere aliquod bonum morale. Ita Scot. *in 2. dist. 7. quæst. vn.* Tataret. *quæst. 1. dub. 2.* Baßolis *quæst. 1. artic. 3.* Dur. *quæst. 2.* Valent. *tom. 1. disp. 4. quæst. 15. puncto 2.*

Probatur. Voluntas Dæmonis est libera in aliquibus actibus, non solum quo ad exercitium, sed etiam quò ad specificationem, quia est eiusdem rationis, ac si esset in statu puræ naturæ.

Secundò. Homo obstinatus in via potest facere aliquod bonum morale. Ergo etiam Dęmon.

6 Secunda Sententia est negatiua, ita D. Thom. *1. part. quæst. 64. art. 2. ad quintum.* Caiet. *ibidem* Ban. *dub. 2.* Cumel *quæst. 4.* Mol. *disput. 2.* Vasq. *disput. 241.* Ferrar. *4. cont. Gent. c. 95.* D. Bonau. *in 2. dist. 7. part. 1. artic. 1. quæst. 2.* Suarez 8. *de Angelis cap. 8.* & alij communiter.

7 Dicendum est. *Dæmones non posse operari aliquid moraliter bonum*.

Probatur. Scriptura hoc indicat pluribus in locis. Eccl. 9. *Neque opus, neque gratia, neque sapientia, neque scientia erunt apud inferos*. Iob. X. *Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*; per defectum autem ordinis intelligitur confusio; quæ est in mente damnatorum, vt explicat Gregorius *9. moral. cap. 48.* Io. *9. Venit hora, in qua nemo potest operari.* & cap. *11. Ambulate dum lucem habetis, vt non tenebrę vos comprehendant*, vbi autem sunt tenebræ, non adest lumen practicum præscribens bonam operationem.

Confirmatur. Quia omnis operatio aut est amor, aut est odium, aut in vtroque fundatur, si sit odium, aut in eo fundata, patet esse malam si sit amor, aut in ipsa fundata, non potest esse bona ratione finis, non enim potest amare Deum, aut proximum, cum odio habeat; & ideò non potest operatio ordinari ad Deum, aut ad proximum ex bono fine; nec potest esse ordinata ad ipsum Dęmonem debito modo, quia amor erga se est inordinatus.

8 Ad primum Respondetur ex eo, quod voluntas dæmonis sit libera quò ad specificationem, posse exercere actus bonos ratione obiecti; non tam sunt simpliciter boni, quia vitiantur ratione circunstantiarum, & præcipuè finis.

Ad Secundum. Dæmonem cognoscere se non posse pænitere; & ideo manet immobilis in illa cognitione, qua iudicat, Deum esse odio prosequendum: & omnis operatio regulatur secundum hanc prauam dispositionem.

Cur Dęmon non possit operari aliquod bonum.

SECTIO III.

9 OMissis varijs explicationibus. Dicendum est. *Obstinationem, ratione cuius Dęmon nullum bonum potest operari, prouenire ex statu damnationis.*

Probatur. Obstinatio est quid commune Dæmoni, & animæ damnatæ. Ergo debet fundari in aliquo ipsis communi. Ergo in ratione statu, cum non possit fundari in ijs, quæ conueniunt naturaliter.

Difficultas autem est: vnde habeat talis status, vt sit radix huius obstinationis. Pro quo.

10 Notandum est. Damnatos esse quidem ordinatos ad vltimum finem, sed non ea ordinatione, qua primario sunt ordinabiles; sed tantum illa, qua secundariò possunt ordinari. Natura .n. intellectualis primariò est ordinatione beatificatiua; si autem hoc pacto non ordinetur, debet opposita ordinatione ordinari .v. punitiua, per quam separatur à fruitione summi boni.

11 Notandum Secundò. Quamlibet naturam habere operationes proportionatas proprio statui. Hinc omnes operationes viatoris sunt tales, vt perducant ad vltimum finem, aut faciant ab ipso recedere. Ratio est. Quia operatio est quidam progressus naturę, seu motus circa finem; omnis autem motus circa finem est comensuratus naturæ, quæ debet moueri secundum habitudinem, quam seruat ad ipsum finem.

12 Ex his colligitur. Ideò Damnatum esse in malo obstinatum, quia secundum suas operationes debet moueri circa finem commensuratiuè ad habitudinem, quam habet ad finem; cum autem sit auersus ab vltimo fine, & solum ad ipsum ordinatus per supplitium ordinatione secundaria, sequitur vt non possit operari commensuratiuè ad ordinabilitatem primariam. Operatio autem bona commensuratur ordinabilitati primariæ.

13 Quæres. Vndè determinetur ad operandum commensuratiuè ad ordinabilitatem secundariam. Respondetur determinari à cognitione sui status, quem continuò præsto habet ratione poenę, quam continuò patitur, vt est de fide. Cum autem continuò cognoscat proprium statum, & videat, esse impossibile, vt alio pacto ordinetur ad vltimum finem, hinc fit, vt nequeat velle

velle honestatem operationis, quia cum non possit velle impossibile, neque potest velle illum ordinem ad vltimum finem, quem nequit habere.

DE CVSTODIA ANGELORVM.

DISPVTATIO CXXVIII.

An Angeli sint deputati ad custodiam hominum.

SECTIO I.

1 SVpponendum est. Totam creaturam corpoream ab Angelis administrari, ita vt non solum ipsi prauideāt, sed etiam dirigant secundum suas inclinationes naturales, vt docet Aug. 2. *de Trinit. cap.* 4. & *lib.* 8. *de Genes. ad litteram c.* 24. Damasc. 2. *fidei c.* 3. Gregor. *lib.* 4. *dial. c.* 5. Origen. *hom.* 13. *in Num.* & desumitur ex diuersis locis Scripturæ ex Apoc. 7. *Vidi quattuor Angelos stantes super quattuor angulos terræ tenentes quattuor ventos terræ, ne flarent* & c. 14. *Alius Angelus exiuit, qui habebat potestatem super ignem.*

2 Dico primò. *Aliquos Angelos esse deputatas ad hominum custodiam.* est de fide.

Probatur. Matth. 13. *Videte, ne contemnatis vnum ex pusillis istis; dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident &c.* Ad Hebr. 1. *Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Psal. 90. *Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis.* Ratio est.

Quia cum homo sit Viator, & pati possit tàm in spiritualibus, quàm in corporalibus, præsertim à Dæmone, debuit habere aliquos tutores.

3 Dico Secundò. *Singulis hominibus deputari singulos Angelos.* est cont. Caluinum *lib.* 1. *institut. c.* 44. & licet non habeatur expresè in Scriptura, ab omnibus tamen recipitur tamquam catholicum, & traditur communiter à PP. Chrisost. *hom.* 16. *in Matth.* Hyer. *Epist.* 17. *ad Eustoch.* Basil. 3. *cont. Eunomium.* Isid. *lib.* 1. *de summo bono cap.* 20. Ansel. *in Elucidario.* Nissen. *de vita Moysis* Athan. *de communi essentia.* circa finem.

Probatur. Fieri potest, vt homo, qui custoditur, indigeat præsentia Angeli; cum autem idem Angelus non possit esse simul in locis distinctis, non debet ad plurium custodiam deputari, quia fieri potest, quod sint extra spheram ipsius.

4 Dico Tertiò. *Angelos Custodes dari non solum prædestinatis, sed etiam alijs siue sint fideles, siuè infideles.*

Probatur. Custodia Angelorum pertinet ad beneficia, quæ sunt ex prouidentia naturali. Ergo cum nemini denegetur prouidentia naturalis, neque etiam debent denegari beneficia, quæ sunt secundum præscriptionem ipsius. Antecedens patet. Quia prouidentia naturalis exigit, quod Angelus assistat, & præsideat omni inferiori Creaturæ.

5 Dico Quartò. *Angelos Custodes non dimittere homines, quando peccant.* Ita D. Th. 1. *part. quæst.* 107. *art.* 6. & communiter.

Probatur. Deus non deserit peccantes quò ad effectus prouidentiæ naturalis: ergo &c.

6 Ob. Nonnulli PP. docent, Angelos relinquere peccatores.

Respondetur: Intelligi in ordine ad aliquos speciales effectus, in ordine ad bonum exequendum.

7 Dico Quintò. Angelorum custodiam incipere à natiuitate. Ita D. Thom. 4. *part.* 4. *quæst.* 107. *art.* 6.

Probatur. Tunc homo incipit esse viator, & indiget custodia, saltem quo ad corpus.

Hæc autem, quæ hucusque dicta sunt, ex sacris Scripturis, & Sacro nostro Concilio, atque Sanctorum Patrum testimonijs, quantum fieri potuit, deducere conatus sum. Si in aliquo minus rectè processi, tuam imploro benignitatem humanissimè Lector, atque omnia S. R. Ecclesiæ censuræ subijcio.

FINIS.

Si vnquam Impressorum incuria spectabilis, in hac certè impressione admiranda est. Nulla fere pagina, in qua aut multum, aut parum non peccauerint. Quare sequentem correctionem excipe benigne Lector, & cœtera minora, præsertim interpunctiones, ortographiam, &c. condona.

Pag.	n.	lin.	Error	Correctio
3	14	10	Ex conoexionis	Ex vi connexionis
	16	6	Vel atringerenu	Vel non attingeretur
	17	1	Est vna	est. Ex vna
		5	romos	terminus
	19	5	habet	adæquat
	3	1	ecce	esse
4	9	3	ex	est
5	24	4	euidens cōsequentia	euidens ratione consequentiæ
	29	8	vnam ex vna reuelata, & alteram	ex vna reuelata, & altera
6	8		suni	tuoe
7	25	7	aliud	aliquid
8	18	2	reguiabilis	regulatiui
9		2	effectiuam	affectiuam
		6	effectiua	affectiua
	30	10	speculatiua	specificatiua
	34	3	esset	est
10	11	1	eorum	erui
11	26	2	stante, & tenente	state, & tenete.
12	34	1	præcipit	recipit
	35	5	19.	5.
		vlt.	procedit	procedunt
14		8	obseruatum	obscuratum
	22	4	Efilius	Gilius. ita corrige in seq.
16	38	7	vti	toti
	10	3	Octanus	Ochamus
17	13	9	repræsentatiuus	quidditatiuus
	15	9	attingit	pertingit
20	5	8	ergo	&
	7	4	debeot	debet
21	11	6	Non	Hinc
	12	6	sennam	sensum
	16	9	adens	ideis
22	7	4	definitur	repetitur
24	13	5	consequentiam illam	consequentia, nam
25	14	19	sit, vt	vt
26	25	4	neq.	nequeat
	28	5	incoostare	circumstare
27	28	9	nostra	sua
	29	11	superari	separari
	36	2	quia tum	quantum
		3	Essentiam	Essentia
28	37	4	prefunderet	præscioderet
29	49	6	Tobi	vbi
30	1	10	Isareb	Israel
		13	se	te
31	6	5	si vt	tiuo
		10	& c.	per
	8	1	explicari	applicari
	12	2	distinctione	distinct. 2.
		3	19.	3. quæst.
32	22	vlt.	contra	intra
	24	vlt.	compooitur	compooit
33	2	15	mittere	amittere
		20	admittere	amittere
		21	vberiorem	vlteriorem
38	41	2	Nominatiuo	dominatiuo
39	52	16	ipsa	ipso
40	6	6	ratio	ratione
41	16	5	positiuum	positiui.
44	54	2	præscientiā	præsentiam
45	2	2	teliectione	reflectionem
46	11	6	alium	aliud
48	9	7	alium	aliud
50	4	2	esse etiam	etiam
	11	5	Ipsa	ab ipsa
51	1	8	aliquid	ad aliquid
	2	4	quæst.	lib. 9.
	7	6	vilo	nullo
53	19	1	&	ex
55	30	15	attingitur	attingatur
	30	10	quærit	vbi quærit
56	49	2	sunt	tune
57	6	1	inncitiuo	intuitiuo
	33	14	è	est
57	27	2	cum	vim
	31		cum	vim
59	4	6	veram	vera
		7	falsam	falsa
60	16	1	vt veras	veras
		7	præsentiam	præsentia
61	24	2	est	&
	29	4	Raimundus	Rainaudus
	30	5	quas	quibus
62	42	12	deoominationi	determinationi
70	5	19	oam	non
72	8	3	sumenda	sumendo
		5	Extra	Est
	11	14	tionale	tionalem
		15	innatum	inoato
74	1	2	fieri	ferri
75	27	8	exhibitum	exhibitam
76	37	1	haberent	habere

Pag.	n.	lin.	Error	Correctio
77	8	11	liberi	libera
	4	6	sed	ad
82	28	3	obiectio	electio
	29	2	acquireodu	acquirendum
		3	vi	vt
83	46	3	& noo	& etiam velle, & non
84	post nu	8. in tit.	Ad Diuinam	Ad diuina
87	11	vlt.	Nauarus	Nauarei
89	18	vlt.	& Deus	& ideo Deus
90	15	3	effectiua	affectiua
91	1	2	peccatoris	peccatorem
95	41	8	debitum cōmunicati	debitam communitati
96	49	9	vbi	ibi
	51	4	partis secundæ	1. 2.
		5	144	114
98	13	7	assensu	assensum
	16	11	intercedit	antecedit
	18	10	Tuo	Timoth.
100	41	9	secundariū	secundarium
101	52	6	Quarto. Secundo	secundo
	62	9	visum	vnum
106	21	6	adhuc	ad hunc
	22	10	rationales	naturales
108	19	9	canone	can. 1.
109	28	11	habituum existentium	habituum existentiam
	40	6	precedenti	antecedenti
	47	6	respicitur	respuitur
110	51	1	cōditionata	propositionata.
	54	1	iuribus	viribus
111	61	4	deesse	debet esse
113	17	15	ait, solus ait	ait
	21	1	media	merita
		6	de	ex
116	19	4	effectus	obiectum
117	22	13	quod	qui
122	57	4	, &	est
123	4	9	lutibus	viribus
124	10	3	& per	per
125	25	6	dependente	dependet
127	46	23	respiciendū	recipiendum
128	6	3	vitio	visio
130	28	12	quod	quo
	29	12	tantum	tantum videretur
	34	5	pro	per
	36	1	Quomodo	Quando
131	38	12	videbunt	videbitur
		16	videas	videat
	45	19	in ipso	quo in ipso
	47	4	deserit	deest
133	54	3	eamdem infinitatem	eadem infinitate
	57	3	ad	ac
		10	intellectum	intellectus
134	73	1	secundum	secundæ
	75	3	videlicet	licet
		4	tantum	tamen
	76	2	habeat	habet
	77	5	repræsentaretur etiam	repræsentare est
	78	15	ergo	qui
	81	2	in Diuinis	indiuiduis
135	95	3	verba expressiua	verbo expressiuo.
137	110	15	impossibiliter	impossibilis
139	14	4	est	sect.
		6	est	&
		7	frustantia	frustatoria
	25	13	aliena verba	alieno verbo
140	5	vlt.	potentionali	potentiali
141	8	9	iodiuidualis	indiuisibilis
		10	iodiuidualis	indiuisibilis
	13	5	præ cisè cōprehensum	sine comprehensione
	14	13	oon	nam
142	23	2	77	71.
148	4	19	tamen	tantum
149	19	pen.	dicere tur	deberet
	25	7	70, idem	ibid.
150	26	5	sess.	sect.
	31	1	posse	Neq. posse
	36	10	tamen	tantum
151	38	vlt.	quod	quid
	39	2	rentur	rent
	in tit.	sect.	repugnetur	repugnet
	43	4	habetur	habet
152	53	2	supponitur	supponit
153	12	4	producere	procedere
154	18	2	Nec	Hæc
156	49	5	ratio	relatio
157	61	4	cum	vim
	64	2	discernatur	discernatò
	65	pen.	sensit	sentit

Pag.	n.	lin.	Error	Correctio
158	36	1	Respondetur. Rada	Respondet Rada
159	22	pen.	autem	est
	29	3	secundo	secundi
160	42	vlt.	extrinsecè	intrinsecè
161	58	3	producit?	producitur
163	1	pen.	quia	qua
	5	5	conueniunt	conuenit
	12	vlt.	importat	importatur
164	23	5	concipis	concipitur
		15	Intellectum	intellectam
165	12	pen.	refert	refertur
166	23	8	continet	continetur
167	42	12	, & animalitas	est animalitas
169	13	10	artium	Atinm
		18	Patres	fatria
170	20	13	actualitatem	actualem
172	40	1	si.	Dico 1. si.
173	7	pen.	liatij si pro determinandum	liati signo determinatū
	9	8	quid	quidam
	13	4	subsistat	substat
174	1	14	ponit	ponitur
	9	3	constincta	constitutam
	12	5	relationes	relatione
176	7	5	indiuidualis	Indiuiduali
	10	2	quæ	qua
177	11	14	& quia	quia
	22	19	illis	illas
	24	3	vagid	vagum
178	3	2	n.	numero
182	35	1	modus	modos
		2	modus	modis
183	45	10	vbi	Ibi
	50	13	persona libris	personalitatibus
	54	4	cum	vim
184	5	7	aqua	apta
	11	6	spiratio	nam spiratio
	12	6	sententiæ	persunæ
185	7	5	debet	deberet
186	10	2	Quod	Quia
187	35	7	determinatiuus	determinatiua
188	41	8	efficiens	effectiuò
191	6	2	Patres	Fratres.
	8	11	coniuncta	coniuncto
	10	1	similitudinē	similitudo
	14	7	Nec	Hæc
192	25	1	Respondetur	Respondet
	26	5	aliquid	aliquod
193	36	3	fundario	fœcundario
	38	6	determinatam	determinata
194	39	11	conuertit	conuenit
	pen.		infra	intra
	43	4	illum	illam
195	49	12	in	ex
	50	2	in	sit
196	21	5	eur	, cui
	22	6	cum	cur
	33	6	distioguuntur	distinguunt
198	29	4	33.	83
200	55	5	communicatur	ooo communicatur
	57	4	cap.	contra
201	9	11	Nec	Hæc
202	23	3	in n.	in 2.
	25	9	specie	speciem
	26	3	quod	quid
		10	essentiam	essentia
203	31	8	fœcundationi	fœcundatiui
	1	6	Catechesi	Catechesi 7.
	3	2	habitum	halitum
204	14	3	affectiuis	affectiui
	20	3	delectio	dilectio
	22	3	essentiali	essentiale
	31	1	Donum	Donum posse sumi
205	42	1	bonum	donum
	1	2	Totio	Photio
206	12	7	approbauerunt	approbauit
	13	5	fundamentum	formam
207	27	7	spirati	spirare
		8	spirare	spirati
	34	3	a	in
208	in tit.	sect. 7.	procedat	procederet
	47	3	quia	quia, si
	57	8	quod	quæ
212	19	1	visibilitas	visibilis
213	19	2	ea reuelatio	ex reuelatis
	4	1	, secundam	secundo.
	6	6	corpus	populus
214	15	2	Conithum	Cetinthum
	[illegible]	[illegible]	[illegible]gi	Moysi

Pag. n. lin. Error Correctio

6 Magi Moysi
215 27 14 possit refer- uire potest inseruire
28 2 possit posse
40 8 mutaretur mutatur
41 vlt. ipsius ipsis
216 2 2 operabar opinabatur
2 3 Ex opposita Et oppositum
3 1 artificium artifex
3 artificium artificem
5 1 notitia infinita
216 5 pen. diuino in- dicat diuinus iudicat
9 6 dilectionis directionis
9 6 dilectio directio
217 11 7 dilectio directio
217 11 7 fuisti fecisti
13 7 Iudex iudex
13 5 producere perducere
219 21 9 ad substan- tiam a substantia
32 3 ex quo caput
11 id de
16 voisset venisset
31 Rursum Regum
29 9 vna visione ex inaoitiono
220 35 3 producero perducere
41 2 soluerentur saluarentur
2 5 quia qua
221 3 5 at.1.& col- let.8.& can- tic. act.1.& collat.3.& can.
6 arile. act.
7 7 ad sed
10 2 Tonitæ Ionitæ
3 propugnauit propagauit
11 4 caoiir. can.
ibid. articol. act
5 passion passim
222 20 8 cant. can.
30 4 superesclu- dit superexcedit
34 3 Christi Dei
38 4 visum vnum
40 3 requiritur reperitur
42 10 ratio vnio
17 est esse
47 3 qua quæ
9 verbum Verbo
17 personalem per solam
224 3 1 Verbo à Verbo
18 vlt. effectum effusum
225 25 3 totales tales
30 1 Nos Ros
33 3 contrariæ necessariæ
37 3 tum cum
42 2 quo quod
227 65 4 non est est
1 3 Cinafeum Gnafeum
228 3 4 Phosin Phosinum
230 27 7 exequutio exequutioni
231 1 7 inferri in fieri
2 3 III. V.
232 11 3 compossibi- lia componibilia
7 commensu- ratus commensuratum
233 13 11 communi- catam communicatæ
234 15 15 prædenatio- ne prædestinatione
16 ali aliquid
235 9 2 per pro
3 do ad
15 4 composuit imposuit
16 13 Depositi eò despotico
14 via ius
236 10 vlt. falcæ fauce
3 6 & est
237 20 6 aliter alius
238 27 1 posset possit
239 6 vlt. quomodo aut quod si
34 5 §. §.15.
241 7 6 attingens attigerit
243 27 2 vritur oritur
31 4 dum errorū Numer.
32 2 iuria io via
244 7 2 vnione Concione
2 obiectiuus obiectiuus
9 6 illustrarum illustrata
246 10 7 exeos ex eo
13 7 Thomistius Themistius
247 1 4 quod quid
2 2 fum. Mcrat. orat. Mcrat.tom.
248 16 4 maiori viatori
249 17 4 debuit debebatur
11 co existeo- tiam coexistentiam
22 2 Mcrator Mcrat.
27 6 euiden tiam euidentem
31 5 vnionem visionem
252 16 2 verbum velle
253 28 9 quid Qui
255 24 4 prouenire præuenire
26 3 auctoritate auctore
27 3 nam Non

Pag. n. lin. Error Correctio

29 2 bonis nobis
256 14 6 secundum secundum se
257 14 10 .sed habuit habuit
17 2 si sit
20 5 effectus affectus
24 3 reconciliādi recruciandi
ibid. cōciatio- nem cruciationem
258 10 6 meruerit meruit
37 4 itaru viator
261 26 3 bonis donis
34 2 bonis donis
262 51 3 homines hominum
263 3 3 Iustificatio- ne iustitia
9 6 satisfactio- nis satispassionis
11 vlt. placari irā placatiuam
264 21 3 Vnigetus Vnigenitus
266 57 4 non quia Tum quia
269 37 1 quia qua
41 1 obstare obstante
In tit.sect.7. indebito Indebitis
270 49 3 Inc Iustit.
271 8 4 distinctiuo destructiuo
14 1 Non Nos
272 26 6 venisti remitti
273 2 5 excellentiæ excellentior
5 4 & ex
274 14 7 inimicitiæ iniustitiæ
15 6 vnio imo
275 8 3 Deo Deum
276 13 2 perfectio perfectè
4 purò purè
20 3 defeosionē definitionem
277 30 5 præuiderēt præsiderent
33 vlt. non aspi- rieodo respiciendo
278 4 7 decretum Decretor.
279 10 6 semper vnos Sem per Enoc
12 pen. in formā informem
14 20 subsistentē subsistens
280 22 1 duplicatur dupliciter
27 7 voluit volunt
281 35 4 & vt
37 1 ar ,vt
282 6 13 alterius vlterius
10 11 sect. tex.
283 15 5 naium naturam
17 12 ne esse
1 3 illum intellectu
7 7 animam anima
2 6 dabat debet
3 4 & ex
6 vlt. sententiæ cum phan- tusmaio sensitiua cum phanta- siate
7 3 admittendū admittenda
284 5 7 spem speciem
6 2 tam tamen
285 18 2 ,& ex
25 6 ea ex
27 1 . Prima sen- tentia primæ sententiæ
3 alteras alienas
36 8 deueairl præuenlri
287 4 8 non vt non
pen. præueniē- tes à præuenientes
8 8 vel ad ad
288 17 12 nota, conatu
20 11 ,& tot
pen. ,vt tot
22 7 erit exit
26 3 quidditata quidditatiua.
289 pen. autem .An autem
33 16 rationest ratione
290 7 4 etiam tantum
5 omnibus obiecti
vlt. determina- tum determinetur
8 4 atb. art.6.
7 fi scientia .Scientia
8 species nisi species
13 1 stautem statum
5 Primo. ergo
13 6 a productio ne ad productionem
12 naturalitate natura
pen. ipsam ipsum
14 18 Conficitur Confit.
22 Tum Tu
25 Diuinum diuinus
2 creaturarum creatarum
17 2 iuncta iuxta
24 9 non rem
25 6 rationē sūt ratione autem huius
27 8 incommu- tabile incorruptibile
pen. depēdeat dependet
28 vlt. spir tuali io spirituale
291 3 pen. naturalē effectum naturam effectuum
294 9 5 cognoscere cognosci
13 1 secundo tertio
16 6 non tum
19 4 quia quia

Pag. n. lin. Error Correctio

296 8 efficaciter efficienter
296 42 6 manifesta- tiua manifestans
297 49 pen. quæ quia
50 11 haberet habet
20 obcitent elicit etiam
54 1 actus actus intellectus
298 12 5 manifestan- tur manifestant
13 1 quam qua
300 14 vlt. obiectum obiecto
17 pen. ad contin- gentia contingentia
18 vlt. quod quid
22 7 quæ quia
8 quæ quia
vlt. responsum respectu
23 4 accidentia accidens
vlt. collectione collectionem
301 2 pen. Alliaceus Alliacosis
5 7 & ens
302 2 12 potest posset
303 21 3 11. 111.
304 11 5 esse est
12 1 dispere disigere
305 11 2 posse potest
16 4 consequitur consequenter
306 19 14 potentia pœnitentia
4 6 incessanter in cessando
vlt. obiectus obiitus
9 4 cum vt
307 17 6 proportione propositione
23 2 ergo primo
24 3 traditus trahitur
308 1 3 Quiad Quidam
8 morum motum
3 1 certem Certum
9 præstans præstens
5 4 intellecto conclusio
14 Moral. lib.2.Moral.
9 9 quæst. quæst.1.
309 19 vlt. voluntate complexione
20 11 Actus motus
310 27 2 & vt
31 4 constituat consistat
4 quæ quod
312 5 3 essentiale esse
313 6 2 quando quantum
314 18 16 sit vt sit
25 1 potest patet
315 30 5 cum Vnde eum
33 2 Prima ratio ne Prob.Ratione
316 11 10 .Causa .nempe causa
317 13 4 Ayronius Mayronius
14 1 appositum appetitum
16 3 ,vel natura- lem ad suam naturam
17 6 conueniat conueniat
13 si sic
317 19 5 indigentia de indigentia
7 aliquem aliquem alium
318 30 1 motionem mutationem
5 sufficit affirit
36 9 Primò secundò
320 8 2 mali formali
9 10 modus motus
14 3 Angelum Aristotel.
16 9 luniiues luminosi
18 5 subiectum subiectam
19 5 Angeli Angelus
20 1 posset potest
321 24 vlt. induci adduci
322 4 pen. Marcil. Marcion
323 7 4 cutea lutea
324 29 14 fidem finem
vlt. fine finem
31 2 Vnde Inde
325 6 7 possunt possunt esse
8 pen. natoræ existeotiæ
327 6 vlt. collecta collata
2 1 corrige numerum & pone 7. & sic deinceps
3 2 durante durasse
328 2 2 Coccin. Coccius
9 5 ,& ex
330 20 1 peccare peccasse
331 44 2 velleitatis velleitatem
49 6 Theos Iehoua
332 50 5 producerea tur perducerentur
51 5 primo secundò
Marsil. Marci
9 In ignē ex- stinguibilem In gehennam ignis in- extinguibilis
14 reperitur regulam
31 5 corpore corporeo
9 naturalis naturales
334 14 5 enim cum
17 4 ex vt
21 4 cum esse
6 inclinatio- ne inclinationem
335 10 4 est est ordinabilis
336 1 3 præuideant præsideant
7 6 sacro nostro Concilio Sacrosanctis Concilijs

INDEX

INDEX RERVM

Ad Sacram Speculatiuam Doctrinam

DE DEO,

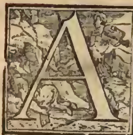
CAETERISQVE DIVINITVS REVELATIS.

Primus numerus est Disputationis; Secundus Marginalis.

Numerus 50. in duas disputationes irrepsit; ideò vt discernantur, posteriori loco posita hoc asterismo * notatur.

A

Abstractum.

Acceptio personarum.

Accidens.

Actio.

Actus.

Actus liber Dei.

Actus notionalis.

INDEX RERVM.

ctiam

Angelorum distinctio.

Angelus quòad intellectum.

Angeli intellectus quò ad species impressas.

Angeli intellectus quò ad obiectum.

Angelus quò ad cognitionem.

Angelus quò ad præsentiam.

Angelus quò ad præsidentiam supra creaturas.

Angelus quò ad illuminationem.

Angelus quò ad durationem.

Angelus quò ad desitionem.

Angelus quò ad statum supernaturalem.

Angelorum via.

Angelus quò ad meritum.

Angelus quò ad beatitudinem.

Angeli quò ad custodiam.

Angeli mali.

Angelorum peccatum.

Angeli quò ad damnationem.

Angelus quò ad cognosci.

Anima.

Annihilatio.

Appetitus.

Appropriatio.

Argumentum.

Assensus.

Assumptio.

D. Athanasius.

Attributa.

Auctoritas.

D. Augustinus.

B

Beatitudo.

Beatus.

Bonitas.

Bonum.

C

Causa.

Certitudo.

Charitas.

Christus.

Christus quò ad prædestinationem.

Christus quò ad filiationem.

Christus quò ad intellectum.

Christus quò ad scientiam.

Christi voluntas.

Christus quò ad actus voluntatis.

Christus quò ad appetitum.

Christus quò ad fomitem.

Christus quò ad peccatum.

Christus quò ad subiectionem, & seruitutem.

Christus quò ad gratiam, & sanctitatem.

Christus quò ad virtutes, & dona.

Christus quò ad Gratiam capitis.

Christus quò ad adorationem.

Chriſtus quoad meritum.

Chriſtus quoad ſatisfactionem.

Chriſtus quoad redemptionem.

Chriſtus quoad mortem.

Circuminſeſſio.

Coexiſtentia.

Cogitatio.

Cognitio cognoſcens.

Cognitio

Cognoscibilitas.

Communicabilitas.

Communicatio.

Communicatio idiomatum.

Commutatio proportionis.

Complexio.

Compositio.

Comprehensio.

Conceptus.

Conclusio.

Concursus.

Connexio.

Contactus.

Contingentia.

Con-

Contradictio Contradictoria.

Contritio,

Corpus.

Corruptibile.

Creatura.

D

D.Damnascenus.

Damnatus,

Debitum.

Dęmones.

Demonstratio.

Denominatio.

Deus.

Dei existentia.

Dei essentia.

Vide Attributa.

Dei Æternitas.

Deus quòad infinitatem.

Deus quòad immensitatem & peccatum,

Deus quòad intellectum,& intelligere.

Vide Scientia Dei.

Intel-

Dei voluntas.

Deus quò ad actus voluntatis.

Vide Actus liber Dei.

Deus quòad cognosci.

Deus quò ad visibilitatem.

Deus quò ad creaturam manifestationem.

Deus quò ad nominari.

Deus quò ad operationem.

Deus quò ad debitum.

Vide Iustitiã.

Deus quo ad malum.

Vide Peccatum.

Dicere.

Diffe-

Differentia.

Discursus.

Distinctio.

Distinctio Distributiuum

Dolor.

Dominium.

Donum.

Dulia.

Duratio.

E

Effectus.

Elipandus.

Ens. Esse.

Essentia.

Esau.

Eucharistia.

Euidentia.

Euthyches.

Existentia.

Explicatio.

Extensio.

F

Facultas.

Fallaciæ.

Felicitas.

Fidelitas.

Fides.

Filius.

Finis.

Fœcunditas.

Fomes.

Forma.

Futura.

Futura contingentia.

Futura conditionata.

G

Gaudium.

Generatio.

Gentiles.

Genus.

Gloria.

Gratia.

H

Habitus.

Hebræi.

Historia.

Homo.

Homousios.

Honestas.

Humanitas Christi.

Vide Christus.

Humores.

Hyperdulia.

Hypostasis.

I

Incarnatio.

Incarnatio quoad assumptionem.

Idea.

Identificatio,

Indiuiduatio.

Ignis.

Illuminatio.

Imago.

Immateriale, immaterialitas.

Immensitas.

Immutabilitas.

Imperfectio.

Impius.

Inæqualitas

Indistantia.

Indiuisibile.

Ineffabilitas.

Infideles.

Infinitas, Infinitum.

Lumen Gloriæ.

M

Malum.

Maria.

Materia.Materialia.

Medium.

Memoria.

Mensura.

Meritum.

Messias.

Vide Christus.

Miseria.

Misericordia.

Missio.

Mobile.

Modus.

Mors.

Motus.

Motus localis.

Mouens.

Mutabilitas.

Mysterium.

N

Natura.

Natura diuina.

Necessitas.

Negatio.

Nomen.

Notio.

Notitia.

Numerus.

O

Obiectum.

Obstinatio.

Oculus.

Odium.

Omnipotentia.

Operatio. operari.

Vide Actus.

Origo.

P

Pars.

Pater.

Pater Diuinus.

Quomo-

Patres.

Pax.

Peccatum.

Vide Malum.

Peccatum originale.

Perfectio.

Perfectio diuina.

Perseuerantia.

Persona.

Persona diuina.

Personæ diuinæ quò ad purificationem prædicatorum.

Personalitas.

Plenitudo essendi.

Vide Dei Essentia.

Pluralitas Plurificatio.

Pœna.

Pœnitentia.

Possibile.

Potentia.

Potentia notionalis.

Potentia obedientialis.

Prædefinitio.

Prædestinatio.

Prædestinatio quò ad effectus.

Prædicatum.

Præmissæ.

Pręmium.

Præscientia.

Præsens.

Pręsentia.

Praxis.

Princeps.

Principium.

Processio.

Productio,

Promissio.

Prophetia,

Propositio.

Proprietas.

Prouidentia.

Prudentia.

Punitio.

Q

R

Rarefactio.

Ratio.

Reatus.

Redemptio.

Relatio.

Relatio diuina.

Relatio spirationis.

Repræsentatio.

Reprobatio.

Purus

Scholastici.

Scientia.

Scientia Christi.

Vide Christus.

Scientia Dei.

Vide Deus quoad intellectum.

Scriptura Sacra.

Sensatio.

Sensus.

Seruus.

Simiusios.

Sim-

INDEX RERVM.

Subiectum.

Subsistentia.

Successio.

Superbia.

Supernaturale.

Supernaturalitas.

Superius.

Syllogismus.

T.

Talentum.

Terminus.

Theologia.

Theologiæ obiectum.

Obie-

Ver-

Verbum Diuinum.

Veritas, Verum.

Viator.

Visio Beata.

Virtus.

Vita.

Viuens.

Vnigenitus.

Vnio.

Vnio hypostatica.

vnio

Vnitas.

Vocatio.

Volitum.

Voluntarium.

Voluntas.

Voluntas diuina.

Voluntas diuina quoad actus.

Vide Actus liber Dei.

Votum.

FINIS.

